

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
13 — L
18

CONCILIVM TRIDENTINVM,

HOC EST,

CANONES & Decreta Sacrosancti œcumenici & generalis Concilij Tridentini: Sacræ Scripturæ, & Sanctorum Canonum Concordantiis illustrata.

CHRISTIANORVM. Principum ad sacrum Concilium Tridentinum Literæ, & Mandata.

LEGATORVM ab iisdem missorum habitæ ad S. Synodum Orationes.

S. SYNODI ad easdem Legatorum Orationes, Responsa.

S. PATRVM, & Doctissimorum Virorum tum ad S. Synodum, tum ad Patres ibi congregatos, Orationes & Conciones elegantissimæ.

EORVNDEM de rebus grauioribus exhibitæ Patribus Sententiæ aliquot, & nonnullæ coram iisdem habitæ Disputationes.

OMNIA Paulo III. Iulio III. & Pio IIII Pontificibus Maximis. Carolo V. & Ferdinando I. Cæsaribus semper Augustis.

Quibus accessit,

Reginaldi Poli Cardinalis de Concilio, & Baptismo Constantini Magni Imperatoris liber vnus.

Eiusdem de Reformatione Angliæ liber vnus.

Petri Fontidonij Segobiensis pro Concilio Tridentino aduersus Ioannem Fabricium Montanum ad Germanos Oratio.

PRAETER hæc omnia, multa alia inuenies, quorum nomina & indicem sequentes paginæ demonstrabunt.

LOVANII,

Apud Petrum Zangrium Tiletanum, sub Fonte.

1567.

Cum Gratia & Priuilegio Regio, ad sexennium.

SVMMA PRIVILEGII.

CAutum est Diplomate Regio, ne quis librũ, cuius titulus est (Concilium Tridentin, hoc est, Concilij Canones & Decreta: Principum litera & mandata: Legatorum, S. Patrum in Concilio habita Orationes, &cæt.) in hisce eius Maiestatis ditionibus, præter Petrum Zangrium hoc proximo sexennio imprimat, aut alibi impressum vanum exponat aut distribuat: sub pœna confiscationis librorum, & aliæ grauis mulcta. Vt latius habet Priuilegium.

Datum Bruxellis Anno 1564. Aprilis 28.

Subsignatum

Facuwez.

Opus hoc propter vtilem diuersarum materiarum, & rerum gestarum notitiam, dignißimum est, vt ab omnibus legatur.

Ita esse testor: Cornelius Iansenius, S. Theol. Doctor.

INDEX EORVM QVAE
HOC LIBRO CONTINENTVR.

C.

D.

E.

Eugenij

Petri

FINIS.

❡ ADMONITIO ATQVE HORTATIO LEGATORVM SEDIS Apostolicæ,

Ad Patres in Concilio Tridentino lecta in Prima Sessione,

D. Paulo III. Pontifice Maximo.

REuerendissimi Patres, &c. Cum ipsa muneris nostri ratio, qui in hac sancta Synodo Præsidentium, & sedis Apostolicæ Legatorũ personam gerimus, hoc postulatura videatur, vt crescentibus negotiis, quę in hoc sacro cõsessu ad Dei gloriã, & Ecclesiæ vtilitatẽ sunt expedienda, sæpius apud vos cohortandi & commonendi causa verba faciamus: tum verò in hac prima sessione, quę felix (vt speramus) principium ipsi Concilio est durata, minimè hoc à nobis prętermittendum duximus. Eò verò libentius hoc officio fungimur, quòd cum vos vel hortamur, vt ea faciatis, quæ digna tãnto conuentu sint, vel à contrariis dehortamur: nosmetipsos etiam hortamur, ac dehortamur, qui in eadem quasi naui vobiscum sumus, iisdémq; periculis, quibus vos, iisdem tempestatibus subiicimur. nosmetipsos inquam excitamus ad vigilandum, ne vel in scopulos incidamus, qui plurimi proculdubio in hoc cursu sese offerent: vel magnitudine negotiorũ tanquam fluctuum obrui nos negligentia nostra patiamur: verùm spe & fide erecti eò nauigationem dirigamus, quò maximè portus salutis ad Dei gloriã in Christo Iesu sese ostendet. Igitur, vt ab eo incipiamus, de quo maximè in hoc principio admonendi omnes sumus, vnusquisque nostrum ante oculos sibi in primis proponere debet, quæ nam sint, quæ ab hoc sacro Concilio expectentur: ex quo quisque facilè intelliget, quantum sibi oneris incũbat. Sunt verò ea (vt omnia summatim complectamur) quę in Bulla indictionis Concilij continentur: nempe hæresum extirpatio, disciplinæ Ecclesiasticę & morum reformatio, ac tãdem pax externa totius Ecclesiæ. Hæc ergo sunt, quę nos curare, vel potius pro quibus assiduè orare, vt Dei benignitate fiat, oportet. Atque illud est, de quo ante omnia in ipso Concilij exordio omnes, & singulos, qui huc conuenimus, primùm autem nos ipsos, qui in tam sancto ministerio prǽsidemus, admonendos duximus, ne vnquam cogitemus, vel per singulos qui hic adsunt, vel per vniuersum Conciliũ, etiam si omnes pastores ex vniuerso terrarum orbe huc coirent, tantis malis, quibus nũc grex Christi est oppressus, prouideri posse. Si enim putamus hoc à nobis perfici posse, aut ab alio, quàm ab ipso Christo, quem Deus Pater vnicum nobis seruatorem, & pastorem dedit, cui etiam omnem potestatem dedit, erramus sanè in fundamento omnium actionum nostrarum, & diuinam iram magis prouocabimus. Adiungimus enim ad superiora mala, quæ propterea nobis acciderunt, quod ipsum fontem aquæ viuæ reliquimus, hoc alterum maximum peccatum, quòd nostra vel prudentia, vel potentia, iisdem malis mederi velimus: vt meritò de nobis dicatur, quod Propheta in persona Dei veterem populum accusans, dicit: Duo mala fecit populus hic, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas non valentes continere aquas. Tales verò cisternæ sunt omnia consilia, quæ à nostra prudentia, non afflata spiritu diuino, proficiscuntur: quæ non modò populos in pietate, & obedientia, tanquàm aquas in cisternis continere non valent: sed quò magis his artibus retinere eos laboramus, eò violentius tanquàm torrentes à nobis defluunt, & discedunt: vt superiorũ annorum experientia multis in locis satis nos docere potest, & nũc admonere, vnicam tantum viam medendis his malis relictam, si nostra omnia remedia inutilia esse agnoscentes, & valere potius ad augẽda, quàm ad tollenda mala, ad Christi potentiam, quem dexteram suã Deus Pater appellat, ad Christi sapientiam, qui est sapientia Patris, in omnibus nos, qui Patrum personam gerimus, fide, & spe cõfugiamus, huius nos in omnibus ministros esse agnoscamus. Hic verò quæritur (inquit Apostolus) inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur. Hoc autem nunc nobis agendum est, vt ministros nos in omnibus idoneos prębeamus. Erimus verò idonei, si nos ex nobis minimè idoneos esse iudicauerimus. Quis enim (inquit

A idem

idem Apostolus)ad hæc idoneus? vt qui ne cogitare quidē aliquid ex nobis,quasi ex nobis simus sufficientes. Verùm hoc fateri non satis est nobis: hoc dicere pôtuit Apostolus, & per hanc portam ingredi ad obeundum munus suum, & in eo se ministrum fidelem, ac idoneū. ostēdere, qui simul dicere pôtuit,de ministerio suo loquens:Nihil mihi conscius sum. Nobis verò,qui si verum fateri volumus, aliter dicere non possumus, quin nobis conscij simus in administrando munere nobis imposito in plurimis defecisse,& horum etiam malorum, ad quæ corrigēda vocamur,nō minima ex parte causam extitisse,non satis est hîc fateri, ad tantū munus nos impares esse.Quid ergo nobis agendum,vt idonei hoc tempore Christi ministri in Ecclesia instauranda esse possimus?Idem prorsus, quod Christus ipse Episcopus animarum nostrarum fecit,cū venit ad fundandam & formandam Ecclesiam suam.Idem fanè Patres faciendū erit nobis,quod ipsa sapiētia Patris fecit, cùm venit,vt multos filios in gloriā adduceret:id quod nobis item propositum nunc esse debet. Is enim cùm oppressos peccatis omnes inuenisset,omnia omniū peccata in seipsum trāstulit, séque vnum ante Deum pro omnibus reum, & nocētem constituit,ac pœnam nobis debitam sustinuit,tanquam omnia flagitia,& omnia scelera,quæ nos commiseramus,ipse commisisset,cum tamē ab omni labe peccati purissimus esset: quippe qui peccatum non fecit, neque vnquam inuentus est dolus in ore eius.Quod verò Christus pro immensa sua charitate erga Deum Patrem,& pro misericordia erga nostrum genus fecit:hoc nunc,vt ipsi faciamus,iustitia ipsa à nobis flagitat,vt omnium horum malorū,quibus grex Christi est oppressus,nos Pastores coram tribunali misericordię Dei reos cōstituamus:atq; omnium peccata in nos ipsos non tam piè, quàm iuste trāsferentes,quia re vera horum malorum magna ex parte nos causa sumus,diuinam misericordiam per Iesum Christum imploremos. Quod verò dicimus,nos pastores his malis,quibus Ecclesia est oppressa,causam dedisse,si quis hoc acrius, & magis per exaggerationem quandam verborum, quàm verè dictum existimet,hoc quidem ipsa rerum experientia,quæ mentiri non potest,comprobabit.Respiciamus ergo paulùlum ad ipsa mala,quibus Ecclesia opprimitur,ac simul etiam ad nostra peccata. Sed quis hęc numerare valeat?quæ simul cum reliquis malis multitudine superant arenam maris: & vsque ad cœlum clamant.Circumscribamus ergo tantam multitudinē nostrorum malorum illis limitibus, quibus hoc Concilium, quod capitalibus malis medendis est vocatum,ea circumscripsit. Sunt verò illa tria,quæ supra commemorauimus,hęreses,lapsa morum disciplina, & intestinū atque externum bellum. Hic ergo videamus & consideremus, cū iam multis annis Ecclesia his calamitatibus vexetur,vnde nam ipsa originē habuerunt: num illis nos quodam modo principium,num fomentum dederimus. Primùm verò examinemus initium hæresum, quæ hac nostra ætate passim pullularunt, quibus si negare volumus nos principium dedisse, quia nullius hæreseos ipsi auctores fuimus: tamen cùm peruersæ de fide sententiæ, tanquam vepres quædam sint & spinæ, quæ in agro Domini,qui nobis colendus commendatus est,ortæ sunt:& si illæ quidem sua sponte,vt solent aliquando vitiosæ herbæ,pullularunt:tamen qui non coluit quem debuit agrum,qui non seminauit, qui pullulantes per se non statim curam adhibuit vt extirparet, non minus quidem principiū illis dedisse dicendus est,quàm si ipsas seminauerit, præsertim cùm hæc omnia à negligentia agricolæ ortum ducant,& incrementum habeant.Hic ergo seipsos excutiant, qui sunt agricolæ in agro Domini,conscientiam suā interrogent quo modo in eo colendo, quo modo in seminando se gesserint. Quod qui fecerint his præsertim temporibus, quibus paucissimi agro Domini colendo incumbunt,non multum,credimus, dubitabūt, num ad ipsos pullulantium passim in Ecclesia hęresum culpa pertineat. Hæc verò monendi tantum causa dicta satis sint de his, quæ ad primum caput pertinent. Veniamus ad secundum,quod lapsam morum disciplinam & abusus(vt vocant)complectitur.Hic verò nihil attinet diu inuestigare,quinam tantorū malorū auctores fuerint, cùm præter nosipsos ne nominare quidem vllum alium auctorem possimus.Quare ad tertium accedamus, quod impedimenta pacis Ecclesiæ in se continet: qualia sunt arma, vel domestica,vel externa: hæc enim iāpridem pacem Ecclesiæ perturbarunt,& adhuc perturbant,de quibus hoc tantum dicimus:si(quod Deus ipse certissimis signis ostendit)hęc arma flagella eius sunt, qui-

quibus nos affligit:quia duorum priorum capitum rei sumus,in quibus nos excusare non possimus,etiam horum armorũ præcipuam nos causam esse negare non possumus.Eiusmodi verò flagella Deum ob eam causam immittere censemus, vt nos peccantes castiget, & peccata ipsa, quibus Maiestatem eius maximè offendimus,nobis ante oculos ponat.Hic verò quisquis aliquando animaduertit,quibus modis Ecclesia armorum violentia vexata fuerit,secum ipse consideret, quænam illa sint,in quibus præcipuè Ecclesia propter ipsa arma detrimentum patiatur. Nec verò hic refert de quorum armis loquamur, siue de intestinis nostrorum principum,siue de externis,Turcarum armis,quæ superioribus annis nos magnis calamitatibus affecerunt, siue de eorum, qui ab obedientia suorum Pastorum discesserunt, & ipsos à suis sedibus expulerunt. Hoc enim summatim dicimus de omni genere armorum, si qui illa contra nos tractarunt, à suis Ecclesiis Pastores fugarunt,ordines confuderũt,Laicos autem in Episcoporum locum suffecerunt, Ecclesiæ bona diripuerunt,cursum verbi Dei impediuerunt.Hic inquam dicimus, nihil horum esse,quod in libro abusuum Pastorum maxima illorum pars, qui hoc nomen sibi vindicant, per se factum esse, si legere libuerit, non scriptum apertis verbis inueniat.Nostram enim ambitionem,nostram auaritiam, nostras cupiditates his omnibus malis populum Dei prius affecisse statim inueniet,atque harum vi ab Ecclesiis Pastores fugari,eósq; pabulo verbi priuari: bona Ecclesiarum, quæ sunt bona pauperum, ab illis tolli: indignis sacerdotia conferri:& illis, qui nihil à Laicis,præterquam in vestis genere,ac ne in hoc quidem differunt,dari. Quid enim horum est,quod negare possimus per hos annos à nobis factum esse? Quare si Turca,si hæretici hoc idem aduersus nos faciunt,quid hic aliud, quàm flagitia nostra,& simul iustum Dei iudicium videmus?Iudicium verò plenũ misericordia,si enim pro meritis nos castigaret,iampridem sicut Sodoma, & Gomorrha fuissemus. Cur verò hæc nunc commemoramus?an vt vos cõfundamus? absit,sed magis vt vos ceu Patres, & fratres charissimos,primùm autem nosmetipsos admoneamus,quo pacto hæc, quibus nunc affligimur,flagella, & grauiora quæ impendent nisi resipiscamus, vitare possimus,vt effugiamus tremendum illud Dei iudicium,omnibus quidem non resipiscentibus tremendum,maximè verò illis qui præsunt. Iudicium enim graue(inquit scriptura)his qui præsunt,fiet. Iudicium verò incipere nunc videmus à domo Dei. Dum enim nunc eiiciuntur Sacerdotes,dum conculcantur ab hominibus,quid aliud hoc indicat,quàm diuinum de nobis iudicium, quod prædixit Christus, cũ diceret Sacerdotes suos esse sal terræ:quòd si sal euanuerit, ad nihil valere vltra,nisi vt eiiciatur foras,& cõculcetur ab hominibus? Hæc verò omnia nos nunc patimur. Quod si propter iustitiam,vt nostri maiores, beati nos quidem, at nunc iustè quidem, quia sal euanuit: minimè autem propter iustitiam patimur, in omnibus enim nostris afflictionibus videmus iudiciumDei, atque vtinam quidem illud videremus: hoc enim initium esset omnia Dei iudicia & flagella effugiendi, atque in gratiam,& in veram gloriam ingrediendi. quæ res fecit, vt in his commemorandis acriores,& longiores fuerimus:nisi enim hæc bene cognita, & perspecta fuerint, frustrà intramus in Conciliũ, frustra inuocamus Spiritum sanctum,qui primum ingressum in animam hominis semper facere solet,per ipsius hominis condẽnationem, vt condemnet mundum de peccato. Quare nisi ille spiritus nos apud nosmetipsos primùm cõdemnauerit,nõdum illũ ingressum esse ad nos affirmare possumus,ac ne ingressurũ quidem,si peccata nostra audire recusamus.Idem enim dicetur nobis, quod populo veteri per Prophetam Ezechielem est dictum,cum nondum agnitis suis sceleribus, Deum per Prophetam interrogare vellent. sic autem ait Propheta: Venerunt viri Israel ad interrogandum Dominum,& sederũt coram me. hæc autem dicit Dominus: Nunquid ad interrogandum me venistis? Viuo ego, dicit Dominus, quia non respondebo vobis. Sequitur autem:Si iudicas eos, abominationes patrum illorum ostende illis. In quibus verbis ostendit Deus,quare noluerit respõdere illis,quia nondum scilicet abominationes suas, & patrum suorum audierant. Quare cũ idẽ Dei spiritus sit, qui tum dabat responsa, & quem nunc nos sedentes coram Domino inuocamus: quid nobis faciundũ sit,vt propitia responsa habeamus,ex his videtis:& simul quam necessariò nos,qui præsidemus in hoc sacro consessu, à detegendis nostris peccatis sermonis exor-

ordium vobiscum duximus. Quia verò nonnullos nunc videmus, sua primùm peccata,& nostri ordinis grauiter deflentes, atque Dei misericordiam omnibus votis implorantes,ideo quidem in maxima spe sumus,ad nos venisse, quem inuocamus,Dei spiritum.Hoc verò maximum pignus diuinæ misericordiæ habemus, nempe ipsam hanc inchoationem Concilij, in quo nunc conuenimus ad erigendam,& instaurandam penè collapsam Ecclesiam, vt vetus populus post diuturnam captiuitatem apud externos reges,rediit Hierosolymam ad instaurãdum templum.In illius verò populi statu,in illorum læta ad patriam profectione & templi instauratione, nostri quidẽ temporis,& nostri status,in hoc præsertim Concilio,imaginem intueri possumus:& in Ducum eiusdem populi exemplo,vestrum,qui Duces estis populo Dei ad cœlestem patriam contendenti,officium videre.Quare omnes vos magnopere hortamur,vt sæpius ad memoriam reuocetis, quæ in Esdræ,quæ in Nehemiæ,quæ etiã in Danielis libris sunt scripta: in quibus consilia omnium Ducum populi explicantur,quæ hunc vnum semper scopum habuerunt,vt sua,& populi, atque Patrũ peccata confitentes,ad pœnitentiam, & implorationem diuinæ misericordiæ oẽs excitarent.Quod cum populus faceret, tum quidem omnia illis feliciter successerc.Eadem verò consilia nobis, si felicẽ successum & exitũ expectare volumus in instauranda Ecclesia,ob quã causam læti huc in spiritu conuenimus,sequẽda erũt: atque eò quidem magis,quò etiam maiora nobis certamina impendent instauraturis Ecclesiam,quàm illis instauraturis templum.Si enim illis multi,quo minus id perficeretur,se oppofuêre:si multi etiã, cùm opus impedire non possent,eos irriserunt:hoc quidẽ sic habetote,nobis nec irrisores defuturos,nec qui maximis viribus à cœpto opere nos deterreant,& auocent.Habebimus verò non modò colluctationem cum carne, & sanguine, sed cũ spiritualibus nequitiis in cœlestibus. Verùm his omnibus potentior est is, in cuius nomine hoc opus sumus aggresi. Quare in eo confidamus,ipsum precibus inuocemus,& ipse omnia perficiet.Quia verò hoc Conciliũ cũ deliberantiũ,tũ verò iudicantium speciẽ refert, in quo & deliberatur de iis, quę ad vniuersalis Ecclesię bonum pertinent,& etiam iudicatur tã de rebus, quàm de personis: sedemus enim tanquã iudicantes duodecim tribus Israel,quibus cõprehenditur vniuersus populus Dei:ideo hic maximè locus videtur nos ipsos admonẽdi,vt caueamus ab his,quæ vel consultandi,vel iudicandi vim in nobis deprauare solent. Hæc verò sunt ipsæ animi passiones:quę ideo etiã perturbationes vocantur, quia rectum & verum de rebus iudiciũ,& sensum perturbant,ac peruertunt:in quibus maximè illa sunt cauenda,quę rectè monet Ethnicus ille in Conciliis abiicienda, cum dicit,Omnes homines,qui de rebus dubiis consultant,ab ira,odio, amicitia, vacuos esse debere. Nam cùm in hæc omne genus hominum sit propensum, tum verò ij maximè,qui principibus seruiunt:tales enim vehementiores habent affectiones:facillimè autem ad gratiam loquuntur,vel ad odium:vt scilicet ipsos existiment Principes affectos esse à quibus mercedem expectant. Cùm verò de Principibus loquimur:tam de his qui Ecclesiastici vocantur, quàm qui seculares, loquimur. Ac licet quidem nos principes Christianos habere agnoscamus, & gaudeamus,id quod in veteri & iam recens fundata Ecclesia Patres nostri non habuerunt: tamen ante omnia nobis in hoc Concilio semper est animaduertendum,hunc non esse locum laudandi aliquem, nisi solum Deum in Christo Iesu; atque illum solum iustificandi,omne autem genus hominum condemnandi:primùm verò nos ipsos, qui hæc loquimur, vt cum Daniele dicamus: Nobis cõfusio faciei,Regibus nostris, Principibus nostris, & Patribus nostris,qui peccauerũt: tibi aũt Dño Deo nostro misericordia, & propitiatio, quia recessimus à te, & non audiuimus vocem domini Dei nostri, vt ambularemus in lege eius, quam posuit nobis per seruos suos Prophetas.Et omnis Israel pręuaricati sunt legem tuam,& declinauerunt,ne audirent vocem tuam, & stillauit super nos maledictio,& detestatio.Hic verò nunc locus esset,vt eiusdem Prophetæ exemplum sequentes,cuius verba modò recitauimus,non solùm nostra,qui Sacerdotes sumus,sed populi, sed Principum, coram Deo & Ecclesia eius peccata confiteremur,próque omnibus veniã imploraremus. Sic verò dicit Daniel: Cumq; adhuc loquerer,& orarẽ, & confiterer peccata mea,& peccata populi mei.noĩe populi hoc loco omniũ ordinũ personas cõplectens, vt eius cõfessio,quã modò recitauimus,declarat. Quia

Baruc.1.c. Dan.9.b.

in re, quid nobis, qui pro salute vniuersæ Ecclesiæ tantis malis oppressæ, huc cõuenimus, faciendũ sit, satis indicare videtur: nimirum, vt nostra, & simul Principũ, ac populi peccata flẽtes cõfiteamur: id quod planè in spiritu mœroris satis nõ abundè facimus: verbis vero vberius faceremus, si ipsi Principes adessent, qui suã nobiscũ confessionẽ & lachrymas coniungerent. Eiusmodi verò quasi funiculis peccatorum, vt Prophetæ loquuntur, Sacerdotum ac Principum, atque ipsius populi peccata sunt colligata, vt difficile sit de vnius ordinis peccatis inquirere, quin reliquorum simul ordinum peccata appareant. Sic verò omnes ordines vna orationis serie accusans, in veteri populo dicit Ezechiel in persona Dei: Sacerdotes eius cõtempserunt legem meam, & polluerunt sanctuaria mea: inter sacrum & profanum non habuerunt distantiam. Principes eius in medio illius, quasi lupi rapientes prædam ad effundendum sanguinem, ad perdendas animas, & auara sectanda lucra. Populi terræ calumniabantur calumniam. Hæc ille. Quæ vtinam ad illa solùm tempora pertinerent, at non nostri quoque temporis imaginem referrent: Vtinam cum de corruptela nostrorum Sacerdotum loquimur, huic maximam occasionem, maximam materiam, & auctoritatem, ipsos Principes, atque ipsum populum dedisse negare possemus. Sed reprimamus nunc verba vsq; ad tempus magis opportunum, fontes autem communium lachrymarum aperiamus. Redeamus verò ad eos, quos cœpimus admonendos, præsertim Episcopos, qui cum mandatis Principum huc venerunt. Sic verò illos admonemus, vt omni, qua possunt fide, & diligentia suis principibus seruiant, verũ vt Episcopos decet, sic illis seruiant, vt serui Dei, non vt serui hominum. Nolite, inquit Apostolus, serui hominum esse. Primùm verò seruiant vni Regi Christo, cui Deus pater omnem potestatem dedit: deinde verò propter eum, omnibus: maximè aũt Principibus: Cui honorẽ, honorẽ: cui tributũ, tributũ. Hortamur aũt, vt Principibus seruiant ad honorẽ, quemadmodũ eorum mandata verbis ipsis præ se ferunt: in quibus nihil ferè, nisi honorificũ, & ad publicã vtilitatẽ spectãs, proponitur. Sic verò in summa seruiant, vt eorum officium in primis spectet ad honorem Dei, & vtilitatem huius Concilij; quod propter publicum bonum est conuocatum. Quare vt ab hoc maximè

Ezech. 22

1. Cor. 7. d

Rom. 13. b

dehortamur omnes, qui hic sententias coram Deo, & Angelis eius, atque coram vniuersa Ecclesia sumus dicturi, ne ad gratiam hominis alicuius loquamur: sic etiam multò magis, ne ad odium cuiusquam, sententiam proferamus, etiamsi contra nos aduersarij, vel inimici, & hostis personam gerat: denique vt ab omni inter nos contentione abstineamus, maximè optamus, & in Domino hortamur. Hæc enim sunt, quæ contristant, & repellunt, quem inuocauimus Spiritum sanctum, sine quo nihil omnino facere poterimus, quod ad bonum, & pacem Ecclesiæ cedat. Cùm enim (inquit Apostolus) sint inter vos contentiones, nõnne homines estis, & secundum hominem ambulatis? Cùm verò homines eos appellat, Spiritus Dei expertes intelligit. In omnibus autem, quæ ad reformationem Ecclesiæ pertinent, ob quam causam conuenimus, imitari nos oportet illum, qui eam primùm formauit: de quo ad hoc ipsum opus ingrediente, sic in persona Dei Propheta loquitur: Ecce seruus meus, quẽ elegi: dilectus meus, in quo bene complacuit animæ meæ: dedi spiritum meum super eum: iudicium gentibus nunciabit: non contendet, neq; clamabit: arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet. Hunc verò spiritum pacis, charitatis, & mansuetudinis, cùm semper apud omnes, & cum omnibus ostendere debeamus, tum verò maximè in hoc sacro consessu, in quo cõuenimus, vt per gratiam ipsius Spiritus, contentionibus, quæ nimis diu Ecclesiam vexarunt, finis tandem imponatur. Quare nè ipsi vllam contentionis ansam alicui demus, qui pacificorum personam gerimus, maximè est cauendum. Hoc verò, & cætera omnia incommoda, & impedimenta pacis vnico modo euitabimus, atque ad optatum pacis portum perueniemus, si precibus ab humili & contritò corde profectis, ipsum Christi spiritum, qui est pax nostra, inuocauerimus: vt in hoc Concilio præsideat, vt lucem cordibus nostris infundat: vtque nos in omnibus ad ipsius honorem, & verã Ecclesiæ vtilitatem regat, & dirigat. Ad tales enim ipse dicit: Adhuc te loquente, ecce adsum. Quare vt huiusmodi orationibus assiduè incumbamus, quanta possumus charitate vos in Domino hortamur, vt vno ore, atque vno spiritu, Deum Patrem in Christo Iesu glorificemus, qui est Deus benedictus in secula. Amen.

1. Cor. 3. a

Esa. 42

Ephe. 2. c

Esa. 58. d

CONCIO FRATRIS Dominici Soto Segobiēſi. theologi, ordinis Prædicatorum.

De extremo iudicio, quod Euangelium prima Dominica Aduentus, Miſſali Romano legitur, ad Legatos & Synodum, eadem die Tridenti habita.

Oncilium vobis aliud, ideq; œcumenicum, diei huius celebritas ob oculos ponit Apoſtolica ſancta legatio, & qui ſub hoc capite Chriſti corpus refertis, Cardinalis Tridentine illuſtriſsime, & reliqua amplißimorum præſulum ſacra Synodus. Concilium iudiciumq; euangelicus vobis hodie præco denunciat, ab hoc longè diuerſum, quod tam anxia nos expectatione animi pendentes tā diu torquet: ſanè quod vt vniuerſalius, ita, tū maiori rigore cogendū ſit, tum etiā celebrandū multò celerius. Quippe quò viuorū omniū, mortuorūmque vniuerſitas, nō à remotißimis modò terris, ſed ex penitißimis etiā terræ viſceribus, vno dato ſigno eſt euocāda, eodémque momento ſiſtenda. Quoniam illic nihil ſegnitiæ loci, cauſatio nulla, quā ſuæ quis moræ valeat prætexere: nullus quō poſsit quiſpiā animū diſsimulare, efficax color: neu qui nos perterrefaciant, armorū vlli ſtrepitus: neu qui remorētur (ne peius dicam) nouorum hominum cauilli. Ecquid fictitiis in rebus excogitari queat, quod diuinę illi, tremendęq; tūc maieſtati, vbi conuentū imperauerit illū, obſiſtat? Quandoquidē terra quos mortuos quaſi ſequeſtro apud ſe depoſitos receperat, etſi corpora etiānū in cineres aurāſq; iā olim diſperierint: eoſdem mortuos, vitæ reſtitutos, repetenti Chriſto, ſumma fide totos reddet: & non ſecus, ac ſiſtendi vas, ante eius tribunal ſuas ipſorum cauſas dicturos exhibebit. Et cœli ſtare neſcij, ſed quibus ingenitū, & ſuapte natura conſtantiſſimum eſt, perpetuis pernicibúſque latio nibus circumuolui, gradū ſiſtere iuſsi, parebūt: & ante iudicis thronū accerſiti, pauidi, atq; ſuo contracto iubare pallentes, cō parebunt: qui tamē ſui nullā neceſſe habent rationē reddere: vt qui ſint rationis expertes, neq; verò ſi vel maximè tenerentur, habent quod extimeſcerent: vt qui nullum imperium recuſent, ſed quæ ſibi obtigēre munia, fideli ſemper cura & diligentia exequantur: at quòd ſint aduerſus hominum nequitiam & perfidiam teſtimoniū dicturi, id meritò perhorreſcent. Heu nimium aſpidem obtuſis auribus ſuperantes, & quibuſuis talpis cœciores, qui ſtupore plumbum, adamantáque duritie vincimus: eadem ipſa terribilis Dei verba, quę ill o tunc toruo ab ira vultu prolaturus eſt: illa, inquam, Audite cœli, & auribus percipe terra: quoniam dominus loquutus eſt: Filios enutriui, & exaltaui: ipſi autem ſpreuerunt me. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis. Et quod ſub cœlorum itidem & terræ atteſtatione alius eiuſdem ordinis propheta in eandem ſententiam confert: Ignis ſuccenſus eſt in furore meo, & ardebit vſque ad inferni nouiſsima. Eadem, inquam, hęc verba, quibus homines rei fiunt: cœli verò nihil aliud quàm teſtes citantur, cœli inſenſibiles expaueſcent: rationales verò homines, vel non audimus, vel intelligimus: vel certè ſi audimus, & intelligimus, nihilo plus tamen eorum ſenſu afficimur: ſed quàm adamas quatiente malleo, peius ea nos excutimus. At ne abſque vlla prorſus diſtributionis luce diutius confuſa diuagetur oratio, tametſi vereor, vt præ temporis anguſtia explicare ſuis numeris atq; exornare nequeam: tria tamen narrabo, aut certè vtcumque adumbrata ac delineata relinquam. Eram enim dicturus quorum, quando, & quomodo ſumus extremo illo pertremendo tribunali rationem reddituri. Atq; primæ expediendæ partis inde ex ordine aptiſsimè rationem petere videor, ſi vnū eſſe hominē oſtendo in hac rerum ſenſibiliū vniuerſitate, à quo factorum ratio & cauſa tum exigi poſsit iure, tū etiā meritò reddi debeat. Id profectò quod eſt citra negotium demonſtrare: Nam cauſam cur quid quis faciat, nemo ſanè reſpōdere quiuerit, prę ter quàm qui rerum cauſas videt, & cōſequentia cernit: in ſua demū poteſtate habet, res ſic, aliterue efficere. nam cui aliter conſtituere non fuerat liberum: cum hoc cur ita fecerit, quid rogo expoſtules? Eſt autem in rebus (citra Angelos) ſolus homo ratione, liberoq; arbitrio præditus. eſt ergo vnus, qui tum ſui, tum rerum earum, quæ in ſuum dominium & vſum veniūt, rationem ſit reſponſurus. At quidnam rerum eſſe dicam in eius imperio, & ditione? quid? Quantum eſt cunque noſtris ſubiectum oculis. Quanta ſunt videlicet

cœlorũ vaſtiſsima corpora, & quam intra ſe multa capere poſſunt, in hominis ſunt ditionem cuncta redacta. Scripturam de hoc, quã dicat ſententiam, cõſulamus. Faciamus (inquit) hominẽ ad imaginẽ, & ſimilitudinẽ noſtrã, vt præſit piſcibus maris, & volatilibus cœli, & beſtiis, vniuerſæq; terræ, omniq; reptili quod mouetur in terra. Quid eſt aũt, Faciamus hominẽ ad imaginẽ, & ſimilitudinẽ noſtrã? Nimirũ aliquid velut argilla efformemus, quo faciei noſtræ ſpecimen, vultuſq; lumẽ noſtri exprimamus. Namq; per ſyluã cæterarũ rerũ, nihilo magis autorẽ cognoſceres, quàm hominis imaginẽ per eius tenue confuſumq; veſtigiũ: vtpote, quę ſine, aut viuant procul dubio, ad ſummum citra mentẽ, cognoſcant. Ergo (quæ facies Dei eſt) mentis inſigne, rationiſq; & libertatis ſplendorem ac dignitatem, nulli rerum præter hominẽ (angelos mittimus) impreſsit. Quocirca (vt ab hoc ipſo ſuggeſto aliàs me ad vos dixiſſe memini) quãuis nihil de rebus Deus niſi conſilio altiſſimo conſtituat: nobis tamen aliis verbis ſcriptura conformationem hominis denarrauit, quàm rerum aliarum creationem, quo eius inde præ aliis excelſitatẽ dignoſceremus. Nam res aliæ vniuerſæ, quippe quæ neceſsitate, & quaſi coactu aguntur, metus non erat, vt à nutu Dei, præſcriptiſq; legibus deuiare, deflecteréque ratione vlla poſſent: & ideo verbo ſimplici cõditę ſunt. Dixit enim: Fiat lux, & facta eſt lux. dixitq;, Fiat firmamẽtum, & factum eſt firmamentum. dixit, Producat terra herbas & animantes. & factũ eſt ita. At verò hominem, cui ſui erat ipſius facienda poteſtas, & facultas, vt non vi, vti cętera, compulſúque, & illata neceſsitate, ſed liberè à Deo in bonum promoueretur: vt ante illum bono & malo, igne & aqua conſtitutis, manum alterutri eſſet libitum, admoueret: quique eo eſſet libertatis donandus (ſi tamen libertas hęc eſt) vt contrà quàm Deus præciperet, faceret ipſe, dum vellet: eundem hominẽ auderet Deus producere (ſi ſic infantibus nobis de infinita illa cunctipotentis ſapientia balbutire lallareq; licet) niſi ratione maturius cogitata, & deliberata? minimè gentium. Ob idq; non ſimpliciter dixit, Fiat homo: ſed antequàm faceret, Faciamus, inquit. Quod eſt quaſi habiti conſilij pronunciata ſentẽtia. Deinde nõ tanquam ex nihilo derepentè, vti cætera, edidit: ſed ex luto prius, quaſi figulina arte adfabrè corpus in tam variam organorum pulchritudinem efformauit, mox ſpiraculũ vitæ inſpirauit in faciem. Quid ergo nos iſti recentes mortalium de libero arbitrio contundunt? quid Dei faciem, animis noſtris impreſſam, deterere nobis, expungere, ac delere moliuntur? dicentes ea nos quandoque à Deo neceſsitate, impetu ſcilicet & coactu moueri, qua cœli vel pecora. Quod ſi nunquam nos adeò cogit, cur meritum nobis adimunt, quod aſſertu illis eſt neceſſarium, non modò tẽporalium præmiorum (quod iam compulſi cœperunt confiteri) ſed illius etiam, quo nos gratia perducit ſempiternæ gloriæ? Siquidem vt nos Deus impulſu in bonum præuenit, tamen in noſtro arbitrio poſitũ eſt, vt à præueniente nos eius gratia moueri conſentiamus. Cuius ſumus in iudicio cauſam dicturi, atq; adeò vel æterna dati ſupplicia diſſenſus, vel conſenſus præmia accepturi ſempiterna. Sed caueo ne me nunc diſputatio hæc aliò properantem, ſurripiat. In diuerticulũ redeo. Subnectitur cõtinuò loco memorato ſcripturæ: Et præſit piſcibus maris, & cætera. Id quod huiuſmodi eſt: In hoc faciamus hominẽ ad imaginem noſtram: iudicio ſcilicet & ratione donemus, qui orbi colendo ac moderando ſit idoneus, atq; aptus, quem in dominium mittamus vniuerſi, cuiuſq; fidei quantum rerum extruximus, ceu vitæ ſeruitia quædam, concredamus: nempe vt mũdi tandem tranſcurſa periodo, ad noſtrum iudicium accepti rationes afferat, & expenſi: quo rerũ per ſe geſtarum, & quæ à nobis ſuſcepit, beneficiorum ſubductis rationibus, conſtet, perinde illum ſalrem fide, ſtudio, & ſolertia in officio erga nos continenter perſtitiſſe, atque fuerit ipſe auidè vſus obſequio mundi: atque adeò liqueat, vtrum gloriã in nos retulerit: quam ei cœli vaſtiſsima mole ſua, fabrica, ornatu, pulchritudine, ordine vtiq; ſummo, & conſtantia, enarrare non ceſſant: verbumq; intellexerit munificentiſsimæ beneficentiæ noſtræ, quod ignis, grando, nix, glacies iugiter faciunt, vnde laudes nobis & gratias debebit perpetuas. At cuiuſnam alius rei extra hunc mundum vniuerſum effari auſim, redditum iri à nobis rationem in die illa? Nam extra mundum boni philoſophi nil, niſi inane quoddã interminũ, meditantur. An de cura fortè qua ſpiritus in nos angelici incumbunt, deq; vigilantiſsima, qua nos protegunt, cuſtodia, cauſam dicturi ſumus: quemadmodũ ſcilicet ducatũ eorũ ſequuti, eorũq; ſimus vſi ſub-

ſidio,

fidio, imò verò obsequio? Ecquis id ambigat nostrum, qui in diuinis hęc quoque beneficiis ponimus? Sed quid breuissimā ad dicendum mihi datam horam in seruitiis mundi, Angelorúmque auxiliis recēsendis prodigo? Hæc hæc ad vos affero Patres Ecclesiæ sidera, de quibus nobiscū etiámnum Deus rationem inibit in die illa iræ. Nempe vt filium suum vnigenitum, quem in rem penitus vestram, & propter vestram salutem in hoc mundi miseriarum profundum cœlo demisit, exceperitis, & tractaueritis. Quomodo fidē eius, documenta, leges, consilia, exempla custodiatis. Labores pro vobis exhaustos, quas ęrumnas pertulit, acceptas iniurias, contumelias toleratas, quibus vos officiis compensetis. Sanguinem denique pro vobis, ad mortem vsq;, & in cruce fusum, qua veneratione, religione, obseruantia, ac sanctimonia obseruetis. Ecclesiam suā negotio tanto constructam, tam longa, támq; clara, & generosa martyrum acie communitam, tot Patrum doctrinis, ceu lampadibus Spiritus sancti illustratam, ecclesism vtique (vt totum dicamus) qualem diuina bonitas, sapientia, & potentia ædificauit, qua fide & vigilantia seruetis, propugnetis, & excolatis. O inenarrabilem Dei aduersus homines charitatem, qui non in id nos solum euexit gloriæ fastigium, vt filij Dei nominemur, & simus: sed quò nos in filios adoptaret, naturalem nobis contulit. Sic enim Deus (ait ille charitatis æstimandæ prudentissimus) dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Mūdum, qui Deū semper odio habuit, ita eūdem mundum deamauit Deus, vt filium suum, splendorem gloriæ suæ, & substantiæ figuram (nā deitate sibi parem, quin & essentia eundem) mundi mortalibus tradiderit, quos immortalitate donaret. Nam cur non dicam, Tradiderit? Cui non maiores honores habuit mundus, quàm quem ludibrio, & opprobrio habitum, eò demum malorum detruserit, vt cruci latronum medium, ceu maledictum quoddam (liceat cum Paulo sic dicere) affixerit. Quod ille non aliter proferre ausus est, quàm testimonio subinde subiecto: Quoniam maledictus homo, qui pependit in ligno. Num satis perspectum vobis, quo nos Deus negotio filios effecerit? Suo nos semel sanguine in cruce genuit: eodem in sacramēto quotidie nutrit. An comminisci vnquam cogitastis Patres amplissimi, & omnium prouidentissimi, qua vos ratione in diuino tribunali de neglecto sanguine Christi possitis defendere: quē vestræ fidei ibi commisit, vbi quas animas cruore suo seruauerat, earūdem vos animarum in custodia collocauit? Sed & de vrbe fortitudinis nostræ Sion (hoc enim nomine Ecclesia est à Prophetis celebrata) cuius vos estis sal ac lumina, & (quod vestrum nomen est) speculatores & vigiles, nunquid vobis in mentem venit, an geminus cum primis, quem ei Christus circunduxit, murus aliqua ex parte sit fortè neglectu nostro interruptus, qua vestra eum diligentia vos reficere & instaurare debeatis? Geminus inquam, quoniam ponetur (ait) in ea murus, & antemurale. Quid murus & antemurale? Leges & alię leges: diuinę leges, quę sunt firmissima mœnia, atq; sanctissima, quibus est Ecclesia circūsepta: & propter diuinas, humanæ insuper, in ipsarū propugnaculū adhibitæ. Huc vellem nostri istos insectatores connenire: hoc cum illis, si & temporis & loci ratio sineret, lubenter expostularem: de quo nos ipsi vicissim tam acriter compellāt. Non enim (quod nobis calumniantur) traditiones hominum diuinis mandatis anteferimus: sed quòd Christus ipse seruator noster tanti leges ęstimasset suas, tantiq; nostra referre perspiceret earum custodiam, hominémque sciret varium animal, eundémque inconstantium rerum vicissitudini subiectum, qui pro temporum adeò conditione, & diuersitate locorum, diuersis legibus opus haberet in officio contineri: suam hanc ecclesiæ prouidentissimę commisit facultatem, vbi pastorem Petrum instituit, vbi qua missus fuerat à viuente patre, eadem potestate Apostolos dimisit, ubi Qui vos inquit, audit, me audit: & sæpenumero alibi. Hac nimirum functi auctoritate sancti Patres, summo studio & consilio, assidente Spiritu sancto, qui ex pollicitatione Christi manet nobiscum in æternum, hoc legum ecclesiasticarum antemurale, veluti vrbis pomœrium, euangelio suffecerunt: monachatúsque, & alias saluberrimas ceremonias instituerunt. Quæ quanto sint Ecclesiæ robori & præsidio, ipsi isti earum hostes documēto nobis sunt, & patentissimo testimonio. Nā postquam ecclesiasticum hoc munimen suis opinionum cuniculis subuerterunt, qualiter ius ipsum diuinum tali munitione denudatum defenderint, ipsi iudices sunto. Abiecto monachatu, hominum ritu, vt quod de sacerdotibus diuinum est

institutum

institutũ tetinuerint, videãt sacramen-
talibus subuersis,qua religione sacramẽ-
ta tractẽt.Breuiter postquã iura humana
solo æquauerũt, qua fide & religione in
euangelio persistent , faciat Deus vt ante
hãc quã prædicamus diẽ, agnoscãt.Quin
audẽter hoc loco dicã:pronũciare(si au-
dire me pro vestra in Deũ fide toleratis)
nihil cõtabor,neglectũ põtificij iuris(nisi
quibus hoc nomẽ nõ facit satis,ludibriũ
mauultis,hęc nobis tẽpora attulisse)nẽpe
q̃ patrũ leges sanctissimæ pessum premi
fuerint permissæ,id foueã suffodere & a-
perire cœpit,in quã vestrã ecclesiã conie-
ctã cernitis.Leges nanq; vt diuinæ, ita &
humanæ,si consideratè aliq̃n æstimatéq;
perpẽdistis,in hoc penitus positæ sunt,vt
perexiguũ hũc & angustũ bonorũ tẽpo-
ralium aceruũ,insatiabilis mortaliũ aui-
ditas in pace & tranquillitate possideret:
& ita inter nos constare posset charitas.
Sunt nimirum veluti lineæ & pręscripti
quidã limites,quibus hoĩes in suo quisq;
iure cõtineantur aliena ne violẽt.Augu-
stissimũ illud inexhaustũq; diuinorũ bo-
norũ pelag9,sine fundo altissimũ,amplis-
simũ extra mensurã, & absq; fine sempi-
ternũ, illud est:quod vt nõ per partes pos-
sidetur,ita neq; præfinito vllo modo de-
bet adamari,& experi:sed vt se quisq; aui
dissimè in eius amorẽ dimiserit,& effu-
derit latissimè,ita id oẽs pace quietissimi
possidebũt maximo gaudio. At verò at-
ctissima hęc & breuissima,vano noĩe,bo-
na, ob idq; in cõmune possideri nescia ꝯ
lõgè aliter.Quoniã nisi his veluti vallo,si-
gnis positis intersepirẽtur:oĩb9 tũc oĩa in-
uadẽtib9,cũcta sacra atq; ꝓphana susq; déq;
pertraherẽt.Perpẽdite ergo vos cõsultis-
simi Patres,quos fideles seruos & prudẽ-
tes cõstituit Dñs super familiã suã,& sup
candelabrũ lucernas erexit,& in legum
specula posuit custodes,q̃ cauere debea-
tis vigilãter legib9 vestris:quas hoĩm(quę
nihil nõ designat)cupiditas prece & pre-
cio arietare nõ cessat,quo sibi aditus im-
pune pateat ad vetita:ne si quę sunt san-
ctissimè obseratę,adulterina claue aperia-
tis,rei in illa die ecclesię vestrę dispensa-
tionib9. dissipatæ,causam tremebũdi dica
tis.Nã inde ecclesiasticũ antemurale abiit
in maceriã(quæ est sine calce & cæmẽto
dissoluti lapides)mox pessundari & pro
nõ legibus haberi incipiũt, atq; adeò di-
gnitas ecclesiastica contẽptui haberi,con-
tinuò murus sanctissimus diuinarũ legũ
nutare & vacillare, cõfestim charitas lã-
guere primùm ,pòst labefactari,spes con-
cidere , postremò euelli fides . An puta-
tis aut sine legibus cõstare charitatẽ, aut
sine charitate vel stare spẽ,vel fidem pos-
se viuere?Fundamentũ,parietes, & tectũ
contẽplamini.Vbi Christus ędificauit ec-
clesiam,fundamẽtis fidei subiectis, spem
nostram erexit:& quæ ædificium conte-
geret,charitatem supernè extẽdit,quæ au
tore Paulo,tum præceptorum est finis, tũ
etiã vinculum perfectionis:legibusq; tum 1.Tbi.1.d
diuinis,tum humanis constabiliuit,vt bo
nis omnibus gradibusq; ac dignitatibus
pro cuiusq; meritis distributis, specimen
triumphantis illius,heu heu,Ecclesis hæc
militantiũ exhiberet.Satã ergo arte rete-
xẽdi Christi structurã instructus,à fastigio
eã cõtrà demoliri orsus,ad ima vsq; detur
bat.Auscultemus interim tãtisper iudicẽ
nostrum mirifica clementia & lenitate
tõem de hoc ponentẽ cũ seruis suis,ne in
die illa stupẽda irati ipsius acerbissimã se-
ueritatẽ extimescamus.Audite(inquit)ha Psal.5.a.
bitatores Ierusalẽ,iudicate inter me & vi-
neã meã: Viri videntes(nã id est in nomi
ñe significatus) viri perspectissimi, qui oĩ
affectione liberi,integrã habetis iudicãdi
potestatẽ,sedete iudices inter mę & vineã
meã. Vinea facta est dilecto meo:ecclesiã
vnigenito meo plãtaui.Nã patris hic ver
ba subaudire videor:Speciosissimã vineã
plãtauit De9 dilecto suo.Nã ex quincũce
cõseuit vites,vt quolibet versus spectaue-
ris,rectissimos ordines cõspicias.Et sæpi-
ui eã.Ædificaui turrim (scilicet fidei) in Matt.21.d
medio ei9:& torcular(sacramentorũ vide-
licet)extruxi in ea , quo nectar gratię di-
uinæ exprimitur.Quid est quod debui vl- Esaie.5.a
trà facere vineę meę,& non feci?An quod
expectaui q̃ faceret vuas,& fecit labrus-
cas?Et nũc ostendam vobis quid ego faciã
vineæ meę.Auferã sepẽ eius,& erit in di-
reptionẽ:diruã macerię eius,& erit in cõ
culcationẽ:& ponã eã desertã:nõ putabi-
tur,& nõ fodietur:& ascendent super eã
vepres & spinæ,& nubibus mandabo ne
pluant super eã imbrẽ.Perscrutamini vos
mysteria mystę sapientissimi:peruia sunt,
ipsa se prodũt.O quo te is pręcipitatũ,quę
de eius latere promanasti,ecclesia Christi,
spõsa,columba,amica , formosa, speciosa
Christi,& his atq; talibus sexcẽtis epithe
tis insignitè à diuina sapiẽtia cumulata?
Quò te,Petri nauicula,elisã,diffractã,sub-
mersã rapit nostrorũ criminũ ꝓcella?Quid
nostrę causę tã diu indormis Christe serua
tor noster?Cur Petre magistrũ ex ꝓfun-
dissimo isto somno excitare nõ ꝓperas,q
tibi creditę naui succursum veniat?Imo ve

tò & tu caue vicissim Petre, illam iterum magistri reprehensionē audias: Simō dormis? quid meæ nō inuigilas causæ? Et nos ipsimet caueamus nobis. Nā quis nos, ma lū, lethargus, aut veternus mēte abalienauit, & nostrimet nos occupauit obliuio? Attendamus parūper cuius nos admonet euangeliū. Cōspicite & leuate capita vestra. Animo perspicienter reputate signa in Sole, Luna & stellis, quę ęstatē redēptionis vestræ appetere iā prænūciant. Signa (inquā) nō illa, quæ in huiusmodi elemētis visibiliter apparebūt: quæ scilicet alius euangelistarū exponit, Solis & Lunę tenebras, & stellarū casus, sed quę sub illis my sterio abdita latēt. Hanc eni secūdam cō cionis partē breuissimē perstringā. Nā pręterq̃ q̄ (vt Aug. ad Esichium scribit) non oīa hęc signa pertinent ad finale iudiciū, sed quędā ad Hierosolymitanā subuersionem: illa quæ ad iudiciū attinent, nō ita sunt intelligenda, vt sint à Christo tanq̃ indicia manifesta designata. Enimuerò vt nostrū extremū diē, cuiusq; suū, ex re nostra est, vt ignoremus (nēpe quo hinc certitudine mortis, incertitudine inde tēporis, vtrinq; magis ad bonū magisq; excitemur, persistamusq; in vigilia cautiores) ita & diei illi⁹ pręscios nos esse, nihil ad salutē nostrā pertinebat. Id qđ nos admonitos esse voluit Christ⁹: vbi de die illa nemi-
Mar.13. nē nouisse ait, neq; filiū hoīs: & vbi Apo-
Act.1. stolorū minimè interesse pronunciant, sci re tpa & momenta, quæ in patris sunt po sita potestate. Etenim cum cœlestiū secretorū illa ad nos prorsus attulerit Christus quę ad nostrā nobis salutē conducunt, nihil aliud est Christū diem illū ignorasse, q̃ nō habuisse in mādatis à patre, neq; se tanq̃ redēptorē decere diē illū reuelare. Quid ergo sibi hoc Euangelio voluit: Cū videritis hæc fieri, scitote quoniā ꝓpè est regnū Dei? Porrò (quantū coniicio) nihil aliud, q̃ q̄ vbicunq; prodigiosa aliqua signa & extra consuetū naturæ ordinē, hęc mūdi præcipua elemēta dederint: in mētem nobis & memoriam veniat illi⁹ diei: quoniā sunt oīa, nihil aliud, q̃ strepit⁹ quidā ruinę illius magnę, quā nobis mundus cōminatur. Quamobrē perspicienter Patres, & sapiēter scrutati sunt mystica quędā eiusmodi signorū sensa: signa scilicet eorū quę ecclesia à suis semp vsq; incunabulis afflictis rebus, perpessa est: finis etiā eius & casus indicia. Quę quantum egomet mecum sæpe & multo animo considero, videre non videor, quò ingrauescēdo ire iam possint deterius, quàm modò sunt in oculis nostris: nisi fortè vnde Ecclesiam euertere valeant funditus. His namq; Solis & Lunæ, stellarumq; nominibus, potestates ambas, Ecclesiasticam & secularem, sanctorumq; præterea splēdorem subaudiunt mysteriorum periti. Solē aūt splendidissimū, ac fulgentissimū iubar apostolicæ ac perinde sanctissimæ sedis, vbi suum Christus Petrum cū plena potestate vicarium collocauit, quàque eius perpetuò successores ac gubernacula sedere constituit, quandònam quæso maiores nostri peius tenebrescere conspexêre, maiorique obuolui caligine? Legimus porrò multorum capita & nomina hæreticorum, qui perfidè ab Ecclesia catholica desciuêre: at quando gentium (si vestras fando venit in aures) honorificentissimum nomen sanctissimi Papæ, vel Turcis fuit adeò inuisum, abiectum, & (si audire potestis) infame, q̃ est quibusdā modò Christianis? Adeò vt Christianis è regione Papistas opponāt, Papistas & Antichristos pro synonymis ducant. Ita de die iudicij instituebat Thessalonicenses Paulus: nēpe q̄ vbi venerit discesio primùm, mox reuelatus fuerit homo ille peccati, filius perditionis, tunc erit finis. Discessionē aūt, si ad dissolutionē charitatis spectetis, quę (vt dudū dicebamus) est vinculum perfectionis, quādo timetis maiorē? Si verò ad rebellionē, qua suū in caput cōiurant mēbra, quādo parē? Tres ecclesias rationibus diuersissimas, nā fidibus (ita enim de diuisa fide loqui nō vereor) sacramētis, etiam capitibus dissectas patimur: qđ nullū pertulit vnquā Christianorum seculū. Tres in partes discerpta est à Christianis incōsutilis Christi tunica: quā neq; Ioan.19.
eius ipsi crucifixores discindere intētarūt. Quin Christum ipsum, qui est Apostolico testimonio indiuisus, in cuius mysterium carnifices etiā illi ossa eius infringere abstinuerūt, in frusta Christiani dilaniant. Quod aūt ad Antichristū attinet, nō est de quo nobis inter nos facilius cōueniat, q̃ q̄ est in foribus: nisi q̄ illi à nobis id mali timent, nos cōtrà ab ipsis. De luna verò, hoc est, ciuili potestate, id tantū dicere cogitaui, q̄ bona eius pars suū solē eclipsat, tota propemodū (iuxta Ioëlis de die illa Ioel.2.
vaticiniū) versa est in sanguinē. Ecquid de sanctissimis tandē stellis, diuis inquā, qui tanquā stella à stella differētes, ita regno cœlorū splēdescunt? Quónā loci deciderūt? Est enim in historiis, Vigilantiū reclamasse contra sanctorū inuocationes: Americhū & alios abiecisse ex tēplis imagi-

ginea

gines(quorũ ſunt oẽs errorũ cõciliis con-
demnari)id tñ improperij, & cõtumeliæ
qđ diui in ſuis delubris ſub hoc ætatis ac-
cipiũt,nuſq̃ legim⁹. Nã vt indulgeremus
iſtis imagines depellere : qd tñ excuſare
poſſunt, q̧ eo ſillas dehoneſtamẽto & vi-
tuperio pſequantur, fœdius q̃ dæmoniorũ
idola,deturpantes diuorũ effigies, cõfrin-
gẽtea,& in deridiculũ cõcremãtes? Nõn-
ne ſi in Regũ ſtatuas hæc perpetraſſent,
rei eſſent læſæ maieſtatis? Vos ergo cùm
videritis hęc fieri,ſcitote quoniã eſt propè
regnũ Dei.Quòd ſi null⁹ adhuc nos ab his
metus ſubijt appropinquãtis caſus mũdi:
tñ q̧ ſi hęc ſerpere latius pergãt,nẽpe, q̧ ſi
Eccleſiã hinc moribus noſtris(q catholicĩ
cẽſemur)ſylueſcere, aliorũ inde arietibus
cõcuti pmitratis:citius ſit iã in capita ve-
ſtra ruitura:id ſaltẽ nõ poteſtis non vehe-
mẽter extimeſcere. Scire cupitis q̃ abeſt
ꝓcul Eccleſię ruina? q̃ hoc vobisCõciliũ
in aĩos altè infixũ fuerit? Si re infecta,ter-
ga hinc vertitis,reſponſum meditando cõ
ficite:quo ęquiſsimo illi, ſed acerrimo ac
ſeueriſsimo tũc iudici facere poſsitis ſatis,
vbi neglectę à vobis,deſertęq́; &amiſſę ec-
cleſiæ ſuæ rõem depopoſcerit, dũ vitã ve-
ſtrã ad ſanctiſsimas ſuas leges exegerit,dũ
officia veſtra & obſequia cũ infinitis bñfi
ciis,quæ apud vos ad mortẽ vſq; colloca-
uit,cõtulerit. O vtinã ſic nos interim Pa-
tres Eccleſię luminavigilãter hic cõpona
mus,dũ tẽpus nos miſericordiæ expectat,
vt nõ in illa,quæ nos manet,teterrima iu
Luc. 21. ſtitię hora areſcamus(qđ eſt in Euãgelio)
p̃ timore & expectatiõe q̃ ſupuenlet vni-
uerſo orbi:qñ(ſi de poſtrema quã ꝓpoſui-
mus parte,audire etiã nõ piger)exerere ſe
ac manifeſtare cõſtituit in forma humana
diuina maieſtas,Chriſt⁹ videlicet De⁹ ho-
mo.cui & collata eſt oĩs poteſtas in cœlo
Mat. 28. & in terra,& datũ iudiciũ facere,qa filius
Ioan. 5. hoĩs eſt,q iure humani generis redẽpti &
ſeruati cõſtitutus eſt iudex viuorũ & mor-
Ro. 14. b. tuorũ.Nã in hoc(inquit Paul.)mortuus eſt
& reſurrexit,vt & viuorũ & mortuorũ do
minetur: q humiliando ſe vſq; ad mortẽ
crucis,fecit ſibi nomẽ magnũ ſuper oẽ no
mẽ, vt in noĩe Ieſu celeberrimo oẽ genu
Philip. 2. flectatur,cœleſtiũ,terreſtriũ & infernorũ.
His enim maieſtatis noĩibus,dignitatiſq;
ampliſsimis titulis ꝓdibit in iudiciũ vni-
uerſorũ iudex,nubib⁹ inuectus, ſpiritali-
bus cœlorũ virtutib⁹,thronis,ac domina-
tionib⁹ innixus,coronis angelorum redi-
mit⁹,dẽſiſsimis beatorũ ordinibus ſtipat⁹.
Nec edicto ſolùm(vt ipſo naſcituro fecit
Luc. 2. a. imperioſus ille Romanus) deſcribit vni-
uerſũ orbẽ,ſed vno tẽporis momẽto quot-
quot à cõdito orbe in lucẽ dati ſunt,i ſuũ
conſpectũ cõpulſos dabit.Nã quos dormi-
entes hic à ſomnò & torpore mitiſsima
illa vox Pauli: Hora eſt iã nos dè ſomno Ro. 13.
ſurgere,expgefacere nequiuerat,mortuos
tũc euãgelica tuba è ſepulchris pterritos
excitabit.Quos inter nulla Iudæi & Gręci,
diuitis atq; pauperis,potẽtis & impo-
tẽtis, principis maximi & plebei mini-
mi ſuperit differẽtia:ſed cũctis poſitis pſo-
nis,quas in hac mũdi comœdia, aliis na-
tura tribuit, aliis vel fortuna obiecit, vel
cõparauit induſtria,aliis verò iniquitas for
tè,ſiue fraude,ſiue audacia adiũxit, nullũ
fiet reliquũ interſtitiũ,q̃ qđ fides,& gra-
tia Chriſti,vel cũ ea officia noſtra, & res
geſtæ in Chriſtiana iſta militia cõſtitue-
rint.Recipiet enim vnuſquiſq; coronã iu- 2. Cor. 5. b.
ſtitiæ,ꝓut geſsit in corpore.O abditiſsima
mortaliũ pectora,& q̃ eſt infimũ terrę cẽ-
trũ,alti⁹ recõdita,tã ſimulãdi artificio fu-
cata & diſsimulata, falſis externè præſti-
giis oculos eludẽtia:ea quæ clàm geſtatis
cõſilia,q̃ ſunt illa die palàm in oculis om-
niũ exponẽda, q̃ vniuerſis reuelãda parẽ-
ter! Nẽpe vt q vel à nulla ſunt cogitatiõe
de diuina amicitia deiecti,vel quæ ſemel
admiſerint p pœnitentiã delẽda curaue-
rint,eorũ peccata,gratia Chriſti cõtecta,
nõ niſi ad gloriã pateſcãt, illáq; tunc ſint
voce digni:Beati quorũ remiſſæ ſunt ini- Pſal. 31.
quitates,& quorũ tecta ſunt peccata:eorũ
verò animi, qui Deũ intima cordis cer-
nentẽ nõ erubeſcunt, vt eos malefactorũ
aliquando depudeat, ad ignominiã tunc
retegantur.Ecce effigiẽ,atq; imaginẽ fu-
turæ illius areæ,quò eſt Chriſti frumentũ
congregandũ,vbi aduenerit æſtas,quã no
bis hodie euangeliũ cõminatur.Ecce ſpe-
ctaculũ mirificũ, aliis quidẽ teterrimũ &
acerbiſsimũ,aliis verò ſpectatiſsimũ:quã-
do integer ille,incorruptus,atq; ideo ęquiſ
ſimus iudex certiſsimo ſuo,perindéq; ex-
paueſcẽdo ventilabro ſuã euentilabit are-
am : & quæ ſolida compererit,probatáq;
grana,in horrea illa cœleſtia condet,vbi
neq; ærugo,neq; tinea demolitur,neq; fu
res effodiunt vt furentur,ſed infinitorũ eſt
bonorum cumulus,atq; adeò ſempiterna
felicitas.Paleas verò igne cõburet inex- Matt. 3.
tinguibili:eos nẽpe, qui Deum maximũ,
& immortalẽ,quàm res inanes & momẽ- Matt. 3.
taneas minoris æſtimauerunt:q in tene-
bras electi externas,palearũ naturã ardẽ-
do imitantes,ſecula durabũt æterna.Ergo
benignitate veſtra Patres illuſtriſsimi, &
attentione ſumma,quæ meã lõgius quàm

instituerам orationem prouexit, diutius abuti cesso, si vos mecum modò exoratos habeo, ne diuitiis nos bonitatis, patientię, & longanimitatis Dei abutamur, qui adeò nos toleranter ad pœnitentiam expectat, vt honoris etiam sui (si ita fas est loqui) prodigus videatur. Nam quòd ita infinita nostra facinora æquanimiter ferat, sunt qui eò dementiæ prouant, vt vel aliam esse vitam addubitent, vel qui nostra hæc curet, Deum vllum. Sed gratias ei cum primis immensas habeamus, agamus, & quàm possumus referamus maximas, qui sanctissimo domino nostro in animum induxit, cui firmum iam sit & constitutissimum, tertia ab hac dominica Concilium inchoare. De quo & eidem sanctissimo nostro gratias debet Ecclesia, qui omnibus posthabitis satanicis impedimentis, fixum habeat amplissimũ hoc beneficiũ in Christianã Rempublicã cõferre. Mox Deũ ipsum precationibus adeamus supplices, qui non nobis, sed nomini suo det gloriã: nẽpe qui non propter nos, qui malorum hanc eluuiem commeriti sumus, sed propter gloriam nominis sui, quam tanti redemit, ecclesiam instaurandam curet. Quod enim ad nos attinet, nihil sanè verius concinere possumus, & magis consentaneum, quàm trium illud iuuenum confessionis canticum apud Danielem, quorum nos fornace peius ardemus: Peccauimus, & iniquè egimus recedentes à te, & deliquimus in omnibus, & præcepta tua non audiuimus, nec obseruauimus, nec fecimus sicut præceperas nobis, vt bene nobis esset. Omnia ergo quæ induxisti super nos, & vniuersa quæ fecisti nobis, in vero iudicio fecisti. Et nunc non possumus aperire os: confusio & opprobrium facti sumus seruis tuis, & his qui colunt te. Ne quæsimus tradas nos in perpetuum propter nomen tuum, & ne dissipes testamentum tuum, neque auferas misericordiam tuam à nobis, quoniam non est in tempore hoc princeps & dux, & propheta, neque holocaustum, neque sacrificium, neque oblatio, neque incensum, neque locus primitiarum coram te, vt possimus inuenire misericordiam tuam, sed in anima contrita, & spiritu humilitatis suscipiamur.

Dani. 3. c.

FINIS.

Oratio

ORATIO R. P. D.

Cornelij Episcopi Bitontini, tertia Dominica aduentus in Concilio Tridentino habita.

Gaudete in Domino Patres, gaudete in Domino Fratres, iterũ dico gaudete omnes. Ecce enim tempus acceptabile, ecce dies certissimæ, expectatissimæq; salutis, quo nõ modò homines, quibus natura parens sensum & mentem dedit, sed & ipsa emortua tecta, inanimes agri, montesq; & valles lętari mihi & exultare videntur. Quia aliquando tandem propter miseriam inopum, & gemitum pauperum excitatus est Dominus, vt quę nobis interitum heri & nudiustertius minabantur, dũ is vel dormire, vel longius ire mysterio, non dolo simularet, eo vigilante cuncta illius supercilio hodie paueant & palleant: silescant irata maria, recludantur in thesauros suos venti, deniq; funesta omnia abeant, festa omnia redeant. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio IESV Christe fons misericordiarum, per quem iam oculis nostris videmus, & manibus nostris tangimus beatam illam spem, quam ante nos multi videre voluerunt, nec potuerunt, à longè portum (nauigantiũ more) salutantes; non apprehendentes promissionem, ne sine nobis consummareotur. Vos adeste mihi animis omnes, vt adestis corporibus, & Spiritum sanctum terribiles has castrorum nostrorum aciea habitantem, sanctum hunc cœtum intuentem & iuuantem, Concilij autorem & adiutorem, Ecclesię præsidem & obsidem, opportunis importunisque pulsate precibus, vt labia mea aperiat, vt aures vestras expurget, vt ipsi tranquillis mentibus iotendatis, vt ipse habeam verba paria sanctæ rei. Hanc verò orationem sanè meam, postquam ego huius causæ patronus nõ tã electus sum ex omnibus quàm relictus, vt qui vnus ob summam vestrũ omnium autoritatem atq; amplitudinem in concionem ascendens nullo periculo dicere possum, vnde vel aptius, vel feliciua auspicari queam, quàm à sacrosancta huius Concilij necessitate: quæ profectò tãta est, vt omnium hominum animos (si qua in Christũ fides, si qua viscera pietatis) inflammare maximè possit, & debeat.

Phil. 4.

2. Cor. 6

Psal. 11.

Nam

Nam post Concilium illud amabile, cuius etiā sola memoria recreamur, quo lætante cœlo,& exultante terra, Florentia aridum orbem florere fecit, medium parietem maceriæ soluens, & duos populos condens in vnum,non quinq;,non septem,neque decem,quod constantissima Constantia consuluerat, sed si vltimū Lateranense subduxeris,centum fere annis,proh dolor, quibus & domi & foris, & telis & facibus obsessa Ecclesia,vexata contumeliis,iactata iniuriis,solicita suspitione,suspensa metu,dira & dura perpessa est: longo Concilij desiderio fatigata velut dolores parturientis habens, quæ cruciatur,vt pariat:clamans,Ini Concilium,imò coge Concilium: consilio destituta penè languit,exaruit,defecit, eò calamitatis & miseriæ prolapsa,vt nisi esset seruata diuinitus, frustra modò pro illius salute conuentus hic sacratissimus haberetur.Iam enim libertas, pax, tranquillitas,iura,leges,fortuna,opes,honor,imperium denique ipsum,agri,vrbes, mœnia, ædes,tecta,sedes,areæ,omnia quibus spiritum vitamq; ducimus,amissa essent,velut quæ cum religione ita implicita esse & cohærere videntur, vt non possit illa ruere, quin eodem debilitata motu omnia concidant.non enim Asiaticis opibus Patres,non potentia Persarum, non Hispanorum bellicosissima illa multitudine, non infractis viribus Gallorum,nō Græcorum artibus & technis,non calliditate Pœnorum, non Germanorum constantia, non Italorum armis atque ingenio, vna religione & pietate hæc omnia nata sunt, aucta & retenta.

Et cur quæso putatis omnis ordinis viri prudentissimi, magnam hanc Angelorū frequentiam,luminaria hęc ecclesiarum, tot inquam Episcopos, Magistros populorum,Patres omnium,ministros Christi, Christos domini,ora & oracula Dei,tam multis terrarum mariumq; difficultatibus superatis,relictis etiam gregibus,quos anima chariores habere oportuit, exiisse de terra sua & de cognatione sua,vt alienas casulas magni hospites implerent, nisi quia vicit iter durum pietas? Nam sancta eorum pectora imminens Ecclesię totius excidium,coëgit,vt crudele & nefarium existimarent,horrificum hoc bellum,quod omni imbutum odio ac parietibus & tectis ac columnis & postibus & ipsis etiam fundamentis nostris illatum est,spectare,tangere,experiri,nec interim inito Concilio opponere se murum pro Israël: quando non ita pupilla oculi tegitur coëuntibus ciliis,vt defenditur Ecclesia sancta Cōciliis. Neq; enim ob aliud magno huic corpori Deus varias multiplicesque gratias, vt & membra distribuit,nisi vt quod in singulis dispersa virtus non potest,in omnibus inuicta vnitas efficiat: quemadmodum & ipsa natura manus nobis geminas geminosq; oculos, pedes item geminos ideo dedisse videtur,vt quasi collecto Concilio paruus hic mundus sese iuuare, & tueri possit. nam manus manum lauat, pes pedem sustentat,sinistra fulciuntur dextris,sinistrisque dextra leuantur. Et quis nesciat res arduas atque difficiles quæ ad vnam sanctam catholicam ac apostolicam pertinent Ecclesiam,in Concilio & cœtu Patrum,vbi suo quisque loco sententiam dicit,tractari prudentius,maturius diffiniri, probari solennius,& gratius à cunctis populis acceptari? Neque enim temerè dictum est: Multitudo sapientum sanitas orbis,sibi salus, vbi multa consilia. Sanè neque Moses leges tulit ante initum synagogæ Concilium, neque sanguinem fœderis respersit nisi in Concilio, neque Apostoli Matthiam,aut septem Diacones elegerunt extra Concilium, neque prima illa iuris Ecclesiastici decreta ediderunt nisi in Concilio: in Concilio inquam illo quod nascentem in gentibus Ecclesiam,ne vel abortum patiendo vel suffocationem interiret,apud Hierosolymam liberauit,& vbi Apostolicum symbolum angustum verbis non angustum sacramentis est explicatum latius, atque defensum,quàm in quatuor illis Conciliis,Niceno,Ephesino, Constantinopolitano, Chalcedonensi. Scripturæ sanctæ Canonicæ vbi delectæ sunt, nisi in Concilio Loadiceno,& Carthaginensi?Hęretici vbi reuicti sunt, vbi damnatæ hæreses,ligatæq; in fasciculos ad comburendum,nisi in Concilio apud Lateranum, apud Constantiā,apud Antiochiam,apud Viennam?Mores tum populi, tum Principum,ac Sacerdotum,quando emendati in melius,præterquam in Conciliis Gregorij 7. Alexandri 3. Urbani 6.? Vnio dissidētium nationum vbi coaluit vnquā felicius,quàm in Concilio Lateranensi & Florentino?Turcæ rabies,quam vnquam Christianorum potentiam, atq; animum ira sensit,vt in Lateranensi illo Concilio, vbi trecenta hominum millia ad reparandum Hierosolymam inulctæ Crucis signis susceperūt?Sed & Christiani Principes

Sapient. 6.

Act. 1. & 6

Act. 15.

cipes diu in Ecclesiasticam potestatem tyrannico furore surrexerunt, cui flectere genua, & caput summittere debuerant. Nónne sacris Conciliis sunt depositi, percussi anathemate, pulsi regno, atque imperio? vt Ladislaus, Leo 3. Henri. 3. Fredericus 2. Cõstantinus 6. Quin ipsa schismata, quibus maximè frangitur & euertitur Ecclesia Christi, non sedantur vnquam facilius, quàm Concilio. quod vetera exempla docent Symmachi, Benedicti, ac Gregorij? An non etiã cõciliabula, ac malorum omnium conuenticula,
1. Cor. 15. colloquia mala, quæ corrumpunt bonos mores, dissoluuntur sacris ac legitimis Conciliis? vt Latrocinium illud Ephesinum secundum, Ariminense, Pisanũ, Mediolanense. Porrò summorum Põtificum gloria, quæ nunquam non blasphematur ab impiis, Conciliorum virtute emergit clarior semper, atque illustrior, quod in summa patuit in Xysto, in Marcellino, in Leone. O certè magna Conciliorũ virtus. Hinc & poëtæ concilia Deorũ inducunt: & apud Mosen dum hominẽ, mundi miraculum, ex terra fingit Deus omnipotẽs: quem indiuiduè partitum, diuiduéq; cõiunctum Ipso etiã supernaturalis historiæ vestibulo docuerat, est vox illa penè cõci-
Gen. 1. d. liaris, Faciamus hominẽ ad imaginẽ, et similitudinem nostrã. Altera quoq; ad magnos illos gigantum ausus reprimendos.
Gen. 11. b. Venite, confundamus linguam eorum, vt nõ audiat vnusquisq; vocem proximi sui.

Enimuero Patres, vt præsentem rerum statum compendio perstringam (nam Laconis mihi partes reliquistis, cùm Oratoris ademistis) cùm nostra religio tribus quasi capitibus constet: doctrina fidei, qua vt pane cœlesti viuimus, & saginamur: sacramentis, quorum secreta sacraq; virtute Deo conciliamur in gratiam: charitate, qua vt nota præcipua Christus agnosci suos voluit à cæteris: quę illud est fidei, quod lux coloribus: id sacramentis, quod sanitas medicinæ: quid istis temporibus exposcit doctrina catholica, nisi Conciliũ? quid postulant sacramenta nisi Conciliũ? quid communis charitas quærit, nisi Cõcilium? Deum immortalem, quàm superbè contentiosis nostris concertationibus, quibus iam subuersus est orbis, præclara illa antiqua fidei nostræ monumenta vexantur! quàm peruersè Dei verbum vel posthabetur, vel mutilatur, vel torquetur, vel inuertitur! quàm temerè etiã interdũ à nobis, vt nonnihil scire videamur, vnanimis ille omnium seculorum consensus nihili penditur! quàm ingratè inter viscera nostra, ne Græcos commemorem, sancta illa Romana Ecclesia, omnium quæ sub cœlo sunt Ecclesiarum nutrix, mater, & magistra, atque verę doctrinę Christianæ lapis Lydius, despicitur, reprobatur! & iam sumus tanquam paruuli ipsi, qui circunferuntur omni vento: vt solidius sibi constet Iudæus, quàm Christianus. Tacebóne, quàm viluerit inter Christianos felix illa baptismatis renascentia, admirabile Eucharistiæ sacramentum, maiestas sacerdotij visibilis, omniũ ecclesiasticorum ordinum firmamenta certissima, & maxima? An non & periit feruens ille & in alterutrũ, & in Remp. amor, quo olim Christiani omnes, ô dulce & charum nomen, fratres vocabantur: & impletum
est Pauli Apostoli vaticinium: Erunt ho- 2. Tim. 3. a.
mines seipsos amantes? Profectò nisi periisset, non à sanctis illis moribus, non ab honestis illis institutis, quæ obseruata, Remp. nostrã felicissimè semper auxerũt, esset iam vbique modis omnibus degeneratum. Quibus enim turpitudinũ mõstris, qua sordium colluuie, qua peste nõ sunt fœdati, nõ corrupti in Ecclesia sancta Dei, & populus, & sacerdos? In vestro iudicio causam repono Patres, & à san-
ctuario Dei incipite, si vllus iã pudor, si vl- Ezec. 9. c.
la pudicitia, si vlla supererat bene viuendi vel spes vel ratio: si non libido effrenata & indomita, si nõn audacia singularis, si non scelus incredibile. Heu quomodo obscuratum erat aurum, quomodo mu-
tatus color optimus! Nam duæ illæ san- Pro. 30. b.
guisugæ, quæ semper dicũt, affer, affer: altera mater, altera nutrix malorũ omniũ, cupiditas inquàm, & ambitio, vtraq; subtile malũ, vtraq; secretum virus, pestis, & mõstrum orbis: dũ ab iis, quos tanquã viuas & animatas leges sequi oportuerat, virtus ac doctrina negliguntur: vitium, & ignorantia earũ loco summis extolluntur honoribus, effecerunt tandẽ vt ædificatio in destructionem, exemplũ in scãdalum, mos in corruptelam, custodia legum in contemptum, seueritas in relaxationem, misericordia in impunitatem, pietas in fucum & hypocrisim, prædicatio in cõtentionẽ, & festum, in turpissimum mercatum, graue hoc est, (vt vno verbo dicã) vitæ odor in mortis odorem infelicissimè commigrauerit. Quid mirum, si inde & dispersæ sunt oues, & errauerũt in cũctis mõtibus, & agris, & potentiores quidẽ ab autoritate in dominium, à dominio in tyrãnidem, à iure in iniuriã, à sceptro in virgam

virgam ferream,à Dei cultu ad impietatem,à tutela Ecclesiæ ad internicionem, à modo ad libidinem, à ratione ad nutũ, à tributis ad Importabilia onera, à pace ad bella crudelia,à simplicitate ad dolos, à prudentia ad malitiam, à liberalitate ad luxum,à parsimonia ad auaritiam, ab ornatu ad pompã,ab obedientia ad apertam rebellionem conuersa sunt? Vtinam non à religione ad superstitionem,à fide ad infidelitatem, à Christo ad Antichristum, quin à Deo ad Epicurum, vel ad Pythagoram,velut prorsus vnanimes declinassent,dicentes in corde impio,& in ore impudico:Non est Deus.Neque iamdiu fuit pastor qui requireret,Patres: non fuit inquam qui requireret: quia omnes quæ sua sunt,quærebant:quę Iesu Christi, ne vnus quidem. Hinc illis aliud agentibus,& in vtramq; aurem dormientibus, quos greges pascebant, non pascebantur greges ab eis:Nam paruuli petierunt panem,& non erat qui illis frangeret: serpebat in orbe infinitum malum, crescebat in medullis ac visceribus nostris,& in dies manabat latius, vt non modò ornamenta,dignitates, præsidia stabilitatis& libertatis nostræ quandoq; amitteremus, sed cũ dedecore & ignominia, quod miserrimum & turpissimũ est, seruiremus. Nam ceruicibus nostris imminebat Turcæ:neq; Austriæ modò,& Germaniæ,sed Italiæ,sed Vrbi,sed Orbi perniciem moliebantur,& ferrum flammamque imminentes furebant audacia, scelus anhelabant,superbi victoriis,elati triumphis,ditati spoliis Christianorum,nõ crescebant suis viribus, crescebant nostris corruptis moribus:non tam erant hostes,quàm flagellum Dei: armis eorum impugnabamur,sed peccatis nostris expugnabamur: agebant illi sua feritate,sed nos patiebamur nostra iniquitate.Vtinam vel ipsi soli passi fuissemus,neque interim sanctum illud admirabile nomen Christi Iesu, amandum Angelis,tremendum dæmonibus,mortalibus adorandum,propter nos, quorum desidia & flagitium in omnem iam orbem fœdissimo rumore penetrauit,iocus fuisset & fabula perfidis Iudæis ac gentibus. Nemo vestrum mihi quæso succenseat Patres & fratres. Mementote quoniam meliora sunt vulnera diligentis,quàm frudulenta oscula odientis.

Psal. 13. a. — Prou. 27.

Itaque ne,cuius amplitudinem & gloriam extendere animus erat,illius incolumitatem & salutem deserere videretur,Sanctissimus ille nõ tam ætate,quàm prudentia senex Paulus 3.primæ sedis & catholicæ & vniuersalis Episcopus, post omnium hominum memoriã & fortissimus & optimus Pontifex, quẽ omnium gentium linguæ celebrabunt, nullaque vnquam ætas de eius laudibus conticescet,optimè intelligens se nõ sibi,sed nobis,in tantis periculis, in tam grandæua ætate,in tam duris itineribus,in tam magnis angustiis fuisse magno miraculo reseruatum:cuius sapientia,fide, potestate, è tantis malis erepti,Deo quandoq; sine timore seruiremus:nõ nunc primùm,sed ab ea die qua concussa in sinum illius nostra confugit Resp.vt testaretur illũ summo hoc pontificatu beare nos potius, quàm beari,maiora beneficia dare quàm accipere: vt doctrinæ antiquæ sinceritatem colligeret, & sacramentis pristinam maiestatem restitueret:vt collapsos mores Ecclesiasticorum,Regum, Principum, & plebium reuocaret ad normam verę pietatis & disciplinæ:ne fortè propter malos pisces alicubi retia rumperentur:vt à quibus intus & foris oppugnamur, illos per reliquias bonorum virorum placaret:hos per Dei potentiam reprimeret:hoc est,vt iam cadentem Remp.nostram confirmaret,vt afflictam erigeret, vt perditam recrearet,& liberaret conflagrantẽ & penè exustam:consentiente & fauente Cæsare magno quodã & nouo Constantino Augusto,& omnibus Romanorum Imperatoribus meliore ac feliciore:iam iam inquam,dum ab eo domitę Aphricæ Cæsar super alta Vrbis Capitolia altior ipse triumphos reportaret,probantibus summis Francorũ,Romanorúmq; Regibus,vt sanguine,sic fide & pietate Germanis,Francisco Christianissimo, cuius gloria non paucioribus quàm Solis splendor regionibus & terminis continetur,Ferdinando,qui aduersus perpetuos Christi hostes armis & animo inuicto murus semper fuit & antemurale: hortante pio Portugalliæ Rege,cuius sancto nomini, ne hic satis esse videretur,à Deo datus est nouus orbis:annunciantibus demum,ac rogantibus omnibus catholicis Principibus,Statibus,ordinibus,maximo animo,fide sincera,constantia singulari,quæ nobis gloriam,animis lætitiam, hostibus dolorem afferret & gemitum:quasi ad sacram anchoram,quasi ad portum salutis,quasi ad asylum,ad domum refugij,ad arcem munitissimam,vnde Reip.nostræ mille propugnacula pendent, ad sacrosanctũ œcumenicum Concilium,quod collapsæ ecclesiæ

clesiæ semper fuit, & est spes vnica, more maiorum confugiendum esse, & prouidit & deliberauit: nullam existimans tam morbosam, nullam tam vagam, nullā tam perditam & erranté ouem, quam bonus pastor non sanare, non reducere, non requirere cupierit. Quæ tam immemor posteritas erit, quæ tam ingrata historia reperietur, quæ huius rei gloriam, qua nulla vnquam gesta est vel maior vel gloriosior, non immortalitatis memoria prosequatur? Audiantur hic Patres inter vos voces illæ, quæ apud Chalcedona olim audiebantur: Viuat Paulus Sanctissimus, œcumenicus, apostolicus. En nostis Niceā, nostis Lucam, Bussetum, nostis nemora, flumina, maria, quanta fecit, quanta tulit, & patria & virtute verè Romanus Paulus 3. vt congregaret filios suos, quemadmodum gallina cógregat pullos suos sub alas. Et quis hominum est tam ignarus, tam in Repub. rudis, tam nihil inquam nec de sua, nec de communi salute cogitans, qui nesciat vt primùm per bellorum incendia & tumultus licuit, spe induciarum concepta inter orbis monarchas, Mantuę primùm, deinde Vincentię, & iam altera vice Tridenti, quod diplomata, quod cœlum & terra testantur, ab optimo hoc Reipub. nostræ parente & quasi Deo, indictum fuisse orbi generale Concilium? Quum primū igitur data est de cœlis pax aurea atq; augusta, quā longius fugienté hic cœlo dignus Pōtifex in spem contra spem sequebatur & persequebatur: sancta synodus constanti semper retenta animo, translata magna ratione, dilata dura necessitate, iam quarta vice superiori anno indicitur, & tandé aliquando tot antea actis mensibus congregatur: & hac ipsa die omine omnium felicissimo, dum luna tenebras vertit in lucem, & quia Dominus propè est, decrescunt noctes, crescunt dies: his ducibus atque suo ipsius Sedis Apostolicæ nomine autoribus, quos in hac sancta corona eminere vides noua Hierusalem, Ioanne Maria de Monte, cuius sursum & oculi & corda ad montem, qui Christus est, vnde veniat auxilium nobis, perpetuò diriguntur: Marcello Politiano, qui iamdudum ad vnam Christianæ politiæ emendationem, cuius labefactati mores hostibus nostris aditum præbuerunt: graues illas adiecit seueri animi cogitationes: Reginaldo Polo non tam Anglo, quàm Angelo: idipsum generale Concilium, legitimè congregatum, Spiritu Sancto aspirante

Matt. 23.

ingredimur, aggredimur: non in latibulis Græciæ, non in angulis Africæ, nō in desertis Arabiæ, non in finibus terræ: sed in amplissimis foribus potentissimę & semper augustę Germanię: quę vt virtute bellica & hominum numero, sic religione & constantia fidei cæteris nationibus præstans clarissimis facinoribus, quæ nec deleri obliuione, nec æternitate obscurari poterunt: sanè isto Christiani orbis imperio à Romanis Pontificibus tot antea seculis meritò donata est.

Iam quis nolit in huius Concilij societatem, velut in equum Troianum, obsidione vltima ista Tridentina vrbe, cum principibus Imperij & religionis includi? Adiuro vos Tridentini filias per capreas ceruosq; camporum, antequam aspiret dies, & inclinentur vmbræ, resonare per concaua montium ad extrema terræ, & à solis ortu ad occasum, ab Aquilone ad Meridiem, cognoscant tempus visitationis suæ, & se Concilio conciliari. Quis erit tam iniustus rerum æstimator, qui nō dicat: Papa lux venit in mundum? sed dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Omnis qui male agit, odit lucem, & nō venit ad lucem: vt nō arguantur opera eius, quia mala sunt. Quanquam nō vult Concilium vlcisci, fratres, vult tolerare: nō venit mactare, venit saluare: emendare omnes cupit, non delere: non erit rigiditati locus: si abundauit delictū, superabūdabit & gratia. Heu cur non ades inuictissime Cæsar Conciliorū protector, defensor fidei, propugnator Ecclesiæ, cui tot regna, fortunas, populos, vitam deniq; ipsam terra marique pro Christo tuo in discrimine obtulisti! Adesses saltem tu Didace, & longo rerum vsu & ingenii fortunæ varietate prudentissime. Quanquam enim diuino illo iudicio suo in aliis rebus vtatur Cæsar, elegit te tamen vt illius personam sustineres: magna certè in te fides, & grauε tuæ spectatæ virtutis testimonium: sed solo tuo nomine ac opinione Tridentinum Concilium promouere potes: nec enim tibi vel prudentia deest, vel autoritas, vel felicitas. Ab Oriente adduc semen Christi Iesu, ab Occidente congrega reliquias: dic Aquiloni & Austro, noli prohibere: piscatores sunt hominum Patres Cōcilij, piscabuntur eos de aquis multis: venatores sunt, venabuntur ad vitam, non ad mortem: pastores sunt, animam suam ponent pro ouibus Domini, & si quam inuenerint aberrantem, imponent super humeros suos, & conuocatis amicis dicent

Cantic. 2.

Ioan. 3.

Esai. 43.

Luc.15. cent: Congratulamini, quia inuenimus ouem quæ perierat. debitores sunt vt rationem reddant poscentibus de ea quæ in eis est fide ac spe. Idem satisfaciet omnibus Græcis, Barbaris, sapientibusque & insipientibus. Non dicent, hæc dicitis, hæc dicimus: dicent, hæc dicit Dominus: Rationi, quam indidit: verbo, quod docuit: autoritati Ecclesiæ, quam tradidit. Quis sobrius rationi, quis catholicus scripturæ, quis pacificus non cedat Ecclesiæ? Aperiantur iam portæ vrbis tuæ magnanime Princeps: die ac nocte non claudantur: Esa. 60. sic consurgent tibi montes & colles, valles, turres, & occupabit salus muros tuos, & portas tuas laudatio: & vocabunt omnes gentes ciuitatem tuam, ciuitatem domini Sion sancti Israel: & ponetur in superbiam seculorum, vt & gentes & reges ambulent in lumine splendoris tui: & magno illi tuo nomini, quod iam per omnes oras longè lateq; vagatur, & domicilium certum non habet, perpetuis gratulationibus plaudant & Alemani populi. O dilecte Deo & hominibus Madruci, in cuius vnius ditione vos olim vagè desertos & turbulentis erroribus implicitos incomparabilis ille Paulus 3. diuina mente & consilio præditus, Ecclesiæ memor, sui oblitus, per Spiritum sanctum ad viam veritatis reuocauit.

Ad vos modò Patres, à quibus & exorta est, mea redit oratio, non vt vos admoneam vel excitem, qui mihi studio & feruore longè præcurritis: sed ne mea vox sacerdotis officio defuisse videatur. Venimus, vidimus, vicimus Patres: & eum aditum quem humani generis hostis summis quibus potuit conatibus mensibus & annis superioribus obstruxit, Deo fauente, reserauimus. Quanta est hæc gloria, quanta dignitas, quantus honor! Quid enim putamus sit aperire fores Concilij, nisi aperire fores cœli? vt effundat super nos thesaurum illum optimum fontem aquæ viuæ, splendidum tanquã crystallum procedentem de sede Dei & agni: vt simus ipsi in primis Dei docibiles, deinde per nos repleatur terra scientia domini velut aqua maris operientis. Cauendum est igitur, ne dum ad nos cõnandos Dei munere aperitur cœlum, nostra iniquitate claudatur terra: nec viuidos illos solius velle- Esa.45.b. ris imbres area infelix excipere possit. Aperiatur, aperiatur terra cordis nostri Patres: & si hactenus oppilati fuimus fumo & sulfure illius magnæ fornacis & putei abyssi, iam exhalare incipiamus: & dilatatis venis tanquam sitientes glebæ, atque arida arua scindamur planctu, fletu, orationibus, ieiuniis, eleemosynis, lachrymis: plorantes inter vestibulum, & altare, velut indigni qui accedamus ad aras, postquam omne malum prodire de templo vetus querela est. Nolite errare Patres, 1.Cor.15. Deus non irridetur, neque patitur irrisores: sed qui habitat in cœlis, irridebit eos. Psal. 2. Spiritui sancto hodie sacra decreuistis, felix principium ac multarum frugum multa principia. Sed ô quam bonum erat nobis, si mali non fuissemus! Si pietatem ac sinceritatem de cordibus nostris eiicientes, vel ficti vel immundi sanctum Concilium, cuius vel solo nomine in tam magnam expectationem excitatus est totus orbis, auspicati fuerimus: ora quidem & labia Spiritus sanctus aperiet, vt os Caiphæ, vt os Balaam, ne errantem Concilio Ioan.11.f. Ecclesiam solam errare contingat: pro qua Nu.22.c. rogauit Christus exauditus pro sua reuerentia: & malas mentes replebit spiritus nequam missus à Domino, vt fiant nouissima nostra peiora prioribus: & demum insultent nobis inimici nostri: Nunc stent Esa.30. si possunt consilia vestra: & ipse Deus ait: Væ vobis profundi corde, qui initis cõcilium, & non ex me, orditi estis telam, & non per spiritum meum: an non legistis, Simeon & Leui fratres vasa iniquitatis bellantia, in concilium eorum non ve- Ge.49.d. niat anima mea? Et quæ sequuntur.

Nihil in vobis sibi vendicet odium Patres, nihil fauor vsurpet, nihil præmium euertat, nihil corrumpat munerum vel personæ acceptio: nihil possit timor vel amor potentium: absint colligationes impietatis, consilia vanitatis, supercilia contentionis, conuenticula malignantium. Cauete de lætitia iniquorum: & sine cæde, sine sanguine, sine excidio remp. nostram ab iis oppressam, ab illis desertam, à multis proditam liberabitis. Vobis præsidia Ecclesiæ non desunt, vos ne defecisse Ecclesiæ videamini, prouidete. Voluntates vestræ igne illo ardeant diuinę charitatis, Luc.12.f. quam Christus venit mittere in terram. Intellectus vestri scrutentur quid sit optimum in primis pro Ecclesia, tum quid expediat, quid deceat, quid liceat. Irascẽdi vis scelerum non hominum odio, pio, salubri, diuinoq; feruore excandescat: & zelus domus domini; quæ nisi noua hæc lux Dei optimi maximi, & qui potestatẽ proximè ad Deum accedit, Pauli Tertij, prouidentia oblata fuisset, iam ad interitum vertebatur, illam nõ comedat modò,

ſed deuoret. Poteſtas concupiſcibilis ſanctis deſideriis accenſa, & perfuſa ſpiritali gaudio, vnam illam pacem, quæ exuperat omnem ſenſum, & deſideret & ſuſpiret. Dirigite pedes veſtros in viam pacis huius: meditamini in lege Domini die ac nocte: ſanctificamini intus & foris, veritatem diligite, agite vt ſitis opere quàm ſermone potentiores: nihil præcipitanter, nihil præpoſterè, imò maturè omnia & ſuo ordine fiant; nolite ſapere pluſquàm oportet, ſed modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus; ſobrietatem ſapite: de craſtino nihil ſoliciti ſitis; deſcendet ſuper vos & requieſcet ſpiritus Domini, vt ex altis his ſubſelliis iudicantes orbem, quaſi obediente Deo votis hominum, quod nulli vnquam tribunali conceſſum eſt, dignè dicere valeatis: Viſum eſt Spiritui ſancto & nobis. O vox, ô tuba, ô tonitru, ad cuius ſonitum retrorſum cadent inimici Chriſti, cuius iuſſa vel decreta neq; ſummis patribus contemnere, aut detrectare licebit. Vos enim omnibus Patres, qui ſacroſanctæ huic œcumenicæ ſynodo rebellantes eò inſolentiori furore proceſſerint, vt Pauli III. Caroli V. Franciſci Primi, (illũ caput habet poſt Chriſtum hæc Tridentina ſynodus, hos verò dexteram & ſiniſtram) iuſtam iram atque indignationem quandoq; mereantur, non inacceſſa montium iuga, neq; vaſtæ paludes, neque marium ſinus, aut fluuij immenſi eos tueri poterunt, aquilis velociores, ac leonibus fortiores hoſtes Concilij, rebelles Spiritus ſancti, qui illud eſt Concilio, quod anima corpori, perſequentur & apprehendent, & conculcabunt donec deficiant. Eia igitur Græcia mater noſtra, cui id totũ debet quod habet Latina Eccleſia: Eia Hiſpania, cuius ſi non propagatæ, at conſeruatæ Catholicæ religionis perpetua gratulatio, etiam à tuis hoſtibus decreta erit: Eia Gallia, cuius Chriſtianiſſimum nomẽ nec augeri poteſt meis laudibus, nec cuiuſquam vituperatione decreſcere: Eia Germania, quæ & gladium hũc & imperium & ſceptrum habes, quæ acerrimos hæreſis, & omnis infidelitatis hoſtes ſemper protuliſti: Eia Italia, quæ eò magis in tantis rerum turbinibus ſanctæ Eccleſiæ debes, quæ vt Germania rerum potitur, ſic tu illo ipſius Petri ſolio tanta gloria cæteris nationibus præſtas & antecellis: Eia omnes quotquot ſub cœlo eſtis, qui Chriſtiano nomine cenſemini, quos expetiuit ſatanas, vt cribraret ſicut triticum; Rogat, obſecrat, deprecatur cum ſacroſancto Cõcilio Paulus III. ſui oblitus, veſtri memor, venite, agnoſcite: viuite, nolite perire, recõciliamini: omnia parata ſunt, venite ad nuptias: ſi qui verò intrare erubeſcant, vos qui potentiores eſtis, intrare compellite, ne quandoque eis dicatur: Clauſa eſt ianua, neſcio vos, diſcedite. O Chriſte, omnes iſti cõgregati ſunt, venerunt tibi, tibi inquam, non ſibi: tu aſpirando præueniſti, adiuuando proſequere: & intercedente beato Vigilio Tridentinæ vallis tutelari, Tridentinum Conciliũ ita foue, vt omnis eius actio, quæ hodie feliciter cœpta eſt, per te quoque & in tempore opportuno feliciſsimè firmetur.

Phil. 4. · Zach. 8. · Act. 15. · Luc. 22. · Matth. 22. · Luce. 14. · Marci. 25. · Eſai. 60.

Dixi.

Vos nunc plaudite in Concilio iuſtorum & congregatione magna opera Domini.

FINIS.

¶ ORATIO AD PATRES IN CONCILIO *Tridentino habita,*

A Reuer. Patre, Fratre Antonio Marinario Carmelitano, quarta Dominica aduentus.

CVM appeteret tempus illud æterno conſilio præfinitum, Reuerẽdiſsimi Patres, voſq; obſeruandi Eccleſiarum Præſules, vt Chriſtus humanæ ſalutis negotiũ aggrederetur: poſt tot præclara de eo teſtimonia, nimirum totius legis, omnium Prophetarum, Angelici concentus, Paſtorum, Sapientum, Simeonis & Annæ, Ioannes Baptiſta Zachariæ filius, in Iudæã à Deo legatus eſt, qui generis nobilitate, qui natiuitate admirabili, qui vitæ ſanctimonia, quiq; raris animi dotibus, parta apud Iudæos autoritate, velut Lucifer ſolem Chriſtum præcurreret, ac Iudæorum corda, legis maieſtate plus quàm par erat prædita, ad Euãgelicam fidem præpararet: ne inani legis fiducia, qua illi nimium ſibi indulgebant, fidei contemptores effecti, veræ iuſtitiæ ac ſalutis rationem, quæ nõ lege, ſed fide eſt, amitterent. Res hæc multò quidem altius tractãda eſſet: ſed ego veſtra ſretus intelligẽtia, breuius quàm cauſa deſiderat, omnia differam, ſi primùm il

lud

lud precatus fuero, vt qui solus verba vitæ habet, & à quo bonorum omniũ summa proficiscitur, mihi faueat, vt munus hoc, munus (Inquam) suum, apud omnium aures & corda dignè absoluere valeam.

Posteaquam ex vno homine peccatum irrepsit in mundum, tantumq; illius culpa valuit, vt vniuersum hominũ genus, morti & tyrannidi obnoxium redderet: cœlestis ille pater pro sua in nos pietate saluti nostræ consulere studens, vnicum è cœlis filium demittere, eundemq; nostra mortalitate indutum ad crucis supplicium tradere decreuit, vt qui mortalium viuę fidei oculos in eum cõiecerit, iustitię, æternæq; vitæ felicitatem consequeretur. Hæc erat vnica nostræ salutis ratio, quoniam peccati regnum nullis vel hominum, vel Angelorum viribus deleri poterat. Porrò lex illa naturæ, similitudo quædam diuinæ legis, descriptio æternæ illius mentis rerũ omnium principis, iuris & iniuriæ regula, humano cordi, vt lumen oculis indita, quanquam ante lapsum clara erat, cui etiam arbitrij vires congruebant, quæ ab illius ordine non retrahebantur, tamen post lapsum deformata est: accessit enim ei propter peccati labem, velut caligo quædam priorem detrahens claritatem, arbitriumque ob contrarios membrorum impetus tyrannide peccati effrenatos ab ea deficere cœpit. Quo factum est, accedente astu satanæ grassantis in humanum genus, studentis in Deum contumacias augere, incitantis praua ingenia ad fingendas falsas de Deo opiniones, vt mortales suo ingenio, suisq; viribus, nõ modò ad Deum non erigerentur, ac proueherentur, sed quotidie magis ac magis ab illo se totos auerterent, in eamq; descenderent cordis cæcitatem, & animi impietatem, vt vilissimis, quas natura gignit rebus, diuinæ maiestatis honorem exhiberent: peruersum sanè & iniquum religionis genus. Quamobrem visum est diuinæ sapientiæ legem externis tabulis inscriptã per Mosen tradere, quæ legem illam interioribus animi partibus iam olim fixam, peccati aut macula oblinitam, ac velut refixam explicaret, & restitueret, docens quales nos erga Deum, ac proximos esse oporteat: pronunciáns item irasci Deum contumacibus, de eisdemq; cùm præsens, tum æternum supplicium sumere. Mitto eam legis partem, quæ circuncisione, sacrificia, ciborum delectus, festos dies, cæteraq; præscripta continebat, ad tempus instituta, vt essent Euangelicæ veritatis vmbræ, rudimenta, ac veluti præludia quædam. Nam illarum institutionum propria fuit ratio. Lex itaque illa, quæ recta agendorum ratio, morumq; disciplina erat, cuiq; pœnarum ac præmiorum decreta iungebantur, non externa tantùm facta politicæ cuiusdam ac ciuilis vitæ mores exquirebat, sed spiritales motus, interiores affectiones flagitabat, hominemq; ad integram obedientiæ rationem erga Deum prouocabat. Hanc autem absolutam obedientiam natura hominis iã corrupta, cuius partes inter se dissidebant, præstare non poterat: quin præterea euenit, vt legis iudicio proditis tot peccandi formis, vniuersus ille libidinum exercitus velut ad pugnam ac certamen prouocatus irritaretur, ac in omnes vires suas collectus, & instructus ad peccandum atrocius solicitaret, & traheret, vt est humanę cupiditatis ingenium in vetita niti, ac interdictis lacessiri potius quàm duci. Sic res in diuersum exiit, quando lege accedente, libidines non sunt deuinctæ, sed excitatæ: peccatum non defecit, sed abundauit: morsq; & tyrannis maiores collegerunt vires: non legis quidem vitio: quæ, vt omnes scimus, ad honesta inuitat: sed naturæ nostræ prauitate, quæ rem per se bonam nobis in perniciem conuertit. Iure igitur Paulus conferendæ iustitiæ vim legi detrahit, asseuerans eos qui legis virtute se iustos esse prędicant, fidem exinanire, promissiones delere, Christi beneficium abnegare. Non enim ea est legis perfectio, vt ad pellenda quæcunq; prohibet, & perficienda quæcunque iubet, firmum adhibeat præsidium: neque à morte liberat, neque à tyrannide redimit: neque cor innouat: neque libidines deuincit, neque extinguit proprij amoris ardorem, neque accendit charitatis ignem, neque frangit satanæ tela, neq; occultas mundi fraudes reiicit. Absit vt quæ Christi sunt, legi adscribamus, & legem extollentes Christum deprimamus. Nam etsi lex ad bona opera multos attraxit, eos tamen Deo iustos nõ reddidit: quippe quos aut commodorum ratio, aut humanæ gloriæ aura, aut suppliciorum formido, aut ignominiæ fuga, aut alius quiuis præter Dei gloriæ propositum, aduentitius pulsus ad eam obedientiæ formam adegit, vt externos membrorum motus legis mandato subiicerent, interim tamen manerent in eis interiores illi, quos sola Christi gratia mundos reddere potest, immundi affectus. Hominis itaque primi tantum carnis natiuitate,

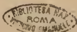
Rom. 3. c.
Galat. 2. d

tiuitate,ac cunctis pręter Dei gratiam adhærentibus ei præsidiis freti,quacunq; ratione prodierint bona opera, apud mortales fortè comperient iustitiæ locum: at apud Deum nimirum qui ad ipsum operum fontem, nempe cor mundum inspicit, iustitiæ laudem frustrà sibi vendicabunt, quandoquidem sine Christi gratia omne cor immundum est.Ideoque omne opus bonum ab eo procedens, velut eius immundiciem olens ac spirans,Deo immundum est: etsi nullis sempiternis, aut præsentibus supplicijs, quinimò temporalibus præmiis, non dicam æternis, dignum esse potest. At verò accedente diuino afflatu, per quem cor mundum creatur in homine,viua fide in Christũ erectus homo, nulla vel commodorum, vel gloriæ expectatione, nulla vel suppliciorum,vel ignominiæ formidine,nulla denique externa mundi impulsione actus, sed Dei gloriam in primis spectans legis mandata vltrò absoluit,ea alioqui si nunquam tradita fuissent absoluturus. Eius enim menti noua quædam fidei,spiritus, ac vitæ lex indita est,quæ peccata omnia destruit veriùs, quàm prohibet:bona omnia procreat veriùs,quàm præcipit. Quæ proculdubiò Paulo legis opera non sunt: cur enim legis opera vocabis,quæ lex nõ effecit: & quæ quanuis à lege præcipiantur,nihilo seciùs non præcepta efficerentur? Qui his operibus fretus est,verè apud
b.2.3
Deum iustus est.His enim iustitiæ rationem scriptura non detrahit. Prodeunt enim à fide,ac arbitrio fide prædito. Fides igitur non lex, fides inquam non nuda, solàue, quæ Iacobo mortua dicitur, sed
Iacob.2.
animo cõcepta,arbitrio recepta, ad vsum sanctorum operũ admissa, quæ Paulo per
Gala.5.6
dilectionẽ operans,Patribus viua est, veram iustitiam parit.Proinde nemo existimet inanem fuisse legis vsum,etsi veram iustitiam non contulit.Et vt taceam non mediocrem illam ex lege vtilitatem,quę in publica pace,ac tranquillitate sita est, ob quàm rem & magistratus humano generi Deus præfecit: in hoc certè profuit lex,quòd per eam cognitũ est peccatum, quę res ad exquirendam & capessendam iustitiam nonnullus est gradus. Multum enim promouit ad vitę puritatẽ,qui suam impuritatẽ agnouit. Fit sanitati vicinus, qui suum cognoscit morbum.Exoptat libertatem, qui suæ seruitutis miseriã cernit.Expetit lucem,qui se tenebris obductum esse deprehẽdit.Tum adepta iustitia,tanti beneficij magnitudinẽ & clarius intelligimus, & gratius seruamus. Quò magis enim lege ostensum est eminẽs ac sæuiens peccatũ,eò magis Christi à peccato redimentis clementia,& virtus elucet.Itaq; dulcior fit vita, quæ morti succedit:iucundior lux, quæ sequitur tenebras:pretiosior libertas,quæ post seruitutem recipitur:delectabilior sanitas,cui cedit infirmitas: felicitas suauior, quæ post miserias exoritur. Propterea negat Apostolus eum sub lege esse,quẽ Christi gra- Rom.6.
tia redemit. Etenim quemadmodũ puero adhibetur pædagogus,qui tantisper eũ instituat,ac virga coërceat,donec adultus ad honesta feratur, tum enim ille pædagogo imperat,omniumq; virtutum honestatem & decus,nõ pędagogi impulsione, sed propria animi magnitudine ac moderatione conseruat,ac ad heroicũ quendam laudis ordinem, quẽ nec ostendisset pædagogus,sese erigit & prouehit:sic propemodũ homini data est lex,donec Euãgelica fide fuerit renouatus.Accedens enim illa eum à legis imperio liberat,non vt illius præscripta impunè transgredi valeat,sed vt ea ex corde absoluat, Christi gratia non legis ratione ductus: quinetiam supra legis mandata, multa Deo gratissima pro Dei gloria absoluat. Hæc est Patres ampliss. Euangelica illa libertas, quã nonnulli,ô cœnum,ô labes,ad carnis licentiam, & morũ corruptelam accommodant,& ceu turpitudinum velamẽ,ac omnium vitiorum prætextũ magno verborum lenocinio simplicioribus animis ad frangẽda satanę tela inexercitatis proponunt.Et vtinam non fecissent, vt illi eam peccandi occasionem velut vitę ducem sibi præfixerint,vota, cœlibatum,sacras preces,ieiunia,Ecclesiæ institutiones contemnentes: cùm hæc omnia quæ ipsi contemnunt(Christe, quando hos vindicabis,& euelles errores?)adeò Euangelicæ libertati non aduersantur,vt sint eius digni fructus,solatia,delitiæ,atq; fomenta. Felices qui hac Euangelica libertate freti, velut sponsa sponso Christo iuncti: velut filij clementissimo patri Deo redditi:velut discipuli prudentissimo doctori Spiritui sancto traditi:Christi amore flagrant,à quo vicissim summa charitate cõplectuntur:Deo honorem exhibent,à quo tuendi alendiq; suscipiuntur:Spiritus sancti monita,& institutiones tenent, à quo ad rectam vitæ rationem diriguntur,atq; formantur:vt omnium actionum suarum scopus sit, non humani decoris ratio,quã lex naturæ exigit:neq; pœnarũ, aut præ-

mio

miorum propositū,quod ex lege scripta est:sed Dei gloria, pro qua prompti sint omnia commoda ex corde contemnere, omnia supplicia libenter sustinere, omnem humanæ gloriæ rationem spontè reiicere,omnia opprobria sine vlla recusatione subire, denique amicos, fratres, parentes,seipsum vsque ac patriam abnegare,& odio habere. Quàm grauiter errant, qui Patres ante Christi aduentum domino seruientes, sub lege naturæ aut Mosis fuisse,earumq́; legum virtute, se Deo iustos exhibuisse contendunt. Fuerunt & ipsi fidei ratione ab earum legum imperio redempti, qui Dei gloriam, ad quam fide dirigebantur, omnium cogitationum atque actionum suarum regulam tenebant. Vnica enim iam inde ab initio mundi vsque in finem parata est via salutis, per fidem in Christum, etsi diuersa diuersis temporibus instituta fuerunt fidei symbola. Nec minus errāt, qui neminem Christiani nomen profitētem sub lege carnis, aut naturæ, aut Mosis esse prædicant. Velim Christiani omnes Christi beneficium agnoscerēt, Christiana libertate fruerentur, præclaram ac gloriosam Ecclesiæ conditionem spectaremus. At si mihi ostendes ex eis raptorē, sacrilegum, Neronis, aut Phatanois similē: sub lege carnis eum esse contendam. Si liberalem, continentem, vel Catonis, aut Scipionis præstātem virtutes, humani decoris spectatorem: legis naturæ partum agnoscam. Si orātem, ieiunantē, eleemosynas erogantem, Pharisęorum more ad cōmoda inspicientem: legis Mosaicæ seruū videbo. Si humilem, patiētem, Abelis aut Abrahæ obedientiam referētem, Dei gloriam spectantem: fidei germen gloriosum venerabor, cui subiectæ adiacent omnes leges. Aliud enim est legem habere, aliud sub lege esse, aliud legem absoluere. Plures vni leges aderunt, sed vna dominabitur, & dux erit operum. Et quoniam finibus mensurantur opera, fit, vt diuersarum legum similes, quæ sunt in hac luce oculis hominum actiones, Deo fines spectanti longè dissimiles sint. Cæterùm, vt redeā Patres amplifs. vnde initium sumpsit oratio nostra, quamuis antequam venisset Christus, tot patres fidei virtute à Deo gratiam inuēnissent, tamen maiores nostri à Christi aduentu, fidei & gratiæ tempus descripserunt, legum auspiciis tempora præterita tribuentes: nimirum, qua Euangelium fidei & gratiæ denunciatio, quod prius apud paucos Iudæos, nec satis quidem apertè audiebatur: post Christi aduentum vbique locorum ac gentium in hominū ore, oculis, auribus manibusq́; tractatū est. Et quoniā nihil præteritū est argumentorum, quæ tantæ rei hominis captum longè superanti, fidei locum apud homines prępararent: commodum, ac suo tempore Ioannes Baptista dilectus Christi pręcursor, ac legis & Euangelij velut confinium, prodiit ex eremo, vbi à puero vitæ austeritate Heliam retulerat, quo eūdem spiritu & virtute referret, cum Tiberius Cæsar annum iam XV. rerū summa potiretur, Iudæorum regnum temporibus illis in quatuor alienigenas administratores, Pontium Pilatum, Herodem, Philippum, Lisaniam distractum erat: vt quemadmodum erat in oraculis, Messiam adesse significaretur. Ipsa autem sacerdotij maiestas, velut in proximo abroganda, penes duos sacrilegos Annam, & Caipham, mercaria & vaga erat. Rebus itaq; tū regni, tū religionis Iudæorū sic dissectis: Ioannes in eā quæ Iordani adhæret regionē sese contulit: omnes qui ad eum veniebant, ad delictorum confessionem adhortabatur, eosdémque baptizabat, interim docens se aqua corpora lauare, at Iesum fore vnicum salutis autorem, cuius cœlesti virtute corda essent sanctificanda, ac omnibus in eum credentibus gratis iustitia conferenda: Pharisæos, ac Sadducæos, quos fucata illa legis opera tanquam iustos, ingenuósq; Abrahę filios, ac Deo gratiosos efferebant, prorsus iniustos, viperarum progeniem, Deoq; odiosos esse declarauit. Non enim, vt par erat, Abraham viua fide referebāt. Propria benefacta, quod arrogantię erat: aliorum peccata, quod erat liuoris & malitiæ, commemorabant: & toto (vt aiunt) cœlo errantea à lege, quę diuinum furorem erat illis ministratura, iustitiæ ac salutis rationem expectabant, quinimò se adeptos esse gloriabantur. Hāc vnam iustitiæ & salutis viā Ioannes omnibus ostendebat, vt ex corde resipiscentes, legis fiduciam arcerent, sese deiicerēt, ac impuros esse confiterentur: & in Iesum Christum mortis & peccati destructorem, iustitiæ & vitæ restitutorē crederent. Hæc autem fortuitò non agebantur, quæ Esaias multis retro seculis vaticinatus est: Vox, air, clamantis in deserto, parate viā dñi, rectas facite semitas eius. Nō erat Ioānes verbum per quod facta sunt omnia: sed vox, quæ verbum illud nostra mortalitate indutum explicabat. Non erat Dei virtus hominū corda occultè significās:

Matt. 3. Marc. 1. Luc. 3.

sed vox, quæ in hominom auribus recipiebatur, vt ad sanitatem illi corda præpararent. Non erat lux, mentium tenebras expellens: sed vox, quæ dormientes excitabat, vt ad exortam lucem sese cōferrent. Non erat ornatissimus ille sponsus, & rex Ecclesiæ: sed vox, quæ cunctos inuitabat, vt venienti sponso & Regi occurrerent: Non erat mediator Dei & hominum: sed vox mediatorem præcurrēs: vt audiant exules adesse, per quem irato Deo gratis reconciliari possent. O vocem, prophetarum vocibus prænunciatam: ô vocem Angelica voce sub ipsis sacrorum mysteriis commendatam: ô vocem denique Christi voce omnibus ex muliere natis præpositam: Clamabat. Exhibete cor vestrum Deo, cogitationes, affectionésque vestras in eum dirigite. Iam enim tempus appetit, vt Euangelica doctrina innouetur orbis: quamobrem pauperes humiles, legis fiducia ac philosophiæ ratione destituti, mundóque abiecti, qui Esaiæ valles sunt, cœlesti sapientia cœlestibusque donis replebuntur. Contrà elati maiestate legis, aut humanæ sapientiæ supercilio, mundoque montes & colles admirabiles, prorsus impij & insignes stulti declarabuntur. Et qui ad execranda facinora prauo corde nunc prolabuntur, fide erecti ad veram felicitatis viam dirigentur: fientque facilia, ac suauia legis mandata, quibus nunc videntur aspera, & impossibilia: vt volentes ac gaudentes verè absoluāt, quę nūc lege acti absoluere fingūnt. Hanc felicitatē nemo cōferre potest nisi Iesus. Cōfert autē oībus, qui viuæ fidei oculos in eū coniecerint. Corporis oculis eum conspicere, est tanq̄ felicitatis pars, modò adsit fidei intuitus: sin secus, maioris infelicitatis erit occasio. Fidei cōspectus omnibus ex æquo prodest. Qui in eum crediderit, Dei beneficio seruabitur. Qui ab eo fidei oculos auerterit, suiipsius vitio peribit. Iam verò Patres amplißi. vt institutæ orationis exitom expediam, fuit iam olim Esaiæ oraculum absolutum: totus orbis Dei salutare vidit, & Euangelica doctrina innouatus, viam Domino parauit, & semitas eius rectas effecit: aspera ad æquitatem, praua ad lenitatem versa fuêre. Tot enim hominom millia relictis patriis legibus, abiecta humanę sapientiæ ratione, pulsis diuitiarū ac voluptatum studiis, spretis cœremoniis, ac ritibus, quibus ab incunabulis assueuerant: abnegatis & repudiatis Diis, quos tot tēplis, sacrificiis, festis diebus, magna religione colebant, ad Iesu nomē genua submisêre. Iesu nomen, gentes omnes ore, corde, pietate, sanguine, veneratæ sunt: & ex tanta morum, institutorum, deorum discordia, concordes factæ, in vnicā Christi religionem, vnicam sacramentorum rationem, vnicam Dei gloriam conuenēre, nec potuit satan obsistere per Philosophos omni sciētiarom ratione pollentes: per Iudæos religionis Mosaicæ prætextu aduersantes: per Rhetores eloquentię viribus admirabiles: per Sophistas disputādi subtilitate pertinaces: Per Cæsares omni tormentorū genere sæuientes: quin cœlestis illa doctrina, cūctas totius orbis regiones inuaderet, persuaderet, vinceret, possideret. Interim bonorū direptiones, edicta, tribunalia, confiscationes, proscriptiones, exilia, carceres, virgę, secures, bestię, cruces, ignes, mortes, in rem Euangelij & fidei profectum erāt. Nunc verò (nos miseros, in quam descendimus confusionem! in quas Dei iras incidimus!) in Europæ angustiis arctata est Ecclesia: & Christus contemptui habetur, vbi olim summo habebatur honori. Et ne antiquus ille aduersarius vel ex vna parte insidias non pateat, surrexerunt domestici hostes, grassantes in reliquam hāc Ecclesiam ad angulum coactam, odio & armis infidelium expositā, aliqui pastores dormiētes, vel mercenariorū (ne quid grauius dicam) vices gerentes, nonnulli principes in tyrannidem & bellorum furorē versi, quorum ambitioni nullus est terminus: multi doctores ore quidem piè docētes, at operibus impiè dedocentes: plerique perfectionis vitæ rationem profitentes, at scandalis cuncta perturbantes: tot omnium generum, ætatum, ordinum, viri ac mulieres, ethnicorum ac Turcarum potius quàm Christianorum vitam referētes: denique, quod omnium est perniciosissimum, tot ministri satanæ in angelos lucis trāsfigurati, qui leges, maiorum instituta, patrū sententias probatas, Christiani populi consuetudines, qui sacramenta, sanctorum honores, & quid non sanctum contemnunt, reiiciunt, execrantur. Interim exercitatione scripturarum, quas pro ingenio ac libidine potius lacerant: eloquentiæ lenocinio, linguarum eruditione freti, veterem Ecclesiam, Apostolicam ipsi dicunt: at re vera carnalem veteris Adæ filiam, satanæque sponsam, gloriantur se velle restituere, ac procurare viæ & semitarum Domini ornatū, hoc est (vt euentus ostendunt) Christianā Rempub.

Rempublicam perturbare, turpitudinum licentiam cunctis facere. O Ecclesia, ô fides, siccine in amarum vobis vertentur omnia? siccine vos oppugnant, qui propugnare debent? itáne Euangelium & scripturæ, quibus olim vicistis orbem, conculcastis idola, profligastis errores, destruxistis vitia, erexistis Christi gloriam: nunc in vos scutum, tela, arma facta sunt, quibus ex hoc angulo eiiciamini? An vos tot procellis, fluctibus, tempestatibus periclitantes ita destituet Iesus, vt nulla sit aurora, in qua veniens dicat vẽto: Quiesce, & mari: Tace. Sed iam videre videor Iesum super aquas ambulantem, eundemq; audire dicentem: Confidite ego sum, nolite timere: postquã vos Patres ecclesiastica dignitate præeminẽtes, omnique doctrinæ genere insignes, vos mundi lumina & decora, volente ac disponente Deo in præclaram hanc vrbem singulari Pauli III. Pont. Max. & Caroli V. Cæsaris inuictissimi, cum prouidentia, tum autoritate conuenistis. In tot enim tamq; grauibus opinionum dissidiis, quibus nunc omnia miscentur: in moribus seculi adeò corruptis, quibus Ecclesiæ facies dehonestatur: in tam diutinis bellorum tempestatibus, quibus & suo ipsius, & alieno gladio Christianus orbis est oppressus & afflictus: vnde expectare possumus vel veritatis lucem, vel morum formam, vel firmæ pacis serenitatem, nisi ex hoc vestro consessu: vbi Christus adest corda vestra afflaturus, & ad cuncta quæ agenda sunt directurus. Hoc anno XVI quo Carolus V. coronatum agit Imperatorem: quemadmodum olim in Ioanne fuit, vestra opera fauente Domino Esaiæ oraculum languens, & penè emortuum, sua nempe veritate destitutum absoluetur, vt parata sit Domino via, Ecclesiasticis ordinibus ad veram suæ functionis normam redactis: vt semitæ eius rectæ fiant, Principibus in firmam concordiæ rationem iunctis: vt aspera ad æquitatem, praua ad lenitatem vertantur, populo ad studium veræ pietatis composito. Quam obrẽ vbique exaltetur Christus, omnes eum confiteantur ore, diligant corde, referant moribus & pietate. Quo in loco res Christianorum sint, videtis: fides est extincta: charitas friget: virtutes contemnuntur: timor Dei exulat: sacramenta conculcantur: Sãcti malè audiunt: Euangelica libertas turpitudinum est prætextus, & quasi in peccata conspirant omnes. Ad vos itaque spectat tot Ecclesiæ necessitatibus, periculis, calamitatibus, ruinis occurrere: quã ob rem huc conuenistis. Te autem inuocamus IESV Christe fili Dei viui, qui orans pro Ecclesia, dixisti: Pater sanctifica eos in veritate: qui pollicitus es eam aduersus satanæ vires seruaturum esse, ac in medio vel duorum in tuo nomine conuenientium te adfuturum esse. Et precamur, vt Ecclesiam tuam sanctifices, vt Patribus in tuo nomine congregatis Spiritũ tuum impartias, vt Principibus mentem des bonam, ne ad suam vtilitatem causas religionis inflectere procurent. Obliuiscere Domine iniquitatum nostrarum, & memor esto miserationum tuarum: non enim in iustificationibus nostris prosternimus preces nostras ante faciem tuam: sed in miserationibus tuis multis. Exaudi Domine: placare Domine: attende, & fac propter nomen sanctum tuum, quod inuocatum est super populum tuum: ne fortè dicant gentes: Vbi est Deus eorum? Vos autem per Christum obsecro, obtestórq; Patres amplissimi, vt ea concordibus animis spectetis, quæ digna sunt pietate, professionéq; vestra. In IESV nomine conuenistis, ad IESV gloriam, omnibus posthabitis inspicite: sin secus, frustrà vel sex millia conuenietis. Nihil in vobis desiderari permittatis, siue ad dicendi libertatem, siue ad patientiam laborum, siue ad sedulitatem officiorum, orationibus, ieiuniis, piis operibus vacantes, consentientibus pariterq; ardentibus votis, corda vestra dignum præparate templum, vbi spiritus Domini sedeat, qui per vos in Sessionibus loquatur. Nemo ad ingenij ostentationem, opinionem suam mordicus defendere gaudeat. Nemo procuret contentionum voces: Ego Pauli, ego Apollo, ego Cephæ. Nemo metu hominum Deum contemnat. Nemo propriæ gloriæ studio ductus, Christi gloriam obscuret. Nemo aliorum monita, sed nec Principum mandata tenens, Spiritus sancti consilia reiiciat: Sic enim coram hominibus, in primis autem coram Deo officiũ vestrum probè vendicabitis.

Matt. 14. Marc. 6. Luc. 3. Luc. 17. Dan. 9. c Psal. 113. b

DIXI.

¶ ORATIO HAbita à R. P. Fratre Ambrosio Catharino Polito Senensi ordi. Prædicatorum, in secunda sessione Synodi Tridentinæ. 4. Februarij M. D. XLVI.

Recelsa loci huius autoritas, Patres amplissimi, iam nunc dicere incipientem, profectò maiore me timore ac trepidatione corriperet, nisi huic autoritati ex aduerso vestrã opponerem autoritatem, cuius iussu atque hortatu, non mea sponte, hunc ipsum ego hodie conscendi locum: tum ista vestri vultus plurimum reuerenda maiestas, omnem, quantacunque mihi adesset, dicendi facultatem præriperet, nisi rursus eiusdē vultus vestri summa gratia, ac benigna serenitas, quam his meis oculis mihi videor intueri, me ad dicendum etiam vehementius incitaret: denique sola cogitatio excellentissimæ eruditionis, ac doctrinæ, qua tam selectam ex vniuerso terrarum orbe synodum præfulgere conspicio, hærentem faucibus contineret sermonem, nisi vota precesque meas ad illũ conuerterem, atque in eo fiderem, quem nouimus & os mutorum aperuisse, & linguas infantium fecisse disertas. Verùm ne sine gradu ego ille miser homunculus & peccator ad thronum tantæ maiestatis accedam, adibo illam quam ipse nobis instituit & aduocatam piam, & sedulam precatricē. fauete votis. O summè gratiosa, & vna inter mulieres singulariter benedicta, Maria virgo, quę vt primogenita filia, vt primaria sponsa, vt fidelissima socia, denique mater charissima, antę omnes felices animos & beatos spiritus propè tuo emanueli assistis, Aue & impetra mihi hodie eloquium viuum, eloquiũ feruens, & efficax, non in comptis humanæ eloquentiæ verbis, sed in ostensione spiritus, & virtutis: quo auditorum corda magis ac magis ad opus Dei incœptum feliciter peragendum, inflammē, in eius gloriam, & nostram totiusque Christiani gregis lætitiã perpetuã & salutem. Amē.

2. Cor. 1. Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni desolatione nostra: nã quod à cunctis bonis tanto tempore est desideratum, & tãtopere efflagitatum, & expectatum: ecce nunc ego magno cum animi mei gaudio his meis oculis circũspecto, te, videlicet, Synodum venerandã œcumenicam, nõ solummodo indictam, non solummodo collectam, verum etiam iam ostio in nomine Domini patefacto confidenter ingressam in sancta, vt ęternę nostræ redemptionis obscuratas ab impiis veritates, ibi aspicias, nobis decernas, atque populo patefacias. Verè gaudeo Patres optimi, quia misericordia & manus Domini fecit hoc: & ideo vehemēter cupio, vt hoc meum gaudium, quod commune est piorum omnium, de spe magis quàm de re conceptum, vestra opera nobis perficiatis: vt ego seniculus huius mei tam diuturni desiderij compos factus, aliquando possim canere canticum cum sene illo iusto, de quo nudiustertius audistis, quòd responsum acceperat à Spiritu sancto, non visurum se mortem, donec videret Christum Domini; vidit, & gauisus est; neque solùm vidit, verùm etiam suis in vlnis eum gestare meruit, qui portat omnia verbo virtutis suę: & lętabundus in eum canticum erumpere, Nunc dimittis seruum tuum Domine secundum verbũ tuum in pace, quia viderunt oculi mei salutare tuum: & quod excurrit. Hoc autem ego, vt verum fatear, nondũ possum, donec quod nunc in floribus video, detur mihi spectare & carpere in ipsis fructibus. Interim verò absque metu multo, ac sollicitudine multa esse non possum: metuo enim multum ab ingenio Satanæ, quia Satanas est, hoc est bonis omnibus inceptis aduersans, tantoq; magis aduersans, quantò diuiniora, & ad plurimorum salutem magis nouerit attinere. Qui enim paradisum Dei conturbauit in cœlis draco ille rursus, ibique schisma condidit tam insigne: & de alio paradiso parentes nostros tantis ornatos donis exterminauit prosternens, vulnerans, & expolians: & ipsum Dominum in deserto non est veritus adoriri: puto, quòd neque tibi parcet, neque vestram verebitur sanctitatem: imò nisi assumatis armaturam Dei, scutum fidei, thoracem iustitiæ, & galeam, spem salutis, strictum spiritus teneatis ensem, vigiles, promptique ad feriendum, cæsim punctimq;, ad dextrã & sinistram, profectò insano illius furori, & incõparabili calliditati non resistetis. Est igitur verbum Domini monentis vos in Petro, & dicentis: Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum: ego

Heb. 1. Luca 22.

Ego autem rogaui pro te,vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus cõfirma fratres tuos. Hoc enim totum ad te pertinere,ô Synode sacrosancta , non dubito:tu enim iuxta spiritus intellectũ Petrus es,quia qui Petri claues obtinet , in te includitur,caput tuum . Caue igitur à cribratore.cõsidera quòd Apostolicum senatum aggressus,vnum saltem de duodecim cribrando lucratus est . Cribrum est corpus illud Domini sanctisimum,flagris cęsum,& clauis & lancea perforatũ.Corpus illud significat Ecclesiam,quę caput habet vnum Dominum Iesum, cuius vices in terris gerit Paulus huius nominis 3.Qui non est sub capite, non est in corpore:qui vicarium spernit,spernit & dominum,qui cum hoc non congregat,dispergit,qui ab hoc segregatur , de cribro decidit,& iam non est Christi,sed satanę. Sic igitur vnusquisque se cõponat in cribro,vt quauis diaboli concussione nõ excidat. Quod erit, si vnũ in Christo dicamus oẽs,& non sint in nobis schismata. Dicet hæreticus , Adularis papista : dicet calũniosus,Aucuparis Catharine: clamabit aũt Ambrosius Cath.teste Deo,nõ adulor ô hæretice,non aucupor ô amice, sed verba exploratisimæ & compertisimæ veritatis pronuncio:& eius veritatis, quã qui non asserat, frustra falsoque de Christiano nomine gloriatur.

1. Cor. 1.

Sed ad rem.

Habetis ergo in exemplum & typum vestrum Petrum,primò quidem auersum & negantem,vt discatis cauere:tũ eundẽ conuersum & cõfitentem,vt discatis fortiter agere , &,sapienter . Consideremus ergo primum,qua de causa vir ille tã cõmẽdatæ fidei,& qui paulò antè tam pertinax & securus aiebat : Et si oportuerit me mori tecum,non te negabo: mox ad vnius ancillulæ voculam trepidans tam disertè negat:vt illi bene conueniret,Hui victus vno verbo tã citò?& paulò pòst ab alia interpellatus ancilla,etiam periuriũ cũ negatione coniungit:& tertio ab homine turbulenti vultus perterrefactus, etiã detestãdo anathemate seipsum ferit. Vnde igitur tanta imbecillitas,quæso, & inconstãtia ? Quis nesciat, quòd ab illa nimia de semetipso confidẽtia?Discamus igitur in primis timorem cautum,& nõ malè tutã securitatẽ: id est,nõ esse confidentes in nobis , quasi in nobis : dicente Domino: Sine me nihil potestis facere: sed esse animosi in illo qui dixit,Ego dabo vobis os,& sapientiã,cui non poterunt

Luce. 22.

Ex Terẽ. Eunucho.

Ioan. 15.

Luc. 21. c.

resistere omnes aduersarij vestri. Nolitẽ putare res arduas , & adeò præclaras & salutares effici posse,absque oppugnatione,& discrimine magno per malignum. Credite non deesse illi ancillas in atrio fortisimas,& promptisimas ad debellãdum . Video quòd taciti quæritis intra vos,quãsnam ego dicam ancill asaudite.

Est quidẽ ancilla prior valde fortis, & audax:neque longè abest ab vnoquoque nostrum.& ne vos morer diutius:ancilla hæc est vnicuique caro suã , quæ in atrio pontificis versans, hoc est terrenis bonis, & commoditatibus vitæ huius incumbẽs, etiam Petrum ibi secum morantem potest adigere ad negandum. Non enim ascendit illa superius,vt legem Domini contempletur,& probet vtiliora : neque enim potest:cuius prudentia inimica est Deo , & asiduẽ contra spiritum militat (atque vtinam non sæpenumero cum victoria) cui potius ancillari debeat . Hæc stolida est,& solummodo quod est ante pedes aspiciens,nouisima , & quæ alterius vitæ sunt,non considerat. Quare ad omne opus bonum inuenitur ignaua,querũla,garrula,contumax:est itẽ loquax, procax,temeraria,auida,popularis, & noxiæ libertatis:odit luctum,horret ieiunia,esurie murmurat,solicitatur de crastino , vigilias non nisi ad ludos & lasciuias tolerat,orationes fastidit:ad turpiloquia,scurrilia,vana,impudica , gerit aures patulas & erectas:ac feria verò,& ad verbum Dei laudesque diuinas,penitus obturatas & graues . Denique in omnibus quæ sunt spiritus & pietatis,semper importuna interstrepit,ac permolesta.Hæc istis nouarũ sectarum autoribus,& facibus orbis terrę, magna ac penè cuncta subministrauit fomẽta.Quam ob rem summopere ab illa cauendum est nobis, vtpote impudente, petulante , pellice , ac malè præcincta: contra quam Dominus ait : Sint lumbi vestri præcincti , & lucernæ ardentes in manibus vestris : & vos similes hominibus expectantibus Dominũ suum, quã reuertatur à nuptiis. Attendite ne grauentur corda vestra crapula, & ebrietate:& veniat super vos repentina calamitas.Vigilate itaque , orate , castigate ancillam,redigite in seruitutem,ne qui aliis prædicare debetis , ipsi reprobi inueniamini.

Luc. 12.

Luc. 21.

Hactenus de ancilla priore.

Subsequitur hanc alia ancilla , neq; minus metuenda,quippe quę multos captiuos teneat,qui tñ de priore triumphant.

Nam quantò celsior animus est, tanto (ni valde caueat) ab ista fortius detinetur. Hæc verò vt explicemus, est humanę gloriæ cupiditas, & ambitio, quæ ancillatur hominibus. Hæc igitur quos sibi subigit, seruos hominum facit, vt propterea non liberè veritatē confiteantur, propter quod (Ioan. 12. f.) scriptū est: Multi ex principibus crediderunt in eū, sed non confitebantur, quia dilexerunt gloriā hominū magis, quàm gloriam Dei. Hæc mater est omniū hæreticorum, & alumna. nam inflata de magisterio pręsumpto, nescit audire, tacere, discere: gestit autem docere semper & loqui. Hæc in tergi mática suos, ne videat, recōditerrores: in ea verò quę est à fronte, rimatur alienos. Hæc semel emissum verbū reuocari non siuit: non enim didicit à Sapiēte: Pro anima tua non erubes- (Eccles. 4.) cas dicere verum. Est enim pudor adducens peccatum, & est pudor adducens gratiam, & gloriam. Ac si dixerit, Pudet errasse, nou pudeat errorem agnitum cōfiteri, & emendare. Hic est enim bonus ille pudor, qui tibi gratiam pariet, & gloriā. Nam labi, errare, nescire, & decipi, humanum est malum, & dignum venia: in agnito verò errore velle præ pudore persistere, non iam humanum sed satanicū est, & inexpiabile, quo fit, vt qui se hominem esse fateri erubescit, suo merito euadit in satanam, & diabolum. Quocirca quicunque aliquid scripsimus, vel sentimus, quod rectè ab alio reprehendatur, cedamus veritati, & cum gratiarum actione suscipiamus admonentem, deputantes lucro nō paruo ab erroribus liberari. Super omnia autem sanctæ Synodi sentētiis nemo resistat, qui verò secus, nouerit se hoc ipso facto hæreticum prodidisse. Videant tamen qui aliena reprehendunt, ne ipsi forsan ab hac ancilla moueantur, quę est & liuida, & lippa: & alterius gloriā, suā esse ignominiā arbitratur: tum ne ipsi falsi bis peccent, dū bene dicta reprehendunt, iniurij simul & veritati, & fratri suo: denique ne modum fraternæ charitatis excedant, dum quod oleo curari posset, igne malint & ferro: quod non tam esset errores extinguere, quàm animas velle perdere, pro quibus Christus est crucifixus. Hæc autem non de iam subuersis hæreticis, sed de fratribus dicta esse volo. & qui hác regulā secuti fuerint, pax Dei, & misericordia sup illos. Hactenus de ancillis.

Superest nūc, vt pauca de homine turbulenti vultus admoneamus. In hoc facilè secularis potestas agnoscitur, qua pleriq; mortalium adeò terrentur, vt nullū sit eis piaculū propter illā negare Christū. Recordamini Ariminen. Conciliū, & alia huiusmodi quædam. Sed Deo gratia est, quòd habemus catholicos Principes, & hæresum inimicos: & nihilominus ex abundantia cordis, quod ad hoc pertinet, pro pietate non verebor hortari. Dico ergo, statuite semel certa fide, hic in medio vestrum esse Christum summum omniū principem, Regem regū, & Dominū dominantium: & hoc persuasi dicite cū magno Apostolo toto corde: Et si sint dij multi, & domini multi, nobis tñ vnus De- (1. Cor. 8. a.) us pater, ex quo omnia, & nos in ipsum, & vnus dñs noster Iesus Christus, per quē omnia, & nos per illū. Tum si qua potestas abuti velit Concilio ad sua commoda, & hoc scitis, exhorrescite, quoniā non in hominē, sed in Spiritū sanctū peccat. Siquid aliud cōtra charitatē requirat, exerite gladiū spiritus, & dicite: Deus cha- (1. Ioā. 4. c.) ritas est. Siquid contra veritatē: similiter dicite: Iesus Dominus veritas est. Si vultus turbulentus ostendit iram minitantem vitæ, adiungite: Hæc est vita æterna, vt (Ioan. 14.) cognoscant te Deum Patrē, & quē misisti Dominū Iesum Christū: Et tanquam de præmissis concludite cū Psalmographo: In Deo laudabo verbum, in Dño laudabo sermonē: in Deo speraui, nō timebo quid (Psal. 55. b.) faciat mihi homo. Mementote præcepti: Nolite timere eos qui occidunt corpora, postea nō habent amplius quod faciant. (Matth. 10.) Timete autem illum qui postquam occiderit corpus, potestatem habet mittendi animam in gehennam ignis: hunc dico vobis timete. Respicite ad Petrum rursus, & videte quomodo iuxta Domini verbum cōfirmat fratres suos. Ecce post galli cantum, post illucescentem sibi diē, à veri Solis aspectu, post amarum pœnitentiæ fletum, post trinam suæ recuperatę dilectionis cōfessionē, post susceptū summi pastoris officium, indutus virtutē ex alto, non iam in atrio sedens, & frigens vbi potuit pernegare, sed in cathedra docēs, vbi regitur à Spiritu sancto, totus feruore charitatis succensus incipit prædicare nomen salutis. Turbantur veteris synagogę pontifices, ille aūt alacer insistit operi. Edicunt vt sileat, ille clamat: Opor- (Act. 5. f.) tet obedire Deo magis quàm hominibus. Addūt minas, non deterretur: tradunt in carcerē, sed ve rbū Dei non alligatur: cædunt flagris, agit gratias, gaudens quod dignus habitus est pro noīe Iesu cōtumeliā pati. Deniq; nūquam cessat à munere,

donec

donec Romæ iuxta oraculum Domini extensis in cruce manibus,& verso deorsum capite glorificat Deum. Hæc autem facta quid sunt aliud quàm viuæ voces clamantis Apostoli? & quid aliud clamantis,nisi Vade,& tu fac similiter?Cõfirma & tu sancta synode fratres tuos: ad hoc enim conuocauit te Dominus, & hoc reposcit abs re,cui dari verba nõ possunt.

Luc.10.g.

Quanta mihi hoc in loco succurrant Patres opportunè dicenda, nisi apud vos agerem, qui alios ista melius docere potestis,explicarem:pauca tamẽ proferam, quæ velim quasi sagittas potentis acutas hærere fixa in cordibus vestris. Dominus enim Deus vos alloquitur,aiens: Ego te plantaui vineam electam, plantaui autẽ te mea cruce,& morte, ego te meo sanguine irrigaui:elegi ex te lapides, ædificaui turrim,fodi torcular,posui sepẽ:quid est,quod debui facere,& non feci? Verũ quanta habeo iamdudum aduersus te ô ingrata?Quid est enim,quòd penè te exterminauit aper de sylua,& singularis ferus(qui audit intelligat)depascitur?& nihilominus ego nunc congregaui te:quẽadmodum gallina congregat pullos suos sub alis,& in medio rui sum.Quid times? conuertere ad me Dominum Deum tuũ, vt confirmes fratres tuos. Stemus simul. quis est aduersarius meus? rogaui enim ego pro te ne deficiat fides tua,quomodo ergo deficere poteris? Tu autem vide canes,vide lupos,vide operarios malos,vide confusionem,vide concisionem, vexatas, dispersas,& aberrantes oues meas in desertis,in speluncis,in cauernis terræ, traditas agri bestiis deuorandas, quas tamẽ meo sanguine comparaui: non dico plura.Hæc enim satis,vt intelligas quid ego requiram abs te. hæc Dominus clemẽtissimus Iesus tibi hodie in spiritu lenitatis. Vide ergo,& diligenter attende,nequando in spiritu iræ,& vindictæ,mutato sermone posait iure optimo conqueri contra te:& coram Angelis,& sanctis suis dicere:O habitatores Hierusalem,& viri Iuda, iudicate inter me & vineam meam. Quid debui vltra facere vineę meæ, & nõ feci? Expectabam autem vt faceret vuas, & fecit labruscas:& exposuit me ludibrio hostibus meis, vt blasphemetur nomen meum inter illos.Sed absit,vt in hoc verbo tam tristi mea concludatur oratio; meliora enim spero, ac viciniora saluti. Quamobrem flecto genua ad patrem domini nostri Iesu Christi:& vos omnes oro,& vos in primis, qui pro Christi vicario amplissima legatione fungimini:Orò inquam vos,& obtestor per viscera illius paternæ diuinę misericordię,vt omni nisu,quem parturitis,nobis tandem partum exhibeatis, formarumque Christum: vt ego illum quasi in vlnis meis excipiens tanquam alter Simeon, & sicut candidus olor ad vada felicissimæ mortis euolans, hoc dulce melos valeam decantare: Nũc dimittis seruum tuum domine secundũ verbum tuum in pace:quia viderunt oculi mei fructum synodi salutaris,quam parasti ante faciem omnium populorum,lumen ad reuelationem gentium,& gloriã veræ plebis Israel. Fiat, fiat. γένοιτο, γένοιτο. Amen, Amen.

Esa. 5. a

Luc. 2.

¶ ORATIO IN-

signis ac clariss. D. Didaci à Mendocia oratoris Cæsareæ Maiestatis coram legatis sedis Apostolicæ habita Tridenti, tertio Maij. An. M.D.XLV.

SVperiore anno illustrissimi & amplissimi Patres, cum esset à sanctissimo Domino Paulo summo Pont. generale Conciliũ indictum Tridenti, destinatis ad id inchoandum & prosequendum reuerendiss. Parisio, Mutinensi, & Polo Apostolicæ sedis legatis, inuictissimus dominus meus Carolus Romanorũ Imperator Aug. iustissimis tũc causis adeò detentus, vt principio Concilij à sua Maiestate tantopere exoptati, & efflagitati adesse non posset, Episcopum Atrebarensem, dominum de Granuela, & me, qui Iacobus à Mendocia dicor, procuratores, & oratores ad hanc Tridentinam vrbem destinauit: quo futuro Concilio, vel omnes vnà, vel quisque nostrum eius nomine interesset. Facta itaque à nobis Cæsaris nomine coram illis reuerendissimis Legatis comparitione, visum fuit sanctissimo Domino in commodius tempus Concilium protrahere. Nũc verò idem ipse sanctissimus Dominus, cuius munus atque præcipuum officium est, Reipublicæ Christianæ non deesse, Concilium Tridenti indixit:sicque sublata suspitione, omnibusque qui interesse debent, huc conuenire iussis, vósque reuerendissimi atque amplissimi Patres,qui præsentes adestis,legatos ad per-

agendum Concilij munus demandauit. Quod vbi Cęsar intellexit, rogatus à Pōt. Maximo cùm per nuncios, tum per literas, vt vel præsens ipse adesset, vel oratores suos mitteret, statim, vtpote qui religiosissimi & optimi Imperatoris, & piissimi principis officium nulla ex parte non expleuit, animo semper ad commune reipublicæ fideiq; Christianæ decus ac maiestatem restituendam, ac confirmandam maximè propenso, atq; addicto, homines certos, ac literas in omnem Hispaniam, reliquasq; suæ ditionis prouincias, destinauit, qui excitent, & cogant Episcopos, aliósq; viros, quibus sacrarum rerum cura præcipuè incumbit, vt quàm maxima poterunt celeritate Tridenti conueniāt. Præterea quoniā Cæsar ipse nunc se præsentem exhibere non potest, grauissimis, iisdemque iustis impedimentis implicitus, mihi, qui publicè Venetiis suæ Maiestatis vices gerebam, mandauit, quò huc item, & eius nomine generali sacro Cōcilio adsistens Augustam ipsius præsentiā pro virili atque autoritatem præstem, ad ea omnia conficienda, quæ sacrosancti Concilij cōfectioni, & communi reipub. Christianæ bono sanctissimæque religionis maiestati profutura videbūtur. Verum in præsentia reuerendissimi Patres, Cęsaris animum explicare operepręcium nō arbitror, quandoquidem vniuerso orbi notissimus sit, innumeris sanè & certissimis rerum testimoniis vndequaq; communitus, compluribusque præclaris facinoribus in Reipub. Christianæ commodum collatis comprobatus: cùm neque Cæsar animi aut corporis labores vllos quantumuis grauissimos subire, neque maxima atque periculosissima contra Christiani nominis hostes bella suscipere vnquā recusauerit, modo quicquā subsidij Reip. Christianę fideiq; catholicę afferre posset, etiam cum ingenti propriarum fortunarū detrimento, nec sine summo salutis & vitæ suę discrimine. Adsum igitur Illustriss. & Ampliss. Patres, meque hic præsentem Cæsareo nomine statuo ea præstaturus, quæ à me supra relata, mihiq; à Cæsare data in mandatis fuêre. Sicque inuictissimum eundem animum, eandem religiosissimā operam, quā Cæsar hucusq; præstitit, nunc totam vobis eius nomine polliceor atque exhibeo, tum ad Reip. Christianæ commodum et tranquillitatem, cū ad sacrę religionis maiestatem, amplificationemq;, tum etiam ad sacrosancti Cōcilij prosecutionem. Et quoniam à me dictum est Dominum Atrebatensem, Dominum de Granuela, meq; Cæsaris nomine anno præterito comparuisse coram reuerendiss. & Apostolicæ sedis legatis Parisio, Mutinensi, & Polo, vos vltra non morabor his, quæ tunc temporis tractata à nobis, actáque fuêre nomine Cæsaris, cū publicè gesta, & in actis publicis relata sint. Hoc igitur solùm dicam, me ea omnia, vti tūc acta, dicta, tractataque à nobis fuêre, ita nunc pro repetitis haberi velle: méque ad ea ac si præsentia & repetita essent, penitus referre. Quòd autem Episcopi qui ex Hispaniis cæterisque prouinciis Cæsari subiectis acciti sunt, ad præstitutum tempus nō adsint, quodque ipse citius non adfuerim, id vos amplissimi Patres nec negligentiæ, neque dolo vllo adscribatis, sed eos intercapedo locorum & itineris difficultas, meque vero aduersa valetudo, qua per hosce dies laboraui, excusat. Quæ quidem in hac parte tum sanctiss. Dominum Pont. Max. tum vos eius nomine boni consulturos spero atque confido.

FINIS.

¶ ORATIO ILlustriss. D. D. Francisci à Toleto, Oratoris Cæsarei ad Synodum, habita die 8. Aprilis M. D. XLVI.

Vnà cum Responsione eiusdem Synodi.

CÆsarea Maiestas eximio illo amore, & studio singulari, quo vniuersam Rempub. Christianam sedulò fouere solet ac prosequi, vos omnes reuerendiss. Domini, quotquot in hac Sacrosancta Synodo in fide & synceritate Euangelica estis congregati, officiosissimè per me salutatos esse voluit in Christo qui pro sua ineffabili erga gen⁹ humanū benignitate & clemētia, afflatu diuini spiritus, cōciliare dignetur Christianorum oīm animos in gratia, & pace, & in Euāgelica lucis veritate cōfirmare. Quoniam autem vniuerso ferè orbi terrarum satis manifestum, exploratúmque esse arbitror, Cęsaream Maiestatem nihil vnquā in vita sibi statuisse magis palmariū, magisque imperatorio, quod sustinet, munere dignum, quàm Christi gregem, pretiosissimo illo sanguine redemptum, non modò ab

ab omni hostium iniuria defendere,ac armis & potentia tueri,verùm etiam ad resarciendam Christiani populi concordiā, sedandos quosuis tumultus,tollenda quęlibet seditionis & discordiæ semina, grauissimos sumptus,vigilias,labores, etiam capitis sui periculo suscipere : superuacaneum fore videatur, si huiusmodi rerum longiore commemoratione perquam amplifss.Paternitates vestras, tanta negotiorum magnitudine impeditas, diutius velim remorari. Ecquid enim opus est, obsecro, vel aliunde locupletiora petere testimonia, vel earum rerum certiorem fidem nobis astruere,quorum vsus & experimentum penes nos ipsos est,Patres amplissimi?Quanto enim acriore studio pacis,quanto ardentiore zelo pietatis & Ecclesiæ(quæ laudatissima meritò in principe virtus est) Cæsarea Maiestas perpetuò exarsit:tanto vehementiore animi gaudio tempus hoc acceptabile amplexata est, quo per Sanctissimum D.N. Paulum III. publicati,patefactiq; Concilij œcumenici dies populo Christiano faustissimus primùm illuxit.Qua quidem oblata occasione,ne rei tantopere exoptatæ defuisse videretur inuictissima Cæsarea Maiestas, vel potentia,vel autoritate,vel opera:extemplò misit ad Reuerendiss.D.V.qui vices suas in sacrosancto hoc Concilio administraret,D. Didacum à Mendocia, virum non minus virtute,eruditione, iudicio,rerum vsu, quàm imaginibus illustrē, ac planè dignum cui tantarum rerum prouincia committeretur. Is quidem in ipsis negotiorum foribus quartana febre correptus,cum in dies magis ac magis inualescente morbo affligeretur, ac Venetias ad legationem veterem se recepisset:Cæsareæ Maiestati visum est, illi me collegam adiungere:vt susceptum huius legationis onus cum altero mihi commune, interim dum redeat,sustinerem,quemadmodum ex commonstrato Cæsareæ Maiestatis mandato copiosius Reuerendiss. D.V.intellexisse existimo. Quod reliquū est,Patres amplissimi, Præsules vigilantissimi,dominum Deum communibus votis omnes oremus,vt istis vestris tam sanctis,tam piis conatibus diuino suo numine aspirare dignetur:& quod huius negotij præcipuum caput est,robur, & stabilimentum,Sanctiss.D.N.Paulum 3.& Inuictiss.Cæsarem,in hac tam pari,ac gemina quadam animorū conformitate quàm diutissimè conseruet, qua ipsi inter sese mutuò coniunctissimi, omnes rationes, consilia,studia,conatus, & vires in asserēdam Euangelicam libertatem coniiciant: vt quæcunque seculi malignitate,morum corruptela,vitæ licentia, vitiorum omnium seminariis,in Christi sponsa Ecclesia fœdata sunt,in pristinum illum candorem restitui possint:atque vtriusque solerti industria,diligentia,cura,sedulò laborent,vt ex agro Domini omnia conuulsa zizania,omnes errorum caligines ac tenebræ profligatæ,ad coruscantem Euangelij lucem tanquam vmbræ euanescant. Dixi.

¶ RESPONSIO Synodi.

Aduentus Dominationis vestræ huic Sacrosanctæ Synodo gratissimus est, tum propter eam obseruātiam, qua meritò Augustiss. Imperatorem Synodus ipsa prosequitur, tum propter fauorem, quem de piissimo animo Maiestatis suæ in tam sancto,ac vniuersæ Christianæ Reip. salutari opere, sibi firmissimè pollicetur: cui etiam Dominationis vestræ præsentiam ob pręstantes eius animi dotes, & religionis studiū, plurimum adiumenti allaturam sperat: quare & dominationem vestram grato ac beneuolo animo amplectitur,& man data Cæsareæ Maiestatis per eam exhibita & producta,quantū de iure debet, admittit,vehementer dolens de eius Collegæ clarissimi viri,& huic sanctæ Synodo multis nominibus gratissimi, aduersa valetudine:& ei melius esse magnopere cupiens. Pro coniuncta verò ipsius Augustiss. Imperatoris,cum Sanctissimo D. N. Paulo III. Pontif.Max.in orthodoxa fide,& religione nostra tuenda & conseruanda,voluntate,omnipotenti Deo, oīm bonorū autori, quātas maximè potest gratias agit,quem assiduè precabitur, vt piis vtriusq; studiis,ad ipsius omnipotētis Dei laudem & gloriam,religionis Christianæ incrementum,& Ecclesiæ pacem,prosperumq; in omnibus,& optatum ipsius Sāctæ Synodi successum, aspirare dignetur.

FINIS.

D iij ORA

¶ INVICTISSIMI *ac Christianissimi Ioannis huius nominis tertij Lusitaniæ regis, & Algarbiorum &c. literæ ad summũ Pontificem Paulum tertium missæ, & in Concilio Tridentino recitatæ.*

Sanctissimo in Christo Patri, & beatissimo D. Paulo 3. diuina prouidentia Papæ, deuotus & obediens sanctitatis suæ filius Ioannes 3. Dei gratia Portugalliæ & Algarbiorum Rex, citra & vltra mare in Aphrica Dominus Guineæ nauigationis & expeditionis & commercij Æthiopiæ, Arabiç, Persidis, & Indiæ, humillimum sanctorũ pedum osculum mittit. Etsi nemini dubiũ aut obscurum fuit beatissime Pater, nullum tui sanctissimi Pontificatus tempus à Cõciliis, tuendæ Christianæ religionis, constituendæq; inter principes amicitiæ abhorruisse, nulla tamen res, conceptam de sanctitate tua opinionem, æquè vt œcumenici Concilij indictio confirmauit. Quod bene feliciterq; cessurum vniuerso populo Christiano facile sibi persuaserit, qui diuini nominis primum, cui eius autoritas innititur, Maiestatem, deinde sanctitatis tuæ in eo denunciando constantiam perspexerit. Quidq; postremo ad eas artes animo se & cogitatione conuerterit, quibus sæuissimus humani generis hostis omnes aditus, qui ad sacrosancti Concilij celebritatem patere videbantur superioribus annis obstruxit. Nec enim aut ille tam studiosè id oppugnasset, nisi iacentem afflictamq; Christianam Remp. excitari posse ea via prouidisset, aut sanctitas tua tantam animi contentionem in agendo totius populi Christiani conuentu adhibuisset, nisi constanter sperasset fore, vt moribus pristinæ seueritati restitutis, omnibusq; idem de orthodoxa fide sentientibus, facile nõ modo hostium vim repellere, sed etiam priorum temporum calamitate amissa recipere & vindicare possemus. Quæ si aliquando singula tantum habere momenti visa sunt, vt agi de illis nisi frequentissimo populi Christiani concursu pro dignitate non posset: quid nos de sanctitate tua cogitare par est, quam tot & tam graues causæ ad promulgandum œcumenicum Conciliũ impulerũt, præsertim veteri Christianç Reip. disciplina ita collapsa, & in tantam perturbationem adducta, vt etiam si nullas hæreticorum seditiones, vel hostium incursiones pertimesceret, ad colligendas tamen antiquæ sinceritatis reliquias cõuenire omnes oportuerit, & suo quemq; loco sententiam dicere. Nam cùm labefactati mores hæreticorum improbitate & hostium victoriæ aditum patefecerint, ea sane parte diligenter constituta & qui à fidei catholicæ veritate defecerunt resipiscent, & qui Christianam religionem armis oppugnent Dei opt. max. potentia opprimentur. Quem vt si facilem habuerimus, victoriam, pacem, otium, summa denique omnia nobis spondere possimus, ita eo irritato & offenso, non video quid in nostris copiis sit reliquum, in quo spem figere debeamus. Quòd si vbi nec ab exteris nationibus, vllum graue & periculosum bellum immineret, nec intestinis factionibus esset conuulsa & iactata nostra Resp. Christianæ tamen religionis interfuit ad conciliandam animorum charitatem sacrosancto Concilio locum tempusq; à sanctitate tua præscribi, si vlla promouendæ pietatis Christianæ ratio haberetur, si quem angeret dolor, quem de tot animarum prouinciarúmque iactura omnes capere oportebat, transacta iamdudum res esset, cũ sanctitas tua tanto Concilij ritè celebrandi studio esset inflammata, vt multis ab hinc annis nos ad id hortari & inuitare nunquam destiterit. Quam animi propensionẽ si sanctitas tua in medio bellorum tumultu præ se tulit, nunc pace tandem aliquando facta, & armis in angustiorem Reip. partem contractis, in animum induco nullam difficultatis speciem obiici posse, quæ vel ardorem sanctitatis tuæ restringere, vel conatum retardare posit. Cui nos non solum morem gerere decet, sed etiã gratias Deo, quantas mens nostra maximas concipere potest, agere. Cuius numine effectum est vt in edicendo Concilio nunquam sanctitatis tuæ industria languesceret. Nec vero diffido quin qui animi vigorem dedit, incolumem etiam sanctitatis tuæ valetudinem tueatur, vt quod sapienter exorsa est, cum summa, & diuini & tui nominis gloria fortiter ad extremum perducat. Facile porrò adducor vt credam omnes muneris sui partes sanctitatem tuam diligenter acturam, tum quòd captato toties frustra tempori nollet deesse, tũ quòd minimè deceat sanctitatem tuam id inchoatum

choatum relinquere, quod vt inchoaret, nullam sibi recusandam molestiam, nullum non subeundum laborem, nullã honestam conditionem repudiandam iudicauit. Neque sanè tam multa valent ad interrumpendũ sacrosancti Concilij cursum, quàm eius initium impedire multa poterũt. Si modo sanctitas tua ab eo quod instituit non decedat, & quod Deo Opt. Max. autore cœpit, eodem egregium conatum iuuante prosequatur. Qui vt quæ maximè obstare videbantur, diuinitus submouit, ita proposito omnibus sanctitatis tuæ saluberrimo exemplo, & longè lateque sacri Concilij diffuso splendore, si quorum nondum satis est confirmata voluntas & perspecta, eos paulatim ad colendum Ecclesiæ catholicæ nomen, & ad frequentiorem œcumenici Concilij celebritatem adducet. Quamobrem supplex ipse sedis Apostolicæ filius sanctitatem tuam oro atque obtestor quàm modestissimè possum, vt ad omnem se difficultatem confirmet, ne animum contrahat ac remittat. Quod licet sua sponte facturam sanctitatem tuam existimem, vis tamen amoris & obseruantiæ meæ, rei etiã magnitudo efficit, vt à sanctitate tua id petere atque obsecrare non dubitem. Cæterum cum legatos meos, & quos illis Concilij participes sociosq; destinaui, minore celeritate quàm vellem viderem se ad iter componere, ne vlla esse in me mora videretur ad id quod sanctitas tua tantopere vult efficere, delegi ex eo numero viros bonos & eruditos Fr. Georgium à sancto Iacobo, Fra. Hieronymũ ab Oleastro, Gasparum à Regibus, sacrarum literarum professores, qui ad sanctitatem tuam celerius mandata mea perferrent, & quid de sacro Concilio peragendo sentirem accuratè exponerent: Quibus vt fidem habeas hac de re tota enixè peto beatiss. Pater, Deus Opt. Max. diu tueatur incolumem sanctitatẽ tuã Pater sanctissime & beatissime D. ad sui nominis laudem & gloriam. Datum Eburæ. XXIX. Iulij. Anno humanæ salutis. M.D.XLV.

¶ ORATIO CLArissimi atque facundiss. viri D Petri Danesij, Oratoris Christianiss. Francorum Regis ad Synodum.

Reuerendissimi Legati & Cardinales, Archiepiscopi, Episcopi, cæteriq; omniũ ordinum in hanc sanctam Synodum cooptati & conscripti Patres, sicut Christianissimi Regis præcipuus antea pro eius pietate erat dolor ex miserrimis & post hominum memoriam turbulentissimis Ecclesiæ temporibus susceptus, ita nunc eximiæ cuiusdam lætitiæ causam attulit noua tranquillitatis oblata spes, quam sacri huius Concilij nomen expectatióque commouit. Neque enim potuit aut non sperare id futurum, quod vos autore ipso Conciliorum præside Deo agere sciret: aut quod maximè semper expetisset, non vehementer euenturum esse, lætari. Nec verò conuenire existimauit, quum de summa re Christiana ageretur, non singulare existere Christianissimi Regis studium, qui ad bene de ea merendum cùm cognomine sibi hæreditario, tum plurimis maiorum exemplis inuitaretur. Itaque quod facturus ipse si præsens adesset, fuerat, vt vos, etsi sponte currentes tamen acrius incitaret ad populi Christiani pacem ac concordiam reconciliandam, sacerdotij dignitatem propè amissam recuperandam, veteres nimiumq; diu neglectas Ecclesiæ ruinas fulciendas: ad eaq; conficienda suas omnes curas, consilia, cogitationes, opes, polliceretur: id nobis legationis huius munere imposito, suo nomine vt faceremus, mandauit. Cuius ego legationis summam priusquã vobis, Patres, expono, quod quidem extrema oratione mea faciam: pauca quædam necessariò dicam cùm de plurimis Regum Franciæ superiorum in Ecclesiam meritis, tum de huius ipsius, à quo allegati sumus, Francisci, perpetuis in eãdem officiis: non quo hunc ita velle arbitrer, aut illos vt clariores fiant, egere præconio putem. Neq; enim aut hic quum ita se gereret, vt & ipso & eius maioribus dignum erat, inanem nescio quam verborum laudem expectauit: aut illorum res pro Christi Ecclesia gestę ita sunt vel obscuræ vt illuminari, vel communes vt ornari, vel denique tenues vt amplificari cuiusquam oratione debeant. Sed & hic

qui se

qui se vni Deo probatum vellet, sola rectè factorum conscientia facilè cõtentus, id demum bene agẽdo spectauit semper, bene vt ageret: & illorum ex quas dixi, actiones huiusmodi certę sunt, vt nullam non orationis facultatem, ne dum meam, quæ sentio quàm sit modica, exuperent. Verùm id, vt dixi, necessariò ita faciam, vt intelligere possitis Christianissimum Regem quæ nunc à vobis postulet, ea iure meritoq; postulare. Et tamen ita orationi moderabor meæ, vt nemo non sit existimaturus, me plura, quæ explicari quanuis ornatè potuissent, simpliciter potius nudeque breuitatis studio protulisse, quàm aliquid ex Rhetorum artificio ac præceptis facere amplius voluisse. Vos modò Patres sanctissimi, benignè me & attentè his de rebus ita vt ostendi, dicentem facilè quæso audiatis.

Francorum Reges iam inde à Clodouæo primo nostræ gentis Christiano Rege, inter cęteras, quibus meritò celebrantur, virtutes, egregia quadam pietatis laude floruerunt. Cuius rei argumentum esse videtur, quòd vnum hoc regnum adhuc extitit, in quo Christiana religio per annos plus mille nunquam intermissa, sincerissima semper perseuerarit: vt quomodo bene constituto in corpore purus sanguis, item in illo regno quædam religionis quasi sanitas perpetuò cõstiterit. Certè sanctissimus pontifex Gregorius pius, quod epistolis eius constat, Childebertũ Francorum Regem Catholici cognomine iam tum ornauit, graui testimonio eius, quam dixi, incorruptæ castæque religionis. Hanc igitur illi semel susceptam vt naturali suo candore præditam tuerentur, neque alienis, vt ita dicam, coloribus oblini vlla dæmonis mali arte sinerent: quum in eo omnes suas curas cogitationésque defixissent, operam semper dederunt, primùm vt quantum humana diligentia effici posset, nequa in animis suorum noua existeret contra Ecclesiæ sententiam vlla de re opinio: deinde vt si quid tale fortè accidisset, sicut est inimicus ille noster in superserendis zizaniis diligens, id statim animaduersum, priusquam conualuisset, opprimeretur: tum autem nequa vllius partis diuulsio à catholica ecclesia fieret: neu quod præcipuis etiam in locis nonnunquam vsu venisset, in aliqua imperij Francorum parte accideret, vt essent alij qui Catholici, alij qui variis à suæ quisque sectæ autore nominibus appellarentur. Nec his contenti quasi domestici officij regionibus, non aliena etiam, quoties res tulit, eadem pietate curarunt: sed & finibus suis egressi, & cum exteris gentibus congressi, quas vel impio dæmonum cultui deditas, vel aliqua hęresis labe infectas comperissent, quum prius omnia experti, monendo, suadendo, denunciãdo, nihil profecissent, piis illas armis ita fregerunt, vt vel falsa superstitione abdicata, vel prauis opinionibus reiectis, veram sanamque profiteri religionem cogerent. Ac ne multa vtriusque rei exempla afferam, quod & longum esset, nec certè hoc tempore necessarium videtur, eius quod posterius posui, testis erit ille quẽ modò nominaui, Childebertus, qui Visigothos bello aggressus, Christianos illos quidem, sed partium in Ecclesia Arianarum, huc tandem eos necessitatis deduxit, vt & impium Arij dogma repudiarent, & ad Catholicæ Ecclesiæ, à qua alieni erant, partes traducerentur. Prioris fidem faciet Carolus à rerum quas gessit magnitudine cognomen Magni nactus. Is enim suscepto in Saxonas bello, Christianæ tunc pietatis teterrimos atq; acerbissimos hostes, sic illos per annos amplius triginta exercuit, & ad vltimum etiam perdomuit, vt vera religionẽ imbuti, & salutari aqua tincti, in Christi nomen insererentur. Et huius quidem generis vtriusque multa Franci. Iam verò, quum Romanam Ecclesiam, cui ille Apostolorum Princeps pręsedisset Petrus, orbis terrarum principatum semper obtinuisse, eiusque Episcopum capitis loco à reliquis magno consensu Episcopis habitum esse didicissent: piè hoc quoque ac præclarè fecerunt, vt qui & Ecclesiam & Episcopum præcipuè sibi colendos proposuissent, vtriusque & opes opibus suis augerent: & quum res posceret, pericula periculis item suis propulsarent. Pipinus enim, vt taceam quæ huius pater Carolus cognomento Martellus gessit, quum Aistulphus Longobardorum Rex pluribus per vim, occupatis Romanæ Ecclesiæ oppidis vlterius progrederetur, vt nisi capta vrbe Roma finem facturus iniuriarum nõ videretur: precibus exoratus Stephani pontificis, incredibili celeritate superatis Alpibus, indeque deiectis hostium præsidiis, quæ omnes saltus insederant, exercitum in Italiam transportauit: & Aistulphum acie congredi non ausum, Ticini, quò se ex fuga receperat, tandiu obsedit, quoad is datis obsidibus, & iure iurando interposito, confirmaret se & erepta Romanis

manis redditurum, nec quæ restituisset vllo vnquam postea tempore repeciturũ. Quid huius Carolus filius, qui à rerum (vt paulò antè dixi) gestarum magnitudine cognomen inuenit? Quę fecit? Nempe eadem qua pater pietate, sed successu procul dubio & fœlicitate maiore, aliud similem ob causam bellum aduersus eandem gentem suscepit & gessit. Nam quũ Desiderius in Aistulphi locũ mortui suffectus, partim sua ipse virtute cõfisus, partim Caroli occupationum opportunitatem sequutus, quòd is tum maximè grauissimo Saxonico bello implicatus videretur, nõ solùm reddita ab Aistulpho Romanis oppida iterum inuasisset, sed & de Vrbe ipsa occupanda palam consilia iniret, in quam totus spe & cupiditate immi nebat. Adrianus pontifex, qui Stephano successerat, Legatos ad Carolum misit, q & periculi sui magnitudinem ei proponerent, & in Ecclesiæ propugnatione patriæ illum, auitæq; virtutis admonerent. Id igitur tum bellum ita ille suscepit: qđ tanta Francorum militum, & tam incredibili virtute & patientia cõfecit, vt Desiderium, qui se Ticini incluserat, longa obsidione fractum, & in potestatem redactum, exillo mulctauerit: Aldegisiũ eius filium, in quẽ sublato patre omnium se Longobardorũ animi conuerterãt cedere Italia coẽgerit. Rhogandũ quendã Lõgobardici generis hominem, quem Foroiulianis ducem à Longobardis impositum, ipse in imperio confirmarat, beneficij oblitum, rẽsq; nouas molientem oppressserit: deniq; Italia propè omni potitus, fundatissimi in ea per tot annos regni opes funditùs euerterit. Romano autẽ Pontifici, cuius vnius causa res tantas gesserat, non solùm ablata restituit, sed & Rauennatem insuper exarchiam, Flaminiam, Æmiliam condonauit. Ob quæ merita Adrianus quum in Synodo Romæ habita plurium Episcoporum, de præmiis quæsisset, quibus tantam Regis Franci cùm defendenda Romana Ecclesia tanquam matre pietatem, tum in ornanda liberalitatem, animiq; magnitudinem remuneraretur: decretum de Consilij sententia, in hæc ferè verba fecit: Placere vti Carolo Francorũ Regi, posterisq; eius Frãcorũ Regibus, honoris virtutisq; causa, Ius in perpetuum esset, Romanum Pontificem quem fieri vellent, edendi, eamq; sedem, quum rectore vacua foret, ordinandi: reliquarum verò Frãciæ ditionis prouinciarum Episcopos, quum more Institutoque maiorũ facti essent, laudãdi approbãdiuẽ: vt nisi quẽ Rex laudauisset, nemo consecraretur: tum autem fidelitatis iureiurãdo obstrictos, ita quasi in possessione muneris sui & potestatis mittendi. Id enim illo inuestiẽdi verbo, quo decretum vtitur, significari volunt iuris pontificij periti. Nouus omnino honor (cur enim nõ fatear?) & tum certè primũ in velut exemplum proditus. Sed erant illa quoq; quibus tribuebatur, noua & singularia merita: vt minimè sit mirum, nouis inusitatisque beneficijs, noua etiam atque extraordinaria esse præmia constituta. Ac licet Ludouicus pius Caroli Magni filius, prius illud ius Romanum Pontificem edendi, vltrò postea remiserit: id tamen in remittẽdo disertè excepit, vt simul atq; electus quispiam & consecratus Romanus Pontifex esset, necesse is haberet, Legatos ad se suósue successores Francorum Reges mittere, qui mutuam inter ipsos, hoc est, Romanam Ecclesiam, Frãcorumq; regnum, amicitiam, charitatem, pacem consociarent. Quod ipsum ita profectò semper fuẽ cessit. Siquidem sanctissima hæc necessitudo ac cõiunctio Romani Pontificis, Frãcorumq; Regis nunquam ex eo tempore intermissa, sed multis potius & magnis vtrinq; officiis culta, quum vterque suam in alterius dignitate contineri dignitatem existimaret, integra adhuc incolumisque permansit: vt verissimum esse videatur, quod tertius Innocentius sua quadam ad Galliarum Episcopos missa epistola testatus est, Francorum regni exaltationem (ipsius enim verba, quo magis agnoscantur, ponam) sublimationem Apostolicæ sedis esse: videriq; id regnum prẽcipua quadam gratia à Deo benedictum, cuius & Rex & populus sinceram semper Christianam fidem retinuissent, & singulare quoddam eximiumque studium in Ecclesiam, & prẽcipuẽ in Romanam prẽstitissent: & certè (quod illa quæ dixi, maximè confirmet) Romani ipsi pontifices difficillimis vel suis vel Ecclesiæ temporibus, quum aut tyrannorum iniuriis pulsi sede sua carerent: aut de moribus paulò seuerius corrigendis, seditionũmue fluctibus sedandis cogitantes, vim vererentur: vt in portum, sic in Galliam ferè ad Francos se receperunt, quorum tuti pietate liberius cõcilia hisce de rebus habere possent. Cuius rei testis est generalis illa Remensis, cui ipse Romanus pontifex præfuit, synodus: testis Claramontana, cui Vrbanus: Turonẽsis, cui Alexander: Lugdu-

E nensis

nensis,cui Gregorius præfederunt.Testes aliæ item complures, quarum nunc quidem nominibus,ne longior sim,parco. Ac possem equidem Patres sanctissimi, alia huius generis penè innumerabilia afferre, quibus Francorum Regum excellens quædam in Deum eiusq; sponsam Ecclesiam pietas, luce clarius probaretur: sed vereor ne hæc quoq; ipsa modum quem mihi initio constitui, excesserint. Certè incredibile quiddam dictu est iis, qui in memoria superiorũ temporum euoluenda accuratius versati nõ sunt,quàm multa Franci pericula spontè adierint,quot & quàm graues ærumnas pertulerint, quàm immanes sumptus, nec pecuniæ solùm, sed & sanguinis sæpe sui fecerint, hanc vnam ob causam,vt aut Christiani imperij fines proferrent, & occupatas à feris barbarisq;,& huic semper nomini inimicis gentibus prouincias recuperarent:aut Romanos pontifices vel eiectos in suam rursus sedem restituerent:vel de suo statu dubitantes confirmarent,periculisq; eximerent. Quorum multæ nobilissimæque victoriæ, etsi scriptorum laude bonorum caruerunt, propter eam quæ tum vbique erat,literarum penè omniũ,sed eloquentiæ maximè, cladem & quasi interitum: grata tamen hominum recordatione ab obliuionis iniuria vindicatæ, ad omnem posteritatis memoriam peruenient. Turcæ mediusfidius ipsi,&(vt vno verbo dicam) totus Oriens, quum à Græcis quibuscum viuunt assidueque versantur discesserint,nullum aliud Christianorũ nisi Francorum, nomen nouerunt: quo vno omnes quæ hic ad solis occasum incolunt,gentes populosque significant. Tam crebris illi videlicet tamq; illustribus laudum suarum vestigiis omnem propemodum Asiam impresserunt, vt mirari quis iure non queat,quid sit cur Romani pontifices præcipua semper charitate Francos,tanquam primogenitos quosdam Ecclesiæ filios,complexi sint, legibus canonicis sæpe soluerint,priuilegiis ornarint, multorũ immunitate & vacatione munerũ donarint,breuiter eximio quodã in Ecclesia,quasi ciuitate, iure esse voluerint.

Ab his profectus maioribus(quod erat ex duobus quę proposueram,alterũ)Christianissimus Rex Franciscus, haud dissimili,atque illi,pietate,primo statim aditu atque ingressu principatus sui, quum esset recenti clarissima apud Insubres victoria potitus:Bononiam vsque, quò accessisse,vt secum congrederetur,Leonem x. Pontificem maximum audierat, processit:cum illo certam amicitiam fœdúsque firmauit,iis conditionibus, quæ tunc vtriusq; voluntate perscriptæ etiamnum seruantur. Hanc eandem postea amicitiam eisdemq; illis conditionibus, cum Adriano,Clemẽte, hoc ipso Paulo tertio habuit, & sanctissimè semper coluit: à quibus vicissim magna sæpius pietatis suæ testimonia tulit. Quid hic commemorem perpetuas eius excubias & custodias sanctissimæ nostræ religionis? Quæ quum per hosce sex & viginti annos ita iactaretur, in hac quam omnes meminimus, partimq; etiam sentimus, contrariarum opinionum,quasi ventorum tempestate,vix vt statui posset quid quisque sequeretur:id egit, quod pro sua & maiorũ suorum perpetua consuetudine sapientissimè potuit. Quod enim acceperat & ipsorum exemplo Apostolorum traditum, & à catholicis Principibus semper obseruatũ,vt de iis quæ de fide in quæstionẽ vocarentur, nihil à quoquã priuata autoritate constitueretur: sed Ecclesiæ potius iudicium,quo omnes stare oporteret,expectaretur:ita sanè fecit,diligentissimè in omnes partes cauit, ne quid omnino in communi Ecclesiæ vsu nouaretur: quum interea non deessent, qui multa cùm in doctrina populi Christiani,tum in moribus vitæq; institutis mutanda esse censerent, idq; adeò tentare auderent. sed integram omnium quæ à quoq; noua proferrentur, causam vestris Patres iudiciis reseruauit. Quam rẽ quo facilius assequeretur, qui esset suopte ingenio ad clemẽtiam ac lenitatẽ pronior,& vel à singulorum hominum,quoad publica salus pateretur,pœnis abhorreret,coactus est interdum in tanta multitudine peccantium, & omnia miscere ac perturbare paratorum,contra naturam suã esse seuerior, vt grauiora in illos edicta proponeret, si qui auderẽt priuata temeritate, Ecclesiæ statum conuellere. Ita perfecit cùm sua diligentia, tum iudicum suorũ incredibili in exequendis edictis studio & vigilantia, vt in tanta repentè coorta tempestate,in qua difficillimũ videbatur, cursum tenere,facillimè eò quò intenderat, perueneritt,quũ tamen multas sæuissima hęc procella ciuitates,imò verò,proh Dei immortalis fidẽ,nationes gentesq; totas vel euerterit, vel grauissimè certè afflixerit. Pacatã dat vobis Patres amplissimã nobilissimamq; puinciam. Nihil in ea nouũ,nihil alienũ,nihil nõ ex veteri more ac disciplina

ciplinę publicè introductum, reperietis.
Omnia in illa vetera, doctrina, ritus, cæremoniæ, mores, instituta constant. Vos
nunc de omnibus ea statuite, quæ vera,
quæ è Republica esse, quæ ad summã populi Christiani concordiã, & ad Dei gloriam pertinere vobis videbũtur; ne, quod
adhuc magno piorum omnium animi
dolore accidit, vltrà eueniat, vt impuri
Turcæ, nefarij Iudæi, & vtrisq; importuniores, non homines, sed in hominum figura belluæ, noui quidã horum temporũ
Epicurei, qui omnẽ ex hominum animis
tollere humanitatem, religione demenda
conantur: suo illo incesto ore sanctissimæ
nostræ pietati cõuicium faciant: & quod
imperitis iure agere videantur, crebrò illud nobis exprobrent, Vbi est Deus eorum? Porrò autem quum id etiam ani-
Psal.113. madnerteret Christianissimus Rex, quãtam semper vim habuisset ad res continendas, esse vnũ in Ecclesia Romanum
Episcopum, vtpote Petri successorem, reliquorum & dignitate & autoritate principem, ád quẽ cæteri vt ad caput referrẽtur: qua maximè re, nostra hæc in terris
militans Ecclesia, illius in cœlo triumphantis effigies quædam agnosceretur:
non minori cura ac studio prouidit, nequa inde decessio defectióue vllã ob causam accideret. In quo vel clarissimè Regia virtus & constantia enituit. Sępius enim omni ratione tentatus, & multis inuitatus nec iis vulgaribus cõmodis, vt aliquid auderet aliquando, nec editum ab
altero exemplũ dubitaret sequi, perstitit
in sententia: vt quorundã propterea finitimorũ amicitiã desiderarit, eaq; re parũ
fit suorũ quieti & otio cõsulere visus. Sed
vir maximus & excellenti animi robore
ac pietate pręditus, iustũ bellũ, q̃ inhonestã pacẽ maluit. Pòst aũt vt primũ certior
est factus, conuentum Christiani nominis
vniuersi hãc in vrbẽ indictum esse à Paulo III. Pont. Max. in quo de tantis Ecclesiæ incendiis communi tandem consilio
restingnendis ageretur: iamq; eò aliquot
paruo numero, sed & sapientia & sanctitate præstantissimos patres pręmissos, qui
ea quæ Concilio necessaria viderẽtur, cõpararent, administrarent: sibi non defuit,
quin eodẽ delectos è suis Episcopos mitteret, communium participes curarum &
socios futuros. Deniq; aliquo satis magno
temporis spatio interiecto, vt rem serio
agi, & confessionibus duabus tribúsue aliquot iam autoritates vestras perscriptas
esse allatum est: qui illuc vsq; omnia fecisset, quæ Principem & re & nominè
Christianissimum decerent, minimè iudicauit conuenire, suum in re tam necessaria, tamq; & à se, & ab omnibus bonis
semper exoptata, officium non constare.
Itaq; qui multò fecisset lubẽtius, si regni
negotia id pati possent, hîc vt adesset, vbi
tot sanctissimos dei sacerdotes diuino (vt
credi par est) spiritu afflatos maximis de
rebus cõstituentes videret, quorũ in vultu, gestu, oratione acquiesceret: quod proximum erat, Legatos procuratoresq; suos
& voluntatis interpretes nos misit cũ his
mandatis quæ ego nũc, quando priora illa duo præteruecta oratio est, vniuersè
tantùm summatimq; exponam. Spero enim fore, vt posthac sæpe, quoties quidem
certè visum fuerit esse opus, de singulis
propriè accurateq; agendi, sit nobis voluntate vestra, locus. Vos quæso quemadmodum superiora fecistis, hęc quoque paucá
benignè attenteq; Patres audiatis. Hæc
est igitur mandatorum Christianissimi
Regis summa. Etsi minimè is quidẽ dubitat, quin vos omnia, de quibus conuenistis, quæque ab hoc sanctissimo Concilio
expectantur, summo sitis studio per vos
acturi: à vobis tamen pro sua pietate in
Deum, obseruantia in hunc ordinẽ, & in
populum Christianum vniuersum charitate, vehementer petit, vt pacis concordiæq; causa, ac ne amplius nõ solùm imperitæ imbecillæq; multitudinis, sed quorundam etiam robustiorum licet leuium,
mentes fluctuent, & in diuersa ac contraria ferantur, quæ res Ecclesię statum perturbet, & tanquam vnitatem abrumpat:
de doctrinis ea semel constituatis, publiceq; proponatis, quæ omnes vbiq; Christi
fidem professi sequantur, teneãt, credant.
Nec enim fieri potest, vt aut alia ex re
vlla maior existat animorũ disiunctio, reique publicę perturbatio, quàm ex sententiarũ quæ de religione habeantur, dissidio: aut non libentissimè omnes assentiantur iis quæ vos autore eo qui huic loco
præsidet, sanctissimo Dei spiritu, comprobaueritis. Deinde quum omnia ferè Ecclesiæ mala & incommoda ex eo fonte
profluxisse multis videantur, quòd omniũ
penè ordinũ ministri Ecclesiæ ab illa priscorum temporum sanctitate & innocentia plurimũ deflexerint, vix vt tenue eius
vestigiũ iam appareat: etiam vos rogat &
obtestatur, vt vitæ morumq; in ecclesiasticis personis disciplinã acerrima sacrorũ
canonum norma dirigatis. Ita enim fiet,
vt hic ordo, qui prælucere cæteris & ad

doctrinam, & ad vitæ exempla deberet, nunc autem maximo Reipub. malo, ob plurimas quorundam labes & maculas, vulgo est despectissimus, longo interuallo pristinũ suum splendorẽ dignitatemq; obtineat. Ex quo illud mox consequetur, vt quum tãta iam esse cœperit in hoc ordine autoritas, quanta esse in moderatoribus magistrisq; vitæ debet, latius se fundat vtilitas: vt quę in peculiarem Dei populum, id est, eos quos propterea maiores nostri clericos vocitarunt, priuatim sanxeritis, eadem valeant in omnes: nullusq; iam toto in corpore Ecclesiæ næuus, labes nulla, nulla ruga, quæ quidẽ sponsum grauius queat offendere, relinquatur. Agitedum ergo excitamini per Deum immortalẽ aliquando Patres, & in causam tantã, tam grauem, tam necessariam totis pectoribus animisq; incumbite: de doctrinis, de moribus ea statuite ac decernite, quæ sapientissimus vobis ille huius moderator Concilij spiritus, vobis suggesserit, quibus populus omnis Christianus, quasi certissimis ab ipso Deo editis oraculis libens pareat. Ea certè vt in Galliis totóq; Fráncorum Imperio obseruentur, Christianissimus Rex pro sua pietate curabit. Has sibi ille partes deposcit. Vestrorum ille decretorum curã, patrociniũ, propugnationẽ profitetur. In eam rem omnes Regię potestatis neruos intendet: gladij etiã, quem à Deo porrectum ad malorum (vt sanctissimus ait Apostolus) vindictam, bonorum verò laudem gestat, vim aciemq; (si ita opus sit) experietur. Deniq; quũ tanta esse constet Francorum Regum in Ecclesiam (& præcipuè Romanam) merita, quibus maiores vestri, summique pontifices, quæ amplissima habuerũt præmia, semper tribuerint: à vobis hoc postulat, qđ est profectò æquissimum, ea sibi vt præmia conseruetis, neq; quicquã omnino imminui aut mutari patiamini eorum, quorum in possessione cũm ipse ille, cuius antè memini, Ludouicus pius Caroli Magni filius, tum alij deinceps Francorum Reges sine vlla dubitatione aut controuersia fuerint. Postremo vt omnibus Galliarũ Ecclesiis, quarum ipse tutelam à maioribus relictam & commendatã habeat, sua omnia iura, priuilegia, immunitates confirmetis. Hæc si feceritis, erit cur & gratias vobis quàm maximas vniuersi ex Galliis agamus, nec vos ita aut sensisse aut fecisse vnquam pœniteat.

Rom.13.4.
1.Pet.2.c.

FINIS.

¶ ORATIO HAbita ad Patres Concilij Tridentini Dominica prima Quadragesimæ An. 1547. per Fratrem Georgium de sancto Iacobo, Ordinis Prædicatorum Conuentus sancti Dominici Olysbonensis.

EXORDIVM.

Tanta est altitudo & sublimitas mysteriorũ regni Dei Reuerendiss. ac Illustriss. Domini, pastores ouium Christi, patres optimi, tanta inquam, est mysteriorum Dei sublimitas, profunditas, & inscrutabilitas, & ad ea intelligẽda, tã humile & imbecille ingeniũ nostrũ, tam hebes, tam obtusum: vt Paul. Apost. doctor gentium, vas electionis, qui vidit arcana Dei, & plus omnibus laborauit, fateri cogatur, non esse nos sufficiẽtes cogitare aliquid à nobis quasi ex nobis, sed sufficientia nostra (inquit) ex Deo est. Et veritate reuelante didicimus, illos mentis oculos esse beatos: qui digni sunt videre, quæ multi Reges iusti & prophetæ voluerunt videre, & non viderunt, audire, & non audierunt: illos soloa esse felices, quibus datum est, nosse mysterium Regni Dei. Nam cæteris qui foris sunt (inquit) omnia in parabolis fiunt, omnia in parabolis dicuntur, Videntes, non vident, Audientes, non audiunt, & loquentes, non intelligunt, nec quæ loquuntur, nec de quibus affirmant. Potissimũ si de tentationibus agatur, quas paucissimi intelligunt, cum tamen omnes vbique tententur: & tunc maximè, quando se tentari minimè arbitrantur. At animales homines (quorum infinitus est numerus) non percipiunt, quę sunt spiritus, nec possunt intelligere: quia spiritualiter examinantur. Ad hæc tanta est vestra dignitas, authoritas, & maiestas ecclesiarum principes, quòd in tanto vestro conspectu dicere, doctissimus quisq; quantumuis sufficientissimus, meritò dubitaret, timeret, recusaret, quantò magis is, qui omniũ dicendi partium expers, de rebus grauissimis dicturus, sufficientiam nullam habet? quamobrem multiplici hoc iure, magis nunc quàm vnquã, refugere nos oportet ad Deum optimum maximum, fontem luminis, patrem misericordiarum, adeamus necesse est ad thronum gratiæ eius, vt precibus Virginis matris sanctorumq; om-

2.Cor.3.
Luc.10.
Matth.13.
Luc.8.
1.Thes.3.
1.Cor.2.
Hebr.4.

Psal. 45. omnium, misericordiam consequamur, &
Marc. 7. gratiam inueniamus in auxilio opportu-
Ioan. 1. no, ne de tentationibus audituri, audien-
Nume. 20. do, aut dicendo tentemur. ipse enim est
refugium nostrũ & virtus, adiutor in op-
portunitatibus, in tribulatione. qui surdos
facit audire, & mutos loqui. Qui spiritus
cum sit, vbi vult, & quando vult spirat, &
facit vt vox ipsius audiatur, qui in deser-
to ex dura & arida petra fluentes dulces
aquas populo suo eduxit. qui deniq; quã-
do beneplacitum est in oculis maiestatis
eius, diu steriles, aliquando tandem fœ-
1. Reg. 2. cundos facit. quia Deus scientiarum Do-
minus est, & ipsi reuelantur non solum
facta & verba, sed etiam cogitationes. Ve
rum vt dicendi audiendiq; gratiam faci-
lius impetremus, ecclesiæ quę repulsam
nescit, hymnidica vtamur oratione, cũ ea
dicentes, paucis mutatis.

Audi benigne conditor, nostras preces & gemitus,
Hymnus *In ipso mei officij fusas nunc exordio.*
quadrage *Scrutator alme cordium, infirma tu scis virium.*
simæ. *Ad te conuerso exhibe locutionis gratiam.*
Multum quidem deficimus, succurre confitentibus,
Ad laudem tui nominis, confer loquelam simkliç.
Sic opus extra persici, dona tuis per gratiam,
Ebibat vt mens sobria de fonte prorsus luminum.
Præsta beata trinitas, concede simplex vnitas,
Vt fructuosa sint tuis hæc labiorum munera.
Amen.

PRIMA PARS.

IN deserto huius mundi in-
uio, arido, & insquoso, in
Gene. 3. quo tot sunt feræ, venena-
tiq́ue serpentes, atque dra-
cones flatu adurentes, in
quo filij Adæ nõ nisi in sudore vultus ve-
scuntur pane suo, & maledicta terra in
opere ipsorum sua sponte tribulos germi
nat, atque pungentes spinas, non modi-
ca prçualuit esuries famesq́ue pergrandis.
Propter quam filij Israel Dei terram pro-
missionis spiritus melle & lacte manantẽ
patribus quidem promissam, à filiis autẽ
Exod. 1. possessam, frequenter egredi coguntur:
Ægyptumq́ue intrare, vt seruiant Phara-
Luc. 15. oni in operibus duris luti & lateris. Pro-
pter quam filiusfamilias domum patris
egressus, consumptisq́ue bonis hæredita-
tis paternę, adhęret ciui regionis longin-
quæ, vt porcos pascat, eoq; deueniat, quòd
cupiens implere ventrẽ de siliquis quas
porci manducat, nemo illi det. fames per-
grandis, dura, & molesta nimis. Concu-
1. Ioan. 2. piscentiam dico carnis, oculorum, ac su-
perbiam vitæ, præter quæ tria nihil esse
in deserto huius mundi scribit discipulus

ille, quem diligebat Iesus. Hac maledi-
cta fame quamprimum quis esurit, statim
accedit tentator, qui nullam vnquã præ-
termittit occasionẽ: siue enim cum Chri-
sto corpus ieiunet, aut cum Adam ani-
mus concupiscat, siue spiritus incipiat,
aut caro deficiat, mox adest qui tentat,
aut inde prouocatus propter suam ipsius
malitiam, aut hinc vocatus propter no-
stram ipsorum insipientiam. Sic ergo fa-
mescẽtibus nobis subito cum suis ex his
quæ delectant inescatis hamis infernalis
piscator accedit, & ob escam creaturarũ
ita prò dolor capiũtur homines, ac si crea Sap. 14.
turæ Dei in odium factæ fuissent, & in tẽ-
tationem animæ hominum, & in musci-
pulam pedibus insipientium. hic enim est
robustissimus ille hominum venator at-
que piscator, animabus semper insidians,
qui suos hamos, laqueos, & retia vbique
locorum tendit atq; expandit, vt in me-
dio laqueorum ambulãtibus hominibus,
cadant in reticula eius peccatores, ser- Gen. 3.
pens antiquus, callidior cunctis animan-
tibus terræ, qui sua calliditate primos no- Matt. 12.
stros decepit parentes Spiritus immũdus,
ambulans per loca arida & inaquosa, qui
tanquam leo rugiens (inquit princeps a-
postolorum) circuit, quærens quem viui
deuoret. Viuos enim Christianos filios
Dei quærit, qui in mortuis Iudęis ac pa-
ganis requiem non inuenit, hic denique
est dementator animarum hominum in-
cantator, incantans non sapienter, qui to-
to malignitatis spiritu dementare, incan
tare, decipere, & vt perdat, illaqueare nõ
cessat. Cuius dementationes, incantatio-
nes, laqueos, & deceptiones, solus ille de-
tegere potuit, qui plenus gratiæ & verita- Ioan. 1.
tis, solus est lux vera, illuminans omnem Coloss. 2.
hominem venientem in hunc mundum. Esai. 7.
In quo solo sunt omnes thesauri sapien- 1. Ioan. 3.
tiæ & scientiæ Dei, vt sciat reprobare ma Matt. 4.
lum, & eligere bonum. Qui in hoc natus Luc. 4.
est, ad hoc venit, & in hoc apparuit, vt dis & 3.
soluat opera diaboli. Qui etiam propte-
rea hodie ductus à spiritu in desertum vt
tentatus à Diabolo omnes ipsius dissol-
ueret laqueos & tentationes. Quatenus
qui propter nos homo factus, pro nostro
exemplo circuncisus & baptizatus fue-
rat, sua quoque tentatione nos erudiret,
qui pro nostra salute moriturus erat. Vt
prius nos doceret ignitorum serpentum
vitare morsus & vulnera, qui postea (vt Num. 21.
æneus serpens olim) in cruce exaltandus Ioan. 3.
erat, vt percussi à serpentibus non peri- Matt. 26.
rent, sed aspicientes in eum, haberent vi- Exod. 17.
Ioan. 19.

tam æternam. Quo etiam tempore ſuos
docturus erat vigilandum & orandum eſ-
ſe,ne intretur in tentationem.Qandoqui-
dem in deſerto huius mundi quandiu o-
rãdo ad Deum,eleuatas manus habemus,
vincimus Amalech,ſin minus,ab eo ſupe
ramur.Itaq; noſter dominus & magiſter
(eſt etenim)hodie exẽplum dat nobis,vt
quemadmodum in tentationibus ipſe fe-
cit, ita & nos faciamns. Et ſicut aquila
Deut.32. prouocans ad volandum pullos ſuos , &
Pſal 90. ante eos volitans , hodie docet ſuos fide-
Pſal.59. les ambulare ſuper aſpidem & baſiliſcum,
& 103. conculcare leonem & draconem. Docet
fugere à facie arcus, vt liberẽtur electi, il-
ludentes illi magno draconi,qui forma-
Marc.16. tus eſt ad illudẽdum ei.Docet ex tribu-
lis & ſpinis dulces nutrientes vuas &
ficus colligere.Quaſi ex pungentibus tẽ-
tationum ſpinis floridas victoriæ coronas
ſibi comparare.Docet denique ita morti-
feras diaboli bibere tentationes, vt earũ
lętale venenum credentibus tentatis nõ
noceat.Et in primis ne in ſolo pane vi-
cturos ſeſe exiſtimantes homines, velint
rerum mutationes fieri propter famem
& ventrem,quoniam miracula ſeu com-
munium legum diſpenſationes non pro-
pter eſcam & ventrem, qui deſtruentur,
non propter carnem & ſanguinem, qui
1.Cor.6. cũ matre & filiis Zebedæi neſciunt,quid
Matt.20. petunt,ſed propter ſuperioris ordinis bo-
num,vtilitatem ſcilicet animarũ & glo-
riam Dei ſunt facienda. Tametſi dominũ
hic etiam aliud docere intelligere poſsi-
mus . Nempe ne homines prætextu ali-
cuius famis ſeu paſsionis (quod inconti-
nẽtium ſeu fragilium eſt)duros vitiorum
lapides à tentatore quidem oſtenſos, per
neceſsitatem autem aut commoditatem
aliquam veluti in panes conuerſos,deglu
tire velint,id quod faciũt illi,qui decimã-
tes mentã,rutam,& omne olus,prętermit
tẽtes interim quæ grauiora ſunt legis,iu-
dicium,fidem,charitatem , & miſericor-
diam,excolantes culicem, camelum de-
Lucæ 11. & glutiunt . Deinde exiſtentes in templo
Matt.23. Dei quippe qui ex altario viuunt,quia al
tario deſeruiunt, potiſsimum cùm ſupra
pinnaculum ſunt templi , docet cœleſtis
diſciplinæ & ſecuritatis magiſter,ne de-
cepti à diabolo(quod ad ignorantes per-
tinet) perſuaſi textibus male citatis,& di
ſtortè intellectis,aut diſpẽſationibus cau-
ſas & ſufficientiam(quas non habẽt)ſup-
plentibus ſe præcipitent,vt conterantur.
illorum ſequentes opinionem,qui nõ di-
iudicantes ius diuinum ab humano:prę-
cepta diuina, humana:diſpenſatores,do-
minos arbitrantur.Qui pro comperto ha
bentes perſonalibus obligationibus per
alios poſſe fieri ſatis,quaſi per ſubſtitutos.
liceret ingredi cœlum,& poſsidere:Non
diſtinguentes inter fidelem diſpenſatio-
nem & crudelem diſsipationem, putant
licere iure poli,quicquid licitũ eſt & per-
mittitur iure fori. Vocitantes nihilomi-
nus vnionem ad vitam,etiam eam , quæ
irrationabilis eſt , & verè diſſolutio ad
mortem. Quorum damnatio iuſta eſt,qui
propterea ita abſurdè opinantur, quia in
eadem damnatione ſunt . De qualibus
ſcribit Hiere. propheta. Quomodo dici- Hiere.8.
tis ſapiẽtes nos ſumus,& lex Domini no
biſcum eſt? Vere mendacium operatus eſt Eſai 3.
mendax,ſtilus ſcribarum.Et Eſa. Populе
meus qui te beatum dicũt,ipſi te decipi- Auguſt.in regula.
unt.In monte demum conſtitutos quos
ſcilicet natura ipſa,probitas, res bene ge
ſta aut certè humana induſtria in ſubli-
mitate conſtituit(qui quanto in loco ſu-
periori,tanto in periculo maiori verſan-
tur)ſuo exemplo admonet is , cuius om-
nis actio noſtra eſt inſtructio , vt ſumma
vigilantia maximoque zelo diuino ſtu-
deant honori:Dæmonio meridiano cum
rigore reſiſtant. Apertè tentationi virili-
ter repugnent, maximè Chriſti domini.
ſacerdotes Dei altiſsimi,eccleſiarum prę-
lati,quos Satanas frequentius tentat,tur-
pius,apertius,& vehementius,vt legẽ cõ
temnendo(quod malitiæ foret) in aliorũ
ſcandalum & ſuam perditionem cadant,
& Satanam adorent , prætextu videlicet
gloriæ regnorum mundi , quæ Satanas
ipſe in alto eleuatis principibus,ſacerdo-
tibus,epiſcopis,& prælatis , & callidiſsi-
mè mathematicè oſtendit, & vt menda-
ciſsimus eſt,mendaciſsimè promittit , vt
ſaltem per mendacia & mathematicas
promiſsiones,per ſtultas & ſomniatas am
bitiones columnas Eccleſiæ in multorũ
perniciem cadere faciat (quæ eſt ipſius
gloria.)Nam qui volunt diuites fieri(in-
quit apoſtolus Paulus)incidunt in tenta-
tionem & laqueum diaboli, & deſideria 1.ad Th.
multa inutilia & nociua , quæ mergunt
homines in interitũ & perditionem.Ra-
dix enim omnium malorum eſt cupiди-
tas,quam quidem appetentes, errauerũt
à fide,& inſeruẽrunt ſe doloribus multis.
Nihil,amiſſa fide ſibi retinẽtes,quod prę-
terea poſsint amittere . Denique ſpecio- Pſal. 44.
ſus forma præ filiis hominum, in cuius
labiis,præ conſortibus ſuis,diffuſa eſt gra
tia.Hodie primo accingit gladium ſuum
ſuper

super femur suum potentissimè. Et in ore gladij omnes inimici laqueos & tentationes præscindens, præscindendosque docens, in gladio spiritus quod est verbū Dei, & spiritu oris sui, vicit principem huius mundi, post pauca foras eiiciendū. Vt merito de iudicio arguendus sit, omnis qui posthac principi tenebrarum cesserit illique seruierit, qui iam iudicatus, victus, & superatus, foras eiectus est.

Ephe. 6. Ioan. 12. Ioan. 16.

Superest vt obiter & in trāscursu grauiora nocumenta referamus, quæ per suas tentationes populo Christiano intulit draco hic flatu adurens. Et cum breuitate de eorum remediis agamus, quæ à dominationibus vestris efflagitamus omnes. Si tamen (quod in principio non in medio facere debui) prius precatus fuero Reuerēd. ac illust. dominationes vestras, vt vestro more, & pro vestra in omnes solita humanitate, me quoque (licet indignum) benigne audientes, ea quæ dixi & dicturus sum æqui boniq; consulatis.

SECVNDA PARS.

EXPLORATA res est, autenticis historiis ac rerum monumentis facta conspicua, & nobis tam cōperta vtinam non fuisset, populum Christianum, qui (iuxta Esaiæ vaticinium) olim sedebat in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta, probans quæ est voluntas Dei bona bene placens & perfecta, iam ab annis multis ob draconis tentationes cœpisse descēdere à Hierusalem in Iericho, cœpisse declinare ab ea in qua erat, pacis visione, vt appropinquaret Iericho, quæ luna interpretatur, vt. s. lunæ appropinquans, vt luna decrescere posset, minui, & obscurari. Et quod magis in admirationem adducit, eo amplius (vt luna) decrescit & obscuratur populus Christianus, quo magis accedit & appropinquat soli iustitiæ ad iudicium venturo: quæ res si admodū (vt incœpit) procedat, ipsius solis iustitiæ eclypsim propediem nobis futuram, meritò formidare debemus, & in foribus esse eam quam Paulus scripsit futuram, generalem discessionem, Vt reueletur homo ille peccati filius perditionis, qui aduersatur, & extollitur supra omne quod dicitur Deus, maximè quia iam senescente ac delirante mundo, nimium aduesperascit, nimium inclinata est dies, lōgæque vmbræ. Et quasi non maximum malum fuisset, à patribus suis degenerasse populum Christianum, & nō esset durum & amarum valde vel parum recessisse eum à Deo suo, astutia & tentationibus draconis prætereа factum est, vt etiā inciderit in latrones, homines cupidos, crudeles, famelicos, insatiabiles, impersuasibiles, inexorabiles, graues scilicet magistratus, impios principes, & infideles prælatos. Nec tñ de bonis loquor, cùm graues, impios aut infideles nomino, sed eos intelligo, qui non dispensatores, vt reuera sunt, domino suo strictam reddituri rationem, sed absolutos dominos se esse falso statuentes, tanquam lupi famelici, & leones parati ad prædam, irruerūt in populum Domini, in dominicas oues, qui eius diuitiis, obsequiis, lacte & lana non contenti, etiam despoliauerunt eum vestibus suis pretiosis, illis prælatis, doctoribus, sacerdotibus, & religiosis eum priuādo, quibus (vt vestibus gloriæ suæ) olim protegebatur populus Domini, effectus decorus, totusque gloriosus. Quandoquidem huius rei causa diligentissimè curauit, sicut & curat Satanas, vt prælaturæ, dignitates, pinguia sacerdotia, marora officia conferantur non dignis, non doctis, non probis, non denique expertis senibus ac zelosis, sed econtra indignis, indoctis, discolis, & etiam pueris, vt ob illorum quidem absentiam, horum autē corruptos mores & insolētiam facilè possint abusus introduci, & abusibus magnis populus vulnerari. Magnis ergo abusuum plagis impositis, & ob amissas tot prouincias, & tā debilitatam fidē sēmiuiuo relicto populo Christiano, abierunt nostri latrones vtiq; cū latrone Iuda, & cū eis qui deuorātes plebē Dei vt cibū panis, nolētesque intelligere vt bene agerent, dixerunt Deo: Recede à nobis, scientiam viarum tuarum nolumus. Psal. 52. Iob. 21. Cùm autem sic dispoliatus, vulneratus, semimortuus, annis multis hactenus iacuisset populus Domini, quo magis incantantis draconis apparerent dementationes: descendit sacerdos, descendit leuita, illi videlicet, quorū erat afflicto compati & mederi, & (ne quā ob rei ignorantiam possent adferre excusationem) viso eo, viso inquam vulnerato, viso semimortuo, præterierunt, nullo adhibito remedio, nulla habita compassione. præterierunt inquam, & abierunt alius in villam suam, alius verò ad negociationem suam, vt tandem peruenirent omnes in locum suum, vbi nunc iudicium sine misericordia sit illis, quia Matt. 22. hic non fecerunt misericordiam. Populus

Esa. 32. Rom. 12. Luc. 10. 2. Thes. 2.

lus autem vulneratus visa illorum quidē tāta cupiditate,sęuitia,& crudelitate,horum autem tam magna negligentia,duritia,& inhumanitate,quo ad magnam sui partem,proh dolor incidit in phrenesim ac furorem.Et phreneticorum ac furentium more,omnia fidei nostræ Christianæ ac religionis mysteria conculcare, blasphemare, negare, denudare & prophanare cœperunt,diuinissima Christi sacramenta,Apostolorum traditiones,sanctas Ecclesiæ cerimonias, sacrorū Conciliorum decreta,summorum pontificum & Episcoporum authoritatem, patrum præcepta,maiorum admonitiones,opera pœnitentiæ,vitam regularem,merita,denique omnia bona, præter vnam nescio quam temerariam,confisāmque fiduciā, patribus quidem inuisam,somniatam au cem ab vno misero Martino Luthero,qui velut alter Hieroboam peccare fecit Isra
Eccle.4. el Dei,& Germanicam strenuamq; deci
3.Reg.14 pit gentem,alioqui ad bonum valde propensam,& Lutheri erroribus certè indignissimam. Samaritanus verò custos solus nostros miseratus errores,solus laborē & dolorem cōsiderans,qui nisi custodierit ciuitatem,frustià vigilāt custodes, qui non dormitat neque dormit, custodiens Israel suum, nouissimè diebus istis vidēs vidit afflictionem populi sui,& gemitum
Psal.126. eius audiuit: vidit vulnera, vidit nudita-
120. tem,& videns,misericordia motus est.Et mirificans misericordias suas,appropians alligauit vulnera eius, spem salutis conferendo,fundens oleum in vinū: sic vsus misericordia, quod iustitiæ(vt vidimus) non fuit oblitus. Et propter semetipsum & propter merita passionis suæ(quod est imponere sauciatum super iumentum suum)duxit in stabulum seu diuersorium, præter hominum merita,spem,& opinionem duxit in Cōcilium,quod diuersorium & infirmitorium est, ad quod solitus est Dominus ducere populum suum, quoties ei compassus,vulnera ipsius sana-
Exod.3. re voluit,curam illius agēs. Quandoquidem per Concilia tanquam per vltimam medicinam,& postremum remediū,maxima quæque vulnera populi Christiani sanata fuisse, & legimus,& audimus, curatas calamitates maximas,extincta summa incendia.Itaque spes salutis data est, populi Christiani alligata sunt vulnera non sanata,sanationis enim gloria vobis patres reseruata est:ad quam tam magnā, imo verò maximam gloriam,multi quidem sunt vocati,ex multis autē vos pau-

ci electi:gaudete & exultate,quia per vos paucos salus hæc tā magna,tā necessaria, Matth.18. tam desiderata populo tam vulnerato,cō ferenda est.Nec enim differentia est in conspectu Dei cœli liberare in multis & 1.Mac.3. in paucis, quoniam non in multitudine exercitus victoria belli, sed de cœlo fortitudo est.Ita non in multis medicis salus est populi ęgroti,sed Domini est salus, Psal.3. vt sit super populum suū benedictio sua. Ipse enim est qui medetur,& per vos paucos manus eius sanabunt,dummō Samaritani præcepta seruare velitis & monita, pro salute populi expendendo duos huius rei gratia susceptos denarios, duplici (quam habetis) diffiniendi dogmata,reformandique mores vtentes potestate. Nisi fortè Samaritani præceptis surdos vos exhibentes, & tanta corona vos iudicantes indignos,rei(quæ omnino facienda est)gloriam,ad alios transferre negligendo curetis. quasi prętiosos oblatos thesauros per ignauiam accipere recusantes.Attamē hortamur vos,inquit Apostolus Paulus in epistola hodierna, ne in vacuum gratiā Dei recipiatis. ait enim: 2.Cor.6. Tempore accepto exaudiui te, & in die salutis adiuui te.Ecce nunc tempus acceptabile Patres,ecce nunc dies salutis,nēmini dantes vllam offensionem negligentiæ,socordiæ,aut timiditatis, ne dicā summæ potius crudelitatis.Ne vituperetur tam magnum ministerium vestrum, tam excellens, tam præclarum: si enim vos qui populi Christiani patres & consolatores estis,eius vicem non doletis,ipsius non miseremini, quis alius vicem ipsius dolens,miserebitur eius?si modo & hic non,quando hic miserendi gratia cō uenistis omnes?vbi & quādo ergo? siquidem nunc tempus est acceptabile, nunc dies est salutis,hic & nunc locus & tempus est miserendi eius.tempus putationis aduenit,vox turturis audita est in terra Cant.2. nostra. gemebunda vox afflictæ ecclesiæ matris vestræ,ad cœlum vsque perueniēs, audiri debet in auribus vestris,peruenire ad cor vestrum potissimum nunc, quando species datur salutis, quando populi Christiani alligata sunt vulnera, quando principes nostri insperatas consequuntur victorias,& in proximo est,vt ad gregem redeant hactenus deceptæ errantesque Matth.5. oues.Quando infidelium populorum & Regum apud Indos nouas ad fidē audi- Gene.6. mus conuersiones.Quando denique om- Psal.37. nia vobis arridere videntur: vos enim estis non solum lux mundi propter doctrinam

ctrinam & dogmata, sed etiam sal terræ
propter reformandos hominum abusus,
tollendasque morum corruptiones: om-
nis quippe caro corrupit viam suam.cor-
ruptæque sunt cicatrices à facie insipi-
entię nostrę.Quòd si ab ordine literę su-
mere argumentum licet, prius estis sal
terræ,quàm sitis lux mundi:ait enim,vos
estis sal terræ,deinde paucis interpositis,
subiungit,vos estis lux mundi.si ergo per
fidei doctrinam vultis esse lux mundi, si
ad iustitiam plurimos erudire, si tanquā
stellæ lucere in perpetuas æternitates,ne
Dani.12. lapides clament: Estote etiam sal terræ,
estote morum reformatores,& sic luceat
lux vestra corā hominibus, vt audita do-
Matt.5. ctrina,videntes opera, & reformationem
vestrā bonā,glorificent patrē vestrū qui in
cœlis est,memores q accensa lucerna nō
in abscondito ponitur,nec sub modio,ar
densq; candela nisi inflammata luceat,fu
Ibidem. mans fœtet,atq; vehementer molestat,&
si sal infatuatum fuerit: saliendiq; virtu-
Ibidem. tem amiserit, ad nihilum valet vltrà,nisi
vt mittatur foras, & conculcetur ab ho-
minibus: memores, quòd ficui illi secus
viam existenti,quæ esurienti domino fo
Matt.21. lia tantum non fructum protulit, dictum
Marc.11. fuerit, nūquam ex te fructus nascatur in
sempiternum:quæ(vt Marcus refert)pro-
pterea arefacta est à radicibus: denique
qui in vno peccauerit, factus erit omniū
Luc. 2. (quāto magis duorum)reus:vbi ergo ne-
cessitas est salutis, tempus est acceptabi-
Luc.19.& le,misericors & miserator Dominus ex-
Matt.25. audire & adiuuare pollicetur, nemo pu-
Roma.1. silli animo ductus, talentum sibi creditū
in sudario reponat, aut in terra fodiens,
ipsum abscondat,ne ex suo ipsius ore ser-
uus nequam infidelis à Domino iudice-
tur,nemo veritatem Dei in iniustitia de-
tineat, ne inexcusabilis sit, obscuretur q;
insipiens cor eius, atque tradatur in re-
Ex ps.39. probum sensum. Nemo denique miseri-
cordiam Dei abscondat à cōcilio multo,
ab ecclesia magna, ne abscōdantur ab eo
miserationes diuinæ, circundent eū ma-
la quorum non est numerus,comprehen-
1.Cor.4. datur ab iniquitatibus suis,& non possit
Luc.2. vt videat,multiplicētur super capillos ca
pitis eius, & derelinquatur à corde suo.
Siquidem omne generale conciliū spe-
ctaculum factum est mundo,Angelis, &
hominibus.Positum est in signum cui cō
tradicitur,vt reuelentur ex multis cordi-
bus cogitationes,vt qui probati sunt,ma-
nifesti fiant. Positum est in ruinam & in
resurrectionem multorum in Israel Dei.

Date operā patres, vt in resurrectionem
non in ruinam positi sitis, non obduran-
tes corda vestra,sicut in exacerbationem
secundum diē tentationis in deserto,vbi Psal. 94.
tentauerunt eum patres vestri,vt proba-
rent & viderent opera & terribiles eius
punitiones,quibus ideo iurauit in ira nō
intraturos eos in requiem suam. ponen-
tes interim in cordibus vestris de manu
vestra requirendas esse omnes quæ post-
hac(ob remedij defectum)perierunt ani- Ezech.33.
mæ,dicente Ezechiele de manu specula-
torum requirendos esse pereuntes. quid
profuit malis agricolis debitos vineę frū
ctus non reddere in tempore ipso, atque
ad habendum hæreditatem (quam pro-
pterea amiserunt) coniurasse in dominū Matt.21.
vineæ,nisi vt ex sua ipsorū sententia ma-
le perderentur, & vinea aliis locaretur
agricolis,qui redderent fructus tēporibus
suis. Parū profuit Iehu regi Israel ex mā- 4.Reg.10.
dato domini abstulisse cultū Baal, sacer-
dotesq; eius occidisse,atq; delesse impiā
domū infidelis Acab,qui venditus fuerat
vt faceret malum,dimissis interim vitu-
lis aureis, quos maiores natu principes
populi & ipse adorabant, & regi Ioas e- 4.Reg.13.
ius nepoti ac successori vehementer ira-
scitur moriturus propheta Domini,currus
Israel & auriga eius,eò quòd iussus in ver
bo Domini sagittis percutere terrā, per-
cusserit tantum ter,atque stetisse, quoniā
si percussisset quinquies aut septies, de-
uastasset Syriam.Ita nunc patres non ad-
modum multum prodesset,quasi tantum
ter sagittis vestris terrā percutientes, dā-
nasse cunctas hæreses,errores omnes,si ta
men(quod absit, quod Deus omen auer-
tat)remanere cōtingat abusus maximos,
quos nemo nō videt,qui sunt huius tem
poris vituli aurei,quos viri ecclesiastici,
maiores populi,ne dicam ecclesiæ prin-
cipes,adorant in malum suum & ecclesię
scādalum,cum certissimum sit,huius in-
felicis temporis errores propter abusus
ortos fuisse, propter abusus sumpsisse in-
crementum,& propter abusus penè in to
ta ecclesia disseminatos esse. Et nisi abu-
sus tollantur,vix cessabunt, quæ per ve-
stram diffinitionē damnatę sunt,& dam-
nabuntur hæreses, imò vt vero simile
est (dracone id efficiente) alij nascentur
errores multo plures atque peiores.Si er-
go fidei Christianæ zelus vos comedit, si
populi despoliati,vulnerati, & semimor-
tui vicem doletis,si ecclesiasticæ autho-
ritati maximè consultū esse vultis,& de-
niq; vestro officio nō deesse,vni nūc refor

mationi vacate, vni reformationi incũbite,& saltem serò ægrotis medicinã parate:nam mala per longas cõualuêre moras:nunquid enim vnã tantũ benedictionem habetis patres,vt de dogmatibus tã diligenter agentes,de moribus aut parũ aut nihil agatis?nõ cõtentemini vna benedictione patres,non contentemini sola doctrina, non contentemini solis dogmatibus:nos enim non cõtentabimur, & ab hac lucta nõ cessabimus,& vos hic nõ dimittemini, quousque per reformationẽ nobis benedicatis.Quid enim pro-
Distin.83. deest homini(ait Canon)rectè docere, &
cap.quid. suo errore nõ pollui,qui consensum præ-
c.errant. bet erranti?errãti quippe cõsentit,qui ad
c.Consen- resecanda quæ corrigi debent,nõ occur-
tie. rit. Nam error cui nõ resistitur,approbatur,& veritas quę minimè defensatur,opprimitur. Negligere quippe , cùm possis perturbare,peruersos,nihil aliud est,q̃ fouere:nec caret scrupulo societatis occultę, qui manifesto facinori desinit obui-
c.licet He are,et vt decretalis habet,licet Hely sum-
ly de:simo. mus sacerdos in se bonus existeret, quia tamen filiorũ excessus efficaciter nõ corripuit,&in se,& in ipsis animaduersionis diuinæ vindictã excepit,dũ filiis in bello perẽptis,ipse de sella corruens,fractis ceruicibus expirauit.Eia ergo agite nũc patres,& iã reformandis corruptis moribus
1.Mach.3. accingimini,accingimini,inquã, & estote viri potentes,quoniã melius vobis esset mori in hoc sancto bello,quàm vestra culpa videre tot mala gẽtis nostræ & sanctorũ,sicut scitis voluntatẽ esse in cœlis, ita facite:incipientes videlicet à sanctuario Dei,à quo sicut olim vita & oĩa bona,
Exech.9. ita nunc mors & mala cũcta procedunt. Cõsecrate manus vestras Deo , percutite
Exod.32. septies,vt deuastetis excelsam inimicam
Psalm.65. Syriã,nõ timeatis,qui Dñi sunt,iusti sunt
Luc.12.
Esa.13. vobis.quod si timendũ est, & propter in-
Prov.14. firmitatem carnis vestræ timere oportet, timete illum qui terribilis est in cõsiliis super filios hominũ:illũ timete,qui postquã occiderit,potestatẽ habet mittere in gehennã:timete Dñm , quia timor Domini ipse est thesaurus eius,est fons viu⁹, & à peccato & à morte liberat. Sed iam dicendi finem faciamus. si tamen pro ratione temporis & loci,prius admonuero paucis dominationes vestras,vt meos ob seruandissimos patres, Reuerendissimos dominos. O pastores Dominici gregis, vineæ Domini sabaoth cultores , populi Christiani patres & medici,belli Domini duces ac bellatores.grãde opus incepistis, quod perficientes,grandem accepturi estis coronã.Non relinquatis hostes à tergo,non relinquatis incurata vulnera, nõ relinquatis imperfectũ opus, sic pugnate cum antiquo serpente,vt eo prostrato,& ipsius destructis munitionibus,accipiatis regnum æternum,sic nobis ægrotãtibus, gementibus,& auxilium vestrũ implorã-
tibus medelam adhibite, vt vulnera no- 1.Cor.9.
stra curentur,sic denique currite,vt comprehendatis: currite inquã, non quasi in incertum pugnate, non quasi aërem verberantes. Vulnera sanate, nõ quasi super sanantes,sæuiente nunc plaga,murũ vos
opponite pro domo Israel,atque tanquã Exech.13.
naturales legitimiq; patres vicem dole- Zach.11.
te pereuntium filiorum . Vineã Domini Sabaoth vobis creditam,dissipatam, exterminatam, sanctissimis legibus sepite, vallate,murate:errãtes reducite oues,nõ derelinquentes gregem, vt pastores idolũ,nolite tot ac tantorũ laborum amittere præmiũ, nolite ponere maculã in gloria vestra,nolite cum Iuda abire retrorsum,tam magnam glorię amittentes coronam . Seminate dum tempus habetis, suo enim tempore metetis non deficientes:labor enim vester non erit inanis , eritque merces operi vestro,qñ Samarita-
nus(qui vobis curãdum populũ credidit) Luc.6.
redierit,quando mensurã bonã,& cõfertã,& coagitatã,& supereffluentẽ dabunt in sinum vestrũ.quando vobis pastoribus, vobis inquã pãstoribus dicturus est ipse
princeps pastorũ:Vos estis qui permansi- Luc.22
stis mecũ in tẽtationibus meis,& ego dispositũ habeo vobis, sicut disposuit mihi
pater meus regnõ,vt edatis bibatis super Apoc.14.
mensam meã in regno meo.Tunc,quãdo dixerit spiritus,vt requiescatis à laboribus vestris,quando absterget Deus omnẽ
lachrymam ab oculis sanctorum,vt non Apoc.21.
sit amplius nec labor , nec luctus,nec timor,sed nec vllus dolor . Tunc consummata omni tentatione non dico : accedent Angeli ad ministrãdum vobis:quin-
imo accedet ipse Dominus Angelorum Luc.4.
& transiens ministrabit vobis regnum.
quod nobis ministrare dignetur ipse,cui Luc.22.
hodie Angeli ministrant,qui hodie de hoste triumphat , & de eo triumphare nos docet,qui militię nostræ,laborumque no strorũ fidelis est Deus retributor benedictus,& laudabilis,& gloriosus in secula.

AMEN. DIXI.

¶ ORATIO AD.

Patres in Tridentino Concilio habita à Fratre Antonio Marinario Carmelita, Dominica quarta in quadragesima. Anno

1 5 4 6.

IN Vniuersis Christianæ vitæ actionibus P.A. Euangelica fides, quæ summa est sinceræ pietatis, & absolutę obedientię fundamentum, cumprimis exercenda est, ac solide possidenda, nimirum vt homo ab inani propriæ dignitatis confidentia abhorrens, omnino à Dei misericordia pendeat, statuatque Deum vt clementissimum patrem sibi adesse, à quo læta semper expectet & felicissima, nec vnquam patiatur ex eius animo persuasionem illam excuti, etsi duris ac infinitis vexetur difficultatibus, quas mundus, quas caro, quas satan, vt sunt in nostri perniciem coniurati duces, hinc atq; illinc procurrant, vt nos à Dei fiducia, eiusdemque obsequio abducant religiosissimo. Etenim nisi ad Deum refugimus, nisi in eum gloriam, fiduciam, sollicitudinemque nostram trásferimus, à quo vno bonorum omnium summam præstolemur, eius iram prouocamus: perinde ac si Deos nobis alienos erigeremus. Huc igitur conuenit omne mentis ac fidei nostræ studium intendere, vt per bona opera Deo patri placeamus indulgentissimo, cæterùm ab operũ nostrorum gloria auersi, in illius patris clementia, & voluntate securè & in perpetuum conquiescamus. Quæ omnia ex sublimi Ioannis & Pauli doctrina, mox corã recitata, explicaturus ego. Iesum seruatorem vnicum, ad quem spectat, hominum cordibus fidem imprimere, cui nihil gratius, quàm eius opem implorare, per quem nobis datum est Deum compellare patrem, quique semper ei dexter assidet noster aduocatus, vehementer precor, vt mihi dicenti feliciter adsit.

Veteris naturæ nostræ imaginem Nicodemo Christus appositissimè depinxit dicens. Quod natum erat ex carne caro est, atqui hic grauiter errãt qui in carnis appellatione nil intimius considerãt, quàm eam hominis partem, quæ sensibus ornata, nobis cum brutis communis est, quasi spiritalis nostra regeneratio ad inferiorem, & non ad superiorem potius partem pertineret. Altius itaque carnis ingenium concipiendum est, vt spectans ad mentem, rationem, voluntatem, totum denique hominem, quem carnis concupiscentia & originis peccato maculatum esse scimus. Quamobrem Paulus eum, carnem esse statuit, dum illum vocat animalem, qui non recipit, ac etiã pro derisu & summa ducit stultitia ea quę sunt sapientiæ Dei, in qua re præsertim sita est sapientia carnis. Hunc igitur si quis potest, eliciet ex hoc homine bonũ, vnde illi apud Deum reliquus sit gloriãdi locus, quando huius arboris fructus sunt immũditiea, fornicatio, impudicitia, veneficia, irę, rixę, dissensiones, mala demum omnia: hinc illa fulmina, quibus Paulus ex Psalmorũ doctrina in omnes Adę filios inuehitur. Non est iustus quisquam, non est qui intelligat, aut exquirat Deum, defecerunt omnes, vt nec vel vnus probitatem exerceat, sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis ad dolum vsi sunt, venenum aspidum sub labiis eorum. Quorum os maledictione, & amarulentia plenũ est, & pedes veloces sunt ad effundendum sanguinem. Quæ mala omnia etsi ex singulis hominibus nõn emergunt, intus tamen latet horum omnium vitiorum lerna. Si enim spectes præclara illa facinora, per quæ summi hęroes ad honestam vitæ rationem contẽdebant, laudabilia quidem erant coram hominibus, nec Deo ingrata, veluti quibus publica orbis politia cohonestabatur, cæterùm carnis opera non immeritò appellabuntur: quando nũquam illis qui ea egerunt, in mentem venit, vt dicerent: Domini voluntas fiat, omnia ex ipso, per ipsum, in ipso: ipsi gloria semper, vnde in eis iam caro suam patefecit insaniam, dum alius mortem sibi consciscit, alius exilium effœminatè deplorat, alius longè maiorem se iudicat, quàm vt suis ossibus digna sit alta Roma. Nihil itaque reliquum est homini suapte natura, ante oculos Dei: quo gloriari possit, se illum officio præuenisse, vt aliquid sibi retribuatur. Idcirco deploranda erat infelicissimę huius nostræ naturæ conditio, nisi Deus illa immensa bonitate sua, vt nos hac exueret calamitate, vnigenitũ nobis donasset, per quẽ omnibus ex corde resipiscentibus, viuaq; fide in eũ tendentibus peccata gratis condonat, eosdemq; in vicẽ & ius filiorũ cooptat.

Quamobrem si talem te coram Deo exhibere potes, qui tuis meritis dignus fueris, vt tibi vnigenitum ille donauerit, gloriari vtique poteris te tuo marte adeptum esse quęcunque cum filio & per filium hominibus exhibuit, peccatorum nempe remissionem, iustitiam, sanctitatē, libertatem, adoptionem filiorum, cœlestis denique regni hæreditatē, quo quid esset impudentius? Quanquam autem à nobis vt ab ingenuis filiis obedientiam Deus exquirit, quam summis etiam compensat premiis, quemadmodum & pœnis horribilibus punit contumacias, nos tamen, quod ad nostram spectat humilitatem, operum nostrorum nostręq; dignitatis gloriā, à cordibus nostris abdicare debemus, nihil in nobis propria virtute esse existimantes quo ad misericordiam Deus commoueatur, nisi nostrā inenarrabilem miseriam, tum enim clementiæ diuinæ pectus nostrum patet, cùm resipiscentes omni prorsus proprię dignitatis opinione vacui sumus: nam & in ipsis renatis peccati incendium longè maius est, quàm vt cogitatione comprehendi possit, hoc vnum maximè est animaduertendum. Si temetipsum erigis ô homo, Deus ipse statim te deiicit. Si te deiicis, ipse erigit. Si te ante oculos eius defendis ipse accusat: si te accusas, ipse defendit: si te coràm absoluis, ipse condemnat: si te condemnas, ipse absoluit. Quid enim Christianæ humilitati magis conuenit, quàm agnoscere nos propria natura esse omnibus bonis destitutos, omnibus meritis vacuos, omnibus virtutibus nudos, vt à Deo sua bonitate, cœlestibus donis vestiti, repleti, ac coronati simus; confiteri nos esse cæcos, seruos, iniustos, vt à Deo illustremur & libertate atque iustitia donati simus: denique omnem gloriandi ansam nobis adimere, vt ipse cœlestis pater super omnia solus emineat gloriosus, & nos in eo gloriemur in sempiternum. Dei itaque pręcepta dum seruamus, illi tanquam ingenui filij obsequimur, & obediētes, per ea ad cœlestis vitæ felicitatem contēdimus: atque hæc est singularis sapientia, si in illis seruandis indefessi perduramus, victoriam consequimur insignem. At alienos esse ab operum gloria, & in Deo vnicè conquiescere, hoc, hoc inquam pietatem redolet verè Christianam, hinc exorietur illa sanctorū omnium humilitas, cum supremo iudici eos ad cœleste regnū vocanti ante secula illis à cœlesti patre preparatum, tanquam copiosam pietatis eorum mercedem, respondebunt se nescire quę egerunt pietatis opera. At verò, ne decipiamur, deprimenda est ficta illa carnis submissio, aut potius malè dissimulata superbia, quæ ne omnino nos à Deo subducere videatur, operum gloriā in nobis ita procurat, vt interim Dei gloriam non reiiciat, quin etiam eam vt sociam asciscat: nam quid hoc aliud est tandem, quàm velle cum Deo salutis nostrę gloriam partiri? O peruersum carnis ingenium, hoccine est religionis genus, Dei honorem dissecare, & illius gloriam in partes diuidere? hoccine est euangelicę pietatis exemplum, quæ Dei solius sunt & conditoris omnium, in os homunculos transferre? Nonne ad alienos quosdam ac minores Deos vocas, cum nos iubes in operibus gloriari, quasi non tota apud Deū gloria debeat residere, sciunt? sciunt pij omnes hæc tua consilia, occultas esse satanæ insidias, quibus in apertā impietatem nos coniicere studet. An nō pharisæus ille. P. A. in templo orans, & opera sua gloriosè arroganterque commemorans à Dei facie vanus discessit, etsi omnino gloriam Dei, cui gratias agebat, non reiecerit? Hæc ipse satan quam ambiebat, ocæcitatis deuenit, vt sedem quam ambiebat, omni prorsus Dei fauore reiecto, procurasset, sed quia nonnihil suæ dignitati tribuit, pulsus est è cœlo. Illud igitur verum sit, & ab omnibus firmissimè sustineatur, nihil boni in nobis esse, quod à Deo nō acceperimus: quod si accepimus, cur de nobis gloriamur? nam sic gloriari perinde est atque acceptum negare. Neque propterea hoc dicimus Patres, vt meriti nomen tot seculis ab Ecclesia receptum, à tot patribus modestè prædicatum delendum esse feramus: nam hoc moliuntur hostes nostri, nimirum vt sub meritorum titulo, Pelagianæ nos insimulēt factionis, ne ipsi deprehēdantur, qui verè sunt Manichei, vtriq; enim extremos huius disputationis partes amplectebantur. Nos merita habere studemus, eaque vt nobis à diuina bonitate donata absque nostræ gloriæ aucupatione prædicamus, & cum Paulo clamamus: Soli Deo honor & gloria. Mens enim Christiana ad Dei misericordiā & bonorū oīm principiū cōuersa, bona quidē quę facit opera, respicit tan quā diuinæ benignitatis radios, testimonia et fructus, in quibus sese consolatur ac cōfirmat, verū in eis non recūbit oīno, sed in eandē Dei misericordiā se reflectit, atque

atq; in ea vt salutis nostræ prora, vt aiūt, & puppi cōquiescit, & hic est Christianę humilitatis circulus à gloria in gloriā dei feliciter absolutus. Facessat igitur à nobis oīs tum stulta securitas, qua sine obedientię operibus Deo placere posse putemus: vana arrogantia, qua proprię dignitatis virtute cœlestia bona nobis communicari existimemus. Quantum de nobis gloriamur, tantundem ex diuinæ clementiæ gloria decerpimus: quantum nostræ proprię virtuti vendicamus, & arrogamus, tantundem impedimenti beneficentiæ diuinæ laudandæ obiicimus. Id quod singulari figura Apostolo eam nobis hodie explicāte, in duobus Abrahę filiis est pręmonstratum: quorum alter, hoc est Ismael ex Agar ancilla iuxta carnem natus, legis filios spiritu seruitutis actos propria respectantes opera, & in illis gloriantes, adumbrabat. Alter nimirum Isaac iuxta Dei promissum ex Sara libera ortus, filios Euāgelij toto pectore in Dei misericordiam se componentes, omnemq; operum gloriam reiicientes præfigurabat. Sed cum Ismael luderet cum Isaac, quasi cum quo hæreditatis honorem esset consecuturus, eiectus est à Deo, ne esset hæres, nimirum quia omnes, qui proprio ingenio, propriisq; viribus, salutis gloriam arrogant, quasi ludentes cum beneficentia Dei, cum qua eam gloriam partiri volunt, à Dei conspectu eiicientur. Nos itaque Euangelica fide freti, promissionisque gratia orti, tanquam ingenui filij cœlesti patri Deo placere & obsequi studeamus, ei bona omnia quæ in nobis sunt, accepta feramus, in ipsoque gloriemur, cui nostram consecrauimus voluntatem.

Proinde qui suis operibus fidunt, de diuina erga se benignitate dubitare solent, & per interualla & vices, huc atque illuc alternando fluctuare, vt nusquam eis portus, nusquam fidę stationis spes appareat, facileq; ad desperationem in grauibus periculis infelicissima ratione tendunt. qui autem suis diffisi viribus, suorumque operum reiecta fiducia in Dei benignitate & clementia conquiescunt, nec cogitare vnquam possunt sese à Deo esse reiectos, illumque præstaturum non esse, quod eis pro sua misericordia promisit. Hæc est quod illos proprię indignitatis ratio ad dubitandum prouocet. Legis est hæc doctrina: Deus benedictionem dignis, hoc est iustis, maledictionem indignis, idest iniustis, confert: vnde nec aliquem potuit lex Dei benedictione donare, quod neminem reperit iustum & dignum. Quid nobis cum legis maledictione & ira, qui per Christum redempti sumus? Aduersus itaq; legis furorem subleuemur, & consolemur nosipsos lęta Euangelij promissione, nempe quod indignissimis benedictionem & gratiā Deus effundit, si resipiscant, & viua fide se ei committāt. Est certè hoc viuę fidei ingenium, nos in Deum vt filios in patrem erigere, Christum nostrum, nosq; vicissim Christi facere, vt cum eo vnum corpus simus, eodemque viuamus, regamur, letemur, & gloriemur spiritu. Quamobrem in dubitationis labyrintho non errant, qui per Christum adepti sunt iustitiam. Sed in securitate mentis, in pace conscientiæ, in lætitia cordis, edocti spiritu illo, qui illis testimonium reddit: quod sunt filij Dei, audent dicere: Abba Pater: quanquam interim insit illis sanctus ille timor, ne cadant ab eo ad quem Dei benignitate euecti sunt, filiorū honore: quamobrem exultant, quod Christum tenent, tremunt ne illum amittant, quemadmodum propheta monuit. Exultate ei cum tremore. At verò caro & satan nunquam non sollicitant ad diffidentiam pectora iustorum, quibuscum perpetuum est certamen. Nunc eos temeritatis accusant, quod se diuini consilij conscios & participes faciunt, dicentes, Scimus quod nos diligit Deus: sed illi se purgant, nempe quod temerarij essent, si diuinæ erga se charitatis tot argumentis declaratę, præsertim filio ad crucem demisso anticipes essent. Nunc grauia superioris vitæ commissa memorant, quorum non potuerunt condignam exhibuisse satisfactionem: sed illi respondent, gratis per Christum nobis, quia satisfacere non poteramus, remissa sunt peccata, non est quod cogitemus, quia soluendo non sumus, ne dignitati mortis Christi detrahamus. Nūc quotidianos vitæ errores, quibus nemo non subiicitur, ante illorum oculos sistunt, vt vel sic dubitent de benignitate Dei. Sed illi exclamant, Clementissimus ille pater, ad hos infirmæ naturæ lapsus conniuere solet, cuius clementiæ non conuenit illos ad vindictam imputare. Nunc ex occultis maioribus delictis, quæ homo (cuius est cor vt prauum, ita retrusum) non intelligit, argumenta sumūnt, quibus diuino fauore illos destitutos esse, conuincant, sed illi excipiunt: Integra est, peccatorum remissio, & condonat Deus,

manifesta quæ nouimus, donat item occulta quę ignoramus delicta. Nūc prospera cōmemorat, velut quibus in hoc seculo eos remuneret Deus, ne in alio expectent felicitatis gloriam. Sed illi fatētur Deū sępe prę sentibus bonis ornare iustos, vt proximorū necessitatibus consulentes, ad vitam futuram aptiores fiant. Nunc calamitates quibus plærumq; iusti affligun tur, vt aperta irati Dei signa, commemorant. Sed illi asseuerant, eas esse manifesta paternæ dilectionis argumenta, vt sub disciplina crucis eruditi, filij dei reddātur, & vexatum pectus pium, supra omnes tandem difficultates emergit, in corde suo sic loquens. Quid est quod de diffidentia mihi loquatur aliquis? Quis me separabit à charitate & fiducia Dei mei? qui sua potentia omnia continet, suo imperio omnia regit, sua sapientia omnia moderatur, sua mente omnia complectitur, suo arbitrio omnia flectit quo libet, & quo libet constringit, cuius tanta fuit erga me charitas, vt vnicum quem vnicè diligebat filium, ad horribilem tradiderit crucem, quò essem illius sanguine aspersus atq; redemptus, & illum honoris gradum assequerer, nempe vt ipse sit mihi pater, & Christus frater. Quæ autem maior aut dilectio aut sollicitudo, quàm patris erga filium, præsertim eius patris, qui tantò est aliis clementior, quantò sublimior, quamobrem neque huius seculi blanditiæ, neque huius carnis illecebræ, neque illa satanæ fulmina, neque hæreticorum fraudes, neque amicorum delitiæ, neque necessariorum preces, neque parentum pietas, neque populorum furor, neque tyrannorum crudelitas, seu minis perterrere, seu in carcerem detrudere, seu fortunis priuare, seu in exilium ablegare, seu quolibet mortis genere perdere voluerint, à Deo optimo maximo, à Domino omnipotente, à patre indulgentissimo, vllo vnquam tempore me diuellent, si cœlum ruat, si terra euanescat, si orbis illabatur preceps, ego in eum erectus ero: si Angelus de cœlo aliud mihi persuadere contendat, dicam ei Anathema: ô fœlicem Christiani pectoris fiduciam, ô beatam Euangelici cordis pietatem, ô securam Christianæ mentis fiduciam, quæ vota, quæ consilia, quæ studia, conatus, officia, diligentiam, industriam, fortunas, omni loco, omni tempore, omnibus in rebus vni Deo committit, qui neminem in se confidentem vanum fecit. Nos impios, in quam demersi sumus ingratitudine! Nos ingratos, in quam prolapsi sumus impietate, qui reiecta Dei fiducia terrena hæc præsidia, quo iure, qua iniuria, hinc atque illinc manibus pedibus procuramus & accersimus: si Euangelica fides nostræ vitę regula esset, re ipsa (qui nunc titulo ac cęremoniis vocamur) Christiani essemus, quamobrem in Deo, vt filij in patre clementissimo, gloriaremur & conquiesceremus, qui nunc vt serui rebelles eius tanquam iratissimi principis furorem deprecamur, & in nostræ, omnium matris Ecclesiæ sinum, amplexus, & oscula læti exciperemur, qui nunc eam deformatam languentem, ac propè intermorituram, ploramus. Nihil est enim P.A. quod non lætum, non felicissimum contingat confidentibus in Deum, qui nulli opitulatur libentius quàm quem humana destituêre præsidia: quod nobis ante oculos Euangelica historia exponit.

Cùm enim seruator noster Pharisęorum cedens furori, se cum discipulis in alteram Galilæam quę est vltra lacum Tiberiadem recepisset, ac superato montis vertice incompositam promiscuam turbam, nec itineris difficultate, nec loci solitudine, nec inediæ periculo deterritam, quo minus eum sequeretur, conspexisset, discipulis de emendis panibus vt famescenti turbæ consulerent, verba fecit, subindicans, esse nonnunquam Apostolici muneris, gregis necessitati, bonis Ecclesiæ succurrere, cumq; de Philippi & Andreæ fide periculum fecisset: nam alter dixerat, nec ducentorum denariorum panes satis esse: alter de quinque panibus ordeaceis & duobus piscibus: quos puer quidam illic habebat, sed vt frustra inter tam multos dispensandis, meminit. Iussit vt disponerentur quotquot aderant, discumbentes super terram, quæ graminis copia plurimum virebat: iussis paruêre omnes, non hæsitantes, non dubij, non disquirentes, vnde illis in deserto panes adueherentur, se totos commiserunt Christo, nec sunt à sua fiducia destituti: nam Iesus vbi quinque panes, & duos pisciculos accepit, & de more gratias egit patri, tradidit illos discipulis, vt apponerent discumbentibus, nimirum vt discant Euangelicum panem distribuentes, illum non tanquam suum, sed à Christo acceptum populo apponere, hoc est, vt sacras literas non detorqueant ad suas cupiditates, neque obscurent mandata & gloriam Christi, vt suo ventri, suęque inseruiant ambitioni. Multiplicari subinde

panis ac piscis in omnium manibus videbatur, quo vel plus assumerentur, eo maiora fieri incrementa. Exaturati sunt itaq; omnes: erant autem prӕter paruulos ac mulieres, quinque millia. Et quo clarius esset miraculum, collecti sunt ab Apostolis, iussu Christi, fragmentorum cophini duodecim, atque ita populus fame laborans, cibos habuit quos etiam secum deferret domum, vt discamus Deum opportunè nobis consulere, ac desperatis etiam in rebus feliciter adesse iis, qui in eius misericordia fidunt. Sed iam tempus est Patres Amplissimi, vt Christum cuius vices geritis in terris, officio referatis, & apertis prouidentiæ oculis, in Ecclesiam turbatam, periclitantem, afflictã, totq; calamitatibus expositam, ex hoc Concilio, velut ex alto monte, vbi suo spiritu Christus adest, tantis eius malis iã tandem consulatis & medeamini. Vos enim, vos inquã ô Pastores, ô Patres, ô Duces, compello, quid est in sancta Dei ecclesia, quod vestro consilio, vestra ope, vestra authoritate, vestra non egeat instauratione? Quæ ad religionis dogmata spectant, periculosis contentionibus fine fine, sursum deorsum feruntur, tot sunt sectarum genera, quarum quælibet proprio furore in angulo Christum ostendit, & recens prædicat Euangellum, hoc est errores, figmenta, & somnia proprij cerebri, vitiorum licentiam, seditionum opportunitatem, pietatis contemptum, & animorum perditionem. Aduersus Ecclesiasticos ordines rabie quadam exardescunt, illos diris execrationibus deuouentes, maledictisque lacerantes, & vt sunt in Petri cathedram coniuratissimi hostes, Romanam Ecclesiam, sedemque illam Apostolicam, indignissimis modis conculcare tentant. nam velut errorum sibi male conscij, iudicium, & vt pertinaces, correctionem fugientes, in eius sedis (cuius est, ipsos, ac sui similes iudicare & corrigere) arietant potestatem. Et audent perdita qua solent impudentia, Euangelij prætextu, quæ Euangelio prorsus repugnant, prædicare, sibiq; spiritum Christi & scripturarum sensum arrogantes, patrum sententias vt impia mendacia reiiciunt. Scilicet eorum consilio nouam celebrabimus Pentecosten. Nouos recipiemus Apostolos, recens amplectemur Euangelium, Ecclesia Christi per eos debet innouari, tot patres sanctitate clarissimi, tot litterarum principes delirarunt, ô maiores, ô patres, quàm indignè studia vestra contemnunt perditi hi discipuli, quàm impudenter in vos conspirant degeneres hi filij, quàm irreligiose sanctum nomen vestrum lacerant apostatæ isti inferorum furiis agitati. Et adhuc Christus pro cuius gloria laborastis, tot furores in suam Ecclesiam directos sustinet? Ita forte nunc est horribilis Dei vindicta super terram, quam hominum impietas meretur, quæ illius bonitati obsistere nititur. Vos autem. P.A. omni (quod aiunt) pede in hos state, verum defenditis Euangelium, quod inuictum manet, quanuis in eum magnos impetus faciat mundus, etsi sæuiat & insaniat satan, hæreticorum furores vt semper sustinuit & excepit, ita deuicit Ecclesia, adeo vt ne fragmenta extent librorum, quos illi summo ingenio, mirabili eruditione, exquisitaq; facundia conscripserunt: Patrum verò ac maiorum nostrorum nec sanctum nomen, nec libri deleri potuerunt. Omnia stant à vobis, probatæ consuetudines, populorum consensus, Patrum sententiæ, Academiarum disputationes, Conciliorum definitiones, noui & vete. testamenti scripturæ. Et causæ vestræ aut potius Ecclesiæ fauet Carolus cum Ferdinando fratre. Est fratrum par felicissimum, sunt duo nomina populis omnibus gratiosissima, duo orbis lumina, duo reipublicæ Christianæ propugnacula, quos nescias an armis, & bellica virtute, an fide & religione, pro Christi Ecclesia magis pugnauerint. Nam quid egerint aduersus Turcas nostro hoc seculo, magis quàm vnquam alias, & viribus potentes, & Christiani nominis odio sæuientes, notius est, quàm vt prædicari debeat, at inuictum fidei & religionis eorum robur (Deo immortali gratiæ) quis dignè poterit oratione consequi, quando Euangelij corruptores, nec libris violenta quadam facundia scriptis, nec tot publicis priuatisque sermonibus, nec deniq; augendæ ditionis eorum prætextu, quæ res ad flectendos principum animos est vehementissima, illos in medio ipsorum versantes ab Ecclesiæ Romanæ obedientia se mouere potuerunt. Neque abest ab officio suo Galliarum ille princeps peculiari & auito Christianissimi regis titulo, iure insignitus, qui vtraq; manu, & toto verius pectore, Ecclesiæ se exhibuit, & exhibet propugnatorem, & patronum, idem vobis de cæteris catholicis principibus atque magistratibus persuasum esse velim. Porrò illud vobis magnopere procurandum est, vt de hostium mani-

manibus, vel sub quo illi sua venena populis propinant auferatis. Id autem est morum corruptela, sacrorumq; omnium abusus, totius huius incendij ligna & ignis: hinc enim rem supra modum illis exaggerantibus, ortum est in populo Christiano odium plusquàm Vatinianum aduersus Ecclesiasticos ordines, quorum dignitati & honori passim detrahitur. Dictu mirum quàm acerbo & pleno ore in sacerdotum mores, omnes inuehūtur, dissimulatis interim multorum, qui maximè pij sunt virtutibus, reiectisq; à tergo horrendis vitiis, quibus eorum vita vndique scatet, cùm ipsi sint in sua classe peiores: ita in omnibus ordinibus, siue spectes Ecclesiasticos proceres, siue principes prophanos, siue promiscuum populum, siue eos qui sanctioris vitæ titulo, perfectionem profitētur Euangelicā, languet, & afflicta, ac penè deploranda iacet Ecclesia. Res hæc verior est, quàm vt negari possit: grauior, quàm vt debeat ferri: & perniciosior, quàm vt differri expediat.

Ad te itaque clementissime Pater supplices ac demissi vota nostra, precesque nostras referimus, vt his tantis malis, quibus affecti atque afflicti sumus, tua consulas benignitate: neq; enim peccatorū nostrorum moles nos deterret, quò minus à te opem petamus, sed potius consolatur ac erigit immensæ tuę charitatis cōsideratio. Dilexisti nos olim, & in tuam suscepisti custodiam, cùm inimici essemus tui, teq; nec exquirebamus, nec cognoscebamus, & nunc auget fiduciam nostrā paterni nominis suauitas, quæ vincit in cordibus nostris omnem grandi difficultatem. Abdicandi certè essemus qui degenerauimus, si tibi vulgari more inesset patris affectus, & quomodo esses longè omnium clementissimus pater, si (quod omnium commune est) obsequentes tantum reciperes filios? Quòd si hæc satis nō sunt, clamamus: Respice in faciem Christi tui. Ille apud te constitutus est aduocatus noster: quòd si nullus est nobis coram tua maiestate propter delicta nostra clementiæ locus, repelle, qui tibi dexter assidet, aduocatum nostrum, & à rogando desistemus. Ille noster est cum quo sumus, te autore, in vnum corpus, eundemq; spiritū cooptati. Si tuus est, quomodo illum eiicies? si noster est, quomodo illum nobis subtrahes? itaque neque illum sine nobis retinere, nec nos sine illo reiicere debes. Pater suauissime, qui potes quicquid vis, quoniam quicquid vis iustum est, velis quod petimus, & simul erit iustum atq; sanctum, verte mala omnia nostra in gloriam clementiæ tuæ, inq; Ecclesiæ salutem, fac vt hæreses vertantur in Euangelij claritatem, vt morum omnium corruptelā, sequatur omnium virtutum pulcherrimus ordo: quamobrem Ecclesia tua tuique filij sanguine redempta, quæ nunc arctata est, dilatetur: quæ vacillat constabiliatur: quæ obscura est, splendeat: quæ arida est, omnibus sanctis operibus floreat. Vos autem Patres Amplissimi date operam vt Christiano populo distribuatur Euangelicus panis, Euangelio orta est & aucta Ecclesia, Euangelio restituenda est & amplianda: sint manus vestræ huius panis ministræ, hoc est, præstate Euangelium comite sancta vita, nam si Episcopi rectè docent, Euangelium quidem in ore habent: at cum vitæ integritate pollent, illud in manibus tenent, Decreta, definitiones, constitutiones, canones, censuræ, consilia, prophetiæ, lex, Euangeliū, frigida sunt, mortua sunt, in contemptum abeunt in ore eius qui ea sanctis moribus non refert, tantū abest vt in obseruationem ducantur à populis, id quod hac nostra ætate plusquam volumus experimur. Non enim linguę in primis est hæc cœlestis doctrina, sed vitæ: vita sancta vere vita est, quæ dicentis doctrinam viuam reddit, & efficacem, vt audientium animos possideat, & in eorum affectus stimulos iniiciat, & flammas amoris Dei: sic respublica Christiana, cuius omnis spes in vobis, vt in sacra ancora, sita est, sentiet sibi salutarem Tridētini concilij authoritatem, in restituta religione, in reformatis moribus, deniq; in confirmata principum concordia, quorum omnia consilia, studia, conatus, magno quodam silentio pendent, velut in manibus vestris, diuino cōsilio posita, si rem, ea qua decet pietate pertractabitis, silentium hoc vertetur in effusa publicę pacis gaudia, & inenarrabile orbis commodum: sin secus, proferet atrociora quàm fuerint vnquam bella, in maximam Christianæ reipublicæ perniciem. Omnes autem Christiani de vobis optimè sperant, faxit Christus, qui sequentem se turbam vanam non fecit, vt illi non sint hac sua spe, suaque expectatione defraudati.

Dixi.

ORATIO

ORATIONES

ET CONCIONES HABITÆ IN CONCILIO Tridentino sub Iulio III. Pontifice Maximo,

Vita eiusdem, ex Appendice ad Platinam de vitis Pontificum.

IVLIVS III. patria Aretinus, Ioannes Maria de Monte ante Pontificatũ appellatus, mortuo Paulo tertio, post diuturnam Patrum in conclaui disceptationem, præter omnium expectationem, omnium tandem consensu, ex Prænestino Episcopo, summus pontifex designatur, anno Dñi 1550. vij. Idus Feb. Iulij III. adscito sibi noíe: pauloq; post coronatur in solennibus cathedræ diui Petri feriis. Vir cũ eruditus & eloquens, tũ rerũ non mediocriter expertus: quorũ alterũ quidẽ testatur oratio, quã iunior adhuc in quinta Sessione Lateraneñ. Cõcilij sub Iulio secundo habuit: alterũ vero, ꝙ Auditoris Apostolicę cameræ munus cum laude administrauit, abunde ostendit. Erat illi patruus Antonius de Monte, Rotæ auditor, qui Cardinalis sanctæ Praxedis sub Iulio II. factus, Archiepiscopatum Sipontinum nepoti resignauit. Is porrò deinceps longe pòst, Cardinalium collegio à Paulo tertio adscriptus, Pauli noíe, licet non solus, Concilio Tridẽtino per Paulum incœpto, Legatus præsedit. Pontifex factus, mox Iubilęum celebrat, vtpote qui in annum quinquagesimum sui electione incidisset. Statimq; magnã de se spem prębet componendarũ per Europam controuersiarũ, præsertim religionis, quibus miserrimè per triginta annos & amplius distracta est in varias sectas Germania. Nam primo põtificatus sui anno, ad decimumoctauum Calend. Decemb. edito Romę diplomate, Concilium œcumenicum, quod dudum Tridenti inchoatum erat: sed aliquanto pòst tempore suspensum, Apostolica authoritate indixit ad ipsas Calend. Maij. M.D.LI. eadem in ciuitate & resumendũ & continuandũ. Quod diploma non multò pòst ad Carolum V. à Pontifice missum, cùm Imperij comitia Augustæ agerentur, in procerum etiam consessu, mandato Imperatoris mense Ianuario est publicatum. Quod quidẽ Concilium si tam feliciter successerit, quàm ab omnibus bonis meritò debet optari, futurum speramus per Dei gratiam, vt sublatis dissidiis & sectis, omnes vno ore & cõcordi fide, vnanimes laudemus Deum & patrem Domini nostri Iesu Christi, qui spiritu suo illuminauerit cœca aberrantium corda, ad vnitatem fidei reducens, quos vel misera ignorantia, vel perniciosa philautia, vel ceruicosa pertinacia infeliciter detinuit hactenus in errore captiuos.

¶ BVLLA APOSTOlica, continuandum Concilium Tridentinum indicens.

IVLIVS Episcopus seruus seruorum Dei: Ad futuram rei memoriam. Cùm ad tollenda Religionis nostræ dissidia, quæ in Germania longo tempore, non sine totius Christiani orbis perturbatione & scandalo viguerũt, bonum, oportunum, et expediens esse videatur, sicuti etiam charissimus in Christo filius noster Carolus Rom. Imp. semper Augustus, nobis per suas literas & nuncios significari fecit, vt sacrum œcumenicũ generale Conciliũ per felicis recordationis Paulum papam III. prædecessorẽ nostrum indictũ, & per nos tunc Cardinalatus honore fungentes, atq; ipsius prædecessoris nomine, vnà cũ duobus alijs S.R.Se. Cardinalibus, ipsi Concilio præsidentes, inceptum, ordinatũ & continnatum, in quo plures publicæ solennes habitæ fuerunt Sessiones, pluraq; tam in causa fidei, quàm Reformationis promulgata Decreta, multaq; etiã ad vtramq; causam pertinentia, examinata & discussa, ad ciuitatẽ Tridentinã reducatur. Nos, ad quos vt summos pro tempore Pontifices spectat generalia Concilia indicere & dirigere, vt Ecclesiæ pacem, & Christianæ fidei, atq; orthodoxæ Religionis incrementũ ad omnipotentis Dei laudẽ & gloriam procuremus, & quantum in nobis est, tranquillitati ipsius Germaniæ, quæ sanè prouincia retroactis temporibus in vera Religione ac Sacrorum Conciliorum & sanctorum Patrum doctrina excolenda, exhibendaq; maximis Pontificibus, Christi Redemptoris nostri in terra Vicarijs, debita obedientia & reuerentia nulli Christianorum Prouinciæ fuit vnquàm secunda, Paternè consulamus, sperantes per ipsius Dei gratiam & benignitatem futurum, vt Reges omnes ac Principes Christiani, iustis piisq; nostris in hac re votis annuant, faueant atque assistant: Venerabiles fratres, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, omnesq; alios & singulos, qui de iure vel consuetudine vel Priuilegio Conciliis generalibus interesse debent, quosq; idem Prædecessor noster in suis Indictionis, & alijs quibuscunq; desuper confectis & publicatis literis Concilio interesse voluit, per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi, hortamur, requirimus & monemus, vt proximis futuris Kalend. Maij, quẽ diem ad ipsum Concilium, in eo in quo nunc reperitur statu, resumendum & prosequendũ, præuia matura deliberatione, ex certa nostra scientia, & de Apostolicæ authoritatis plenitudine, ac Venerabilium fratrum nostrorum S.R. Se. Cardinalium consilio & assensu, statuimus, decernimus & declaramus in ipsa ciuitate Tridenti, legittimo cessante impedimento, conuenire & se congregare, ac ipsius Concilij continuationi & prosecutioni, omni mora postposita, incumbere velint. Nos enim operam sedulò daturi sumus, vt eodem tempore, in eadem ciuitate, nostri omnino adsint Legati, per quos, si per ætatẽ nostram, valetudinemq; & sedis Apostolicæ necessitates personaliter adesse nequiuerimus, spiritusancto duce, ipsi Concilio præsidebimus, quacunq; ipsius Concilij translatione & suspensione, cæterisq; contrarijs non obstantibus quibuscunque ac præsertim illis quæ idem prædecessor noster in suis literis prædictis, quas cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis & Decretis in suo robore permanere volumus, atq; decernimus, & quatenùs opus sit innouamus, voluit obstare: Irritũ nihilominùs decernentes & inane, si secùs super his à quoquam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginã nostrorum hortationis, voluntatis, innouationis & Decretorũ infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum Anno incarnationis Dominicæ. 1550. Decimaoctaua Cal. Decemb. Pontificatus nostri Anno primo.

M. Car. Crescentius.

Ro. Amasæus.

B. per Romulum secr.

B. de sancta Maria.

ORATIO PEtri Fragi Doctoris Theologi ad Patres in Concilio Tridentino habita 1551. sacris Dominicæ Ascensionis solennibus, ubi illud canitur Euangelium:

Recumbentibus vndecim discipulis, apparuit illis Iesus.

Verùm illud planeque compertum experiri soleo, Illustriss. ac Reverendiss. præsules, pastores vigilantissimi, vosque eruditiss. viri, quod Christus Redemptor noster, nosterq; institutor nostræ nos imbecillitatis paternę admonens, discipulis suis, nobisq; sub eorum persona non obscurè loquitur, nihil nos sine eo posse facere. Unde & Paulus electionis vas negat prorsum sufficientes esse nos, non dico facere, vt in Euangelio legimus, sed ne cogitare quidem aliquid à nobis quasi ex nobis, quòd sufficientia nostra vniuersa non aliundè sit, quàm à patre luminum, vnde omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit & proficiscitur. Eoque meæ conscius infirmitatis & imperitiæ, quum difficillimam hanc, & omnino imparem meis viribus prouinciam, magnoq; conuicio obtrusam euitare non potuerim: nescio profectò patres Ampliss. quò me tandem vertam. Non enim mediocriter perturbor dum huius authoritatem loci contingo, qui non nisi eruditissimo cuiq;, & ad dicendum exercitatissimo patére solet. Nisi forte supplex ego ad te Domine Iesu æternum patris lumen, & virtus in densissimis hisce inscitiæ meę tenebris, meáque hac trepidatione confugiam. Qui humani generi misertus, habitúque inuentus vt homo, vt hominem natura iræ filium ex crudelissimis dæmonum faucibus eriperes, cæcis visum, claudis ingressum, ægrotis salutem, mutis denique loquendi facultatem restitueris. Quique eligens infirma mundi, vt fortia quæque confundas, Mosen balbum, Hieremiam puerum, rusticos & piscatores infusa diuinitus sapientia instruxisti: & cumulasti, obtrusum os meum aperire, & implere, raptoque ex altari diuinitatis tuæ calculo polluta labia mea mundare digneris, vt nonnihil de sacratissimo ascensionis tuę ad patrem tuum & patrem nostrum mysterio, in honorem tuum, nostramque vtilitatem commemorare possim. Cæterum quoniam nequissimus seruus Dominum, imbecillimus omnipotentem, peccator iustum, reus iudicem adire non audeo. Agedum aduocata nostra illos tuos misericordes oculos ad nos conuerte, & quæ venenosæ ac pestiferæ serpentis caput, illatam humano generi iniuriam vlta, contriuisti; ad Dei hominumque mediatorem primogenitum tuum mediatoris officio & ipsi fungitor, vt sacrosanctum hoc concilium, vndè vniuersa Reipublicæ Christianæ salus & restitutio pendet, dirigere, mentesque omnium cùm nostras, tum eorum, qui ad hæreses & schismata, quæ nostra (malum) per tot annos videt ætas, dæmonis fascino conuersi, à veritate auditum auertunt, illustrare velit, vt & vos patres sanctissimi salutaria hisce nutantis Ecclesiæ temporibus consilia ineatis, & illi patefactis capitalissimi hostis insidiis, ad veritatis agnitionem reuertantur. Atque vt commodius id & facilius exoremus, defixis humi genibus Angelicam beatissimæ virgini salutationem de more offeramus. Aue Maria gratia plena; &c.

[Ioan. 15.] [2.Cor. 3.] [Iaco. 1.] [Philip. 2.] [1.Cor. 1.] [Exod. 4.] [Hiere. 1.] [Ioan. 20.] [Gene. 3.] [1.Tim. 2.]

Interim verò vt breuius, minoréque cum molestia vestra id quicquid est peragi possit, patres Ampliss. decantatum in sacro faciundo Euangelium jam pronunciabo: & quoniam in eo euoluendo atque explicando vtilia fortasse nonnulla, minimeque ingrata adferentur, oro vos per ascendentem hodie redemptorem nostrum, vt dum ea paucia percurro, & me attentè audiatis, & solita vestra humanitate & beneuolentia subleuetis.

In illo tempore recumbentibus vndecim discipulis apparuit illis Iesus, &c. [Marc. 16.]

Apparuit (inquit) Agedum, quisnam qui apparuit? Is nempe qui coæternus est patri ac (licet crepet Arrius) consubstantialis, per quem & facta sunt secula: is, qui hominem singulari beneficio ad imaginem similitudinemque suam facto, contaminatum nefariis sceleribus orbem, exceptis octo, quos mystica tuebatur nauis, cataclysmo absumpsit, & quadam veluti baptismi figura expurgauit: Is, qui Abrahamo amico suo, oblato circuncisionis signaculo promisit, in eius semine omnes gentes benedictum iri: Is, cuius admirabili dispensa-

[Hebr. 1.] [Gene. 1.] [Gene. 7.] [1.Pet. 3.] [Gene. 12.] [Gene. 17.]

ſpenſatione caſtus ille & pius ſomniator Iſmaelitis in Ægyptum diuenditus atque abductus:vt per eum innocentiſsimus pater,& illi ipſi nefarij ſceleris authores cõſeruarentur. Is, qui populum ſuum in alieno ſolo tot ſecula protexit, eundémq; (Exod.14.) afflictum per tot prodigia & portenta ex (Exod,16.) iniquiſsima ſeruitute aſſeruit : quem in (Exod.20.) ſumma deſerti penuria manna cœlitus mirabiliter demiſſo, & iucundiſsimis aquarum fluentis,quaſi melle de petra ſaturau,ittraditaque in Sinæo monte lege, in terram promiſsionis melle ac lacte manantem., exactis inde habitatoribus introduxit.Sed quid ego hæc tam vetera commemoro?Is patres grauiſsimi, is in- (Gene. 49.) quam eſt,qui diſsipata iam lege,ſceptróque ex tribu Iuda, & duce de fœmore (Galat. 4.) eius ablato, à patriarchia prophetiſque tantopere expetitus,plenitudine temporis aduenientе,miſſus à patre,& apud patrem perpetuò manens,factus eſt ex muliere,factus ſub lege, vt eos qui ſub lege eſſent,redimeret:vt adoptionem filiorum reciperemus. Quin vt ſuo nos exemplo humilitatem virtutum omnium paren- (Hebre. 1.) tem doceret,orbis cœlorumque fabrica- (Lucæ.2.) tor, portans omnia verbo virtutis ſuæ, locum ſibi in diuerſorio deeſſe voluit, vt in præſepio naſceretur. Hic primum exortus iuſtitiæ ſol mundo apparuit. Hic nobis primicias ſui ſanguinis in circunciſione fudit. Hic ſuo nobis baptiſmo dita- (Tertulli. contra Iud.et Augu. ſer. 1. de Epiphа. Domini Ioannis 2.) uit aquas,& ſanctificauit.Hic nobis ieiunauit atq; eſuriuit. Hic dum ſeminat ſemen ſuum, noſtramque ſalutem architectatur,& Samaritanus per ſummam blaſphemiam audit, & quaſi dæmonium habens, exagitatur.Quid de ludibriis, quid de verberibus?Quid de ſputis colaphiſq; commemorem? quibus noſtra ipſe cauſa patienter toleratis, in cruce vniuerſo orbi clauis ſuffixus ſublimis apparuit,vt qui ſerpentinis vel afflatibus,vel morſibus eſſemus icti, eo conſpecto miſericorditer ſanaremur. Vnde & mortem nobis, mortem crucis ſubiit, vt ab inimico capti & (Philip. 2.) irretiti,qui primi parentis noſtraq; offenſione & caſu exultabat,ſaluberrima Chriſti morte ex eius laqueis elaberemur. Is igitur patres Ampliſſ.recumbentibus vndecim diſcipulis apparuit. Qui quidem magnam profectò ſpem nobis excitauit, ſe iis qui orationi & charitatis officio operam nauent, affuturum, cui cibum ſumentibus,atq; etiam incredulis iam officioſè apparuerit. Nouit ſiquidem figmẽtum ipſe noſtrum,& quum iraſcitur,miſericordię recordatur. Non enim habemus pontificem, qui non poſsit compati infirmitatibus noſtris,probatum per omnia,pro ſimilitudine,abſq; peccato. Tolle ſiquidem delicti maculam, in cuius ore nec dolus, nec doli ſuſpitio inuenta eſt, cætera iiſdem quibus primus parens incõmodis fuit expoſitus. Quin ne ea quidem ipſorum incredulitas eſſe nobis poteſt infructuoſa.Nam & Thomas ſua illa pertinaci trepidaq; hæſitatione inflictorũ cicatrices vulnerum attrectauit, & eadẽ opera omnem nobis dubitationis nebulam occaſionemq; diſcuſsit. Optimè ſiquidem noſtris & perturbationibus & periculis eſt conſultum, quæ poſtea exorirentur, quod aduerſus occultos dæmonum inſultus, impiorum calumnias, & terrenæ argumenta ſapientiæ eorum ipſorum; qui ad credendum fuerunt cunctantiores;& aſpectus nos inſtruat, erudiat auditus; & attactus confirmet. Adeo,vt(iuxta Leoné) dubitatum ſit ab illis,ne nos ipſi dubitaremus. Vnde D.Gregorius multo amplius immodica Thomæ Apoſtoli dubitatione,quàm prona & (Ioan.20.) facili Magdalenę credulitate ſe adiutum profitetur & affirmat.Neminem interim offendat, ſi redemptor noſter à ſuis iam iam digreſſurus,non modo non eos conſoletur,verum etiam reprehendat & increpet, quum cætero qui & regere dictis afflictos diſcipulorum animos, & plena mœroris pectora mulcere eſſet opus. Nã præterquam quod id magna illa ad credendum hebetudo & tarditas poſtulabat, altius certè ac tenacius ea erant, præſertim tam neceſſaria, eorum mentibus inhæſura,quæ in ſuo ſuis magiſter abitu inculcaret.Mirabile tamen dictu,reprehenduntur vehementius & increpantur: at, nulla ne minima quidem vel indignationis vox, vel ſignificatio intelligitur: correctionis autem tanta,vt quum paulò antè trepidè & diffidenter Dominum comitarentur, vel potius ingratiſsime timidiſsimeque defererent,nihil fuerit illis in poſterum optabilius, nihil glorioſius,quàm in eo iam corporaliter abſente, pro eius nomine ac fide tuenda & contumelias, & extrema paterentur. Decerpamus obſecro fructum ex illuſtri (Acta.5.) hoc piæ moderationis exemplo,commodum nobis & ſalutarem,vt ea in vniuerſos quidem, erga eos tamen potiſsimum vtamur, cum vel ſolo vultu (vt ille ait)lædatur pietas, qui ſuſcepta ſalutis noſtræ cura & ſollicitudine, conſtituti à

Spiritu

Spiritu sancto, Episcopi, & Christi vicarij, nullos non labores & ærumnas pro animabus nostris tolerantes, attentissimè vigilant. Auersemur autem, & detestemur Cainum, Saulem, Acabum, Simonem, Arium, Lutherum, reliquosq; id genus superbientis, ac Deo etiam se æquantis Luciferi discipulos: quibus nefaria animi prauitate, contumacia pro pœnitentia ex scelere oritur: hinc peccata peccatis cumulátes rectà in præceptoris sui barathrũ præcipitantur, & ruunt. Præsertim quum patres amplissimi (sicuti & Ethnicus ille ait) solo vultu lædatur pietas. Vnde namque innumerabiles hę calamitates & incommoda in rempub. Christianam inuectæ? Vnde superseminata creuerunt zizania? Vndénam hæreses pullularunt, quã ex præsulum & magistratuum cõtemptu & negligentia? O tempora, ô calamitosam Christianæ reipub. conditionem, & miserabilem rerum faciem. Audent hic nequissimi hoĩes, ac suæ salutis prodigi veluti Chã, patris negligétis dormientis pudẽda detegere, & quasi ius in suarũ animarũ paretes habeát, ita eos traducũt, ita eos exagitant, vt non tã ipsos, quàm delegatam à Deo potestatem (quæ enim potestas non à Deo?) turpissimis probris & contumeliis onerent. O vos miseros qui tam procaciter Christos Domini tangitis & violatis: qui tam impiè in Dei prophetis malignamini. Ecquid aliud vos quàm horrendi Chami exilium: quam Semei interitus? Quid denique aliud quã præcipitiũ Iezabelis & laniatio tot sceleribus digna manet? neque enim canes impudentes & rabidi, nisi à canibus vorari debent. Dices forsam, Cur spartam, quàm nacti sunt, dedecorant? Finge eos nullam fieri formam gregis: finge auare & superbe, contra quam spiritussanctus iubet, dominari in cleris, finge gregum & officij sui oblitos molliter semetipsos ac delicatè pascere: non attendens, sedisse (vt à Domino commoneris) super cathedram Moysi: ac vitanda, si qua sunt, praua eorum opera, seruanda autem & facienda, quæcunque ab iis tibi præcipiuntur? Nam, vel percussus Paulus te docet sacerdotibus non maledicendum. Sed vt intelligatis quem tandem mites illi & mansueti ex suæ agnitione culpæ, suaque modestia fructum perceperint: En audiũt continuò: Euntes in mũdum vniuersum; ô admirabilem cœlestis dignitatis prærogatiuam, & regnis omnibus atq; imperiis anteferendam. &c. Sic, sic superbis resistit Deus, sic & humilibus dat gratiam: nec requiescit spiritus Domini, iuxta prophetam, nisi super humilem & pauperem, & trementem sermones eius. At, quibus eos credidisse negat? num angelis? mini mè: quibus igitur? iis, quæ quum ab angelis de resurrectione Domini certiores factæ, ac continuò Dominũ intuitæ essent, idemq; discipulis nunciarent, non modò illi non crediderunt, verùm etiam illarũ verba vt deliramentum aliquod exceperũt. Quin, ne discipulis quidẽ cùm alij aliis idem referrẽt, crediderunt. Euntes in mundum vniuersum prædicate, &c. Non ij ad fortunatas insulas, & Hesperidũ hortos, nõ ad vltimos Æthyopes Antarctico polo propemodum admotos, non ad Indos: non denique ad finitimum Boreæ latus, per duratas solo niues, pauperiẽ, donum Dei non intellectum fugitantes, penetrarunt: & gemmas & lapides, aurum & inutile summi materiam mali reportarent: sed eodem summa diligentia, & relicta fluxorum bonorum sarcina contẽderunt. Non vt crates Thebanus, non vt Antisthenes, non vt plerique alij philosophi venalia glorię mancipia, & popularis auræ rumorumque auidissima: sed vt verissimi Christi discipuli & sectatores, nõ sua, prçeptoris exemplo, sed totius orbis salutem in charitate nõ ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitię à dextris & à sinistris, quasi tristes & semper gaudentes, sicut egentes, multos autẽ locupletantes quæsiuerunt. Nec in deliciis ij carnis curam agentes, mollibus, vt qui in domibus regum sunt, vestiebantur, siquidem nudi erant (vt Paulus ait) & esuriebãt, & sitiebãt, & colaphis cædebãtur, & instabiles erant, atque ita manibus suis laborantes, eius fidem intrepidè profitebantur, quem & haud ita pridem negarãt, & de eius resurrectionis veritate addubitauerant. Quàm mirabilia opera tua Domine, & quàm ipse es mirabilis in sanctis tuis. Petrus, Andreas, ac reliqui tui piscatores, retia sua, pięque voluntatis proposito omnia, quæ in mundo sunt, ac se ipsos abnegantes, te sequuntur: & ex piscium piscatoribus, hominum piscatores euadunt. Matthæus ex telonæo vocatus, ex vsurario & publicano officiosus charitatis sectator efficitur. Quid Paulus, tot antè secula à Iacob per spiritum sanctum Apostolus designatus? is mane, ineũte scilicet adolescentia, oues Domini spirans cædis & minarum deuorabat. Idem ad vesperam, idest, prouecta iam ætate, suo iudicio

Marginalia (left): Acto. 10. — Cent. 9. — Rom. 13. — Psal. 104. — 3. Reg. 2. — 4. Reg. 9. — 1. Pet. 5. — Matt. 23. — Acto. 23. — 1. Pet. 5.

Marginalia (right): Esa. 66. — Lucae 4. — Cor. 6. — 1. Cor. 4. — Matt. 10. — Psal. 67. — Matt. 9. — Gene. 47. — Tert. li. 5. Aduersus Marcionem.

iodicio præ modestia & humilitate peccatorum primus Dominicam pascebat oues,easdemque subinde omnibus omnia factus donec in iis formaretur Christus, parturiebat: an non ex lupo rapaci ouis, & ex persecutore vas electionis effectus est,vt redemptoris nomen coram gentibus & regibus portaret?videtis ne vt lapis ille,quem reprobauerūt ædificantes,nullo populos discrimine agens,ambos pace per crucē facta conciliet: habemus enim per ipsum ambo accessum in vno spiritu ad patrem.nec audimus iam hospites & aduenæ,sed ciues sanctorum & domestici Dei, superædificati super fundamentū Apostolorū & prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Iesu,in quo omnis ædificatio constructa, crescit in templum sanctum in Domino. Sed perpendamus (quæso) quidnam hæc verba nobis innuant,Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium.Nemo, teste Apostolo,sumit sibi honorem,sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Vnde per Ioannem Christus ait: Omnes quotquot ante me venerunt,fures sunt & latrones. O Luthere,ô Oecolampadi, ô Bucere,O vos lutū & sordes, ô nobilissimæ ac perinde Christianissimæ quondam nationis vestræ obliuio, cur vos ante Dominum vt Theodas ille,& Iudas Galilæus, venitis?cuius autoritate Apostolicam functionem sumitis & vsurpatis?an nō vel hoc vno argumento vos proditis,vt operarios iniquitatis,vt pseudo Apostolos?Esaias mitti postulat,Ioannes Baptista missus à Deo dicitur,Paulus vocatus & segregatus in Euangelium scribitur. Apostoli hodie mittuntur.Quid igitur?an non vos iuxta vocem Domini fures estis & latrones? aut inimicus sator, aut certè vt eius ministri,quos ipse fascinauit,suóque authoramento obligatos in zizania,in scandalū,in blasphemiam Christiani nominis, & crucis ignominiam seminauit? O vos vestrosque asseclas infelices & miseros, quos equidē sine gemitu & mœrore nominare non possum. Tam male cautos Mariæ vos lepra fratri Mosi leuiter obtrectantis reddit: tam male vos mouent ædita in Chore,Dathan,& Abiron exempla?Cur vos illorum exitus non perhorrescitis,quorum impia facta imitamini? Qua vos dementia,quibusue furiis agitati,& Dei ecclesiam, & Christi Vicarium perturbatis & persequimini?Sed iā videamus qua diligentia, quamque latè qui in vniuersum mundum mittuntur,Euangelicam fidem promulgent.Paulus Apostolus ad Roma.scribens, cum omni gentiles excusatione nudat & exarmat, nisi prædicatam iam per vniuersum orbem fidem amplecterentur, illod Psalmographi citat,& impletum ostendit:in omnē terram exiuit sonus eorum,& in fines orbis terræ verba eorum. Chrysostomus,cui & Angelicus doctor (refragante non nihil D.Augustino epistola.80.quā ad Hesychium mittit) adstipulatur,intra viginti, aut certe intra triginta annos Euangelium in omnes orbis oras propagatum asserat.Nititur Is hoc Pauli loco,& verbis illis eiusdem: gratias agimus Deo & patri Domini nostri Iesu Christi semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in Christo Iesu,& dilectionem quam habetis in sanctos omnes,propter spem,quę reposita est vobis in cœlis, quam audistis in verbo veritatis Euangelij,quod peruenit ad vos sicut in vniuerso mondo est,& fructificat & crescit.Quæ mihi sententia non mediocriter arridet,nam licet in omnibus orbis partibus ecclesia omnino neutiquam ædificaretur, tamen vel per Apostolos,vel per eorum discipulos in vniuersos orbis fines Euāgelij prædicationem ante Hierosolymitanam excidium excurrisse arbitror. Quid enim vel solus Paulus obiuit,quum non modo magnam Asiæ partem & quamplurimas insulas,verumetiam Macedoniam,Græciam, Illyricum,Italiam,& vt Chrysostomus multis locis testatur,per multique alij, Hispaniā,ac teste Sophronio patriarcha Hierosolymitano, Gallias etiam adierit? Vnde facile liquet,quanta celeritate,quanta fide,quanta contentione,quàm magnis laboribus & periculis ab homine peregrè proficiscente, id est à Christo in cœlum ascendente,credita sibi talenta multiplicarint.Euge serui boni & fideles,quia super pauca fuistis fideles,super quàm multa iam constituimini?O si,patres Amplif. nostris his exulceratissimis temporibus nonnulli ex eorum ossibus exorirentur, qui non pecuniaria talenta, sed eloquià Dei preciosa & illuminantia oculos,fidelibus nummulariis committerent.Qui si episcopatum desiderant,& adipiscuntur, reputarent secum, non tam inanem gloriam,non tam primos in foro accubitus, nō tam reditus ipsos,quàm ministerium, solicitudinem:non tam præfecturam,iuxta Chrysostomum, quàm subditorum curam,& vnicam ouium salutem:vel cum aperto capitis periculo proponere sibi oppor-

[Marginalia: 1.Tim.1. Galat.4. Acto.9. Matt.21. Ephe.2. Heb.5. Ioan.10. Act.5. Esa.6. Ioan.1. Rom.1. Matt.22. Nume.12. Nume.16. Rom.10. Psal.18. Chry. in 24.cap. Matt. ho. in Io. ad Roma. Colos.1. Matt.25.]

oportere. Bonus enim pastor is, meo iudicio dicitur, qui suorum commodorũ oblitus etiam animam suam, pro suis ouibus ponit. Moses Euangelij potius (vt inquit Origenes) quàm legis discipulus, quàm crebrò culpatum populi sibi commissi deprecator intercedit? Adeo vt nisi populo iosano etiam dæmonum cultu implicato parceretur, deleri de libro domini postularet. Dauid rex dum Angelum, à quo populus sibi creditus cęderetur, videt sæuientem, in se Dei manum cõuerti postulat. Paulus quoque anathema pro fratribus fieri cupiebat. Vnde, quis inter eos infirmabatur, quin idẽ infirmaretur? quis scandalizabatur, quin idem vreretur? Itaque quum hæ sint veri pastoris partes, & iustissimum officii autoramentum, quęso vos, qui huic officio deest, cur non merce narius potius, quàm pastor appellabitur? Cõsiderate igitur obsecro, quid Deus Pergamenæ Ecclesiæ Angelo dicat, cum se illi venturum minitatur. Vtinam ignis ille quem venit Dominus mittere in terrã in cordibus nostris accenderetur, ne in nobis desideraretur quod io Ephesinę Ecclesię Angelo idem Dominus requisiuit: vtinam secularibus curis & solicitudinibus expediti, verè & ex animo seruiremus Domino, vtinam vigilaremus, & custodiremus vigilias noctis super gregem quisque suum: vtinam pasceremus potius, quàm pasceremur, neutiquã Dominicus grex tam esset dispersus, tã scabiosus, non ioquam tam esset afflictus. Nihil enim non possemus in eo qui nos cõfortaret, si eius negocium bona fide tractaremus. Quid eoim illi ipsi, de quibus nunc agimus, quum fuerint solicitudine non pigri, & spiritu feruentes non præstiterunt? O rem portentosam ac planè incredibilem. Debellauerunt Romani vniuersum orbem, ionumerabiles hominum myriadas in seruitutem redegerũt, & à duodecim viris nudis, inermibus, atque idiotis subacti sunt ipsi & superati. Quibus iis vel inuitis nouas leges, nouaque viuendi statuta imposuerunt. Adeo, vt quod in vna domo vix fieri posit, missis Christus discipulis, per præcipitia, per ignes, per præruptos scopulos, per sartagines & craticulas, per bella terra marique frementia, per iofinita mortis genera perfecerit. At verò, cur prædicandum omni creaturę Euangelium? Num plantis? num rupibus? vt Orphæa narrant fabulæ suo cantu auulsisse arbores, stetisse flumina, & violentissimas feras demulsisse? Mlolmè, minimè inquam. Sed soli homini, qui vt rationis est particeps, ita & beatitudinis particeps esse potest. Appellatur autẽ omnis creatura, quod cum vniuersis rebus creatis nonnihil habeat commercij. Nam vt sit, commune habet cum saxis: vt viuat, cum plantis: vt sentiat, cum animalibus: vt ratiocinetur, cum Angelis. Vnde & à philosophis paruus mundus appellitatur. Additur porrò: qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit. Quàm commodè fides primo loco statuitur. Credere eoim oportet, accedentẽ ad Deum, quia est, & inquirentibus se, remunerator sit: ea verò sublata, impossibile est placere Deo. Num verò, si quis aliquando crediderit, eò protinus liberabitur? Credidit Iudas, & interiit. credidit & Simon Magus, & flagitio, quod ab eo postea nomeo tulit, in interitum ruit voluntariũ. Nõ quærũtur in Christianis initia (vt ille ait) sed finis. doctor gentiũ male cœpit, sed bene finiuit. male cœpit & latro, sed ex cruce in paradisum euolauit. Quã, vel Dei testimonio probatus Saul ad regni administrationẽ accessit, quàm verò nefaria & miserabili morte absumptus est? Quam honesta Arij exordia, sed eius finis summa impietate damnatur. Iustitia enim iusti non liberabit eum, in quacuuque die peccauerit, nec contrà, vt apud Ezechielem scribitur. Hioc Paulus fidem & misericordiam cõsecutus, castigat corpus suum, & in seruitutem redigit, ne quum aliis prædicauerit, ipse reprobus efficiatur, atque vt idem monet: qui existimat se stare, videat, ne cadat. An ne tibi satis te beatum putabis, si credideris aliquando, si baptizatus fueris, ac paulo posterius, labiis duntaxat Deum honores? Si nosse cõfitearis, factis autem neges? Nõ potes eum nosse, quin eius mandata custodias: ea si infringis, ea si violas, nihil minus quàm Deum oosti. Adsit igitur mãdatorum obseruatio, adsit fides: noo tamẽ mortua, sed actionibus piè instructa, & quę per charitatem operetur. Roget quispiam: quamobrem tandem repetat D. Marcus: non crediderit, tacet verò non baptizatus fuerit? Nempe vt ostenderet, solam fidem interdum ad salutem sufficere, si aquam ad baptismum non contemptus, sed defectus (vt magni authores tradunt) negauerit. Eoque cùm martyrium, omnium Theologorum placitis baptismi vicem subeat, non ob pœnam cruciatumq;, quẽ vel nocentissimi perferunt, sed ob ipsam fidem id effici intelligimus. At verò quibus

Origin. c. 26. Nume. Exod. 32. Rom. 9. Luc. 12. Apocal. 2. Luc. 2. Ezech. 34. Philip. 4. Hebr. 11. 1. Cor. 10. 1. Ioan. 2. Galat. 5. Cyprianus Ambrosius Augustin. Bernardus

bus argumentis dignoscemus eos,qui crediderint? In nomine meo dæmonia eiicient. Vt intelligas bonitatis redemptoris nostri diuitias, multò etiam antè, q̄
Marc.8. ipse pateretur,& spiritum sanctum discipulis insufflaret, factum apud Marcum his verbis legimus.Exeuntes prędicabāt, vt pœnitentiam agerent, & dæmonia multa eiiciebant,& vngebant oleo multos ægros, & sanabantur:qua etiam gratia & ipsi exultabant. Quin & in Actis
Luc.10. Acto.19. Apostolicis ita scriptum vides,Deus non quaslibet virtutes per manus Pauli faciebat, ita vt deferrentur etiam à corpore eius super languidos sudaria & semicinctia:& recedebant ab eis languores,& spiritus nequam egrediebantur.Quod autē
Acto.2. ad nouas linguas attinet,quibus locuturi erant credentes,non vna solum,vt quidā
Chrysost. & Aug. tract.32. in Ioan. arbitrantur, sed omnibus omnium linguis,decem post dies visi sunt:quibus,iacto fidei fundamento, missus à patre & filio
Acto.19. spiritussanctus cōmunicatus est.Nec hoc
1.Cor.14. Paulus munere defraudatus, licet tunc
Acto.28. abfuerit,quum dicat quibus scribit,Gratias Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor.Quin,& per eius impositionem manus ita quibusdam Ephesi datus est spiritussanctus,vt & linguis loquerentur,& prophetarēt.Serpentes(inquit) tollent.Certè eorum calcandorum facultas multò ante passionem est his tributa: & Paulus Apostolus in Melite insula viperam iam manui hęrentem illęsus in ignem discussit,quum,qui adessent,arbitrarentur,ipsum naufragio quidem dilata Dei vindicta liberatum, eo tamē morsu continuò vt homicidam,interiturum. Quid? Vt omittam, consolidatas claudo
Acto.3. bases & plantas, & Eutychum ex tertio
Acto.20. cœnaculo prolapsum ac mortuum, vitæ
Acto.5. restitutum:an non Petrus, non dico imposita manu, sed vel sola (per Christum quidem)vmbra effecit,quod nusquā Christum fecisse legimus? nempe vt impleretur quod redemptor per Ioan. dixerat.
Ioan.14. Qui credit in me,opera quæ ego facio,& ipse faciet,& maiora horum faciet.Porrò si mortiferum quid biberint, non nocebit eis.Proh Deū immortalem Christiani Patres. Nulla aconitus bibuntur fictilibus.Nunc,nunc illa, vix vbi vllum fidei & charitatis vestigium,timenda: quū pocula sumes aurata, & medio Setinum ardebit in auro. Diuites illa & opulenti formident:quibus non fames & sitis,sed affluentes voluptates periculum creant: illa,illa pertimescant,quos non volūtaria abiectio & modestia,sed exitialis auaritia,& honorū aucupatio suffocat & strāgulat.Quis enim Petro insidiaretur, aut mortiferum aliquid misceret,cui nōn argentum,non aurum,imò verò ne æs quidem in zona,vt monuerat Dominus, sed ingens mundi contemptus, sed firma fides & locupletissima misericordia adfuit? iis enim machinis Christiana Resp. per ægestatem,persecutiones,& varia cædium genera ab exiguis profecta initiis, eò creuit, vt vniuersum orbem occuparit.Quem Ecclesiæ statum in speciē quidem,luctuosum, re tamen vera felicissimum nefarius apostata, & deterrimus Christianæ Reip.hostis ita nobis inuidebat,vt Christianos omnes non tam aperta crudelitate,quàm subdola clementia persequeretur:adeo, vt qui proscripti & ablegati,in exilium ob Ecclesię dissensiones à Constantio fuerant, quasi fraudulentis odientis osculis(vt cum Sapiente loquar) in pristinam ab ipso dignitatem restituerentur.Illi igitur illa inquam expaueant,Patres amplissimi,qui licet sermone taceant, opere tamen loquuntur, fidem & misericordiam non habeo (si enim D.Hierony.in suorum confusionem temporum, hæc iuuertit, quæ vtinam in nos dici non possent)quod autem habeo argentum & aurum,hoc tibi non do.Cur turpis lucri cupidus es?Cur cum exuperio illo auaritiam è templo non expellis?Cur aurum sitis? Cur thesaurizas cui nescis,vt ipse æternum sitias cum diuite, & egeas?O nos miseros si hæc non intelligimus,ò nos miseriores si intelligimus, quòd multæ nos plagæ maneant,nisi corrigamus:Nemo sibi hic blandiatur Christiani patres, aut hoc se ex numero exēptum arbitretur,quod schematis maiorū, quod pictis fumosarum imaginum vultibus,quòd pręclaris honoribus fulgeat.Nihil vana hæc Christus moratur,nihil curat.Cui plus commissum fuerit, plus ab eo,sine vllo personarum discrimine, exigetur.Ac nisi exactam suæ villicationis rationem reddat,potentes potenter tormenta patientur.Videamus tamen, ecquid propinatum iis,epotumque nocuerit?Nihil profectò.Hausit siquidem discipulus ille, quem diligebat Iesus, nec illi haustum obfuit: hauserunt & plerique alij,nec quicqu inde ceperunt detrimēti.At ne effœtam id genus miraculis diuinam arbitrēre gratiam, multis post seculis B. Benedictus(autore Gregorio)nō haustu,sed cœlesti quadam præsensione, porre-

Marc.6. — Histo. ecclesi. lib. 6. cap.7. — Prou.27. — Ad Eustoch. de custo. virgi. tom.1. — Sap.6.

porrectum sibi à monachis veneni vasculum, solo crucis signo comminuit. Dicet hic forsan insipientior aliquis, nullam iam esse fidem, quòd nulla id genus miracula appareant. Quis tu es, qui Dei sapientiam ita conuellis? Fuerunt illa nascenti Ecclesiæ necessaria, ac proinde tūc passim ædita, vt adolesceret iis Christiana fides & propagaretur. Nunc verò cùm idolorum cultus desierit, cùm ipsa Ecclesia omnium linguis loquatur, cùm serpētes & scorpiones calcarit, cùm venenata Babylonis ethnicorumque errorum pocula sustulerit, quorsum tandem miraculis opus? Num mare nobis diuidi, num serpentem tolli nobis in deserto, nū manna de cœlo demitti nobis cupiamus? Quęrat sibi signum generatio nequam: nos verum habemus baptismum, verum Christi corpus in cibum, verumque serpētem, cuius liuore sanati sumus, quem & hodie in cœlum ascendisse cernimus: vt omittā interim, iuxta Greg. vniuersa hæc in Ecclesia spiritualiter effici, quæ olim per discipulos corporaliter transigebantur.

Luca.11.

Sed progrediamur vlterius. Et Dominus quidem Iesus postquam locutus est eis. Quid? solum ne discipulis suis locutus Christus, ac nihil operatus, discessit? At qui nihil frigidius doctore qui verbis solum philosophatur, & iuxta Paulum, regnum Dei, non tam in sermone, quàm in virtute consistit. Et quum concionator duabus potissimum partibus conflet, vt vir bonus sit, & dicendi peritus, potior pars est, vt sit vir bonus: quod non ostentatione, non simulatione morum: sed probitate, & perfectis virtutum actionibus metiendum est. Quod verò tonuerit redemptor noster & fulminarit in dicēdo, vel hostium testimonio perspicuum, qui violentas in eum manus iniecturi, efficacissimæ eius eloquentiæ miraculo stupefacti atque attoniti se cohibuerunt, responderuntque iis qui se ad eum comprehendendum miserant, nunquam sic locutum fuisse hominem. Quid verò illud: Ego sum, quo audito omnes aduersarij iamiam capturi, capti conciderunt? At, fuit in agendo debilior? Imò verò (vt ille ait) mirabilium effector operum. Qui pręterquam quòd cœlum & terram, & omnia quæ in eis sunt fabricarit, post hominem etiam assumptum, suos ipse suorum magnitudine miraculorū inimicos prouocat & lacessit, vt si ei adamantina quadā insensati cordis duritia non crediderint, saltem eius operibus credant. Et vt intelligas priorē illi faciendi quàm loquendi rationem fuisse, prius facere, quàm docere cœpisse à Luca scribitur: nempe vt suo nos optimus magister exemplo institueret: pastorale officiū benefactis potitius, quàm verbis cōstare. Itaque Dominus Iesus non locutus modo, sed etiā mirabilia ac planè diuina operatus, assumptus est in cœlum. At, quonam pacto assumptus? Primū omniū detestemur Arianam & Nestorianā impietatē, & vniuersa Orientis venena. Vnum siquidē Christi suppositum, & duas, vt voluntas, ita & naturas confitemur & asseueramus. Et vt vna mortuus est, altera mori non potuit: ita quoque vna resuscitatus à mortuis, altera resurrexisse: vna assumptus, altera ascendisse dicitur. Sic à D. Luca eius mysterij neutiquam ignaro eleuatus dicitur, quem protinus idem patefacto nobis diuinitatis arcano, euntem in cœlum scribit. Sic quoq; psalmographus, sic Paulus loquuntur: Ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. O admirabilem scripturæ rerumque seriem. Rubo qui illæsus ardebat, Christi conceptio, & virginis integritas pręsignabatur: præsignabatur traditio & venditio redemptoris, magnis peristaseon coagmentis Iosephi in Ægyptum venditione, qui & à Pharaone occulto mysterio seruator mundi est nūcupatus: immaculati agni immolatio, paschalis agni mactatione & esu figurabatur: negligens supernæ legationis Ionas creatoris sui carnem induti sepulturę, resurrectionis typum gessit: denique & Heliæ raptu sacrum ascendentis hodie Domini mysterium adumbrabatur: Quanquam ille, vt seruus: hic, vt Dominus: ille, dilata morte, hic iam deuicta: ille, in aërium locum, hic super omnes cœlos: ille, aliena virtute, hic eadem, qua vniuersa quondam fabricarat, inuecta eodem & honestata natura nostra, ascendit. Vtque magis stupeas, & ardentius ad illum adspires: Nos, nos inquam, miseri illi, qui tam impiè in primo parente diuinam læseramus maiestatem, vt ex paradiso terrestri miserabili exilio flammeoque etiam gladio per Cherubin intentato exigeremur, cœlorum fines transgreßi, & regali sede decorati, angelicis choris exornamur. Quod quidē apertè declarāt duo illi Angeli albis vestimētis prę lętitia induti, q mœstos ob discessum Dñi discipulos cōsolantur, & non iā Angeli tantā nobis gloriā nescio quo pacto inuidentes, vel potius gratulā-

Io. 7.
Ioan. 18.
Ioan. 16.
Act. 1.
Act. 1.
Psal. 67.
Ephes. 4.
Exod. 3.
Gene. 37.
Exod. 12.
Ionæ 1. & 2.
Matt. 12.
4. Reg. 2.

tes,non inquam iam Angeli, ſed viri ab Euangeliſta vocari volunt.O ineffabilem nobis Dominicam aſcenſionem,& albis veſtibus innocentię internæq́; exultationis indicibus perpetuò celebrandam. A quo modo aſcendit,quum ſit idem qui & deſcendit? Audi Salomonem : Ecce (inquit)iſte venit ſaliens in montibus,& trā Cant.2. ſiliens colles. Quibuſdam enim veluti ſaltibus gigas ille,cuius egreſsio à ſummo cœlo,ad currendam noſtrę ſalutis viā exultauit. Primū ab arce parentis in vterū virginis:ex vtero in pręſepe,ex pręſepi in crucē, ex cruce in ſepulchrū,inde cōfirmatis fratribus aſcendens in altū captiuam duxit captiuitatem. Quam verò? Vel vinctos ſuos, iuxta Zachariam, qui detinebantur in lacu,in quo non erat a- Zach.9. qua:Vel diabolum & mortē, quam morte ipſe ſua vicerat & abſorpſerat : cuius & imperio vincti adhuc illi coercebantur. At quænam dona dedit hominibus? Audi Apoſtolum Corinthiis commemo- 1.Cor.12. rantem : Alij quidem per ſpiritum datur ſermo ſapientię:alij autem ſermo ſcientiæ,ſecundum eundem ſpiritum:alteri fides, in eodem ſpiritu:alij gratia ſanitatum in vno ſpiritu:alij operatio virtutū: alij prophetia :alij diſcretio ſpirituū:alij genera linguarum: alij interpretatio ſer- 4.Reg.2. monum : Nec negauit diſcipulis benigniſsimus præceptor duplicem illum ſpiritum, quem ſuus alumnus ab Helia tantopere expetebat. Nempe vt & illuſtraretur intellectus, & affectus expurgaretur. Vnde quum vileſcerent illis omnia:imò verò reputarent ea vt ſtercus propter Chriſtum,corpore quidem mortuo propter peccatū,ſpiritus viuebat propter iuſtificationem. Et quia non humi, Rom.8. Philip.1. 2.Cor.5. ſed tutius in cœlo theſaurum ſibi theſaurizarent, ac proinde omnis eorum in cœlis eſſet conuerſatio, ingemiſcebant grauati hoc tabernaculo, habitationem noſtram, quæ de cœlo eſt ſuperindui cupiētes.Hinc illę voces:Mihi viuere Chri- Philip.1. ſtus eſt,& mori lucrū.Hinc & illud:Deſiderium habeo diſſolui & eſſe cum Chriſto.Quæ quum ita ſe habeant patres ſanctiſsimi,an non ſatis liquet, quàm affluenter,& dona illa, & duplex ille Heliæ ſpiritus diſcipulis Domini ſit tributus?O felices ter & amplius, qui ita ſe abnegauerunt,qui ita crucem ſuam ſuſtulerunt, ita deſierunt mūdo viuere,propter Chriſtum,vt nihil viuat in illis, nihil in illis regnet niſi Chriſtus.Sic, ſic petitur cœlū patres ſanctiſ.nō vt ferat Oſſan Olympus,

ſummaque Peliacus ſydera tangat apex. Gigantum eſt iſta temeritas & hæreticorum : qui quum ſint proprio iudicio dānati,& in reprobum ſenſum traditi,naturæ ac Deo ipſi bella mouēt.Nos, qui Chri Col.2. ſto in baptiſmo conſepulti ſumus, nos Galat.3. qui Chriſtum induimus, nos qui Chriſtū pro noſtra fragilitate amplectimur, qui ad Chriſtum anhelamus,ad Chriſtum per montē pinguem, montem coagulatum, montem in quo beneplacitum eſt Deo, Matt.24. ſummum.ſ.pontificē aſcendamus. Quod Pſal.26. ſi rectores tenebrarum & ſpiritualia nequitiæ aſcitis in ſocietatem hæreticis & ſchiſmaticis,ac vniuerſis tartari cohortibus id interturbare conentur, licet eorū caſtra aduerſus nos conſiſtant, ne ſimus modicę fidei,alioqui Petri exemplo,ſummergemur.ac licet exurgat eorum prælium aduerſus Eccleſiam, ne timeat cor noſtrū obſecro, aut perturbetur : quin potius in eo indubitanter magnaque cum fiducia ſperemus. Nunquid manus Domini abbreuiata eſt?aut non iuſtificabitur Chriſtus in ſermonibus ſuis? Atqui, ille ipſe,qui ſolus non mentitur, aſcenſurus Tit.1. ad patrem,vltimis verbis, quæ ipſe apud Matt.28. Matthæum diſcipulis loquitur,præſentiſſimum ipſis, ſponſæque ſuæ auxilium vſque ad conſummationem ſeculi pollicetur.Idem quum Satanas, vltima iam cœna ſumpta,expetiſſet Apoſtolos,vt cribraret eos ſicut triticum, an non orauit Luce.22. pro Petro,vt & ipſe cōuerſus, cōfirmaret fratres ſuos?Quid igitur? orauit tunc pro Petro Dominus, & nunc non orabit pro Iulio?nunquid aut Chriſtus imbecillior, vel inhumanior, quàm heri & nudius tertius?aut minor Petro Iulius dignitatis ſubſtantia & officio?Non,ſi crepent Antichriſti omnes,& ſatanica rumpatur pha Iude.4. lanx.Dices forſan hæretice, fratres à Petro confirmatos,nihil te adhuc tale in Iulio expertum.Imperet tibi Chriſtus.Vtinamque ſtulte ſaperes ac nouiſsima prouideres:attende huc (quæſo) quod tandē præſentiſsimum eſt habitum vel à primis naſcentis Eccleſiæ incunabulis, aut ad confirmandos quos tu & vitæ ſordibus & doctrinæ prauitatibus offendis, aut ad te tuique ſimiles vel ſanandos, vel coercendos remedium,an non œcumenicum concilium?Atqui,interruptum iam ac ferè ob noſtra veſtraque ſcelera deſperatū ſanctiſsimus pontifex,& veriſsimus Chriſti vicarius ſumma pietate, & ſingulari in ouile Dominicū ſtudio,ſapientiſsimis & Chriſtianiſsimis eiuſdē Cōcilij moderatoribus

ratoribus in ciuitatem hanc optimè Madrutio & Cardinale & principe moratá, missis,coactoque sanctissimo antistitum ordine restituit,& felicissimè continuat. Nónne hic Crescentium illum incomparabili sanctimonia, summaque rerum prudentia virum à Pont.Opt.Max.adesse intueris? Quo ductore & suus aliquando tandem deformatæ Ecclesiæ decor restituetur,& religio,amissaque multorū flagitio Christianæ Reip.dignitas recuperabitur & crescet?Nónne hic duos vides sapientissimos præsides præstantissimi legati collegas & socios,qui vitę integritate, qui locupletissima scientiarum suppellectili,qui plurimis grauissimisq; negotiis castè integreque obitis clari sunt
Matth.5. toto orbe & insignes?nónne hic tot stellas,quot præsules conspicis, quorum lux ita lucet coram hominibus,quorum sanctissima opera ita perspicua sunt,ita omnibus obuia, vt ne tu quidem,licet præpostero iudicio sis,& à communi sensu alienus,vt es,non possis eorum ergo cœlestem patrem non glorificare? Nónne unquam, vides omnes hos Christianissimos viros non alio rsum suis sedibus excitos & coactos,quàm vt tibi tuiq; similibus,ac vniuersis Reipub.vulneribus medeantur? Ecquid aliud requiris?Nam ne Christus quidem aliud quippiam à Petro postulauit.nō enim à pastore sanatio,sed cura & solicitudo exigitur. Interim tñ caue,ne tua te prauitas, ne sui te peccatorū funiculi ad insaniam redigant.Ac proinde reuertere,reuertere Sunamitis,reuer-
Cant.6. tere,reuertere, vt intueamur te. Nā quāuis fornicata sis cum pluribus amatoribus, quamuis facta sit tibi facies meretricis,vt spiritualiū nuptiarum paranymphi, despondebimus te vni viro virginē castam exhibere Christo. Surge igitur ne
Ose.2. dormias, & exurge à mortuis: præcinge
2.Cor.11. lumbos tuos,& propera:Ecce sponsus ve-
Ephes.5. nit,vt te illuminet: vt nouum te hominē induat,Exurge, Exurge inquam,& propera,sume mature oleum,accelera,excipe venientē ad nuptias sponsum:si euigilaueris,si venientem exceperis,mihi crede,virgo eris & prudens, & ingredieris ad nuptias.Ne desperas transformationē hanc, quæ impossibilia sunt apud hoies, possibilia sunt apud Deū. Sed redeamus patreaamplissimi vnde sumus digressi,& quàm breuissimè,quod superest,absoluamus.Quod si igitur,non iam caro &
Ephes.6. sanguis,sed principes & potestates & rectores tenebrarum harum,nos adoriantur & inuadant sic habetote,ne portas quidē inferi quicquam aduersus Ecclesiā præualituras.Non enim est domus super arena ædificata,sed supra viuū saxū firmām- Matth.7.
que & diuinam petram constructa,eoque licet flumina veniant, licet flent venti procacius,& impotentius in illam irruāt, non periclitabitur,non cadet.Agitari siquidem Petri nauicula fluctibus potest, submergi non potest. Sed quoniā in grauissimis iis Reipubli. calamitatibus innumerabiles multitudine animæ Christo pereunt,pro quibus ipse sacratissimū sanguinem suum fudit, vellem æquidem vt hæ procellæ, quibus Ecclesia diuexatur, & assiduis iustorum precibus, & salutatibus consiliis componerentur:testorque patres amplissimi locum hunc, quem ego indignus conscendi, non tam vnquā Christianæ Reipublicæ pericula,non tam dissensiones, non tam schismata, quàm corruptissimos mores nostros, nostraque delicta formidasse. Præsertim dum considero,eò nos prolapsos, vt nec vitia iam nostra,nec remedia pati possimus. Hæc siquidem nos eneruant,hæc frangunt,hęc oppugnant,imò verò expugnant,ac veluti vinctos nostris nos hostibus tradunt.
Hæc totam Asiam, hæc totam Africam, 1.Pet.5.
hæc bonam Europæ partem, leoni, qui circuit quærens quem deuoret prodiderunt. Quamobrem per sanctam ego vos sedem Apostolicam,per necessariam Cōcilij celebrationem, per ascensionem Domini, per Christum, mundi salutem, oro & obtestor, vt laborantis Ecclesiæ miserti, prosternatis cum Daniele pre- Dan.9.
ces vestras ante faciem Domini, non in iustificationibus propriis, sed in miserationibus eius multis. Et quia sacerdotes Domini & ministri eius estis patres sanctissimi,canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, sanctificate Ecclesiam,plorate inter vestibulum & altare,& dicite:Par-
ce Domine, parce populo tuo, & ne des Ioelis.2.
hæreditatem tuam in opprobrium,vt dominentur eis nationes.Ac ne vos,qui ad liberandam ex tot periculis,atque adeo ex ipsis dæmonū faucibus Ecclesiā summa cū omniū gentiū expectatione coacti estis,iustitiarū & diuini testamēti enar-
ratione,negligētia quapiā (qđ peccatori Psal.49.
iuxta Psalmographū cōtigit) excludami- Matt.5.
ni,cùm sal terrę,& lux mūdi esse debeatis,renouamini,renouamini spiritu mētis vestrę:abiectisq; hui⁹ seculi tenebris arma lucis induti obsecrate deū supplicitet, vt
expulso apro de sylua, ac singulari fęro, Psal.79.

qui omnia depascitur & populatur, qui omnia violentissimè fert & agit, respiciat ipse de cœlo, videat, visitetq; vineam istam, quam plantauit dextera eius. Quin, ne captata diu, & summo Dei beneficio oblata hæc tam commoda restituendæ Christianæ Reip. occasio, vestra culpa amittatur. Aperite portas vestras Christiani principes, & stantem iam ad ostium, & pulsantem Dominum, nobisque in iis tempestatibus tam clementer apparentem, eadem animorum conspiratione atque obseruantia huc introducite, retinete, veneramini, qua hodie ad patrem ascendens ab vniuersis Angelis exceptus est. Spero siquidem cœlesti eius præsentia & sanctissimis precibus vestris, ac corde omnium vestrum vno, animaque vna effectum iri, vt concilium hoc felicissimè, & è Rep. peragatur: euellantur superseminata zizania, mores nostri emendentur, destructisque inimicorum ciuitatibus, solo tubarum sono, id est, septiformi spiritus sancti gratia, per quem in vnum conuenistis, labefactati Ierusalem muri, diuinitus ędificentur: opitulante Domino nostro Iesu Christo, qui hodie à dextris Dei & in potissimis eius bonis collocatus, sedet, & regnat cum patre & spiritu sancto in secula seculorum. Amen. Dixi.

SALVATORIS SAlapusii Archiepiscopi Turritani, & Sassarensis Oratio, in Publica solenni Sessione à resumpto Concilio tertia,

AD PATRES HAbita Tridenti Vndecima mensis Octobris, quæ fuit Dominica cœna nuptiarum.

ANNO DOMINI. 1551.

Psal. 112. a. 73. d.

Erè nunc tandem incœpit Dominus, qui in altis habitat, respicere, quasi congregationis suę recordatus, ad afflictas Ecclesiæ res per vos sanctissimi Patres: qui Apostolici luminis splendore corruscantes illustratis Ecclesiasticam hâc Lunam, & quasi duo luminaria Synodum celebratis, in qua vobis Lunæ labores timendi amplius nō sint: quod scilicet vmbra terrenorū luminari officiens, spiritualis vestri firmamēti lucem obscuret: per vos mundi lumina (Gene. 1. b.) (atque vtinam iterum, aut vtinam tanto nomini respondeamus) de cœlo respexit, atque opem Ecclesiæ suæ tulit, egrediens vobiscum in salutem populi sui, in salutem cum Christo suo. Domini enim est, quod resumitis, & operamini opus. Iam vos lætus intueor, velut stipatores circundantes Syon, narraturos in turribus eius, veræ turres fortitudinis Syon, quasi lectulus veri Salomonis, quem ambitis instar sexaginta, imò omnium fortissimi Israelitarum, tenentes gladios, & ad verbi bella doctissimi. Benedictus Dominus, qui docet manus vestras ad prælium, & digitos ad bellum, & erudit linguam, vt sciatis sustentare populum, qui lapsus est verbo. Sed vnde exordiar, ne viuam viri patres, si sat scio, præsertim qui verser iu eo argumento, in quo quis modum magis, quàm copiam desiderarit? an à nouitatibus inuectis in Ecclesiam, à dissidiis in religione subortis? num à corruptela ethicæ, hierarchiæ politicę? num à simultatibus virorum principum, ex quibus periculosissima bella iam orta videmus? num à calamitatibus, quibus perpetuus Christiani nominis hostis Turcarum Tyrannus exercet rēpublicam, ab imminuta ne Reip. ipsius ditione quondam latissimè continuata, quæ difficilè, quis possit non dicā complecti orando, sed percensere numerando? Ita vndique tristis rerum facies occurrebat, vt magis mihi threnū & fletū, quàm sermonem assumendum viderem. Sed ecce propè est, (inquit Dominus ad me) verbū in ore tuo: & ad me ipsum cōuersus, hoc quod gesto corpus, continuò me admonuit, quid potissimum aggrederer ad dicendum. Obtulit ergo se se mihi, tanquàm vir Macedo Paulo, corpus Ecclesiæ mysticum (sed quàm male habens) vobis proponendum, qui tractatis de cōstituenda & stabilienda veritate præsentiæ corporis Christi in sacramento mirabili (quod mystici ipsius symbolū est) quo corpus ipsum tanquam viuo pane nutritur, & in cruento sanguinis poculo iugiter reficitur. ne mirum ergo, si vbi corpus est Domini, ibi congregentur & aquilę. Facturum itaque verba de ineffabilibus arcanis augustisq́; sacramentis, nō de corporis modo humilitatis nostrę physici quidem, at illa mirabili, sed & mystici lōgè excellentioris constitutioue, deq; eius reformatione, quod configuratū iri quādoq; expectam' corpori claritatis Christi, interim per ipsius corporis & sanguinis in sacramento cōmunionem in nobis inchoata, ma-

Psal. 13. a. Abac. 3. c. 2. cor. 10. d. Psal. 47. c. Psal. 40. a. Cant. 3. c. Psal. 143. a. Psal. 143. a. Esa. 50. b. Act. 7. a. Deu. 30. c. Ro. 10. b. Luc. 17. g. Matt. 24. d. Diuiso. Phil. 3. d.

ta, magnis quidē illis & preclaris pignoribus frumētaria quasi tesserā accepta, videte, quàm preciosa, lauta, & diuina supellectile & rerum, & verborum instructum me esse oporteat (qui tales vobis sim prolaturus thesauros, cùm veterum, tum nouorum) hominem nō impeditioris modo linguæ, sed infantem, in quem triplex Prophetæ illius alpha quadrare conuenientius videatur. Patres (non enim honestior occurrit appellatio) vestrum fauorem atque studium, in vestris oculis, vestro ore, vultuq; acquiesco: penè obmutui (quippe qui ineffabilia fari aggrediar) ni adsit ille, qui ex ore infantium perficit laudem suam ad destructionem inimici. Sed animos mihi addidit amicos sponsi alloquendi benignitas, pij sponsi & reginæ sponsæ Christi Ecclesiæ, quæ corpus ipsum est, de quo loquimur, quam cum filiabus illis beatissimam prædicare contendo, quæ affectus percunctando mouere satagūt, aientes: Quæ est ista Synodus, quæ progreditur, quasi aurora consurgēs, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata? Quæ percunctatoria vox laudis, cùm maximè deceat Ecclesiæ huius Reginam Mariam Deiparam, per quam secundum Christum factum est nobis, quòd sic gloriosa Ecclesia apparet, vt ei meritò hæc laus debeatur: ad ipsam me iam conuertam, quæ cunctas sola hæreses interemisse prædicatur, dum credit humilis, in cuius primùm animam excellenter superuenit Spiritus sanctus. Tu nobis à filio obtine Virgo Mater, vt de spiritu suo mensuram bonā, confertam, & superefluentem effundat in sinum Ecclesiæ huius in suo nomine congregatæ, & inducat in omnem, sicut tuus promisit filius, veritatem, atq; omne consilium nostrum confirmet, quod operatur in nobis. Quænam ista, inquam, quæ ita progreditur in multitudine virtutis suæ, vt non obscurè præseferat tā diu velle persequi inimicos, donec comprehenderit ita deficientes, vt sint non inimici? Quasi aurora consurgens Luciferū præcurrens astrum, eatenus intelligentiæ suæ luce proficiens, quoad radiantis vsq; iustitiæ Solis meridiem perpetuam pertingat, vbi cubās meridietur, fugato, quod nunc pernoctat, dæmonio meridiano. Interim verò dū in clipeos vestros aureos Sol ipse refulget, nullo nō splendēte mōte, panditur terribilis castrorū acies ordinata: quid, ni terribilis, cui præest Dominus exercituum, vbi castra sunt Dei? vbi

Matt. 11. g
Exo. 4. c.
Hier. 1. b.
Psal. 8. a.
Pro. 31. d.
Synodus.
Cant. 6. c.
Mariæ laus.
Luc. 1. b.
Psal. 67. f.
Cant. 7. b.
Ps. 90. b.
Ecclesi. 1.
2. eg. 6. d.
Apo. 12. b.

puer apertis oculis igneorū curruū mōtem videt plenum? ad instar illius ordinata acies, quæ primos præliantes de cœlo in profundissimam abyssum detrubauit. Sed iam cœlestem nomenclaturam audite: Ipsa est Christi Domini corpus, quæ per Mariam, quasi turritum quoddā & eburneum collum Saluatori suo capiti cōiungitur, qDeū habet caput: illa vitales haustus prima suscipit, et refluit, per illam aspiramus: & de suspirio respiram⁹, hoc Christi Dñi mysticū & visibile corpus, nō inuisibili capite gaudet, Iulio III. Ro. Pont. Max. à Deo vocato, vt Aaron (q Montanus interpretatur) cui in Beato Petro dictum est: Tu vocaberis Cephas. Quāta autem capiti huic aureo gratia sit oculorum, quantus sensuum ornatus, vix cōsequi oratione quis possit: superat nāq; omnem Physici corporis, formæ quantūuis speciosæ, & habitum, & pulchritudinem: quòd se argenteo, & quidem extento brachio, protegit in salutiferam protēsum dexteram, quam Dominus Christi sui non iam Cyri, sed Caroli, apprehēdit, vt ante faciem eius gloriosos terræ humiliet, cui det thesauros absconditos, & nouos orbis tractus, ipsosq; latissimos. Is Reginæ huius inclytæ primogenitus, ipse & fortitudo eius, & (vt semel dicam) prior in donis, maior in Imperio. Hoc autem corpus totum, quod & cœli regnū est, sacerdotali, eaque regia decoratur ciuitate, quæ ex omni tribu, lingua, populo & natione, sexu, ætate, ordine à Christo Domino ædificata est Deo Patri regnum (quod vos non sine vestra magna dignitate representatis Patres) in cuius summā corporis constructione, quam similem nauis carinæ videmus, caput collocauit Deus: in quo, sicut nauciero, ipsoq; homi num piscatore, totius esset regimen animantis, & vitalis inde influxus in totum corpus deriuaret, caperentq; hinc ad nominis rationem initium sensus omnes: priorem autem eius partem, quæ facies dicitur, necessariis membrorum ministeriis instruxit pariter & ornauit: vt sicut corpus vnum ex simplicibus mēbris constare non poterat, nisi vt essent partes dextræ & sinistræ: sic & in capite, quod totius diuini operis quasi culmen est, & visus in duas acies, & auditus in duas autes (vt reliqua taceamus) à summo opifice diuisa sunt, quorum membrorum vel ex hoc maxima dignitas, quòd sedem habent in capite: quòd vnam suam vim per oculos mentis fenestras conspicuam fa-

Cant. 7. b.
1. cor. 11. a
Maria.
Hebr. 5. a
Ioan. 1. f.
Papa.
Imperator.
Esa. 45. a
Gen. 49. a
Corpus.
Apoc. 5. a
Caput.
Matt. 4. c
Facies.
Partes.

cit, per linguam explicat, per aures ingerit, per barbam honestat. Hoc autem maximum est sacramentum in corpore Ecclesiæ. nam per duos oculos, duo in Ecclesia ordines designantur, maiorum scilicet & minorum gentium (id est Prælatorum) per linguam prædicatores: per aures plebs verbum hauriens: per barbam autem Sacerdotium, quod totum facies Ecclesiæ aptissimè nominatur: quæ nunc ad ipsius capitis nutum summa omnium gratulatione legittimè conuenit: cuius, nisi in primis ratio autoritatis cõstiterit, & sartam tectamq; præstetis: nisi eam clypeis & validissimo præsidio munieritis, actum est de salute nostra: præsertim qui locati sumus in capite: atque adeo totius corporis incolumitate hoc maximè suis iaculis petunt, hoc abscindere desiderãt, quicunque acephali, qui cùm corporalis vitæ sine capite fieri posse participes desperarent, prodigiosà quadam mentis cæcitate in spirituali vita, quasi truncus à capite auulsi, posse viuere, temerè arbitrantur (quasi verò gratia naturam non imitaretur, addo, & honestaret) quos diuino suo spiritu describit Paulus: Non tenẽtes, inquiens, caput, ex quo totum corpus per nexus & coniunctiones subministratum, & constructum erescit in augmentũ Dei. Mortui igitur cùm sint, quid adhuc tanquam viuentes decernunt? Quando itaq; in certamen descendistis Viri fratres, pro salute capitis corporisque totius, erit muneris oculorum, qui speculatores Domini Israel dati sunt, & altissimum locum obtinent, prospicere superuenientem gladium, ne sanguis de manu speculatoris requiratur: & circumspicere, ne fortè quis exeat vallum castrorum, ne pertranseat terminos, quos posuerunt Patres nostri, traditiones videlicet Ecclesiasticas hactenus conseruatas.

Eph. 5. g. — *Mysticum.* — *Caput Acephali.* — Colos. 2. d. — Act. 5. f. — Ezech. 3. d. — Eze. 33. b. — *Oculi.* — Esa. 18. d.

Duplex Ecclesiæ munimentum pro muro & antemurali, ex diuinis & humania constana legibus, coniungatur in hoc opus: amborum luminum visus, vtriusque ordinis successio, velut acies, dirigatur, & Apostolorum duodecim, qui dexter est oculus, & septuaginta duorum, qui sinister est: nec feriant fœdus cum Amonitis, qui hanc præstant salutem, vt quærant oculos eruere dextros: nec alij quippiam de huiusmodi ministerio in eorum ipsorum perniciem vsurpent, ne cum Betzamitis, qui arcam Domini introspexerunt, intereant. Inspiciant ergo, vt faciamus ad exemplaria cœlestium, quæ nobis monstrata sunt. Pergamus hierarchas agere imitati triplicem illum sacratissimumque principatum, quem trina ipsa functione exprimimus, purgantes per excomunicationem arma militiæ nostræ, non carnalia, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum ad obediẽdum Christo, & in promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam: tradite vexandos magis Sathanæ in interitum carnis (quo spiritus saluus fiat) hæreticos quoscunq;, schismaticos & flagitiosos: nec passim pro temporalibus causis tremendum gladium distringatis, ne acies obtundatur, & contemnatur potestas sacrosancta, quæ non nisi lætaliter negligitur: quin potius secularis potestas imploretur, dum adhuc nobis testat, quid agendum sit. Optimo enim iure hunc positiui iuris ordinem audacter dixerim inuertendum: quippe, quò diuini iuris ratio posthaberi videatur. Huc pertinet multiplicatio illa censurarum, quarum rhete, ne oculi quidem pennatorum euadunt, ita vt liceat cum Antonio exclamare: Quis hos laqueos euadet? Dicto verò audientes, indulgentiarum largitione prosequamini, quasi præmio quodam, afficiatis: largitione dixerim, non profusione: sed parciore & preciosiore vsu, ne, quæ imminui non potest, cœlestis thesauri donique magnitudo vilescat, & simul Ecclesiastica eneruetur disciplina. Perficite per legum & Canonum salutarem constitutionem: sed eorum, qui rationem culpæ tollant: pœnæ vexationem inducant, quæ præstat intellectum. De legum autem custodia districtius decernite, longè quidem illa saluberrima, & iuris præsertim communis magno seculorum & patrum consensu non sine numine promulgata (quod id est in homine politico, quod sensus cõmunis in physico) Vt quid enim addimus legem legi, Ecclesiam onerantes? an vt innotescant delicta, & fiat supra modum peccans peccatũ, & abundet præuaricatio? scitote non deesse nasutos Anaxandrides, qui conuicientur: quod non tueatur Ecclesiastica ciuitas, quas condidit leges: præsertim cum ex obseruatione priorum huius synodi decretorum (vt de antiquioribus interim taceamus) facilè nobis liceat conijcere, quid de sequentibus sperare debeamus, & promittere nobis possimus. Illuminare postremo

2. Re. 11. a. — 1. Re. 6. c. — Exo. 26. f. — *Hierarchizare.* — *Purgare.* — 2. Cor. 10. — 1. Cor. 5. b. — Prou. 1. a — *Perficere.* — Rom. 7. c. — Arist. eth. lib. 7. c. 10 — *Illuminare.*

ſtremo per doctrinalem prædicationem, perque adminiſtrationem ſacramentorū, idque per vos ipſos præſtate, & quos præ- Luc.15.b. eſſe non pudet, prodeſſe delectet. Num carnales ſponſæ per alios fœcundantur? nec prolem noſtram à natiuo quodam vbere auellentes nutricibus educandum tradamus: non enim alienis, ſed propriis humeris, Euangelicus paſtor ouem perditam reportauit. Hinc morbi creſcunt, 1.Pet.4.b. inde oues pereunt. Præſtemus nos tandem fideles diſpenſatores multiformis Ephe.3.b. gratiæ Dei, in alterutrum illam adminiſtrantes, quibus cum illo, qui ex humilitate ſanctorum ſe omnium minimum aſſerebat (alioquin maximum) data eſt gratia illuminare omnes: quę ſit diſpenſatio & communio Sacramenti abſconditi à ſeculis in Deo, quam ne principatus quidem & poteſtates nouerant: niſi Deus per Eccleſiam ſuam ipſis reuelaſſet Chriſtianas diuitias: ô diuitiarum altitudo. Im- 2.Ad tbi. 4.a. pleamus miniſterium noſtrum: opus faciamus Euangeliſtæ, nos enim etiam re- Ezechie. ferebant, ſancta illa quatuor animalia Ezechielis, toto corpore plena oculis nū- Bibli.ll. 1. c.g. quam claudendis, præter quàm vnæ Helenæ inſpiciendæ, à qua cum proceribus Acto.20.f. non iam Troianis, ſed Chriſtianis auer- 2.Pe.1.d. tendi ſunt. Nec deſideretur linguæ mu- Pſa.72.b. nus, quæ os Domini eſt, annuntiet omne Pſal.11.a. conſilium Dei auribus, quæ plebs ſunt: Iac.3.b. interpres fidelis ſit ſacri illius ſpiritus, quo Iud.a. inſpirante loquuti ſunt ſancti Dei homines: ſequatur ſacri ſpiritus ductum, qui per priorum patrum ora locutus eſt: non ſe extollat in cœlum os, nec terram lin- Lingua. gua pertranſeat: ſunt enim miſeri linguam ſuam magnificantes: ſed à gehenna inflammatam, qua mentis caſtitatē commaculant, qua electis Angelis Domini exercituum conuiciantur: quod Michael Archangelus cum reprobo agens non eſt auſus inferre. Infelix hæc de verbis Dei, quaſi de maribus filiarum Iſrael, animarum fidelium vnico ornamento fabricata eſt opere fuſorio vitulum conflatilem, Exo.32.a. prodigioſam metamorphoſim intelli- Gen.11.b. gentiæ proferens ad ſuum ſenſum: quo fit, vt meritò confuderit Dominus labium ipſorum, quaſi Babylonicæ turris ſtructuram repetentium: qui totidem ferè inter ſe ſententiis pugnant, quantis fuit illud vnum labium diuiſum idiomatibus, om- Ephe.4.c ni vento doctrinæ circumlati, & ſicut a- Mat.12.b. rundo agitati. Sed cùm Sathan diuiſus iam ſit eis, nec dubium, quin longiori tempore ſtet regnum eius.

Aures. Pſal.11.b. Magna igitur danda eſt nobis opera, patres, vt in quas iſtæ polygraphę Syrenes incantarunt, miſeræ plebis aures inſtillemus eloquia caſta, igne examinata, quem Pſal.17.e. ideo Dominus voluit accendi, vt ad pu- Luc.12.f. rum decocta eius argentea veritate qua- 1.Cor.1.c. cunque adhæſiſſet, hereticorum ſcoria 1.Pet.3.c. cremaretur, & manifeſtarentur probati. Luc.12.g. Acceſſit iis malis, quòd imparatam ple- Mala.2.b. bem, &, quæ nullam reddere rationem Exo.20.d. valet de ea quam profitetur fide, magi- Hebr.12. ſtram conſtituerint: clauem ei ſcientiæ Heb.7.d. dantes, ſed quæ non aperiret quaſi labia Ma.8.14. ſacerdotis ſcientiam non cuſtodirent, de d. quorum ore ex præcepto Domini quærenda potius lex fuiſſet: felicior futurus populus, ſi cum Iſraelitis ob id à Domino commendatis deprecatus eſſet, quominus fieret ei verbum, ne fortè moreretur, Barba. ſed Moſen loquentem audiſſet, quinimo Pſa.132.a. melioris teſtamenti ſponſorem factum 2.Re.10.b Ieſum per Apoſtolos, eorumque ſucceſſo- Hiero eſt Epiſ. res de cœlo adhuc eis loquentem, nec Aduer.ſus enim vel primarij diſcipuli magnificam Lucif. vocem de cœlo allatam in monte ſuſtinere potuerunt, quin caderent, quos pia magiſtri erexit dextra. Sed iam ipſa corporis poſitione deſcendat oratio ad bar- Pſal.132.a. bam quaſi Aaron: quàm ad dehoneſtan- Ephe.6.b. dam Eccleſiæ faciem iſte Aaron dimi- 2.10.12.d. diam præſcindit, cum Eccleſiam ipſam ad vnam tantum ſacerdotij laicalis ſpeciem (quod baptiſmus eſt) contrahit or- Pſal.1.a. dinem ſacerdotij (quod horreo dicere) 3.Reg.18. c.d.g. tollendo, & perditiſsima impudentia claues traditas Eccleſiæ auferendo: nec vident, quòd barbæ ipſius ratio, ſicut in naturali corpore, incredibile eſt quantum conferat ad dignoſcendam maturitatem & decorem virilitatis: ita in myſtico barbā eſt ſacerdotij, quæ prima effluens è capite vnguentum excipit: quod pro varia culti ratione, aut diligentioris, aut negligentioris, fluit & deſcendit in oram vſque veſtimenti, quod plebs eſt: quæ inde ad certamen & colluctationem quaſi athleta, vngitur. Sed qui vnctionem auferre tentarunt, indigni ſunt habiti, qui ab vnctione docerentur. Denuo male conuenientes aduerſus Chriſtos Domini, tanquam Iezabel prophetas è medio abſtulerunt, & Pſeudoprophetas quaſi quadringentos & quinquaginta ſuperinduxerunt: &, qui relicti ſunt, niſi prius eos quidam alter Abdias quinquagenos & quinquagenos vtcunque pauiſſet abſcondens, fuerant prorſus omnes interituri. Sed viuit Auguſtus, vt aliquando ſemel

virtute

virtute Heliã pergat præstare in chylon, [Expulsi prædicatores Luthe. a Germania.] sicut cœpit fugare: & vnde Deum glorificare debuissent cum Euangelica illa plebe: quòd talem potestatem dederit hominibus: qualem scilicet Ecclesia in beato Petro & successoribus suis accepit? [Matt. 16. c. 20. 21. c. Mat. 25. c.] Bone Deus quot quantisq; conuitiis honoris loco prosecuti sunt, vt eam obfirmatia animis negarunt? [Dextera.] Sicut autem corpori partes isunt dextera & sinistra, ita & huic [Sinistra] quoque sic insunt corpori, vt per eas diuidatur & ad meliorem vel deteriorem pertineat portionem: rursumq;, sicut vita corporis durante vnaq; pars tam sinistra, quàm dextara, corpori cohęret, ita quamdiu tardat filius tradere regnum patri, & [1. cor. 15. d. Psal. 81. c.] donec iusticia conuertatur in iudicium: [Gen. 25. c. Gen. 35. c.] aduersatur sibi inuicem vtraque pars, licet cohæreat in vna Ecclesia: in qua, velut in vno Rebeccæ vtero, pugnat: estque partus huiusmodi, vt nisi visibili mundo moriẽs, quasi Rachel filium dexterę possit eniti. Sed video iam mihi viri patres præscindendam esse orationia telam adhuc texenti, & reliquum Ecclesiæ corpua velandum pallio pullo, quo pictor ille mœstissimi caput patris obtexit. Sustinete ergo me obsecro qui fusiori vtar oratione, q̃ instituti fortè ratio postulet, tantisper dum causæ iugulum peto, & vobia aperio statum. Articulus itaque cardi- [Stat⁹ causæ.] nalis, in quo totus status causæ huius Ecclesiasticæ versatur, & dogmatum & morum, quæ coniuncta sunt & indiuidua, illa vña est suauitas dispositionis rerum, suauitas inquam dispositionis rerum, huius nauiculæ prora & puppis: hac & quæ de dogmatibua & quæ de moribus controuersiæ natæ sunt tollentur, & habitabimus omnes vnius moris in domo. [Psa. 67. b.] Si paci igitur & vnitati Ecclesiæ studemus, [Vnitas.] (id, quod facimus) & re & Sacramento, (tractamus enim de Eucharistia sacratissimo vnitatis signo, vnde secuturæ vnionis accipio minimè superstitiosum omẽ) ineunda nobis est compendiaria quæpiam ratio, qua religionia dissidia componantur: non quasi veritas vitæ, ne dum doctrinæ eam compositionem admittat, qua integritati eius aliquid detrahi, aut addi patiatur: est enim nefas: accipiat licet euidentiam, lucem, distructionem. sed retineat necesse est plenitudinem, integritatem, proprietatem. sed cum eo, qui [1. Pet. 3. c. Phil. 3. d.] paratus erat rationem reddere omni poscenti de ea: quę in nobis est fide, agamus: & repetendo & declarando (declaratio enim sermonum Dei illuminat & intellectum dat paruulis) compatiamur infirmitatibus fratrũ sine indignatione, quòd præstat vera iustitia: ne grauatè eadem sæpe cũ Apostolo dicamus, quando res ipsa cogit: hoc enim nouissimis conciliorũ decretis catholica in spiritu sancto perfecit Ecclesia, vetera fideliter sapienterque tractando, vt intelligeretur ipsa exponẽte illustrius, quod antea obscurius credebatur: antiqua enucleans: expressa firmãs: definita custodiens. profectus enim fidei rationem corporum in crescendo imitatur, vt sunt: nihil nouum postea profertur in senibus, quod non in pueris iam antea latuerit: & quæ fuerat adolescentis, ipsa & senis vna natura eademq; persona sit: ita etiam vnum Christianę religionis dogma vno eodemque sensu suas profectuum leges in omnibus vnius Ecclesiæ ætatibus sequitur: siquidem ad profectum pertinet: non ad permutationem, vt in semetipsa vnaquæque res amplificetur: huius autem felicia mystici corporis incrementa in assumpto corpore Christus præsetulit: qui sapientia & ætate creuisse [Luc. 2. g.] perhibetur, tamdiu duratura, donec oc- [Ephe. 4. f.] curramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis filij Dei in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis ipsius Christi. Agamus tum vniuersalis Ecclesiæ vtilitatis causa, tum verò inclytæ nationia Germanicæ, quæ iam pridem discordiis in iis præcipuè, quæ ad religionem pertinent, plurimum diuexata [Germania laus.] dissidet: cuius saluti opitulaturi cõuenimus, vt illam nobilem prouinciam vniuersam reipublicæ Christianæ robur, par- [Ezech. 2. c. d.] tem imperij potissimam, ante .5. lustra sex in fide & religione nulli secundam, cum [2. cor. 7. b.] capite & reliquo corpore, cuius est ho- [Gala. 6. a.] nestissimum membrum, in omni amore [Ezec. 2. b. Psal. 89. c.] atque amicitia coniunctam videamus: sicut bonam eius partem vnitatis & charitatis retinentem pro semine videmus hactenus à Domino conseruatam, & quamuis domus exasperans eum: & quamuis irritatores multi sint (dicit Dominus, non ego) vos, qui spirituales estis, instaurate, instruiteq; præoccupatos & circumuentos in spiritu lænitatis: si fortè quiescant, considerantes vos ipsos: ne & vos tentemini: alter alterius onera portemus: & sic adimplebimus legem Christi, iudicate in æquitate deceptos: quando etiam deceptorem inimicum Deus non nisi iustitia vindicauit, enitimini, contendite, elaborate omnibus viribus, consilio, autoritate, vt obducatur iam cicatrix filiæ

populi

populi huius:obligetur grauissimum vul
Hier.8.f. nus Reipub.impositum, quádoquidẽ tot,
tantiq; medici cõ   nistis in Galaath,vbi
nõ deest resina:ac   ete vnctionẽ,tẽtate
Exhortatio. oĩa añ vstionem,nullũ nõ mouentes lapi
dẽ,ne in hoc vlceris pruritu,tanq̃ vnguis
existamus.Pro Christo ergo legatiõe fun
2.Cor.5.d gentes,tanq̃ Deo exhortãti per nos ô Ger
10.a. mani,nõ sine vestris primariis principi-
bus,qui nobiscum sunt,obsecramus p mo
Princi- destiá,& mansuerudinẽ Christi, reconci-
pes impe liamini Deo. Deus enim dedit Synodo
rij Ecs suæ ministeriũ recõciliationis, & posuit
clesiast. in ea verbũ recõciliationis : ipsa est mu-
2.Re.14. lier Thecuitis sapiẽs & fortis,& spei ple
Synodus na,secundũ nomẽ suũ,cui ad regẽ ingre-
mulier. dienti,figuratá locutionẽ dictauit, & sug
Thecui- gessit verus Iacob,qui patrẽ habetDeum
tis. Christus,vt pulchrũ reuocetAbsolonẽ:de-
corũ hunc & candidũ populũ patri recõ-
ciliet,p quẽ tandẽ vnũ fiet, vt faciẽ regis
videat populus iste,& ad osculũ admitta
tur.Excitemus,vigilãtiss. Patres,& vote-
mus Sunamitidẽ hanc dormientem ve-
Ephe.5.d. terno quodá male soporatá, quo eá Chri-
stus illuminet.Inclamemus cum sponso,
Cant.6.d. nec hoc semel,sed iterum,iterumq; con-
2.cor.12.c geminemus:Reuertere,reuertere, redi ad
Col. 3.d. nos , en occurrimus tibi à terris vltimis,
Mat.22.a. quærimus te, non tua:non parcentes no-
2.Cor.2.c bis parcimus tibi,donamus tibi in perso-
Galat.4.b na Christi,si quid læsisti. nihil moramur;
Ro.12.d. non exprobramur: veni,inuitamus te ad
Psa.119.a. nuptias:ecce prandiũ paratũ ne negligas:
famẽ tuá sacri corporis cibo sedamus: ad
sitim tuá Christi sanguinis poculũ propi-
namus,quo sic cõgeramus carbones cha-
ritatis super caput tuũ,carbones desolato-
rios.Hoc cupimus omnes bene ignito in-
cendio conflagrare. Vox sponsæ ad Ger-
Vox Sy- manos:Bene currebatis dilecti mei Ger-
nodi ad mani : dilecti vteri mei , dilecti votorum
Germa- meorum,quos iterũ parturio,donec refor-
nos. metur Christus in vobis . Quis vos fasci-
nauit non obedire verbo veritatis iis,quę
Prou.17.a maiorũ hæreditate acquisiuimus testimo-
Gal. 4. c. niis?quare transferimini nõ iam cito,sed
Psal. 118. tandẽ post mille & quingentos & eo am
Gal.1.b. plius annos ad aliud Euangeliũ: quod nõ
Psal.54.c. est aliud,nisi q sunt aliqui , qui nos con-
Iaco.14.f. turbant & voluêre inuertere Euangeliũ
Christi,quibus cum Paulo(etsi Angeli fo-
2.Cor. 6. rent)anathema dicimus.Venite confidẽ-
b.c. ter , venite , securi, ambulemus in domo
Domini vnanimes cũ consensu , sicut in
dieb9 antiquis dulces capiamus cibos pin
guis illius Christi panis,q præbet delitias
vel ipsis regibus. nõ enim est Deus autor
dissensionis,sed pacis,& spũs prophetarũ
subditi sunt prophetis.Os nostrũ patet ad
vos ô Germani,sed cũ gentis vestræ ele-
ctis & piissimis q inter nos sunt patribus, Electo-
& cor nostrũ dilatatũ est:veritatẽ dicimus res.
inChristo quod tristitia nobis magna est,
& cõtinuus dolor cordi nostro,ita vt op- Rom.9.a.
taret hęc alma synodus,si fieri posset,ana- Psal.68.
thema esse p fratribus Germanis,sicut ex- b.119.a.
tranei facti sumus pter vos fratribus no- Reg.3.c.
stris,& peregrini filiis matris nostrę,& in-
colatus hic noster tádiu prolongatus est:
ecce verę matris Synodi viscera cõmota
sunt,quę Deus pietatis cõmiseratione re-
pleuit,ad thronum veri Salomonis stans:
imò prouoluta nõ acquiescit affectui illi
plusquá nouercali , quo petitur viuus in-
fans Germanus diuidi,nihil dubitans,qđ
illa viscera misericordiæ Dei,q plusq̃ Sa-
lomõ est sapiẽs & bon9,q vestẽ suá diuidi
nõ est passus,infantẽ diuidi patiatur:quin 1.Re.12.d
imo reddet viuũ infantem matri, reddet
Synodo Germanę matri infantẽ viuũ,qui
etsi p ætatẽ cõsenuisse videatur(prò dolor)
sensibus factus est puer.Venite renouem9
pariter,quasi regnũ antiquum, disciplina
morũ in Ecclesia:debueramus fuisse tena
cius retinentes nõ eorũ solũ, q circa vir-
tutes versantur & vitia,quos cupim9 ma-
ximè peremendatos,modestioresq; ac cõ- Eccl.8. f.
modiores oĩbus contingere:quotus enim c.d.
quisque Christianorum inuenitur,qui ita
institutus,& bene moratus sit,sicut natu-
ræ ratio postulat,ne dũ fidei?quotus quis-
que discinctus illam Cipriam zonam,quę
vel scientes & prudentes constringit ip-
sos, sicut quis libat Domino concupitam
aquam,nedum oculum eruit scandalizan-
tem? sed iis corrigendis tantum & reuo-
candis fortasis non erat perinde neces-
sarius sacer iste conuentus: licet sine illis
frustra quisquis sibi de fide aut blandia- Mat.25.a.
tur aut glorietur , vacua lampade cum
virginibus fatuis numerandus. Refor-
In Reip itaq; Ecclesiasticę reformatio- matio.
ne,amabilea Deo patres , permagni mo-
menti est & caput,illa vna,quá pauló antè
dicebá,suauitas dispositionis rerum,cuius
vel sola cõmemoratione nihil suauius.Si
enim Deus,cuius puidentia in sui dispo-
sitione nõ fallitur,sic res administrat,quas
cõdidit,vt eas pprios mot9 agere sinat:quá
to magis suauitatẽ hác dispositionis imita-
ri & obseruare oportuerit eũ,q authorita-
ti ędificádę nõ est cooperatus,sed succes-
sit,sed est sortit9, i quo eá vniuersa accepit
Ecclesia,nẽpe ab vnitate vt pficisceretur,
vt deriuaret in reliquũ corp9:si enim totũ

1.Cor.12. c.d. corpus est caput, vbi oculi, vbi auditus disciplinæ sensus? quòd si essent omnia vnũ membrum, vbi corpus? frustra ne sic posuerit Deus in Ecclesia Apostolos, & eorum successores: filios sancti pro patribus: frustra dedisset pastores & doctores? Ephe 4.c hęc itaque vera in ædificationem potestas est: hic verus decor: ne. s. quod pulcherrimum est in domo Christi Ecclesia: ordo ipse tollatur, nónne si Deus vt non esset schisma in corpore, ita temperauit illud, vt quibus deerat membris, honorem & abundantiorem quidem voluerit esse tributum: quare non multò magis, quæ nobiliora habentur cohonestemus, sua quibusq; munera, & functionem permittentes? sicut beatus Gregorius inquit, honorem meum non reputo, in quo fratres meos honorem suum perdere cognosco. 1.Tbi.1.c mentior ego, si non mihi sermo ille Apostolicus astipuletur, fidelis quidem, atque omni plane acceptione dignus, qui habet, quòd Ecclesiasticus ordo confunditur, cùm sua vnicuiq; iurisdictio non seruatur. sed rem cõsultò pręttereo: nec enim est huius aut temporis aut loci, pręsertim cùm sit testatior, quàm vt speciatim eam attingere oporteat. Iam enim inualuit consuetudo: à cuius cotruptela impetratum videtur, vt nihil non liceat, nec desint speciosæ quædam causæ, quibus fit, vt expedire etiam omnia videantur. 1.Cor.6.c Sic intermissa est conciliorum prouincialium celebratio: quid secundũ generalia vnica est vineę Domini cultura, generalibus ipsis viam parans, & eorum (vt ita dixerim) aurora, & præcursor: quo fit vt sine illis in œcumenico hoc quàm plurimæ difficultates nobis veniant superandæ. *Concilia prouincialia.* Taceo, quòd ferè omnes desertores sumus: & de præsidio & statione decedimus caularum armenti Dominici, quo certè oportuerat palabundas oues studiosè & misericorditer collegisse: qui ita vagamur, quasi certas sedes non essemus sortiti: & non homines simus conductitij atque administratorij ad eos missi, qui vocati sunt ad hæreditatem salutis capiẽdæ, in quo præclaro munere principes angelos coniunctos habemus, & pręuenientes, quibus quidem mandauit de nobis Deus, vt in manibus tollant nos, ne ad lapidem impedimentorũ offendat pes affectuũ, néue ipsis ad excusationẽ vtamur: nec enim adhuc vsq; ad sanguinẽ restitimus. En positi sumus custodes in vineis: & licet filij matris nostrę cõtra nos pugnẽt: curemus tñ, vt de nobis meliora & viciniora saluti sperentur, q̃ vt dicamus, vineã meã nõ custodiui. *Residentia.* Hebr.1.c. Psa.67.f. *Impedimenta ordinariorum.* Psal.90.c Hebr.12.b

At illud quod dolenter potius q̃ cõtumeliosè dixerim: q̃ta est bone Deus præpostetatio rerũ atq; inuersio: q, ordo, collegiũ, & senatus, quò amplior habetur & sacratior, secularibus eò magis & tẽporalib⁹ securis atq; negotiis implicat: quibus Paul. iubet contemptibiles quosq; de Ecclesia pręficiẽdos: spiritualia verò inferioris classis hoĩbus demandantur: quasi spiritualia essent propter tpalia, & nõ magis cõtra. Sed pietas inseruit quæstui, & taleta aurea spiritualia, quę negotiaturi accepim⁹, infelici cõmercio pueriliter plũbo cõmutamus. 1.Cor.6.a. Sic spiritualib⁹ tpalia, diuinis terrena, pretiosis vilia pręferũtur: nec nos mouet, q, Apostoli, q primitias hauserũt spũs, diaconiã instituũt, & dedignãtur mensis ministrare, ne tãtisp verbi Dei pr]ędicationẽ, aut orationẽ intermittere cogãtur: cũ tñ ad illa pertineat opera ministratio ipsa, p quæ fidelis populus est in dextera collocãdus: sed tãtos heroas, eorũq; successores decuit meliora charismata ęmulari, & excellẽtiorẽ prẽmõstrare nobis, quã sequeremur viã. Matt. 25. Sic princeps Apostolorũ, Linũ & Cletũ põtificalibus pręficit functionibus, quis sacratissimis, ne qd de oratiõe, & verbi Dei prædicatione, velut de legittimia horis temitteret, & sacratioribus, & Paulus prę officio euãgelizandi, munus baptizandi nõ agnoscit: at nos quantũ vacemus, scimus oẽs, sciũt oẽs. Emẽdemus igitur in melius, qui ignorãter peccauim⁹, q nostris & populorũ peccatis hęc oĩa quibus premimur mala atq; pericula creauimus, ne sicut bñ admonet princeps Apostolorũ, simus dominãtes in clero: addo & illud gentiũ doctoris periculosius quidẽ, ne . s. credẽtiũ fidei dñemur, sed seruiamus magis: ipsi enim honores in Christo in prima quidẽ facie videntur honores, reuerà aũt non sunt, sed ministeria: sicut enim oculi nõ est honor, quòd corpus illuminet, sed actus ipsius: aut pedis, quòd sit corporis baiulus, non est contemptus eius, sed actus ipsius: ita Episcopatus nõ honor, sed actus Episcopi: nec eni p merito suo ãncedenti honoratus est, vt esset oculus, vel Episcopus: aut abiectus, vt possit: sed ad hoc ministeriũ apt⁹ est iudicatus. 1.Cor. 16. 1.Pet.5.a. 2.Cor.1.d. Luc.22.c. 1.Tbi.3.a. *Ministerium Episcopatus.* Defecit certè populus multus à Domino: ob tributa magis onerum, an peccatorum, nescio: & recesserunt Asia & Africa, perieruntque nobis quasi tribus decem, si illarũ prouincias & nationes numeremus: & vna pro duabus tribubus remansit Europa: quæ sicut minor tractu & ditione, ita & religione *Diminutio Ecclesiæ.*

gione(prò dolor)haud minimum immi-
nuta est: vbi est illud tam longè lateque
in serm. de.octa. propagatum imperium? de quo beatus
Leo lætabundus dicebat:latius præsidens
religione diuina,quàm dominatione ter-
rena?& minus est, quod tibi bellicus la-
bor subdidit, quàm quod pax Christiana
subiecit.declinauit inquam, & diminutū
est Christianum imperium, & in pace a-
Esa. 38. d. mator facta est Ecclesiæ amantior, illius
imperij fines, qui non terræ,sed cœli re-
gionibus terminantur. Vnum autem il-
lud etiam adiuratus non tacebo, versari
Transitus ad Indos. me non absq; maxima cordis trepidatio-
ne inter spem & metum, cum videā Ec-
clesiam hic contrahi,& in occidente pe-
nè occidere,in Orientali autem Indico di
latari,& denuo suboriri: profectus enim
ille spē adfert bonitatis Dei:defectus iste
metum incutit seueritatis, ne fortè nos
frangamur, inserantur illi: & qui natu-
Ro. 11 b.c. ralibus ramis non parcens ipsorū delicta
quondā nostras fecit esse diuitias:ita di-
minutionem nostram illarum gentiū fa-
Ps. 43. d. ciat incrementa. Pascite ergo patres pe-
1. Pet. 5. a. cora occisionis,pascite qui in nobis est gre
Pascere exemplo gē, exemplo qui propositi estis, vnde vir-
tutum omnium exempla petantur:exem-
plum autem sermo quidam tacitus,& pi-
ctura loquens, cuius nusquam non audi-
untur voces, cùm exemplum facti relin-
quitur:vnde plus exemplo,quàm peccato
nocemus:& ad hanc vocem obstupescite,
quod quantum irrationali grege præstat
pastor, tantum rationabilibus sibi com-
missis ouibus pastor præstare debet om-
B. Grego. nibus,vt aiebat beatus Gregorius, forma
& ipse pastorum:quod exactius ipsi,si pla
cet,perpendamus:non enim magnum vi-
deri posset, si rationalis homo cum alio
comparatus prestātior præscriberetur(ha-
bent sanè aliquam comparationem) sed
cùm eorū inciderit comparatio,quę pro-
pe infinitum inter se distant,nempe irra-
tionalis gregis & rationalis pastoris: vi-
dete quàm heroica & diuina virtute oues
nos præcellere nostras iubeamur, qui nō
rarò,nec pauci inferiores inuenimur:quo
fit,vt eo res sint prolapsæ, vt non sit iam
dicere,qualis sacerdos,talis populus, sed
melior populus,quàm sacerdos:quod bea
tus Chrysostomus inter extremas Eccle-
Esa. 24. a siç calamitates numerabat:sacerdotes in-
quā,qui cor & stomachus huius corporis
Matt. 5. b. habentur,suntq; sal terræ:& quod ipsa ve
Matt. 21. e ritas Christus sacerdotibus & scribis legis
exprobrabat,prędicens,iā in nos maximè
quadret:publicani pręcedēt nos in regno
Dei:atq; vtinā sic præcedant, vt tamē se-
quamur: et si cauendum summopere sit,
ne illa nos censura percellat, quæ in vo-
lumine legitur Ezechielis,vbi futurę Ec-
clesiæ & cœlestis Hierusalē ordo deli-
bitur:in qua,qui peccarunt sacerdotes,re-
gradantur in æditnos & hostiarios: & cū
in tēplo sint Dei,& à dexteris,inter arie- *Eze. 44. d*
tes nō sunt,sed inter minimas oues:quod
videtis quantum habeat notæ in nostra,
quæ adhuc militat Ecclesia,cùm sacerdo-
tem quempiam exauthoratum, inter ho-
stiarios iterum referri contingit. Pergite
itaq; verbo pascere: nobis enim eloquia *Pascere Verbo.*
credita sunt diuina,talenta illa Domini-
ca vos seduli & cauti depositorum apud *1. Pet. 1. d*
vos dogmatum custodes, aurum accepi-
stis:aurum cum fœnore reddite: non aui
speciem,sed naturā:quod accepistis, non
quod excogitastis,non priuatæ adinuen-
tionis,sed publicę traditionis:vos firmio-
rem habere oportet propheticum sermo-
nem,cui grex plebis,quasi lucernæ in ca-
liginoso luco lucenti attendat.Pascite tā- *Pascere subsidio.*
dem subsidio,ne pasci magis,quàm pasce-
re,imò depascere vineam Domini, quasi
singulares feræ videamini, ne ad tempo-
rales mercedes cum mercenariis pascere *Eze. 34. d*
conuincamur:si enim hic mercedem no- *Ps. 79. b.*
strā recipimus, agamus pastores,non con-
sores tantum:patres enim cum simus,vel
esse deberemus, non nobis,sed filiis the- *Psal. 77. d*
saurizare nos conuenit, pascamus in in- *1. Cor. 3. c.*
nocentia cordis & in intellectibus ma- *Phi. 4. c.*
nuum nostrarum.

Operæpretium fecerimus patres, si si-
ne sumptu Euangeliū,& non sumptū sine
Euangelio posuerimus.Euangelicis deli-
tiis non ad gloriæ exterioris nitorem,sed
ad interiorem vtilitatem vtamur.Omnia *Spiritus sanctus assistens synodo.*
poterimus patres in eo, qui nós cōfortat.
Adiutores Dei sumus:nec soli loquimur:
sed spiritus sanctus est,qui loquitur in no
bis:num pro se tantum?imò & pro nobis:
primū illud non numero sed meritò ma- *1 Cor. 3. b.*
ximum Apostolicum concilium dixit:vi- *Act. 15. c.*
sum est spiritui sancto & nobis,qd quæso *Ioa. 18. d.*
honorificentius quàm cooperatores Deo *Mat. 18. c.*
& in re tanta fieri?Quòd si congregatis fi-
liis Israel in Syon terra subiecta est,nónne
magis quæ promissa etiā spiritualia terra
est,vobis subiicietur,& tanquā mites pos-
sidebitis?quòd si Dominus, qui fidelis est
in verbis suis, vbicunque duo vel tres in
nomine suo congregentur, medium se
affuturum promisit, quanto præsentior in
eo erit concessu, vbi non duo vel tres
modo, sed tot. Ecclesiarum Angeli pro

I ij Dei

Dei glorla conuenerunt. Hoc Psaltes
Psal.19.a. præcinebat: Deus stetit,inquians,nec du
bium quin stet adhuc in Ecclesia deorũ:
in medio autem,id est,in filio,deos diiu-
dicat per spiritum sanctum: Vos enim dij
estis, & filij excalsi omnes,filij tonitrui.
Quid est quod à Dao non impetret tanta
simul Angelorum frequentia, quos misit
Deus colligera scandala de regno Eccle
siæ suæ, vt immittant falcem censuræ o-
ris sui, albescenti iam masei? Ergo hoc
collaboremus,hoc agamus,in hoc euigi-
lent curæ,&cogitationes nostræ,quasi ad
clarissimos septantrionales dirigantur,vt
quod feliciter instaurari cœptum est, ab-
soluamus falicissimè. Actum ast (mihi
credite Pōtifices Pontifici)qul in aadam
vobiscum est naui, de fide, religione,de
pietate, si (quod Deus prohibaat) spe
quā Ecclasia hactanus habuit in Conci-
1.Cor.15.c Ge.44.g. liis, nunc frustrata fuerit, & vel samel
nunc viderit mundus inanes esse hos cō-
uantus:erimus autam omnibus hominl-
bus quos sol spactat, miserabiliores, si
testes fuerimus,ne dum ministri huius ca
lamitatis,in prȩcedentium Conciliorum
informamus fidam. Intueminl quid à vo
bis axpectet mundus, cuius oculi ln vos
sunt coniecti:spectaculum enim facti su-
mus mūdo,Angalis,& deo.Opponite vos
1.Cor,4.b Patres medios quasi Aaron,state inter vi-
Nu.16.g. uantes & mortuos:offerte thimiama. Iã
Offerens enim, sicut quæ agressa erat à Domi-
dũ This no,multitudinem vastabat:ita quæ de A-
miama. quilonis partibus hæresum labes atque
portanta iam dudum eruparunt, par to-
tũ orbã terrarũ summa impunitate & li-
centia vagantur,& plaga dasæuit. Erigi-
ta argo vos & confirmata: caueamus ne
quicquam vel ob gratiam, val timorã sta
tuamus,vel statuere intermittamus:in o-
mnibus exhibeamus nos incontamina-
tos negotio, sicut Apostolus admonebat.
1.Cor.7.c. Non patiamur partes nostras desiderari,
confidãter & viriliter decernamus quæ-
cunque censerimus orbis saluti condu-
cara: & posthabitis omnibus ad vnã Dai
gloriam respiciamus. Nemo abscondat
Psal.19.c. varitatamDei à consilio multo:curemus
pietate operum sedulò Dominum pro-
marari,qui faciat corda nostra tamplum
dignum,vbi spiritus Domini sedaat, qui
per nos in tractatibus, conquisitionibus,
& sasionibus loquatur,vniuarsus mun-
Psal.138.a dus cognoscat sasionam nostram Eccle-
siæ fora resurrectionem,vt postaaquã tam
diu sedimus in ciuitate,tandem surgara,
& ad proprias quisq; oues & optatas diu
sedes redire Dei munere possimus: &
tunc erit placenta frumenti in summis *Psal.121.a*
montium, & implebuntur (dicit Domi-
nus) Ecclasiæ areæ frumento alectorum; *Reditus*
& redibunt qui obliti fuerant comade- *ad oues.*
re panem suum, & torcularia radunda-
bunt vino, quod germinat virgines, & *Luc.16.h.*
multiplicabuntur à fructu frumenti & vi- *Zac.4.g*
ni, reparatis & confirmatis sacramentis: *Ioel.2.f.*
quæ iis alamentorum speciabus mini- *Psa.101.a*
strantur: & tu Synoda sancta à Domino *Pirli.4.a.*
vocaberis, voluntas mea in ea, volun- *Gene.25.f*
tas mea in aa.

Sad, vt extremum habeat aliquid ora-
tio mea,& vt ego antà dicendi finem fa-
ciam, quàm vos ma tacente audiendl,
speciatim aliquid de dogmate orthodo-
xo attingam breuissimè:de quo satis agi-
sti tu Synode sacrosancta,& cum Thoma
fidei digito corpus hoc sanctissimum te-
tigisti, atque scripturæ sacræ velut manu *Io.10.e.*
attrectasti.Litigabant quondam incradu- *Examis*
li Capharnaitȩ ad inuicem da Cbristo di- *natur*
centes, quomodo potest hic nobis car- *dog.*
nem suam dare ad manducandum? liti-
gant & nunc non nobiscum modo, sed
inuicam atiam recantes Capharnaitæ, *Io.6.f.*
diuini varbi omnlpotentiam negantes *Luc.22.b.*
dicentis, Hoc est corpus meum:& boni-
tatem pariter, qua se tam intimè com-
municare dignatus est,dum dixit, Ac-
cipita & manducate. Hoc ille ait, qui
dixit, & facta sunt: non enim immen-
sæ illi diuinæque bonitati sar fuir, quòd
passibilem carnem indueret de nostro
accipiens, nisi nobis daret de suo, pet
ipsum nampe sed impassibile & inui-
sibila corpus, quod de nostro acceparat,
vt qui humanam personam non assum-
psit, sad naturam, sui ipsius verbi per-
sonæ vniuit, nostris se hoc sacramanto
stupenda quidem charitatis dignatione
quodammodo personis vniret, & nostra
asset Domini assumptio:fœlices nos,qui-
bus ita præciosa donata sunt munera, vt
habitaret ille in nodis, in quo plenitudo
diuinitatis corporaliter noscitur habita-
re,sed audet malitia pugnare cum victri-
ca sapientia, & in propria vanientem
Dominum non recipere pudat,nihil tam
bonæ gratiæ lngratos:vnde tanto hospiti
in hospitales potastate illa, qua Dai filios
fieri acquiescunt, quotquot benignè ex-
cipiunt, se inhumanè abdicantas man-
dacij filij patri suo,quàm varitati creda-
re elagarunt: auidentia marito à Domi-
no percussi sunt,qui dum non alia ratio-
ne magis hanc litis flammam da sopitis
cineri-

cineribus accenderũt,quàm vt Papę Petri successori incommodaret(ita enim aiunt)quasi Balaam,pro maledictione benedicentes,cùm frustra sudant in astruẽdo mendacij dogmate, veritatem vi numinia impellente confeßi sunt (ore proprio condemnati) nec inconsulto Petri successori libenter incommodant,qui primum Petrum primam hanc hæresim recolunt refellisse, vt dicenti Domino ad duodecim,nunquid & ipsi abire vellent, sicut & cæteri, respondisse præ omnibus
Io.6.g. & pro omnibus: Domine ad quem ibimus?verba vitæ æternæ habes. Magno nunc ergo iure Petri & Apostolorum successores,quos & oderant & timebant, apostasiæ huius diuinos vindices experientur: vt sicut per Petrum adserta est, Domini spiritus sobria ebrietas:ita per eius successores calicis huius ebria sobrietas constituatur. Libet autem ex Euange-
Act.2.c. lista hanc hæresim recedentium à Domino appellare,vt vel hinc damni magnitudinem æstimemus,quasi ad recedentes istos illud maximè pertineat: discedite à
Matt.25. me maledicti,vt qui à Domino recedere
Psal.68.b cum Capharnaitis elegerunt,ab eo æternum discedere cum reprobis cogantur. Quare patres armamini zelo,quo vos video propè comestos, vt sacramentalem hanc manducationem continuò in Ecclesiastico côuiuio ab ipso conuiua Christo custoditam, & plusquam mille integros annos sine controuersia receptam, lautißimè instruatis, ex nullo non loco vocantes frequentiam discumbentium,vt quando immedicabiles istos ieiunos & inexcusabiles, qui recesserunt homines, suo ipsorum iudicio iam damnatos reuocare non detur,quin retro abire pergant: illos saltem retineamus,qui nutare videntur,qui veneni huius eam hausetũt quã-
Matt.22.a.b. titatem, quæ nec occidat nec digeratur, nec mori cogat, nec viuere sinat. Quos quantum opinor sermo ille Domini virtutis plenus respexit,qui habet: nunquid & vos vultis abire?ab ipso Domino interim postulantes:vt sicut sermo ille,quem quasi dubitans,protulit, omnem à discipulis abstulit dubitationem: ita nostra hæc conquisitio quasi percunctatio illa dubios retineat,fideles cõfirmet:sed quãdo ea est diuitiarum sacramenti huius altitudo,vt Linceam fidem, quæ possit penetrare interiora velaminis magis,quàm
Pro.25.d. discussionem desideret,nisi malit scruta-
Luca.8.f tor maiestatis opprimi à gloria Domini, cuius vel fimbriam vestimẽti cum mulie re Euangelica tetigisse sufficit ad salutẽ: nihil superest quod dicam aut afferam (ne præsertim videar de hoc præiudiciũ facere)præter vnam laudem. Quid ni enim laudarim sacrificium illud, quod pe- *Laus sacrificij.* culiari quadã ratione laudis dicitur,estq;?
Psal.49.d & hæc non sit speciosa laus in ore peccatoris: quid ni sacrificium laudis honorificet me? hoc est mortis Christi sacramentum,idemque resurrectionis testimonium, ad eam comprobandam Christus Iacobo sub panis specie comedendũ,ipso resurrectionis die traditur porrexisse. Hęc *Vicaria fides pro pomo.* exigitur à nobis Vicaria fides,qua primorum parentum perfidiam pia credulitate reparemus:sicut enim de cibo illo pręcepit Dominus dicens:In quocunque die comederis morieris:ita de hoc mandans ait. Si quis manducauerit,non morietur. Pro illo ergo cibo, quem illi inobedien- *Gene.2.c. Io.6.b.* tes & increduli comederunt, hunc nos obedientes felicius comedamus credentes per illum, sicut falso serpens,sed per hunc, sicut verè serpentis creator dixit, diuinæ nos naturæ effici consortes:quippe in Deo manentes,in ipsumque transformatos & insitos, nec iam ad nostram conspiciendam nuditatem nostros oculos aperiendos,sed ad inaccensam videndam lucem illuminatos, tanquam fauo mellis cum Ionathan gustato,obedientiæ bonum eligere scientes, & malum con- *1.Re.14.e.* temptus reprobare. Fit autẽ,vt quo quisque magis ratione assequi hoc tentarit,& cõprehendere,apprehẽdat minus:hoc deprehensi sunt infideles multi, qui dũ hoc non credunt sacramentum,incredulitatẽ in seipsis latentem explorarunt,vt multa nataret in eorum labiis fides: hæc sicut prima fuit hæresis,totam fidem corrumpi,& Lydio quasi lapide angulari indicari probatos quosque. Animalis autem ho *1.Cor.2.d* mo non percipit, quæ spiritus Dei sunt, ideoque sapientes in oculis suis non potuerunt intelligere sacramẽtum, nisi prius credentes. Nihil enim perinde sensus prudentiæ carnis exteriores simul,& interiores infatuat,atq; incarnata hęc Dei *Io.6.* sapientia,quæ timentibus cùm in escam se panis specie velatum voluit exhibere quotidie comedendum:& videtur adhuc multis durus sermo,sed duris:fecit igitur sic quia voluit,qui est omnipotens. O verè stupendum miraculum, monumentum perenne mirabilium Domini, ineffabile & incomprehensibile sacramentorum sacramentum,eorumq; omnium finis:eo enim respicit sanctificatio sacramentorum,

omnium,vt præparatio ſit ad Euchariſtiã conſecrandam, aut ſuſcipiendam : cuius figura quid aliud,quàm admirationis vox
Exo.16.c. Io.6. eſt Manhu(quod latine pape dixeris)cuius vicinior vmbra fuit & delineatio refectio illa hominum quinque mille ex panibus qoinque multiplicatis,qualis igitur in veritate mentis exceſſus? Verè ſilet tibi laus Deus in hoc ſacramento, & maniſeſte quidem magnum eſt pietatis ſacramentum,quod modicę maſſulæ operimento occultus Deus in Chriſto maneat.

Verè Deus abſconditus,quid eſt homo ô bone Ieſu,vt pię te facias pręcioſiorem? cur ita magnificas, vt te parui facias?eligaſque ſub vilibus ſpeciebus latere , quo adſis Emanoel vſque ad ſeculi conſummationem: verè maximè probat hoc ſacramentum;quod habes , in delitiis eſſe cum filiis hominum.certe homo ſi alioquin Angelus minoratus,vel inde prę illis exaltatus eſt,quia tu homo:non enim Angelos,ſed ſemen Abrahæ apprehendi-
Pſal.84. ſti,& licet grandis natio Angelorum,nõ
Dignitas hominis. habet Deum appropinquantem ſibi,ſicut Deus noſter adeſt nobis:ô mera dignatio charitaſque , ô dulcedo ſpiritus atq; ſua-
2. Phi.2.d. uitas,non habens quo aſcendas,aſſumpſi-
Ephe.4.c ſti quo deſcenderes,ex Domino in ſoci-
Pſal.8 b. um,ex conueſcente in cibum.Tuam fa-
1 Io.2.b. cis mortem noſtrum precium,te deniq;
Matt.?.d. noſtrum regnum & pręmium,benedictus
Prou.8.d Hebr.1. es Domine,qui feciſti te omnia omnibus, qui es futurus omnia in omnibus.Bene-
Coloſ.2.b. dictus es Deus,qui dediſti abundè nobis
Cant.2.a. omnia ad fruendum in hoc ſuperbenedicto fructu ventris Mariæ. Benedicta filia, per quam fructum vitæ communicauimus,da ſub vmbra illius,quem deſideramus,ſedere.Ecce terra noſtra dedit fructum ſuum gutturi noſtro dulciſsimum, tuſcementum, fructum variæ ſpiritus vbertatis & iuſtitiæ frugum incrementi mini,incipientibus tricies, proficientibus
Pſal.84.b ſexagies,perfectis centies afferens,quam
1.Cor 9.c. Matt.13 b accepit fructus terræ ſublimis , & panis
Cant.6. vitalis & ſubinde viuus,qui viuos deceat & reſurrectionis filios,ſicut mortuo cibo mortales nutriuntur,optimo iſto cibo non implentur niſi eſurientes,non eſuriunt niſi repleti,non faſtidiunt,niſi inanes, & vacui.Cibus grandium qui mutat in ſe non mutatus in aliud,qoi edunt,adhuc eſuriunt,& qoi bibunt,plus ſitiunt. Nõ ſic illa infœlix anima abominata hanc omnem eſcam propinquior facta terris mor-
Pſal.106.b tis.Hoc bonum quidem vnum & idem triplex eſt,oblatio , quæ Deum reſpicit, communio nos ipſos,viaticum verò proximum præteritum , præſens & futurum tempus quadam æternitatis imitatione complectens , quo eſurientes implentur. Oblatio in cruce initiata eſt & conſummata.veritas enim veri ſacrificij vmbratile cõſummauit,ſacta verò iugiter durat Deo ſacrificium veſpertinum & matutinum in odorem ſuauitatis,quod nos in-
cruentum offerimus repræſentantes, ex- Pſ.140.a. Nu.28.c.
hibenteſque . quod enim retribueremus Pſal.115 a
Domino,non habebamus , nec habemus adhuc alium , niſi ipſe ſe tribueret , quo
placaremus:alterum eſt ſacri, nouiſsimi- Matth.2.
que cõuiuij communicationis,à quo nul- Rom.1.b.
lus,quantumuis pauper , aut retributio- Eccle.4.c
nis impotens excluditur,imò compelli- Ioſ.9.a.
tur,ſi veſtem habeat nuptialẽ : nec enim 3.re.19.b.
acceptor eſt perſonarum Dominus om- Pſal.118.
nium , ipſa eſt quæ interim proximiores hic in vnum tenet communio.Tertium, quaſi triplex funiculus viatici , bonũ eſt, quo tanquam per veram , regiamque viã homo perducitur ad terminum,& omnis conſummationis finem Deum,cuius ſempiternæ fruitionis ſymbolum eſt, qua ſacramentali manducatione , qui ſe lædit, conſecratur,ægrum nutriens corpus proprium, prodeſt tamen corpori Eccleſiæ vniuerſo & ſacrificij oblatione & com-
munione ſacramenti.de huiuſmodi Chri Matt.16.
ſtus homine prędixit nihil ei profuturum etiam mundum totum lucranti, qui ſuæ tamen animæ pateretur detrimentũ.Hęc regnum eſt, quod Dei filius nobis diſpo-
ſuit,vt edamus & bibamus ſuper menſam Luc.22.c.
ſuam,non ſua modo,ſed ſe , vt iam verè dicere audeamus:regnum Dei eſca,& potus hic,calix inebrians. ſed pręclare huius poculi ſobria ebrietate madebat aliquando pia illa Monica,cum qua excla-
mare geſtit animus, cor meum & caro Pſa.22.d.
mea exultauerunt in Deum viuum. Hic Pſal.83.a Aug. lib. conf.9.
paratur nobis menſa opipara aduerſus omnes , qui tribulant nos . Manducemus
itaque patres & adoremus,ſed non ſicut Pſal.21.g.
pingues terræ,quibus & hæc ſit menſa,a- 1.Co.11.d.
liis in retributionem honoris in laqueum conſcientiæ,aliis quibuſdam in ſcandalũ proximorum . Sed creuit plus ſatis oratio. Ecquis enim ſatiari poterit dulcedine hac mirabili,qui conſideret Dei conſiliũ,ſacramentum voluntatis ſuæ & beneplaciti,atque ſupereminentem magnitudinem operationis virtutis eius in ſacra-
menti huius ineffabilis peramabili in- Cor.1.b.d
ſtitutione charitatis immenſitatem,ſanctitatem inenarrabilis,perfuſiſsimiq; doni;quip-

ni: quippe in quod venit dator ipse san-
ctus sanctorum:panis noster quotidianus
effectus.Si se igitur,quomodo non & se-
cum omnia nobis donauit?Omnia itaque
patres, nostra sunt:nos autem Christi,
Mat.6.d. Christus vero Dei.Tali ergo pane corde
confirmato, cuius participatione vnum
corpus scilicet efficimur. Eya Christi mi
lites arma spiritualia reparata indua-
1.cor.10.d mur: arma lucis. Nunc enim generali
Rom.13.d. quodam totius Ecclesiæ exercitu con-
Io.11 e. tia mundi huius Principem saluator
Papa congreditur. Beati, qui sub tali duce
Iul. Im- strenuè militarint:ductor cohortis huius
perator primariæ & inuincibilis,non iá vnus Iu-
Carolus. lius Cæsar,sed hic noster sacratissimus Iu
lius, & Cęsar alter Carolus Maximus,Ro
manorum iustior Imperator: qui vnani-
Psa.76.d. mes,tanquam Moses & Aaron,deducunt
1.cor.16.d populum Dei: domestica regis magni fa-
Prou.6.b. milia militat: in proximo est vt manus
1.Reg.4. conserat, descendit Archa Dei in castra,
2.Cor.6.a collata sunt signa. quod si vnquam aliâs,
hoc certè tempore acceptabili, nefas est
ignauiter agere:confidamus in eum, qui
vicit mundum: non sibi soli vicit. habe-
Io.16.g. bimus victoriam,qui fidem habuerimus:
1.Io.5.a. illa est,quæ vincit mundum.Ergo qui spe
Hier.1.b. victores iam sumus constituti super gen-
Ro.16.c. tes & regna,ædificate,plantate, euellite:
Deus autem(Pater gloriæ) per filium suũ
Dominum nostrum, in spiritu sancto cõ-
teret velociter Sathanam sub pedibus
nostris. AMEN.

DE CHRISTIANA professione Oratio, & ad Sanctissimum magni illius Præcursoris Seruatoris nostri imitandum exemplar, in Tertia Aduentus Dominica. 1551. Viro Christiano à sancta Ecclesia propositum, & recitatũ, Humilis & pia Hortatio, ab Augustinẽsis Familiæ ordinis Eremitarum Religioso, Habita.

AD AMPLISSIMOS Patres Concilij Tridentini.

F. Leonar. Aret.

ET si sępius cogitarim, Reuerendissime huius sacrosancti œcumenici Concilij Legate, Illustriss. Tridentine Princeps, duo Ecclesiæ lumina, Præsides Reuerendiss. Electores sapientissimi, Nuncij, & interpretes, illustrium orbis principum consultissimi, pastores boni, & vigilantissimi, Patres longè reueren. astantes omni virtutum genere ornatissimi. Etsi sæpius cogitarim, diuq; memoria repetere, & animo menteque reuoluere non destiterim ab eo, quod hoc mihi dicendi munus iniunctum est à maioribus meis, quorum authoritati reluctari nec possum, nec debeo: Quæ verba mihi inueniri possent, quibus de Christiana professione, quod primùm mihi dicendum proposueram, aliquid vestra virtute dignum in medium afferrem. Deinde eximij illius præcursoris Seruatoris nostri sedulitatem, & operam pro domo Domini, quæ est Ecclesia Dei viui, laudarẽ. Et vos tanto eius exemplo ad vniuersæ Reipub. Christianæ, vestræ fidei & pietati commissæ gloriam, & incrementum ad augendum piè exhortarer: vel deniq; vestram humanitatem, qua adducti, me, attẽtissimis animis summa cũ benignitate auditis, debita veneratiõe ꝓsequerer.

Omnia tamen ita mihi cum ingenio, doctrina, & ocio, deesse verba cognoui, ad ea quę optabam perficienda: vt in me nihil prorsus aliud esse viderim, quàm quod orationi fidem, & oratori dignitatem & authoritatem auferre possint. Dũ verò hæc non animum, sed timorem augerẽt, magisq; ex sententia videretur opus recusandum esse quàm prosequendum: ne tamẽ diu tenerem, hunc mihi consilij exitum tandem inueni. Quod Ecclesiasticæ lectiones sic diuino dispensantur arcano, vt peritis scientiam afferant cumulatiorem, rudibus verò, qualem & me etiam annumerari volo, salutaris intelligentiæ gratiã largiantur. Non itaque eam mihi dicendi facundiam opus esse putaui, non illo eloquentiæ fonte nitescere, quo Demosthenes illé Græcæ facundiæ interpres, aut Latini eloquij lumen Cicero calluerunt. Non eorum arte, quorum, quasi torrens repentinis auctus imbribus, nuper per hęc ornatissima subsellia oratio ferebatur, & hominum mentes, rapiebat, tenebat, apprehendebat, coërcebatque. Sed tantum illius mihi gratiam sufficere existimaui: Qui corda fidelium sancti spiritus illustratione docuit, vt det nobis omnibus in spiritu sancto congregatis recta sapere, & de illius semper cõsolatione gaudere, per Iesum Christum seruatorem nostrum.

Cuius ego ope fretus, & vestra pietate confisus, quid de Christiana professione sentiam, breui, qua in re Diuinum imploro auxilium, explicabo.

Christia-

CHristiana professio est imago virtutis, rationabiliter animata interius, & exterius laudabiliter viuens, in nullo deficiens quod suam exprimat perfectionem. Ecce quàm breuibus, non inquam elaboratis, aut nimio plus disertis verbis, sed magis piis, & ad intima spiritus penetrantibus, & corda audientium in Deũ transformantibus, pij & catholici patres veram Christiani militis professionem descripserunt. Vt verò nullo vnquam tẽpore vetitum esset mortalibus, huius pulcherrimæ imaginis speciem, & formam intueri, sed eam in seipsis quotidie tanquam in speculo cõtemplari liceret. Hãc ipsam omnium opifex in primo parente, quasi in aurea quadam tabella adumbratam, inenarrabili quodam, mirabili tamẽ, artificio effinxit.

Quem virtutibus ornatum, scientiarũ splendore coruscum, gratia præditum, nõ ocio defluẽtem existere, sed vt operaretur, in paradiso posuit deliciarum. Vnde minus obediens explosus, virtutibus spoliatus, vulneribus affectus, sauciatus & semiuiuus relictus, ita & se & mortales omnes omnium generum iniustos, mendaces, vanos, ac ipsa inanitate inaniores reddidit, vt nisi nouo desuper spiritus afflatu renouati fuissent; & eorum animis pulcherrima hæc imago, qua primus parens decoratus, & sua culpa spoliatus fuerat, reformata, omnes sathanę obsequio addicti ęterno illo bono, ad quod maximè adniti decet, priuati fuissent.

Sed clementissimus Deus, qui ad suam infinitam bonitatem declarandam, cœlũ & terram, & reliqua quę amplissimo cœli complexu coercentur creauit, cuius tãta est magnitudo liberalitatis, vt creaturas omnes nouis semper beneficiis exornare nunquam intermittat, qui erat in Christo, mundum reconcilians sibi, cui multa iam secula grauissimè iratus, atque offensus fuerat, more pij patris, animo benefico, ac liberali, & ad hominem iuuandum admodum propenso: Ecce ex iniustis iustos reddit, peccata omnia condonat, spiritum suum impartitur, & hominẽ ipsum non modo in priorem statum, sed illo meliorẽ reponit. Nempe nos in filios suos adoptatos, promptos, alacres, paratos, & ad omnia virtutum officia propensiores reddit. Reconciliandi modum insinuat Apostolus. Cum inimici, inquit, Deo essemus, reconciliati sumus per mortem filij eius, cuius nos voluit esse participes. Modo eiusdem generis Christiani simus, qui veram fidei imaginem sic gestemus, vt nõ quasi rationis, eruditionis, & pietatis omnis expertes, flagitiosi, & turpiter viuamus: cuiusmodi sunt quamplurimi, qui se Christianos numerari volunt, cum Christi tamen similes in viuendo esse nolint. Horum imago non imago virtutis laudabiliter viuens est: sed instar illius quæ lapidibus affixa omni opere carens, ratione insuper & sensibus exterioribus destituta, cuius cor, mẽs, animus, intellectus, lapis est: Quæ omnia veri hominis similitudinem exprimunt, & non proprietatẽ. Veros Christianos in Christo effingit sanctissimus virorum cœtus in Actis suis: Qui pertransiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo. Bonis itaque operibus nobis vitam ęternam promereri posse donauit, vt per illa satagamus certam facere vocationẽ nostram. Atqui ex eorum numero sunt, qui veram Christiani militis imaginem deturpari, virtutem sibi adeo indictam ocio sordescere, preciosum tempus, nobis ad benefaciendum à natura oblatum, per socordiam, & ignauiam, grauissima puniendam iniuria, deperdi sinunt. Qui tantũ Christum passum sibi ad salutem sufficere putant, sicque sese Christianos probos iactant. Nónne cor eorum vanum est, & lingua mendax, & veritas in illis non est? Nónne Christum ipsum impiorum ducẽ constituunt? At quid quæso patres Amp. Christum viam, veritatem, & vitam, ad erudiendum & iuuandum hominum genus venisse putandum est, quàm vt nos ipsos steriles inquam, atque infructuosas arbores spiritu suo viuificaret, quo vberrimos virtutum fructus Deo patri acceptissimos redderemus? Sub tropo, Nobilissimi & ingenui animi viri, in regionem lõginquam abeundis Seruator noster docuit quid potissimum eos agere oporteat, qui verè Christi sunt. Spiritualem inquã, mercaturam, sed & fructuosam hancque & quæstuosam nos Dominus, quandiu in hoc mundo degimus, exercere voluit. Qui tam pecunię nobis datę quàm lucri quodcunque ex illa superlucratum fuerit, exactissimam sumus rationem reddituri. Quod si talentum ipsum non ociandi, sed negociandi sua liberalitate nostræ libertati donatum, aut humi suffossum, aut sudario obuolutum absconderimus, aufertur profectò talentum ab eo qui id habere videtur, & adhuc habenti dabitur. Quid in hoc, patres, sibi voluit Seruator, nisi vt ignauium, & inertium hominum negli-

negligentiam,& cessationem Deo odiosam ostendat? Eosque quorum mens ocio sordescit,indignos liberalitatis,& diuinę hæreditatis astruat? Vt nulla sit eis sors in regno Christi,& Dei?

Ad Euangelium reuertamur.

Huius causa Ioannes missus est non modo vt Christum lõgè antè promissum, diu à Patribus desideratum iam aduenisse nunciaret : sed quales eos esse oporteret,qui illius participes fieri cupiũt.Quod sub breui sacrosanctæ lectionis Euãgelicæ nuper decantatæ periodo,in Sanctiss. hoc viro, & Deo acceptissimo nobis videre est.

Posteaquã enim sacerdotibus, & leuitis Iudæorum,quos principes & pharisæi de Tribu Iuda nobilissimi, ab Hierosolymis,locus,inquam,sacer,in quo tantum adorari fas erat,ad Ioannem miserant,vt quisnam esset interrogarent, intrepidè respondit,& se non esse Christum ingenuè confessus est, sciens eundem honorem nulli mortalium competere magis quàm ipsi Christo, propter quem ipse Ioannes,vt ei viam pararet, & testimonium de illo perhiberet, in mundum missus est.

Ad hæc & num Helias esset instanter contendentibus,se Heliam esse apertissime negauit, quamuis in spiritu, & virtute Heliæ,sancto pœnitentiæ exercitio, & prædicationis officio rectè se ostenderet:similiter nec prophetam se esse voluit,eorum nempe,qui venturum Messiam à longè prædixerant, sed præcursorẽ,qui Agnum Dei venientem, peccata mundi auferentem,in spiritu baptizantem nunciaret,& publicè prædicaret,& digito ostenderet. Sicut etiam scriptura testatur quod necessum sit omnes prophetas in vetus testamentum relegare (qui omnes & ipsa lex vsque ad Ioannem prophetarunt)se verò ad nouum pertinere,qui nedum propheta.i.à longè,sed plusquã propheta est, cuius in officio maior nullus surrexit.Vel denique cum non se verbũ, sed verbi clamantis vocem manifestè vocauit. Statim quid Christum recepturia potissimum agere conueniat:sub Esaię testimonio ostendit cùm subdit.

Dirigite viam Domino. O præclarum sanctum & salutare verbum, cunctorum fidelium cordibus intimius quàm vt dici possit,nunquam nõn retinendum. Non modo in synagogis Galilæ ad errãtium Iudæorum mentes diriguntur hęc verba, viri patres,sed cunctorum magis fideliũ quotquot Christianam veritatem profitentur corda,petunt,excitãt,& impellũt.

Dirigite,inquit,viam Domino.O Christiani milites, si enim Dominum vestrũ vt filij timetis,fidelis serui & prudentis iussa suscipite.Si regem vestrum veneramini,nuncij,& præconis edicta intelligite:si verbum in quo Deus sibi complacuit,audire contenditis, verbi clamantia vocem arripite. Sed quæ nam hæc vox? Dirigite viam Domino.Quid ergo faciemus,quò tutior via Domino dirigatur? Via Domino dirigitur cum Deus viua fide,corde concipitur, & opere sanctitatis exempla monstrantur. Vt ergo Dominũ dominantium,regem regum, Dei verbũ, hilares animo, alacres mente, purgati corde,Dominum timere, regem suscipere,verbum concipere,diuque retinere animo, mente, & corde valeamus,viam Domino dirigamus.Rectas facite semitas Dei nostri,id est, conscientiarum nostrarum spinæ radicitus prorsus euellantur. Quæ spinæ, quot & quales sint, nec meum est,nec loci authoritas,nec vestra grauitas,nec temporis malitia permittunt:id tamen sat mihi tunc dictum fuisse puto, dum eas ipsas quemlibet in seipso experiri,& pungentes sentire affirmem,testimonium reddente vnicuique,propria cõscientia arguente, & defendente ita diuina ordinante iustitia,vt malè agens,sibi ipsi pœna sit.

Spinæ itaque conscientiarum nostrarum sic euellantur,vt venienti Agno qui tollit peccata mundi aditus fidei pateat. Et cum intrauerit,magis in pietatis operibus insudemus, ne nostra incuria, aut dæmonis astutia tollatur verbum de corde nostro,ne salui simus. Sed ne quoa occupatissimos video, magis occupẽ hac breui sacrosanctæ lectionis historia, hoc vno diui Ioannis exemplo, pastores omnes Ecclesiarum, mihi moneri videor : vt sicut enim ipse missus est in mundum, vt testimonium perhiberet de lumine, ita illi sanctum & salutare Dei verbum ad subditas sibi oues, suo labore peruenire curent, ad illas præsertim quibus adhuc in deserto Cedar habitantibus nihil de vera salutis via, veroque lumine nunciatum est, his præsertim calamitosis temporibus, quibus pauci admodum in Ecclesia Doctores docent:paucissimi verò,è media plebe sunt, qui docendi officium non assumant.Nullus est vestrum, patres, qui ignoret talibus Ecclesiæ opus etiam pastoribus,

qui cum Ioanne Bapt.& verbo doceant, & exemplo sancto ædificent. Nulli minus ociosi esse debent, quàm quibus aliorum cura demandata est. Prouidete igitur vobis, patres, & gregi vobis commisso, quos Spiritussanctus posuit regere Ecclesiam. Et si vllum vnquam fuit tempus in quo Ecclesiæ vobis commissæ vestra opera egerent: En hoc adest, in quo non modo corrupti sunt mores hominum, sed ob hæreticorum versutiā ad hinc triginta & tres annos, & amplius fides ipsa nostræ salutis initium nutet, & penè corruat. Ad hos errores tollendos, ad has insurgentes in Ecclesiam hæreses propulsandas, & expellendas, Ecclesiæ Antistites, & seniores Spiritu sancto edocti, Generalia, quæ & Oecumenica dicuntur, sacrosancta concilia constituerunt. Quibus in conciliis membris malè affectis necessaria & opportuna remedia adhibentur, ne morbus iste paulatim serpendo, aut latius se diffundendo totum Christi corpus commaculet. Sed si fieri posset quod infirmum, & languidum est, sanitati restituatur, quo gaudium fit Angelis Dei in cœlo super eiusmodi peccatoribus ad pœnitentiam conuersis medioq; oblato pariete iucundum sit habitare fratres in vnum. Causa quidem, quam ob rem concilia celebrari solent, hæc est, sed vtinam Deus huic tam diu inchoato Cōcilio prosperos successus det, quos inimicus homo, id est diabolus, impugnare, impedire, & perturbare conatus est. Nec ab re: quid enim magis odit omniū discordiarū auctor diabolus, quàm omnium nostrum Concilia? Quid tam aduersariū tamq; regno suo infestum videt, quàm sanctißimos hominum cœtus? in quibus spiritu sancto moderante, & eorum qui adsunt mentes illustrante, errores aduersus Orthodoxam fidem tolluntur, deperditi mores reformantur, & omnibus demū malis medicina adhibetur. Quæ omnia ille omniū bonorum osor, euertere conatur. Hanc itaq; Satanæ aduersus Ecclesiasticā persecutionē vos Ecclesiæ lumina, atq; columnæ, manibus vt dicitur, & pedibus repellite. Vestrę enim partes sunt Christi virtute, atq; ope reluctātem diabolum expellere, ac Christi spiritu ipsum oppugnare, vt victoriam minimè dubiā reportetis. Et veritatem ipsam quā Satanas diu celare conatus est, vos è medio ducētes super candelabrū collocetis, vt luceat omnibus & singulis verè fidelibus, qui in Ecclesia Christi domo sunt. Vt verò hoc ipsum facere poßitis, pręsto erit vobis spiritus Dei. Si totos vos illi commiseritis, si omnem solicitudinē vestram in eum proieceritis, ipsi enim Deo curæ vos estis, docebit profectò vos omnem veritatem, non eritis vos qui loquemini, sed Spiritus patris vestri, qui quod oportet, loquetur in vobis.

Est enim quæ sunt fidei apud vos decernendi potestas. Nec minor est in vobis patres authoritas, quàm semper in maioribus fuit. Non minor inquam, quā fuerit Apostolis Hierosolymæ congregatis de legalium obseruatione decernētibus. Non minus detestabiles errores nūc sunt, quàm tunc extiterint: non minus igitur Ecclesia in præsenti opera vestra indiget, quàm vnquam aliás. Quinimò longè maiori cura, & diligentia vtendum vobis est, quo hæresis ipsa latius se diffudit, quàm quæuis alia: non modo foris, sed intus latet hic morbus, & hæret in medullis. Pro quo tollendo necesse est patres, vt omni ambitione, omni arrogantia, & humano affectu deposito, non abundetis in vestro sensu, quem pręcipuè sanctarum scripturarum authoritas arguet, atq; conuincet, sed tantum pia mente & sancto desiderio Ecclesiæ patribus consentientes, qui diuinorum rationes nobis aperuerunt, tantum matri vestræ Ecclesiæ prodesse studeatis, vt à tantis cogitationibus, quibus nostra hac tempestate agitata est, conquiescat aliquando. Vt inter cogitandum, loquendum, & agendum idem omnes intelligamus, idem sentiamus, idē sapiamus, & non sint reperiri amplius in aliquo schismata, donec illucescat dies, in qua exultemus & letemur in ea.

Tu igitur Reuerendißime ac Illustrißime Legate, Sanctißimi Domini nostri Iulij tertij Pontificis maximi, cui Ecclesiæ salus, & dignitas, omni dignitate prior, & singulis commoditatibus intimior semper extitit, cuius cordi nullum vnquam maius incesßit desiderium, quàm sacrosancti huius œcumenici concilij ritè, & rectè absoluendi, & Ecclesiæ reformandæ.

Tu inquam eius authoritate fretus, & tua tibi à summo Deo virtute indita suffultus, exurge, Diuina accingere fortitudine, & quasi alterum Mosen, à Deo electum te puta, cui in sinu gestandi sint Ecclesiæ filij. Vos sanctißimi patres, spiritualibus armis muniti, indefeßi viribus pugnate primum aduersus dæmonē, aduersus mundi Rhetores tenebrarum ha-

rum, aduersus hostes, & impietatis prælia Domini. Inde omnibus neruis contendite pestiferum hoc venenum extirpare, & læthale hoc vulnus curare, ne totũ Christi corpus putrescat, & pereat. Nullis laboribus parcite, vt tam multi, qui à simplicitate, quæ est in Christo Iesu alienati, & deteriores facti, à tenebris ad lucem, ab errore ad veritatem, à Babylone ad sanctam Hierusalem, id est ad castissimam religionem reducantur, vt Christo reconciliati, Ecclesiam, quam antea laniare studuerunt, reuereantur, & piam matrem agnoscant. Cuius vos filij precones & tubæ, quasi tuba exaltate vocem vestram, & ad ouem in deserto errantem, ad prodigum filium in longinquam regionem abeuntem, & de siliquis vesci cupientem, indefessis faucibus clamate ad ipsum: apertis vlnis currite, & vnanimes ipsum sic vocate: Audi fili mi disciplinam patris tui, nec dimittas legem matris tuæ, vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo. Neque consternari animo velitis tot tantisque temporum calamitatibus circumuenti, & si non omnes sanctæ matris filij vobiscum sint, imò tanquam strenui Christi milites in tam atroci bello fortiter dimicantes, existimetis hoc pacto oblatam esse vobis occasionem declarandæ virtutis vestræ, & perennis gloriæ consequendæ: non enim est Deo difficile in paucis saluare, qui de se præsumẽtes humiliat, & pusillum patrumque gregem de ore eripit potentum, in eo qui sperat non confundetur. Ne ergo terreamini viri fratres, est nobiscum sanctum Ecclesiæ caput, Iulius sanctissimus Pontifex maximus, quippe qui omnia potest in eo qui nos confortat, qui nihil facere renuet pro tam salutari hoc negocio absoluendo, nullus fugiet labores vbi nouerit operam suam nobis profuturam. Agite itaque sanctissimi patres, pro animarũ consolatione & salute periculũ subire pulchrum, imò, mori dulce, & decorum omnes existimemus: Videtis omnium fidelium curam, & negocium in vestris manibus positum, omnium pax à vobis pendet. Date operam, vt quemadmodum corporibus conuenistis, ita mentibus, atque animis conueniatis: omnes dignum aliquid tanto Concilio à vobis expectant, non fraudẽtur sua spe, atq; expectatione fideles: sed plura quàm sperãt assequantur. Vnde gaudeant & lætentur. Omnes orant, vt Ecclesiæ consulatis: Nõ petunt terrena, non mundi huius bona, non quę corporis sunt ornamenta: sed religionis reformationẽ, vt inutilia, & quæ parum ædificant, sed destruunt potius resecentur, atque eorum loco fructuosa, & quæ Deo grata sunt restituantur. Quã rẽ perfecta omnes Deum laudent, & vnanimes venerentur. Exaudiet profecto Deus illos pro vobis orantes, tùm secundum eius voluntatem petant. Nolite itaque à tam pio opere incœpto desistere, sed fide, ac spe roborati, non hæsitemus diffidentia: scientes quicquid Deus promisit potẽs est & facere. Eius enim promissio est: Vbi sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. Vbi Christus est, ibi nec timoris suspicio aliqua esse debet. Cessabunt præsente illò venti, mare & tempestas, & obmutescent: Iubente illo erunt omnia tranquilla.

Tunc æquatis tandem, ac pacatis omnibus, vos in tutiorem portum reducet. Tunc votorum facti compotes, tot susceptorum laborum, tot perpessorum incommodorum extra lares proprios recordatione lætabimini, tunc tot difficultates superasse, tot discrimina pertulisse, tot naufragia, & pericula subiisse pro Dei amore, pro fidei defensione, pro vera Christiani nominis professione, pro sacrosanctę catholicæ Ecclesiæ matris vestræ gloria, & incremento, gaudebitis. Tunc erũt praua, indirecta, & aspera in vias planas, tunc videbit omnis caro salutare Dei nostri, Cui soli honor & gloria. Dixi.

FRATRIS MARIANI Rocha Feltren. ord. Erem. S. August. Prioris Monasterij diui Marci de Tridento, ac theologorum minimi, oratio ad patres habita in Concilio Tridentino, dominica tertia quadragesimæ.

M. D. LII.

Tsi, posteaquam in ornatissimum hunc locum conscendi, Illust. ac Reuerend. Legate, Reuerendiss. pręsides, clarissimi D. Oratores, sanctissimi patres, ac præstantissimi auditores, nullum mihi verbum aptius videatur, vnde exordiri possim, quàm illud Mosis legislatoris, Nõ sum eloquẽs, quin potius (vt verũ fatear) impeditioris, & tardioris linguę mihi factus videar, q̃ heri fuerã, & nudius tertius. Exo. 4.

Conabor tamen (vestris auribus,ad audiendum benignissimis,vestris animis,ad ignoscendum promptissimis confisus)magnum illud, & efficax, pro confirmanda Christi Domini,& seruatoris nostri diuinitate,tractare,quod Iudæorum,non verbis, sed intimis cordium cogitationibus, posteaquam eas vidit,respondit. Quo deinde sermone illas ipsas cogitationes reprehenderit,totamqua eorum criminationẽ confutauerit,ostendam. Quæ cùm altissima sint, & tenuissimas vires meas longè superent,vt breuiter complecti valeam, ad virginis Christi Iesu genitricis auxilium,humili prius mente confugiam.

Quum totum orbem falsitatis nebulæ obscurarent,& inuisibiles tenebræ corda infidelium hominum opprimerent, obscuritas pro luce, nox pro die,pro veritate mendacium colebatur. Tenebatur enim humanum genus vinctum, & teterrimi hostis malis artibus, ac dolis deceptum,necnon archana quadam vi tractũ, miserrimam seruiebat seruitutem. Quod natura graue, & odiosum esse debabat, vltro facinus adamabat.Pietas scelere cõtaminabatur,& contempta iustitia, alienis omnes inhiabant,atq; omnes passim, simulata quadam honesti facie, dæmonis insidiis planè capti,atque interclusi tenebantur. Miseratus verò nos Dei filius in hoc apparuit, vt dissolueret hæc opera diaboli, has pestes excluderet,dæmoniũ ab homine eiiceret,& salutarem homini restitueret libertatem.De quo diuino, & immortali erga genus nostrum beneficio, vt & memores simus,& grati, hodiernæ Euangelicæ lectionis initia nos monẽt. Luc. 11.b. Erat Iesus eiiciens dęmonium,& illud erat mutum.Mutus quippe,imò & surdus, & cæcus erat,qui totius humani generis imaginem gerebat, cui Christus videndi aciem restituit,ne amplius pręstigia sathanæ,sed verum Deum intueretur. Aures referauit, ne vltra idolorum mendacia, sed Dei viuentis verba audiendo,viueret, Ro. 10.c. linguam dissoluit, ne diutius sileret, sed (fide ex auditu concapta)corde crederet ad iustitiam,ore autem confiteretur ad salutem. Mat. 12. Hæc tot miracula,mox,vbi turbæ viderunt, obstupẽtes dixère:Nunquid est hic filius Dauid? At verò pharisæi ex aduerso,ne verè filius ille Dauid, hoc est, Messias patribus promissus,& expectatus crederetur,hanc de malo suorum cordiũ thesauro adhibere calumniam cogitabãt. Hic in Beelzebub principe dæmoniorũ eiicit dæmonia:& alij, paribus stimulati liuoris aculeis,signum de cœlo quærebãt ab eo, putantes dæmonum eiectionem diuinitatis non sanè sufficiens esse argumentum,quippe cùm Iosue,& Esaias,homines illi,& mortales, longè mirabiliora in corporibus cœlestibus effecisse viderentur. Ios. 10.c. Esa. 38.b. At Christus non signum de cœlo, sed diuinitatis suæ cognoscendæ rationẽ attulit euidentissimam, dum eorum cogitationes videre se,patefacere,& redarguere posse ostẽdit.Quem locum(cognitione dignissimum)tametsi sciam pro dignitate à me tractari nõ posse, tractabo tamen & contemplabor,vt initio dicendi proposui,quanta maximè potero breuitate. Hominum arcanas cogitationes, hoc est,interiores illas, sine strepitu vocis collocutiones, quibus sese animus noster alloquitur,neque dęmones agnoscũt, neque Angeli sancti:Illi (inquam) nostri custodes,& præsides, qui nos (Deo Opt. Max. iubente)tuentur,defendunt, custodiunt,incolumesque seruant, qui nostra omnia diligenter speculantur: quique etsi vt veritas ipsa testatur,semper videãt faciem patria qui in cœlis est, Matt. 18. reconditas tamen animorum nostrorum meditationes naque vident,neque vi sua,atque natura comprehẽdere valent, vnus ille mũdi procreator Daus,qui omnia sentit, omnia mouet,omnia moderatur, & regit, is est,cui nota sunt omnia,humanæ etiam cogitationes antequam sint:cuius rei rationem reddidisse videtur magnus Apostolus quum scripsit. 1. Cor. 2.c. Quis hominum scit, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est?Si ea ratione humanus spiritus,quæ in hominis corde latẽt,cognoscere potest, quia in ipso homine est,nemo certè,nisi vnus Deus,est, qui in intima nostra consilia peruenire possit, cùm diuinæ tantum virtutis sit in humanas illabi mentes,in ipsis esse,& operari, ac propterea vnius Dei (qui rebus omnibus intimior est,quàm res ipsa sibi)verissima sunt elogia. 3. Reg. 8. Tu solus nosti corda filiorum hominum, Iob. 42.a. scio Domine quia omnia potes,& nulla te latet cogitatio, Hier. 17. vnus ipse dicere potes. Prauum est cor hominis,& inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans corda & probãs renes, qui do vincuiq; iuxta viam suam, & iuxta fructum adinuentionum suarum.

Sed liceat mihi(patres sanctissimi)hoc loco monere, vt nemo iudicium hoc de tacitis hominum cogitationibus, quod totum vnius Dei proprium est,& peculiare,sibi assumat,liceat cũ Paulo adhor-

tari.

tari. Nolite ante tempus iudicare, donec 1.Co.4.e. veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit cõsilia cordium, & tunc laus erit vnicuique à Deo, liceat ob oculos ponere, quàm graue futurum sit diuinum illud iudicium, in quo de cogitationibus quoque interrogatio erit: ille; ille (inquam) de nostris cogitationibus iudicium faciet, qui toties nos monuit: Auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, laua à malitia cor tuũ Hierusalẽ, vt salua fias: vsq; quo morabũtur in te cogitatiões noxię cui' illa nobis ꝓponitur horribilis cõ- Hier.4.a minatio: Auferte præputia cordiũ vestrorum viri Iuda, & habitatores Hierusalem, ne fortè egrediatur, vt ignis, indignatio mea, & succendatur, & non sit, qui extinguat, propter malitiam cogitationum vestrarum. Tunc rex iustus sedebit in solio Pro.20.b iudicij, qui dissipabit omne malum intuitu suo. Et væ hypocritis, qui aliud loquuntur, aliud cogitant, qui mundant Matt.23. quod de foris est calicis, & paropsidis, intus autem pleni sunt rapina, & iniquitate, qui similes sunt sepulchris dealbatis, Vbi sup.b quę à foris apparent hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus mortuorũ, & omni spurcitia, qui culicem excolant, Vbi sup. & camelum glutiunt: væ hæreticis, qui in vestimentis ouium circuunt mare, & aridam, vt faciant vnum proselytum, intrinsecus autem sunt lupi rapaces, non iam amplius latentes, sed ab eorum fructibus deprehensi. Certè si hominum validissimas manus effugerint, certè si Iulij Tertij, Pontificis Maximi, sanctum hoc, & Synodale iudicium effugerint, si ex Caroli Cæsaris manu illa, victoria & fide præstanti, elabentur, nunquam tamen diuinum illud iudicium euadent, vbi hinc erunt cogitationes accusantes, inde terrens iustitia, subtus horrendum chaos inferni, desuper iudex iratus, intus conscientia vrens, foris mundus ardens: sic deprehensi, in quam (obsecro) partẽ se præment? constricti, vbi latebunt? Sed eò redeo, vnde digressa est oratio.

Si quando aut homines, aut Angeli, de humanis cordium cogitationibus vera pronunciasse reperiantur, illud nõ humanæ rationis acumine (ea enim in iis etiã quæ oculis subiecta sunt, sæpenumero fallitur, contigisse) non angelicæ mentis vi, quæ etsi acuta sit ac pspicax, obtusior certè est, quàm vt suo marte illa quæ in humano corde latent, cernere valeat, verum (diuino spiritu illustrante) incitatos fuisse, & ea cognouisse putemus, quæ tanquã diuini vates pronunciant, ac propterea quum prophetiæ munus in Ecclesiæ statu fœlicioris extaret, ingrediebatur quã- 1.Co.14.f doque vel infidelis, vel idiota in Ecclesiam, qui conuincebatur ab omnibus, diiudicabatur ab omnibus, cuius & occulta cordis pãtefiebant. Quibus auditis, cadebat ille in faciem, adorabat Deum, fatebaturq;, quòd Deus verè in Ecclesia esset. At verò dæmones alia quadam ratione, vel per idola (ex quibus oracula olim fundebant) vel per suos illos, quos energumenos Græci vocant homines. s. quos detinent, vexant, violant, perturbant, de nostris cogitationibus vera quandoq; effari potuêre, coniectura. s. ab externis quibusdam mutationibus, quę magnę in corpore, ab internis cogitationibus fieri solent, accepta vel ex imagine, quam in interiore sensu nostro conspicere possunt, sine qua nulla vnquam mentis agitatio, nullus extare potest animi motus, vt philosophi docuêre: verùm etsi de his, aliisq; rebus occultis vera quandoque loquãtur, siue subtilioris sensus acumine, siue experientia callidiore, siue rerum quę in vita contingunt, diuturniore obseruatione: frequenter tamen, diuina prouidentia, quæ rebus humanis nunquam deest, decipiuntur: frequentius obscuris vera inuoluentes decipere satagunt eos qui sibi credunt, nunquam tamen adeo perfectè veritatem exprimunt, vt nõ aliquid ex propriis immisceãt, ac propterea mendacia & fraudes loquantur, qui toti ex mendaciis & fraudibus compositi sunt, & ingenia habent ad fallendum parata: quo fit, vt nonsatis mirari queam hominũ quorundam deprauatos animos, vel dementiam potius, qui ad agnoscendum quid quisque intra se tacitus cogitet, aut quid futurum sit cras, ad magicas confugiunt artes, quarum & inuentores, & doctores dæmones fuisse constat: vnde enim homines, quibus artibus cogantur dæmones, nisi ab ipsis dæmonibus discere potuissent? His artibus quicunque vtuntur, infideles sunt: credunt enim in dæmonibus numinis aliquid, seu diuinitatis inesse. Has artes quicunque colunt, idolorũ sunt proculdubio cultores, quæ non perficiuntur, nisi signis quibusdam, & muneribus, atque precationibus, quæ sacrificationum loco dæmonibus sunt. Qui vsque adeo diuinos honores affectant, vt eorum gratia hominibus se subiiciant, & hominum iussis obtẽperent, ac propterea nul-

lo clariore argumento sanctissimus pater August. bonos Angelos à malis separant, quàm hoc, quòd illi adorari se, & coli vetant, ac Dei conseruos se esse hominibus affirmant. Hi verò ad impiè seipsos (Deo vero ac viuo relicto) colendos, & adorandos, quibuscunq; possunt signis admirabilibus, homines inuitant. Nullę denique sunt artes, quæ magis hominum societati, & coniunctioni aduersentur (sicut Magicæ) vt enim reipublicæ hostis censendus est, qui cum coniuratis aduersus remp. nimis familiares habet congressus, ita vniuersæ reip. humanæ hostis iudicandus est, qui cum dæmonibus (perpetuis illis humani generis osoribus) fœdera, & pactiones sancire non veretur, ac proinde Romanorum antiquissimis legibus Cicero commemorat esse cōscriptum, ei, qui hoc fecerit, supplicium esse constitutum, & mulier illa furens, inuitam se ait ad Magicas artes accingi. Quod tanquā ex Romanorum institutis dictum, accipiendum est, qui, quum multa acceperint sacra, Magicas artes semper damnarunt. Sed quid externa affero testimonia? Dei viuentis verba sunt hæc. Dixistis: percussimus fœdus cum morte, & cum inferno fecimus pactum, flagellum inundans, quum transierit, non veniet super nos, quia posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus. Idcirco hæc dicit Dominus: Delebitur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum cum inferno non stabit, flagellum inundās, quum trāsierit, eritis ei in conculcationem. Concluditur ergo graui admodum, & longè magis necessaria argumentatione, quàm vllæ sint Mathematicorum rationes, Domini nostri Iesu Christi diuinitas, ex eo, quod penitus abditas, in humanis cordibus cogitationes introspiciebat, & totum hominem qualiscunque esset, intus scilicet & foris, non opinione dubia, non alio docente, atque indicante, sed notitia clarissima, tanquam in præsentia, atque ante suæ mentis oculos propositum intuebatur: ac proinde, vt Ioannes Euangelista dixit: Non erat opus, vt quis ei testimoniū perhiberet de homine: ipse enim sciebat, quid esset in homine. Hæc certa est, & propria diuinitatis nota: hæc supernæ illius nostræ proprietas, atque vis.

Isa. 28. d.

Ioan. 2. d.

Verùm enimuerò tum præcipuè hoc argumento suam patefaciebat diuinitatem, quum Pharisæi & scribæ hominum genus, quod sibi mundum videbatur, & tamen non erat lotum à sordibus, vanissimis suis cogitationibus, vel eum impiè sibi diuinitatem vsurpare taciti putabant, vel tanquam maleficum quendam, & iniustum hominem intra semetipsos execrabantur. Hinc apud Matthęum, quum in eorum animis, qui paralyticum sibi offerebant, magnam fidem contemplaretur, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. Quum deinde scribarum videret cogitationes, dicentium intra se: Hic blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Vt quid (inquit) cogitatis mala in cordibus vestris? Quid est facilius dicere, dimittuntur tibi peccata tua: an dicere, surge, & ambula? Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatē in terra dimittendi peccata, tunc ait paralytico: Surge, tolle lectum tuum, & vade in domū tuam. Dum paralytico sanitatem restituit, in ipso hominis filio potestatem dimittendi peccata agnosco, & suspicio. Dum verò occultas profert cordium cogitationes, supremam in eo diuinitatem video, & omni cultu veneror, colo, adoro. Apud Lucā verò (cuius Euangelij pars, lectio fuit hodierna) iure mihi videntur turbæ admirari, quòd dæmon solo verbo eiiciatur, quodq; loquatur mutus, surdus audiat, videat cœcus, sed illud longè est admirabilius, quòd scribarum, & pharisæorum impuram viderit, ac nefariam illam cogitationem, etiam priusquam proferretur: in Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia. O scelestam, sacrilegam, capitalem vocem, ô impios, & omni facinore contaminatos homines. Quæ societas luci ad tenebras? Quę autē conuentio Christi ad Belial? Aut quę pars fideli cum infideli? Quis autem consensus templo Dei cum idolis?

Matt. 9. a.

Mar. 2. a.

2. Co. 6. d.

Vos, vos scelerosi, & furiis agitati dæmonia non eiicitis, sed in vestris, & eorū (qui vos audiunt) pectoribus alitis. Cum dæmonibus, tanquam cum crudelissimis humani generis hostibus non pugnatis, sed familiariter, & amicè viuitis. Dæmonum mendacia, & fraudes non horretis, neque formidatis, sed ad eos, tanquàm ad aras, in vestris necessitatibus confugitis, qui tenebris obscuratum habetis intellectum, ac alienati estis à vita Dei propter ignorantiam, & cæcitatem cordis vestri. Quid plura? Ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere, qui homicida erat ab initio, & in veritate non stetit. Sed iam tempus est, vt paucis absoluamus Domini nostri Iesu Christi sermonem

Ioan. 8. f.

nem quo improbam hanc retundit cogitationem.

Omne regnum in seipsum diuisum, desolabitur, & domus supra domum cadet. Si autem & satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum ipsius? quia dicitis, in Beelzebub eiicere me dæmonia? Videte, obsecro, an sermo hic viuus sit, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsq; ad diuisionem animæ, & spiritus, cōpagū quoque, & medullarum, & discretor cogitationum, & inteotionum cordis. Esto, concedatur quadam ex parte, verū esse quod cogitatis, vt scilicet dæmon eiiciat dæmonem, cur hoc signo, quod futurum est consequens, non præsentitis, ruinam videlicet, & interitum regni dæmonis? Nullū enim certius eius rei extare potest indicium, nullum argumentum clarius, quàm discordia: quemadmodum concordia, arctissimum atque optimum omnium est incolumitatis vinculum: cur non videtis, cadente dæmonis regno, vestrum quoque casurum esse imperium, qui dæmonis artibus edocti, more gentium imperatis? Dicitis enim & non facitis, alligatis onera grauia, & importabilia, & imponitis ea in humeros hominum, digito autem vestro non vultis ea mouere. Altera verò vestræ cogitationis pars, quòd in Beelzebub dæmonia ego eiiciam, falsa est, à vobis conficta, & ementita. Nam si ego in nomine Beelzebub eiicio dæmonia, quomodo possent filij vestri in nomine meo dæmonia eiicere, quod & ipsi iam confessi sunt, dicentes, Domine, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo? Ideo ipsi iudices vestri erunt, nō solum sedentes super sedes duodecim, ac iudicantes duodecim tribus Israel, verum etiam comparatione facta ioter maliciosam hanc vestram calumniam, & verissimam illorum confessionem. Porrò si in digito Dei eiicio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei. Si diuina potestate dæmonibus impero, non modo regnum dæmonis ad exitum tendit, & occasum, sed regnum Dei, quod omnem adimit dæmoni potestatem, ad vos vsque peruenit. Nō est hoc regnum, patres sanctissimi, ficta illa, & commenticia Iudæorum, atq; hæreticorum quorundam, nostræ etiam ætatis, fabula, qui dicunt per mille annos, ante diem nouissimum, pios esse regnaturos, qui armis impios omnes profligabunt, & totius orbis terrarum regna, atque imperia, summa cū tranquillitate possidebunt, sed illud, de quo Daniel dixit, Deus viuens, & æternus in sæcula, & regnū eius non dissipabitur, & potestas eius vsque in æternum. Non est hoc regnum esca, & potus, hoc est, vt ex hæreticorum quorundam falso dogmate consequitur, immoderata licentia, & impunita omnium rerum libertas, qua suis quisq; moribus (contemptis omnibus diuinis, atque humanis legibus) barbarè & inquinatè viuere possit. Sed est iustitia, illa (inquam) Dei benignitas, & gratia, qua iustificari homines, & filios Dei fieri (decreto vestro sanctissimo, tanquàm lumine quodam, in magnis tenebris accenso) declarastis. Est pax, non illa quidem qua à bellis, & hostium incursionibus quiescimus, qua fruuntur etiam homines impii, belluæ, atque agri, sed illa, quā nos pœnitentia adipisci consultissime docuistis. Hæc illa est pax, quæ exuperat omnem sensum, quæ furentes in nobis, ac violentos cupiditatis impetus retardat primum, reprimit deinde, denique ita domat, vt (victi atq; subacti) insultare in nos amplius non audeant. Hæc illa est pax, quæ opus est, & cultus iustitiæ, atque inchoatio quædam beatæ illius, & sempiternæ securitatis, in qua sedebit populus Domini in pulchritudine pacis, tabernaculis fiduciæ, & requie opulenta. Est gaudium, non illud, quod ex vitæ huius prosperis rebus oritur, de quo dicitur: Gaudium hypocritæ ad instar puncti, sed illud, quod ab ineffabili Eucharistiæ sacramento (vnitatis quippè nostræ signo, concordiæ symbolo, & charitatis vinculo) effici in cordibus nostris, maturè consuluistis, & opportune sanxistis. Hoc illud est gaudium, quod fructibus spiritus annumeratur, ac propterea dicitur gaudium in spiritu sancto (In his tribus, iustitia scilicet, pace, & gaudio) regnum Dei præcipuè positum est. In quibus, qui diuinia mandatis obtemperando, seruit Christo, placet Deo, & probatus est hominibus.

Sed aduersus sacrosanctum hoc, & salutare Dei regnum, dæmon fortis, armatus nimis diu custodiuit atrium suum, & in pace tenuit omnia, quæ iniustè, & tyrannicè possidet, semper formidans, ne fortior aliquis superueniret, multisq; dolis, & insidiis eius aduentum impediret. Tandem, volente Deo, superuenit fortior illo, sancta scilicet vestra synodus, in spiritu sancto legittimè congregata, cum qua, qui non est, aduersus Christum est: & qui nō colligit, dispergit: vestræ igitur partes sunt (dum in cōcilio estis) vniuersa arma eius auferre

Ad Heb. 4. c.
Mat. 23. a.
Luc. 10. c.
Mat. 19. d.
Dan. 2. g.
Rom. 14. c
Phi. 4. b.
Gal. 5. d.
Esa. 32. d.
Ioh. 20. d.
Gal. 5. d.
Rom. 14. e
Vt supra d.

auferre(hoc est)hæreses omnes demoliri, & mores,& mala disciplina, destructos corrigere,& spolia distribuere,animos.s. falsæ doctrinæ dulcedine,variaque morū corruptela deprauatos, pijs doctoribus, ac magistris, doctrinæ & vitæ exemplo erudiendos tradere. Vestræ partes erunt quum peractis omnibus,in vestris sedibus consederitis,vigilare ne populis vestrę fidei commisis id contingat,quod Iudęorum genti euenturum prædixit Dominus:Quum immundus spiritus exierit ab homine,ambulat per loca inaquosa,quęrens requiem,& non inueniens,dicit:Reuertar in domum meam,vnde exiui. Et quum venerit, inuenit eam scopis mundatam,& ornatam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se,& ingresi habitant ibi, & fiunt nouissima hominis illius peiura prioribus. Videte ne per vos eiectus spiritus immūdus,dormientibus postea vobis,& nimium securis,cum omnibus spiritualibus nequitiis (septenario numero designatis) reuertatur,& deteriora seminet,quā ea sint, quæ nunc extirpatis. Vestræ partes erunt, omnem adhibere operam,vt quod quoti-
Matt.6. die præcamur,quotidie fiat. Adueniat.s.
1.Cor.15. & perficiatur regnum Dei,vt quandoque
Apoc.7.c videamus Iesum Christum,omni euacuato principatu,potestate,& virtute,inimica quoque destructa morte tradentem regnum Deo,& patri. Cui sit benedictio,& honor,& gloria, & potestas in secula seculorum. Dixi.

ORATIO APVD IL lustrissimum Cardinalem Crescentium in Concilio Tridentino Legatum plena Episcoporum concione habita, per Reuerendum dominū Paulum Pasforam, Sacræ Theologiæ professorem.

Vperem(Patres conscripti) me huiusmodi apud vos orationem habere, quæ & mihi dicenti beneuolentiā, vobis audientibus spem, & lætitiam conciliaret. Cum multos per annos œcumenicum hoc Tridenti concilium(eo quia diuersi diuersa sentirent)ad suum scopum proueheri,ne dum promoueri perducique poterat, fortasse quispiā apud vos,nec per se concipere,nec vllam ab aliis spem mutuari potest,vt aliquando (vt est totius Christianæ reipublicæ votum)in suum finem tempestiuè proueha tur. Sed si ad supremi artificis ordinem, cuncta sub numero, pondere,& mensura dimetientis respexerimus, ad optatum prouentum,propriumque signum propediem emersurum (Et quod non poterit aliter contingere)facilè demonstrabitur. Ita singulorum vniuersorumque partes concinnè coaptauit,numerisque quibusdam sibi ipsas concordes,consonasq; reddidit,vt futurum disidium inter has nūquam vereri posimus: & licet in huiusmodi demonstratione plura contingant, tamen pro mea penuria & tenuitate in gazophilacium Domini aliquid mittere conabor. Ipse etenim qui hanc mundi machinam fabricatus est, ab eo ipso vniuersi primordio,numerum binariū vtraque primitate primum,creationum consecrauit. Ex duobus inquam principiis mundi originem constituens,cœlo primā generationis prærogatiuam, terræ verò secundam tribuit. Vti Moses principio Deum cœlum & terram fecisse insinuans, quæque mediam horum regionem explent comprehensim significauit. Quemadmodum verum est,quęcunque hoc mū di stadio continentur, Summi Pontificis, & Cæsaris potestati subiecta esse non am bigimus. Non tantum à cœli,& terrę fabricatione numeri dualis incœpit consecratio,verumetiam nec satis superq; fuerat,Deum optimum,maximum,Adam fecisse, nisi adiutorium simile sibi condonaret. Vnitas in sua quidem natura sterilis est,cum non sit numerus, nec fœcunditatem in se recipiat. Indiuidui species nec producere, nec conseruare poterat. Humani igitur generis propagationem à duobus oportuit emanare. Hinc relationum nexus:nam si pater est, filius est. Si Dominus,seruus est:alterum sine altero rerum natura non patitur. A numero inde binario relationum ratio proficiscitur,mundus expletur, natura ipsa perficitur. Æquè inter quærentes an res sit?& quid sit?numerus binarius,cunctas absoluit quæstiones habitis quia est,& propter quid est. Fecit quoque Deus duo luminaria, Vnum Diei, alterum nocti præsidens. Ex duobus,videlicet corpore, & anima, hominem fingeus,oculis,auribusque duabus, Brachio,femoreque duplici decorauit. Duo,alterum in Deum, alterum in proximum,sancivit mandata. Vnde tota lex pendet & prophetæ. Duas Mosi tabulas digito suo protulit scriptas. Duo condidit testamenta, duosq; sibi asciuit popu

los Proh Dei fidē quid aliud est? si in hoc numero duali admirabile sacramentum abditum non est? Vide Dominum inter duo animalia vagientem, inter duos latrones in cruce pendentem. Inter duos discipulos in Emmaum euntes scripturam interpretantem. Duas claues tradidit Petro, eiusdem Petri manibus duo effulsêre gladij, quos pro Christi defensione se habere professus est. Ad cœlos demum vnde venerat reuertenti duo sibi, astitêre viri. Et hæc omnia consequentiæ gratia sunt secuta, cum duarum partium disparium, diuinæ naturæ scilicet, & humanæ, vna hypostasi in se ipso supra hominis captum operatus esset admirabilē iuncturam. Ex hoc, inquam, patres conscripti, numerorum vtraq; primitate primo, & sacrorum sacerrimo, mei proloquij argumentum sum auspicatus. Si apud nos ipsos intelligentiam nostram expendamus, non casu, non fortuna, at potius necessaria Dei omnipotentis dispositione duos principes supremos, videlicet Pontificem maximum, & Cæsarem supreme imperantem, sibi mundus elegit. A quibus diuina & humana proficiscerentur, & ad eosdem redirent. Id Christum satis ratum habuisse intelleximus. cum quę Cęsaris Cæsari, & quæ Dei Deo, reddenda esse (Iudæis efflagitantibus vtrum Cæsari pendendus esset census?) declarauit. Hi mundo imperant, regibus, principibus & populis decreta statuunt, superbos domāt. Humiles erigunt, nutantes in Ecclesia, & dubios in fide corroborant. Et nisi sibi ipsi cohæreant, concordent, consonéntque quæ media sunt inter fines istorum omnino in deterius caderent, ne dum consistere non possent. Nisi cœlum generationi faueret, terra non produceret suo species correspondentes generi. Diebus Heliæ clausum est cœlum annis tribus, & mēsibus sex, & fames perualuit maxima vbiq; gentium, eo quia cœlum terræ infensum nec rorem nec pluuiā dabat. Væ væ nobis inquā patres conscripti, vel hoc maximè tempore, nisi principes isti in Ecclesia vigerēt, seq; mutuo respicerent: Pontifex videlicet Beatissimus, qui Deū pro eius Ecclesia suis præcibus indesinēter interpellat, & Imperator inuictissimus, qui eandem fouet, armisq; validissime instans præsensq; tuetur: quæcunque hoc sub cœlo patent pessundarent, & in præceps abirent. Cùm aliquando inter hos efferbuit dissidium, vndique ortæ calamitates, vndique effusæ sunt tenebræ, fidei splendor hæreticorum nubē suffusus, minimè potuit ad pristinum suum reuocari candorem. Caueant qui Christum induunt: caueant eius diffindere vestem: est enim Ecclesia tunica Christi inconsutilis, ex integro texta, à militibus conseruata indiscissa ita perpetuo conseruanda. Si summus Pontifex, & Imperator idē velint, idemque sapiant se ipsi seruabunt: & quæ intra ipsos sunt multo melius cōseruabuntur. Isti sunt duo cherubin, quos præcepit Dominus Mosi, vt aureos, & productiles faceret vtraque parte oraculi, vt cherubin vnus esset in latere vno, alter in altero, vtrunque latus propitiatorij tegentes, expandētes alas, & operientes oraculū, respicerentq; se mutuo versis vultibus in propitiatoriū, id est, in Christi Ecclesiā militantē, ab ipsis fouendam, gubernandā, & tuendam. Ab eisdem ipsis concordibus cunctæ res pacis, & belli fœliciter administrabuntur, præsto scilicet futuro alterutro quocunq; vsus vocauerit. Tandē his vltimam manum imponam, inque mei sermonis scopum intuendo non progrediar in infinitum. Isti quidem sunt, quos sibi mundus elegit, vt Christianæ reipublicæ pręficerentur, scilicet Carolus quintus per multos annos summe imperans, & Iulius tertius hos paucos ante dies dignissime ad sanctissimi Petri apicem assumptus, qui veluti eiusdem duo beatissimi Petri gladij adusq; nostra tēpora seruati, Christi seruatoris nostri, & Ecclesiæ eius honorem protegerent, augerentq;. Et sunt duæ columnæ in porticu Salomonis erectæ, & duæ oliuæ, duoq; candelabra in cōspectu Domini terræ stantes. Et si quis voluerit eis nocere, ignis exiet de ore eorum, & deuorabit inimicos eorum. Et si quis voluerit eos lędere, sic oportet eum occidi, hi habent potestatem claudendi cœlum ne pluat, & potestatem habent super aquas conuertendi eas in sanguinem, et percutere terrā omni plaga quotienscunque voluerint. Hi ita in Deum, & eius Ecclesiam, sunt amoris vinculo constricti, vt eadem cupiant, eademque sentiant, quapropter quodcunque fuerit sibi placitum, optime, vt ne quid nimis, exactissime, & dicto citius explebunt: vel istis maxime temporibus, hoc vnum exoptant. Huic vni omnem curam, omnem operam, omnemque actionem impendunt, tanquam sagittarij signum intuentes, (vt cunctis est meridiana luce clarius) manibus, pedibusque in hanc sententiam eunt, qua

sanctissimo hoc Tridenti concilio, suum decorum assequi, astringere, fideique pristinum splendorem sibi vendicare cōtingat. Et quoniam hoc(vt pluribus præmonstratum est rationibus) est munus duorum sibi inuicem correspondentium, totis viribus sunt à nobis orādi duo sanctissimi principes terræ, Cœlorum clauiger Petrus, lectionis, electionisque vas, & doctor gentium Paulus, quorum solemnia hodie præuenimus. Vt quemadmodū eorum signis, & doctrina, toto orbe terrarū Christi fides resplenduit, & Roma quæ erat mater erroris, facta est magistra veritatis: ita suis precibus, & meritis à Domino nostro Iesu Christo exorare velint, vt hanc suæ Ecclesiæ causam(quæ eadem est totius Christianæ reipublicæ causa)prouehere dignetur, & finire, perpetuisque temporibus hæreticorum ora ignito obstruere calculo. De quorum principum vita, meritis, & mutua viuentium atq; morientium dilectione, satis superq; perquā Reuerēdus Voxmedianus Doctor Hispanus, vestras mentes, aureſque beneuolas crastina die lepida, rara, candidaque doctrina permulcebit. Nos verò(vt vestrum est omnium vna sententia) eosdem beatissimos mundi patronos, & lampades quantum possumus piis mentibus veneremur, vt quibus mors initium viuendi facta est, ita sit nobis vitæ nouitatis exēplo.

ORATIO DE CIRCVNcisione Domini habita in Concilio Oecumenico Tridentino Anno Domini. 1552. per F. Euerhardum Billicum Colos niensem Theologum, Fratrum Carmelitarum inferioris Germaniæ Prouincialem.

NIsi existimarem Reuerendissimi, Illustrissimi, amplissimique Patres & Domini, Sanctę Sedis Apostolicę Legati, Præsides, Principes Electores, Ecclesiarum Christi Antistites, Oratores, vosque auditores beneuoli, omni cùm eruditionis tum virtutum genere præstantissimi: Nisi, inquam, existimarem persuasum vobis iam esse, me non temerè aut vltro hunc dicendi locum occupasse, sed illorum potius iussu atque imperio quibus refragari non licet, eaque de causa, si non expectationi vestræ satisfacio, si non pro amplissimi huius consessus dignitate, aut rerum dicendarum maiestate, fuero munus istud exequutus, vos facilem daturos veniam, benigneq; & humanitet quodcunque acciderit laturos, nullus profectò mihi nunc adesset animus, nullaque prosequendi muneris cæpti fiducia. Præsertim cùm non ignorem, & quanti Sacrosanctum hunc cœtum vestrum, eorum nimirum, quos Deus, qui omnia prudentissimè, sed præcipuè Ecclesiam suam moderatur & gubernat, eidem regendæ præfecit, & Apostolis potestate æquauit, lucemque insuper huius mundi & terræ salem non dubitauit appellare, tantillus ego facere atque æstimare debeam, & quòd illa sit rerum(quas hodie nobis Ecclesia recolendas atque adorandas proponit)magnitudo, quæ ab ingenio humano non capiatur, illa profunditas, quæ inuestigari nisi Spiritusancto docente nequeat, illa sublimitas, quæ cœlum attingat, illa denique impetscrutabilis subtilitas, quæ non Philosophiæ modò naturalis fugiat indaginem, verumetiam à spiritualibus huius aëris nequitiis nequeat deprehendi.

Quanuis in oculis huius carnis, & cogitatione eorum qui terrena sapiunt, res eædem tales ac tantæ non appareant, sed paruæ potius, humiles, ignobiles, ac contemptæ. Siquidem proponitur nobis paruulus dierum octo, infans, imbecillis, natus in humili tugurio, pannis inuolutus, in animalium præsepio cubans, hodie ritu Iudaico circuncisus. In quo mortalis oculus, quid suspicaretur arcani, diuini, aut admiratione dignum contineri? Tractabant enim paruulum hunc manibus suis eius circuncisores, perinde atque paruulos alios cultro petrino resecabāt prępputiolum, sanguinem profluentem absterg ebant, manu medica curabant vulnus, nec videbant quicquam præterea accidere, vnde in cogitationem de eo altiorem adducerentur. Quanquam reuera erant omnia hæc diuinis iisdemque incomprehensibilibus mysteriis plena, ac digna quæ mirarentur cœlum, terra, & omnis creatura, quæque attonitos redderent, nō homines modò, verumetiam sublimes illos beatorum spirituum choros, Angelos, Archangelos, Cherubin & Seraphin.

Quis enim vel hominū vel Angelorū non vehementer admiraretur quòd tantus ille, immensus & æternus rerum omnium fabricator, quem neque ingens huius orbis machina, neque spatiosissima illa cœli volumina capere sufficiūt, exiguo corpuf- S.Paul. Luca 2.

corpusculo se totum inclusit? Quis non obstupescat, quòd qui hominem mortalem formauerat, voluit tandem & ipse fieri homo, communemq; cum factura sua subire vitæ societatem? Quòd humilis de parente nascitur humili, cuius maiestatem Angeli adorant, pertimescunt inferi? Quòd pauper & velut rerum omnium indigus venit in hanc lucem, qui solus est diues: cuius sunt munera quicquid vspiam habere videmus? Quòd ille cui obsequitur, cui seruat excubias vniuersa cœli militia, diuersorio exclusus, nascitur inter armenta, in stabulo sordido, & non in conspicuo aliquo thoro, regio cultu fulgente? Quod pannis vilibus inuoluitur & ligatur, ille fortis, ille robustus gygas, qui Diabolum mundi tyrannum, omnesq; aereas potestates venerat expugnare? Quòd ille cui cœlum vice throni est, cuius scabellum est terra, quem regnare in domo Iacob, & in solio Dauid sedere oportuit, iacet in præsepio animalium? Et vbi hic est cernere Prophetarum illa de Christo vaticinia? Et quòd ita demum (ne quid ad cumulum miseriarum deesset,) circunciditur, mutilatur in carne tenella, & sanguinem fundit innoxium, quasi peccator sit & immundus, qui veniebat tollere peccata mundi, qui de spiritusancto conceptus & natus erat, nullius inquinamenti vel reus vel capax? Quorum profecto nihil fortuito casu aut fato aliquo accidisse, sed Dei solius prouidentia infallibili, nemo nisi qui omnis religionis prorsus sit expers, nō fateatur. Deus enim qui prouidentia sua admirabili gubernat omnia, sine quo nec capillus de capite, nec folium cadit ab arbore, custos Israelis, qui non dormitat nec dormitabit, cùm in cunctis operibus suis vigilantissimus sit, & sapientissimus in incarnationis Christi filij sui opere, visus est reconditos illos sapientiæ & bonitatis suæ thesauros semel omnes effudisse, omnes mundo ostendisse. Nusquam enim maior apparuit eius bonitas, nusquam tam admirabilis eius sapientia. Quod dum tacitus mecum reuoluo ac contemplor, mēs admiratione liquitur, stupet ac riget, vt non iniuria munus susceptum, Patres Reuerendissimi, exhorrescam. Quis enim confidat consilium Dei & rerum istarum arcana, suo assequi ingenio, suisque ea verbis explicare.

Psal. 98. Heb. 1. 4. Reg. 6. Esa. 4. Psal. 18. Coloss. 2. Esa. 66. Daniel. 7. Luc. 2. Psal. 131. Ioan. 1. Luc. 1. Sapien. 8. Matt. 10. Psal. 120. Rom. 11. Esa. 40.

Quapropter auxilio non qualicunq; sed diuini numinis afflatu mihi opus esse probè intelligens, illum ipsum censui adeundum Puerum, quem circuncisionem in carne sua sacrosancta pertulisse miramur: & illam in quam nemo frustra suspexerit tantorum mysteriorum parentem, quæ omnia hæc diuinitus edocta erat, quæq; vt eadem & nobis aperiantur, potest ab ipso quem genuit, lactauit & fouit, impetrare, consulendam. Quam idcirco consilium est non humanis sed angelicis salutare atque interpellare verbis. Ad illam siquidem, vt meminimus, salutationem, & Spiritus sanctus de cœlo lapsus, virginem hanc complexus est, numineq; suo obumbrauit atque impleuit, & verbum illud æterni Patris in eiusdem (ibi vt incarnaretur) se demisit vterum. Si fuit autem tanta salutationis illius vis, quid ni speremus & nos. Spiritus illius & verbi diuini saltem igniculum ac sensum aliquem (voce prolata) in corda mentésque nostras illapsum iri? Hoc igitur dum ago Patres Reuerendissimi, vos me voce præeuntem, mente sequi, taciteque mecum precari, ac dicere ne grauemini. Luc. 1.

Circumcise puer nobis mysteria pande,
Cur fluat innocui sanguinis vnda tibi.
Et cur non meritam tua dent præputia pœnam.
Si tamen hanc ratio cor patrare soli,
Tu quoque consilij cœlestis conscia virgo:
Quæ puerum hunc salua virginitate paris,
Quam docuit sensus arcanos missus ab alto
Angelus, at potius spiritus, ipse sacer,
Spiritus ille tuo sacro qui pignore ventrem
Numine fœcundum reddidit ipse suo:
Tu causas inquam memora, te diua precamur
Cur circumcidi debuit iste puer.
Adsis & Angelicas clemens prius accipe laudes,
Virgo salutiferi plena fauoris aue.
Est Dominus tecū, super omnes æque benedicta
Fœmineum, partu cum pia virgo tuo. Amen.

Nunc de adfuturo mihi eius fauore qui nuper natus pastoribus apparuit, & hodie circūcisus, redemptionis humanæ arcam quandam nobis exhibuit, potensque est & sensum atque intelligentiam mysteriorum inspirare, & verba quibus explicentur suggerere, bono animo confisus, tractationem sed religiosam, eorum quæ in Euangelio recitata sunt ausim tentare.

Complectitur autem Euangelium verbis breuissimis, res duas maximas, non oscitanter prætereundas. Quarum altera est Christi Domini nostri in carne quam de semine Abraham assumpsit, iuxta legis præscriptum circuncisio. Altera nominis eius germani & proprij diserta impositio. Nominis, inquam, non hominum industria iuxta mensuram atque æstimationē naturę apparentis in carne inuenti Luc. 2.

ac dictati. Sed quod ante ſecula os Do-
Eſa. 62. mini nominauit, quod Angelus priuſquã
Luc. 4. conciperetur nunciauit, quod non carna-
lis naturæ vires, ſed potentiam ſignifica-
ret diuinitatis, legationemque illam vo-
bis exponeret, cuius gratia filius ille Dei
altiſsimi, de ſinu patris deſcendiſſet in
Matth. 1. hunc orbem. Vocatus eſt enim Ieſus, Id
eſt Saluator, quoniam ad hoc miſſus erat
à Patre, & venerat vt ſaluum faceret po-
pulum ſuum à peccatis eorum.

Quemadmodum autem non crepun-
dia puerilia erant, aut ocioſa ſpectacula,
quæ primo natiuitatis ſuæ die Chriſtus
mundo oſtentauit: ita & de circunciſio-
ne ac nomenclatura diuiniſsima nobis
exiſtimandum eſt. Quinetiam, ſi ortus e-
ius initia illa fuiſſent ab omni myſte-
rio remota, ſi nihil intra ſe continuiſſent
arcani, non poterat tamen ocioſa eſſe e-
ius iuxta legem circunciſio cruenta, aut
nominis Angelico monitu facta impoſi-
tio. Iam verò tanta in crepũdiis illis latu-
it diuini concilij prudentia, tanta in ob-
ſcura nocte claritatis diuinæ lux, tanta in
apparatu humili, ac contempto rerum
maieſtas, quantam ingenium humanum
neque intelligere ſatis, neque admirari
ſufficiat.

Philip. 2. Nam quod formã hominis aſſumpſit,
cum Deus eſſet, quare factum exiſtimabi-
mus? Num quia ad eius Maieſtatem con-
ferebat, aut præſtantius erat in ſpecie ho-
minis quàm Dei, in forma ſerui quàm
Domini huic mundo apparere & inno-
teſcere? Quis demens ita cenſeat? Verum
ideo voluit carnem aſſumere peccati, vt
eam à contagionis paternæ graui morbo
Coloſſ. 2. ſanaret: Homo fieri, vt hominem qui per
peccatum viluërat, diuinitatis ſuæ conſor-
tio rurſus nobilitaret: ſic enim Apoſtolo-
2. Pet. 1. rum princeps ille ait, vt nos diuinæ con-
2. Cor. 1. ſortes faceret naturæ: apparere in forma
ſerui, vt de ſeruis reges faceret, & in re-
gnũ nos transferret gloriç ſuç. Et quod
de parente, ſecundum ſeculum iſtud, hu-
mili natus eſt, quare committere voluit?
Non erãt præſtantes illuſtri loco poſitæ
virgines aut fœminæ de quibus naſcere-
tur? aut ſi tantus erat erga virginem hãc
amor, tantaq; gratia, non potuit eam pri-
us magnificis exornare titulis, aut potẽ-
Coloſſ. 1 tiæ opumq; ſplendore illuſtrare? Potuit
Luc. 1. vtique, ſed infirma mundi elegit, volens
confundere fortia, veniebat enim poten-
tes deponere de ſede, & exaltare humi-
les. Sic quod pauper venit: Num defuiſſe
ei opes putabimus? minimè. Sed cum eſ-

ſet diues, propter nos egenus factus eſt, vt
nos locupletaret. Vt eius inopia nos diui- 2. Cor. 8.
tes eſſemus. In nocte venit, quia voluit Coloſ. 1.
nos eripere de poteſtate tenebrarum: vo- Luc. 2.
luit illuminare tenebras noſtras, vt popu-
lus gentium qui ambulabat in tenebris, Eſai. 9.
videret, ſicut in Propheta dicitur, lucem
magnam, & habitantibus in regione vm-
bræ mortis lux iſta orir etur. Quod aũt
in ſtabulo naſcitur, in ſordibus, inter ar- Luc. 2.
mẽta, rationẽ aſsignat Euãgeliſta: quia, in- Prou. 21.
quit, non erat ei locus in diuerſorio. Ergo
ne in cuius manu ſunt corda filiorum ho-
minum, officioſis alioqui erga fœminas
puerperas hominibus non potuit tantillũ
inſpirare ſenſus humani, puerperæ iſti vt
ceſsiſſent hoſpitium? Potuit, ſed quoniam Baruch. 3.
nos quçrebat, atq; ad nos deſcendere vo-
lebat, ibi cùm naſci oportuit, vbi nos era-
mus. At vbinã eramus? Num in ſtabulo a-
liquo, vt propterea deſcenderit in ſtabulũ?
Etiã in ſtabulo iacebamus animaliũ bru-
torũ: Animales enim rationis obſcurata
luce, per peccatum facti, & paradiſo volu- Gene. 3.
ptatis, quç nobis pulcherrimum ac iucun
diſsimum hoſpitium dabat, excluſi, atque
in hunc mundum eiecti, de mundo nihil
feceramus prçterquã ſtabulum animaliũ.
Homo enim cùm in honore eſſet nõ in- Pſal. 48.
tellexit, comparatus eſt iumentis inſipi-
entibus, & ſimilis factus eſt illis. Hinc Pſal. 72.
quidam ſanctorum dicebat: Vt iumentũ
factus ſum apud te. Quod ipſum volens
ille quando venit in hunc mundum ſi-
gnificare, in ſtabulum animalium deſcen-
dit, fœtores & ſtercora noſtra non exhor-
reſcens, vt in animalium ſuorum medio
agnoſceretur. Quin ſupereſt & alia ratio
quare in ſtabulum deſcenderit. Nempe Abac. 3.
voluit ante ſe paſtor bonus minare gregẽ
ſuũ, & ad paſcua meliora adducere. Quo-
modo enim aliàs impleretur, quod præ-
dixit de eo Spiritus ſanctus per prophetã.
Habitabit lupus cum agno, & pardus cũ Abac. 3
hædo accubabit, vitulus & leo & ouis ſi-
mul morabuntur, & puer paruulus mi-
nabit eos? Math. 2.

Quale verò eſt quod iacet in præſepio? Luc. 3.
Ioſeph ille cui commendatus erat, & qui
pater eius eſſe credebatur, non tantillum
contulit in paruulũ hunc impendij, vt cõ
paraſſet ei ſaltẽ cunas? Nihil profectò, ni-
hil fidelisſimus ille I E S V paruuli nu
tritius eorum quæ ad alumni ſui æduca-
tionem pertinebant neglexit: quia ſolli-
citi patrisfamiliàs munia oĩa diligenti Luc. 2.
ſedulitate obibat. Sed hçc fuit Chriſto de-
ſtinata volũtas, voluit eſſe animaliũ ſuo-
rum

rum cibus: eaque de causa in præsepium, vnde pabulum animalia sumunt, reponi. Caro enim eius aliis stipulas sapit & fœnum, aliis paleas, aliis nauseam citat, aliis solidus est cibus, aliis adeps frumenti, aliis panis Angelorum. Sumunt enim & boni & mali, sorte tamen inæquali, vitæ vel interitus. Si bruti sumus, nec rationem sequimur vitę ducem, aut si delectat nos in ignorantia Dei permanere, & asini sumus, non diiudicantes corpus Domini: quid aliud quàm stipulas sapiat & fœnum? Si leones sumus truculenti & immites, aut boues terræ huius cultores, quid sapiat aliud quàm paleas? sic enim scriptum est: Leo & bos commedēt paleas. Si erramus cum Iudæis in solitudine, dicimus: Nauseat anima nostra super cibo isto leuissimo. Si paruuli sumus in Christo, lac nostrum & mel nostrum est. Si adolescimus, solidus est cibus, & frumentum & adeps frumenti. Si verò perfecti iam sumus, panis est Angelorum, habens omne delectamentum & omnem saporem suauitatis. Adeo omnium animalium suorum generi attemperatus est hic cibus, & pro cuiusque palato vnicuiq; sapit. Quæ ratio est, quare iaceat in præsepio tanquam in pabulum expositus. Iā quod ligatur fasciis & pannis inuoluitur, poterat forsan alicui videri ideo factum fuisse, ne tenelli artus pueri distorquerētur. Sic enim solent paruuli vinciri & fasciis illigari, donec eis articuli firmentur, & robur acquirant. Sed quid Christo cum fasciis & ligaminibus istis, qui exultauit vt gygas ad currendam viam, cuius egressus à summo cœlo fuit? Verum hi panni, legis sunt volumina in quibus latuit, tanquam panniculis velatus atque obductus. Quo factum est, vt scribæ & legis periti Iudæorum, multa quidem de Christo, quę in lege contineri sciebant, docere potuerint, non autem agnoscere, quoniam inuolutus illic latebat, & manet ante oculos eorum velamen, vsque in hodiernū, atque hoc est quod ille dicit: Opertum est eis Euangelium, nobis autem, quibus præbuit seipsum viuum, quibus manifestatus est in carne, quibus membranas illas vt intelligeremus scripturas aperuit atque explicuit, totus iam patet, totus apertus & manifestus est.

1.Cor. 11.

Esaie. 65.

Num. 21.
1.Cor. 3.
Heb. 5.
Psal 77.
Sap. 16.

Psal. 18.

Ioan. 7. 8.

2.Cor. 3.
2.Cor. 4.
Act. 1.
2.Timo. 3.
Luc. 24.

Adeo sub velamento rerum humanarum latuēre consilij diuini arcana: adeo iam tum ab ipsis incunabulis puer paruulus figuris & ęnygmatibus istiusmodi, præstantissimo quodam docendi modo, nos erudiens, cathedram tenet magistri docentis, quandoquidem ipse est vnicus ille magister noster, legifer noster, Rex noster, & sicut nomen eius sonat, Saluator noster. Esai. 33.

Hæc sunt stabuli tui, præsepij tui, pannorum tuorum, ô puer admirabilis, magnalia, ab oculis carnalibus abscondita. Talibus ludis, talibus spectaculis, talibus crepūdiis, exornantur tibi crinæ pueriles. Hæc sunt magisterij tui ad circuncisionem altioris magisterij sacramentū erudita præludia: hæc sunt ortus tui nocturna, sed supra solem radiantia spectacula testibus syderibus, testibus Angelis, testibus pastoribus, testibus animalibus, in stabulo veluti in magno quopiā ac vndique patente theatro edita. Et verè magnum theatrum quod omnibus hominibus patet, quod innumerabiles admittit spectatores, in quod oculos suos cō iiciunt, quotquot Dominum Iesum quęrunt. Ecquod aliud theatrum spectatoribus suis tam iucunda, tam læta, tam plausu atque admiratione digna exhibeat spectacula? Quę schola, quæ Academia, quod Gymnasium, tam docta proponat auditoribus suis ęnygmata? Qualis autem futura erat eius circūcisio, cuius fuit tam admirabilis natiuitas? Si hæc in nocte, quid in die? Si tanta nobis die primo donata sunt, die octaua, qui mysteriis deputatur, quid putatis expectabimus? Magna profecto necesse est vt sint, quibus commendandis tantus mysteriorum apparatus est præmissus. Agite igitur Patres huc huc repurgate mentis oculos, animumque aduertite. Nam qui mundo sunt corde, Deū videbunt. Obseruemus & quantum fas est consilia scrutemur Dei, si fortè pulsantibus aperire, & quęrentibus arcani quippiam dignabitur ille aperire. Audiuimus puerum tot miraculis clarum hodie, hoc est, octauo natiuitatis suę die, circūcisum, & carnis quidem præputium hominibus secantibus posuisse, nomen verò accepisse diuinitus impositum. Hic Christianæ Philosophiæ studiosorum hominum est imprimis inuestigare, quidnam sibi velit tam accurata ista temporis adnotatio? Neque enim putanduum est sine causa factum, vt circuncisioni destinaretur in lege, non quilibet dies, sed octauus. Qua in re animaduertat quisquis est mysteriorum diuinorum contemplator, septem diebus vniuersum huius seculi tempus contineri. Nemo est enim qui septenis plures aut pauciores numeret dies, &

Luc. 2.

Matt. 5.

Luc. 11.

Luc. 2.

non eosdem iterum atque iterum racurrentes, ducat in orbem seu circulum quédam perpetuum atque infinitum. Erit igitur dies extra hos septem, octauus, tempus aliud & seculum nouum, illud nimirum quod Esaias præsagiit futurum.
Esa.14. Prope est vt veniat tẽpus eius, & dies eius non elongabuntur, miserebitur Dominus
Ephes. 4. Iacob, & Israel saluabitur. Dies septem carnalis sunt præputij, quibus conuersati sumus in desideriis carnis. Dies octauus, dies est ille redemptionis sanctus, in quo signati sumus, tempus est regenerationis
Gal.4. & reconciliationis, quo adoptamur in filios Dei, vt clamemus Abba pater, & signentur nomina nostra in libro vitę, quos antea Deus ignorabat. Sed vt Iudæis, inquiet fortè quispiam, fuerit dies octauus mysticus, nihilne hic datur gentibus? an
Rom.3. Iudæorum Deus tantum, & non etiam
Gene. 49. gentium? Datur vtique & gentibus is qui est expectatio gentium.

Verum aliter Iudæis, aliter gentibus. Nam cùm haberent gentes multorum annorum præpuria longa, & diu in incredulitate & desideriis carnis fuissent conuersati, non eis post transactam hebdomadam dierum in capite hebdomadæ nouæ sicut Iudæis, sed post peracta multorum
Act.14. annorum secula, in capite anni noui, imò noui seculi datur. In præteritis enim generationibus dimisit gentes ingredi vias suas. In quo est videre admirabilem Dei prouidentiam. Qui cum voluisset sibi colligere ex Iudæis & gẽtibus populum vnum, sibique reconciliare ambos in vno corpore, tum prædicare iis qui longè &
Ephes.2. qui prope erant, sic aptauit, sic præfiniuit
Colos.1. dispensationis suæ tempora, vt vno eodẽque hoc die, populo vtrique religioso, quẽ Iudæi (quoniam octauus erat) ex lege, & gentes legem non habentes, ex supersti-
Rom.2. tione venerabantur & obseruabant, vtrisque se exhiberet signaculis duobus cognoscendum, vno carnis, altero diuinitatis. Siquidem hunc diem Iano bifronti superstitiosa gentilitas dedicauerat, quem conuiuiis, salutationibus mittendis & remittendis, strenis & ludis publicis, totum transigebant lætum, dabant & accipiebant munera, mutuæ beneuolentiæ atq; amicitiæ symbola, haud secus ac si temporis præteriti fastidio grauati in nouam vitæ conditionem transire gestirent. Qua de re veterum Poetarum quidam sic concinit carmine.

Prospera lux oritur, linguisque animisque fauete:
Ouidius *Nunc dicenda bono sunt bona uerba die.*
Fasto.1. *Lite uacent aures, insanaque protinus absint*
Iurgia, differ opus liuida turba tuum.
Salue festa dies, meliorque reuertere semper,
A populo rerum digna potente coli.

Ad quem modum gentes per ignorantiã veri Dei Iano bifronti & nihil videnti tribuebant, quæ erant solius Christi. Christus enim, (non Ianus) conciliator est animorum, omnisque beneuolentiæ in ho- Ioan.13.
minibus author. Hic prædicat, vt Propheta ait, annum placabilem Domino. Esa.61.
Hic propter testamentum vetus, quod respicit à tergo, & nouum, quod coram spicit, in finem seculi duraturum, & quoniam mediator est inter Deum & homi- Heb.4.9.
nem, bifrons poterit non iniuria videri, sed ob id potissimum, quòd non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius, & oculis eius omnia sint nuda & aperta. Hebr.4.
Hic dat strenas & munera auro gemmisque meliora. Dedit enim nobis hodie è bonitatis suæ thesauro strenas binas inæstimabiles, quibus nihil preciosius, nihil optabilius esse possit.
Dedit munera duplicata, eximię erga nos charitatis suæ symbola. Quorum alterum præcioso eius sanguine notatum est, naturæ humanæ signaculum: Alterum verò de cœlo nomen allatum signaculum diuinæ naturæ. Sanguine autem eius quid 1.Pet.1.
preciosius? Et nouo suo nomine exhibuit nobis æternæ salutis spem, nec enim aliud sub cœlo datum est nomen homi- Act.4.
nibus in quo oporteat nos saluos fieri, & fœlicem æternitatis annum auspicari. Salute autem æterna quid optabilius?

Circumcisionis character humanæ illius carnis, quæ pro redemptione generis humani venit ab Abraham, est signum, datum non solis Iudæis, sed & gentibus vt promissio impleretur. In semine tuo Gene.22.
benedicentur omnes gentes terræ. De quorum numero nos vtique eramus alioqui perituri, nisi benedictio promissa ad gentes quoque pertinuisset: quo maior est causa, vt signum lęti agnoscamus, nobisq; fœlicitatem illam gratulemur. Datum est Apoca.1.
autem in sanguine, qui lauat à peccatis, & arra est propitiationis illius quam facere decreuerat in cruce.

Nomen Iesus tam benignitatis quàm potentiæ eius diuinæ est signum, pecca- Matth.1.
toribus oĩbus datum. Vocatus est enim Iesus, quia veniebat saluum facere populum suum à peccatis eorum. Quid autem tam benignum est, quàm sua ipsorũ culpa pereuntium, vbi indignationis & irę iusta causa dabatur, misereri? & quæ maior sit potentia, quàm peccati vincula soluere

uere, à diaboli tyrannide liberare, à morte æterna saluare? Atqui hoc quis posit nisi solus Deus? Quid verò miseris nobis
Luc.1. tam necessarium, quàm condolentem eúdemque saluantem habere Iesum? Agnoscere ergo & istud quoque signum tantorum gaudiorum nuncium læti debemus, vt ex nomine ipso verum confiteamur esse Deum, ex circũcisione hominem verum. Vtriusque enim naturæ confessio, tam est vnicuique ad salutem necessaria, vt si quis alteram in Christo perimat, totus excidat à Christo toto, nec habeat vnde posit ei Christus prodesse. Etenim qui humanam ei naturam detrahunt, sacrificio se exuunt propitiationis. Quod dabit enim pro se sacrificium, aut quem sanguinẽ libabit Manicheus, qui imaginem ac similitudinem gessisse hominis, nõ naturam, perfidè contendit? Quod Valentinus, qui corpus ei affingit cœleste? Quod Apollinaris, qui humanam in diuinam transisse fabulatur? An sanguinem hircorum, taurorum, aut vitulorum? Sed impossibile est sanguine hircorũ, aut tau-
Heb.10. rorum auferri peccata. An sanguinem proprium? sed is sanguine hircorum est corruptior. Nobis verò qui verum ipsum
1.Ioan.2. confitemur hominem, factus est propitiatio pro peccatis nostris. Ad eundem modum qui diuinam ei naturam blasphema voce auferunt, Iudæi, Ethnici, Mahumetani, quod habeant nomen in quo sit peccatorum remissio, & quo salui fiant? Nullum profectò, nomine Iesu sublato. Non est enim aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. Soli itaque de Christo
Act.4. rectè sentiunt, qui & hominem ipsum & Deum esse confitentur. Atque hoc est quod Apostolus ille Christo præ cæteris dilectus ait. Omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex
1.Ioā.4. Deo est. Et rursus. Quisquis cõfessus fuerit quoniam Iesus est filius Dei, Deus in eo manet. Quæ duo vt non compugnent ipse fecit, per quem magno eoque inscrutabili miraculo, in vno ac solo Christo consentiunt. Quod in spiritusancto fore
Esa.9. præuidens Esaias ait, Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis. Paruulum à filio hactenus in eodem Christo secernit, quòd Paruulus sit natus, nimirum ex Maria virgine: filius verò datus, nimirum à Patre cœlesti, qui ipsum ab æterno genuit. Et tamen idem interim est Christus, qui & paruulus est & filius.

Tantorum sunt duo ista huius diei signacula mysteriorum Symbola, quæ tamen nulla sunt nisi plurima, nec iis inferiora adhuc restent. Pro re nata igitur cõuenlentissimum ac pulchrum erat, vtriusque signaculi vim & causas, quidque portenderet altiori origine exponere. Quod tamen ipsum quum mihi per temporis angustiam non permitti probè satis intelligam, & cernam vix de alterutro differendi facultatem superesse, arbitratus sum me non abs re facturũ, si Circuncisionis tantummodo sacramentum pertractem, vt cuius ratio non tam multis perspecta est, quàm exosculandi illius & amabilis ac benedicti nominis Iesu quod omnium piorum ore, nobis etiam tacentibus, celebratur. Illud est enim no- Philipp.2.
mẽ quod est supra oẽ nomẽ, ad cuius appellationem omne genu flectitur cœle- Esa.45.
stium, terrestrium & infernorum. Nomẽ 1.Cori.12.
in quo qui benedictus est super terram, vt Propheta ait, benedicetur in Deo, quo nemo potest eum appellare nisi in spiritu sancto. Nomen est ad quod mitescunt Marc.16.
feræ, fiunt innoxij serpentes, Dæmo- Psa.102.
nes eiiciuntur, linguis loquimur nouis, Ioan.16.
& omnis generis morbi curantur, propter Iohel.2.
quod propitiatur Deus cũctis iniquitati- Psalm.8.
bus nostris, in quo quicquid petierimus, dabitur nobis. In summa, Omnis qui inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Quam tantam eius vim admiratus Dauid carmine ipsum tali celebrat. Domine, inquit, Dominus noster quàm admirabile est nomen tuum in vniuersa terra, cùm pridem in Iudæa tãtum notus fuisset Deus, & in Israel magnum nomen eius. Psal.75.

Illo itaque nomine vobis alioqui satis commendato, & piorum omnium cordibus impresso, ad Circuncisionis mysterium explicandum me conuerto, cuius originem tradit Moyses in Genesi fuisse talem. Cum Hebræus Abraham iubenti Deo, vt de terra & cognatione sua in regionem aliam quam ei demonstrabat, proficisceretur, incunctanter paruisset, eidemque promittenti sibi iam per ætatẽ effœto posteritatem (non magis quàm stellæ cœli, aut sint arenæ maris) numerabilẽ, absque dubitatione fidem habuisset, eaq; de causa iustitiæ laudem fuisset promeritus, multis perspecta modis eius obedientia, fide, constantia ac iustitia, voluit Deus semen eius ab impiorum semine signaculo aliquo discretum, quo originis suæ paternçque virtutis admonita posteritas, eius quoq; studeret æmula esse, quãobrem mutato nomine eius Abram in
Abraham

Circumcisionis Origo. Gene.12. Genes.15. Genes.17.

Abraham, eo quod esset futurus multarũ gentium pater, iussit vt se cum familia omni lege sempiterna circũcideret. Quod institutum ab eo ceptum, per omuem adeo posteritatem inualuit, vt nemo veterum legatur eius neglecti causa fuisse
Exod.4. reprehensus, præter vnum Moysen, cui reuertenti à Madianitis in Ægyptum cum Sephora vxore, Angelus mortem interminabatur, propterea quod filium suum nondum circuncidisset. Quo conspecto puelli mater, ingenti correpta metu, ilico filium petra acuta circuncidit, prouolutaque ad Moysi pedes ait: Sponsus sanguinum tu mihi es, & dimisit eum, ob circuncisionem, vt ait scriptura. Adeo ab ea tanquam crudeli atque inbumana lege pietas materna abhorrebat. Quinetiam quanto cum cruciatu fiat Cir
Gene.34. cuncisio, si non experientia, posset vel ab eo cognosci, quod cum Emor & Sychem (vt habet Geneseos historia) Principes, cũ vniuerso ciuitatis suę populo, filiis Iacob dolose persuasi se circũcidissent tertio cit cuncisionis die Symeon & Leui cum mo dica familia in ciuitatem irruentes, totã multitudinem quæ defendere se ob doloris vehementiam non poterat, propter stuprum sorori suę Dynæ illatum, trucidarunt. Nihilo tamen minus Hebręi, quamuis dura, crudelis atque inhumana circuncisionis lex illa videretur, & à cæteris Patrum suotũ traditionibus leuiter admodum nec infrequentet deflecteret, tamẽ siue gloria stirpis (de qua superbiebãt) siue promissorum diuinorum magnitudine, siue religione ducti (senserunt enim ac tradiderunt eorum quidam ritui mysterium inesse) eius admodum tenaces ac patientes erant, cruciatus illos nõ modo contemnentes, verumetiam ducẽtes sibi gloriosos, gentesque reliquas velut immundas aspernati sibi solis mirifice placebant. Cuius rei admiratio cepit & Ægyptiorum Mystas illos (qui in veneratione præcipua religionis opinione habebantur, & cum ad eos Sacramentũ istud nõ proprie pertineret, Hebręorũ Simiæ facti, à quibus plurima mutuabantur, se quoque circuncidebant, & neq; ad literas sacras illas (quas Hieroglyphicas appellant) addiscendas, neque ad Astrologiæ aut Geneseos (qua nihil diuinius ducebant) cognitionem, quemquam admittebant nisi prius circuncisum. Et nemo apud eos Hierophantes, nemo sacrorum Mysta, nemo vates, aruspex, genethliacus, cœli aut infernorũ conscius existimabatur, nisi fuisset circuncisus. Quinetiã Arabum, Phœnicum & Æthyopum quosdam sacerdotes, memorant idem sequutos exemplum, circuncisionis se charactere initiasse. Quo factum est, vt circũcisio quæ fuerat Hebræis insigne religionis, Ægiptys, Arabibus & Phænicibus facta sit superstitionis insigne: Non nouum tamẽ hoc, quum ita solest impietas pietatẽ mentiri, & Angelus Sathanæ se transfigurare in Angelum lucis.

Atque hæc est circuncisionis illius origo, causa & progressus ad Christum vsq; Gene.12.
in quo benedicendus erat non vnus Hebræorum populus, sed omnes gentes terræ. Non enim per Abrahamum aut eius circuncisionem benedictio promissa expectabatur, sed per semen eius. Semen autem promissum & per virginem redditum, erat Christus, in quo carnalis ista circuncisioin multo præstantiorem conuersa est. Enimuero Christus cum Deus esset & homo, accipiens in humana sua Galat.3.
carne circuncisionem carnalem, transtulit eam in spiritualem, qua electos suos ad quos promissio Abrahæ facta pertinebat, signaret: Non quidem signo aliquo carni mortali impresso, quam habent boni cum malis communem, & in qua charactere eodem signari poterant etiam reprobi, nihilo propter signaculum illud futuri meliores, sed in anima, in qua non nisi germani Abrahę filij & electi Dei si- 2.Cor.1.
gnantur, infallibili illo spiritus charactere, qui nos meliores efficiat ac Deo probet. De quo Apostolus ait, firmum fundamentum Dei stat habens signaculũ hoc. Cognouit Dominus qui sunt eius, & di- 2.Tim.2.
scedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen Domini, inuocamus quidẽ quotquot in ipsum credimus nomẽ Domini, sed signaculum Spiritus habent, qui circunciderunt se ab iniquitate: hos discernit & cognoscit, qui scrutator est cordiũ Deus: ad hos pertinet pactum illud æter- Sap.1.
num. Hoc est firmum fundamentum Dei quod stat & stabit. Ad quam circuncisionem spiritualem referuntur omnia quæ de carnali illa Moyses scripsit: fuerunt enim istius vmbræ quędam & imagines. Gene.17.
Sed quoniã Iudæus doctrinã hanc veritatis nõ recipit, & literæ affixus errare nos arbitratur, ne dubia videamur iactare pro certis, ante ex ipsamet lege (cui innititur) venit ille nobis confutandus ac tedarguendus, quàm probemus omnia veteris circuncisionis iura huc esse trãslata. Age igitur si rogemus Iudæum causam, qua-

quare iusserit Deus præputium circuncidi, quod amputari absque cruciatu magno nō poterat. Nā persuasum vtrinque esse debet, Deum non siue causa & frustra graue aliquid in homines statuere. Si natura vitiosum erat, adeoque Deo inuisum, quare creauit? Si non erat inuisum Deo, nec molestum homini, aut natura malum, quare iussit amputari? Si quia superfluum erat, auferri voluit, videbitur miserorum cruciatu suum errorem, si ita fas sit de Deo loqui, voluisse emendare. Ipse enim fecit nos & non nos ipsi. Aut si

Psal. 99. alia quæpiam causa suberat ad Deum nō pertinens, nunquid de præputiis cura est Deo? Hic quid ille respondeat, nisi datam circuncisionem in fœderis diuini signum, quo populus Deo dedicatus à reliquis gētibus ipsum agnoscentibus, nec cultui eius mancipatus secerneretur. Verum id quidem, & satis conueniebat, Iudæorum populū rudem, notis huiuscemodi signari, sed non istud quærebatur. Danda erat ratio quare discernendo populo suo, Deus signo isto & non potius alio quopiam voluit vti, quo videlicet tam dignū Deo signaculum istud fuisse appareat, quàm conueniebat Iudæos eo notari. Quæ nisi detur studiosis illis, qui facta diuina admirantur, eorumque rationes peruestigant, neutiquàm fiet satis, quinetiā videbitur hæc ipsa lex cum decoro naturæ decētissimo & rationis iudicio pugnare. Dicent enim Ethnici. Sic non habebat Deus vester quem omnipotentem & sapientem esse dicitis, in corpore humano locum alium, vbi religionis & pacti sui characterem locaret, nisi in verecundarum partium (quas natura velauit) circuncisione?

Quale item sit (rogabūt) æternum Dei testamentum ista corporis parte reconditum circumferre? & quale denique ob resectam cutis particulam (quæ neque bonum neque malum alioqui hominem reddat) circuncisum non circunciso ducere meliorem, & hunc illi præferre vel posthabere? Hic mutus erit Iudæus, nec poterit legis quam profitetur dare rationem, nisi confiteatur nobiscum, circuncisione illa carnali, circuncisionem aliam Deo dignam, & quæ hominem verè sanctificet adumbrari: cui significandæ, non quælibet alia corporis pars, sed tantum pudenda ista sit apta. Quanquam huc adigetur, non ista tantum ratiocinatione: succurrunt enim ipsa etiam lex & Prophetæ, quorum authoritas maius pō-

dus habet. In Leuitico ait Dominus: Ambulabo contra eos (de Iudæis carne vtique circuncisis loquitur) & inducam eos in terram hostilē, donec erubescat incircuncisa mens eorum. Audimus hic circuncisionem potiorem mentis. Mens autem circuncidi (nisi spiritaliter) quomodo queat? Similis est in Deuter. locus, vbi ad circuncisos iam carne Iudæos Moyses ait. Circuncidet Dominus Deus tuus cor tuum & cor seminis tui, vt diligas Dominum Deum tuum ex toto corde tuo & in tota anima tua. Si in præputij circuncisione conquiescendum existimauit Moyses, quid circuncisionem cordis ex Dei nomine iis qui circuncisi iam sunt promittit? Luculēter itaque hic apparet non modo, quod demonstrandum nobis erat, circuncisionem quandam esse spiritalem, carnali ista præstantiorem, verumetiam & hoc, quid illa sit: quam velit potissimum, & exigat Deus: idem est videre & in alio Deuteron. loco vbi Deus ait: Circuncidite igitur præputium cordis vestri, & ceruicem vestram ne induretis amplius. En & cor ipsum hominis, ad quod nulla manus pertingit, prēterquam Dei, habet præputium quod circuncidatur, sed spirituale: quod nisi circuncidimus, non proderit carnem habere circuncisam. Quorsum igitur glorietur Iudæus in figura, in vmbra, in signis, si hæc est veritas? Quorsum præputij sui decurtationem iactabit, si præstantior, si sanctior, & Deo gratior est circuncisio cordis? Pleni sunt rerum istarum Prophetæ, quorum agmen longum, si causa posceret, huc possem adducere. Sed apud vos Patres sanctiss. id arbitror in re tam manifesta fore superuacuum. At dum Iudæorum persequor stoliditatem, videat forsan alicui ipse impegisse, & laqueos mihi innexuisse, vnde non extricer. Nam si figura est & vmbra Circuncisio, quid tantopere Christum in carne circuncisum prædico & extollo? Neutiquàm verò stringor hoc modo, qui Christi circuncisionem aliter, quàm suam Iudæus, magnifico. Non enim sibi circuncisus est Christus sicut Iudæi, sed nobis quibus & natus & datus est: sed nec ideo, quod putaret cum Iudæis, præputium omne natura immundum coram Deo esse, aut carnis mutilationem virtutem esse Deo gratam atque acceptam. Sed ideo circuncisionem accepit, vt figuralem illam transferret in spiritualem, veram circuncisionem: ideo sub vmbram hanc

Leuit. 26.

Deut. 30.

Deut. 10.

Esa. 9.

M descen-

modo circuncidi debeat, præscribentes. modo enim non numeris omnibus traderetur absolutum, quod ex Dei ipsius gerebatur præscripto? Et quidem quæ pars hominis circũcidi debeat, in præputij carne intelligitur. Non enim præcepit Deus præcidere vngues aut capillos, vel barbã abradere, res quas excernit ipsa natura, non etiam corporis solida membra, sine quibus nõ potest homo integer consistere: sed congenita nobis præputia, naturæ quidem sui amantissimæ chara, pudenda tamen. Quæ quoniam carne constant & sanguine, non absq; cruciatu reuelluntur: tametsi abundare in corpore humano, nec admodum ei necessaria esse videantur. Qua figura significat Deus, vitia illa pudenda, in quæ ferimur ab ipsa adolescentia, ac per omnem ætatem adeo procliues, quæq; radices iam in ipsis nostris visceribus egêre, nec possunt, nisi natura cui congenita sunt reluctante, & acerbo cum dolore extirpari: circuncidenda tamẽ esse, modò velimus inter filios Dei computari. Qualis est concupiscentiæ venereæ impetus, superbiæ malum, ambitionis pestis, studium auaritiæ, luxus, odium, inuidentia, & id genus morbi carnis, qui etsi tenaciter adeo deprauatæ inhęreant naturę, vt extirpari & sanari, nisi vim nobis inferamus, vix queant: tamen nemo defendit, nemo non improbat, vtpote pudenda & verecundè (quantumuis corruptos homines delectent, naturæque adblandiantur) tegenda. Atq; hæc talia, cui non meritò videantur quædam esse pręputia: & quidem cordis pręputia, vnde exeunt, vt veritas ipsa nos docuit, cogitationes immundæ, quæ coinquinant hominem. (Matth.15.) Et prauum est cor hominis, pronumq; (sicut apud Moysen Dominus ipse cõqueritur) ab adolescentia sua in malũ. (Genes.9. Leu.26.) Quanquàm scriptura sacra, eadem illa vitia tribuit etiam menti, iubetque & hanc circuncidere, ideo fortè quòd mens videatur in corde suam habere sedem. Legimus in Hieremia, & aurium circuncisiõe opus esse. (Hiere.6.) Sic enim ait: Cui loquar, et quem contestabor vt audiat? Ecce incircuncisę sunt aures eorum, audire nõ possunt. Moyses quęrebatur se labijs esse incircuncisum. (Exodi.4.) Et quemadmodum circũcidere oportet mentem, cor, aures, labia: sic fortassis & manus & pedes, & oculi & nares habent quod circuncidãtur. Labia quidẽ, ne loquantur dolũ in corde: & cor, ne cogitet detractiones, turpiloquia, (Psal.11.) & ea quę nec nominari vult inter fratres (Ephes.5.) Apostolus. (1.Cor.15.) Aures, ne adulatoribus, calũniatoribus, aut colloquiis eorum prauis qui animas corrumpunt, auscultent, sed potius verbo Dei. (2.Petr.2.) Oculi, ne videant vanitates, & sint pleni concupiscentiis, sed simplices sicut columbæ. (Philip.3.) Gustus à crapula, ebrietate, & gulæ irritamentis, ne fiat homini suus venter Deus, & tanquam crucis Christi inimicus ab Apostolo deploretur. Manus, ne muneribus, sanguine, rapina aut iniquitate vlla polluantur: Pedes à lapsu, ne gradiantur via duplici, sed in via currant mandatorum Dei. Tot sunt hominis partes quæ circuncisionem requirant. Quãquam interim verum est, corde bene circunciso, totum satis hominem circuncisum esse.

Ordinem ad hæc quendam in circuncisione seruandum esse, Abraham suo nos docet exemplo. Siquidẽ is prior seipsum, deinde Ismaelem filiũ suũ, postea vernaculos, postremò emptitios & aduenas circuncidit. Se quidem non impuritatis vllius præscindendæ causa, sed propter exemplum, quippe qui iam iustitiæ laudem à Deo fuerat adeptus. (Gen.15. Roma.4.) Iam audierat: Ego protector tuus Abraham, & merces tua magna nimis. (Genes.12. 7.22.) Benedicam benedicẽtibus te, & maledicentibus tibi maledicã: & iam quartò acceperat de posteritate, de Christo, de Chananæorũ fertilissima amplissimaque regione possidenda promissionem. Nihilo tamẽ minus quãuis iustus, rectus, Deo charus, & annosus esset, debuit Pater multarum gẽtium futurus, priusquàm promissionis filiũ Isaac generaret, ipse circuncidi.

Quid hoc sibi vult P. Reuerend. aliud, nisi quòd in Ecclesia Dei oporteat primò ipsos Abrahamos, ipsos Patresfamiliâs, qui alios circuncidant, circuncidi saltem in exemplum, quantò verò magis, si habeant ipsimet, quod circuncisionem requirat? Videlicet ne audiant: In quo alium iudicas, teipsum condemnas. (Rom.2.) Neque enim Isaac nascitur nisi de parente circunciso, (Gen.21.) nec Ecclesiarum Patres, bonos Christo generant filios, nisi fuerint ipsi circuncisi priores. Sic enim aiũt: Plus valere exemplum bonum, quàm leges bonas. (Gene.17.) Circunciso parente mox Ismael filius circunciditur, primus post patremfamilias in domo. Et quis primus in Ecclesiæ Patres est, nisi clerus in Ecclesia post sortem Domini electus & adscitus? Quem sequuntur tanquam vernaculi populus fidelium, ciues sanctorum, & domestici Dei. (Ephes.2.) Post vernaculos tardius

circuncisionem admittunt serui empticij illi, qui sua lucra in Ecclesia Christi sectantes, non Domino nostro Iesu Christo seruiunt, sed suæ cupiditati, suo ventri. Postremi veniunt aduenę, qui in Ecclesiam de regione tenebrarum sero penè reuersi, pœnitentiæ castigatione seueriori circũciduntur. Hoc ordine circuncidit Abraham domum suam: & hic ordo est, quem in Abrahamo Deus Ecclesiæ præscripsit, quem peruertere si quis adnitatur, nihil egerit aliud, quàm vt cum natura pugnare, & Dei ordinationem infringere voluisse videatur. Interim tamen prætereundum non est siquidem velimus sacræ scripturæ candidi & non iniqui interpretes haberi, quod Abraham gentis Pater, non à filio, non à vernaculis, nec à seruis, aut alienigenis circunciditur, sed sua ipsius propria voluntate & manu. Nosse enim oportet, non permissum (nedum iniunctum) minoribus, vt negocium sibi sumant aut libidine ferantur maiores suos circuncidendi, vt sicut Cham ille, naturæ reuerentia deposita parẽtum suorum verenda nudata fratribus ostendant, quos certa maledictio apud Deum manet. Sed debet Abraham à seipso, non ab alio quouis minore circuncidi, derisus & cõtemptus. Ipsiq; sese patres debent ad proauorum & maiorum suorum normas & leges illas, quas nulla (quæ quidem à Deo sit) queat dissoluere potestas, vltro componere. Etenim non datam (ne ipsis quidem Apostolis) esse à Deo potestatem, ea quæ pro ædificatione sancita sunt destinandi, Apostolus ipse ille gentium doctor in fide & veritate nobis affirmat, pro quibus solis forsan conseruandis, quales quales Patres eorum fuerint, poterunt minores solliciti esse, & Paulos quosdam agere. Quæ verò ætas circuncisioni huic diuinæ deputetur, si libet cognoscere: En Abraham circunciditur annorum nonaginta nouem. Ismael tredecim annorum. Infans paruulus dierum octo: familia verò absque ætatis respectu. Hoc verò quid, est P. R. nisi quod nulli parcitur ætati, quando neque infima circuncisionem euadit, neque suprema. Abraham qui anno nonagesimonono superato, iam centesimũ agebat, ætatis supremæ. Paruulus infimæ. Ismael & familia, mediæ gerunt imaginem. Omnis enim ætas circuncisioni Christianæ matura est. Quod Spiritussanctus per Prophetam significans, sic Christi tempora describit. Non erit ibi infans dierum & senex qui non impleuerit dies suos. Quoniam puer centum annorum morietur, & peccator centum annorum maledictus erit. Adeo nemini datur ad perseuerandum in peccatis spacium vlterius, atque hoc ipsum est, quod habet historia diuina. Statim, inquit, in ipso die (sicut præceperat ei Deus) circũcidit Abraham carnem præputij sui, & Ismaelis filij sui, & omnẽ domum suam.

Et quoniam non amputatur absq; cultro præputium, de hoc quoque dispiciamus. In scripturis quidem, non inuenitur circuncisioni adhibitus culter alius quàm petra acuta. Mirum verò, si tam acuta possit vlla fingi, quæ circuncidendo cordi, quod omnium oculorum fugit aspectum, adhibeatur. Si non extat autem talis aliqua, qua falce aut securi cordis præputiũ quis amputet? Nisi forte confugiendum putamus ad illam de qua scriptum est, petra autem erat Christus. Sed hæc petra qua cote exacuatur vt scindat? aut quomodo cultri vicem obtineat Christus? Verum cessabimus mirari, vbi proprius Christum inspexerimus, consideraueritmusq; ipsum simul esse verbum illud incarnatũ, verbum, inquam, Dei viuum & efficax, quouis gladio ancipiti penetrabilius: quippe quod ad spiritus & animæ compagum quoque & medullarum diuisionẽ vsque pertingens, cordis ipsas cogitationes secretissimas discernit. Ecquem autem cordi circuncidendo gladium magis penetrabilem, aut petram acutiorem quæramus? Verum dicet forte quispiam. Sed quis in potestate atque arbitrio suo hãc petrã habet, vt ea circuncidere & se & alios queat? Quem ad Apostolũ mitto, à quo audiat responsum. Ne dixeris, inquit ille, in corde tuo. Quis ascendit in cœlum, id est Christũ deducere, aut quis descẽdit in abyssum, hoc est Christũ à mortuis reuocare. Sed sicut dicit scriptura, Prope est verbũ in ore tuo, & in corde tuo. Hoc aũt est verbũ fidei. Si credis enĩ nõ opus tibi est vt quæras extra te eũ qui est vbique. Intus habes petram qua circũcidaris, modò instanti ac circuncidere volenti pareas & acquiescas, nec volueris obdurare cor tuum, sicut illi qui noluerunt audire eius vocem, & temptauerunt eum in deserto. Etenim est & extra te gladius quidam spiritus, quem à Deo acceptũ versant ac stringunt eius ministri Ecclesiarum præpositi, secant, eradicant, excidunt, exterminant, ędificant, plãtant, hic est gladius ille spiritus, quod est verbum Dei, quo gladius ille anceps vitalibus

Marginalia: Rom. 16. Gene. 9. 2. Cor. 10 13. Gala. 2. Esa. 65. Gene. 17. Exod. 4. Iosue. 5. 1. Cor. 10. Ioan. 1. Hebre. 4. Rom. 10. Deut. 30. Psal. 94. Heb. 3. Ephes. 6.

bus nostris infigitur: & verbum, quo verbum illud viuum & efficax in te mouetur. Si exceperis & obedientia humili intromiseris gladium istum spiritus, gladius ille anceps, nempe petra illa acutissima, circumagetur & permeabit tibi cor & medullas, circuncidetque cogitationes immundas, desideria carnis, omnesq; affectus prauos, ipsissima ac penitissima cordia præputia. Et quoniam verbum illud instaurat vniuersa, cor mundum rursus in te creabit, & spiritum rectum renouabit in visceribus tuis. *Psal. 103. Psal. 50.*

Porrò modum quo fieri debeat circuncisio si quis requirat, in ipso illum inueniet nomine. Circum circum enim ducendus est culter petrinus in orbem, ne quid resideat aut relinquatur impuri. Modicum enim fermentum totam massam corrumpit. Nisi enim labefactantis carnis viuum ipsum culter penetret, si non pertententur radicitus mala grauiora, sed radantur tantummodo, aut ad tempus demetantur, tanquàm irritata & plura & nocentiora quàm erant resurgent, fietq; nouissimus error peior priore. Quamobrem præmisso Hieremia magno illo circuncisionis huius precone, ipse nos monet Dominus. Circuncidamini (inquit) & auferte præputia cordium vestrorum, viri Iuda & Hierusalem, ne forte egrediatur vt ignis indignatio mea, & succendatur, & non sit qui extinguat. Graues profecto & metuendæ sunt incircuncisis nobis minæ istæ, non hominis, sed Dei, voce tam terribili intonantis, ne forte vt ignis egrediatur (inquit) & non sit qui extinguat iram. Proinde auferte, non palpate præputium, auferte & ne velitis scalpere tantummodo. Præputium ablatum nō renascitur. Sic præputanda sunt mala, sic zyzania eradicanda, ne renascantur. *Hiere. 4.*

Quo in negotio, forsan videar cuipiam facere de rebus factu nō possibilibus verba inania. Siquidem donec homines erūt & vitia, semper est inquietus aduersarius, semper circumit, vt seminet zyzania, semper quærit quos deuoret, & de parentibus circuncisis velimus, nolimus, nascuntur filij præputiati. Verum id quidem, sed non est propterea animo ad mala illa concedendum. Saltem si prohiberi ne redeant, non poterunt, non inuitentur, nō foueantur, non aperiantur eis ostia. Circuncisus est aliquis, non addat præputium. Si enim quæ destruxi iterum reædifico & rursus instauro, præuaricatorem (inquit Apostolus) me constituo. Semper *Matt. 13. 1. Petr. 5. 1. Cor. 7. Gal. 2.*

quidem inquietus est aduersarius, sed nō proficit, nisi quando dormiunt homines, tum enim spargit inimicus homo zyzania sua. Cui periculo poterunt imo debent excubiis suis Ecclesiæ speculatores occurrere. Quid enim Episcopus nisi speculator? & quid faciat speculator nisi vt inuigilet? Et quod nascuntur de circuncisis incircuncisi, de ablutis & purgatis immundi, non voluntate parentum piorum id fieri, sed ineuitabili naturę corruptione, eorundem est querela: vide est, vt nō etiam culpa mali huius parentes, quibus illud inuisum est, quique propterea ingemiscunt & dolent, perstringat. Ad quem modum, vt vestra quoque egregia voluntas, vestrum studium, vestraque hac in re integritas, omnibus fiat perspecta P. R. non parum retulerit. Quo intelligat orbis Christianus quodcunque renascetur malorum per vos non stetisse. Sic vos amputasse corruptelas, sic causas excidisse malorum, sic nec rimulam (qua reuertantur) reliquisse, quasi qui nolueritis vnquàm ea redire. Qua sane ratione fiet, vt si non tollentur omnia, quod (vt nostra habet cōditio) impossibile videtur, vitia saltem quàm minima relinquantur, & eorum quæ vel forte relinquentur vel renascentur, non sitis daturi Deo rationem, animas enim vestras (sicut Propheta ait) liberaueritis. *Matth. 1. Ezech. 13. Ezech. 3. & 33.*

Hæc vero vestra est vocatio, hoc officium vestrum, ad hoc estis in nomine Domini nostri Iesu Christi in hac Synodo frequentissima magna religione, maximaque cum oībis totius expectatione constituti. Ad hoc nomen illud adorandum (quo nemo fuerit ad causas priuatas impune abusus) actionibus & studiis vestris prætenditis, vobisq; iure vestro bono vēdicatis. Ad hoc tributa est vobis à Deo potestas (non qualiscunq; sed quæ contra ipsa etiam tartara & omnia regna mundi præualeat) diuina. Nisi vos autem, in eo authoritatia fastigio constituti, laborātem Ecclesiam, ab impuritate morum, à scabie contracta, à grauaminibus & abusibus, de quorum multitudine intolerabili publica est querela, circunciditis & repurgatis: quem expectabimus alium hoc qui faciat, absq; (non dico Circuncisione) sed corporis totius excoriatione, & conuulsione eorum quæ hactenus permansère nobis integra? Quamobrem Ecclesiæ salus hodie versatur in manibus vestris. In vos illa suspicit, fidem atque opem vestram implorat, & per natum ac circun-

 cisum

& non potius purgatum & tanquam aurum igni probatum iri? Quam repurgationē, si vos (quod faxit Deus, & exoptatissimum foret) facitis ipsi P. R. mirum quanto id gaudio tota cœlestis curia excipiet, quantamque attuleritis reipublicæ Christianæ tranquillitatem. Sin autē, purgabit Deus nihilominus Ecclesiā suam consiliis aliis, & tardantes misericordiæ suæ flagellis compellet tandem intrare.

Psal. 2. Nunc nunc igitur nunc apprehendenda est omnibus disciplina, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. Nunc petra acuta, circuncisioneq; salutari est opus, ne quando queratur Dominus,

Hiere. 2. Frustra percussi filios vestros, disciplinam non receperunt: ne quando clamet orbis terrarum, nihil hoc Concilio actū, nihil promotum, aliis opus esse Conciliis aliaq; circuncisione. Nunc scandalis, nūc abusibus & exemplis prauis præputatis, nunc restitutis in sua munera, suas functiones, suamq; dignitatem omnium graduum ordinibus, restitutis in suas fundationes & origines Ecclesiis, quas hominū insatiabilis cupiditas ministeriis (Deo & hominibus debitis) nudatas, sibi reddidit censuales, nunc vitæ integritate ad Ecclesiæ ædificationem reuocata, confundetur imprudentium hominum ignorantia, hæresesq; omnes sua sponte colliquescent ac diffluent. Nunc releuata grauaminum mole, quibus magna pars orbis se quæritur oppressam, & Salomonis mitigato parumper iugo, poteſt omnium querelis heri satis, & regnum Dauid stabiliri. Alioqui verendum ne durior (quod Deus auertat) circuncisio, corporisq; totius excoriatio sequatur. Non desunt enim maleuoli homines, qui tale quiddam iamdudum voluant ac meditentur, vt si queant, Ecclesiam totā semel euertant. Quorum machinationes insanas, perditas & execrabiles retundet Ecclesiæ suæ author, custos & protector Deus, qui circuncisionem spontaneam, pacificam, salutarem, in suauitate, in spiritu sancto requirit & diligit, qualem Ecclesia (quæ in vos P.S. respicit) de pietate, prudentia & solicitudine vestra paterna, cupidè expectat.

1. Cor. 3. Ioan. 15. Dei enim cooperatores estis, qui vineam suam, opera vestra, vt fructum plus afferat, purgabit, & opus bonum in vobis ceptum perficiet ac consummabit, circun-

Deut. 30. cidetq; cor vestrum, & cor seminis vestri, vt diligatis Dominū Deum ex toto corde vestro. Cuius auxilio præsenti difficultates omnes superabitis, etiā sit otus reluctetur aut insaniat orbis. Quod præstare, & ad nominis sui gloriam concedere dignetur is, qui nobis natus & circuncisus, habet in manu sua corda filiorum hominum, potestque ea dirigere in vias rectas. AMEN.

ORATIO FRANcisci Heredia, Doctoris Theologi, Eleemosynarij, & Concionatoris Cathedralis Ecclesiæ Tirasonensis, in solenni die omnium sanctorum ad patres habita, in Concilio Tridentino.

Anno. 1552.

A est, Reuerendiss. & Illustriss. Legate, Illustriss. Cardinalis, ac Princeps Tridentine, Grauiss. Præsides, Illustriss. Sacri Imperij Principes Electores, Clariss. Oratores, Ampliss. Præsules, Vosque Eruditiss. Viri, ea, inquā, est loci huius ornatissimi maiestas, ea senatus augustissimi lux, is noa ambientis ornatissimæ coronæ splendor, vt & ad claritatem nihil illustrius, & ad gloriam nihil honestius, & ad maiestatem nihil excelsius, nihilq; augustius esse possit. Quo fit, vt quum consyderem quanta reuerentia debeatur tam sacrosancto venerandoque cœtui, vbi tot sunt Ecclesiæ Cardines, & Principes, tot Præsules, luminaria clarissima, & ornamenta Christiani orbis, tot Doctores eruditissimi, aliique doctissimi & Christianissimi viri, vbi demum verba facere solent viri eruditione iuxta ac eloquentia clarissimi: non possum ego propriæ indignitatis & imperitiæ conscius non vereri, ne à vobis existimer imprudentior, quem rem magnam sanè & arduam aggredientem, ac periculosæ (quod aiunt) aleæ, nec deterreat pertractandæ rei ineffabilitas, quæ omnem ingenij vbertatem excedit, nec dicendi facultatem discutiat loci huius celsitudo, vbi orbis iudices sim habiturus auditores. Verum tametsi me Patres, non lateat, & quàm arduam prouinciam is suscipiat, qui se vnum vobis omnibus silentibus præbet audiendum, & (quod penè oculis video) quàm sit durum in tam celebri spectaculo aut labi aut deficere: nō potest tamen, non esse mihi persuasum, adeo vos esse diuinarum rerum amatores, adeo sanctorum laudibus deditos, adeoq; eorundem addictos venerationi, vt quoscunque mea hæc oratio defectus habeat,

habeat leuissimos eos perminutosq; iudicetis, in bonam partem omnia semper interpretantes, dum aliqua tamen ex parte perpurgatis vestris auribus aliquando satisfaciam. Cùm præsertim ea sit vestræ naturæ singularis benignitas, vt libertatem afferat, ministretq; fiduciam, nec minus recreet dicturos humanitas vestra, quàm deterreat seueritas. Audebo igitur hac spe & fiducia fretus, obire munus hoc mihi delegatum, & hoc onus læto suscipere animo. Onus dixerim, sum enim de perpetua dicturus omnium sanctorum fœlicitate, quorum festiuam hodie omniq; diguissimam veneratione, & alacritate commemorationem, sancta Ecclesia celebrat. Quæ vt est res scitu dignissima, ita etiam ardua ac difficillima, nô mihi modò, cuius vires in immensum superat, verum & cuiuis vel eruditissimo atq; ad dicendum exercitatissimo. Super hoc igitur (vt aliqua liceat mihi cum optato fructu dicere) Spiritus sanctus sacri huius Concilij præses & patronus, prius nobis omnibus est inuocandus, vt, qui infantiũ labia soluere nô est dedignatus, loquentiumq; ora linguarum generibus & sermonum interpretatione exornare, labia mea aperiat, vt os meum annuntiet laudes electorum suorum, & nobis omnibus, quæ sibi grata fuerint, vniuersæq; Ecclesiæ profutura inspiret. Cæterum, quoniam hæc solet dona largiri Deus, assiduis augustæ illius cœli terrarumq; Reginę Virginis Deiparæ precibus exoratus, quæ est vnicum post filium beatorum omnium decus, & mortalium spes, dulceq; perfugium: hanc adeamus, atq; ei, quæ tam est fœliciter beata, tam veneranda, vt eius se pedibus, supernorum omnium ciuiũ beata celsitudo venerabunda submittat. Angelicam salutationem, vt opem nobis necessariam impetret, fixis humi genubus prono synceroque corde, de more offeramus. Aue Maria gratia plena. &c.

Quanuis huc omnes conatus nostri spectent, Patres sanctissimi, vt bene beateq; sit nobis, adeo vt beatitudinem nemo nõ appetat mortalium, verum qua via ad eã sit incedendũ, quibusq; in rebus sit sita, nõ omnibus exploratũ habetur, nec inter ipsos quidẽ philosophos in quo ea cõsisteret, cõueniebat: quum alij, in corporis, in fortunę alij, alij in animi bonis, eã collocabãt, & beatũ dixerũt (vt Psaltes inquit) populum cui hæc sunt, nimirum salus, potentia, honores, opes, & voluptates. Quãobrem quũ nihil stultius esse possit, quàm quòd falsa quis opinione sibi videatur beatus: Mater sancta Ecclesia, cœlesti edocta magisterio, ponit hodie nobis ob oculos veram illam sanctorum fœlicitatem, atque vias, quibus ad eam peruenerunt, quò hæc nos contemplati, fallacem relinquamus fœlicitatis imaginem, falsasq; bonorum vmbras, quas pro veris, ac summis bonis cœci amplectimur: & illã beatam patriam in qua vera sunt solidáque bona anhelamus conscendere. Atque ob id, eam nobis proponit Euangelij lectionem, quæ quo pacto hæc omnia vera bona & intelligamus & affectemus, aperit. Ita enim (referente Matthæo) legimus. Videns IESVS turbas ascendit in montem, & quum sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, & aperiens os suum docebat eos. Sicut Moses, quum populo esset antiquam illam legem proditurus, montem ascendit: sic cœlestis ille princeps, ac Dominus noster, IESVS Christus, nouam daturus legem, non austeram sed suauem, non Iudæis solum, aut vni genti, sed vniuerso hominum generi, quum (inquam) nouam docturus esset doctrinam, in qua & proferret inaudita & polliceretur ingentia: congruum sibi delegit locum, nempè montem, vt vel eius celsitudine manifestaret, ardua omnia esse, atque cœlestia, quę tradebat: ex quibus indeuius ad æternum fœlicitatis montẽ celebraretur ascensus, & ab imis homines subueherentur ad summa. Et quum sedisset, accesserunt ad eũ discipuli eius. O sessionem admirabilem, O fœlix Concilium Christi & Apostolorum, vbi tam cœlestia edidit cœlestis Doctor & inaudita decreta, contra vanã illam eruditionem, & eruditam vanitatem sapientium huius mundi, contraq; falsas de fœlicitate opiniones. Primum huius sessionis decretum fuit, Beati Pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Secundum, beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Tertium, beati qui lugẽt, & in hunc modum alia. Octo gradus vidit Ezechiel, per quos in templum erat ascensus, totidemq; hic pandit seruator noster, per quos certissimus patet ad cœlestem domum aditus, quum agit in hodierno Euangelio præcipuè de beatitudine viæ, quæ in merito consistit, & beatitudinis nomen habet, quòd per eam mereamur æternam, meminitque regni cœlorum, saturitatis, visionis Dei, mercedis copiosæ in cœlis, quò solidam ostendat patriæ beatitudinem. Vidit sanctissimus

Psal. 141. Matth. 5. Exod. 24. Ezec. 40. Gene. 28.

mus Patriarcha Iacob ſcalam ab imo ſolo ad cœlos vſq; protenſam, multorũ graduum ſerie diſtinctã, & Dominũ innixũ ſcalæ, angeloſq; per eã aſcẽdentes deſcẽdenteſq;. Quòd vt nobis Angelicã affectãtibus viã factitare liceat, alteram extruxit Chriſtus per quã Angelici facti, ad Paradiſi deducamur gaudia. eaq; de terra ſurgit, ad ſupremũ vſq; cœli faſtigium, quæ tametſi paucis ſit gradibus diſtincta, magnitudinis tamẽ eſt immẽſæ. Inferior pars innititur terræ, quũ dicitur, beati pauperes, B. mites, B. qui lugent, B. qui eſuriunt, & ſitiunt, B. miſericordes, B. qui perſecutionẽ patiuntur. Superior verò, & nubes & cœlos penetrat, & diuinorũ cõtemplatur arcana, quũ promittitur regnũ cœlorũ, viſio Dei, merces deniq; in cœlis copioſa. Quòd ſi huius mirabilis ſcalę, ſi pręfatorũ eminentiã decretorũ videre cupis, id Matthęus oſtẽdit, quũ inquit, & aperiẽs os ſuũ docebat eos. Si docẽdũ enĩ erat, os quidẽ aperire oportebat: quorſum additur, aperiẽs os? Id quidẽ, quãuis rectè interpretat*

Chryſo. in c. 5. Matt. Homil. 6.

Chryſoſtomus adiunctũ hoc eſſe dicat, qa Dominus non quũ loqueretur modo, verũ etiã quũ taceret, docebat: illud tamen, & hac ratione additũ eſſe exiſtimari poteſt, nẽpe vt Euangeliſta ſignificaret, q̃ ſit hæc magiſtri cœleſtis doctrina notatu digniſſima, vtpote noua, nec vllis audita ſeculis, quàm perfectè mirabilis & mirabiliter pfecta: nã potiſsimi duo ſermones, quos Euãgeliſtæ ſcripſerũt, ſunt illi, alter quẽ Ioannes narrat capitibus, 14. 15. 16. 17. alter hic per tria deſcriptus capita: ſuper eo

Auguſ. in ſerm. Domini in mõte.

dicit Auguſ. quòd quicunq; piè & ſobrie hoc eſt prudẽter rẽ hãc expẽdit, is inueniet in hoc ſermone quãtũ ad bonos mores pertinet & viã Chriſtianæ vitę perfectã. Aperuit igitur Ieſus mellifluum illud os, de quo illud eſt prouerbiorũ, vena vitę, os iuſti. Vena (inquã) & canalis, vnde O-

Prou. 10. Ioan. 4.

ceanũ & mare magnũ aquę ſaliẽtis in vitã æternã deriuatur, vnde fontes effluxerũt, Matthęi, Marci, Lucæ, Ioãnis, Pauli & aliorũ, vnde ſanctos latices Gręcia hauſit, quũ Dionyſiũ, Irenęũ, Baſiliũ, Athanaſiũ, Chryſoſtomũ, Epiphaniũ, & Damaſcenũ, produxit vnde Aphrica irrigata: germinauit Tertullianum, Cyprianum, Auguſtinum, & Fulgentium: Dalmatia Hieronymum: Italia Ambroſium & Gregorium: Hiſpania, Iſidorum, Leandrum, & Alfonſum: Gallia denique Hilarium, Proſperu, & alios. Demum aperuiſſe os ſcribitur, vt

Hebre. 1.

quum multifarie multiſque modis, olim Deus locutus fuiſſet patribus per Prophetas, extremis diebus ſacro filij ſui, ſummique cœleſtis Legati ore nobis loqueretur, quum cœleſtẽ illã planeq; diuinam philoſophiã eramus audituri, de contemptu earum rerum, quarum gratia mundani homines nihil nõ & faciunt & patiũtur, atq; de cœleſtibus decretis, certiſsimiſq; viis, quibus verã cõſequi poſſemus fœlicitatẽ. Orſus eſt autẽ Ieſus docere, à cõmendatione earũ virtutum, quas mundana ſapientia & deſpicit & fugit. Sapientia enim mundi ſtultitia eſt apud Deũ, & quę in Chriſto putatur ſtultitia, illa eſt,

1. Cor. 3.

quæ ſapientiã vincit mundi, per quã placuit Deo ſaluos facere credentẽs. Sapien-

1. Cor. 1.

tia mundi fœlices exiſtimat, qui quod æſtimatione opibúſue alios præcellãt, gloriantur, qui elati, ſibiq; omnia tribuentes ſemet ſuperbè efferunt. At ſapientia Chriſti fœlices prædicat, pauperes ſpiritu, qui nihil habẽtes elati ſpiritus, ſeſe deiiciũt, atq; demittunt, totiq; à Dei pẽdent volũtate, qui honores (quorũ cupiditate quidã inflãmãtur) ita contẽnunt, vt nihil inanius eſſe, nihil leuius exiſtiment: diuitias aũt vel Dei cauſa more Apoſtolorum relinquunt, vel ad eas cor ſuũ nõ apponũt, nec inde ſuperbiunt. Sapiẽtia mundi fœlices appellat immites ac feroces, & qui alijs mala inferunt, qui reddunt malũ nõ tantũ pro malo, ſed etiã pro bono. Sapiẽtia aũt Chriſti cõtra, nẽpe eos, qui mites ſunt,

Rom. 12.

placidi, benigni, faciles ac ſuaues, qui vincunt in bono malum, qui tranquillitatis animi cauſa, etiam laceſsiti non irritãtur, ſed ferũt iniuriã. Sapiẽtia mundi fœlices dicit quibus ad votũ hic arrident omnia, quos tantũ abeſt vt impiorũ pudeat facinorũ, vt lætentur potius, quũ male fecerint, & exultent in rebus peſsimis. At ſapientia Chriſti eos nominat fœlices, qui

Prouer. 2.

lugent, quibus ſancta ſunt ſuſpiria & lachrymæ B. nimirũ ex percepta Dei dulcedine, cuius abſentiã nõ ſine triſtitia ferunt, ex deſiderioq; diuinæ viſionis, & ex miſeriarum pręſentis vitæ ac diuini gaudij contemplatione, quique dolent, quòd tot mala in ſe & alijs æternæ vitę contraria aſsiduè emergant, atque ſeſe vltro orbantes delectationibus terrenis ſtudio euangelicæ pietatis propter Deum, vitam tranſigere in lachrymis & afflictionibus bonum ducuut. Sapientia mundi fœlices putat, qui propriæ iuſtitiæ innitentes, coram hominibus videntur iuſti. Sed ſapientia Chriſti eos pronuntiat fœlices, qui ſic eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, vt ſine ſatietate appetant ſemper

id omne, quo vera paratur æternaq; vita. Deniq;(ne longum faciam)beati à Christo prędicãtur misericórdes, mũdi corde, pacifici, & qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Ac demum qui bene vi uẽtes, ab improbis hominibus(ob id quod bene & in Christo viuant)interim male audiunt, quibus omnibus æternitatis pollicetur stipendia, & mercedem in cœlis copiosam. Euãgelicã lectionẽ summatim in multis perstrinxi, ne cum alia subiungã ad quæ propero, modum excedat oratio. Nũc, vt sanctorũ cõprehẽsorum gloriam proficiẽdo celebremus, & celebrãdo proficiamus: primũ de statu, quo beata iã requie perfruuntur, differẽdum censui, tractaturus deinde de eorũ imitatione, idq; nõ in comptis verbis, sed absq; eloquẽtia flores sequar. Ac si vnquam, Patres op. benignos vos & attẽtos prębuistis, id maximè oĩum præstandum vobis est hodie, quãdo ea de re acturi sumus, quæ & sanctorũ est corona, & laborũ nostrorũ merces, & quæ vitæ nostrę breuitatẽ ęternitate cõsolatur. Multa sunt eademq; pręclara quibus immẽsa Dei clementia electos suos mirũ in modũ illustrauit, sed illud lõge est præclarius, & quòd admirari & laudare possumus, enarrare aũt nõ valemus, nẽpe quòd eos sibi ipsi perpetuo in cœlis vniuerit ac fœlices reddiderit. Quid enĩ est, quòd verbis dici aut mẽte cõcipi possit, aut præstabilius, aut illustrius, quã adeptio & possessio summi boni, quã fœlicitas sanctorũ, quibus ita ad Dei faciẽ cõtuendã & ad admirabilẽ cũ eo principio, à quo emanauerãt, vnionẽ, datũ est fœliciter peruenisse, vt impletus in eis videatur circulus ille amoris, quẽ Hierotheus, Diuusque Dionysius dicebãt, circulũ esse bonũ, à bono in bonũ perpetuo reuolutum. Namq; quũ Deus Op. Ma. nedũ principiũ sit vniuersi, verũ mediũ etiã & finis: principiũ quidẽ, vt creat, seu producit: mediũ, vt creata, seu producta ad se ipsum retrahit: finis verò, prout redeũtia perficit: sit ĩde, vt vnus cõtinuus habeatur circulus, qui à Deo incipiẽs, transit in mundum, in Deũ deniq; desinit. Id quo fiat dilucidius, cõsideremus, quòd Regẽ illũ à quo vniuersa & creata sunt & pẽdent, bonũ, pulchrũ, & iustũ nũcupamus. Bonum (inquã) vbi creat: vbi verò allicit, excitat, atq; rapit, Pulchrum: vbi aũt pro cuiusq; merito cõplet, & perficit, iustũ dicim². Quare dũ ex amore electos cõdidit Deus, ab eo tãquã à perẽni fonte effluentes: ac deinde, quũ in eundẽ refluunt, suã illã originẽ repetentes, per amorem, charitatem, & beatitudines Euangelicas: postremò verò quũ perficiuntur, postquàm eodem ipso amore redierunt veluti per orbem ad sui principij participium, in quo iam beati cõquiescunt: tũc haud dubiè, circulus amoris bonus in eis completur, à bono Deo in eundẽ ipsum bonũ Deũ reuolutus. Qui quãuis solus sit cui deest nihil, solus sibi sufficientissimus, solus se ipso contentus, ac infinite beatus: nõ tamen suã solus voluit habere beatitudinem: sed diuitias gloriæ suæ ostẽsurus, qui est sua beatitudo, communẽ facit electis cõditionẽ illã suã fœlicissimã, quũ sibi illos adiũgit, ita vt in se, qui bonũ est infinitum eos(vt ita loquar) absorbeat, & vnũ secum reddat: illi verò quasi Deificati, participes fiunt fœlicitatis illius inæstimabilis quũ Deum in seipso possident, habituri semper in eo vitã, in quo & semper, etiã anteq; fierẽt, vita erant. Mirũ tibi forsan videbitur, & qui fieri possit quęres, vt tã diuersa, nempe creatura & creator sic vniantur? non miror si mireris, mirabilis est enim Deus in sanctis suis, sed mirare diligenterq;(si potes) scrutare amoris vim, quæ tãta est ad vniẽdũ spiritũ spiritui, ita ad intima dilecti penetrat, vt vellet amãtis animus in animũ immigrare amati, adeo vt sæpe sui corporis deserens ministeriũ, in dilecto viuere tantũ videatur. Quòd si tantã in hac vita habet amor efficaciã, quãtò maiorẽ in futura habebit ad copulandũ spirituali, dulci, indissolubiliq; copula spõsam aĩam cũ dilectissimo sibi eodemq; speciosissimo sponso Deo? vbi(vt diuus ait Bernardus) quomodo stilla aquę modica, multo infusa vino, deficere à se tota videtur, dũ & saporẽ vini induit & colorẽ: & quomodo ferrũ ignitũ & candẽs igni simillimũ fit, pristina propriaq; forma exutũ, & quomodo solis luce pfusus aër, in eandẽ transformatur luminis claritatẽ, adeo vt non tã illuminatus q̃ ipsum lumen esse videatur: sic oẽm tũc in se humanã affectionẽ, quodã ineffabili modo, necesse erit à semetipsa liquescere, atq; in Dei penit⁹ trãsfundi volũtatẽ. Hæc Bern. O amoris imensam vim, ò B. animas, quæ tali catena vinciũtur, tali glutino cõglutinantur. Accedit etiã huc, quòd ea est mẽtis nostrę conditio, nimirũ vt feratur naturaliter, in bonũ, pulchrũ, & dulce, quorum ea est natiua virtus, vt sua quadã suauitate, cõtemplantis animũ excellẽtius multò quàm magnes ferrũ ad se trahãt. Quũ igitur Deus, in quo horũ omniũ bonorũ sunt thesauri, mẽtibus beatis, sese

Hieroth. Dionys. lib. de diui. nom.

Ioan. 1.

Psal. 67.

Bernard. tract. de dilig. do Deo.

sese ineffabili modo ostendit,quãtũ censes,continuo eas suspensas ad se rapit, & quàm indissolubilibus amoris nexibus & charitatis vinculis vinciuntur,illi omniũ bonorum primæ atq; exemplari bonitati & ipsi bonitatis essentię,in qua superemimenter & cũ immensa plenitudine extat, quicquid bonum,quicquid pulchrũ,quicquid dulce est, fœlicissima ac viuifica vita,æterna sapientia, lumẽ interminabile, omnipotens virtus,atq; immensę diuitię? Quid Deo ad alliciendũ pulchrius? q totius est pulchritudinis principiũ, totiusq; fons munditiæ,cuius speciosissimũ vultũ, cuius stabilẽ decorẽ, Astra illa matutina, omnesq; filij Dei, cũ insatiabili semper contemplãtes ardore, ardentissimè complectũtur,vehemẽtissimeq; admirãtur, & laudant.O prima, ô pura,ô vera pulchritudo, ô splẽdor & decor,vniuersa venustans,qui sic,quas tibi eligis mẽtes, mulces,sic allicis,sic excitas vt delectes:sic delectas,vt delectando rapias:sic rapis,vt rapiendo ardenti inflammes amore,& tibi perpetuis vinculis fœliciter vnias. Quòd si dulcedinẽ in Deo desideres, quàm magna(inquit Psaltes)multitudo dulcedinis tuæ Domine,quã abscõdisti timẽtibus te. Et vbi est(obsecro)hæc suauitatis multitudo,nisi in ipso Deo? qui ipsa est diuina dulcedo,quę beatos suauissimè reficit,atque in se cum inęstimabili, calidissimoq; affectu,suspendit,deglutit,trãsformat.Ipsa demũ est plenissima pax,quę per harmoniacã suauitatẽ,ea quæ turbari solẽt mulcet,componitq;.Pax exuperans omnẽ sensum,totiq; orbi concordiã atq; harmoniã,nexũ,& stabilitatẽ tribuẽs:quippe qui fines supramũdanę suæ aulę,empyrei cœli,pacẽ reposuit: lætissima ac securissima tranquillitate,omnes cœlestis suæ militię ignitas phalanges, illustresq; heroas sibi inuicẽ vniens:in semetipsis stabilit, & in se quoq; beat.Quòd si auri fulgorẽ magistra manu tersi sculptiq;,si argenti candorem,si prata virentia, florentesq; arbores, si(quod his omnibus maius est)nitidũ solis iubar,ornata sydera,gratã lunã,pulchrũ cœlũ,pulcherrimũ deniq; mundi theatrũ, videre adeo est gratũ,vt in eorũ aspectu sic detineamur,perinde vt ab eis rapti,in eásque conuersi:qualis(obsecro)erit illa pulcherrimæ lucis contemplatio,qualis illa beatorum vnio, cum ille summè bono, summè pulchro,summè dulci creatore, à quo creaturis contingit, vt delectent? O bonitas ineffabilis : ô diuina pulchritudo: ô dulcedo incogitabilis : ô pax sempiterna,quando te frui nobis concedetur? quando tantum bonũ consequemur? quãdo nobis dabitur de hoc exilio ad hęc tã immensa nostræ patriæ bona peruenire?

Iob.38. · Psal. 30. · Philip.4.

Hanc sanctorum beatitudinem seruator noster hisce verbis saturitatem appellat.Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Non dixit, Beati qui esuriunt & sitiunt,honores, opes,aut voluptates,hi enim nunquàm saturantur,similes illis,qui quando sitienti aut esurienti dormiunt stomacho,somnia & imaginibus delusi: phãtasmata pro rebus ipsis amplectuntur, non intelligẽtes; mendacia esse quæ somniant : putant se comedere,aut bibere , seseque oblectare, at satiantur nunquam,quia non imaginẽ sibi,sed cibũ ipsum flagitabat stomachus: sic profectò dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt in manibus suis,viri diuitiarum,viri cupiditatum, & voluptatum.Nec mirum, opes enim & seculi huius voluptates,quæ vmbræ rerum,aut voluptatum sunt , potius quàm verę res aut gaudia vera:inexplebilem hominum auiditatem , & hydropisim vehementer adaugent,tantum abest, vt saturare possint. Hos igitur Christus non vocat fœlices, sed eos qui famem hanc & sitim , sic à rebus fluxis transferre conantur ad expetendã Euangelicam iustitiam,vt nihil ardentius optent , nihil diligentius quærant.Neq; sufficit(teste Hieronymo)velle iustitiã, nisi iustitiæ famem patiamur, vt sub hoc exẽplo nunq nos satis iustos , sed semper esurire iustitiæ opera intelligamus.Hinc Ambrosius,signum hoc esse bonum putat,vbi quis esurit iustitiã,& sitit, eò quòd ęger quũ in graui morbo est nõ esurit,fames aũt sanitatis indiciũ est.Hęc igitur iustitia Euãgelica,Patres,preciosus fuit ac suauis sanctorũ cibus,hic erat illis panis vitæ & intellectus, hæc,aqua sapiẽtiæ salutaris.Neque semel aut bis(vt corporis alimoniam)sed momentis singulis, hũc animi cibũ in omnibus rebus,diligẽter inuestigabant. Hoc euadebant vegeti in Christo,ac robusti,hoc temperati , hoc iusti,hoc inuicti, hoc sapientes & prudẽtes,hoc populos alebant:hic ad res tã diuinas q humanas præclare gerendas reddebat aptissimos,hic iugũ Domini suaue, & onus leue faciebat,hoc euadebãt adeo magnifici, adeo magnanimi , vt illis præ magnitudine sua, minima admodũ viderentur illa , quæ solẽt male esurientibus videri quã maxima.Sed quid? q sic expetũt iustitiã saturãtur in hac vita?minimè.

Matth. 5. · Psal. 75. · Hiero. in Mat. · Ambros. in cap. 6 Lucæ. · Eccl. cap. 24. · Matt. 11.

Non enim Deus replet hic in bonis desiderium animarum sanctarum, quia nondum explet intellectũ plenitudine lucis, non voluntatẽ pacis multitudine, nõ ęternitatis continuatione memoriã. Solo nãque cœlesti edulio visionis veritatis æternæ, & æternorũ potu gaudiorum animus noster implebitur. Id quod significauit apertè Dñs, quũ dixit: non saturantur, sed saturabuntur. Hoc idẽ procul dubio expressit dicens: Beati mũdo corde, quoniã ipsi Deũ videbũt: & nõ dixit vidẽt. In hac etenim vita, sicut non contingit perfecta permanẽsque Dei visio: ita nec integra, perfectaq; saturitas. Hic enim quis clarè, manifestè, & cũ perseuerantia stabili perpetuaq; Deum vidit? Est enim modò nobis absconditus, qui non hominum mentibus tantum, verum etiã ipsis Angelicis intellectibus est incomprehensibilis, solus seipsum infinitè cognoscit, solus perfectissimè sese contemplatur, lucemq; dicitur inhabitare inaccessam. Et ob id apud Iob scriptum est de Deo, quòd vultum solij sui teneat, & super ipsum expandat nebulam, quòd non ea claritate (vt pulchrè Diuus exponit Gregorius) ab inferioribus cernatur, qua in superioribus dominatur, sed longè maior illius sit gloria, quàm à nobis comprehendi posit, impediento nos propriæ ignorantiæ nebula, quæ facit vt caligo sit sub pedibus eius, siue in circuitu solij, quam expandat ceu latibulũ suum. At quãuis hic perfectè Deũ non cognoscamus, interim tamen (ne deficiamus inedia) haudquaquam nos deseruit benignus pater cœlestis, omnimoda sui circũfusos ignorantia: Quin potius & pabulo fidei nos interea pascit, & dat per creaturas cognitionẽ, quæ necessaria est huic cõficiundo itineri quod ad patriam ducit, indagare. Attestãte Paulo, quod inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea quę facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoq; eius virtus & diuinitas.

Matt. 5. *Psal. 45.* *1. Ad Ti. cap. 6.* *Iob. 26.* *Greg. 26. cap. Iob.* *Psal. 17.* *Ibi.* *Roma. 1.*

Vt enim Deus (ait Ambrosius) qui natura inuisibilis est, etiã inuisibilibus posit sciri, opus factũ est ab eo, quod opificẽ visibilitate sua manifestaret. Hinc, sicut ex motibus & administratione corporis, animã quã non videmus, intelligimus: sic ex administratione totius huius, quam cernimus, fabricę mundanæ, tam mirificè conditæ, tamq́ue mirificè administratę, architectum ipsum Deum, & intelligamus, & admiremur. Quid enim aliud sunt creaturę quàm picturæ, quàm nutus, quàm voces, quàm lumina & splendores æternæ lucis? Videmus nunc, teste Diuo Paulo, per speculum in ænygmate, tũc aũt facie ad faciem. Deum quidem modò nõ in se ipso videmus, sed in eius veluti similitudinibus, nẽpe creaturis, velut in speculo, per quod ad inuisibilia Dei surgimus: velut in vestigiis quibusdam, velut in simulachris, velut denique in quibusdam spectaculis nobis propositis, vt per illa ducamur ad cognitionem diuini exemplaris, sapientiæ inenarrabilis, artis indeficientis & omnia ordinantis. Prout igitur Dei inuisibilia per creaturas cognoscimus, videre per speculũ dicimur: at quoniam illa adhuc sunt nobis obscura & recõdita, in ęnygmate illa videmus. Prętér hæc autem, non deest etiã nobis fidei certissimum speculum, in quo imagines supernarum rerum intuemur, & ex scripturis ceu per inuolucrũ ænygmatis, Dei mentem subobscurè, certè tamen, percipimus. Non est itaque hic locus videndi Deum, quẽ esurimus & sitimus, clarè atq; lucidè, sed, vt in Threnis dicitur, in vmbra eius viuemus inter gentes. Ex fide enim iustus viuit, & in vmbra Christi, nẽpe fide, quæ veluti bona vmbra caligantibus viatorum oculis lucem temperat, & oculos præparat luci. Per hanc itaq; fidẽ, Deum, qui infinita est Iustitia, veluti comedimus. Per hanc ipsum conspicimus sicut per speculum, in ęnygmate, quem hic facie ad faciem contueri non valemus. At vbi venerit, quod perfectum est, comedemus panem hunc vitæ cum saturitate. Vbi inter Angelos erimus: videbimus eũ, vt ipsi, sicuti est, & beati exultabimus in splendore vultus eius, quando graui deposito corpore, aut mutato, quando mentis caligine adempta, ipsum & clarius cernemus, & diligemus ardentius. O beatos cœlicolas, qui faciem Dei, id est diuinam essentiam clarè intuentur, & reuelata facie gloriam Domini, & veritatem illam summam speculantur. Qui cognoscunt mirabilem Trinitatem in vna personarum consubstantialitate. Qui cognoscunt æternam filij generationem, atque coæternã spiritus sancti processionẽ. Qui cognoscunt Patris potentiam, filij sapientiam, spiritus sancti clementiam, ipsius summæ Trinitatis vnam & indiuiduam essentiam. Vbi intellectus noster, qui solæ æterna repletur veritate, tunc perficietur, quum veritatis claritate illustratus, intelliget ęternũ. Voluntas, fruens eo, qui totus est suauis & desiderabilis, perpetua stabilitate, in summo charitatis feruore, qualis

Ambr. super 1. cap. ad Roma. *1. Cor. 13.* *Thre. 4.* *Roma. 1.* *1. Cor. 13.* *1. Cor. 13.* *1. Ioan. 3.* *2. Cor. 3.*

est in

est in meridie æternitatis, ardentissimè amabit summè bonũ. Memoria, quæ hic fluxa est & infidelis, tùc perpetuo tenore in vno fixa bono, omnipotétè tenebit. Tùc igitur tunc, qui nunc esuriunt, & sitiunt iustitiá, probitatè, rectitudinè, veritatè, Dei honorè & legem, proximorumq; salutè, tunc (inquam) saturabuntur: quum Deus
Matth. 8. beatas animas ad cœlestem illam ducet mensam, in qua illis ambrosiá apponet, & super ipsam nectar potádum: idest, Essentiæ suæ & incommutabilis veritatis visionem, atque ex visione gaudium perenne. O delitias humanis sensibus imperuestigabiles. O fœlix, & gloriosum conuiuium. O dulces & desiderabiles epulas, O immensas opes, quas nec ærugo demoliri tineáue, nec fures effodere ac suffu-
Ioan. 14. rari possunt. Id quod non est in beatis exigua gaudij pars, certos scilicet esse, nunquá tá immensa bona sibi defutura, nunquá se tantis bonis carituros. Mirabi-
Mat. 20. lis etiá discũbentium ordo in hac supercœlesti mensa, diuersos sequitur beatorũ gradus: siquidem distribuens Christus à se promissas multifarias mansiones, suis quemque collocat sedibus: namque qui Deum excellentius amauerunt dum hic viuerent, ad maiora perducuntur gloriæ fastigia. Toto autẽ Deo frui omnibus datur, omnibus idem datur æternæ vitæ denarius, omnes essentiam vident diuinam, sed Deum totum, copiosius, præstantiusq; possident, quorum maior fuit charitas. Suo præterea beatitudinis gradu quisq; contentus plenusq; viuit, nec aliis, quod Deo propinquiores spectet, inuidet. Li-
Plato in Phædro. uor enim (vt & Plato in Phędro inquit) à diuino choro procul abest. Imò verò
Grego. super 1. cap. Iob. (teste Gregorio) quid in se quisque non acceperit, hoc se accepisse in alio exultabit. Sed & in hoc mirabile est conuiuiũ illud diuinum, in quo sine vllo fastidio, iisdem diui illi vescũtur dapibus, quibus in ęternũ copiosissimeq; exatiantur. Nobis quidem in hac miserię vita, rei eiusdẽ diuturna frequẽtatio statim nauseam parit, atque ob id noua requirimus oblectaméta, ad quæ nõ cibi, nõ vina sufficiunt, nisi fames ad vescendũ alliciat, sitisq; ad bibendum, & tamdiu oblectatio, quãdiu
Apoc. 7. & auiditas permanet. Æternus tamen amor, quo semper conuiuæ illi cœlestes in Deum Opt. Max. quasi auiditate quadam afficiuntur, effecit, vt omni expulso fastidio, diuinis illis delitiis & cœlestibus ambrosiis pascantur, Deoque semper quasi
Psal. 35. nouo gaudeant spectaculo, blanda dulciq; fruitione beati. Quid multis? Ibi (iuxta Ioannis Apocalypsim) non esurient neque sitient amplius, quia agnus, qui in medio throni est, deducet eos ad vitæ fontes a- Ezec. 47.
quarum, aquarum (inquam) quæ non promuntur è cœnosis huius mundi immundi paludibus, sed è fonte plenissimo atq; mundissimo diuinæ virtutis, aquæ torrente voluptatis diuinæ, aquarum (inquá) Esai. 12.
quæ non pertingũt solum ad talos vsque, genua, renésve ipsorum (vt de aquis Ezechielis legimus) sed in augustissimum illud cœlestium voluptatum pelagus auidissimè & latissimè effusi conquiescunt in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, & in requie opulenta. Ibi namq; Matt. 25.
omnia erunt beatitudinis & gaudiorum Augu. li. Sol.
ineffabilium plena, nõ solum intellectus & voluntas, sed suo quoq; modo, fauces, oculi, aures, manus, totum corpus, deniq; totus animus, tota mens, ita vt totus intret beatus in illud immensum Domini gaudium: in gaudium, inquam, (vt Augustini verbis vtar) siue tristitia, quod continet æterná lætitiam, vbi erit omne bonũ & nullum malum, vbi erit quicquid voles, & non erit quicquid noles: vbi erit vita vitalis, dulcis & amabilis, vbi non erit hostis impugnans, nec vlla illecebra, sed summa & certa securitas, secura tranquil- Esa. 64.
litas, tranquilla iucũditas, iucunda fœlicitas, fœlix æternitas, æterna beatitudo, B. 1. Cor. 2.
trinitas, & trinitas in vnitate, & vnitatis Deitas, & Deitatis B. visio, quæ est gaudiũ Dñi Dei tui. Deniq; pateres ornatissimi, quũ Esaias, & astipulatus Esaiæ Pau- Psa. 147.
lus humanarũ diuinarũque rerũ scientissimus dicat, quod nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderũt quæ præparauit Deus diligentibus se: quid balbus ego & hebes de re tam ineffabili quàm cum Propheta exclamẽ? lauda Hierusalem Dominum, lauda Deũ tuum Syon, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te, qui posuit fines tuos pacem, & adipe frumenti satiat te. O triumphans beatorũ Ecclesia, O alta Syon, lauda Dominum, summè lauda, & laudes itera summas, quòd de naufragoso mari ad quietissimũ portum, de exilio ad patriam, de tenebris ad lucem, ad optatam denique peruenisti quietem sempiternam. Lauda Deum tuum Syon, quoniam cõfortauit seras portarum tuarum, quia roboratis vectibus & inconuulsibilibus seris roborauit portas tuas. Nullus intrare potest inimicus, nullus exire vult amicus. Tuta es ò beata

 Ieru-

Ierusalem in arca cœli, non est, quòd mūdi timeas diluuium. Benedixitque Deus filiis tuis in te, non peregrinantur, intus lętantur, benedicti sunt omni benedictione spirituali in cœlestibus cum Christo, omni decorati pulchritudine, omni illustrati splendore, omni splendida comitati cohorte, induti immortalitatis deaurato vestimento, plenique gaudiorum varietate. Et qui benedixit filiis tuis in te, is posuit fines tuos pacem: iam non est timor in finibus tuis, nulla pericula, bella nulla, nullæque tentationes, quòd hostes omnes à muris tuis procul sint: & adipe frumenti satiat te omnipotens, optimo nempe diuinæ visionis tritico, omniumq; rerum copia. Quis igitur ô Patres, non illic vehementer desideret esse, habitare, & pasci, tum propter pacem, tum propter adipem, tum propter saturitatem? Vbi formido nulla est, nullum fastidiū, nullusq; defectus, vbi tuta mansio est Paradisus, dulcis cibus, verbum dulce, & cum æternitate affluentia maxima.

Gene.7.

Ephe.1.

Reliquum est ampliss. Patres, vt iam de supernorum ciuium imitatione paucis agam. Quāuis enim de prēmiis eorum dici poterant alia multa, sed de re tam sacrosancta nihil temerè pronūciandum. Nec fas est ad curiosas quæstiones, quæ hic solent curiosius excitari, reuocare, quod Deus arcanissimum esse decreuit, magna esse & admirabilia credi voluit quæ electis suis parauit, quæ per fidem nunc à nobis cognita, & amare debemus, & superare, tunc demum plenius intellecturi, quum voti compotes facti, contemplabimur corām omnia præsentia, atque adeo nobis ipsis coniunctissima: vt sic ea cognoscamus quemadmodum nūc cogniti sumus. Interim tamen eos imitemur quorum beatam vitam miramur. Sequamur eorum exempla, quorum prēclarissimis trophęis & gaudemus & excitamur: sequemur autem, si cum Christo (vt ipsi) in montem conscendimus. Standum est enim, vobis præcipuè ô Patres, qui Euangelicam docetis iustitiam, in contemplationis & spiritualium virtutum apice, Mosen imitati, qui diuina contemplaturus, montem non raro ascendebat, vt hauriendo ibi diuina mysteria perdisceret, quonam modo se & alios esset recturus. Vnde ad munera actionum bene instructi paratique descendentes, sic subditorum commodis prudenter ac diligenter consulatis, vt nihil omittatis, quo eos ad æternum salutis montem pertrahatis.

1.Cor.13.

Sanctorum etiam montium cacumina, quæ prima sunt à radiis solaribus irradiata, illi sunt angelici spiritus, cæterique beati, qui in altissimis regnantes, in primis à sole illo iustitiæ illuminantur: quorum si vel imitatione consociamini cœlesti collegio: quantum (bone Deus) splēdor gloriæ Christi vos decorabit, illustrabitque? Dij, Patres, estis, & filij excelsi omnes, inuadat igitur animos vestros sacra quædam ambitio vt paruis contemptis, & mediocribus non contenti anheletis ad summa, vitam ad exemplar Angelicæ vitæ formantes, sicut sancti Dei fecerunt: qui quicquid in mundo est posthabentes, vitia mundanam illam curiam vt angelicam etiam in carne ducerent vitam, aduolarunt. Igitur si supremum curiæ illius Regem, ardentissima charitate amplectamini: illius igne, qui edax est, seraphicam effigiem accensi referentis: Si purissimæ incumbentes contemplationi, in admirabili hoc opificio, opificem ipsum sapientissimum, in opifice vero opificium meditemini: fulgore Cherubico mirabilique intelligentiæ luce vndique corruscabitis. Angelos denique (qui continuo præsidio nostram tuentur vitam) referetis, si oues quarum custodiam Christus vobis concredidit, à periculis liberetis, & à luporum tutemini voragine. Ascendite ad montē ô Patres, cum Apostolis, in quorum vices successistis. Ascendetis autem, si ex eorum benefactis, si ex paupertate spiritus, mansuetudine, esurie & siti iustitiæ, patientia in aduersis, acriores vobis addatis ad virtutem stimulos. In loco campestri manetis, si plebei viderint vos nihilo subditis meliores, sed in monte eritis, si electi ad Apostolici honoris culmen sic respondeatis huiusmôi dignitati, vt vita vestra (quam veluti scopū ij intueantur qui in valle manent) sit illis apostolicæ vitæ exemplar. Ascendetis demum in summitatem montis, si in hac sancta Synodo ita Christi gloriam & Ecclesiæ suæ spectatis tranquillitatem, vt (non curantes quid hominibus, sed quid Christo cuius agitis negocium, sit gratū) si opus fuerit, non dubitetis, pro religione, pro veritate, pro iustitia, pro charitate, labores, penuriam, contumelias, mortem etiam ipsam subire. Atque (vt semel dicā) omnia facite secundum exemplar, quod ostensum est vobis in monte, ad quem princeps pastorum IESVS, docturus apostolicas oues ascendit, quo vos, qui fidem docturi, moresque extirpaturi corruptos,

Psal.82. & Ioan. 10.

ruptos,

ruptos, inter hos cõuenistis Tridentinos mõtes: operam detis vt ab eis mundarũ aquarum sapientiæ salutaris riui affatim defluant in imas valles, hoc est, sitientes oues: ita fiet vt irrogatione vestra, Ecclesię terra pinguescat, & animorum æst⁹, sitisq́; temperetis ardorem, atque hæresum extinguatis flammas. Cumq́ue pastorum sit insomnes noctes, diesq́ue anxios in montibus ducere, ne quid callidus fur, ne quid luporum astuta feritas, perniciosum moliatur charo gregi. Vos qui pastorum Euangelicorum titulis, ac dignitate estis honestati, quiq́ue inter hos agitis Tridẽtinos saltus, sic custodite oues, quæ niueo ac diuino vestitæ sunt vellere, & cœlesti germine perfœcundæ, vt non modo pro eis tuendis laboriosissimo vtamini peruigilio, verumetiam vestræ quoque vitæ dispendio, earum salutem defendatis, ne eas lupi, hoc est, hæretici dissipent, rapiant, dissinient. Episcopi estis Patres, hoc est superintendentes, curate ergo vt è sublimi hac sacræ huius Synodi specula, veluti boni atque oculati speculatores, vigilesq́ue custodes, procul denuncietis, lupos, hostes sceleratos, schismaticos, atq; hæreticos, quo se, audita vestra voce, oues omnes in loca recipiant tutiora, & quæ dispersæ sunt colligantur & errantes re-
August. in serm. Domini in mõte. ducantur ad gregem. Hæc vt præstare, Patres, possitis, sedete. Christus enim conscẽso monte sedit, vt (secundum Augustinum) magisterij ostenderet dignitatem. O quanta est sessionis patrum in Concilio authoritas magisterij. Hanc agnoscite, Patres, agnoscite (inquam) potestatẽ qua in hoc loco sancto vos Deus exornari voluit, vt decernatis, definiatis, statuatis, vt iudicetis, vt condemnetis, sicut Spiritus sanctus vester & patronus & moderator vobis suggesserit. Agnoscite insuper summum Dei in vos beneficium, quos hac tempestate è numero selegit hominum totius orbis, aut ad sui gloriam destruatis, & euellatis errores & hæreses omnes, plantatisq́; virtutibus, collapsam Religionem (cuius publicum bonum à vobis pẽdet) in antiquum nitorem reuocantes, Christianæ Reipub. vitam & tranquillitatem largiamini. Atque si vsquàm, ô gregis Christiani Pastores, summus ille Pastor Christus vobis est sequendus, si vsquàm eius sancti imitandi, si vsquàm fuit tempus quo vestris sanctis sessionibus, vestra cura & patrocinio orbi Christiano consulendum esset, si vsquàm Ecclesię calamitates amaris essent deflendę lachrymis, hic & nunc potissimum his omnibus locus est, vbi tantum mare impietatum, dissidiorum, schismatum, hæresum, inundat in Christianam Rempub. vbi ferus il- 1.Reg.17.
le Goliath Deo maledicit, ac Israelitico Ierem.20.
populo insultat, vbi Phassur in Ieremiam, Daniel.5. Psal.78.
Balthasar in vasa Domini manus exten- Thren.1.
dit sacrilegas, vbi hęretici polluerunt sanctuarium Dei, conspirauerunt in sanctam Romanam Ecclesiam, & abstulerunt omnia desiderabilia eius, Petri sedem vilipendentes, Christi sacramentis detrahentes, Patrum sanctorum decreta despicientes, sacerdotes Dei exibilantes.

Nunc Ecclesiam matrem derident filij, domestici spernunt, derelinquunt amici, custodes deserunt, & hæretici impugnãt. Nunc impius Ieroboam insurrexit. Nunc schismaticus populus liberioris vitæ appe- 3.Reg.12.
tens, recessit à domo & familia nostri ve- 2.Tim.2.
ri Dauid. Nunc noui magistri, prurientes 2.Pet.2.
auribus, magistri mendaces, pseudoprophetæ, introducunt sectas perditionis, dũ hic videas Lutheranos, illic Zuinglios, isthic Catabaptistas, & alios ex isto furfu-
re. Nunc non ad Christum cum discipulis 3.Reg.12.
in monte, sed ad vitulos aureos, & ad excelsa idolorum delubra, relicta Ierusalem, relicto Dei templo, neglecta vera religione, communiq́ue ordinatione Ecclesiæ catholicæ spreta, miseranda populi multitudo confluxit.

Et (quod nõn sine maximo cordis dolore dicere valeo) hoc etiam infelici nostro seculo, quidam impugnant, imò verò quidam omnino reiiciunt, sanctorum intercessionem, atque tollunt (Proh dolor) eorundem supernorum ciuium, qui nobis apud Deum præsidio esse solent, venerationem, solennitates abrogant De his tamen dicere, & si in animo erat, supersedebo: tum ne multis vos, Patres, morer, tum maximè, quòd hos omnes, qui à nobis dissentiunt, speramus. Dei beneficio, in sacrosanctam hanc Synodum breui cõuenturos, ac diuini spiritus gratia, rationes omnes & fidei & doctrinæ nostrę vnà nobiscum ita probaturos, vt & commune hoc beneficium Ecclesiasticæ tranquillitatis, tam ab omnibus expetitum, breui in Ecclesia sentiamus, & illi ad sanctorũ venerationem excitati atque accensi, illorum intercessione Ecclesiæ matris vocem audiant, ac eius mandatis saluberrimisq́ue statutis libenter atque ex animo obsequantur. Nos tamen interim, (vt eo vnde egressus sum redeam) sedulo ac diligenter expedamus, Quorsum Seruator, noster

noster tam laudet paupertatem spiritus, mansuetudinem, luctum, munditiam cordis, esuriem & sitim iustitiæ, patientiam denique in persecutionibus. Nempe quia sciens neminem gloria & honore coronari debere, nisi qui legitime certauerit, & vincentis esse manna illud æternę dulcedinis, volebat ab inanissimis honoribus, à prauarum cupiditatum venenis, ac caducis sensuũ oblectamentis nos abducere, quò expeditius ipsum ducẽ milites sequamur, palmã adepturi. Id quod Paulus egregius Christi miles monuit, sic currite (inquit) vt cõprehendatis. Omnis aũt qui in agone cõtendit ab omnibus se abstinet. Et illi quidẽ vt corruptibilẽ coronã accipiant, nos aũt incorruptam. Vt sicut in terreno agone qui volunt vincere, se continent à potu nimio, cibis quibusdam, aliisque rebus suauibus. Ita & nos omnia impedimenta & offendicula submoueamus, quæ cursum nostrum remorari possunt, dum ad brauium festinamus. Atque id summo studio & diligentia consyderemus, si ij qui certãt in popularibus istis certaminibus nihil non tum faciunt, tum patiuntur, quò plebis applausum, quò vilem & perituram corollã auferant: quanto magis par est eadem facere nos, quò non mox peritura commoda, non humanam laudem sed plausum à cœlestibus aulicis, & immarcessibilem immortalitatis coronam consequamur? O extremã mortalium dementiam, ô cœcas hominum mentes, qui non modo non perpẽdimus magnitudinem, dignitatem, & æternitatem tanti præmij, verumetiam quum nihil nisi fœlicitatem appetere videamur, eam tamen propositam auersemur, & tã periculosa alea sic simus somniculosi, vt aduertere nolimus, quàm manifestè pręcipites in æternam ruimus mortem, quibus promittitur fœlicissima ac sempiterna vita: cum qua si hæc calamitosa conferatur, vix horulæ, vix momenti instar habet. Quænam est hæc tam aperta vesania? quæ tam manifesta ebrietas? vt confidamus reperiri posse in doloribus voluptatẽ, salutifera in pestiferis, dulcia in amaris, in mobilibus quietem, vera in falsis, & in morte vitam? nec obseruamus, quàm sint dolosi honores, qui vmbram potius quàm veritatem fœlicitatis ostendentes, ideo ad altissimos dignitatũ gradus non extollunt, vt in miseriam & seruitutem à sublimi fortunæ rota (cui stabile non est cacumen) capitali ruina subitò præcipitent. Quàm spinosæ diuitiæ, quæ cogitationum suarum punctionibus, tranquillum animum mille curis dilaniant! Quàm falsæ voluptates, quæ ideo suauibus laqueis mentes nostras illaqueant, vt eas strangulent, atque in omnem vitiorum voraginem cœnumq; prosternãt! Quàm breue, momentaneum, incertum, vmbratile, imaginarium, fugax atq; falsum est omne illud quòd hæc omnia simul (etiam si ex voto affluant) præstare nobis possunt. Contra verò quàm magna, quàm stabilia, & promissa & parata sunt iis, qui contemptis præsentibus illam suspirant patriam, vbi nihil obest, nihilque deest, vbi erit vita quieta, tristitię nescia, vita ignara mortis, vita totius elegantię, & dignitatis plenissima, vbi iusti in perpetuum viuent, fulgentes sicut sol, similes facti angelis Dei, vbi saturabuntur, quum apparuerit gloria eius qui solus desiderij nostri amplitudinem implet, solusque animas nostras beat. Expergiscamur igitur, qui somno tam profundo sumus consopiti, ascendamus ad montem cum electis Christi discipulis: meminerimus terram non nobis patriam esse, sed cœlum, in quo sancti feliciter regnant. Quorum si placet fœlicitas, placeat & vita. Erudiamur (vt ipsi) ad iustitiã Euangelicã: contẽnamus (vt ipsi) momẽtaneas voluptates, euanida gaudia, perituras diuitias. Atq; (vt D. ait Leo) sursum vocatos animos, desideria terrena nõ deprimãt: ad æterna prælectos, peritura nõ occupẽt: viã ingressos veritatis, fallaces illecebræ nõ retardẽt. Deniq;, Patres, excitet nos ad virtutem, laborem spes immortalitatis, nam angusti animi atque demissi est, tã gloriosi triumphi honorem contemnere, & qui sub Christi vexillis militamus, stipendium perenne ab eodem expectantes: præparemur ad agonem mente integra, fide firma, spe certa, charitate perfecta, virtute robusta: nam regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, ad quod obtinendum, certandum haud dubiè est omnibus, nec leui quidem certamine, sed vobis præsertim, Patres, qui hic contenditis, contra spiritualia nequitiæ, contra diabolum & angelos eius, contra iniustitiam & impietatem, contraque hęreticorum omnium incursus. Magnus est iste agon, in quo spectaculũ multis exhibetis. Spectamini enim à Deo Opt. Max. agonotheta vestro, spectamini ab eius angelis & sanctis, spectamini à Beatissimo Iulio Pontifice summo, nec non à Carolo Cæsare Imperatore Augustissimo, quorum

Matth. 5. 2. Tim. 2. Apoc. 2. 1. Cor. 9. Luc. 8. Sapi. 5. Matt. 13. Matt. 17. Psal. 6. Psal. 102. Leo in sermon. de asce. Matt. 11. Ephe. 6.

rum vterque nihil aliud quàm fœlicissimum huius Concilij exitum precatur, & auidissimè exoptat, spectamini deniq; & à regibus Principibusque vniuersis, & ab Ecclesiis & subditis vestris: curate igitur, Sanctiss. Patres, vt publicam orbis de vobis spem non fallentes, ita tantos rerum motus componatis, ita lætam & optatam tranquillitatem reducatis omnibus: vt resipiscentibus, vel profligatis Ecclesiæ hostibus, gloriosissimè & sanctissimè triumphetis. Aderit vobis (mihi credite) summus Imperator Christus, quem habetis doctorem, ductorem, & victorem: ipsum pro virili sequamini, qui suæ vult vos victoriæ esse participes. Aderunt & sancti Dei amici & insuperabiles bellatores, qui illustre triumphi exemplum vobis reliquerunt. Quorum si boni fueritis imitatores, (sicut & ipsi Christi, sudorum vestrorum percipietis fructus, laborum præmia, certaminum brauia, virtutis deniq; amplissimas reportabitis, ac sempiternas retributiones. Dixi.

 SENTENTIA

VENERABILIS DOMINI IOANNIS *HASSELANI, SACRÆ THEOLOGIÆ IN*

Academia Louaniensi quondam Professoris super facto Nectarij, Episcopi Constantinopolitani, circa sublationem Confessionis, Præsidentibus Concilij Tridentini exhibita.

At nunquam antehac excusa.

VT De Socratis & Zozomeni historia rectè quis iudicet, duo sunt necessaria. Vnum, vt diligēter cognoscas quid Ecclesia facere solita sit de relapsis ante Nouati hæresim: Alterum, vt rectè animaduertere studeas historiæ seriem. Porrò seriem nō satis animaduersam habere possunt, quicunque aut Tripartitam tantùm legerunt, aut versionem tantùm Musculi. Nam & Tripartita fragmentum tantùm est iustæ historiæ, & Musculus neq; se diligentem hîc præstitit, neque fidelem. Ecclesia autem ante Nouati hęresim relapsis adhibebat pœnitentiam, nam propter hoc ipsum Nouatus habitus est hæreticus, quia tollebat pœnitentiam, qua ad id vsque tempus Ecclesia mederi solita erat iis, qui post baptismum peccassent peccato vsque ad mortem (sic enim Nouatiani scripturarum imitatiōe loquebantur, sicut ex lib. 4. Socratis patet c. 28, & Zozomeni lib. 1. c. 22.) Itaque Chrysostomus in 1. caput ad Hebræos, cùm ita loquitur. Hic iterum insurgunt aduer. sum nos qui tollunt pœnitentiam: periphrasi ista notauit Nouatianos, eadéq; Periphrasi notauit eosdē Basilius in Sermone De pœnitentia: Superbiam (inquit) istorum, qui pœnitentiam tollunt non ferens &c. Neque verò hæreticus habitus est Nouatus, quòd pœnitentiam tolleret; qua parte institutum diuinum est, & aut in scripturis expressum, aut Apostolica tra ditione de manu in manum acceptum. Quare obseruandnm est quidnam pœnitentia, qua parte diuinum institutum est, complecti credita sit ante Nouati hæresim. Hic de animi dolore, siue contritione dubium nullum est, sed neque de proposito relinquendi vitam veterem: dubium, inquam, de duabus his rebus nullum est, quin eas complecti credita sit pœnitentia. Quid ergo, sustulit ne has Nouatus? Non sustulit: imò referente Socrate lib. 4. c. 28. docebat relapsos ad Eucharistiam quidem admittendos non esse, sed exhortandos tamen ad pœnitentiam, animi nimirum dolorem, & propositum, de quo dictum est. Quare cùm Cyprianus, Chrysostomus, & Basilius scribant cum multis aliis per Nouatianos tolli pœnitentiam, id non de vniuersa pœnitentia potest accipi. Deinde complectebatur tunc pœnitentia Exomologesim. Id discimus apud Eus. li. 6. c. 34. de Serapione citantē Dionysiū Alexandrinū. Serapiō senex

iā relapsus fuerat in persequutiōe,quę accidit sub Decio Imperatore, & rogat sæpe,verùm nemo illi attendit , propterea quod sacrificasset idolis,posteà in morbo cùm triduo iacuisset mutus & sine sensu, quarto die ait nepoti . Quousque ô filij me detinetis? Obsecro properate , & me ocius dimittite,accerse mihi aliquem ex presbyteris:currit puer, sed cùm & nox esset , & presbyter ægrotus ipse venire non posset,dat illi paululum Eucharistię, iubens vt effundat,seniǫue in os instillet. Reuersum puerum senex mirabiliter omnium conscius anteuertens : Scio (inquit) presbyterum venire non posse , sed tu,quod ille iussit,facito . Puer effundit, simulque infundit ori,senex vbi deglutiuit,reddit spiritum . Hactenus res gesta, cui Dionysius addit hanc sententiam. Videtur(inquit) quòd senex hic tamdiu in vita conseruatus est, & permansit donec absolueretur,& vel deleto iam peccato, propter bona quæ fecerat,confiteri possit. Vides ex hac historia senem hunc insignē sanè,& in quo moriente illuxit singulare donum, reuelationis spiritus , vehementer sollicitum fuisse,& fatigisse,vt confessus, & à presbytero absolutus non sine Eucharistiæ viatico è vita discederet.Nam ad Eucharistiæ sumptionem(in qua maximam salutis spem olim collocabant prisci Christiani) referebant ferè confessionem & absolutionem : sicut patet ex Canonibus veterum conciliorū. Ne quis verò putet confessionem & absolutionem Serapionis politicam duntaxat rem fuisse, qualis est apud Cyprianum lib . 3 . epistola.17. cùm in defectu presbyteri confiteri nos vult diacono, & per eum reconciliari:ne quis,inquam,putet, aduertat Dionysium certo studio id enarrare,propter Nouatianos,quorum hęresis paulò ante Serapionem defunctum exciterat . At Nouatiani de politica absolutione cum Christianis non pugnabāt, an scilicet relapsis concedi deberet , sed de diuinitus instituta absolutione,& qua relapsis fit contingeret remissio peccatorum coram Deo,vt idonei essent ad sumptionem Eucharistiæ.Itaque Nouatianos c.10. ad Hebræos, ita loquentes inducit Chrysostomus:Non est tutum, inquiunt, mysteria(sic enim veteres noto more Eucharistiam vocabant)præbere iis qui peccauerunt , quia non est altera remissio: quod Nouatianorum dictum perinde valet,ac si dixissent,Baptizatis quidem tutò Eucharistiam præbemus , quia contingit ipsis per baptismum peccatorum remissio:at relapsis non est tutum prębere,quia non habet Ecclesia Sacramentum alterū, per quod ipsis contingit remissio altera, baptismali remissioni similis . Semelque hoc meminisse oportet Nouatianismi cardinem in hoc versari,An Christus reliquerit Ecclesiæ suæ Sacramentum aliquod ad reconciliandum relapsos,siue hoc vocari debet antiquo more pœnitentia,siue recentiori Sacramentum pœnitentiæ, sicut baptismum dedit ad regenerandum nondum renatis:quod quia negabat Nouatus, habitus est hæreticus : aduersatur enim hoc & scripturis,quæ de illo Sacramento loquuntur,& traditioni Apostolicæ,quę tunc in Ecclesia de eodem sacramento nota erat,& vsu ipso catholico, & perpetuò omnium Christianorum animis irradicata.Neque minus sanè hodie peccant quicunque negant in Ecclesia esse vllum pœnitentię Sacramentum à Christo institutum ad reconciliationem eorum qui nunc mortaliter peccant: nam quin fide,quin precibus, quin eleemosynis,aliisque huiusmodi exercitiis reconciliationem impetrare relapsi possent,ne Nouatus quidem in dubium vocauit. Hęc si meminerimus,pręterquàm quod posteà difficultas nobis expeditior erit , rectiùs etiam intelligemus veteres qui contra Nouatianos scribunt , vt exempli gratia illud apud Eusebium lib.6.c.33. cùm ait: Nouatum nullam salutis spem relapsis relinquam facere,etiamsi omnia,inquit , facerent , quæ ad synceram conuersionem & puram Exomologesim pertinent : videlicet salutis spem non illam sentit Eusebius , quæ à Deo solo sine hominum ministerio sperari potest: hanc enim nemini desperandam esse disertè monebat Nouatus:sed illam quæ homini per hominem contingere potest exhibitione Sacramēti & vsu potestatis, qua remissa in terra, etiam remissa sunt in cœlis. Sępe enim Sacramentū & potestatē hāc vrgere,& ante oculos habere oportet:tale etiam est quod apud Socratem lib.6.c.22. Leontius Ancyræ Episcopus exprobrat Nouatianis:Pœnitentiam,inquit , sustulistis,& benignitatem Dei exclusistis, nempe illam benignitatem quam Deus per hoīes hominib' impartitur,vt iā dictū est. Præterea refert in hac materia obseruare Exomologeseos, absolutionis , remissionis,& cognata vocabula.Est,vbi Exomogesis generaliter valet idem quod pœnitentia,vt apud Eusebiū loco iam citato. Etiamsi

ἰδέτω, vititur hac voce absolute, sic & alias. Subauditur autem, recipi ad reconciliationem.

καταβροχθήσας, id est, trāsmitte per gulam : a gula enim dicitur.

Musculus non recte vertit, Et a peccatis liberatus corā multis quæ fecerat cōfiteri possit

ἐξαλειφθείσης τῆς ἁμαρτίας.

Etiamsi facerem omnia, inquit, quæ ad syncerã conuersionem & puram Exomologesim pertinent. Quod hîc Exomologesis dicitur, idem c.42. dicitur pœnitentia: Martyres (inquit) nostri relapsos receperunt visa eorum conuersione & pœnitentia. Sic Basilius in sermone De pœnitentia, qui & ipse contra Nouatianos scriptus est, Exomologesim & pœnitentiam pro eadem re dixit. Magnum est, inquit, peccatum? Multa Exomologesi est opus: leuis est lapsus? æquanda est pœnitentia. Et Græcos imitati sunt hîc Latini. Inde est quod in c. ad abolendam, De hæreticis, confessio pro toto Sacramento pœnitentiæ sumitur. Iam absolutionis & cognata vocabula, est, vbi pertineant ad œconomiam politicam, est, vbi ad potestatem diuinitus institutam, vt in Concilio Carthag. 4. Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si, dum Sacerdos inuitatus ad eum venit, obmutuerit, & continuò creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem; & infundatur ori eius Eucharistia. Hic quia morituro Eucharistia præbetur, intelligi ex hoc ipso debet quò pertineat reconciliatio, & manus impositio. At in eodem Concilio c. 80. manus impositio non est potestatis huius, de qua dictum est, propria. Omni (inquit) die. ieiunij manus à Sacerdotibus pœnitentibus imponantur, alioqui manus impositio potestatis dictæ, propriè nõ contingebat eo sæculo nisi feria quinta. Demum ante Pascha, vt habemus in decretis Innocentij 1. c. 7. multoque ante Innocentium Soter Papa in secunda decretali epistola, A nullis (inquit) in cœna Domini perceptio Eucharistiæ negligatur, cùm & pœnitentes eadem die ad percipienda corporis & sanguinis Domini Sacramẽta reconcilientur. Sed redeo ad Exomologesim eius temporis, quæ fuit ante Nouati hæresim. Extat de hac luculentum testimonium etiam apud Dionysium in epistola ad Demophilum, Tertullianum in lib. De pœnitentia, Cyprianum in sermone De lapsis. Nam vixit & Cyprianus ante Nouati hæresim, etsi idem post eandem natam vixit, vt omittam Clementem in epistola ad Iacobum. Enimuerò Nouatus nec Exomologesim quidem hanc sustulit, vt habet in lib. De pœnitentia Ambrosius, & Socrates li. 4. c. 28. absolutionem demum sustulit, quam vni Deo committendum docens: τῷ ἐξουσίαν (inquit) ἔχοντι συγχωρεῖν ἁμαρτήματα hoc est, potestatẽ habẽti remittẽdi peccata. In quibus verbis diligẽter cõsideranda est potestas, siue ἐξουσίας vox. Alludit autem ad locum Matthæi c. 4. vt sciatis quòd filius hominis potestaem habet remittendi peccata: similiter loquitur eodem lib. c. 10 & in Zozomeno Aresius, Nouatianæ sectæ Episcopus ἀρτῆνῶς inquit, τὸ ἀφιέναι ἐξουσίας ἐστὶ, non Sacerdotum, sed Dei, hoc est remissionem impendere potestatis est Dei. Absolutionẽ ergo Nouatus hactenus sustulit, quia potestatem hanc sustulit, quantum in ipso erat. Cæterùm qualis tunc Exomologesis fuerit, primùm ex hac historia de Serapione vides eã fieri solitam non apud Episcopos modò, penes quos ordinaria est potestas, sed etiam apud presbyteros, quibus ipsi commisissent. Et quidem Dionysius non vni commiserat, sed pluribus: Accerse, inquit, mihi aliquem ex presbyteris. Et rursus: Nemo, inquit, illi attendit, quasi dicat, nemo ex omnibus quibus commiseram. Deinde vides relapsis liberum fuisse tũc adire è multis quemcunque voluissent. Accerse, inquit, mihi è multis aliquem. Quod idem videre licet ex Tertulliano loco iam citato: etiam ex Origine. In eadem historia ex abundanti notetur hoc etiam, quod olim quoque in more hoc erat, vt reseruarent Eucharistiam ad viaticum morientium, non sub panis tantùm, sed etiam sub specie vini atque adeò videtur Serapion sub specie sanguinis tãtùm communicasse. Ad corpus enim verba hęc: ἀποθέξαι, ἐπιστάξαι, ἐγχεῦσαι, hoc est, effundere, instill.re, infundere; non pertinent, sed ad sanguinem tantùm. Horum autem primum Musculus non rectè vertit, infundere: repugnat enim non solùm præpositio verbi; sed etiam intellectus verus sententiæ, quæ habet vt puer sanguinem è vasculo effundendo simul in os eius infundat & instillet.

Nec illud quidem bene Museulus, quòd ἐγχέω vertit, instillare. Porro quod hîc dicitur de sanguine infundẽdo, huic simillimum est, quod iam recitauimus ex Concilio Carthag. Et infundatur, inquit, ori eius Eucharistia. In eodem autẽ scripto Dionysius, vbi sic ait: Iusseram vt morituri absoluerentur, Musculus non rectè vertit τὸ ἀφίεσθαι admitterentur: repugnat enim non solùm præpositio verbi, sed & loci sententia: præsertim cùm mox infrà dicat senex ἕως λυθῇ, vbi absoluere vertit & Musculus. Hoc mirũ est, quod in scripto Dionysij narratur

Lib. 1. c. 22.

Vide historiam huc facientem ex c. 20. primi libri Socratis.

 Serapion

Serapion cōfeſſus & abſolutus, cùm neutrum feciſſe videatur. Verùm ita eum feciſſe, vt & presbyter & Epiſcopus pro facto habuerint: quicquid illi ſequuti hîc ſunt, ſiue tale quiddam: quale tradūt Doctores de mutuo confitente ſine verbis per nutum, ſcriptum, aut interpretem. Siue putauerint ſenem ſatis anteà confeſſum eſſe, quum recipi peteret à preſbyteris; maximè cùm Dionyſius non dubitaret eum iam peccati ſui veniam impetraſſe ſtudio bonorum operum, cui votum confitendi adiunctum erat. Adde huc neceſsitatis articulum & periculum moræ. Et hactenus de eo quid Eccleſia facere ſolita ſit de relapſis ante Nouati hæreſim. Sequebatur nunc, vt oſtenderetur quid qua ex cauſa nouum propter Nouatianos conſtituerit, verùm id commodius fiet in conſideranda ſerie hiſtoriæ, quæ eſt lib. 3. cap. 19. apud Socratem, ſed priùs conſideretur ex cap. 8. perſona Nectarij, ſiquidem hoc etiam ad rem facit. Senatoria ſtirpe fuit, moribus moderatis, & licèt prætorem Conſtantinopoli ageret, tamen erat in magna omnium admiratione: nec verò malis artibus ad Epiſcopatum peruenit, ſed raptus à populo eligendus ſiſtitur 100. & 50. tum fortè Conſtantinopoli in ſynodo præſentibus, commendante etiam eum Theodoſio ſeniori, religioſiſsimo Principe, & de Chriſti Eccleſia ſingulariter merito. Addit Zozomenus accinctum fuiſſe eo tempore ad reditum in patriam (genere enim Tarſenſis erat) vt nihil min⁹ quàm de Epiſcopatū cogitauerit, canum præterea, & diuina quadam ſpecie, ſed necdum myſteriorum participem. Sed iam factus Epiſcopus vtitur magiſterio Ciriaci Adauorum Epiſcopi. Inuitat præterea alios quos ſecum in ædibus illuſtres habebat. Iam Theodoretus prçterquàm quod omni virtutum genere illuſtrem facit, inſerit etiam Epiſtolam dictæ Synodi ad Damaſum Papam, in qua patres ita ſcribunt: Præpoſuimus in generali noſtro Concilio Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ reuerendiſsimum & Deo amantiſsimum Nectarium Epiſcopum cum omnium clericorum totius ciuitatis approbatione.

SEQVITVR NVNC HISTORIA.

TITVLVS Socratis eſt de pœnitentialibus presbyteris. Nemo hîc mihi perſuadeat periphraſi pœnitentialium presbyterorum ſignificari eos propriè, qui pœnitentiæ publicæ præerāt: aut in Zozomeni titulo propriè eos pœnitentes eſſe, qui pœnitentiam publicam agebant. Vterque enim auctor multas ſignificationes dedit, quod de pœnitentibus & de pœnitentia generaliter loquantur, vt infrà ex verbis ipſorum planum fiet. At ſcio quidem vocem vtramq; certis locis non pertinere, niſi ad publicam pœnitentiam, verùm in talibus locis nec ſignificationes dantur ſimiles, vt ex materia ſubiecta, aut circunſtantiis animaduerti poteſt, non accipi eas generaliter. Talis locus eſt in concilio Toletano 1. c. 2. Placuit, inquit, vt pænitentes non admittantur ad clerum. Sæpè etiam phraſis habet, vt de publicè pænitentibus tantùm pænitentes accipiantur; ſed id apud Grçcos magis quàm apud Latinos, vt quū dicitur τοῖς ἐν μετανοίᾳ οὖσι. Quæ phraſis eſt apud Dionyſium magnum & Zozomenum. Cæterùm in titulo Zozomeni cauēdus eſt Muſculus: vertit enim, Quomodò priuata peccatorum confeſsio ſublata ſit Conſtantinopoli: cùm ipſe Zozomenus ſic habeat, Quomodo & ob quā cauſam ſublatus ſit pænitentialis in Eccleſia presbyter, & operoſus labor circa modum pænitentiæ. Quamuis enim titulus Græci codicis nōnihil mēdoſus, & ex initio capitis ſit reſtituendus videatur, ὅπως τε διὰ τίνα τὴν αἰτίαν ἀνεπαύθη ὁ ἐν ἐκκλησίᾳ ἐπὶ τῶν μετανοούντων πρεσβύτερος. Tamē nō ita mēdoſus eſt, vt Muſculani ſenſus vel micam habeat: & tantùm de titulis venio ad hiſtoriā. Committo autem Socratem cum Zozomeno, vt vterq; ex altero intelligatur, addamque ea tantùm quæ faciunt ad quæſtionem præſentem.

SOCRATES.

VISVM eſt eodem tempore etiam presbyteros pænitentiales Eccleſiarum tollere.

ZOZOMENVS.

EODEM tempore, primus omnium Nectarius pænitentialem presbyterū ſuſtulit, id quod ſequuti ſunt omnes penè Epiſcopi.

Hic ne quis è Socrate, qui pluralis numeri presbyteros habet, putet plures tūc fuiſſe presbyteros pœnitentiales, aduertat Zozomenū dixiſſe ſingulariter, presbyterum, quanquàm idem intelligas etiā ex So-

ex Socrate:dixit enim Ecclesiarum presbyteros:non,Ecclesię,vt non rectè verterat Musculus,in Ecclesia.Porrò ex pluribus Ecclesiis Socratis, & ex penè omnibus Episcopis Zozomeni vides nō Episcopatu Nectarij tātùm sublatos hos presbyteros,sed generaliter in omnibus pene Episcopatibus.Causam sublationis Socrates ita expressit.

SOCRATES.

EX quo tēpore Nouatiani ab Ecclesia separati sunt,Episcopi addiderunt Ecclesiarū Canoni τὸν πρεσβύτερον τὸν ἐπὶ τῆς μετανοίας,sub quo peccata sua confiterentur qui post baptismum lapsi fuissent.

Hic qui errore liberari volunt, vigilāter discernant veterem Ecclesiarum Canonem à recenti additamento,siue accessione.Ita intelligent, tum quid Ecclesia de relapsis facere solita sit ante Nouati hæresim,tum quid sub Nectario sit sublatum. Porrò iam suprà ostendimus quod vetus Canō hoc habebat,vt relapsis subueniretur per pœnitentiam,& remissionem alteram,baptismali non quidem parem,sed tamen similem, cuius dispēsatio penes eos esset, quibus data est potestas peccata in terris remittendi. Et ex his cùm multi numero essent, liberum erat per eundem Canonem eligere, quem pro suo quisque iuditio,affectu,conscientia vellet:huic igitur Canoni additus est pœnitentialis presbyter, hoc est Episcopali constitutione factum est,vt iam esset modus quidam certus, & nouus huius pœnitentiæ,sed modus(sicut in titulo Zozomenus vocat) operosus & pœnitentibus grauis: reuera enim graue est alligari iam certo presbytero,libertate sublata confitendi cui velis: graue est, peccata, quæ vni presbytero in aurem confessus sis,ea deferantur ad Episcopum,& ab Episcopo ipso recitentur ad populum.Iam Zozomenus adhuc propiùs causam expressit, cur propter Nouatianos modus hic operosus adhibitus sit.

ZOZOMENVS.

QVIA prorsus non 1 peccare, (inquit) suprà vires humanas est. Et 2 pœnitentibus 3 Deus veniam 4 præberi iussit. 5 Sin verò detractes confiteri peccatum,fit vt te debita tua magis onerent,& 6 prægrauent. Propterea 7 ab initio visum est Episcopis peccata 8 annunciare,siue promulgare,quasi in theatro teste multitudine Ecclesiæ: in hoc autem constituerunt presbyterum optimę vitę, 9 taciturnum, & prudentem,ad quem accedentes, qui

Hic de suo addit Musculus, verùm tamē, hoc, lucem non distulit.

Vides vnū fuisse, non plures.

Vides in genere de suis peccatis, vitam post lapsum etiā hic occultorum peccatorum.

1. Rursus vides in genere quæuis peccata.

2. Quis hic pœnitentes intelligatur, preterquam de publice pœnitentibus.

3. Diuini instituti rationem vides.

4. νόμω vox dispensantis est.

5. Hæc aduersatiua nem adda extripartita historia.

6. Vtique corā Deo, vt scias pœnitentiam nō esse.

7. Ab initio tanquam Nouatianis Ecclesia, sed hoc separatim quando Nouatiani ab Ecclesia sunt separati, ideo

peccassent, confiterentur quæ gessissent. Is verò pro vniuscuiusque peccato, cum dixisset quid facere oporteret, & mulctā 10 imposuisset, quam oportebat luere, 11 absoluebat eos qui à semetipsis pœnā 12 exegissent,&c. Causam videlicet hanc Zozomenus habet: Faciebat Nouati hæresis,vt Christiani ad confessionē minus, quàm anteà afficerētur.Quis enim confiteri libenter velit, si non spectet absolutionem: aut vt spectes eam,dubites tamē an coram Deo valeat?Fit autem, vt existentibus hæresibus segniores fiant,etiam catholici,ad obseruanda ea,quæ vidēt in dubium vocari.Hic igitur dum aduigilādū Episcopi putarēt, rationē inierūt adēpta eis veteri libertate adeūdi presbyterū quēlibet(sub ista enim libertate,quasi sub latebra tegere sese poterāt segniores, vt nō cōfiterētur)vt populo innotesceret nulla tam enormia esse peccata, quę nō relapsis remitterētur, si pœnitētiæ ministris sese docēdos,monēdos,arguendos, corrigendos,& absoluendos præbuissent,ac cō fugissent ad diuinitus ordinata remedia, denique peterent etiam preces publicas Ecclesiæ. Siquidem ad hæc omnia spectabat illa peccatorum per Episcopum recitatio. Hunc sensum mihi suggerit primùm vocula (propterea,)Deinde sermo ille quo dicuntur Episcopi peccata promulgare.Visum est,inquit,Episcopis, Quid tandem facere? peccata promulgare,inquit,non promulgari, vt ad confitētes referri non possit. Et valde hoc loco impediunt lectorem & Tripartita historia & Musculus,dum vertunt actiuum verbum in passiuum:quasi sensus sit, visum est Episcopis,vt peccata pandantur: non per recitantem Episcopum, sed per publicè confitentem peccatorem, cùm de confessione publicè facienda nullū prorsus exemplum extet. De recitatione autem publica,extat exemplum apud Augustinum ho.50. Tantum de Theodosio lego publicè in Ecclesia peccatum confessum esse,sed tunc, cùm ipsi Ecclesiam Mediolani ingressuro occurrit Ambrosius, & coram eadem Ecclesia exprobrat sæuitiam,quā exercuerat Thessalonicę,vide Zozomenū lib.7.c.24.Nā quod Leonem quidam citant ex epistola, quæ est ad Episcopos per Campaniam,Samnium & Picenum constitutos,quasi in ea mentio sit confessionis publicæ,vehementer errant:agit enim Leo non de more vllo Ecclesiæ,aut exemplo,sed de abusu tantùm qui contra Ecclesiæ morem irrepse-

sola ex eo quod mox subiicitur de constituto presbytero.

8. Annunciare Grece est, ἐξαγγέλλειν.

9. ἐχέμυθος in genere significat linguæ continentis hominem, sine id sit in negociis secretis, siue aliis: τὸ ἔχειν τὸν μῦθον.

Significatur ipse presbyter, cui non silentia tātum personas tegeret, sed enim esset, verum ad efficaciter quæ secreta à confitentibus didicisset.

10. Episcopus erga non imponebat mulctam, sed recitabat tantū.

11. Musculus sic vertit,Ea lege absoluebat, vt à semetipsis pœnas exigerēt sed male.nam Zozomenus habet τιμωρίαν ἀπαιτησάμενοι.

12. Vtique corā Deo, quia præcessit de venia,quā Deus præberi iussit.

rat in

rat in pusilla tantùm Italiæ regiuncula: neque generaliter illic irrepserat, sed apud quosdam tantùm, vt vehementer mirer doctos quosdam homines citare hanc Epistolam ad docendum de vsu veteri Ecclesiæ.

SOCRATES.

HIC canon hodie obtinet in aliis hæresibus. Soli autem Nouatiani pœnitentialem presbyterum sunt auersati, ac ne initio quidem accessionem hanc receperunt, &c.

Canonis appellationem nunc attribuit recenti accessioni: ne putes eum sentire de veteri Canone, respice ad aduersatiuam clausulam, Soli autem &c. Quod dicit, pœnitentialẽ presbyterum, receperunt etiã hæreticæ Ecclesiæ, imitatæ catholicos. At Nouatiani non receperunt illum. Idem vides ex sequente periodo, Ac ne initio quidem &c. vbi eadem res vocatur προσθήκη, id est, accessio, nomine facto à verbo, quo suprà vsus est Socrates, cum diceret, Episcopos addidisse Ecclesiarum Canoni.

ZOZOMENVS.

VERVM Nouatiani (apud quos nulla est pœnitentię ratio) nihil morabantur istud. In aliis autẽ hæresibus hodie quoque obtinet, ac præcipuè in occidente, maximè autem Romæ. Illic enim in aperto est locus τῶν ἐν μετανοίᾳ ὄντων. Et paulò inferiùs. Constituto autem die postea quam persoluit aliquis mulctam, quasi quoddam debitum, cum laxatur à peccato, & cum populo Ecclesiastica societate fruitur.

Apud quos nulla pænitentiæ ratio &c. Non quòd sustulerint contritionem, aut confessionem, sed Sacramentalem absolutionem, in qua sita est perfectio & cõsummatio Sacramẽti pænitentiæ, τῶν ἐν μετανοίᾳ ὄντων, &cę. Neminẽ moueat quod sermo Zozomeni desinit tãdem in pænitentiam publicam: facit enim hoc dilatus huc similitudine aliqua accessionis, & pænitentiæ publicæ. Alioquin vel pueris notum est pænitentiam publicam non cæpisse post Nouatianos demum, cùm sit antiquior concilio Niceno, imò eius meminit Dionysius. Vnde certum est Zozomenum non agere de initio eius, aut sublatione, & tamen subieci quæ ille aliquanto inferius hic addidit, quia valent ad intelligendum Socratem, cum laxatur à peccato, &c. Ergo & in pænitentia publica (nam de hac Zozomenus loqui pergit) non omnis absolutio erat politica, sed quædam verè Sacramentalis. Cæterùm in hac particula Musculus malæ fidei est suspectus: vertit enim, mulcta, quasi debito quodam remissa. Imò Muscule mulctam persolutam significat Zozomenus. Quomodò igitur remissam diceret? quare peccatum remissum & relaxatum dicit.

SOCRATES.

QVI verò hodie Ecclesias obtinent, cùm perdiu illud obseruassent, posteà sub Nectario mutaueruunt, quia mulier, &c.

ZOZOMENVS.

IN Ecclesia verò Constantinopolitana presbyter pænitentialis munere suo functus est, donec mulier, &c. Redit ex digressione ad propositum.

SOCRATES.

MVLIER adit pænitentialem presbyterum, & paulatim confitetur peccata, quæ fecerat post baptismum, presbyter monet, vt ieiunet, & continuò oret. Mulier verò cùm processisset, confitetur & alium lapsum, concubitum scilicet cum diacono Ecclesiæ. Formula generalis [illegible]

Et paulatim &c. κατὰ μέρος Musculus vertit, ex parte, sed ferè significate paulatim, & habet hæc particula apertè cõfessionem secretam. Quomodò enim paulatim adiret, & cõfiteretur publicè? Mulier verò cùm processisset &cæt. προϊοῦσα pergere significat in aliquo negotio. Et ex Zozomeno sic intellige Socratẽ post cæptam & perductam aliquousque confessionem. Cum interpositi essent dies aliquot ad ieiunium & preces, tunc denique pertexit confiteri. Zozomenus enim occasionem concubitus addidit istã, quia dum ieiunat mulier immorata est in Ecclesia.

ZOZOMENVS.

DONEC mulier propter peccata quę confessa erat, ieiunare & orare iussa, ac propter hoc in Ecclesia immorata indicauit se stupratam à diacono.

Indicauit, & cæt. καταμηνύω propriè, rem occultam prodo. vnde & ex hoc colligimus secretam confessionem fuisse, atq; adeò secreti & occulti peccati fuisse.

SOCRATES.

Hoc dictum & diaconum ex Ecclesia eiecit, & tumultum peperit apud multitudinem, quia Ecclesia propter hoc afficeretur contumelia, & blasphemia.

Hoc dictum, &c. τοῦτο λεχθὲν: λέγειν hic prorsus non est quòd εἰπεῖν, sed recitare potius, legere, & commemorare peccatum, quasi sit id flagitium lectum & recitatum in theatro Ecclesiæ.

ZO-

ZOZOMENVS.

QVOD, vt multitudo didicit, indignata est, quia ignominia iniusta esset Ecclesiæ.

SOCRATES.

Hic Eudemon perplexo Nectario dat consilium, vt amoueat presbyterum pœnitentialem, & concedat vnicuiq; mysteriis communicare secundùm propriam conscientiam.

Amoueat, &c. Non autem veterem Canonem. Præltereà vides hinc longè aliam rem agere Leonem in Epistola supradicta, quum tolli vult abusum, qui in aliquibus Italiæ partibus præter morem Ecclesiæ irrepserat.

Mysteriis &c. Vides confessionem referri ad sumptionem Eucharistiæ; præterea tacitè significari, quòd ad Eucharistiam nemo venire solet, nisi confessus, vel quomodò sub pœnitentiali presbytero confitebantur, vel quomodò fiebat anteà.

ZOZOMENVS.

CONSVLENTIBVS quibusdam, vt concederet vnicuique mysteriis communicare, prout sibi conscius esset, & fiduciam accipere, &c. pœnitentialem presbyterum sustulit.

Hæc illa particula est, quæ multos ita reddit impeditos, vt affirmare non dubitent Nectarium omnem semel confessionem sustulisse, in quo virum optimum, non minus Ecclesiæ perniciosum faciunt, quàm fuerit penè Nouatus ipse, tantùm hæresim excipio. Quid enim Nouatianis à veteribus obiicitur, quin idem in Nectarium hæreat, si confessionem sustulit? Obiicit Leontius, benignitatē (inquit) Dei exclusistis. Cur nō idem obiicias Nectario? Obiicit Ambrosius, donum cæleste refunditis (sic enim loquitur, hoc sentiendo quòd potestatem peccata dimittendi in terris Nouatiani nollent agnoscere, quam Christus donauerat, sed respuerent potiùs atque reiicerent) Cur non idem obiicias Nectario? Nisi verò refundere cēsendus non est, qui facit, vt nunquam dono vtamur. At erat (inquiunt) aulicus. Aulicum fuisse non lego. Præturam in Thracia administrasse lego, sed quam in Liguria administrauerit, & Ambrosius tunc cùm cathecumenus adhuc ad Episcopatum raperetur. At factus Episcopus, non vt Ambrosius, studuit. Quis hoc de ipso scriptum reliquit? cùm domestica consuetudine doctorum virorum vsua legatur. Sed esto fuerit in scripturis parum exercitatus, vt ex ipsis non potuerit intelligere remissionem alteram, & potestatem, de qua sæpe dictum est. Quid? Reliquę Ecclesiæ, quæ idem fecisse memorantur, an æquè inexercitatæ, & rudes scripturarum, & omnino rei Christianæ putandæ sunt fuisse? Iam reliquæ in toto orbe terrarum eruditiores Ecclesiæ, nónne grauissimè monuissent Nectarium de re ad salutem tam necessaria? Quis autem vel leuiter potest dicere reprehensum Nectarium, cùm tot habeamus egregios scriptores eius temporis? Et quod in primis me mouet, ne posteà quidem ad nostra vsq; tempora ab vllo notatus legitur, siue Græco, siue Latino, siue scholastico, siue generis alterius scriptore. Nos hoc facere paucis his annis sine vllo exemplo cœpimus. Iā sunt quæ eodem crimine propè inuoluāt Chrysostomum, Nectarij in Episcopatu successorem, hominem omnium iudicio in scripturis exercitatissimum, & cuius tam apertas sententias habemus, tam de remissione altera in c.11. ad Hebræos, quàm de potestate in terris remittendi peccata, de Sacerd. lib. 3. Rursus in c. 8. ad Hebræos. Quorum locorum vel singuli pluris apud me valent, quàm vniuersa loca quæ citantur ex concionibus eius popularibus, quanquàm de locis illis dicemus posteà. Nunc argumenta tantùm ex historiis petantur, ac legatur Socrates lib. 6. c. 21.

Nazianzenus obliq; taxat segnitiem Nectarij, tribuit tamē ei ibidem magnam eruditionem.

SOCRATES.

CVM vnica, inquit, esset à Synodo Episcoporum lapsis data pœnitētia, ausus est Chrysostomus dicere, etiam qui millies pœnitentiam egisti, tamen accede. Ita Socrates.

Hìc qui meminerit quid sit in hac causa pœnitentia, & quid ea Nouatus tollere, contraq; catholici retinere studuerint, an iis dubium esse poterit, quin & Chrysostomus, & reliqui Synodi illius patres de confessione & absolutione 'unc egerint inter se, vt de rebus omnino adhuc tunc obtinentibus, & nullo modo sublatis? alioqui quorsum se fatigarent Episcopi de sublatis? Vidi etiam, qui de errore Cypriani huc adferrent. Sed hoc argumentum facillimè solueris, si attendas ad temporum & rerum similitudinem: nam quæstio an baptismus ab hæretico collatus sit nullus, sub Cypriano moueri cœpta, vt patet ex initio 7. libri Eusebij. De pœnitentia verò, remissione altera, & potestate remittendi, nulla prorsus sub Nectario quæstio erat, sed tota res indubitata simpliciter habebatur inter catholicos, tantoq;

tantoque magis indubitata, quantò diligentius examinata fuerat, iam propter Nouatianos. Deinde quæstio de baptismo hæreticorum non ita ex scripturis expediri tunc potuit: quia paucæ scripturæ de ea re manifestè loquũtur, & è diuerso plurimæ pro Cypriano facere videbantur. Contrà verò de pœnitentia, & rebus, quas complectitur, suppetebant omnibus nota & vsu trita scripturarum testimonia. Quid ergo sibi vult sermo ille: Pro sua quisque conscientia? historiæ seriem consule, & facilè videbis non aliud velle, nisi vt neglecta illa recenti & noua accessione liberum sit vnicuiq; redire ad solutam & antiquam libertatem eligendi è multis presbyteris quemcunq; pro suo quisq; iudicio, affectu, & conscientia voluerit, tantùm vt re vera vnusquisque rationem hic habeat conscientiæ suæ, atq; ita sese gerat, vt bona fiducia accedere audeat ad Eucharistiam. Nam ad hanc (vt suprà dictum est) referebatur pœnitentia, tam à catholicis quàm Nouatianis, ideóq; cùm Nouatiani non viderent in Ecclesia remissionem alteram, consequenter dicebant, & quidem eruditè (supposito ipsorũ errore) nullum relapsum admittendum esse ad Eucharistiá: eruditiores, acutiores & religiosiores hac in parte, quàm fuerit ipse Chrysostomus, siquidem relapsos ad Eucharistiam admisit (id quod volunt isti) nec confessos, nec absolutos. Expendatur deinde ratio Eudemonis, quam Socrates sic expresit.

SOCRATES.

SIQVIDEM ita demũ Ecclesia habere poterit τὸ ἀβλάσφήμητον hoc est Christiana Ecclesia nõ afficietur posthac blasphemia ab ethnicis hominibus, quod fieri necesse erat, si lapsus occultos (qualis erat concubitus suprà dictus) recitare pergimus ad populum. Deinde Socrates cùm reprehendit Eudemonem, non tales scripturas vrget: Quorum remiseritis peccata, &c. Non etiam morem vrget Ecclesiis, vt suprà diximus, irradicatum, vt ad Eucharistiam videlicet Christiani non accederent, nisi confessi & absoluti. Sed quid vrget?

SOCRATES.

DEDISTI (inquit) occasionem, vt Christiani non amplius inter nos inuicem arguamus peccata:

Hoc est, improbemus & detestemur, vt facere soliti sumus, quoties in Ecclesia peccata recitari audiuimus. Hunc sensum requirit & vocula ἀλλήλων, & locus quẽ ex Apostolo allegat.

ZOZOMENVS.

ATQVE ex illo tempore res illa obtinuit, & permansit, præsertim quia antiquitas, quantum arbitror, labi paulatim iam cœperat, & in morem ἀδιάφορον & neglectum degenerare.

Hoc de illis temporibus nunquam dicturus erat Zozomenus, si respexisset ad Sacramentum pœnitentiæ. Ad politiam igitur priscam & operosam respexit, & ad eos qui politiæ præerant: hi nimium remiserant de exacta diligentia. Hæc sufficere poterant ad considerandam historiæ seriẽ. Verùm quia in Zozomeni scripto vltima particula apud historiam Tripartitã adeò mutila & trunca est, vt simpliciter aberret à vero authoris sensu, ponam primò verba Tripartitæ historiæ, deinde Zozomeni sententiam, vt ex collatione appareat quanta sit dissimilitudo.

¶ TRIPARTITA historia.

PRESBYTERVM nequaquam esse præcepit super pœnitentes, vt ex illo; antiquitatis consuetudo est sublata, cùm (vt arbitror) minora peccata præ pudore confessionis, & subtilitate examinantiũ patrarentur, &c.

Hic locus plures fefellit, vt crederent secretam confessionem per Nectariũ sublatã, sed longè aliter habet Zozomenus. *Scripsit hæc Zozomenus sub Theod. iuniore. Nectarius autem factus est Episcopus sub Theodosio seniore.*

ZOZOMENVS.

POENITENTIALEM presbyterum sustulit, atque ex eo tempore res ista cùm obtinuisset, perseuerauit posteà, atq; permansit: præsertim, quia antiquitas (quantum arbitror) & huic congruens grauitas, ac diligentia labi paulatim iam cœperat, & degenerare in morem indifferentem quendam & neglectum; alioqui anteà (vt arbitror) minora peccata fiebant, tum propter pudorem eorum, qui peccata sua confitebantur, tum propter exactam diligentiam eorum, qui huic rei iudices fuerant constituti.

Quia antiquitas, &c. Refert hoc loco scire, quò retulerit Zozomenus antiquitatis vocabulum. Id autem sciemus, si ex chronographia meminerimus, quod durauit excelsio, siue appendix annos circiter 100. & 40. hoc est, à Fabiano Papa (sub quo

quo Nouati hæresis extitit) vsq; ad annũ Domini 381. sub Sericio Papa, & Theodosio seniore: sub hoc enim sublata appendix, eo ferè imperij eius tempore, quo defuncto Gratiano imperium obtinuit cum iuniore Valentiniano. Ab eo autem tempore, quo sublata est appendix vsque ad scriptum Zozomeni, sunt anni 56. Hos numeros annorum 140. & 56. si in summam redigas, habes annos propè ducentos. Itaque antiquitatem hoc loco retulit Zozomenus ad tempus, quo appendix primùm facta est: hoc sensu non mirum est, quòd sublatio appendicis hactenus permanserit, tùm & alioquin appendix ipsa cœpisset, iam anteà negligenter seruari. Antequàm autem neglectus hic irrepsisset minora peccata fiebant, simul propter exactam diligentiam Iudicum, &c. Certè nullo modo verisimile est Zozomenum antiquitatis appellationẽ tribuisse paucis illis annis 56. de quibus dictum est, aut sensisse, quòd propter Nectarij factum peccata minora admitterentur, quàm anteà admissa fuissent.

¶ EX ACTIS CONCILII TRIDENTINI,

Christianorum Principum, ad Sacrum Concilium Tridentinum Literæ, & Mandata, Legatorumque ab iisdem missorum, habitæ Orationes.

Vnà cum Sanctæ ipsius Synodi Responsionibus.

Pio quarto Pontifice Maximo,
&
Ferdinando Primo Cæsare Augusto.

P

MANDATVM FERDINANDI IMPERATORIS ELECTI, IN PERSONAM SVI ORATORIS, PRO REGNO HVNgariæ, exhibitum die 24.Feb. 1562. in Congregatione Generali,& in Sesſione 2.die 26. dicti Mensis.

ERDINANDVS diuina fauente clementia, Electus Romanorũ Imperator semper Augustus:ac Germaniæ,Hungariæ, Bohemiæ, &c. Rex:Infans Hispaniarum:Archidux Austriæ: Dux Burgundiæ. &c. Marchio Morauiæ,&c.Comes Tyrolis,&c. Memoriæ commendamus, ac recognoſcimus,notum facientes tenore præsentiũ vniuersis: quòd cùm beatiſsimus in Christo Pater,Dominus Pius 4.diuina prouidentia,Sacræ Romanæ, ac vniuersalis Ecclesiæ,Pont.Max.superiori anno indixerit Sacrum Oecumenicum, & Generale Concilium,in ciuitate Tridentina, ad sacratiſsimã diem Resurrectionis Dominicæ,proximè præteritam,celebrandam:atq; nos non modò per bullã super iſtiusmodi indictione emanatam, verumetiam per nuncios & literas paternè hortatus sit, vt si ei Concilio, vel ipsimet adeſſe nõ poſſemus,mitteremus saltẽ Oratores noſtros,Viros prudentes,graues & pios.Nos verò qui iãdudum ardentiſsimis votis ac desiderijs expetiuimus,summoq; ſtudio quantum in nobis fuit,promouimus Concilij celebrationẽ:in quo nimirũ ratio aliqua sanandæ Reip.in tot partes diſtractæ,ac pacis publicæ,inter Reges & Principes Chriſtiani orbis firmandæ,& ſtabiliendæ,nec nõ vitæ in omni hominum statu,et ordine emendandæ ratio iniretur,& omnia ea communibus consilijs tractarentur : quæ neceſsitas Reip. postularet, principio eiuſcemodi Concilij, propter alia ardua negotia sacri Rom. Imperij,Regnorumq;, et Dominiorum noſtrorũ ipſimet personaliter intereſſe nequeamus.Nolentes sanè propter absentiã noſtram,tam pio et præclaro instituto quicquam impedimenti aut difficultatis inijci,aut quiquam à nobis desiderari,quod ad rem iuuandã pertinere queat,confiſi de singulari pietate,religione,fide, probitate,eruditione,iudicio,ac multarum rerum vsu et experientia Reuerendi,deuoti Georgij Draſcouitij Episcopi Eccleſiæ Quinqueccleſienſis,et Consiliarij noſtri,fidelis nobis dilecti,eundem in ſolidum ſolenniter,et ex certa noſtra ſcientia animoq; benè deliberato,et omnibus melioribus modo, via,iure,causâ, forma,et ordine, quibus poſſumus et debemus,Commiſſarium,Oratorẽ,nuncium,procuratorem,et mandatarium noſtrũ facimus,conſtituimus,et ordinauimus,ac per præsentes facimus, conſtituimus, et ordinamus,dantes,et attribuentes ei plenam et omnimodã facultatẽ cum libero et amplo mandato, vt celebrationi dicti Concilij,noſtro nomine,tanquam Regis Hungariæ, adeſſe et intereſſe,ac locum & vices noſtras in omnib. Seſsionibus,conſultationibus,deliberationibus,tractationibus et actibus obtinere,& gerere,conſilium,ſuffragium,votũ et decretum nomine noſtro dare,ferre et interponere, aliaq; omnia et ſingula agere, tractare, exercere,concludere,et determinare poſsit,et debeat:quæ ad conſtituendam veræ fidei, et religionis concordiam,et vnionẽ,ac Chriſtianæ Reip.ſalutem,et conſeruationẽ promouendã facere,et expedire videbuntur:et quæ nos ipſi facere,dicere,agere, tractare, exercere,concludere et determinare poſſemus,ſi præmiſsis omnibus,et ſingulis perſonaliter intereſſemus:et ſi talia forent,quæ mandatum exigerent magis ſpeciale,quàm præſentibus eſt expreſſum,promittentes in verbo noſtro Regio,nos totũ id, et quicquid per dictum Oratorem,Commiſſarium et mandatariũ noſtrum,modò præmiſſo actum,dictũ, geſtum,factum,et procuratum fuerit:ratũ,gratum,firmum, et validum habituros eſſe:dolo fraude poſtpoſitis penitùs,et ſemotis.Harum teſtimonio literarum, ſigilli noſtri impreſsione,et manus noſtræ ſubſcriptione,munitarum:mediante. Datæ Pragæ 1. die Menſis Ian. An.1562.Regnorum noſtrorum Roma.32.aliorum 36.Electionis verò noſtræ Imperatoriæ Quinto.

FERDINANDVS.

¶ MANDATVM INVICTISSIMI FERDINANDI,

Tanquam Imperatoris Electi, & Regis Bohemiæ, & Archiducis Austriæ, in personam suorum Oratorum exhibitum in Sessione secunda Tridentina: sub Pio PP. IIII.

ERDINANDVS, diuina fauente clementia, Electus Romanorum Imperator semper Augustus: ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, &c. Rex: Infans Hispaniarum: Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ: Marchio Morauiæ &c. Dux Lucẽburgiæ, ac superioris et inferioris Silegiæ, Wittẽbergæ, et Teckæ, Princeps Sueuiæ: Comes Haspurgi, Tyrolis, Irreti, Kiburgi & Coritiæ: Landtgrauius Alsatiæ: Marchio Sacri Romani Imperij, Burgouiæ, ac superioris & inferioris Lusatiæ: Dominus Marchiæ Sclauoniæ, Portus Naonis, & Salinarum etc. Memoriæ cõmendamus, & recognoscimus, notum facientes tenore præsentiũ vniuersis, quòd cum Beatissimus in Christo Pater Dominus Pius 4. diuina prouidentia sanctæ Romanæ ac Vniuersalis Ecclesiæ Pontifex Maximus, superiore anno indixerit sacrum Oecumenicum & Generale Concilium in ciuitate Tridentina, ad sacratissimum diem Resurrectionis Dominicæ proximè præteritum celebrandum, atq; nos non modò per bullam super istiusmodi indictione emanatam, verùm etiã per nuncios & literas paternè hortatus sit, vt si ei Concilio ipsimet adesse non possemus, mitteremus saltem Oratores nostros viros prudentes, graues, & pios. Nos verò, qui iamdudum ardentissimis votis, ac desideriis expetiuimus, summoq; studio quantum in nobis fuit, promouimus Concilij celebrationem, in quo nimirũ ratio aliqua sanandæ Reip. in tot partes distractæ, ac pacis publicæ inter Reges & Principes Christiani orbis firmandæ, & stabiliendæ, necnon vitæ in omni hominum statu, & ordine emendandæ ratio, & omnia ea communibus consiliis tractarentur, quæ necessitas Reip. postularet, principio eiuscemodi Concilij propter alia ardua negotia sacri Rom. Imperij, Regnorumq; & Dominiorum nostrorum, ipsimet personaliter interesse nequeamus. Nolentes sanè propter absentiã nostram tam pio, & præclaro instituto quicquã impedimenti aut difficultatis inici, aut quicquàm à nobis desiderari, quod ad rem iuuandam pertinere queat, confisi de singulari pietate, religione, fide, probitate, eruditione, iudicio, ac multarum rerum vsu, & experientia Reuerendi, deuoti fideliũ ac nobis dilectorum Antonij Archiepiscopi Pragensis, ac Sigismundi à Thun Consiliariorũ nostrorum eosdem, & vtrunq; eorũ in solidum solenniter & ex certa nostra scientia, animoq; benè deliberato, & omnibus meliorib. modo, via, iure, causa, forma, & ordine, quibus possumus, & debemus, Commissarios, Oratores, Nuncios, Procuratores, & Mandatarios nostros fecimus, constituimus, & ordinauimus, dantes & attribuentes eis, & vtrilibet eorũ plenã & omnimodã facultatem cũ libero & amplo mandato, vt celebrationi dicti Concilij, nostro nomine: tanquàm Electi Romanorum Imperatoris ac Regis Bohemiæ, necnon Archiducis Austriæ, adesse, & interesse: ac locũ, & vices nostras in omnibus Sessionibus, consultationibus, deliberationibus, tractationibus, & actibus obtinere, & gerere, consiliũ, suffragium, votum, et decretũ, nomine nostro dare, ferre, et interponere: aliaq; omnia et singula agere, tractare, exercere, concludere, et determinare possint, et deberant: quæ ad constituendam veræ fidei, et religionis concordiã, et vnionẽ: ac Christianæ Reip. salutem et conseruationẽ promouendã facere et spectare videbuntur: et quæ nos ipsi facere, dicere, agere, tractare, exercere, concludere, et determinare possemus, si præmissis omnibus et singulis personaliter interessemus: et si talia forẽt, quæ mãdatũ exigerẽt magis speciale, quàm præsentibus est expressum. Promittentes in verbo nostro Cæsario, ac Regio, nòs totũ id, et quicquid per dictos Oratores, Commissarios, et Mandatarios nostros modo præmisso actũ, dictũ, gestum, factum, et procuratum fuerit: ratum, gratũ, firmũ, et validũ habituros esse dolo et fraude postpositis penitùs, et semotis. Harũ testimonio literarum, sigilli nostri appensione, et manus nostræ subscriptione munitarum, mediante. Datum in Arce nostra Regia Pragæ, die primo mensis Ianuar. Anno Domini 1562. Regnorum nostrorum, Romani 31. aliorum verò trigesimo sexto.

FERDINANDVS.

LITERAE FERDINANDI IMP. ELECTI, QVIBVS CONSTITVIT ORATOREM IN CONcilio, vti Rex Hungariæ: exhibitæ in Generali Congregatione Die 6. Februar. 1562.

ERDINANDVS, diuina fauente clementia, Electus Romanorum Imperator semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæq; &c. Rex, &c. Reuerende fidelis nobis dilecte, luce clariùs tibi constat Sanctum Oecumenicum Concilium à Sede Apostolica Tridenti indictum esse. Ad quod multorum Christianitatis Principum legati, cæteriq; Prælati, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, ac alterius status, indies pluribus confluentibus, plurimi côuenêre. Nos qui inter Christianitatis potentatus Principem locum tenemus, hoc sanctum institutumpromouere, ac optatum saluberrimumque exitum sortiri summopere desideramus. Quare Legatos nostros iam mittendos, & expediendos, alios quoq; Prçlatos ex Regnis, & Prouinciis nostris, qui per bullam Apostolicam moniti sunt, primo quoque tempore iter arripere decreuimus. Te itaque ex Hungaria in persona nostra Regia, singularem ob morum integritatem ac scientiarum peritiam, ad sacrum hoc Concilium mittendum ante alios elegimus, committimusq; fidelitati tuæ, vt, nulla interposita mora vel difficultate, iter maturare, neque expectatis aliis, nimirum Canadiense, & Tiriniense, qui ambo pro vniuerso Clero proficiscuntur, antecedere, ac ad quintumdecimum diem Ianuarij instantis Tridenti adesse debeas. Instructionem vnà cum aliis Legatis nostris es accepturus. (Quod verò ad expensas attinet, quantum in priori Concilio Episcopus Tauriensis habuit, tantundem tibi quoque dari statuimus, commisimusque Camerariis nostris Hungariæ, vt in præsentiarum ante omnes alios bonam summam pro itinere dare debeant) secus igitur non feceris. Datæ ex arce nostra Pragensi xx. Decemb. Anno Domini M. D. LXI.

FERDINANDVS.

Reuerendo Georgio Draschouitio, Episcopo Quinqueeclesiensi, necnon Comitatus Baronien. Comiti perpetuo, ac ad Sacrum Concilium Tridentinum Legato, & Consiliario nostro, Fideli nobis dilecto.

ORATIO HABITA A REVERENDISSIMO D. GEORGIO

DRASCOVITIO, EPISCOPO QVINQVEC-clesiensi, Augustissimi D. Ferdinandi, Romanorum Imperatoris electi, &c. Consiliario, & pro Regno Hungariæ Oratore Tridenti in Generali Congrega-tione

Die 24. Februarij 1562.

SI Vobis illustriss. Legati, præclaræ domus quę est Ecclesia Dei, optimi firmissimiq; Cardines, huic Sacrosanctę generali Synodo diuinitus dati, ac donati præsidentes: Vosque Patres ac Pastores Amplissimi atque vigilantissimi: si vobis, inquam, Ferdinandi Cæsaris Augustissimi fides, pietas, vita propemodum angelica, ac in retinenda defendendaque Christiana Catholica religione perpetuæ vigiliæ, labores plurimi, indefessumq; omni tempore studium, iam antea perspectissima non essent, crederē equidem, me si hæc sciens tacerem, non modò accusandum meritò, verumetiā tā quam omnes impietatis limites dolosè transgressum, iure optimo damnandum esse. Verùm, quia optimi Catholicique Cæsaris raræ & inauditæ virtutes, vobis notiores sunt, quàm vt à me in medium proferri debeant, hæc tanta tamque præclara, & planè cælestia dona, in hoc nobilissimo omnium Christianorum Principum capite, stellarum instar micantia, maxima admiratione veneranda rectius, quàm oratione etiā splendidissima celebranda esse, meritò existimauerim. At, nisi hunc talem tantumque nobis Imperatorem Deus, pro sua benignitate, nobis dedisset, infelix profectò, infinitis propè malis afflicta hæc nostra tempestas, & esset, & haberetur. Gratias itaque Deo æterno supplex agere debebit: quod illi præter vllum meritum, hic alter Constantinus Catholicus obtigerit. Nam per Deum immortalem, nónne verum Constātinum, aut eo etiam maiorem, dixeris? qui ante aliquot secula hæresis vel schismatis iniuria collapsas Ecclesias, imò verò penitus deletas, hisce calamitosissimis temporibus, noua liberalique fundatione restaurat. Collegia & cœnobia euersa, soloque æquata reparat, & noua etiam magna impensa exędificat. Clerum denique ipsum, vnà cum orthodoxa religione, in plerisque locis ferè extinctum, non sine maximis curis, & incredibilib. sumptibus pristino splendori restituere omnibus viribus annititur. Sed ne curiosè magis explicare, quàm strictim quædam attingere voluisse videar, illud hoc loco dicam, & verè quidem, laudatissimi huius Imperatoris cura atque opera perfectum esse, vt multorum scelere deformata religionis nostræ facies, suum decus, suum nitorem recuperare posse videatur. Iam verò quantum illud est, quod vt Christianos è Turcorum faucibus eripere, eosque à sæuissima illorum Tyrannide, in libertatem asserere possit, nihil eorum, quæ ad hanc rem rectè ac laudabiliter gerendam adhiberi debent, omittit: sed continuis bellis, magno studio, incredibili cura, ità se impio illorum conatui opponit, vt quòd Germani, quòd Itali, quòd Galli, quòd Poloni, quòd aliæ propè omnes gentes securius viuant, id ipsi vni secundum Deum, acceptum referre debeant. Quis enim est in orbe Christiano locus, quem non Turcarum rabies iam olim peruagata esset, nisi hic talis tamque pius Imperator se suosque charissimos liberos huic pesti obiecisset, eiusq; impetum solus ex omnibus Christianis Principibus sustinuisset? Sed hæc eiusmodi sunt, vt nullis verbis, nulla ratione satis explicari possint. Atque hunc quidem Imperatorem omnium virtutum heroicarum cumulatissimum thesaurum, si vobis Patres laudatissimi hic coram intueri liceret, verbis exprimi non potest, quanto gaudio perfunderemini, vicissimq; ne cogitatione quidem cōplecti possum, quali

quamque inexplebili lætitia sua Cæsarea Maiestas afficeretur, si in hoc augustissimo loco, eum in quo olim paracletus ille Spiritus sanctus sub ignitarum linguarum forma visibilis apparuerat, verè representante tot doctissimorum ac religiosissimorum, imò verè Apostolicorum locum tenentium Patrum venerandas facies præsens inspiceret, certè temperare non posset, quin in omnium vestrum sancta oscula rueret. Imò, quo est in rem Christianam studio, ipsamet Maiestas sua huc libenter venisset, si propter plurimas easdemq; grauissimas Sacri Ro. Imperij, Regnorumque & Dominiorum suorum occupationes, in præsentiarum suæ Maiestati id facere licuisset. Ne tamen interim quicquam, quod in hac parte muneri Cæsareo incumbit, omitteretur: voluit sua M. Oratores, & Commissarios suos ad hoc Sacrosanctum Oecumenicum Concilium, tempestiuè, & ante omnes alios Christianos Principes mittere, qui & personam suam referrent, & cum plena authoritate & mandato, nomineque & loco M. suę celebrationi huius sacræ Oecumenicæ Synodi interessent. Quemadmodum hæc, & alia multa præclara, quæ in mandatis habebant, Reuerendiss. Dominus Antonius Muglitius Archiepiscopus Pragensis, & Mag. D. Sigismundus à Thun M. suæ Cæs. Oratores hic præsentes vobis. Illustriss. DD. Legati, priuatim luculenta oratione, copiosè exposuerunt. Ex his itaque, quæ iam dicta sunt, Antistites sanctissimi, manifestè apparet, quo studio quamque propensa voluntate sit eius Maiestas, in hanc Sacram Synodum, præsertim verò cùm non solum ab eo, qui modò vniuersam illustrat Ecclesiã Pont. Max. verè Pio IIII. verum etiam ab aliquot suæ sanctitatis prędecessorib. Pont. Max. (pię memoriæ) magna contentione semper petiuerit, vt iam tandem maiorum suorum exempla secuti, conuocato veteri de more generali Concilio, extirpatisque hæresib. & veteri Ecclesiastica disciplina restituta, Christifidelium saluti prospicerent. Quamuis Sanctiss. quoq; D. N. Pientiss. Pastor, statim in ipso Pontificatus sui felici initio, ante alias omnes grauissimas vrgentissimasque curas, hanc data opportunitate, in primis de congregando vniuersali Concilio, spinisque ex agro Dominico resecandis, pro sibi innata pietate & sapientia vltro susceperat. Id quod iam Sanctitatem suam laudatissimè, omniumque Christifidelium mirifico applausu, re ipsa præstare cernimus. Pater cœlestis serua hæc orbis lumina, quæ ad conseruandam tuendamque Rempubli. Christianã, imò verò pretioso filij tui Domini nostri Iesu Christi sanguine acquisitam Ecclesiam virtutibus, pietatisq; studiis cumulata, ita coniuncta esse voluisti, vt alterũ in altero cernere liceat. Quod sanctitatis suę prçclarũ, summoq; Pont. ac Pastore dignum, vniuersoque orbi Christiano salutare studium, cùm non sine magna animi voluptate Christianiss. impe. videret, sua quoque M. Cæs. tanquam primogenitus Ecclesię Catholicę fedisq; Apostolicæ addictissimus filius, hoc Sacrosanctum Oecumenicum Cõcilium, quod in Spiritu sancto ritè ac legitimè congregatum agnoscit, pro Cæsareo suo munere, quotiescunque res postulauerit, ab omnibus iniuriis tueri, manutenere, atque defendere sese promptam ac paratam benignè offert: Quo autem hanc suam voluntatẽ eius Maiestas vobis magis testatam faceret, nõ solum vt Imp. Rom. ac Bohemiæ Rex, & Archidux Austriæ, hos graues & præstantes, muneriq; huic obeundo maximè idoneos viros, quos coram cernitis, Oratores suos huc mittere dignata est, sed etiam quatenus est Rex inclitæ Hungariæ, antiquissimi illius & nobilissimi Christiani orbis propugnaculi, me licet immeritum huic Sanctissimę Synodo, nomine suo Regio, cũ plena authoritate & mandato interesse voluit. Et quamuis literas eiusmodi plenę authoritatis mandatique vobis nuper exhibere certas ob causas non poteram, locum tamen Regi Panoniæ debitum Amplitudines Vestræ Illustr. & Reuerend. nõ expectatis literis, quas iã ad manus habeo, mihi dandũ & assignandum benignissimè adiudicarunt, imò absque aliqua mora humanissimè assignarunt, & dederũt. Quod amplitud. Vestrarum egregium & memorabile factum, cùm vestræ erga Catholicum Imperatorem, Regemq; meum Serenissimum obseruantiæ & amoris sit illustre testimonium, Maiestati suæ gratissimum, omnibusq; amoris & beneuolentiæ officiis pensandum accidit. Ego verò pro hac Amplitudinum Vestrarum erga me insigni beneuolentia, quum omnia, quæ ad cumulum officij mei spectare cognouero, diligentissimè impleuero, Deum etiam æternum votis omnibus supplex exorabo, vt Vos omnes & singulos hic felices conseruet, & post hanc vitam donet eam, quæ nescit temporis modum.

dū.Postremò,vt & officio meo,& Illustrissimarū acReuerendiss.Amplitud.vestrarū expectationi satisfaciam,fideq; Reuerendissimi D.Archiepiscopi Pragensis Oratoris Cæsarei, nuper pro me interpositam redimam, literas plenæ authoritatis, & mandati Regis mei reuerenter exhibeo, orans vt & illas in hoc ornatissimo Consessu pro recepta iam consuetudine publicè perlegi facere,& me cœpta hac sua singulari benignitate, atque humanitate complecti dignentur.

RESPONSVM SANctæ Synodi ad Oratores Cæsar.M.in eorum comparitione,Die VI. Feb. M. D. LXII. & in Sessione secunda XXVI. Men. Febr.

Reuerendissimi Domini,Aduentus Dominationum vestrarum magnā huic Sanctæ Synodo lętitiam attulit,tum propter maximam beneuolentiā & obseruantiam,qua Synodus ipsa suam Cæsaream Maiestatem prosequitur, tùm propter eum honorem,qui ei ex hac nobilissima Potentissimi atque Religiosissimi Principis legatione accessit. Quare Sācta ipsa Synodus Dominationes vestras, quas præstanti virtute ac pietate prędítas esse non ignorat, lætis amplectitur atque recipit animis. Mandatumque & literas suæ Cæsareæ & Regiæ Maiestatis in hoc loco lectas & recitatas, quantum de iure debet,admittit.

COMPARITIO SECVNDA ORATORVM

Ferdinandi Roma.Imper. Electi,pro Imperio,Regno Bohemiæ,& Archiducatu Austriæ,& pro Regno Hungariæ separatim Mādata duo.die VI.Fe.M.D.LXII. Oratio habita ab Episcopo Quinqueecclesiensi Oratore Hungariæ.

Responsa duo Sanctæ Synodi.

RESPONSVM SANCTAE

Synodi in secunda comparitione R.D. Episcopi Quinqueecclesiēsis, Oratoris Cæsarei pro Regno Hungariæ,die XXIIII.Febr.1562, & in Sessione secunda XXVI. Febr.

Illustris & Reuerendissime Domine Orator. Dupliciter S. Synodus Reuerendiss.D. Vestræ aduentu exhilarata est,& quod Cæs.Maiestas D. vestram pro inclyto suo Regno Hungariæ hisce negotiis,quę pro vniuersaChristiana Rep. suscepta sunt,interesse voluerit, & quod talem virum miserit,cuius in primis prudentia ac consilio adiuta, tot tantisque malis, quibus passim Ecclesiæ membra conflictantur, opportuna ac maximè accommodata remedia adhibere se posse magnopere confidit. Cùm autem probè intelligat quantus ex vtroque ornamenti ac dignitatis ad suam auctoritatem cumulus accesserit,in primis Deo Opt.Max. gratias agit, quòd talem Christiano orbi Imperatorem sibique aduocatum largitus sit,qui malis improborum hominum artibus labefactatam ac propè iam labentem Ecclesiam corruere non sinat,sed incredibili virtute & sapientia fulciat ac sustineat.Deinde verò tantùm se eius Maiestati debere profitetur, vt neque obseruantiæ,neque studij, quo eam prosequitur,magnitudo vlla satis oratione explicari posse videatur.Ac quoniam pro summo in Ecclesiam studio, præclarisque erga se meritis parem referre gratiam se non posse intelligit, saltem id, quod potest,hoc tempore faciet,Deum Max. supplex orabit, vt in quo Constantini illius Magni pietas ac Religio,multis aliis virtutibus aucta cumulataque ita elucet, vt vniuersum terrarum orbem clarissima sua luce collustret,eidem quoque Constantini felicitatem largiatur: vt & immanes barbaros Christiani populi ceruicibus im minentes longè repellere ac propulsare possit,& Ecclesiam in eum statum adducat, vt magna calamitate propemodum oppressa,iam tandem aliquantum respirare ac veluti reuiuiscere queat.Quod autem sacra eius Maiestas fauorem atque etiam securitatem ipsi sanctæ Synodo pollicetur,etsi de eo nunquam antea dubitauit,tamen gratissimo animo summāque spe recipit, ac quas potest maximas eius Maiestati gratias agit.Cæterum quod priuatim ad D. V. Reuerendissimæ personam attinet, tùm propterea quòd eam præstanti virtute,prudētia ac pietate prędicam esse Sancta Synodus non ignorat, tum eò etiam quòd magnis itineribus, summa cum celeritate primus omnium Oratorum in ipso Concilij inchoati die

hue

MANDATVM SEBASTIANI REGIS Portugalliæ,

In personam sui Oratoris, in Concilio Tridentino, in eius comparitione in generali Congregatione, Nona Febru. & in Sessione secunda, die XXVI. dicti Mensis.

M. D. LXII.

*EBASTIANVS Dei gratia Portugalliæ & Algarbiorũ Rex, citra & vltramare in Africa, Domin⁹ Guineæ, Expeditionis, Nauigationis, Commertij Æthiopiæ, Arabiæ, Persidis & Indiæ, Vniuersis & singulis notum facimus, quod confidentes nos multum de fide, integritate, diligentia & industria Nobilis Viri & in aula nostra liberaliter educati Ferdinandi Martini Mazquarenhas Consiliarij nostri fidelissimi, designamus, deputamus, constituimus apud Sacrum Oecumenicum & Generale Concilium à Sanctissimo Domino Nostro Papa Pio quarto & in vrbem Tridentinam indictum, et in eadem vrbe Deo auxiliante celebrandum, nostrum Oratorem, & concedimus illi plenum mandatum & omnimodam potestatem in eodem sacro Concilio, dicendi, agendi, proponendi, tractandi omnia, quæ ad prosequendum concludendumque Concilium, & nostro nomine cætera agenda, quæ ad cæterorum membrorum cum Romano Pontifice Catholicæ Ecclesiæ supremo Præsule & Christi Vicario, sanctaque Sede Apostolica omnium Ecclesiarum Parente & Magistrâ, vnionem, hæresum, errorumque extirpationem, et morum reformationem, et reliqua quæ ad Catholicæ religionis augmentum fidei exaltationem, & Christiani nominis hostium debellationem expedire & conducere Sacro Concilio, & eidem nostro Oratori videbuntur: etiam si essent talia, quæ speciale mandatum exigerent: omnia denique, quæ ipsi si præsentes essemus facere possemus. Eaque ita per nostrũ Oratorem acta, tractata, & conclusa promittimus nos rata, grata & firma habituros. Et quoniam Apostolicæ sedis beneficio, trium militiarum Domini nostri Iesu Christi, sancti Iacobi, & de Auis ordinis Cisterciensis, nostræ Regiæ coronæ in perpetuum gubernatio est annexa, & singularum nomine iuxta illarum stabilimentà & statuta, etiam ad sacrum Concilium ire personaliter, vel sufficientem & idoneum Procuratorem mittere tenemur, cùm ipsi per nos id facere ad præsens non possumus, eundem nostrum Oratorem, Procuratorem cum plenaria potestate, ipsi singularum dictarum militiarum perpetuam administrationem nostræ Regiæ coronæ annexam habentes, singularum prædictarum militiarum & nostrum Procuratorem etiam deputamus, designamus, et constituimus, ad ea omnia, quamuis specialia & ardua, quæ ipsi tanquam earundem militiarum Magistri magni et perpetui gubernatores, si præsentes essemus, agere, proponere, tractare, concludere possemus. In quorum fidem et testimonium fecimus præsentes literas scribi, et Regio nostro sigillo, postquam nostra manu subscriptæ fuerint communiri. Olysippone 28. Septemb. Anno Domini.

M. D. LXI.

REYNHA.

Q ORA-

¶ ORATIO HABITA *SERENISSIMI PORTVgaliæ Algarbiorumque Regis Sebastiani nomine, in Concilio Tridentino. Die IX. Februarij.*

M. D. LXII.

CVM ad tuendam Christianæ religionis integritatem, Sacrorum Cōciliorum accommodata semper fuerit auctoritas, his tamen nostris, post hominum memoriam, turbulentissimis temporibus, quibus & pietatis synceritas tot est erroribus contaminata, & veteris disciplinæ seueritas omnium ferè ordinum luxu cupiditateque dissoluta, huius Sacrosancti conuentus celebritas sic omnibus de Christianæ Reipublicæ salute cogitantibus necessaria visa est, vt non alia ratione syncera religio suæ puritati restitui, collapsa morum disciplina instaurari posse videantur. Et quoniam singulari DEI Optimi Maximi beneficio effectum est, vt tandem aliquando magno animorum consensu publicus vniuersi Christiani nominis conuentus Pontificia authoritate in hanc vrbem inductus ageretur, confidimus planè futurum, vt quum apud omnes Christianæ pacis studiosos expectationem commouit sacri huius venerandique cœtus religiosa maiestas & amplitudo, non modò persanatis aliquot religionis vulneribus, impleat, sed ita superet, vt saucio, debilitatoque Christianæ Reipublicę corpori omni ex parte medeatur. Nam si quis animo atque cogitatione velit paulò altius repetere eas difficultates, quibus non solùm nostra, sed superiori etiam memoria, Sacri Concilij progressio fuerit interrupta, facilè intelliget & tunc fuisse multa, quæ Oecumenici Concilij splendorem obscurare, & cursum impedire videbantur, & nunc fuisse nonnulla, quæ nisi constanti sua prudentia, & pia planè constantia Sanctissimus Pont. Pius IIII. superasset, non modò, quam hic hodie summa cum voluptate intuemur, Christianæ Reipublicæ viuam sanè, & suis omnibus propemodum membris expressam effigiem, minimè haberemus, sed vix exiguum illius, obscurúmque simulachrū cerneremus. Et aliorum quidem Pontificum stabilis perpetuáque in promulgādo, indicendoque Sacrosancto Concilio sententia, vehemens illorum studium erga Christianam Remp. non obscurè declarauit, & constantiæ pietatisque laudē apud posteros illis conciliauit: qui nullis temporum asperitatibus perturbationibusque deterriti, rem toties parùm feliciter tentatam diuinæ sapientiæ consiliis innixi sibi repetendam iudicarunt. Sanctissimi verò D. N. Pij IIII. Pont. & Apostolicæ dignitatis fastigio, & animi ornamentis verè Maximi, laudibus, nulla sanè par vllo vnquam tempore oratio poterit reperiri, qui vt excellens in Christianam rempublicam suę vnius curæ sollicitudinique diuinitùs traditam, studium testaretur, cùm primum fuit Pontifex Max. declaratus, vt quod salutari auspicatoque planè nomine pollicebatur, adhibita inueteratis Ecclesiæ malis medicina præstaret, in Concilij celebrandi ratione, quo vno remedio omnium mentes ad sanitatem reduci posse videbantur, omnes suas curas cogitationesque ab ipso sui Pontificatus exordio collocauit.

Cuius cùm pios conatus & Paternę pietatis viscera prospicerent hi, quos ille & nunciis & amantissimis literis in hanc vrbem ad Oecumenicum Concilium celebrandum adhortabatur, conuenerunt frequentes, vt videmus & vt sperámus, non modò illius auctoritate, sed huius etiam Concilij Sanctissimi exemplo celebritateque incitati frequentiores in dies conuenient, & huius Sacrosanctæ Synodi dignitatem sua pietate magis illustrabunt. Quòd si Oecumenicorum Conciliorum auctoritas Sacrarum literarum monumentis non tam esset disertè comprehensa, quis tamen sobriæ, sanęque mentis crederet pio, tot integerrimorum, Sanctissimorumque Præsulum conuentui Sanctum Dei Spiritum defuturum, qui in medio duorum, triúmue de pietate agentium, se promisit futurum? Matt. 18. Cùm verò tanta sit Sacrorum Conciliorū dignitas & religio, vt quæ in illis decernuntur, pro diuinis oraculis excipiantur ab omnibus, quis sibi nō facilè persuadeat in omnibus de Christiana Religione cōtrouersiis, eam forè verissimam sententiam, quam tot Patres matura ætate, spectata virtute, exactaque eruditione ornatissimi, cōprobauerint, & Reuerēdissimi Illustrissimique Legati, diuina quadam

forte

forte electi, qui Pontificio nomine Sanctissimæ Synodo præsident, sua authoritate confirmauerint? Tametsi verò facilè adducimur, vt credamus in eadem sententia cæteros pro sua pietate, & sapientia futuros, de nobis tamen possumus id constantiùs, apertiusque profiteri, qui ornatissimo vestro conspectu in tantam Christianæ Reip. sapientissimis vestris decretis constituendæ expectationem sumus erecti, vt non modò vestra pietate existimemus fore, vt omnes de religione controuersiæ dirimantur, sed vestra etiam censoria seueritate omnium ordinum, Sacerdotumque præsertim, qui cæteris scientia, & vitæ integritate prælucere debent, mores ad Euangelicæ synceritatis normam dirigantur. Quæ qui sibi ex Sacro Concilio non pollicentur, aut quam vim habeant non perspiciunt, aut cuius authoritate nitantur, non intelligunt. Hos quidem fructus, aut vbèriores etiam postulat à nobis Christiana Resp. hos expectat Serenissimus Princeps Sebastianus Portugaliæ, Algarbiorumque Rex huius nominis primus. Qui licèt suum in Christianam Remp. studium satis vobis crederet perspectum, & cognitum, vt tamen suam erga Sacrosanctum Concilium obseruantiam illustriore testimonio declararet, ornatissimum virũ, quem videtis, D. Ferd. Martinez Mascarenium ad hoc Sacrum Concilium destinauit, non Oratorem solùm, sed pignus, obsidemque perpetuæ suæ erga Sacrosanctũ Concilium obseruantiæ & pietatis. Quãtæ verò curæ optimo religiosissimoque Principi fuerit œcumenici huius Concilij celebritas, & amplitudo, testari apud vos poterunt non solùm antistites Bracharensis, Cõbricensis, Leriensisque, sacrarum literarum scientia, spectata pietate, & vitæ integritate insignes, qui se explicare celeriùs, & maturiùs in hanc vrbem venire potuerunt, sed & qui constitutis suarum Ecclesiarum rationibus aderunt ex illius Regnis & Dominiis, quos omnes Christianæ pietatis studiosissimus Princeps accuratè est per literas hortatus, vt quàm diligentissimè possent se ad maturam profectionem componerent, ne vel iubenti, volentique Summo Pontifici segniùs parêre, vel laboranti Ecclesiæ seriùs, quàm cùm eorum pietas, tum periculi magnitudo postulabat, adesse viderentur. Quæ omnia à Serenissimo Rege studiosissimè sunt curata; partim vt suæ erga Sacrum Concilium obseruantiæ satisfaceret, partim etiam vt Clarissimorum Portugaliæ, Algarbiorumque Regum Maiorum suorum Religioni, pietatique responderet. Quorum res fortiter & feliciter gestæ, ita semper fuerunt cum publica Christianæ religionis vtilitate & dignitate coniunctę, vt tot de fusis profligatisque Barbaris Regibus, victoriis, tot direptis expugnatisque hostium oppidis, tot arcibus in aduerso Numidiæ Getuliæque littore ad comprimendam Barbarorum audaciam, erectis, non tam sui Imperij fines proferre, quàm Christianæ Religionis gloriam propagare voluisse videantur. Incitabantur illi quidē, Regij animi excellēti magnitudine, sed ad natiuam, insitamque eorum propensionē accedebat aculeus ille, quē Alfonsus primus Portugaliæ Regni cōditor, & auctor posterorum Regum animis impressum reliquit. Quod si apud Clarissimos Portugalię Reges, tantum valuit exemplum perpetua quadam serie velut per manus traditum, quid vobis Amplissimi Patres, expectare par est à Serenissimi Regis Sebastiani animo, quem non solùm superiorum Regum illustria exempla, sed recēns, spirans; adhuc Emanuelis proaui, Ioannisque Tertij aui memoria ad prouehendæ religionis studium vehementiùs accendit? Quomodo enim potèst vel Emanuelis Regis pronepos non iisdem vestigiis insistere, vel Ioannis Optimi, maximique quondam Regis nepos, cognita ab omnibus propemodum, qui hic adestis, illius pietatis exempla, minimè consectari? Quorum ille subiectis Apostolicæ Sedis Imperio, tot in Oriente Regois, Prouinciis, Barbarisque nationibus, eius gloriam longè, lateque illustrauit. Hic verò non modò subactos ab Emanuele, felicissimę recordationis, Rege patre suo populos in officio, fideque continuit, sed etiàm studio diligentiaque perfecit, vt repudiato nefario inanium simulachrorum cultu, Christianæ religionis pietate imbuerentur, & nostræ disciplinę sacra, moresque libenter sequerentur. A quo propagandæ latius nostræ religionis cursu cùm partim finitimorum Africæ Regum infestis excursionibus, partim magnis à Solymano ad euertendum nostrum in Oriente imperium missis classibus subinde interpellaretur, illorum quidem audaciam, temeritatemque, grauissimis illatis damnis, repressit. Huius verò nauales copias in ipso Dij, florentissimæ totius Cambaię Regni vrbis cõspectu, ita op-

præfsit, vt Solymanus purpuratorum Satraparum apud Barbarum & immanem Tyrannum gratia & auctoritate longè maximus, qui Classi, summo cum Imperio præerat, multis depressis triremibus laceris, truncatisque aliquot nauigiis, ægrè sit fuga salutem consecutus. Quæ ideò breuiter, cursimque à nobis sunt cōmemorata, Patres Amplissimi, non modò vt intelligeretis, quanto suorum periculo, & sumptu suo, Clarissimi, proferendęque latius Christianæ Religionis studiosissimi Portugaliæ Reges, non in oppositæ nobis Africæ solùm proximis, sed in Asiæ etiam remotissimis disiunctissimisque prouinciis grauissima, periculosissimaque bella susceperint, quaque ea vel animi magnitudine gesserint, vel constantia felicitateque confecerint, sed etiam vt cognosceretis, eundem erga Sanctam Sedem animum, idem ad Christianam Religionem amplificandam, propagandamque, studium, eandem erga hoc sacrum Concilium obseruantiam, eandē denique pietatem expectandam à Serenis. Rege Sebastiano, & Regia præstantissimæ indolis significatione ad excellentes omnes virtutes propenso, & domesticis imaginibus, Clarissimorumque Regni Illustribus exemplis incitato. Qui, quod Sanctissimo Pontifici, suis literis est pollicitus, hodie cumulatè præstat, & suum ad illustrandam huius Sacrosancti Concilij celebritatem, studium, vobis Amplissimi Patres, hodierna die per D. Ferdinandum Martinez Mascarenium suum Oratorem, Virum non solùm antiqua generis nobilitate, & familia multis Asiæ, Africæque triumphis insigni sed fide, integritate, cæterisque ornamentis longè præstantem effusè pollicetur. Sperat autē fore, vt quoties cùm de publicis Christianæ religionis atque disciplinæ, tùm de priuatis negotiis nostrarū Ecclesiarum, quæ singulari Dei Opt. Max. beneficio, nec ab Ecclesiæ Romanæ cæterarum parentis & magistræ obseruantia deflexerunt, nec à veteri receptoque semel cultu recesserunt, apud vos illius Orator agere volet (quod pro sua prudentia, non nisi necessariis aut grauibus certè causis impulsus faciet) vos, cognitis Serenissimi Regis mandatis, eum pro vestra humanitate benignè excipiatis.

RESPONSVM SANctæ Synodi, datum illustriss. Oratori Serenissimi Regis Portugaliæ in eius comparitione, Die IX. Februa. 1562. et in Sessione secunda XXVI.

Illustris D. Orator. Mandatum & literæ Serenissimi Portugaliæ Regis, quæ modò à Dominatione vestra exhibitæ in hoc sacro loco recitatæ fuerunt, nec non ea, quæ ornatissima Oratione exposita sunt, huic Sanctæ Synodo iucundissimum nuncium attulerunt, cùm declararent eximiam quandam ac perpetuam clarissimorum Portugaliæ Regum, ac præcipuè Serenis. Sebastiani Regis in Deum pietatē, insigne in Remp. Christianam studium, ac summam erga hoc Oecumenicum & Generale Concilium obseruantiam, licet nihil noui huic Sanctæ Synodo allatum sit. Nemo enim est, cui compertissima non sint præclara Regum Portugaliæ facinora in Christiana religione, veraq; Christi fide in Orientis partibus propaganda, non minor tamen Maiestati suæ, maioribusq; suis piissimis & Clarissimis Regibus laus & gloria hac tempestate debetur, quòd in his calamitosis temporibus, tot dissidiis, tótque in Ecclesia exortis hæresibus, Regna & Ditionem suā in Orthodoxa fide, Ecclesiæq; Catholicæ vnitate (vt verè Christianos Principes decet) semper conseruauerint, quàm in Barbaris & idolorum cultui deditis Nationibus ad veram religionem traducendis. Quamobrem hæc Sancta Synodus Deo, & Patri Domini nostri Iesu Christi meritas de his omnibus gratias agit, Dominationémque vestram, tùm ipsius Regis causa, tùm ob singularē eius prudentiam, ac sanguinis splendorē, grato ac beneuolo animo recipit. Regiū verò Mandatum, quantum de iure debet, admittit.

COMPARITIO ORATORIS PHILIPPI HISPAniarum, &c. Regis Catholici. XVI. Martij. M.D. LXII.

Mandatum. Oratio.
Responsum Sanctæ Synodi.

MAN-

MANDATVM PHILIPPI HISPANIARVM REGIS CATHOLICI IN PERSonam sui Oratoris in Concilio Triden. exhibitum, die XVI. Mart. 1562. & in Sessione tertia. Die XIIII. Maij.

HILIPPVS Dei gratia Rex Hispaniarum, vtriusque Siciliæ, Hierusalē, &c. Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Brabātiæ & Mediolani, &c. Comes Habspurgi, Flādriæ, Tyrolis, &c. Recognoscimus & notū facimus tenore præsentium vniuersis. Cùm Beatissim⁹ in Christo Pater & Dominus noster, Dominus Pius IIII. Diuina Prouidentia Sacrosanctæ Romanæ Sedis Pont. Maxim. vt his malis & diuisionibus, quibus Christiana Respublica iam diu vexatur, & Religio nostra tot ac tam diuersis opinionibus impetitur, eo remedio quo Sancta & Vniuersalis Ecclesia vti solet, mederetur, & ad veram in fide conuenientium vnionem omnes Christifideles reducerentur, vti optimus & vigilātissimus Pastor, Paterque amantissimus, omni cura & studio procurauerit, vt Oecumenicum Concilium quod Tridēti cœptū & per aliquot annos suspensum fuerat, prosequeretur, atque ad eam rem eius Diplomate sub: Datum Romæ apud Sanctum Petrum tertio Calend. Decemb. Anni M. D. LX. Pontificatusq; eiusdem Anno primo. Vniuersale et Oecumenicum Conciliū Tridentinum, sublata suspensione quacunq;, Tridenti continuandum denuò indixerit & aperuerit, atq; ad diem Resurrectionis Dominicæ Anni proximi præteriti conuocauerit, et præfixerit: Nosq; tùm per literas, tùm per nuncios exhortatus fuerit, vt quādo præsentes celebrationi eiusdem interesse non poteramus, nostros ad illud Oratores idoneos, qui ibi assisterent, mandare velles mus. Nos, qui ipsius Concilij celebrationē, vt Catholicum Principem decet, tanquàm verum & vnicum malorum remedium, ardentissimè desiderabamus, libenti animo obtulimus nos id facturos, omnemq; operam daturos, vt prædictum Cōcilium, quātum in nobis esset, non solùm promoueretur, verum etiā, Deo ductore, ad optatum finem perduceretur. Nolentes igitur hac in re nostro officio deesse, quin potius omnia ea quæ ad nostrum munus spectant, abundè præstare & exhibere, vt nostro nomine in prædicto Concilio compareat, nostrasque partes agat, Illustrem, fidelem, nobis dilectum Dominum Ferdinandum Franciscum Daualos de Aquino Cōsiliarium collateralem, Locumtenentem & Capitaneum Generalem nostrum in Ducatu ac Dominio nostro Mediolani, cuius fidei, probitati, religioni, & rerum longæ experientiæ quàmplurimum confidimus, Oratorē, Nuncium & Procuratorem nostrum fecimus, constituimus, ac deputauimus, ac tenore præsentium facimus, constituimus & deputamus. Dantes ei plenam facultatem, & potestatem vnà cum amplo & libero mādato, citra tamen aliorum nostrorum Procuratorum & Mandatariorum constitutorum & constituendorum reuocationem vel præiudicium, vt in dicta ciuitate Tridentina, & loco in eadem celebrationi Concilij deputato, coram Reuerendissimis, S. Rom. E. Cardinalibus à Beatissimo Pōtifice Legatis nominatis & destinatis, aliisq; Patribus ibidem congregatis, nostro nomine comparere, prædictæq; Concilij celebrationi interuenire, eiq; adesse et interesse, locumq; & vices nostras in omnibus Sessionibus, Consultationibus, Deliberationibus & Actibus obtinere, atque omnia alia agere, facere, dicere, gerere, tractare, procurare & promouere possit, & valeat, quæ ex vsu Reipub. Christianæ & dignitate nostrā fecimus, constituimus, ac deputauimus, ac tenore præsentium fore videbuntur, quæque nos ipsi, facere, dicere, gerere & tractare possemus, si coram præsentes essemus, etiamsi talia essent, quæ mandatum exigerent magis speciale, quàm his expressum est. Habituri proinde ratum te gratum, quicquid per prædictum Oratorē, Procuratorem, & Mandatarium nostrum præmisso modo, actum, dictum, gestum, factum & procuratum fuerit, dolo & fraude remotis. Harum testimonio literarum, manu nostra subscriptarum, & sigilli nostri impressione munitarum. Datum Madriti, Die XXVIII. Mensis Ianua. Anno M.D.LXII. Regnorū aūt nostrorū, sexto.

PHILIPPVS.

GALEATII BRVGORÆ PATRICII MEDIOLANENSIS & Regij Fisci Patroni Oratio, habita Tridenti in Concilio Patrum, nomine Illustrissimi & Excellentissimi Marchionis Piscariæ, Regis Catholici Oratoris. Die XVI. Martij.

M. D. LXII.

QVOD vnum ægrotæ Reipubl. Christianæ remedium esse, semper visum est, Patres Amplissimi, illud omnino fuit, cùm indicto Concilio spes bonis iniecta est, negocium felix, ac salutare à Pontificibus, à Cæsare, à Regibus vnà susceptum iri, vt magnis cõcursibus omnium gentium ac Nationum celeberrimi conuentus peragerentur. Ea re Pius Quartus Pontifex maximus dignitatis Reipublicæ Christianæ, otiique amantissimus, vt ad benè de omni Rep. sperandum, quasi signum aliquod omnibus sustulisse videretur, nihil antiquius putauit, quàm Concilium illud à Paulo Tertio Pontifice Max. hoc ipso in loco indictum, retentum animo, remissum tẽporibus, longo interuallo intermissum reuocaret. Etenim si vllum vnquam tempus huiusmodi rem desiderauit, hoc ipsum profectò est, quo multæ gentes, ac Nationes discerptæ, diuulsæ, conquassatæ sunt varietate opinionum, & licentia impiè disputandi: Quo multi à Christiana Republ. aberrarunt: Quo denique omnis propè Christiana Ciuitas intestinis malis, ac discordiis laborans, multa perdidit, & ornamenta dignitatis, & præsidia stabilitatis suæ. Quamobrem cùm Pius Quart. Pont. Max. quasi bonus parens, & tutor fidelis, curaret ne patrimonium dignitatis Reipub. à prædonibus nefariis diriperetur, & si multa quidem pro illius dignitate, ac salute gessit, quę orbis terræ iudicio, ac testimonio comprobantur: Tamen nihil clarius, nihil gloriosius, nihil deniq; commendatius effecit memoriæ hominum sempiternæ, quàm quòd vos potissimum elegit Patres Amplifs. qui de summa rerum omnium deliberaretis. Nam quod consilium? quæ mens? nisi vt diuina sapientia vestra sedaretis hæc mala, pessimeq; affectam ciuitatem Christianam sanaretis, firmamq; aliquando, ac vegetam redderetis. Quamobrem vos Patres Amplissi. quasi oraculum ciuitatum, quasi Moderatores populorum, quasi Architecti quidam ac fabri à Pont. Max. estis aduocati, vt huic sanctissimi Reipub. adsitis, & si illa stet eam muniatis, si labatur erigatis. Cui negocio, cùm Philippus Rex Pius, fortis, ac felix erga Christianã pietatem, iustumq; hunc ipsius Principatum eodem modo affectus sit, quo modo Patrem suum prudentissimum, & sapientissimum Imperatorem Carolum V. Cæs. Augustum omnibus temporibus affectum fuisse memoria tenet, libentissimè quidem, nisi multis, ac magnis occupationibus distineretur, interfuisset, coramque graui oratione declarasset, quo studio, quo ardore, qua animi pietate semper fuerit, & hoc tempore maximè sit erga authoritatem sacrosanctæ sedis, totamq; Rempublicam Christianam; idque eo libentiua fecisset, vt & cæteri Reges, & Principea Ciuitatem ipsius exemplo adducti frequentiores hunc ipsum in locum conuenissent, & vos Patres amplissimi maiore animi alacritate omnia, quæ dilapsa iam fluxerunt, seueris legibus vinciretis, & Reipub. vulnera curaretis. Quibus præter vos, vos inquã Patres amplissimi mederi nemo potest. Sed cùm multis iustisque de causis adesse ipse nõ potuerit, ex multis Heroibus, quorum magnam copiam habet, Franciscum Ferdinandum Daualum Marchionem Piscarium elegit, dignumq; iudicauit, cui munus hoc legationis obeundæ vltro deferret. Qui, & si in nullo ocio, at in summo negocio Prouinciam Mediolani cum Imperio administrat, tamen ab ipso Rege, qui cùm antea semper, tùm hoc vel maximè tempore os, oculos, mentem denique ipsam in vnam Rempublicam Christianam conuertit, iussus est ea omnia, quæ ad sanctissimam Religionem pertinent, rebus humanis omnibus anteferre, & huc se quàm primum recipere. Adest igitur Franciscus Ferdinandus à Catholico Rege missus, & eo nomine, vt & Regis personam hoc ipso in loco sustineat, & omnia eius officia, operam, laborem, copias denique omnes ad amplitudinem vestram conferat. Denique vobis præsto adsit, faueat, prosit quibuscunq; rebus Rex ipse possit. Etsi enim Respublica Christiana maioribus præsidiis tegitur, ac Dei Opt. Max. numine ab omnibus insidiis aduersariorum defenditur, tamen humanis etiam opibus aliquando contra vim, & scelus visa est eguisse. Etenim idcirco potissimum

Reges sancti appellantur, & terris à Deo dati sunt,vt & ad rerum temperationem sedeant, & Reipublicæ Christianæ non modo excubias, & custodias, sed etiam laterum suorum oppositus, & corporum polliceantur. Primum igitur cùm Pont. Max.vigilet,adsit,prouideat Reipubl.Deinde magni animi sint in bonis viris,magna concordia, incredibilis conspiratio, Deus denique ipse immortalis ac præpotens huic suo populo Christiano, huic clarissimo imperio, huic pulcherrimæ Reipub.auxilium continenter ferat,non est desperandum fore, vt vos Patres Amplissimi non modo labenti Christianæ Reipub.subueniatis,verumetiam in veterem libertatem, & dignitatem vindicetis.Ipsa certè,quæ nuper crescentibus malis,quæ ipsam interimunt, capiti, salutiq; suæ propè desperare videbatur,& miseris temporib.ac perditis moribus afflicta, & oppressa iacebat, nunc tandem aliquando benè sperare,freta præfestim medicina consiliorum vestrorum, salutaribusq; auxiliis cœpit.Cõfidit enim se veteris morbi grauitatem vobis curatoribus depulsuram:confidit à nouis tentationibus vestra diligentia liberam futuram:Confidit denique antiquum robur, ac corporis firmitatem breui recuperaturã. An verò cùm sciat vos, quos non tanquam aliquos ex vrbe Roma missos, sed de cœlo delapsos intuetur, in loco tam excelso pulcherrimè sedere,& ad defensionem suam stare, non sese excitet?non sese erigat?non caput extollat?Quæ cùm ita se habeant,facilè omnes in eam spem ingrediuntur, fore, vt omnes qui fortasse aliquo modo aberrarunt, redeant in viam, & veritas multis incommodis debilitata, tandem opera,& æquitate vestra recreetur, & locum,in quo consistat,reperire possit. Postularet fortasse hoc loco magnitudo rei, expectatio vestri, quæ mirabilis est, vt Franciscus Ferdinand.commoneret vos, Patres amplissimi, vt in hac turbulentissima tempestate Reipubl. in tam grauibus cogitationibus vestris omnia diligentissimè dispiceretis. Sed cùm secum ipse consideret incredibilem sapientiam vestram,ac propè diuinam, nullamque rem tantam esse ac tàm difficilem,quam vos, non & consilio regere,& integritate tueri,& virtute conficere possitis, nihil sibi temerè faciendum esse putat, nihil vos cuiusquam monitis egere arbitratur. Videt vos quasi in vigilia quadam manere, nec vsquam discedere, nec à Repub. deiicere oculos,ex eo die, quo in hoc Concilium conuocati estis. Videt in tantis tenebris erroris à Deo Opt. Max. clarissimum lumen præferri mentibus vestris: Videt animos vestros Reipublicæ conseruandæ cupiditate sua sponte incensos, ab eodem inflammari. Intelligit vos nihil neque cupidè,neque temerè,sed omnia,& sapienter,& fortiter administrare: Intelligit vos ab omnibus cæteris cogitationibus ad vnam salutem communem conferri: Intelligit denique vos cogitationes, & mentes vestras in hoc vno fixisse,& locasse, vt Rempublicam constituatis,& in pristinum gradum restituatis.Quæ omnia cùm videat, & quantum in vobis fuit, præclarè iecisse vos iam fundamenta stabiliendæ Reipublicæ, & eam suauissimè nunc à vobis tractari, arte, quæ lenit, non exasperat: sanat, non vlcerat:mouet,non perturbat animos hominum, & in posterum nulla vos in re, muneri vestro defuturos esse: Vnum illud restare putat,vt in proprio suo officio permanens, Philippi maximi, & potentissimi Regis nomine studium, officium, operam,gratiam,authoritatem,copias denique omnes vobis,Patres Amplissimi,sine vlla exceptione,aut laboris,aut occupationis, aut temporis polliceatur, ac deferat.

RESPONSVM SANctæ Synodi in admissione Oratoru Philippi Hispaniarum Regis Catholici. XVI.Martij,M.D.LXII. & in Sessione III. Die XIIII.Maij.

Etsi, Francisce Ferdinande Marchio Excellentissime, pium studium Inuictissimæ Austriæ domus,atq; animi propẽsio erga Rempublicã Christianam,veramq; Christi religionem Romanis Pontificibus, sanctæq; Sedi spectata, atque probata semper fuit:hoc tamen potissimum tempore Catholici potentissimique Philippi Regis, cuius personam meritò Legatus sustines, promptus,paratusque animus in vera religione,quæ ad paucos redacta est, conseruanda: & à tot impietatibus reuocanda, ac in veteri dignitate & sinceritate tuẽda, adeò exoptatus, adeò iucundus sacræ huic generali Synodo extitit, & omnium animos erexit, vt spem certam attule-

tulerit, Christianæ Reipublicæ grauiter quidem ægrotanti, salutare remedium, magnaque ex parte conuulsæ, atque collapsæ, verum, firmumq; subsidium afferri posse, præsertim Pio Quarto Pont. Max. Pastoreq; vigilantissimo duce, & authore, qui è Romana sacra illa, & non violabili specula, salutare, & expectatum Concilij signum erexit, Tridentumq; remisit, quo Christi oues à feris apris dispersas, & immanium luporum faucibus crudeliter absorptas, ad Christi tandem gregem nostris humeris, nostris inquam, humeris patienter, mansueteq; portaremus: Ferdinando Cæsare Opt. Romanę Ecclesię Primogenito, Regibus, Christianisq; denique Principibus, quorum hic frequentes, insignesq; legatos adesse cernimus, fautoribus, beneq; iuuantibus, è quorum nomero facilè Princeps Philippus Rex Caroli quinti Cęs. Inuictissimi, cuius memoria in benedictione est, & omnibus virtutum numeris cumulatissimi, vt aliarum heroicarum virtutum: ita etiam veræ religionis verissimus hæres, & imitator, omnem operam, studium, industriam, facultates, omnem deniq; corporis sui laborē benignissimè polliceatur, & si opus fuerit, fidelissimè præstabit, quem ita piū, ita sanctum, vereq; regium animum, atq; studium generalis hæc sancta Synodus, ita libenter tota mente amplectitur, ita meritò laudat, & extollit, ita iure lętatur, & in eo conquiescit, vt magnas quidem gratias potentissimo, Christianiq; nominis firmissimo propugnaculo, atq; vindici per me omnium Patrum nomine agi voluerit: Tibiq; etiā Dauale Princeps Clariss. vel multis tuis nominibus, vel honorificę huius legationis nomine plurimum debere fateatur. Atq; omnia, quę ad ipsius iustissimi, pientissimiq; Regis honorem, auctoritatem, dignitatē pertineant, quantum licuerit, libentissimè pro suis meritis Sancta Synodus præstabit: Deumq; Optimum Maximum obsecrat, vt talium, tantorumq; Regum, ita pios animos, ita pro Christi fide, veraque religione accensos, atq; inflammatos perpetuò conseruare, ac tueri liceat. Mandatum verò Regium quantum de Iure debet, admittit.

¶ COMPARITIO ORATORIS COSMI DVCIS *Florentiæ et Sen. Die XVI. Martij M.D.LXII.*

Literæ.	Mandatum.
Oratio.	Responsum.

¶ LITERAE DVCIS *FLORENTIÆ AD Generosissimos Legatos exhibitæ per eius Oratorem, die 16. Martij 1562.*

Reuerendissimi & Illustrissimi Domini, Patresq; omni veneratione Colendissimi,

CVM summo affectu, summaque pietate iam inde à maioribus nostris Sanctam Sedem Apostolicam, summosque Pontifices Iesu Christi Domini N. Vicarios, & Catholicam Ecclesiam in fide ac sinceritate patrum nostrorum coluerim semper ac studiosè obseruauerim: officij ac reuerentiæ meæ fore arbitratus sum, ne in Sancta ista tantorum patrum Vniuersali Synodo, auctore Deo, summoque Pontifice pientissimo, congregata, cessare, qoin pro virili mea per Ioannem hunc studiosissimum Legatum nobilitate natalium, fide, moribus ac doctrina insignem Reuerendissimis atq; Illustrissimis DD. Vestris adessem, qua optimum sanctæ Catholicæ, atq; Apostolicę fidei alumnū decet promptitudine, atq; obsequio: Hunc ego quæso, amplissimi Patres, vt æquis animis, atque auribus Reuerendissimæ & Illustrissimæ DD. Vestræ accipiāt integra in his, quæ ex mandatis exponet, tractabitq; fide nōn secus ac me ipsum coram audirent: sibiq; ipsæ persuadeant, fortunas nostras vniuersas in præclaro isto negocio, in earum potestate ac nutu fore promptissimas. Quarum votis & actionibus Deus ac Dominus N. Iesus Christus adsit, & faueat precor: meq; illis summopere commendo. Pisis &c. Calend. Maij. M. D. LXII.

Earundem Reuerendissimarum & Illustrissimarum DD. VV. Deditiss.

Cos. Med. Florentiæ & Sen. Dux. Reuerendiss. & Illostriss. Dom. Patrib. Obseroand. S. Rom. Eccl. Card. Apost. de latere Legatis in Concilio Trident. Præsidentibus.

MANDA-

¶ MANDATVM ILLVSTRISS. D. COSMI

Medices Florentiæ & Senarum Ducis in personam sui Oratoris in Sessione 3. Itidē XIIII. Maij.

D. M. LXII.

OSMVS Medices Dei G. Flor. Senar. Dux secundus, &c. Vniuersis has patentes literas inspecturis salutem, ac sinceræ dilectionis affectum, sanè iam inde ab administratione quam gerimus, diuino fauore suscepta, officij nostri esse cognoscimus, more institutoq; Maiorum S. Cathol. atque Apostolicæ Ecclesiæ, cuius fidem pietatemq; profitemur, vestigiis atque obsequiis studiosè, ac reuerenter insistere: atq; eò ferventius, quo grauiorum negociorum curarumq; solicitudo, & pondus incumbit, vt in præsenti conuulsæ Religionis, morumq; lapsorum discrimine imminere compertimus, quapropter, vt nostri perpetuò similes, eiusdemq; voluntatis, ipsi quoq; pro virili nostra pio huic muneri adesse videremur, Nobilem Virum nobis dilectissimum Ioan. Strozium fide, probitate, atque eruditione præclarum, ipsisque rerum experimentis probatum, ad sacrosanctam Triden. Synodum, Deo authore, ac Sanctiss. D. N. Summo Pontifice pientissimo congregatam, destinauimus cum Mandatis. Eundemque item Nuncium, Procuratoremq; nostrum ac negociorum gestorem dicimus, constituimus, atque harum patentium literarum serie deputamus, vt nostro scilicet nomine, nostraque possit auctoritate, quoties oportuerit Reuer. Illustrissimisque sedis Apost. Legatis, amplissimorumque Patrum Sacrosancto Concilio ipsorum cuilibet adesse, atque in Sessionibus, congregationibus, & extra: & in omnibus tam celebri negocio quomodolibet oportunis & expedientibus adsistere, interuenire, prosequi, et obsequi: Cùm Cæsareæ quoque Maiestatis et Serenissimorum Regum ac Sublimium Principum Legatis, nuncijs, negotiorúmue gestoribus, & eorum quolibet quoties expedierit, ipsique Ioanni procuratori placuerit ea, quæ sanctæ Trinitatis, Deique ac Domini nostri IESV Christi gloriam cultumque ac sanctæ Matris Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ fidem, vnitatem, authoritatem, puritatémque respiciunt profiteri, promouere, suadere, agnoscere, & acceptare, cæteraque ad hæc pertinentia gerere, tractare, & explicare. Etiamsi nominatim nuncupanda & specialiori nota censenda essent, plena videlicet ac libera ipsi potestate per nos attributa. Cuius acta, gesta, tractata et explicata quæcunque fuerint bona fide, rata nos & grata, perpetuo Iure, atque optimo recipimus & profitemur. Datæ in Ducali nostra Ciuitate Pisarum, Anno M.D. LXII.

Indictione quinta, Nonis Aprilis more Florentino.

Cos. Med. Florentiæ & Sen. Dux.

ORATIO HABITA

à magnifico D. Ioanne Strozio Oratore Illustrissimi Cosmi Medicis Ducis Florentiæ et Senarum, in eius comparitione. Die XVI Martij.

M. D. LXII.

OSMVS Medices Florentinorum, & Senensium Dux, & Dominus meus, optimi, atque iidem Amplissimi Patres, cùm sit Christianæ Religionis omnium maximè studiosus, & Romani Pontificis atque Apostolicæ sedis auctoritati plurimum semper tribuerit, cùm ipse inquam, præsenserit tot dignissimos Sacrorum Antistites, eiusdem Pontificis voluntate summa, atque consensu in hanc vrbem Tridentinam ideo conuenisse, vt Sacrum Oecumenicū & generale Concilium celebraretis: atq; ita permultos, qui nunc rapti varios in errores à fide Catholica desciuerunt, ex illis nouis opinionibus moueretis, consiliisque vestris ad vitam piè sanctéque traducendam

ducendam dirigeretis, hunc me misit, vt vobis vniuersis, Sapientissimi Patres, declararem sui ipsius animi singularem voluntatem, ad ea validissimè pertractanda, atque adeò perficienda, quæ in primis ad Dei Opt. Maxi. laudem, honorem & gloriam, ac totius suæ Ecclesiæ vtilitatē, cōseruationemque potissimum spectarent. Vobis, item ad hunc præclarissimum cœtum auctore & Duce Pio quarto Pontifi. Maxi. profectis, omnia prolixè polliceretur, quibus huic tanti momenti, & ponderis negotio adiumento esse valeret.

Quod ipsum hoc maius ac dignius à bonis omnibus haberi etiā debet, quo magis circa actionem aliarum omnium humanarum honestissimā, perfectissimamq́; versatur, quando ea vis est nostræ cognitionis, atque intelligentiæ, quæ quidē absolutior, eademque perfectior, si nūc philosophantibus hominibus fidem tribuere velimus, sanè videtur, cùm obscurata nullis est inscitiæ tenebris, atq; caligine, sed ab omni procul credendi vanitate alienū quicquid ipsa iam percepit, ita etiam planè continet, atque ita intelligit, id quod à Christiana doctrina quæ quidē altius sese extollit, minimè alienū esse arbitror: quādoquidem nō sola veritatis inquisitio, sed etiam Dei eiusdem veritatis grauissimi auctoris, & magistri contēplatio est: quicquid summi boni, quicquid summæ felicitatis, quicquid demū requietis à Christi fidelibus optari, haberiq́ue possit. Hęc inquam veritas si iuxta priscorum ritè philosophantium virorum sententiam, in iis, qui perditis essent moribus, atque sceleribus contaminati haudquaquam poterat reperiri: quanto facilius quæ Sanctissimi, & Religiosissimi homines suis ipsi monimentis commendarunt, id nobis patefaciunt. Omnes etenim, quę extant sacræ literæ nos vtramque edocent. Sed magna mea nimirum esset audacia, si in tot eruditissimorum consessu, nunc ego id pluribus verbis velim differere: quod cùm veteris, tum nouæ scripturę memoria apertissimè nusquam nō explicatur omni assfeueratione affirmando, Christum Iesum, vt nos quoque maleficij genere contaminatos ablueret, nostram hanc induisse humanitatem, & vtramque nos veritatē docuisse. Verùm hęc omnia missa nūc faciam, dicamq́;, quòd si in cognitione veritatis vis omnis, ac notio nostræ ipsius intelligentiæ potissimum consistit, profectò eiusmodi veritatis cultores in hac vita aliorum omnium beatissimi, & felicissimi habendi sunt, contraq; prorsus miseri & infelices illius expertes, qui nihil loci rationi & consilio relinquentes prauas multis de rebus animo opiniones imbibunt, atq; in illis acquiescentes de sanitate mentis impendio magis deturbantur, quàm qui misero diuturnoq; morbo interdum affliguntur, iis igitur si magnæ pietatis esset medicinam adhibere, & corporis incolumitati consulere, multò maioris etiam foret illorum animis salutem afferre, & ad integritatē, innocentiamq́; adducere. Quod opus tantò maius planè habetur, quantò est anima præstantior corpore: quantum denique æternitas mortalitatem superat. Huius rei causa, Pius ille Pater Sanctissimus & verus animarum nostrarum Pastor & custos, non immemor quàm eximio, quàm singulari studio ac voluntate, eas sibi Christus commendauerit, cùm dixit Petro primo sui Vicario, & deinceps omnibus iis, quibus Sanctarum clauium munus diuino numine traderetur, si me amas, pasce oues meas: Cùm ille Christianæ Religionis conseruator intelligat, quanta ingluuie lupus insatiabilis palàm quotidie magis irrumpat in Christianorum gregem, neque sibi sit quicquam deliberatius, quàm illum quacunq; ratione possit funditùs dissipare, quandoquidem post semen illud bonum, quod Christus antea sparserat, quod Apostoli ipsius imitatores, quod etiam alij integerrimi homines, in quibus quasi lumen quoddam, sanctitas admirabilis continenter eluxit, summa diligentia auctum in Christiana Republic. conseruare studuerunt: Venit inimicus homo, & superiecit zizania, quæ cùm in dies singulos accrescant, iactum ab initio semen bonum, suffocare planè videntur: quamobrem, inquam, Pius Quartus Pontifex Maximus, vt hanc nefariam pestem ac perniciem à nobis depellat, Concilium hoc peragere semel induxit animum, vbi vos & vitæ innocentia, & eruditionis magnitudine viri admodum insignes, de vera sinceraque Christi doctrina commonefaciatis, atque illa etiam Euangelij dogmata planissimè explicetis, & quæ tandem præcepta à Christi fidelibus tenenda sint declarare non prætermittatis.

Necnon quæ consiliis vestris atque suffragiis, sed Spiritu sancto impulsore, & auctore confirmata, certa, & rata esse præcipuè decreueritis, vt fideliter, vt religiosè, vt sapienter facta authoritate

ritate atque iudicio Maxim. Pontifi. comprobentur: Non vt alia veritas ab illa quã viri Catholici omnes coluerunt, renouetur, sed vt rursus indicetur iis, qui sese ab eadem temerè nimis remouentes, variisq; imbuti erroribus, suaq; in sententia obstinatione quadã incredibili constantes, latum vnguẽ de illa decedere tergiuersantur: huius tanti ac præclari muneris functioni Deus omniũ rerum sapientissimus distributor, vos amplissimos, & religiosissimos, Antistites proposuit. Pius autẽ Pontifex, vti fidelis administer, & verus Christi vicarius, hoc vnũ assiduè cogitat: hoc vnum sedulò quærit: hoc vnum potissimè studet: dissipatũ videlicet Domini sui gregem congregare, & quos grandi profectò macie iam cõfectas, læta in pascua reducere, & omni prorsus calamitate liberatas summo cunctarũ rerum cõditori, vestra tamen ope adiutus, tandẽ restituere. Qua de re pluribus disserere consulto iam omittã, quò negocia, quę grauia satis in hoc celeberrimo cõuentu obituri estis, minus impediam, illud tamen attingam, quod Cosmus Princeps & Dux meus ad vos Patres optimi adlegauit me, vt eius nomine deferrem se Pio Pontifici Max. esse cõiunctissimum, seq; in ea Sacri Concilij huius benè & feliciter peragẽdi voluntate perpetuò secum, atq; etiã vobiscum esse mãsurum: vt igitur in tanto negocio explicando curam omnẽ, cogitationemq; ponatis, pro illa summa obseruantia, qua vnumquemq; vestrum studiosissimè colit: Vos etiã atq; etiam cohortatur, & omnibus precibus item petit in hanc rem vnã, (id quod omnes ad vnum perlibenter vos esse facturos iã sibi penitus persuasum est) toto pectore incumbatis: & quemadmodum Pio Quarto suas olim opes, facultates & copias omnes obtulit: vt dignitati Pontificiæ consuleret, & Romanæ Sedis maiestatem sicubi opus esset, conseruaret: ita & nunc vobis hic diuino numine congregatis nullũ finẽ facit offerendi sui, si modò hęc res in primis honesta & maximè salutaris, in qua vna totius Christianæ Reip. summa disceptat, ex omniũ bonorum animi sententia demum conficiatur, & Christiani nominis honor, & existimatio augeatur. Cuius eximię volũtatis vt amplissimũ testimoniũ tribueretur, nõ modò misit me huc, sed vt nusquã à vobis ego discederẽ, etiã imperauit, vt quãdocũque me cõspiceretis, eius animũ promptũ, & alacrẽ esse ad rẽ istã modis oĩbus adiuuãdã, & defendẽdã statim recordaremini.

RESPONSVM SANCTÆ SYNODI IN ADMISsione Oratoris Illustrissimi D. Cosmi Ducis Florentiæ et Senarum, in generali Congregatione. Die 61. Martij M.D.LXII. In Sessione tertia. 14. Maij.

Vàm optatus & iucundus Sanctæ Synodo aduentus sit iste tuus, Præstantissime Orator, ex maxima hilaritate atq; lætitia, quæ in te accipiendo, sese affectam esse declarauit, plenissimè animaduertere potuisti: Quippe quæ perspectum habet studium Illustrissimi Amplissimiq; Ducis, qui te huc Legatum misit, de Catholica Ecclesia, ac de Sanctissima Sede Apostolica benemerendi. Neq; enim de huius Principis propensa in dignitatem, trãquillitatemq; Reipublicæ Christianæ voluntate dubitandum est. Cùm ex ea familia Cosmus Medices prudentissimus Princeps, omnibusq; animi, ingeniique ornamentis cumulatissimus, originem ducat, quæ duos quidem antehac Pontifices Maximos, eosq; sapientissimos, Leonem Decimum, & Clementem septimum, Ecclesiæ dederit. Nunc autem pium Quartũ, qui noctes & dies nihil aliud cogitat, quã tranquillitatẽ, pacemq; Ecclesię vniuersę, salutem omniũ Christianorũ, impietatis euersionem, pietatis incrementũ. Quas ob res Concilium Oecumenicum in hũc locũ, omni industria, omni diligẽtia, omni deniq; opera conuocandum curauit. Hæreditaria itaq; Florẽtini, Senensisq; Principis hæc laus est, sed illa certè propria, quæ nunquã satis cõmendari potest, quod hac temporũ infelicitate, hac rerũ omniũ perturbatione, maiorũ suorũ pietatẽ nõ modò seruat, verum etiam auget. Quòd autẽ Synodum hortatur ad veritatis lucem explicandam, quam Apostoli, & post eos sanctissimi Patres docuerunt, facit piè ille quidem, atque vt decet Principem Christianum. Verùm hoc velit Sancta Synodus, sibi ille persuadeat, se in eam causam toto pectore incumbere, eam operam enixè dare, in id omnes suas curas, cogitationesque conferre, neque labori parcere, neque incommodi quicquam deuitare, vt Sanctissimo Pontifice authore, ac duce optimo, Imperatore fa-

uente potentissimis Regibus, Principibusque adiuuantibus, necnon Sapientissimo Duce, cuius hoc loco personam geris, clarissime Legate, opem afferente, ignorantiæ tenebris depulsis, veriq; perspicientia patefacta, omnis dissensio discordiaq; tollatur. Quodq; ad id Dux ipse suas opes, facultates, copias deniq; omnes pollicetur: studium illud suum erga Religionem, Christiano Principe dignum, de quo dixi non esse dubitandum, planè declarat. Quas ob res ipsa Synodus pro singulari eius prudentiss. Principis erga summum Pontificem voluntate, pro summa erga Ecclesiam pietate, pro incredibili erga se animi propensione, maximas ei gratias agit, & habet; rogatq; etiam atque etiam, vt secum Rempub. Christianam, quemadmodum pollicetur, toto animo complectatur. Te verò huc accessisse, Orator præstantissime, mirificè lætatur. Cùm de tua virtute ea sibi promittat, quæ congruunt tam pij, sapientisq; Principis Legato. Atq; illi ipsi mirum in modum gratulatur, quod viro tam solerti, tã nauo, tam industrio, tam denique literis erudito, legationem earum rerum causa detulerit. Sperat enim diuino spiritu afflante, ea mente, eoq; consilio te fore, vt secum sensurus sis, quæ illa eodem spiritu afflata constituenda esse censuerit, atque libentissimo animo complexurus. Mandatum verò, quod ille tibi ad se dedit, ita accipit, vt iuris est.

COMPARITIO ORATORVM REIP. VENETOrum. Die XXV. April. M.D.LXII.

Literæ. Mandatum.
Responsum Sanctæ Synodi.

LITERAE REIP. VENET. AD SACRVM CONcilium exhibitæ ab eius Oratoribus. Die XXV. April. 1562. In Congregatione Generali, & in Sessione tertia, Die XIIII. Maij.

Acrosancto Oecumenico & Generali Concilio in Spiritu sancto Tridenti legitimè congregato, Hieronymus Priolus Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Commendationem & omnimodã reuerentiam. Cùm Pio IIII. digna Dei prouidentia Sacrosanctæ Romanę ac Vniuersalis Ecclesię Pont. Max. (vt Christiani gregis incolumitati, salutique consuleret) Vniuersale placuerit in ista Vrbe Tridento haberi Concilium, quòd Sanctũ & Venerabile omnibus sem per habitum est, ac propterea eo mandauerit conuenire tot singulari sapientia ac religione præditos viros, qui Christianam disciplinam diuina inprimis aura fauente in suam restituãt integritatem, ad nos etiam pertinere visum est pro summa nostra in Christum Seruatorem ac Dominum pietate, ac iuuandæ Religionis desiderio, proq; ea, qua eundem Pont. Max. Christi Vicarium in terris gerentem prosequimur obseruantia, quę omnia à maioribus nostris edocti, perpetuò retinere & volumus & debemus, præter Ecclesiasticos nostræ Ditionis viros, quos istuc se quàmplurimum conferre curauimus, nostros certos & graues homines eòdem legare, qui nostro nomine Sancto isti Concilio intersint ac faueant. Itaque primarios de nostra nobilitate Viros, eosdemq; integros & sapientes, Nicolaum de Ponte Doctorem & Equitem, ac Matthæũ Dandulum Equitem, Oratores nostros mittimus eandem ob causam, rogamusq; Illustrissimas ac Reuerendiss. Dominationes vestras, vosq; cæteros Reuerendos Patres, qui omnes in Spiritu sancto congregati, Sacrosanctam istam Oecumenicam Synodum conficitis, vt iis Oratoribus nostris eam fidem omnibus in rebus adhibeatis, quam nobismetipsis, si præsentes essemus, coramque loqueremur, adhiberetis. Datæ in nostro Ducali Palatio. Die XI. Aprilis. Indictione V.
M. D. L X I I.

MANDATVN Reip. Venetiarum, in personam suorum Oratorum, exhibitum in Sessione tertia. XIIII. Maij. M.D.LXII.

Ieronymus Priolus Dei gratia Dux Venetiarum, &c. Cùm Sanctissimus & Beatiss. in Christo Pater & Dominus noster, Dominus Pius IIII. digna Dei prouidentia, Sacrosancta Rom. ac Vniuersalis Ecclesiæ Pont. Max.

Max. vt iis dissidentium opinionum malis quibus Christiana Religio iamdiu vexatur, eo remedio, quo Sancta & Vniuersalis Ecclesia vti solet, mederetur, & ad veram in fide concordiam omnes Christis fideles reduceret, Oecumenicum & Generale Concilium Tridenti celebrari voluerit, nosque inter alios Christianos Principes & Potentatus, vt huiusmodi sancto operi fauaremus, & ad Sacrosanctum ipsum Generale Concilium Oratores nostros idcirco mitteremus; paterna charitate sit hortatus. Nos iuuandæ Religionis desiderio, ac pro summa nostra in eundem Pontificem Maximum Christi vicarium in terris gerentem obseruantia, sedulam adhibuimus operam, vt Ecclesiasticos nostræ Ditionis viros, Doctrina, Religione, ac vitæ integritate præstantes, sese Tridentum quàmprimum conferrent, & cùm ipsimet adesse nequeamus, primarios etiam de nostra nobilitate Viros, eosdemque integros & sapientes, Nicolaum de Ponte Doctorem & Equitem, & Matthæum Dandalum Equitem, Oratores, Nuncios, & Procuratores nostros ad Sacrosanctam ipsam Oecumenicā Synodum fecimus, constituimus, & deputauimus, ac tenore præsentiū facimus, constituimus, ac deputamus, dantes eis & vtrilibet eorum omnibus melioribus modo, via, iure, & forma, quibus possumus & debemus plenam & omnimodam facultatem & auctoritatem cum libero & amplo mandato, vt eiusdē Concilij celebrationi nostro nomine adesse & interesse, ac vices nostras in omnibus Sessionibus & Congregationibus gerere, eaque omnia agere, dicere, & procurare ad veræ Christi Seruatoris nostri fidei & religionis concordiam, decus & dignitatē spectantia possint & valeant, quæ nosmet ipsi agere, dicere & procurare possemus, si præsentes essemus, etiamsi talia forent, quæ mandatum exigerent magis speciale quàm præsentibus est expressum, habituri proinde ratum & gratum quicquid per dictos Oratores, Nuncios & Mandatarios nostros modo præmisso, & quo supra nomine actum, dictum, & procuratum fuerit. In quorum fidem & testimonium præsentes Literas nostras in hac patenti forma fieri iussimus, & nostri soliti sigilli, quo in his milibus vtimur, appensione muniri. Datæ in nostro Ducali Palatio. Die XI. Apri. Indictione quinta. M. D. LXII.

RESPONSVM SANctæ Synodi in admissione Oratorum Reipublicæ Venet. Die XXV. Aprilis. M. D. LXII. & in Sessione tertia XIIII. Maij,

NON potest Sancta Synodus non incredibilem lætitiam & voluptatem capere, maximasque Deo immortali gratias habere, cùm tot nobilissimis Legationibus hunc sacrum & legitimum conuentum augeri & honestari videat. Nam cùm à Pio Quarto Pontifice Maximo, cuius sapientia & vera in Deum pietas nunquam satis laudari poterit, Sacrosanctum hoc Generale Concilium ad Catholicæ Ecclesiæ pacem & dignitatem vel constituendam vel recuperandam conuocatum fuerit, non ignorat quantum præsidij ad diuinæ eius mentis cogitata perficienda, omnium Christiani orbis gentium & populorum consensus & conspiratio afferre possit. Verùm ita vobis, Oratores Amplissimi, Sancta Synodus persuasum esse vehementer velit, illud sibi in optatis semper maximè fuisse, vt quam antea Veneta Respublica in tuenda Dei Ecclesia alacritatem ostendisset, quamque in ea mentem & voluntatem esse difficillimo hoc Reipublicæ Christiano tempore dubitare non poterat; eandem etiam missa hac Legatione, omnibus declararet, quam statim indicto Concilio, Senatus vestri auctoritate decretam fuisse in ore omnium atq; sermone positum erat. Ac profectò in eo Concilio, in quo de componendis Ecclesiæ discordiis ac morum disciplina restituenda ageretur, Veneti nominis in orbe terrarum clarissimi auctoritas & amplitudo deesse non potuit. Nam præter alias innumeras virtutes, quas in Reipublicæ administratione vestri prudentissimi Ciues melius expresserunt, quàm vlli sapientes homines ratione & præceptis tradiderunt, nihil vnquam diligentius, quàm veram pietatem & religionem coluistis, atq; ad pacem & concordiam, conseruandam, & cum dignitate retinendam, om-

stes curas & cogitationes contulistis. Neque verò alia vobis studia sanctiora & antiquiora vlla esse debent, vt qui à præclaris iis maioribus orti & procreati estis, qui cùm in misera illa totius Italiæ vastitate, mirandæ Vrbis nostræ fundamenta iacerent, non tàm illi quidem sibi ipsis videntur ocij & securitatis profugium quæsiuisse, quàm pacis & tranquillitatis publicæ sedem stabilem & domicilium certum collocasse. Nam quod ad Religionem attinet, hæc vestræ beatissimæ Reip. hæc, inquam, vera, summa & propria laus est, quòd fidem Christi non accepit, sed in ea nata & piè educata, eam deinceps per tot sæculorum ętates puram atque integram sanctè & religiosè conseruauit: ita vt quàm latè Venetorum Imperium & Ditio pateat, nusquam vllum peregrinæ doctrinæ vestigium, nusquam interruptus Orthodoxę fidei cultus appareat, vbique Sanctitas, vbique Religio, & Catholicæ Ecclesiæ disciplina atque instituta plurimum vigeant, quin potiùs quod in extremis Orientis partibus adhuc lumē aliquod veteris & synceræ religionis eluceat, id totum Christi Ecclesia in primis Dei clementiæ, deinde Venetorum pietati & virtuti acceptum refert. Hæc autem Oratores Amplissi. eò dicta sint, nō quòd Sancta Synodus vestræ Reip. laudes, quæ ne longa quidem oratione comprehendi possent, hoc loco prosequendas existimet. Verum vt intelligatis quantam sibi hilaritatem & lætitiam, quantum spei præter illam quàm antea adiuuante Domino, rei benè gerendæ haberet, aduentus hic vester optatissimus attulerit. Accedit autem ad maiorem harum rerum cumulum, quòd huiusce Legationis munus vobis præcipuè optimis & ornatissimis viris delatum est. Etenim si generis splendor, si rerum vsus & prudentia (cuius egregia exempla in Romana Legatione semel atque iterum à vobis pro patria suscepta intueri omnibus licet) si optimarum artium cognitio, si pietas requiratur, hæc ipsa ornamenta omnia tàm clara atque illustria in vobis sunt, vt aliquem fortasse vobis comparandum esse (vt magnā habet Respublica vestra Præstantium virorum ac Ciuium copiam) neminem certè anteponendum Sancta Synodus iudicarit. Quod igitur reliquum est, primum quidem Mandatum vestrum, prout iuris est, libenter admittit. Deinde Vos, Oratores Clarissimi, tùm vestro merito, tùm optimæ & sanctissimæ Reipublicæ vestræ nomine, benigno & lætanti animo excipit. Et quoniam diuina prouidentia factum videri potest, vt in ipsum Diui Marci solennem diem, quem Venetæ Ciuitatis Patronum & custodem summa religione colitis, aduentus vester incurreret: quemadmodum certè eo deprecatore futurum sperat, ita à Domino petere & obsecrare nunquā desistet, vt hęc ipsa legatio, consiliaque vestra omnia, vobis & Catholicæ Ecclesiæ prosperè ac feliciter eueniant. Postremò quòd Veneti Imperij amplitudinem, opes, fortunasque omnes tam prolixè & liberaliter ad communem Sanctæ matris Ecclesiæ causam iuuandam detulistis, de hoc vobis eadem Sacrosancta Synodus se plurimum debere agnoscit. Hanc autem voluntatis vestræ præclaram significationem eò lubentius accipit, quod cùm in hanc Tridentinam Vrbem Pontificis Maximi iussu & omnium Principum approbatione conuenerit: quamuis ex altera parte Inuictissimi Cæsaris potentia & auctoritate non solùm ab omni iniuria defendatur, sed ab omni etiam periculi metu liberetur: ex altera tamen quod vestrę etiam Ditionis tutela, & præsidio tecta & munita sit, permagni faciendum esse meritò atque optimo iure existimat.

¶ COMPARITIO ILlustr. D. Comitis à Luna Oratoris Philippi Regis Catholici, In generali Congregatione. Die XXI. Maij. M.D. LXIII.

PROTESTATIO IPSIVS comitis super pręcedentia.

Mandatum Regis Catholici.

Oratio.

Responsum Sanctæ Synodi.

PROTESTATIO FActa ab Illus. D. Comite de Luna Oratore Philippi Regis Catholici, in eius prima Comparitione in generali Congregatione, Die XXI Maij. M.D. LXIII. super pracedentia, quam sibi deberi proximam Oratoribus Regis Romanorum, asserit.

I L-

Llustrissimi & Reuerendissimi D. Sanctissimi Patres, Don Claudius Fernandez, Vegil de Quignones Comes Lunæ, &c. Philippi Hispaniarum, vtriusque Siciliæ, Hierusalem, &c. Regis Catholici, Archiducis Austriæ, Ducis Burgundiæ, Brabantiæ & Mediolan. &c. Comitis Habspurgi, Flandriæ & Tyrolis, &c. Ad hoc Sacrum Oecumenicum Tridentinũ Concilium, Orator, &c. Et si mihi, vt tali Oratori, is & aliàs, & in hoc Cõsessu locus debetur, qui primus post Imperatoris Romani Oratorum sedem est (quod ante omnia testificor & protestor) Verùm cùm hic locus, & ea causa, qua de agitur, tempusque etiam ipsum Reip. sit eiusmodi, vt humanis vllis contentionibus Sanctissimus hic diuinarum rerum, & salutis publicæ petendæ cursus impediri minimè debeat: cumque sit maximè consentaneũ, vt qui ad iuuandum, suscipiendum, præstandum hoc communis causæ consilium adsint, ij primum ipsi diligentissimè curent, denique operam, ne, quam à se afferant contentionis, discordiæ, secessionis vllis hominibus vel minimã causam: cùm hæc ita sint, quod ad locum sedemque attinet, accipio quod datur, eoque in præsentia, & quoad erit commodum vtar: ita tamen, vt omnes intelligant velle me (id quod sedulò prædico ac protestor) ne quòd hæc mea moderatio & salutarium huius sacri Oecumenici Conuentus deliberationum, à me habita ratio præiudicium vllum vlla ratione dignitati, Maiestati, iuri Principis mei Philippi Regis Catholici, posteriisue eius afferat: néue attulisse videatur, quominus & hoc & alio quouis tempore, ac loco, quauis causa, ius id suum integrum eis saluumque sit. Quas ob res ius id Domini mei Philippi Regis Catholici, posterorumque eius nomine iustissimam, verissimamque intentionem omnibus vt Regibus, loco, & honore omni præferatur: & ad has, & alias omnes causas, omnia loca, tempora reseruatum esse volo, ac reseruo: vt semper ea iura, eamque intentionem & prosequi & tueri perinde possint, ac si hoc tempore & hoc loco debitus mihi, vt tali Oratori locus quem dixi, datus fuerit, iis omnibus, quæ à quouis hominum obiecta, huic meæ asseuerationi & protestationi aduersari videri poterunt, minimè obstantibus omninoq; abnegatis. Quam meam protestationem, hoc libello comprehensam à Vobis peto, Patres Sanctissimi, vt actis huius Sãctissimæ Synodi inseri, adscribique faciatis: neque sine eius integro exemplo hodiernæ actionis huius monimenta circũferri, ediue cuiquam patiamini: mihique imprimis huiusce rei exemplũ, testationemque publicis tabulis obsignatam à Reuerendiss. Secretario, Scribisq; vestris iubeatis dari Patres Reuerendissimi.

RESPONSVM ORATORVM CHRISTIANISsimi Regis, ad Protestationem Oratoris Regis Catholici, super præcedentia in generali Congregatione. Die 21. Maij.

M.D.LXIII.

I nos hodie in hóc Sanctã Synodo alio loco sederemus, quàm semper maiores nostri, & nouissimè in Concilio Constantiensi, & vltimo Lateranensi, qui primi post Imperatoris & ante omnes cæterorum Regum Oratores sederunt: si etiam nouus hic locus, in quo nunc extra ordinem Oratorũ sedere incipit Clariss. Catholicę Maiestatis Orator Illustriss. Comes à Luna, posset nobis aut aliis Oratoribus esse dãno. Vos certè Patres Sanctissimi qui Ecclesiam Vniuersalem representatis nobili vestro officio, & maiorum exemplo nos omnes ad antiquum Ordinem reuocaretis, aut saltem denunciatione Euangelica nobiscum ageretis. Cùm autem taceatis, neque etiam huic nouitati intercedant Clarissimi Cæsareæ Maiestatis Oratores, quibus cum causa nostra non potest esse cõmunis. Nos qui hodie in ordine Oratorum, & proximi Cæs. Maiestatis Oratori pristinam professionem Regi nostro conseruamus, fretique fide, amicitia, & affinitate Maximi & Potentissimi Philippi Regis Catholici in Carolum fratrem pupillum Regem Christianiss. postulamus tantùm à Vobis, vt hodiernum dictum & factum Illustris. Comitis à Luna ita interpretemini, ne quod inde præiudicium fieri possit antiquissimæ prærogatiuæ, & perpetuæ possessioni Regis Christianissimi; Idque in acta vestra referri iubeatis.

MAN-

¶ MANDATVM *PHILIPPI REGIS CA*tholici Exhibitum ab Illust. D. Comite à Luna eius Oratore in generali Congregatione. Die 21. Maij,

D. M. LXIII.

Hilippus Dei gratia Rex Hispaniarum, vtriusq; Siciliæ, Hierusalem, &c. Archidux Austriæ, Dux Burgund. Brabant. & Mediol. &c. Comes Habspurgi, Flandriæ, & Tyrolis, &c. Recognoscimus & notum facimus tenore præsentiũ vniuersis, Quod cùm superioribus diebus Sanctissimus in Christo Pater ac Dominus noster D. Pius IIII. diuina prouidentia Sanctæ Romanæ, ac Vniuersalis Ecclesiæ Pont. Max. Concilium Oecumenicum, & Vniuersale Tridenti cœptum, & per aliquot annos suspensum, ibidem prosequendum indixerit ac conuocauerit. Nos volentes tàm sancto, vtili ac necessario operi, quando præsentes, vt cupiebamus, adesse non poteramus, per nostros Oratores fauere, & assistere, Illustrissimo Marchioni Piscariæ in mandatis dedimus, vt Oratoris nostri munus in ea Sanctissima Synodo gereret, nominéque, ac vice nostris omnia ea ageret & procuraret, quæ ad prosecutionem ipsius Concilij & felicem eius progressum, vtilia, & necessaria fore existimaret, nostram operam, studium, & fauorem Patribus in eo congregatis, non modò polliceretur: sed re ipsa etiam præstaret. Isque munus hac in parte (vt de eius probitate, fide, & prudentia confidebamus) adimpleuerit. Veruntamen cùm eidem Sacro Concilio interesse, nostrísque rebus in Insubria, cuius administrationi præest, vno & eodem tempore adesse non possit, ita vt cùm Tridento absit, causæ Dei deesse, cùm à Mediolano discedat, nostris rebus non benè consultum esse videatur, eum propterea Mediolani se continere iussimus, & in eius locum alium Oratorem, qui in eodem Sacro Concilio Tridentino nostro nomine compareat, nostrásque partes agat, sufficere, & nominare decreuimus. Considerantes ergo singularem fidem, religionem, & strenuum animum, ac in rebus gerendis experientiam & dexteritatem Illustri. fidelis nobis dilecti Don Claudij Ferdinandez de Quignones Comitis Lunæ Consiliarij, & apud Cæsaream Maiestatem Oratoris nostri, eum ad Sacrum Concilium Tridentinum Oratorem, Nuncium, & Procuratorem nostrũ (citra aliorũ Procuratorum, & Mandatariorum nostrorum reuocationem) fecimus, constituimus & deputauimus, atque harũ serie facimus, constituimus & deputamus. Dantes ei insolidum plenam facultatem, & potestatem, vnà cum amplo & libero mandato, vt in dicta ciuitate Tridentin. & loco in eadem celebrationi Sacri Concilij deputato, coram Reuerendissimis in Christo Patribus Sacræ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus ac Beatissimis Pontificis Legatis, nominatis, & destinatis, alijsque Patribus ibidem congregatis nostro nomine comparere. prædictæque celebrationi Concilij interuenire, eique adesse & interesse, locúmque & vices nostras in omnibus Sessionibus, consultationibus, deliberationibus & actibus obtinere, atque alia omnia, & singula agere, facere, dicere, gerere, & tractare, procurare & promouere possit, & valeat, quæ ex vsu Reipubl. Christianæ & dignitate nostra fore videbuntur, quæque nos ipsi facere, dicere, gerere, tractare possemus, si coram præsentes essemus, etiam si talia essent, quæ mandatum exigerent magis speciale, quàm præsentibus est expressum. Habituri proinde gratum, & firmum, quicquid per dictum Oratorem, Procuratorem, & Mandatarium nostrum præmisso modo actum, gestum & procuratumsuerit, dolo & fraude remotis. Harum testimonio literarum manu nostra subscriptarum, sigilli nostri impressione munitarum. Datæ in oppido nostro Madinti. Die 20. Octo. 1562. Regnorum autem nostrorum, videlicet citerioris Siciliæ, Anno nono: Hispaniarum verò & aliorum, septimo.

Philippus Gonsaluus Perezius.

PETRI FONTIDIONII SEGOVRENSIS DOCTORIS Theologi

ORATIO HABITA AD PATRES IN SACRO Concilio Tridentino, nomine Illustrissimi viri D. Claudij Fernandez Quignonij, Comitis Lunẽsis Regis Cathol. Oratoris. Die XXI. Maij. M. D. LXIII.

IRABITVR fortasse quispiam vestrûm Illustrissimi Legati, Sanctissimique Patres, Clarissimi Oratores, Quid sit, quòd cùm in ipsis huius sacri Concilij primordiis, Philippus Rex Hispaniarum Catholicus, & Inuictissimus, Illustrissimum Marchionem Piscarium, lectissimum, & ornatissimũ virum ad vos iam Legatum miserit, qui aliis grauissimis suæ Maiestatis negotiis occupatus diutius hic adesse non potuit: nunc tandem in ipso Concilij flexu, extremoque decursu eius etiã nomine, Claudius, hic, Quignonius Comes Lunensis, vir maiorum gloria, & maximarum ipse virtutum splendore clarissimus, euocatus ex Germanica legatione, qua apud Cæsarem fungebatur, denuo legatus Tridentum aduenerit: Sed cum huius consilij causam rationemque cognouerit, nihil ab eo fieri consultius, nihil iis temporibus aptius excogitari, nihil vobis nunc Sanctissimi Patres gratius, nihil iucundius accidere potuisse iudicabit. Nam cùm post decimũ octauum iam annum quo sacrum istud Concilium inceptum, temporum iniuriis intermissum, bellorum procellis iactatum, & inimicorum nostrorum insidiis sæpè dissipatum fuisse videmus, Portum quem iam veluti ex alto conspicitis, Gratissimi P. diuini spiritus aura fauente, breui, complicatis velis, sitis occupaturi, in quo & vos ex tam longa iactatione nauseaque recreati conquiescere, & afflicta Ecclesia Christiana, ope, & auxilio vestro erecta, ex hoc miserrimo naufragio respirare, & placidiorem deinde felicioremque sibi possit cursum polliceri. Cúmque decreta vestra Sanctissima, quæ suspensis omnium bonorum animis spectantur, in omnes Christianorum prouincias diffundi iam, atque dilatari debeant, quæ magnopere Regum præsidium, auctoritatemque requirant, in tantis præsertim huius seculi infelicissimi perturbationibus, quibus sic æstuat orbis Christianus, vt neq; Conciliorum auctoritates spectentur, neque leges audiantur, sed vis, furor, audacia, gladiique dominentur: cùm denique instet iam tempus illud, in quo Reges & Principes Christianos, quos hactenus hic per legatos rerum, quæ à vobis gerebantur, testes & spectatores habuistis, nunc patronos, & defensores sitis habituri: Nunc, inquam, nunc voluit Catholica Maiestas vobis per hunc ornatissimum virum renunciare, se paratum iam esse ad agendas illas partes, quas Martianus Imperator, qui Cõcilio interfuit Chalcedonensi, Imperatoribus & Regib. Christianis dixit esse sustinendas, vt veritatem per sacrum Concilium inuentam sic illi tuerentur, vt exorientibus illius causa tumultibus obuiam irent, & exortos seuera animaduersione coërcerent. Voluit significare, se libenter omne suum Imperium, quod sibi in primis ad Ecclesiæ salutem, ad conseruandam religionem, ad tuendas vestras sanctissimas leges diuinitus sentit esse tributum, ad protegendum hoc sacrosanctum Concilium, & illius decreta esse collaturum. Voluit demum significare, se cupere vehementer hanc sanctam Synodum, quam Carolus V. Imperator clarissimus eius Pater primo nascentem fouit, aluit, prouexit, & vt adolesceret summo studio elaborauit, cuius causa bella difficillima & periculosissima suscepit: & quam nunc etiam religiosissimus, & Inuictissimus Ferdinandus Imperator eius patruus, summa pietate, & studio resarciendæ religionis inflammatus, consilio, & opera sustentat, ipse etiam simul eam ad felicem exitum frugemq; perducere. Nã ab illo die, quo Christianã religionẽ, simulq; cũ amplissimo Regno à paternis humeris in suos deuolutã inclinãtemq; prospexit, omina sua cõsilia, studia, cogitationes ad eã instaurandã & reficiendã conferendas putauit: & cũ duo sint officiorũ genera, quæ à Principibus Christianis, iisce potissimum temporibus Ecclesia Christi suo iure possit exigere: Alterũ vt cogendo celebrandoq; Concilio, (quod vnicũ semper fuit afflictis, & calamitosis illi rebus remedium) adessent, atque fauerent: Alterum, vt Prouin-

cias sibi subditas in antiqua religione, & obedientia sedis Apostolicæ conseruarét, sic in vtroque præstando se gessit, vt si gloriosam illam Catholici Regis compellationem à maioribus hæreditario iure nō accepisset, illam nunc iure optimo fuisset omnium iudicio amplissimam consequutus, acceptam verò posteris longè sit illustriorē traditurus. Etenim cum Pium IIII. sanctissimum, & piissimum Pontificem Maximum & persona, quam sustinet, & pietas incredibilis, & miserabilis Ecclesiæ ruina, & Christi gloria ad cogēdum, & terminandum iam hoc tantum Concilium impulisset: nullum ille officium, quod à verè Catholico Principe sperari posset prætermisit. Pastores Hispanos (ipsum inquam Hispaniæ florem) quos hic præsentes intuemini, e suis illico sedibus excitauit, & Tridentum misit, quorum studium in tuenda religione, in instauranda veteri disciplina, grauitatem, sapientiam in dicenda sententia, in tuenda constantiam, in optanda Ecclesiæ salute, pietatem, in quærenda, diligentiam, fidem & industriam nobis tacentibus, vel hæc ipsa amplissima vestra subsellia testātur. Doctores prætereà omni literarum & virtutis genere præstantes, quorum singularem eruditionem, quorum studium in inuestiganda veritate, in refellēdis erroribus, vim, & acrimoniam, suggestum etiam illud theologicum abunde vobis Sanctissimi Patres indicauit. Curauit præterea diligenter, ne quid detrimenti Concilium ab aduersariis acciperet, ne quid Ecclesiæ hostes molirentur, & ne illorum insidiis, aut hostilibus armis hic vester cursus felicissimus impediretur, solicitè prouidit: suas omnes vires atque potentiam ad protegendum hunc locum pollicitus est: vt sine vllo metu, sed summa securitate Ecclesiæ saluti consuleretis. Quanta verò solicitudine, Prouincias, Regna, Nationes suo Imperio subiectas in officio continuerit, & conseruerit, ne ab Ecclesiæ vnitate, & Romani Pōtificis obedientia abducerentur, vel illud abundè magno est argumento, quod in illis potissimum sinceram religionem, & Apostolicæ sedis obseruantiam florere videamus. Testis est in primis Hispania, in qua cùm tot haberet Philippus domestica exempla clarissimorum Regum, qui acerrimi religionis assertores extiterunt, à quibus degenerare turpissimum, quorum virtutem imitari gloriosum duceret: Cùm in mentem reuocaret veterem illam religionem & antiquum iusiurandum, quod decretis Toletani Cōcilij ab Hispaniæ Regibus exigebatur, ne aliquem non Catholicum in ea prouincia versari paterentur: Cùm aui Philippi, cùm atauì Ferdinandi recordaretur, de cuius singulari in religionem studio, nulla vnquam ætas, nulla posteritas conticescet. Cùm Caroli V. Imperatoris maximi parentis sui viua recensq́ue memoria immortalitate dignissima antè illius oculos obuersaretur, memor antiquæ religionis, memor Hispanicæ gloriæ, memor patriæ auitæque virtutis: veritus ne Hispania in has tantas hæreticorum insidias incideret, ne communi hoc totius orbis naufragio religiosissima prouincia mergeretur, veritus denique ne aliqua sua culpa, aut negligentia Hispania dehonestata, & maiorum suorum gloria obscurata videretur, tam solicitam curam, tam vigilans studium abhibuit, vt eius beneficio inter saucias, & furentes vicinas prouincias Hispaniam incolumem, & sanam habeamus, tanto cæteris Regibus antiquis maiorem gloriam adeptus, quanto est gloriosius, nauem in magna aliqua tempestate, quàm in portu regere, & conseruare, quanto est illustrius & magnificentius Hispaniam ex tam pernicioso, tam funesto, & tam vicino incendio, & quasi ex ipsis sæpe hæreticorum vnguibus & faucibus eripuisse. Etenim cum nosceret illud hæresum vafrum, & callidum ingenium, quæ insidias amant, quæ latère cupiunt, quæ occultis meandris & cuniculis irrepunt in hominum mentes, omnia tam solicitè circumspexit, vt non modo vtcunque tectos & occultos hæreticos, sed ipsam hæresim in ipsis animorum venis medullisq́ue latentem detexerit, morbum ipsum tacitè grassantem, tam diligenter inquisierit, tam sapienter aperuerit, tam opportunè saluauerit: vt si vlli mortalium, illi potissimum, secundum Deum tanquam assertori religionis, acceptam Hispaniæ salutem referre debeamus.

Quoties obsecro ille hæresim per vtrasque Pyrenæorum montium fauces ex vicinis Prouinciis in Hispaniam irruere conantem propulsauit? Quoties illam se tacitè insinuantem, & obscurè serpentē, è tenebris in lucē, è latebris in hominū conspectū extraxit, & sublatis nefariæ coniurationis ducibus extinxit? Quoties illā ad extremos Indos nauigare cupientem repressit? Nulla vnquam hęresis

sis Sanctissimi P. tãto exarsit studio se propagandi, sicuti hæc, quæ miserè nunc affligit Ecclesiam, quæ non contenta iis Europæ regionibus, quas omnes fermè crudeliter vulnerauit, neque in terra flãmas, neque in mari naufragia, non hominum gladios, neque diuinam iram perhorrescens, emenso vastissimo pelago in occidẽtalem Indiam commigrare cupiebat, vt illic in ipsis Indorum animis primo nascentis, & pullulantis religionis ipsas radices inficeret: Et in illã latissimã regionem, in quam Rex catholicus Ferdinandus Hispanorum signa, Christi nomen illis gentibus inauditum, & purissimam castissimamque religionem Christianam primus inuexit. ipsa furias & erinnes asportaret ad illius pacem trãquillitatemque turbandam. Et nisi illius nefariæ cupiditati interceptis sæpe libris & sceleratis Sathanę ministris comprehẽsis, obuiam isset Philippus, nisi ab illo cursu, quo in Indiæ perniciem properabat, ab illa improba spe conatuque depulsa fuisset, haud dubiè iam in Indiam cum ingẽti illius orbis periculo, & acerbissimo Ecclesiæ dolore penetrasset. Cum magnum prætereà Hispaniæ periculum ab hæreticorum libris imminere conspiceret, omnes maritimas oras, quæ Mediterraneo mari & Oceano abluuntur, diligenti custodia muniuit, vt nullus aditus huiusmodi libris, aut sceleratis ministris patere potuisset: Quod si contingeret aliquando (vt est insidiosa hęresis) vt latebram aliquam (qua sese insinuaret) inuenisset, omnibus in locis & in omnibus oppidis industrios, & oculatos homines collocauit, qui omnia odorarentur, & subolfacerent, omnia curiosis oculis rimarentur, vt obsessa iis firmissimis præsidiis, hæresis contra religionem se commouere nõ posset, quin quamprimum emersisset, comprimeretur. Sic ergo Dei in primis optimi maximi clementia, & huius clarissimi, & verè Catholici Principis industria, viget in Hispania religio, fides & doctrinę puritas, sic floret antiqua disciplina, sic sancta illa, & minimè curiosa, sed verè Christiana prudensque simplicitas in Hispanorum animis conseruatur: Vt mihi quidem, quoties afflicta Mater Ecclesia, reliquas Prouincias, errotibus æstuantes, à quibus se pulsam lamentatur, ægro & consternato animo lustrat, cùm deinde luctu, mœroreque confecta, oculos lachrymis manantes, in Hispaniam conuertit quam sibi iacitatæ portum dulcissimum, & sacrã anchoram, quam afflictæ solatium, quam miseræ perfugium, quam denique exuli & calamitosæ vnicam aram ad quam confugiat intuetur, suas omnes miserias illius suauissimo conspectu consolari videatur. Vtinam, vtinam, Sanctissimi P. hanc Catholici Regis seueritatem in coërcendis iis hominibus nouarum rerum cupidis, Principes omnes, & Respub. Christianæ fuissent imitatæ. Vos vtique hac celebrandi Concilij solicitudine, & Ecclesiam iis tantis erumnis & calamitatibus liberassent. Neque verò hoc ardens instaurandæ religionis Catholicæ Maiestatis studium, Indiæ solum Hispaniæque regionibus terminatum est, sed in aliis etiam Christianis Prouinciis emicuit. Testis est Anglia celeberrima insula, qua cum hac hæresum peste non infectam modò; sed perditam propè atque desperatam doleret: Mariam Angliæ Reginam lectissimam, & religiosissimam fœminam non alio nomine duxit vxorem, quàm vt si fieri potuisset collapsam ibi religionem erigeret, & tantum illud in Ecclesiæ fortunis, ab Henrico Rege excitatum incendium extingueret: Quod tanto animi ardore, tanta contentione, tam certa spe, aggressus est, vt breui tempore, vniuersam insulam, ad Ecclesiæ sinum, vnde abstracta fuerat, adduxerit, & vt publicè Iulio III. Pont. Max. obedientiam restitueret, vt in Sathanæ ministros animaduerteret. Et vt Ecclesiæ Ro: leges, & instituta sequerentur impetrauerit: & nisi immatura mors, Regina sublata, hanc tantã Angliæ felicitatem inuidisset, aut nisi potius diuina bonitas illorũ hominũ crudelitate, & sceleribus offensa, vt de illis suppliciũ acerbissimum sumeret, fœminam sanctissimã, & religiosissimam vnicũ eius gentis remediũ illis eripuisset, haud dubiè eã insulam, si non prorsus sanã, non tamen ita vulneratã & sauciã haberetis. Testis est Flandria, quæ cùm nonnihil sordiũ istarum gentiũ commercio & consuetudine contraxisset, nisi illius saloti opportunè fuisset diligenterq; consultũ, eodẽ fuisset iam cum reliquis Prouinciis funere sublata. Testis est Mediolanum, Neapolis, Sicilia, cæteræque Insulæ, Regna, Prouinciæ, Nationes quotquot eius latissimo continentur imperio, quibus antiqua religio summo Catholicæ Maiestatis studio consilio, & industria conseruatur. Testis est demum, nunc etiam vicina Gallia, in qua cum videret hæreses in apertũ furorẽ prorupisse, arma contra Regem Christianissimum

nissimum & contra religionem arripuisse: nonnullos Angliæ & aliquarum prouinciarum Germaniæ Principes ad illa etiam infelicia & sacrilega arma solicitasse, omnia iam turbasse, omnia commouisse, incẽdiis omnia & cędibus funestasse, miserorum Gallorum sanguine ipsa tẽpla cruentasse, flumina infecisse, odium suum, crudelitatem, & rabiem saturasse, ea denique immanitatis exempla in amicos, in fratres, in parentes, in Patriam & in Ecclesiam ædidisse, quę silicem dolore frangere, quæ ab ipsis rupibus & saxis cõmiserationem & lachrymas extorquere potuissent, ne ruẽti in Gallia religioni, ne Christianissimo & amicissimo Regi, ne clarissimo Regno deesse in tanto discrimine videretur, contra tantam vim sceleris, audaciæ, & proditionis eorum hominum, qui prętextu religionis Regi suo & infanti, & pupillo nefarium bellum intulerunt, suas omnes vires, potentiam, opes, se denique ipsum cum magno exercitu ad propulsandam illam insignem iniuriam, obtulit Christianissimo, & sibi charissimo Regi: ille verò, qui iam exercitum numerosum contra ciues contumaces & perfidos proditores comparauerat, & ad id bellum clarissimis Gallię Ducibus vtebatur, exiguis Hispanorum, & Germanorum auxiliaribus copiis contentus, Deo auspice, ita feliciter cum aduersariis pugnauit, vt parta clarissima victoria, quam acerrimis illis religionis propugnatorib. præstantissimisque Ducib. Catholici adepti sunt, fracti hostium conatus, & afflictis Gallorum rebus, signum quoddam salutis sublatum fuisse videretur. Etenim si penes aduersarios extitisset illa victoria, nullus erat, qui non de religione, & de Catholicis omnibus actum in Gallia esse iudicaret. Memini vos Sanctissimi P. exhilaratos illo lætissimo nuncio, & in maximam spem erectos, eo die decretis supplicationibus, ad agendas Deo Opt. Max. gratias pro tam singulari beneficio in Diui Vigilij templum lætis animis conuenisse, neque enim vllus dies lætior Galliæ, aut felicior illuxit illo, quo illas teterrimas furias omnia populantes in acie concidisse conspexit: Nullumque tunc ex vobis extitisse, qui diuinam misericordiam agnoscens non exclamarit: O diuina bonitas, ô summa clementia, & misericordia summi Dei, qui licet hæc mala in Ecclesia Christi ob nostra scelera, exoriri patiaris, non tamen illa diutius ad nostrã perniciem & tuam contumeliam dominari permittis. Neque enim sine diuinò consilio accidisse, tunc omnes arbitrabãtur Sanctissimi P. vt illi tam perditi religionis hostes & Regni proditores ex occultis illis, & perniciosis insidiis, in apertum latrocinium coniicerentur, vt debitas aliquando tantis sceleribus pœnas sustinerent, & vt illa ferox, audax, cruenta, & superba hæresis, quæ erecta ceruice, euaginato gladio, ardentibus oculis, furorem & crudelitatem spirans: tot populorum strages, vrbium euersiones, templorum ruinas, cædes miserabiles ædebat, interitum denique Galliæ, & extremam perniciem minabatur, fracta tũc, atq; debilitata iaceret, & Ecclesia ingemisceret, illa Gallicana, quæ quondã inter summas Christianæ religionis delitias, ob eius pietatẽ incredibilẽ habebatur, & tũc toto corpore saucia, & animo consternata iacebat, oculos illos, quos lachrymis prę dolore madidos, præ pudore in terram defixos habebat, ad aspiciendam lucem attolleret. Hęc sunt Sãctissimi P. Catholici Regis in Christianam religionem officia, quæ non solum in suorum Regnorum finibus, sed in aliis etiam Prouinciis atque Nationibus versantur. Quæ quidem ego omnia, vt omnibus nota, & explorata, silentio libenter præteriissem, nisi, non tã ego, huius tanti Principis laudes, quàm vestrũ, & afflictæ Ecclesiæ solatiũ spectassem, quod in tãtis ærumnis & calamitatibus huius Clarissimi Regis, & rerũ ab illo gestarũ cõmemoratione capere debuisset. Neq; verò illud prætermittendũ existimo, quòd ad summã eius laudem, & totius Christiani orbis vtilitatẽ arbitror pertinere, quod cùm grauiter, & iniquo animo ferret religionẽ non terra modò, sed mari etiam ab hostibus infestari, quod infinitis sit prædonibus refertum, à quibus non solum oræ maritimæ omnes, miserè crudeliterque vexentur: sed quod est omnium longè miserrimum, Christiani innumerabiles captiui abducantur, qui (quod sine lachrymis & dolore commemorari non potest) partim blanditiis allecti, partim misera, & lõga seruitute fracti, partim metu, vi, q; tormẽtorum coacti, ad deserendã (proh dolor) Christianã religionẽ impellãtur. Cùm nullæ præterea maritimę ciuitates, nulli portus, nullę ..., nulli abditi, & sepositi sinus, tuti satis, atque securi sint. Cum nulla Nauis, nulla Triremis oram per hosce annos è portu soluat, quæ non interitum, aut seruitutem pertimescat, vt aut hyeme, cum fluctibus, aut vere, cum pyratis sit prædo-

prędonibusque pugnandum: classem parat numerosam, qua clausa vobis maria patefaciat, qua pyratis expurget, qua securam reddat nauigationem, qua deniq; Christianam religionem terra marique tueatur. Et tamen in hoc tam vasto curarum Oceano, cùm spem omnem Ecclesię sitam in Vobis nunc, & collocatam, è vestris Sanctissimis Decretis potissimum pendêre videat, nunquam ab hoc Sacro Concilio remouet oculos, sed vt Regem vigilantem, & religiosum decet, omnia circumspicit, consilia atq; conatus hostium diligenter obseruat, ne vllis technis, aut prauis hæreticorum consiliis dissipetur, quo sublato, simul etiam spem omnē salutis Ecclesiæ sublatam, & ereptam intuetur. Militum si sit necesse firmissima hìc præsidia collocaret, & si ad tuendum hunc locum sacrosanctum, & Concilij libertatem fuisset opus, iam hic ipse armatus adesset, & nunc absens corpore, præsens animo inter hæc subsellia, & vestra latera, mente saltem, & cogitatione versatur, & se iam ad tuendas vestras sanctissimas leges, paratum esse denunciat. Atq; hoc est primum huius legationis caput, & eius rei gratia, hic vir Illustrissimus Legatus aduenit, quem cum intuemini, Philippum vos religiosissimum & potentissimum Regem intueri, atq; hìc pręsentem adesse existimate. Quis ergo iam erit, qui non istius legationis, iustissimam hanc & optimam esse causam arbitretur? Quid enim vobis optatius Sanctissimi Patres euenire potuisset, quàm tam pium, tam religiosum, tam Catholicum, & tam potentem Regem pro dignitate vestra, & Ecclesiæ salute contra sacrilegam hæreticorum audaciam, pietate, & ferro, magnitudine animi, atq; potentia armatum videre? Quis non videat Deo Opt. Max. gratias immortales agendas esse, quòd eius diuina bonitate in tanta Catholici Regis potentia, tam incorrupta fides, pietas, religio, tam ardens instaurandæ Religionis studium, his præsertim calamitosis temporibus conseruatur? Sed venio iam ad alterum huius legationis caput explicandum, in quo quid nunc Catholica Maiestas à vobis Patres Sanctissimi postulet, quid optet, quid expectet, breuiter aperiemus: quanquam neminem esse arbitror, qui cùm ea, quæ pro tuenda religione ab illo gesta sunt, in memoriam reuocauerit, non eius nunc sanctissimum votum deprehendat: duo etenim sunt, quæ à vobis præstari Ecclesiæ Christi hoc tempore vehementer exoptat. Alterum, vt ad reficiendas miseras illius ruinas, ad colligendas & confirmandas has exiguas reliquias dissipatæ religionis, omni studio (sicuti vos facere intelligit) incumbatis. Alterum verò, vt non prius de discessu ex hoc loco cogitetis, quàm rem omnium seculorum grauissimam, difficillimam, & maximè necessariam, sæpè cœptam, & infeliciter intermissam perficiatis. Neque enim vlla magis lætalis, & mortifera plaga infligi potest Ecclesiæ, quàm si hac vnica & extrema iam spe destituatur: non tam atrox, exitiale vulnus, hostium crudelitate petita, quàm discessu vestro deserta atq; destituta suscipiet. Iam verò in gerendis rebus illam quam hactenus retinuistis consuetudinem magnoperè probauit, & conseruari cupit, vt doctrinæ simul atq; morum vulnera curentur. Et licèt non defuerint, qui vos prorsus à doctrina ad sanandos mores traducere conarentur, minimè tamen illam prætermittendam prudenter iudicastis. Cùm sit pręsertim maioris ponderis, atq; momenti, cum illa semper fuerit consuetudo veterũ Conciliorum, cùm maius periculum ex conuulsa Euangelica veritate, quàm ex deprauatis quorundam moribus Ecclesiæ comparetur. Sed illud in primis summis votis exoptat, Ecclesiæ Maiestatem vobis (vt par est) Sanctissimi Patres esse charissimam, & illorum piam fortasse magis quàm circumspectam sententiá diligenter à vobis examinandam & expendendam arbitratur, qui multa nunc Christianæ religionis hostibus à vobis putant esse permittenda, vt indulgentia victi ad Ecclesiæ sinum reuertantur. Qui vos ad id præstandum, & ad hanc, quam putant misericordiam, vel ea ratione conantur impellere, quòd Parentes sitis, qui filiorum pereuntium saluti indulgentia paterna prospicere: Pastores, qui abactas oues summo studio, & charitate conquisitas, ad Ecclesiæ caulas reuocare: Pientissimi medici, qui nō acerbam aliquam (neque enim illam tempora patiuntur) sed blandam, & exulceratis animis aptam medelam adhibere debeatis. Fuisse iam dicunt quondam secula quædam, quę virgas ferreas, & secures pati potuissent: Nunc verò in tanta temporum & animorum acerbitate, nonnulla esse hominum si non improbitati, imbecillitati saltem, à vobis condonanda: ita vt in curandis his morbis, temporum potiùs quàm rerum rationem habuisse, pietatem, quàm seueritatem, summam cle-

mentiam,quàm summum ius secuti fuisse videamini,atq; hanc vnicam esse viam conciliandæ pacis arbitrantur. Pia sanè, & à sincero Christianoq; pectore profecta, neq; à vobis sanctissimi Patres repudianda sententia, si hac ratione concordiæ,& vnitatis conciliandæ certa spes eluceret. Sed quæ obsecro spes pacis cum illis esse potest, qui infinitis aliis errorib. ita pertinaciter adhęserunt, vt facilius à vita,quàm ab illis depellantur? Quæ pacis certa conditio cum illis,in quibus incredibilis crudelitas, & nulla iam fides reperiatur? Cum iis qui non ipsi se ad Ecclesiam venire,sed Ecclesiam ad se adducere, & suis cupiditatibus subiicere conantur? Cum iis,qui illis rebus, quas vehementer expetũt, vel hoc vno nomine, quòd à Concilio concedantur,se minimè vsuros esse profitentur,si non concedantur nihil curent? Quæ ista erit humanitas, pietas,aut clementia? Non est vobis certamen Sanctissimi P. cum iis hominibus, quos vllum beneficium,vlla pietas, quos vlla iam posit flectere misericordia. Vtinam sic illi vestram auctoritatem agnoscerent, vtinam sic essent in sacrum istud Concilium animati,vt si quid à vobis nũc in illorum gratiam decerneretur, optimè secum & clementer actum esse putarent. Sed quis sibi persuadere potest eos vestrã clementiam requirere à quibus authoritas vestra negligatur? Crudelis esset hæc sanè misericordia, quæ in nullum eorum emolumentum, & in maximum fortassè Ecclesiæ dedecus redundaret. Quæ ea semper vsa est grauitate atq; constantia, vt multa suis hostibus, quæ honestè concedi potuissent,ad infringendam illorum pertinaciam sæpissimè denegauerit, non est necesse exempla referre, vos ipsi recordamini. Vestrum igitur erit nunc Sanctissimi P. sic illorum saluti Ecclesiæque maiestati consulere, & omnia ex huius potius dignitate,quàm ex illorum libidine geri videantur. Illud denique ad extremum non modò Rex Catholicus, sed vniuersus Christianus orbis à vobis ardentibus,& suspensis animis optat,& expectat,vt infructuosis quæstionibus (quæ nullum Ecclesiæ commodum,aduersariis verò maximum scandalum parere possunt)omissis,omnium Christianorum ordinum vulnera sanare studeatis,vt omnia illa Christianæ Reipub. vitia, quæ Deo stomachum mouerunt, & ad sumendum hoc de nobis supplicium acerbissimum prouocarunt,ab Ecclesia Christi repellatis,vt in ipsos malorum fontes,vnde hæc, quæ modò patimur, promanarunt coniiciatis oculos, & ea quæ diuinos oculos offenderunt,quæ hostium animos à vobis alienarunt, & quæ tacitas etiam vulnerant filiorum cogitationes, è medio tollantur,vt ipsæ denique malorum radices stirpentur,quæ licet sine aliquorum dolore euelli non possint,patienter ab illis & æquo animo ferendum est, si Ecclesiam saluam esse cupiunt: sæpè etenim membra vruntur,& resecantur,vt vnius hominis salus & vita conseruetur, eò iam miseriarum ventum est,vt(quod Medici desperata ægri salute facere consueuerunt) extrema iam remedia Sanctissimi P. experiri debeatis:hoc à vobis ipsa petit Ecclesia, hoc temporum conditio requirit, hoc omnes clamant, hoc Principes,Reges, Respublicæ,Populi, Prouinciæ, Nationes,hoc filij,& hostes,Catholici,& hęretici postulant, hoc ipsi iam lapides saxaq; loquuntur,hoc tot incendia, cædes, ruinæ,hoc tot martyrum, qui passim pro Christo trucidantur effusus sanguis,& luctuosæ voces,hoc deniq; hic tantus,quem vel hîc Vos audire arbitror,ruentium Ecclesiarum fragor efflagitat. Quæ quidem mala omnia,cùm præ se ferant iram, indignationemq; diuinam, errant, qui sibi vllam salutis spem, nisi placato Deo pollicentur,quo irato, frustrà labores omnes suscipiuntur, inanes sunt omnes illi conatus,qui diuina misericordia destituuntur,& spes fallaces,quę non vnica placati Dei clementia bonitateq; nitantur. Si Deum placare cupitis, omnem ab illius Ecclesia turpitudinem, & sordes remouete, si lætale vulnus hostibus infligere vultis, medelam prius nostris vulneribus adhibete. Sauciam Ecclesiam in vestris manibus habetis,cuius vulnera explicare non est necesse, quæ, & Vos probè nostis,& quę Legati,ex omnibus Prouinciis non modò vobis aperuerunt, sed totum illius corpus saucium vulneratumq; nudarunt: Illam nunc Vos solos intuentem, vestram fidem implorantem, supplicem, & obsecrantem videtis, ne se miseram & ægram,sine spe salutis à vestris genibus repellatis,non hominum modò,sed angelorum etiam ipsorum oculos in Vos conuersos atque defixos videtis: sanctissimos Apostolos,quorum vices geritis, Pastoresque illos beatissimos, qui florentem Ecclesiam, & hæreticorum spoliis ornatam Vobis reliquerunt,& nudam nũc,& spoliatam intuentur: testes hîc, & spectato-

res

res habetis, Christum denique ipsum, non modò rerum quæ à vobis geruntur, sed cogitationum etiam inspectorem, quem Ecclesiæ sponsæ suæ causa, omni honore & vnica (quam solam habuit) tunica spoliatum & obiectum acerbissimis iniuriis, & crudelissimæ morti, recordamini. Cauete igitur per Deum immortalem, Sanctissimi P.ne Christus, Ecclesia, Angeli, Apostoli, totus orbis Christianus, præsens seculum, & ipsa etiam posteritas, ad quam hæc pestis non compressa promanabit, iure de Vobis queri possit aliquando. Erunt etenim futuris temporibus multi, qui cùm ex historiis huius miserrimi seculi, calamitates, & Ecclesiæ ruinas collegerint, cùm occurrendi iis malis gratia, hoc tantum Concilium, tanta Patrum frequentia, tam opportuno loco atque tempore, tanto Regum & Principum Christianorum præsidio coactum celebratumq; cognouerint. Si (quod Deus auertat) nihil vos adiumenti Ecclesiæ rebus attulisse, sed (re infecta) discessisse viderint, in quê obsecro existimatis, huius mali culpam illos esse deriuaturos? Vobis planè, quibus tanta affuerit sanandæ Ecclesiæ facultas, voluntatem defuisse, mirabuntur illi quidem & stupescent. Efficite ergo Sanctissimi Patres, vt & iis Iudicibus, & populi nunc Christiani votis, & tantæ totius orbis expectationi satisfactum à vobis fuisse videatur. Hoc est, quod Catholica Maiestas vehementer exoptat, in quo si omnê suum imperium, dignitas, salus, & vita essent periclitanda, libenter hæc omnia ad Ecclesię salutem incolumitatemq; conferret. Huius rei gratia, hanc instituit legationem, & hunc Illustrissimum virum, cuius singularis prudentia, moderatio animi, fides, religio, probitas, in magnis & arduis rebus sibi cognita satis, & perspecta est, cuius maiores bello, & pace clarissimi, & de Hispaniæ Regibus, de Republica Christiana, & de religione bene meriti semper extiterunt, qui has omnes hæresib. infectas Prouincias peragrauit, qui hæreticorum consilia, intimos sensus conatusque perspexit, qui est suæ Maiestati charissimus, ob magnas excellentesq; virtutes, qui denique dignissimus visus est, qui tanti Principis personam tantam sustineret. Hunc inquam ad vos suę in hanc sanctam Synodum voluntatis & obseruantię, in Religionem studij, in Ecclesiæ salutê, animi testem & obsidem mittit, qui suum istum vobis animum patefaciat, qui polliceatur se curaturum, ne leges à vobis ad instaurandam religionem conditæ, violentur, ne decreta ab hostibus conuellantur, sed vt hæresis, vestris sententiis iugulata, à se penitùs in omnibus suis Regnis atque Prouinciis extinguatur, vt pax vestra sapientia parta, sua potentia conseruetur, vt denique summa in primis misericordia Clementissimi Dei, Vestris deindè Sanctissimis Decretis, & suis armis, Ecclesiam (quod futurum sperat) pristinæ dignitati & splendori restitutam, lætam, florentem, atque beatam in Christi Optimi Max. gloriam & laudem videamus.

DIXI.

¶ RESPONSVM SANCTÆ SYNODI IN

admissione Illustris D. Comitis à Luna Oratoris Serenis. Philippi Regis Catholici, datum in generali Congregatione. Die 21. Maij.

M. D. LXIII.

AGNO in dolore Illustris Orator, quem in communibus miseriis capimus, non mediocrem nobis consolationem attulit tua ista eximiæ Serenissimi ac potentissimi Philippi Regis Catholici in Christianam Religionem, atque in hanc sanctam Synodum pietatis ac studij commemoratio: Non eam quidem ob causam, quòd ignotus nobis antea fuerit tam pij, tamq; de Christiana Repub. benemeriti Principis animus: sed quòd ea, quæ sigillatim superioribus temporibus animaduerteramus, copiosissimè nunc explicata, atque ante oculos posita vno aspectu omnia conspeximus. Atque illud in primis gratum nobis, atque iucundum accidit, & maximâ nostris animis alacritatem addidit, quòd sua Rex studia omnia, suas vires (quæ quantæ sint non ignoramus) ad eæ, quæ sanxerimus, tuenda atque defendenda se collaturum tanto animi ardore pollicetur. Quod idem Pientissimum, atque Inuictissimum Cæsarem, aliosq; Christiani nominis Reges, ac Principes facturos cùm exploratum nobis sit, quibusdam quasi stimulis incitamur, vt accuratè operam demus, vt actiones nostræ, tot ac tantorum Principũ studiis cumulatè respondeant. Atque id nos quidem, & sponte

nostra,

nostra, & Sanctissimi Domini nostri cohortatione iam diu facimus: Nihil enim aliud ex quo die huc accessimus, meditamur, neque in alia cura, atque cogitatione versamur, quàm vt & in morum, atque Ecclesiasticæ disciplinæ emendatione, & in Doctrinæ Catholicę explicatione, nostras partes diligenter exequamur: sicq; omnibus in rebus tueamur cum pietatis moderatione iustitiam, vt publicæ vtilitati maximè consulatur, atq; ad optatum tandem exitum hanc Sanctam Synodum perducamus. Id quod à Deo immortali petere quotidie summis precibus non desistimus: & cùm à bonis omnibus, tum à Pontifice ipso maximo summoperè desiderari intelligimus. Quamobrem cùm prior orationis tuæ pars, quæ Catholicæ Maiestatis egregia facta, propensamq; in Dei Ecclesiam voluntatem, atque ingentia merita complectebatur, nos mirum in modum delectarit: posterior etiam, quæ de labenti, ac propè cadenti Christiana Republica fulcienda, atque in pristinam (quoad eius fieri possit) dignitatem reuocanda, præclara multa continebat: ea, vt mirificè cum nostris sensibus atque consiliis conueniebat, ita grata nobis admodum fuit. Nunc (quod huius temporis est) quãtas maximas possumus, Regi ipsi gratias & agimus, & habemus, tũ pro singulari eius, ac perpetuo in Catholicam fidem studio, à qua gloriosum illũ titulum sibi à Maioribus suis relictũ, præclarè tuetur: tum pro recenti ac tam pia in Sanctam Synodum voluntatis professione: tũ verò etiã quòd te potissimum, Illustris Orator, ex magno clarissimorum, atq; ornatissimorum virorũ numero delegerit, quẽ post Illustrẽ Marchionem Piscariæ, ad nos huc mitteret. Cuius præsentia, non mediocre communi huic causæ & adiumentum, & ornamentum afferret. Neque enim ignoramus quanta prudentia, moderatione animi, probitate, religione, & maximarum rerum tractatione excellas. Quare sancta hæc Synodus lętissimis te oculis atq; libentissimis animis et intuetur, et excipit. Ac mandatum tuũ, prout iuris est, libenter admittit.

¶ COMPARITIO ORATORVM CAROLI REGIS *Christianissimi. Die 26. Maij*

M. D. LXII.

Literæ.
Oratio.
Responsum S. Synodi.

¶ LITERAE CAROLI

CHRISTIANISS. GALLOrum Regis, Exhibitæ ab eius Oratorib. Die XXVI. Maij. In generali Congregatione, & postea in Sessione 4. Die 4. Iunij.

M. D. LXII.

Sanctissimis ac Reuerendiss. Patribus, Tridenti pro Concilio nunc congregatis.

CAROLVS Dei gratia, Francorum Rex, Sanctissimis & Reuerendissimis Patribus Concilij Tridentini Salutem. Existimamus vos omnes satis intellexisse, quanto studio & diligentia Rex Christianissimus, frater & Dominus noster egerit de Concilio generali & Oecumenico conuocando apud Sanctissimum nostrum Papam, dilectos fratres, & consobrinos, Imperatorem, Regem Hispaniarum Catholicum, & alios Principes. Nostis etiam qua diligentia, & eo, quem decet Principem Christianiss. in Deum & eius S. Ecclesiam zelo, Nos, postcaquam Regiam coronam sumus adepti, rem à defuncto Fratre, & Domino nostro adeò egregiè & magna cum laude cœptam, fuerimus subsequuti, magno & graui dolore affecti, quod propter motus & diuisiones quæ sunt propter Religionem in Regno nostro, non potuerimus eius Prę latos, nostrosq; Oratores, quos se itineri accingere primo quoque tempore optabamus, maturius mittere. Cuius cessationis causam Vos pro prudentia vestra magis imputabitis temporum calamitati (neque enim adhuc sedati sunt tumultus) quàm nostræ voluntati. Quę, etsi adhuc ætate minores simus, erit tamen tanquàm Ecclesiæ filij primogeniti in Religionem semper propensa, & eam in Ecclesiam Christianam benè affectam, re ipsa omnes intelligent. Misimus intereà aliquot nostri Regni Episcopos, delegimusque Oratorem dilectum & fidelem, à Secretiorib. nostris Consiliarium, summi ordinis nostri Equitem, & vnum ex his, qui ad latus nostrũ assiduè esse

esse solent, D. de Lansaco, & cum illo dilectos & fideles Consiliarios nostros, Magistros Renaldum Ferrerium, Præsidem in Parlamento Parisiensi, & Guidonem Fabrum Iudicem maiorem Tholosæ, quibus dedimus potestatem in Concilio pro nobis sistendi, eundemque in eo gradum & ordinem tenendi, quem hucusq; Regum Christianissimorum maiorum nostrorum Oratores tenuerunt, ac coniunctim, vel separatim in eo Concilio requirendi nostro populique nostri nomine quascunq; reformationes, constitutiones, & Decreta, secundum puram doctrinam, & quæ non solùm pertineant ad Ecclesiæ Gallicanæ, sed Ecclesiæ Vniuersalis vtilitatem, sectarum & controuersiarum, quæ sunt hodie in Religione, conciliationem, exaltationem, & propagationem nominis Dei, & in vniuersum salutem Reipublicæ Christianæ, munus & officium Oratotum, secundum Mandata quæ illis dedimus. Et quoniam illorum fidem, & industriam perspectam & cognitam habemus, rogamus, Sanctissimi Patres, æquo animo eos admittere, attentéque quod illi Vobis nostro nomine exponent, audire, eandemq; illis quam nobis, si istic essemus, fidem dare. Deus vos, Sanctissimi Patres, pro sua gratia & præsidio tueatur. Datæ Parisiis XII. Aprilis M. D. LXII.

Charles.

Broudin.

¶ ORATIO HABITA *A GVIDONE FABRO ORAtore Caroli Galliarum Regis Christianissimi, in Generali Congregatione, Vigesimo sexto Maij.*

M. D. LXII.

LEGATIONIS nostræ testimonium, Patres Amplissimi, habetis ex literis, quas vobis nunc à Christianiss. Galliarum Rege Carolo, publicè reddidimus: causas verò eius, quæ variæ sunt, & maximæ, quibus non modò optimi Principis animus in Christianam Rempublicam ostenditur: sed etiam singulare eius de virtute, ac pietate vestra iudicium, quod ita nunc nobis necesse est, & cogit suscepti muneris ratio, exponemus paucis, id est, inornatè, nudè, simpliciterque. Sic enim apud graues ac sapientes viros agi oportet, & quidem si, quod magnopere volumus & obsecramus, Carolum Henriei Regis filium esse memineritis, & Francisci nepotem, non valde nostrum, vt opinor, in explicandis Legationis huiusce rationibus, causæ suæ, sermonem requiretis: Ad augusta enim illa Francisci & Henrici nomina, facilè vnicuique vestrum occurret ilicò, ecquid officij, ecquid in his Christianis conuentibus oneris nobis impositum sit, & quarum rerum postulata afferamus, ab eo videlicet legati, qui Paternæ auitæque laudis non æmulus modò atque imitator, sed etiam hæres & successor, nulla in re magis vnquam putauit sibi esse elaborandum, nihilq; vehementiùs contendit, quàm vt opportuno loco & libero, neque conuenturis infido, iusta quædam Synodus cogeretur, Sacrosanctum Concilium conuocaretur, quàm vt Dei Optimi Maximi auspicio, publici Christianotum omnium conuentus, iure, legitimeque peragerentur, quàm deniq; vt eæ opiniones, quæ in Christiana Rep. controuersæ factæ sunt, vnum in sensum, ac decretum, ex auctoritate Oecumenici cuiusdam Concilij aliquando reducerentur. Is fuit profectò Regis animus iam inde à primo aditu, & ingressu Principatus sui. Quos autem huius studij ac iudicij, perpetuæque in Remp. Christianam voluntatis, citare testes verissimos Carolus Rex poterat, eosdem hodie voluit hic sibi ad Concilium Legatos adesse. Adest enim Ludouicus Sangelasius, Gallici ordinis Eques Illustrissimus, & in secretius Principis Consilium ob singularem virtutem cooptatus, qui variis antea Legationibus functus honorificè, nuper ad Pium Quartum Pont. Max. propterea missus est, vt ipsum Pont. currentem quidem sponte sua, ad Concilij procurationem acrius incitaret, eiusque animum Religionis studio incensum, vehementius (si fieri posset) inflammaret: Galliæ autem nostræ recentia vulnera, quæ sine summo dolore tractari nequeunt, ita nudaret, ita detegeret Pontifici, ceu Parenti bono, vt tamen ea ipsa, ne obducì quidem alia ratione, nisi libero Concilio, nedum curari penitùs, aut sanari posse contenderet. Adest quoque Arnoldus Ferrerius, in Senatu Parisiensi Præses, qui altero ferè die post Francisci Secundi mortem, à Carolo fratre, ad eundem Pontificem allegatus nihil potius in mandatis habuit, quàm vt

Concilinm, id est Conuentum Christiani nominis vniuersi, indici postularet, eiusq; occasiões omnes, quoquo modo vrgeret: admoneret etiam verendum esse, ne ex nostris hominib. quàm plurimi, quos dudum Concilij futuri spes ægrè in officio retinebat, diuturna expectatione fatigati deficerent à nobis, & ad eas partes traducerentur, quas nomini, & persuasioni Romanæ maximè aduersarias esse scimus: tâtumq; decederet de grege Domini, magno non solum Galliç, & totius Christianitatis incommodo, verùm etiam eorum, ad quos ea res potissimû pertinebat, qui occurrere malis dum poterant, noluerût dedecore, atq; infamia. Hæc apud Pont. non semel acta, vt cernitis, si aliud profectò nihil, Christianissimi tamen Regis de publica pace constituenda curam, de sarcienda inrer omnes ordines concordia solicitudinem, de sanandis Ecclesiæ vulnerib. sententiâ, atq; iudicium cuiuis facilè probatura sunt: grata quidem, ni fallor, hominum recordatione cum laude ad omnem posteriratis memoriâ peruenièt. Neque verò solus Pontifex de Concilio à nobis sæpè interpellatus est, sed etiam Ferdinandus inuictiss. & Augustiss. Imp. Philippus quoq; Hisp. Rex Max. atq; adeò omnes Europç Christiani Principes, & Resp. omnes, omnes, inquam, Reges, vt ad rem præstantissimam, & vtilissimam, tam necessario tempore animû adiiceret: ad constituendam scilicet vnanimem de Religione consensionem, & restinguenda Ecclesiæ incendia, continuis legationibus, quotidianis precib. quanta fieri potuit maxima obtestatione, sæpe fumus cohortati. Hìc ego vos appello, quicunque adestia Illustris. atq; Amplissimi Regum, & Rerumpub. Legati. Quòd si me ipsum quoq; actor citare testem debeo, liquidè iurare possum de ea re, quæ mihi pro eo munere, quo in Gallia fungor, çquè comperta & cognita est, atq; alteri cuiquàm, præsertim cùm ipsa edictis Regiis, & publicis nostris tabulis contineatur: sed facio imperitè, ne dicam insolenter, qui in re minimè dubia & obscura artificiosas colligo probationes, potissimum apud vos, quibus nihil tam certum est, nihil tam fixum, nihil tam ratum, nihil tam denique ad veritatem omnino persuasum, quàm id, in quo videor hactenus tantopere laborasse. Quamobrem transeo nunc ad ea, quæ mihi pauca, sed necessariò dicenda sunt.

Magna Patres Amplissimi, & incredibilis est expectatio, quam de se hic Sanctissimus conuentus, & consessus vester In animis mortalium excitauit. Non loquor ad gratiam, neq; enim debeo: nec eos vnquam viros bonos putaui, qui ad istas artes essent eruditi: sed quod in laudibus vestris verisimum esse censeo, id qnominus eloquar, pudore, & verecundia vestra minimè debeo prohiberi. Pergam igitur, vt cœpi, dicere. Præclarum est, & penè diuinum, quod à vobis expectant homines. Sic enim existimant, vos eos esse, qui non vestris quidem, id est humanis viribus, sed afflati Spiritu diuino, per Iesum Christum, Religionem nostram tot in eam inuectis opiuionibus sauciam, reficere & recreare, qui Ecclesiam Dei per hosce quinquaginta annos contrariarum opinionum, quasi ventorum tempestate iactatam, in portu collocare: qui deniq; in his pugnantium inter se doctrinâ fluctibus, statuere optimè possitis, quid dignitas Ecclesiæ, & quid ipsa temporum ratio postulet. Equidem humana imbecillitate fortasse, & aliqua præfectorum Ecclesiæ incuria, vel etiam, ne quid grauius dicam, prçpostera pietate irrepsisse in Ecclesiam, rea nonnullas, antiquarione, abrogatione, vel moderatioue dignas, fateamur necesse est. Sed quemadmodum ij homines comprimendi, mihi semper visi sunt, quà arbitratu suo, vel potiùs libidine, sine auctoritate, sine vllo decreto, cæremoniarum omnem penitùs rationem, quæ ipsa comes est, & administra Religionis, conuellentes, atq; ob id in pacata Repub. tumultuantes, impium quendam cultum, ritusq; nonos induxerunt: sic contrà à nobis peccari fortasè potest, dum omnia quç seculis muniuntur, & longa vetustate, mordicùs retinenda esse putamus: neque satis spectamus, quid inclinatiò rerum, quid momenta temporum, quid publica quies postulet. Nonnulla atque haud scio an veriùs dixerim multa communi concordiæ permittenda sunt, neque qnisquam à dignitate sua vel constantia alienum putare debet, aliquid alteri condonare potiùs, quàm obstinatione rectæ sententiæ, tantam inter Christianos dissensionem alere. Sed vos, quam de mitigandis iis, quæ citra Religionem inoleuerunt, controuersiis curam & cogitationem suscepistis, eandem nisi re perfecta, & absoluta, nnnquam abiicietis. Vt autem Patres, quod suscepistis nô mediocre munus alacriore animo côficiatis, Carolû Christianissimû Regê Francorû (quâdo in

do is nos suę voluit esse nuncios & interpretes voluntatis) ad omnes conatus socium fidelissimum, & adiutorem fortissimum vobis futurum spondemus, ac religiosè promittimus. Quem verò laudatorē actionum vestrarum, & assertorem acerrimū perpetuò habebitis, eundem hic testē & spectatorem eratis habituri, nisi tenella ætas, insolens laborū atque itinerum prohibuisset, aut potiùs nisi ciuilis tumultus terrores, in Gallia necessariò retinuissent. Sed quod ille corā studiosè facturus erat, vt se, suaque omnia vltrò vobis offerret, id nos vt diligenter atque officiosè curaremus, præcepit: & cùm ex auctoritate sua aliquid accessionis ad id, quod per vos agitur, fieri posse confideret, iussit, mandauitque, vt id ipsum significaremus, cū magna testificatione singularis suæ erga vos beneuolentiæ, erga ordinē vestrum volūtatis atq; obseruantiæ, erga Remp. Christianam studij, pro quibus omnibus non fortunas modò & facultates, sed etiā vitā & sanguinē, si opus sit, cupiat effundere.

¶ RESPONSVM S. SYNODI IN ADMISSIONE Oratorum Regis Christianissimi, datum in Sessione quarta Sacri Concilij Tridentini, sub S. D. N. Pio PP. quarto. Die 4. Iunij. D. M. L X I I.

Expectatus, iucundusq; aduentus vester Illustrissime Domine à Lansaco, Vosq; clarissimi Legati, Sacrosanctæ huic Synodo, non modò summam animorum lætitiam, sed certissimam quoq; spē attulit, vt quæ, vel tēporū vitio & infelicitate, vel potiùs perditorum hominum scelere & pertinacia, à prisca illa veræ Religionis puritate multis in Regnis, iam pridē in varios diuersosq; hæresum errores defluxerāt atq; deciderāt (vt volumus atq; cupimus) in pristinum dignitatis ac synceritatis gradum reuocaremus. Nam cùm perditi homines suis consiliis atq; pertinacia; multos iam annos: non modò Pontificum atq; Regū humana iura, sed etiā diuina ab Apostolorum iam temporibus, Christo ipso magistro & auctore, partim monumētis, partim viua voce per manus, velut hæreditaria nobis ad benè beateq; viuendum tradita atq; relicta, suo arbitrio atq; libidine ita violare & perturbare ausi fuerint, nouis quibusdam licentiæ, sacrilegij, impietatis, omnium deniq; scelerum ritibus superinductis, vt ad vnicum salutareq; Sacri Oecumenici Concilij remedium à Pont. Max. Pio, solertissimoq; Pastore, tā libenter, quàm necessariò confugiendū fuerit. Quod Spiritu sancto prælucente, tāta optimorum Regum, Christianorumq; Principum, non modò animorum consensione; sed etiam concordissimis omnium Christianæ Reip. benè iuuandæ studiis susceptum est, & ornatum, vt breui Dei Ecclesia, multò purior, sanctiorque futura sit. Meritò itaq; Christianissimum Galliarum Regem Carolum (in quo celerior est Regiarum virtutum, atq; Religionis cursus, quàm ætatis) & laudamus; & admiramur: qui & Henrici patris, & Francisci aui, Christianissimorum Regum clarissimis nominibus, & erga Sedem Apostolicam exemplis excitatus atq; inflammatus, cùm per ætatem nondum confirmatam, & impios suorum, tam in se quàm in Christi Religionē tumultus, huic saluberrimo, sanctissimoq; Generali Cōcilio adesse nō posit, Vos præstātissimos viros summa prudentia, fide ac religione præditos, Legatos misit, qui illius nomine omnem operam, opus, studium, deniq; & parendi obsequium (vt decet) Sacrosanctę Synodo liberalissimè promitteretis, et re ipsa fidelissimè præstaretis. Quos Sacrum hoc Generale Concilium ita libenter accipit et amplectitur, vt saluberrimi, Sanctissimiq; huius celebrādi Concilij operis socios, ac participes habeat. Christianissimo verò Regi vestro Carolo, ita Regiè atque Sanctè ęducato, fidelissimisque et Religionis amantissimis Senatoribus; ac Consiliariis nunc ornato ac munito, tantum se debere fatetur, vt quæcunque ad ipsius honorem, dignitatem, Regni statum ac Religionem tuendum ac conseruandum pertineant, libentissimè præstituram se polliceatur, quæ salua fide et Religionis puritate præstari poterunt, tantoque libentius, ac iucundius præstabit, quantò certius, firmiusque existimat; nihil à vobis præstantissimis viris, religionisq; amātissimis Regis vestri Christianissimi nomine postulatū iri, nisi quòd honestè, iustè, religiosè per tales viros postulari, & à Sacrosancto Oecumenico Cōcilio, & Religionis Christianæ dignitate, & synceritate sanctè præstari posit, & debeat. Et mandata vestra libenter, & prout iuris est accipit & admittit.

¶LITERAE CAROLI *CHRISTIANISSIMI REGIS Francorũ exhibitæ Patribus, ab Illustriss. & Reuerendiss. Principe V. D. Carolo Cardinale à Lotharingia, In generali Congregatione Oecumenici Tridentini Concilij. Die XXIII. Nouemb.*

D. M. LXII.

CAROLVS Dei gratia Francorum Rex: Sanctissimis, & Reuerendissimis Patribus in sacrosancto Tridentino Concilio congregatis salutem. Etsi ea fuit Dei Opt. Max. voluntas, vt iam inde ab ineunte ætate, nos ad tanti huius Regni imperium vocarit, eiusque altæ, & infinitæ iudiciorum prudentiæ placuit, nobis committere huius Principatus initia, adeo tumultuũ, & ciuilium bellorum plena, vt nulla illius vel minima Prouincia inueniri possit, quę hisce calamitatibus careat: oculos tamen pueritiæ nostræ hæc ipsa diuina bonitas ita aperuerit, vt tantorum malorum causam facilè iudicauerimus, non aliundè quàm ex varia, & multiplici de religione opinione, qua populus noster imbutus est, processisse cognoscamus: etiam huius grauissimi morbi remedium non ab hominum prudentia esse petendum, sed à Deo viuo & inexhausto misericordiarum Fonte, qui requirentibus eum ex animo, suique nominis gloriam tantum, & honorem spectantibus, nunquam defatigatur beneficia, & gratias conferre. Itaque eodem sancto spiritu ducti, cùm primùm Regia corona sumus insigniti, nihil nobis magis fuit in votis, quàm cum maiorum nostrorum exemplo, ad sacros conuentus, velut ad eius ægritudinis vnicum & præsens medicamentum confugere, tam in bonæ memoriæ Francisci Regis Domini & fratris nostri amantissimi vestigiis permanere, & quanto potuimus studio, & diligentia, hanc ipsam, in quam nunc ex variis orbis terrarum partibus conuenistis, celeberrimam Synodum expetere. Ac illud quidem grauissimè tulimus, Nos qui huius instituti adeo pij & optati authores fuimus, non tamen efficere potuisse, vt Prælati nostri in hoc generale Concilium primi conuenerint, sed huiusmodi dilationis causam, & alij omnes & vos ipsi necessariam esse iudicastis. Cumque amantissimum, & dilectissimũ consobrinum nostrum Cardinalẽ Lotharingum Archiepiscopum Ducẽ Remeñ. Primum Franciæ patrem, inque illius comitatu aliquot Regni nostri Episcopos & Abbates aduenire videatis, nihil quidẽ à nobis cum simulatione, aut exquisitis diffugijs, sed omnia serio, & ex pia, sanctaq; volũtate gesta esse facilè existimabitis. Causa autem sanctissimi Patres, propter quam Consobrinũ nostrũ ad vos misimus, duplex est: Altera, quòd ille muneris sui non oblitus, quique optimè nouit, quid Ecclesiastica professio, horumq; temporum calamitas ab eo suique ordinis hominibus requirat, sæpius & vehementer istuc eundi facultatem à nobis petiit & optauit. Altera, quòd ille à teneris annis ad secretiora nostra consilia euocatus, & in Regni nostri grauissimorum negociorum administratione educatus, optimè nouit fontes, & origines tumultuum nostrorum, & quibus rebus egeamus, vt ij sedari possint: eique in mandatis dedimus, ea apud vos exponere, & quæ à prudentia vestra, & amore paterno remedia vitæ expectari possunt, non solum propter Regni nostri tranquillitatem, sed etiam totius Reipubl. Christianæ salutem, à vobis impetrare: cum enim prę oculis, quis sit verus, & purus Dei cultus, semel habuerimus, poterimus tandẽ ad laudatam illam & adeo expetitam rerum commendationem, quæ Episcoporum iniuria, & hominum malitia funditus perierat, peruenire: ac in honorem & exaltationem Dei nominis, vnitatémque Ecclesiæ, antiqua illa catholicæ Ecclesiæ maiestas & integritas splendebit. Quam rem velut munere vestro dignam vniuersus orbis iure suo à vobis requirit, eamque si feceritis, accedet vobis inenarrabilis remuneratio à manu illius liberali, qui se harum rerum liberalissimum remuneratorem profitetur. Reges item & Respub. Principesque omnes vobis se merito deuinctos existimabunt, vestrámque pietatem, magna cum vestra laude posteritati commendabunt: & qui eo est ingenio cõsobrinus noster, vt ea planè nouerit, quæ vos speciatim scire cupimus, obsecramus vos sanctissimi Patres, illum vt æquo & lubẽti animo audiatis, eamq; illi fidem, quam nobis, si istic essemus, adhibeatis. Petẽtes interea à Deo Opt. Ma. vt vos suo præsidio, totique orbi Christiano diutius conseruare dignetur.

ILLV-

ORATIO ILLVSTRISSIMI ET REVERENDISS. DOmini Caroli Cardinalis à Lotharingia, habita in Sacrosancto Oecumenico Concilio Tridentino. Die XXIII. Nouemb.

M. D. LXII.

Llustrissimi Domini, Reuerêdissimi Episcopi, Christianissimus Rex Carolus Reginæ Matris Christianissimę authoritate, ac precipuo Regis Nauarræ assensu, procerumq; omnium conscriptorum consilio, has literas, quæ modo perlectæ sunt decreuit, mihiq; ad vos perferendas dedit: quarum præcipua ea capita, quæ maiorem à me explicationem desiderant: pro ea, quę mihi credita est fide explicabo quàm breuissimè potero. Hæ (vt meministis) statim in initio rerum Regni illius nostri nobilissimi, amplissimi, ac florentissimi quondam, summæq; erga Regem fidei, & obseruantiæ statum & conditionem testantur. Dicam vno verbo non sine incredibili animi dolore: Fuimus Galli, fuit ingens gloria Francorum: Hæ rerum omnium Clarissimi Oratores sunt vicissitudines: Manus Domini tetigit nos viri Patres, & fratres: Hæc nobis iustum Dei in ira sua iudicium prouocauerunt, corrupti omnium ordinum mores, ac Ecclesiastica omnis collapsa disciplina: Has turbas excitauerunt hæreses non suppressæ, & à Domino Deo nostro instituta remedia tamdiu neglecta. Hinc illæ lachrymæ, & per totum Regnum dissidia, rapinæ, bella intestina, ac plusquàm ciuilia: luctus vbique, vbiq; dolor, & plurima mortis imago. Nec sacrosanctis Dei tẽplis parcitur, Præsbyteri, & religiosi viri ad aras vsque, quas amplexantur morientes trucidantur: visibilia sacramentorum signa pedibus conculcantur, & comburuntur: passim erecti apparent rogi ex omni genere Ecclesiasticorum ornamentorum: accensa ex imaginibus deiectis pyra, additis omnium non solum Ecclesiarum, sed antiquissimarũ bibliothecarum libris. Nec quicquam ex chartis publicis, & instrumentis, quæ ad dotationem pertinent, reseruatur: Sanctorum reliquiæ ruptis altaribus in cineres rediguntur, qui sunt post hæc in profluentem proiecti. Horresco referens, nec à summorum Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum, Episcoporum, & sine discrimine passim aliorum omnium sepulchris abstinetur, eorum maximè, qui de Ecclesia Dei benè meriti per monumenta reperiuntur. Nomen Domini vbiq; blasphematur: spiritus mendacij in ore omnium est, qui falsò verbi Dei ministerium vsurpant: atque ita expulsis pastoribus, alienę ouis custos, fur, & latro ascendit. Postremò (quod longè omnium est grauissimum) iuge, & sacrosanctum sacrificium apud eos cessat, quod intermissum quantam ruinam secum afferat, ac quantam Regibus lacturam, & meministis viri Doctissimi ex prophetarum oraculis, & experientia iam in magnis Imperiis, florentissimis Regnis, amplissimis prouinciis didicistis, atq; in Gallia nunc aspicitis. Regis enim maiestas contemnitur, Imperia detrectantur, non modo vectigalia, sed prouentus etiam negantur: iura omnia, & leges silent. Quilibet vindictam, quam exercet, ex priuato odio metitur: ad defectionem populus excitatur, & excusso Monarchię, quod aiunt, iugo, Anarchia in concionibus publice proponitur. Hæc omnia apud vos cogitate clarissimi Oratores, & quod in Gallia vobis nũc videre otiosis licet, sera nimis pœnitẽtia experiemini, si mole sua Gallia ex vicinia vos in ruinam trahat. Sed quid vos sanctissimi Episcopi detineo, aut diutius affligo? Supersunt toto huic nostro malo opportuna remedia. Habemus enim magnæ spei pupillum Regem, non tam Regni ex legitima successione Monarcham, quàm religionis, & virtutum omnium auitarum hæredem, quem Pater Henricus, & Auus Franciscus excitant, & in quo iam Francisci fratris demortui, omne genus virtutum igniculi relucent.

Nec desunt Catharinæ Reginæ viduæ, & Nauarræ Regis optima consilia, & infractæ procerum vires. Nullis opibus parcitur, vndique auxiliares copiæ comparantur: sitque via vi, sed in nostra viscera, quantumcunque victrix dextra sit, ferrũ conuertitur. Eruuntur opes, & fit lamentabile Regnum: Iamque nulla ad sedandos tantos tumultus aptior via, nullum præsentius est remedium, quàm, quod ab hac sacrosancta vniuersalis Ecclesiæ legitimè in Spiritu Sancto congregata Synodo expetitur. Huc vos maiorum exempla trahant: Hoc Dei verbum docet, ac

nos in terris primatus super omnes Ecclesias agnoscimus, cuius nunquam imperia detrectabimus. Ecclesiæ autem catholicæ, ac sacræ generalis Synodi Decreta veneramur. Vobis Illustrissimi, ac Reuerendissimi Legati Fasces submittimus, sanctissimis Episcopis dextras societatis offerimus, & clarissimos oratores testes sententiarum nostrarum hic adesse vehementer gratulamur, vt spiritu sancto Duce in omnibus, per omnia, & semper honorificetur Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi.

Tridentū adpulit cum IX. Episcopis, & IIII. Abbatibus Mens. Nouembri, Anno. 1562. nomine Ecclesiarum Galliæ.

ORATIO
HABITA A DOMINO RENALDO FERRERIO Præsidente in Parlamento Parisiensi,

ORATORE CAROLI GALLIARVM REGIS CHRISTIANISSIMI,

IN GENERALI CONGREGATIONE, DIE XXIII. Nouemb.
M. D. LXII.

ORATIONIBVS, quas nunc audistis Illustrissimi Domini, Sanctissimi Patres, nihil est quod à nobis quicquam addi aut detrahi debeat, tantùm vnum dicemus bona venia paternitatum vestrarum pro muneris nostri ratione. Christianissimi Regis pius, religiosus, & in catholicam Ecclesiam propensissimus animus, antea quidem erat omnibus satis perspectus, & cognitus, nunc autem aduentu & oratione Illustrissimi Principis, & Reuerendissimi Cardinalis adeo est illustratus, vt ne vllum quidem dubitationi locum relinquat. Nam quo minus antea tanti viri aduentus ab hominibus prudentibus, & peritis rerum humanarum sperabatur, eò magis cum venerit nemo est, vel mediocri ingenio prædictus, qui non planè videat quantum Galli Ecclesiæ catholicæ cōsultum velimus: quis non intelligat plures, easque grauissimas esse causas, quibus adductus Rex Christianissimus, illum ad vos miserit, cuius singulari Concilio, in rebus magnis agendis, cùm antea semper vsus est, tum maximè his miserrimis, & calamitosissimis Galliæ temporibus: qui autem existimant priuato magis commodo, quàm Reipu. Christianæ causa hæc à nobis fieri, vehementer falluntur. Potest (si modo velit) Rex Christianissimus vel triduo seditiones omnes, ac motus suorū componere, indque officio, & obsequio Gallis innato, subditorum omnium animos retinere: Sed non tam, quę sua sunt quærit, quàm quæ sunt Catholicæ Ecclesiæ, & Pontificis Maximi, euius dignitatē, & authoritatem, vt sartam tectam in Gallia retineat, non dubitat tanti Regni Imperium, vitam, & fortunas magnorum Principum, procerum, & nobiliorum in periculum adducere. Hic est Galliæ nostræ status: Hæc fundi nostri calamitas. Quod si quis nos roget, quid tandem illud est, quod vos, Ecclesiaque vestra Gallicana tantopere à Concilij Tridentini Patribus expetit? Non sumus Patres sapientissimi, in petitionibus nostris admodum morosi, & difficiles, nihil aliud petimus, quàm quod totus orbis Christianus efflagitat, quod à Cōcilij Niceni patribus petiit ille Magn. Cōstantinus. Hoc ipsum à vobis requirit Rex Christianissimus: omnia illius postulata continentur aut sacris Bibliorum literis, aut vetustis Ecclesiæ Catholicæ Conciliis, aut antiquis Pontificum & Patrum constitutionibus, Decretis, & Canonibus. Hæc sunt, hæc, inquam, sunt, quorū nomine Rex Christianissimus, Ecclesiæ catholicæ primogenitus filius, Ecclesiæ (inquam) catholicæ petit restitutionem in integrum apud vos, quos Dominus noster Iesus Christus Prętores legitimos creauit, neque hoc ipsum petitur ex clausula (vt dicitur) generali, sed ex verbis expressis edicti illius diuini, & perpetui, aduersus quod nunquā fuit, neque vnquam erit vsucapioni, aut præscriptioni locus. Redeant quasi postliminio in sanctam Dei ciuitatem, & in lucem hominum tandem prodeāt, quę antiquus hostis Sathan vi eripuit, & longo tempore suppressit. Sic Darius Persarum Rex motus in Iudæa propter religionem excitatos sedauit. Non enim ad arma cōtinuo, verum vt maiorum suorum leges, & antiqua edicta inquirerentur iussit, inuentumque Regis Cyri edictum de reditu Iudæorum in Iudęam, & templi instaurationem à maioribus suis neglectum, mandauit executioni, & ita pacati sunt tumultus. Iosias Rex laudatissimus, & syncerissimus 1. Esdr. 6. 4. Reg. 22 & 23.

simus Ecclesiasticæ disciplinæ exactor, & reformator, librum legis ab Helcia magno sacerdote repertum (posteaquam hominum malitia longo tempore suppressus fuerat) primum legit diligentissimè, deinde lectum recitauit populo: Tum ex illius præscripto ritus, & præcepta Diuina Iudæis restituit. Strenui illi Nehæmiæ milites quos tantopere commẽdat Chrysostomus, altera quidem manu telum tenebant, altera muros Hierusalem edificabant, hoc est, Ecclesiam ex antiquis Patrum legibus restituebant. Nisi hæc fiant Patres sanctissimi, frustra à vobis rogabi-
4.Reg.9. mur: num etiam pacata est Gallia? nos enim vobis respondebimus, quod Iehu Regi Ioran roganti: num pax? & quomodo, inquit ille, pax, cum adhuc fornicationes Iesabel matris tuæ, & veneficia eius multa vigeant? nostis cætera. Nisi his rebus diligens detur opera: nos frustra confugiemus ad potentissimi illius & maximi Regis Catholici affinitatem, singularem amicitiam, incredibilem liberalitatem, frustra fidem & auxilium implorabimus Pontificis Maximi, Serenissimi Venetorum Dominij, Lotharingiæ, Allobrogum, & Hetruriæ Principum auxiliares copias. Fallax enim (mihi credite) erit equus ad salutem, nisi hæc à vobis fi-
Psal.32. ant: Turbabitur breui nimia quorundam securitas, & quod caput est, qui interea peribũt, tametsi id illis sua propria iniquitate & peccato eueniet, vobis tamen pe-
Ezechielis 3.& 34. ribunt: hoc est sanguis illorum de manu vestra requiretur, sed priusquam nos ad ea veniamus, quæ suo loco, & tempore sumus dicturi, secundumque mandatorum nostrorum Formulam agemus. Petimus à vobis sapientissimi Patres, à vobis inquam, quos vestra sponte scimus esse satis incitatos, quorumque pietatis, religionis, & in omnes homines charitatis, sumus non solum auriti, sed etiam oculati testes: vt ea de quibus iam diu cœpistis deliberare, quàm breuissimè fieri poterit absoluatis, quo citius possitis de multò grauioribus, & magis hoc tempore necessariis, sententiam vestram dicere, & his conuentibus Ecclesiasticis finem imponere, ad laudem, & honorem Dei Patris omnipotentis eiusque filij Domini nostri Iesu Christi.

* * *

¶ RESPONSVM HABITVM SANCTÆ SYNODI NOMINE, A REVEREND. D. Mutio Calino Archiepiscopo Iaden. Illustriss. Card. à Lotharingia ac Christianiss. Regis Oratoribus. In Generali Congregatione. Die XXIII. Nouemb.

M. D. LXII.

ILLVSTRISS. ac reuerendiss. Domine, Inter cæteras Christianæ Reip miserias, & calamitates, quarũ memoriam sacrosancta synodus neque deponere, neq; sine lachrymis repetere vnquam potest, nulla eius animum cura magis anxium, ac sollicitum semper habuit, quàm seditiones, & bellici tumultus, qui Religionis causa in florentissimo Galliarum Regno commoti, & concitati dicerentur. Nam cũ omni tempore Regnũ illud firmissimũ catholicę veritatis præsidiũ, & columẽ iure optimo habitũ fuerit: cogebatur S. Syn. incredibili dolore affici, cùm intelligeret eiusmodi factam esse rerũ commutationẽ, vt non in vna, aut altera, sed in pluribus eius Prouinciis omnia ferè, impietas, cædes, vastitas occupasse videretur. Accedebat pręterea ad augendam doloris acerbitatem, quod nunciabatur nobilissimos gẽtis vestræ proceres, quod scilicet alij orthodoxam fidem labefactatam, & euersam, alij defensam, & conseruatam maximè cuperent; tanto animorum ardore ad arma cõcurrisse, quanto olim Christianissimi Reges vestri totius Gallici nominis cõsensu pro Christiana religione propaganda, eiusque dignitate recuperanda difficillima sæpe bella suscepissent, ac cõfecissent. Verùm antea cũ hæc mala sancta Synodus multorũ fama, & auditione accepisset, grauiter sanè dolebat & pręsentem incliti Regni statum maximè deplorabat: ita tamen, vt facilè crederet multò sibi miserabiliorum eius fortunam videri posse, si quæ aurium sensu perceperat, cernere etiam oculis, & propius omnia eius vulnera intueri, ac penitus pernoscere licuisset. Quod quidem illi nũc insperato quodam modo contigit. Etenim Illustriss. & Reuerendiss. Amplitudo vestra Chri-

Christianissimi Regis literas, quæ nuper recitatæ sunt oratione sua subsecuta, ea verborum copia, grauitate, prudentia, Gallicarũ rerũ statum, & cõditionẽ exposuit, vt eas non cõmemorasse, sed earum veluti expressam imaginẽ omniũ oculis subiecisse videatur. Quare constanter sancta Synodus affirmat, se nullas ei proprias, ac præcipuas doloris partes concedere, verũ eò acerbius hâc calamitatem ferre, quod amplitudo vestra, Matris (S. Synodi Charissimę, & dulcissimæ filiæ) ærumnas, & incommoda defleat, ac conqueratur. Sed tamen in tantis malis animum erigit, & confirmat, si quidem breui futurum cõfidit, vt Deus reddat puero Regi pristinam maiorum suorum, & præsertim aui, Parentis, ac Fratris clarissimorum Regum virtutem, ac fortitudinem, qua nõ solum nepharios hostium conatus reprimere, & audaciam vlcisci queat, sed in tenera etiam ætate singulare aliquod pietatis exemplũ ad pulcherrimi facti imitationem posteritati prodere. Deinde vero cum diuina clementia atque misericordia, & Sanctiss. Domini N. Pij Pontificis Max. opera, & authoritate hoc sanctum & generale Cõcilium coactum sit, si vnquã antea, nunc certè maximè sperãdum est, fore, vt verus Dei cultus discussa errorum caligine ab omnibus agnoscatur, mores emendentur, pax, & tranquillitas Ecclesiæ restituatur. Qua in re quemadmodum adhuc sancta Synodus omnem diligentiam adhibuit, vt quæ sui muneris, & officij esse intelligebat (adiuuãte Deo) perficeret, ita in posterum nihil se de ea cura remissurã. Verum si fieri posit aliquid potius ad eam studij & industriæ addituram esse pollicetur, ac spondet. Neque verò Illustriss. Domine te impulsore solum, atque hortatore, sed multo magis (quod summæ felicitatis loco habendum existimat) adiutore, & cõsiliario id faciet. Nouit enim quãta tua sit optimarum artium, & præcipuè sacrarum literarum scientia, maximarum rerum vsus, atque tractatio apud Regem potentissimum, summosq; Principes existimatio, & authoritas, & quod caput est, pietas in [illegible]um, vitæ integritas, & innocentiæ, ac veræ & catholicæ religionis sincerum studium. Quæ quidem tot & tãta sunt, vt quid potissimum in te hominẽs laudare debeat, maximarum ne virtutum cumulum, an in quoq; genere absolutam, & perfectam earũ formam, meritò dubitari posit. Illud autem exploratissimum sancta Synodus habet, tam mul ta ab Illustrissima Amplitudine vestra ad communis causæ vtilitatem adiumenta allatum iri, vt sibi nunquam minus iucũdam eius aduentus memoriam futuram confidat, quàm ille Ipse dies, quo venientem excepit lętissimus, ac iucundissimus omnibus illuxisse visus est. Itaque Illustr. Domine omnes hi Sanctiss. Patres, quod tam longo, difficili, ac periculoso itinere suscepto ad tuendam Sanctæ Matris Ecclesiæ dignitatem, tanta animi alacritate accurreris, quod saluus, & incolumis cum tot grauissimorum Patrum comitatu adueneris, quod tua præsentia, authoritate, splendore frui liceat: Primum Deo Immortali maximas gratias agũt, deinde tibi ex animo gratulantur, faustaq; omnia, ac fœlicia à Domino precantur. Cęterùm quæ vel de communibus Catholicæ Ecclesiæ rebus, vel de priuatis Gallicarum Ecclesiarum commodis proponendæ erunt, ea sancta Synodus quotiescũq; Regiis oratoribus viris præstantissimis, vel Illustrissimæ Amplitudinis vestræ de his dicendi locus, & potestas dabitur, libentissimè audiet. Neque enim dubitat, quin eius Regis nomine, qui pueritiæ commẽdationem à pietatis acerrima defensione duxerit, cuiusque in omni vita pręcipuum ornandæ atque amplificandæ religionis studium esse debeat, illa proponantur, quæ in primis cum vera Dei gloria, perpetuáque sanctæ eius Ecclesiæ vtilitate, & summa Apostolicæ sedis dignitate, & amplitudine coniuncta esse videantur.

¶ COMPARITIO ORATORVM SEPTEM

Cantonum Heluetiorum Catholicorum, & Cleri eorundem septem Cantonũ.

Literæ.	Mandata.
Oratio.	Respõs. S. Synodi.

LITERAE SEPTEM *CANTONVM HELVETIO*-

rum Catholicorum, exhibitæ in Sessione quarta Sacri Concilij Trid. sub Pio IIII. Die 4. Iunij.

M. D. LXII.

OS Schulthetus, Amanni, & Vniuersalis Senatus infrascriptorum veteris Catholicæ fidei Cantonum, Lucerię, Vranię, Suitiæ, Syluaniæ supra & infra Syluam, & Iugium vnà cum Territorio nostro extra sito recognoscimus, & publicè fatemur præsentium per tenorem. Quod cùm Reuerēdißimus in Christo Pater & Dominus noster, Dominus Ioannes Antonius Vulpius Episcop. Comeñ. sanctißimi in Christo Patris & Domini nostri, D. Pij Papæ eius nominis Quarti, & S. Sedis Apostolicæ Nuncius, cum potestate legati de latere, nos in certis Inter nos paßim habitis dietis: quatenus nostrarum ditionum Prælatos eò permoueremus, vt Sacrosanctum Oecumenicum Generale Cōcilium, quod Tridenti inceptum in pręsentiarum celebratur, per se ipsos personaliter, vel per suos idoneos Legatos inuiserent, summopere crebriùs interpellarit. Nos idcirco (quamuis nō dubitauerimus ipsos ad cupita implendū spontè etiam non commonefactos fore promptißimos) quo Sanctißimus noster Papa Sanctitatis suæ petita cernat apud nos plurimi (vt par est) esse momenti, eosdem nostrarum ditionum Prælatos diligenter & seriò, quantoq; fieri potuit studio sumus obtestati, vt vnanimiter conuenientes inter se Legatū, qui ad huiusmodi Concil. mitteretur, eligerēt. Petitionibus igitur nostris ad id, quòd alioquin proculdubiò erāt facturi inuitati, Reuer. in Christo Patrē & Dominū, D. Ioachinū Abbatē Monast. Heremitarū in antiquorū confederatorū nostrorū Suitensiū Dominio, & illorū protectione situati, in eorū & cuiuslibet, Legatū deputarūt: ea quæ in Mandato procurationis desuper emisso, & suæ R. cōcesso cōtinentur, mādando. Nos verò ea quę dicti Dñi Pręlati R. Dñō Abbati in huiusmodi procurationis Mandato cōmiserunt, nō solū approbamus, verū etiam magno sumus gaudio perfusi, quòd hoc muneris illi delegarint. Idoneū.n. illū cēsemus ad ea expediēda, quę in adeò toti orbi necessario negotio factu fuerint opportuna, quęq; ipsius Legati, & cęterorū Pręlatorū officij esse quomodolibet cognoscatur. Oīa.n. & singula, quæ dictus D. Legatus pręmisso nostro egerit, valida semper & infracta, quantum nos concernāt, māsura testamur, harū per antiquos confœderatos nostros Lucernanos, sigillatarū literarū tenore. Datū Veneris XX. Februa. Anno Domini 1562.

MANDATVM SEPTEM CANTONVM

Heluetiorū Catholicorum in personam sui Oratoris: Exhibitum in Seßione 4. Sacri Concilij Tridentini, sub Pio 4. Die 4. Iunij. M. D. LXII.

OS Schulteti, Amanni, atque Vniuersalis Senatus septem celebris Heluetiæ laudabilis superioris Alamaniæ antiquæ, & magnæ Ligæ, Veræ, ac veteris Catholicæ Religionis Cātonum, Luceriæ, Vraniæ, Suitiæ, Syluaniæ, supra & infra Syluam, Iugium vnà cum Territorio nostro extrà sito, Friburgum, & Solodorū. Recognoscimus cuilibet inspecturo per præsentes. Cùm Reuerendißimus in Christo Pater, & Dominus noster, Dominus Ioannes Antonius Vulpius, Episcopus Comensis, Sanctißimi in Christo Patris & Domini nostri, Domini Pij Papæ eius nominis quarti, & seu Sedis Apostolicæ Nuncius, cum potestate Legati de latere, nobis in certis per nos paßim habitis dietis, significarit: Quòd Sanctißimus Dominus noster Papa diuino pariter, vt paterno zelo adductus, ex officio quo dignißimè fungitur, totum Christianismum paci, tranquillitati, atque Catholicæ & Orthodoxæ fidei per totum terrarum orbem promulgato Generali Cōcil. perque supremos Christianißimos Proceres approbatum Generale Conciliū Tridenti indictum, restituere intendat. Cumq́; nos sacrosanctæ Apostolicæ Sedis obedientes filios ac defensores ostenderimus, ab antiquo Sanctitas sua, nobis quoque hoc (vt decuit) significare volens, paternè nos admonuit, quatenus (quod vel præcipuū Christifidelium munus erat) non solùm in Concilium huiusmodi consentire, verumetiam Religiosos nostrarum ditionum Prælatos ad id visitandum adhortari, atq; nos secularem Legatum, quemadmodum & cæteri Proceres facturi essent, eò mittere vellemus, ac amādare. Quamuis igitur nos quicquid per Generale Concil. quod ad communem pacem & tranquillitatem, atque almæ nostræ fidei vnitatem, quomodolibet

spectare

spectare posset, concluderetur accepturos; tunc promptissimos ostenderimus: Ad maiorem tamen obedientiæ, propensæ voluntatis, proinde animorum in Christianam nostram fidem studij offensionem, non solùm penes nostrorum Dominiorum Prælatos, vt Nuncium suum ad Concilium mittant, obtinuimus, verumetiam in nostrum omnium & singulorum; verum & certum Legatum deputauimus, prout deputamus per præsentes, Nobilem & Strenuum Melchiorem Lusi, Equitem auratum, Amānum in Syluania infra Syluam: Mandantes eidem, vt nostrum omnium nomine in Concilio huiusmodi Tridentino compareat, atque omnia & singula transigat & exequatur, quæ Nos, si præsentes essemus, exequeremur. Quicquid etiam in dicto Generali Oecumenico Concilio pro pace & tranquillitate, atque etiam Reformatione Ecclesiæ, nostræque Religionis elucidatione, & seu augmentatione, tuitione, ac defensione statutum fuerit atque decretum, nostro atque omnium nostrarum ditionum nomine acceptandum, consentiendum, atque nos omnes & singulos, ea fideliter & strictè cōplexuros promittendū: promittimus insuper intercedētibus fide atq; honore nostris, Nos oīa & singula, rata, grata, atq; firma perpetuò habituros, quæcunq; in præmissis, seu aliquo præmissorum, per hunc nostrum Legatum acta gestaq; fuerint, prout, & quēadmodum deuota Sacrosanctæ nostræ Matris Ecclesiæ (apud quam nos in perpetuum permansuros confidimus) membra decebit. In quorum omnium & singulorum præmissorum fidem, robur, & testimonium præsentes nostras literas exinde fieri, atque fidelissimorum antiquorum nostrorum confœderatorum Lucernensium, nostrum omnium nomine fecimus, sigilli appressione communiri. Datū XX. Februarij Anno Domini.

M. D. LXII.

¶ MANDATVM *PRÆLATORVM, ET CLERI* septem Cantonum Heluetiorum Catholicorum, exhibitum in Sessione 4. Sacri Concilij Tridentini, sub Pio 4.

OS Diethelmus Sancti Galli, Petrus in Vettingen, Michael in Rynow, Ioannes Christophorus in Muri, Iacobus Sancti Vrbani, Henricus in Vischingen, Iodocus in Monte Angelorum Monasteriorum Abbates, Leonardus Douius Carthusianæ Sancti Laurentij in Ittingem, Iacobus in Episcopali Cella, Nicolaus in aula prope Luceriam, Heinrichus in Turzachio Prapositi Heinricus Cuitzligensis: Ioannes Iacobus in Pfeffers, Monasteriorum Decani, & Honosrius Monasterij in Egronia custos, vt & tanquam Abbatum & præpositi nostrorum respectiuè Commissarij, ad hoc per ipsum Abbates, & Præpositum respectiuè nostros legitimè amandati iam in oppido Rappesvilla vnanimiter in Domino congregati, recognoscimus per præsentes. Quod cùm Respublicæ Christianæ dissidia, Ouilis Christi, ouibus passim trucidatis, disiectio, æstuantis mundi huius freti turbulenti motus, dissidia numerum excedentia, procerum se inuicem vlciscēti rabida libido, & omnium rerum etiam optimè constitutarum immutationes, an deprauationes dicamus, haud constat: cùm denique naufragium pretiosæ illius Nauiculæ Christi, (nisi is ipse puppi, proræque præsideret, atque exuscitatus pauidos discipulos consolaretur) immineant, præclarissimè equidem Sanctissimus D. N. Pius IIII. Pontifex Maximus egit, quod Sacrum Oecumenicum Generale Concilium, quo rugientē illum Leonē, qui vastis distensis faucibus mortalibus haud animaduertētibus iugiter insidiatur, compescat, atque atrocem lupum neci ouium Sanctitati suæ commissarum inhiantem, quantum possit, (potest autem plurimum) abigat; indixerit, ne derelictæ, & funestis morsibus expositæ conquerantur, factæ sumus opprobrium inimicis nostris & despectio

superbis, néue dicant Gentes, Vbi est Deus
Psal. 41. *eorum, sed ad Christum tutò clamare quea-*
Psal. 123. *ant: Laqueus contritus est, & nos libera-*
tæ sumus. Hoc nimirum, hoc decet vicari-
um Christi, hoc est muneris pastoris super
gregem suum, die noctuq; vigilare. Gratu-
lamur non nobis solùm, sed vniuerso Orbi,
quòd talem sumus nacti Pontificem, qui
zelo Sponsæ Christi non comestus, sed fe-
rè consumptus, maculas illi non aspersas,
quas quantum esset abstergere, & tempo-
ris diuturnitate, (Deo conniuente) infixas
radicitùs satagat euellere. Deus qui vt po-
test, ita vult, sinat se exorari, & nobis o-
mnibus abiectis, licèt (peccata enim nostra
diuiserunt inter nos & illum) de Patris ta-
men in nos affectu non dubitantibus fi-
liis, reconcilietur: Et si non patiatur,
vt filios, attamen vt micas solo colligen-
tes, & de multitudine misericordiarum
suarum sperantes, non despiciat, sed ad fa-
ciem suam permittat aliquando accedere,
vt omnes illuminemur in æuum, Amen.
Vtinam possemus nostris non solùm rebus,
verumetiam propriis corporibus negoti-
um hoc, tum vniuerso Orbi, tum nobis ap-
primè necessarium, aliquantulum non di-
cimus promouere, sed adiutare, vt tandem
dissidiis semotis, ac vera Orthodoxa Reli-
gione in pristinum statum restituta in hac
lachrymarum valle ad æternam patriam
anhelantibus, iugi detur frui cõspectu Dei.
Quantum verò in nobis est, indesinentibus
preculis non desistemus acclamare Pa-
trem, vt ille præsens cominus potenti ma-
nu succurrat. Cuperemus sanè Nos ipsi ex
intimis animorum præcordiis, Concilio (li-
cèt fortè nimimũ profuturi) interesse: Sed
Deum testamur, nostræ non sinunt reculæ,
& ea quibus in præsentiarum distinemur
impedimenta, singulos esse præsentes. At-
tamen vt obedientiæ filij, ne Sanctissi-
mus noster Papa, seu Sanctitatis suæ
Reuerendissimi Legati, Patriarchæ, Ar-
ciepiscopi, Episcopi, & Abbates atque
alij Patres, iam Tridenti in Spiritu sancto
congregati nobis incertis, aut oscitantiæ,
vel etiam detestandi superiorum contem-
ptus notam inurant: Idcirco animo matu-
rè prius deliberato, vnanimiter omnes &
singuli prænominati ex certa nostra scien-
tia & spontanea volũtate constituimus in
nostrum omnium & singulorum, verum,
certum, legitimum & indubitatum Pro-
curatorem, seu potiùs absentiæ nostræ ex-
cusatorem, Reuerendissimũ & Illustrem
Principem & Dominum D. Ioachinum
loci Heremitarum apud Heluetios, Ab-
batem ibidem præsentem, & onus pro-
curationis, siue excusationis huiusmodi in
se (licèt ægrè acceptantem) concedentes
omnes singuli prædicti, plenam & omni-
modam potestatem coram præsentib. San-
ctissimo Domino N. Papa, seu Sanctitatis
suæ Reuerẽdissimis Legatis, Patriarchis,
Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis,
Abbatibus, cæterisque Patribus, quibus in
Concilio Generali sedere, aut sententias
ferre de iure communi priuilegio, aut an-
tiqua consuetudine licet comparendum,
eidem Concilio omnium nomine interes-
sendum, & assistendum, ac omnia &
singula, quæ ad Sacrosanctæ nostræ Re-
ligionis dissidia tollenda spectare cognoue-
rit agendum, dissonaque componendum,
& componi videndum, Vniuersalis almæ
nostræ matris Ecclesiæ, cõueniens bonum,
quantum queat, promouendum, illiusque
neruorum si qui reperiri queant, exactionẽ
petendum & obtinendum. Necnon quæ
ad Christi sponsæ reformationem, pacem
& tranquillitatem expedire perspexerit
allegandum, promouendum, consultãdum,
& decidendum, atque nos omnes & singu-
los, nostramque absentiam propter prædi-
cta impedimenta fideliter & humillimè
excusandum: omniaque & singula alia di-
cendum, gerendum, & exercendum, quæ
in præsenti negotio dicere, gerere, & exer-
cere necessaria fuerint, aut quomodolibet
opportuna. Quæque nos ipsi omnes & sin-
guli agere aut exequi possemus, si præsen-
tes & personaliter omnibus & singulis
præmissis interessemus, vnum quoque vel
plures Procuratorem seu Procuratores,
cum simili aut limitata potestate loco
sui substituendum, eumque vel eos reuo-
candum, & onus procurationis huiusmo-
di, vt priùs reassumẽdum totiens quotiens
opus fuerit, ipsique placuerit, seu visum
fuerit expedire, præsenti nihilominus pro-
curatorio in suo robore semper duraturo.
Promittentes & quilibet nostrum promit-
tens, nos ratum, gratum, atque firmum per-

petuò

petuò habituros totum id, & quicquid per dictum nostrum constitutum, aut ab eo substituendos Procuratores, & eorum quemlibet dictum, actum, gestumque fuerit in præmissis seu aliquo præmissorum: Releuantes, & releuare volentes eosdem, & eorum quemlibet ab omni onere satisfdandi sub expressa hypotheca & obligatione, omnium & singulorum bonorum nostrorum, & Monasteriorum nostrorum mobilium & immobilium, præsentium & futurorum, super quibus præmissis omnibus & singulis, præsentes nostras literas exinde fieri, singulorumque præfatorum Dominorum Diethelmi Sancti Galli, & Michaelis in Rynow Abbatum, & Nicolai in Aula propè Luceriam Præpositi nostrorum omnium nomine appensione, & Notarij nostri infrascripti, fecimus subscriptione communiri, Datum Rappesvillæ. Die xx vij Mens. Ian. Anno Dom. 1562.

¶ ORATIO HABITA *A REVERENDO PATRE Adamanti ordinis Heremitarum Sancti Augustini, nomine Oratoris Septem Cantonum Heluetiorum Catholicorum in eius Comparitione. Die XX. Martij.*

M. D. LXII.

VANTVM parentibus vitæ nostræ auctoribus debeamus, Illustrissimi ac Reuerendissimi, Sacri & Oecumenici Cōcilij Præsides, Oratores clarissimi, vosq; Antistites Reuerendissimi, nemini, arbitror, est obscurum, aut dubium. Tanti enim est officium, quo parētes colere iubemur, vt statim post illa tria summa de Deo præcepta, nobis traditum, & commendatum fuerit, quo intelligeremus debere nos prima & præcipua officia parentibus post Deum impendere. At si iis, qui nos in hanc corporalem, & communem lucem ediderunt, tantum tribuendum est, quantum, quæso, illud erit, quod Matri Ecclesiæ, quæ nos in Christo genuit, debebimus. Ab ipsa enim sola in nos manāt, quæcunq; vera, & solida beneficia sunt: ipsa nos in veram vitam, seu potiùs æternam beatitudinem gignit, verbo Dei alit, Sacramentis salutaribus nutrit, deniq; quicquid habemus salutis, eidem, vt piæ Matri totum acceptū referimus. Eam ob causam omnes, qui se legitimos eius filios profitentur, materno quodam iure tenentur eius dignitatem contra oppugnantes, suo etiam cum periculo defendere, dare operam, conari & niti, ne illius sacrosanctus honor ab vllo hominum violetur, cuncta eius opprobria non secus ac sua ducere & vindicare, ac deniq; vitam ipsam, si contingat, exponere. Et si verò nunc peradmodum paucos videmus sanctissimo isto zelo accensos, qui hisce se periculis illius causa obiicere audeant, ac potiùs sint valde multi, qui illam magis à se desertam quàm defensam velint, fidelis tamen Deus est, qui cum Ecclesiæ suæ nunquàm se defuturum promiserit, nec nunc etiam illam in tanta perturbatione deseruit. Ecce enim Pius noster Pont. Maximus, non passus Ecclesiam sibi creditam tot periculis agitari, ac tot hæreticorum factionibus scindi, illud adhibuit remedium, quod in eiusmodi grauissimis tempestatibus tutissimū perfugium, & quasi sacra ancora semper existimatum est. Hic enim in hac Tridentina ciuitate sacrosanctum Generale atq; Oecumenicum Concilium instituit, & aperuit. Quod sanè vt ad optimum finē perducat, vtq; illud Patribus pietate, & doctrina claris numerosius, & ornatius in dies efficiat, nulli labori, nullis incommodis omnino parcit. Existimat enim hac vna ratione rebellium animos, ac ceruices facilius flecti, si inter Catholicorum gregem, tractandi, colloquendique gratia conueniant, vt auditis sanioribus rationibus mitescant, & sanentur. Fuit igitur hic nuncius, Christianorum auribus gratissimus iuxta ac lætissimus, hic, inquam, promulgati Concilij nuncius. Nemo enim non credit hanc vnam esse rationē, qua tantis Ecclesiæ malis, cum diuino in primis auxilio succurri & subuenīri possit, nemo non sperat se hac ratione à tantis angustijs, tantoque timore facile emergete, & ereptum iri. Quamobrem pene cūcti Christiani Principes, hoc tam piū negocium, non magis ad Ecclesiæ pastores, quàm ad se pertinere rati suos huc Oratores miserunt, cùm, vt gerendis in sacro Concilio eorum nomine interessent, tū, vt rem tam necessariam omnibus viribus adiuuarent: sunt enim & ipsi membra Ecclesiæ, & tanquam stellæ in firmamento positæ, quorum est post solem, id est Summ- Matth. 28.

mum Pontificem in subiectos populos secundum datam de cœlo potestatem, virtutem infl ere. Itaq; Consules septem Pagorum seu Cantonum, vt vocant, laudatissimorum Heluetiorũ superioris Germaniæ, quales sunt, Lucernenses, Vranienses, Suithienses, Syluanienses supra, & subtus Syluam, Tugienses, Friburgenses, & Solodorienses, qui erga sedem Apostolicam, & vestrum hunc sanctissimum ordinem benè semper fuerunt affecti, noluerunt & ipsi in re tam necessaria, & in publica quasi totius orbis causa, suos Oratores desiderari. Eo præsertim de causa, quòd eum audierint his sacrosanctis comitiis iacta esse tam pia, tam religiosè auspicata fundamenta, in eam spem venerunt, vt breui se visuros sperent, quæ nunc in Ecclesia, nequitia Sathanæ, qui superseminauit Zizania, sunt dispersa, & disiecta, nedum congregata, sed omnia vnũ, vti priùs erant, esse effecta. Quod, vt ad Dei laudẽ, & Christianorum salutem quàm celerrimè fiat, in suis orationibus, & priuatim & publicè cõprecantur. Quamobrem iidem Heluetiorum Consules communi consensu Dominum hunc Melchiorem Lusi Amannum Subsyluaniensium subtus Syluam nobilem & strenuum sanctæ Romanæ Ecclesiæ Militem deauratum, virum omni probitate, & virtute ornatum, vti inter suos præcipuum huc ad vos delegarunt, vt omnibus, quæ in hoc sacro Cõcilio gererentur, interesset, in omnibus decernendis fidem, & obedientiam eorum nomine publicè sponderet. Cupiunt enim maximè, & vehementer exoptant, hoc vobis testatum relinquere, se quidem quod ad fidem, religionem, & obedientiam attinet, itemq; alacritatem, & studiũ iuuandi Romanam sedem nullis populis, qui Christiani censentur, cedere, nullisque se inferiores putare. Gratias enim Deo agunt, quod eius munere sibi datum est, quod iis viribus, quibus inuicti ferè semper extiterunt, in huius sedis beneficium semper vsi sunt. Et ne commemorem qualem operam Ecclesiæ ante Iulij II. tempora, ipsi Iulio II. Leoni X. Pontificibus Maximis præstiterunt, vt præteream tot contra infestissimos Ecclesiæ hostes partas victorias, satis erit hoc tantum argumento eorum fidem comprobasse, quod cùm sint ipsis fidei hostibus, nedum finitimi, sed etiam coniunctissimi, nunquam adduci potuerunt, vt in eorum peruersa dogmata aliquando concederent, aut transirent, licet ab eis quotidie omnibus penè machinis oppugnentur, quia potius eis semper constantissimè restiterunt, & tanquam legitimi Israëlitæ nunquam cum execratis Moabitis iungere prophana connubia voluerunt. Et hoc apertissimè declararunt, quando inito cum illis ipsis Religionis causa bello, immanissimum, ac nephandissimum Ecclesiæ hostem Zwinglium hæresiarchã peremerunt, extractumq; è cadaueribus cõbusserunt, quo testarentur sibi cum illis, quamdiu extra Ecclesiam manere vellent, perpetuum bellũ ἄσπονδον, & verè fore. Nec sine causa arbitror in ipsis Italię limitibus, & finibus constituti sunt, vt scilicet tanquã validum propugnaculum obstarent, ne graue malum, quod ab Aquilone, iuxta Prophetæ vaticinium quotidiè panditur, in ipsius Italię viscera tam facilè irrumpat & penetret. Ierem. 1.

Hæc autem atq; eiusmodi multa, quæ Heluetiorum virtutem testantur, etsi vobis, Amplissimi Patres, perspectissima & notissima esse arbitror, testari tamen placuit, non quidem iactationis, aut vllius gratiæ promerendæ studio, sed vt quique exploratissimum & persuasissimum habeant, Heluetios erga Romanam Sedem tales semper fore, quales omnibus propè seculis fuerint, atq; eundem semper animum in eiusdem beneficium & sua sponte, & rogatos allaturos.

¶ RESPONSVM SANCTÆ SYNODI IN ADmissione Oratorum septem Cantonum Heluetiorum Catholicorum. Datum in eadem eorum comparitione. Die XX. Martij. M. D. LXII.

MVLTA sunt Oratores præstantissimi, & ea quidem præclara fortissimæ Heluetiorum gentis in Christianam Religionem merita, eiusque magna & eximia in sanctã Apostolicam sedem pietatis, & obedientiæ officia omni tempore extiterunt. Quę, etsi nunc à Sancta Synodo non commemorantur, clarissimis tamen literarum monumentis consignata, sempiternam vobis laudem pepererũt, ac quod verè Christianis hominibus, & solidæ felicitatis amantibus, multò optabilius esse debet, apud

1. Cor. 4. apud Deum (vt Apostoli verbis vtamur) æternum gloriæ pondus promeruerunt. Verum quamuis cętera pietatis vestrę studia magna sanè & illustria sint, tamen haud facilè dixerim, an vllum magis opportunum officij, & obsequij genus, vel Christianæ Reipublicæ magis salutare ab Heluetiis profectum fuerit, quàm quod ad sanctam hanc Oecumenicam Synodũ honestissima legatione missa, se tanquam optimos Ecclesiæ filios omni ratione cõmunis matris causam, & dignitatem defensuros esse apertissimè declararint. Testatum illud quidem anteà sæpius fecerunt inuicta quadam animi fortitudine & constantia, cùm ferro, & armis pro vera Religione dimicandum fuit. Atq; eo nunc commendatior apud omnes, & Pio Quarto Pontifici Maximo gratior esse debet vestra hæc quam sedulo præstatis, opera, industria, ac sancta solicitudo, quia non ad vnam aliquam Christianæ Reip. partem iuuandam, sed ad vniuersam penè ab impiorum scelere, vnà cum aliis, quibus Ecclesiæ salus curæ est, vindicandam prõpto, & alacri animo accurristis. Quòd igitur Sancta Synodus ad officium suum pertinere existimauit, primum quidem vos, Oratores pręstantissimi, saluos, & incolumes aduenisse tam vehementer lætatur, vt de eo etiam maximas gratias Deo optimo, & immortali nullum neq; agendi, neq; habendi finem faciat: quippe cùm præter optimi, & Christianissimi Cæsaris Ferdinandi, in cuius fide, & clientela pòtissimum conquiescit, Regumq; ac principum egregiam erga se voluntatem, & propensionem, magnum etiam pręsidium in vestræ laudatissimæ nationis studio ad ea perficienda iam pridem collocarit, quę Pius Quartus diuino quodam beneficio turbulentis hisce temporibus Ecclesiæ Pontifex datus, ritè & legitimè conuocato Generali Concilio instituit. Hoc autem Sancta Synodus de optimo Heluetiorum animo antea semper cognito, ac perspecto eò magis sibi nunc pollicetur, cùm Vos tales Viros ad tantæ legationis munus obeundum delectos esse animaduertat, quorum in altero maximarum rerum vsum, summamq; bellicæ virtutis laudem, in altero summam Ecclesiasticæ disciplinæ grauitatem, Religionem, doctrinam, in vtroq; autem incredibilem in Deum pietatem, & in Sanctam Apostolicam sedem obseruantiam, & deuotionẽ mirificè commendari non ignorat. Quibus de causis vos iam summo amore prosequitur, & in posterum omni officij genere complectitur. Quod verò in defendenda Sanctæ Dei Ecclesiæ auctoritate, & dignitate perpetuum Heluetiorũ studium profitemini, de tam pia voluntate ac mente, ex qua præcipuam nominis commendationem maiores vestri sibi, & posteris compararunt, vobis Sancta Synodus tum immortales gratias agit, tum ex animo gratulatur, nec dubitat quin (adiuuante Domino) constantissima, & inuicta Natio in eadem sententia permansura sit, non solùm, quia diuturna, aut firma libertatis vestræ defensio à veræ pietatis cultu seiuncta esse non potest, verumetiam quòd tantis iam rebus pro fidei Catholicæ, & Ecclesiasticæ libertatis propugnatione fortiter, & feliciter gestis, vestri iam similes non esse vobis nunquã licebit. Mandata verò vestra quoad iuris est, libenter admittit.

COMPARITIO ORATORIS SIGISMVNdi Regis Poloniæ. Die XXIII. Octob. M. D. LXII.

Literæ.
Oratio.
Responsum.

LITERAE SIGISMVNDI REGIS POLONIÆ,

Exhibitæ ab eius Oratore in sua Comparitione. Die 23. Octo. in Generali Congregatione.

M. D. LXII.

SIGISMVNDVS Augustus, Dei gratia, Rex Poloniæ: Magnus Dux Lituaniæ, Russiæ, Prussiæ, Masouiæ, Samogitiæq; , &c. Dominus & hæres, Reuerendissimis in Christo Patribus, Dominis Sanctæ Ecclesiæ Rom. Cardinalibus, ac Sacrosancti Concilij Tridentini Legatis, cæterisq; Reuerendis & Venerabilibus Dominis Episcopis, Abbatibus, Ordinum Generalibus, ac aliis omnibus Vniuersale Oecumenicum Concilium Tridentini repræsentantibus, amicis nostris charissimis, salutẽ, & beneuolentiæ nostrę commendationem. Reuerendissimi in Christo Patres, & R. ac Venerabiles Domini Amici N. charissi. Fecimus pro officio nostro Regio, vt ad hunc

ad hunc celeberrimum & Sacrosanctum Dominationum vestrarum conuentum ablegaremus nostro nomine Reuerendũ in Christo Patrem, Dominum Valentinum Herbartum Episcopum Præmisliẽ. Oratorem nostrum. Cui quoniam nostro nomine quædam ad Dominationes Vestras renunciãda commisimus, ab illis petimus, vt eum differentem benignè audiant, ipsiusque verbis non multò minus quàm nostris fidem adhibeant. Quas optimè valere cupimus. Datæ Vilnæ, Die VI. Mensis Septemb. Annô Dom. M.D.LXII. Regni verò nostri, Anno XXXIII.

Sigismundus Augustus Rex.

A TERGO.

REVERENDISSIMIS IN Christo Patribus, Dominis Sanctæ Ecclesiæ Romanæ Cardinalibus, ac Sacrosancti Concilij Tridentini Legatis, cæterisq; Reuerendis ac Venerabilibus Dominis Episcopis, Abbatibus, Ordinum Generalibus, ac aliis omnibus Vniuersale Oecumenicum Concilium Trideti repræsentantibus Amicis nostris charissimis.

¶ ORATIO HABITA *A R. D. VALENTINO EPIscopo Præmisliensi Oratore Sereniss. D. Sigismundi Regis Poloniæ, in eius Comparitione in Generali Congregatione, Die XXIII. Octob 1562.*

SERENISSIMVS & clementissimus Dominus meus Rex, Illustrissimi Sedis Apostolicæ Legati, Amplissimi Oratores, Reuerendissimi in Christo Patres, Venerabilesque viri, eo nomine quòd hoc Sacrosanctum Concilium tam necessario tempore coactum sit, Ecclesiæ Dei vnicæ dilectæ in Dòmino nostro Iesu Christo parenti suæ, vehementer gratulatur. Cui prauis & perniciosis impiorum hominum opinionibus, ceu violentissimis tempestatibus iactatæ atque afflictæ, nihil oportunius, nihilq; magis necessarium, quàm hoc Sacrosanctum Concilium accidere potuisse existimat. Scit enim Sacra illius Maiestas eius generis tempestates, nulla re commodius, quàm Oecumenicis Conciliis, posse, aut vnquam potuisse ab Ecclesia Dei propulsari. Et vt ex optimo animo Serenissimus Rex hoc tam peropportunum, & pernecessarium negotium Ecclesiæ Dei gratulatur: sic de singulari vestre pietate, omnia præclara, atque egregia sentiens, facilè sibi persuadet Vos vnum id agere, in id vnum incumbere, vt salutaribus huius Sacræ Synodi Conciliis, tam horribilis Ecclesiæ Dei tempestas componi, aut dissiei possit. Et est (Deo Opt. Max. sit gratia) Serenissi. Regis mei hæc de Vobis opinio minimè vana. Nam video omnes curas cogitationesque vestras in salutem Ecclesię Dei conuersas, video Vos ea de re vehementer esse solicitos. Est omnibus Catholicis Viris, semperq; erit Serenissimo Regi meo grata, & iucunda vestra tam necessaria, & pia solicitudo, eam Vos memores salutis vestræ non debetis deponere. Hæc enim muneris nostri conditio, nobis diuinitus data est, vt omnes curas solicitudinesq; patienter perferamus, dũ iis rebus Ecclesiæ Dei pax, ac tranquillitas salusque pariatur. Et eò certè id nobis diligentius faciendum est, quod nisi id fecerimus, certò scimus nobis illam æternam curam atq; solicitudinem, quæ instar pestiferi vermis conscientiam conficit, esse subeundam. Sed nõ est quòd quisquam vereatur commissuros vos vnquam, vt curæ aliquid & diligentiæ prætermittatis, in hoc Sacrosancto Concilio optato fine terminando. Nam cùm obsessa impiorum hominum furore, velut facibus ac telis ad vos tendat supplex manus Catholica Ecclesia, vobis se, vobis gregem precioso sanguine Domini N. Iesu Christi redemptum, vobis aras, templa, ipsũmque summũ Dei Opt. Max. cultum commendans, eritis ne tam duri, vt illam in extremo discrimine deseratis? nec de illius salute, instituta consilia inire persequeretis? Vos verò pro vestra pietate, non modò id non facietis, sed ne cogitabitis quidem. Quòd autem in tanta oppugnatione, ac magnis procellis Ecclesiæ, Sacrosanctum hoc Concilium velut præsens auxilium, ac gratissimus Sol illuxit, id primum Dei benignitati, deinde Beatiss. ac Maximo Pontifici Pio Quarto meritò acceptum ferre debemus. Quas enim ille Pontifex impensas, quos labores, quas curas non suscepit ac pertulit, priusquàm hunc Vestrum Sanctissimũ grauissimũmque cœtum coëgit! Quæ igitur illi pro tã ingenti diuinoq; beneficio præmia, quæ honoris

honoris insignia, quæ laudum munimenta ab Ecclesia Dei nō debentur? Sed cùm ille suo tam præclaro ac egregio facto contentus, ista non postulet, hoc tamen vel inuitus consequetur, quod id illius præstans in Ecclesiam Dei beneficiū mortaliū memoria aletur, sermonibus crescet, atq; literarum monimentis inueterascet, corroboraturq;: ac ita demum sempiternum est futurum, nec illud vnquàm ætas conticescet. Neq; verò vlla illud nō opportunè Dei benignitate accidit, quod ad Ecclesiæ salutem defendendam tuendamq; Pius, & Inuictiss. Imperator, ac alij Catholici Reges, Principes, Resq; publ. magno studio, vt ex hac Oratorum clarissima, magnaq; frequentia cognosci potest, consentiunt. Quid Sereniss. ac clementiss. Dominus meus Rex? dissensit ne ab hac tam pia causa à reliquis Catholicis Regibus? Is verò cùm illis mente, voluntate, studio ac virtute, ad conseruandum veterem illum Catholicæ Religionis statum vehementer consensit. Ac in eo studio se Regiis facultatibus suis huic Sacro S. Concilio non defuturum offert atque pollicetur. Nam cùm is Serenissimus Rex meus sapiētia, iustitia, fortitudine, temperantia, omnique illo pulcherrimo choro virtutum stipatus, ac in primis ornatus sit: tum pietatis tāto, quantus esse maximus potest, lucet splendore. Quot enim is Templa, delubraque honoris, & cultus Dei Opt. Max. gratia magnificè extruxit, ac copiosè amplissimeque ditauit? Quantum extat eius studium in vera Religione augenda, dilatanda, ac etiam ad Barbaras gentes Regno suo vicinas proferenda? Iam verò quanto studio contendat, & elaboret, vt hæc lues tetra, quæ nostro seculò plerasque Europæ Prouincias peruagata est, si minus funditùs euelli, saltem reprimi & sopiri queat, nos qui Regni illius incolę sumus, teste slocupletes esse possumus. Sed quid omnia Serenissimi Regis mei pietatis certissima signa persequi necesse est, cùm non mediocre eius rei documentum fit, quòd cùm ipse belli, ac Regni sui grauissimis negotiis impeditus, ad hoc Sacrosanctum Cōcilium venire non posset, me licet indignum suum Oratorē misit. Noluit enim pius Rex in hoc totius Christiani Orbis, de componendis dissidiis Religionis ardore à Beatissimi Maximiq; Pontificis, ac ab omnium Catholicorum Regum studio, studium quoq; suum abesse. Sed factum fortasse est, vt Sacra illius Maiestas, in ea re serius aliquantò Ecclesiæ Dei ac ipsi Religioni officium suum præstitisse videatur. Id verò officium si diligentius examinetur, penitiusq; inspiciatur, profectò præmaturum potiùs, quàm serum esse iudicabitur. Nam cùm in veteri more ac instituto Regni Sereniss. Regis mei hoc positum sit, vt de decernendis, mittendisque quaquauersum legationib. in Comitiis Regni suscipiatur deliberatio, vtique nisi Comitiali Decreto intercedente, Orator Regiæ Maiestatis huc non erat mittendus. Sed cùm Serenissim Rex aliquot iam annis à Regno suo in remotioribus Regionibus belli negotiis vehementer impeditus abesset, ac ob eam causam facultatem celebrandorum Comitiorum Regni ad hoc vsque tempus prorsus sublatam sibi videret, diutius pro sua pietate se tenere non potuit, quin huc Oratorem suum, non expectato ea de re Comitiali Decreto ablegaret. Ex quo satis cuiuis perspicuum esse potest, quòd Serenissimus Rex meus maturiùs Oratorem suum huc miserit, quàm per morem in Regno receptum, ei licere videbatur. Id verò eò fecit alacriùs, quòd ea, quæ in Christianam Religionē hac nostra infelici ętate grassatur pestis, pestiferum virus suum in Regnum quoque illius Maiestatis lōgè lateque diffudit. Quod quidem malum Serenissimus Rex à suo Regno, ac ab vniuerso Christiano orbe auersum & propulsatum in salutaribus eius Concilij Decretis, confidit ac sperat. Quę ne spes eum atque adeò vniuersum Terrarum Orbem fallat, per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi obsecro, ea qua cœpistis solicitudine curate. Nihil enim ad eam tempestatem, qua nauis vobis commissa iactatur, componendam, nihil ad eam pestem, qua gregem, cuius Pastores estis, populari videtis, depellendam Vobis deesse videtur. Nā & præclara eius Consilij occasio, & tanta quanta videtis, Catholicorum Regum ac Principum studia, modò non emissa voce, vestri officij Vos admonent, vtque iis tantis malis occurratis atque obsistatis exposcunt. Quibus autem rationibus fieri possit, Deus Optimus Maxim. vobis inspiret, ac quęcunque inspirauerit illa in honorem & gloriam suam, vestram totiusque Catholicæ Ecclesiæ salutem propitiùs redundare velit.

¶ RESPONSVM *SANCTÆ SYNODI IN ADmißione Oratoris Sereniβimi D. Sigiſmundi Regis Poloniæ in Generali Congregatione. Die Vigeſimatertia Octobr.*

M. D. LXII.

EVERENDISS. & Illuſtriſsime Domine Orator, Sigiſmundi Augusti optimi, ac potentiſsimi Regis veſtri ſingularis pietas, & excellens iuuandæ Catholicæ Eccleſiæ ſtudium adeò perſpectum S. Synodo ſemper fuit, vt quemadmodum ſummis cum lætitia & voluptate eius Legatū aduenientem excepit, ita certè nullam moræ & tarditatis excuſationem ab eius Maieſtate expectandam eſſe vnquã exiſtimauit. Cùm enim Sereniſsimus Poloniæ Rex is ſit, qui acceptam à clariſsimis Regib. maiorib. ſuis Catholicæ fidei veritatem, nō ſolùm ipſe conſtanter retinuerit, verumetiam optimis legibus, ac continentibus propè bellis, à nefariorum hominum ſcelere atque impetu defendendam ſumma cum laude ſuſceperit, ſatis per ſe S. Synodus intelligebat, eum celeberrimo huic, ac legitimo totius Orbis Concilio animo intereſſe, eandemq́; pietatẽ omni tempore Sanctæ Dei Eccleſię reipſa præſtiturum eſſe, quam Inuictiſsimus Cæſar, cæteriq́; Chriſtiani Orbis Reges, ac populi, miſsis legationibus profeſſi eſſent. Accedebat autem Hoſij Cardinalis Ampliſsimi aſpectus, præſentiaq́; ad declarandam Regiam mentem & voluntatem, veluti magnum aliquod atq; illuſtre teſtimonium. Neq; enim dubitari poterat, Sigiſmundum Auguſtum Regẽ omnia, quæ ad Sacræ huius Synodi decus & ornamentum pertinerent, ſummo ſtudio curaturum eſſe, in qua Ditionis ſuæ hominem Apoſtolicæ Sedis legatione obire perbenignè pateretur. Hæc igitur ſunt, præſtantiſsime Orator, quæ hactenus fecerant, ne ab hoc Generali Concilio Regis veſtri pietas, & auctoritas abeſſe videretur. Verùm quādo per Legatum etiam ſumma religionis & prudentiæ, & integritatis laude præditū adeſſe voluit: Hoc quidem S. Synodo eò iucundius accidit, quòd intellexit eius Maieſtatẽ, non expectatis Regni Comitiis, de hac re deliberaſſe, ne ſcilicet cùm ea longius differrẽtur, aliquod pietatis officiū ab optimo & Religioſiſsimo Rege defuiſſe illis videri poſſet, qui minus ſincerè, atq; adeò inuidioſè Catholicorū Principum facta interpretari ſolent. Quare Sancta Synodus Regiæ Maieſtati de honorificentiſsima legatione, deq́; eius in Catholicã & Apoſtolicã Eccleſiam egregia voluntate, maximas gratias agit. Deinde verò te Reuerendiſsime Domine, nō ſolùm quia illius Regis, cui nihil antiquiùs vera Religione vnquam fuit, perſonam geris, ſed quia Hoſij Cardinalis & Legati Ampliſsimi laudatione es ornatus, nō poteſt hoc munere non digniſsimū iudicare, libentiſsimè excipit, mandatumq́; tuū, prout iuris eſt, admittit. Quod autẽ Sanctam Synodū hortaris, vt Dei cauſam, quã ſuſcepit, ita tueatur, vt aliquando ſancta Eccleſia priſtinã dignitatẽ recuperare queat, illa quidẽ ſua ſponte incitata, in hanc curã omni cogitatione incumbit: lætaturq́; Dei miſericordia tam pręclara diuini hujus operis fundamenta iacta eſſe, vt diuina ope & auxilio freta, ſperet fore, ne cùm ſibi à Pio Quarto Pontifice Maximo, cuius virtutem immortalitati conſecratam omnes ætates admirabuntur, ſumma conſtituendæ Eccleſiæ adiumenta ſuppeditata fuerint, ipſa ſuo muneri & officio defuiſſe exiſtimari poſsit.

¶ COMPARITIO ORATORIS EMMANVELIS Philiberti Ducis Sabaudiæ, Die vltima Ianuarij. M. D. LXIII.

Literæ. Mandatum.
Oratio. Reſponſum.

¶ LITERAE DVCIS *SABAVDIÆ, EXHIBITÆ ab eius Oratore in Generali Congregatione, Vltima Ianuarij.*

M. D. LXIII.

LLVSTRISS. & Reuerendiſsimi Patres: In tanta rerum perturbatione, in qua totus Chriſtianus orbis periclitatur, illud nobis, vt certiſsimum ita vnicum remedium, quòd ab iſtius Sacroſancti Concilij diu deſiderata diffinitione dependet, relictum eſſe videtur. Reliquæ enim omnes, quæ huic morbo adhibentur, medelæ, vulnus potiùs exacerbare, quàm obducere dignoſcūtur. Quare

Quare & Pontifice summo, qui hoc tam salubre medicamētum adhiberi voluerit, & Vobis omnibus, qui vestra opera, diligentia, virtute, in hanc rem prorsus incūbere, & pro Religione tot labores sustinere non recusatis, maximæ sunt agendæ gratię: Christianis verò omnibus summopere gaudendum, quòd religione suo pristino candori restituta, & omnibus erroribus deplosis, viam, quam sequantur, veritatis minimè sint ignoraturi. Mihi quidem nulla res gratior, nec desiderabilior obuenire poterat, tum totius Reip. Christianæ causa, tum etiam populorum meorum, vt quos à bellorum anfractibus, diuino munere liberatos mea magna lætitia conspicio, eos etiam animarū pace fruentes, maiore cum gaudio intelligā. Quòd si serius ad vos Oratorem & Procuratorē meum, qui mos omnibus Catholicis Principibus est antiquus, destinaui, id facilè mihi à Vobis condonatum iri existimo, si varia atq; eadem grauia negotia, quæ me hactenus totum occupauerunt, considerare non dedignabimini. Nunc cùm primùm licuit, Reuerendum Episcopum Augustensem, isthuc mittendum curaui, qui & Oratoris & Procuratoris mei munere, apud istam Sacrosanctam Synodum fungatur: ab eo intelligetis, & quanto in periculo constituti simus, & quo teneamur desiderio conuentum hunc Vestrum vnanimi consensu ad totius orbis Christiani quietem, & ad Catholicæ Religionis augmentum perfici: qua denique afficiamur voluntate Vestra decreta, Vestrasq; diffinitiones, quantum in nobis erit, omnibus fauoribus prosequi & adiuuare, vt quod à Vobis (Spiritu sancto cooperante) determinatum fuerit, id à nobis pro virili nostra sincerissimè executioni demandetur. Valete. Taurini Kal. Ianuar. M.D.LXIII.

A TERGO.

ILLVSTRISSIMARVM ET Reuerendissimarum DD. VV. Obsequentissimus Filius Dux Sabaudiæ.

E. Philibert.

¶ MANDATVM *DVCIS SABAVDIÆ, EX*hibitum ab eius Oratore in Generali Congregatione. Die Vltima Ianuarij. M. D. LXIII.

CVM Philibertus Dei gratia Dux Sabaudiæ, Chablasy, & Augustæ, Sacri Romani Imperij Princeps, Vicariusq; perpetu⁹, Marchio in Italia, Princeps Pedemontium, Comes Gebennarū, Gebennesij, Baugiaci, Recōdimontis, et Astæ: Baro Vaudi, Gai, et Faus cigniaci, Niciæq;, Bresciæ, ac Vercellarū, &c. Dominus. Vniuersis pateat, quòd cùm Seren. in Christo Pater, Dominus Pius diuina prouidētia Papa 4. pro hæresibus extirpandis, moribus reformandis, abusibus corrigēdis atq; aliis, quæ ad Catholicæ Religionis veritatē asserendā, pristinumq; cādorem restituendū necessaria fuerint, proponendis, tractandis, diffiniendis, & exequendis, Sacrum Oecumenicum Concilium in Ciuitate Tridentina prosequendum indixerit, quo in loco multi iam Patres conuenêre, atq; huic tam salubri, ac necessario negotio operam nauare minimè desistunt. Nos pro ea, qua erga Religionem Catholicam afficimur pietate, Sacrosanctum hunc Conuentum omni studio, omnique fauore prosequi cupientes, vt pro virili nostra vniuersæ Reip. Christianæ, & his præsertim populis, quibus regendis Diuina nos præposuit benignitas, in re tam necessaria prodesse valeamus, vt Principem decet Christianum, nostrum illuc Oratorem & Procuratorem transmittere decreuimus. Confisi itaque de fide, legalitate, scientia, probitate, rerum experientia, aliisque virtutum moribus, Reuer. Cōsiliarij nostri charissimi Domini Marchiantonij Bobbæ Episcopi Augustensis, Eundem Episcopum Oratorem, & Procuratorem nostrum elegimus, deputauimus, & fecimus, ac tenore præsentium ex certa nostra sciētia, motuq; proprio, & citra aliorum per nos hactenus constitutorum Procuratorum reuocationem eligimus, deputamus, & facimus, eique auctoritatem & facultatem impartimur nostro nomine, sese dictæ S. Synodo præsentandi in Congregationibus, Sessionibus, aliisque in locis, vbi fuerit opportunum, interueniendi, ea, quæ Christianæ Reip. necessaria & vtilia fuerint, proponendi, Decretis & diffinitionibus assistendi, illaque & illas acceptandi, atq; illorum, & illarum obseruantiam promittendi,

tendi, ac demùm omnia alia in præmissis, & circa tractandi, gerendi, negotiandi & concludendi, quæ nos, si præsentes essemus, tractare, gerere, negotiari & concludere possemus. Promittentes in verbo Principis, omnia & singula per D. Episcopum Oratorem & Procuratorem nostrum, proposita, tractata, conclusa, acceptata, & promissa, rata, grata, & firma habere, & tenere, eaque inuiolabiliter obseruare: Renunciantes quibuscunq; Legib. Priuilegiis. & aliis omnibus, quibus contra præmissa, vel aliquod præmissorum facere, vel venire possemus. In quorum fidem, has manu propria subscripsimus. Datum Ripolis die prima Ianuarij. M.D.LXIII.

E.Philibert.

¶ ORATIO HABITA *A REVEREND. D. EPISCOpo Augustensi, Oratore Illustrissimi D. Emmanuelis Philiberti, Ducis Sabaudiæ, in eius Comparitione.*

VELLEM Illustrissimi & Reuerendissimi Patres, tantum mihi hodie daretur eloquētiæ, vt in hoc dignissimo Consessu, pro rei, de qua agitur grauitate, & pro eius, cuius nomine ad Vos venio, Principis egregia in Religionem Catholicam, pietate, nonnulla breuiter explicare possem, nō quod existimem oratione quantumuis prolixa & elaborata, posse me quicquam, non dicam plenè complecti, sed ne summatim quidem per capita attingere, quod non à Vobis, & acutissimè præuisum, & diligentissimè examinatum fuerit: sed quoniam rem vobis minimè ingratam, & fortasse non omnino inutilem me facturum puto, si quanti apud homines Vestri fiant labores, quomodo vestra probentur consilia, quæ deniq; sit omnium de vobis expectatio, cursim exposuero: mox aliqua de gloriosissimo Principe Emmanuele Philiberto Sabaudiæ Duce subiecero, quę licèt vobis sint notissima, ea tamen silentio prætereunda non esse duxi, quòd earum rerum, quæ maximè expetuntur & prosunt, iucunda mirum in modum solet esse rememoratio. Illud itaque Vos minimè latere scio, cùm superioribus annis seditio hæc pessima, Christianam Rempublicam inuasit, & modicis non contenta finibus, longè lateq; peruagaretur, eam bonorum omnium fuisse sententiá, Concilium cogendum esse, cuius auctoritate salubris huic morbo medela adhiberetur, eoque non tantùm malè affectæ Prouinciæ purgarentur, sed ne aliæ polluerentur, quàm citissimè prouideretur, id aliquando impetratum est, Conciliumq; hac in eadem Ciuitate agi cœptū, qua in re cùm à Patribus vigilantissimè insudaretur, renouato inter eos Principes bello, apud quos summa Christiani orbis & potestas, & auctoritas erat, ab eo, re imperfecta, cessatum est: quæ cessatio, vt maximum bonis omnibus dolorem attulit, ita Catholicæ Religioni grauiores peperit difficultates. Nam multi, qui cùm Concilium perageretur, illius censuram perhorrescētes obmutuerunt, vt eo timore sese liberatos dimissis Patribus crediderunt, audaciores facti, quasi tempus, quo tacuerant recuperare volentes, non secus ac amnis intra claustra aliquandiu conclusus, sublatis obicibus, vehementius defluit, acrius venena sua diffundere, & contra receptas ab Ecclesia sententias nouas asserere opiniones non destiterunt, donec omnibus perturbatis, Galliam ipsam Nobilissimam, atq; eandem Religiosissimā Prouinciam in hoc, quod videtis Patres, discrimen traxerunt. Sed quid dixi Galliam? imò verius vniuersum orbem: hac enim amissa, alias Prouincias diu in Religione contineri non posse, summoperè timendum est. Quare cùm res in maximam viderentur redactæ desolationem, Omnipotens Deus, qui nobis semper ortū est in tempore opportuno, pace inter Principes conciliata, huius instaurandi Concilij facultatem nobis restituit, quod diuina primum bonitate, deinde Sanctissimi D.N.Pij IIII. prudentia, & incomparabili erga creditam sibi Ecclesiam charitate, singulari etiam Principum Christianorum voluntate, Vestra præterea Patres, virtute & diligentia frequentissimū, & certè Reipublicæ Christianæ maximè necessarium conspicimus, quàm verò vtile futurum sit, res ipsa indicabit. Hoc tam celebri Conuentu omnium permoti animi, omnium excitata studia, omnium spes erectæ, omnes Vos laudare, omnes Vos admirari, quòd in tempore tam difficili domibus, opibus, amicis, propinquis, Ecclesiis Vestris relictis, non æstus, non frigora, non maria, non hostium gladios exhorrui-

horruistis, quòd Vos huc Religionis tuendæ, & pacis in Ecclesiis Dei constituendæ gratia conferretis. Fingite Vos Patres in amplissimo Theatro constitutos esse, & huius Vestræ actionis omnes homines spectatores habere, summos, infimos, bonos, malos, pios, impios, sed nō omnes eisdē oculis, eademq; mente vos intueri: non oēs eundē exitū huius negotij expectare. Alij enim, q sibi soli sapere videtur, & de Nobis pessimè sentiūt, nihil aliud in votis habent, quàm vt Conuentus hic, qui præter suam ipsorum opinionem celeberrimus euasit, discordibus sententiis dissoluatur, illud secum ratiocinātes (& mehercule summa cum ratione) nihil Religioni Catholicæ perniciosius, nihil quòd eorum malam causam magis adiuuet, euenire posse: quare si quæ inter Vos aliquando exoriūtur quęstiones, quę longiori egeant tractatu, tum verò maximè exultant, & vt hominum sunt ingenia, qui ea facillimè credunt, quæ vehementer cupiunt, has controuersias ad cōcordiam redigi minimè posse certissimè sibi persuadent, nihil minus, quàm Spiritumsanctum in Nobis esse constanter affirmantes. Alij verò in Vobis omnē spem repositam esse cognoscentes, qua si fallamur, omnia Nobis mala timenda esse, tum precibus apud Deum contendunt, tū Vos rogant obtestanturque, ne communi & necessariæ causæ deesse velitis, in hoc cum aliis conuenientes, Concilij re infecta dimissionem grauissimas Vniuerso orbi calamitates allaturam, in cæteris ab illis omninò dissentientes, siquidem istis vestri conatus multo cum honore extolluntur, illis magna cum detestatione deprimuntur. Isti disceptationes vestras veritatis indagandæ studio adscribunt, illi occultandæ desiderio attribuunt, isti charitatis igne nos flagrare arbitrantur, illi contradictionis spiritu agitari calumniantur, quid plura? boni benè omnia interpretantur, mali in malum omnia detorquent sensum. Quocirca, vt istis, Patres (quod Vos prorsus velle certò scio) satisfactum erat, illud potissimùm à nobis expectari existimate, vt cùm aliqua quæstio discutienda proponetur, illud Cassianum semper prę oculis habeamus, cui bone? vt scilicet, si quid tractandum fuerit, quod ad disciplinam Ecclesiasticam temporum iniuris, & hominum vitio inclinatam subleuandam, quod ad hæreses extirpandas, quod ad pacem in Ecclesiis Dei componendam pertineat, in hoc totis viribus insudemus, & quid agendum sit, sincerè explicemus: at si aliqua inciderint, quæ nobis magnum facessant negotium, rei verò, de qua nūc agitur, moras potius iniiciant, quàm adiumentum afferant, hæc prætereuntes, ad ea, quæ maximè profutura sunt, vnanimes descendamus. Duo sunt, quæ à nobis desiderantur, morum castitas, & puritas Doctrinæ: hæc si fideliter præstiterimus, breui nos summa bonorum omnium cum lætitia ab hoc negotio expediemus, quo nihil primo aspectu difficilius, at si rem interius consideremus nihil explicatu facilius esse potest. Quid enim difficilius, quàm mores per tot secula deprauatos corrigere, & licentiosam multorum vitam duro seuerioris censuræ freno cohibere? Quid difficilius, quàm in tanta opinionum varietate, ita vestras proferre sententias, vt benè sentientes confirmetis, malè autem opinantes à tenebris ad veritatis lucem reuocetis? Quid, inquam, hominibus difficilius, quàm Sacras aperire scripturas, Sacra tractare mysteria, & quasi Dei cōsiliarij fuerimus, illius arcana, sensusque scrutari & interpretari velle? Contra quid facilius, quàm id agere, quod vt fiat, in tua positum est voluntate? Iure enim ea difficilia credemus, quæ nobis etiam maximè adnitentibus assequi minimè possumus: at huius nostri negotij ea est natura, vt quicquid velimus, id in Domino possimus, à quo sexcentæ nobis de hac re factæ sunt promissiones. Fidelis autem Deus est, & eas irritas fieri non patietur. Quid facilius, quàm ne cogitantes quidem ea loqui, quæ hominum prudentissimi summo studio, summa cura, summa diligentia, non solùm non intelligere, sed ne attingere quidem (nisi Deus adsit) vnquam potuerunt? At nobis, ne cogitemus quid loquamur, à Domino mandatum est, quem subministratorem verborum nostrorum habemus, quòd suā per Nos, non nostrā velit prędicari Doctrinā. Quid facilius, quàm vè ritatis interprete Spiritusancto, veras proferre diffinitiones? Ille nos docebit omnia, ille nobis suggeret omnia, nihil tā veritati contrariū est, q̄ error, at vbi Spiritus sanctus adest, illinc vt omnis error absit necesse est: ergo ne falli quidē possumus, nisi Spiritui resistamus, ille semper nobiscū est, hîc circūuolitat, is hęret parietibus quidem, hîc in medio nostrûm manet, nō tantū vt omnia cōpleat, sed singularī quodā modo nostros occupaturus sensus, quos si ei aperire voluerimus, profectò & corda

nostra Sacris repleri mysteriis, & linguas nostras (ne cogitantibus quidem nobis) ad ea pronuncianda solui sentiemus, & magnalia Dei loquêres, ab omnibus summa cum admiratione audiemur. Reliquum est Patres, vt ad Religiosissimum Principem Emmanuelem Philibertum Sabaudiæ Ducem mea conuertatur Oratio, qua in re paucis me expediam: Neque enim in illustranda Serenissimæ illius familiæ nobilitate, in Ditionis latitudine describenda, in rei militaris scientia laudanda, in clarissimis victoriis recensendis, denique in virtutibus, quibus fulget, innumeris connumerandis immorabor, tum quia is non est locus, tum etiam, quia ea vos ita cognita habetis, vt digitos vestros. Duo tantùm dicam, quæ rationi huius temporis maximè conueniunt, primùm nobis gaudendum esse, quòd Strenuissimus Princeps, non tam sua fortitudine antiquum Regnum sibi recuperauerit, quàm sua pietate in Religione Catholica conseruauit, siquidem eò processerat militum licentia, inuitis & repugnantibus iis, penes quos tunc erat administratio, vt multoties dubitatum fuerit penitùs actum esse de Religione, quæ, quòd adhuc in illis partibus retineatur, id totũ post Deum, Sabaudiæ Ducis virtuti acceptum ferre debemus. Alterum illud est, quod ab eo præcipuum mihi datum est in mandatis, vt suo nomine Vobis profitear, Vos in Vestris Decretis obseruandis alacriorem, in exequendis promptiorem habituros neminem. Dixi.

¶ RESPONSVM SANCTÆ SYNODI IN ADmissione Oratoris Illustrissimi Domini Ducis Sabaudiæ, Datum in Generali Congregatione. Die vltima Ianuarij. M. D. LXIII.

REVERENDISS. Domine, ac Illustris Orator, Multæ sunt, & eæ quidem graues rationes, quæ huius Oecumenicæ Synodi animum & voluntatem excitare debent ad ea omni diligentia persequenda, & iuuãte Domino, perficienda, quę summa bonorum omnium approbatione instituit. Hoc enim Christianæ Reipublicæ afflicta sanè & misera conditio postulat, fidelis populus non solùm expectat, sed etiam flagitat, charitas suadet, & Serenissimi Domini nostri Pij Quarti Põtificis Max. summa auctoritas suo iure expetere videtur. Veruntamen spes illa, quę indies maior benè gerendæ rei ostenditur, ita eius studium commouit, vt sua sponte satis incitata nullius cohortatione indigeat. Nã, vt omittamus, eius benignitate, in cuius manu corda sunt Regum, factum esse, vt præter omniũ opinionem pax inter Christianos Principes constitueretur, sine qua, aut Generale Concilium cogi, aut de eo conuocando, ne cogitari quidem vllo modo poterat, cùm Sancta Synodus animo repetit, quæ deinde consequuta sunt, in maximam spem adducitur fore, vt Deus Sanctæ Ecclesiæ calamitates miseratus, laborum suorum exitum afferat, quem omnes optamus. Ac primùm quidem illud mirum videri debet, tantum breui temporis spatio ex remotis, & disiunctissimis locis Patrum concursum factum esse. Deinde postea quàm de grauissimis rebus agi cœptũ est, quamuis in deliberando nonnullæ interdum & variæ disputationes orirentur (quòd alia ratione veritas satis elucere non posset) tamen in decernendo summa inter omnes, & verè Christiana consensio nunquam defuit. Præterea in quo omnia ferè esse posita videntur, tanta Catholicorum Principum alacritas, tam propensa in orthodoxam fidem omnium voluntas, tanta animorum conspiratio, tot honestissimis legationibus declarata est, vt hoc veluti certissimum constituendæ Ecclesiæ pignus à Deo immortali Sacrosancta Synodus habeat. At verò inter cæteros maximi nominis Principes, cuius se vel dignitate ornari, vel pietate, & opibus plurimum iuuari posse sibi persuadet, quanti facere debeat Emmanuelis Philiberti optimi, & fortissimi Sabaudiæ Ducis clarissimum nomen, atque auctoritatem, multò notius est, quàm vt pluribus verbis demonstrari oporteat. Vt autẽ multa paucis comprehendantur, satis illud argumento esse poterit, quod Dux vester nobilissimi generis splendorem, Ditionis amplitudinem, summam bellicæ artis, & cæterarum virtutum gloriam ita cum veræ pietatis & Religionis studio coniũxit, vt simul regnãdi, & Catholicæ fidei defendendæ initium fecerit. Itaque Reuerẽdissime Domine, vel quòd eius Principis personam geris, in quo Sãcta Synodus multum præsidij positum esse iure

se iure optimo existimat, vel quòd Te iis virtutibus ornatum esse intelligit, quę tá graui personæ & causæ maximè conueniunt, & summa lætitia venientem excepit, & ea modò loquentem, quæ à prudéti Viro, & pietatis studiosissimo expectáda erant, libentissimè audiuit, atque in posterum omnia beneuolentiæ & humanitatis officia, quæ nunc tibi prolixè pollicetur, re ipsa multò libentiùs præstabit. Mandatum verò tuum, prout iuris est, benigno animo admittit.

LITERAE CHRISTIANISSIMI REGIS *Caroli, exhibitæ ab eius Oratoribus in Generali Congregatione, die XI. Februarij.*

1563.

CAROLVS Dei gratia Francorum Rex, sanctissimis & in Deo Reuerendissimis Patribus apud Tridentum celebrandæ sanctæ Synodi gratia congregatis Salutem. Non dubitamus sanctissimi Patres, quin nobis charissimus, nostrique amantissimus consobrinus noster Cardinalis à Lotharingia vos eius núcij participes fecerit, quem nos ad eú nuper scripsimus, de felici & diuinitus nobis oblata victoria aduersus eos nostrorú hominum, qui falsò religionis prætextu, ex ipsa sacrarum rerum profanatione, & alienissimis in sacros Ecclesiæ ministros crudelitatis exemplis, nihil se aliud conari, aut quærere declararunt, quàm vt Catholicæ nostræ religionis, & Christianæ pietatis statum omnem euerterent, & armorum vi atque iniuria reliquos omnes populos nostros in errorem suum inducerent. Quorum audaciæ (sicuti omnes norunt) tanto nos animi ardore obstitimus, ac obstamus quotidie, vt nulla nos aut rerum difficultas, aut periculorum discrimen ab hoc instituto auertere, aut remorari potuerit, quin sceleratis eorum consiliis ac inceptis vel ipsam vitam nostram opponeremus, cùm nō ignoremus in hoc toto negocio, præcipuè de omnipotentis Dei honore, quo nihil nobis potest in hac vita esse charius, & catholicæ eius Ecclesiæ statu ac salute decertari: cuius vt primogenitus, & maiorum meorum hæreditario titulo Christianissimus filius censeor, ita equidem defensor, protectorque præcipuus toto orbe Christiano agnosci haberique studiosè percupiò, & exopto. Cum igitur certò nobis persuadeamus, vos in hoc tam felici tamque salutari instituti nostri successu Optimo Maximo exercituum ac victoriarum Deo gratias ex animo esse acturos, fructumque huius beneficij ad vos præ cæteris facilè intelligamus peruenturum, lubenter vobiscum commune hoc gaudium pariter gaudere constituimus, planeque atque palam testificari hanc tam insignem, tamque admirabilem victoriam nos vni Christo summo Regum Regi, ac bonorum omnium autori referre acceptam. Vnde eum nos toto studio totaque mente laudamus, & immortali gratiarum actione prosequimur, maiestatem eius obsecrantes, vt in perficiendo, quod feliciter ipsius gratia inchoatum est negotium, tanta virtutis suæ præsentia adesse atque adsistere dignetur, vt ad laudem eius, & Ecclesiæ pacem pro nostro desiderio omnia passim sedata ac tranquilla, & in antiquum statum splendoremque restitura propediem possimus intueri. Cæterùm cùm probè nouerimus sanctissimi Patres optima & saluberrima eorum malorum, quæ & nos hodie hic affligút, & penè omnibus Christiani nominis prouinciis impendere videntur, remedia à Sanctissimis Christianæ Ecclesię Pastorum Comitiis, publicisque Synodis quondam petita esse, atque habita, cùm illi Beatissimi Patres pro iniuncti sibi muneris officio de vniuersalis Ecclesiæ salute solliciti, tam maturè, támque accuratè enascentibus erroribus obuiam irent, tantaque vigilantiæ assiduitate eis resistere perseuerarent, vt nunquam, nisi extinctis illis, & è medio sublatis sibi quiescendum esse arbitrarentur. Oramus vos sanctissimi Patres, & in Dei atque vnici filij eius Iesu Christi nomine obsecramus, vt pro ea expectatione, quam de pietate, ac paterno in se animo vestro omnes conceperunt, tam sanctam, tamq; seriam rerum, quæ tum bellorum iniuria, tum temporum iniquitate in populo Dei vitiatæ corruptæq; sunt, emendationem, ac reformationem instituere, atque inire velletis, vt qui se ex animi leuitate temerè ab Ecclesia separarunt, ex ea quam instauratam probè atque perfectè restitutá ipsis expectandam exhibebitis, catholicæ Ecclesiæ antiqua facie, puritate, atque integritate, in salutis viam facillimè reducantur. Atque vt neque nos, quicquid opum ac virium nobis est diuinæ gratiæ munere concessum, ad Christianæ religionis

gionis tuendam dignitatem cupidè impendimus, & nobiscum non pauci præstantes viri, & militiæ nostræ duces ac præfecti nobis charissimi in eadem ista causa sibi ipsis non pepercerunt, sed vitã & sanguinem suum in hoc recenti prælio Domino Deo consecrarunt: sic vos pro vestri muneris ratione eo animi candore & conscientiæ synceritate in hoc ipsum (cuius gratia conuenistis) negociũ incumbatis, vt ex sanctissimo labore vestro verum syncerumque Dei cultum, tãquam præcipuum operæ vestræ fructum, passim renasci atq; instaurari videamus, atque adeo eam in Ecclesia morum emẽdationem, ac disciplinam vigere, quæ nõ modo placandis regni nostri procellis, sed etiam cõciliandæ, & in eadem religione per omnes Christianæ Ecclesiæ populos constituendæ paci sufficere possit. Dat. in ciuitate Carnutensi, die xviij. Ian. 1563.

CAROLVS.

BAVRDIN.

¶ ORATIO HABITA *A D. RAYNALDO FERRERIO Oratore Christianissimi Regis in Generali congregatione Die XI. Februarij.* 1563.

QVONIAM ex literis Regis Christianissimi, quę nũc recitatę sunt, & orationibus non ita pridem habitis, tũ ab eloquentissimo Principe Cardinale à Lotharingia, tum ab eruditissimo viro Episcopo Metensi intellexistis Galliarum vastitatem, & Regis Christianissimi aliquot egregias victorias, nolo esse vobis Patres sanctissimi in illis rursus recensendis vel eo maximè molestus: quod si vobis calamitates nostras quales sunt exponerem, nemo certè vestrum est, qui rem nõ potius fictam, quàm factam existimaret. De postrema autem victoria tametsi magna & gloriosa, quam Deus sua immensa prouidentia, vt eam nobis daret de manu victoris hostis eripuit, quid ego plura dicam? cùm adhuc in mediis Galliæ visceribus viuat, & grassetur victus inimicus. vtar igitur eo argumento, quo soleo, & orationem meam totam conuertam ad vos sapientissimi Patres, vnicum miseriarum nostrarum perfugium: si enim per nos naufragij nostri tabulas (si modo vllæ supersunt) non conseruamus, omnino periimus. Moyses cum pugnaret aduersus Amalech, habebat magnum delectorum militum numerum, illisque præerat fortissimus Imperator Iosue: verùm nisi montem conscendisset, nisi petra, cui insideret, supposita ei esset: nisi virgam in manu interea dum pugnabatur habuisset: nisi Moysis vtranque manum Aaron & Hur vsque ad occasum solis sustẽtassent, vt eas in sublime attolleret, victurum fuisse Amalech vel eo solo cognoscimus, quod simul ac Moyses manum demitteret, vincebatur Iosue. Non desunt Regi Christianissimo copiæ & propriæ & auxiliares, illarumque Imperator prudens, & magnanimus princeps Guysiæ Dux, nihil non molitur Christianissima, & prudentissima Regina piissima Regis mater, quod vel ad reconciliandos, vel propulsandos hostes pertineat: verum Aaronem & Hur, qui Regi Christianissimo petram subiiciat, qui illius manus in altum tollat (si vos Patres sanctissimi ij non estis) neminem præterea habemus. Moyses omnium modestissimus quotquot in orbe vnquam fuerunt, Dei vir, cui Dominus non in ęnygmate, & simulachro, sed ore ad os loquebatur, per quem tot tantaque miracula ędita sunt, &, vt vno verbo dicã, Moyses typus Christi non poterat vincere, nisi manus sublimes haberet. Quid est quod de nostris victoriis possit meritò sperari, si Regis Christianissimi manus demissæ fuer. Moyses per senectutem, & grandiorem ætatem non poterat per se manus eleuare: hoc idem non potest Rex noster pupillus per impuberem & teneram adhuc ætatem. Vestrum est Patres sanctissimi, qui veri & legitimi estis Aaronis successores, non solum Regis Christianissimi vestri primogeniti filij, sed etiam omnium Christianorum principum manus vsque ad occasum solis sustinere: id autem fieri à vobis facile potest, si petra illa, cui Moyses insidens vicit Amalech, sit vestrorum decretorum basis & fundamentum, ita enim ad solis occasum vsque perdurabunt, neque sole meridiano dissoluentur, & nos tum reuera vicerimus: sin minus, neque victoria nostra erit victoria, neque inimici nostri, iidemque vestri reconciliabuntur, imò quasi remediis irritati, magis ac magis vociferabuntur, vos in Samariæ ab hominibus excogitato, non Hierusalem Dei tabernaculo semper permanere, vósque non Aoliba, sed Aola filiam appellabunt. Sed quid ego aduersarios vestros

morore?

moror? si eos contemnitis, habete saltem rationem catholicorum, & Christianorum hominum, qui hucusque in fide, & religione sanctæ Romanæ Ecclesiæ permanserunt. Non eadem est hodie ętas, nō mens omnibus Christianis hominibus, atque erat ante quinquaginta annos. Laboramus ferè catholici omnes eodem morbo (si modo morbus rectè appellari potest) quo quidem olim Samaritani, qui mulieri à puteo redeunti, & dicenti Christum venisse, vidisse, audiisse, familiariter allocutum esse, non prius crediderunt quàm vrbem exiissent, rem omnem diligenter inquisiissent: cumque Christum agnouissent, crediderunt, non quidem, vt dicebat amplius, propter mulieris sermones, sed quod illi ipsi Christum cognouissent. Scrutatur hodie, scrutatur (mihi credite) Patres sapientissimi bona pars Christianorū hominum sacras scripturas, reiectis aliarum disciplinarum libris. Hoc ipsum prospiciens Rex Christianissimus curauit diligēter, ne quid mandatis nostris contineretur, quod ad illam petram non proximè accederet, quodque à Catholicis omnibus vehemēter non expeteretur, & ab aduersariis nullo iure repelli aut repudiari posset. Ea autem Illustrissimis DD. Legatis dedimus, ij propediem (vti polliciti sunt) vobis Patres sanctissimi, examinanda & iudicāda proponent: ad vos enim potissimum mittuntur, vestrumque de illis iudiciū magno desiderio expectat Rex Christianissimus, & tota Gallia, in illis (vt videbitis) nihil præcipuum à cæteris Christianis petimus, omnia sunt nobis cum Ecclesia catholica communia. Quod si videmur plerisque grauiora & magis necessaria prætermisisse, illi si placet existiment, nos consulto à leuioribus cœpisse, quo facilius grauiora possent suo tempore proponi, vtque horum leuiorum facilior esset executio, à qua Patres sapientissimi, nisi vos inceperitis priusquàm hinc abeatis, clamabunt Catholici, ridebunt aduersarij, & dicent patres quidem Tridentinos scire, sed facerę nolle: optimas quidem leges statuisse, eas tamen ne digito quidem attigisse, posteris tantum & successoribus obseruandas reliquisse. Qua in re etiam atque etiam considerandum vobis est: iurisconsulti enim putant legem, cuius causa & ratio est antiqua, non solum futuris, sed etiam præsentibus negociis formam dare. Qui autem impietatis nos insimulant, quique se olfacere dicunt in postulatis nostris nonnulla, quæ cum aduersariorum libris faciunt, nos quidem illos responsione indignos existimamus: vos si aliter iudicatis, ipsi pro nobis respōdete, vim enim patimur. Qui verò in illis modū ac moderationē quandā desiderāt, & si aliquid videantur dicere, dū nos prudentię, cuius in vita maximus vsus est, admonent, duorū tamen meminerint oportet: Primū quod Marcus Cicero scribit aduersus Neoptolemum, aut potius aduersus Enniū, apud quem Neoptolemus ita loquebatur: philosophandum esse, sed paucis. Erat inquit Tullius, qui temperantiam, mediocritatem, modum denique desiderat in re optima, & eo meliore quo maior est: Alterum quod de istis tepidis moderatoribus & (vt ita dicam) lepidis & bellis mediatoribus scriptū reliquit spiritus Sāctus: Incipiā inquit ille, vos euomere: vtinā aut calidi, aut frigidi fuissetis. Valeat hoc genus hominum in prophanis, & ciuilibus rebus: nam in diuinis mediocribus esse, nō Dij, non homines, nō cōcessēre colomnę: Nemo enim potest duobus Dominis seruire. Proponite vobis Patres sapiētissimi, quid profuerit Ecclesię Catholicę moderata illa Ecclesiasticæ disciplinæ emendatio facta in Concilio Constantiensi, aut paulo seueriore in sequenti Concilio, cuius ego nomini parcam, ne quorundam delicatas ac teneras aures offendam: quid ea quæ in Concilio Ferrariensi, Florentino, Lateranensi vltimo, Tridentino primo, aut qui vnum tantum fuisse Concilium putant: quid profuerunt decreta Tridentina facta post duos de viginti annos: quot interea omnium hominum ordines, quot prouinciæ, quot regna, quot nationes ab Ecclesia Romana defecerunt? Nō est Patres sapientissimi hæc Gallorum causa, tantum valeant Galli cum suis tumultibus, res suas sibi habeant: vos Itali, vos Hispani Patres appello: periculum ex aliis facite vobis quod ex vsu fiet, cuius magis interfit hanc verā & seriam disciplinæ Ecclesiasticæ emendationem fieri, quàm Romani Episcopi Pontificis Maximi, summi Christi vicarij, Petri successoris in Ecclesia Dei supremā potestatē habētis. Nunc hic agitur de capite, de fortunis vestris. Hoc ego pluribus dicerē, nisi vos vestra sponte ad eā rē satis incitatos cognoscerē. Interea verò de vestra in Regē Christianissimū pia voluntate & grato officio gratias agimus, & oramus Deum Optimum Maximum patrem Domini nostri Iesu Christi, vt nos Ecclesię nostrę diutius saluos & incolumes cōseruet. Dixi.

Apoc. 3. d

Math. 8.

¶ RESPONSVM S. SYN. IN ADMISSIONE *Oratorum Regis Christianissimi, datum in Gener. Congregatione 11. Feb. 1563.*

Illustrissimi Oratores,

QVANTAM lętitiam sacrosancta Synodus ceperit ex ea victoria, quâ proximè Christianissimus Rex vester, Dei præsidio munitus, ab hostibus reportauit, singulari pietatis significatione ab ea declaratum est, tanquam enim commune Catholicę religionis periculum propulsatum esset, ita communibus omnium votis gratulationes habendas, & gratias Deo immortali agendas esse iudicauit. At verò optima & egregia Christianissimæ eius Maiestatis voluntas, quæ ex omnibus partibus in iis literis, quę modo lectę sunt, & in vestra oratione se ostendit, adeo sanctæ Synodi lætitiam & voluptatem auxit, vt nihil illi iucundius, nihil gratius accidere potuerit. Nam cùm innumeræ calamitates Catholicam Ecclesiam penè oppresserunt, quis non mirabiliter lætetur, cùm diuino consilio factum esse consideret, vt potentissimi Regis puerilis ætas ita ad veram pietatem informaretur, vt in eo laudis genere nihil se vnquam maioribus suis Clarissimis Regibus concessurũ esse præseferat. Atque hoc quidem Dei Opt. Max. beneficium quo amplius existimandum est, eò ardentiori studio precari atque optare sancta Synodus cogitur, vt afflictæ Christianæ Reipublicæ tanto & tam pręclaro bono frui nunquam non liceat. Deinde verò summæ spei Regem hortatur, & per Dei misericordiam obsecrat, vt (quod hactenus fecit) eius sit memor, quod maiorum suorum fide & religione partam ipse hæreditarium accepit, omnia sua studia, & cogitationes ad Dei gloriam amplificandam conuertat, sanctam sedẽ Apostolicam defensam, atque omnibus ornamentis auctam velit, veterẽ fidem conseruet, illorum consiliis benignas aures prębeat, qui Regni firmitatem & robur non in fortitudine equi aut viri, sed in Dei potentia & virtute collocatam esse existiment: Contrà verò cum fortasse defuturi non sint, qui omnia vtilitate metienda esse contendant, tranquillitatem, & pacem quæ non erit pax suadeant, ne patiatur optimã illã mentẽ, & Christianissimo Rege dignam, quam sibi Dominus dedit, pestilentissimis veluti incantantium & veneficorum vocibus infici ac deprauari. Sed hæc quidem optimus Rex, tum Dei ope adiutus, tum propter excellentis cuiusdam naturæ bonitatem sponte sua impulsus, tum Reginæ Matris, & nobilissimorum procerum Sanctissimis monitis incitatus cumulatè proficiet. Interim verò cùm ille omnia pietatis officia Catholicæ Ecclesiæ benignè polliceatur, & fortiter præstet, sacrosancta Synodus in eam curam toto animo incumbet, vt cum ea, quæ ad vniuersę Ecclesię emendationem pertinent definiantur, tum verò de his agatur, quæ priuatim Gallicarũ Ecclesiarũ commodis & rationi maximè conuenire arbitrabitur: neq; vnquã cõmittet, vt ipsius diligentia & industria iure in eo requiri posse videatur, quod sui muneris esse cuiusq; rei causa Sanctissimi D. N. Pij IIII. autoritate, se in hũc sanctũ & legitimũ cœtũ conuocatum esse, obliuisci nõ potest.

¶ LITERAE ET MANDATVM ILLVSTRISS. *Domini Cosmi Medicis, Florent. & Senarum Ducis, exhibitæ à R. D. Hieronymo Episcopo Cortonen. eius Oratore die 24. Iulij. 1563.*

ILLVSTRISS. Reuerendissimi & Amplissimi Patres, Domini Obseruandissimi, Hieronymum hũc Gaddium Episcopum Cortonen. non minus nobilitate natalium, literarum peritia, morum grauitate, rerumque agendarum solertia, quàm ordine Pontificio, ac Religione præclarum ad Amplitud. vestras, ac Sacrosanctam istam Vniuersalem Synodũ, alterum iam Oratorem legaui, prosequendi officij causa ipsis affuturus: atque iis, quæ ad diuinæ Maiest. gloriam, rectæ fidei cultum, atque Sacræ Romanę Catholicæ atque Apostol. Ecclesiæ reuerentiam, nostræ item perpetuæ voluntatis, & in amplissimum ordinem istum obsequij promptitudinẽ pertinent, explicandis, partes nostras acturum. Sicut autẽ quæ sui muneris fuerint, probè ipsum atq; ex animi mei sententia impleturum spero: vicissim quoque studiosè peto, easque impensius rogo, vt comiter illum ac benignè excipiant, & quæ illarum est humanitas, audiant patienter: ipsiq; in omnibus corã explicandis & tractandis, indubitatam fidem non secus ac mihimetipsi habere velint: ac sibi persuadeant,

deant, nihil mihi antiquius, nihil optabilius fore, quodque studiosius ac vehementius curaturus sim, quàm vt dignitatis & existimationis earum vbique gentium ratio & honorifica inprimis mentio habeatur: vtpote quæ maxima Christiani orbis afflictæ Reipublicæ misereantur, congruamque tãdem corporis huius vulneribus ac scissuris medelam adhibere conentur. Quas Omnipotens Deus, qui eas ad id munus, & ministerium obeundum, curandumque assumpsit, seruet incolumes.

Florentiæ Nonis Iulij.
M. D. LXIII.

A TERGO.

ILLVSTRISSIMIS ET REuerendissimis Dominis Obseruandiss. S. R. Ecclesiæ Cardinalibus, Præsidentibus, & Patribus in Sacro Tridentino Concilio congregatis.

Eorundem deditiss. Cosmus Med. Flor. & Senarum Dux.

¶ MANDATVM ILLVSTRISSIMI DOmini Cosmi Florent. & Senarum Ducis, exhibitum à Reuerendissimo D. Episcopo Cortoneñ. eius Oratore. Die 23. Iulij. M. D. LXIII.

OSMVS Medices Dei gratia, Florentiæ, Senarumque Dux Illustr. &c. Vniuersis has patentes literas inspecturis, salutem, & syncerae dilectionis affectum. Sanè iam inde ab administratione quam gerimus, diuino fauore suscepta, officij nostri esse cognoscimus, more, institutoque maiorum, Sanctæ Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ, cuius fidem, pietatemque profitemur, vestigijs atque obsequijs studiosè ac reuerenter insistere, atque eò feruentius, quò grauiorum negotiorum, curarumque solicitudo & pondus incumbit, vt in praesenti conuulsæ Religionis, morumque lapsorum discrimine imminere cõperimus. Quapropter vt nostri perpetuò similes, eiusdemque voluntatis ipsi quoque pro viribus nostra pio huic muneri adesse videremur, Reuerendum virum nobis dilectissimum, Hieronymum Gaddium, Præsulem Cortonen. fide, probitate, atque eruditione praeclarum, ipsisque rerum experimentis probatum, ad Sacrosanctam Tridentinam Synodũ, Deo auctore, ac Sanctissimo Domino nostro summo Pontifice pientiss. congregatam, destinauimus cum mãdatis, eundemque item Nuncium, Procuratoremq; harum patentum literarum serie deputamus: vt nostro scilicet nomine, nostraque possit auctoritate, quoties oportuerit, Illustrissimis, Reuerendissimisque Sedis Apostolicæ Legatis, amplissimorumque Patrum Sacrosancto Concilio, ipsorumq; cuilibet adesse, atque in Sessionibus, Congregationibus, & extra, & in omnibus tam celebri negotio, quomodolibet opportunis & expedientibus, assistere, inseruire, prosequi, & obsequi. Cum Cæsareæ quoque Maiestatis, & Serenissim. Regum, ac sublimium Principum Legatis, Nũciis, negotiorũmque gestoribus, & eorum quolibet, quoties expedierit, & ipsi Hieronymo Procuratori placuerit, ea, quæ Sanctissimæ Trinitatis, ac Domini N. Iesu Christi gloriam, cultumque, ac Sanctæ matris Catholicæ atque Apostolicæ Ecclesiæ fidem, vnitatem, auctoritatem, puritatemq; respiciunt, profiteri, promouere, suadere, agnoscere & acceptare: cæteraque ad hæc pertinentia gerere, tractare & explicare, etiamsi nominatim nuncupanda, & specialiori nota cẽsenda essent, plena videlicet, & libera ipsi potestate per nos attributa. Cuius acta, gesta, tractata, & explicata, quæcunque fuerint, bona fide, rata nos & grata perpetuo iure, atque optimo recipimus et profitemur.

Datum Florent. Ann. M. D. LXIII. Indictione sexta, Nonis Iulij.

Cos. Med. Florent. & Sen. Dux.

Vidit Lælius.

¶ ORATIO D. F. MARTINI ROIAS PORtaleubei Illustrissimi ac Reuerendissimi D. Magni Magistri, ac totius Ordinis Hierosolymitani Oratoris, Tridenti in Generali Congregatione habita, die 7. Mensis Septemb.

M. D. LXIII.

CVM Nuntiis, multorumq; literis Magno Magistro, ordinique nostro (Reuerendissimi & Illustrissimi Præsides, Oratores clarissimi, Patresque amplissimi) nunciatum & significatum fuisset, hanc sacrosanctam Tridentinam Synodum, non parua Antistitum frequentia haberi, & celebrari: tantū lætitiç & voluptatis accepimus, quantum ex ea re debuimus, cuius nos bonosque omnes, multum atque diu contorserat expectatio. Nam vt antea, pro nostra in Deum Religione & pietate, præcipuus erat dolor, ex miserrimis, maximè calamitosis, & turbulentis Ecclesiç temporibus, à nobis susceptis: ita nunc, eximię cuiusdā lætitiæ causam afferebat noua tranquillitatis spes, ad quam sacrosancti huius Cōuentus nomen atque frequentia inuitabat. Haud enim aliter nobis persuasum fuit, quàm sicut ipse conciliorū author & præses Deus, ad causam suam agend: , hoc tempore vos aduocauit: ita actiones vestras directurus, & illuminaturus, vt quicquid à vobis decretum & constitutum fuerit, id nō ipsi solum Deo gratissimum, reique publicæ Christianç vtilissimum fore: sed etiam summam pacem, summámque concordiam, & tranquillitatem mot talibus omnibus perpetuò allaturū. Quàobrem tam fausto atque iucundo nuntio accepto, post incredibilem animis nostris conceptam lætitiam, decretasq; plurium dierum supplicationes, & maximas Deo Maximo habitas gratias, optabat quidem Prudentissimus, vigilantissimusque Magister noster, in hoc amplissimo & celeberrimo totius Christiani orbis Conuētu, vnà cum tot summis Ecclesiæ viris, & de rebus maximis & grauissimis, ad totámque rempub. Christianam pertinentibus, constituentibus, præsens adesse: (quid enim illi aut gloriosius, aut optabilius accidere poterat?) quò suum, totiusque ordinis propensum animum, promptamq; voluntatem, singulare studium, curam & diligentiam, in re Christiana tuenda, propaganda, & amplificanda maiori cum ardore, & fide testatissimam & conspicuam vobis facere, & ostendere posset. Verùm negotia Insulæ nostræ, inimicis Catholicæ fidei expositæ, in qua tuenda & defendenda, magna adhibenda est diligentia: rumoresque qui de Turcica classe, nostris ceruicibus assiduè imminenti, atque etiam de Draguto Archipirata, aliisque prędonibus maritimis increbuerant, id minimè paterētur: quod ipse adire munus maximè cupiebat, neque vllo modo præstare poterat, id ex publico totius nostri ordinis senatu, Nicolao Durādo Villagagnono, equiti nostro, ac singulari prudētia, & eruditione ornato viro, planeq; digno, cui tanta prouincia committeretur, mihique pariter demandauit. Qua quidem in re, onus quod mihi impositum est libens (si adesset) collegæ concessissem, adeò de ingenio meo, exercitationeque dicendi (quæ scio quàm sint exigua) nihil mihi sumere soleo: verùm & necessitate (quam & collegç absentia, & superiorum præcepta afferunt) coactus, ac de vestra humanitate planè confisus, ad pauca vobis exponenda accingor. Quorum cùm duo sint omnium capita, hoc præcipuum est, vt quamuis pro comperto habeamus, reque ipsa iam satis experti simus, vos (vtpote Pastores) longè prudentissimos, omnia quæ ad Dei omnipotentis gloriam, Ecclesiæ catholicæ exaltationem, Populique Christiani pacem, & concordiam maximè sunt necessaria, eo studio, & animi ardore esse curaturos, vt nullius recordatione aut monitione indigeatis: Præsertim virorum militarium, quibus arma magis, & nauigandi instrumenta, quàm vllius facundæ atque expolitæ orationis ornamenta sunt nota. Attamen quia vniuersa, quæ hic tractantur negotia, ad nos etiam non parum pertinere videntur, táquam non otiosa reipublicæ Christianæ membra (vt inferius declarabimus) nō alienum à partibus nostris existimamus, si vos sponte vestra currentes, hortationibus nostris accendere conemur. Et non cum diuitibus ingentia munera, sed cum illa vidua paupercula, in Gazophilacium Dei, minuta duo, hoc est quadrantem, ex inopia & indigentia nostra, puro synceroq; animo offeramus. Nam cùm in tempora hæc, adeò peruersa, & dissoluta, veroque Christi cultui, exemplisque sanctorum repugnantia inciderimus, Luc. 21.

vt vitia

vt vitia pro virtutibus habeantur: ne fermè fit aliqua prouincia, respublica, curia, aut senatus, qui ab sparsis erroribus, prauisque persuasionibus eximatur, in vestraq; sit sitū potestate, tot malis remediū adhibere, omnesque ab his periculis liberare: æquū profectò est, vt quoniam nulla alia re maior perniciosiorque existat aíorum disiunctio, reiq; publicę perturbatio, quàm ex sententiarū quę de Religiōe habentur dissidio ac discordia: ea in hoc sacrosancto cœtu, de Doctrinis publicè proponantur & constituantur, quæ (tot erroribus & falsis persuasionibus expulsis) omnes vbiq; Christi fidem professi teneant, & credant, amplectanturq;, & sequantur. Sic enim ignaræ & imbecilli multitudini opportunè consuletis, & robustiorum firmiorumq; mentes in Religione semel accepta, magis magisq; indies confirmabitis. Ad hæc, cùm non parua in Ecclesia detrimenta & incōmoda, quę rempublicam Christianam etiamnum perturbant, ex corrupta vita, morumq; Christianorum disciplina exorta fuisse plerique fateātur, dum ab illa priscorum temporum sanctitate & innocentia omnes degenerarint: vt hac etiam in parte curetur, quò ij præsertim qui reliquo populo exemplo debent esse virtutis & sanctitatis, ad germanam, veteremq; Ecclesiasticę disciplinæ obseruationem traducantur. Agite sanctissimi Antistites, vosq; alij viri longè prudentissimi, & ad salutem Reipublicæ Christianæ, totis pectoribus totisq; animis incumbite; eaque de doctrinis & moribus deliberate, decernite, & statuite, quæ sanctissimus ille huius sacri concilij Gubernator & rector, Paracletus spiritus vobis suggesserit, quæq; Populus omnis Christianus, pro certissimis ab ipso Deo editis oraculis libens complectatur & teneat. Sic enim vnius Christi seruatoris nostri gloriam insanis dogmatis, corruptis atque perditis moribus nostris obscuratam (penè dixerim sepultam) illustrabitis, & propagabitis: sponsæq; suæ languenti atq; sordescenti, pristinam sanctitatem & pulchritudinem restituetis. De Magistro autē & societate nostra (quādo me suæ voluntatis Nuntium, & interpretem esse voluerunt) id vobis amplissimi Patres spondeo, atq; sanctè promitto: quæ ab hoc sanctissimo conuentu decreta emanabunt, ea omnia prompto alacríque animo acceptaturos & obseruaturos, eorumq; curam, patrocinium, & propugnationem (prout ad nos attinet) suscepturos; pro iisq; omnibus non fortunas modò & facultates, sed etiam vitam & sanguinem (si opus fuerit) esse effusuros. Quod verò ad alterum orationis istius caput pertinet, huiusmodi est, vt cùm ordo noster de republica Christiana tam benemeritus sit, nulli vt (quod pace aliorum dixerim) in hac parte concedere debeat: hicque tantis calamitatibus hodie subiaceat, quibus hac tempestate, sine vestro auxilio liberari minimè possit: vos patres Amplissimi, ea erga illum pietate vtamini, qua sese preces suas non frustra vobis porrexisse, ac dolorem suum exposuisse intelligat. De quo mihi (quæso) ignoscite, si quædam summatim in præsentia perstrinxero, ne sine maxima ac iustissima causa ad hanc petitionem descendisse videar. Et (vt ab eius antiquitate principium faciam) quadringētis fermè annis, ante Asiaticum, quod & sacrum etiam dicitur, ac communibus Christianorum armis (Godofredo duce) gestum est bellum ordinis nostri, fundamenta in Hierosolyma vrbe locata esse constat; quanquam nonnulli ea pluribus antea seculis, à Ioanne Hircano Machabæorum gentili iacta fuisse aiunt: Quandoquidē is nobile quoddā extruxerat Xenodochiū, super cuius ruinis nostrum postea ædificatū fuit. In quo primi illi nostri, ac vetustissimi maiores tanta semper exercuerunt pietatis officia, vt postea ipsemet Godofredus, cùm vrbē ipsam Barbaris recepisset, eorū institutum ac humanitatem admiratus, eos liberalitate sua augendos atq; ornandos duxerit: dum Xenodochij facultates, tantæ hospitiū multitudini, quæ ad ipsum assiduè Hierosolymā confluebat, alendæ minimè sufficere intelligeret. Qua nō contentus propter insignē eorū fortitudinē & fidē, quam multis experimentis exploratā habuerat, loca quędā munitissima, iis contra Barbaros asseruāda cōmisit. Hinc cū sancta illa hospitalitate, intrepida, Christianaque in nostro ordine militia, coniungi cœpit: quibus tāquam caput cultus diuinus superimpositus est, ac in his quidem piè ac fortiter exercendis cum ordo noster perpetuò incumberet (omnipotente Deo summorum Pontificum, Principum, aliorumque piorum hominum animos permouente) tandem effectum est, vt non exiguum facultatum atque fortunæ acceperint incrementum, adeò vt nostri huiusmodi opibus, tanquàm aptissimis instrumentis vsi, dictu difficile est, quàm gloriosa facinora terra marique contra Barbaros

Christi hostes per multas ætates ædiderint. Quæ si mihi sigillatim recensenda essent, tempus potius quàm materia deficeret. In quibus licèt ad hunc vsque diem semper perseuerarint, non defuerunt tamen, nec adhuc desunt, qui omni humanitate & pietate reiecta nos terris ac possessionibus expellere, ac omni honore & auxilio spoliare nituntur. Adeò vt in eas angustias iam redacti simus, vt si maximè vellemus muneribus solitis satisfacere, minimè possimus. Quorum sanè crudelitas (si quando Reipub. Christianæ perniciosa fuit) nunc certè multò perniciosior esse apparet: Quandoquidem Melite, in qua commoramur, inter Siciliam & Africam sita, ceu commodissimũ propugnaculum contra Barbarorum potentiam, quæ nunc in immensum creuit, oppositum sit, clarissimasq; prouincias (Italiam dico atq; Siciliam) quibus illi inhiant, atque ab eorum insultibus quodammodo tueatur atque defendat. Qua (quod Deus auertat) semel amissa, nè illud haud dubiè grauissimum toti Reip. Christianę, ac forsitan insanabile vulnus accideret: vt iam non nostro solùm, sed omnium qui vbiq; sunt Christianorum nomine, Vos patres pientissimos, Magister, ordoq; noster vehementer obsecrat: vti antiquitatis, nobilitatis, ac maximorum meritorum in Christianam remp. ab ordine nostro profectorum memores, necnon periculorum (nisi eidem opportunè succurratur) non tam illi quàm cunctis imminentium recordati; auxiliares charitatis vestræ manus eidem porrigatis: vtq; possessiones, atque cõmendæ, cæteraq; quæ per summam vim & iniuriam eidem erepta sunt bona, restituantur; ac ne ea imposterum à quoquam vsurpentur, néue aliis ab ordine nostro alienis conferantur, decernatis: Immunitates quoq; ac Priuilegia nostra, ne ea quisquam in futurum violare audeat, confirmetis. Denique cuncta singulaq; ad eundem ordinem pertinentia, in vestram tutelam ac fidem suscipere dignemini. Quæ quidem perficere si in animum induxeritis, præter quàm quod rem & operam, humanitate, & authoritate vestra dignam efficietis, tum societati nobilissimæ quàm optimè consuletis: Tum & de Republica Christiana (cui nos perpetuò militamus) hac quoque in parte præclarè atq; ampliter vos esse promeritos omnes prædicabunt.

DIXI.

RESPONSVM SANCTÆ SYNODI IN
admissione Oratoris Illustriss. ac Reuerendiss. M. Magistri, & Ordinis Hierosolymitani, in generali Congregatione Die VII. Mensis Septemb.

1563.

Illustrissime ac Reuerende Orator,

QVOD illustrissimus & Reuerendissimus Magnus vestri ordinis Magister, ad hoc Sacrum Generale Cõcilium, vt optabat ipse, nõ venerit, tuq; munus istud tuum non citius obieris, Sancta Synodus excusationem quam attulisti, vt iustam accipit. Nam cùm non ignoret eximium vestrum erga Sanctam Apostolicam Ecclesiam studium, cuius in magnis Christianæ Reip. periculis, contra immanissimos nostri nominis hostes, testimonia extant quamplurima: non dubitat, nisi piratæ iter impediuissent, quin multo anteà sacer, strenuusq; ille vester ordo fuisset declaraturus, quantum hunc Sacrosanctum conuentum probet, atque eius progressus ex animo, vt Christianos decet, exoptet. Nunc te nobilissimi Ordinis oratorem, & Ecclesiæ dilectum filium, quando Militum Christi, & acerrimorum veræ religionis propugnatorum piam & Christianam voluntatem testaris, hæc Sancta Synodus libenter excipit, atque ex luculenta illa, quæ modò à te habita est Oratione, totius illius ordinis pietatem erga Deum, vniuersamq; rempublicam agnoscit, vehementerque diligit. Quæ verò de commendis, & priuilegiis vestris conseruandis diligenter petiisti, in his Sancta Synodus habebit (quatenus licebit pro charitate, qua Magnum Magistrum sacræ istius religionis, atque illum ordinem amplectitur) rationem dignitatis, & commodorum vestrorum.

DOCTO-

¶ DOCTORVM VIRORVM ORATIONES ET CONCIONES, HABITÆ AD PAtres Sanctæ Synodi Tridentinæ. Sub Pio IIII. Pontifice Maximo.

Psal. 32.

¶ CAMILLI CAMPEGII PAPIENSIS Theologi Dominicani inquisitoris Ferrariensis Oratio.

DE MVNDI FALLACIIS atque ruina, in Dominica I. Aduentus Domini 1561. Ad Illustrifs. & Reuerendifs. Legatos, & cæteros Patres sacri Oecumenici Tridentini Concilij.

1. Io. 5.

Mundus in Maligno positus est.

SI De summo periculo quempiam admonere, maximum beneficium est, vos hodie Sanctissimi Patres, attentos atq; beneuolos habere confido, quos de grauissimo omnium discrimine, deq; euadendi modo ex euangelicis verbis breuiter commonendos esse putaui. Nullum quidem orationis genus ornatiss. huic Senatui, vel temporum horum infelicitati magis accommodatum fore crediderim, cùm iam senescit orbis, hoc quo tegimur corpus putrescit, & in cinerem passim omnia redeũt. Qui enim sine fidei lumine mundum contemplati sunt, mundum quem communem hominum atq; deorum vrbem quidam appellant, vnà cum motu ac tempore perpetuò stare, humanum spiritum extingui cum carne, animam necari cum corpore, & id genus absurda quamplura docuêre. Horum profectò sectatores vniuersa sibi tuta putantes, nihil timendum esse existimant. Proinde vanam quandam peccandi licentiam sibi vendicant, qua Sybariticam vitam ducentes, crapulæ & ebrietati, cubilibus & impudicitiis inseruiunt, & in turpissima quæq; facinora se ipsos præcipites agunt. Nos autem qui ab illuminato Mose didicimus Deum Opt. Max. in principio, non ex aliqua subiecta, vt aiunt, materia, sed ex nihilo cuncta creasse, & à Dauide, verbo Domini firmatos esse cœlos accepimus, & ab Euangelista, & ab innumeris scripturarum oraculis apertè cognouimus omnia per verbum facta esse, nihilq; sine ipso in lucem prodiisse, in fidei Christianæ symbolo omnipotentem Deum cœli terræq; factorem, visibilium omnium & inuisibilium claris vocibus confitemur. At ne factum mundum putaremus vt semper esset, Propheta nos admonet, initio Dominũ terram quidem fundasse, operaq; manuum eius cœlos esse, hos tamen perituros: illum sempiternum esse, cætera sicut vestimenta veterascere. Quòd si vnicuique in arte sua credendum esse mundi sapientes affirmant, ædificatori de ædificiorum resolutione atque ruina differenti profectò fides adhibenda est. Cùm itaque mundi opificem Deum fuisse scripturæ tradant, cur Deo illiusque spiritui de mundi excidio admonenti non credemus? Nunc precor aures erigant mundi cultores, sub quo tecto degunt videant, & se in capitis periculo, atque in vitæ discrimine constitutos esse cognoscant. Quamuis enim neque mundo quicquam pulchrius, neq; eius ædificatore præstantius concipi possit, sathanica tamẽ tyrannide, nobis sponte peccantibus, Deoque permittente introducta, nihil eo turpius aut periculosum magis apparet. Ob eam ipsam causam Sathanas, qui rex olim super omnes superbiæ filios dicebatur, mundi etiam huius princeps à Domino quandoque appellatus est. O durissimum atque asperrimum diabolicæ seruitutis iugum. O pestilentissimum Luciferi principatum. Quæ nam libido, quod facinus, quod flagitium, illo imperante, ab vniuerso vnquam abfuit? Quid, nisi venenum aut mortem, prodiêre.

Margin notes: Rom. 1. Gen. 1. Io. 1. Psal. 32. Psal. 101. Iob. 41. Io. 12. Ephe. 6.

ex hoc tam turbido & inquinato fonte mortales vnquã exhaurire potuerãt? Hinc mox fraudes subortas viderunt homines: hinc exiêre fallaciæ, doli, mẽdacia: hinc impiæ illæ sectæ: hinc schismata: hinc hęreses: hinc vniuersa crimina in mundum prodiêre. Nihil quippe boni speciem habet, quo callidissimus humani generis hostis, cum maxima mortalium iactura, non vtatur. Inuerso summi architecti pręcepto, eoq; suis mendaciis consperso, protoparentes in paradiso inuadit & vincit. Christum Dei filium in deserto scripturarum armis aggreditur, sed confunditur. Sacris itidem oraculis incautos homines in erronea ac perniciosa dogmata, cum maximo totius Ecclesiæ Christi dedecore, quotidie trahit, quos etiam philosophorum placitis, & mundi doctrinis impugnat, capit, & perdit. Heu quot hominum legiones inanis hæc seduxit philosophia? Eodẽ naturali lumine quo omnes præditi sumus, ab eisdem principiis non modo varias, verum etiam aduersas educunt sententias, quia sine Christi radiis nihil perspicuum aut dilucidum esse potest. In huiusce rei fidem tot testes ab inferis, aut ex annalium monumentis excitarem, quot physici seu naturæ venatores extitere, nisi me vobis vestrum, vt aiunt, somnium narrare putarem. Verum sapientissimus architecti filius, Apostolo teste, ob id apparuit, vt opera diaboli dissoluat. Nam quòd mundum æternum mortales existiment, quòd nimium illi confidant, quòd illius capti præstigiis tot sceleribus implicantur, opera esse diaboli iam conspeximus, quæ modo lectum Euangeliũ vana impiaq; fuisse conuincit. Dicat itaque mundus se nunquam ruiturum, dicat Sol, dicat Luna, dicãt omnia sydera splendoris sui lucem in generationis commodum perpetuò viuentibus ministratura, nos architecti verbum quo omnia condita sunt, amplectentes aduersus hæc aciem struimus, audacter pronunciãtes signa in Sole, Luna, & stellis tunc futura cùm sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum, cùm sol conuertetur in tenebras, luna in sanguinem, & stellæ de Cœlo cadent. Videte patres immanissimum fœdissimumq; monstrum, totum ex fraude & mendacio compositum. Promittit fallacissimus hic mundus tranquillam, quietam, beatam vitam: at quis illi credere poterit dicente Domino, in mundo pressuram habebitis, & maxima in terris erit pressura gentium? Suadet deceptor ille, nihil mortalibus iniucundum, nihilque triste contingere posse: at quis illum audiet, cùm Christus admoneat procellarum turbines tam ingentem sonitum cõcitaturos esse, vt homines effugiendi cupidine, se ipsos confundant ac comprimant? Mundus alacres & pingues homines semper futuros esse prædicat, at quis has nenias amplius excipiet? Nónne Dei filius arescentes eos futuros esse pręnunciat præ timore & expectatione, quæ nõ alicui tantummodo orbis angulo, sed mundo vniuerso superuenient? Mundus adhuc regibus & principibus blanditur, promittens eis imperij æternitatem, prospetam liberorum successionem, fidelissimum populorum obsequium, ingentem auri rerumq; omnium copiam: at quis illum exaudiet, architecto clamante, cœlorum etiam virtutes, à suo regendi officio tandem amouendas esse? Hę sunt illę cœlorum columnæ, quas ex libro Iob cõtremiscere, & ad iudicis nutum pauere didicimus. Hę sunt, de quibus Beda ille venerabilis exclamabat: quid faciunt tabulæ, quando tremunt columnæ? quid virgula deserti, quando Paradisi cedrus concutitur? Cœlum igitur & terra transibũt, verba autem Domini non transibunt. Inclamat super his Christus: mundus autem qui eũ non cognouit, qui extremam iudicis sententiam nõ veretur, qui se perpetuũ existimat, Architecti verba contemnit, Christum illudit, iudicem illum venturum negat, inglorium, infirmum, & impotentem vocat. Quòd se crucifigi semel permiserit, & ab impiis quotidie blasphemari patiatur, debilitati virtutis eius adscribit. Sed absit vt sint in hac tam illustri virorum corona qui mundum colant, qui Sathanicis adulationibus aures aperiant, qui Christi monita non suscipiant. Vos etenim, Optimi Patres, tãquam lapides viuos super fundamentum Apostolorum & prophetarum in Ecclesiæ structura sapientissimus Architectus collocauit. Vos pastores, Episcopos, & speculatores, in illa Ecclesia Christus ipse cõstituit, quam suo pretioso sanguine illustrem & gloriosam reddidit. Vos deniq; verè genus estis electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. O pręclaros ministrorum Christi titulos. O egregia fidelium sacerdotum munera. Nos igitur non mundum, sed illius Architectũ audiamus, qui se in extrema orbis resolutione, iudicem in nube venturum promittit, nõ debilem, aut impotentem, sed eum omni ea iudi-

Gen. 3. Mat. 4. 1. Io. 3. Luc. 21. Ezech. 32. Ioel. 3. Io. 16. Iob 26. Is. 13. 1. Pet. 2. Eph. 2. Ephes. 5. 1. Pet. 2. Mat. 24.

iudicandi potestate quę in cœlo & in terra à patre sibi tradita est, nō vilem aut inglorium, sed cum illustrissima & plusquā regia aut imperiali maiestate. De hac omnium communi domo summi Architecti iudiciū audistis, Amplissimi Patres, parietes penè collapsos, scissum tectum, omnia vetustate perfracta ipsi iā cernitis, & maximum periculū iam proximum esse videtis. Quid obsecro mūdo vetustius? Quid autem infelicius nobis obtingere potest, quàm sub vetustissimis ædificiis vndique ruinā minantibus diu viuere? Sed cur parietes penè collapsos dixi, cùm iā plures
Gene. 7. corruisse scripturæ ipsæ testentur? Parum
2.Pe.2. profectò abfuit quin tota hęc mundi machina ceciderit, cū mortales omnes, octo duntaxat exceptis, aquarum ingluuie pe-
Exo.7. riêre. Vniuersum tunc stridere videbatur ædificium, cùm tot diris plagis Ægyptum
Gen.19. vltimum ipse Dominus percussit. Ruinā
Exo.17. tunc quidē minabatur hæc nostra domus, cùm ignea sulphureaq; pluuia nephandissimas illas vrbes, cum adiacenti regione subuertit. Tunc, inquā, paries magnus cecidit, cū aperta terra infelices illos viuentes absumpsit. At quid moror? Quid sacras antiquasq; scripturas commemoro? Cur prolixiori oratione iā defessas aures vestras obtundo? Mūdi ipsius annales euoluite, & vrbes alias igne cœlesti consumptas, alias grandine cōminutas, alias ventis & terrę motu prostratas, alias maris aut amniū inundatione submersas, alias pestilentia, fame, belloq; videbitis à propriis incolis derelictas. Ecce collapsos parietes. Iā gens contra gentē, & regnum aduersus regnum surrexit. Iā Cōstantinopolitanæ sedis maiestas euanuit. Alexandrinæ Ecclesiæ zelus interiit. Antiochenæ religio excidit. Hierosolymitanę sanctitas periit. Orientaliū prçsulū authoritas abiit. Iam cecidit ab Ecclesia Anglia, iā corruit Germania, & q̄ plures orbis partes titubant, strident, & ingentē ruinam minantur. De horum regnorum tragœdiis si nō prolixius enarrandum, certè dolētius deplorandum necessariò nobis esse arbitror. Quid igitur hîc amplius in tanto rerum
Heb.2. discrimine moramur? Hinc precor abeamus omnes, non enim hæc nostra patria est, sed futura nobis inquirenda est. His demum, inquit Architectus, fieri incipientibus, terras relinquite, mundum finite, metum excutite, spem concipite, capita vestra sursum tollite, quia proxima re-
Rom.3. demptio vestra est. Redempti etenim per crusem, & in Christi sanguine, per fidem

& sacramenta iustificati, saluatorem ac redemptorem iterum expectamus, qui reformabit corpus humilitatis nostrę configuratū corpori claritatis suę: & tunc à seruitute corruptionis, & ab omni periculo perfectè liberabimur. Eia igitur, optimi patres, si vos religionis honor, si Christi pietas, si vos tandem æternę retributionis mouet affectus, suauē hāc architecti vocē audiamus, saluberrimū illius consiliū amplectamur, & periculū tā proximū intuētes ad Christū ipsum cōfugiamus, vt illo opē ferente, ex hoc ingēti discrimine tuti euadamus. Hora quidem iā est de somno surgere, cū nos sacri aduentus tēpus inuitat, inditū cōcilium admonet, Christianæ reipublicę negotiū excitat, pereuntiū fratrum calamitas vrget, summus ille Christi vicarius verè pius, Pōt. Max. paternis adhortationibus impellit. Nā huius sacrosanctę & Apostolicę sedis Legati Illust. ac Reuer. In hoc sacro Cōcilio pręsidētes, penè collapsum Ecclesiasticū ædificiū restituere cupientes, vos oēs hodie nō modò admonēt, verū etiā rogant, & obsecrāt, vt proprię dignitatis memores, eā studiosè diligenterq; adornare curetis. Quod vos optimè præstaturos esse cōfidunt, si quæ in prima huius Synodi sessione sancti patres olim sanxerunt, pręcipuè obseruabitis. Me itaq; nūc apud vos preconē agere, & contractā decreti illius substantiā in medium proferre iubent. Vt oēs videlicet Episcopi, omnesq; sacerdotes assiduè diuinis laudibus ac precibus incūbant, Missæ sacrificiū quolibet die, dominico saltē offerant, singulis sextis feriis in memoriā passionis Dñi nostri Iesū Christi ieiunēt, eleemosynas pauperibus elargiātur, mēsam nō cōquisitis cibis extructā, sed sobriā ac moderatā habeāt, sacramq; lectionē ferculis immisceant, familiares instruāt & erudiāt, in vestitu & cultu, atq; in omnibus actibus, honestatē, modestiā & sanctitatē præseferāt. Episcopos etenī, Apostoli sententia: irreprehensibiles sobrios, castos, domuiq; suæ bene prępositos esse oportet, quos terræ sal, ciuitateq; in mōte cōstitutā Dñs ap- Mat.5.
pellauit. Opera igitur tenebrarū abiicia- Rom.13.
mus, arma lucis assumamus, nos ipsos cōponamus, vt in die honestè ambulem⁹. Nō in cōmessatiōibus, & ebrietatib⁹, nō in cubilib⁹ & impudicitiis, nō in cōtētione & 1.Cor.7.
æmulatione, sed induimini Dñm Iesum Christū. Trāsit enī mūdus & cōcupiscētia 1.Ioan.2.
ei⁹, pręterit figura mūdi hui⁹, pereūt oīa. Solus Christus in æternū pmanet. Solus ipse tam magnū ab hæreticis aduers⁹ Ecclesiā

Phil.3.
Rom.8.
Rom.13.

cõcitatum incendiũ, extinguere poterit. Solus ille, à quo ſacri Oecumenici huius Cõcilij felix initiũ, progreſſum ſanctũ, finemq; opt. expectare debemus. Ipſe, inquã, eſt qui vos patres ante mũdi conſtitutionẽ elegit, vt ſancti & immaculati exiſtentes, fidei negotia in Cõcilio rectè tractare, hęreſiarchas proſternere, Eccleſię vineã purgare, gregẽ vobis cõmiſſum verbo & exẽplo paſcere, mũdi ſectatores arguere, à philoſophia deceptos inſtruere, vniuerſos de mũdi ruina, deq; iudicij die admonere, & ad cœleſtẽ patriã dirigere valeatis. Ipſo eſt qui electos vocat, vocatos iuſtificat, iuſtificatos à corporeis vinculis redimit, redẽptos in mundi interitu, & in tremendo iudicij die ad illius dexteram inter oues collocat, & vt ſecum in æternum viuant & regnent, in cœleſti ſolio tandem conſtituit. Dicebam.

ORATIO F. MAXIMIANI BENIAMI CREMENS.

Ordinis Conuentualiũ S. Franciſci. In II. Dominica Aduentus Domini M.D.LXI. Ad Illuſtriſſ. & Reuerendiſſ. Legatos, & cæteros Patres Sacri Oecumenici Triden. Concilij.

VAM bene ſperandũ ſit Illuſtriſſ. ac Reuerendiſſ. Patres, Antiſtites vigilantiſſimi, cuiuſuis ordinis Auditores ornatiſſimi, quamq; prolixè de ampliſſima Seruatoris noſtri benignitate, & clemẽtia, nobis ipſi polliceri poſſimus: ex iis quæ nobis hodierna die propoſita ſunt, & auribus noſtris hauſim⁹, ſatis, ſuperque nos edoceri, neminem veſtrum ignorare arbitror. Per fauſtiſſimos nãque nũcios vtilia, grata, ac iucũda mortalibus deferuntur, etenim cœcos illuminari, ſurdos audire, claudos incedere, mortuos reſurgere, & pauperes euangelizari: quid lætius, quid iucundius, quid vtilius proponi poterat? Ex quo contẽplari licet incredibilẽ Dei beneficentiã, & omnium noſtrũ procurationẽ eius immenſam. Porrò ſi tãtæ rei magnitudini exponẽdæ, tãtũ mihi ingenij, tãtaq; dicẽdi facultas eſſet, quãtũ obtẽperãdi ſtudiũ fuit: nõ dubitarẽ profectò, ſingula hæc pro loci, tẽporis, frequẽtiſſimi, ac ſi vnquã laudatiſſimi conſeſſus dignitate, & exiſtimatiõe perſequi. Quamuis difficultates aliæ non minores tãto oneri imparẽ me faciant: tẽporis anguſtię, ex itinere huc Patauio in hac horrida hyeme, tũ animi, tũ corporis defatigatio ſuſcepta. Huc accedit, quod ferè imparatus tantũ negocij ſuſcepi, ſerius enim, quã res ipſa poſtulabat, mihi cæterũ occupatiſſimo delatũ fuit: attamẽ (vt res eſſet habitura) malui multorũ reprehenſionem ſubire, quã tantã rẽ denegare iis, qui non ſolũ corporis, ſed animi quoq; mei poteſtatẽ oẽm propemodũ habẽt. Dicã igitur, & breuiter dicã: quin potius rẽ, de qua dicturus ſum, paucis perſtringã, illius benignitate fretus, qui dat verbũ euangelizãti, & ſermonẽ rectũ, ac bene ſonantẽ virtute multa. Incõprehenſibilis ille rerũ oĩum parẽs, & auctor, cauſarũ cauſa, ſimpliciſſima vnitas, veritas ineffabilis, ſumma bonitas, & indeterminata poteſtas, qui cũcta in vnitate implicat, explicat in veritate, effundit per bonitatẽ, cuius cẽtrum vbiq;, quia cuique rei interior eſt, quam ipſa ſibi, circunferentia nuſquã, quia extra cuncta exiſtens, ita ſupereminet vniuerſa, vt cuiuſq; rei ſummum apicẽ dignitate excellat immenſa. Hic, inquam, rerum omnium & officiorum fons, & origo, vt ipſe mirabilis, ita admiratione digna rationibus quibuſdam incommutabilibus, ęternis, & ſtabilibus coæterni ſibi verbi, ac quodam (vt ita dixerim) flatu coæterni Sancti ſpiritus ſui, ſemper operatus eſt, & vſque modo operatur. Ac primum omnium cum probitatis poteſtatiſque ſuæ ſpecimen nobis dare cõſtituiſſet, diuina quadam, & ſibi inſita vi, rebus omnibus ordine digeſtis, ſic effinxit hominem, vt nihil antiquius vnquam ſibi fuiſſe videatur. At ipſe à muliere vitæ ſocia impulſus (proh dolor) vxorios affect⁹ diuino pręcepto pręferre auſ⁹, ex ſũma felicitate in fœdiſſimã deuoluitur calamitatẽ: ſapiẽtia exuitur, ĩnocentiæ ornatu ſpoliatur: ex ſolo vberrimo in terrã tribulos, ſenteſq; ferentẽ pellitur, amariſſimè ſenſurus à quantis bonis exciderit, quãtas viciſſim in ęrũnas miſer inciderit, quas etiã nunc cũ noſtro magno malo experimur. Equidem quis morbos enumeret? quis moriẽdi tot vices ĩcertas? tot pericula, curas, atq; metus recenſeat? inflamur cibis, ſoluimur ieiunio, curæ macerant, quies hebetat. Quid plura? quis non videt homines terræ incolas, eſſe moribũdis mẽbris, leuibus & anxiis mẽtibus, brutis & obnoxiis corporibus, diſſimilib⁹ moribus, ſimilimis erroribus, peruicaci audacia, pertinaci ſpe, caſſo labore, fortuna caduca, tarda ſapientia, cita morte, quærula vita? Non ſunt tamen tot mala, tamque variæ calamitates, quas inobedientiæ peccato ſecum aduexit homo, quin maior

fuerit æterni Dei in hominem prouidentia: qui cum tanquã ab alta specula præuideret,à quãtis bonis excissurus esset: ea tamen summa Dei bonitas homini dona elargita fuit, quanta ne ipse quidẽ expetere aut excogitare potuisset. Acerrimam ingenij aptitudinem, cuius vi numerosissimam rerum seriẽ percipere valeret, memoriam, quam vere thesaurum quendam rerum arbitrari possumus. Non deest in quamplurimis fatidicus item spiritus, & quæ Deum modo deceat, perspicax futurorũ inspectio. Addita est postremò loquẽdi potestas inter cuncta summe mirabilis, flexanima, atq; omniũ regina oratio, quæ non currentem modo excitare, sed & lãguentem possit commouere. Hæc in homine tam magna sunt, atq; adeo suspicienda, vt hominẽ ipsum miraculũ magnũ, animal adorandum, & venerandum nõnulli diuiniore quodam spiritu cõciti, & interiore instructi sapientia nuncupandũ existimauerint. Hæc sunt in ipso: quæ verò præter ipsum (Deũ immortalem) quanta sunt? cœlum expandit, fulgidis Stellis adornauit: cœlo affixit Solem aureis splẽdentem fulgoribus: Lunam fecit noctiuagam, vt obscura noctis illustret: terram coegit, arboribus, herbis, floribus decorauit: fontes aquarum, ad sedandam hominum sitim, præparauit. Procedente deinde tempore, ac crescente genere, & in omnem malitiam vergente, quia videbat incurabilia esse vulnera: operatores malos, quasi fomentum quoddã inutile, aboleuit, relicto iusto illo, qui radix, & origo foret humani generis: quo rursus instaurato, electos deinceps Patriarchas, præceptores dedit, qui sua virtute omnes nos instituerent, & quasi medicos, qui ægrotãtes sanare possent: Prophetas monstrat, prodigia facit: postremo omniũ patefacturus suorũ abyssum beneficiorũ, vnigenitũ filiũ, ex paternis finibus exurgentẽ ad nos misit: qui suscepta forma serui, ex Virgine natus, nobiscũ versatus, omnia nostra ferens, genus humanũ peccatis oppressum iacens, à terris in cœlum subtraxit. Quis valeat cogitatione, nedũ oratione, cõplecti tantorũ beneficiorũ mensurã, magnitudinẽ, excellentiã? Baptisma nobis contulit, remissionem peccatorũ, vltionis absolutionem, regniq; possessionem: infinita benemerentibus bona promisit, porrexitq; manum, & in tota corda spiritum effudit, oleo iustitiæ nos vnxit, quo ipse vnctus erat, cuius gratia, & misericordia nos semper præuenit à periculis liberat, errantes reducit, ignorãtes docet, peccantes corripit, tristitia affectos consolatur. Si cadimus, erigit: si stam⁹, tenet: si proficiscimur, ducit: si venimus, suscipit. O mirã Seruatoris nostri largitatẽ. Et ne singula persequendo, longius quàm tẽporis angustiæ expostulãt, diuagetur oratio, in memoriã vestrã reuocate Patres, quicquid hodierna S. Euangelij lectio in aures nostras Infundit. Perpendite, quæso, & ad interna mẽtis vestræ redeũtes, intueamini, quãta sint ea, quæ fidelis, mitissim⁹ medic⁹ noster Christus, ad Ioãnem deferri iubet, & videbitis modo corporis partẽ, aliquãdo totũ corp⁹ ad sanitatẽ restitui, & id quod mors abstulerat, ad vitã reuocari. Fœlix nũciũ. Cœci vident, claudi ambulãt, surdi audiũt, leprosi mundãtur, mortui resurgunt. Quicquid morborũ, & vitiorũ contraxit genus humanũ, ipsum sibi causa fuit: quicquid beneficiorũ cõsecut⁹ est, Deo totũ, ne minimũ quidẽ sibi, acceptum referre debet. Christ⁹ nostras ęgritudines vidẽs, aliquãtisper morã traxit, tãdẽ veniẽs venit, & sanauit. In tẽpore (inquit Sapiẽs) erit respect⁹ illorũ: tollere morbos, & vulnera, magnũ quidẽ est, sed id lõgẽ maius, vita functos ad vitã reuocare: id verò maximũ oĩm & quod mens humana vix capere potest, mortẽ vincere, iustificare credentes, ad vitam gratiæ, & fidei suscitare quoscunq; per peccatũ mors abstulerat. Cæterũ recõdita magis penetrãtes, diligentius intueamur, qui, qualésue morbi sunt, quos hodierna die Christus sanat. Magna profectò calamitas est, luminibus priuatũ esse, quia hũc ipsum solẽ, qui suo lumine illustrat vniuersa, intueri nõ licet: quãtò calamitosius est, mẽtis aciẽ obtusam habere, ne dicã cœcã, qua quis prohibetur, ne in verũ solẽ (qui Christus est) obtutũ figere possit? sensuum vanitate, carnis libertate, mũdi deliciis, in cymmerijs obscuriores hęresum tenebras attrahimur: nolite ambulare (inquit Pau.) sicut gẽtes ambulant, in vanitate sensus, tenebris obscuratũ habentes intellectũ, alienati à via Dei per ignorantiã, quę est in illis, propter cœcitatẽ cordis ipsorũ. Cœci sunt oẽs, qui ab Ecclesia Ro. deficiẽtes, nõ solũ suis legibus viuũt, sed aduersus eã armatas acies instruxerunt: bellum, igni, ferro, manu, copiis indixerunt, intuleruntque: Hos percussit Dominus, ne videãt. An nõ legistis, quotquot domũ Loth obsederunt, foris mansisse & oculis fuisse captos? An nõ vidistis, Regis Syrię phalanges instructas populum Dei oppugnantes in cœcitatẽ incidisse? Claudi sunt illi,

qui vnum tantum pedem habent, aut cùm duos habeant, vno tantum incedunt: hij autem sunt illi, qui fidem solam ad salutē consequendam satis esse existimant, aut qui tantummodo doctrina, nō exemplis, ambulant, hi à gloria æterna deiecti repulsam patientur: cœcus, & claudus non intrabunt in templum. Heu vos, qui vobis Christum imitandum proposuisse iactatis, fide, & operibus: operibus, & fide ambulate, quia alterū sine altero esse non potest. Antistites doctrina, & exēplo, exemplo, & doctrina, & vtroque simul, iter ad Christum suscipite, quia ipse est, qui facit salire sicut ceruus claudum, & claudicātem robustum reddere promisit: propter quod remissas manus, & soluta genua erigite (Paulus ait) & rectos gressus facite pedibus vestris, vt nō claudicans quis erret, magis autem sanetur à Christo, qui idenridem lepram, genus morbi abominabiles homines faciens, mūdat, & sanat, per quam quidem hęresim intelligēdam puto. Cuius sceleris contagio latius hoc tempore serpit, quàm quisquam putat, quippe quæ multos, ac varios infecit populos: cuius etiam, vt diuersæ lepræ, in sacris literis leguntur, in carne, in capite, in crinibus, in barba, in vna corporis parte, totum obregens corpus, sic diuersę hęresum formæ reperiuntur. In Christo capite, in Ecclesię eiusdem domo, in sanctis eius luminibus, in crinibus, hoc est, in Ecclesiæ cœremoniis, hæresis singularis, hæresis generalis: huius sanè lepræ iudiciū, & expiatio solis sacerdotibus cōcessa fuit. Surdi audiūt) Vt illi auribus capti esse dicuntur, qui vocum varietates internoscere non valent: sic in sacris literis illos surdos censemus esse, qui non intelligunt, &, si intelligunt non obtemperant: aures suas aggrauauerunt, vt non intelligerent (ait Propheta) quam quidem ægritudinē mirandam, an potius miserandam dicam, vix scire possum. Reserate obsecro aures vestras, qui ad vocem incantātis illas obturastis, tunc audietis, & intelligetis. Sic fiet, vt non solum auditum recipietis, sed etiam qui per illum iamdiu mortui estis, ad vitam gratiæ restituemini per Christum, quia ipse est qui viuificat: ô morbos, ô vulnera, quæ hac nostra tempestate vniuersum fere orbem terrarum inuaserunt, grauata sunt, opprimunt, consumūt. Quādo magis tot ægritudines inualuerūt? (inquit ille, vt doctus, ita sanctus) omnia improbitas, intemperantia occupat, omnia à recto æquitatis & iustitiæ tramite deuiant, in obliquū tendūt: vnicuique deniq; omnia licent. Quādo vnquā ambitio petulantior, quādo cupiditas inflammatior, quādo audacia aduersus pietatem loquēdi, disputandi, scribendi aut securior, aut frequentior fuit? quando in populis rerū sacrarum, quando sacramentorum, quando clauium & sanctorum præceptorum, non modo negligentia, sed contemptus maior? quando apertius Religio nostra, & fides ludibrio, vel tenui plebeculæ fuit? Pastoribus grex non obtemperat. Pontificibus principes non parent: nec Sacerdotes populus veneratur: Templa spoliata: inde Sacerdotes detracti: aræ dirutæ: sacrificia contaminata: cæremoniæ sublatæ sunt, ridentur, & irridentur, qui eas tuentur, & magis qui obseruant. Sed qui habitat in cœlis irridebit eos. Sedendum Patres Optimi, & flēdum est, dum recordamur Syon illius, quæ in primordiis suis tā florens, pura, & speciosa fuit, vt omnium credentium esset cor vnum, & anima vna in Domino. At quid dico sedendum? insurgendum potius, acriter instandum, & omnibus viribus agendum, vt schismata, hæreses, scandala, ab Ecclesia Dei tollantur. Pro se quisque vestrū, quos iam video accēsos, & inflammatos ad pericula queq; subeūda, vel discrimine vitæ suæ: cōdite: à grege vestro turbā luporū immanissimam arcete. Vobis nō deerit, qui dixit: Vobiscū ero vsque ad consummationē sæculi: ille, inquam, vobis aderit: studia vestra fouebit: conatus & vires augebit: linguam expeditam faciet: orationi eloquentiam addet: ingenio suppetias feret. Hyerusalem hæc mystica, quæ sua vetustate attrita, & corrosa ruinam minatur, à vobis instaurationem expectat: vobis hic labor defertur: vobis hic locus relictus est: vestrum hoc est studium: vestra interest: ad vos spectat: quantum de expectatione vestra detraheretur, si in tantis angustiis, in quibus vniuersam Ecclesiam constitutam videtis, ab officio vestro decedere volueritis? Vos, vos, inquam, vestra sapientia, auctoritate, diligentia potestis prouidere: hac de causa huc conuenistis. Suscipite igitur causam integritatis fidei, religionis: suscipite causam vestrā, & omnium nostrorū capitis Christi, eiusq; vices in terris gerentis: huc Paulus vos adhortatur, sic enim testatum reliquit: Attēdite vobis, & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo: in hanc curam, & cogitationem eo alacrius, & lubentius

bentius incumbere debetis, quo maius præsidium in Regibus fortisimis, Principibusq; optimis, & potentissimis constitutum videtis: qui omnes operam suam, auxilium, & autoritatem pro religione, fideque conseruanda, & amplificanda liberè pollicentur: qui quicquid consilio, labore, ingenio, cōstantia, & studio possunt, id omne vobis promittunt, & deferunt. Tu pie Pont. Max. à Deo tanquam Aaron vocatus, super gentes, & regna positus, quem absentem perinde, ac præsentem alloquor: quod cœpisti iā perfice id, quod te facturum omnino nō dubitamus, quippe quod huc neruos omnes intenderis, & conatus omnes contuleris, qui sacrosanctum hoc Oecumenicum Concilium indixisti: ex omnium Cardinalium cœtu viros amplissimos, doctrina clarissimos, virtutibus illustres, tua fungentes potestate huc misisti: tot Episcopos, Abbates, Religionum Præfectos, pietate & religione insignes accedere iussisti. Quorsum tandem? nisi quia, cum de summa rerum agatur, aliquando pareres, quod diu parturieras. Agite igitur præstantissimi Patres, vosmetipsos colligentes considerate, qua de causa patriis commodis post habitis, ouibus propriis derelictis, huc contendistis: quot pericula inter conueniendum subiistis, & nihil vobis reliqui facietis, quin id omnino absoluatis, quod tamdiu à vobis vniuersus Orbis terrarum anxiis mentibus expectat. Sic cæcitas in visum, tenebræ in lucem, surditas in auditum, claudicatio in rectum incessum, lepra in nitidissimam cutem, mors in vitā conuertentur: pauperes, & miserrimi illi, qui tandiu fame laborant, Euangelicum panem esurientes, illum alacri animo, quin potius auidè suscipient, quos iam videre videor nihil magis desiderare, & expectare. Tu verò Christe seruator noster in nobis effice, quæso, vt sicut omnes nos vnam lucem habemus, vnam fidem, vnū baptisma, vnū Deū, vnā spē, vnū spiritū: sic sit cōmune studiū, in vna fide, in vno sensu, in vna voce, in vna Charitate, in vna denique tui, tuorumq; ministrorum permanendi, ac perseuerandi obtemperantia. Vt vna tandem sit Petri domus à te electa, & dilecta, tantoq; studio complexa: iube quæso, non Ioanni solū per nuncios deferri, sed Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, Italiæ, vniuersæ Europæ, nuper adinuentis orbis partibus, vel exteris quibuscunque nationibus, à te omnia vulnera obligata esse, omnes morbos propulsatos, quascunque ægritudines delinitas, aduersas quaslibet valetudines, & omnia tandem mala ad sanitatem restituta esse. Tu, qui semper mirabilia operatus es, hoc vnum hodierna die à te peto, quin totus hic consessus, vniuersa hæc sanctissimorum patrum corona, hoc præsertim mane animi sordibus sanctissima confessione, & sacrosanctæ Eucharistiæ sumptione expiatis, scelera labe detersa, summi Pontificis auctoritate noxa quacunque dimissa, detecto capite, poplitibus humi iacentibus, manibus in cœlum extensis, profusis lachrymis obsecrat, obtestaturque: vt Ecclesia pristino candori restituta, sine labe, sine ruga, propulsatis omnibus morborum generibus, valetudinem integram consequatur. Quod nobis quamprimum concedas tu, qui omnis sanitatis es auctor.

DIXI.

¶ ORATIO R. P. M. EVGENII PISAVRENSIS

Eremitæ Augustiniani, ad sacrosanctam Synodum Tridentinam habita. In Dominicā tertia Aduentus Domini.

M. D. LXI.

T si multæ se mihi offerre rationes (Reuerendiss. & Illustrissimi sacri Concilij huius Præsides) quibus hodiernum dicendi munus omnino recusare, meisque humeris imparem sarcinam, in viros plerosque doctissimos reiicere iure optimo debuissem, Antistiti tamen meo, (qui mihi hanc curam demandauit,) meam operam negare sine dedecore nō poteram. Et licet arduā suscepisse prouinciā & onus, quod meas vires superat, me subiisse cognoscam, Domini tamen dicentis voce commotus: Aperi os tuum, & implebo illud, dicam, & quæ à Sancto Euangelista scitu digna memorantur obseruans, multa ad nostræ fidei confirmationem, & pios mores, sanctamque conuersationem necessaria percurram. Cùm enim variæ inducantur personæ, Iudæorum Legati, Ioannes, & postremo Christus, de singulis aliquando dicetur. Quę oīa donec breuiter perstrinxero, quæso (quæ vestra est humanitas) vt benignas mihi, & patientes aures præbeatis. Cùm sanctissimus Patriarcha Iacob, cer-

 tum

tum venturi Mesiæ prædixisset aduentũ, nimirum, quando sceptrum, & regia potestas, à Iudæis ablata esset, & numerus annorum à mille præscriptus, magna ex parte iam euolutus esset, indiesque expectarent, quando Mesias appareret. Tunc duo aderant Ioannes, & Iesus Nazarenus, & alterum eorum esse Mesiam auspicabantur. Ioannes multa habebat, quæ illi auctoritatem conciliabant: nam mirabiliter conceptus erat, nunciante Angelo, multa acciderant in eius natiuitate, nullis vnquam temporibus audita. Et præter hæc omnia auctoritatem sibi parauerat ipse non vulgarem, vitæ austeritate, & prædicatione, vt non immerito à quibusdam pro Mesia haberetur, & voluerunt ad horam exultare in luce eius: Iesu autem Nazareni quanquam non tanta esset existimatio, nõ tamen ignotum erat Angelo in eius Natiuitate annunciasse gaudium vniuerso orbi terrarum, Magos illũ adhuc infantem adorasse. Ad hæc Ioannes spiritu sancto edoctus, aperte illum Mesiam esse dicebat: & hinc iam oriebatur dissidium, illi testabantur Ioannem, illi Iesum, alij neutrum: arbitrantes non temere noua sectando à veterum & Pharisæorum instituto recedendum esse. Vt igitur concordia fidei & doctrina inter populos conseruari posset, legatos ad Ioannem miserunt, & sedulam nauarunt operam, vt nouæ doctrinæ causam scirent, hac quidem in parte insigniter eorum diligentia laudanda est: & vtinam omnes Ecclesiæ Præsides nostro tempore id facerent, atque hactenus fecissent, & non omni spiritui credidissent, sed probassent spiritus, an ex Deo essent, nam alioqui eò res nostræ deuenerunt, vt non solum Princeps vnusquisq;, sed etiã vnaquæque ciuitas, nobilis, præfectus, prædicator, atq; adeo etiam paterfamilias in fide & religionis causis aliquid noui (& id quasi impunè) inueniat ac prædicet, eximiam profectò laudem promeriti fuissent Iudæorũ primates, si ex animo id factum fuisset, & nõ potius veritatem obscurare, quàm ipsam illustrare quæsissent. Nónne & Serenissimi Apostoli huius rei gratia iniêre concilium, vt nouam de legalib observatione doctrinam tollerent, & Euangelicam veritatem confirmarent? Quid sanctũ Euãgelistam Ioannem mouit, vt post omnes Euangeliũ scriberet, nisi vt Cherynthi, & Ebionis noua dogmata penitus amoueret? Nisi publica extitisset Niceni Concilij definitio aduersus Arium: & Constantinopolitani aduersus Eunomium & Macedonium: & Ephesini aduersus Nestorium: & Calcedonen. aduersus Eutichen, adhuc eorum hæreses viuerent, nec deessent, qui eorum perniciosam doctrinã sectarentur. Cur toties in tot Vrbibus celebrata plenaria Concilia? cur toties simul coiêre tot sancti Doctores, & Ecclesiæ lumina? nisi præcipuè ad nouas extirpandas doctrinas? Nónne & vos Reuerẽdissimi huiusce rei gratia, tanquam pastores vigilantissimi ex diuersis orbis partibus conuenistis? Videte tamen (quod etiam Deus intendere vos non permittat) ne in totũ Iudæorum exemplum sequamini. Quid enim peruersius & impium magis est, quàm in rebus tam arduis, Dei honorem, & animarum salutem concernentibus, nihil aliud quàm proprias sequi cupiditates, & obtentu pietatis rem impiam moliri? Mesiam volebant non quẽ illis Deus dabat, sed quem ad suas cupiditates attemperare potuissent. Deus illis miserat Christum de tribu Iuda, tam longè autem promissum, sed illi Ioannẽ de tribu Sacerdotali, non regia natum attendebant, quem ex scripturis Mesiæ præcursorem futurum potuissent cognoscere: volebant tamen vt Mesiam se fateretur, credebantque illum honorem, quem illi vltrò offerebant, vtrisque (vt dici solet) vlnis amplexurum: iam illis non placebat Christus, & statim obseruarunt eum operibus eorum reluctari. Vrinam horum exemplorum nullum apud nos Christianos videatur, & vsu veniat. At certe timeo vota mea irrita fore, postquam in diuersis mundi partibus contrarium à multis fieri conspicitur, quæque sua sunt quærentes, non quæ Iesu Christi, relictis iam diu receptis Ecclesiæ moribus nouos sequuntur, & vt à maximo exordiar. Quis non videt hoc tempore, quàm specioso, & plausibili titulo (quemadmodum credere par est) bono animo concilia, Synodi, comitia indicantur, Fidei pacis, & reipublicæ Christianæ negocia pertractandi gratia, vt idipsum dicamus omnes, & nõ sint in nobis schismata, & vt plurimum per priuatos affectus impediuntur, & aliò torquentur? ita vt quisque hoc maximè vrgeat, vt Christum, id est fidem, Religionem, & Ecclesiæ ordinationem, & politiam suo ingenio attemperatam habeat, & obtineat, siue ea sint sacris literis consentanea, Reique publicæ Christianæ cõducibilia, siue non, sacras literas ad suam ipsorum sententiam, non ad legitimum

sensum

sensum detorquentes: Talem vellemus Christum, per quem omnia nobis impunè licerent, quæ flagitiosè patramus. Alij Christum habere desiderant, qui illis omnia approbet, quæcunque per tot annos hactenus delirarunt. Nostra fides, & Christiana doctrina neutrum patitur, nec nostros abusus, & morum prauitatem, nec errores, & temeritatem commendat, sed obedientiam Ecclesiæ pręstandam expostulat, quam qui non audierit, tanquam Ethnicum & publicanum habendum cēset: quam si sequuti fuerimus ducem, cùm sit columna, & fundamentum veritatis, non errabimus: si autem ab Ecclesię consensu semel discesserimus, eueniet nobis, quod viatoribus vsu venire solet, si quando à recto itinere aberrarunt. Vt enim illi alias ex aliis semitas ingredientes vagantur & errant, nullum peritum regionum ducem sequuti, sic nos duce carentes Ecclesia, quam reliquimus, cùm à rectæ fidei religionisque curriculo deflexerimus, alia ex aliis impietatis diuerticula ingrediemur. Sed veniamus ad aliud nobis in Euangelio propositum: Ioannis videlicet personam, & videamus quomodo constantissimè perseueret in officio suo, vti fidelis seruus & prudens; Domini sui honorem, cùm posset non vsurpauit, neque Iudæorum blandimentis quicquā commotus, confessus est, & non negauit, quòd non erat Christus. Hæc singularis est constantia, quæ in pastoribus & prædicatoribus maximè reperiri debet: vnico verbo omnium magnatum fauorem, & beneuolentiam sibi conciliare potuisset, sed veritatis partes tuetur fortissimè, & non solum, se non esse Christum affirmat, verum etiam digito quis esset ostendit, vnde magnifica eum laude extollit Christus, cùm dicit, eum non fuisse arundinem agitatam vento, sed columnam fortem, arborem fixam, quam nulla ventorum tempestas, & non humana laus, non adulatio, non metus, aut minæ, non promissa felicitas, non aduersa fortuna, à proposito & vera confessione dimouere potuit. Hæc animi constantia Christianis omnibus communis esse deberet, ne dāno aut probro affecti excandesceremus, ne fauore aut laudibus turgidi superbiremus, ne rebus secundis elati, aut aduersis animo consternati essemus: ante omnia autem, vt in fide nostra, in Ecclesiæ Catholicę veritate tuenda firmi essemus & stabiles, nec (vt Paulus docet) circunferamur omni vento doctrinæ. Sed Ioannē ad hoc nobis hodie propositum imitātes, pluria faciamus veritatē quàm omniū hominum gloriam, aut beneuolentiam. Altera tandem nobis, quæ in Euangelio ponitur, Christi persona inspicienda est, de quo dicitur: Medius vestrum stetit, medius quidem secundum humanitatem, quia exinaniuit se formam serui accipiens, & in similitudinem hominum factus: secundum diuinitatem etiam medius: quia omnibus æquè præsens, estque inter nos & Deum, veluti mediator Dei & hominum, nobis propositus ad vtilitatem & salutem, nec non paratus omnibus, haud secus ac lignum vitæ in medio paradisi. Nónne igitur hoc verbum omnem vobis præripit excusationem, si opus Domini negligenter feceritis? Nónne dixit ipse: Vbi fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, in medio eorum sum? Quam ergo pr̨etexetis excusationē in hoc sacrosancto Concilio, si non omnia iuxta ordinem ac debitè fiant? Adest Deus ipse, & redemptor noster, via, veritas, & vita, stat medius, videt corda, actiones examinat. Non destituet copus suum Ecclesiam, nec deerit vnquam Sanctus spiritus, qui viuificet illam, qui regat, & gubernet, ducatq; in omnem veritatem: facite vós quod in vobis est. Attendite vobis, & vniuerso gregi: Gregi, ne pereat vobis, ne Dominus requirat eum de manibus vestris, & cessare vos faciat ne vltra pascatis gregem suum. Graue est onus quod humeris vestris nunc impositum est, vtinamque vos tametsi grauissimi & sapientissimi sustinere possitis. Non vnius ciuitatis aut Regni vobis cura demandata est, sed vniuersæ Christianæ Reipub. non in partem solicitudinis nunc vocati estis, sed nunc in vobis est solicitudo omnium Ecclesiarum, nec integris quidem rebus sed deploratissimis. Nostis Christiani nominis iacturam, nostis calamitatem, nostis periculū, nota sunt vobis oīa: nolite ergo nomini vestro, Reipublicę vestrę, & cōmuni omnium saluti deesse, quin potius omni studio ac diligētia in hoc vnum incumbite, vosque totos ad hoc ipsum conuertite, vt sedatis procellis & tempestatibus, quibus Ecclesiæ nauis iactatur & agitur, ad optatum tandem aliquando quietis portum peruenire liceat: ponite vos muros pro domo Israel, vt sciant omnes, non minorem à vobis adhiberi diligentiam in arcendis lupis, in tutanda veritate, in erroribus tollendis, quàm à sanctissimis illis patribus: quorum imitatores facti, talem

cti, talem Christi ouibus præparabitis escam, ita preciosam in hoc sacro Concilio conficietis panem, quo vniuersæ Ecclesię, confecto negocio hinc recedentes, oues vestræ poterunt epulari in azymis synceritatis, & veritatis: sic pascentur in pascuis vberrimis, in herbis virentibus super montes Israel, cùm destructis aduersitatibus, & erroribus vniuersis secura libertate Deo seruiet Ecclesia: hoc pacto quod periit requiretis, abiectum reducetis, confractum alligabitis, infirmum consolidabitis, pingue & forte custodietis. Aperiantur authoritate vestra iuxta sanam & Catholicam doctrinam, mādatorum, oraculorum, promissionum libri, vt cuncti videant, intelligant, faciant voluntatē Domini. Discent ex lege, quæ nos deterret, Dominum Deum timere, qui postquam occiderit, habet potestatem mittendi in gehennam. Discent, si defecerint ex oraculis, reuerti ad Dominum, qui multus est ad ignoscēdum: Discent ex promissionibus charitatem, qua dilexit nos Deus, & ea ipsa accensi, quàm libentissimè facient voluntatem Domini. Quod totum Deo in primis Optimo maximo veritatis omnis authore, & Christo Ecclesiæ sponso, qui vsque ad consummationem seculi cum illa se futurum promisit: deinde vestræ sapientiæ, vestræ singulari diligentiæ acceptum referent: nomenque vestrum apud posteros pro tanto accepto beneficio semper in benedictione erit. Hoc autem ad vos maximè spectat Reuerendissimi sanctæ sedis Apostolicæ legati. Quod si iis qui foris sunt vestra diligentia, ac solicitudo, iusto occulto tamen Dei iudicio, profutura non sint, prompta tamen vestra, ac illos saluandi atque ab errore reuocandi propensa voluntas Deo Optimo Maximo cordium inspectori, grata atque accepta erit: per vos enim non stetisse quin illis optimè consultum foret, clarè perspiciet. Ad retinendos fortasse eos qui intus sunt, ne in hæresim labantur, plurimum solicitudo vestra conducet. Quod si neque hoc ipsorum malitia præualente datum fuerit, muneri vestro omnes satisfecisse intelligent, & vos ipsi conscientia recte factorum ingenti lætitia in Domino semper gaudebitis.

¶ IOAN. FRANCISCI LOMBARDI NEOPOLITANI Theologi Oratio, habita ad Patres Concilij Tridentini, die Sancti Stephani Protomartyris, Anno 1561.

(?)

CVM Heroum encomia à Præclarissimis viris tātum celebrari ęquum sit, Illustrissimi sedis Apostolicæ Legati, Reuerendissimi Antistites, Patres, Auditoresque ornatissimi, Neminem vestrum latēre arbitror, quòd Dauidem Psalmorū auctorem nullus laudare possit, nisi qui Dauidis spiritus compos factus fuerit. Pauli quoque laudes enunciare nemo potēs erit, nisi qui Pauli cœlestē doctrinā sit assecutus. Hoc enim erat illud, in quo apud ethnicos laudabatur Alexander, quippe qui à nullo, præterquam ab vno Apelle, pingi voluit. Ita gloriosum Stephanum hodie commēdare nemo vnquam audebit, nisi dona linguarum, vt ipse, fit assecutus. Ne dum ista, sed & spiritalis gratię facultatem, qua Christi aduersarios facilè cō futauit, qui simul mensis ministrare, & Apostolicum munus, quod ipsis Apostolis minimè concessum esse legimus, exercere idem gratiosè valuit. At bene res se habet, quod humanis viribus non est tributum, cœlesti beneficio nobis copiosè donatum est. Dum B. Lucam hodie nobis excitauit, qui in Actibus Apostolicis heroica huius Martyris gesta graphicè depinxit. Nec nō B. Matthæum extulit, qui in Euangelij pericope, huius sancti viri eximias virtutes felicissimè nobis describit. Quas ad clepsydram breuiter & celeriter perstringere conabor. 1. Cor. 12. Act. 5. 6. 7. Mat. 23.

In hac Euangelica lectione primi Martyris typicè recolitur memoria: nec præter instituti mei rationem. Nā sicut Abelus in exorientis Mundi primordiis primus Martyrium suo sanguine consecrauit, ita nascentem Christi Ecclesiam gloriosus iste Martyr primarius effoso sanguine stabiliuit: dum Apostolos omnes, à quibus in Diaconorum collegium cooptatus erat, felici morte anteiuit. Quem nobis humani generis seruator præsentī Euāgelio veluti digito quodam mōstrat, dum Pharisæos Hypocritas multis execrationis notis miuaciter perterruit. Inter quas ista, quę ad sepulchrorum structuram spectat, Mat. 23. Gene. 4. Act. 6. Mat. 23.

spectat, in prophetarum memoriam erectam extremum locum obtinere videtur. Illos arguens mendacij, cùm subindicat breui tempore futurum, quod Prophetarũ Domino allaturi essent mortẽ, vt multò magis credibile esset illos occisuros Prophetas. Subditq; se in die Pẽtecostes missurum Apostolos & Leuitas, quos prophetiæ, sapientiæ, & eruditionis scripturarum gratiis exornaret. Inter quos vnus Stephanus præcipuè eniteret. Quem Dominus mirabilibus donis locupletauit, vt sapienter & doctè per scripturarum traditiones legis præscripta interpretaretur: quem Iudæi tamen interfecerunt, vt parentum suorum implerent mẽsuram, qui Prophetas occiderũt, inter quos Abelum, & Zachariam Barachiæ filium, cuius meminit liber Paralipomenõn, truci morte mulctarunt. Quorum duûm exempla (vt illos vitæ anteactæ pœniteret) fortè proposuit, quoniam illorum sanguinis vltionem apertissimè sacra Biblia testatur. De illo namque legitur: videat Dominus, & requirat: de hoc autem sic, sanguis fratris tui clamat ad me de terra. Deinde Dominus noster assumpta Gallinæ alitis parabola, vt depósita cordium duricie vocem eius attentè audirẽnt, sic illos alloquitur, dicens: Ierusalem, Ierusalem, quoties ego volui congregare filios tuos sub alas, & tu præ tuæ voluntatis nequitia (quæ est malorum omnium caput & seminarium) ad me venire noluisti, & omne consilium meum pertinaciter despexisti, quodque longè peius est, incredulitatem incredulitati indies adiecisti, sicut benè prophetauit Isaias, dicens: Domine quis credidit auditui nostro? & brachium Domini cui reuelatum est? Has duas prophetæ querimonias hodie Christus insinuat, cum primum occisionis, & mox lapidationis meminit. Quæ vtraque in martyre Stephano absoluta esse intelligimus. Is enim primus in martyrij stadium descendens, calicem passionis dominicæ primus bibit, vt & mandatorum eiusdem Domini singulare præstaret exemplar, dum non sibi vindictam mortis, sed lapidatoribus ac interfectoribus veniam postulauit. Sic sanè oportebat esse primum Christi martyrem, qui secuturos martyres gloriosa morte præcurrens, non tantum dominici calicis esset prædicator, sed & patientissimæ lenitatis imitator: cui sese in pluribus comitẽ dedit. Ille quippe extra portã ciuitatis Hierosolymitanę crucis supplicio periit: hic verò ex eiusdem ciuitatis finibus extrusus est. Ille orando peccatis indulsit eorũ qui cruci eum affixerunt: hic pro lapidatoribus humi defixo vtroque genu regem gloriæ exorauit. Ille erat Angelus testamẽti, at hic Angelicam in vultu gratiam habuit. Ambo grauissimè accusantur de tẽpli euersione, & ambo falsam testium criminationem sunt perpessi. Ambos tandẽ referatos cœlos vidisse singulari prodigio sacris literis memoriæ proditum est: vt verè pro tantæ affinitatis symbolo dici possit: Lapidem tetigisse lapidem angularem illum, super quo Ecclesia sancta fundamẽtum erat habitura. O beati lapides, ex quibus erectum est templum Ierusalẽ cœlestis matris nostræ, quæ ex viuis prædestinatorum lapidibus ædificatur vt ciuitas. O dulces torrẽntis dominici lapides, ex quibus oleũ effusè manauit, vt in testimonium Domino altare Christi fidelium erigeretur. In quo vni Deo martyrum quotidie sacra persoluens incruentè summa pietate offert sancta mater Ecclesia, quæ tam gloriosi militis hodie lętatur corona. Etenim cùm in vocibus aliqua subsit ratio, qua facta hominum expressa personarum proprietate interpretamur, quis Stephanum apud Græcanicam dialectum coronã significare ignorat? illã scilicet coronã vitæ, quam, quia certamẽ præoccupauit, primus à Domino accipere meruit. Qui florem martyrij præuendicans, de corona nominis in coronam gloriæ translatus est, & vt diadema pulchritudinis gemmeis lapidibus cõtextus è terra traditus est in manus Christi: qui hodierno Euangelio (vt vidimus) huius præclari martyris cædem sub Abeli typo apposité proscripsit. Sed tempus est vt accedamus ad Actorum Apostolicorum sacram historiã, quam B. Lucas summa animi oblectatione cõplexus est: quæ lectio plurimum habet admirationis, & non minus continet dignitatis in mysterio. Initiò siquidem de Stephani castitate bonum exhibet testimonium, dum ad viduarum custodiam ab Apostolis præpositum fuisse cõmemorat. Qui & ipsum Fide, Sapientia, & Spiritu sancto plenum prædicat, vt qui vim fidei Christianæ in conspectu Regum terræ effuso sanguine ope spiritussancti sapienter esset testaturus. Etenim post aduentum spiritus paracleti credentium multitudo incrementũ erat susceptura à Domino quotidie in idipsum, vt salui fierẽt hòmines, per sapientiã, ac per verbũ Dei ad obediẽdum fidei.

Marginal references: Mat. 17. Act. 2. Psal. 67. Luc. 11. 2. Par. 24. Psal. 78. Apo. 6. Gen. 4. Psal. 94. Pro. 1. Ose. 13. Isa. 53. Rom. 10. 1 Cor. 8. Mat. 5. Deu. 32. Mat. 20. 2. Re. 2. Heb. 13. Act. 7. Luc. 23. Mal. 3. Act. 6. Mar. 14. Mat. 26. Luc. 3. Ose. 4. Eph. 2. 1. Cor. 3. Apo. 21. Gal. 4. 1 Re. 2. Ps. 121. Deu. 12. Isa. 18. Iac. 1. 1 Cor. 9. 2 Ti. 2. Can. 5. Act. 6. Ps. 118. Act. 9. 2. 6. 1 Cor. 3.

Adiungit huic plenitudini gratiam & fortitudinem: alteram, vt signa: alteram, vt prodigia in populo faceret. In quibus verbis non exile latet mysterium: quippe qui loquens Archangelus Gabriel dixit beatæ virgini: Salue gratia plena. Et idem Lucas iisdem verbis de Stephano
Luc. 1. locutus est, dicens: Stephanus plenus gratia: sed post excellentiorem modum Genitricis Dei, sublimius gratiæ genus in hoc martyre (Christum semper excipio) abunde magno laudum præconio lauda-
Psal. 87. tur. Cuius animus infuso libertatis Euan-
2 Cor. 3. gelicæ spiritu in lucem veritatis fortiter & strenuè prosiliit. Aduersus quam cœ-
Apoc. 2. lestis gratiæ fortitudinem, quidam Hebræi in Synagoga sathanæ educati, nec non ex variis gentibus, qui erant libertate donati à Romanis Cyrenes, Alexandriæ, Ciliciæ, Asiæque ciues furiosè insurrexerunt. At cedat pietati impietas, & iniquitas sibi mentiatur: non poterant, ait scriptura, resistere illi, sapientiæ & spi-
Psal. 26. ritui, qui loquebatur, dicente prius Domino omnibus amicis suis. Ego dabo vobis
Luc. 21. os, id est spiritum oris mei, & thesauros sa-
Io. 12. pientiæ Dei mei, cui nō poterunt resiste-
Coll. 2. re omnes aduersarij lucis. Siquidē diuina
Iaco. 3. doctrina, & sapientia quæ desuper est, in persecutionibus magis floret, quàm emoriatur, aut flaccescat: quæ dum premitur, crescit: dum contemnitur, proficit: dum superari videtur, tunc viget: quæ tandem
2. Cor. 12. quātò plus Tyrannorū fuitia vrgetur, tāto plus pietatem, & Christi nomen inclytum toto terrarū ambitu latè profitetur.
Act. 4. Adducunt martyrem mox in conciliū ma-
Psal. 25. lignantium, & gaudent illum in sua retia conclusisse. At frustrà iacitur rete, inquit
Prou. 1. Parœniastes, ante oculos pēnatorum: quoniam tunc vox liberior profunditur, &
Psal. 147. Spiritus sanctus totum sibi martyrem rapit. Ex cuius flatu copiosi latices fluxerunt, qui in Stephani ventre fecerunt fon-
Ioa. 7. 4. tem aquæ viuæ salientis in vitam æternam. Dum fœcunda, diuinaque oratione
Act. 7. illos primum Patrum ac Fratrum voca-
Psal. 18. bulo honestauit. Qui & compendiosa breuitate instrumenti veteris dispendia libe-
Genes. 12. rè enunciat, legemq; Domini immacula-
& 18. tam exponit, vt esset prædicator eius, cu-
Gene. 41. ius vastator esse denunciabatur. Et nacto
Exo. 13. exordio à fide Abrahami, Isaachi, & Iaco-
Psal. 315. bi in repromissionibus obsignata, singu-
Iosu. 13. larem Iosephi gratiam in Ægypto, ne ipsi necarentur, in medium profert. Cui annectit Moseos ministeriū, per quod Israëlitæ clarè effulgente diuina dispensatione in manu potenti traducti sunt in solitudinem. A qua egressi sub Iesu Naue introierūt in terræ olim promissæ possessionem, vsque ad Dauidis tempora. Cuius pacifico filio tantā gratiā largitus est Do- 2. Reg. 12.
minus, vt illi soli ædificium templi Hie- 3. Reg. 3.
rosolymorum visus sit concedere. Hæc sanè sunt Dei Opt. Max. beneficia erga populum Iudaicum, quæ generosus Leuita, magna dexteritate, & admirabili prudentia in memoriā reuocat. Qui paulum in Heb. 10.
irā succensus, illos spiritui sanctificatiōis contumaces appellat, ceruicosos corde, auribusq; incircuncisos, vocat pariter proditores & homicidas: quoniā eorū Patres in- 1. Cor. 4.
terfecerunt Dei prophetas, qui longo se- Luc. 1.
culorum tractu prędixerunt de felici ad- Tim. 2.
uentu iusti filij Dei (qui factus est nobis Sap. 2.
iustitia, vt in iustitia ambulantes, iustè vi- Psal. 111.
ueremus in hoc seculo) quem ipsi morte crucis turpissima condemnarunt. Quæ omnia cùm illi audierūt, euestigiò dissecti cordibus, dentibusq; tabidis fremere cœperunt. At spiritus plenitudo, dū Martyr oculos in cœlum attollit, illum in se rapuit: quum is, qui diuinitatis afflatur spiramine, conculcatis terrestribus, cœlebus inhians, videat gloriā Dei. Qua visa, etiam Iesum stantem à dextris Dei in illa vidit: stantem, inquam, & non sedentē Iesum vidit, vt magnam Christus suo athletæ exhibeat alacritatem. Vidit sanè il- Psal. 21.
lum, quem pessimi Iudæi in crucis ligno 22.
pendentem irriserunt: & vocat Filiū hominis, pro ratione honoris, vt illorū ne- Ioan. 15.
quitia retundatur, qui eum in mundo negabant: vt & illi è cœlo daret testimoniū Veritas, cui fidem in terris perfida impie- Act. 5.
tas negauit. Vidit filium Dei, non oculis Ephe. 1.
carneis, sed pectoris, quos Apostolus cordis oculos vocat. Quod cùm ex scripturis 2. Cor. 12.
Canonicis clarè elici nequeat, securè ambiguitati cum Pauli raptu committēs negotiū, nihil audebo temerè definire, sed silentio libēter præteribo. Idipsum dici arbitror de curiosa apertionis cœlorū theoria, quæ ad animorū profectū nihil valet. Psal. 57.
Redeo ad id, à quo deflexit oratio mea. Cùm isthæc illi audiuissent, voce petulanti rugientes aures suas ritu aspidum con- Esa. 6.
tinuerunt. Et meritò, non erant certè digni prophani animi cœlestes audire orationes, neque mentes corruptę Dei sacramenta suscipere. Inde factum est, vt vnanimi cōsensu impetū fecerint in ouē Chri- Mat. 10.
sti mansuetā, & corde rabido manu cædē Psal. 41.
conspirante cucurrerint ad lapides, iracūdè dicentes ad inuicem; quid sibi vult iste

iste iuuenis:fecimus falsum testimonium
Io.11. contra Dominũ suum, dum per Caypheos
diximus, Expedit vt vnus moriatur pro
Ier.11. populo: faciamus & nũc cõtra famulũ, di-
cẽtes: Exterminem⁹ eũ de terra viuentiũ,
& nomen eius non memoretur amplius.
Prò stupor, illi currunt ad lapides, & iste
currit ad preces: illi eiiciunt eum extra ci
uitatem hominũ, & ille eos allicit ad in-
gressum ciuitatis Dei, de qua gloriosa
Psal.86. sunt dicta. Tunc testes illi nequam, quò es-
sent expeditiores ad lapides iaciẽdos, po
Act.22. suerunt vestes iuxta pedes adolescentis
Sauli, qui neci ipsius consenserat. At offi-
ciosus adolescẽs orat pro Saulo, vt ad gra-
tiæ diuinę capessendam fiduciam spẽ no-
stram nutriret & foueret: nã dũ pro per-
secutore deprecatur, proculdubio suis cul
toribus salutaria suffragia pollicetur. O
Act.18. efficax oratio, quę de Saulo Paulum fecit.
Tit.1. Qui de discipulo fabularũ Pharisaicæ su-
Gal.1. perstitionis, factus est magister gẽtium in
Ro.11. veritate religionis nostrę. Qui è terra ere-
Ps.106. ctus est super cathedram seniorum Eccle
Heb.5. siæ, dũ in terra inclinatus Stephanus ex-
auditus est prę sua reuerẽtia in cœlis, qui
sub ingenti lapidum cumulo ait, Domine
Iesu suscipe spiritum meũ, vt sic imitare-
Ps.30. tur testem in cœlo fidelem, qui ęterno Pa
Luc.23. tri spiritum suũ commendauit. Quo dicto
Ps.30. salubriter ostendit Martyrum candidatos
2 Ti.2. exercitus ilicò euolare ad cœlos, & ani-
mas fidelium trãsmitti in manus Dei per
vnicum mediatorem Dei & hominũ Ie-
sum Christum. Nec simpliciter Stephanus
orauit, sed cum attentione, dum positis ge
nibus pro inimicis precatur, qui prius ere
ctè pro se exorauerat Dominum gloriæ.
Quis vidit vnquam huic simile? certè nec
Isa.66. primum est visus similem, nec habere se-
quentem. O incredibilis charitas, quæ nõ
1 Cor.13. quærit quæ sua sunt, nam in illa lapidum
ruina, quãdo quis poterat charissimorum
& domesticorum obliuionem capere, tũc
Heb.5. iste sanctus Domino suos commendauit
inimicos, dicens voce magna, & clamore
valido: Domine ne statuas illis hoc pec-
Psal.4. catum: plus namque illorum vicem, hoc
est scelera dolebat, quàm sua vulnera. Et
Cant.2. cùm hoc dixisset, obdormiuit in Domino.
Act.8. O beatum somnum pacis cum voluptate
Gen.50. deliciarũ Domini. Quid ista dormitione
Nu.20. quietius & pacatius? per quam absorptus
Deu.34. in abyssum charitatis spirit⁹ Martyris in-
2 Mac.13. ter Dei brachia tutius quiescit, corpus ve-
Ps.67.33. rò cum planctu officiosè sepulchro com-
4 Re.29. mittitur: sicut mos erat Patrum antiqui
2 Ma.15. testamenti mortem sanctorum deplorare

cum fletu, & vehementi luctu solennes
exequiarum pompas celebrare. Etenim
Dominus virtutum mirabilis agnoscitur Ps.115.
in sacris electorum suorum reliquiis, dum
per illorum merita & preces, fideles suæ
protectionis munit auxilio. Testantur
profectò vetustissimi æquè ac grauissimi
Patres summum rerum omnium opifi-
cem Deũ per huius sancti preciosam mor
tem cęcis visum restituisse, prodagra, fistu-
la, lithiasique affectos curasse, plaustro
obtritos solidasse, ac tremulos firmasse:
quodq; idem Dominus excitauit mortu-
os ad vitam, & multos ægrotos ad sanita-
tis robur reuocauit. Verùm enimuerò cũ
sanctos viros non solum ob oculos nobis
Christus obiiciat vt illos precemur, sed vt Ps.31.
illorum vestigia sectemur & imitemur, 1 Co.4.11
Ideò columna veritatis Ecclesia, & Chri- Heb.13.
sti sponsa (cuius spiritu gubernatur vsque 1 Ti.3.
ad seculi consummationem) singulare hu 2.Co.11.
ius Martyris hodie fidelibus suis propo- Ioa.16.
nit exemplum, dum in sacro Liturgię of- Mat.28.
ficio (collectam vocat ecclesiasticus vsus)
sic orans, dicit: Da quęsumus Domine imi Pro.23.
tari quod colimus. &c. Ecce nunc Patres Ro.12.
amplis. tempus imitationis acceptabile, Isa.49.
ecce nunc dies salutis. In hac quippe so- 2 Cor.6.
lenni die summus Hierarcha & Pontifex Heb.9.
futurorum bonorum Christus, non sine Ioa.21.
mirabili, singularique prouidentia in pascẽ
dis ouibus Ecclesiæ suæ de tanto pastore
prouidit. Pium inquam Pont. Max. intel-
ligo. Cuius creationis in Pontificatus api 1 Ti.4.
cem hodie biennium agitur, & absolui-
tur: cuius vel pietas ad omnia valet: Dũ
in tanto Religionis Christianæ turbine, Rom.12.
quantum in ipso est (liceat vera mihi di- 2 Co.11.
cere) nutanti Ecclesiæ omni pietate & Io.10.
officio opem præstare videtur. Qui no- 1 Re.2.
ctu diuq; incumbens solicitudini omni-
um Ecclesiarum, vt boni Pastoris, ac Epi-
scopi animarum nostrarum officio ritè
fungatur, diligentissimè curat exorta dis-
sidia componere, & pacem quasi inter-
mortuam ab inferis reuocare. In quo pa-
trando ministerio admirabili solertia (pa-
ce aliorum dixerim) viros fide, sapien-
tia, & pia eruditione præditos, ad nostri
seculi refellendos errores in sui nomi-
nis legatione delegit. Vos, vos itaque
Apostolicæ Sedis lectissimos Proceres Luc.1.
obsecro per viscera misericordiæ Dei no- Ps.18.
stri, qui heri visitauit nos oriens è sum- Isa.53.
mo cœlorum cardine, qui attritus est Rom.4.
propter scelera nostra, imò qui & resur-
rexit propter nostram iustificationem: vt
scilicet DEI gratia suffulti sancti Pa-

ſtoris animum opere cõpleatis, & cũ tot Patrum Antiſtitum cuneis Stephani charitatem imitemini, vt pro aduerſariorum fidei conuerſione (quos tantum cauſa religionis fecit inimicos) Deum totius cõſolationis noſtrę abſq; vllo temporis diſcrimine orare velitis: vt quotquot annos 40. & amplius diabolica fraude hæreſeõ ſunt decepti, Chriſti gratia à Sathanæ laqueis abſoluti reſipiſcant, & euadant ab interitu mortis æternæ, quoad vixerint in vna Arca Noë, quæ fuit typus vnius Eccleſiæ, ſic loquente ſpiritu ſancto in Pſalmis, Deus qui habitare facit vnanimes in Domo, ſcitis enim quod ſumus inuicem membra de membris ſub vno capite, quod eſt Chriſtus Deus: qui mandauit vnicuique de proximo ſuo. Recogitate precor, quòd cùm ſit vnus Deus, qui creauit omnia: & vna Eccleſiæ catholicæ fides, ſicut docet ſpiritus ſanctus in Càticis: quam portę inferi labefactare non valent: quis niſi Chriſtianus in Chriſtiani ſalute, tanq̃ ſibi propria non ſemper lętetur, aut quę fraternitas in fratrũ gaudio nõ vbiq; gratuletur? In Chriſti nàq; cultoribus mens iuncta, & indiuidua concordia eſſe debet. Facite vt Sathanas, (qui fuit homicida ab initio, & in quem omnis iſthæc cauſa reiicienda eſt) tanti exercitus vniti fide non ficta, & charitate de corde puro retundatur, & draco ille ruffus ſummum Apoſtolorum coryphæũ, & milites Chriſtianæ Reip. euigilare intelligat. Sollicici eſtote pro virili veſtra ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis, & ſaluberrimis Dei cõſiliis admoniti in hoc anno nouo, quæ eſt corona benignitatis dominicę, preſſuras fratrum errantium in ſpiritus nouitate, id eſt, fraternitatis mutua dilectione releuare. Hoc eſt etenim infirmos in fide aſſumere: inquietos ſpiritu lenitatis vt fratres corripere, & alter alterius onera portare, vt Chriſti lex adimpleretur: ſic nàq; facilius ad Chriſti Eccleſiã, à qua ad tempus receſſerunt, ouanti animo redibũt, & eorum mentes ab errorũ caligine expiabuntur. Quę eſt melior & maior cura Præpoſitorũ, quàm medela ſalubri ſauciis ouibus fouendis prouideri, dicente Dño Samaritano in Euangeliis: Nõ eſt opus ſanis medicus, ſed male habentibus? Non patiamini quæſo oues Chriſti, quas ille precioſo ſanguine redemit, crudeliter ſine medicamentis deſpici ac calcari. Ne vobis obiiciatur à Domino, quod ſit per prophetam: Oues meas, dicit Dominus, non pauiſtis: quod infirmatum erat, non confortaſtis: quod errabat, non reuocaſtis: quod perierat, non requiſiſtis. Quapropter date illis per omnia multiformis gratiæ & ſapientiæ Dei ſacramenta, & fidei catholicæ veritatem elucidate, vt ſimul nobiſcum dulces cibos ſanorum dogmatum capiant: & antiquus ſerpens, qui hucuſque diuiſit inter fratres in opprobrium ſempiternum ſub pedibus veſtris conteratur. Eia agite ſperemus omnes in Domino, imò & ſpe gaudere debemus, quòd poſt lachrymas ſuccedent gaudia, & poſt tenebras videbimus lucem fratrum noſtrorũ. Idẽ eſtenim Dominus, qui percutit, & qui ſanat: qui mortificat, & viuificat: qui ducit ad inferos, & reducit. Quis namq; ſcit (vt quidam ex Eccleſiæ propugnatoribus in Domino confidẽs flagranti charitate piè ſperat, & in ſpem contra ſpem piè credit) quod ſicut ille, qui Chriſtum hodie in Stephano perſecutus eſt, factus eſt poſtea Chriſti vindex acerrimus: ita & iſti agnita veritate in hac œcumenica Synodo legitimè in ſpiritu Dei congregata, futuri ſint fidei Catholicæ longè potentiſſimi patroni & aſſertores, quàm hactenus fuerint noſtri orthodoxi Patres? Vt ſic terra propediem (curàtibus illis tenere in Eccleſia Catholica id quod ſemper & vbique hæreditaria Patrũ traditione ab omnibus creditum eſt) futura ſit vnius labij lectio, & omnes idipſum vno corde, vnoq; ore ſentiamus, nec ſint in nobis ſchiſmata: ſed in eadẽ permanẽtes regula, gaudeamus in Domino, & iterum gaudeamus, nec non pſallentes Deo in cordibus noſtris hymnis, & canticis ſpiritalibus dicamus: Ecce quàm bonum, & quàm iucundum fratres habitare in vnum. Nã qui perierant inuenti ſunt, & qui mortui erant, ad vitam redierunt ſempiternam, qua hodie glorioſus martyr Stephanus cum aliis ſanctis ciuibus fruitur in regno cœlorum.

Ei autem, qui potens eſt Eccleſiaſticam Hierarchiam in ſuo ſeruitio conſeruare, oppugnatores veritatis Catholicæ in obſequium fidei, humiliare, & actiones huius ſacroſancti Concilij aſpirando præuenire, & adiuuando proſequi, ſit gloria in Eccleſia, & in Chriſto in omnes gentes ſeculi, nunc, & in diem æternitatis. Amen.

DIXI.

PAVLI GVIDELLI *TRIDENTINI ORATIO, ad Patres Concilij Tridentini habita, Anno* 1561.

SI Quod vnquam fuit tempus (Sanctissimi Præsides, optime atque integerrime Princeps, amplissimi Patres, Auditores ornatissimi) si qua vnquam sese obtulit occasio, In qua vniuersa Christiana Resp. ob aliquod singulare ac immortale beneficium susceptum Deo Opt. Max. quàm maximas gratias agere, eique hostias laudis offerre debuerit, hi profectò, hi, inquam, sunt illi dies, in quibus fausto, felicique omine, festa, solennique pompa omnis sexus, omnis ordo, omnisq; ætas apertissimum gratissimi animi argumentum erga diuinā clementiam in medium afferre iure merito compellunt. Cùm nunquam antea melioribus auspiciis lacta fuerint vniuersæ nostræ salutis fundamenta, quàm hodierna die: quandoquidem clementissimus ille ex alto tandem prospexit, tantasque Christiani populi calamitates miseratus, vos P. A. duces dedit, & moderatores rerum omnium, quæ ad peragendum publicæ salutis negocium in sacrosancta hac Synodo maximè spectare videntur. Eò namq; sæuientis Herodis, insanientisque Sathanæ impetus, rabies, crudelitasq; peruenerat, vt in Christum Domini, sanctámque eius sponsam, Aquilone suscitato, vniuersi Christiani orbis meliores partes mortifero execrandarum hæresum, & sectarum veneno, ac contagione infecerit: à sacro, pio, veterique illo, nobisq; à sanctissimis patribus per manus tradito, benè, beateque viuendi instituto auerterit: &, quod reliquum est, maximum adduxerit in discrimen. Quod quale, quantumq; sit, cùm ex eo cognoscere potestis, quòd amplissima regna, potētissima imperia, maximæ prouinciæ & regiones, innumeræ ciuitates, & oppida ab orthodoxa fide, veraque pietate defecerunt: tum ex eo, quòd domus, patriam, parentes, charissimosque penates dereliqueritis: hucque ex remotissimis orbis partibus conueneritis: non vt de priuatis commodis, non vt de focis, aut laribus: sed de communi omnium salute, & de Dei Opt. Max. honore ac gloria strenuè ac viriliter agatis: omnemque motum, ac impetum animorū vestrorum ad sacrosanctæ Ecclesiæ dignitatem tuendam, ab omni alia cogitatione traducatis, vestrámque ac eius maiestatem in tanta hominum & temporum perfidia retineatis. Id quod præclarissimè præstiteritis, si omnem moram, omnes inducias, omnemquè cunctationem abstuleritis, maximum illum Alexandrum imitati, qui nihil ægrius, quàm moram patiebatur. Quando vnum, idque potissimum tantis calamitatibus remedium in celeritate videtur esse positum, & collocatum: alioqui labentis religionis rem & fortunas eò breui maximo vestro cum dedecore deductas conspicietis, vt nulla amplius auxilia, præterquàm lachrymæ, possint ab hominibus expectari. Etenim quia tam durus, vel potius ferreus, qui fletum & lachrymas in tantorum malorum, tantarumq. Tragędiarum fœdissimo aspectu, turpissimaque recordatione contineat? dum verum, & germanum Dei cultum, cui prima semper officia boni quiq; debuerunt, impij nostri hostes tollere conantur: quo violato, nedum sublato, tollitur omnis humanarum rerum delectus, salusque, & beatitudo vniuersi Christiani gregis periclitatur. Vnde factum est, vt nunquam antea Christi Ecclesia vel vigente Arrio, Manichæo, Pelagio, Nestorio, Eutiche, Donato, reliquisque eiusce notæ hæresiarchis, grauioribus periculis fuerit exposita, turbulentioribusque tempestatibus agitata, quàm hodierna dies ita vt omnia dira, omnia prophana, omnia portentosa præteritorum temporum inuenta in præsentiarum reuixisse, in vnumque coacta conspirasse videantur in dilectam Domini, eiq; immaniora bella indixisse, acerbioresque clades intulisse, quàm olim Claudij, Nerones, Domitiani, vniuersæque tyrannorum acies, dum florentem illam, licet adhuc adulescentulam, districtis gladiatorum, tortorum, & carnificum gladiis, vncis & aculeis insequerentur. Nec profectò credendum est eos ipsos Gothos, Hunnos, Vandalos, & Scytas, acerrimos ex professo Christiani nominis hostes, tantas clades, tantasque strages rebus nostris ferro, flammis, depopulationibus, deuastationibus, & cædibus attulisse, quantas impius ille Sathan caput Ecclesiæ aggressus, & fastigium domus Domini sua intulit impietate, atque licentia: cum illi in agros, in oppida, in ipsasque tantummodo virorum corpora, aperto Marte fuerint

grassati: at hi, veluti omni insidiarum genere armatæ vulpeculæ, dolo malo, fraudibus, technis, phaleratis verborum lenociniis, truculentaque plerunque armorũ rabie in ipsas Dei imagines, animas scilicet nostras fuerint debacchati, omnia defœdendo, & conspurcando, à sacra, totque seculorum vsu & consensu confirmata doctrina dissentiẽdo, sibi populi Dei, pietatisque ministerium vindicando: & (si Diis placet) pollicendo se ex tenebris, & vmbra mortis erecturos, in lucemq; daturos sacrosanctam hanc, quam nos incolimus, & veneramur Ecclesiam: quamque artifex ille sapientissimus sibi fundauit, & ædificauit in fundamentis Syon opere sanè admirando, non in exercitu, aut robore, sed in spiritu super lapidem primarium, probatum, angularem, prætiosum, qui factus est in caput anguli: quamuis eum antea reprobassent ædificantes: quasi verò prophanis hisce impostoribus nouã nescio quam Babylonem molientibus maior adhibenda sit fides, quàm ipsi veritatis parenti, qui vt dispersiones Israel congregaret in vnum, nempe mysticum Ecclesiæ corpus, cùm aduenisset plenitudo temporis, se cruci, mortique obtulit, quò nobis certam salutis viam, veram lucem, apertamq; veritatem ob oculos poneret. Quasi verò credendum sit ideo Christum Iesum exisse ab æterno patre, tot tantaq; incommoda, tormenta, & cruciatus adiisse, vt Apostolis, primisque illis Ecclesiæ Proceribus sublatis, iterum ei in antro Trophonij, in Democriti puteo, in cymeriis speccubus esset delitescendum, donec post mille quingentos & amplius annos vnus cum nefandissima sua schola, vnus, inquam, impurissimus Lutherus insurgeret, qui eam ipsam omni (quod aiunt) impietatis genere defœdatam ad antiquũ genuinumque candorem reuocaret, in pristinamque libertatem & maiestatem vindicaret. O mores, ô tempora, ô anilia deliramenta, ô capita planè detestanda. Siccine credendum est æternam patris sapientiam charissimæ sponsæ consultũ voluisse? Nónne hoc perinde esset, ac si mercator pro prætiosa margarita comparanda, nullis laboribus, nullis ærumnis parceret, omnesque licet quàm maximas & opes & fortunas erogaret: vbi autem voti factus esset compos, in profundum abyssi illam abiiceret, atque demergeret: quo quid stolidius, quidve dementius posset vnquam excogitari? At cùm vsque adeo nostri hostes, perniciosissimi professò Sathanæ satellites sint stupidi, contumaces, atque rebelles, vt Dei dicentis, Ecclesiæ admonentis, validarum rationum conuincentium vim, vocem, dignitatem, & auctoritatem contemnant, deberent saltem syncero mentis examine scrutari, & contemplari quis ipsius sanctæ Ecclesiæ fuerit & cursus, & status à Christo passo ad hæc vsque tempora, vt inde manifestò cognoscerent, quantum à scopo, ab ipsaque veritate aberrarent. Primò namque primi illi Apostoli, Apostolorumque discipuli omnes æquè, atque validissimi duces & antesignani, in proprio sanguine, propriisque vitæ meritis, perinde ac in viuis & prætiosis lapidibus per. 350. annos ineffabile ipsius pietatis, & religionis iecerunt fundamentum: deinde apertius Christi Iesu imperiũ cœpit orbi innotescere, cœperũt tẽpla aperiri, Christusque ipse publicè prędicari: quod antea minimè licuerat ob tyrannorũ, mortisq; formidinẽ: tuncq; (iuxta Prophetę vaticinium) multiplicatum est eius imperium. Et quãuis religiosissimo Cõstantino è viuis recedente, filius eius Constantius Arriana hęresi fuerit infectus, Ecclesiam vexauerit, Athanasium, Hilarium, compluresq; alios Ecclesiæ Heroas in exiliũ miserit, & relegarit attamẽ Constantino sublato, apostataque Iuliano interfecto in bello, quòd aduersus Persas susceperat, reddita est pax Ecclesiæ per Iouinianum, ab hocque Iouiniano ad vsque Caroli cognomẽto Magni tẽpora, omnes pij Cæsares, religiosiq; Principes se sanctæ Romanę Eccl. subditos esse iuxta Nicenę Syn. sanctiones professi sunt. Id quod præclarissimè omnium Valentinianus Iouiniani successor, cùm Mediolanẽsis Põtificis instaret & electio, his verbis declarauit. Talem (inquit) nobis in Pontificali instituite sede, cui nos, qui gubernamus imperiũ, nostra capita submittamus, & eius, dum veluti homines deliquerimus, veluti curantis medicamina suscipiamus. Hoc ipsum præstiterunt in Synodo Nicena Constantinus, senior Theodosius in Cõstantinopolitana, Theodosius iunior in Ephesina, & Martianus in Calcedonensi. Accedat diuus ille quoque legum conditor Iustinianus, qui si in hisce, quæ ad veram pietatem spectant, aberrasse credatur, vix fieri poterit, vt in legibus condendis, orbique promulgãdis piè sancteque senserit. Nónne hic in epistola, quam Constantinopolitano celebrato Concilio ad vniuersas gentes, & populos direxit, sanctæ Romanæ Ecclesiæ sta-

sia statutis,& sanctiōibus se supposuit:nō ne dictorum quatuor Conciliorum edicta & decreta confirmauit,mandans omnibus,vt eisdem parērent, ac obtemperarent, omnesque leges quas promulgauerat,Ecclesiæ censuræ subiectas esse decernens?Nec ab hoc sacro pioque instituto aberrauit iunior Constantinus,qui anno circiter centesimo & quinquagesimo post Iustinianum cùm imperasset, habitis de more maiorum comitiis in vrbe regia, Monothelitas hæreticos, quorū Pater & auus fautores fuerant, penitus deleuit,téplàque omnia ab eis euersa à fundamentis instaurauit. Hęc autem omnia idcircò fusius dicta veli Patres, existimetis,vt intelligant prophani Græcos Cęsares ferè omnes Romanæ Ecclesiæ protectores fuisse vsque ad magni Caroli tempora:tunc siquidem vexata,agitataque Ecclesia,nullasque suppetias afferente Grǽco Cæsare, Stephanus Pontifex Pipinum Frācorum Regem accersiuit, & Leo, & Adrianus Carolum ipsum cōtra Astulphum,& Desideriū Longobardorum tyrannos,quibus profligatis,atque deuictis,vt tanto beneficio parē gratiā referret Adrianus, coacto Romæ Concilio C L. patrum, imperium à Michaele Cæsare Græco in Carolum trāstulit: cumque non multò pòst ab impiis Romanis iterum perturbaretur Ecclesia,nullamque opem ferret Ludouicus Caroli successor, Leo septimus genere Germanus,Othonem primum Saxonum ducem in Ecclesiæ subsidium euocauit, eumque compressa hostium temeritate Imperij diademate decorauit. Huicq; & secundus,& tertius Otho continua seriē successerunt, tuncque per Gregorium quintum natione itidem Germanum inuecta fuit Cæsarum electio per septem Germaniæ Principes, quæ in hanc vsque diem perdurat,& tādiu perdurabit, quoad Christi fidelibus expedire iudicauerit sacrosancta ipsa Romana Ecclesia,quę supremum gradum, & primas in Imperio iure merito sibi vendicat,ob causas,& rationes,quas & quamplurimas,& validissimas vel ipse ego,licet asymbolus,& penè prophanus,in medium afferrem,ni téporis angustia me deterreret, néue(quod Prouerbio aiunt) Athenas velle portare noctuas viderer, susque Mineruam docere. Nam quemadmodum & Gallis,& Germanis Ecclesiam,eiusque moderatores Imperium tradere, sic & illud ipsum illis auferre potuerunt.Sic Zacharias Pōtifex Francorum Regem regno priuare, omnesque regni proceres à fidei iuramēto absoluere potuit. Sic Innocentius tertius Othoni quarto Imperium abstulit,& Honorius Federicum secundum de eiusdem Imperij sede deposuit.Nec id perperam factum existimet quisquam,arbitratus ad Ecclesiam spiritale tantum Christi regnum spectare,cùm coporeum & téporarium ex spiritali & perpetuo dependeat nō secus ac omnes corporum actiones ex ipsa anima. Et quemadmodum corpora ipsa per animam consequuntur virtutem,vim,& functiones, ita & temporaria Principum imperia vim, virtuté, & maiestatem consequuntur per ipsum spiritale Christi,Ecclesiæque Petri,eiusq; Pontificum Imperium:contra quod nunquam præualuerunt portæ inferi,quæ nihil aliud(meo quidē iudicio) sunt quàm ipsæ aulæ, &curiæ tyrannorum, à quibus omnium errorum,qui militantem Ecclesiam inuadunt,causæ semper exoriuntur: cùm ad huiusmodi Principes,& tyrannos omnes hæretici,omnes impij, & facinorosi, non secus ac ad sacram aram,extremamque anchoram confugere consueuerint. Quod tum hac nostra perdita tempestate vidimus,tum temporibus Manfredi,Conradini,& Federici,qui cum hæresum defensores extitissent, ex Sapientiæ sententia,diræ fuerunt consummationis: quoniam Dominus Deus cœli suscitauit regnum hoc,quod in æternum non dissipabitur,nec populo alteri tradetur,& ipsum comminuet vniuersa regna, stabitq; in æternum,vt euellat,destruat, dissipet; disperdat, ædificet, & plantet. Ex dictis modo consideret illa olim Romanæ maiestatis propugnatrix & amplificatrix Germania, an maiorum suorum virtuté, gesta,facinora,exempla,& merita vel sequantur, vel æmulentur, an potius toto (quod aiunt)cœlo à scopo aberrantes degenerent.Resipiscant quæso, & dent honorem,& gloriam Deo suo, nec amplius tot ineptiis, quas suggerente Sathana adinuenerunt, mētes piorum implicent. Adeò enim inanes,pueriles, absurdæque esse conspiciuntur, vt à nullo viro bono, nisi maximo cum stomacho audiri posse videantur,cùm damnatos,explosos,& toties exsibilatos veterum hæreticorum,gētilium,& philosophorū errores nobis iterum,perinde ac diuina oracula,obtrudere laborent. Quid enim aliud moliuntur dum humanæ voluntati libertatem adimunt,nisi vt impiam illam, & prophanā Zenonis,Democriti,Carneadis, reliquorumque

rumque, Stoicorum opinionem nobis inculcent? qua asserebant omnia certa lege stare, de necessitate, fatoque euenire. Id quod non modo sacri ordinis viri eruditi, verùm etiam ipsi mundi sapientes cõfutarunt, dicentes omnia quidem fato cõtineri, non tamen omnia fato esse decreta: fatumque ipsum nequaquam dicere, hic talia faciet, hic talia patietur: sed legis instar in hanc sententiam personare: Quæcunque anima hæc vel illa fecerit, hæc vel illa vel promerebitur, vel feret. Quæ autem nostras actiones consequuntur, ab ipso fato perficiuntur. Quid præterea contẽdunt, cùm nullis honestis actionibus ad immortalitatem comparandam opus esse asserunt, nisi vt Epicuro, Aristippo, Cyrenaicaque turba longè sordidiores in huiusce ærumnosæ vitæ proscenio, atq; theatro, luxu & ocio marcescentes, Sardanapalos tantum agamus, & Philoxenos? Sed ne singula huiusce pestilentis hydræ capita, ne dicam deliramenta, recensere, actaque agere videar, vos videtis. P. A. vt hæc Chyronia vlcera, hęc Thelephia vulnera irrepserint in intima vsque præcordia ipsius pietatis & religionis, cui vestris genibus aduolutæ, vestramque opem & auxilium imploranti, ni quantocunque fieri potest consilio & auxilio medelam & antidotũ præsentissimũ afferatis, periculũ & sanè verendũ imminet, ne vehemẽtissimus hic Aquilo irruẽs à regione deserti concutiat omnes angulos domus nostræ, néue Dominus Dei cœli det hanc nostram Hierusalem in aceruos arenę, in cubilia draconũ, in solitudinem, & desertum, ita vt sanctissimo Ioseph vnà cum puero & eius matre iterum in Ægyptum sit fugiendum: Ecclesiæque in Tyrum & Sydonem, in exteras gentes, in extremos nuperque repertos Indos sit transmigrandum, omni nobis tum adoptionis, tum hæreditatis cœlestis spe penitus sublata. Curate igitur P. A. curate pro veteri illa, & sacrosancta inter vos, ipsamque Ecclesiam coniunctione, pro singularique vestra humanitate, vt quibuscunque rebus poteritis (poteritis autem omnibus) languentis religionis rationibus prospiciatis: eam enim de vobis, vestraque diuina virtute concepimus spem, vt longè melius quæ ex re nostra sint vos perficere, quàm nos exoptare possimus: si præsertim vos ad hanc rem adiutores habuerimus, susceperitisque hanc procurationem, & vobis gloriosam, & Christianæ Reipubl. maximè vtilem. Neque enim fieri potest, vt vos in ocio, & illa in pace possit quiescere: & quò fœdius ac indignius ré & rectissimam & honestissimam impudentissimorum hominũ temeritas violat & audacia summo cum Reip. detrimento, eò studiosius & ardẽtius illis resistere, & vniuersæ Reip. consulere vestri muneris est. Quo peregregiè fungemini, si intellexeritis vos supra omnia opera manuum Domini, supra cœlorum vertices, supra ipsos Angelicos ordines esse constitutos, atque adeo verè maximos, & non minores esse mundos, contrà quàm veteres illi somniarint, si cognoueritis vos factos esse spectaculum mundo, Angelis, & hominibus, qui vos amant, & quærunt quod laudent in vobis. Et quemadmodum in vnum solem reliqua sydera intuẽtur, vt inde charissimam lucem hauriant: sic in vos vniuersæ Christianæ Reip. oculos & ora esse conuersa, si memineritis vos esse genus illud electum, illudque regale sacerdotium, quod Apostolus prædixerat gentibus datum iri, vt annuntiaretis laudem & virtutem illius, qui de tenebris eduxit & euocauit vos in admirabile lumen suum: si denique vos non latuerit vestra nomina nihil aliud sonare, præter quàm Reges, inspectores, consultores, speculatores, custodes, vltores, & propositi compotes: cùm eadem mens, idemq; animus vobis esse debeat in Ecclesiã Domini, qui Principibus & Regibus in subditos: & eo ardentior, quo ne omnes quidem humanæ res cum minima diuinarum rerum portiuncula sunt comparandæ. Incumbite igitur, per Deum immortalem, incumbite in hanc curam & cogitationem, ipsamq; pietatem, religionem, Ecclesiam, bonosq; mores, quæ olim à Deo Opt. Max. à vestrisque maioribus summo omnium cum studio & contentione, vobis intacta, inuiolata, impollutaque tradita fuerunt, vestræ fidei, vestrę pietati, vestræque bonitati etiam atq; etiam commendata esse intelligite. Et si Dei, & hominũ gloria vos delectat, in eo potissimum virtutum genere & campo animorum vestrorum vires & magnitudinem exercete: quod cùm rebus nostris penè perditis præsentissimum attulerit auxilium, vobis amplissimam dignitatem, immortalemque gloriam sit allaturum: quandoquidem omnem eam diligentiam, solicitudinem, & animorum propensionẽ, qua in hac causa vsi fueritis, & præsens ętas, & vniuersa posteritas diuinis prosequetur honoribus, & admirabitur. Huc (quæso) ad pietatẽ confirman-

firmandā & amplificandā oēs neruos dirigite, sola religionis salus vobis ob oculos versetur, tanquā è specula ad eius cōmoda & ornamēta prospicite: vos in eius periculis propulsandis solertissimos & fortissimos præbete, eumq; animorū ardorē in ea tuēda exhibite, vt vniuersis terrarū orbis fateri cōpellatur, nullos vnquā neque præsentibus, neq; præteritis tēporibus eius amantiores extitisse, ardentiorique eam charitate fuisse prosecutos, quàm vos. Vos felicissimos, vos beatissimos fore existimate, si omnia consilia vestra, omnes actiones, omnemque vestram virtutem in pietatem, in Ecclesiam, in ipsumque Deum Opt. retuleritis: cùm nulla videatur censenda, nec appellanda virtus, quæ in Deum, perinde ac in summum & incommutabile bonum non referatur. Insurgite alacres in hosce perditos & delirantes homines, nec vllas eorum amplius vel minas, vel insidias extimescite: nam illi vbi primos impetus effuderint, veluti vespæ, & crabrones emisso aculeo illico torpescent. Et si honestum est ob communes fluxas, & ferè inanes hominum vtilitates nullos labores, nullaque pericula euitare, quæ qui faciunt, hi maximè naturæ bonitatem præseferunt, hique ad communem omnium vtilitatem, salutem, & ornamētum se natos esse recordantur; quantò honestius & præclarius existimare conuenit id facere non propter homines solum, sed propter Deum, propter seruatorē, propter Christum, qui nullo à nobis officio prouocatus, præterquàm quod amplissima, immortaliaque antea in nos contulerat & beneficia, & ornamēta, vltrò se nostri causa morti dedit, quique charissimam sponsam hisce perditissimis temporibus adeo torqueri & lacerari permittit, vt nullum eius sit membrum, quod non sit fractum, deluxatum, debilitatúmue: quo vos P. A. situm & squalorem è diuinis vestris mentibus excuteretis, dormientisque vestræ virtutis aliquod præclarissimū specimen ederetis. Nam quemadmodū bonus agricola, vt tandem omniū laborum suorum frugem & mercedē consequatur, spicas & paleas ad ardentissimos solis radios expositas, assidua, validaque trituratione cōtundit: & pigmentarius, vt ex musco, myrrha, cynamomo, reliquisq; aromatis odoris suauitatem eliciat, ea in æneo vase assiduis ictibus terit, ignique admouet: sic Christus Dominus in Ecclesiam, vosq; eius pastores, permisit vt tam dira, tamque execranda hæresum flagella & tormenta anni

insurgerent, vos exagitarent, contunderent, ac excruciarent, quò fructum, odoremque Deo dignū aliquando in lucem daretis. Rebus itaq; omnibus fulgentissimū lumen afferte, recondita nudate, abstrusa aperite, dubia certa efficite, corrupta instaurate, memoria repetentes illud in religione & pietate, vitiis hominū inualescentibus, vsu venisse, quod in speciosa, & scitè quidem depicta tabella, quæ lucē illam & nitorem coloris primi sensim amisit, locisque aliquot est suis deleta: quæ si non est pingēda denuo, est certè & situ & squalore deterso instauranda, & quod interlitū est, à vobis est illustrandū: & si hactenus tū fatali grassantiū bellorū lue, tum nostrorū Principum discordia atque socordia segniores in hāc rē, quàm par erat fuistis, nunc alacriorē impendite operā: & quò plus recessus vobis assumpsistis (quod clarorum virorum est maximè proprium) eò nūc vehemētiores impetus edite, hásque vestras potissimū esse partes ducite, vt agatis de Dei cultu conseruādo, de pietate propaganda, de animis conciliandis, & de pace, & concordia in domo Dñi cōfirmanda. Hoc siquidem immensus ille in nos oēs Dei Opt. amor, & charitas: hoc immortalia eius in vos collata, & beneficia, & ornamenta: hoc naturæ leges, quibus supra, infraq; gubernantur: hoc gentiū iura, & instituta: hoc fides: hoc pietas: hoc religio: hoc deniq; maiorū nō modò nostrorū, verum etiā & gentiliū, & ethnicorū & gesta, & exēpla expostulāt atq; cōtendunt. Quandoquidē tantū fuit studiū priscis illis, & præsertim Romanis, & seruandæ & amplificandę religionis, vt ei supra omnem hominum opinionem, omnē summum imperium semper cesserit: ita enim se rerum potituros arbitrabantur, si diuinæ potentiæ & bene & constāter fuissent obsecuti. Nec vobis, vt potè viris fortissimis, iisdēq; sapientissimis quàm maxima, validissimaq; præsidia & auxilia defutura vereamini. Aderit primo clemētissimus ille rerū oīum parens, & creator Deus, qui cùm semper faueat, præstoque sit iustis cœptis, sanisque conatibus, in medio vestrûm non commouebitur: adiuuabit vos mane diluculo, & aquis ex libano maximo cum impetu fluētibus cōsolabitur vos, sanctamq; Ecclesiā: quam licet interdū castiget propter electorū exercitationē & salutē, nunquā tñ eā morti deuouet, sed de portis mortis exaltat illā, vt annūtiet oēs laudes eius in Syon: quiq; & multas & malas tribulationes ostēdit illi,

cõuersus tamen viuificat eã, & de abyssis terrę iterũ educit eam. Aderit Pius quartus Pontifex Maximus, acerrimus, sapientissimusque Petri Nauiculę defensor, & gubernator solertissimus, vigilantissimusq; Christiani gregis pastor, absolutissimũ sanctitatis, omniumq; bonorum exẽplar, qui quàmprimũ vno omniũ purpuratorũ Patrum voto in Christi, Petriq; successorem, Ecclesiæque moderatorem est cooptatus, nihil antiquius habuit, quàm vt vos P. A. in vnũ cogeret, quò tam diri serpentis caput contereretur, tantisque calamitatibus consuleretur. Aderit Augustissimus ille Ferdinãdus Cęsar, quo principe nemo vnquam Romano imperio obtigit vel clementior, vel prudentior, vel sapientior, vel per omnem pietatis, iustitię, reliquarumq; virtutũ laudem immortali Deo charior, vel hominibus acceptior. Hic est ille diuus Ferdinandus, qui alacriori animo, maioribusq; conatibus, quàm vllus vnquã anteà Cæsarum, religionis, Christianique imperij decus aduersus crudelissimos Barbaros est tutatus: vtpote qui cernens propriis humeris, perinde ac Herculeis, vniuersæ Christianæ rei molem esse impositam, aduersus Othomanorum, vniuersiq; Orientis districtos gladios, infestissimaque arma, aduersus hosce etiã sanctæ religionis corruptores semper se obiecerit, veluti validissimũ murũ, munitissimumq; propugnaculum, eosq; toties represserit, atq; confregerit. Huius profectò diuini Imperatoris opera ac industriã factum iri & breui speramus, vt & Mahumetici imperij tyranni penitus tollantur, & hæreses, & corruptelę ab vniuersa Christiana Rep. relegẽtur: quãdo in præsentiarũ huc omnem animi cõtentionem direxit, vt deducat huiusmodi hæresum fautores ad hoc sacrosanctũ Oecumenicum Concilium, quo ritè sanctèq; peracto, gloriosum, nullaq; vnquam temporũ iniuria delendum, perinde ac alter Alexander, alterq; Augustus, de omnibus Christianæ pietatis hostibus sit acturus triumphum. Aderit vnà cum duóbus Christianissimis Regibus, Francorum scilicet, & Lusitanorum, potentissimus ille, religionisque obseruantissimus Philippus Hispaniarum Rex, qui diuina sua virtute obstinatissimos Christianorum Principum in mutuam perniciem animos superioribus annis dom iura, & iniurias armorum apparatu supra hominum memoriam maximo inuicẽ prosequerentur, crudelissimaque bella, varia dubiaque fortuna, sed certissimis cladibus Remp. Christianam affligentia ita composuit, atq; sedauit, vt auream illam, & Augustã pacẽ, à Christo mortuo ad hæc vsque tempora nunquam visam, & toties omnibus omniũ votis expetitam nobis restituerit. Aderit etiam illa diuinis elogiis verè dignissima Venetorum Resp. in qua vna omnẽ veterum Rerump. virtutem, gloriã, & maiestatem reuixisse cõspicimus, & admiramur. Aderunt præterea vnà cum reliquis Christianis Principibus, & illustrissimi nostri Madrucij, qui tum vt vetera illa, & sacrosancta hospitalitatis iura seruarent, tũ in hisce principibus, quib[us] semper addictissimi fuerunt, rem gratam facerent, & obsequerentur, oẽs quantascunq; possident & opes, & fortunas, hanc pulcherrimam verbẽ ad Germaniæ radices (vt videtis) sitam, huicq; obeundo negocio maximè opportunam, nosq; oẽs, quotquot sub eorũ felicissimo imperio viuimus, vestris cõmodis, vestrisq; obsequiis obtulerunt, dicarunt, & consecrarunt: vos etiã atq; etiã orantes, atq; obtestantes, vt ea vobis de eorum humanitate, et benignitate polliceri velitis, quæ à Principibus munificentissimis, vestrũmque omnium obseruantissimis expectari posse videantur. Insurgite igitur P. O. insurgite, & vobiscum vniuersus Christianus orbis exurgat, ferte pietati periclitanti auxilium: ferte religioni: ferte Ecclesiæ: ferte Christo Iesu: ferte rebus vestris, vobisque ipsis. Nolite amplius per Deũ immortalẽ pati tantã pestẽ, tãtam perniciẽ aduersus Christianam Rẽp. inualescere, incrudescere, debacchari. Laudantur prophani illi Heroes, quòd pro patria, fideque seruanda filios virgis cęsos ad palum deligatos securi percussefint: quòd & volẽtes, & lubẽtes sese morti deuouerint, quòd in vastissimos terræ hiatus pręcipites sese dederint, quòd acerbissimis cruciatibus, turpissimisq; cõtumeliis intrepidos se obiecerint. At quanã ratione illos ductos fuisse arbitremur? nulla nẽpe alia, nisi vt inanem, vmbratilẽ, & breui interituram huiusce seculi gloriam vel mortui quoquo pacto viderentur assecuti: Et vos, qui ad celebrẽ huiusce vitæ gloriam supra cœlestẽ illam, & immortalem estis additari, & assecuturi, cunctabimini diutius obuiam ire præclarissimis, gloriosissimisque triumphis? Tollite quęso, tollite felicia & victricia signa in hostẽ cõmunes omniũ bonorũ hostes, qui cum verbum vitæ toties susceperint, illudque meretricia fronte contempserint; facti

sunt

sunt similes terræ deprauatæ, quæ optimo semine sæpe ac sæpius suscepto, nihil tñ aliud reddit præterquàm infelix loliũ, & sterilea auenas. Neq; enim dubitamus, quin pro excelsa animorum vestrorum magnitudine, pro incomparabili sapientia, pro diuinaque vestra virtute omnia sitis gesturi, moderaturi, constituturi, & persecturi. Sic nos qui quatuor & quadraginta annos, ex quo hęc immanis lues, teterrimaque contagio inualuerunt, vnà cum Propheta inter vestibulum, & altare plorauimus, exclamantes: Parce Domine, parce populo tuo, & procul fac à nobis detestandum hunc Aquilonem, nostræ tandem fortunæ exultantes, ouantesque gaudebimus, vtpote quæ nos in tantos Hæroas, in tantos duces, in tantos moderatores, in tantos rerum nostrarum amplificatores coniecerit: & vestræ diuinæ virtuti gratulabimur, qua duce & auspice ea propediem aderunt tempora, In quibus, sublatis vnà cum immanissimo Herode vniuersis Christianæ concordiæ perturbatoribus, stillabunt montes dulcedinem, colles fluẽt lacte, per omnes riuos Iuda ibunt aquæ, & Dominus Deus Syon habitans in monte sancto suo conuertet captiuitatem nostrã in pacẽ, requiem, & tranquillitatẽ sempiternam. DIXI.

¶ LITERAE ILLVSTRISSIMI DOMINI

Marciantonij Cardinalis Amulij ad Legatos Sacri Concilij Tridentini, super professione fidei Patriarchæ Assyriorum Orientalium.

Euerendissimi & Illustrissimi Domini Colendissimi, Reuerendus Dominus Abdisu Assyriorum Orientaliũ Patriarcha, electus à clero, & eorum Populorum consensu, qui finitima Tigri fluuio loca incolunt, Turcarum & Persarum imperio subiecti, anno superiore, vt confirmaretur à Pontifice Max. ad vrbem se contulit, cumque literis ac testibus fide dignis cognita eius electio & probitaa esset, ac per multos non solum dies, verumetiam menses absolutam nostrorum rituum cognitionem, à quibus antea in nonnullis, nõ quidem grauibus, dissenserat, à catholicis & eruditis hominibus accepisset, tandẽ (proponente me) à S. D. N. frequenti Consistorio, Patriarcha & Pastor illorum populorum declaratua est. Cùm prius se nunquam à sanctissimis sedis Apostolicæ Decretis esse dissensurũ, aut discessurum, solenniter de more, confessione, & iureiurãdo pollicitus est. Quarum rerum memoria literis diligenter consignata, in Archiuio custoditur. Quod nisi senio iam confectus redire ad suos, impetrata primum à S. D. N. licentia, properasset, vt eos Eccle. Doctrina plenius instrueret, ad sacrum Concilium profectus esset, vt isthic fidem catholicam, suumque erga sedem Apostolicam singulare studium, & obedientiam profiteretur. Abeuntem summus Pontifex ipsum, suosque presbyteros, & Diaconum vestimẽtis, & rebus omnibus ad eius sacerdotium pertinentibus, & viatico est prosecutus. Huius viri eximiam in Deum pietatem, optimumque de vera fide sensum, cùm in multis aliis, tum in eo perspeximus, quod cùm discederet, petiit studiosissimè, vt istius Sacri Concilij Canones, & Decreta perferenda ad eum curaremus: se enim quicquid in Concilio statotum erit, omnino seruaturum promisit, daturumq; operam, vt omnes sui seruent, vt Chirographo suo Chaldaica linguà confecto, quod latine explanatum cum his literis mittimus, confirmauit. Nos autem libenter fecimus, vt eius probitatis, prudentiæ, eruditionis, ac nobilitatis testimonium his literis daremus. Nam ex celeberrima ortum familia, opibus etiam pro loci ratione abundantem, iam sexagenarium, nõ aliam ob causam tam longum, tamque difficile, ac periculosum iter suscepisse, nisi vt visitaret Apostolorum limina, & Pontificis Maximi pedibus osculum ferret, optimamque erga hanc sedem voluntatem ostenderet, perspicuè cognouimus. In itinere semel à crudis Populis, bis à Turcis malè acceptum, ac fustibus percussum esse, satis constat. Hic sæpe de sacris literis interrogatus, grauiter admodũ & copiosè respondit, magna omniũ admiratione, qui sententiã eius verborũ ab interprete audiebant, nominabat, eosque se habere dixit, libros omnes veteris, & noui Testamẽti, etiã quos Hebręi, aut hæretici non probant, antiquos doctores Gręcos, & latinos, eosdem fere, quibus nos vtimur, Chaldaicè, Syriacè, aut Arabicè versos diligenter legisse, nonnullos etiã, quorum nomina à nobis ignoratur. Addebat hoc, in Caraemiet Turcarũ Ciuitate libros esse ab ipsa ferè Apostolorum ętate conscriptos, qui nũc in quadã Bibliotheca custodiuntur. Summã profectò Dei beneficentiam licet agnoscere, quod in

tam longinquis Regionibus, quæ nobis vix fama notæ sunt: veræ fidei cultus adhuc vigeat, & Christiana Religio nō minore fortasse, quàm apud nos pietate excolatur, conseruata doctrina: quam per ea loca Beatorum Apostolorum Thomæ & Thadæi piis sermonibus disseminaram, & Marij eorum discipuli prædicationibus confirmatam, hic Patriarcha ita asseuerabat, vt etiam id se scriptis probaturū promitteret. Sacramentis aiebat vti se, ac populos illos iisdem ferè, quibus nos: Confessione auriculari: Precatione pro salute mortuorum: Canone iisdem ferè verbis in celebranda Missa: Consecratione prorsus eadem: Imagines quoque sanctorum piis precibus venerantur.

Fideles antem huic Patriarchatui subiectos dicunt esse vsque ad ducenta milia: quo argumento etiam, præter sexcenta alia, inania improborum hæreticorum commenta refelluntur, cùm per annos mille quingentos Ecclesiæ dignitas, ac doctrina salutaris apud gentes à nobis tāto terrarū interuallo disiūctas, in tāta rerum, Regum, & regnorum mutatione, Religionis varietate, sub infidelium graui ac iugi per inurias & contumelias vexatione, in medio Barbarię, eadem tamen ad hanc diem permanserit, quæ nunc à gentibus nobis propinquis oppugnatur. Sed hæc quanti sint, atque adeo quantum sint, Dominationes vestræ Illustrisimæ ponderabunt. Ego verò de sanctisimi Domini nostri mandato, confessionem ipsius Patriarchæ de obedientia sacro Concilio præstanda, cum his literis mitto, eique me humillime commendo. Romæ die xxix. Augusti.

M. D. LXII.

D. V. Illustrisimarū & Reuerendisimarū

Humillimus Seruus, Marcus Antonius Cardinalis Amulius.

A tergo verò,

Illustrisimis & Reuerendisimis Dominis Colendisimis DD. Cardinalibus Legatis Sacri Cōcilij Tridentini.

¶ PROFESSIO FIDEI R. D. ABDISU PATRIARCHæ Assyriorum Orientalium &c. facta sub S. D. N. Pio Papa Quarto.

Confessus sum puro corde, & fide non ficta coram Reuerendisimis & Illustrisimis Dominis Michaele, Tituli sanctæ Sabinæ, Alexandrino, & MarcoAntonio Tituli Sancti Macelli, Amulio, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyteris Cardinalibus, in hanc formam, videlicet.

EGO Abd-Isu filius Ioannis de domo Martia ex Ciuitate Gezire in Tigris flumine, olim Monachus ordinis Sancti Antonij, Monastery Sanctorum Rabæ & Ioannis fratrum, electus Primas siue Patriarcha Ciuitatis Muzal in Assyria Orientali, iuro, quod ita corde credo, & ore confiteor, Sanctæque Romanæ Ecclesiæ fidem, approbatis omnibus, & singulis illis, quæ ipsa approbat, & damnatis similiter omnibus, quæ ipsa damnat, amplector, & perpetuo me amplexurum, & retenturum esse profiteor, & promitto, & omnes fratres meos Metropolitas, siue Episcopos, ac Diocæsanos quouis modo meæ iurisdictioni subiectos, ita credendum, & tenendum esse docebo, & modis omnibus, quibus potero, persuadere conabor, ita me Deus adiuuet, et hæc Sancta Dei Euangelia. In quorum omnium fidem, hanc meæ fidei professionem, & attestationem manu mea scripsi. & subscripsi coram Reuerendisimis, et Illustrisimis Dominis D. Michaele tituli Sanctæ Sabinæ, Alexandrino, & Domino Marcoantonio tituli Sancti Marcelli, Amulio, vulgariter nuncupatis, S. R. E. Presbyteris Cardinalibus. Romæ die vij. Martij.

M. D. LXII.

Fides publica de ijs, quæ in infrascripto scripto continentur.

ANNO Domini M. D. LXII. Die XXiij Iulij, Romæ coram Illustrissimo, & Reuerendissimo Cardinale Amulio, constitutus Reuerendissimus Dominus Abd-Isu Patriarcha de Muzal, in Assyria, confessus est hoc scriptum inclusum, lingua, & charactere Caldaico, siue Syriaco exaratum, manu sua propria esse cõscriptum, cuius rei fidem fecit Dominus Ioannes Baptista Abiscinus Indus interpres, & præsentibus etiam testibus infrascriptis, confessus est se velle obseruare totum id, quod in scripto huic inserto continetur, & de ipsius voluntate in præsentia testium infrascriptorum, & de mandato Illustrissimi Domini mei vt supra, propria manu fidem facio, vt possint hæc scripta autentica mitti ad sacrum Cõcilium, & inde confici publica documenta, si opus fuerit, & idem etiam Latina lingua versum adiunxi.

Romæ in ædibus Illustrissimi Domini Cardinalis de Vrbino.

Ita est Marcus Antonius Cardinalis Amulius.

Ego Bartholomeus Eustachius Sanctoseuerinas, affirmo vt supra.

Ego Antonius Ioannoti', affirmo vt supra.

Ego Christophorus Anichinus, affirmo vt supra.

Ego Aurelius Sauignanus de mandato.

Patriarcha Assyriorum Orientalium iurat se credere, recipere, & tenere omnia Decreta Conciliorum, præsertim Tridentini, &c.

GO Abd-Isu filius Ioannis de domo Martia, ex Ciuitate Gezire, in Tigri flumine, olim monachus Sancti Antonij, Monasterij Sanctorũ Rahæ & Io. fratrum, nunc Dei, & Apostolicæ Sedis Primas, siue Patriarcha ciuitatis Muzal, in Assyria Orientali, sub cuius iurisdictione multi Metropolitæ Episcopi, & Diocæsani continentur. Vz. Arbel Metropolis: Siraua, Hancaua Episcopatus: Cheptiam Metropolis, Caramleys, Aschusch Episcopatus: Nassybin Metropolis, Macchazzin, Tallescani, Mardin Episcopatus: Sceert Metropolis, Azzen Episcopatus: Elchessen Metropolis, Zuch, & Mesciara Episcopat⁹: Gurgel Metropolis, Esci Episcopatus: Amed Metropolis, Chiaruchiæ, Hayn, Tannur Episcopatus: quæ omnes simul regiones subsunt Turcarũ Imperio. Ormi superior Metropolis, Vscimi, et Cuchia Episcopatus: Ormi inferior Metropolis, Durra, solddos, Escinuch Episcopatus: espurgan Metropolis, Nare, Gien nunc Episcopatus: Salamas Metropolis, Bausmar, Schiabathan, Vasthan Episcopatus, omnes Persarum Regi, vulgo Sophi nũcupato subiecti. In India verò Lusitanis subiecta, Cuschin Metropolis, Cananor Metropolis, Goa Metropolis, Calicuth Episcopatus, cui subest Carongol ciuitas, quæ adhuc ab idolatris, et ethnicis hominibus possidetur. Iuro, & polliceor cum mihi nõ liceat ad Sanctam Sacram Tridentinã Synodũ accedere, sed necesse sit, vt ad Patriarchatum meũ me transferã, qui meo eget auxilio, & sine custode, me absente, permanet: Munus enim Ecclesiarũ Præsulis est, animas sibi subiectas quotidie in Sancta Christiana fide instruere, & moribus, vitaq; integritate eas in fide confirmare, ne grex sibi commissus pastoris regimine destitutus, in varios incidat morbos, quod eo facilius gregi meo accidere posset, qui cũ sit sub infideliũ tyrannide, adhuc multos in Christiana fide imbecilles tenet, & quotidie, etiã mea diligentia, Dei gratia cooperante, ampliari potest. Cumq; difficile fratres mei Metropolitæ, Episcopi, & Diocæsani, qui tam longe absunt, possint in hanc sacram Tridentinam Synodum conuocari:

Ea de re, ita meo, quam eorum nomine, quos omnes, ex corde Sanctæ Romanæ catholicæ Ecclesiæ partes tenere non dubito, inhærendo iuramento fidelitatis, alias per me confecto, siue per me præstito. Iuro inquam, & polliceor, omnia nos tenere, & credere, quæ in sanctis Oecumenicis Conciliis hucusque sunt acta, & secundum eorũ decreta promitto omnes filios nostros instituere, & præcipue in iis, quæ in sancta Sacra Oecumenica Tridentina Synodo termis nabũtur. De cuius legitima congregatione nihil penitus dubito, sed ei, & meo, & eorũ nomine reuerẽter et humiliter me subiicio, vocatusq; ad hanc, seu ad aliam Sanctam Synodum, cum dictis fratribus meis libenter semper accedam, sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Euangelia.

¶ ORATIO AD SACROSANCTVM OECVMENICVM CONCILIVM Tridentinum, qua de Ecclesię Autoritate, & imitandis Apostolis disseritur.

HABITA PER R. P. GASPAREM A FOSSO ARchiepiscopum Rheginum in eiusdem Concilij apertione. Die 18. Ianuarij. M.D.LXII.

Sub Pio IIII. Pont. Max.

SI Daretur congressua cum vate aliquo, Illustrissimi Apostolicæ sedis Legati, & Patres Amplissimi, illum de Nili ortu, vel Darij fuga (vti Alexandrum fecisse aiunt) non percōtarer, neq; de primis rerum seminibus, sint ne Pythagoreæ decisiones in cœlo, Empedoclis elementa, atomorum congeries, vel indigestum Anaxagoræ chaos: nō de origine fontium, & aliis, quorum scientia inflat potius, quàm ædificat: Verùm à certiori oraculo ipse libentius peterē, si Deus hominem rectum, ratione ornatum, beatitudinis participem, & sua insignitū imagine creauit ab initio, cur ipse suimet oblitus, & Dei, innumeris se immiscuit quæstionibus: quo factū est, vt priori spoliatus honore compararetur iumentis insipientibus. Quis præterea eundem hominem, Dei bonitate per mortē filij eius suo cādori restitutum, & ita enutritum in Euāgelio, vt azimus, & noua conspersio esse deberet: tantus stupor oppresserit, vt ad veteris nequitiæ, & malitiæ fermentum reuerteretur? Quinimo ad deteriora prolapsus est, dum neglecta veritate, quam in orthodoxa didicerat Ecclesia, post impias abiit opiniones, dicens: Capitis sui tenebras esse lucem, & Ecclesiæ catholicæ lucem esse tenebras. Vtinam æuo nostro tot non essent huius insanię sectatores, vt verè dici non posset, stultorum infinitus est numerus. Magna profectò circa religionem illorū insania est, qui cum Christum opera bona & præcepisse, & exemplo suo commendasse legerint, & tandem voluisse pati, & sic intrare in gloriam suam: ipsi tamen sub tali capite genio & delitiis indulgētea in ocio se viuere posse existimant. Et si qui eorum sint, qui hæc ipsa opera verbo non negligant, ea tamen ad salutem minus necessaria esse dicunt, inanem reddentes illam fidei nostræ confessionem: reddet Deus vnicuiq; secundum opera sua: & qui bona egerunt ibunt in vitam æternam. Cùm autem ab Ecclesiæ initio sacramentorū vsum semper fuisse legerint (ritus enim si qui aliquando immutati sunt, hoc ideo factum fuit, quia temporum & statuum cōditiones illud expetebant: sed quantū ad substantiam attinet, in eorum integritate sine aliqua mutatione perstitēre) cur ea nūc proiiciunt, detestanturque, eo magis, quòd sanguis Christi, quo ipsi tantopere gloriantur, & in quo se vnicè dicunt confidere, solo sacramentorum medio nos abluit, & Deo conciliat. Cùm insuper beati Petri, eiusdq; in Romana, & Apostolica sede successorum auctoritatem, eminentiamq; super cæteros omnes ab ipsa Christi resurrectione indubitatam acceperint, ad quos alij quiuis grauia fidei dubia, & Ecclesiæ negotia, tanquam ad supremos doctores, & totius Dominici gregis pastores summos referebant: cur hodie ab eis tanta cum indignatione deficiunt? Vnde obsecro nefas tantum populis, & iis qui aliquando pastores erant? Vnde hæc tetigit ô Christe tuos insania ciues? Non desunt in sacris literis oracula, quibus meæ petitioni satisfiat: dum enim de peccatoribus aiunt, non cognouerunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant: peccata & mala quæuis ex ignorantia prouenisse ostendunt, quę est altera peccatorum origo & causa, nec immeritò: omnis enim prauua ignarus est, & nemo amplectitur vitium nisi sub specie honesti: nec virtutem odisse poterit, nisi turpitudinis speciem præ se tulerit. Si enim illius formā oculis corporeis spectaremus, magnum (vt dicebat Plato) sui amorem excitaret in cordibus nostris: eadem oracula cum de eisdem peccatoribus dicunt, obcœcauit eos malitia eorum: alteram ostendunt vitiorum causam, malitiam scilicet priori longè deteriorem, quibus ignorantiæ & malitiæ morbis intellectus, & voluntas animæ nostræ, vires præcipuè inficiuntur vti fuit ab initio: & sic homo à sua rectitudine recessit, comparatusq; est iumentis insipientibus. At Dominus, qui misericordia & miserationibus diues est, noluit hominem in tenebris & in vmbra mortis sine remedio derelinquere: sed ei ineffabi-

ineffabilem bonitatis suæ dexteram porrexit oriens ex alto, ipse inquam, pater ac Dominus, qui condidit, firmauitq; cœlum, qui libratam sua magnitudine terrã vallauit in montibus, mari circundedit, omnibusq; distinxit: qui quicquid in hoc mirabile cernitur, conflauit, ac perfecit ex nihilo, perspectis erroribus nostris ducẽ misit, qui viam nobis iustitię panderet: quẽ audiremus, quem sequeremur, cuius monitis & præceptis deuotissimè pareremus: quẽ qui non audierunt iam iudicati sunt: quia lux venit in mundum, & illi dilexerunt magis tenebras, quàm lucem. Verum enimuerò ex iis qui eũ audierunt, & se eius nomine Christianos esse profitentur, alij moribus dissentiunt, alij verò doctrina. Primis sacramentorum remedia contulit, quibus vestem, quam amisêre candidam recuperare, & in viam poterunt redire iustitiæ: aduersus verò errorem, hæreticorum doctrinam, pertinatiamq;, patrum exhortationes, & tandem œcumenica Cõcilia instituit: quippe quæ ad euellendas hæreses præcipua semper fuêre medicamenta, ita vt ipse Dominus saluti nostræ semper consulere videatur: olim quidem per filij sui missionem, deinde verò per internas inspirationes, per patrum exhortationes, per sacramentorum ministeria, & in rebus arduis (vti nunc sunt) per generalia Concilia, vbi Christus assistit, & Spiritussanctus operatur: cuius directione, & nutu totum Ecclesiæ corpus sanctificatur, & regitur. Hæc itaque Patres sanctissimi, causa fuit, cur vos à Christi vicario (cui soli hæc potestas data est) in hunc sacrum & legitimum cœtum vocati estis, vt scilicet prudẽtia vestra, & singulari doctrina errorres (adiuuante Deo) eradicentur, veritas catholica confirmetur, & pax restituatur Ecclesiæ: in eam enim spiritus sanctus ad hoc potissimè Concilia introduxit, vt si quæ inter Christianos de re fidei orta esset dissensio, patribus in vnum conuenientibus per inuocationẽ nominis sui veritas appareat, errores, opiniones, & schismata, quæ in religione emergerunt, ipsorum Conciliorũ auctoritate amputentur, & penitus extinguantur. Quæ autem, & quanta sit Conciliorum, & Ecclesię auctoritas, qualésue vos nec ipsos Patres, in hoc negotio gerere debeatis, omni verborum ornatu & lenocinio excluso breuissimè percurrentius.

Scriptura cùm non ab humana voluntate, sed à Deo ipso auctoritatem acceperit, ideo nullus vnquam fuit sanę mentis, qui illi contradicere, aut aliquid falsum, inconstans, vel ociosum obiicere præsumpserit. Ecclesia etiam non minorẽ à Domino auctoritatem obtinuit, ita vt quicũque eam audierit, vel spreuerit, Deum ipsum audiuisse, vel spreuisse dicatur: ei datum est inter canonicũ & apocriphum, catholicum & hæreticum discernere, scripturas fideliter interpretari, peregrina & noxia respuere, & amplecti vtilia. Vnde non ab re Augustinus dicebat se Euangelio non credere, nisi illum auctoritas cõmonuisset Ecclesię: verùm tamen cùm fidelium cœtus, prælatorum conuentus, ac prælatus ipse nomine Ecclesiæ intelligãtur, licebit eos sub eodem nomine appellare. Cùm autem caput Ecclesiæ Christus sit, cuius spiritu illuminata in iis quæ ad fidem pertinent, errare non potest: quicũque ei non crediderit, & in iis, quæ ab ea determinata fuerint nõ aquieuerit, repugnat ipsi Christo, ac eiusdem sentẽtia tanquã ethnicus & publicanus habendus est. Nec etiam sunt audiendi qui denuo de iis referri volunt, quæ semel sacra Concilia determinârunt, & ab Apostolica sede firmata sunt: si quidem hoc nihil aliud esset, quàm Sysiphium voluere saxum: & dum in pelago dubitationum fluctuamus, portum quietis & veritatis nunquam attingere. Desideratur, proh dolor, Concilium ab omnibus, quis eius erit finis, quæ vtilitas, & quis vsus, si postquàm decretum in eo quicquam fuerit, illud denuo aliquibus in dubium reuocare vel disputare licebit? Idẽ profectò iis eueniet, quod febricitantibus euenire conspicimus, quibus dulcia quæuis morbi initio amarescunt: qui superioribus Conciliis non credunt, nec iis credent, quæ futura sunt: sicuti qui non credebant Moysi & prophetis, nec illi qui à mortuis surrexisset credituri erant. Sed quia hæretici semper Conciliorum auctoritate damnati fuerũt, mirandum non est, si contra eandem auctoritatem sua spicula iaciunt, arbitrati blasphemiis & argutiis quibusdam posse illam demoliri: aiunt enim se nullius velle stare iudicio, nisi solius verbi Dei: quippe quod solum est verax, & manet in æternum: at Conciliorum veritas cùm hominum iudicio ac voto innitatur, qui natura mendaces sunt, ea possunt facilitate alios fallere, qua ipsi decipi possunt. Quare hinc fit, vt aliqua vnius Concilij decreta ab altero sæpenumero reuocata fuerint. Impiorum vox est aduersus Dominum,

num, & aduerſus Chriſtos eius: Dirumpamus (inquiunt) vincula eorum, & proiiciamus nobis iugum ipſorum: ſed qui habitat in cœlis irridebit eos, & idem Dominus ſubſannabit illos. Si verè diuini verbi iudicium magnifaciendum exiſtimarent, Eccleſiam & illius proceres audirent, quos verbum Domini præcipit eſſe audiendos. Fatemur homines eſſe mẽdaces dum loquuntur à ſeipſis: at cùm in Chriſti nomine congregati ſunt, de ſumma religionis & fidei tractaturi, licet in examinanda veritate interdum diſcrepent, in decretis tamen non ipſi ſunt qui loquuntur, ſed ſpiritus ſanctus, qui loquitur in eis: vnde Conciliorum determinationibus aptè, quod Apoſtoli docuêre, apponitur: Viſum eſt ſpiritui ſancto, & nobis. Cùm ergo determinatiões veſtrę, Patres ſanctiſſimi, ſpiritui ſancto præcipuè tribuendę ſint, certè ille ſpiritus veritatis, ſicut non poteſt falli, ita neque vos decipi patietur. Fatemur etiam ſæpe contigiſſe, vt ſemel definita, poſtea reuocata fuerint: ſed nunquam in iis, quæ ad dogmata fidei pertinent factum fuiſſe legimus, ſed ad mores & ritus tantum: quippe qui pro temporum & locorum varietate mutari poſſunt, & interdum debent, vt Apoſtolos aliquando feciſſe legimus, dum abſtinendum à ſanguine & ſuffocatis ſtatuerunt: & quaſdam legis cæremonias permiſêre: & Paulus Timotheum circũcidi, & ipſemet more gentis ſuæ purificari voluit, ne eſſet Iudæis credentibus offendiculo, & Synagoga ſine honore ſepeliretur: quorum exemplo poſteri locia & temporibus prudenter aliquid condonarunt. Sed in iis quæ ad fidem pertinent, quod ſemel determinatum eſt, mutatum fuit nunquam: nec aliquid erroris inuentum ad hæc vſque infeliciſsima tempora (quod ſine lachrymis commemorare non poſſumus) quibus à mille & trecentis annis Eccleſiã erraſſe contẽditur: forte id ſcilicet ideo euenit, quia dormiẽte ſpõſo ei' Chriſto tãdiu in erroribus fluctuauit: fuiſſetq; funditus ſubmerſa, niſi illũ à ſomno Lutherus excitaſſet. Quis tã impias voces perferre queat? quis tam ferreus, vt teneat ſe? & hæc audiens iuſtiſsimo dolore atq; indignatione ſe commoueri non ſentiat? dum enim his blaſphemiis Sathanæ miniſtri Eccleſiã nituntur deprimere, Chriſtũ eius ſpõſum promiſſorum fide & veritate expoliant: ipſe enim ait: Quę procedunt à labiis meis, non faciam irrita. Irrita certè eſſent verba eius, ſi Eccleſia erroribus (vt ipſi dicunt) diu ſuccubuiſſet: ipſe ait, Rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiſcum in æternum: non erroris, ſed ſpiritum veritatis. Et alibi ait: Vobiſcum ero vſque ad conſummationem ſeculi: quæ promiſsio non ſolis illis, quibuſcum loquebatur, facta eſt, qui nec in terris in æternum, neque erãt vſque ad conſummationem ſeculi permanſuri, ſed Eccleſiæ facta eſt, cuius ipſe eſt caput: caput dico non errãtium aut errotis, ſed veritatis. Non caſu eueniſſe iudico, vt hic dies, quo tot ſuperatis difficultatibus, & ſuſpenſione ſublata Oecumenicum hoc Concilium aperitur, cathedræ Petri ſacer eſſet, ac eodem die Euangelium nobis legeretur, quãdo Chriſtus, mater eius ſanctiſsima, & diſcipuli ad nuptias inuitati conuenêre (vtrunque enim huius diei miniſterio conuenit) in cathedra, quam Petrus ſibi, eiúſque ſucceſſoribus Romæ erexit, Romanę Eccleſię eminentiam ac dotes præcipuas licebit inſpicere, quas ita in Petro ſuſcepit à Domino, vt ſuper cunctas alias ſupremum magiſterium, & ducatum obtinuerit. Tu, inquit, es Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiã meam: Chriſtus enim ipſe, ſicut ſibi tanquam primario, & inde pendenti capiti vniuit Eccleſiam, ita vt eadem ſemper habeat caput viſibile, Petrũ cõſtituit, quem Cepham appellauit, id eſt petram, ſuper quam Eccleſiam ſuam fundandam eſſe dixit: & quemadmodum in ſacramẽtis operatur omnia ipſe ſolus, miniſterio tamen vtitur viſibilium ſacerdotum: ſic viſibilem in terris miniſtrum elegit, per quem Eccleſię molem hanc ſuſtineret, & gregem ſuum viſibilem inuiſibilis ille gubernaret. At hæretici, qui nihil ſtudent accuratius, quàm Petri ſucceſſorem Chriſti vicarium exoſum omnibus reddere, vt vnitas in Eccleſia diſſoluatur, diſſeminant, nos dum Petrum Eccleſiæ caput vel fundamentum prædicamus, Chriſto petræ primariæ, & angulari lapidi, ac fundamento præcipuo, præter quod nullum aliud poni poteſt eodẽ modo quo ipſum eſt, quoquo modo derogare: vbi, ſicut in aliis, & decipiuntur, & alios ſtudent decipere. Nos enim potius Chriſti gloriam & maieſtatem extollimus, dum eum, qui à principio creaturas omnes voluit bonitatis ſuæ eſſe participes, prædicamus participatione quadam tempore gratiæ voluiſſe illam hominibus copioſius & auguſtius communicare: ita vt cũ ſolus ipſe ſit lux mundi, ſolus poſsit

peccata

peccata dimittere:tamē hæc hominibus communicauit: solus est filius Dei, & tamen quòd ipse est natura,contulit vt alij fierent per gratiam:qui sacerdos est sacerdotes facit, & qui petra est petram facit. Vnde quod dixit,super hanc petram ędificabo Ecclesiam meam,ita ad Christum, & ad fidem,quam Petrus cōfessus est, refertur:vt nisi ad Petrum ipsum referri etiā intelligas,diminutè credes, & propè nihil,neque vbi sit Ecclesia scies:nam si pet petram Christum solum, aut Petri fidem intellexeris, quilibet hæreticus penes se & Christum & fidē esse dicet:si verò Petrum,& Petri successorem intelliges, nullus schismaticis & hæreticis locus relinquetur.Confirmat hoc B.Hieronymus ad Damasum Papā sic scribēs:Cum successore piscatoris, & discipulo Christi loquor, ego nullum alium, nisi Christum sequēs, beatitudini tuæ,id est,cathedrę Petri communione consocior : super hanc petram ædificatam Ecclesiam scio:qui extra hanc domū agnum comederit, prophanus est: qui non fuerit in archa Noë, peribit regnante diluuio:hæc enim sancta, & apostolica omnium Ecclesiarū Christi mater Ecclesia, quæ per Dei gratiam à tramite Apostolicæ traditionis nunquam recessit: nec hæreticis prauitatibus aliquando succubuit: sed vt in exordio fidei Christianæ normam accepit ab auctoritatibus suis Apostolorum principibus, eam illibatā sem per seruauit iuxta ipsius Domini pollicitationem, qui eius discipulorum Principi ait:Petre ecce sathanas expetiuit te, vt cribraret sicut triticum, ego verò rogaui pro te,ne deficiat fides tua,& tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Sola hæc Ecclesia nunquam fuit erroribus deprauata,nec ad eam,vt Cyprianus ait, accessum potuit habere perfidia. Defecit Hierosolyma, vbi Iacobus:Asia,vbi Ioannes:Achaia,vbi Andreas:India, vbi Thomas: Æthyopia,vbi Matthæus: Persia,vbi Iudas:Phrysis,vbi Philippus. Defecerunt & aliæ, quibus Christi & Apostolorum discipuli præfuēre : sola hæc Apostolico culmine insignis à fide & veritate nunquam declinauit, vt à Domino promissum est : quòd portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Si portę inferi, quæ sunt hæreses,& doctrinæ, non sunt contra eam præualituræ, cur sic impudenti ore tamdiu in erroribus illam fuisse proclamant? nemo dicat Deum se habere Patrē,nisi hanc Ecclesiā matrē agnouerit. Sed tempus est, vt ad illius auctoritatem

ingib

(vnde digressi sumus)reuertamur:& in eā insistendum est:talis enim est huius æui hæreticorum conditio, vt in nullam rem magis incumbant,quàm vt sub prætextu verbi Dei Ecclesiæ auctoritatem euertāt: ac si verbo Christi corpus eius Ecclesia, vel corpori caput posset aduersari ; quinimo auctoritas Ecclesiæ tunc à scripturis maximè illustratur,dum eas commendat, diuinas esse declarat,nobis legendas exhibet,in dubiis fideliter exponit, & eis contraria condemnat,dum legalia in scripturis præcepta à Domino eadem auctoritate cessarunt.Dies sabbati in lege celeberrimus transiit in dominicam : circuncisio Abrahæ & semini eius ea sub comminatione ordinata,vt cuius pręputij caro circuncisa non fuerit, deleretur de populo suo:sit sublata est, vt Apostolus obtestetur,si circuncidimini, excidistis à gratia,& Christus nihil vobis prodest. Hæc, & his similia non Christi prædicatione cessarunt (ait enim se venisse implere legem, non soluere) sed auctoritate Ecclesiæ mutata sunt : etenim si ea tolleretur (cum oporteat hæreses esse)quis ostendet veritatē, & hæreticorum confundet pertinaciam ? erunt confusa omnia,redeuntibus mox hæresibus illius auctoritate damnatis. Qui vos contemnunt, Patres Amplissimi, Christum contemnunt : & eundem audiunt quicunque vos audierint.Ordini vestro subiiciuntur dęmones, & datum est Angelos quidem ipsos ne dum secularia iudicare. Vobis dictum est, quorum peccata remiseritis, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retinebuntur. Vobis id mirabile dicitur, vt sit in cœlo ligatum,aut solutum quod ipsi ligaueritis, vel solueritis in terra. Hęc Deum potius, quàm mortale sonant:vos estis illi principes,quos pro Apostolis patribus Dauid super omnem terram constituēdos esse prædixerat: qui principatus eo omni terreno est dignior, quo diuina humanis, & cœlestia sunt terrenis digniora. Hoc Constantinus agnouit,cùm in Episcoporum Synodo voluit humiliorem sedem retinere, ac libellos contra Episcopos sibi oblatos comburi iussit, dicens : Deus constituit vos sacerdotes, & potestatem dedit iudicandi de nobis.Hoc idem Theodosius (cuius religionem, & humilitatem nunquam satis laudare possumus) agnouit, cùm de sæuitia ab Ambrosio redargueretur, & ab ingressu arceretur Ecclesię,sacerdotis non contempsit imperium,sed humiliter paruit.

Hæc eadem auctoritas Christianissimos principes,ac dominia mouit,vt ad hos clarissimos oratores tanquam defensores & obsides destinarent.Eadem auctoritate potestis rebelles hæreticos ad parendum vestris decretis,& ad veniendum ad nuptias, quæ hodie Tridenti illis aperiuntur, compellere. Christiana enim & paterna charitas docet filiis etiam inuitis & rebellibus esse benefaciendum. Quod si (vt vultis)efficere non potestis, & hæreticos, pro quorum salute tot incommoda & labores sustinetis,& periculis,& peregrinationibus vos conieciltis, ad has nuptias trahere non valetis,pro quibus sternũtur mensæ,dapes apponuntur,& vos ad ministrandum accingitis, vbi Christum inuenirent,matrem eius,ac sanctos, quos ipsi è suis commertiis eiecerunt, vbi lapideæ eorum hydriæ euaderent carneæ,& aquę errorum in vinum cœlestis doctrinæ, & spiritualis lætitiæ verterentur: quiá eos defendit numerus,iunctęq; vmbone Phalanges:eadē monet charitas assiduè Christum Dominum orare,vt qui lux est mũdi,dignetur illorum tenebras excutere,ac eis lumē,& cognitionē catholicę veritatis imprimere.Restat,vt in quibus & vos exercere,& beatos Apostolos imitari debeatis,breuiter absoluā.Præsentis Ecclesiæ status nonnunquā in scripturis vinea nuncupatur, & ea certè est, quā Dñs suis hodie non locat,sed cōmendat agricolis: & sicutiad culturā illius nunquā destitit à primo mane vocare operarios,sic nūc vos, Patres,vocauit,& misit,nō vt vinū bibatis, aut in ocio delitiis fruamini,sed vt Apostoli quibus vos succeditis, præcipui huius vineæ cultores, exemplum reliquēre,in ea operemini.Finis,& scopus,in quē toto pectore debetis incumbere, est vineam Domini excolere,superflua amputare,vtilia enutrire,nocua euellere,& circunquaqua omnia speculari. Vos enim turres estis, & firma aduersus inimicorū insidias propugnacula:vos sepes, & muri estis,qui sæuientibus, & exterminãtibus apris viam clauditis, quibus etiam satagēdum est vulpeculas capere,ne si creuerint,colligatis mutuo auxiliaribus caudis (vti hæretici & peccatores maiores effecti facere consueuerunt) totam vineam, & messem Domini hæresum & vitiorum incendio depopulentur. Vos demum,Patres,estis torcular illud,vbi vineæ fructus exprimitur,colligiturque: nec aliam ob rem Dominus voluit hic adesse, nisi vt fructum afferatis,& fructus vester maneat:quod accuratiùs fiet,si in eisdem cordiū vestrorum torcularibus diu noctuque versabitis, quorsum Tridentū veneritis, quo in discrimine Resp.Christiana reperiatur, quid à vobis Catholici expectent,in quibus(sicut auiculæ deplumatæ in nido, & nautæ firma in anchora) omnem eorum spem collocarunt: & sub quo sitis hæreticorum iudicio. Quæ si accuratè cogitabitis, & tabulis cordis vestri scripta deferetis,efficient,vt in opere tantæ molis nō ociosi,sed solertes sitis operarij, ac orbis expectationi, & temporū horum calamitatibus dignè satisfacietis. Et quia in actionibus nostris,dū studemus nobis ipsis placere,sæpe hallucinamur: ideo Apostolos doctores præcipuos in oratione & cōstantia studeamus imitari:quarū prima illuminati scietis potiora deligere:altera verò aduersa omnia superabitis.Sine intermissione Patres sanctissimi orandū est:nā hæc religionis negotia sunt oratione potius examināda,quàm verbis: quę si à corde puro processerit,cœlos penetrat,& veluti fidelis nũtius mandatū peragit,& attingit quò caro non peruenit.Nec aliquis debet tantum sibi placere,vt se non posse deficere arbitretur, cū nō desint occultæ, & falsæ suggestiones dæmonū,qui in habitu lucis,& sub specie recti decipiāt:ideo orandus est Deus,vt qui lux est, vos illuminet:qui via est, vos dirigat:& qui veritas est,vos manu ducat.Sit ipse lucerna pedibus vestris,& lumen semitis vestris: sic enim Apostolos fecisse legimus.Petrus & Ioannes in Samariā profecti non prius iis qui crediderant imposuêre manus, vt acciperent spiritum sanctū,quàm pro ipsis orassent: & dum Petrus seruaretur in carcere, oratio fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo:diuina non nisi à Deo petenda sunt,nec possunt humanis viribus comparari.Cōstantia insuper & fortitudo vobis necessaria est: quæ si defuerit,nullum fermè opus optato & laudabili fine coronabitur:ea armati Petrus & Ioãnes cogentibus,vt Christū negarent,& à sui nominis prędicatione desisterent,audacter responderunt: Si Deo magis, quàm hominibus obedire oportet,ipsi iudicate. Quapropter nec Deum negabimus,nec à sui nominis prædicatione desistemus. Cùm Andreas paratam sibi cruē c[l]ongè prospiceret,supplicij, spectaculo non territus,sed senectute grauatus cœpit alacri aio clamare: Salue crux diu desiderata. Omnes denique Apostoli ibant gaudētes à cōspectu Cōcilij,quōdo digni

digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Eandem quibusuis in periculis & difficultatibus debetis constantiam imitari, ac vosmet pro gloria domini tanquam parietes opponere, dicentes cum Dauide: Non timebimus dum turbabitur terra, & transferentur mōtes in cor maris. Gentium historiæ Horatium miris laudibus prosequūtur, quia toti se Hetruriæ opposuit, vt patria redderetur incolumis: Spartanasq; fœminas, quia filiis euntibus ad bellum clypeos sub his monitis porrigebant: Fili aut cum hoc, vel in hoc: ratas dignius esse in bello audacter pugnando occumbere, quàm inde turpiter recedere. Quanto magis eorum fortitudo celebranda est, qui non pro inani mundi gloria, sed pro fidei confessione, & fratrum salute periculis, laboribus, & incommodis non cedunt? de quouis prælato, & de religione Christiana benemerenti gloriosius narratur eum alicubi pro Dei causa, impiorū gladiis occubuisse, quàm illac transisse dū fugeret. Quid homini prodest si animam amando perdiderit? aut quam dabit commutationem pro anima sua? Volui Amplissimi Patres hæc dixisse pro fortitudine, quam quisq; vestrū in animi præparatione habere debet: non quòd hęc pericula vineæ in his Tridentinis mōtibus collectæ immineant: eam enim dominus protectionis suæ, & Euangelicæ custodiæ sæpe muniuit, circuiuit; nō horū montium vallo, sed Cæsaris inuictissimi, ac catholicorū principum, qui nec sumptibus parcent, nec laboribus, vt fœlix sit sacri huius concilij progressus, vt ne capillus quidem cadat à capite vestro. Supersunt adhuc paruo in hoc ambitu plus quàm septē virorum millia, qui corā Baal genua non curuārunt. Dei, non mundi opus aggredimur: hinc nec formidetis, nec difficultatum ventis circumferamini, experti sanctos per fidem reges vicisse, & imperia: & Apostolos pauperes, & infimos audacter prædicasse Christum crucifixum, mundo exosum, Iudæis scandalum, & gentibus stultitiam: quibus etsi mundi sapientia, & vires contradixerint, Deus tamen voci suæ dedit virtutem, & euangelizantibus verbum potentiam, ita vt aduersarij sapientiæ, & spiritui qui loquebatur in illis, resistere non potuerint. Sic vos si, quod in vobis erit, feceritis, qui incrementum dat Deus efficiet, vt lux vestra luceat in vniuerso orbe: & expectatos fructus populo Christiano afferatis: quibus ipsi immortalitatem apud posteros assequemini, & Ecclesia à tot perturbationibus liberata quiescet. Quod ab eodem Domino nobis certò promittitur, cùm his temporibus Ecclesiæ suæ Pium Pontificem Maximū præesse voluerit: de cuius sapientia, zelo, & rectitudine spem certam componendę religionis accepimus. Adest Illustrissimorum Legatorum prudentia, & fides, ac omnium vestrum Patres Reuerendissimi constantia & pietas: quæ quicquid antea difficile videbatur, facile futurū ostendūt.

Adsis ergo Domine Iesu mentibus nostris, & Ecclesiæ, ac fidei tuę aspira negotiis, quæ hodie sub spe tuæ protectionis aggredimur: sicut oculi omnium in te suspiciunt: vt tu aperiens manum vbertatis tuæ expleas omne animal benedictione: sic nunc oculi nostri sunt ad te Dominū Deum nostrū, vt nostri miserearis, & mittens auxilium de sancto, de Syon tuearis nos. Tu caput es, nos membra: viuifica, & illumina nos, & vnguentum gratiæ tuæ à te capite descendat in barbam, & ad oram vestimenti tui, ita vt si Ecclesię tuæ proceres, ac fideles populi sint illius vnguenti participes: & cùm sine tuo numine nihil sit in homine, nihil sit innoxium. Veni tu sancte spiritus, reple tuorū corda fidelium, & horum Patrum mentes igne tui amoris incende. DIXI.

¶ ORATIO HABITA AD PATRES Concilij Tridentini die sancti Gregorij. M.D.LXII.

PER REVEREND. P. DON *Augustinum Loscos Abbatem ordinis Casiinensis.*

Velim hodie Patres amplissimi, Clarissimiq; Oratores &c.

VELIM, inquam, mihi apud sopremos Patrię Patres, apud electos totius orbis Pastores verba facturo mellifluā ac nectareā dari dicēdi copiā. Quandoquidem ad tāti oneris prouinciam suscipiendam, non hominū, quorum minimus ego sum, sed Angelorū linguis, vt ita dixerim, mihi opus fuisset. Sed quamuis huius negocij magnitudini impar sit dicentis eloquium, spes omnis est tamen cùmprimis in eo sita, qui verè scientiam habet vocis, & homnum mentes luce veritatis illustrat, labia infantiū soluit, & fantiū ora tū linguarū generibus, tū sermonū interpretatione affatim replet.

Ipse enim,cuius dicere est facere,proprio ore promisit:Aperi(dicēs)os tuum,& implebo illud.Omnis igitur spes in eo cumprimis est sita,deinceps in vobis.P. A.qui pro vestrs singulari humanitate,benignitate,charitateque,animo læto, hilari vultu ea accipitis , quæ à filiis vestris,à filiis sponsæ,quamuis parua , quamuis minuta, in templi Gazophilacio mittuntur . Ea, inquam, accipitis, pēsantes non tam vniuscuiusque manum,quàm animum . Non igitur meis viribus,quę nullę sunt,nixus, sed Deo Opt.Maximo fidens,vestraq; beneuolentia fretus, hoc onus æquo animo subire nō dubitaui. Verùm ne frustrà ipsa conteratur oratio , nostri propositi narrationem iam aggrediamur.Mihi quidē sollicitè cogitanti quē scopum dicendi proponerem , illa perpulchra Euangelij modo recitati verba in mentem venēre.Vos estis sal terræ , vos estis lux mundi . Hic suis duntaxat discipulis Seruator noster verba facit:atque aperit,quales & discipuli, discipulorumq; successores esse debeant:cùm illi omnes non vnum oppidum, non vnam ciuitatem,non vnicam prouinciam,non (inquam)singulare quoddā regnum:sed vniuersum Imperium, sed vniuersam terram, imò vniuersum orbis circuitum deberent & sapientię sale condire,& bonorum operum luce illuminare. In omnem enim terram exiuit sonus eorum,& in fines orbis terræ verba eorum. Sedebat siquidem populus , vniuersum scilicet hominum genus , in tenebris & mortis regione, quando orto Iustitiæ Sole , vidit lucem magnam.

Hoc certè illustre & fulgentissimum tēpus vidit Propheta,vidit inquam,& ita gauisus est,vt maximo animi affectū in hæc verba proruperit:Surge, illuminare Hierusalem,quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. Populus sedebat,quiescebat , immobilisque permanebat.Erat namque corporis calamitatibus prępeditus,tenebris ignorantiæ obrutus,prauis cupiditatibus ligatus , atque graui peccatorū mole oppressus. Hę sunt illæ Euangelici Samaritani profundę plagæ:hæ sunt illæ Dauidicæ acutæ sagittæ, quibus vniuersum hominum genus,peccāte Adamo,astu Diaboli,fuit trāsfossum. Per primum namque illud Adæ peccatum magnas & graues admodum plagas humanum genus accepit : non in corpore solum , quod tunc factum est imbecillum , & morbis , senio , mortique obnoxium , sed etiam in animo,parte hominis longè diuiniore. Et quòd supra modū intimè dolendum est, in ipsa voluntate,grauissimū corruptionis vulnus accepit:quæ cùm antea recta in summi,maximiq; cōditoris amorem ferretur , tum demum ab illo vero,perfecto, optimoque bono auerti cœpit,&ad res vanas,futiles,nihiliq; deflexit: tum in mente,suprema hominis veluti specula,caliginem quandam tenebricosam,hoc est ignorantiā, cœcitatémque cōtraxit,vt iam inde per sese non satis perspicere valeret, quid rectum sit , & quò dirigere debeat. Degente itaque humano genere in his densis ignorantiæ & vitiorum tenebris , quum nox in suo cursu medium iter haberet, mediumque silentium omnia tenerent,aduenit illa tēporis plenitudo , in qua ab ęterno, à Regalibus sedibus Omnipotens Pater verbum suum in terram mittere constituerat,vt ex muliere virgine nō corrupta,formam serui accipiens ita sub lege viueret, vt nos ab omni infirmitate curaret, atque fœlicissima filiorū Dei adoptione donaret.Hoc igitur oportuno tempore, populus qui sedebat in tenebris vidit lucem magnam,habitantibus in regione & vmbra mortis lux orta est,lumen iustitiæ apparuit eis, vti sol,apud quē non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Nō mutat Orizontem,non variat Hemisphæriū,semper illuminat omnem hominem venientem & existentem in hac tenebrarum valle.Venit quidem Dei filius è cœlo in mundum,vt ipsum illuminaret:quamdiu (inquit)sum in mundo , lux sum mūdi. At quoniam multi hominum tenebras potius dilexerunt quàm lucem, hac de causa non omnes illuminauit,sed cęcos duntaxat illustrauit.Venit inquam, vt non videntes viderent , & videntes, cæci fierent. Quamdiu igitur cū hominibus cōuersatus fuit,lux profectò ipsius mūdi fuit.Attamen quēadmodū aduentus sui tempus ab æterno præfinitum esse à patre legimus:sic & recessum suum in carne assumpta è mundo ad patrem præordinatum fuisse, absque dubio intelligere debemus.Itaque functus sua legatione,iactis Ecclesiæ fundamentis,quadragesimo die post suam à mortuis resurrectionem, videntibus discipulis , comitantibus Angelis, psallentibus & exultantibus cœlestibus spiritibus,cœlum perpetuò regnaturus ascendit.Et ne omnino sua nos corporali præsentia destitutos, orphanosque derelinqueret , priusquàm à nobis discederet,diuinam suam præsentiā nobiscum

vsque

vſque ad ſeculi conſummationẽ manſurã promiſit,& vnicum ſibi Vicarium in terris conſtituit. Cui & eius ſucceſſoribus paſcendarum. ouium ſuarum vniuerſum negocium perpetuò duraturum demandauir,aliis etiam & Apoſtolis, & omnibus Diſcipulis, eorumq́ue ſucceſſoribus, pari ordiue, vſque ad ſeculorum finem, & Euangelij vbique prædicandi onus, & ligandi ac ſoluendi poteſtatem pleniſsimè conceſsit.

Quamobrem non illis tantum Diſcipulis, ſed vobis etiam in poſterum ſucceſſuris, à Chriſto dictum fuit: Vos eſtis ſal terræ, Vos eſtis lux mundi, ac ſi diceret: Ego vos præſciui,prædeſtinaui, vocaui,iuſtificaui,atque glorificaui, glorioſos, fulgẽtiſsimos vos reddidi: Feci vos diſcipulos,miniſtros, & amicos meos.Et ſicut miſit me viuens pater, ita & ego mitto vos.Omne iudiciũ dedit mihi pater, ipſe enim neminem iudicat:& ego omne iudicium vobis do. Quæcunque ſolueritis, vel in terris ligaueritis, erunt in cœlo ſoluta vel ligata.Inſuper ſedebitis ſuper ſedes duodecim iudicantes duodecim Tribus Iſrael. Ad hoc otnaui ſiquidem vos ſacerdotali gemma: decoraui Epiſcopali infula.Illuſtraui,magnificaui, atque glorificaui ſacris Paracleti chariſmatibus.Ad quid obſecro?vt ſitis ſal terræ, vt ſitis lux mundi, vt omnia veſtro & ſale condiantur,& lumine illuſtrentur.Ecce P.A.quales eſtis, ad quàm præcellens munus, ad quàm altam ſpeculam eſtis à Deo euecti? Speculatores poſuit vos Deus,vt venientem rapacem lupum ad mactãdas & perdendas Chriſti oues eminus cernere,eiq́; obuiam ire poſsitis:atque vobis eminentiori loco poſitis,oues vobis commiſſæ,& veſtra virtutum exempla intueri & fidei verba commodè queãt audire. Ideo eſtis ciuitas non in valle, ſed ſupra montem poſita,infulis conſpicua. Lucerna nõ ſub modio, ſed ſuper eminens candelabrum conſtituta,oleo ſancti ſpiritus ſuffulta, vt omnes qui per ſacramentorum ianuã domum Chriſti ingrediuntur lumen videant,& vt more ſolis,cuncta ſuppoſita virtutum radiis,illuſtriora fulgentioraq́; reddatis,atque ſapientiæ Catholicæ ſale gregem vobis creditum, ab omni vitiorũ labe corruptioneq́ue immunem & impollutum cuſtodiatis.Ad hoc elegit vos, poſuit vos P.A.S S. ſua in Eccleſia Epiſcopos & Paſtores.Non quidem eſtis ex eorum numero,qui non per oſtium,ſed aliunde aſcendunt in ouile:quibus hoc dũtaxat curę eſt,vt mactent, & oues perdãt: ita lanam vellicando,vt vnà cum ipſa pellem auferant, ita vbera preſſando, vt ſimul cum lacte ouium ſanguinem ſugant. Neque verò mercenarij eſtis,qui nullam ob aliam cauſam ſuo funguntur officio, niſi vt velleribus cum lacte fruantur.Horum quidem omnium nõ ſunt oues propriæ,qui iam Euangelij lata ſententia fures & mercenarij ſunt declarati. Non ita vos. P.A. eſtis,abſit,ſed poſuit vos SS.verè Epiſcopos, verè Paſtores, verè animarum noſtrarum Rectores, vobis verè cura eſt de ouibus, qui huc nulla alia mouente ratione, niſi vt Chriſti ouium cauſam ageretis,acceſsiſtis: pro quibus regendis, inſtituendis,ex profundis Sathanæ viſceribus educendis, atque ſeruandis, maximis cum periculis, ſpretis patriis focis & laribus,charorum abdicata parentum cõſuetudine, contempto corporis ſolacio, atque propria neglecta vita,huc vos contuliſtis. Imò Tridenti vos Deo obtuliſtis, hoſtiam viuam,Deo placentem,ſacrificiũ in odorem ſuauitatis.Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Nónne vndequaque redolẽt quęſo, iſthæc fragrantia mella? Quis eſt qui non videat ſingularem omnium veſtrum P.A.grauitatem,venuſtatem,modeſtiam, honeſtatem,religionem, atq; erga Deum pietatem, frequentius diuinis rebus aſsiſtendo, atque ipſa ſacra tractando? Quis obſecro ignorat veſtram erga pauperes & egenos ingentem charitatem:cùm in primis vobis cordi fuerit, vt eorum vnicuique in ſuis propriis hoſpiciis neceſſaria tribuerentur, ne per ciuitatem vagarentur? Talibus ſiquidem hoſtiis promeretur Deus.O te ter & amplius beatũ,imò beatiſsimum, feliciſsimumq́ue Papam Pium quartum,qui tot ac talibus collegis,commilitonibus, coadiutoribuſq́; es præditus. Re vera quales Principes,tales & eorum Aulici inueniuntur.Qua de re nequaquã putauerim Pontificem noſtrum degenerare à veſtigiis ſanctiſsimorum maiorum ſuorum, ex quorum Collegio vnum hodierno die habemus Gregorium,de cuius laudibus modò aliquid dicere operæpretium fore putaui: dicam breuius tamen quàm res ipſa ſuopte ingenio ampliſsimaq́; dici poſsit.Gregorius igitur & Romæ natus,& clariſsimis parentibus,Gordiano ſcilicet & Syluia ortus fuit.Qui ab infantia cor gerens ſenile, nulli vnquam voluptati animum dedit,ſed ſemper doctiſsimis,religioſiſq́; viris adhęrendo,ma-

turis & grauissimis studiis ita operã nauauit, vt etsi tunc Romæ studia maximè florerent, nulli tamen Gregorius in Philosophia secundus haberetur. Cùm cœlestium tamen illustris iuuenis maximo flagraret amore, cùm primum fuit patre orbatus, fluxas & inanes huiusce mũdi diuitias atq; delitias, cum cœlestibus prudentissimè commutauit. Sex namq; statim in Sicilia cœnobia erexit, ibiq; quãplurimis collectis, qui Deo ministrarent, Monachis, tantum prædiorum contulit, quantum ad eorum victum sufficere videbatur. Septimum tandem cœnobium intra vrbis mœnia, in sua propria domo construxit, dicauitq; diuo Andreæ Apostolo. In quo remota purpura, relictis sericis, abiectis argento & auro, relegatisque micãtibus gemmis, sub Hilarione & Maximiano monachis hunc diui Benedicti habitum induit, vt pauperi habitu indutus, pauperibus inseruiret, & omnia sua eis erogaret. Cumque in illius monasterij Abbatem euasisset, tot pia & diuina opera ædidit, totque clara & heroica gessit facinora, vt eius odor non minus vndequaque diffunderetur, quàm virgulæ fumi ex aromatibus myrrhæ, thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij. Hoc tam suaui odore summus Pontifex Benedictus allectus, ipsum Gregorium à monasterij quiete inuitum ad se traxit, Ecclesiasticisque ordinis officio decoratum, septimum leuitam ad sui adiutorium ordinauit. Nec multo pòst tempore in Cõstantinopolim vrbem pro Ecclesiæ negociis à Pelagio dirigitur, vbi præter impositum sibi munus, quod summa cum gratia & auctoritate apud Imperatorẽ præclarissimè gessit, nascentem hæresim de resurrectionis corporum nostrorum statu, ratione & authoritatibus ita extinxit, vt ipsius hæresis Eutichium auctorem eiusdem ciuitatis Episcopum ad veritatem reuocaret. Qui morti proximus in hæc verba prorupit: Confiteor me in hac pelle resurrecturum. Deinde vita functo Pelagio Pontifice, vniuersus clerus ipsum Gregorium, quoad potuit renitentem in summum Pontificem delegerunt. Qui meditata fuga, mutato habitu, iter arripiens in opacas syluas, abditasque cauernas se contulit. Nec tamen lucerna super candelabrum posita diu ibi latere potuit. Nam dum ab omnibus anxiè requiritur, indicio fulgidæ columnæ, super ipsum iugiter dependentis agnoscitur, capitur, trahitur, & apud Diui Petri Apostolorum Principis templum Pontificiis sacris initiatur. Suscepto igitur Ecclesiæ gubernaculo cumprimis iudicauit Episcopum oportere domui suæ bene præesse. Remotis hac de causa à suo cubiculo secolaribus, Clericos & Monachos probos familiares sibi delegit: putans non conuenire inter Mytratos versari calamistratos: cum quibus Gregorios diu noctuque Deo seruiens, nihil Monasticæ perfectionis in palatio reliquit, sacerdotes suos in summo habebat honore: eos enim elegerat, qui eius contubernio & sodalitio digni viderentur. Verum & Catholicæ Ecclesiæ optimè præfuit: namque consuetudines omnes, quas contra priscos mores & patrum traditiones pullulasse reperit, à Romanæ Ecclesiæ corpore omnino segregauit. Deinde ex Põtificiorum indumentorum consideratione id assequebatur, vt qualem eum oporteret esse, & Ecclesiarum & subiectarum ouium moderatorẽ, apertissimè cognosceret. Intellexit namque sibi claues creditas, sibi commissas oues: & nõ solum ouium, sed & Pastorũ se Pastorem recognouit. Quod ex Christi verbo cõiectauit. Cui enim alij, non dico Episcoporum, sed nec Apostolorum, sic absolutè, sic indefinitè commissæ sunt oues, sicut Petro: si me amas, inqoit, Petre, pasce oues meas, non vnius Regni, sed omnes absque vlla loci circumscriptione. At ante omnia fratres suos Episcopos iuxta Christi præceptum confirmare studuit, quod in registro luce clarius patet: Sciebat enim se nequaquam eorum fidei dominari, sed eorum esse adiutorem gaudij. Nam quemadmodum in cœlis sub vno capite Deo Seraphin et Cherubin, ac cæteri quoque vsque ad Angelos ordinantur atque seruantur: ita in terris sub vno summo Pontifice, Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Generales, cæteriq; Ecclesiastici constituuntur, atque suis in honoribus conseruantur. Bonos itaque amplissimis prosequebatur honoribus, & in malos, vt resipiscerent, acrius animadoertebat. Posthæc manus suas aperuit inopi, & palmas suas ad pauperes extendit: vt veluti omnium pater toto terrarum orbe, piis muneribus pauperes Christi sustentaret. Adeoque hæ eius benignitatis hostiæ Deo acceptæ fuerunt, vt propter has non solum Angelos, sed etiam Angelorũ Dominum mensa exceperit. Præterea quanta æternæ, immarcescibilisq; gloriæ diademata comparauerit, cùm steterit cõtra horrendos Reges, & immanissimos

Tyrannos

Tyrannos. In primis Schismaticos fide iunctos, sed pace diuisos, ad priorem vnitatem restituit. Ligures dico, Iberos, aliosq; quamplurimos: deinde Donatistas, Manichæos, Arrianos, Agonoitas, Domino opitulante, ab Ecclesiæ ouili separauit. Post hæc & gentilibus obtulit Christi Euangelium. Misso enim Augustino cum aliis fratribus ad Anglorum populos, tantam eis Deus gratiam contulit, vt verbum fidei, quod ore prædicabant, signorum efficacia confirmaretur. Plures quoq; Iudæos mira sua industria ac doctrina ad Christi cognitionem perduxit. Sed quid singula in tanta temporis angustia sanctissimi huius viri facinora, præclarissimaque gesta dinumerare laboro? Cum tantus sit suarum laudum campus, vt vel cuique disertissimo maximum possit facessere negotium. O verè sal terræ, ô verè lux mūdi, ô vera Præsulum Idęa, Monachorumq; exemplar, vobis quidem veram pascendarum Christi ouium formam tribuit: nobis verò viuendi regulam à sanctiss. Benedicto æditam, propriis operibus adimpleuit, & Apostolicis scriptis authenticam tradidit. Hunc igitur grauissimum, maximumq; Ecclesiæ Doctorem, hoc splendidissimum mundi lumen, toto conatu, totisque viribus sequamur: ambabus manibus amplectamur. Ad te igitur ô summe rerum moderator accedimus, te suauissime Christe oramus, postulamus: ecce omnes isti congregati sunt, & venerunt tibi, vt tuam agerent causam, fac vt eorum volūtates intercedente gloriosissimo Gregorio igne illo diuinę charitatis ardeant, quem in terram mittere venisti: Intellectusque eorum scrutentur, quid sit imprimis pro Ecclesia tua optimum, tum quid expediat, quid deceat, quid liceat, vt fratrem nostrum iuniorē, qui verè cum meretricibus iam suam portionem dilapidabit, ad te piissimum patrem reuocare possimus. Fac bone Deus vt nihil sibi fauor humanus vsurpet: nihil premium corrūpat, nihil possit timor, vel Principum amor. Absint impietatis consilia, supercilia contentionis, & malignantium conuenticula, vt Ecclesiæ tuæ habenti, quietè, tranquillè, & cito (vti opus est) prouideatur. Amen.

¶ ORATIO F. THEODORI MASII Mantuani Carmelitæ,

QVAM HABVIT AD PAtres in Concilio Tridentino, die octaua Martij, quæ erat quarta Dominica Quadragesimæ.

IN sacris Ecclesiæ ritibus; tametsi plurimis & copiosis, nihil sine ratione institutum, nihilq; ociosum esse crediderim, Illustrissimi sedis Apostolicæ legati, oratores præclarissimi, patres summa veneratione dignissimi. Est enim Ecclesia mystica illa & diuina sponsa, pro qua seruanda & ornandā immortalis Deus homo factus sanguinē suum fudit: cuiusque amorem, fidē, pulchritudinē reges & prophetæ spiritu sancto pleni admirati sunt: & cecinerunt. Quare sacros illius ritus, sacrasque cæremonias, non inania quędam aut læuia, sed & pulcherrima & mysticæ significationis plena ornamenta existimare oportet: Et profectò decuit, vt quæ sponsum habebat non solum omnium præstantissimū, sed & amantissimum, & suauissimas omnium delitias: suam quoque ipsa in illum fidem, suumque amorem non verbis tantum aut scriptis aliquando profiteretur, sed cantibus, hymnis, lectionibus, variisque cæremoniis & ritibus perpetuò demonstraret. Propterea certissima totius anni distributione, sponsi sui aduentū, natiuitatē, circuncisionem, baptismū, passionem, mortem, resurrectionem ex mortuis, ascensum in cœlum, omnia denique, quasi ipsa vitam illius agat, siue læta, siue tristia, solenni ritu percelebrat. Neque id solum, sed mundi creationem, conditum hominem, peccatum, legem, Euangeliū, variosque mortaliū & casus & status (mysticis quibusdam temporum numeris ex diuina scilicet scriptura desumptis) anniuersaria memoria recolit: vt nulla sit anni pars, qua suæ fidei, suique amoris Ecclesia apud mortales testimonium clarissimum non relinquat. Quam ob rem hodie quoque si simul omnia, tum quæ ex Euangelista Ioanne, tum quæ ex Apostolo de duobus Abrahæ filiis audiuimus, nec non illud subinde repetitum Euangelici prophetæ oraculum: Lætare inquam, sterilis, quæ non paris: nobis animo

mo cogitationeq; comprehensa fuerint, inde proculdubio colligemus, mysterium illud maximum nunc ab Ecclesia celebrari, quod olim prophetæ sanctissimi futurum prædixerant, vt gentes vniversę ad fidei Catholicæ veritatē Euangelica prædicatione aduocarentur: cadenteque veteri Synagoga, noua constitueretur Ecclesia. Quæ res licet, vt scitu dignissima, ita & amplissima sit: Ego tamen eam, omissis multis, vt ipsa temporis angustia postulat, in tria illa capita contraham, rationem, inquam, modum, & finem. Nam primum cur Iudæorum Synagogę Deus Ecclesiam Catholicam sufficere voluerit, quærendum videtur. Tunc enim facilius secundo loco modum, quo illud factum sit, & finem denique, in quem Ecclesia constituta fuerit, addere poterimus. Sic igitur dicenti faueat Spiritus sanctus, faueat consessus iste grauissimus, vt si minus pro rei dignitate propositum absoluere potero, aliquid saltem de re tanta studiosè videar attulisse, quod vestris auribus, vestraque attentione patres amplissimi nō omnino indignum videri possit. Deus autor omniū cùm res vniuersas primum conderet, nusquam duo hominum genera condidisse legitur: sed vt vnam rerum vniuersitatem, quam dicimus mundum, ita vnum cōdidit hominum genus, eiusdem naturæ scilicet, & ingenij, quod ab vno eodemque parente communi originem duceret: rationis particeps, arbitrij libertate insigne, cui iusti, iniusti, honesti, inhonesti nō ignota essent discrimina: viuacis animæ, mortis nescia, ac pene diuinæ. Illud enim vitæ spiraculum est, quòd ex ore suo Deum immortalem efflasse legimus: & meritò ad imaginem Dei factus dicitur homo, qui ita efformatus est, vt diuinorum bonorum possessionem adipisci posset. Quis igitur sanę mētis affirmare audeat vllos homines à Deo primū creatos fuisse, vt ab eo alieni essent, miseriisq; obnoxij, tandē sempiterna morte interirēt? Illud nos potius & longè verius dicamus, quòd miseriæ atque interitus causa peccatum est: peccare autem cùm hominis quidem sit, Dei autem nequaquam, necessario fit vt non aliunde quàm ex ipsis hominibus orta sit illa hominum differentia, qua ex vna duæ factæ sunt hominum quasi familiæ & ciuitates: altera Dei, altera diaboli: sicut & Apostolo duo regna, alterum iustitiæ, alterum peccati: & huius quidē stipendia miseria & mors, illius autem salus & felicitas. Iam verò diuinæ misericordiæ deberi cœptum est, quòd licet omnes peccati regno & morti obnoxii nascantur, quidam tamen, tanquam si postliminio redirēt, in iustitiæ regnum cooptentur, & salui fiant. Et quidē si primas populorum origines consideremus, facile cognoscemus, non Dei parū benigna voluntate, sed sua quosdam prauitate & culpa à Dei populo semotos fuisse, vt alienos habitos ambulasse, vt dixit Propheta, in tenebris & vmbra mortis. Cain quidē primus diaboli ciuitatē ædificare cœpit, & periit. Abel autē frater iustitiam & pietatem amplexus est, & à fratre occisus, Deo, quem colebat, perire nō potuit. Vnde hæc obsecro differentia orta est? Nunquid forte impius ille suæ iniquitatis, suique interitus causam in Deum referre poterit? An non illi dixit Deus, si bene egeris, recipies? nunquid non ambo eisdē orti parentibus? An non eisdē instituti præceptis & moribus? An non simul ęducati sunt? Et qui quidē illū proximè secuti sunt homines impij, an nō sua potius quàm Dei voluntate impij fuisse, & contra Deum pugnasse dicendi sunt? Cùm etiam postea magis indies aucta fuisset iniquitas, & peccati regnum vires acquisiuisset semper maiores, tunc Deus aquarum inundationem propterea in vniuersum terrarum orbem videtur immisisse, vt sublatis impiis hominibus, deletaque iniquitate, & seruata mirifico nauigio sancta pij Noë familia, nullus deinceps esset impius populus, neq; qui à Deo haberetur alienus: sed sicut omnes ex eadē familia, eodemq; parente cōmuni ex sancto Noë trahebant originē, ita deinceps eandē seruarent pietatē & religionem: atque eò diligentius, quò maiora diuinæ sæuientis iræ atque horrendæ vindictæ exempla præcessisse nouerant. Quidam tamen rursum in impietatem prolapsi sunt, atque tandem eò insaniæ deuenerunt, vt cultum, quem Deo vero vitæ autori exhibendum à parentibus didicerant, hominibus, volucribus, quadrupedibus, inanibus deniq; simulachris exhiberent. Quid verò tum Deus? Nunquid rursum fontes abyssi magnę, cœlique cataractas aperiret? atqui prius tantę mortalium stragis misertus, sanctique Noë pietate placatus, promiserat se nunquam postea quicquam tale facturum. Tunc igitur pro æterno illo suę sapientiæ consilio, quod omnes excedit cùm hominum, tum angelorum mentes, de proterenda mortalium, tollendaq; impietate agere cœpit.

Tunc enim certum populum sibi elegit, & suum vocauit, non quòd præter illum, neminem sibi gratum esse vellet, sed quòd ex eo communem mortalium salutem orituram promitteret, mystico apposito circuncisionis signo. Interea permittens gentes ingredi, vt dicit Apostolus, vias suas, quibus tamen quamuis impiis, non secus quàm pater ille adolescentiori filio ex paterna domo inuitis parentibus abeunti, suam non negauit substantiæ portionem: propterea etiam in eis tanta fuit diuinarum rerum cognitio, vt ex illis quidam Dei viuentis beneuolentia digni habiti sint: donec tandem veniret temporis plenitudo, qua longè alios abyssi fontes, aliásque cœli cataractas aperiret, diluuioque alio omnes hominum deleret iniquitates, & perditum genus humanum præstantius instauraret: neque enim, vt prius, desæuiit in vniuersum genus mortalium, sed omnes iræ suæ fluctus in filium suum vnigenitum immisit, & mystico aquæ baptismo veterem illum hominem cum suis iniquitatibus sepeliuit. Et quicunque mysticam Ecclesiæ nauim conscenderunt, à diuina ira salui facti sunt. Conscenderunt autem quicunque voluerunt, omnes enim vocati sunt: Iudæorum tamen plurimi conscendere noluerunt, legique illi veteri nimis addicti quidam, ita Christum amplectebantur, vt legem quoque simul tueri vellent, impiè Christum diuidentes, à quo non totam salutem, sed partem quoque à Mosaica lege agnoscendam esse censerent: quod in illa meretrice prius ostensum fuerat, quæ coram Salomone secari alienum filium, quàm veræ matri reddi malebat: hæc enim Iudæorum populum, altera Gentilium præmonstrabat. Quare sapientissimè non secanti, sed alteri, id est, non Iudæis legem cum Christo commiscentibus, sed gentibus integrum seruatorem defendentibus deberi illum iudicauit alter Salomon, Petrus, inquam, Apostolus, cùm suborram illam quæstionem in Concilio publico definiret. Propterea Iudæos Zelum quidem DEI habuisse dicebat Apostolus, sed non secundum scientiam, quippe qui Mosaicæ legis vsum atque ingenium ignorabant. Nam, vt idem docebat, lex lata non erat, quæ viuificare posset, cùm eius occasione potius propter membrorum legem peccatum reuixerit, & quod videbatur facere ad vitam, sua maledictione mortem afferret. Vsus autem eius non paruus erat, cùm & peccatum indicaret, naturæ infirmitatem aperiret, & viam, qua progrediendum esset, ostenderet, ac tanquàm pædagogus facta ad illum denique salutis autorem perduceret, quem Deus multo antè quàm legem ferret mortalibus promiserat: quo munere functa, cur obsecro loco non cederet, vt Euangelium substitueretur? Quare non est cur mutatas quispiam miretur leges, hoc enim & ratio temporum, & rerum conditio postulabat: neque etiam cur Iudæorum populus prius Deo gratus, nunc autem inuisus sit. Non enim Dei mutata voluntas, sed eorum obfirmata iniquitas hoc fecit, quibus Apostoli dixerunt: Vobis oportuit primum loqui regnum Dei: sed quoniam reiecistis illud, ecce conuertimur ad gentes. Et Paulus tantam quæstionem ingressus: Cur Israël, inquit, sectando legem iustitiæ, ad legem iustitiæ non peruenit? quia, inquit, non ex fide, sed quasi ex operibus. Et clarius infrà eleganti translatione vsus, fractos dicit fuisse naturales ramos, propter incredulitatem: quos tamen rursum inferendos affirmat, si non permanserint in incredulitate. In eo autem commendabat Apostolus diuinam pietatem, quòd quasi solicitus pro salute filiorum pater optimus, nunc hos, nunc illos, acceptis, vt offerebantur, occasionibus, ab interitu reuocaret. Nam non credentibus Iudæis, occasio accepta est prædicandi Euangelium Gentibus: quibus credentibus, Iudæos rursus æmulatione quadam ad fidem Euangelicam inuitare studuit: tantum abest, vt in DEO vel paternam dilectionem, vel propositi constantiam desiderare quis possit.

Quibus paucis mihi satis pro tempore ostendisse videor Patres optimi, qua ratione DEVS post veterem legem, & Iudæorum Synagogam, nouam constituerit Ecclesiam, Euangelica doctrina insignem, atque omnibus patentem. Iam itaque modum aperiam, quo illud factum sit, quod secundo loco declarandum nobis propositum est.

Secus autem Ecclesiam quàm Synagogam constitutam inuenimus. Et Ioannes quidem breuibus rem hanc nobis significabat, cùm verba pontificis interpretatus dixit, IESVM non solum pro gente moriturum, sed, vt filios DEI qui erant dispersi, congregaret in vnum.

Verum hodierna Euangelij lectio idem nobis & clarius & iucundius explicabit: idque tanquam si rem totam in tabella contemplaremur. Tunc enim Iesum vltra mare Tyberiadis abeuntem turbæ multæ secutæ sunt, cùm Tyberio imperante occisus resurrexit à mortuis. Paschatis autem omnino congruunt & tempora & sacramenta. Et profectò, si conferantur singula, mirificè conuenient. Tunc enim Iesus nauim conscendit, cùm à cohorte capitur. Tum nauigare incipit, cùm ad Pontifices ducitur. Tum nauigationem prosequitur, cùm interrogatur, alapis cæditur, reus mortis iudicatur. Tum immensis fluctibus iactatur, cùm flagellatur, cruci affigitur, & affixus summa supplicia atque opprobria patitur. Tum descendit è naui, cùm emisso spiritu loca inferna petit. Tum ascendit in montem, cùm ad immortalem vitam resurgit. Tum mirificam eius beneficentiam turbæ audiunt, cùm prædicatur in nomine eius pœnitentia, in remissionem peccatorum. Tum denique populi relicta Hierosolyma, pedibus vitra mare Christum sequuntur, & in montem conscendunt, cùm relicta Synagoga, abiectisque vanis idolorum cultibus per baptismum Christo coniuncti, in Euangelicam Ecclesiæ sublimitatem attolluntur, & mirificis, diuinisque natalibus insignes (iis enim datum est filios Dei fieri) in nouam excitantur (vt dixit Apostolus) creaturam: neque enim naturali virtute, sed ex aqua & Spiritu sancto Ecclesiæ filij propagandi erant: nam quod natum est ex carne, caro est, vt ipse sponsus Ecclesiæ dixit: & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Propterea quoque non in Ismaele, sed in Isaac vocatum Abrahæ semen legimus: vt enim ille naturæ viribus genitus est, ita hunc diuina promissione centenaria peperit vetula sterilis. Et Paulus quoque: Non omnes, qui ex Israële nati sunt secundum carnem, hi sunt Israelitæ, sed qui secundum promissionem. Promissioni autem debetur fides, & cognata est gratia. Isaiasquoque matrem credentium tum sterilem, tum desertam vocabat, & quæ videretur non habere virum: mox tamen ei propheta Deum pollicetur virum futurum. Ecce hodiernam turbam sine duce, sine humano auxilio, atque omni sua ipsius cura destitutam videmus. Quæ sui propemodum oblita, ciuitates, domos proprias, sine commeatu, sine rebus necessariis deserit, vt Iesum vltra mare abeuntem, & deserta loca petentem vsque studiosa sectetur. Quo vno inuento, deesse obsecro quid illi poterit? His autem omnibus præscriptum nobis quasi figura quadam modum intelligamus, quo renasci, & filios Dei fieri, & Christum denique sequi oporteat. Qui enim per baptismum Christo insiti sunt, in hoc mundo tanquam peregrini & alieni versari debent, & vt qui permanentem non habent ciuitatem, sed futuram inquirunt, mystico interea pane, diuinique verbi doctrina confirmati: quod in pascendis turbis hodie nobis luculenter significatur. Qua in re illud mysticè speculari oportet, quòd Christus quinque panes hordeaceos & duos pisces tunc in manibus accepit, cùm in libris Mosaicis latentem veritatem ostendit, & cuncta præstitit, quæ in Psalmis & Prophetis de ipso scripta legebantur: in quibus duobus maior sanè copia spiritus esse videbatur. Hi namque duo illi pisces sunt, qui crassæ legi additi fuerant vt palato spiritus esca gratior redderetur. A puero autem hæc omnia accepta sunt, quia populus Iudæorum sub pædagogia & onere legis vitam agens, ad Christum, tanquam baiulus, antiqui testamenti libros ferebat. Et quid tandem est, quòd fregit, deditque discipulis, vt distribuerent turbis: nisi quòd Apostolis, immisso diuino spiritu, aperuit sensum, vt intelligerent scripturas, iussitque, vt euntes in mundumvniuersum prædicarent Euangelium omni creaturæ? Cæterùm non absumuntur mysticæ dapes, sed longe plura supersunt, quæ nimirum & Christi cura, & Apostolorum opera colliguntur, vt reposita in vsum vitæ posteritati cedant. Tantus autem mundi thesaurus non alij quàm Christi sponsæ relictus est, vt summa fide ac diligentia seruaretur, neque deessent Apostolorum successores, qui Christo iubente recondita depromerent, & fidelibus populis suo tempore distribuerent.

Sed qui iam modum audistis patres optimi, audite obsecro patienter & finem, in quem Ecclesia constituta sit: quod postremo loco nobis explicandum relictũ est: iam enim & oratio breui cursu ad finẽ suũ properat. Hac igitur de re loquẽs Apostolus nos grauiter monebat, vt abnegantes impietatẽ & secularia desideria, quod, vt proximè dicebamus, in baptismo fit, sobriè & iustè & piè viuamus in hoc

seculo:

seculo : in futurum autem expectemus beatam spem,& aduentum gloriæ magni Dei:atque interea progredientes de virtute in virtutem ascendamus cum Christo ad montem Domini virtutum. Vnde mundi perturbationes, & varias temporum vicissitudines excelso animo despiciamus : & ad sydera conuersi magno ac feruenti spiritu ad cœlestem patriam festinemus. Vbi, inquam,diuitiarum fœnũ, & voluptatum herbas, brutorum potius animalium quàm hominum præsertim Christianorum cibos conculcemus:atque eis vtamur, vt nobis commoda esse possint ad ea perficienda bona, quæ nobis ministerio sanctorum è Christi manibus afferuntur. Hac enim ratione ad illos æternitatis, & diuinæ visionis montes iter patebit, quos Dominus pollicebatur ouibus suis, cùm eas de cunctis locis & populis se congregaturum & liberaturum dicebat, vt ibi quiescerent in herbis semper virentibus, & iuxta riuos aquarum viuentium accubarent. Vbi nihil abiectum, nihil confractum, nihil infirmum : sed mortale induet immortalitatem, ignobilitas gloriam, infirmitas virtutem. Vbi denique à cunctis, cum diuinis illis exercitibus, quorum linguas nemo mortalium nouit, laudibus immortalibus honorabitur Deus, qui tunc erit omnia in omnibus. Neque enim vnquam sine diuina gloria salus hominum fuerit : nam & Christianis hominibus in hunc finem omnia tendunt, vt non solum seruentur ipsi, sed ex sua salute laudetur author salutis Deus. Propterea quoque turbæ hodie summa Christi beneficentia inspecta, cùm summam eius virtutem admirarentur, in illam honorificam vocem eruperunt : Hic est verè propheta, qui venturus est in mundum.ille autem summus rerum finis est, summaque perfectio,vltra quam progredi non licet: ad quam non vetus illa Synagoga,non lex, non Moses, minus etiam naturæ vires,sed Christus,sed Ecclesia,sed Euangelium (quæ tria simul iungantur necesse est)perducere potuerunt.O admirandum Ecclesiæ statum: ô certum mortalium præsidium, vbi verum Euangelium est,vbi sacramenta, vbi diuina virtus operatur in salutem omni credenti, vbi sponsus est ipse Christus,vbi Deus homo homines facit Deos ! Timere igitur Ecclesia non potest, ne à suo sponso aliquando destituatur, aut,sicut prisca illa Synagoga, videat alteram gratiorẽ duci. Est enim illa Rachel pulcherrima, quæ non vt Lia soror natu maior,id est,Synagoga, lippitudine oculorum dehonestatur:sed facie decora, venustoque aspectu, & mentis acie, fideique lumine insignis. Quam vnam cùm ardẽtissimè Iacob noster Christus verus Israel adamaret, longa quidem ac difficili seruitute, sed alacri tamen animo præ amoris magnitudine sibi acquisiuit,& post quam vnam,nullam ducere voluit.Hæc est illa Sara, Patres optimi,quæ,vt audistis hodie,ludentes Ismaeles Ægyptiæ seruæ filios æquo animo ferre non potest.Ludebat tãquam puer Iudaicus populus, qui tum etiã cùm temporis plenitudo aduenisset, qua virum esse decebat,puer esse non desiit:sed puerilibus adhuc immorabatur elementis,& cæremoniis inanibus detinebatur. Ludebant cultores Idolorum, non solùm quòd etiam ridiculus per se non potuit non esse rerum cultus,quibus nullum diuinitatis numen inesse poterat. Ludunt denique quicunque à vero DEI cultu, veraque religione alieni sunt. An non etiam pueri, ludentesque sunt,qui in ipsis fidei rudimentis adhuc hæsitant, necdum firma tenent spiritualis ædificij fundamenta ? qui puerili quadam iactantia elati, de re quauis etiam grauissima, vt vt libuerit, loquuntur? qui de religione, de sacris, de diuinis,non secus quàm de ludicris & puerilibus rebus agere videntur ? quibus nihil certum, nihil serium, nihil constans esse potest ? Hi autem omnes licet se Abrahæ filios, licet se Christianos, & Euangelicos iactent: cùm tamen illam, communem credentium matrem Saram Ecclesiam, inquam, Catholicam non agnoscant, Ægyptiæ seruæ filij sunt, in tenebris Ægypti & graui seruitute detenti : Euangelicæ lucis ac libertatis expertes.

Quare tandem meritò cum Ismaele suo ex paterna domo expellendi sunt, nisi forte resipiscant : secus enim cum filiis liberæ paternorum bonorum hæredes esse non possunt. Sed heu nos miseros, quot nunc experimur Ismaëles,qui communem credentium matrem persequuntur ! qui liberæ filios oderunt ! qui suis dolis & ludis nihil non audent, omnia corrumpunt, omnibus illudunt ! Nec tamen propterea Patres optimi hæc à me dici credatis, quòd ego fortè de matre nostra Catholica minus bene sperandum crediderim. Iubetur enim diuino oraculo pater Abraham etiam inuitus

obtemperare voci Saræ. Ille pater credentium dictus est, in quo vno proposita sunt credentibus fidei & spei exempla pulcherrima, qui, vt docebat Apostolus, diuinæ promissioni innixus, in spem cōtra spem credidit. Nam profectò quemadmodum supra naturæ vires Deo nascuntur legitimi filij, ita etiam diuina virtute educari & conseruari necesse est. An non etiam Christus ipse, quò infirmior factus est, eò se nobis potentiorem ostendit? Victus vicit, seruus factus mundo attulit libertatē, mortuus deniq; mortē occidit, & vitam mortalibus recuperauit. Illud verò diuinæ virtutis priuilegium est, vt eò maiorem Ecclesiæ suæ de hostibus victoriam paret, quò magis eos sæuire permiserit. Quare semper de Ecclesia quò minus bene sperandum externa facie visum fuerit, eò melius credentibus sperandum est. Ea namque ratione fit, vt splendidior nobis diuina virtus eluceat, si maior nos vrgeat rerum necessitas. Semper tamen cauendum est, ne Christiana spes temeraria quædam confidentia fit & otiosa securitas. Christus hodie prius excitauit discipulos, & quasi exercuit, quos pro turbis solicitos esse voluit, cùm tamen ipse non ignoraret quid esset facturus. Cumque ipsi faterentur, nec cibi, nec pecuniæ tantum suppetere, quod pascendæ illi multitudini satis esse posset: mox tamen, iubente CHRISTO, non dubitauerunt curare, vt tanta multitudo discumberet, & ad sumendum cibum, quem ipsi quidem ignorabant, se præpararet. Oportet igitur Christianum hominem, rerum primùm necessitatem agnoscere, faterique suam impotentiam: animo deinde solicito esse, & spe tandem erigi diuinæ promissionis: orationibus interea & supplicationibus vacare, viriliter agere, & æquo animo expectare diuinum auxilium. Vobis autem præsertim Patres amplissimi curandum est, ne quicquam quod pastoralis officij sit, in vobis desiderari possit. Tunc enim vestra illa spes proculdubio existet, quæ Christianos homines, quæ sanctissimos Ecclesiæ antistites deceat, nescia confusionis, plena solatij. Tunc Deus optimus maximus pastorum, qui solus rerum nouit occasiones, tēpora non prætermittet opportuna visitandi plebem suam: perpendit ille rerum necessitates, & mira sapientia moderatur vniuersa, nec vnquam Ecclesiæ suæ deesse potest.

At quæ pater optime maiora nobis mala expectanda sunt? quæ nostandem manent rerum discrimina? facta est quasi vidua sponsa tua, & quæ quondam orbi latissimè leges ferebat, nunc maximis premitur angustiis, maiorem suæ hæreditatis partē occupauerunt hostes eius. Vbi nunc illæ Patriarcharum sedes toto orbe clarissimæ? Vbi Domine Iesu sedes tua natalis? vbi sepulchrum? proh dolor, cuncta prophanat Turcica impietas. Vide Domine potentiam, vide superbiam inimicorum nostrorum, ne forte dicant: Vbi est Deus eorum? Ecclesia tua vndique incendiis, depopulationibus, vastationibus exposita est, nec hic malorum finis. Viperinos experitur fœtus, qui maternam discindūt aluum, dilacerant, dilaniant: quibus nihil intactum, nihil sanctum, prophana omnia. Nónne vides Domine Absalones impios, qui contra Regem tuum Dauid Pontificem Maximum seditiones commouent, populos solicitant, concubinas patris violant, & à recta fide auertunt Ecclesias? An non audis pater optime, quæ maledicta, quas blasphemias contra pastores tuos iaciant improbi Semei? Da Domine Chusios Arachitas, qui Achitophelûm dissipent Concilia. Et ipse maiora molientibus obsiste, ne propinquum incendium omnia corripiat. Noli nunc obliuisci misericordiæ tuæ antiquæ Domine, sed qui vidisti patientiam Dauid, vide quoque pastorum tuorum pietatem, vide studia: multi enim propriis sedibus, vt ille ciuitate regia, pulsi Absalonum suorum cupiunt salutem: nec minore forte patientia ferunt hi maledicorum hominum conuitia, quàm ille conuitiantem Semei tulerit. Simplici quoque populo, & iis qui dolis & fraudibus decepti sunt, parce Domine, placare, miserere, vt tandem matris dulcissimæ gremio collecti, te vno ore, vno corde in perpetuum laudent ac venerentur.

DIXI.

¶ ILLVSTRISS. TRIDENTINI CONCILII

Cardinalibus Legatis coram, plenaque amplissimorum Oecumenica patrum corona, Oratio habita per totius instituti Minoritanæ Obseruationis Reuerendissimum Patrem F. Franciscum à Zamora Generalem Ministrũ. Dominica secunda Qũadragesimæ.

M. D. LXII.

VEREOR Illustrissimi ac Reuerendissimi D. Amplissimique præsules (vereor, inquam) ne mihi hodierno die accidat in hoc ornatissimo purpuratorum Ecclesiæ patrum consessu, quod Euangelium protestatur in monte Thabor olim contigisse Apostolorum præcipuis: qui ad transfigurati corporis contuitum, & ad diuinæ vocis (vt ita loquar) tonitruum timore perculsi expauerunt. Ita proculdubio ipse hanc præclarã insignemque circunstantem coronam conspiciens, videor mihi illam cœlestem & propè diuinam intueri maiestatem. Quare stupescit intellectus vestris doctissimis auribus recensere molienti, quæ Christus in Thaborea celsitudine diuina reserauit mysteria. Verum ipsius voce, vestraq; humanitate fretus, huius celeberrimi montis abditissima, sermonis compendio dicturus accedam. Sacrosanctæ Ecclesiæ Typum montem gerere, diuina tradunt eloquia, ac propheticæ præsensiones prodiderũt. Erit (inquit Esaias) in nouissimis diebus præparatus mons domus Domini, in vertice mõtium. Non enim ab re pietatis opera, documenta salutis, reparationis humanæ monumenta, quæ in catholica modo celebrantur Ecclesia, olim à patribus sub miro velamine, in montibus facta leguntur. Tolle (inquit Dominus Abrahamo) filium tuum quem diligis Isaac, & vade in terram visionis, ibique offeres eum in holocaustum, super vnum mõtium quem monstrauero tibi: latent equidem mysteriorum pretiosa monilia. Paternus quippe animus, non solum posteritatis gratia, verum & promissionum spe accensus erat amore. Dominus autem, quem pater tenerè amabat, gladio interimi iubet, ac vt concursantibus curis viscera quatetentur senilia, charis ac dulcioribus appellationibus iterum ac sæpe repetitis, grandęui patris suscitatur affectus: vt amoris euigilante memoria aduersus animi fidem tota repugnaret carnis militia: vade (inquit) in terram visionis. Quò spectat tanti itineris diuturnitas? quò mõtis ascensus? Equidem, vt spatium certaminis accipiant affectus & fides: amor Dei, & amor carnis: præsentium gratia, & spectatio futurorum: hinc perurgente pręcepto, hinc verò paterni affectus per luctãte amore. At strenuus ille patriarcha in repromissione Dei non hæsitans diffidentia, sed confortatus in fide, non deliberat, non detrectat, hominum non quærit sententiam: sed subito occupat iter, puerisq; ad radicem montis dimissis, sui ac filij regressum pollicetur indubium. Ascendésq; montem armatus fide, futuræ veritatis imaginem gerens, quod nundum factum fuerat, futurum certò sperabat: adeo vt percontanti filio, futura respondit: de pręsentibus requiréti, Dominus (inquit) prouidebit sibi victimam holocausti fili mi. Quando hæc erunt? Tunc enim, quando æterni patris filius, nõ ex Sara, sed ex vtero procedens paterno: non temporalis, sed ante luciferum genitus, mortali indutus natura montem conscendet Ecclesię. Vbi tantum domicilio delectabitur mõtano, quòd à sapientissimo Salomone (velut montium accola) iam saliẽs in montibus, iam transiliens colles decantetur. In mõte illo videbitur Deus, magnifica cũ hominibus liberalitate concertans: quando non Isaac mortalis & non moriturus, sed immortalis Deus, hominum inueceratam labem morte dirimet sua: non lignorum fasciculo, sed ponderosa cruce montem conscendet onustus: non arietem inter vepres, sed humanam præassumptam naturam, diris obsessam spinis tradet sacrificandam. Tantum erat decorãdus mons iste, quòd Moyses Ecclesiæ præsagium in illo vt agnosceret, calceatis pedibus ceu ad sancta sanctorum ne accederet, prohibetur à Domino: ibidemque oratione velut clypeo munitus & hasta, habito de Amalechitis triumpho, victori Deo aram dedicauit insignem. Si igitur hæc omnia patribus in figuram contingebant: quid figurabant? quid portendebant? quid sibi volebant orationes, benedictiones & maledictiones? quid sacerdotes sacris induti vestibus, aliis verò spoliatis? quid erectæ, oleoque delibutæ aræ, foci, victimæ, sacrificia, sepulchra, & id genus similia in mõtibus celebrata? Quorsum denique Noë,

Abraham, Isaac, Iacob, Moyses, Dauid, cęterique proceres ac patres antiqui in mõtibus sacrificarunt? Typici erant montes, & figuram sublimis gestabant Ecclesiæ: nec aliò tẽdebant illa montana mysteria, nisi eò, quia in mõte beneplacitum est habitare Deo. Et licet omnium rerum opifex, & orbis fabricator omniscius (iuxta Platonem) totius mundi ambitum, sibi pro sacello construxerit ornatissimum, suam sibi præcipuè delegit Ecclesiam, & hanc præmonstrauit in monte, ad cuius dignitates capescendas, assumpsit Iesus Petrum, Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem.

Animaduertite obsecro Patres: Christus allicit, Christus sustulit, & Christus montem secum iussit ascendere. Non eos sanè qui in depressis & humanæ vitæ caliginosis peccatorum vallibus perstant: nec qui suos nõ suggillantes affectus, talẽ vltro quærunt honorem: nec qui deprauatas opiniones stilo ferreo in vnguine adamantino, supra latitudinem cordium eorum exaratas habent: nec eos denique qui carnis libertatem, eiusque effręnem cupiditatem, sub prætextu sanctitatis in pusillos disseminare conantur. Tales enim sunt falsi fratres, qui (vt inquit Apostolus) subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Iesu: vt in seruitutem carnis nos redigant. Sed quos duxit? Illos proculdubio, qui tanquam iustitiæ cultores, proceresq; diuini exercitus, primipili ac tribuni vitiorum nihil admittant. Illos qui nec glorię studiũ, nec terrenarum rerum cupiditas, nec principum aut magnatum applausus, nec etiã mortis metus è monte depellat. Illos qui in vera fundata humilitate, successores sibi in regimine forent Ecclesiæ. Nam superbè dominari subiectis, non Christiani viri, sed gentium gerit officium. Illos insuper assumpsit, quos indefecatę sanctitatis, & purgatę virtutis permansuros prędidit. Petrũ nempe, qui etsi ad ancillę vocem pertimuit, prolapsum tamen de pręcipitio reuocans pedẽ: quæ negãdo perdiderat, amarè flẽdo recepit. Iacobũ, qui vitia quæq; supplãtet, seipsum vincere discat. Nam tã fœdum est à semetipso vinci, quàm pulchrum reliquos superasse. Ioannem verò, qui virginitatis priuilegio cæteris pollet, vt illecebras quasque coerceat cupidinis: carnis enim infrænis cupido, de Ecclesiæ montibus quàmplures pręcipites dedit, & à Christiana religione trãsfugos effecit. Secum eos duxit (intimam prælatorum cum Deo familiaritatem ostendens) qui etsi humanis oculis, corpore velut cæteri peregrinentur, miro quodam deificantur numine, supremis etiam creaturis condonatum nusquam. Cui vnquam Angelorum dictum est: Quodcunque ligaueris, erit ligatum, & quod solueris erit solutum? Moyses obnoxio populo instanter dimitti poscebat: Christi verò vicarius iudiciaria fungens auctoritate, quæ Christus sui sanguinis effusione promeruit, alumnis dispensans Ecclesię, non clamat dimitte, nec vt absoluat precatur: sed, inquit, absoluo. Ad cuius vocis sonitum inferorum profligantur horribiles furiæ, & Angelorum tripudiant agmina gaudio. O suprema huius mõtis dignitas, ô regale sacerdotium. Sed quia alternæ sunt omnium rerũ vices: nec aliquid adeò prosperum aut sublime, quin grauissimis tangatur aculeis: nec quid tam durũ, quod præmij securitas nõ maturescat: Christus Opt. Maximus prelatorum labores prospiciens, amplissima illis præ oculis præmia posuit: dum trãsfiguratus ante eos, in corpore mortali, gloriã immortalitatis ostendit: & suę maiestatis gloriam, iamdudum velamine carnis obtectam, humania oculis conspiciẽdam detexit. Nulla profectò ab orbe condito angustior visio mortalibus innotuit, quæ futuræ beatitudinis cõsignato arrabone, temporarios ad sufferendos labores, animi desiderium tãtum excitaret. Sic vt illa fruens Petrus, ab illo poposcit non dimoueri loco. Et quia lex & prophetæ, huius montis abditissima complectebatur mysteria, ecçe apparuerũt eis Moyses & Helias, loquentes cum IESV dicenteśque excessum quem completurus erat in Hierusalem: vt Ecclesiæ mysterium à seculis absconditum, manifestum faceret mundo. Mirabãtur quo amore ductus, rimas ac fissuras, quas in Ecclesię mõte antiquus fecerat serpens, suo prætiosissimo cupiebat occludere sanguine. Non in fiscella cirpea cõfecta, bitumineq; linita (velut Moyses) sed ligno crucis, suo sanguine rubricato. Non virga mare percutiens rubrum, sed ira furoris Dei sacrosancta eius humanitate percussa, vt prædestinatorum cætus ad supremam traduceret patriam. Non minas Iezabelis sanguinolẽtæ (velut Helias) fugiens, sed impiissimis vltro se offerens Iudæis. Non sub Iunipero, pane confortatus subcineritio, sed aceto felle mixto propinato, mente integra, superata carnis mortalitate, expetiuit animæ suę vt moreretur. Referebant insuper

quo

quo zelo seipsum morti dare volebat, vt notum facerét nobis sacramentum volũtatis suæ, quando mortis soluto pretio, profugos filios ad greminum reuocaret Ecclesiæ. Supremus itaque pater id idem voce retegens: Hic est(inquit)filius meus dilectus,Petra angularis:Petra, supra quã excelsus,perpetuęque durationis Ecclesiæ mons, tanta stabilitur firmitate, ne tota inferorum clasis illũ diruere possit. Ideo ipsum tanquam tanti operis mirificum artificem iubet audiri, qui per sanguinem crucis eius tam terrenis q̃ cœlestibus pacem imparciturus venit. Ipsius iussa capescere mandat, qui seruili indutus forma, pręfectorum quorumcunque perniciosam ambitionem, vitæ suæ contemptu dãnauit. Christi præceptoris disciplinam ediscere mandat, qui ad tam sublimem dignitatis gradum, nedum illustres, regioq; sanguine natos, verùm demissos etiam homines, virtutibus tamen præditos, non dedignatur assumere. Christi legislatoris edictum nobis seruandum proponit, qui preciosa quæque contemnens, superbam hominum vitam sua profundissima suggillauit humilitate. Operæpretium ergo erit patres ampiissimi ipsum vt audiamus: qui pro grege vobis commisso, animam tradidit suam: morbidas oues sanans: dispersas congregans: errantesque humeris suis reducens. Ipsum audite, qui vanam ac fluxibilem hominum pompam conculcans, abiectissimum suæ natiuitati & morti locum elegit: vt Ecclesiæ suæ alumnis mansiones præpararet perpetuas. Ipsum audite, qui derisorias, fallaces atque caducas mundi nil pendendo diuitias, nudus ascendit crucem: vt Ecclesiæ montem æternis ditaret thesauris. Ipsum audite, qui non ouium pellem, sed suam pro illis virgineam, diris dilaniatam flagellis: pascẽdas & nõ perdendas, nec excoriatricibus mercenariorũ manib' cõmittendas oues instanter poscebat. Ipsum audite, qui acerrimis clauis, contusis manibus, cruci affixus, ne quis illi aliquam abripere posset, ad vnius ouis balatum impiger, paradisi pascua statim promisit. Ipsum audite, qui toto exulcerato corpore (etsi paterno destitutus auxilio) ouium tamen suarum salutem sitire fatebatur. Ipsum audite, qui diro lãceæ vulnere sauciatus, intima cordis patefaciens: nedum aquam, verum sanguinem, sitibundis ouibus propinauit. Ipsum audite, vos qui ad huius celeberrimi montis fastigium euecti estis: qui non in adumbratis sacramentis (velut patribus antiquis) sed in ipsa relucet veritate. Vobis enim ad dexteram patris regnans Christus, huius montis hæreditatem possidendam, moderandamque reliquit. Quare in vobis supremis rectoribus, refugium omne, præsidium ac spes nostra post Deum constituta est. Attendite obsecro patres piissimi: nam paruuli petierũt panem: Panem, inquam, purgatę doctrinæ: Panem castigatæ disciplinæ: Panem deniq; exemplaris ac regulatæ vitæ. Heu me Patres, ter millies heu me. Non deficiant obsecro, qui frangant, & porrigant eis. Quid proderit nobis inter vestibulum & altare clamorosis vocibus Deum Optimum Maximum interpellare, clamantes: Parce Domine, parce populo tuo: & ne des hæreditatem tuam in perditionem: si conspiciendo ferocissimum aprum de sylua egredientem, dissipantem, vastantémq; Christi hæreditatem, (vtpote Ecclesiam suam) & solum sibilis eam defensare conamur? Manus mittere ad fortia necessum est. Quid vtilitatis, quid emolumenti oriri poterit, ociosis vacare disputationibus? Semel in Christi tunicam inconsutilem sortem miserunt crucifixores: cecidit nãque sors supra Ecclesię filios. Nostra enim est hæreditas. Talaris tunica Ioseph (etsi sanguinolentis hæreticorum dogmatibus circundatam conspicimus) nobis tamen de iure debetur. Quorsum iam denuò discutere debemus, cuius sit? Equidem non sine magno discrimine de religionis veritate disputaremus, quam tantorum sanguine confirmatam videmus. Magni periculi res est, si post prophetarum oracula, post Apostolorum testimonia, post martyrum vulnera, veterem fidem quasi nouellam discutere pręsumamus. Quorsum post tam manifestos duces, post martyrum sudores, post confessorum & virginum illibatam vitam & constantiam, post tot cõcilia, post tot sanctiones, post tot decreta in errore permaneamus? Absit. Rescindite quæ rescindenda sunt. Purgate quæ purganda sunt. Eiicite vendentes & emẽtes à templo. Mensas numulariorum, & cathedras vendentium euertite. Tunc enim res salua erit. Vos qui lucis nomen adepti estis, in tenebrosa vitiorum valle iacentibus fulgentissimos virtutum radios emittite, vt vobis auspicibus, vobis ducibus, inde illi ad splendidissimos fidei, & cœlestium montium vertices aspirent. Vigeat nunc tanti muneris solicitudo in hac turbulentissima tempestate: in qua Christianam patriam spumantem hęresibus

bus cernimus. Prophana viget libertas: Terra scatet scandalis, scelera perpetrãtur innumera. Diuinus cultus perfidiæ rubigine labefactatur: Sacra prophanãtur loca: Religio corruit, ac crucis Christi inimici sacrosanctæ Ecclesiæ montem tangere minimè verentur, ac si qui hunc tetigerit montem, non sit lapidibus obruendus. Nónne vulgus, vtpote vulgares homines, ne propius accedant, prohibentur à Domino? Contendite igitur manus ponere adiutrices: extrema quæuis pericula pro huius montis indemnitate minimè subire timete: vt sit paratus mons Ecclesiæ in vertice montium: sit domus Dei, domus Regia, domus quæ in cunctis nominetur nationibus: eiusq; cultores in Christianã mutentur metamorphosin: Ex peccatoribus in resipiscentes: ex carnalibus in spirituales: ex hominibus in Deos per gratiam, vt posthac possint frui eo in gloria. Ad quam nos perducat Christus Optimus Maximus. AMEN.

DIXI.

ORATIO
IN SACROSANCTO OECVMENICO Concilio Tridentino coram Patribus, in Dominica tertia Quadragesimæ, Per Reuerendum magistrum Angelum Ferrum Venetum Theologum, Ordinis fratrum Eremitarum S. Augustini habita.

M. D. LXII.

GO Illustriss. ac Reuerendissimi huius Sacrosancti Oecumenici Concilij Præsides, in hunc ornatissimũ dicendi locum meorũ maiorum mandato, de hodierna Euangelij lectiõe verba facturus accessi, verùm quia tanto oneri me imparem esse intelligo, Christum Dominum nostrum, qui hodierno die muti linguam soluit, precabor, vt & quæ dicturus sum mihi suggerat, & labia mea aperiat, quò præsentis Euangelij mysteria contemplari, atque explicare valeam: quem pro sua clementia, ac pietate, qua dat Spiritum bonum petentibus se, facturum non dubito. Idcirco oratos vos velim, vt ad me audiendum benignas aures, ac propensum animum afferatis. Erat (inquit Euangelista) Iesus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Homo (Ampliss. Patres) inter corporales ac visibiles creaturas præstantissimus statim vt peccauit, mox iusto Dei iudicio potestati Sathanæ traditus est, qui non solùm illum tentare, sed quod grauius est, in varias ac perniciosas admodum tentationes inducere conatus est, præterquã quòd etiã multis corporalibus morbis atque incommodis illum ipsum affecit, & onerauit. At Deus illius commiseratione ductus, incredibili pietate illum sanando ad se reuocauit: in plenitudine tamẽ temporis, hoc quàm maximè fecisse legimus, cùm Deus per Christum brachium virtutis suæ hominem suis numeris absolutum reddidit, eum ab omni morborum genere purgãdo, tum corporis, ad manifestandam gloriam Dei in illo: tum animæ, ad eius salutem, quæ omnia ab Euangelistis gestorum Christi piis ac fidis scriptoribus videre licet. Vno tamen admiratione digno contenti erimus, quod quidem quasi ob oculos hodierno die ab Euangelista nobis proponitur. Nam hominem diaboli opere mutum effectum, mox cũctis audientibus loqui fecit. Ac tanti ac tam admirabilis operis magnitudine, humiles turbæ stupore quodam cõfectæ admirari cœperunt, & fortasse parũ aberat, quin ipsæ turbæ crederent. Superbi verò & arrogãtes Scribæ, & Pharisæi cœca inuidia exagitati, Christi admirandũ, & nunquã antea auditum factum, ne turbæ crederent, gloriosiorque Christus inde appareret, calumniari, ac obscurare conabãtur. Proinde hoc præclarissimum factum maxima admiratione dignũ, in auctorẽ diabolũ inuidi referre nituntur, dicentes intra se: In Beelzebub Principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Vnde in illos quod Regius Propheta cecinit cõmodè dici potest: In medio iuuentutis tuæ mentientur tibi inimici tui. Quid mirum, quod superbi & arrogantes Iudæi hoc faciant, quando ad credendum superbiam atq; inuidiam impedimentum semper extitisse nemini diuinarum literarum studioso obscurum est aut dubium? Inquiunt enim præstãtes ac pij interpretes: Quomodo Eua communis omnium mater diabolo credidisset, nisi antea in mente eius præcessisset elatio? Et veritas Christus nónne Iudæos de incredulitate arguens, cur etiam illi ipsi credere non possent ostendens, dicebat: Quomodo potestis credere qui gloriam ab inuicem accipitis? At Christus Dominus noster, cogitationum omnium

nostrarum inspector, qui nouit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt, quiq; in mundum venerat vt veritati testimonium perhiberet, miraculi veritatem à Iudæis obscurari non est passus, sed Iudæos ipsos cùm suæ falsitatis, tum impietatis duabus validissimis rationibus conuicit. Vna sanè quæ ab hominibus assidua verborum consuetudine dici solet: nam in ore omnium trita est vetustate sententia: Concordia paruæ res crescunt, discordia maximę dilabuntur. Idcirco Christus Dominus noster, qui comprehendit sapientes in astutia sua, Iudæos suæ falsitatis conuincere volens, ait: Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur. Quæ enim domus tam stabilis, quæ tam firma ciuitas, quæ non odiis & dissidiis breui possit euerti? Cùm verò regnum Sathanę maneat, manserit, & posthac mansurum sit, diuisum non esse perspicuum est: quod si diuisum non est, quonam pacto perditorum huiusmodi spirituum alterum alteri, quo ex corporibus obsessorum hominum ilico exeat, vim facere possit non video. Alia ratio aduersus Iudæos hæc est. Si ego in Beelzebub principe dæmoniorum eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt? Hoc est, exorcistæ ad expellendos dæmones sub Dauide & Salomone instituti, in quo eiiciunt, dicite mihi? Vel secundum alios: Apostoli à gēte vestra ortum habentes, discipuli verò mei, quos eiicere dæmonia videtis, in quo eiiciunt? Qui si in Beelzebub principe dæmoniorum eiicerent, atque ipsos fugarent, ergo maiorum vestrorum pia ac sancta instituta reprehenditis: quod si nō in Beelzebub, sed in Dei virtute illi hoc faciunt, cur in dæmonis virtute mihi hoc crimini datis, & non apertè potius me eadem virtute id efficere, quod exorcistę, vel Apostoli mei facere consueuerunt, omni liuore deposito confitemini? His sanè rationibus infirmatæ sunt cōtra eos linguæ eorum. Tandem in maiorem Iudæorum confusionem, Mulier quędam, quę Dominum disputantem cum Iudæis ac differētem iam audierat, miraculique magnitudine permota, quam sanè veluti infirmam ad confundendum fortia Deus elegerat, non Pharisæorum autoritate perterrita, sed spiritussancti veritate illustrata, eorum temeritatem coarguit, & quò eius prædicatio de Christo facilius ab omnibus audiretur, extollens vocem, Christum Dominum nostrum, quem Iudęi calumniis deprimere quærebant, diuino numine afflata, verè summis laudibus extulit. Illi namque Christum quasi fœdus cum diabolo iniisset criminabantur, quòd quidem DEO Optimo Maximo execrabile semper admodum fuisse diuinarum literarum monumēta testantur. Nam scriptum legimus, Magos & Ariolos non patieris viuere. Hæc verò mulier Christum non cum diabolo fœdus iniisse prædicat, sed longè aliter rem se habere ostendit. Nam Christum eo beatiorem, quo nihil beatius esse potest, appellat, propter quem venter, qui illū gestauerat, beatus quoq; diceretur. Amplissimi Patres, cum omnia quæ scripta sunt ad nostrā doctrinam scripta sint, Christū igitur Dominum nostrū veritatis omnis auctorem ac magistrū, vos vniuersi, quos Spiritussanctus posuit Episcopos regere Ecclesiā suā, qui eodē spiritusancto duce huc venistis, omni qua potestis ratione imitari oportet. Nā queadmodum veritatis magister Christus veritatē à Iudæis obtenebrari seu conculcari (quēadmodū Euangelij lectio planè nobis ostēdit) nō est passus, sed hāc ipsam oppugnātibus Iudęis in faciē semper restitisse, scriptū legimus. Nā aduersus Sadducæos de Resurrectiōe prauè sentientes, sacris scripturis in mediū allatis, quas eos ignorare, neq; intelligere dicebat, suę impietatis conuicit: earundē sacrarū literarum dictis atque sententiis eosdem, quomodo ille ipse esset filius Dei, non credentes, quoniā Dauid illum ipsum Dominum appellat, publicè superauit. His igitur rationibus, quas paulò antè cōmemorauimus, Iudęis in Spiritūsanctum dirè blasphemantibus, Christus est aduersatus. Ita & vos (Patres amplissimi) pestilentem hæreticorum doctrinam, quorum nequitiæ virus indies longius serpit, quibus vndique vallati sumus (nam malum hoc iam villas, ciuitates plurimas, prouincias, & quod vobis omnibus tanquam catholicæ veritatis defensoribus maximè terrori esse debet, prohdolor, regna occupauit) hanc itaque pestilentem doctrinam sacrarum literarum monumentis, plenariorumque conciliorum, quorū est in Ecclesia saluberrima auctoritas, Sanctorū quoque veterum patrū testificatione, & piis vniuersalis Ecclesiæ cōsuetudinibus, necnō rationibus, atq; exemplis imitatione dignis, & quod omnium maximum est atque præcipuum, optimo vitæ exemplo, vt dictis facta concordent, penitus cōfutetis, atque zizania ista, quæ Pastoribus dormientibus inimicus homo superseminauit, vobis vigilā-

tibus radicitus euellite, Ecclesiæ suprà quàm dici potest fluctuanti, & quasi periclitanti subuenite, vt quiescat aliquando ab vniuersis fermè hæresibus tamdiu vexata Mater Ecclesia. Vt verò hoc commodius faciatis, procul absit ab animis & cogitationibus vestris omnis vestri commodi ratio, tantum Dei timorem atque honorem, necnon sponsæ Christi Ecclesiæ pacem præ oculis habentes, omnem vestram cogitationem in tutanda Catholica veritate, à qua omnis salus proficiscitur conferatis, quiduis potius perpessuri, quàm tam pium, necessarium, salutareque Ecclesiæ negocium deseratis. Ad hoc enim huc venistis, vt vestra omniũ diligẽtia ac solicitudine opera diaboli dissoluãtur, quorum præcipua hæreses sunt, & schismata. Non minoris esse auctoritatis huc præsens Tridentinum Concilium, quàm alia plenaria Concilia vnquam fuerint, cogitetis. Quorum Conciliorum patribus in illis ipsis confidentibus aduersus hæreticos, qui malitiæ velamentum, vt ait Apostolorum Princeps, libertatem habentes, Catholicam veritatem Spiritus sanctus, Spiritus veritatis reuelauit. Quibus plenariis Conciliis celebratis, tutius Ecclesiæ paci optimè consultum fuit, donec diabulus, pacis inimicus, nouas hæreses, vel iam damnatas, iusto, occulto tamen nobis, fortasse iudicio permittente excogitasset, vel excitasset. Quas etiam Deus Optimus Maximus rerum omnium prouidus esse non fineret, nisi in Ecclesiæ vtilitatem eas facillè vertere posset. Quemadmodum Ioseph à fratribus venditus iam vita functum existimantibus dixit: Cogitastis de me malum, sed Deus vertit illud in bonũ. Ita hæreticorum occasione excitantur studiosorũ ingenia, diuinarum literarum obscura loca elucidantur. Vnde post hæreses magis quid Ecclesia teneat patet, præterquàm quod electi à Deo fideles tentãtur, probatique magis inueniuntur. Vnde beati tũc sunt, qui non fuerint scandalizati in doctrina Christi, quorum plenariorum Conciliorum auctoritati ac iudicio omnes stare debent, neque cuiquam absque suæ salutis periculo pertinaciter refragari, ac temerè contradicere licet: nam qui Ecclesiam (quam Sacrosancta plenaria Cõcilia representant) non audierit, tãquam Ethnicus & Publicanus habendus est. Quorũ Conciliorum auctoritati tantum maiores nostri, ac Sancti viri detulerunt, vt nunquam aduersus illa vel scripsisse vel aliquid dixisse inueniantur.

Quid de Nicæno Concilio Diuus Ambrosius dicat, legatur, qui verbis Apostoli ad Romanos alludens ait: Quis me separabit à fide 318. patrum Nicœni Cõcilij? & quæ sequuntur. Quid Augustinus, Basilius, Hieronymus, & alij de plenariorum Conciliorum auctoritate dicant, veritatis catholicæ inimici attendant, quorum patrum non sunt digni soluere corrigiam calciamenti. Quid S. Gregorius Ecclesiæ Romanę præsul de quatuor Generalibus plenariis Conciliis dicat, aduertant, quæ non secus ac quatuor Euangelia veneratur. Romanę quoq; Ecclesię detrahere cessent, de qua beatus Ambrosius loquens ait: In omnibus cupio sequi Romanã Ecclesiam: De qua beatus Augustinus ait: Semper in catholica Ecclesia Apostolicę Sedis principatus viguit. Quantũq; ille ipse tantus doctor summi Romani Pontificis auctoritatem in hęreticos confutandus fecerit, Epistolas ipsius legant.

His igitur rationibus, solida fide ac firma in Deum spe animati, iam cœptum Dei opus perficere, & ad optatum finem perducere contendite. Christo enim Domino nostro in medio vestri posito, nihil erit quod arduum vobis sit, atque difficile: in eo sane facietis virtutem, & in lumine eius videbitis lumen. Namque fidelis est qui dixit: Ego vobiscum sum, vsque ad consummationem seculi. Fidelis est, qui dixit: Ego rogabo Patrem, & alium paraclytum dabit vobis, vt maneat vobiscum vsque in æternum. Fidelis est qui dixit: Nolite timere, ego vici malignum. Non hæsitemus igitur diffidentia, sed confortati solida fide, ac firma spe, plenissimè sciamus, quia quæcunque promisit Christus, potens est & facere. Est enim ille fortis armatus, qui intrabit in domum fortis, & alligabit fortem, armaque eius auferet, atque spolia distribuet. Sed quid, nónne nouorum inuentores eodem ferè argumento, quo Iudæos ipsos hodierno die Christus reiicit, reuincuntur & ipsi? An non illi ipsi inter se diuisi atque contrarij? Eorum igitur doctrina nullatenus extare poterit. Nam Spiritus veritatis, qui est Deus pacis, illic esse non potest. Quę tamen omnia vt facilius, celeriusque fiant, à Deo Optimo, Maximoque petendæ sunt. Vos igitur Patres Amplissimi, mysteriis diuinis contemplandis atque examinandis, aliisque à vobis ad vniuersę

Ecclesiæ

Ecclesię statum pertinentibus decernendis, non viribus vestris fidentes, sed orationibus, ieiuniis, aliisque piis operibus veritatem catholicam inuenire, reliquaq; rectè disponere satagite. Hæc vna est habendæ ac inueniendæ Catholicæ veritatis via: neque hoc solo contenti esse debetis, verumetiam quantum in vobis est, lucrari fratres vestros, qui de recta via deflexerũt, laborate. Omnes vias persequamini, quibus eorum saluti consulatur. Itaque à benaficentissimo Deo precibus contendite, vt conuertat corda patrum in filios, aperiatque illis ostium cordis, & ad se animum ac mtiam denique mentẽ reuocet, ne amplius mendacio fidem adhibeant, sed maiorum suorum piam atque Catholicam fidem, ab illis diu integram atque inconcussam retentam, quam paucis ab hinc annis à diabolo suggerente seducti miseri deseruêre, in se reuersi Deo inspirante amplectantur & colant: & nox eorum sicut dies illuminetur, sicut tenebrę eius; & lumẽ eius. Ad vos verò in hoc Sacro Concilio, Illustrissimi & Reuerendissimi Apostolicæ sedis Legati, pro muneris vestri ratione maximè pertinet, vniuersos huius Sanctę Synodi Patres in vinculo pacis retinere, nihilque in hoc ipso tempore quo hæc Sancta Synodus celebrabitur, dici aut fieri permittere, quod eiusdem dignitatem, seu existimationem imminuere, vel eorum qui foris sunt corda, quo suis erroribus tenacius inhęreant, concitare possit, quin potius contradicẽtium (vt ita loquar) animi feritas aliquando mitescat, seu eorum cordis duritia amolliatur. Tunc enim apud vos fortasse, non apud se Christum Dominum nostrum, atque Catholicam Ecclesiam esse intelligent, excussumque Romanæ seu Catholicæ Ecclesiæ iugum ingenti gaudio denuò recipient. Quod si hoc vestra opera, ac diligentia fiet, clementissimi Dei, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, voluntatem facietis, ac Sanctissimi Pij Quarti Pontificis Maximi, cuius hic vices geritis, pium, sanctumque propositum implebitis, ac omnium tam absentium Catholicorum Principum, quàm omniũ qui hic adsunt opinioni, atque summæ expectationi respondebitis, tam digni operis vestri copiosam mercedem à Deo Optimo Maximo omnium bonorum largitore accepturi.

QVOD NON SIT LAICIS Calix permittendus.

ORATIO

AD SACROSANCTAM SYnodum Tridentinam. Autore Gaspare Cardillo Villalpandeo Segobiensi, Doctore Theologo.

M. D. LXII.

CIO ego Illustrissimi & Reuerendissimi legati, Sanctissimique Patres, neq; culpa, neque reprehensione vacare eum interdum solere, qui minimè illud requirentibus cõsilium præbet: tum maximè cum ij quibus consultum volumus, præstantissimarum artium notitia, pietate, consilio, & multarum rerum vsu clari sunt, qualem vnumquemque vestrum esse, omnes planè & agnoscunt, & fatentur libenter. Nã etsi non suâ Mineruã, (vt est in Prouerbio) ineptè (vt ille ait) quisquis Mineruam docet: Vestra tamẽn humanitas, atque animi candor, quæ multis faciunt animum ad dicendũ: deinde studium vestrum, & accurata diligentia, ad exquirendam aliorum sentẽtiam, cum qua vestram conferatis: vt ea ratione quod optimũ est, & Ecclesię Christi conuenientissimum, intelligere atque amplecti possitis: præterea Christiani hominis, Sacerdotis, atque Theologi officiũ, à quo me non omnino abhorrere apertè confiteor: demum persona illa, quam in hac Sancta Synodo sustineo, dum vicariam operam nauo amplissimo Episcopo Abulensi, hortantur me, vt, quod de quęstiõe proposita sentio, exponam breuiter, atque illud vobis Sanctissimi Patres renuntiem. Quod dum efficimus, non tam vobis consilium damus, cuius admodum estis locupletes, quàm vt memoriam vestram refricemus, negotiis aliis, curisque impeditam, grauemq;. Tametsi animo noa ingenio, iudicio, literis, atque prudentia parum valeamus, audemus tamen, diuina Christi Iesu (cuius negociũ agimus) ope freti, candidè atq; ingenuè animi nostri sensa depromere, atque exprimarè dicẽdo, non ignari sæpenumero ita euenire, vt vel holitor satis loquatur opportuna.

Hoc onera quod subimus modò, facilè quidẽ leuaremur, si, cũ est de vsu Eucharistiæ publicè, in cõspectu vestro, à Theologis disputatũ, orationẽ, more cæterorum,

habere potuissemus: sed quando aduentus nostri ex Hispania in hanc ciuitatem tarditas dicendi nobis opportunitatem eripuit, ne feratis, obsecro vos, iniquo animo Patres, eius hominis scriptam sententiam diligenter inspicere, quem vestra consuetudine, intentis animis coram disserentem de hac ipsa quæstione, simul cum cæteris, si in tempore Tridenti adfuisset, eratis audituri: neque enim tam nullius prętij, neque tam omnibus obuia atque exposita ea quæstio est, quam vestris ingeniis in pręsentia exercetis, vt pœnitere vos vnquã iure posit impensę illis legendis operæ, quæ de eadẽ domi Theologi meditantur: officio pietatis impulsi, & charitatis studio ducti, primum quidem erga sanctissimum istum, atque numeris omnibus absolutum ordinem vestrum: deinde erga Ecclesiã Romanam, charissimam Christi sponsam: quam cùm cernamus, neque sine summa acerbitate atque animi dolore, indignis & miseris modis ab impiis hæreticis dilacerati atque discerpi, qua parte possimus, debemus eidem opitulari. Quis est enim tam temerè audax, vsqueadeo consilij atque rationis inops, qui non videat magnum aduersus Christianam religionem momentum in ea re situm esse, si contra quàm par sit & ratio postulat, Germanis, aliisue priuatis quibusdam nationibus, vestris decretis (hoc est, Ecclesiæ vniuersalis iudicio) liberam facultatem faciatis bibendi calicẽ, quem antiquitatis consensu, grauibus & doctis rationibus, lata lege, laicis olim, & sacerdotibus, qui eucharistiam non conficiunt, ademeratis. Prius igitur quàm de re quidpiam statuatis Patres, diligenter eandem, quemadmodum cœpistis, quæso animaduertite: ne, si negocio confecto, aliter quàm velitis res accidat, (quod auertat Deus) sera sit pœnitentia: magno etenim opere occurrendum est vobis P. illi morbo, qui si semel contractus sit, aut curari difficilè possit, aut facilè in alios cõtagione serpere. Ne vos tamen vltra quàm satis est, oratione mea suspensos tenens, in publica commoda, quibus procurandis occupati estis, peccare videar, quanta maxima possim breuitate, de re proposita sententiam dicam, atque ita dicam P. vt illam iudicio vestro perinde atque me, subiectam esse libentissimè feram, & studeam. Quæstio illa quæ perplexos, atque ancipites animi multos tenet euẽtus expectatione (sit ne laicis, & sacerdotibus nõ facientibus sacra, calix porrigendus) cùm proximis superioribus diebus (quod vos probè nostis) feruentiori quorundam studio agitari cœpta sit, admirabili quadam prouidentia, aut diuino potius consilio, omnium fermè calculis missa facta est, atque in commodius (vt dicebatis) tempus reiecta: hanc eandem quæstionem Patres, in medio cursu aliarum grauissimarum rerum hoc temporis articulo sunt qui reuocent, atque vrgeant tam magnis conatibus, tamque impotentibus animis, vt suspicari liceat non tam eos solicitos esse, ne vos quidpiam contra dignitatem vestram, atque autoritatem sacrosancti Oecumenici Concilij admittatis, quàm vt ipsi festinatione suscepta voti cõpotes euadant. Quod si nullum aliud nobis argumentum superesset (quæ multa quidem & potentissima sunt) ad persuadendum de huiusmodi quæstione amplius tractandum non esse, neque mouendã rursus hanc camerinam: Illud vnum magnam abundè fidem facere possit, quod eam, non suo tempore, vestris suffragiis definiri huius negocij architecti atq; patroni postulant. Neque enim vos latet, in quauis quæstione, ad quam definiendam consilio opus est, magni in vtramq; partẽ temporis rationem momenti esse. Nunc verò qui intempestiuè, hoc est, alieno tempore, atq; vnà cum aliis grauissimis, & præstantissimis quæstionibus controuersiam hanc poscunt à vobis dirimi, deliberandi ansam infringunt, & liberè cogitandi facultatem eripiunt: neque enim tam exiguo tempore, & tot ac tantis negotiis impedito, ingenij lumen atque animi vis, qua plurimum ad difficillimã controuersiam dirimendam indigemus, exercere se vlla ratione potest: neque illustre aliquod veritatis vestigium apparere, quam summi philosophi in profundo demersam esse in scriptis suis nobis reliquerunt. Fit enim ita postulante natura, quæ nobis animum admodum angustum fecit, vt diu multa minamur, feriamus rectè nihil: atq; agitantibus multa, procedat parum. Huc accedit, quod rerũ vsq; adeo diuersarũ cõfusio, atq; ordinis, ex quo cũcta bene procedunt, perturbatio, cùm nõ aliundè, quàm ab omniũ malorũ artifice, atq; satore diabolo, qui rerũ, quæ à nobis ordine & ratione gerũtur, capitalis imprimis hostis est, ortũ habeat, quo pacto boni cuiuspiã causa esse possit, nõ satis intelligo. Timeo enim grauiter P. ne dum parũ opportunè quæstionem minimè necessariam discutere in animum inducitis, non

modo

modo cætera negocia deseratis, de quibus his diebus agere cœpistis, & quibus expediendis dixistis diem, sed (quod ego non sine lachrymis meminisse possum) re infecta, sanctissimi isti Ecclesiæ conuentus dissoluantur: nam qui vsque adeo enixè, & quodammodo contentiosè dant operam, vt calicem Germanis, atque aliis quibusdam nationibus, minimè illum fortasse poscentibus porrigatis: vbi quod tãtopere laborant, se minimè consequutos viderint (quod ego vehementer cupio, & futurum spero) præ animorum impotentia, quam deiecti ab spe inducere atque gerere solemus, in illud vnum totis (quod aiunt) neruis intendent, ne sacrosancta comitia vestra vniuersi orbis Christiani ardentibus desideriis, crebris suspiriis, maximisque vestris laboribus atque sumptibus coacta longius procedant: quod si fiat, non fiet sanè sine summo dedecore, atque ignominia vestra P. neq; sine Reip. Christianæ detrimento, quæ in hac sancta Synodo vniuersam fermè spem suæ salutis collocauit. Sed tu summe Deus singularis, atque vnice Christiani cœtus patrone, teterrimam istam pestem terris auerte. Non obscura, neque ignota vobis P. narro, vos huius sententiæ meæ testes appello; qui propriis illam vocem auribus in publica concione hausistis: nisi hanc rem procurantibus nobis geratur, non poterit fortasse Concilium habere fœlicem exitum: quorsum verò hæc infausta, feralisque vox pertineat, scitis Patres: & quid portendat scitis. Cæterum cùm vobis hac in re, perinde atque in cæteris omnibus, quæ ad suscipiendam, tuendamque religionem spectant, parere principes debeant, Reges, atque Imperatores: cùm vos ipsi reliquis omnibus leges præscribere, atque iura dare debeatis, non accipere ab aliis: cùm minimè occasiones temporum ignoretis, gerendis rebus Ecclesiæ pro dignitate accommodatas, conuenientesque: Sumite, obsecro, atque obtestor vos per Deum immortalem P. concilij capiendi, deliberandique de re vsq; adeò graui tempus idoneum. Et quando imprǽsentiarum multarum aliarum numero rerum, ponderéque satis oppressi estis, futuram aliquando opportunitatem expectate: quod superioribus proximis diebus prudenter admodum facere cœperatis: suppetet illa vobis, cùm reliquis id genus curis, negociisque fueritis expediti. Quod si vos susceptam iam, atque in consultationem adductam nuper de hac re disputationem, nisi ea planè absoluta sit, intermittere parum decorum putatis, excutite, si placet, iam vestris humeris molestum hoc iugum, atque vos suspendio isto tandem liberate: Ita tamen liberate Patres, ne vitalem Christi sanguinem profundi quispiam possit cum ratione putare: quod nullo negocio consequemini, si nemini calicem alteri propinaueritis, nisi qui Concilij Const. & Basilien. decreto, quod vetus firmauit consuetudo, illum hactenus biberunt. Tametsi enim vobis integrum sit, vetustam hanc consuetudinem de medio tollere, & si velitis, penitus abrogare, qui vnà cum Christi sanguine, reliquorum etiam mysteriorum ab eodem ministri & dispensatores estis cõstituti: ita tamen altissima Ecclesiæ mysteria à Christo Iesu seruatore nostro edocti, iussique dispensare debetis, vt fidelea decet dispensatores: tales autem nusquam eritis, nisi grauis imprimis causa sit, quæ id facere iubeat, & quam interroganti intrepidè ac sine rubore possitis reddere. Ego verò sic existimo Patres, non solum nullam legitimam causam esse, sed neq; fingi posse, cur de consensu vestro calicem laici bibant: plurimas autem super esse, quibus, si rem accuratè atque ad amussim expendatis, facilè doceri possitis, persuaderique, antiquum vt morem Christianę Reipub. vestræ retineatis: neque pati vllo modo velitis ab eo quempiam discedere latum vnguem. Has in pręsentia vobis commemorabo Patres, ne si rusticano pudore impeditus taceam, officio quod Ecclesiæ debeo, defuisse videar: vos illas admirabili iudicio vestro, & prudentia penè diuina diligenter considerate, atque excutite: hinc autem vt oportet initium sumam.

Si calix vllis est hominibus à vobis hoc tempore porrigendus, aut is est porrigendus hæreticis, aut fidelibus, nihil est medium: neutris tamen vestra autoritate cõcedi debere aut posse, grauissima multa incommoda, quæ vtramuis sententiæ partem consequuntur, planè atque apertè declarant: & præterea probabilis ratio nulla superest, qua facere iubeamur. Etenim qui Romanæ Ecclesiæ obtemperant, neque causam, neque rationem vllam habere mihi videntur, qua adducti calicem à vobis petere possint, nisi sibi persuaserint, minimè sub alterutra specie Christum integrum contineri, aut verum Eucharistiæ sacramentum non esse, aut denique vlla quantumuis exigua gratia

destitui nos, dum alteram tantum speciem sumimus, quæ sit ad salutem homini necessaria: quem dum nimium impotenter calicem expetunt, animum prodere proculdubio videntur: sed hos scrupulos vos ipsi iam Patres Sanctissimi condita lege, proxima sessione omnium animis exemistis, vt Concilia duo generalia prętermittam, Const. & Basilien. in quibus de re eadem decretum Ecclesia confecerat: tãti verò apud nos (modo piè, Christianeque simus instituti) Ecclesiæ autoritas, & charitatis opinio valere debet, qua nos illa semper, tanquam piissima mater liberos, tenerrimè prosequuta est, nostraque commoda procurat, vt posthabito, atque abiecto procul quocunque affectu, quem fortasse nos erga calicem hũc temere admodum induimus, gerimusq;, illi vni nos atque omnia nostra submittere: illud velle vnum: quod illa vult, illud optimum putare, quod optimum illa ducit: suspectamque habere sententiam nostram, quæ non ex obedientia Ecclesiæ orta sit, & ortam iam continuò deserere debeamus. Nunc verò contrà videntur facere, qui nimia (vt aiunt) cupiditate atque affectu erga calicem ducti, præ impotenti quadam siti vel illum bibunt Ecclesia repugnante, vel vsque adeo studiosè, perditeque calicem ambiunt, vt nullis rationibus, nulla lege, nulla (licet antiqua) consuetudine persuaderi queant, vt eiusdẽ obliuiscantur. Nulla igitur (vt dicebam) honesta causa reddi potest, propter quam qui fideles sunt, receptam diu consuetudinẽ Ecclesię labefactari velint, & supponunt efficaces rationes multę, cur alterutra specie contenti esse debeant.

In primis, quoniam illud nobis Ecclesia præcipit, vt alteram tantum speciem laicis porrigamus, atque insuper vt altera tantum laici sint contenti: cui meritò obtemperandum nobis est: quia nihil agit sine magna ratione, nihil statuit quod honestum non sit: nihil, quod bene institutis probari non debeat, dècreuit vnquã: neque in huiusmodi legibus ferendis errare potest. Deinde si latam legem, quam plurimis retrò annis consuetudo iucundissimam effecerat, nulla euidenti necessitate conuellatis Patres, suspicari multis in mentem veniet, aut vos illam temerè, nulloque consilio tulisse olim, suscepissẽque: aut susceptam cum ratione, & seruatam diutissimè in Christiana Repub. nulla vel causa vel ratione pro nihilo ducere: quo nihil fingi potest grauitate vestra, aut huius amplissimi ordinis maiestate magis indignum.

Accedit ad hoc, quod, vt nobis locupletissimi testes, atque omni exceptionẽ maiores retulerunt, qui plurimis Germanorum (cum in Germania agerent) familiariter vsi sunt, qui eo loci per omnia obediunt Romanis Pontificibus, non solum calicem vitæ non cupiunt, aut petere audent, sed, quòd maximè mirandum est, constanter affirmant, nihil se tam indignè laturos esse, quàm si contra seruatum diu in Republica Christiana morem, Pontifex Maximus, vel sancta hæc Synodus de calice bibere sinat: vt suspitio sit, hunc ipsum, quem plærique tantopere iactant affectum, discessionis ab Ecclesia argumentum esse potius, quàm eius charitatis, quam erga ineffabile hoc eucharistiæ sacramentum gerere se simulant. *Generalis prepositus Franciscanorum, & societatis Iesu, & Petrus Soto.*

Hanc opinionem probabilem superioribus rationibus, longè probabiliorem facit autoritas, & doctrinæ opinio confirmata longo vsu rerum, quorundam Episcoporum Germanorum, qui de hac ipsa quæstione in publica concione vestra illam sentẽtiam dixerunt, nihil minus expedire, quàm vt Germanis, hominibus nationis suæ, negatus hactenus calix permittatur. Cùm enim prudenter admodum (vt par est) in eorum mores inquisierint, ingenia probè norint, rationem vitæ diligenter inspexerint, conatus denique omnes ad vnguem fint perscrutati, nisi ratio aliud & pietatis officium posceret, nõ difficilè horum Episcoporum animos atque studia patrię charitas incendere, inflammareque potuisset, vt suis hac parte, hominibus consulerent. Quod si negatus laicis calix compendium aliquod rei familiaris, honorisve, Põtifici Maximo, Ecclesiæ præsulibus, aut denique vllis sacerdotibus adferre posset, haberent fortasse qui Ecclesiam Christi hoc nomine reprehendunt, occasionem aliquam existimandi, malignè à nobis, & quęstus proprij spe calicem surreptũ laicis fuisse: modò cùm nihil simile dicere aut putare queant, ob eam rem maximè quod eundem neque sacerdotibus permittamus, nisi cùm Christi munere in postrema cœna fungentes, Deo Opt. Max. in Missa exhibent sacrificium: ad cuius naturam atq; substantiam illud pertinet necessariò, vt Christũ sub vtraq; specie offerant, atque sumant. Dubium sanè non est, quin huiusmodi calicis amatores, vitio potius quàm iusta vla, honestaque occasione hoc titulo Ecclesiam

clesiam Christi traducant, atque suggillet. An non illud vidistis P. si Germanis, aut priuatis aliis nationibus calicem concedatis, esse continuò eundem Italis, Hispanis, atq; vniuersè piis omnibus bonis porrigendum? quos consentaneũ est, pari aut maiori potius cum Germanis studio & pietatis affectu sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum colere, venerarique? Quis enim sibi posset persuadere, si vos calicem vni aut alteri prouinciæ permittatis, non protinus eundem cæteras omnes summa cum ratione petituras, daturosque vos illis? nisi schisma velitis in vestra Ecclesia excitari, atque scissuram fieri in Christi corpore: rem sanè perniciosam, exitialémque. Quod si iniquum existimatis Hispanis calicem propinare, Italisq; parum de hac re solicitis hoc tempore, quorsum illum bibendum reliquis nationibus offeretis? Neque modò, si his hominibus calicem porrigatis, ea incommoda consequentur, quæ numerata sunt à me, sed alia insuper lõge grauiora. Pergent enim iidem, credite mihi, eadem arte, vrgebúntque vos, aliis vt in rebus ipsorum similiter voluntari morem geratis: quod vestro in cõspectu, habita publicè oratione, quidam istorum patroni zelo permoti (vt puto) significauerunt: nam præter calicem quem deberi sibi horum plerique diuino iure existimant: à qua opinione non facilè se abduci posse planè testantur, sacerdotium maritis petunt, & cõcionandi facultatem efflagitant illis viris, qui nullis sacris ordinibus sunt initiati: contra Christianam Oeconomiam, contra morem Ecclesiæ vestræ, contra summorum Pontificum decreta, contra sanctissimas leges in Conciliis generalibus latas, denique contra ius omne atque fas. Hæc enim nõ tam arcto legum Christianarum vinculo constare credunt, & pari ratione necessaria arbitrantur, clamantque, vt suos in officio retinere queant, neque facilè res nouas moliantur, atque ad defectionem aspirent. Ita fiet, vt laxatis semel solutisque institutis, legibusque Christianis, magna ad contemptum cæterorum omnium fenestra patefiat, & vniuersa disciplina Christiana sensim remittat vires, atque labascat. Præclarè, mea sententia, Aristoteles diligentissimè cauendam esse præcepit omnem mutationem legum, ne, vt ait, Reipubl. disciplina corruat labefactata, atque homines assuescant legibus non obedire. Ferendum autem vobis Patres non est vlla ratione, huius legis obserua-

In oratione Oratoris Bauariæ Ducis.

tione, quam vel eo solum nomine, quod à vobis condita sit, omnes saluberrimam putare debent, & Reipub. vestræ necessariam, Christianos homines ab hæreticis superari, qui more suo, diuina omnia atque humana iura peruertunt. Atqui scimus ex historiis, Anglos, hæreticam gentem, cum primum ab Ecclesia discesserunt, passos non fuisse, vt populus more sacerdotum, Eucharistiam sub vtraq; specie sumeret: quinimò noua lege lata, antiquari de hac re priscam Ecclesiæ legem prohibuerunt. An vos vnquam æquo animo feretis P. turpem illam maculam atque notam sacrosancto Oecumenico Concilio inuri, quod contra morem vetustæ in Ecclesia disciplinæ, contra sanctorum patrum exempla, contra Synodorum institutionem, abrogatione saluberrimæ legis iudicio Ecclesiæ conditæ, & magno antiquitatis consensu comprobatæ, velitis hæreticos homines ab errore reuocare, quem non deserent, credite mihi, plurima licet alia concedatis eisdem: aut retinere in eadem disciplina orthodoxos, qui diligentissimi legum vestrarum, & morum Ecclesiæ custodes esse debent sine murmuratione, & qui dum Ecclesiæ statutis non planè acquiescunt, manifestæ defectionis à vobis indicium præbent. Minimè sanè puto, neque id vsque Christus pati poterit, qui matrimonio sibi iunxit Ecclesiam, pulchram, immaculatamque: addo præterea, si calicem his hominibus, qui se fideles profitentur, porrigatis, tantum abesse à iudicio meo, vt eosdem arctius in officio religionis imposterum possitis continere, vt liceat potius existimare hac vna re, veluti initio sumpto, eosdem occasionem reperisse, ab Ecclesia catholica discedendi: quod vnum quidam vestri ordinis pietate atque literis insignis, in scriptis suis admodum prudenter animaduertit. Quorsum enim tanta contentione calicẽ à vobis exigant, quem vos illis simul cũ sanctissimo Christi corpore sub specie panis porrigitis, causam nullam video, nisi vt separationis ansam habeant: decreta vestra contemnant: Conciliis repugnent: atque Ecclesiam Christi discant nõ audire. Hactenus quidẽ sanctissimi P. vsurpatus à quibusdam, aut potius contra Ecclesiæ Romanæ legem per vim raptus calix, illud commodi afferebat, iudicio eorum qui vixerunt in Germania diu, quod hac veluti nota, atque indicio non obscuro, homines orthodoxi ab hæreticis discreti, sibi admodum

Robertus Pontanus libro 4. rerũ memorabilium.

Reuerendiss. Cardinalis VVarmiensis de communione sub vtraque specie, & cõtra Brẽtium.

dum diligenter cauebant, ne quid in fide detrimenti paterentur: nunc verò si calicem laicis permittatis, non solum hunc aditum ad iudicium de religione faciendum plurimum necessarium præcludetis: sed quod grauissimè ferendum est, hinc facilè impij & nouatores occasionem arripient, qua animati cæteros omnes prauis opinionibus corrumpant atque peruertant. Cùm enim tam familiariter in posterum cùm catholicis hominibus agere debeant, & vsque adeo cùm illis arcto vinculo copulari, vt in eadem sacratissima mensa, de manu eiusdem patrisfamilias, eundem panem sacratissimum, & calicem quoque eundem, hoc est, corpus & sanguinem Christi, sint sumpturi: nemini dubium est, quin callidissimi hæretici, qui omnibus artibus atque modis, fidei, Religioni, & pietati insidias parant, summa ope laboraturi sint, vt eos homines, cum quibus versantur, socios sceleris atque flagitij effectos in errorem suum pertrahant: atque hoc sanè detrimentum non hi modo, qui instabiles sunt, atque in fide parum firmi, ferent proculdubio, sed horum præterea exemplo cæteri prouocati, qui religione adducti neque extremis labiis calicem attingunt, in absurdissimas hæreticorum sententias sensim præcipites abibunt. Ita fiet, vt hac ipsa indulgentia vestra Patres, quę vel hoc solum nomine inclementia putari potest, hæretici intelligant, commoditatem se reperisse nocendi Reipub. vestræ, minori negocio suo. Quod si hoc incommodum minimè timeremus, quod certò scimus pro foribus instare, ac sese sponte ingerit, quis est obsecro vsque adeo plumbeus, aut mente captus, qui non videat, si semel quispiam calicem autoritate vestra atque consilio bibat, hæreticos omnes, neq; sacramentarios modo, sed cuiuslibet etiam ordinis atque instituti, protinus stentorea voce clamaturos, facile vt ab omnibus percipi possint, atque etiam libris ædictis, (quod faciunt non grauatè) victoriam stare pro se, papistas (vt illi loquūtur) victos, atque prostratos iacere, quod qui olim calicem laicis subripueratis inuidia potius quàm ratione, Euangelicorum argumentis superati propriis eundem dominis restituatis. Tunc verò cùm nullum iam suppetat remedium, nisi vobis diligenter caueatis, apertè intelligetis, Religionis dissidium, ministerio sathanæ apud quosdam excitatum, minimè componi aut sedari posse, si calix laicis permittatur, quod vrgent huius sententiæ patroni, defensorésque: etenim hoc (magnorū virorum opinione) alere potius est, quàm sedare dissidium. Nam qui se ab Ecclesia segregauerunt, illud vnum ardentibus votis expetunt, vt vel vna aliqua in re ab vniuersa Ecclesia Romana discedere sibi integrū fiat: quo fundamento discessionis iacto, quò non eos progressuros putemus? Imprimis erroris arguent totam Ecclesiam, quod sine causa, his qui sumunt Eucharistiam extra sacrificium, calicem abstulerit: ex eodem deinde principio colligent, liberum esse sibi, à cæteris Ecclesiæ præceptis dissentire, atque in contrariam si velint abire sententiam: atque id facilè rudibus hominibus persuadere poterunt. Nihil enim impedit (dicent) quò minus id aliis quoq; in rebus liceat sibi, perinde atque in hac: ita fiet proculdubio, vt nihil sit fide nostra incertius, nihil nostris legibus mutabilius, nihil denique statu Ecclesiæ perturbatius, & id maximè culpa nostra. Sunt qui magnopere mirentur, atque alios subinde rogent, quid potissimū causæ sit, cur huiusmodi nationes, quæ calicis studio teneri se dicunt, eundem à vobis tanta animi contentione requirāt, & tam studiosè ac solicitè ambiant atque procurent, neq; Pontificem adire velint, eundemque precibus solicitare, cùm perinde atque vobis Patres facultas insit, calicis vsum laicis permittendi, cùm res postulare videatur: bonam tamen eorum hominum partem, qui rem istam acutè admodum, vt apparet, perspexerunt, quod fuerint eandem propius contemplati, dicere video, illud vnum in causa esse, puta quod horum plerique, quibus petitur calix, pontificibus hac in re fuerint mentiti non semel, fidemq; illis datam fregerint. Plurimum igitur verentur, ne iam vera etiam dicentibus nō credatur: atque ita conatus cadat irritus. Altera pars (quàm verè, nescio) eo consilio factum existimat, quod huiusmodi homines non tanti faciant Pontificem Maximum, & vicarium Christi, quanti debent. Ego verò strenuam istam diligentiam sic interpretari soleo (atque vtinam dum ita diuino, verus vates non sim) ab his hominibus id curari maximè, vt semel ab eo calicem ferāt, qui eundem nō facilè possit adimere: si calicem Pontifex porrexerit, cùm primū eodē intemperantius laici sint abusi, aut impositas conditiones prætergressi, nullus sanè labor erit mutare factum: at verò si ducenti Sanctissimi Patres, do-

tres, doctissimique, si sacrosancta Synodus in spiritu sancto Tridenti legitimè congregata, aut potius vniuersa Ecclesia Christi, quàm Concilium Oecumenicum repræsentat, calicem propinet, vbi scelerati homines, transfugæ; atque fidei desertores conditiones contempserint, ac pro nihilo duxerint, quod remedium capietis Patres, aduersus sanctissimi fœderis atq; pacti transgressores, vt illatam Christo iniuriam vlciscamini? Vocabuntur fortasse præsules statim, deserent Episcopi Ecclesias suas, & mari, terraque iterum pericula subibunt, atque ita Concilium rursum magnis sumptibus instaurabitur, vt qui laicis copiam calicis feceratis, sublatum eundem imposterum custodiatis diligentius. Quando igitur proprio P. periculo comperistis, quantæ molis sit, comitia ista, & conuentus Ecclesiæ cogere, cauete per Deum immortalem diligentissimè, ne dum in alios, quàm par sit, benigniores atque indulgentiores esse vultis, in vos ipsos, in leges, atque statuta vestra, in Christianam Rempubl. in sanguinem quo redempti sumus, in ipsum denique Christum Iesum fæui atque crudeles sitis: dum in eas angustias vos coniicitis, vnde non facilè eripi possitis.

His atq; id genus aliis rationibus, quas breuitatis studio prætermitto, qui sit bene moratus, atque animo & vita constitutus vt ratio postulat, facilè sibi possit persuadere, non esse his hominibus calicem permittendum, qui verè Christiani sint, quæcunque videatur refulgere spes, eosdem in officio retinendi, aut errantes à via, reuocandi ad Ecclesiam: cum ea (vt apparet) nullo firmo atque stabili fundamento nixa sit. Restat vt eundem hæreticis permittamus, atque his (si placet) inuitis & repugnantibus: nam itaque potent illi vsque ab Ecclesia, quã se, eadem reluctante, vsq; ad ambas aures immersi, hactenus ingurgitauerunt: neq; si ea sponte offerat sua, de manu vestra volent bibere. Audite, quamdiu hanc sententiam, præceptum hæreticorum, instillarit animis, atq; scriptum reliquerit ipsorum Coryphæus atq; antesignanus Martinus Lutherus. Si Concilium statueret, vt calix permitteretur, ob hanc solã causam, quod ita Concilium statuit, nolo ut eodem vtamini: sed in despectum Concilii, aut vna, aut neutra, nequaquam verò vtraq; specie potiamini: addit, se habiturum anathema, quicunque authoritate talis Concilij vtraq; potiatur. In hac verò sententia persuadenda necessarium sane nõ esse vt multũ operæ atq; industriæ ponamus, quod ea ipsa prima statim fronte venenũ nocentissimum ostentet: vt enim taceam hanc vestram indulgentiam Patres, si eadem velitis vti, ad dissidium de religione componendũ nullius momẽti fore, quòd Orator Bauariæ his verbis ait, dubium non est, etiam si hæc tria (significat autẽ calicem laicorum, matrimonium sacerdotum, turpemque vitam Clericorum) ex quadã catholicæ matris Ecclesiæ indulgentia, præsentis Concilij autoritate ritè ordinarentur, sectarios duces, & populos seductos, ad Ecclesiam non esse reuersuros, cùm palam editis libris non dubitẽt obfirmate sese, nunquã se summis Pontificibus obedientiam præstare velle: Cuius indiciũ est, nullum sui ordinis atq; status virum ab eis Tridentum missum fuisse, qui more veterum hæreticorum, ipsorum nomine supplex à vobis postularet, vt condonatis erroribus admissis, calicem illis relinquatis: vt insuper taceam, relicto calice, aduersus Ecclesiã insolentiores efficiendos, quasi de eadẽ victoriam reportauerint, & magnifica spolia tulerint. Quid aliud est, obsecro, calicem hæreticis permittere, Christi corpus atque sanguinem continentem, quàm margaritas ante porcos proiici, sanctũ dari canibus; Christiq; sanguinẽ pedibus hostium Ecclesiæ conculcandum præberi? quod sæuerissimè prohibemur. Reuocate in memoriam vestram, obsecro vos, Paulũ 3. Pont. Max. paterna charitate permotum calicẽ Germanis, qui eius cupiditate capti, aiebant se vniuersos cum calice errores desertu ros, honestis quibusdam & necessariis cõditionibus adiunctis, olim permisisse, neq; id semel remedium tentatũ est, sed perfidi & veteratores calcatis cõditionibus, cõtempta fide data hominibus atque Deo, in despectum Pontificis summi, & totius Ecclesiæ Christi, eodem calice temerè abusi sunt. Vt intelligatis P. impositas conditiones parum esse profuturas, calicem illi instabunt, conditiones verò supprimẽt omnino: cauete ne tertiò cum dedecore pacta infecta rescindatis, & quando alienum facile suppetit, ne velitis, obsecro vos per viscera IESV Christi, proprio periculo sapere.

Perpendite igitur quid agatis, in quas temporum angustias coniecti sitis, quid postulet loci dignitas, in quo, diuino beneficio estis collocati, quid his artibus agat sathanas, quid etiã de callidissimis atq;

vafris hæreticis sperari posit, neque vos cuiuspiã autoritate, & maiestate nominis opprimi sinatis, quò minus Ecclesię Christi, cui fidem dedistis olim, vt facitis diligentissime, consulatis. Nã neque Imperator Ferdinãdus, qui longis experimentis fidei, quam Christo debet, magnifica testimonia orbi terrarum exhibuit, neque rursum Illustrissimus eius Gener Bauariæ Dux, vobis Ecclesiæ principibus imperare volunt, neq; hac in re quid agere debeatis vlla ratione præscribere, quòd in orationibus suis planè docēt: morbum tantũ (vt aiunt) aperiunt, atque à vobis, tãquam à peritis medicis, efficacem requirunt atque sperant medicinã: videte tamē, ne dũ corpus sanare vultis, grauis fiat animorum iactura. Quòd si & socero, & genero spectatæ religionis, & pietatis viris, grauitati insuper vestrę, atque huius ordinis amplitudini satisfacere velitis, deligite ex vobis probatos viros, qui, vt rem omnē adamussim intelligere possint, Germaniam, Bohemiam, atque Vngariam contendant, qui eorum Regnorum Principes viros adeant, præsules consulant, rogent plebem, istos etiam ministros sathanæ excutiant prius, atq; ex eis certo scire laborēt, vestrisne decretis stare velint, si calicem permittatis: si annuāt, res peragetur optimis conditionibus, sine graui metu discessionis, obstrictis antè & confirmatis iuramento dissidij principibus: si abnuant, nemo vos cũ ratione possit reprehendere. At si quòd vnus aut alter calicem petat, in cuius potestate situm fortasse non est, etiam si velit maximè, cæteros omnes in antiqua religione continere, nedum à suscepto iam errore eosdem reuocare, protinus vos cõtra leges vestras, contra consuetudinem iure susceptam, illum cuipiam liberã sumendi copiam faciatis, timor est profectò, ne pro benignitate sæuitiã, pro pace bellum, pro concordia tumultum, pro vnitate animorum, nouum aliquod in Ecclesiã vestra schisma sentiatis: neque modo herbam porrexisse vestris hostibus ea ratione videamini, sed arma quoque subministrasse, quibus in viscera Reipub. vestræ crudelissimè adactis, leges illi atque statuta vestra confodiant. Contra verò si feceritis P. ego non dubito quin Christus Iesus viam atque rationem vobis sit monstraturus, quã Ecclesiæ (quam vnice diligit) præsentaneam opem feratis.

D. I. X. L.

¶ ORATIO HABITA AD PATRES S. Concilij Triden. à Reuerendo Doct. Ioanne Fonseca Hispano Theologo Reuerendissimi D. Archiepiscopi Granatæ, feria VI. In Parasceue.

M. D. LXII.

Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius, 1. Pet. 2 c.

HODIERNI Euangelij prolixitas Reuerendissimi & Illustrissimi Domini, Patres amplissimi, nec nõ mysteriorum, quæ in singulis eius verbis nos Spiritus sanctus docet, multitudo, simulque temporis ad hîc dicendum concessi breuitas & angustia, me iure quidem compulēre, vt omissa sacræ Dominicæ Passionis historia, quam modò audistis, & vobis omnibus notissima est, ad loquendum, ne tanto consessui molestus essem, compendium aliquod quærerem. Illudq; aptissimũ inueniſſe mihi visus sum in prædictis beati Petri Apostolorum principis verbis, ex secundo capite suæ primæ epistolæ desumptis: quæ quidem, cùm ad sacrosanctæ Dominicæ passionis Sacramentum aperiendum, tractandumq; necnon ad mores nostros exemplo Christi reformandos, accomodam doctrinam complectantur, materiamq; amplam nobis suppeditent, præsenti orationi maximè conuenire existimaui. Quare sanctissimi P. vt ea vobis dignè exponere possim, vestram obsecro mihi exhibeatis humanitatem, & benignam attentionem, quæ mihi ad dicendum vires non tenues subministrabit, vestrisque me precibus adiuuate. Et illius Spiritus auxilium implorate, qui omnia scrutatur etiam profunda Dei, vt per me, indignissimum licet ministrum ad sui gloriam, omniúmque nostrorum vtilitatem sua referare arcana dignetur: quod vt facilius impetremus, Sacratissimam Virginem matrem apud filium mediatricem ponamus, dicentes: Aue Maria gratia plena, &c.

Qui incarnationis Christi causam, cur (inquam) Deus homo, cur verbum caro factum est, alta, profundaque mente

mente considerauerit, eiusdem etiam passionis, & mortis congruentiam, imò & necessitatem ex eadem facilè cognoscet. Rom.13. Nam cùm omnia, quæ sunt, à Deo ordinata sint, vtriusque vna eademque extat Sacramenti & mysterij ratio. Ideo autem filium Dei incarnatum fuisse, naturamque humanam sibi in vnitate personæ associasse, scriptura sacra nos docet, vt hominem, quem iustum & rectum ipse condiderat, eiusque culpa in peccatis lapsum viderat, ad pristinum, & primum innocentiæ statum misericorditer reduceret, ac pro suo peccato Deo patri satisfaciendo à culpa purgaret: hoc enim alia via fieri nequaquam potuit, satisfacere (inquam) Deo Patri pro humani generis peccatis. Nam cùm ex obiecto infinitam in se malitiam peccatum habeat, necessarium fuit, vt infinitæ dignitatis esset homo, qui pro illo pœnam subiret, & condignè pro totius mundi peccatis satisfaceret. Est namque satisfactio contractus iustitiæ commutatiuæ, qui in æqualitate quantitatis consistit. Ideoque secundum dignitatem satisfacientis & pretij valorem ponderari habet: quare talem mediatorem nostrum fecit Deus, qui pro peccato satisfacere posset, deberetque. Nam in quantum Deus, poterat: in quantum verò homo erat, debebat.

Et ideo in vna, eademque persona conuenit Deus & homo, vnus Dominus Ie-
1.Cor.1.a. sus, qui (vt inquit Paulus) factus est nobis à Deo Patre sapientia, iustitia, sanctificatio, & redemptio. Cùm ergo Dei filius humanam naturam ad lapsum hominis reparandum assumpserit, ea oportuit ipsum agere, & pati secundum naturam humanam, per quæ contra peccatum remedium adhiberi posset. Peccatum autem hominis in hoc consistit, quòd homo corporalibus & terrenis adhærendo, spiritualia & cœlestia bona prætermittit: & spreto infinito, & incommutabili bono, ad finitum, vile, & caducum conuertatur. Quare filium Dei decuit in assumpta hominis natura ostendere per ea quæ fecit, & passus est, vt homines temporalia bona, vel mala pro nihilo ducerent, atque omninò flocci penderent, ne ab eorum inordinato affectu impediti, spiritualibus minus dediti essent. Et hac ratione ab instantis suæ conceptionis, & natiuitatis suæ primordiis, stulta huius
1.Cor.1.d. mundi elegit, vt confundat sapientes & infirma mundi: vt confundat fortia, & ignobilia, & contemptibilia mundi, & ea quæ non sunt, id est, humilia, vt ea quæ sunt, id est, superba destrueret, vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. Hinc parentum discipulorumque eius humilitas, contemptibilis eius ortus, præsepis reclinatio, stabuli diuersorium, pauper vita, Ægypti fuga, ieiunij prolixitas, peregrinationis decursus, irrisionum tolerantia, in eo habuêre principium, vt elationis materiam hominibus auferret: vt delitias, diuitiasque mundi contemnere nos doceret, & ab inordinato horum appetitu reuocaret. Ideo laborem, famem, sitim, nuditatem, persecutiones & opprobria multa sustinuit, ne homines voluptatibus & deliciis intenti, propter huius vitæ asperitates à virtutis bono retraherentur. Et tandem ne vllum in laboribus mundi non moueret lapidem, mortem (quæ laborum & ærumnarum huius
orbis vltima linea est) omniumque terribilium terribilissimum, voluntariè ac propria sponte pro veritate sustinuit, ne propter mortis timorem aliquis veritatem, aut virtutem desereret. Et ne quis, qui pro virtute & iustitia mori non timeret, forsitan ignominiosissimum mortis genus formidaret, exprobratissimam mortem, crucis scilicet, hodie elegit; in qua vltra omnium mortalium vires afflictus in anima & corpore fuit: in anima quippe doloris atque compassionis transfigebatur iaculo, tametsi deificata in verbo diuinis absque interuallo inhærebat amplexibus. In corpore verò supra modum afflictionibus & cruciatibus premebatur. Nam captus & ligatus in iudicium ducitur, modo ad Annam, modo ad Caipham, modo ad Pilatum, modo ad Herodem: Iterumque ad Pilatum, à Pharisæorum ministris velatus, consputus fuit, alapis cæsus, falso accusatus, in veste alba illusus, flagellatus, purpura in opprobrium indutus: spinis coronatus, arundine pro sceptro insignitus, capite percussus, derisoriè adoratus, morti damnatus, innumerisque aliis illusionibus & contumeliis affectus, cruciatibus & tormentis fatigatus, ita vt in cruce existens, in vltimo iam constitutus cùm immanissimis tormentis permeretur, coactus fuit ad Patrem voce tonante clamare: Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? non quòd totaliter à Deo fuisset derelictus, cui in vnitate personæ fuerat coniunctus, sed quia in puris naturalibus sensibilem partem dereliquerat Deus: fluenta enim æternæ voluptatis continuerat

Arist. — Matt.26. 27.Marc. 14.15. Luc.22. 23.Ioa. 18.19. — Matt.27. Mar.15. Psal.22.

pater, ne impetu quo solebant emanerent in Christo, quamobrem toto super se humanæ infirmitatis incumbente onere, atque diuinæ æquitatis in se suscipiente flagellũ, ad Patrem vocis suę dirigendo clamorem ait: Deus Deus, Deus meus, &cæt. Cæterum quæ lingua, quæue facundia, quanta hodie passus est redemptor noster enarrabit? quis intelligit? credo Sanctos Euangelistas breuitatis causa Irrisionum & afflictionum tantum species, non item numerum expressisse. Tandem cruci affixus, quasi signum ad sagittam coram omnibus eleuatur, vt contradictionis & irrisionis verba susciperet, in Hierusalem ciuitate regia & famosa, in præcipua solennitate Iudæorum, quando propter templi pulchritudinem, & reuerentiam, & solennem festiuitatem non solum ex Iudæis, verum ex diuersis etiam nationum gentibus maxima conuenerat multitudo: omnibus factus spectaculum, Iudæis & Græcis, Latinis & Barbaris, iustis, & peccatoribus, diligentibus, & odientibus, ita vt clarè hic adimpleretur quod de illo Propheta prædixerat: Ego sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, &
Psal.22. abiectio plebis: omnes videntes me, deriserunt me, locuti sunt labiis, & mouerunt caput. O mirandum insolitumque prodigium: ô horrẽdum inauditumque spectaculum Regem aspicere gloriæ, cui cœlorum famulantur obsequia tot lacessiri iniuriis, opprobriis grauari, atque incomparabilibus pœnis dilaniari. O humanæ superbiæ pudor, ô altitudinis terrenæ cõfutatio singularis: mirabantur plane cœli, mirabantur Angeli, omniumque cœlestium spirituum legiones videntes Dei verbum, per quod facta sunt omnia, contemni à perfidis, sapientiam ipsam hominum super se sordidissimas iniurias, irrisiones, sputaque suscipere, vndique Dei filium attritum, despectum, agitatum, illusum: à sæculo non est auditum tantæ humilitatis & deiectionis prodigium, tamque insigne patientiæ, obedientiæ, charitatis, omniumque virtutum exemplar, nulli prorsus nisi verbo Dei congruebat talia virtutum præbere magisteria. Ad hoc venerat in mundum, ad hoc visibilem sumpserat humanitatis formam, vt peccata destrueret, resecaret vitia, reformaret mores, virtutesque doceret, vt quemadmodum humanæ speciei fuerat ipse author, fieret etiam lapso homini per virtutum exempla sapientissimus reparator. Et sicut ad
Gen.1. imaginem & similitudinem suam (quam in nobis per peccatum fœdauimus) naturaliter creati sumus: ita ad morum eius similitudinem, per imitationem virtutum pro nostra possibilitate reformemur. Nam Roma. 8. (vt inquit Paulus) quos Deus præsciuit, prædestinauit conformes fieri imaginia filij sui, idest, Christi humanitatis. Ideo redemptor noster iam ex hoc mundo ad Patrem transiturus, quicquid in vita verbo & exemplo docuerat, quicquid virtutis & perfectionis in hominum cordibus plantauerat, in hoc suæ passionis Sacramento velut in summa quadam & exemplari nobis imitandum reliquit. Passus est enim (vt inquit Petrus) pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini 1.Pet.2. vestigia eius. Vobis inquam, idest, omnibus fidelibus suis: vel vobis, idest, Ecclesiæ suæ Pastoribus: sed iam quomodo hi & illi Christum sequi & imitari debeant, paucis videamus. Cùm ergo omnis Christi actio, eius vita, passio, & mors, nostra sit instructio, nostrorumq; morum disciplina, & reformatio: omni cura, & solicitudine in re hac aduigilandũ nobis est, si cũ Christo regnare cupimus, quomodo ipsum imitemur, quomodo vestigia eius sequamur. Nam, vt Ioannes inquit, qui dicit se in 1.Io. 2. Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Modum autem & ordinem quem in hoc seruare debemus, ipse Dominus, per Matth. c. 16. nobis declarat, vbi postquam secretò Passionis suę mysterium Discipulis suis prædixerat, & ad sui imitationem & Passionis tolerãtiam illos inuitãrat, modum quo hoc facere deberent statim subiunxit, dicens: Si Matth. 16. quis vult post me venire, abneget semetipsum, tollat crucem suam, & sequatur me. O salubre cõsilium, ô persuasio fidelis, ô admonitio salutaris: nouerat redemptor noster hominem quẽ plasmauerat, sciebatque absque dilectione ipsum non posse persistere. Re etenim vera aut delectatur in summis, aut iucundatur infimis, vtraque enim pariter amari non valent. Propterea diuina sapientia priusquã infundat in anima cœlestis doctrinæ diui nũ liquorẽ, lutosos voluit euacuare affectus: seruauit quippe medicorũ morẽ, qui nunquã ægrotantibus restaurantẽ præbẽt medicinam, nisi prius purgatiõibus auferant humores corruptos & noxios: sicut doctus etiam agricola primùm vomere radicitus euellit sentes, & postmodum in terræ sulcis spargit semina: prudenter nãque intelligit, quòd ad maturitatem non valet spica coalescere, quę fuerit sentibus suffocata

suffocata. Hæc ergo vsus arte cœlestis medicus, & sapientissimus agricola noster Dominus Iesus, fidelibus suis eius sequelam anhelantibus mandauit, vt priusquàm se diuinis imbuendos traderent disciplinis, se ipsos abnegarent, seque à propria sua voluntate denudarent, & téporalium rerum, ac propriæ carnis inordinatos affectus à se omninò abdicarent, quatenus ad sui sequelã & cœlestem doctrinam capessendam habiliores inde fierent. Hi namque inordinati affectus ingentium, innumerorumque delictorũ in nobis gignunt effectus, necnõ multorum adferunt impediméta bonorum. Quis enim enumerare sufficit, quanta exuberet peccata ex sui ipsius inordinato amore? ex eo enim odia, lites, iurgia, rixæ, furta, homicidia, rapinęque prodeunt: hic affectus praui animum machinationibus replet, & qualiter proximum fraudare valeat, consilia adinuenit: hic humanitatis officium & pietatis extinguit, & proximi misereri nullatenus permittit: ignorat hic perniciosus affectus fratré diligere, nescit aliena damna, quia proprio tãtùm & singulari gratulatur bono: hic pręsentia amat, temporalia cumulat, spiritualia negligit, quia nec credit promissa, nec sperat futura, & cum totum se spargat in imis, nihil potest amare de summis: internos hic claudit oculos, nec futurum finit pręuidere iudicium: diuturnam hic pollicetur vitam, prosperos promittit successus, & tandem amatorem suum in barathrum demergit æternum. Et quid mirũ? si enim, teste Apost. cupiditas est radix o-

Eccle. 10. mnium malorũ, & teste Sapiente: Superbia initium omnis peccati: cur non potiori iure agnomina hæc huic prauo affe-

1 Tim. 6 ctui conuenient, qui & cupiditatis ac superbiæ radix & origo est? Meritò igitur Redemptor noster discipulos suos ab inordinato sui ipsorum amore tanquàm à malorum fonte compescuit, & sui abnegationem in ipso statim doctrinæ limine tantopere iussit: Et tollat (inquit) crucem suam: hæc iam secunda conditio est Christi discipulorum, quia enim electos suos, qui iam proprio renunciarunt affectui, flagellis & tribulationibus variis agitari nõ cessat Dominus, ipsorum salutem hac via sapienter operando, vt hac occasione se in exilio positos esse cognoscant, & ex inundantia tentationum ad Dominum, apud quem solum secura quies est, redire cogantur, & quatenus per experientiam cognoscant quantum inter peregrinationem distet & patriam. Ideo (inquam) hę his laboribus & afflictionibus succumbat, clementissimus Pater, vt illas æquanimiter ac patienter ferant, ipsos pręmonet. O veri Patris viscera, ô immensa Dei charitas, imò totius charitatis abyssus indeficiens, non tantum purgare assiduè vult afflictionis igne seruos suos tanquam electos palmites in vera vite manentes, vt fructum iustitiæ tempore suo proferant: sed hortatur etiam vt flagella, quę vel prò expiatione culparum, vel pro augmento virtutum Dominus illis demiserit; patienter sustineant: & non hortatur solum, sed etiam exemplo suo ad illa sufferenda illos trahit, calicem passionis aliàs hominibus impotabilem prius ipse bibens, & in se dulcescere faciens. Vnde non verbo tantum, sed exemplo etiã dicit: & sequatur me, hoc est, me imitetur, vestigia mea sequatur, discat à mé humilitatem, patientiam, obedientiam, charitatem, cæterasque virtutes, mundum contemnere, terrena non ambire, non caduca sectari, honores fugere, ignobilitatem amplecti, cunctis liberaliter prodesse, iniuriam nulli inferre, sibi illatam patienter tolerare, inferentibusque veniam à Domino postulare. Et in omnibus tandem nõ suam sed Dei gloriam quærere: sequatur (inquam) me, non solis carnis gressibus, sed mentis affectibus: sequatur me, sicut discipulus magistrum, sicut viator ducem suum, sicut ouis pastorem: quia ad hoc veni in mundum, ad hoc de cœlo missus sum, vt legem vitæ ac disciplinæ homines docerem, & meo exemplo illos in via virtutis præirem. Ecce quam doctrinam docet Christus volentes post ipsum venire, eiusque vestigia sequi: qua quid cõ sultius, quid breuius, quid melius dici potuit? docuit in summa his paucis verbis Incarnata Veritas terrena despicere, amare cœlestia, & veram paradisi viam sequi. Quis hęc audiens se cõtinere possit, quin obtemperet tam prudenti consilio? aut quis compos sui dissimulare audebit, & non magis toto animo, totoque affectu, tanto se præparabit obedire præceptori, qui non verbo tantum, sed exemplo etiã præstat quod docet? Omnes ergo ô filij hominum, qui proprio affectu, huiusq; labẽtis sæculi amore detinemur, expergiscamur ad tã salutaré Pastoris nostri vocé, & Christum Dei virtutem & sapientiam, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & Colo. 2. scientiæ Dei absconditi, clamantem, veramque salutis viam verbo pariter & exemplo

emplo docentem audiamus. Cognoſca-
mus vbi ſit ſapientia, vbi prudentia, vbi
pax vera,& vita noſtra, quod non in hoc
ſæculo nequam,in quo peregrinamur, re-
peritur,ſed in Chriſto Ieſu crucifixo:ipſi-
uſque dulcem affectum in præcordiis no-
ſtris ante omnia imprimere ſtudeamus,
eius veſtigia, id eſt virtutes, pro viribus
Exod. 25. imitemur,& ſequamur,atq; omnes actio-
nes noſtras ad eius exemplar,quod hodie
nobis in monte crucis oſtenſum eſt,facia-
mus. Et quia horum omnium funda-
mentum vnicum eſt (vt diximus) noſtri
propria abnegatio, ſtudeamus imprimis
ipſius documento, nos ipſos abnegare,
propriam volūtatem,proprium affectum,
omniaque noſtra, id eſt, peccata quæ ſola
noſtra ſunt, abiurare: ſtudeamus (in-
quam)vt clarius loquar, verè de peccatis
pœnitere: hoc enim propriè eſt ſeipſum
abnegare,veram ac ſalutarem peccatorū
pœnitentiam agere,hoc propriè eſt crucē
ſuā tollere,Deo pro præteritis offenſis ſa-
tisfacere:hoc verè eſt Chriſtū ſequi,vitam
veterē in nouā commutare,& exuto ter-
reno Adamo, cœleſtem Chriſtum ſcilicet
induere,ac demum vitiorum abrupta via
dimiſſa, virtutum regiam amplecti. Ne
igitur amplius immoremur,ne obſurdeſ-
camus ad tanti doctoris vocem, & exem
plum, ſed abiicientes opera tenebrarum,
induamur arma lucis,abiicientes à nobis
Rom. 13. peccata noſtra, ad Chriſtum crucifixum
vnicum peccatorum aſylum per verā pœ
nitentiam confugiamus.Hoc namque o-
mnia eius membra pro nobis hodie vul-
nerata ſuadent,apertum latus,extenſa bra
chia ad ſuſcipiendum nos,declinatum ca-
put peccatores ad ſe vocās:Venite ad me,
Matth. 11. inquiens,omnes qui laboratis, & onerati
eſtis(iugo ſcilicet peccati) & ego refici-
am vos,id eſt,liberabo vos,hoc conſcien-
tia noſtra clamat,cuius teſtimonium gal-
Matt. 26. licantus eſt,qui hodie Petrum ad pœnitē-
tiam excitauit:hoc infeliciſsima hæc tem
Mat. 24. pora monent,ad idem tot mala,tot hære-
Luc. 22. ſes, tot afflictiones, tot miſeriæ,quæ nos
Ioan. 18. (proh dolor)vndequaque circunſtant,cō-
pellunt.Tot ergo contra nos teſtimoniis,
euigilemus omnes à tā graui ſomno pec-
cati,quo miſerabiliter opprimimur, & a-
pertis mentis oculis meritas diuinę iuſti-
tiæ plagas attendamus,quæ noſtris tempo
ribus pluſquā quingentis retro annis Chri
ſti Eccleſiam,Catholicamque religionem
oppugnant,aliaſque maiores iā iā niſi re-
ſipuerimus imminentes, cognoſcamus o-
mnia Eccleſiæ mala præterita & præſen-
tia (quę heu quis enumerabit?) à noſtris
peccatis,velut ab vnico malorū fonte ema
nare:& totis conatibus Deum placare ſtu
deamus,contra nos,ſeu potius contra de-
licta noſtra iratum, arcumque iræ ſuæ ac
flagelli vibrantem, ac velut nobis mini-
tantem,& dicentem: Adhuc quadraginta
dies & Niniue ſubuertetur, niſi pœniten-
tiam egeritis omnes ſimul peribitis.Rum- Ionæ 3.
pamus ergo moras omnes fideles, abiga- Luc. 3.
mus à nobis omnem torporem & ſom-
nolentiam, abiiciamus à nobis has tene-
bras pluſquàm cymerias,in quibus verſa-
mur,feſtinemus ad pœnitētiā,feſtinemus
(inquā)ad pœnitentiā, nos præſertim ſa-
cerdotes,nos præſertim Eccleſiaſtici, po-
tiſsimum Eccleſiæ duces,paſtores, proce-
res & primates, quorum delictis & abu-
ſibus Deus magis offenditur,atque ad irā
prouocatur, ſicut per Prophetam nobis Pſal. 54.
ipſe declarat,dicens.Si inimicus meus ma
le dixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtique,& ſi
is qui oderat me,ſuper me maligna locu-
tus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab
eo.Tu verò homo vnanimis dux meus
(attendite)& notus meus,qui ſimul mecū
dulces capiebas cibos,in domo Dei am- Pſal. 40.
bulauimus cū cōſenſu.Et alibi: Etenim
homo pacis meæ in quo ſperaui, qui
edebat panes meos,id eſt, corpus meum,
magnificauit ſuper me ſupplantationem. Matt. 26.
Vnde in heſterna nocte de Iuda(quia Apo Luc. 22.
ſtolus eius erat) ſpecialiter queſtus eſt
Dominus,non de Pharisæorum miniſtris,
dicens illi:Amice ad quid huc veniſti?oſ-
culo filiū hominis tradis? Grauiſsimè ita-
que Eccleſiaſticorū delictis iraſcitur De-
us,& nedum Deus,ſed & homines multū
offenduntur atque irritantur. Et hac de
cauſa omnes Eccleſiæ miniſtri, qui olim
ab omnibus, vt Patres & Dij veneraban-
tur,nunc,à multis tanquam purgamentū
huius ſæculi habentur,& deridentur,exi-
gentibus noſtris demeritis, exigentibus
noſtris peccatis. Hæc ergo omnia atten-
tè conſiderantes nullus Eccleſiaſticorum, Iacob. 3.
nullus Eccleſiæ paſtorum, ac procerum
ſe excuſet:quia in multis offendimus om-
nes,à minimo vſque ad maximum: quin
potius proſternamus nos corā Deo,& per-
petuo lachrymarum lixiuio ac pœniten-
tiæ nitro,gemitibus,vigiliis,ieiuniis, ora-
tionibuſque aſsiduis delicta noſtra plore-
mus,& nō noſtra tantū,ſed proximorū etiā
am defectus,defleamus mūdum neſcientē
plangere ſe:hoc enim Eccleſiaſticorum,
hoc Paſtorum proprium munus eſt,quili-
bet ſeipſum ſolum malorum cauſam fa- Geneſ. 3.
ciat,

ciat, nullus in alium culpam reiiciat, sicut (Gen.3.) terrenus Pater noster Adam, qui mulierem suæ culpæ authorem fecit, & ipsa serpentem: sed potius aliorum peccata propria faciamus, sicut hodie secundus noster Adam cœlestis fecit: qui cùm innocẽtissimus esset, omnium culpas super se sumpsit, omnium se debitorem constituit, pro omnibus animam suam posuit, vt pro omnibus Deo Patri satisfaceret, in hoc vobis spiritualiter P. Ampl. relinquens (Io.13.) exemplum, vt sequamini vestigia eius, vt quemadmodum ipse fecit, ita & vos faciatis. Docuit enim profectò hoc facto Dominus, quale sit spirituale Pastoris proprium ministerium: Vtique Dei & hominum continuum mediatorem esse, quatenus piis eius intercessionibus, orationumque suffragiis diuinam iustitiam erga delinquentes faciat esse placabilem, (Heb.5.) quemadmodum Paulus ad Hebræos perhibet: Omnis (inquit) Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, vt offerat dona & sacrificia pro peccatis, qui cõdolere possit his qui ignorant & errant, quoniam & ipse circundatus est infirmitate. Et ideo debet quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis: docuit etiam hoc suo exemplo Christus, quanta Pastoris erga gregem sibi commissum cura esse debeat, quanta solicitudo, quantus labor, quãta dilectio, (Io.10.) qui propriam etiam animam pro ouium salute, si necessarium fuerit, ponere debet. Vtique nullis verbis declarari potest spiritualis pastoris erga suum gregem obligatio. Tenetur enim continuè & solicitè supra illum excubare, circumquaque aduersariorum insultus ac deceptiones prospicere, & propugnare, illum erroribus purgare, sanctis moribus instruere, ouium labores & infirmitates supra se tollere ac subleuare, & vt proprios sentire: ita vt cũ Paulo dicere possit: Quis infirmatur, & (2.Cor.11.) ego non infirmor, quis scandalizatur & ego non vror? Tenetur in summa bonus Pastor perpetuò ouibus ministrare exhortando, admonẽdo, suadẽdo, increpãdo, obsecrãdo, pro illis cœlũ crebris pulsare gemitibus, assiduis instare orationibus, & si quando ingruerit persecutionis procella, exemplo sui ducis Christi crucifixi, proprium caput pro ouium salute periculis obiicere. Laboriosum profectò est, & intolerabile põdus, spiritualis pastoris munus, nisi desuper constantiæ atque charitatis ouium infundatur gratia, & zelo salutis animarum eius accẽdatur affectus: à paucis quidem, aut à nullo appeti deberet, & tamen multi sunt qui pastoralis officij cathedram desiderant, sibi oblatam libenter amplectũtur, & quod deterius est, prece aut precio sollicitant, imò mendicant: huiusmodi Pastores, seu potius mercenarij, non vt prosint, sed vt præsint, promoueri desiderant, non quæ Iesu Christi sed quæ sua sunt quærunt, non ouium vtilitati, sed propriis incumbũt affectibus, (Ephe.2.) eorum quidam honores ambiunt, aliqui diuitias appetunt, nonnulli corporis inhiãt voluptatibus: sed hæc quæ tempus aliud auditoresque alios postulant, missa nunc faciamus. Hoc tantum (vt ad scopum desideratum iam veniam) dicere non prætermittam P. Amp. vestra fretus benignitate & clementia, etiam si vos pro pietate, & sapientia vestra, ac salutis animarũ studio in tã graui ac arduo negotio quod tractatis, bonorum pastorum officio functuros minimè dubitem: illud est, quod si pastores aliquos, vnquam pastoralis cura & munus obligat, & si aliquos vnquam obstrinxit & obnectit: estis nunc vos P. R. pro loco & persona quam sustinetis, pro rerum magnitudine quas tractatis: nõ enim singularis pastoris, sed totius Ecclesiæ personam agitis, non vnius animæ, nõ vnius prouinciæ, non vnius regni tãtum, sed totius orbis curam geritis: non de rebus futilibus & vanis, sed arduis, imo arduissimis tractatis: nempe de hæresibus extirpandis, de dogmatibus fidei formãdis, de Ecclesiastica disciplina tam valde his nostris temporibus corrupta & deprauata, corrigenda, & reformanda. Quare obsecro vos Pat. Amplis. vt vestri muneris rationem, necnon Ecclesiæ Catholicæ calamitates attendentes, erectos sumatis animos, mentemq; magnanimã, vt pulcherrimis cœptis huius sacri Concilij dignissimum imponatis colophonẽ. Considerate Episcopum & Pastorem animarum vestrarũ Christum Iesum, pro sua sponsa Ecclesia hodie crucifixum: attẽdite quãta pro illius salute passus sit, & ipsius vestigia sequẽtes pro eadem omnem solicitudinem vestram, omnem laborem & conatum, cunctumque studium vestrũ adhibere ne dubitetis. Considerate etiam vos spectaculum esse Deo & hominibus, fidelibus & infidelibus, piis & impiis, in vosq; intentos esse totius Ecclesiæ, imò totius vniuersi oculos, tantorum malorum remedium iamdiu ab omnibus desideratum ab hoc sacro Concilio expectantes, omnesq;

omnesque fideles in extremis pene constitutos,& religionem Christianam iam
iam ruinam minantem, nisi à vobis sustenetur,vestrum implorare auxilium.Videte quantam,quamque miserandam stragem animarum,pro quibus Christus mortuus est(fletus me impedit)in Ecclesia fecerint hæretici,quotidieque faciant, non cessantes noctu diuque suæ malignitatis venena diffundere,vt perimant innocentes,qui fieri potest, vt tot animarum perditione non moueantur viscera vestra, qui pastores & Patres estis? gemit Christus excidium tot filiorum suorum qui quotidie pereunt,meminit se illos per propriam mortem hodie genuisse,& eorum casum tanquam verus Pater deflet,atq; illorum resurrectionem à vobis Pastoribus, quibus gregem suum commisit, dolenter efflagitat. O quanta erit omnium fideliũ lætitia, & gaudium, si hoc sacrum Concilium, effectum tamdiu ab omnibus desideratum fœlicissimè sortiatur, ab omnibus meritò per vicos & plateas cantabitur alleluya,hymni, laudes,gratiarum actiones,ac sacra libamina Deo offerentur. Planctus conuertetur in gaudium,amaritudo in dulcedinem, desperatio in spem, & fidelium tepor in flagrantissimam charitatem.O quantus etiam erit angelorum, totiusq; militiæ cœlestis iubilus,quantum supernæ illius Hierusalem tripudiũ,quàm læta tota ciuitas illa erit hoc Euangelio, quàm hilaris,quàm festiua,& in Dei laudibus occupata:quàq; per contrariũ tristis erit infernus,quã mœsta hæreticorũ turba. Sitis ergo forti animo Pat.Sanctiss. & ab inceptis nequaquam, absit, degeneretis: quia Dux vester Christus,qui Sanctiss. D. N. Pio quarto,vobisque tam intrepidam mẽtem suggessit, vt negotium hoc supra humanas vires aggredi auderetis, nõ deficiet Ecclesiæ suæ, sed idem profectò sicut promisit,illi aderit,& hoc quidẽ præsentius,quò grauius est periculum. Lumẽ sapientię & intellectus vobis dabit ad penetrandum mysteriorum fidei arcana, & hæreticorum argutias ac deceptiones fallaces confutandas,consilij donum ad apprehendendum quid pernitiosum,quidue vtile suæ Ecclesiæ sit, reliqua etiam Spiritussancti dona fortitudinis,scientiæ,pietatis & timoris, ac necessaria omnia ad Ecclesiæ suæ reformationem vobis suggeret,dummodo eius remedium ex animo (vt vos facere non dubitò)desideretis,dũmodo viri desideriorum sitis, sicut Propheta Daniel,qui ideo meruit secreta scire cœlestia,& populi remedium pro quo Deum precatus est,quia concupiuit,dicẽte illi Angelo Gabriele: Ego autem veni vt indicarem tibi,quia vir desideriorũ tu es.Deus vobis mittet nõ Angelum solùm, sed spiritum suum, qui omnia scrutatur etiam profunda Dei,qui illuminabit sensus vestros,& intelligẽtias vestras,qui voluntatem vestrã suo inebriabit amore, vt tantis malis quibus iamdiu Ecclesia vexatur,finẽ aliquando iponere possitis: nolite metiri vires proprias,ex vobis ipsis nihil potestis,sed cogitate illũ omnipotentẽ esse,qui pugnat in vobis Spiritus Sanctus. Nec vos terreant hæreticorũ seu sathanæ potius vires & technæ: cum hoste enim iã olim multoties à vobis fracto bellũ geritis.Vbi enim Arrius? Vbi Sabellius? Vbi Manichæus,cæteriq; horũ similes? nónne in suis euanuerũt cogitationibus? & retrorsum alienati sunt quotquot schismata cõposuerunt?singuli hãc Christi tunicã inconsutilẽ,Ecclesiæ scilicet vnitatẽ scindere voluerunt, sed illi ab vnitate se diuiserunt,nõ vnitatẽ diuiserunt. Ventiletur à Lutheranis,Sacramentariis, Anabaptistis,& aliis hæreticis,deprædetur, sortiatur cuius sit, in sua ipsa integritate per æuum durabit, sicut in hunc vsque diem integerrima permansit: ipsi verò & eorũ schismata peribunt(vt de aliis factũ est)& sicut vestimentum veterascent. Quapropter iterum atque iterum obtestor vos P. S.per viscera misericordiæ Dei nostri,per sacratissimã ei[9] passionẽ & mortẽ,quã hodie recolimus, per egregiã pietatẽ vestrã, per calamitates & pericula filiorũ vestrorũ Christi fideliũ, per fidẽ quam Christo Domino,per charitatẽ quam fidelibus eius debetis,per æternã felicitatẽ,quæ vos pro re hac manet in cœlesti patria, vt in hoc tanto ac tã serio negotio animos vobis dignos(vt de tantis Patribus ac Pastoribus speramus)præstetis.Beati eritis si hęc feceritis, alioquin iudiciũ durissimũ fiet vobis,qui gregi Dñico præestis,qui pastores agitis, si opus Dñi negligenter egeritis,si dissimulasse, si tacuisse,aut non clamasse pro ouiũ salute fueritis deprehensi quia de manibus vestris dissipatarũ ouium requiretur sanguis. Hoc autem à me P.amp.æquo animo accipite, qui nõ dixi vt vos cessantes extimulẽ,sed vt spõte ad tã laudabilia, arduaq; negotia currẽtibus gratuler,agamq; gratias Deo,qui tã egregiã mentem vobis inspirauerit,vt nullius egeatis exhortatione. D I X I.

Laus Christo Crucifixo.

Margin notes: Matt.28. (beside "sicut promisit"); Dan.2. (beside "pheta Daniel"); 1.Cor.2. (beside "etiam profunda Dei"); Psal.101. (beside "sicut vestimentum veterascent"); Sap.6. and Hiere.48. (beside "si opus Dñi negligenter"); Ezech.3. (beside "vt vos cessantes extimulẽ").

¶ R. P. D. ANDR. *DVDITII SBARDELLATI, Episcopi Tininiens. ac DD. Prælatorũ, totiusque Hungariæ Cleri in sacrosancto Oecumenico Trid. Conc. oratoris, ad Amplissimos sedis Apostolicæ Legatos, cæterosque eiusdem Concilij Patres,*

Oratio, habita 8. Idus Apr. M. D. LXII.

RIA fuerunt tempora, & ea quidem non ita multis mensibus interiectis: quibus temporibus hi, quos in literis quæ modo recitatæ sunt, nominari audiuistis, Reuerendissimus & Illustr. D. Nicolaus Olahus, Archiepiscopus Strigoniensis, D. Episcopi, cunctus denique Hungariæ clerus lætitia sanè tanta affecti sunt, quanta vix vlla oratione explicari posse videatur. Primum quidẽ tẽpus fuit, cùm Religionis Christianę rebus in maximum periculum, & extremũ penè discrimen adductis, auditum est, eum nobis Dei misericordia ac bonitate, veluti è cœlo demissum esse gubernatorẽ, qui tot, tantisq; procellis, & tempestatibus agitatã, ac propè in scopulos illisam Christi nauem, Christo ipso, qui horribiles fluctus compesceret, è somnis excitato, tranquillum aliquãdo in portum perduceret. In quo certè ita nobis à diuina bonitate consultum esse confidimus, nihil vt iã ad fœlicem huius tam salutaris, tam bonis omnibus optatæ, tamq; speratæ rei euentũ magnopere desiderandum amplius esse videatur. Eum enim nobis Dei clemẽtia Pontificem dedit, qui religionis studio, in Christi plebem charitate, ac sapientia lõgè excellit. Quæ quidem virtutes in eõ haud obscurè iam tum elucebant, cùm in Hungariæ regnum satis quidem incolume illo tempore, nunc verò malis omnibus oppressum, ac penè euersum, vnà cum clarissimo viro fratre suo missus, omnium in se nostrorũ hominũ ora, sermonesq; cõuertit. Neq; enim tum nostra gens alium eum futurum sperauit, quàm qualem ipse postea præclarissimis, & omni commendatione dignissimis actionibus se pręstitit. Etenim, vt alia quàm plurima trãseamus, in quibus singularis eius sapiẽtia, ac summa quædam pietas enitet, quantum illud est, quod post adeptam hanc dignitatem, qua ne fingi quidem excelsior vlla potest, non propterea ad eum se dignitatis gradum sublatum esse existimauit, vt suis cõmodis, sed vt Reipub. Christianæ incolumitati, atque vtilitatibus inseruiret. Et quidem, vt omnes homines intelligerent, eum hac vna in re omnes cogitationes defixisse, cùm primùm Pontifex Max. diuino afflante Spiritu renunciatus est, nihil potius habuit, quàm vt prauis opinionibus imbutas hominum mentes purgaret, easque à simulata religione ad verum Dei cultum: ab immani quadam contumacia, ad Ecclesiæ obedientiam: à summa demũ insania, ad integram sanitatem reuocaret. Quòd vt sapiẽs ac peritus medicus, quàm posset, leuissimo, & ad morbi naturã peraccommodato remedio tentandum, neq; statim ad acriores medicinas confugiendum esse iudicauit. Itaque cùm ingratos sanè multos, & leuissimorum hominum fallaciis irretitos, ac prorsus infatuatos Ecclesiæ, suosq; filios, omnem obedientiam abiecisse, seq; è charissimæ matris cõplexu, per summam impietatem, ac petulantiã submouisse animaduertisset: Dei Max. cuius in terris vices gerit, bonitatem & clementiam imitatus, non statim illos omnino abiiciendos, se pro summa sua potestate, æternis suppliciis addicendos esse duxit, sed eximia adductus charitate, ac paterna quadam indulgentia, id dedit operam, vt, si posset, Deo, sibiq; eorum animos conciliaret, eosque in Ecclesiæ matris gremium restitueret. Atque id vt cõmodius rectiusque consequeretur, sacrosanctum hoc Oecumenicum Concilium congregandum sedulò curauit. Atque hoc quidem fuit alterum lætitiæ illius tempus, qua Hungariæ Episcopos, & vniuersum clerum affectum fuisse initio dicebã. Idq; profectò nõ sine causa. In eam enim spem veniebant, fore, vt hac potissimum ratione pestilentissima hęreticorum lues, quæ vniuersum iam Christiani orbis corpus peruagata est, aut prorsus tegi, aut ita compesci posset, vt à summa desperatione ad magnam sanandę reip. spem, bonorum animi erigerentur. Quam ad rẽ perficiendam, quid aptius, quid horum sanctissimorum patrum celeberrimo conuentu accommodatius fieri potuit? Nã si in morbis curandis illud in primis spectamus, vt contrariis remedia adhibeamus cõtraria, in hæreticis ad sanitatem reuocandis, oĩs generis satis vberẽ & abundantẽ, amplissimi Patres, nobis medicinã suppeditabũt. Nẽpe si erit nobis contra hæreticorũ impietatem decertandum: horum illis Patrũ

singularē pietatē opponemus: si contra superbiam, humilitatē: si contra inscitiā, rerum omniū scientiā: si contra leuitatē, cōstantiā obiiciam. Nullū deniq; morbi genus illos occupare aut potuit antea, aut deinceps poterit, cui salutarē & præsentē in sanctißimis hisce Patribus medicinā reperire non liceat. Sed hæc notiora sunt, quàm vt in eis explicandis longiorē orationem sumi necesse sit. Iam verò tertium tēpus, quo incredibilem nostri Episcopi animis lætitiā senserunt, illud fuit, cùm primùm inauditum est, ac postea constanti fama percrebuit, sanctiss. D. Nostrū, quę summa eius est sapientia, ad sacrosanctū istud legationis munus obeūdum, quo secundum ipsius dignitatem, nullum in terris habetur maius, ex omnibus vos potissimū delegisse. Quod quidē eius iudiciū ita omnium sententia cōprobatur, vt nihil prudentius, nihil sanctius, nihil ad id quod quæritur, perficiendum, accōmodatius excogitari potuisse optimus quisq; verissimè prædicet. Tot enim sunt ac tā præclaræ cuiusq; vestrū virtutes, vt nulla exstat tanta dicendi facultas, quę earū laudib. non lōgè sit inferior. Quare ne videar vel modestiæ fines transire, vel præter animi mei ingeniū assentatione vti, malo egregias virtutes vestras, animo, cogitationeq; mecū ipse reputare, atq; admirarari, quàm pauca, eaq; non satis pro tantę rei dignitate, in medium afferre. Nam satis præclarè mecum quidem in præsentia actum putarem, si vel illud dicēdo consequi possem, vt eam, quam dixi, nostrorum Antistitum lætitiā, vobis ante oculos ponerem, ac simul ostēderem eximiā eorūdem in Catholicā Ecclesiā obseruantiam, ac studiū quoddā singulare. In quo tñ illud me consolatur, quòd spero id ipsum vobis omnibus aliqua ex parte iā esse persuasum, tibiq; in primis Stanislae Hosi, Cardinalis amplissime, qui Nicolaū Olahum Strigoniensem Archiepiscopū, quē sæpe honoris causa nomino, & alios nostros Episcopos & nouisti, & eis familiariter etiam vsus es. Te igitur Illustrißime Hosi testem appello, tuoq; grauissimo testimonio, D. Archiepiscopum, ac Dominos Hungariæ Episcopos honestari, ornariq;, & meæ cursum orationis adiuuari cupio. Nónne magnā in omnibus, maximam in optimo illo ac prudentißimo sene. D. Archiepiscopo pietatē, in oues sibi commissas charitatem, & curam, in lupis à caulis suis abigendis vigilantiam, in sanctiss. D. nostrum, in sanctam sedē Apostol. obedientiam, in te, atque alios tui ordinis proceres obseruantiam cognouisti? Equidem illud pro certo affirmare possum, si par esset nostræ tot iam bellis attritæ, ac penè prostratę nationis ratio, atq; aliarum etiamnū florētium, nec ipsum D. Strigoniensem Archiepiscopū, hominē quāuis ætate iā exacta, ac propè decursa, nec alios D. Episcopos nostros, omnes fermè aut aduersa valetudine, aut senectute, quæ ipsa morbus est, ita cōfectos, vt minimè possint iter paulò longius ingredi: dubitaturos fuisse, huc omnes cupidißimè venire, suamq; hanc talē, tantāq; lætitiā, & quam S. D. Nostro, S. sedi Apostolicæ, & vobis omnibus, & debent, & debere se libēter profitentur, obedientiam, atque obseruantiam, præsentes, quibus potuissent rationibus, declarare. Neque verò alienum quidquam à maiorum nostrorum pietate, ac religione fecissent. Multas enim gentes gens nostra Hungarica in S. sedem Apost. obseruantia, & quæ hinc enascitur, pietate, ac religionis cultu antecessit. Cuius extāt tam multa, tamque præclara testimonia, vt nemo adeo rerum sit imperitus, cui singularis Hungarorū pietas, ac religio nō maximè sit cognita. Ac ne quid interim de multis Regibus nostris dicam, qui ob eximia in Christianos merita, ob vitā sanctè actā, in beatorū sunt numerū relati: quid illa, quæ in oium oculis incurrūt, superba, & magnis opib⁹ extructa tēpla, cœnobia magnificētißima, sacerdotia opulētißima, an nō satis magnū maiorū nostrorū pietati testimoniū prębēt? Iā verò non ita pridem, sed patrum nostrorum memoria, saluis adhuc, atque florentibus Hungarici regni rebus, quanti illud studij, & obseruantiæ, quantę pietatis erga Rom. Ecclesiam fuit totius nostræ gentis argumentum? cùm innumerabilis propè multitudo quotannis cupidißimè Romam confluebat, vt beatorū Apostolorum limina salutarent, atq; his proni oscula figerent, omnesq; sanctorū reliquias, quibus vrbs est refertißima, venerarentur: ac demum à Pontifice Maximo, summi beneficij ac gratiæ loco, benedictionem læti domum referrent. Vias tum pasim, plateas, fora, gentis nostræ viris ac fœminis, paruulos etiam secum trahentibus oppletas vidisses. Non quenquam vel ætas, vel sexus, vel itineris longitudo, vel mille viæ pericula, aut vlla omnino difficultas retinere poterat, quin Romam venerabundus religionis ergò properaret. Oīa scilicet pietas vincebat.

Atque

Atq; hic quidem fortasse adsunt, qui hęc, quæ dico, viderint, vt posit ab ipsorũ oculis oratio mea firmissimum atque grauissimum huius tantę nostrorum hominum pietatis & religionis testimoniũ capere.

Sed huius generis adeo sunt multa Hũgarorum pietatis testimonia, vt nusquam se non offerant. Ac ne alia nunc attingamus, quid de tot, tamque diuturnis atque adeo continentibus aduersus communẽ Christiani nominis hostem, & susceptis, & confectis bellis, quid dicã aliud, quàm quòd omnium hominum confessione verissimum esse constat? Hungaros nimirũ singulari pietate, ac Christianę religionis studio adductos, propterea arma sumpsisse, vt horrendam illam Barbarorum tyrãnidem, omnibus populis imminentẽ, depellerent, ac durissimũ intolerabilis seruitutis iugum à Christianorũ ceruicibus excuterent: quorũ quidẽ tãtæ pietati, quæ satis digna à Christianæ pietatis cultoribus referri gratia potest? Ipsi, vt reliquæ nationes in vtramuis aurem securè, vt ita dicam, dormiant, vt pacis artes, omni deposito timore, excolant, vt summo ocio perfruantur: ipsi, inquam, Hungari sęuissimis Barbaris sua corpora miseris modis dilanianda obiiciunt, ipsi Barbarorum tela, in Germaniam, in Italiam, in Gallias, in Hispanias, in alias Christiani orbis partes directa, suorum corporum obiectu excipiunt. O pietatem singularem, ô ingentem atque admirabilem Hungarorum ex pietatis radicibus pullulantem charitatẽ!

Hanc à maioribus nostris nobis veluti per manus traditã, ac summa semper cõstantia conseruatam pietatem & obediẽtiam, & ipse D. Archiepiscopus, & reliqui Episcopi nostri suo, vt dixi, aduentu comprobassent, si parem voluntatem, aut commoditatẽ habuissent. Sed ita ab immani Turcarum rabie omnia diuexantur, ita ab hæreticis omnia perturbantur, ac sursum, deorsum feruntur, vt si vel paululum se à suarum ouium conspectu subducant, nihil iam integri sit remansurum. Actũ fanè de religione, deque omni pietate foret, si D. Archiepiscopus, si alij D. Episcopi, nõ dicam in longinquam aliquam regionẽ proficiscerentur, sed si pedem omnino ex Hungariæ finibus efferrent. Si quid est, quod hęreticorum hominum rabiem cõpescat, auctoritas certè est, cuius nonnullum adhuc vestigium nostri Episcopi retinent. Idq; ob piissimi, atq; optimi Regis nostri Ferdinãdi Imperatoris summã pietatem, & singularem quandã in Christianam religionẽ, inq; nostrũ hunc ordinem animi propensionem. Et quidem, quòd Christiana religio in Hungaria aliquantũ adhuc vigeat, neq; prorsus explosa, exturbataq; sit, vnius Ferdinandi Cæsaris pietati acceptũ in primis referre debemus. Cuius erga nos clemẽtia, atq; in Deũ pietate Episcoporũ nostrorũ auctoritas primùm nixa, tũ functionibus quibusdã fulcitur, ac sustentatur, quæ in reip. nostræ administratione positæ sunt. Ac nisi maiorũ nostrorũ sapientiũ virorũ, virtute perfectũ, ac prudẽtia ita nobis prouisum fuisset, vt qui apud nos Episcopi essent, iidem etiã à Regibus ipsis nostris ad consilia adhiberentur, nullũ in Hũgaria iampridem pietatis vestigium reliquũ esset. Quòd si hoc etiam tempore à Regis consilio remouerentur Episcopi, Deum immortalem, quãta repente religionis, & rerum. Ecclesiasticarum perturbatio existeret! Nã tametsi eum Dei benignitate, & clementia Regẽ nacti sumus, qui vnus omnium Regũ pietatem ac sapientiam superat: tamen in tot populorum, tot regnorum, & maximi Imperij procuratione distractus, ac grauissimis, iisq; continuis occupationibus impeditus, qui potest cognoscere, quid in hac, vel illa Hungariæ parte fieri oporteat, nisi Episcoporũ admoneatur diligẽtia? Eò iã hæreticorum vis processit, vt nisi aut ipse D. Archiepiscopus, cùm id per muneris sui pastoralis rationem licet, aut alius ex Episcopis aliquis ad Principia latus assistat, qui contra perpetuã hęreticorũ audaciam & insolentiã, eius opẽ auxiliumq; imploret, omnia in peius ruere, ac retro sublapsa referri videãtur. Quod probè intelligens S. D. noster, & re ipsa expertus, quanti intersit miserrimo hoc tẽpore, si docti, & pij viri Ecclesiarum apud Principes patrocinium suscipiãt, illũ ipsum, quẽ iã antè nominaui, Nicolaum Olahum, Archiepiscopũ Strigoniensem, virum omni virtutum ac laudum genere ornatissimũ, teq; Reuerendissime Quinq; Ecclesien. Episcope, hortatus est, ac monuit, atq; adeo mandauit, vt nunquam ab Imperatoris & Regis nostri latere vel latum vnguẽ discederetis: sed pro vestra auctoritate, & qua, merito vestro, plurimum apud eũ valetis, gratia, Ecclesiarum causam defenderetis, ac tueremini. Huc accedit, quòd D. Strigoniensis, & alii ex nostris Episcopis nonnulli Turcis finitimas arces habent. Iam in iis defendendis, & ab hostium iniuria tuendis, etsi Cæsareæ Maiestatis munificentia, & liberalitate potissimùm

 suble-

ſubleuentur,niſi tamen ſua ipſi quoq; prouidentia,ac cura,quæ ad remorãdas, quãtum fieri poteſt,hoſtium incorſiones vſui ſunt, ſubminiſtrent:ſi ſuam prudentiã, ac vigilantiam Turcarum potentię non opponant,quomodo fructus ſuos percipient, quibus ſe ſuſtentare,ſuarumq; ouiũ cõmoditatibus proſpicere queant?Poſtremò tãta eſt quorundã ac propè omniũ noſtrorũ Epiſcoporum inopia,vt niſi eos piiſsimus idemq; optimus Imperator & Rex noſter ſingulari ſua liberalitate adiuuaret,& ex ſuo ipſos ærario aleret,vix fieri poſſet, vt hi ſe domi ſuæ ſuſtentarent,nedũ poſsint tantos ſumptus,quanti hic faciendi ſunt, ſuſtinere ... igitur publicis muneribus illic occupentur neceſſe eſt, ſi ſuam Epiſcopi auctoritatem ac religionis dignitatem retinere ac tueri,ſi gregem ſibi commiſſum defendere velint.Eò enim ventũ iam eſt,vt non tam contra Turcas, quàm contra hæreticos noſtris Epiſcopis ſit decertandum.Quod ni faciant,actũ, vt iam dixi, de omni pietate foret. Quanquã ne hac quidem ratione poſſunt id quod cupiunt aſſequi. Tanti enim tum à Turcis, tum ab hęreticis impetus exiſtunt,vt non niſi ſingulari Dei prouidentia, nullo eis humano ingenio,nullis viribus,nullis opibus reſiſti poſſe videatur. Atq; vtinam, ô vtinam, cũm ſacroſanctũ hoc Oecumenicum Concilium dimittetur,& actiones noſtræ,quem ſperamus,felicẽ exitũ habebunt,vtinã,inquam,illuc,vnde egreſsi ſumus,nobis redire liceat.Hęc eſt nunc calamitoſiſsimæ,olim verò non tam aliarũ terum vbertate,quàm religionis integritate florentiſsimæ Hungariæ facies,quam nemo eſt adeò ferreus,qui aſpicere,& lachrymas continere queat.Sed tota hac de re,deq; miſerabili Hungarię ſtatu, de hæreticorum multitudine, ac varietate,deq; iis rebus,quæ priuatim ad EccleſiasHungar.pertinent,dicam aliàs,cùm id per veſtrã mihi benignitatẽ, & patientiã facere licebit.Nunc dicendi finẽ faciã,ſi prius illud dixero,Reuerendiſsimũ D. Strigonienſem,D.Epiſcopos, & vniuerſum Hungariæ clerum,cum ipſi ob iã cõmemoratas,multaſq; alias cauſas, præſentes adeſſe non poſſent, vt ſuũ tamẽ ſingulare ſtudiũ teſtificarentur: quod antehac nullis vnquã temporib⁹ factũ fuiſſe legimus, ne floręntiſsimis quidẽ Hungariæ rebus,id nũc ipſos proſtratis publicis, ac priuatis opibus præſtitiſſe,vt nos duos hoc tẽpore D. Ioannẽ Syluęſtri Coloſuarinũ,Epiſc.Chanadienſem,quẽ hic præſentẽ cernitis, & me,ſumma Cæſareę Maieſtatis voluntate deligerent,qui eorũ nõie omnẽ,quã S. D. Noſtro,S. ſedi Apoſtolicæ, & vobis debere ſe profitentur,obedientiã deferremus, ac ſupplices obteſtaremur, vt hanc ipſorũ voluntatẽ,atq; etiã miſsionis tarditatẽ boni cõſulatis:Seq; ac ſuas Eccleſias,quæ in tutela,ac patrocinio potiſsimũ veſtro cõquieſcunt,eo loco habeatis,vt inter cęteras orbis terrarũ Eccleſias,nonnullã ipſarũ quoque habitam à vobis fuiſſe rationẽ appareat.Quæcunq; autẽ vos,& ſacroſanctum hoc Oecumenicũ Conſiliũ ſtatuerit, & ſanxerit,ea nos,ipſiq; non ſecus,atq; à Deo maximo profecta,qui nuſquam à veſtris conſiliis abeſt,ſumma cum reuerentia atq; humilitate,non accipient ſolùm, ſed accepta,quàm poterunt maxima cura,ac diligentia,tum ipſi ſeruare,tum alios etiã vt id faciant adducere conabũtur.

¶ RESPONSVM SACRI CONCILII TRIdentini,ab ipſius Concilij Secretario pronunciatum.

Reuerendi patres,perſuaſum eſt ſanctæ Synodo, eam lætitiam, quæ communis fuit cũ omnibus Chriſtiani populi nationibus, pro generalis huius ſacroſancti Concilij celebratione,ad prælatos quoq; Eccleſiæ veſtræ Hungaricæ perueniſſe,cui⁹ ſingulare ſemper extitit ſtudium in tuenda & conſeruanda vera Chriſti religione.Nunc rogãdus eſt Deus immortalis,vt quæ tãto bonorũ omnium conſenſu inchoata ſunt,ad optatos etiam exitus pro ſua benignitate perducat.Optabilius quidem ſanctę Synodo fuiſſet, vt regni Hungarici Prælati ad hoc ſacrum Conciliũ perſonaliter acceſsiſſent, ſed quando iuſtis & legitimis de cauſis, cum grauiſsimo teſtimonio Illuſt. & Reuerẽdiſsimi D.Hoſij Cardinalis warmienſis coniuncto coguntur abeſſe, libẽter illorum excuſationem ſancta Synodus accipit:cùm præſertim cõfidat fore, vt nõ multò minorem vtilitatem Chriſtiana religio perceptura ſit ex opera,quã ipſi ſuis Eccleſiis his turbulentis temporibus, piè & diligenter præſtare poterunt:atque eò magis,quòd res & negocia ſua vobis optimis & religioſiſsimis Patribus committenda exiſtimarunt.Quòd reliquũ eſt,vos, & mandata veſtra,prout iuris fuerit, læto animo amplectitur,atque admittit.

¶ CONCIO

HABITA AD PATRES IN Concilio Tridentino congregatos, ab Illustri atque Reuerendo Domino Didaco de Payua, d'Andrade, Lusitano, sacræ Theologiæ Doctore, Dominica II. post Pascha.

M. D. LXII.

Ego sum Pastor bonus, bonus Pastor animam suam dat pro ouibus suis. Ioa. ca. 10.

EMPITERNA illa atque inexhausta charitas, qua Deus Opt. Max. res omnes à se procreatas complectitur, tantum differt ab amore, quo ipsi res nobis charas prosequimur, vt potius ex vocum penuria, quàm ex rerum similitudine fit, vt ea, eadem amoris voce significẽtur & explicentur. Vt enim præclarè docet D. Augustinus, diuinæ res tantopere humanæ mentis vim excellunt, & humanis vocibus tam sunt inexplicabiles, vt, nisi diuina benignitas sese submitteret, & rusticanis iis, imperitis, & planè infantilibus nostris vocibus pateretur ineffabilia ipsius arcana tractari, prorsus diuinæ cognitionis, & diuinarum laudum incomparabili fructu careremus. Inter infinita verò discrimina, quibus summa illa diuinæ mẽtis charitas, ab hac nostra infima & abiecta seiungitur, hoc vnum est non minimum, quòd nos nihil vnquam amare in animum inducimus, quin alicuius pulchritudinis aut honestatis specie præconceptę allecti aut inflammati simus. Ita enim intellectus & volũtatis munera inuicẽ cohęrẽt & cõligantur, vt nihil volũtas amplectatur, quod intellectus anticipata cognitione non cõprobauerit: nihil detestetur & fugiat, quod non reprobauerit. Quare vbi nihil amore dignum intellectus iudicauerit, nullis minis, nullis machinis, nullaque vi voluntas poterit ad diligendum impelli. At amor ille infinitus, incontaminatus, & planè diuinus, quo Deus Opt. Max. iis quæ condidit coniungitur, non modò à rebus ipsis non proficiscitur, pendetue: sed quicquid boni rebus inest, ab illo tanquam à fonte defluit: ille vnus ornamentorũ, rerum omnium, pulchritudinum, splendoris omnis, deinde honestatis causa est & origo. Tantumque quodque à summo & præpotenti Deo amari intelligemus, quantũ in eo bonitatis contẽplari licebit. Si igitur à Deo amari, est illum in sese liberalẽ experiri, videamusque multa pluribus à Deo beneficiis ornata: quis iá dubitare poterit, quędã esse Deo aliis longè chariora, quæ videlicet diuinę liberalitati magis sunt obligata? Quocirca quoties Deus filios Israël voluit esse persuasos inter cæteras oẽs gentes diuinæ dilectionis primas partes obtinere: id semper beneficiorum, quæ in ipsos contulit, commemoratione effecit. Inter omnia autem quæ à Deo formata sunt, quis de acceptis beneficiis, cum homine iure certare poterit? Quis plura Deo accepta referre? Non Angelos excipio, nõ supremos illos omnium ordinum spiritus. Longe ij quidem nos naturæ præstantia superant: sed non hoc potissimum beneficio diuinam charitatem metiendã puto. Sed opera potius & studio, quod ipse omnium Fabricator posuit, vt nemo sempiterna felicitate, ad quam conditi sumus, excideret: quin potius illa omnes perfruerentur. Nostri verò solum causa dictum est: Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret, vt omnis qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam. Videte Patres amplissimi, quantum intersit inter seipsum dare, aut sua, vt hinc ardentissimæ in nos diuinæ charitatis magnitudinem intelligatis. Neque solum seipsum dedit, sed maiestatis suæ quasi oblitus tradidit Infirmum, debilem, ærumnis vitæ & incommodis obnoxium, vt nihil penè miseriarum, nihil doloris & cruciatuũ potuisset aut humana maleuolentia inuenire, aut fragilitas sustinere, quod ipse non subierit. In tantas ne putatis angustias fuisse numen diuinũ compulsum, vt si illud tãta cupiditas tenebat humani generis liberandi, nõ aliam rationem inire posset, quàm eá, quę extremæ miseriæ perfunctione, & summi dedecoris offensione continetur? Minimè quidem id in hominis mediocriter sani mentem & rationem cadere potest. Sed tanta dilectione hominum diuinum pectus æstuabat, vt parum ei visum fuerit, si ea tantum in nos conferret, quæ, quanquam eximia essent, cùm tamen à sola omnipotentia proficiscerentur, nullum sibi laborem inferrent. Quare rationẽ aliam excogitauit nos beneficiis cumulandi, quæ tanto eximiæ ipsius in nos beneuolentiæ foret gratior, quanto esset maio-

Margin notes: 1. Libro de doct. Christian. c.6. — Ioan. 3.

ribus sui ipsius anxietatibus referta, pluribus vitæ incommodis grauioribusq; malis circumsepta. Qua charitate quæ maior potest excogitari? Quare iure optimo, vt mea fert sententia, D. Paulus illam promptuarium omnium diuinorum beneficio-
Rom.8. rum censet, cùm inquit: Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non cum illo omnia nobis donabit? Qui enim vitæ suæ tam fuit prodigus, vt se immanissima morte mactari pulchrum esse iudicauerit, vt homines cruciatu dignissimos à debita pœna seduceret, qui fieri potest, vt eisdem hominibus quidquam eorum deneget, quæ ad beatitudinem comparandam illorum intererit? Cùm præsertim au-
Prou.8. diamus diuinam Sapientiam apud Solomonem, id est, vnigenitum filium Dei, non modo homines suas delicias appellantem, in eorumq; salute maximam suæ voluptatis partem collocantem, sed illos conferentem cum iis deliciis sempiternis, quas omnipotens pater ex se vnigenito ipsius filio capit. Quòd vt euadat exploratius, Hebræa verba totidem Latinis verbis reddamus. Cum sese Sapientia maximè commendasset, nihilque sine ipsa à Deo vnquam fuisse factum prædicasset, adiungit: Cum eo eram cuncta componens, & deliciæ fui perpetuæ, ludens coram eo omni tempore, ludens in orbe terræ eius. At deliciæ meæ filij hominum (Interpres verò vulgatus nomen Sciaha sciuha modo delicias, modo delectari interpretatur) Neque puto vnigenitum Dei filium potuisse melius explicare quàm sibi homines essent chari, quàm cùm ait, perinde illos esse suas delicias, ac ille patris. Etenim cùm illa summa atque sempiterna felicitate perfrueretur, ita tamen hominum salutem sitienter appetebat, ac si omnia sibi deessent, nisi illi, quoad fieri posset, eadem simul felicitate perfruerentur. Non igitur mirandum est, si Christus se hominum pastorem, & omnium qui vnquam fuerunt optimum prædicet: qui ea fuit in oues, quas pascendas suscepit, animi propensione, vt has suos amores, suasque delicias appellet, & habeat: pro iis algeat, pro iis sudet, pro iis esuriat, sitiat, crucem subeat, pro iis nulla, quamuis immania, supplicia formidet: & cùm tot Angelorum millia perire sit passus, hominem tamē funditus interire ferre nullo modo potuerit. In quam sententiam D. Ioannes Chrysostomus interpretatur ver-
Cap.2. ba illa Pauli in Epistola, quam ad Hebræos scribit, quibus hominis dignitatem commendans ait: Nunquam enim Angelos apprehendit, sed semē Abrahæ apprehendit. Non dixit (inquit) assumpsit, sed apprehendit, vt indicaret contemplatum fuisse Deum Angelorum & hominum naturas à se quasi fugientes, & homines Dei voluntate contēpta ferri præcipites: quod cùm non pateretur diuina clementia, summo studio homines fuisse insecutum, tantumque operæ & laboris in eo posuisse, quousq; tandem illos quasi apprehensos retinuit, ne perirent. Nónne hoc est officium boni pastoris feris se laniandum exhibere, vt grex incolumis seruetur? Quàm Christi in oues suas vigilantissimam curam, egregiamque beneuolentiam commendans D. Paulus ad Tit. scri- Cap.2.
bens, ait: Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, vt nos redimeret, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorē bonorum operum. Vocem autem græcam περιούσιον, quā vulgatus interpres vertit acceptabilem, quia peregrina & incognita erat veterū Græcorum auribus, ait D. Hieronymus, neminem reperisse qui sibi explicaret: quare coactus est ex ipsis fontibus sacrarum literarum vocis huius vim & propriam significationem petere: in quibus offendit Septuaginta interpretes, quoties scriptura vtitur voce Segulah vertere solitos περιούσιος, est autem Segulah, Thesaurus in maiori pretio habitus, magisque reconditus & selectus: quod etsi non paucis scripturæ locis possemus facilè ostendere, vnus tamen sit nobis multorum instar, Ecclesiastes cap.2. Vbi enim vulgata lectio habet, Coaceruaui mihi substantias Regum & prouinciarum: habet Hebræa Segulah melachin, id est, selecta quæque Regum. Neque enim Solomon iactat se omnium Regum & prouinciarum æraria exhausisse & cōpilasse, sed quicquid vbique fuit magni pretij, sibi comparasse. Quapropter semper pro Segulah vertit Chaldæus Paraphrastes Habibin, id est, charum & dilectū valde. Vnde fit (vt ad propositū reuertamur) D. Paulum voce περιούσιον, à Septuaginta vsurpata, voluisse significare Christū seipsum tradidisse, vt gregem suum non quocunque modo redimeret & mundaret, sed illum sibi possideret proprium & peculiarem, tanquā pretiosum & charissimū thesaurum. Sed quanto maiorē spem & alacritatem horum commemoratio meritò ingerit nostris omnium animis, qui oues illæ sumus Christo longè charissimæ: tanto ma-

to maiorem timorem incutiat necesse est eorum præcordiis, quorum fidei & curæ eæ ipsæ oues Christi traditæ sunt. Cùm eò sint Christum seueriorem Iudicem experturi, quò benigniori pastore illo vtuntur oues illæ, pro quibus vobis, Patres Amplissimi, reddenda est ratio. Quis enim æquus rerum æstimator sibi poterit persuadere satisfacturam in pascẽdo suo grege nostram negligẽtiam ei, qui sua ipsius diligentia nunquam sibi satisfecisse videtur? Neque enim ita vnquam amore est satiatus, vt tot laboribus pro suis ouibus exantlatis tam acerbæ mortis perpessione ardor ille charitatis restinctus aut tẽperatus sit, sed velut fomenti accessione videtur multo maiores vires sumpsisse, vsque adeo sanè, vt si salus cuiusquam illarum ouium quarum estis pastores, postulauerit, lubentissimè iterum sit vitæ iacturã facturus, vt ab eodem Christo reuelatẽ accepisse sanctissimum virum Polycarpum tradit Diuus Dionysius Areopagita in ea epistola, quam de benignitate ad Demophilum scribit. Tanto igitur Christi amori, tam inflammatæ charitati quæ hominum vigilantia poterit satisfacere? Si grex hic esset, quem suus Dominus paruifaceret, & quem non omnibus suis opibus prætulisset, possemus quidem in spem duci, quamcunque in hoc genere somnolentiam facilè cõdonandam. Sed qui præcipuas Domini sui delicias, suauissimosq; amores sibi traditos esse intelligit: qui certo scit nihil Dominum suum habere charius, nihil in omnibus rebus quas condidit præ oculis magis iis ouibus quas ei pascendas, seruandas, fouendasq; tradidit: non intelliget nullum in hoc munere peccatum esse facile ferendum, nullam negligentiam non maximam? Quare Pastores optimi, nunquam hoc nomen iure potestis vsurpare, nunquam (inquam) satis pro dignitate pastorali officio functos vos esse intelligite, nisi cùm hunc potissimum cogitationum vestrarum scopum & vniuersæ vitæ vestræ præfixeritis, omnes animi & corporis neruos in hoc vnicũ negotiũ contuleritis, vt ne minima quidem ex vestris ouibus pereat, sed vniuersum gregem sartum tectum summo Pastori Christo offeratis, qui pro illo mortuus est. Quæ tamen vires non corporis languore assiduæ viuendi licentia contracto, sed charitate metiendæ sunt. Sæpe enim fit, vt quis solum illa se posse præstare arbitretur, quæ cum voluptate coiuncta sunt. Quæ quàm falsa sit, & Christiano homine indigna cogitatio, satis Christus indicauit, cùm dixit: Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. At cuius rei vel sola recordatione humanus animus magis consternatur quàm mortis? Hanc tamen, quam naturã ita perhorrescit, charitas ouium votis omnibus amplexatur. Quare tunc quisque omnia quæ potest fecisse se iactet, cum cuncta charitatis officia fuerit diligenter persecutus. Nisi enim ad hostes Christiani nominis, qui nunc effrenatè grassantur, velit quis deficere, certo secum statuat necesse est, ita esse diuinam legem æquam, vt æque pateant vires nostræ diuinis præsidiis confirmatæ, & charitas, Christianæ religionis summa & fundamẽtum, iisdemque prorsus finibus claudantur. Amor, veteri prouerbio, fuit omnipotens dictus, vt qui omnem operis molestiam leuat, omni labore & difficultate liberat. Qui igitur fieri potest, vt inflammatus quidam amor & in Christum, & in oues eius minus habeat roboris quàm impurus, nefarius, sceleratus, atque prophanus? Aut quid turpius esse potest, quàm Apostolicæ functionis successores virium imbecillitatem, aut operis, ad quod à Christo missi sunt, difficultatẽ excusare? Quare prudenter satis expendit D. Ioannes Chrysostomus, quod Christus, cùm Petro voluit omnem Ecclesiæ vicariam curam committere, & gregis sui supremum Pastorem creare, non fuit diligenter perscrutatus, si cæteros omnes prudentia, si literarum cognitione excelleret, si parentum gloria, aut generis splendore præiret, si reliquis Apostolis morum austeritate, illibatæ vitæ continentia, si ciborum parsimonia præstaret: sed hoc solum, si amore erga ipsum omnes vinceret. Idque ter geminata interrogatione, dicens: Petre amas me? At ille, Tu scis Domine quia amo te: cui Christus, Pasce oues meas. Iterũ ac tertio, Petre diligis me plus iis? cumq; perseueranter assereret summopere ipsum diligere, eum cæteris pastoris officio prætulit, quem intelligebat cæteros charitate superare: qua vna re satis pastor optimus, pastorumque omnium verus æstimator indicauit neminem posse ex animi sui sententia pastoris Ecclesiastici officio fungi, nisi qui ipsum ardenter amaret: vt qui solus nihil eorum formidabit quę ipse pro ouium suarum incolumitate subiit. Christi enim & ouium dilectiones ita sunt coniunctę, & indiscretę, vt neque inter se disiungi, neq; vna sine alia extare vlla ratione possit. Quocirca cùm Christus

a. lib. de Sacerdotio.

Ioa. c. 21.

Ecclesiæ suæ pastoribus voluit muneris sui leges instituere, seipsum formam atq; typum proposuit, in quem perpetuò respicientes officium suum discerent. Vnde fit vt D. Ioannes Chrysostomus, diuino quodam spiritu concitatus, tertio lib. de Sacerdo. constanter affirmet summa esse reprehensione dignum, qui oblatum Episcopatum amplectitur, cùm non verè illam Pauli vocem possit vsurpare, cupio
Rom.9. Anathema esse à Christo pro fratribus meis. Quare insolenter magis quàm verè, & de Christi & de ouium dilectione sibi blanditur, qui pro eis quæuis etiam horrenda pericula subire formidat. Nemo verò tam seuerè Ecclesiæ prælatos amplissimos auderet iudicare, nisi iam esset Christi præiudicio definitum non pastores, sed abiectissimos esse mercenarios, illiberali & fordida redituum mercede cōductos, vilissimique quæstus spe, & amore locatos, eos omnes, qui ouium curam ita gerunt, vt potius suæ quàm illarum stodeant incolumitati: malintque oues, quarū curam alacri animo susceperunt, perire, quàm sese pro earum salute deuouere. Mercenarius (inquit) cùm videt lupum festinare, fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus, sed de reditibus, nihiloque nisi propriis seruit commodis. Cum quibus Christi verbis consentit, quod D. Paulus, cùm recenset charitatis officia, in potissimis numerat, non quærere quæ sua sunt. Quapropter ij, qui cùm Chisti oues perire, lacerari, dilaniarique intuentur, Christi honorem proscindi, religionem conculcari & profanari vident: ita tamen propriis commodis hærent, suisque sunt cupiditatibus infixi, vt nihil horum perire facile patiantur, quo tantis incommodis opem ferant, si Pastores sint, nónne satis indicant se non liberalem, sed mercenariam operam Christo locasse: si verò pastorali munere sint destituti, omnis Christianæ charitatis expertes à Christiano sensu plane alieni, omnique diuina dilectione prorsus destituti non temerè, sed Christi & Apostoli vocibus possunt iudicari. Si quod igitur vnqu āfuit tempus, Patres amplissimi, aut si qua sese potuit occasio offerre, vt veri Ecclesiæ Christi Pastores à mercenariis disiungi valeant, nunc maximè. Communi enim sanctorum patrum sermone vsurpatum est: rebus secundis ægrè posse veros Pastores à mercenariis secerni. Sæpe enim fit vt omnes pastorum speciem præseferant: solo autem ærumnoso tempore, & cùm ouium salus periclitatur, pectus charitate accensum, Christique dedecoris impatiens potest cognosci. Veloti qui sint fortes & strenui milites, non pax, sed funesta pugna ostendit. Cùm igitur lupi truculentissimi passim grassentur, gregem Domini magna ex parte deglutierint, quod reliquum est auidissimis morsibus insectentur, summa vigilia animis nostris abstrusas instruant insidias, nullum non moueant lapidem, nullam occasionem prætermittant, nulla non cōfingant mendacia, vt, si fieri possit, nihil saltem incontaminatum maneat: quis erit verus Christi ouilis custos, aut quem aliquis diuini honoris sensus tanget, qui non summopere, studeat summa cum rerum suarum iactura, quouis honoris incōmodo, vitę quocunque discrimine tam graue incendiū, tamq; latè serpens malū, si non extinguere saltem temperare? Id quod eò maiori contentione nobis faciendū est, quò magis intuemur istos, Christiani nominis hostes, nos nostris oppugnantes telis, à nostrisque vitiis argumenta arripere, quibus & Catholicæ Ecclesiæ puritati tenebras obducant, & ipsius conentur integritatem euertere. Legistis puto, Patres amplissimi, hostium nostrorum scripta maledicentiæ, calumniarum, & criminationum plenissima: quibusque potissimum conantur omnium nostrûm verenda totius orbis oculis obiicere, & palam facere. Expendite, quæso, ipsorum tela omnia, quę in nos iaciunt, quibúsue machinis Catholicam Ecclesiam oppugnant: & videbitis hoc vnum esse potissimum: nostrā viuendi rationē cū illa veteri Apostolorū & Religionis nostræ Heroum conferre, & quantum ab illa deflexerimus, quanta possunt hostili maleuolentia & audacia, amplificare: nostram viuendi licentiam cum antiquorum Patrum parsimonia, ambitionem cum modestia, negligentiam cum solicitudine, morumque nostrorum obscuritatem cum sanctitatis splendore pristinæ Ecclesiæ comparare. Et cum aliquibus veris (proh dolor) permulta falsa immiscent, falso concludunt, non posse fidei integritatem apud illos manere, qui moribus tantopere degenerarunt. Quæ ratio etiam si omni probabilitate careat, tamen quantum apud ignaros & imperitam multitudinem habuerit momenti, satis nos malorū experientia docuit. Quoad longissimè potest, Patres amplissimi, mens vestra respiciat spatium præteriti tēporis, atque huius pestis initij, pueritiæq; memo-

memoriam recordetur vltimem : & inde vsq; repetentes planè videbitis, iis exordiis hoc contagium sese in hominum animos insinuasse, iisdem argumentis edolo uisse, neque aliis fomentis indies meiores vires sumere. Quid autè iustius potest Christiani hominis pectus angere, quid maioribus cruciare anxietatibus, quàm intueri Ecclesiam communem omnium nostrum matrem à qua in Christo geniti sumus, cuius vberibus æduceti, monitis eliciti, præceptis instructi, fide cõfirmati, à no bis filiis charissimis bello infestari, sæuissimisque hostibus, vt illam oppugnent, erme suppeditere? Neque enim vnquem tãtopere vexaretur, nisi immanissimi hostes ei filiorũ opprobria possent oblicere. An non iure poterit nobiscũ expostulare iisdem verbis, quibus olim Dominus epud Isaiam de filiis Israël conquerebatur: Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me. Et sic sensibus orbati sunt, vt neq; sint quidem cum brutis animalibus comparandi. Nam & boues suum dominum agnoscunt, impositumque ab illo iugum sponte subeunt. Asini verò dum præsepia domini frequentant, planè sentiunt se domini prouidentie sustentari. At populus hic meus tot à me honoris insignibus decoratus, tantisq; beneficiis cumuletus, beneficiorum memoriam prorsus ebiecit, & honoris mei solicitam curem ple nè deposuit. Nihil dubito, Pastores vigilãtissimi, quin breui, diuino efflante spiritu, sitis tot malis opportunum remedium alleturi. Nisi enim id mihi de vestra integritate, in Deum fide & pietate, singularique prudentia pollicerer: parùm abesset, quin de rebus nostris actum esse ducere: & à nobis transferendum esse regnũ Dei, & dandum esse genti facienti fructus eius. Sed dicet quispiam: si omnium ordinum mores ad pristinam viuendi normam reducantur, putás ne hostes nostros menus daturos, & ed Ecclesiæ vnitatẽ statim redituros? Imo, cùm ipsi sint omni nefario scelere contaminati, vitæ turpitudine infecti, & eam fidẽ sibi excogitauerint, cum qua omnis turpitudo & viuendi licentia consentiret, tanto maiori odio Ecclesiam prosequentur, quanto illius ministri fuerint vitę innocentia megis incontaminati, & religione putiores. Quid futurum sit, Patres Amplissimi, non meum est præiudicare, & quàm sit breui hæc pestis restinguenda, illius iudicio relinquamus, cuius cognitionem nihil futurum latet, sed omnia æquè intuetur, cuique æquè parent

Capit. 1.

Matth. c. 21.

& quæ sunt, & quæ non sunt. Hoc tamen constanter possum affirmare, quòd nemo, puto, inficiabitur, nulle re megis vos Christianæ Reipublicę perpetuæ incolumitati consulturos, eorumque saluti, qui aut ignorantes à Catholica fide desciuerunt, aut perditorum hominum falsis persuasionibus in ea parum sunt confirmeti, opem esse allaturos, quàm si diuinæ charitatis facibus accensi diligenter curetis ea omnia à Christi Ecclesie relegare, quæ & Christi hostes nobis iustè exprobrent, & homines pios meritò offendunt. Parùm ne operæpretium facturos vos esse putatis, si effeceritis, ne iam incircuncisi isti agminibus Dei viuentis iustè exprobrare possint, néue diuinum nomen omni laude & veneratione dignum propter nos inter gentes blasphemetur? Quo telo aut animo confrecto, aut leuiori atque hebetiori reddito: quod præcipuum in causam nostram intandunt, & in quo omnem habent fiduciam collocetam: quibus iam fictionibus, quáue argumentorum vi poterunt mendaciis suis patrocinari, quæ non facilè à nobis omnia reiicientur, quibusque diu causam suam apud suos tuebuntur? In eorum scriptis, qui falsas hominum sententias refellunt, mediocriter versatus sum: cumque permulta legerim, quæ illorũ vesaniem comprimunt, falsásque opiniones apertis argumentis cõuincunt, nullis tamen in antiqua religione magis sum confirmatus, quàm legendis iis ipsis, quę isti perditæ mẽtis, frontisque perfricatæ ed stabiliendam suam sententiem cumulant. Cùm enim video omnia illorùm scripta scurrilibus vocibus scetere, imposturis, mendaciis, sanctorum Patrũ locis aut depreuatis, aut truncatis referte esse; satis video quàm turpè causam tueantur: cui non nisi scurrilitate, aut apertis mendaciis possint patrocinari. Vixq; mihi possum persuedere, hæresiarchas illos, factionis istius Principes, ita esse persuasos, vt imperitæ multitudini student persuadere. Qui enim fieri potest, vt viri non omnino imperiti, & in sanctorum Patrum scriptis satis versati fallantur mendaciis à se confictis, iisque sanctorum Patrum testimoniis, quæ à se truncata & depravata esse certò sciunt? Sed, cùm volunt nominis illam existimationem, quam sunt consecuti, apud suos tueri, contra mentem, contraque sententiam sæpe agunt, soliq; imperitæ multitudini suam hæresim probare student, quem vnicam suæ veritatis & fidei iudicem vt con-

1. Reg. cap. 17.
Ad Romã. cap. 2.

tam & rudem, voluerunt. Cùm autem se causa cadere, neque iam illam se posse tueri intelligunt, in nos debacchantur, & aliquibus nostris obiectis vitiis conantur nos in omnium inuidiam ducere: atque ita erga nos sunt animati, vt toti in hanc cogitationem incumbant, vt vulgo hominum persuadeant, omnes nostras vigilias & cogitationes, quas in tuenda sacramentorum vi, fideiq; veritate collocamus, huc solùm spectare, vt priuata nostra commoda, quæ inde pendere arbitramur, sarta tecta conseruemus. Qua nota atque ignominia, quæ maior in Christianam Remp. potuit excogitari? Præclarè iam puto, Patres, intelligitis, quantum sanctissimi huius consessus, sacratissimæque Synodi sit muneris, quantumque Christi honos, religioniq; nostræ decus & integritas à vobis postulet, vt nihil prætermittatis ad totius Ecclesiæ mores ita cōponendos, vt omnes intelligant, quantū semper vitia nostra vobis displicuerint, quantumq; vitæ integritatem, diuinæque legis exactam obseruantiam perpetuò charam habueritis: nihilque à nobis iudicio aut ratione vnquam (vt hostes nostri falsò criminantur) sed humana fragilitate fuisse peccatum. Cuius erit luculentissimum testimonium, si omnium vestrum calculis omnia Ecclesiæ labes, corruptiq; mores iam deinceps prorsus exulent, illaque vestra opera pristino nitori restituatur. Neq; dubito, si hoc vnicum remedium languenti Ecclesiæ adhibeatur, quin omnes hostium Christianæ disciplinę & Philosophię conatus, quibus Christianæ Reip. insidiantur, in eiusdem dignitatis & amplitudinis accessionem conuertantur. Si enim pristina Ecclesiæ tempora memoria repetamus, facile videbimus omnem hanc illius gloriam & splendorem quem admiramur, hostium insidiis, adiuuante diuina bonitate, comparasse. Quod Christus ipse Petro Apostolorum facile Principi prædixit, Simon (inquit) Sathanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogaui pro te vt non deficiat fides tua: tu autem aliquando conuersus confirma fratres tuos. Non quidem patrem rogauit, vt Ecclesia hostibus careret: id enim esset gloriam Ecclesiæ suæ inuidere, & vt Laurentij, Stephani, Vincentij, cæterorumque martyrum triumphis, quibus splendescit, esset destituta, imprecari: néue tot sanctissimorum Doctorum præclarissimis monumentis esset illustrata: sed solùm precatus est, ne fides iis persecutionibus lacessita succumberet, sed idē fieret gloriæ occasio, quod in ruinę materiam Sathanas moliebatur. Iulianus (vt ex Ecclesiæ annalibus constat) qui ob defectum à fide Apostata dictus est, cùm omnes neruos conferret ad Christi gloriam delendam, vidissetque indies eidem maioris splendoris cumulum accedere: & odio, conaribusq; suis reddere Ecclesiam longè illustriorem, neque ferens esse se gloriæ ministrum ei, cuius honorem conabatur obterere: aliam rationem excogitauit Christi gloriā obscurandi, & publico edicto pacem Ecclesiæ reddidit: putabat enim pace posse Ecclesiæ gloriam obcæcari, quā oppugnationibus comparauerat: aut saltè illi tanti splendoris occasionem præriperet. Cùm enim Ecclesia omnibus humanis præsidiis destituta, solisque Christi promissionibus hærens, vndiq; bello petita, nulla ex parte non lacessita, tantum fuerit gloriæ consecuta: satis Deus Opt. Max. declarauit, non humanis viribus, sed diuinis auspiciis & auxiliis sustentari. Quā e Tertullianus in Apologetico, simulque Eusebius Cæs. summæ cuidam prouidentiæ diuinæ adscribunt, quòd, cùm Tiberius Cęsar ad senatum referret stupenda Christi opera, quibus adducti permulti, ipsum verum Deum prædicabant, velletque senatusconsulto in Deorum numerum referri: senatus tamē Tiberij precibus non acquieuerit: quia non expectata ipsius sententia Deus à multis haberetur: erat enim tanta Rom. Senatus deliratio, vt vellet etiam diuinitatem à suis sententiis pendere, necesseq; esse Deum habere homines propitios, si Deus haberi vellet. Diuina autē summa & infinita sapientia effecit, vt Christi diuinitas à senatu reiiceretur, ne Euangelij vires hominibus adscriberentur. Qua etiā diuina prouidentia factum est, vt nunquā Christi Ecclesia importunissimis hostibus careret, quibus superatis, sui in fidei & disciplinæ integritate multo magis confirmarentur. Quapropter, Pastores vigilātissimi, de iis qui pereunt soliciti sitis, vt bonos pastores decet, qui animam suam exponunt pro ouibus suis. Ecclesiæ Christi nihil est quod vereamini: iis enim procellis quati quidē potest, mergi nullo modo poterit. Hoc verò, iudicio meo, præ omnibus intimis sensibus nos angere & torquere debet, ne fortè diuinū numē rā sit cōtra nos irritatū, vt, nisi summa cū celeritate à nobis, vitę sanctimonia, moribusq; ad normā Euāgelij filij sui reformatis, placetur ali-

Sozomenus Hist. Eccl. lib. 5. cap. 4. etc. Item Nicephorus libr. 10. c. 20. & lib. 11. cap. 1.

2. Eccles. hist. libr. cap. 2.

aliquando tandem ira incitatus & commotus nos deserat, atque alium populum sibi acceptabilem, sibique dicto audientem pariat. Neque enim est, quòd nobis plura de diuina clementia polliceamur, quàm olim Libya, Persia, Alexandria, Macedonia, Africa, Aegyptus: quę prouincię cùm tantopere fide & Christiana religione vigerent, vt viri sanctitate clarissimi, qui in illis quondam floruerunt, sint nobis summæ admirationi, illorumque meritis & doctrinæ monumentis summa cum voluptate fruamur: tamen in quantis nunc ignorantiæ & infidelitatis tenebris versentur, nemo non videt, cùm ab iis fidei rudimenta cogantur accipere, quorum fuêre magistræ. Neque enim est obscura D. Pauli sententia semel in id furoris & indignationis diuinam iram progredi, vt homines diuinæ cognitionis lumine priuatos, diuinisque auxiliis destitutos tradat in omnium suarum cupiditatum potestatem, vt nihil iam sit, quod eos possit in officio continere, aut ab omni flagitio retardare. Simulque amplissimi Præsules, animaduertite totius Christiani orbis oculos in vos, diuino beneficio huc quasi postliminio reductos, esse defixos: vestrum iudicium, vt diuina quædam oracula, hæreticos omnes perhorrescere: alicuius criminis conscientia perculsos vestram censuram summopere formidare, vt qui persuasi sunt vos iam nostris cupiditatibus modum adhibituros: miseros hæreticorum importunitate vexatos à vobis auxilium præstolari, vt qui Christianæ Religionis, & omnium Christi ouium nunc patrocinium & præsidiũ sustinetis: omnesque pios omnino esse persuasos in vestra vigilantia, prudentia, integritate, eximiaque in Deum pietate, ouilis Christi instaurationem, morumque ad antiquam disciplinam restitutionem esse positam, ita vt totius Christianę Reip. nomine dicere ausim: Nos speramus quòd sitis redempturi Israël. De me id possum testari, quòd, cùm sæpe angat & cruciet cogitatione earum calamitatum, quas miserrimis his temporibus intuemur: maximè tamen me consolatur sacratissimi huius Concilij auctoritas. Quod cùm intueor, non possum adduci, vt credam Ecclesiæ Christi Pastores sanctissimos, qui luporum truculentam rabiem, aut in ouibus suis sunt experti, aut habent exploratissimam, quicquam eorum esse prætermissuros, quæ optimos pastores de Christi grege mirum in modum solicitos deceet, quæque aut ad Christi gloriam amplificandam, aut ad Ecclesiæ omnem nęuum & maculam eluendam valeant. Macte igitur virtute, Patres Amplissimi, facite, vt hanc totius Christianæ Reip. de vobis expectationem neque fallatis, neque diu suspensam teneatis. Nobis verò qui muneris vestri sumus coadiutores & ministri, curæ erit potissimum ad Christi pedes prouolutis lachrymis & singultibus illius clementiam precari, vt Ecclesiæ suæ labenti opem ferat, cordaque filiorum ad patres conuertat, vt iamiam illi reddatis hanc Ecclesiam sponsam suam dilectissimam, omni labe atque ruga carentem, & planè dignam, quæ cum illo in terris habitare dignetur, vt cum illo triumphet in omnes æternitates in cœlis.

Ad Rom. cap. 1.

Luca 24.

AMEN.

¶ R. P. MAGISTRI THADÆI PERVSINI Augustinensis, concio ad sacrosanctum Concilium Tridentinum, habita in festo Sanctissimæ Ascensionis.

M. D. LXII.

CVM hodie P. Ampliss. vniuersus terrarum orbis, solennem ac Sacrosanctum hunc diem veneretur, quo Christus Dominus in cœlum ascendisse prædicatur: non mihi desistendum putaui, quin vobiscum hunc eundẽ lætissimum diem concelebrarem, & ea in medium afferrem pro virili, quę suggerente ipso sanctiss. Ascẽsore, maximè ad pręsentem rerum & temporum statum facere viderentur: quandoquidẽ ad onus hocce subeũdum, me in primis hortatæ sunt difficillimæ Christianę Reip. calamitates & angustiæ: in quibus nullã æquã reperiri posse causam sum arbitratus, qua à labore & officio (viro præsertim Christiano) vacare liceret. Nam quemadmodũ ad priscum illud Solomonis templum (quod Chaldęi igne & ferro vastauerant) reficiendum, non modò potentissimi Cyri edicto accersebantur diuites, & qui magnifica dona afferrent: verùm etiam pauperes & imbecilliores excipiebantur, qui alia vilioris materiei munuscula ex-

hiberent.

hiberent:pari quoque ratione in hoc magno consessu, qui Pij Quarti Pontificis maximi iussu hic factus est, vt cogitetur de instaurando sanctissimo Dei templo, quod impiorum quorundam perfidia ac petulantia inclinare,ac ferè labi cœperat, vnicuique patêre aditum existimaui ad augustissimum hunc locum,dum sese,fortunas, & quicquid habet virium ei polliceatur & deferat.Dicturo itaque mihi de diuinissimo Christi in cœlum ascensu, plura quidem, sed duo in primis occurrunt, quæ cùm omnium maxima, tum maximè quoque necessaria videntur. Alterum quidem,vt disseramus quamobrem Christus, cùm sit idem cum patre Deus, sese in cœlum receperit, quantumq; gloriæ & dignitatis ei ad patrem reuerso accesserit. Alterum verò quid iis qui in eũ crediderint commodi & vtilitatis attulerit.Qua quidem in re, si ea non præstitero,quæ tantorum virorum tam illustri corona digna viderentur, illud vos etiam atque etiá rogatos velim,vt munus,quod affero perexiguũ, hoc summa animi mei in vos,in Deumque Opt.Max.pietate cõpensetis.Qui admiranda diuinaque Christi opera,piè,& sine errore meditari contendunt, operæpretium est, duplicem in eo naturam,diuinam scilicet & humanã, ante omnia sibi proponát: quæ tametsi in vna eademque persona admirando cõsortio vnum fiant,inter sese tamen discretę, ac longè admodum seiunctæ esse dicuntur:& suam vtraque retinet vim, propriisque fungitur officiis atq; muneribus.Nã quæ Christo conueniunt,vt Deo,eidem vt homini nulla ratione conueniunt. Quæ itidem vt homini,nefas est illi vt Deo tribuere:veruntamen cùm indissolubili inexplicabilique nexu, in vna eademque hypostasi(vt diximus)coniungantur,fit,vt quæ naturæ diuinæ sunt,homini: quæ verò humanæ,Deo sæpisimè tribuátur.Hoc ipsum profectò,cùm de sacrosanctæ Ascẽsionis mysterio cogitamus, nos ad memoriam reuocare maximè conuenit.

Marc.vlt. Act.1. Nam cùm sacræ literæ Christum Iesum, Deum & hominem, cœlos ascendisse testantur:non de eo, secundum diuinitatẽ, quamuis virtute diuinitatis intelligere illud oporteat,quandoquidem Deus vbique est,omnia implet,omnia continet:nõ deest vsquàm,nusquàm non adest.Sed neque putandum, ita Christum sui corporis præsentiam subtraxisse,vt (quemadmodũ impij quidam senserant hæretici) eo nos omnino destitutos esse voluerit:quin potius illud ipsum quod surrexit,ac in cœlũ ascẽdit,voluisse sub diuini sacramẽti tegumẽto obtectũ,nobis in cibum exhibere,vt eius vi corroborati,& virtute educati, ac enutriti, dum diutius peregrinamur, & longè à cœlesti patria euagamur,non deficiamus in via:sed alacres & indefessi in finem vsque properemus. At verò cùm in consummatione seculi ad iudicandum venerit, nullis amplius velaminibus obductus apparebit:sed quemadmodum ascendit in cœlum, sic venientem sumus conspecturi: & tandem vnà cum ipso in cœlũ rapti,illo ipso perpetuò sumus fruituri.Cùm itaque Christus,Deus & homo, secundum hominem tamen à mortuis resurgens, corpus haud amplius moribundum,aut vlli corruptioni obnoxium suscepisset,debebat incorruptibilem quoque locum adire: quandoquidem minus cohærebat corpori iam planè diuino,& immortalitatis gloriam adepto, lutea hæc & terrestris habitatio. Cumque corpus illud gloriosissimum, præter egregias dotes, quibus vndique erat exornatum, diuinæ quoque personæ coniunctum extitisset: debuit non modò supra cœlos,verùm etiam supra omnem creaturam extolli.Qua quidem in re, stultam fecit penitus Deus sapientiam huius seculi, prudentiamque prudentum reprobauit,dum quod illi nequaquam fieri posse arbitrabantur, mirabiliter eum effecisse conspicimus: quando scilicet sanctissimum suum corpus, quod suopte pondere ad ima labitur, super altissimas cœlorum sedes tolli præsentes Apostoli conspexerunt,& venerati sunt. Quid? quòd si admirandam Dei prouidentiam contemplemur,satis superque constabit,debuisse conspicuam illam atque sensibus tractabilem corporis præsentiam submoueri, cùm nulla alia de causa clarissimus filius fuisset ab amantissimo parente missus in hunc mundum,nisi vt perficeret opus eius: hoc est, vt hominem ad æternam gloriam procreatum,sathanæ tamen liuore,& peccati colluuie deiectũ atq; prostratum erigeret,& cum Deo in gratiam reduceret. Venit enim filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat. Quamobrem cùm sua ipsius morte ac resurrectione huius legationis munus absoluisset: debuit ad patrẽ ire,atq; apud eum pro nobis perpetuò aduocatũ agere.Nec tamen quamprimùm surrexit à mortuis, ad patrem se contulit:sed prębuit adhuc seipsum viuũ, in multis argumentis, per dies quadraginta:

Act.1. Ioan.4. Luc.19. Act.1.

ginta:vt ea ratiõe suam nobis resurrectionẽ,præ omnibus eius maximis operibus, maximè admirandam & salutarem demonstraret:quò tot signis & miraculis cõprobata,omnem ex animis dubitandi occasionem remoueret:vt non immeritò recumbẽtibus vndecim discipulis Christus apparens exprobrauerit incredulitatem illorum & duritiẽ cordis,propterea quòd iis qui eum viderant resurgentem à mortuis non crediderant. Verùm enimuero, non mediocria mysterij vim certus hic dierum numerus continere videtur: sed cùm danda sit nobis opera, vt quàm breuissimè possumus,vtiliora pronunciemus, vnicuique (liberam (dummodò à recto fidei tramite non aberret)iudicandi facultatem relinquimus.Ex his itaq; cum abundè constet,quamobrem Christus,terréno hoc relicto ergastulo, cœlestia regna petierit(quod primum erat nostra oratione pertractandum) nunc alterum quod superest, quod eius fieri potest,breuibus absoluamus. Videamus itaq; quid,quantúmue gloriæ ac dignitatis,cœlestis Christi ascẽsus hodierna die ei pepererit.Scribit Euangelists, quòd assumptus in cœlũ sedet à dextris Dei. Breuiuscula quidem, & angusta satis est oratio; sed augustissimam & planè diuinam Christi gloriam ac dignitatem explanat:Sedet (inquit) à dextris Dei. Neminem puto commoueri, quòd alibi legatur, Christum stare à dextris virtutis Dei: stat vtique Christus,& sedet: stat quidem, veluti semper paratus ad pugnam pro nobis ineundã; & ad opem nobis afferendam:sedet,quatenus iam magna ex parte hostibus deuictis, summa cum tranquillitate possidet regnum:manu potenti & brachio excelso,humilitate scilicet & patiẽtia, è manibus hostium ereptum. Et sedet à dextris Dei:quoniam secundum naturam, quam suscepit humanam, supremum obtinet beatitudinis gradum,veluti in potioribus bonis paternæ hæreditatis constitutus:reliquis etiam minoribus bonis tum potiturus,cùm euacuauerit omnem principatum,potestatem atque virtutem.Sed non secundum hominem solùm,verùm & secundum abditissimam diuini numinis maiestatem,aliquid ei faustissimũ hûc ad patrem ascensum contulisse putandũ est: cùm is, qui apud homines habebatur vt homo,postmodùm fuisset agnitus & prædicatus vt Deus. Illa verò Christi fœlicitas,ad quam secundum hominem fuit assumptus,cùm rerũ omniũ sit pulcherrima, mira verboũ venustate,& summa sententiarũ grauitate debuit explicari: id quod tum aptissimè cœleste oraculum protulit, cùm eundem sedere à dextris Dei pronũciauit.Quibus in verbis, tantum Christi fœlicitatem, ab aliorum fœlicitate seiunctã esse voluit, ac intelligi:quantũ dextera à sinistra distare cognoscitur.Quod fœcundum illud electionis vas Paulus affirmans, in hæc verba prorũpit:Christus sedet ad dextrã Maiestatis in excelsis, tãtò melior angelis effectus, quantò gloriosiuà præ illis nomen optione hæreditaria est consecutus. Hoc ipsum clarius alibi declarauit,dum dixit: quod suscitauit illum Deus à mortuis, & constituit ad dexterã suam in cœlestibus,super omnem principatum,& potestatem,& virtutem, & dominationem,& super omne nomen,quod nominatur,siue in hoc seculo, siue in futuro. Quid pluribus immoror? deficeret me tempus:& à primario instituto recederem,si omnia loca velim recensere,quę incomparabilem hanc Christi dignitatẽ & gloriam apertè commonstrant.Sed fortasse magis oporteret obseruare semitas eius, & quibus vitæ rationibus eò perueniatur: atque in illis ambulare si expetimus, eiusdem gloriæ nos aliquando fore consortes.Non est discipulus supra magistrũ, dicebat ipse Saluator: nec est seruus maior domino suo. Propterea si Christus Deus & D.noster, multa sustinuit opprobria,cruciatus,& mortem, vt ita intraret in gloriam suam: sic & nos per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei.Vidit Isachar(inquit scriptura)requiẽ quòd esset bona,& terram, quòd esset optima,&supposuit humeros ad portandũ. Sed cùm hæc nunquam satis pro rei dignitate ac maiestate dici posse videantur, ea felicioribus ingeniis relinquẽtes,quod in oratione nostra postremum est futurũ aggrediamur.Christus igitur, non vt sibi, qui nulla re indigebat, sed vt nobis rerũ omnium egentissimis opem ferret, è cœlo descendit, ac vt nostram causam tueretur, ab hominum conspectu ereptus,ad superas beatorum sedes ascendit. Cuius rei tametsi multa sese nobis offerant testimonia,vnum tamen,ac maximè præcipuum,ex sacrarum literarum monumentis assumemus.Ascendens,inquit Paulus, (à Dauide ipsum potius sensum,quàm verba mutuatus) Christus in altum, captiuã duxit captiuitatem: dedit dona hominibus. Sed quonam pacto captiuam duxit captiuitatẽ?captiui quidem antea eramus,

Marc.vlt. Act.7. Hebr.1. Luc.6. Ioan.15. Act.14. Gen.49. Ephe.4. Psal.67.

captiui & posteà: sed illa iniqua nimis & immanis captiuitas erat, nempe sub dæmonis potestate: hæc verò placida & mitis, qua nimirum sub tuta ac secura Christi clientela ac patrocinio seruabamur. Quamobrem Christus dicitur captiuam duxisse captiuitatem, quoniam eos qui sub dura ac detestanda dæmonis potestate ac feritate, manicis ac compedibus ferreis tenebantur vincti, soluto pretio, deletoque chirographo, ac patefacto cœlestis Regni aditu, Christus adduxit: ac in veram, & omnibus omnium votis expetitã libertatem vindicauit. Hinc (testante eodem Paulo) descẽdit primùm in inferiores partes terrę, exspolians principatus & potestates, traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso. Hoc est præclarum illud, ac ingens beneficium, quod Christus innocens, ac impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus, nobis exhibuit: dum pro nobis fortiter dimicans, huius mundi principem foras eiecit, mortem iugulauit, & inferni fauces obstruxit. Sed aliud quæso diuinæ beneficentiæ gloriosum munus contemplemur, quod ibidem subdit Apostolus, dicens: Dedit dona hominibus. Quæ autẽ ea sint, haud obscurè demonstrat, cùm inquit: Alios quidem dedit Apostolos, alios
Eph. 4. Prophetas, alios Euangelistas, alios pastores, & doctores, ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationẽ corporis Christi. Apostolos quidẽ, tanquã præcipuos in Ecclesia Dei ministros: Prophetas, qui non solùm futura prædicerẽt, sed abditos & abstrusos scripturarũ sensus explanarent: Euangelistas, quibus ea potissimùm cura demandaretur, vt Dei verbum annunciarent: Pastores verò, & doctores, vt plebem sibi commissam instruerent ac erudirent. Quo in loco hæc duo munera simul coniunxit, vt ostenderet eum non rectè pastoris munus obire, qui docere non possit aut nolit. Qua de re
Tit. 1. Paulus instituẽs Episcopum: Oportet (inquit) ipsum amplecti, qui secũdum doctrinam est fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui cõtradicunt arguere. Sed quanquam hoc loco varia ministrorum genera iuxta mensuram donationis Christi recenseat: omnes tamen in id solùm designatos fuisse ostendit, vt nos regant & instituant: ne veluti paruuli fluctuantes, & instabiles, circunferamur omni vento doctrinæ: sed perfectam & solidam fidem habeamus, nullis ventorum flatibus, nullisue persecutionũ procellis obnoxiam. Denique singula hæc dona testatur Apostolus, non in ocium, aut dominium, sed neque in destructionem, verùm in opus ministerij, & in ædificationem corporis Christi, quod est Ecclesia, fuisse cõcessa. Sed præter hęc præclara eximiaq; dona longè his maiora & pretiosiora contulit Deus, postquam ascendit in cœlum. Misit siquidem Spiritum sanctum suum, qui est primum illud & summum donum, in quo omnia dona dantur: prout ipse suis promisit Apostolis, priusquã moriturus ab eis recessisset: Expedit (inquiens) vobis, vt ego vadam. Si enim non abiero, paracletus non veniet Io. 16.
ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. Nouerat quippe Dominus Iesus, nũquam Apostolos potuisse diuini spiritus maiestatem percipere, quamdiu in eius beatissimo corpore intuendo versati & immorati fuissent: atque adeò ipso recedente, & pater & filius, ineffabili quadam & admiranda ratione illis affuerũt. Et ne quis fortasse putaret, spiritum illis promissum sine causa affuturum, ostendit in quem potissimum vsum & finem sit eum missurus, dicens: Cùm venerit spiritus ille veritatis, docebit vos omnem veritatem. Plurimum certè referebat, eos doceri omnem veritatem, qui vniuersæ Ecclesiæ fundamenta, duces & præceptores futuri erant: quorum opera, Christianæ religionis doctrina, per vniuersum terrarum ambitum erat propaganda. Diuino siquidem oraculo atque decreto sancitum erat, vt in omnẽ terram exiret sonus eorũ, & in fines orbis terræ verba eorum. Quocirca Paulus tanti muneris particeps esse Psal. 18.
ctus, magna quadam excelsi animi cũ fiducia, & certa rerũ diuinarũ sapientia inquit: Nos sensum Christi habemus: nobis 1 Cor. 2.
enim Deus reuelauit, vt per nos, ad alios hæc cœlestis doctrina traducatur. Aliud insuper singulare beneficium Deus contulit hominibus, cùm ipse & Deus & homo in cœlum ascenderit, humilem hanc Rom. 8.
& abiectam hominis naturam in tantam extulit maiestatem, vt qui omnẽ eò commigrandi facultatem nostra culpa amiseramus, eius meritis simus in cœlestibus collocati: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi. Hæc maxima & præclarissima dona Princeps Apostolorum Petrus considerans, dixit: Per Christum maxima & pretiosa promissa nobis à Deo donata, vt per hæc efficiamur diuinæ cõsortes naturæ, fugientes eius, quæ in mundo est, concupiscentiæ corruptionem.

Iure

Iure itaque merito Christus dicebat Apostolis:Expedit vobis vt ego vadam,expedit inquam,vt cœlos ascendam : vt asistã vultui Dei pro vobis. Expedit,vt vadam, quò vobis iter aperiam,vt securè posisitis in patriam peruenire:quemadmodum Mi
Michæ.2. cheas prædixerat. Ascendit,pandens iter ante eos.Expedit tandem vt ego vadam, quoniam ea ratione non solùm spem,sed certam etiam fidem,vt illuc aliquando e-
Heb.4. uolandum esse credamus,præbuit. Habẽtes enim (inquit Apostolus) Pontificem magnum,qui penetrauit cœlos,Christum Iesum,teneamus vsque in finem spei nostræ confesionem.Confidamus inquam, & nos,si boni æmulatores fuerimus , aliquãdo eò esse peruenturos,vbi & ipse est. Hoc enim iampridem suis promiserat,di-
Ioan.14. cens:Si abiero,& præparauero vobis locũ, nempe impetrãdo,& vnà cum Patre gratiam largiendo,iterum veniam,& accipiã vos ad meipsum : vt vbi sum ego , & vos sitis.Sed ad vos redeo Patres,cùm iã iã finem dicendi sim facturus. Operæpretium est considerare parumper , quæ Christus mox ascensurus in cœlum , Apostolis potisimùm,& iis qui in eorum locum suc-
Mar.ult. cesserint, peragenda præceperit . Euntes (inquit)in mundum vniuersum,prædicate Euangelium omni creaturæ.Et alio in loco:Euntes (inquit) docete omnes gentes:baptizantes eos in nomine Patris, & filij,& spiritus sancti:docentes eos seruare omnia quæcunq; mandaui vobis. Quibus quidem saluberrimis Domini nostri præceptis , si vllo vnquam tempore fuit obsequendum,fuit obtemperandum,si totis animi & corporis viribus inseruiendũ, nunc profectò maximè decet:quando tantus in hominum mentes erroneæ doctrinę duplus irrepsit:vt spreta & iustitię & religionis disciplina, illud in nos Prophetę oraculum contorqueri posit:Omnes declinauerunt,simul inutiles facti sunt:non est qui faciat bonum:non est vsq; ad vnũ. Quamobrem vestra nunc interest Patres religiosisimi,vestra inquã interest, quos spiritus sanctus posuit Episcopos regere
Act.20. Ecclesiam Dei:quam acquisiuit sanguine suo:à Christo,& à Sanctisima eius Ecclesia alienos,velut oues errantes, ad pascua reducere: & si fuerit opus,etiam humeris reportare. Vestrum est inquam,tot calamitatibus opportunum remedium adhibere,totq; perniciosis erroribus, omni sapientia , diligentia ac celeritate occurrere,& si fieri posset,prius illos opprimere, quàm in eorum hominum mentibus radices agant , qui impudentisimè & sine fronte,bonum malum,& malum bonum asserere non verẽtur.Et ne videar Patres, Esa.5. plus operæ, diligentiæ ac laboris à vobis exigere quàm par sit,mihi abundè P. A. factum erit satis,si eos conatus in defendenda fidei catholicæ veritate adhibueritis,quos in ea euertenda hæretici isti adhibuerunt:ne vos,qui causam Dei agitis, illis qui illam prosternere ac pessundare totis viribus annitũtur,inferiores extitisse,& præsentia secula & futura posteritas conqueratur.Si itaque par studium & vos adhibueritis, abundè per vos arbitror officio vestro, & Ecclesiæ satisfactum erit. Curate igitur in primis Euãgelicæ doctrinæ veritatem,sectarum rabie laceratã, & superstitionum vanitate contemptam, in pristinum Christianæ Religionis statũ asserere & vindicare.Nec patiamini,tanquam pro Christi gloria dimicantes,eam vel densa tenebrarum caligine conuolutam delitescere , vel fœdisima errorum colluuie obtusam iacere.Nec vllum quęso vitæ aut fortunarũ discrimen adire vereamini,modò rẽ adeò vtilẽ,adeò dignã, adeoque necessariam perficiatis . Quo enim infirmiores videbimini,eo potentiores ita euadetis, vt cùm Prophetia dicere valeatis:In Deo faciemus virtutem,& ip- Psal.59. se ad nihilũ deducet tribulantes nos.Verum enimuerò præter hanc doctrinæ puritatem retinendam,fideique constantiam conseruandam,summopere quis non iudicet necessarium,vitę integritatem,sanctimoniamque adhibere ? Id verò quantum ponderis ac roboris habeat & ad deuios in veritatem fidei reuocandos, & ad probos in pietatis officio retinendos, vos optimè nostis.Omnes quandoquidem intelligunt , vos parum Christianæ rei prodesse posse,vbi doctrinæ veritatẽ,nõ modò disceptatione(quod facilè pręstabitis) sed morũ quoq; integritate (quod omniũ est maximum,maximéque necessarium) vobis defendendam non statueritis . Nec verò ipsi nostræ Religionis hostes habẽt, quo suam ipsorum petulantiam tueantur, cùm eos potius diuinæ literæ execrationi obnoxios esse testentur , quod Cham Patrem Chanaam imitati,veriti non sunt detegere verenda Patrum suorum. Qua- Gen.9. propter in hoc vnum toto pectore est incumbendum , ne habeant quo vos accusent vel conuincant : atque ea de causa doctrinę(quam sola & tenet,& conseruat Sancta Romana Ecclesia)synceritatẽ cõtemnant.Quòd si nec eos hac ratione lucrari

eratl poteſtis,hoc nouiſsimum,quòd reliqua omnia poteſtate continet, adhibete antidotum. Aſsiduls precibus ac ſupplicationibus Deum Opt.Max.à quo maiora ferè nec ſperare,nec optare poſſumus,rogate atque obteſtamini: vt quemadmodũ pro peccatorum noſtrorum magnitudine, eorum in nos inuidiam diſsimulat,ac petulantem Semei temeritatem, eos ln no-
2.Reg.16 ſtram Eccleſiam exercere patitur:ita pro ea,qua adductus & victus eſt clementia, vt ferret noſtra crimina, conuertat eorũ corda, vt agnoſcãt veritatem,& reſipiſcãt à laqueis diaboli, à quo captiui tenentur
2.Tim.2. ad ipſius voluntatem. In tanta ſiquidem Eccleſiæ perturbatione nõ aliò tutius nobis confugiendum eſt,quàm ad ipſum verum ſeruatorem,qui poſuit altiſsimum refugium ſuum,quò nulla homlnum temeritas poteſt pertingere.Si verò in ipſa animorũ pertinacia permãſerint,ſuáq; qua ſolẽt contumacia à nobis abhorruerint,oratio[quidẽ veſtra in ſinus veſtros conuerte-
Pſal.34. tur,& Deus illis quãdoq; exprobrabit incredulitatẽ]& duritiẽ cordis,quòd Eccleſiæ veritatis colũnæ,& à ſpiritu S. edoctæ nõ crediderint, ſed incõſutilẽ Chriſti ve-
Ioan.19. ſtem reſcindere ſint auſi:quam vel eos, à quibus patibulo fuit affixus,diſcindere ſuppuduit.Si qui verò(quod faxit Deus)reſipuerint,& ad cor redierint,hæc eos proculdubio ſigna ſequentur: In nomine Chriſti Ieſu dæmonia elicient,ideſt, erro-
Mar.vlt. res & mendacia ſpernent,non attendentes amplius ſpiritibus erroris,& doctrinis dæmoniorum. Linguis loquentur nouis, ideſt,Catholicæ veritatis doctrinã, quam antea acerrimè oppugnabant,nunc ſpiritus ſancti ore defendent.Serpentes tollẽt, ldeſt,hæreſum venena eiicient:& ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit, ideſt,Sathanæ inſidiis circumuenti, non periclitabũtur. Super ægros manus imponent,& benè habebunt, in ſquallore ſcilicet peccati iacentes pœnitentiæ medela curabunt.Vobis autem,qui boni adminiſtratores & operarij fuiſtis, qui ſcilicet Chriſti Religionem caſtiſsimè pro veſtra in Deum pietate coluiſtis: ac pro ſetuanda veſtri muneris ratione Eccleſiam Chriſti à teterrimis noſtrorum hoſtiũ mucronibus defendiſtis:cùm Paterfamilias ad-
Matt.16. uenerit,redditurus vnicuiq; ſecundum o-
Luc.6. pera ſua, menſuram bonam,& cõfertam, & coagitatam, & ſupereffluentem dabit in ſinum veſtrum.

DIXI.

¶ SERMO PETRI *FAVONII IVSTINOPOLItani,habitus ad Sacroſanctam Synodum Tridentinam,in die Pentecoſtes ſuper precatione:lectione: & Euangelio.* M. D. LXII.

Precatio. Deus qui hodierna dle corda fidelium &c.
Ex actibus. Dum complerentur dles Pentecoſtes &c.
Ex Euãgelio. Si quis diligit me,ſermonem meũ ſeruabit &c.

SACROSANCTÆ oecumenicę Synodi Legati Prudentiſsimi,Pręſtantiſs.Oratores, Patres optimi, Audiuimus qua precatione communis Mater Romana Eccleſia animum qui recta ſapiat,ab immortali Patre hodie nobis ſtudeat impetrare. Quid ſubiiciat ſolenni precationi,cùm diſcipulos Domini noſtri Ieſu hoc ipſo die ſancto ſpiritu quondam afflatos concitatoſque commemorat.Quàm magna & illuſtria Chriſtum diligentibus Chriſti nomine eadem polliceatur, cùm pronunciat: Si quis diligit me, ſermouem meum ſeruabit, & pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. Sed cur obſecro tã diuerſa? Ita vt primo quidem precaretur, ſecundo cõmemoraret, tertio polliceretur?Quæſo vos quicunque propoſita dum recitarentur multa veſtra attentione ac pietate proſecuti eſtis,nunc quoque attentè proſequimini,quę ad eaſdem res ex veteri inſtituto conſtitui dicere quàm breuiſsimè.Summa eſt vniuerſæ Chriſtianæ rei, ſi quis vitam ſic inſtituat,vt ipſi tandem contingat Deo placere,& eodem ſummo ac ſempiterno bono frui,expleri,ſatiari. At verò (quemadmodum proponimus)vitã inſtituere non poteſt,niſi qui nouit Deum,qui diligit ex animo,qui pręcipienti paret,obtemperatq; non inuitus.Vt propterea illi qul inſtituat neceſſe ſit Deum cognoſcere,Dei volũtati obtemperare,diligere Deum,diligi & amari à Deo.Quæ multa ſic coniuncta & colligata concedere oportet,vt ipſa inter ſeſe alia aliorum fidem faciant non obſcuram. Nullum certius argumentũ proferri poteſt volentis,ſperantiſue Deo placere, quàm cupientis diligi:neque rurſus cupientis

cupientis diligi, quàm verè diligentis: neque diligentis vllum aliud melius, quàm cognoscentis & obtemperantis. Si paremus, diligimus: cum autem diligimus, cognoscimus, diligimur, placemus. Ait enim Saluator: Qui habet mandata mea, & seruat illa, ille est qui diligit me: qui autem diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eũ, & manifestabo ei meipsum. In prima autem Epistola scribit Ioannes: In hoc scimus quoniam cognouimus eũ, si mandata eius obseruamus. Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in eo veritas non est. Qui autem seruat verbum eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est. In hoc scimus quoniam in ipso sumus. Prudenter igitur, & ex religione (mea quidem sententia) quicunque existimârunt, (quod tamen non pauci nostra hac infœlicissima ætate malitiosa rerum interpretatione plerunque subuertere aggrediuntur.) Prudẽter (inquam) & ex religione, quicunque existimârunt aliud esse filiorum numero haberi, longe aliud illis iam adnumerari, qui cœlesti Patri nunquam possunt non esse clari. Filium communi & minus proprio vocabulo demonstrat vel ipsa ex aqua & spiritu noua procreatio. Amicum autem & Deo ipso gratum, clarumque hominem, quòd eo modo procreatus, Patri cui natus est facilè & libenter obtemperat. Licet filium esse, vt etiam prauis delectère, vt vitio faueas, vt sequàre vitiosa. Non licebit autem esse amicum, si iustis & honestis quibus Deus gaudet, tu quoq; non gaudeas, si non oderis vitia, si virtutem non complectâre. Qui amicus est, is protinus & filius erit. Qui autem filius, is non continuò etiam amicus. Demus ergo (quod primum omnium dare in iis cogimur) catholicam Ecclesiam differentias eiusmodi non ignorasse. Nouerit etiam (vt par est) vnam & alteram expositarum diffinitionum: non latuerit eandem, cœlum ipsum, beatam vitam, & quæcunque alia Deum colentibus quotidie promitti audimus, melioribus tantummodo reddi, ac persolui. Meliores autem vel amicos, illis duntaxat esse licere, qui præstanti æterni Patris liberalitate animum (vt prædictum est) rectâ sapientem fuerint adepti. Hæc qui dederis fateatur necesse est parentẽ optimã, quæ omnibus quos peperit optima omnia semper cupit, summa cum ratione mentem illis recti non ignaram ante omnia voluisse precari: Mox verò & qualem hanc esse oportéat, illarum quas Discipuli olim accépére exemplo commõstrare: ad extremum autem etiam illud subtexere; quid eam adepti sancti & pij homines à Deo optimo maximo aut consequi valeant aut sperare. Quo vno excellenti & mirò rerum ordine Magistra solertissima de illo potissimum cogitauit admonere. Omninò & mente opus esse & via, non tamen omni vel via, vel mente, sed vtrisque optimis, vt aspirante & adiuuante Deo per mentem, & viam optimam, ad optimam & immortalem vitam contingat peruenire. Ex quibus latè patet, prædicta omnia: preces, de quibus loquimur; exempla quę tractamus: premia, quibus ad colẽdum Deum diuinitus inuitamur: cum earum rerum ferè nemo non indigeat, eadem vt proponuntur, omnibus qui honestè viuendo Deo placere cupiunt, esse cõmunia. Nullus est (vt opinor) tam rudis & expers cœlestium literarum, qui idem nõ existimet. Sed cum exposita, Patres sanctissimi, ad omnes pertineant, qui Christianam (vt nos facimus) agnoscunt & sequuntur religionem, ad hanc vestram Synodum hoc tempore ea constat maximè pertinere. Ii estis vos qui Pij quarti Pontificis Maximi cohortationibus, monitisque tam frequentes huc accessistis, vt labefactatam multis antè annis malis multorum artibus Ecclesię matris vestræ maiestatem præclaro vestro consilio in pristinum statum aliquando restituatis. At enim, si diligenter (vt vos facere video) animaduertitis, quæ ostẽdit ipsa suorũ malorum remedia: hoc pulcherrimo die ponit ante oculos, qua ratione id quod nunc agitis, bellissimè possit consummari. Reuocate, Optimi Patres, ad memoriã, quæ vobis proximè tradiderit Mater vestra, scilicet monstrat illa Ducem omnium fortissimum & auxilia, ad quæ sola in summo communium rerum discrimine oportet vos confugere. Nam quod ex Ioanne primum pronunciat: Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionẽ apud eum faciemus: In eo præcipuè illum patefacit, qui vnus si præeat, vos ipsos, consiliaque vestra egregiè præter cæteros potest adiuuare. Quod verò paulò pòst subnectit: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis, non quomodo mundus dat, ego do vobis: id eo pertinet, vt intelligatis, quibus instrumentis, ac veluti copiis veterus se vobis auxilio dux patefactus: Itaque dux

Ii vestes

vester, Christus fuerit: Auxilia autem pax & tranquillitas, quę ab eodem proficiscũtur. Eum verò ducem & auxilia quomodo liceat comparare, iam non est obscurum: etenim id quoq; satis & super explicauit Mater, cùm pronunciatis diligendi adiiceret conditionem. Vnde apparet dãdam in primis operam esse, vt ametur à vobis Deus, vt amemini ab ipso. Vt diuinam ipsius beneficio in eo quod cœpistis rectè peragendo mentem accipiatis. Hæc si habeat vestrum hoc nobilissimum ac venerandum Concilium Oecumenicum, iam non erit de fine optimo à nobis neque desperandum, neque ambigendum. Vt autem habeat, paucis, iisque breuissimis opus erit. Nam vel in vno omnia posita videbuntur, vt sæpius in mentem veniat, quibus ante vos aliis contigerint, quæ vobis dari vehementer nunc expetitis. Occurret id quod volumus, si illorum quæ Apostolus recensebat assiduè recordari non pœnitebit. Erãt (aiebat) Discipuli omnes pariter in eodem loco cùm apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis, ac repleti sunt vniuersi spiritu sancto. Statuite primum apud vos diuina imbutum doctrina scriptorem, nihil vnquam nisi verum ac necessarium scribendo nobis expressisse. Deinde interrogate scribentem, cur de hominibus, quibus Deus cùm in igne refulsisset, sua ipsius dona contulit historiam conscribens, iis quæ exposuimus verbis vti maluerit: quid eum censetis responsurum? Responderet (vt ego quidem arbitror) in eo quod audiuistis describendo non magis exprimi multitudinem, qui cœlestis Pater olim affuit, quàm concludi, ac propè dixerim, definiri omnem aliam, cui quouis tempore idem bonorum omnium donator liberalissimus est affuturus. Id ita perspiciemus. Multitudo de qua sit sermo, Dei & Domini nostri Iesu discipulorum erat: erat omnium: præterea verò in eodẽ loco, & pariter, vt historia contestatur. Nihil est horum (Optimi Patres) quod dicentis studio dignissimum non debeat existimari, sed vt alia omnia breuitati consulens, consultò maximè prætermittam, illud nunquam sine diligenti animaduersione præteribo. Discipuli (inquit) conuenerant pariter. Hoc extremum propterea (vt mihi quidem videtur) Lucas adiunxit, vt significaret eum, quem retulit piorum hominum conuentum non corporum tantum Synodum fuisse, sed etiam animorum, quorum par erat in deliberãdo studium, idem finis, vna & æqualis omnium vtilitas. Eam multitudinem propius aspexit Deus, nullum ipsius ab ea numen absuit: vniuersa simul iuuarunt, (& vt videtis) non ob aliam rationem, quàm quod ob piam & cœlestem causam, pio & cœlesti proposito eadem conuenerat. Conuenite ergo & vos, conuenite animis Patres, vt corporibus conuenistis. Certè vna est Ecclesia, vnus Deus, vna Religio, Pastor etiam ac Pontifex vnus, omnia denique vnum sunt: quorum gratia tot numero ex tam diuersis locis in hunc locum vos collegistis.

Quomodo igitur quæ ad vnam & eandem causam spectant consilia vestra diuersa decebit esse, & non vna? Multis deliberantibus, præsertim verò in graui & ardua re, sicut vestra est, haud facilè contigit, eadem protinus vt probent vniuersi. Nam plerunque euenit, vt quę alij pro rectis & vtilibus sequenda esse iudicabunt, hæc alij ex diuerso, ceu valde contraria contendant esse fugienda. Id & aliis ante vos patribus non deteriore seculo in rebus eiusmodi non semel scimus euenisse. Si & vobis (quod esse potest) tale aliquid interdum acciderit, tunc illud statim prospici debebit, quonam modo ac veluti via post longam concertationem in vnam & eandem sententiam ab vniuersis optimè decurratur. Mentium namque vestrarum consensionem non modo causa quæ vna est, à vobis nunc requirit, verum etiam mala quibus mederi vos oportet, quæ sunt ingentia, difficilia, inueterata, idem summoperè videntur postulare. Neque enim eiusmodi illa existimanda, vt vel vnus vestrum, vel pars vna cùm maximè id velit, bene ipsis valeat succurrere. Vtinam autem verè id possemus affirmare, pręclare nimis nobiscum ageretur, non oporteret diutius hîc moram trahere: Nũc verò contra se habet res, tot & talia sunt quibus vrgemur pręsentia incommoda, vt vix simul omnes, nedum vnus aut pauci ex vobis iisdẽ tollendis, depellendisue satis esse videamini. Quamobrem Intelligitis magna (quod sæpe iam dictum est) animorum coniunctione, summa vestra concordia opus esse in dicendis sententiis, in constituendis & sanciendis legibus, in factis omnibus, in re omni. Cõsentite ergo: sentite in idem viri integerrimi. Si à vobis in idem consentietur, si, vt sperant omnes, aliis quibuscunque posthabitis susceptam causam vnicè diligetis, si, vt decet, in re omnium maxima vna voluntate ac propo-

proposito quàm maximè vni eritis, neq; dux suprà demonstratus vobis vnquam deerit, neq; ducis auxilia antedicta. Præsto erit ille, præsto quem illius singulari beneficio ac munere delabi nunc optatis, diuinus & sanctus spiritus: quem non modò per ignem, & multas linguas (vt Apostolis accidit) sed (quod aliis contigisse legimus) etiam per columbam cœlo demissam semper interfuisse declarabit, optimis & sapientissimis decretis vestris omnium qui in Christiano orbe degũt, summo consensu ac veneratione, præceptis obseruatisque, euentu ipso ac planè rebus id comprobantibus experiemini, per vos vnos Patres sanctissimi, Ecclesiæ Matri vestræ veterem dignitatem, pacem, pietatem, esse restituta. DIXI.

¶ ORATIO

AD SANCTAM OECVMENICAM Synodum Tridentinam in sessione V. qui fuit dies Iunij Mensis XVI. Andrea Duditio Sbardellato, Episcopo Tininiẽse, & DD. Prælatorũ, ac Cleri Hungariæ Oratore.

M. D. LXII.

I quanta est cœlestiũ diuinarumq; rerum dignitas atque maiestas, quãta Dei Max. in humanum genus beneficentia, mortales animo cogitationeq; comprehendere, ac mentis aciem in clarissimam illam æterni solis lucem defigere possent: tanta, tamq; incredibili voluptate perfunderentur, vt nihil his studiis potius ducerent, nullo alio mentes pabulo reficerent ac recrearent, nihil harum rerum contemplatione suauius, nihil iucũdius, nihil beatius existimarent. Illud etiam votis omnibus ab omnium rerũ cõditore Deo, dies noctesq; expeterent, vt in fœdum, ac tetrum hunc corporis carcerem inclusum animũ, solutis vinculis, educeret, ac post longum hoc exilium, in cœlestem illam beatorum sedem ac patriam transferret: vbi ex vberrimo illo diuinitatis fonte omnem sapientiam haurire: atq; omnibus, quę illinc largius promanant, diuinorum munerum diuitiis sese perfundere, atque adeo se totos in immortales illos thesauros cupidissimè immergere atque ingurgitare possent. Atq; hoc quidem omnium mortalium esset studium: hoc vnum animos hominum magnis desiderij stimulis excitaret atque inflammaret: in hoc vno omnium euigilarent curæ ac cogitatiões, si, vt paulò ante dicebam, mentes humanæ ex impuro hoc cœno, & caducarum rerum sordibus emergere, atque ad diuinarum immortaliumque rerum contemplationem homines erigere sese, atque attollere, & veluti cœlo capita inferre possent. Sed ita pulcherrimam, omnibusque diuinis ornamentis decoratam naturam nostram, primi parentis nostri lapsus deformauit: ita omnibus æternæ sapientię dõnis nudauit; ita perniciosa sui cogitatione errati contaminauit atq; afflixit, vt cœlestis Patriæ ac regni hæreditate deturbati, omnibusq; bonis exuti, nihil iam propè aliud quàm vnam tantùm, eamq; non planè certam consequendæ illius gloriæ, quæ eius culpa nobis erepta est, spẽ retineamus. O miserabilem humani generis sortẽ, ô luctuosum illũ nobis diẽ, quo de tã alto dignitatis gradu deiecti, & in has miserias, in has angustias cõiecti ac depressi sumus. Execrãdo isto ac detestabili primi parẽtis nostri errore factũ est, vt abdita, & penitus retrusã diuinitatis mysteria, ac clarissimã & pulcherrimam illam lucẽ, veluti degeneres quidã aquilę fœtus, apertis oculis aspicere prorsus iam nequeamus: Simulachrũ autẽ, ac vix leuiter adumbratam diuinitatis imaginẽ, aut, vt verius dicã, impressa in rebus terrenis illius vestigia, nõ nisi longè, idq; quasi per nebulam, ac densam quandam caliginem contueri liceat. Vtinam verò quando iam in eam nos ille miseriam secum pertraxit, hanc saltem nobis facultatem reliquam fecisset: vt si vel tenuem illam, quam in diuinis rebus aspectamus lucem, dicendo explicare nõ possumus: at certè summã Dei in nos beneficentiam & cognoscere, & cognitam dignis laudibus, atque aliqua grati animi quantulacunque significatione prosequi possemus. Sed ô miseram vndiq; nostram sortẽ, ne id quidẽ satis, pro Dei optimi in nos meritis, ac pro tantę rei dignitate perficere possumus: quin verò illud ipsum quod possumus, non nisi eius munere ac beneficio possimus, ita vt ne pro beneficiis quidem, nisi veluti nouo eiusdem beneficio cumulemur atque adiuuemur, aut quas ei debem⁹ gratias agere, aut omnino loqui liceat. Ita infinito quodam beneficiorũ cumulo, ac singulari Dei erga nos clementiæ magnitudine vndique

premimur, atque adeo obruimur. Ac mihi quidem nunc ad Deum maximè confugiendum est, isque suppliciter precandus, vt quoniam ipse & voluntatem ad præclaras res peragēdas, & facultatē, pro immēsa sua bonitate ac misericordia, humano generi largiri consueuit: mihi hodierno die in augustissimo hoc & sanctissimo tot præstantium ac summorum virorum cœtu de sacrosancto Iesu Christi eius filij corpore & sanguine: in quo infinita eius erga nos beneficentia in primis elucet: breuissimè dicere cogitanti; & mē tem, voluntatemque ad omnem alacritatem excitet, & os meū talium, tantarúmque rerū maiestate iā tremebundū ac titubans aperiat, & Spiritus sancti gratiæ particulam mihi aliquam impertiatur, vt si pro tantæ rei dignitate parum accommodatè dixero: illud saltem eius beneficio ac munere consequar, vt omnis ab oratione mea vanitas, omnis longè remoueatur impietas. Vos verò, amplissimi viri, obsecro atq; obtestor, vt tā salutaris argumenti multis obstructam difficultatibus explicationem ita audiatis, vt neque attentionem, neque benignitatem vestrā, qua in primis fretus ad dicendū veni, in vlla oratiōis meæ parte mihi defuisse intelligā. Immanis ille, & capitalis ac perpetuus humani generis hostis, qui tanquā Leo rugiens mortales circumit, quærens quē deuoret, nostris nondum miseriis satiatus, inueteratam illam suam consuetudinem, quam in primo parente magno nostro malo satis iam experti eramus: etiámnum retinens, non languet, non ocio torpescit, sed vigilat, huc atque illuc circumcursat, omnibus locis præstò adest, insidias collocat, laqueos ponit, omnē diligentiam adhibet, vt irretitos homines teneat, & in tenebricosum illū, atque omni infœlicitatis genere refertum carcerē suum præcipites rapiat. Etenim eam nobis ille fœlicitatem inuidet, cuius nos ipso eiecto à Seruatore nostro hæredes instituti sumus. Quid autem? nihilne suis ille artibus proficit? O cœcas hominum mētes! Si nouus hic aliquis, ac nondum satis adhuc cognitus hostis esset, cuius dolos homines antea auditione tantùm accepissent, nonnullam fortasse inertiæ, socordiæ, imprudentiæ, qua se tuerentur, excusationem habere possent: Sed cùm veluti hæreditarius quidem noster sit inimicus qui non bonis, non fortunis, non mortali huic & caducæ vitæ: sed æternæ fœlicitati, sempiternæ gloriæ nostræ insidietur:

1. Pet. 5.

quæ tanta suæ salutis mortalibus est negligentia, vt eius fallacias effugere, dolos euitare, conatus eludere, impetus à se depellere, ac propulsare noluit? Antea suis ille fallaciis, suis illecebris, parentem illū nostrorum, nosque vnà ab æterna fœlicitate abstraxerat, & astu perfecerat suo, vt nihil iam nostro genere miserius fingi posset. Nunc summa Dei Optimi Maximi in nos clementia, atque vnigeniti eius filij misericordia redditam nobis cœlestis vitæ, gloriæque hæreditatem inuadere, atque iterum eripere conatur: & quos Christus sacrosancta sua morte ex diris eius faucibus per vim extraxit, nefarius ille, & insatiabilis animarū quasi helluo quidam, iterum deuorare contendit. Quem enim aliū tot in Ecclesia dissidiorum, tot factionum, tot cōtentionum auctorē nominabimus, quàm illum ipsum, qui omnis inanitatis est pater, omnis dissensionis, omnis discordiæ, omnis deniq; mali sator, ac seminator? Sed quomodo ad rem aggressus est? præclarè ille quidē, & ad id consequendum, quod ad euertēdam humanam salutem in primis pertinere intelligebat, peraccommodatè. Nam cùm probè nosset, nihil se antè proficere posse, quàm si Christum ipsum non posset, at certè, quòd proximum fuit, Christi in terris Vicarium aggrederetur: & Ecclesiam, cuius ipse Vicarius præsidiis ac viribus munitus esset, conuelleret: huc omnes machinas admouit, vt, quanta maxima posset vi, vtriusque auctoritatem labefactaret: atque etiam, si posset, & quocunque tandem modo posset, penitus euerteret, funditusque exscinderet. Non ignorabat ille, si alterutrius dignitas firma, stabilis, inconcussaque consisteret, parum se promoturum: cùm tanta vtriusque inter se connexio existat, vt non nisi vnà & stare, & concidere posse videantur. Itaque totis in vtrumq; viribus impressionē fecit, ac primùm quidē summū in terris Ecclesiæ caput, tanquam fortissimū aliquod propugnaculū adortus, quibus nō armis, quibus nō machinis ad oppugnationē vsus est? Postea verò firmissimā veritatis arcē Ecclesiā, cuniculis quibusdā actis, prosternere conatus, eos ad eam rem administros, ac satellites adhibuit, quos illine ob nefanda quædam patrata scelera trāsfugas, in sua deuolasse castra conspiceret. At cùm firmiora adhuc sibi comparare præsidia, & quàm posset numerosissimum exercitum, quo Ecclesiam oppugnaret, conscribere vellet: animaduertit nulla alia ratio-

lia ratione maiorem se facinoroſorum hominum manum cogere poſſe,quàm ſi omnis ſceleris, omnis impietatis impunitatem, tanquam ampliſsimum quoddam militæ ſuæ ſtipendium proponeret:quam rationem etiam in impuriſsima ac nefaria Mahometi ſecta excitanda atque propaganda ſecutus pridem fuerat.Itaq; repente veluti aſylum quoddam aperuit,& omnis licentiæ ad omnia perpetranda ſcelera ſignum ſuſtulit.Hoc ſublato ſigno, Deum immortalem,quanta breui tempore,non modò lixarum & calonum,ſed iā ipſorum etiam ducum multitudo ad eius vexillum conuolauit!quot hominum millia ſacramento huic ſe militię addixerūt! Ibi tum præclari ſcilicet illi, ac generoſi, & vel ipſis iam nominibus horribiles duces prodierunt:Lutherus, Melanchthon, Zuinglius,Oecolampadius,Oſiander,Bucerus,Suenckfeldius, atque alij innumerabiles.Atque hi quidem , vt primùm ex Eccleſiæ matris caſtris profugerunt,arma illa,quæ à matre acceperāt vt à vi eā tuerentur:ô ſcelus,impij, ingrati filij , in ipſius ſanctiſsimæ,caſtiſsimæ, optimè de ſe meritę matris viſcera ōtorſerunt,& crudeliſsimis diuinū eius corpus vulneribus lacerārūt.Quid?hóc ne eorum furor ac rabies loco ſubſtitit?minimè verò. Longius etiā progreſsi ſunt,& in ipſa ſacrorū adyta,ac venerāda myſteriorū penetralia,per ſummum ſcelus , per ſummam impietatem irruentes , rupto Chriſti Domini teſtamēto,ſacroſanctum eius corpus & ſanguinem,quem ipſe, vt nos ſeruaret, profudit,ac perpetuum ſuæ erga nos charitatis monumentum ac pignus nobis in terris reliquit,ſcelerati iſti filij de noſtris manibus per vim extorquere conati ſunt, ac quantum in ipſis fuit,conculcārunt,atque indignè protriuerūt.O impietatem! Vnicum nobis in aduerſis rebus ſolatium:vnicam hanc,& ſacram anchoram, ad quam in tot,tantiſque humanæ miſeriæ procellarum fluctibus confugeremus,excutiunt, ac de medio proiſus ſublatam volunt. Nihil efficitis,non deſeret ſuam Chriſtus Eccleſiam,non eam ſuo deſtitutam auxilio veſtris diutius ſceleribus patēre,neque eam veſtris amplius iniuriis expoſitam, obiectamque eſſe volet: veſtros ille conatus,veſtros impetus reprimet,debilitabit,franget. Quod quidem ſi noſtra ille cauſa,pro quibus precioſiſsimum ſanguinem iſtum ſuum,in quem veſtri feruntur incurſus,profudit:ſi noſtra,inquam, cauſa non faciet,at certè ſua ipſius cauſa faciet, ne tanta res tam indignis à vobis modis tractetur. Si reliqua veſtra in hunc diem ferre potuit maleficia,neq; ea ſtatim vindicauit, quòd Eccleſiam ſuam hiſce ad patientiam malis exerceri,& electos ſuos hoc veluti igne quodam examinari ac probari voluit:veſtrum iſtud tantum,támque nefarium , & inexpiabile ſcelus , ne eſſetis, inultum abire non ſinet. Neque verò poterit. Nam ſi ſummus ille , atque æquiſsimus eſt iudex , ſi ita iuſtus eſt, vt omnis iuſtitiæ,omnis æquitatis vberrimus quidam ſit veluti fons atque origo:qui fieri poteſt, vt in tam contumelioſos , & in ſuam carnem , in ſuum ſanguinem tam iniurios homines non animaduertat?carnem ille ſuam,qui verè eſt cibus, & ſanguinem ſuum,qui verè eſt potus : panem illum angelorum à vobis proteri ſinet,ac de cœlo ſæuientes vos in illum aſpiciet? Ioā. 6. O ſingularem ſceleratorū hominū confidentiā!O nimiā audaciam ! Nos verò,pater cœleſtis,qui improbi quidē filij,ſed tui tñ filij ſumus,eximiam atque incredibilē hanc tuam erga nos charitatem agnoſcimus:ac precioſiſsimum, omnibuſque diuinorum munerum theſauris affluēs corpus, ac ſanguinem tuum , in terram proſtrati, ſuppliciter ac demiſſè veneramur. Neque enim tua in nos ingens ignorare nos patitur miſericordia , quantum hoc admirabilis tui erga nos amoris ſit pignus:illudque planè perſuſum habemus, huius cibi , hoc eſt , corporis tui eſu , & ſanguinis tui potatione,tali nos tibi nexu copulari , tamque indiſſolubili , ac firmo quodam vinculo coniungi, nulla vt poſthac vis abs te nos diuellere aut abſtrahere queat. Atque hoc quidem ita eſſe,quis iam dubitare auſit? cùm Chriſtum ipſum, Seruatorem noſtrum audiat dicentem: Qui manducat meam carnem , & bibit Ioā. 6. meum ſanguinem , in me manet , & ego in eo:Hic eſt panis ille viuus, qui de cœlo deſcendit:qui ex hoc pane manducauerit,viuet in æternum . Iam quis tantæ huius beneficentiæ magnitudinem ſuo animo complecti , aut oratione proſequi ſe poſſe exiſtimet?Ipſe vnigenitus Dei filius , ſumma bonitas , ſumma ſapientia, ſumma perfectio , noſtræ nihil opis indigens:quin potius vicem noſtram dolens: miſerabilis conditionis noſtræ miſertus: cùm Deus eſſet(dictu mirabile)cùm Deus eſſet,è cœleſti ſuo domicilio, noſtra cauſa in has ſe terras demiſit, vilem hanc, & abiectam carnem noſtram , tanquam ſordidam, atque indignis quibuſdam macu-

lis imbutam vestem induit, homo factus est: atque vt diuinitatis nos suæ participes faceret, eamque nobiscum communicaret, cùm infinita nostra scelera nemo alius, nisi ipse, qui infinitus & immensus esset, expiare vnquam vlla ratione posset, nostram hanc naturam assumpsit. Ad extremum autem, vt in cœlestis patriæ ciuitatem, è qua eiecti eramus, postliminio nos restitueret, vt denique Deos nos efficeret, acerbissimam pro nobis mortem, volens, libensque oppetiit, hostiamque se, vt iratum & auersum à nobis Patrē placaret, in ara crucis immolandum præbuit. Postremò ne quid omnino ad summam eius erga nos beneficentiam deesset, aut requiri à quoquam posset, cùm iam antea illud ipsum, quod de nostro sumpserat, nobis restituisset (quod tamen ne ipsum quidem nostrum dicere possumus, cùm omnia ab eo acceperimus, ac quòd spiramus, quòd viuimus, quòd denique sumus, ipsi, qui ex nihilo nos procreauit, acceptum ferre debemus) vt immortale hoc suum beneficium nobis cumulatius quodammodo redderet, humanam nostram naturam diuinitatis suæ temperamento perficit, atque absoluit, & coniunctam atque in vnum iam concreatam, admirabili quodam nexu, humanitatem cum ipsa diuinitate nobis in sacrosancto hoc Sacramento vtendam fruendam reliquit.

O admirandum, ô sacrum, ô salutiferum, & omni suauitate refertum conuiuium, in quo Christus Deus, & homo perfectus nobis proponitur. Sed quo me rapit ardor? Nullum mihi cum impiis istis Sathanæ satellitibus susceptum certamen est, qui ipsum Seruatorem nostrum (quòd dicere horresco) vanitatis arguere nō dubitant: qui quidem, ne quis vnquam existeret nisi mentis inops, qui de sacrosancto hoc mysterio addubitaret: aut secus, quàm fas esset, existimaret: ipse sanctissimos suos oculos in cœlestem hunc panem defigens, apertis ac disertis verbis dixit:
Math. 26. Hoc est corpus meum. Non est mihi cōtra istos depugnandum: ipsi sibi, mihi credite, perniciem: ipsi sibi exitium adferēt. Est aliud quoddam nefariorum hominum genus, quos ad subruenda Ecclesiæ fundamenta malus ille Dæmon submisit.

Hi verò, vt fucum facilius facere, & imperitos homines ad defectionem adducere, atque in sua pellicere castra commodius possent, pietatem prætexentes, in
2. Cor. 11. angelos se lucis transformantes, nouo, & in vulgus plausibili quodam armorū genere matrem adorti, pro Christi se sanguine prælium inire, ac dimicare prædicant. Christi sibi ereptum esse sanguinem, imperita approbante & acclamante multitudine, fremunt, eumque sibi deposcunt. Ita incautas mentes in suas partes pertrahunt: ac cùm nihil minus cogitent, omnē se propietate, proque conseruanda vera & incorrupta Christianæ religionis integritate concertationē suscepisse persuadent.

O ingrati filij, ô fidei desertores! vnde vobis tanta tam subito sapientiæ lux affulsit, vt sapientissimam matrem vestram, omnis omnino erroris expertem, erroria redarguere, & in densissimis ignorationis tenebris demersam iacere existimetis? Vanus erit, vestra opiniōe, Christus, qui perpetuò se illi ad cōsummationem vsq; sæculi affuturum pollicitus est. Matt. 28. Quis furor, aut potius, quæ vos furiæ agitant: quę vos intēperies, quasi violento quodā flatu atq; impetu huc atque illuc propellit? Vnitatis hoc & pacis symbolum, atque arctissimū quoddam charitatis vinculum in Ecclesia Seruator noster extare voluit: vos, proh dolor, hanc vnitatē diuiditis: pacē tollitis: vinculum disrumpitis. Vestem illam inconsutilem, cuius nos tegumento ab omnibus turbulenti & fluctuosi huius maris tempestatibus muniti ac tuti eramus: vos, vos, inquam, temerè, nulla de causa, discidistis, atque adeo dilacerastis. Fuerūt tempora, cùm sapientissima mater nostra Christi sponsa, quæ à vera & recta sponsi sui sententia ac voluntate nusquam aberrat, filiis suis, in quibus pristinum illum pietatis igniculum accensum & inflammatum conspiceret, calicis vsum permitteret, & Christi sponsi sui sanguinem etiā sub vini specie illis propinaret. Postea verò cùm antiquum illum pietatis ardorem restinctum esse, & religionis studium in hominum mētibus refrixisse animaduerteret, multaque infanda per socordiam, ac negligentiam euenire cerneret, quæ ad tam pretiosi sanguinis iniuriam pertinerēt: primò quidem illa calice filiis suis non statim prorsus interdixit, sed prudēti aliqua ratione ostendit magnum vitari nefas & sacrilegium posse, si ab eius vsu abstinerent. Itaque iam tum ab initio, cùm hæc plurimùm consuetudo vigeret, vt populares quoque sub vini specie Christi sanguinem sumerent: ex eis illi, qui eo in statu essent, vt nō nisi magno negocio, ac summa cū difficultate cauere possent, ne aliqua per imprudentiam sanguinem potantibus guttula effflueret, atq; ex ore delabe-

delaberetur:ipsi se,sua sponte, prophanationis ac sacrilegij metu, de fuga ab hoc vsu remouerunt. In quo quidem praeclarum & memorabile suae pietatis ad omnem posteritatem argumentum transmiserunt.Ac sapienter illi quidem. Nam & summa pericula hoc suo facto deuitarunt: neque tamen propterea non omnem eã vtilitatem,ac totum illud,quod vtriusque speciei cõmunicatione percipi solet,ad se nõ traduxerũt. Non ignorabãt illi aequè sub pane ac vini specie,totum Christi corpus esse:Atque vtrunque tam alterius dũtaxat, quàm vtriusque specie contineri. Corpus enim viuum, quale illud esset, sanguinis expers existimare nefas putabant:Sanguinem item viuum,qualem illum esse non dubitabant,non nisi in corpore consistere planè persuasum habebãt. Deinde verò ne illud quidem nesciebant, Christi corpus in partes secari ac diuidi non posse.Ex quo facilè intelligebant,& sub pane,& sub vino,totum,verum, viuũ Christi corpus,& sanguinem : non cadauer mutilatum, aut membratim discerptum,non cruorem existere. Cùm autem tanti, tamq́ue admirabilis sacramenti aptam in pane, & vino, ac cohaerentem inter se connexionem, & non dissolubilem quandam quasi coagmentationem cogitatione satis assequi non possent,omni cum demissione, ac pietatis testificatione, ex laetis illorum animis praeclara illa vox erumpebat. O res admirabilis, manducat Dominum pauper seruus & humilis. Ad haec illa etiam audiebantur: Tantum ergo sacramentum veneremur cernui: praestet fides supplementum sensuum defectui.Ad extremum autem cùm istorum imitatione, non ita multas post aetates,vniuersi penè Ecclesiae filij,vt pietatem,& quem Seruatori suo cultum debebant,sartam tectam conseruarent, ipsi quoque à periculoso illo sanguinis potu paulatim sese subduxerunt, & illa hauriendi calicis consuetudine abrogatã, hũc non nouum quidem,sed non ab omnibus aequaliter vbique seruatum panis tantùm edendi morem vnanimi consensu receperunt.Ita factum est, vt iam inde à sexcentis & amplius annis,calicis vsu, omnibus ferè aut certè plurimis locis prorsus sublato,panis tantum comedendi cõsuetudo magno studio ac religione conseruaretur. Quiescebat in summa tranquillitate totus penè terrarum orbis,cùm ecce Sathã communem & tam altam Ecclesiae pacem inuidens, tristem illam ex Erebi sedibus Erynnium exciuit, & vt summa imis permisceret, atque omnia perturbaret,in Christi gregem immisit. Tum verò Ecclesia portentosi huius mõstri exortu perterrita,deque filiorum suorum salute magnopere solicita,cùm sponsi sui sanguinem non ad errorum expiationem,sed ad impietatem, ad iniuriam, ad prophanationem experi videret: ne, si taceret, boni etiam, sed tamen incauti filij in eundem per impudentiam errorem prolaberentur:hanc ignominiam,hoc tam cum scelus ferre diutius non potuit: Sed vocem sustulit,ingens esse periculum denunciauit, quod vt vitari posset, ad laudatam illam pristinae pietatis consuetudinem filiorum animos incendit, atque vehementi quodam ardore inflammauit.

Non omnes tam piae matris monitis paruerunt, non omnes dicto audientes fuerunt:sed obedientia semel abiecta, in pestilentia,& perniciosae illius libertatis, cuius dux ipse Sathã esset,castra profugerunt,ac nullo honore, nullo cultu, nulla reuerentia Sanctum Domini prosecuti, nullum iam fingi porest tam magnũ scelus,quod illi aut cogitatione non designauerint, aut etiam re ipsa aggredi dubitauerint.Continebat ista se pestis initio intra angustos illos vnius Boëmię fines,neque latius adhuc serpserat: cùm aduersarius noster, tãti huius mali contagionem ad reliquas etiam orbis terrarũ partes deriuare cupiens,alium quendam suũ ab inferis emissarium excitauit. Hunc furiis percitum,ambitione tumentem, inuidiae stimulis agitatum,sanguinẽ, caedesq́ue spirantem hoc tam pręsenti veneno imbuit: quod ille postea in Germania, nobilissimo illo Ecclesiae mẽbro spargeret ac disseminaret, & tanti mali vi tabescentes miserorum hominum animas ad Tartara detruderet. O incauta filia.Itáne te facere oportuit?Vbi mens?vbi sensus?vbi praestans illa tua virtus tum fuit,cùm tam venenatum hoc & virulentum poculũ fraudulẽter ad tuam tibi perniciem propinatum tam auidè hausisti? En tuo exemplo, alios etiam fratres tuos ad sceleris eiusdẽ societatẽ inuitasti:eodẽ cõmunicato venẽno illos infecisti:infectos tecum vnà perdidisti.Háncecine tu matri tuae,pro ingenti suorum in te meritorum magnitudine,post tot saecula gratiam refers? Illa te in densissimis impietatis tenebris demersam erexit: illa Dei ignorationis caliginem ab oculis tuis discussit:illa veritatis tibi lucẽ intulit: illa ab impio te Sathanę

cultu

cultu, ad veri Dei cognitionem traduxit: illa iratum tibi Deum conciliauit: illa diuinorum te munerum participem fecit: illa tibi Christi sponsi sui corpus & sanguinem proposuit: illa tibi cœlum denique ipsum patefecit: & tu tantorum beneficiorum oblita, suauissimo obedientiæ iugo excusso, contépto Deo, salutis tuæ immemor, ad immanem illum aduersarium nostrum transfugis, In illius te castra recipis: illinc charissimam atque innocentissimá matrem omnibus ignominiis, omnibus probris, omnibus iniuriis lacessis: illinc eam iniquissimis criminationibus la ceras: illinc venenata in eam iacula torques. Non te piæ matris miseret? Non te fratrum tuorum gemitus, non lachrymæ, non preces mouent? tantæne animia iræ? iráne ad omnẽ pietatẽ, ad omnẽ misericordiam obriguisti? itáne te obfirmasti? An ideo Imperij illa tibi ornamenta & decus tradidit; ideo summum atque altissimum dignitatis ac maiestatis fastigium apud te collocauit, vt tu pro tantis in te meritis, omnia sua sibi ornamenta detraheres, é sua ipsam sede eiiceres, omnes tuas cogitationes, omnes vires, omnes copias ad eius euersioné conuerteres? Quis te adeo dementauit? quis te fascinauit? quis te in hos impietatis laqueos induxit? Resipisce iam, resipisce, tibíque ad imitandum propone præclara cùm ceterarum omnium virturum, tum verò etiá religionis ac pietaris exempla, quæ in Principe tuo, optimo Imperatore Ferdinando mirabiliter elucent: imitare eorũ; qui plurimi etiam nunc apud te sunt, in catholica religione ac pietate retinenda constantiam ac fortitudinem: horum vestigiis, quæ ad certissimam salutem & gloriam reducunt, insiste. Redi, redi cum suauissima matre tua in gratiam: nõ vult illa te perditam; non erit amplius iniuriarum memor, omnia perpetua obliuione inuoluet, modo tu ad tuam te salutem erigas: modo eam agnoscas matrem: modo te dicto deinceps audientem præbeas. Si sponsi sui sanguinem ita ardenter expetis, vt non satis habeas vno illum modo tantùm sugere, dabit illa tibi calicem quoque, permittet tibi, vt hoc altero etiá modo Christi sanguiné haurire queas. Redi, redi ad matrem: curre in charissimæ matris gremium: curre in eius amplexus. Viden' vt illa ardẽtissimis suspiriis, acerbissimisque te lachrymis ad se vocat? Viden' vt te apertis brachiis, vt obuiis vlnis auidissimè expectas? Si te perditam filiam recuperabit, omnibus lætitiis efferetur, exultabit, triumphos aget. De te verò quid dicam, opibus olim, virisque florens infœlix mea patria? clarissima sanctissimorum Regum domus: quid de te dicam? Meministi tu quoque quid à matre tua Ecclesia acceperis. Illa te aberraotem in viam duxit, illa tibi ad cœlos iter commonstrauit, illa te in cœlestis regni hæreditatem adscripsit, illa tibi omnia virtutis ac pietatis ornamenta tradidit, illa tibi arma, qnibus aduersus humani generis hostem decertares, subministrauit: illa te omnibus ad illud certamen accommodatis rebus instruxit: illa, si quo casu succubuisses, victam erexit, recreauit, animos addidit, fortem & alacrem prælio restituit: contra verò si virtute tua hostem illum tuum superasses, victricem omni laudum genere ornauit, ad cœlum sustulit, omni commendatione ac prædicatione prosequuta est: tuis illa Regibus prudentiam, consilinm, virtutem sufficit: tuos illa Reges fortiter, constanter, & præsentissimis animis, aduersus communem saluris nostræ hostem belligerantes, post victoriam in cœlestem ciuitatem quasi triumphantes induxit, atque in beatorum numerum inseruit: illi tu salutem, illi omnia debes. Memíneris antiquæ virtutis, maiorum tuorum pietatis, constantiæ, in matrem Ecclesiam charitatis & obseruantiæ: ne te vlla vi abduci, ne te vllis vnquam ab eius gremio rationibus auelli patiaris. Illa tibi à suo sponso vires impetrabit: antiquam illam maiorum tuorum virtutem, & ingens animi robur ac fortitudiné recuperabit. Illa suis apud Christũ precibus perficiet, vt sęuissimum illud immanis Turcarum tyrannidis iugum tandem aliquádo à ceruicibua tuis excutias: vt post diuturnam, miserabilemque tot annorum seruitutem in libertatem te vindices, vt te attollere, vt erigere, vt Christiani nominis hostes labefactare, frangere, propulsare queas: vt post tot tamque difficiles labores exantlatos summa pace ac tranquillitate perfruare: vt denique suauiter in charissima matris sinu conquiescas. Vos autem, amplissimi Patres, aberrãtes filios vestros respicite: reduces libenti atque alacri animo excipite, complectimini, fouete, abeuntes omnibus quibus potestis rationibus retinete: fuga iam dilapsos blandis vocibus reuocate, manũ reuertentibus porrigite, attrahite: omni charitatis ac benignitatis significatione prosequimini. Non tam

tam iudices vos illis, quàm parentes præbete, atque horum affectum erga illos, plane induite: omnem ex animis vestris acerbitatem eiicite: omnem offensionem deponite: omnem iracundiam abiicite. Misericordiæ nunc tempus est: Christum misericordiæ, non vltionis Deum ante oculos vobis statuite: ignoscite errantibus, errorem deprecantibus subuenite: supplicum aliquando miseremini, sublatam de medio malis dæmonis artibus pacem illam, quam Seruator noster sacrosancti testamẽti sui tabulis consignatam, nõ mul tò ante, quàm moreretur, veluti amplissimam quandam, & planè omnibus bonis circumfluentem hæreditatem nobis reliquit, orbi Christiano restituite. Videris, nisi fallor, quantis discordiis, quantis dissensionibus, quantis odiis res agatur. Cernite, vt vestri se filij immaniter cruentent, vt mutuis se cædibus conficiant. Vbi illa vestra pietas, vbi charitas, vbi in filios vestros commiseratio?

Adeste auxiliis, suppetias ferte, extinguite hoc tantum, tamque latum incendium, ne miserabili isto igne totus terrarum orbis, vestra potissimùm culpa conflagrasse videatur. Huic vos rei tum demum obuiam ire poteritis, si imbecillitatis filiorum vestrorum miserti, ad eorum vos infirmitatem demiseritis, & incredibilem illam eorum sitim, qua dies, noctesque cruciantur, quamprimùm restinxeritis. Quod quidem non ante fiet, quàm vos tantopere ab illis expetitum Christi sanguinem, hianti ore, siccis faucibus, summo cum desiderio expectantibus, non grauatè præbueritis.

Ne committatis, Patres, vt tot populorum, tot nationum, tot insignium prouinciarum, tot nobilissimorum regnorum, quæ nunc eodem incendio absumuntur, inanem esse iacturam existimetis. Arctissimo hoc vnitatis & pacis vinculo dispersas ac dissipatas, & inter se pugnantes filiorum vestrorum mentes ac voluntates colligite, firmissimo hoc modo discrepantes animos constringite.

Non vult Christus ita vos propositi vestri tenaces esse, vt propter hunc sanguinem, quem pro omnibus ipse profudit, tanta sit inter nos, tamque perniciosa animorum dissensio: quin potius propterea hunc sanguinem effundere, & quod maximum est, ignominiosissimum mortis genus obire voluit, vt nos charitatis eius erga nos memores, coniunctissimis inter nos animis essemus, & quàm concordissimè viueremus. Ne cogitetis, Patres, eos qui tanto studio, tanta contentione, tam ardenter Christi sanguinem expetunt, atque efflagitant, tam negligentes, tam impios futuros, vt quod tanto ardore sibi dari postulant & obsecrant, id non omni veneratione sint prosecuturi, non omnem ab eo prophanationem longissimè amoturi. In vestra propemodum manu est, vt à recta salutis via deflexos filios vestros, in viam iterum retrahatis. In vos omnium coniecti sunt oculi: à vobis vniuersus terrarum orbis salutaria documenta, optatam illam, & iamdiu cupitam pacem, concordiam, summam animorum ac voluntatum consensionem auidissimè expectat: vestram omnes fidem, vestram opem, vestram misericordiam implorant: Ne sitis ita implacabiles, atque inexorabiles. Succurrite labenti, & iam iam ruituræ Reipublicæ Christianæ, pacem orbi reddite, charitatem restituite, errantes & in alienis, atque adeo pestiferis pascuis vagantes oues vestras in suas caulas congregate, salutari illas pabulo recreate. Eas verò, quæ nondum dispersæ passim omnibus campis, relicto grege, vagantur, summa diligentia continete, ne ab eis vel latum vnguem discedite, ne solas relinquite. Væ soli, inquit ille, quia si ceciderit, non habebit subleuantem. Quòd si Eccl. 4. b verò aliquò abiuistis, easque ad breue aliquod tempus reliquistis: summum est periculum, ne reditum vestrum procrastinate, redite ad vestras oues: omni celeritate recurrite. An nondum videtis, vt vestro desiderio æstuent, vt languentes vos illę miserabili balatu ad se reuocant: insidiantes & circa caulas oberrantes lupos horrent, crudeles corporis sui laniatus pertimescunt: aliæ verò vestra absentia fieri posse existimant, vt luce illa sublata, quæ ipsis ex Christi præcepto, ad rectum salutis iter prælucere debet, in tenebris versentur, omnibus locis impingant, concidant, pereant. Vos illis in tantis tenebris erroris & inscitiæ, quæ vniuersum propè orbem contexisse videntur, vos, inquam, iam tandem clarissimum lumen præferte, densam hanc caliginem dispellite, veram illam lucem, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc Ioan. 1 mundum, omnibus conspiciendam præbete. Excitate vos ad vestrum officium: imò verò Christi Domini vox omni vos ardore ad vestrum munus peragendum incendat, atque inflammet. Reuocate in memoriam sanctissimas illas eius voces:

Kk Bonus

Ioan. 10. Bonus Pastor animam suam ponit pro ouibus suis. Imitamini Pastorem illum, qui aberrantem à grege ouem summa diligentia ac studio perquisiuit: inuentam
Luce 15. suis humeris sustulit: sublatam ad cæteras aggregauit. Quod quidem vos ipsos facere oportet. Non hoc per ministros munus rectè perficitur. Non hic aliena opera vtendum est: inuisum illud atque odiosum seruatori nostro mercenariorum nomen hæc functio longè à se repellit: vos, vos ipsos postulat. Quod in vos ipsi facitis, quomodo ea, quæ paulò ante strictim attigi, perficietis? aut quomodo boni pastoris partes atque officium explebitis? quomodo si longius ab ouibus vestris abfueritis, quod infirmum est consolidabitis? quod ægrotum est, quomodo sanabitis? quomodo quod confractum est absentes alligabitis? quod abactum est, si non adestis, quomodo reducetis? quomodo quod periit, si præsentes non estis, conquiretis? Iam verò, quomodo, si longius abieritis, mutuò inter vos voces exaudietis? quomodo pastor oues: aut illæ pastorem suum cognoscent, si ille oues, istæ pastorem suum, aut nunquam aut rarò admodum conspiciant? Date operam, Patres, ne illud in vos rectè ac cum ratione cadere videatur: Dispersæ sunt oues meæ
Ezech. 34 eò, quòd non esset pastor: & factæ sunt in deuorationem omnium bestiarum agri, & dispersæ sunt, errauerunt greges mei in cunctis montibus & in vniuerso colle excelso: & super omnem faciem terræ, dispersi sunt greges mei, & non erat, qui requireret: non erat, inquam, qui requireret. Propterea pastores audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare eos faciam, vt vltra non pascant gregem. Pertimescite, Patres, exhorrescite
Zach. 11. te vocem illam: O pastor & idolum, derelinquens gregem: gladius super brachium eius, & super oculum dextrum eius. Brachium eius ariditate siccabitur: & oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur. O acerbam, Patres, ô terribilem comminationem. Quæ omnia, vt quàm longissimè à vobis remoueatis, vt acutissimum illum diuinæ vltionis gladium non à brachio tantùm vestro repellatis: sed vt etiam iugulum vestrum: cui ille, nisi dicto audientes estis, iam imminet, à sæuissimo illo mucrone subtrahatis: quod vestri officij est, facite, diuinæ voluntati atque imperio obtemperate. Quod ni facitis, cauete ne in Dei viuentis manus incidatis. O terribiles, ô ineuitabiles vltionis diuinæ manus. Hinc rebus fœliciter, vt spes est, confectis, concitatissimo cursu domum iter arripite: lucem vestris ouibus præferte, ne in auia & senticosa aliqua loca, ne in præcipitia deferantur. Sed quò rapior? quid ago imprudens? Ignoscite, Patres, longius me orationis quasi quidam æstus abripuerat. Num sum nescius quales vos sitis? Nihil mea ista cohortatione opus est, vestra vos sponte, amplissimi Patres, quæ vestræ sint partes optimè intelligitis, & quod intelligitis, nullo monitore, vestra voluntate incitati, & eximio charitatis ardore incensi, præclarè & summa cum omnium bonorum admirstione ac prædicatione peragitis. Iam videor mihi videre illum diem, cùm, dimisso Concilio, præclaræ illæ & sanctissimæ voces ex ore vestro exciplentur: cùm alter certatim alterum summo studio ad suum munus inuitabit: cùm mutuis vos cohortationibus, veluti stimulis quibusdam, in hunc modum impelletis. Age sis, frater, eamus: Heus tu nunc iter ingrediamur: quid cessamus? pergamus, pergamus ad oues nostras quas suo Christus sanguine redemptas, nostræ fidei cõmisit, quarũ item sanguinem de manibus nostris requiret. Age Ezech. 14 Prou. 27. nunc diligenter cognoscamus vultum pecoris nostri, nostros greges consideremus: in numerato nostras oues habeamus, agedum, nominatim eas vocemus, educamus ad pastum: sequentibus præeamus: luporum rabidos ab eis morsus Ioan. 10. arceamus: saluas & incolumes domum Num. 27. iterum reducamus: vt cùm summus ille Pastor rationem à nobis reposcet, intrepidè in medium prodire, & his eum vocibus fidenter alloqui audeamus: En tibi Pater cœlestis, quem mihi gregem tradidisti, eum ego tibi integrum conseruaui: tu illius miserere, & vnà cum Pastore in optatam illam tuam sedem, & beatorum domicilium transferas: vt ibi dulcissimo tuo aspectu læti perfruamur: vt oculos nostros diuinitatis tuæ splendore ac pulchritudine perpetuò pascamus: vt tibi sempiternas laudes & gloriam in excelsis canamus, per omnia sæcula sæculorum. AMEN.

FINIS.

DISPV-

¶ DISPVTATIO

DE COMMVNIONE SVB vna panis specie, Ad S. Oecumenicam Synodum Tridentinam: Habita in Congregatione generali.

A LVD. IOANNE VILLEtano *Theologo Reuerendiss. D. Episcopi Barcinonensis, dieb. XVII. & XVIII. Iunij.*

¶ ARTICVLI PROPOSITI

Theologis examinandi in S. Synodo Tridentina. 6. Iunij. 1562.

1. Ar. AN ex Dei præcepto ad salutem necessariò omnes & singuli Christi fideles vtramque speciem suscipere teneantur sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti?

2. Ar. AN rationes quibus S. Catholica Ecclesia adducta fuit, vt communicaret laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes sub vna tantum panis specie, ita sint retinendæ, vt nulla ratione calicis vsus cuiquam sit permittendus?

3. Ar. AN si honestis & Christianæ charitati consentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi, vel regno calicis vsus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit, & quænam sint illæ?

4. Ar. AN minus aliquid sumat, qui sub vna tantum specie hoc Sacramento vtitur, quàm qui sub vtraque?

5. Ar. AN diuino iure necessarium sit paruulis antequam ad annos discretionis peruenerint, altissimum hoc porrigere Sacramentum?

Dicant Theologi, quæ tanquam vera siue Catholica recipienda: quæ tanquam falsa siue hæretica reiicienda.

LLVSTRISSIMI, ac Reuerendissimi Domini, Apostolicæ sedis Legati dignissimi, Oratores clarissimi, Antistites sacratissimi, virique ornatissimi, Ne videar in tam pio ac sedulo totius Reipublicæ Christianæ negocio vnus ipse sedere ociosus, verso iam & ego meum dolium, obsequuturus interim quàm officiosè ac piè potero vestris sanctis imperiis. Atque eius vnius fretus auxilio, qui vobis, hoc est, Ecclesiæ, ac proinde vestris etiam ministris, os & sapientiam, cui non possint aduersarij resistere, pollicitus est se daturum, ad discutiendos propositos quinque articulos aggredior. Qua in re videor muneri satis meo facturus, si non amplius immorer in nostris confirmandis, (ne iniuriam facere videar sacrosanctis Constantiensi, & aliis Synodis, vbi illa bona ex parte definita sunt omnia, atque mirificè constabilita) sed totus potius verser in refutandis alienis, & quidem confodiendis aduersariis, proprias etiam in ipsorum capita retorquendo sagittas. Qui nisi essent petulantes ac importuni, imò verò & impij, resipiscerent tandem, aut certè conquiescerent conuicti, & piis indulgentissimæ matris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ hortationibus, & iustissimis doctissimorum ac religiosissimorum virorum obiurgationibus; nec iterum sibi iniqui, & nobis improbi insurgerent, falsò conquerentes nos ipsorum argumenta aut obiter referre, non explicita eorum vi & energia: aut leuiter impugnare, non expectata ipsorum repulsione. Quibus imprudenter in vtroque mentientibus, etiam si ab iis qui antè dixerunt, & doctissimi, & pientissimi viri, satis superque fuerit factum, libet nihilominus, si tamen liceat per vestram omnium, sanctissimi Patres, humanitatem, cominus cum aduersariis congredi, & velut manus conserere, potissimis illorum obiectionibus fideliter adductis, quinimò velut in belli aciem redactis cunctis, & ceu hastata manu propositis singulis, vt vel ita tandem cùm senserint sibi humanas omnes debilitatas vires, redeant ad cor, & pientissimæ matris Rom. Eccl. implorent clementiam. Quòd illis concedat benignissimus Pater Dominus Iesus Christus. In quorum parentum gloriam, quia hoc maximè palmarium est, ego filiorum minimus nullum discrimen veritus in arenã & certamen descendo. Atque primũ sit totius nostrę disputatiõis cardo & vertex, qui primus est ordine propositus articulus: quo definito, reliquos faciliori negotio absoluemus. Ab huius enim decisione cęterorũ definitiões pẽdere videtur.

Luc. xxie. | Ratio disputatiõis | Ex Imperat. in cõc. Chalcedõ. act. 3. | Aduersariorum petulãtia & improbitas. | Aduers. impudens mendaciũ. | Institutũ disputat. | Ex Euseb. li. 6. Ecc. hist. c. 3. 4. Aug. de vera rel. cap. 6.

¶ AN EX DEI PRÆCEPTO

ad salutem necessariò omnes & singuli fideles vtrãque speciem suscipere teneantur sanctissimi Sacramenti Eucharistiæ. Art. 1.

QVæstionis assertoriã partẽ cõfirmare cùm nitũtur aduersarij, hoc veluti rete, quo se ipsi irretiãt, ex omnibus eorũ rationibus cõtexi posse videtur, quantũ ego illas apud eos diuulsas & temerè sparsas potui in quandã velut artis formã redigere ex sequẽtib⁹ ordine locis.

VI. loci vnde aduersarij argumenta eruunt.

Primò, ex præcepti dispositione. Secundò, ex dispositionis ratione. Tertiò, ex sacramenti institutione. Quartò, ex institutionis exequutione. Quintò, ex exequutionis obseruatione. Sextò, ex obseruationis continuatione. Hæc illa est eorum catena, quæ miseros in teterrimum traxit hæreseôn baratrum, & deplorandum animorum exitium. Cuius quo proposuimus ordine vnamquamque seorsum ansam primum connectamus, deinde verò dissoluamus, quàm apto fieri vtrunq; poterit disserendi modo, & stilo, vt ita vtriusque ratio sit apertior. Nam ornari res ipsa negat, contenta doceri.

Ordo disputationis.

¶ EX PRÆCEPTI DISPOSITIONE OBIECT. 1.

ITaque ex hoc primo loco acre & hostilem inchoantes pugnam aduersarij, præsertim Husitę, quanta possunt viriũ intẽtione aduersus nos spicula intorquẽt, sic plenis buccis concrepantes. Quæ sunt eiusdem dispositionis, eiusdẽ pariter obligationis esse oportet: atqui præceptum illud baptismi Ioan. 3. Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei: & illud alterum communicationis Ioan. 6. Amen amen dico vobis, nisi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis: eiusdem omnino dispositionis esse constat, ex asseueratione præfationis, Amen amen dico tibi, & Amen amen dico vobis: ex energia consonãtionis: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritusancto, &: Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem: & ex grauitate comminationis: Non potest introire in regnum Dei, &: Non habebitis vitam in vobis. Cùm tamen ad baptisma omnes & singuli Christi fideles teneantur ratione diuini præcepti paruulis etiã inūncti ex analogia Circũcisionis Gen. 17. Masculus, cuius præputij caro circuncisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit: Cùm iam præmisisset: Infans octo dierum circuncidetur in vobis. Hic est magnus Husitarum Achilles, in quo licet potissimum omnis spes Danaũ, addũt illi tamen & alterum frandulentum Vlyssem ex ratione præcepti, cui etiam coniungunt & tertium furibundum Aiacem ex Sacramenti institutione. Atq; ita deinceps ex reliquis propositis locis cæteros antesigna nos & præcipuos Græcorum duces conglomerant, & instructa phalange, sibi leuiter plaudentes triumphum ante victoriam, si Deo placet, concinunt. Verùm quia non in numero, sed in momento argumentorum vis est. Age iam singula expendamus, & vnumquodque istorũ, Christo propitio, doceamus esse iners, & sine pōdere pōdus. Et aduersus istos tot tãtosq; Goliathos cassidibus, loricis, ocreis, gladiis, hastis, clipeis, & reliquis infernalis Vulcani armis onustos exprobrantes agminibus Israel, insurgat vnus Dauid puer inermis, in nomine Domini cum baculo tantum, funda, & quinque limpidissimis de torrẽte electis lapidib⁹, hoc est, quinque verbis Paulino sensu in Ecclesia Dei loquutis: vt intelligant nos verè niti verbo Dei & quidem expresso. Id quod etiã tudiores perspicerent apertissimè, nisi ha benda nobis esset ratio celeberrimæ huius non minus doctæ quàm sanctæ Coronæ. Cui satis superq; fuerit digitos intendisse in fontes sacræ scripturæ, & ad antiquorum patrum sententias obiter, & velut per transennam allusisse. Atq; primùm illud ducimus præmittendum: Citatum Ioan. 6. locum bifariam à Doctoribus Ecclesiasticis exponi, nempe vel de spiritua li, vel de sacramentali manducatione: ad has enim referimus quæ aut voto, aut re ipsa ex ambabus connectuntur. Quã quidem vtrãq; expositionem hoc loco vsurpamus, quòd & ambas literales esse posse non diffiteamur ex doctrina non modò beati Augustini, sed etiam aliorum antiquorum patrum, cùm in multis aliis sacræ scripturæ exemplis, tum in hoc etiã loco comprobata, & res nobis sit cum Lu theranis simul & Husitis, quorum illi spiritalem tantummodo, hi contrà sacramentalem ex hoc loco manducationem admitrunt. Vt ita cũ probauerimus ex neutra sequi aduersariorum institutum, nullũ illis relinquamus diffugij locũ. Sed ne eadem repetamus, cùm præcepti dispositio & ratio præcipiẽdi eodẽ ferè spectent, dilata sacramentali in sequentẽ locũ, spiritalẽ hic tractemus manducationem. Quæ ea maximè est, qua Christus spiritaliter manducatur & bibitur per fidem charitate viuam in ipsum Iesum Christum filiũ Dei vnicum Dominum nostrum. Quod esse, D. Ioan. institutum in suprà citatis verbis & metaphora (in qua non proprietas, sed translatio est literalis, & primò intentus sensus) colligas facile & ex concordantia aliorum locorum, qui de

Hussitarũ Achilles ex collatione Baptis. & Eucharistiæ.

Responsio.

Aduersariorũ inani fiducia.

Pia confidentia auctoris.

1. Reg. 17.

1. Cor. 14.

Ratio contend. exempl.

Duplex sensus literalis huius obiecti loci. Io. 6.

Augu. lib. cõf. 12. & tract. 25. 26. in Ioã. Orig. hom. 16. in Num. Cypr. in serm. de cœ. Dom.

Quæ sit spiritualis communio apud D. Ioan.

fide tantum expreſſè loquuntur, & ex conſenſu ac conſpiratione eorum omnium, quæ hoc loco & præmittuntur, & ſubnectuntur in idem inſtitutum. Quę du plex ſolum aut ſanè potiſs. aſsignari ſolet inueſtigandi reconditioris ſenſus ratio.

Fruct' ſpiritalis cōmunionis.

Nam cùm manducans carnem Chriſti, & bibens eius ſanguinem, duos imprimis dicatur inde percipere fructus, vt ſcilicet habeat vitam æternā, & vt maneat in Chriſto, Chriſtuſque in ipſo (ad priorem enim referendum eſt, quòd idem non pereat ſed viuat, & quòd reſuſcitandus ſit à Chriſto in nouiſsimo die) vtrunque fidei viuæ referri acceptum in ſacra ſcriptura notius eſt, quàm vt pluribus comprobandum ſit. Et vt cæteros prætermittam, quis neſciat D. Paulum in hoc libentiſs. verſari argumento, vt doceat ex fide iuſtum viuere, & Dei ſpiritum Chriſtumque ipſum in eo habitare? Quid quæris? Diuus ipſe Ioannes vſque adeo frequēs eſt in hac ſententia, vt ferè nullum eius Euangelij ſit caput, in quo non aut tacitè inſinuārit, aut expreſſè illam protulerit. An alia eſt ea initio Euangelij conceſſa coaptatio in filios Dei, iis qui credunt in nomine eius & ex Deo nati ſunt. In quorum numerum adſciti iam videntur 2. cap. multi credentes in nomine Chriſti. Tertio autem cap. in ipſo præcepto baptiſmatis coniungit fidem in Chriſtum, ſępe inculcans quod omnis qui credit in ipſum nō pereat, ſed habeat vitam ęternam. Quinimo & ſeq. cap. 4. Chriſtus (vt intelligas ad omnem occaſionem libenter irrupiſſe eum in hanc ſententiam) cum Samaritana de aqua bibenda ſermocinans ſubdit: Omnis qui bibit ex aqua hac ſitiet iterum: Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non ſitiet in ęternum. Quod de fide viua in Chriſtum intelligendum eſſe, vt ſic loquar, literaliter non ſolum cōcors omnium exponentium patrum ſententia commonſtrat, ſed verba etiam ipſa Chriſti quę ſequuntur: Sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitā æternā. Quod ipſe idē Ioan. interpretatur cap. 7. in ſimili ſentētia de ſpiritu quē erant accepturi credētes in Chriſtū. Vnde fit, vt quā hic Chriſtus intelligit bibitionem ex occaſione petentis aquam & potum, eandē intelligat 6. capite māducationem ex occaſione quærentium panem & cibum. Quare fuerit fides viua in Chriſtum vtrobique intellecta, ſi rem ipſam ſignificatam attendas. Si verò etiā ſpectaueris in ipſo modo dicendi præfationem antecedentem, & promiſsionem ſubſequentem (vt in obiecto adductum eſt) videas eaſdem fidei ipſi applicitas à Chriſto capite 5. Amen amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui miſit me, habet vitam æternam. Qualis autem ſit hæc vita æterna, cuius ſæpe meminimus, ſubdit dicens: Et in iudiciū non venit, ſed tranſit à morte in vitā. Cuius oppoſitam pœnam comminatur explicitè ibidem, non credētibus in ſe. Ex qua mirifica conſpiratione antecedentiū capitum quis non facile colligat intellectā à D. Ioan. in ſupra adductis verbis ſpiritalē de fide in Chriſtū māducationē carnis, & bibitionem ſanguinis eius? Quod ſi propius ad inſtitutū libet accedere, & oēs habiti à Chriſto Ioan. 6. de hac re ſermonis partes penitiꝰ introſpicere, miraberis, ſat ſcio, ſummā omnium concordiā ad hunc ſenſum in cōtinuato orationis ductu, ex aſsignatis vbiq; eiſdē effectibꝰ & fructibꝰ. Quid quæſo te, an non illum manifeſtāt ac perſpicuum faciunt, & ſumpta ſermocinationis occaſio: Quęritis me, non quiā vidiſtis ſigna, ſed quia manducaſtis ex panibus & ſaturati eſtis. Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitā æternam, quem filius hominis dabit vobis &c. Hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum, quem miſit ille. Propoſitio petitioni Iudæorum ſatisfaciens: Ego ſum panis vitæ, qui venit ad me, non eſuriet, & qui credit in me, non ſitiet in æternum. Solutiō dubij: Amen amen dico vobis, qui credit in me, habet vitam æternam. & Ego ſum panis viuus, qui de cœlo deſcendi, ſi quis manducauerit ex hoc pane viuet in æternum. Compoſitio litigij, quę noſtra eſt litigandi occaſio: Amen amen dico vobis, niſi manducaueritis carnem filii hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Subſumpta ſubiectio: Qui manducat meam carnem & bibit meū ſanguinem habet vitam æternā, & reſuſcitabo ego eum in nouiſsimo die. Appoſita confirmatio: Caro enim mea verè eſt cibus, & ſanguinis meus verè eſt potus, qui manducat meam carnem & bibit meum ſanguinem in me manet & ego in eo. Augens expolitio: Sicut miſit me viuens Pater & ego viuo propter patrem, & qui māducat me & ipſe viuet propter me. Et illata collectio: Qui maducat hūc panem viuet in æternum. Quod ſi, vt decet peritum artificem, connectas concluſionē propoſitioni, finem principio, artificij circulum abſoluens, dicas: Qui manducat

Idem fructus fidei viuæ cum ex ſcriptura ſacra cum ex vniuerſo.d. Io. euang.

Rom. 1. c. 3. b. 4. a 5. 6. 8. b. Gal. 2. d. 3. d. 2. Cor 3. d. Eph. 3. d. 1. Tim. 1. d Io. 1. b.

Cyp. epiſt. 1. ad Cecil. lib. 2.

Partes ſermonis à Chriſto ad Capernaitas habiti.

ducat

ducat hunc panem credendo in me filiũ Dei,non esuriet nec sitiet, quia viuet in æternum.Hæc ergo ipsa esse videtur Christi apud Ioan.de fide viua sententia, quã reliquo ferè Euangelio confirmat. Nam & sequenti cap.7. in nouissimo die magno festiuitatis stabat Iesus & clamabat dicens:Si quis sitit veniat ad me & bibat,qui credit in me,sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent,aquæ viuæ. Hoc autem dixit(vt inquit Ioan. ipse, ne alium quæras interpretem)de spiritu,quẽ erant accepturi credentes in eum. Hanc ipsam deinceps sententiam sæpe apud eũdẽ legas præsertim & expresius q̃ vt possis subterfugere cap. 10. 12. 15. 17. & vbi non in eius Euangelio? Cuius potissimũ primumque institutum fuit Christi diuinitatem aduersus Ebionitas asserere: Vt credentes quia Iesus est Christus filius Dei,vitã habeam' in nomine eius.Quinimò & in epistolis sibi perpetuò concors & constans Ioannes eandem sententiam subinde inculcat. Vnde d. Hier.contra Iouinianum(vt prudens taceam multos alios ex antiquis & recentioribus Patrib. eiusdem planè interpretationis) expendens illud 1. Ioan.4. Quisquis confessus fuerit,quoniam Iesus est filius Dei, Deus in eo manet & ipse in Deo, disertè dixit manducationem carnis & bibitionem sanguinis Christi Io.6. de fide per charitatem viuam, & superiorem confessionẽ, intelligi debere,quod eundem vtrobique apud Ioan. videret & effectum & fructũ. Neque Ioanni propria hæc est metaphora,sed quam ille inchoauit in gratia,eandem Lucas absoluit in gloria,dum etiam in nouiss. cœna Christus Apostolos in magnam spem erigens, inquit:Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Sic enim demum beatis datur dapibus accumbere Diuum, cum per contemplationem Dei fidei respondentem velut ambrosiam comedere:per fruitionem verò charitati relatam ceu bibere nectar dicuntur in vna perfecta felicitate,etiam à Poëtis veritatẽ nescio vnde edoctis. O mirandus veritatis consensus atque concentus.Ergo te,te inquam,Domine Iesu Christe Deus noster,nos homines etiam manducamus & bibimus,dum in te credimus viam conuersationis sanctæ, veritatem doctrinę diuinæ, & vitam beatitudinis sempiternæ? Quis igitur tam iniquus sibi fuerit, qui tãtam felicitatem sibi inuiderit?At dices:

Io.10.c. — *D.Hier.2. lib. cõtra Iouinian.* — *Spiritalis communio in beatitudine.* — *Luc.22.c* — *Quæ sint beatorum ambrosia & nectar.* — *Leo serm. 2.de resurrect.*

Si tam facilè & ita absque vllo horrore manducari caro Christi,& eius sanguis bibi per fidem poterat,cur ille Capernaitas & Discipulos intelligentes ferinam comestionem carnis & bibitionem proprij sanguinis permisit in tam fœdo errore & impia obmurmuratione persistere? Fortassis inquam,quòd illi ex eorum numero essent, quibus ita loquendum erat, vt videntes non viderẽt, & audientes nõ intelligerent?vel potius quòd isti ex affectata ipsorum ignorantia nollent intelligere quę satis ipse expresserat.Quorũ etiã admoneret subdens: Hoc vos scãdalizat? spiritus est,qui viuificat,caro non prodest quicquam. Verba quæ ego loquutus sum vobis,spiritus & vita sunt,&c.Sed addes: Atqui post hanc etiam admonitionem multi discipulorum eius abierunt retro, quos nõ legimus tunc reuocatos.An quòd & hi non essent ex iis,quibus dictum est: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei? Ex quibus vt doceret se neminem perdidisse,dixit Iesus ad duodecim:Nunquid & vos vultis abire?Cui omnes in Petro,& Petrus pro omnibus,caput pro corpore,Pontifex pro Ecclesia respõdit, Domine ad quem ibimus,cùm certò sciamus non esse aliud nomen præter tuum sub cœlo datum hominibus,in quo oporteat nos saluos fieri.Quinimò cõfitemur quòd verba vitæ æternæ habes, in hoc palam profitentes,& vniuersi Euangelij tui pręstantiam,& superioris dicti energiam.Cuius vt omnes norint nos tuo munere veram & sanam intelligentiam assequutos, & nos credimus & cognoscimus,quia tu es Christus filius Dei. Vbi Petrus Ecclesiæ fidem,& eius ordinem,ac certitudinẽ publicè protestatus satis apertè significat verborũ Christi & sacræ scripturæ interpretationem,esse non exterorum Capernaitarum (cuiusmodi sunt infideles & pagani)non etiam discipulorum Christi ab Ecclesiæ vnitate discedentium (quorum exemplum imitantur schismatici & hæretici)sed potissimum Petri, & collegij Apostolorũ,hoc est,Papæ & Concilij,sensum Christi habentium,& illorum vicea gerentium. Vt ideo dicere possim præceptum illud Io.6. de spirituali manducatione, & bibitione per fidem viuam in Christum,iam inde vsque ab eius promulgatione fuisse interpretatum ab Ecclesia vniuersa. Quod ob id paulò motosius ex eodem Ioan.probandum duximus,ne hãc interpretationẽ respuant orthodoxi. Quã admittentes libentissimè damus supra adducta

Præoccupatio responsionis. — *Luc.8.b.* — *Io.6.g.* — *Præoccupat.2. responsionis.* — *Luc.8.b.* — *Ioan 18.* — *Ioan.6.g.* — *Petri & Pontificis summi authoritas.* — *Au. infer. de 4.fe.* — *Euangel. præstãtia.* — *Ecclesiæ fides.* — *Quorum maxime sit interpretari sacras literas.* — *Applicatio responsionis ad obiectionẽ.*

adducta in obiecto ex Ioan. 3. & 6. quatenus præcepta sint, non tantum eiusdem esse dispositionis, & obligationis, sed etiam eiusdem ferè significationis, aut certè virtutis. Quibus simul & semel, vt in scholis dicitur, pareamus omnes, & singuli Christi fideles, dum in baptismate credẽtes in Christum eius manducamus carnẽ, & sanguinem bibimus, siue per nos ipsos adulti, siue per alios pueri, in quorum fide baptizamur, vt optimè explicuit Beda ex Aug. Atque hic est vnus modus respõdendi obiectis aduersariorum ex manducatione spirituali, & fide viua. Est & alter ex manducatione sacramẽtali, quem iam nunc in diluendo secundo obiecto explicemus.

Beda in collect. 1. Corin. 10. Ex Aug. in ser. ad infant. ad altare.

¶ EX PRÆCIPIENDI ratione. Obiectio 2.

IN confirmationem primi obiecti sui addant, imò & in refutationem nostræ responsionis, si quid iuuare videtur, assumant secundo aduersarij rationem præcipiendi. In quo vtpote Philosophico loco argutentur, quantum velint, Pragensis vniuersitatis Hussitæ. Hoc profectò tandẽ suis argutiis & technis efficient, vt videãtur voluisse magis videri, quàm esse sapientes, verè sophistæ. Quorum rationem volumus non modo explicare, sed viribus etiam additis, vt in superiori fecimus, augere. Quo norint oẽs, nos non tam vobis æquissimis iudicibus, quàm causæ ipsi & veritati fidere. Atq; iam illud primo subiiciãt, fuisse perpetuò ab omnibus & priscis & neothericis Theologis obseruatam quandam miram analogiam inter naturam & gratiam: qualis ferè à Philosophis celebratur inter materiam & formam mutuus respectus & reciproca ratio. Super qua quidem sancti Patres & satis feliciter ædificarunt bona ex parte arcem illam, ad quam Theologia reliquas artes velut ancillas vocat: & in qua pro ingenij humani captu satis appositè explicarunt harmoniam illam vniuersi ex ratione archetypi ad imaginarium, intelligibilis ad sensibilem, cœlestis ad Ecclesiasticum (vt cæteros taceam) seduli sic indagatores (quoad licet & fas est) consiliorum & mysteriorum diuinorum. Atque ita isti magnifice præfati super communi illa naturæ ad gratiam proportione duas alias particulares habitudines adstruunt: Vitæ naturalis corporis & caducæ ad vitam gratuitam spiritus & æternam: item & alimenti corporalis ad sacrosanctam Eucharistiam. Quibus decussatis (quæ efficacissima habetur apud Mathematicos à decussata proportione colligendi ratio) cõficiant cum Concil. Florentino; omnem effectum quem materialis cibus & potus, quoad vitam agunt corporalem, hoc idem quo ad vitam spiritalem & hoc sacramentum operari. Nam & hactenus cõmunis illis & nobis est sententia: dissentimus verò in eo, quod isti assumunt. Atqui alimentum corporale distinctis cibo & potu constat. Oportebit igitur eum distinctas duas species sumere panis & vini, qui sanctissima Eucharistia velut alimento spiritali vtatur: vt ita verè dicatur manducare carnem & bibere sanguinem Christi. Nec satis sit (quod præoccupantes fortassis adiungerent) communis & generica ratio alimenti & sumptionis, cum hæc seruetur in potu, quo solo nequit corporalis vita conseruari. Quæ si aliquo cõmuni sustentetur, hoc velut compositum & coalitum fuerit ex illis duobus cum distinctis habitudinibus, nempe ad cibum sub ratione calidi & sicci, & ad potum sub ratione frigidi & humidi: vt ita alimento instaurentur in animante ea, ex quibus ipsum constat, & continuo fluxu, quæ eius est conditio, deperduntur.

Aduersari orũ sophistica argutia.

Analogia Naturæ et Gratiæ.

Harmonia vniuersi vnde explicetur

Decussatio proportionum vitarum & alimẽtorum corporis et spiritus

Aduersariorum elenchus ex analogia alimenti corporalis ad Eucharistiam.

RESPONSIO.

SED hoc loco facilè intelligo, ô bone Iesu, quàm verum illud sit: Sapiẽtes huius sæculi turpiter & pueriliter hallucinari etiam in rebus minimis, qui relicta tua & vera via & recta veritate, sua ipsorum nitantur prudentia. Quis non videt, qui vel prima fecerit Philosophiæ rudimenta, acutos istos homines ad meridianam lucem cæcutire, dum rationem alimenti corporalis in eo quod extraneum, ne dicam contrarium illi est, collocant, non animaduertentes cibum & potum dum primum sumuntur sub materiali ratione, & nondum disposita, esse varia aliena & velut contraria animalis alendi naturæ & temperiei: Cui cũ cognatũ, quàm maximè fieri potest, euaserit alimentum, tunc demum propriè nomen suum tueri posse & alere. Atque huius rei gratia tradunt Physici naturã mirificè suas ordine disposuisse in aïmali officinas, ventriculũ, epar, venas. In quibus quicquid per os ingestum fuerit, continua velut concoctione expoliatur & perficiatur, dũ inde excernuntur perpetuò velut scoriæ quædam, quæ

Aduersarij hallucinatio

Ratio illa mani absoluta.

Quo modo fiat nutritio & auctio ex alimẽto ad Physicorũ sententiam.

quæ magis externa, minusque animali vtilia fuerint, donec ex venis tandem irrorescens ac membris singulis mirandum velut gluten adhærescens, fiat & toti ipsi congeneum, & singulis partibus conueniens: atque ita demum pro ratione cognatæ substantiæ nutriens, pro ratione verò abditæ quantitatis augens indicibili modo per totum ipsum, & minimas eius partes citra dimensionũ penetrationem commeans. Atque hic denique absoluitur alimenti ratio: in eleborata, inquam, illa vnitate, quæ conformis est vnitati & virtuti ipsius misti. Vt inde apertè videas: quàm falsò & ineptè assumpserint aduersarij, in alimenti ratione spectandas esse proprias & distinctas vires calidi & sicci, humidi & frigidi, velut quatuor elementorum, ex quibus animal constet alendum. Nam vt prudens prætermittam difficilem illam quæstionem, de qua Philosophi & Medici certant, & adhuc sub iudice lis est: Nũ in misto elementa permaneãt formis integris, aut viribus duntaxat suis? illud tamen inter omnes conuenit misti rationẽ ad elementa esse velut formæ ad materiam: ac proinde illam consistere in superiori quadam vnitate, virtute & temperie. In quam cùm conspirant elementa cuncta, meliorem iam sortem nacta in communi totius natura, propriam partis conditionẽ velut obliuiscantur singula. Huic igitur mirãdę vnitati totius misti corporis respondere debet & ipsius vnitas alimenti, quod ad illud totum instaurãdum pertinet, dum suppetias fert humido radicali: quod à natura institutum ad conseruandã misti totalem temperiem, in quadam tanquam superelementari conditione, à calore natiuo tamẽ velut inuaditur perpetuò, vt ita sustinere huius impetum possit, donec naturæ periodus absoluatur. Itaque & ipsum intrinsecum, alimentum corporale suopte ingenio vnum est, cui vt concordaret extrinsecum, vnum etiam illud, si fieri posset, optaret natura. Id quod obseruatum videmus, vbi alimentum ipsa pręparat paruulis, qui ob ætatis infirmitatem illi parãdo inepti sunt, vtpote in lacte ipso alimentorum omnium si ex ipsa mamma sugatur aptissimo. Quare si tantam obseruamus in corporali naturę alimento siue intrinsecus, siue extrinsecus vnitatem, quantam, oro, vos obseruandam censeatis vtrinq; in spiritali gratię alimonia? Magna hoc loco mysteria nobis detegũtur, si commodè proposita naturæ ad gratiam habitudine vtamur. Vbi tantò gratia præstabit naturæ, quantò spiritus corpori, quantò forma materiæ, quantò ens non enti, quãtò vnum multis, quantò denique diuinum humano. Hinc necessariò restat, vt quia alimenti naturæ corporalis, est vnitas virtutis, alimenti gratiæ spiritalis sit, quæ sola superest vnitas eminentiæ. Hæc autem eminentię vnitas talis est, qualis apud Dionysium omnium sensibilium in sole, omnium linearum in cẽtro, qualis denique apud Parmenidem omnium in ipso Vno. In quo non tantum omnia sunt vnũ, aut vnũ omnia, sed quodcunque, quiduis aliud. A quo, vt supremi ad infima ducta prima analogia, similem deinde obseruãt illustriores siue Philosophi Theologantes, siue Theologi Philosophãtes in omni superiori ad sua inferiora, quatenus vniuscuiusque propria ratio & natura ferre possit, & imitari diuinam cõditionem, quam omnia suapte natura appetunt, vt quò propinquius ad supremum accesserit aliquod superius in mirifica illa partium vniuersi gradatione, eò magis in hac ipsa eminentiæ ratione inferiora sua sibi connectat & vniat. Coëunt quidẽ, & vniuntur eminenter, id est, non modo facultatibus propriis, sed actu etiam cõmuni & superiori omnia materialia in forma: magis, naturalia in anima: iam magis, animalia in intellectu: sed maximè, intellectualia in Deo, eoque absolutè omnia in ipso Vno. Atque ita intelligendum illud celeberrimum, & in omnium ore vulgatissimum axioma: Quæ distincta sunt in inferioribus, in superioribus vnita esse oportet. Quam similem rationem obseruãt extrinseca ad intrinsecum. Id quod exemplo physico clarissimè ostendunt Philosophi, dum in vno sensu communi & intrinseco eminenter conglutinant & connectunt omnes sensus particulares & externos: ita, inquam, vt non solum vnus & idem videat, & audiat, sed & videndo audiat, & audiendo videat, dum eminenter tãtum sentit. Vnde fit, vt si corporales & materiales, cibus & potus in ipso intrinseco corporis alimento formaliter vnum euadunt (vt ideo & extrinsecum ex correspondentia naturæ vnũ etiã esse oporteret) multò magis spiritualis in ipso spiritu vtrinque vnum esse conueniat, & eo magis in sacramento, quo ibi spiritus in gratiam & superiorem diuinam sortem euehitur supra omnem naturę cõditionem & vim ex solo diuino munere, & benignissimo clementię diuinæ fœdere. Quod vnum in sacramentorum prę͂stãtia

Aduersar. deceptio i assignãda ratione alimẽti ad elementa.

Qualis ratio misti ad elementa.

Quam oporteat vnũ esse alimentum corporis.

Natua cõsilium.

Quã debeat esse vnũ alimentum spiritus.

Quãto gratia pręstet Natura.

Quãta vnitas vtriusque alimenti.

Quæ sit vnitas eminẽtiæ in superiori & intrinseco.

Diony. de di. nomin.

Plato in Parmen.

Gradatio partiũ vniuersi in vnitate.

Vt vniantur inferiora in superioribus plura eo intrinseca in vno intrinseco.

Quãta sit vnitas alimenti sacramentalis.

Quatenus in sacra.

tia

mentis externa corporalia in internum agant spiritum.

tia,& efficacia spectamus & attendimus. Eatenus enim signa illa exteriora intrinsecus operari, & in spiritum agere intelliguntur, quatenus ex intentione operationis diuinæ velut instrumenta ad gratiam,vel inducendam,vel augendam applicantur, cùm quadam congruentia aut naturalis vsus in re,aut significationis humanę in voce secundum communem,sed mysterio decentem vtriusque vsurpationem. Sic baptismus lauat animam, & Eucharistia pascit etiam spiritum. Quare licet in hoc spirituali & sacramentali pabulo, si rem ipsam spectes, verè & realiter sint quatuor illa,caro, sanguis, anima, & diuinitas Christi, suis quæque actibus distincta, & eorum respectu naturaliter à se inuicem diuersa: attamen si ea ad visibile signum,& inuisibilem effectum sacraméti referas(in qua relatione,& habitudine videtur maximè intelligendus spiritualis ille & mirus, quo Christus est sub hoc Sacramento, modus à sanctis Theologis appellatus sacramentalis) fortaſſe non ineptè dixeris quatuor illa coire, vt sic dicam, eminenter (non enim superest aliud apud Philosophos,cum quibus hic agimus, vsurpatum vnitatis nomen) in vnum sanctæ Eucharistiæ Sacramentum,& perfectum spirituale alimentum sub vtriusuis speciei etiam minima particula, vbi non satis possit humanus sensus quatuor illa inuicem discernere, vtpote hic vnita non modo in vno Christo realiter secundum esse, quo ille est in se, sed etiam in vna Eucharistia sacramentaliter secundum aliud esse,quo idem etiam est in sacramento. In quo Christus vnus eminenter pastus sic totus, & integer exmultis partibus constans,simul sumitur,vt compositus & multiplex natura existens,simpliciter & vnitè Sacramento communicetur. Vnde licet non temerè hic suam quandam obseruare eminentis vnitatis rationem; Propter quam CHRISTVS ipse,tametsi secundaria partium ratione,& velut materiali optimè & verè dicatur secundum carnem manducari, & secundum sanguinem bibi,non tantum sub vtraque,sed etiam sub vna specie: attamen primaria totius ratione,& ceu formali per se potius à S. Doctoribus dicitur sumi & cōmunicari in eminēti illa sacramēti vnitate. Ad quam sic magis exprimendā, præsertim cōtra Nestoriū,qui eam impiè diuidebat (vt nostri aduersarij) dicūtur à Patribus sanctis omnia in illo contenta etiam sanguis mādu-

Christus in Eucharistia vnus vnibiliter pastus vnite communicatur.
Graec. interp.
Luc.22.
Pas.de sa. cap.7.
In 4. dist. 10. &c. d. Thom. 3. q.76.
D.Tho.3. q.76.ar.6
Eus. Emis Hom.5.de Pasch.
Cyp l. 4. epst.7.
D.Appon. in Cant. lib.3.

Innoc.3. li. 2. de offic. miss. Conc. Eph. cont. Nestor.
Cyr. super Anathematis 11 & in Ioa. lib. 4.c.24.
Cypr. in serm. de cæ. Domi.

cari. Quinimò & de eodem etiam parte simul manducari & bibi. Quemadmodum & huius Sacramenti typus (quem hic Christus adducit) Manna omne delectamentum & omnem saporis suauitatem pro credentibus in se habebat, & simul escæ ac potionis loco & pro integro alimento Hebræis fuit, antequam murmurare contra Dominum cœpissent (vt nostris etiam aduersariis vsu venit) quod idē doctiores Iudæorum tradiderunt: imò & quandoque petiam,vt Psalmo septuagesimoseptimo accipi pro Manna per synonymiam. Vt iam obserues in ipsa etiam figura vnam non modo rem,sed & speciem notatam huius alimenti cœlestis & spiritualis; Atque huc etiam spectasse Concilium Florentinum facilè intelliget, qui animaduertit ad intrinsecum vtriusque alimenti effectum verba illius relata, neque specierum Eucharistiæ vllam factam mentionem, sed ipsius indefinitè sacramenti, tanquam vnius. Cuius sub alterutra specie (cùm eidem etiam sub qualibet vtriusuis particula totus ipse CHRISTVS sit, & verè præsens habeatur) perfectum & mirabilem ex communicatione effectum quoad vitam spiritualem, explicatum sic magis voluit ex analogia materialis alimenti quoad vitam corporalem,secundum eam profectò rationem, in qua propositionem aduersariorum audimus,proximi alimenti. Quam eandem insinuauit Gregorius Nyssenus, dum perfecti alimēti rationem in carne & sanguine CHRISTI esse docuit, secundum mirandum illum effectum, quem corporis Christi communicatio sacramentalis in ipso dignè sumente faceret. Ad hanc igitur communicationem significandam,& commodè quidem repræsentandam aptissima esset in Sacramento vna externi alimenti speciei, siqua in communi omnium vsu esset, quæ plenam illam totius alimenti rationem denotaret: qua cùm careamus,sufficit ex pacto significationis non ad dimidiū tantum,vt mentiuntur aduersarij, sed ad integrum etiam alimentum, & perfectum Sacramentum alterutra siue cibi, siue potus communis species. Id quod ex distincta seorsum panis,& seorsum calicis cōsecratione,commendatione, & traditione Christi,iam olim obseruarunt antiqui Patres. Sed quia diuina illa sapiētia in sacramentis non tantū sufficientiam significationis,sed etiā congruentiā naturę & vsus communioris eligere solet, ideo sub cibi

Vnitas et minentia in figura Eucharistiæ.
Philo in lib. quod deter. et 2. lib. Alleg. Ioseph. li. 3
Bau. Bur. ex Rabin. com.

Conc. Flo. spectasse vnitatem alimenti in effectu cōmunicationis.
d. Thom. 3. q.79. ar. 1 ex Amb. et Chrysost.

Eodem spectasse etiam Gre. Nissen. Eu ibi. In Paneplia. part. 2. titul. 22.

Sufficientia vnius speciei in cōmunione significanda. Ber. epist. 69. d. lu. 2. ad Ep. g... Bra. Cōc. Con. 2. D. Ber. ser. de cœ. Domi.

tantum specie commodissimè communicatur aptissimeque, quòd in eo solo plenior alimenti totius ratio significetur.

Cibi species. *Commodior communicatio Rab. heb. in Ps. 115.* *Potus minus alit.* *Philosophi Medici* *Panis cibo maxi. congruit & alimento.* *Vna panis species aptiss. Eucharistiæ communioni. Theo. 2. dial. G. fer. de res.*

Solus enim potus ad alimentum nō solet vsurpari, quinimò ex propria ipsius ratione minus alit. Quod vsqueadeo exploratū Philosopho est, vt ei plantæ aqua nō tam pro alimēto quàm pro vehiculo pinguedinis terræ, vel fimi: vel alius misti, quo ipsæ vere viuunt, vtantur. Contrà verò cibus ex seipso satis alit. Quòd non tantum ratione Physica ex seipsa cibi temperie & ratione comprobant Philosophi, sed etiā multis & variis exemplis conuincūt Medici, præsertim cuiusdam, vt dicunt, Romani principis. Qui cùm hydropisi ex importuno potu laboraret, penitus eo deinde abstinens non modò morbum omnino expulit, sed vitam in multos annos protraxit incolumem. In cibo autem ipso panis communissimus est, & is ipse alimēto aptissimus videtur. Quod Alberti Magni experimenrum confirmat, qui recentem panem quibusdam applicitis infra paucos dies in quādam velut humanam carnem transformasse dicitur.

Accommodatio responsionis ad obiec. De cons. dist. 2.

Quapropter commodissimè & aptissimè in vna panis specie & vnum Eucharistiæ sacramentum significatur, & totum spiritus alimentum representatur, & integrum Christi corpus communicatur. Sed iam satis superq; cū Philosophis Philosophatum sit.

Quid Christus in Eucharistia commendarit. Conc. Flo. in doct. Arme. Origenes hom. 9. in Leuitic. cap. 16. Cyril. 8. con. Iu. Leo epi. 22 ad cler. Const.

Restat vt ad obiectorum solutionem, quæ diximus, applicemus. Itaque si de manducatione, & bibitione spiritali supra citata ex Ioa. 6. verba interpretemur, nullo negotio, vt ad præcepti dispositionem, ita etiam ad rationem præcipiendi respondebimus. Quòd si itidem de sacramentali Eucharistię sumptione loquutum, etiam ibidem Ioannis sexto Christum admittamus, vt ingenuè fatemur optimè eum locum à plerisque sacris & doctoribus, & Conciliis fuisse expositum, & ab Ecclesia ferè vsurpatum in eum sensum: tunc etiam sic facilè diluemus ambo simul obiecta: Commendatam quidem à Domino Iesu Christo Ioan. 6. communicationem augustissimæ Eucharistiæ in alimentum gratiæ, & spiritale, atque ob id non tam continens, quàm cōtentum, nec tam signum, quàm significatum fuisse ab eo intentum in intrinseco illo alimento, quod ex analogia cognationis multo magis, quàm in natura, oporteat esse vnum in ipsa gratia.

Vnus Christus sub vna panis specie commodi. cōmunicatur.

Vbi ratione primaria & totali vnus ipse Christus eminenrer sumitur: ratione verò secundaria, & partiali illius caro comeditur, & sanguis bibitur sub vtrauis id fiat specie, cùm in vtraque seorsum sumpta totus ipse & integer Christus contineatur. Hoc tamē commodius sub vna panis velut communissimi cibi specie fieri arbitramur: Vt ita magis & vnitas sacramēti significari, & totalitas alimenti representari, & integritas Christi communicari simul videatur.

In panis specie à Christo significatur integra et perfecta communio Ioan. 6.

Quare Christus in dicto Ioan. 6. nunquam calicis, aut vini, neque etiam solius seorsum bibitionis meminit: cùm tamen sæpissimè, & panem, & manducationem duntaxat ad figuram Manna, ibidem exprimat, attribuens velut per epilogum his & totum sacramenti effectum. Qui manducat hunc panem viuet in ęternum, & totā rem contētam. Qui manducat me, & ipse viuet propter me.

A quibus communicandum. Iusti. in Epist. alt. Apol. August. Psal. 98. Isychius super Leuit. lib. 6.

Vbi satis subindicat sub hac intelligentia manducari se velle ab iis duntaxat fidelibus, qui sic intelligentes & credentes dignè tantum sacramentum sumant. Quod manifestum est hic appellari simpliciter panem à Christo, vt sæpe à sancto Paulo, etiam vbi panis ille à calice sacro distinguitur, respiciendo non modò ad apparentem speciem, sed etiam ad sacrum ibi verè contentum cibum corporis Domini, in quod transsubstantiatus verè fuerit panis, tota huius in illud conuersa omnino substantia, superstitibus tamen accidentibus.

Panis pro hostia cōsecrata. D. Tho. 3. q. 77. ar. 6 ex Grego.

Quo itidem respectu solent sæpissimè sancti Patres post consecrationem nominare sacram panis hostiam simpliciter panem, quos nōnunquam liceat imitari, præsertim vbi ad sacram scripturam spectamus, significando sic sanctum hoc Sacramentum. Ad cuius communionem Ioan. 6. Christus non tam pręcepto cogere grauem pœnam comminans, vt aduersarij obiiciunt: quàm commendatione allicere inestimabile premium promittens, vt sancti Patres tradunt, videatur dicendus. Quod quidem fecerat in baptismate Ioan. 3.

Aduersariorū inepti.

Vnde efficitur vt quæ obiecta sunt ab aduersariis Hussitis, non tam dici debent iniuncta præcepta, quàm exaggeratæ commendationes primi & potissimi Sacramentorum postea instituendorum, vt Augustinus luculenter docet sermone secundo de verbis Apostoli.

Videant ergo isti, quàm ineptè ac sophisticè, & præcepti dispositionem, & præcipiendi rationem argumentationum suarum prima fundamenta inde iecerint: vbi vel nullum est expressum Dei præceptum: vel siquidem aliquod sit, illi

satis

ſatis ad legis rationem, & latoris intentionem obediamus, communicantes, ſiue ſpiritaliter in vna fide viuæ, ſiue ſacramentaliter, ſub vna ſpecie præſertim panis illius viui. Vt ita vtroque modo vitam habeamus in nobis Chriſto coniuncti, & ve lut incorporati. Quod cùm fiat vtraque prædicta communione, optimè dicitur vtraq; à Chriſto Io. 6. intellecta. Vbi docere inſtituit, quomodo à ſeipſo nos fideles, velut à capite membra vitam habere, & conſeruare poſſemus. Hactenus aduerſus Huſsitas tantum.

Duplex cõmunio & incorporatio cum Chriſto.

¶ EX SACRAMENTI INſtitutione Obiectio. 3.

LVTHERANI, cùm vidiſſent ſuperiores duas obiectiones Huſsitis inter dimicandum periiſſe, & velut euanuiſſe, illis omnino neglectis, incipiunt ex hoc loco arcem Syon ſuper firmiſsima petra fundatam fruſtra impugnare machinis vndecunque adductis. Id quod fractis & proſtratis Huſsitis, & iamiam manus daturis nouos addidit animos, eoque collectis in vnum viribus hoſtiliter nos inuadunt, omnes ſimul ex inſtitutione Chriſti obiicientes illud cõmune proloquium: Deus & Natura, vt nõ deficiunt in neceſſariis, ita nec redundãt ſuperfluis, quod magis io gratia obſeruandum videtur, vbi verbum abbreuiatum ſecit Dominus: Cùm tamẽ inſtituerit Chriſtus hoc Sacramentum ſub duabus panis & vini ſpeciebus ſeorſum conſecratis, ſeorſum porrectis vniuerſo diſcipulorũ collegio catholicam Eccleſiam repreſentãti, ſubiiciens: Hoc facite in meam commemorationem. Nempe vt Lutherani interpretantur: Quod nunc feciſtis hoc facite, non tantũ vos, ſed omnes alij. Quod enim vobis dico, omnibus dico. Quã interpretationem cùm vidiſſent Huſsitarum cautiores, tanquam ineptã facilè eludi à Catholicis, quòd Chriſtus dixerit nõ omnibus fidelibus præciſè, vt facerẽt, quod tũc Apoſtoli fecerunt (alioquin omnes quidẽ communicarent, nullus autem conſecraret) ſed ſolis tunc diſcipulis, & illorũ deinde ſucceſſoribus. Hoc facite, ſcilicet quod ego feci, ſubintelligens, vt ipſi addunt, cõſecrate, ſumite, & date aliis: nihilominus ſubſumunt, & ſi nõ recto ductu, obliquo tamen: idem conſequitur, vt ex inſtitutione Chriſti diſpenſatores miniſteriorum eius, quemadmodum ipſe fecit, conſecrantes deneẏ cæteris non conſecrantibus, vt fideles inueniantur, nõ tantum panem, ſed & ſeparatim calicem. Vnde effici arbitrãtur, vt ſi debeant ſacerdotes aliis porrigere ambas ſpecies, teneantur & laici ſub vtraque ſpecie ex inſtitutione Chriſti cõmunicare.. Quæ cum diuina ſint mandata, addunt vtrique, ſecundum rem ipſam perpetuò perſeuerare ea inconcuſſa, & immutabilia, licet quia affirmatiua ſunt, poſsint ab Eccleſia ſecundum exigẽtiam temporis, loci, modi, & cæterarum circũſtantiarum exponi, & velut magis determinari. Vnde effectum putant, vt, etſi variari ritus communicationis potuerit, nõ tamen res ipſa communicanda: ad quam vtramque ſpeciem pertinere ex ſacramẽti inſtitutione, atq; propterea vtrãque in cõmunicando debere omnes fideles Chriſti ſumere, & ad id velut ex præcepto diuino adſtringi, non minus implè quàm falsò arbitrantur.

Communes Huſsitarũ & Lutheranorum ſophiſma.

Inepta Lutheranorũ interpretatio. *Marc. 13.*

Captioſa Huſsitarum eludictio. *1. Cor. 4.*

Cauilloſa vtrorumque praeoccupatio.

¶ RESPONSIO.

CÆTERVM, quàm ineptè, & cõtra artis rationem: huiuſmodi homines ſacram ſcripturam interpretẽtur, & quàm iniquè in peruerſum ipſorum ſenſum illam deprauent, & velut obtorto collo repugnantẽ trahant, euidentiſsimè demonſtremus: atque ex legitimo & primario Chriſti in obiectis verbis inſtituto doceamus, Communicationem ſub vtraq; ſpecie ſolis præsbyteris conficientibus & ſacrificantibus congruere: reliquos verò ſub alterna panis ſpecie magis decere, eo prorſus modo quẽ S.R.E. ſpiritu Dei actæ etiam nũc temporis obſeruat. Quam nũquam à veritatis tramite & fidei aberraſſe, vel ab ipſa æmula Græcia luculentiſsimum habet teſtimonium. Itaque qui veri ac legitimi aquilæ, hoc eſt, Eccleſiæ filij recto intuitu veritatis lumen concernũt, ſatis dilucidè diſcernunt in illa Chriſti myſtica cœna (quam alterã à typica agni paſchalis fuiſſe, & inter vtramque pedum Apoſtolorum lotionem mito ordine intercesſiſſe, vel ex ipſo Ioan. Euang. ſatis cõſtat) antiquatis & abrogatis ceu præuiis vmbris & figuris veteris teſtamenti, ſacrificio & ſacerdotio, duo quædam alia, quę illis ſuccederent inſtituta noui teſtamenti myſteria, ſacrificij oblationem, & miniſtri ordinationem. In quibus etiam ſi duo alia concedamus inſinuata, ſanctæ Euchariſtię Sacramentum, & communicandi præceptum: attamẽ quia priora illa primùm ac per ſe intenta videntur, poſteriora

Quàm ineptè & iniquè aduerſarij interpretentur ſacrã ſcripturã.

Propõnitur probãdus ritus S.R. in cõmunione. *Inſtitutũ Chriſti in myſtica cœna.* *Can. 3. Apoſt. Ioan. 13. et ibid. Aug. Hebr. 5. et Auguſt. in Pſal. 33. Iren. li. 4. cap. 1. 4. Chryſ. in 4. cap. 22. Matthe. Hom. 83.*

riora verò hæc ſecundariò & velut per aliud, quatenus ſcilicet ex illis pendeant, (præſertim cum vſus Euchariſtiç in commune, in quo tamen vno aduerſarij rationem ſacramenti collocant, quiddã ſit cõſequens ad conſecrationem & oblationẽ ſacrificij) quis non videt, iuxta vulgatam apud omnis generis interpretes, & in omni ſcientia vſitatam interpretandi regulam, ad id quod primariò & per ſe inſtituitur auctoris verba ipſa eſſe primùm ac ſimpliciter accõmodanda? Vt iã ex hoc loco incipiant erubeſcere noſtri Sophiſtæ, ſi quis in eorum præcordiis reliquus eſt ſanguis, dum ſuas ipſorum impoſturas detectas publicè cernunt: qui neglectis primariis ac per ſe intentis Sacrificio, & Sacerdote, ad ea quæ ſecundaria ſunt & velut conſectaria, ſacramentum & pręceptũ, Chriſti vniuerſum coarctant inſtitutum. O miſera iſtorum conditio: in quo magis ſapientiam iactabant: in eo minus ſapere deprehenduntur. Nos ergo ad propoſitam regulam Euangelij verba exigẽtes illud prætermittamus. Quod licet ſacrificium, & ſacramentum corpore & ſanguine Chriſti vtrunque conſtet: ita vt in vtroque vtrunque ſit: in hoc tamen ipſo ſic inter ſe differunt, vt in ſacrificio potius ſanguinis, in ſacramento autem corporis magis emineat & eluceat ratio. Id quod ex vtriuſque ratione, & inſtituto facile fuerit confirmare. Nam ſplendeſcere magis in ſacramento corpus & panem: imo & in his totũ ipſum ſacramentũ aptius notari: non modo quæ paulò aõtè ex ratione alimenti de eo philoſophati ſumus, comprobant: ſed etiam corroborant, quæ in illius abſoluta ratiõe mirificè obſeruantur: nempe ipſa ſacramenti ſignificatio. Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita: Res contentata: Qui mãducat me, & ipſe viuet propter me: Res ſignificata, Qui manducat hunc panẽ, viuet in çternũ: Myſtica deſignatio: Vn' panis & vnum corpus, multi ſumus, omnes qui de vno pane participamus. Vt iam nõ explicem hic mirabilem (qui ex ſuperioribus dictis apud ſanctos Patres ſequitur, & inſtitutum confirmat maximè) ſacramenti potiſs. huius effectum, per quod ineffabili vnione efficiamur Chriſto ipſi, vt inquit Hilarius, velut connaturales, & vt dicit Cyrillus, ceu cõcorporales. Quò ſpectaſſe ſæpe Paulum priſci patres elegantiſs. & mellitiſsimè declarant. Contrà verò in ſacrificio magis relucere & ſpectandum eſſe ſanguinem, & calicem, communis perpetuò fuiſſe videtur omnium nationum, religionum & rituum iam inde ferè cum genere humano orta obſeruatio cùm apud Gentes, vnde illud: Sanguine placaſtis ventos & virgine cæſa, Sanguine quærendum iter: & in hanc ſententiam innumera: tum apud Hebræos, & ante legem datam & ſimul cum lege, vt nihil ferè tam frequens ſit in ſacra hiſtoria, nihil tam mirandum in Leuit. Sed hoc inſtitutũ aptius & explicatius proſequutus eſt D. Paulus ad Hebr. ex 9. capit. in reliquam epiſtolam, quàm vt immorandũ in eo amplius nobis ſit, niſi velimus data opera ineptire. Ex his igitur conſequitur, vt in pane conſecrato ſignificetur magis ſacramentum: in calice benedicto potius ſacrificium. Concordant figurç veteris legis vtrique ſeorſum correſpondentes. Cõcordant noui teſtamenti ſententiæ. Vbicunque enim ſacramentum intelligitur, aut tantum aut potiſſimum panis, vel corpus exprimitur. Vbi verò ſacrificium deſignatur, vel paſsio, aut mors Chriſti, qua immaculatus agnus ſacrificatur, calicis aut ſanguinis mentio fit. Concordat ſanctorum Patrum antiquorum ferè vbique obſeruata loquendi cõſuetudo. Quod vt ita ſit, attamen in illa myſtica Chriſti cœna, vbi integrum ſacrificium inſtituebatur, & vtraque ſui parte explicitum, in quo caro pro corpore, & ſanguis pro anima offertur. Sacerdos ille ſecundum ordinem Melchiſedech panem & vinum offerens: in illo ſuum corpus, in hoc ſanguinem confecit proprium, in duobus ſimul iunctis ſacrificij oblationem præcipuè intendens. Nam & corpus tradendum, & ſanguinem effundẽdum in gratiam ſuorum & in remiſsionem peccatorũ conſecrans commemorat. Quod illud fuit ſacrificium quod Chriſtus Patri offerẽs hominem Deo reconciliauit. Cuius vt eſt infinita virtus, ita & iugem volens in Eccleſia eſſe oblationem pro viuis & defunctis, tanti myſterij miniſtros in Apoſtolis ſuis qui menſæ ſoli aderant, ordinauit Sacerdotes. Quibus diuinitus tantam facultatem conceſsit, commiſit, & munus iniunxit, dum dicit: Hoc facite: vt quod ipſe ſemel fecerat, hoc illi ſubinde facerent (quod verbum & in ſacra ſcriptura, & in omni idiomate immolatitiũ eſt) Nimirũ vt corp' ſuũ & ſanguinẽ ſub diſtinctis panis & vini ſpeciebus conſecrarent & offerrẽt, in ſui cõmemorationẽ, tãti beneficij memores, & tãti myſterij participes, nõ tã in propria, quàm in totius Eccleſię perſona, quam

Heſych. in Leuit. lib. 2. c. 4. & lib. 7. cap. 8. Leo ſer. 7. de paſsiõe Dom. Doct. ſacr. in 4. diſt.

Aduerſariorũ techna detegũtur.

Sacrificij & ſacramenti rationis i Euchariſt.

Cypr. i ſermo. de cœ. Do. Theoph. in Matthæ. c. 26. Aug. in li. ſent. Proſ. et epiſ. 86. Amb. de bened. Patr. c. 9.

Sacramẽtum pane potius notari et corpore.

Cyp. i ſer. de cœ. Do.

Ioan. 6. 1. Cor. 10.

Leo ſerm. 14. de paſ.

Hil. 8. lib de Trin. Cyr. in Io. cap. 26. et 27. 1. Cor. 6.

Eph. 5. & 3.

Sacrificiũ ſanguine et calice maxime deſignari.

Potior vtriuſq. ſpeciei ſignificatio. Cypri. lib. 2. Ep. 3. Exo. 12. & 16. & 25. & c. Leuit. 1. c. & c. Mat. 6. & Mar. 7. c. Luc. 22. & 24. & Ioan. 6 & Act. 2. 20. 1. Cor. 11. Mat. 26. Mar. 14. Ioan. 10. Rom. 3. 1. Cor. 10. Eph. 1. Coll. 1. He. 9. etc. De conſ. diſt. 2.

Inſtitutum a Chriſto in cœna ſacrificiũ perfectũ. Iren. lib. 4. c. 32. Euſ. lib. 5. cap. 3. de dem. Euang. Lev. 17. & He. 3. & c. Gen. 14. & Pſal. 109. & ibidem Hier. Auguſt. in Pſa. 33. lib. 3. de Trin. Petr. Gal.

na, quam vnusquisq; sacerdos velut in capite referat, in ipso scilicet Christo Domino, quem tunc max. repreientet. Vt ideò debeat sacerdos, quod pro omnibus in vtraque specie oblatum est, vnus etiam pro omnibus in vtraque tunc temporis communicare. Atque in hoc ipso satis aptè dicatur collegium Apostolorum representasse Ecclesiam, scilicet in præcipuis eius mébris & sacerdotibus. Quibus solis max. decuit facultatem concedi circa corpus Christi verum, vtpote quibus tantum concessa illa sit circa corpus Christi mysticū. Vt illis dictum tunc sit, Hoc facite: quibus dicendum erat, Quorū remiseritis peccata, remittuntur eis. Hoc enim ad debitam præparationem dignè sumendi Eucharistiā videtur potiss. pertinere: eiusdē autem est, & materiā præparare, & formā introducere. Hi autem iidem ipsi esse videntur, quibus dictum est, Docete omnes gentes, prædicare Euangeliū omni creaturę. De quibus etiā dicitur: Quomodo prædicabunt, nisi mittantur: hoc est, nisi ad Hierarchicum quendam & eminentem in Ecclesia ordinem promoueantur diuina auctoritate per impositionem manuum presbyterij? Hinc ergo manifestum esse videtur, de quo & quibus dictum potissimum est, Hoc facite in meam commemorationem: nempe, de sacrificio, & sacerdotibus. Atque hæc est summa & primaria in hac Christi institutione intentio. Extra quam quicquid adiunxeris secundarium fuerit, aut certè consectarium.

Secundum quam rationem non diffitemur hic significatum, posse & alios non celebrantes sic consecratis & oblatis à sacerdote participare. Sed eos hæc ipsorum participatio non tam videtur decere singulos in ratione sacrificij, quàm in ratione sacramenti. Cùm enim sacrificij & sacrificantis mutua sit habitudo, reciprocam etiam esse oportet in omnibus eorum vim & energiam: atque propterea eatenus vnumquemque sacrificij participem fieri, quatenus etiam ipse sacrificet: videlicet consecrantem in se ipso: non consecrantes verò, in alio. f. sacerdote & velut communi totius Ecclesiæ persona. Atque hoc populi Christiani, cuius debetet cor esse vnum & anima vna, max. decet charitatem: vt quemadmodum orationes, sic etiam sacrificia communia sint.

Sed instabit fortasis pertinax non tam Christiana charitate inflammatus, quàm contradicendi studio actus: Volo ego & pro omnibus, & pro me ipso vt orare, sic etiā particeps fieri sacrificij, ad quod sæpe Paulus me prouocat, præsertim. 1. Cor. 10. vbi de participatione sacrificij videtur loquutus. Volo inquā, & ego, sed sicut Paulus intelligit, vt omnia decenter & secundum ordinem fiant in nobis. Decet autem expressa participatio sacrificij, quæ in calice fit, expresè etiam sacrificantem Sacerdotem, tacita verò omnes reliquos: quæ omnibus congruit, vel in tacito cōsensu omnium, qui deuoto & intento sacris animo missæ officio intersunt, vel in ipsa communicatione sacramenti, vbi etiam sua latet participatio sacrificij, quatenus & mortem Christi commemorant, qui illius corpus, quod max. in pane fit, communicant. Quod vtrunque quanquā ex iis quæ diximus satis sit manifestum, ex vtriusque tamen vsu fit euidentius.

Nam vt Gentiles sacrificio forrasis in libamioe participarent, hoc autem ex ignorantia veri vsus sacrificij videtur illis contigisse. Cùm enim in mactato animali vtramque sui partem Deo offerrent, vt aliquid ex corpore sibi reseruarent, animam quidem totam quæ sanguine ipso vel libamine significatur Deo consecrare debebant: vt in Hebræorum omnibus sacrificiis obseruatum videmus. Vbi nunquam populus oblatis libaminibus participabat, quæ ex integro cedebant ministris Dei, pacificæ hostiæ, & huiusmodi parte offerenti concessa. At Christianum sacrificium holocaustū esse perpetuo debet, vt se ei totum in vtraq; sui parte cōsecret & deuoueat: quem totius & creatorem & redemptorem profitetur, neque tam in figura, quàm in ipsa veritate. Quod ipse tunc efficacius facit, cùm venerabūdus & gratulabundus capiti conglutinatus suo seipsum in spiritu Deo sacrificat, in acceptissimo illo immaculati agni sacrificio. Cuius vtrâque partem sacerdos dum expresiius sumit in vtraque specie, sic magis totum insumptum in vtilitatē & commodum Ecclesię (cuius & illud est se sacrificium, & hic personam representare dicitur) reuerenter videtur protestari. Atque huiusmodi velut quotidiana sufficit & congrua est populo participatio sacrificij, in missæ officio: vbi hoc sacramētum in ipsa materiei & Euchar. consecratione perficitur, in qua sacrificiū Deo offertur. Neque vsus fidelium de necessitate & perfectione sacramenti est, sed quoddam illius cōsectarium, vt diximus, & sacri doctores probant. Quare neq; necesse est, vt deblaterant impij mysterio-

Marginal notes (left column): Ib. 10. de Arc. c. 6. ex targ. Rabin. Ber. in ser mo. de cœ. Dom. Eus. Emis. ser. de cor. Chry. in c. 10. ad He. Hom. 17. Dio. de ec. Hier. c. 7. Tert. ad vxor. Rom. 10. — De quo & quibus dictum Hoc facite. Cau. 3. et 9 ep. Aug. cōt. Faust. lib. 2. c. 18. Aug. li. 17 de ciuit. cap. 10. — Duplex ratio sacrificandi & participādi sacrificio. Aug. lib. 10. de Ciuit. c. 20 — Qua sacrificia decent mar. Christianum popo lum. Cyp. i exp. orat. Dominicæ — Praeoccupatio responsio.

Marginal notes (right column): 1. Cor. 9. — Non eadē decet sacerdotē & populum sacrificij participatio. Conc. Tol. 2. c. 5. Eus. Emis. serm. 5. de Pasch. Cip ser. de cœ. Dom. — Vsus sacrificij & participationis apud Iren. li. 4. cap. 32. Aug. 10. ci. de cio. c. 5. Leuit. 17. & 20. Aug q. 57. Nu. 15. 18. 19. Amb. lib. 2. ofi. c. 89. Et in ps 39. Chry Io. ho. 2. ad Pop. Id. 3. li. de Sacr. Amb. or. in Vol. Neacl. et pist. 1. Greg. ho. 37. — Non semel per cū sacrificio cōmunicano dum populi Aug. epist. 118. ad Ia.

Sacramenti perfectio & vsus. Max. d. Thom. in 3. par. q 74. ar. 7. & q. 80. art. 12. et q 82. ar. 10 Chry. ad Eph. c 1. Ser. 3. & ad Hebr. cap. 10. Hom. 17. Au de ec. dog. c. 53.

rum Dei contaminatores, & Ecclesiastici ordinis inuersores: vt vniuersus populus simul cum sacerdote, quotiescunque hic sacrificat, sub vtraq; specie sacrificio participet. Nam vt communicare laici adstantes missæ sacrificio posiint, quinimo & decenter hoc faciant temporibus ab Ecclesia vel præceptis, vel consultis, attamen hoc potius ratione sacramenti in vna panis specie, quàm ratione sacrificij in ipso etiam calice, faciēdum illis esse ipsis vna huius adorandi sacrificij & sacramēti figura (quam Christus veritati ipsi coniungere voluit, velut adumbratæ tabulæ viuos suos additoros colores) in agno paschali satis luculenter rem omnem manifestat. Illius enim vniuersus effusus sanguis, asperso inde superliminari, & vtroq; postea, domus ostium aduersus percutientis angeli ingressum muniebat: corpus verò totum edendum reseruabatur, omnibus qui in domo essent, quiq́ue possent caput eū pedibus & intestinis vorare, & renibus accinctis, calceamentis indutis, baculósque tenentes in manibus, festināter & huiusmodi facere: vnde facile intelligas cibum illum fuisse grandium: & cætera in figura obserues, quę nūc S.E.R. quæ vera illa & vna domus est, in qua verum hoc & sacrificium offertur, & sacramentum communicatur, ad vnguem in veritate ipsa seruare solet, & à sancto Spiritu vt docta, sic etiam ducta perpetuo in vtriusque vsu conseruat. Ex quibus omnibus illud effectum satis videre arbitramur, vt sacrificij perfecta ratio vtraq; specie distincta constet, & offeratur: Sacramentum verò in vna panis potius specie notetur & sumatur. Quare etiam si in calice totus ipse Christus sit non minus, quàm in pane ex concomitantia naturali corporis, sanguinis & animæ, & ex vnione hypostatica diuinitatis cum illis: vt ideo si rem ipsam contentam & significatam spectes, & sacramenti perfectionē in consecratione attendas, calix ipse etiam verè sit sacramentum: attamen quoad vsum sacramenti, cum quo & verba consecrationis, vt pōst dicemus, consentiunt: quia ad sacramenti communicationē sufficit, & conuenit vna potius panis species, videbitur ipse calix si vtendus concederetur, hac inquam, ratione dicendus magis quippiam sacramentale & subordinatum pani tanquam primario sacramento, & iam integro spiritali alimento, in quo & corpus Christi comeditur, & sanguis eius bibitur, dum totus ipse Chri-

Commu nio sacramenti quā congruat populo sub vna panis specie.

Chrys. ho. de prod: Iud. Nax. or. 4. in ser. pasch. Cyr. lib. 4 in Io. c. 14 Exod. 12. Cip. in ser. de cœna. Gre. li. 22. Mar. c. 21. Clem. epi. 3. ad Iac.

stus vnitè & eminenter, vt paulòantè probauimus, sumitur verus ille panis & cœlestis cibus, pro mundi vita primum promissus, deindè etiam & datus. Quamobrem vt daremus lieuisse ex institutione Christi, aut non expresse prohiberi, non conficientibus inter communicandū calicis vsum, nihilominus tamen & tunc (vt etiam cauillosam aduersariorum præoccupationem dissoluamus) cōtenderemus potuisse Ecclesiam catholicam de calicis dispensatione disponere. Si quidem obseruamus illam nō modo interpretatam fuisse expressa Dei mandata, spectata legislatoris intentionē (quæ illius est excellens prærogatiua, ex inhabitante in ipsa spiritu Dei, cuius est interpretari, vt fuit condere leges diuinas: sic pedum lotio à Christo disertè præcepta & exequuta ante communionem, ab Ecclesia spiritaliter intelligitur pro decēti præparatione) sed etiam in accessoriis, pia & decenti ratione fretam sæpe & ad tempus dispensasse, & variè ordinasse sicut Act. 15. prohibentur quidam alioquin Christiano liciti cibi, qui tamen nunc pub. conceduntur. Imò ipsum accessorium, seruato tamē principali, in perpetuum mutasse. Sic pręceptum illud primæ tabulæ tertium de sanctificādo sabbato, cùm illæsum in primario & morali custodierit: certum quēdam hebdomadę diem diuino cultui dedicans, ab operibus seruilibus abstinendo; in secundario tamen & cæremoniali variauit, pro sabbato quietis diuinæ diē dominicæ resurrectionis pientissimè obseruans. Vt eodem pacto calicis vsus ea parte, qua sacramentalis & velut cæremonialis videretur, potuerit Ecclesiæ mandato aut consuetudine suspendi. Nec est quod opponas sacramentorum certam illam pro institutione obseruantiam, quam nos sacram volumus vtraque cuiusque sacramenti parte, & ratam. Nam & hic illud tam illustre Ecclesiæ priuilegiū (quò fretus Paulus dixisse videtur: Sic nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei) plurimùm commendat dispensatio baptismi omniū sacramentorum vt primi, ita maximè necessarij, non modo quòd eius ritus adeò sæpe variatus sit in aspersione, effusione, & immersione, siue trina, siue vnica: sed etiam quòd cùm Christus disertè instituerit baptisma inuocato nomine explicitæ Trinitatis diuinæ, Apostoli tamen in primitiua Ecclesia legantur baptizasse in nomine Christi. Ea inquam ratione, vt sancti

In vtrauis specie totus Christus, & totum sacramentum.

Concil. Nic. Eph. Rom &c.

Cauillosa aduer. pręoccup. diss oluitur.

Ecc. potest de dispen. calicis disponere.

Ecc. auct. in interpre. præceptis.

Bernar. de præc. dispensat.

Præoccupatio rēpulsionis.

Ecclesiā facultas in dispensandis sacramentis.

1. Cor. 4. Cip. li. 4. epist. De cōs. dist. 4. Matth. 28.

Cano. Apost. 50. Tert. contra Prax.

Doct. sac. in 4. dist. 3. De consec. d. 4. Iren. li. 4. c. 57.

sancti patres interpretantur, quòd in Christi, id est, vncti nomine latenter Trinitas ipsa diuina implicetur in vngente Patre, vncto Filio, & vnctione Spiritussancti.

Præoccupatio repulsionis.

Hinc autem consequi videtur, vt eodem modo & si explicita in institutione fuisset vtriusque speciei communicatio, potuerit nihilominus optimè ab Ecclesia sub forma panis, vbi & caro & sanguis & totus Christus est, tota etiam implicari.

Act. 8. c. Act. 2. f. & 10. g.

Nec mihi iterum obieceris, Apostolos nō solum in nomine Christi, sed etiam nonnunquam in nomine Iesu dictos baptizasse. Nam dixerim, vel hic subintelligēdum etiam Christi, sicut alibi exprimitur In nomine Iesu Christi, vel si tantum in nomine Iesu baptizasse Apostolos aliquādo contendas, vt accipias nomē sicut pub: sacri patres acceperunt, maiorem ita Ecclesiæ facultatem in dispensandis Christi sacramentis & mysteriis, imò & diuinam planè potestatem in exponendis verbis Domini ex inhabitante spiritu, qui scrutatur profunda Dei, necesse est fatearis.

1. Cor. 2. d. Ecclesiæ potestas in exponendis verbis Domini. Hilarius Tom. 2. de syn. Orig. ho. 5 in Mat. 8. Bern. ser. de cœna Domini.

Quasi dici illa posit interpretata pro hac sibi data diuinitus potestate, Christum intellexisse in institutione baptismi illum debere fieri inuocato S. Trinitatis nomine, vt vere diuino (quo d. Paul. allusisse videtur Act. 22.) & ideo tunc tēporis optime inuocari nomen Iesu diuinum & salutare: vt ita fieret plausibile & celebre apud omnes, quod aliàs tunc esset inulsum & odiosum multis.

Potuit Ecclesia etiā explicitā vtriusque speciei cōmunionē sub vna panis comprehendere.

Vt pari ratione dicatur Ecclesia interpretata Christū Dominum in institutione communicationis Eucharistiæ, vt supra in eius commendatione probauimus, spectasse non tam ad species, quàm ad rem ipsam in pane potius communicandam, cùm tota sit in vtrauis separata specie. Hæc autem omnia eò pertinere volumus, vt doceamus, licet concederemus, quod ex citatis verbis non satis colligi antè probatum est, in institutione sacramenti fuisse explicitam vtriusque speciei communicationē, attamen optimo & suo iure potuisse Ecclesiam Eucharistiæ totam communicationem vna max. panis specie comprehendere, & sub ea sola communicare populum: tum ex iis, quæ superius de ratione & vsu huius sanctissimi sacramenti philosophati sumus, tum ex iis, quæ ad eius congruam & decentem dispensationem adduci solent iustæ & legitimę causæ. Quas longum esset recensere simul & superfluum: quòd earum grauiores & vrgentiores in promptu cuiuis sint. Præfertim illa, quæ vna sufficeret, quòd nequeat calix ipse vlla ratione ministrari abstemiis quibusdā, quales sæpè videmus multos, qui vel ab ipsa natura vinum penitus abhorrent & abominantur.

Applicatio responsionis ad obiectionem.

Ex his ergo intelligent tandem aduersarij, nisi peruicaces & petulantes etiā conuicti positionem tueri velint, quàm infirmo vtrinque fundamento nitantur, quámque imbecillæ sint ipsorum obiectiones, quas ex mystica Christi cœna ineptissimè, tanquam ex institutione sacramenti, etiam repugnantes trahunt.

In cœna mystica, primū a Christo institutū sacrificium et sacerdos. Mat. 26. b. Mar. 14. b Luc. 22. c. Mala. 1. c Iren li. 4. cap. 32. Iustin. in dial. ad Tryph. Conc. Nicen. Ephe. Gre. Naz. in Iul.

Quandò vt satis supra confirmatum est, tunc Christus potiss. & primùm Missæ sacrificiū instituit, & eius ministros in Apostolis (quos ibi vel solos affuisse, vel solos mensæ assedisse luculenter testantur Euangelistæ) ordinauit. Cōcedens illis facultatem simul, & iniungens pro sacerdotali munere, vt quod ipse fecerat, illi etiam facerent: quod immolatitium verbum est, hoc est, vt consecrarent & offerrent Deo patri inæstimabile illud sacrificium in corpore & sanguine filij sui, repræsentantes iugiter, in mysterio tamen & sub incruentis symbolis, cruentam illam agni immaculati in ara crucis immolationem, vbi ille pro nobis sanguinem suum in remissionem peccatorum fudit.

Quatenus instituta sacramentum, & eius communio.

De sacramento autem Eucharistiæ & eius communione ac vsu eatenus tunc temporis statutum aliquid videtur, quatenus hæc ambo ad priora illa duo quodammodo consequuntur, seruata tamen sua vtrobique decentia.

Vna panis species populi communioni congruit.

Vt inquā sacrificantes Sacerdotes in persona Ecclesiæ, quam velut in capite referunt, explicite ipso participent etiam sacrificio. Cuius ratio cùm in sanguine perficiatur magis, ex ambabus speciebus constabit distinctis.

Potest ecclesia calicis vsum in communione vel cōcedere, vel prohibere.

At verò populus, ad quem communio sub sacramenti ratione magis pertinet, licet tunc etiam tacitè & suo modo sacrificio participet, quatenus in vtroque alterum est, videbitur tamen congruentius sibi facere, si sub vna panis potius specie, ministro tamen sacerdote, commūnicetur. In hac enim specie commodissimè comprehenditur tota ratio sacramenti & alimoniæ spiritalis. Quamobrem si calix in communione sacramenti populo tribueretur, licet ille ex se ipso, quo ad rem contentam & significatam, sit verum sacramentum, nec minus quàm panis consecratus: attamen secundum hunc vsum & ritum cùm pani subordinetur, magis fortassis quàm potus esui, pro eminēti illa in pane totius sacramenti & alimenti

menti vnitate, sacramentalis potius rationem eatenus subire videtur. Vt ideo, quanquam in institutione fuisset calix ipse explicitus: optimè tamen Ecclesia pro data sibi diuinitus facultate eius vsum dispensaret, & populo pro ratione & exigentia temporis & aliarum circunstātiarum suo iure vel concederet vel prohiberet. Atque hæ sunt aduersariorum principes rationes, quibus illi potissimū freti pulcherrimè sibi videbantur ipsi philosophati. Quas quia satis simul cum suis appendicibus arbitramur ex allatis solutionibus euersas, poteramus sanè hic finem facere: nisi vestra Sanctitas, vt ad exempla ab istis adducta in tribus reliquis locis examinanda transiremus, iuberet, dilata in diem crastinam oratione.

¶ EX INSTITVTIONIS exequutione. Obiectio. 4.

SVfficerent, Patres sacratissimi, quæ hesterna die fusius diximus, præsertim ad institutionē sacramenti: cùm ex ea reliqua pendeant, & ad eius rationem sint exigenda: nisi istis fabulam caneremus, qui obturatis auribus ad carmē incantantis non minus piè, quàm sapienter, data opera surdescunt, vel tanquam obliti superiorum ictuum, dum etiam calent vulnera, musca multo improbiores certamen instaurare non verentur. Quæ istorum est execranda pertinacia? Quam vnam pro[illegible]tione obtrudentes, cùm suas Sophisticas ratiocinationes, in quibus ipsi imprimis confidebant dilutas omni ex parte, detectis ipsorum fraudibus, vident, ad auctoritatem, & exempla sacrorum auctorum, sed suo, id est, Sophistico modo, non tam interpretandorum, quàm verè deprauandorum, arrepta occasione ex temeraria voculæ aut literæ phantasia, sese omnino conuertunt importuni. Vbi oportebit nos in sacris & pensiculandis verbis, & eruendis sensibus sæpe sermonem cum illis inuicem commiscere, & velut magis confertam pugnam & disputationem habere. Quam iterum proteruè tenouantes obiiciunt mysticam illā Christi actionem, qua non modo instituere, sed etiam cæremoniosè exequi voluerit, sapientiss. magister tantum hoc mysterium. Quod in hoc solo fecisse legitur: & in nouiss. quidem cœna suis vltimum valedicturus, vt ita omnia & singula quæ ille fecisset, dixisset, vel imperasset, & altius menti infigerent, & recentiori memoria tenerent obseruanda, ritu perpetuo in memoriam suæ passionis, donec ille æquiss. Iudex iterum venturus esset mundum iudicare, à quo fuisset primum iudicatus iniquiss. Vnde videtur illud elici, quòd cùm omnis Christi actio præcepto conformis nostra sit instructio ex debito imitanda, vt ibi maximè dictum intelligatur illud Christi: Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis: Ideo hæc illius imprimis sit referenda, non solum præcepto conformis, sed etiam quodammodo multis confirmata. Id quod & nos minimè diffitemur, sed id faciendum quod Christus fecit censemus (vt omnia honestè & secundum ordinem fiant in nobis, vt Paul. præcipit) ab ipsis Apostolis, & eorum in præsbyteratu successoribus in ratione potius sacrificij: non autem ab omnibus & singulis Christi fidelibus, nisi iam velis ab omnibus etiam pueris infantibus, & deliris anibus irrideri. Quibus facultatem concedas, aut potius imperes, vt quemadmodum Christus fecit, ita & ipsi omnes consecrent, & dent cæteris omnibus, nō tantum panem sacrum, sed etiam prætiosum calicē. O indigna vel homine Ethnico sententia. Omnes ergo erunt Sacerdotes, omnes populus: aut potius in tanta confusione nullus Sacerdos, nullus populus: nullum sacrificium, nullum sacramentum: si pro mutua hæc, quam ad seinuicem habent, habitudine considerentur. Videte iam ô populares, dum isti vobis blandè imponere conantur, vestra facilitate abusi, qualem Ecclesiam faciant Dei, prudentes, si Christo placet, eius Oeconomi, vbi sacra prophanis commiscentes omnia susque deque ferunt: quod in propriis humilibus & rudibus casis enorme esse ducerent, & turpissimum. Id vobis inprimis negantes, quòd max. concessisse volunt videri. Sed dicent, vt solent impudentes, & contumaces: Nos hæc nō curamus, verbum Domini expressum attendimus, qui cùm in pane tantum dixisset: Manducate. In calice expresit, Bibite ex eo omnes. Nō ergo soli Apostoli, qui vel nō erant ibi soli: vel si soli interfuerunt, nō tamē tunc consecrabant, vt soli sacerdotes referrent sibi sumētes, cùm conficiunt, sed à Christo sacerdotū Principe datum susceperunt non conficientes, in quo par est sacerdotum, & laicorū conditio. Præsertim cùm calicem dixerit Christus esse nouum suum testamentum, quod à veris & legitimis Dei filiis exequendum quis dubitabit? cùm testamentum

Improba aduersariorum pertinacia.

1. Cauillus ex mystica Christi actione male applicata remouetur.

Io. 13. b.

1. Cor. 14.

Seruandus ordo in Ecclesia quē aduersarij tollūt.

Dion. de ecc. Hier.

1. Cauill. ex verbis Christi expressis falso intellectis.

1. Cor. 11. Gal. 3.

tum hominis nemo ſpernat. Sunt autem omnes Chriſti fideles, Dei filij: quia quotquot receperunt eum dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, iis qui credunt in nomine eius: Nam & in Chriſto Ieſu non eſt Iudæus, neque Græcus: non eſt ſeruus, neque liber, non eſt maſculus, neque fœmina, ſed omnes vnum ſumus, & cætera in hanc ſententiam vndecunque poſſunt ſacræ ſcripturæ loca temerè congerunt, & citra delectum, ſatis inſtituto facere arbitrantes, ſi vel cortice tenus, vel ex voculæ ſimilitudine conſentire videantur. Hæc eſt iſtorum hominum recens & inaudita Theologandi ratio, digna tantis Theologis, qui vel ex tonſtrina, vel ex coquina, aut alio ſedentario, & vili artificio, de media plebe, & vitiorum fece repentè prodeunt noſtris Dionyſiis, Baſiliis, Chryſoſtomis, Cyprianis, Hieronymis, Auguſtinis, & huiuſce claſsis religioſiſſ. ac vndecunque doctiſsimis viris comparandi: quinimò, vt ſibi ipſi videntur, longè præferendi, non modo venerandis ſanctorum Patrum cineribus pluſquam impij, ſed etiam. Videte viri patres, quò me rei indignitas traxerat, vt parum abfuerit, quin etiam in conuitia cum Cretenſibus cretizaturus eruperim, niſi huius loci dignitas, & veſtra omnium ſanctitas iuſto dolore incitatum, & pio zelo perſitum in ipſo furoris ingreſſu cohibuiſſent, & mei me admonerent tacitè officij. Iam ergo nos ſinamus iſtos, vt non dicam, miſeros eſſe libenter, certè Chriſtiana charitate meliorem mentem precati & antiquiores illos doctores, & recentiores etiã magiſtros, Lombardum, Alexandrum, Aquinatem, Bonauenturam, & cæteros pientiſsimos, & diuini iuxta ac humani iuriſconſultiſsimos ſequamur certos duces. Quibus vt ſemper viſum fuit non modo temerarium, ſed etiã impium illotis, quod aiunt, manibus ſacrarum literarum contrectare tremenda myſteria, vnde ferè omnes ortæ ſunt hæreſes, ita perpetuò commodiſsimum, & certiſsimum compendium habitum, ſi ſacræ Theologiæ humaniores Muſas, & vniuerſam Philoſophiam ſubmitterent, & in eius famulatum detractis vnguibus, capillis, & reliquis ſuperfluis, velut exteras ancillas admitterent: certè, vel inde confirmaturi in interpretandis difficilioribus locis iudicium. Quod non niſi diligenti ſtudio, & ſedula meditatione, quæ humanæ eſt mentis infirmitas, certam de rebus dubiis ferre valet ſententiam. Quam nos viam ingreſsi, ſuperiorum Patrum veſtigiis perpetuò inhærentes, dum illã myſticam actionẽ, quam luctuoſæ Chriſti paſsi tragœdiæ tanquam argumentum, aut paraſceuen Eccleſia repreſentat, velut ſpectatores mirabundi, magna cum non paruo luctu miſta lætitia contemplamur, ex omnibus, quæ tunc Chriſtum Dominum noſtrũ vel egiſſe vel nunciaſſe, vel præcepiſſe communi omniũ vnius ſpiritus cõſenſu, aut Euangeliſtæ narrant, aut Paul. refert, aut Eccleſia tradit, diligenter penſiculatis in ea, quam explicuimus, ſententia magis ac magis confirmamur. Scilicet quòd tunc Chriſtus primùm ac potiſsimè intenderit inſtituere ſacrificium noui teſtamenti, & eius ordinare miniſtros: præſertim quoad ipſius calicis vſum. Nam vt prætermittam poſt cœnam typicam agni paſchalis ſolennem illam lotionem ante myſticam actionem, quæ quidem maximè quadrat cum antiquitus obſeruato ritu in ipſa ad ſacrificium præparatione: quæque ab Eccleſia optimè ſpiritaliter intelligitur, & ſeruatur, ab ipſis autem aduerſariis, qui aſsiduos ſe iactant dictorum, & factorum Chriſti ſectatores, omnino negligitur: quaſi neſciant de hac dictum à Chriſto quod ipſi ineptè regerunt: Exemplum do vobis, &c: attamẽ illa ſubdam quòd, pridie quàm pateretur in qua nocte tradebatur, acceperit primum panem in ſanctas ac venerabiles manus ſuas, & eleuatis oculis in cœlum ad Deum patrem ſuum omnipotentem illi gratias agens. Deinde verò ſimiliter & calicem. Nónne hæc ſunt expreſsiſsima & geſta, & geſtus ſacrificantis & offerentis. Tacet hic aduerſarij propriæ conſcientiæ teſtimonio cõuicti, & hæc diſsimulantes, quæ ſequũtur obtrudũt. In quibus nos primùm conſecrationẽ corporis, & ſanguinis Chriſti ab ipſo tunc factam, & eius deinceps faciendæ poteſtatem Apoſtolis, & eorum in ſacerdotio ſucceſſoribus conceſſam obſeruamus. Deinde verò annotamus participationẽ ſacrificij ab ipſis ſacrificantibus ſacerdotibus ſumendã ſub vtraque ſpecie. Poſtremò aũt cõmunicationẽ ſacramenti ſub ſpecie potius panis populo exhibendã indidẽ elicimus. Quæ quidẽ ex iis quæ cõſequuntur, ſed inuerſo ferè ordine, reddimus ſic perſpicua magis. In pane enim dicuntur: Benedixit, fregit, ac dedit diſcipulis ſuis. Quæ eadẽ tria feciſſe ferè ſemper Chriſtũ, vbi alios etiã nõ expreſſo potu dicitur pauiſſe, notabis facile i hiſtoria Euã. Cõcordat qđ ſubdit dicẽs: Accip. & mãd.

Mm Hoc eſt

Io. 1. b.

Gal. 3. d.

Hæreticorũ inepta Theologãdi ratio.

Sacrarũ literarũ decens tractatio.

Chriſti inſtitutũ in dictis & factis vltimæ cœnæ ex conſpiratione ſãctorum euãgeliſtarum Pauli & Eccleſiæ. Dion. de eccleſ. Hier. c. 3.

Chry. 3. & 6. de ſac.

Baſ. in Liturg. ſua.

Ordo et ſolennitas nouiſsimæ cœnæ Chriſti.

Amb. li. 4. de ſac. c. 5. Exod. 19. Ber. in ſerm. de cœna Do. Ioan. 13. b.

Euſ. de dẽ. Euan. li. 1. c. 10.

Quæ ex dictiõe Chriſti eliciantur.

Vndè eliciatur ſacramenti ratio, uls, & vſus.

Mat.14.b Mar.8. 4. Luc 24.r. Ex Tert. 1.Cor. 2. Cyp.de d3. or. Chrys. hom. 41. 6. Ioan. Amb.li. 5. de sac.c.6. Sup.In ref. 2.De cons. dist.2. c. Tanta. c. Peruenit. c.Hoc est &c.Tert. li. de orat. Aug.de vi ste. infr. c.4. Com.Gre. in can.lit. Grec.

Hoc est enim corpns meum. Vbi Lucas addit. Quod pro vobis datur: Paul. verò, quod pro vobis tradetur, scilicet promissum in dando pane pro mundi vita. Quæ quidē ab his expressa verba Ecclesia subticuisse videtur, ne scilicet ex eorum occasione erroneus aliquis scrupulus circa mirā trāssubstantiationem in animo consecrantis suboriretur. Præsertim cùm ex antecedētibus verbis satis significetur sub illius panis specie per se plenā & absolutam esse rationē sacramēti. Quod solo corporis Christi nomine & sacræ literæ, & sancti patres notare solēt. Quinimò & indè illius fructū incorporationē cum Christo nominant. Tum ne quis falsò hinc & impiè (vt iam ita occursum fuerit nostri temporis non minus crassis, quàm impiis hæreticis) ad solum vsum sacramenti cōsecrationem arctaret, & defineret trāsmutationem: cùm certo certius sit, post cōsecrationis verba in ipsa panis specie perfectum esse sacramentū: & in illo nō modò typicè, sed hypostaticè corpus Christi & sanguinē, imò & totū ipsum Christū, qualis à mortuis resurrexit, & ad dexterā sedet Dei Patris omnipotentis existere re ipsa, & verè, atq; persistere in reseruata à cōsecratione panis forma in vsum infirmorū, & pro viatico decedentium in hac mortali vita. Simul etiā vt nobiscum esset Christus vsq; ad consummationē sæculi speciali quodā & sacramentali modo, sed tamē substātiali, quē iugiter in Ecclesia sic verè præsentem cultu latriæ adoraremus.

Aug.trac. 30.in Ioā. Chry. hos mil.83. in Matth. & 24. in 1.Cor. 11. 1. reg.Nas zi.in epit. sor.

Vbi potius si. tetur sacrifici ratio, p̄stātia, et vs.

Atq; hæ nunc primum sese offerunt rationes, quibus videtur freta Ecclesia cum Matth. & Marco, verba illa, quæ Lucas & Paulus exprimunt, ad consecrationē panis supprimere Spiritu sancto gubernata. Cuius eiusdē spiritus ductu contrà explicuit in calice verbum illud. Benedixit, quod ibi Euangelistæ & Paul. tacuerūt. Hi inquam, vt ita magis insinnare videantur in calice potiorē esse rationē sacrificij, cùm aliàs facilè quiuis ex benedictione panis, suam etiā in calice benedictionē subintelligeret: illa verò, ne ideo quis falsò suspicaretur consecrantes sacerdotes nō simul cū sacrificio, quando bibunt calicem, communicare etiā sacramento: ac proinde crederet minus in calice, quàm in pane benedicto & consecrato esse: quod impium planè foret & execrandnm, cùm in vtraq; seorsum specie, totus & integer sit Christus vita nostra, vt suprà explicuim⁹, ex re ipsa & verè, etiam si aliquibus ex vi verborum consecrationis magis videatur

Conc.Tol. 9.cap.5. De cons. dist. 2. Aug. ser. 2.de verb. Apost. & in ps. 31. conc. 1. Aug.ser.2. de sanct. lib 3.quæs. super Leuit. c. 57. D.Thom. super 1. Cor.11. Aug.li. 9. conf.c. 13. lib. 4. de Trin.c. 14. & in Enchirid. c.110.

in pane sanguis, q̄ in calice corpus intelligendum. Quod etiā institutum cōfirmat nostrum, & in calice tanquā in sanguine magis relucere sacrificij rationem. Id quod & Ecclesia intendēs non modò in huius cōsecratione nomen (Calix) Paulū & Lucā sequuta, exponit, coniungens quæ particulatim Euangelistæ dixerant: Qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum: verùm etiam interserit: Mysterium fidei, ad magis ita designandum sacrificium illud adorandum, in quo salubriter credimus per effusionē sanguinis filij mediatoris recōciliatum humanū genus Deo patri. Quod mysterium latè D. Paulus prosequitur ad Hebræos. Ad qnod etiam alludunt Matth. & Marc. quibus sanguis hic non tam appositiuè vocatur testamentum nouum, vt falsò intelligunt aduersarij, quàm expositiuè, Testamenti noui: & vt Ecclesia supplet, æterni (vt ideo ita Lucas & Paulus intelligendi sunt) Ad significandum q̄d quemadmodnm Moyses vetus testamentum & librum fœderis sanguine sacrificij aspersit, ita & Christus proprio sanguine velut consignare voluit legem illam suā æternam, quam Nouum testamentum appellat: non autem sanguinem ipsum, vt Grammatici isti Theologi, nec latia constrnctionem attendentes, quam solam superficie ten⁹ summā existimāt esse Theologiam, ineptissimè, vt ferè omnia, interpretantur: quasi voluerit Christus calicē aut sanguinem suū exequutioni mandandum, nō aūt potius suam illam & Patris voluntatem, qnam in mandatis & consiliis reliquit pro interpretatione Ecclesiæ faciendā nobis filiis Dei per fidē in Christū Iesum: in quo quidē nō est distinctio, sed omnes vnum sumus, vt vel ita obiter satisfaciamus etiā ineptè addnctis ab aduersariis. Significauit præterea Christus his verbis, hnnc suum sanguinem in nouo testamento esse offerendum pro omnibus illis adeo diuersarum hostiarum sanguinibus: vt vnum hoc sit nouæ legis sacrificiū pro omnibus veteris legis sacrificiis, huiusmodi noui institutione penitus abrogatis. Cæterùm & hic habet infestissimus ille humani generis hostis spiritus iniquitatis & mēdacij, quod suis ministris suggerat aduersus hæc quæ firmiter stabilita sunt, ex occasione cuiusdam voculæ Omnes. Quod Christus in pane tantum dixerit: Mādncate, in calice tamē expresserit, Bibite ex eo oēs. O digna strenuis istis cōpotatoribus cōsideratio, quasi voluerit

Quare sanguis dicatur noui testamēti. Hebr. 10. Exod. 24. Tert.cōtr. Marci. Heb. 8. c. & 10.c.

Ex Ierem. 31.f. Nouū pro omnibus antiquis sacrificium.

Chrysost. hom. 34. in Matth.

Quare in calice exprimatur omnes.

lueris Christus, panis manducationē cuique liberam esse, sed vini compotationem omnibus necessariam? Mysteriumque vocant, hoc prætexunt nomine culpam. An non potius tam insignis ineptia debuit prudentes istos homines vel hoc loco cogere, vt relicto literæ cortice nucleum spiritus elicerent? Quare Ecclesia prouida mater & in pane ipso expressit, ex hoc omnes: quod tacuerunt Euangelistæ: nimirum quòd satis intelligeretur ex eo, quod præmissum fuerat, fregit, deditque discipulis suis: scilicet; suas singulis portiones. Quæ quia ex calice porrigi nō poterant, ne totum quis vno haustu absorberet, vt tantum quisque sumeret, quatenus omnibus sufficeret, præsentibus discipulis dixit: Bibite ex eo omnes: quod Marcus factum dixit, & biberūt ex eo omnes. Simul vt intelligerent in hoc sacrificandi ritu (ad quem suos discipulos & eorum in præsbyteratu successores tunc instruebat & ordinabat) in hoc quidē laicis multò superiores, tantum abest vt vtrorumq; par tunc fuerit conditio, quod supra obiectum est, oportere omnes sacrificantes calice etiam ipso, in quo sacrificij ratio perficeretur expressa, participare. Ne fortassis sacrificantium aliquis à calicis participatione abstineret (quod immane esset sacrilegium) existimans satis sibi sufficere corporis Christi sub vna panis specie sumptionē, quam videret nō sacrificantibus in communione sacramenti sine calicis haustu concedi vt congruā & decentem. Quò etiā pertinere & illud videtur, quod cum Euangelista Lucas tantum in pane expressisset: Hoc facite in meā commemorationem, nescio an quasi ita indicās necessitatē, & quòd quemadmodū & in pane pleni sacramenti ratio continetur, ita & vbi nullum vinum est, possit, vt sacrificiū, quòd in pane implicatur, vt in calice sacramentum, in solo pane dispensari, quod multi doctiss. Theologorum tradunt. At verò Paul. eadem verba & in calice repetit, decentiam potius attendens. Quò spectasse dicendus videtur Innocētius octauus, si verum est, quod refert Raphaël Volaterranus: eius concessione permissum Noruegiæ (vbi neque vinum nascitur, neque transportari aliundè, quin statim acescat, potest) vt sine vino calicem sacrificarent. Verùm enimuerò ne ex hac Pauli repetitione ad sacrificij explicationem & decentiam pertinēte, quisquam falsò necessitatem communionis sacramēti & in calice poneret quoad laicos & non confi-cientes, vt nostri aduersarij proteruè faciunt: ideo nō simpliciter repetit Paulus. Hoc facite. vt in pane dixerat; sed addit: Quotiescunq; biberitis: vt ita propter consecrantes & sacrificantes hoc repetitū intelligēres. Ad quos vt pertinet in persona Christi & Ecclesię cōmemorare & offerre hostiam illam & sacrificium, quod sacerdos secundū ordinem Melchisedech instituens & moriens obtulit: ita eos decet expressè illius participes fieri etiā sub vtraq; specie panis & vini in annunciatione mortis & sacrificij Domini, donec veniat. Quamobrē Ecclesia vt interpretaretur in verbo illo: Hoc facite (in quo dictorū & factorū Christi, pro nouo sacrificandi ritu, summa continetur) vtpote immolatio ex S. scriptura & cōmuni vsu, nō tam præceptū cōmunicandi omnibus iniunctū, quàm solis præsbyteris concessam tunc facultatē, pro cōmisso ipsis sacerdotali munere, cōficiendi & offerendi sacrificij, quod ex ambabus speciebus potius cōstat, & in calice magis pficitur, ad ipsas seorsum species nō sic illud verbū (facite) apposuit, sed totā illam diuinā actionē & Christi cum discipulis sacrā colloquutionem cōcludit sub hac dicendi forma: Hęc quotiescunque feceritis, in meā memoriā facietis. Iam & euidentius huius rei quęre argumentū: cùm in rebus fidei aut certius aut efficacius nequeat sumi, quàm ex perpetuo consensu, vt nos fecimus, supra citatorum testium, in quibus loquutū spiritum sanctum constans ac firma est apud omnes Christianos fides. Atque ita facile aduersariorū proposita somnia euanescūt, dum omnibus perspicuū fit in illa mystica & cęremoniosa actione, Christum Dominum sacrificandi potius solenné ritum fuisse exequutū, instituēdo iam in eo suos, quos ibi haberet discipulos præsentes, & futuros illorū in Sacerdotio successores. Quos sanè voluit & memores & obseruatores perpetuò, dum illi postea similiter in Missæ officio conficerent & sacrificarent, eorum omnium, quæ ipsum tunc verè sacerdotem secundum ordinem Melchisedech consecrantem & offerentē proprium corpus in pane, & sanguinē in calice fecisse, & dixisse viderant & audiuerant. Addidit præterea, quod ipsum cōsequebatur sacrificiū, & huius participationem: nō tantū in consecrato pane, verum etiam in ipso pretioso calice, in quo sacrificij ratio magis exprimitur & cōpletur, ab omnibus consecrantibus expresse esse sumendam. Vt ideo omnes Apostoli qui

Mm ij tunc

Marginal notes (left): De consf. dist. 2. c. Panis. — Marc. 14. — Quam debeat sacrificās participare calice. — 2. Conc. Tolet. c. 5. De Consf. c. relatione. &c. cō-perimus. In pane sacrificium, et in calice sacramentū implicatur. — D. Bern. epist. 69. ad Guldonem. Albert. Magnus. In cōmen. Vrban. 7. & Cosmograp. Damascē. li. 4. Orth. fide c. 14.

Marginal notes (right): De consf. dist. 2. cap. in Christo. & cap. de hac. Doct. in 4. d. 11. — Chrys. de sacer. lib. 6. & ho. 5. ad Pop. — Cur ecclesia mutauit modū loquendi. — Leuit. 23. Ezec. 45. et 46. Iud. 13. Iren. lib. 4. — Quod in rebus fidei certum argumētum. — Recollectio. quid ex Christi D. nisi cœna actum sit a dn. — De consf. dist. 2. c. liquido. — Quos deceat sacrificij etiam ex calice fieri participes. Cypria. li. 2. ep. 3.

tunc o.lerant,etiam si tunc non consecrarent,quia tamen consecraturos sacrificos & noui testamenti sacerdotes instituebat, ex calice bibere voluerit, illustriori eos prærogatiua donans, simul & admonens, ne eorum aut successorum in præsbyteratu quisquam dum consecraret & sacrificaret(quod impium sacrilegium esset)sanguinis in calice participatione, quo ipse suum iam ante in vita conditum testaméntum moriens velut obsignasset,& omnia veteris testamenti sacrificia antiquasset, abstinere sibi licere arbitraretur: fortassis quòd videret non consecrantibus plenã sacramenti communionem,quam hic etiam significatam voluit,in solo sacro pane congruere, & eatenus etiam cuique illorum sacrificij realem participationem sufficere.

¶ EX OBSERVATIONE exequutionis. Obiect.5.

CVM aduersarij hoc loco iam videant,& suo ipsorum maximo incommodo experiantur, primum illud & præcipuum præsidium omni ex parte nostrum esse expressum,inquam,verbum Christi & Euangelij.Quod ille oportunè & importunè,sed tamen ferè semper ineptè citant,ingerũt,inculcant,tertio quoque verbo clamantes. Verbum Domini, verbum Christi expressum, sic habet, ita dicit,ibi,& ibi,vt sic rudi plebeculæ imponant,cum tamen nullibi,ad secundam propriè arcem, hoc est, ad Apostolicam interpretationem & obseruationem confugiunt. Quam etiam cùm à nostris præoccupatam inuenient, Paulo in omnibus fauente nobis (id quod ex vno eodem ipso docturi sumus, nullum alium citando interpretem) tunc demum in omnes se vertent facies. Interim tamen si libet, illud magnificè proponant. Obseruatio ab Apostolo tradita in explicationem & exequutionem catholici pręcepti Christi Domini,ab omnibus vt lex diuina est seruanda.

1. Cauill. ex obser. D. Paul. falsò accõmodata.

1. Cor. 11.

Quod & nos libenter audimus,illud tamen ferre non possumus,quod falsò illi subsumunt,diuum Paulum interpretando præceptum communionis sacramẽti Eucharistiæ in citatis Christi Domini verbis exposuisse,obseruandum illud esse sub vtraq; specie,non solis sacerdotibus, sed etiam laicis conuenientibus in vnum Dominicam cœnam manducare.Quod licet Corinthijs dictum sit, videtur tamen sub ratione communi omnibus Christi fidelibus accommodandũ: cùm ibi in vniuersum cõcludat Paul. q, quicunq; manducauerit panẽ hunc,& biberit calicẽ Domini indginè,reus sit futurus corporis & sanguinis Dñi,juxta illud quod in proximo capite proposuerat: Omnes vnũ corpus sumus,qui de vno pane & de vno calice participamus. Præsertim cùm huius capitis initio figuras veteris testamenti,vt baptismatis, sic cõmuniõis panis seorsum & calicis communes omniũ præmisisset.

Quã phaleratis & subdolis argumentationibus vtãtur aduersarij.

Phalerata profectò argumẽtatio,& quæ prima fronte imprudentem & incautum fortassis deciperet,sed solertẽ & exquisitè cernentem singula magis in nostra sentẽtia confirmet.Imò & quæ ipsorum auctorum fallaciss & fraudes prodst & manifestet iniquissimas.Potẽstne, vos oro Patres sancti, maior excogitari aut iniqua fraudulentia,aut fraudulenta iniquitas in citandis auctoribus, quàm istorum in citando D. Pauli breuem quandam pandectam?Cuius & vniuersum totius inuertũt institutum,& in paucis, quas illius adducunt,detrũcatis partibus, aliquid aut immutant,aut detrahunt,aut addũt, aut alio certè modo,sed cautissimè omnia deprauant,ne verus & germanus sensus elici ex citatis posset.

Aduersariorum fraudulẽta iniquitas in citandis auctorib.

Quod sit D. Pauli institutũ. 1. Cor. 11.

Neque mihi volo fidem adhiberi, nisi singula,quo proposui, ordine commonstrem.Primum quidem non esse Pauli institutum vel vt præcipiat, vel vt obseruet sub vtraq; specie, vt isti sibi fingunt,esse communicandum, facile perspiciet,qui diui Pauli progressum,& excursum à carceribus ad metam vsque fuerit persequutus. Nam cùm principio proposuisset eos: non laudans,quòd nõ in melius,sed in deteri⁹ cõuenirent Corinthij, tam postea eosdem reprehendens subiungit. Quod illis, conuenientibus in vnum iam non esset Dominicam cœnã manducare,id est, quòd non sic conuenirent in Ecclesiam ad augustissimum Eucharistiæ sacramentum manducandum, vt decenter & reuerenter pro eius dignitate, in qua Christus ipse verè cõtineretur,sumerẽt.

Quam reuerenter sumẽda augustissima Eucharistia.

Quod prosequutus tandẽ cõcludit cõminans,quòd sibi iudicium sumat,qui indignè sacrosanctam Eucharistiam sumpserit,non diiudicans corpus Domini,id est, non discernens diuinum hunc & spiritalem cibũ corporis domini, à prophanis quibusuis & corporalibus cibis aliorũ obsoniorũ,quę lautè & opiparè ditiores Corinthij parata coniungerent cum sanctæ Eucharistię sumptione:quã inter splendidas epulas & strenuas cõpotationes sibi seorsum præsumerent, neque expectarent

Corinthi. abusus à d. Paulo reprehẽsus.

rent ad communionem; sed potius spernerent & cōfunderent cęteros pauperiores. Quod vtrunque reprehendit Paulus. Arque hoc est eiua loci institutum, nimirum vt doceat Corinthios, quanta cum reuerentia & dignitate deberent, contrà quàm facerent ad tremendam conuenire communionem, in qua verè ipsissimũ Christi corpus manducaretur. Ad quod probandum induxit & retulit, vt à Domino acceperat, & eis antè tradiderat, ipsa eiusdem Christi Domini verba, quibus ille in mystica incruenti sacrificij cœna corpus & sanguinem suum confecir, & in pane ac calice sic cōsecratis verè & realiter fore disertiss. testatus est: Vnde velut consectarium Infert: quòd futurus sit reus corporis & sangulnia Domini, quicunque manducauerit panẽ hunc vel biberit calicẽ Domini indignè. Sic enim disiunctim melius intelligas ex lectione Græca, non vt Isti, qui fraudulenter disiũctionem mutant in copulationem: satis enim illis notum erat Græcũ exemplar, quod vnum se sequi perpetuò profiterur. Ad quod etiam in propositione, quam citant ex 10. cap. addiderunt (& de vno calice) quod pro ipsis facere videretur, detraxerunt autem, vel certè suppresserunt Initio periodi (vnus panis) quod nostram sententiam confirmaret: vt notam habeas istorum hominum impudentem & impiã temeritatem: Qua etiam vna fieri mysteria, quæ Paul. ex lege veteri refert initio cap. 10. in aliud longè diuersum ab expresso Pauli Instituto ineptiss. applicant. Nam cùm Paul. ea attulisset ad probandum vnam fuisse omnium vtriusque legis fidelium in spiritu fidem; & recepisse proindè omnes illos antiquos patres, sua etiam à Deo beneficia: nihilominus tamen eosdem ipsos ob patrata pòst scelera acriter diuino iudicio punitos esse: vt ideo deberent Corinthij propter similia crimina similem etiam vereri diuinam vltionem, qui fortassis nimium in sua fide & diuinis beneficiis confidentes, inde vitiorum impunitatem sibi pollicerentur: isti autem in hac impia fiducia Corinthiis multò magis impij, illa omnia ad sacramenta nouæ legis, imò & ad externa horum signa peculiaria coarctant: quasi velint antiquos illos omnes huiusmodi sacramentis iam tunc in lege vsos, quæ nunc primum in Euangelio Christus instituit. Debebat ergo tam insulsam istorum ineptiam cohibere trita illa & decantata in scholis de sacramentis doctrina, iis etiam obuia qui vel prima faciunt Theologię rudimenta. Quæ si ipsi non fecerunt, vt impudenter gloriantur; certè poterant legere repetita illa apud Paulũ eodem contextu verba, Escam spiritualem, Potum spiritualsm, Bibebant de spirituali petra. Quæ eos admonuissent spiritualium mandutationis & bibitionis per fidem viuam, quæ etiam ab omnibus Christianis in ipso baptismate fiunt, cum quo Paulus illa hic coniungit, vt eiusdem Instituti hæc tria esse Intelligeres, quemadmodum & nos supra in primo loco ad Interpretationem 6. cap. Ioan. quem & Lutherani admittunt, explicuimus. Quod si quis etiamnum Instet, significari verbis illis posse, velut in eius figura, sacram Eucharistiam, sanè vt hoc isti donemus, illud tamen duntaxat vnũ maximè efficiat insinuari hic Eucharistiæ beneficiũ collatũ vniuersæ Ecclesię in eius siue sacramẽto, siue sacrificio, sed tamen eo modo, quem ad vtrumq; supra in 2. & 3. obiectione declarabimus: ex decẽti vtriusque ratione & vsu, in ipsis etiam figuris significato & obseruato: Vbi lactẽtes paruuli neque manna, neque aqua indigebant, grandioribus verò sufficiebat vnum manna, antequam aduersus Dominũ murmurarent, vt intelligas quàm ineptè hic etiam distribuãnt vniuersale signum (omnes) Vides ergo quàm diuersum in citatis locis sit Pauli institutum, vbi longè aliud agit, quàm vt præcipiat ipse, vel à Christo præceptum obseruet, Laicis sub vtraque specie communicandum.

At dices, vt non hoc primario instituto Paulus intendat, satis tamen in discursu cap. xi notat, debere omnes communicare sub vtraque specie dum sæpè copulat panem & calicem, manducationem & bibitionem. Cui quidem obiectioni ita facilè respondemus: Primùm, quòd vsus sit D. Paul. hoc dicendi charactere ad denotandam sic magis sacramenti integritatem, siue hoc, siue illo modo, si tamen vtrobiq; decenter, vt 3. Obiect. exposuimus, fiat communio, vt more sacræ scripturæ dicatur non modo exponi totum pro parte quauis præsertim homogenia, vel distinctas species pro indefinito genere, vt nos suprà fusè docuimus de manducatione & bibitione siue spiritualiter, in vna in Christum fidé: siue sacramentaliter in eminenti sub vna specie sumptione, quemadmodum dicuntur: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, vt sic magis perfectum iustitiæ & totale desideriũ significetur: sed

Paulina lect. ad fidem Græcam.

Instit. D. Pauli. 1. Cor. 10.

Crassa aduersariorum ineptia.

Præoccupatio repulsionis.

1. Cauillus ex dictione 3. Paul. inepte cõiuncta.

Matt. 5.

etiam explicari velut in ipsas rei partes & notas, quod solum implicatur in totius virtute. Deinde verò, quòd huiusmodi omnes ambarum specierum copulationes accipiantur pro disiunctiuis. Id quod frequentissimum est in omni idiomate, præsertim vbi per schema illud dicendi, quod Grãmatici Zeugma appellãt, duobus coniunctis membris vnum aptè subnectitur ad vitandã tautologiã, & eius molestam repetitionem, quod aliàs vtrique seorsum connectendum erat. Cuiusmodi esse omnia hoc loco coniuncta à Paulo facile est obseruare. Vt ideo non ineptè Latinus interpres in prędicto figurato sensu omnia copulauit, etiam quæ in Græco disiunctim legebantur: vt in suprà citato: Itaque quicunque manducauerit panem hunc, & biberit calicem Domini indignè. Vbi Græcus habet, vel, Latinus posuit, &, fortassis vt ita magis exprimeret germanum sensum Pauli, & mysterium integritatis Christi, qui semper integer in eucharistia sumatur: quocunque illa modo communicetur, siue in alterutra tantum, siue in ambabus simul speciebus, vt ideo reus vtrobique corporis & sanguinis Domini & ipsius totius Christi esset, qui vel solum panem, vel solum calicem sumeret, & qui vnus & idem & panem manducaret simul & calicem etiam biberet, si vel hoc vel illud indignè faceret: Hæc ergo fuit Pauli intentio in hoc & reliquis vtriusque speciei coniunctionibus siue copulatis siue disiunctis, dum hic meminit communicationis: nihil minus attendens, quàm an hoc vel illo modo, & à quibus faciendum id sit. Quod si etiam num, nullo adhibito iudicio, vt solent, isti proteruè contendant, hæc illum attendisse: dicam tunc & fortassis nõ proteruiens, quod mihi liceret cum proteruis. Ex quatuor his positis à Paulo periodis primam copulatim esse intelligendam expressè de solis presbyteris conficientibus, quos imprimis decet, vt suprà satis probauimus, potatio calicis in participatione potius sacrificij, vbi max. cum missæ officio annunciatur & commemoratur mors Domini donec veniat: Quò potiss. spectans suprà dixisset Paul. Calix benedictionis cui benedicimus, (scilicet consecrantes) nónne communicatio sanguinis Christi est, vt ideo significent nonnulli ex sanctioribus & doctioribus patribus primam illam periodum: Quotiescunque enim &c. commemoratam à D. Paul. tãquam ex narratione euangelica & Christi, superioribus connectendam: secundã verò, quam modo explicuimus, vt Græcè etiam legitur, simul cum sequentibus disiunctim intelligi debere in vniuersum, in ratione magis communicandæ Eucharistiæ siue sub ambabus, vt congruit consecrantibus, siue sub altera tantum panis specie, vt expedit nõ consecrantibus, modò decenter siue hi, siue illi sumant tantum sacramentum, & pro dignitate corporis Christi, qui totus in vtrauis specie cõtinetur & integer, in eminenti illa alimenti spiritalis vnitate: vbi & secundum carnem comeditur, & secundum sanguinem bibitur, dum secundum seipsum totum potius sumitur. Vt ita & singulorum, quæ Paul. hoc 11. cap. dixit de digna corporis Christi communione, quam & in propositione & in conclu. manducationem tantum appellat, ad ipsam certè panis speciem spectans, habeatur aliqua ratio (quam ipse idem fortassis magis explicuit ad ritum, quem seruat E. R. dum ad Corinthios veniens cætera disposuit, vt hic illis pollicetur) simul & omnium, quę hactenus de decenti communionis modo tractata sunt explicetur consensus secundum veritatem Catholicam & fidẽ Ecc. Rom. in qua maximè cuncta consona sibi inuicem sunt. Ad quam quia non exigunt neque interpretantur aduersarij superiora & difficilia intellectu cætera, quę Paulus secundum sibi datam sapientiam in epistolis suis multa scripsit, fit, sicuti de istis iam olim prophetauerat Romanorũ Pontificum primus, & totius Ecclesiæ vicarium Christi caput, vt ea omnia indocti & instabiles deprauent, sicut & cæteras scripturas ad suam ipsorum perditionem, vt etiã citatum ex Cor. c. 11. vnde ineptissimè & falsò, vt satis probauimus, illi colligunt: præceptum communicandi populum sub vtraque specie obseruatũ à Paulo ex Christi institutione & exequutione. Sed hoc fortassis loco aduersarij vel stimulis propriæ conscientiæ tandem cõfossi, dissimulabunt 11. cap. & cùm inde nõ liceat, quod intẽdebant efficere satis, iã retrocedentes decimũ eiusdem epistolæ caput obiicient, vbi Paulus Corinthiis vsum calicis concedere videtur: dum inquit: Non potestis calicem Domini bibere & calicem dæmoniorũ. At verò quid hic Paul. intelligat, satis ipse subindicat, in interpretationem dicti, continuò subdens: Non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum, mensam pro altari accipiens; ad id spectans quod

Copulata pro disiũctis.

Fieri reũ corporis & sanguinis Domini etiã sub vna specie.

Præoccupatio proteruæ instantiæ.

Germana intelligẽtia dictorum. S. P.

1. Cor. 11.

Dam. li. 4. orth. fid. c. 14.

Ad quam regulã & Paul. interpretandus sit.

3. Cauillum ex phrasibus Paulinis præ ne exposita tis.

1. Cor. 10.

Sacrificij participatio maxi. notatur. 1.Cor.10.

quod paulò antè dixerat: Nónne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Quibus velut peculiaribus phrasibus non tam sacramenti communionem, quàm ipsam sacrificij participationem, quouis ea modo fieret, etiam in solo esculento, videtur notasse Paulus. Nam cum hoc 10 cap. de sacrificij participatione potius loquutum, contra quam in prox. 11. vbi magis de sacramenti communione ägere dicas, ex ipsius instituto euadit manifestum. Cùm enim initio cap. 8. instituisset reprehendere Corinthios, quòd non se abstinerêt ab idolotitis, in quo viderentur participare sacrificio idolorum, illud deinde institutum prosequutus est, vsque per totum hoc 10. caput. Atque cùm aliis rationibus comprobasset in præcedentibus non conuenire tale quippiam fidelibus. Iam nunc vltima & potissima ratione constabilit id: nempè, quod participantes sacrificiò idoli, indignos omnino se redderêt participatione sacrificij Domini. Quòd superioribus verbis dicere intendebant, proptereà sanè quòd nequeat ambæ istæ participationes simul consistere, vt ipse idem pòst explicatius tradit. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas lucis cum tenebris? Quæ autem conuêtio Christi ad Belial? Sed ilicò mihi

Præoccupatio res expulsonis.

dices: Eodem res recidit. Nam & participatio sacrificij, & communicatio sacramêti idem sunt, vt, inquam, re ipsa subiecta idem sint, rationibus tamen propriis distingui, & à se inuicem, neque absq; mysterio, etiam in eodem ipso subiecto cõsideratione secerni, ex 3. & 4. locis superioribus satis facile fuerit colligere. Quãobrem cùm in sacrificio calix ipse & sanguis emineat, & velut potiores obtineat partes, ideò etiam hic Paulus ipsius calicis & sanguinis prius & potius, quàm panis & corporis nonnunquàm videtur meminisse, ceu quodam vniuerso ordine, sed tamen aptissimo ipsius intentioni & mysterio, quod ipse etiam Lucas significasse videtur, dum calicis bis meminit mirificè. Quodque nos libenter nisi molesti essemus, & longiores in vtriusq; verbis diligẽter expensis obseruaremus. Sed his in commodius tempus, vbi de sacrificio Missæ disputabitur, dilatis, id quod præsentia est negotij, & omnem dirimit controuersiam dicamus: nimirum ex Paulo non consecrantes dici optimè posse,

Bibere calicem Domini dictũ.

Bibere calicem Domini, singulari phrasi, dum sacrificio Domini congruo sibi vt diximus modo participant, etiam sub vna

tur à B. Paul. etiam communicantes sub vna panis specie.

duntaxat panis specie communicantes, non modò omnes simul in communi Ecclesia, sed etiam singuli, vt infirmi, seorsum in propriis domibus. Quemadmodũ apertissimè apud Paulum hoc ipso loco Corinthij dicuntur bibere calicem dæmoniorum, dum eorum sacrificio, in quo calicis eminet maximè ratio, participabant, comedentes vel in cõmuni macello emptas, vel in priuato cõuiuio appositas, quas nouissent ex infideliũ relatione esse idolis immolatas carnes. In quo illos reprehendens Paulus, tanquam ita bibentes calicem dæmoniorum, & participantes eorum mensa, quòd qui edunt hostias participes sint altaris, asserit non posse eos bibere calicem Domini, & eius mensæ participes esse, hoc est, nõ posse eos hostiam illam corporis Christi in altari benedicto, & cum cæteris solennibus missæ ritibus à sacerdote consecratam, & oblatam dignè, vel sub altera panis specie comedere. Atque ita demum experiuntur aduersarij dum firmissimam Ecclesiam Romanam petram non minus frustra quàm impiè nituntur concutere, quàm verè illud sit dictum. In durum lapidem quisquis sua spicula torquet, in caput ipsius sæpe retorta

Recollectio concertationis.

cadunt. Eant iam nunc isti, & alios quærant, si inueniri possint, Apostolicos locos: quos in impiam ipsorum hæresim, quanta possint calliditate deprauẽt. Sic enim magis illorum impietatem manifestam futuram speramus, cùm certi simus semper atque vbique pro nobis potius stare Paulũ. Id quod etiam nos docturos profitemur, vt in priore epistola ad Corinth. satis docuimus, nullam obseruantiam præcepti communicandi populum sub vtraq; specie traditam: sed vbi potiss. ac solum reprehensos à Paulo Corinth. xi. quidem capite, quòd nec reuerenter, nec decenter, sacratissimam Eucharistiam (dum illum cœlestem cibum prophanis ipsorum & opiparis comessationibus ditiores cõmiscebant & præsumebant spretis pauperibus) communicarent pro dignitate tanti sacramenti, in cuius vtrauis specie totus ipse Christus contineretur: quod ex eiusdem Christi explicitè narrata consecrationis ratione comprobatur. Decimo autem cap. quòd non possent bibere calicẽ

S. Pau. institutum. 1.Cor. 10.

Domini, & eius mẽsæ participes esse, sanctissimum Christi corpus in altari à sacerdote solenniter consecratum manducantes qui biberent calicem dæmoniorum, & eorum mensæ participes fierent, dum carnes comederent vel emptas in macello, vel

lo, vel appoſitas in conuiuio,quas ex infidelium relatione nouiſſent Idolis Immolatas.quod qui edunt hoſtias participes ſint altaris, atque ita viderentur iſti participes fieri idolorum & ſocij dæmoniorum. Vnde ſatis liquet has & ſimiles omnes phraſes Paulinas, vbi in communione ſanctæ Euchariſtiæ vel calix, vel ſanguis, vel bibitio exprimitur, veras etiã ex ipſo Paulo eſſe,& aptas in ea quæ populum decet,ſub altera panis duntaxat ſpecie communione,ſiue in participationem ſacrificij,ſiue in communicationem ſacramenti corporis Domini.

Perpetua concordia Apoſtolorũ & Eccleſiæ Romanæ.

Vides ergo quàm mirificè & diuinè Paulus cum Petro, & Petrus cum Paulo: Apoſtolus cum Eccleſia Romana,& Romana Eccleſia cum Apoſtolo ſemper & vbiq; conſentiant. Vt appoſitiſsimè dixeris hoc loco: Quos Deus coniunxit homo non ſeparet.

¶ EX CONTINVATIONE obſeruantiæ. Obiect.6.

Aduerſar. inepta, & inanis diligentia.

POSSEMVS hoc loco, velut in munitiſsima & ſublimi diuinĩ verbi arce procul ab omni periculo poſiti conquieſcere ſecuri, & indè tumultuantes aduerſariorum turmas deſpicere, irridentes dicam an dolentes? Niſi quòd ab omni prorſus expulſi diuino præſidio,nec ſic conſiſtant, ſed audeant etiamnum (ô vanas hominum mentes, ô pectora cæca) fremere gẽtes,& populi meditari inania, adſtare Reges terræ, & principes conuenire in vnum,aduerſus Dominum, & aduerſus Chriſtum eius: comminiſcentes quaſdam quas appellant centurias,vndecunque non tam laborioſo ſtudio conquiſitas,quàm impio animo ſibi confictas, nõ modo vt his velut prę́ſtigiis imperitę plebis oculos capiant,ſed etiam vt minus cõſiderantium animos obruant multitudine,cùm nequeant pondere exemplorum. Quò vel ita, quod enituntur videantur tandem certè ſuperficie tenua efficere: Iã inde vſque à temporibus Apoſtolorum per multos annos continuata temporũ ſerie conſeruatam conſuetudinem communicandi ſub vtraque ſpecie omnes & ſingulos Chriſti fideles: atque in illã ſententiam corroborãdam mirum eſt quàm miſerè ſeſe torqueant,nullum non mouentes lapidem,nihil intentatum relinquentes,nihil intactum. Hic iam ferè ſui obliti,& diſsimiles,quæ aliàs reſpuere impudenter ſolent,& nihili facere,laudant,amplexantur,exoſculantur, non modo æcumenica,ſed & prouincialia concilia, ſacrorum doctorum monumenta, antiquorum ſcripta,recentiorum placita,Eccleſiaſticas hiſtorias, ſanctorũ martyrologia,gẽtiũ & populorũ ritus,Eccleſiarũ & reſplorũ cæremonias,& quæ nõ?Sed ea, & ex illis tantũ partibus, quæ pro ſe facere aliquatenus, vel leuiter ex voculæ alicuius occaſione videantur. Quod ſi iidem autores in aliis operibus, aut in eiſdem alibi apertè & diſertè noſtram ſententiam cõfirment,vt ſemper faciunt, non verentur illicò acclamare,eſſe adulterina opera,eſſe appoſititia mẽbra, eſſe interiecta verba, & cætera huiuſmodi non minus impia, quàm temeraria iſtorum familiaria dicteria. Sed & in illo ſuas magis commendant,& illuſtriores reddunt temeritatem & impietatem, quòd ſiqua ſint,vt ferè innumera ſunt, ſuperioribus citatis ab ipſis ſimilia, imo & multis illorum magis auctentica, quæ ex inſtituto & profeſſo S. Rom. Eccl. ſententiam & conſuetudinem decernant, confirment & vſurpent: horum & conſimilium in vniuerſum auctoritatem omnem peſſundant prorſus & eleuant,nihil iam penſi habentes, an eadem,& eoſdem auctores in ſuperioribus approbarint. Sic demum impius, vt luna, mutatur. Sed ô,ſi mihi liceret in ſingulis locis in quibus iſti nituntur, parumper immorari,docerem facilè, diuina gratia, vt in Euangelio & Apoſtolo fecimus,eorum dicta,qui magis auctentici ſunt non modo non aduerſariorum parte aliqua hæreſim adſtruere: ſed deſtruere potius & penitus euellere: contrà verò ſententiam noſtram magis confirmare,& cõſtabilire vndiquaque. Verum ne in immẽſum creſceret opus, in quo iam videmur tantorum audientium benignitate abuſi, trahente nos materia,cogimur hoc inſtitutum in aliud tempus differre. Illud tamen in vniuerſum notatum velim, quod ſapienti ſatis fortaſſe fuerit: ad eas rationes & regulas, quibus nos freti Euangelium & Apoſtolũ interpretati ſumus,poſſe facilè quemuis eorum orthodoxorum, quos iſti citant,ſentẽtias examinare,& ad rectam reducere veritatis catholicæ normã. Ex quibus,dum illi ad Euãgelium & Paulum alluderent, eoque eadem fermè verba & phraſes aut ſimilia vſurparent, vt ſic magis eum ſcriptura concordarent, occaſionẽ ſumpſerunt aduerſarij,vt in ſacris literis,ſic etiã in doctoribus,nõ tã vt ipſi miſerè fallerentur,quàm vt alios impiè fallerent ſuis plauſibilibus promiſsis fallaces

Eccle.27, b.

Generalis ratio examinandi dicta S. Doctorum.

2. Cauillus ex ficta cõtinuatiõe conſuetudinis.

Aduerſa. temeraria inconſtantia.

fallaces Syrenæ. Sed cùm satis suprà istorũ prauos & impios animos in citãdis, & deprauandis sacris literis, quæ in prõptu om nibus sunt, & quorũ verba velut in nume rato habẽtur, ad meridianũ solẽ cõmonstrauerimus, quis dubitabit de illorũ iniquissima licẽtia in subuertẽdis antiquorũ scriptis, quæ apud paucos habentur edita, aut etiã oĩno confingendis, quæ nõdum in lucẽ publicata dicantur. Verũ quia euidentiora sunt huius fraudis & frequentiora argumenta, quàm vt in ea detegenda, præsertim apud tantam coronam, insumendum amplius sit aliquid temporis, ad consuetudinem transeamus, quam illi importunè obtrudunt. Nam vt ingenuè fateamur aliquos laicos aliquando in aliquibus locis communicasse sub vtraq; specie sacram Eucharistiam: id tamen videtur non fuisse Catholicum & commune vbique ac semper omnibus obseruatũ, sed ab aliquibus paulo religiosioribus neophytis, volentibus Christianismũ coniũgere cum Hellenismo (vbi de sacrificio Idoli participabant omnes vel paruuli, etiam in libaminibus) nescio an dicam violenter vsurpatum, certè (vt pleraq; alia in vsu tanti sacramenti non satis illo digna, vt pòst dicemus) permissum à superioribus blanda quadam materna indulgentia erga eos tunc primum de gentilitate conuersos, & in fide Christi recens natos, qui tanquam infirmi, infantes lacte nutriendi erant. Quinimo etiam eorum imbecillitati donandum videbatur, vt qui efflagitassent, calice etiam participarent: nè molestius ferrent eius priuatione, fortassis suspicantes, ex ignorantia mysteriorum Dei melius secum actum apud Gentiles in participatione sacrificij: vbi ambabus eius partibus participare licuisset. Quare in nullis Hebræorum Ecclesiis vnquam legitur tale quid commissum: quòd isti ex paterno ritu faciliùs abstinerent à participatione libaminis in sacrificio. Quos tamen credibile est: vt erant prochiues ad idolatriam & ad gentium ritus: hoc ipsum in sacrificio Christi postulaturos quotidianis velut cõuiuiis fuisse, nisi ipsi obseruãssent sub vna panis specie & duos illos discipulos in castello Emaus, ac Iacobum in Hierusalem ab eodem Christo post resurrectionem communicatos, & promiscuã plebẽ ab Apostolis conuocatã ad frangendum panẽ, simul & eos docuissent Petrus, Ioannes, Iacobus, & alij Apostoli circuncisionis, in sacratissima sumẽda eucharistiæ populũ, licet particeps

Aduersa. prauitas iniqua in citandis auctoribus.

Vnde consuetudo cõmunicãdi populum sub vtraq; specie.

Hebræorũ Ecclesias sub vna panis specie cõmunicasse ex vsu christi, et Apostolorũ. Luc. 24. ex Chryso. Aug. Beda ex Hebræ. Euãg. Mat. Hie. Act. 2. 20. 17.

Præstãtia cõsuetud. Rom. Eccles.

Miracula in vna panis specie.

tacitè fieret sacrificij, potius tamen nouę legis cõmunicare sacramento. In quo pro illius in vno Christo vnitate eminenti, cõgrueret vna panis magis species, & aptæ significatiõi, & plenę efficiẽtiæ. Quo etiã velut solidiori cibo, & ipsi eidẽ Gẽtiles in suis Ecclesiis, iam grandiores in intelligendis religionis abstrusioribus mysteriis facti ex Pauli, Barnabę & aliorum ad Gẽtes Apostolorum instructione, qui decenter vsi fuerũt, religiosè abstinuisse omnea videntur perpetuò à potu & vsu calicis in cõmunicando sacerrimum corporis Domini sacramentũ. Quamobrẽ si consuetudinis adeo habenda est ratio, vbi de intẽtione diuina satis cõstat, consuetudini cõ suetudinem opponimus: sed, nescio an dicã, humanæ diuinam, permistæ consultã, indultæ legitimã, tẽporariæ perpetuã, particulari vniuersalẽ, atq; proinde verè Catholicã. Quæ licet ex iis quę supra in vniuersum obseruauimus satis sapienti & fideli videri possint asserta, nihilominus tamen cõprobaremus iã nunc facilè singula separatim mẽbra, si nobis daretur nostras etiã contexere centurias. Verũ quia non modo id longũ esset, sed etiã superuacaneum, pręsertim apud viros in Ecclesiastica historia versatissimos, ac proinde molestum, & eò magis, quòd in aliis plus æquo simus immorati, prudentes supersedebimus nunc tẽporis, cõmodius expectãtes longiori conficiendæ historiæ. Contẽti interim vel obiter annotasse: Primùm quòd miracula: quæ ferè innumera ex omni ætate à Christo passo leguntur auctẽtica, in quibus a aut huius viuifici sacramenti cõmunio aliquibus non consecrantibus b diuinitus ministrata narratur, b aut in eo cõtenti corporis & sanguinis Domini veritas dubitantibus miro specimine edito sæpe comprobata refertur, c aut diuini iudicij vindicta indignè sumentibus manifesto & acri supplicio subinde inflicta recensetur, semper in altera panis potius specie omnia facta obseruemus. Deinde vero quod in vna panis specie reseruatã sacrosanctã Eucharistiã, vt olim in arca fœderis solum manna sine aqua; perpetuò nõ modo legamus, sed ex ipsis d vasis, hoc est columbis, turribus, ciboriis, & aliis capsis in vsum hũc antiquit[us] fabrefactis, velut e cunctis tãgam[us], vbicunq; eius obseruãdę aut ritus aliquis annotatur aliquãdo cõcessus apud priuatos pro quadã pia & ardẽti illorũ deuotiõe secũ illã transportãdi, e vel in proprias domos pro familiari, præsertim persequutiõis tẽpore, cõmunione vel ad

a Theo. et Beda Matth. 14. Hiero. in la. Greg. ho. 37. Be. in vi. S. Vil. Pal. in vit. Macar. &c.

b Greg. li. 1. & 3. dial. Ioa. in vita Gre. lib. 2. Euagr. li. 4. c. 16. Ec cle hist. Alexa. Hal. 4. par. Theo.

c Cyp. ser. de Lap. 4. exem. Amph. in vit. Bas. in vit. S. Sit i. vir. S. Bern. &c.

Reseruatio in vna panis specie.

d Gre. Turo. de mar. c. 85. Cõs. Bar. 3. In decr. 4. Buca &c. e. Tert. li. de pud. & de cor. mil. Hier. Apol. cont. Iouin. & ep. ad Rus. 12. Conc. Tol. c. 14. &c.

f Ambro. I funer. Saty. 3. Brac. cōc. c. 5. Dion. Ale. In Serap. &c. g. Cōc. Arel. de cōs. d. 2. c. qui. In Act. co. Cōst. 5. et 3. Brac. cōc. c. 5. &c. h cō. Rem. de cōs. d. 2. c. peruenit. Concilliū. Vuor. Later. sub Innocen. 1. Tol. 11. c. 11. Euseb. Eccle. hist. li. 5. c. 22. ex Iren. Beda in vit. Vul. & Hibd. Pau. i vit. Amb. &c. i. Concil. Const. 6. c. 32. Cas. c. 3. a Matis. c 6. 1. Tol. c. 14. &c. Ecc. hist. Eus. lib. 6. c. 34. Soz. lib. 8. c. 5. Thed. lib. 5. c. 18. Nic. li. 17. c. 23. k Tert. de or. August. ser. 32. Hist. Trip. li. 9. c. 20. &c.

f longa itinera & nauigationæs pro veris amuletis ex collo ſæpe ſuſpenſis,ſiue mos vetuſtus celebratur ex Chriſti & Apoſtolorũ diſpenſatione ſemper cuſtoditus apud communem Eccleſiam,g tũ pro decenti omnium & pio ſic ibi verè præſentis Chriſti cultu & adoratione, tum pro ſacramẽtali cõmunione corporis Chriſti h tam extra Eccleſiam peregrinorum & infirmbrum,i quàm intra Eccleſiem Laicorum omnium & non confieientium. Quibus mos antiquus, & celebris olim fuit ritus,k vt vniuerſi viri communicaturi,manus ſuas prius abluerent,& vniuerſæ coniuges mundum linteolum Chriſti corpus excepturę haberent.Norunt periti rerum Eccleſiaſticarum, quò in ſingulis iſtorum alludã,quoſq; fontes velut intẽtis digitis cõmonſtrem.Vnde ſibi quiſque haurire facilè poſſit & nõ obſcurã ex illis Deī voluntatẽ,& ſolennẽ ex his Eccleſiæ obſeruantiãin cõmunicãdis nõ cõſeerantibus ſub altera panis potius ſpecie vt integro & perfecto ſacramento.Vt ideo iure ac optimè S.R. Ec. cæterarum omnium caput & magiſtra ſemper ferualſe dicatur celebrem hanc communicandi populum conſuetudinem tanquam legitimam,catholicam,& ex Chriſti Apoſtolorumq; traditione & praxi profectã. Nam tametſi aliquando vel ex recẽti nec ita firma Gentilium neophytorũ religione,vel ex ęmulatione quidẽ Dei,ſed non ſatis ſecundum ſcientiam,vel ad deprehẽdendas & ſedandas ſubortas interim hæreſes fuiſſe ab aliquibus, & quidem fortè cum Prælatorum diſpenſatione interceptam legamus: ſed tamen tunc etiam tẽporis animis vſque retentam vel ex eo manifeſtiſsimè conſtat, quòd vniuerſus populus, nullo impulſore, cùm primum potuit, ad priſtinam velut veram, legitimam, & catholicam, ſibique aptiſsimam, & religionis pietati maximè congruam lubentiſsimè redierit. Vt ſimul intelligas, & quàm ineptè ac iniquè aduerſarij quærant,quo tempore,& qua authoritate fuerit introducta adultos populi ſub vna panis ſpecie cõmunicandi cõſuetudo:& quàm bene ac piè œcumenicũ Conſtantiẽſe Concilium(cui reliqua pôſt omnia optimè concinunt) illam tanquã catholicam laudauerit, & diutiſsimè obſeruatam pro lege habendam,quam non liceat reprobare, aut ſine Eccleſiæ authoritate pro libitu mutare,ſtatuerit. Contrà ſentientes verò, & pertinaciter oppoſitũ aſſerentes (vt noſtri hactenus fecerũt aduerſarij) tanquam hæreticos grauiter puniendos decreuerit.Atque ita tandem ſatiſfactum pro noſtra virili parte ſit propoſito primo articulo.

¶ DE RELIQVIS QVAtuor Articulis.

De 1. art. ETSI quatuor reliqui articuli fortaſſis longiori diſcuſsione indigent:attamen quia per temporis anguſtias non licet diutius in eorum examinatione nobis immorari, accuratiore diſputatione ad alios aut in aliud tempus dilata, nunc dicemus obiter & nos de ſingulis, ne vllus intactus videatur relictus,quatenus ex ſuperioribus cuiuſque deciſio haberi poſsit & definitio.

De 2. art. RAtiones,quibus ſancta Romana Eccleſia adducta fuit, vt communicaret laicos atque etiam non celebrantes ſacerdotes ſub vna tantum panis ſpecie,cùm nitantur & ratione myſterij & decentia diſpenſationis ſacramenti Euchariſtiæ,ita retinendæ mihi videntur, vt nollem abſolutè & ſimpliciter populo calicis vſum permitti, vt ex reſponſionibus ad 2.3.& 4. Obiect.conſtat.

De 3. art. QVod ſi honeſtis & charitati Chriſtianæ conſentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi vel regno calicis vſus ſacroſanctæ ſynodo videatur,id tum etiam ſpiritui ſancto viſum iri certò credam: cum alioquin multa & magna incommoda perhorreſcerem, & vererer inde conſequutura, cuiuſmodi quamplurima in vſu calicis contigiſſe nefanda ipſis Huſsitis eorum hiſtoriæ luculentiſsimæ teſtantur. Quinimo timerem ne illi regno ſimile quippiam accideret ei quod Hebræo populo non contento ipſius Mãna,huius cœleſtis panis figuræ omne delectamentum & omnis ſaporis,eſus etiam & potus,pro vt quiſque credebat,ſuauitatem in ſe habentis,obmurmuranti ac poſtulanti:præterea potum vſuueniſſe legimus conceſſa illis de petra aqua contradictionis.Itaque ſi illis calicis vſus concederetur,non id ſimpliciter & abſolutè faciendum exiſtimo,ſed ſub illis conditionibus, quæ in compactatia inter Concilium Baſilienſe & Boemos expreſſæ ſunt. Hoc tamen magis explicito,quòd crederent illi & profiterentur,id ſibi ſola potius materna ſanctæ Eccleſiæ Romanæ indulgentia conceſſum, non autem lege Chriſti diuina mandatum,vt ex 1.2. 3. 4. liquet locis.

Cum

De 4. ar. CVM in sacramenti ratione panis ipse emineat, vtpotè in quo tanquam in cibo magis significetur ratio alimenti præsertim spiritalis & gratiæ, ac proinde calix ipse etiam si per se quidem non minus sacramētum sit quàm panis consecratus: attamen in sacramenti & communionis vsu cùm ille pani, magis quàm potus esui subordinari videatur propter eminētem illam alimenti spiritalis in pane significatam vnitatem, effici inde quoque videbitur, vt calix etiam sacramentalis rationem in communione, quoad eius vsum obtineat, & eatenus vnum subordinatione cum pane euadat: atque ideo nō minus sumat, qui sub vna tantum panis specie hoc sacramento vtitur, quàm qui sub vtraque, quo ad rem ipsam sacramenti non modo contentam, sed etiam significatam ex opere operato, etiamsi ex operę operātis sacerdos dum in participatione sacrificij celebrās vtramq; sumit maiorē gratiā in posterioris, & calicis sumptione acquirere possit quandoq;: id tamē est per aliud à ratione sacramēti, vt ex 2.3.4. & 5. locis sit manifestum.

De 5. art. QVANDO verò Eucharistiā, Patribus dicitur cibus grandium, & eorū qui credere & cognoscere possint sub tanto mysterio se corpus Christi manducare, & ipsum adeò Christum sumere, vnde mirificè viuant in æternum, si digna tanto beneficio adoratione, corde contrito & pœnitenti, ac decenter præparato, illud susceperint: Ideò tantum abest, vt necessarium sit diuino iure paruulis infantibus tremendum hoc porrigi sacramentum, vt opt. S. E. R. maiorem quàm ad pœnitentiæ sacramentum expectet in recipientibus discretionem, qua non modo bonum à malo, sed etiam à prophanis & communibus epulis sacrum hunc & diuinum cibum discernant, & decenter reuereātur. Quibus interim sufficit, quòd vnusquisque fidelium corporis & sanguinis Dommici, tunc etiam particeps fiat, quando in baptismate membrum efficitur Christi. Vt ideò non sit hic attendendum, an aliter olim in aliquibus locis vsurpatum sit paulò religiosiore obseruatione. Siquidem multa rudimenta nascentis Ecclesiæ ex paternis & vsitatis siue in Hebraismo, siue in Gentilismo ritibus permissa sunt, pro illius temporis ratione, quæ pòst in melius mutanda venerunt. Quæ tamen omnia ex superioribus sex locis 1.attic.funt dilucida, magis etiam ex ipsa disputatione. Quam totam & hæc ipsa, & omnia mea, vt me ipsum, iudicio & correctioni Sanctæ Rom. Eccl. & huius sacrosanctæ Synodi submitto, & omnino subiicio prudens: nihil assertum volens, nisi quod, & quatenus illi asserendum videatur, simul & vobis Patres sacratissimi in quibus Spiritum sanctum veneror & obseruo. Qui cum Patre & Filio viuit & regnat Deus, per omnia sæcula sæculorum. AMEN.

De consec. dist. 4. c. ita Dominus.

¶ CONCIO DOCTORIS PETRI FONTIDONII, *Hispani, Segobiensis, Theologi, Illustrifs. ac Reuerend. Petri Gonçalez de Mendoza, Episcopi Salmantini, habita ad sacros sanctam Synodū Tridcnt. Dominica Sanctissimæ Trinitatis Vigesimaquarta Maij.* 1562.

Absque Synagogis facient vos. Io. 16.

SI cum rudes, & populares homines, Euangelicis præceptis instituendi, & amore virtutis inflāmandi sunt, à magnis etiam, & excellēti ingenio atque doctrina viris in ipso statim concionis ingressu atque vestibulo diuini numinis fauor implorari consueuit: quanto maiori ratione, hodierno die, & mihi in hoc theatro sapientiæ, & apud Ecclesiæ principes, & de re omnium grauissima & difficillima dicenti, omnia erunt inuocanda cœlestia patrocinia, & diuinus animorum medicus, atque magister Christus, precibus erit sollicitandus: vt illos in nobis spiritus ad dicendum accendat, quos huic tantæ prouinciæ videt esse necessarios: quos vt facilius obtinere valeamus, illius matrē sanctissimam, virginem Mariam, solitis illis officiosissimis, iucundissimisque angelicę salutationis verbis interpellemus, dicentes: Aue Maria.

CVM nihil sit præstantius amabiliusq́ue veritate Illustrifs. Legati, Reuerendissimi Patres, cuius amore incensi & inflāmati mortales, nullis vt eam assequerentur laboribus parcendum, sed vota studiáque omnia illi consecranda, imò totas suas ætates plerique in eius inuestigatione conterendas iudicauerint: mirum profectò mihi sæpe videri solet, vnde tam subitò contra veritatem tantū odium exarserit, vt cuius tanto studio & cupiditate antequā esset inuenta, homines tenebantur,

tam in lucem iam æditam,tam acerbo & intestino odio prosequerentur. Neq; enim Christum seruatorem nostrum, vitæque magistrum alio nomine perditi & profligati homines tam acriter insectati sunt, quàm quòd cùm ipse veritas esset,se veritatē appellauerit,& veram rectè sentiendi optimeque viuendi vitam innocentissima vita & cœlesti sapientia mortalibus patefecerit: neque quidpiam aliud contra illius discipulos, acerrimos veritatis patronos, veterum tyrānorum carnificinas, quàm odiū veritatis armauit. Quòd si veterem etiam rerum gestarum memoriam iam inde ab initio ad hæc vsq. nostra infœlicissima tempora repetamus, inueniemus planè & veritatem ipsam inuisam semper fuisse mortalibus,& eos qui illius causam patrociniumque susceperunt, & publico odio conflagrasse,& impios cōtra se sceleratorum hominum animos,armáque mouisse. Hinc prophetarum fuga,exilium,cruciatus,interitusque promanarūt. Hinc videas Michæā odio habitum, Hieremiam in carcerem teterrimum detrusum, Heliam sanctissimum virum à perditissima fœmina indignis modis vexatum, Zachariam Ioiadæ filium lapidibus obrutum, Esaiam serra confectum crudelissimè trucidatum, cœlestemque illum præconem Ioannem Baptistam obtruncatum, eiusque caput venerandum impudentissimæ saltatrici tanquam impudentiæ præmium atq; mercedem exhibitum. Sed nihil mirandum est: pugnat enim veritas cum hominum sceleribus, cum ambitione,superbia, auaritia, cum omni genere improbitatis bellum gerit,tot habet hostes quot vitia: tū verò principē ipsum, mendaciiq; parentem dæmonem sibi infensissimum. Quo fit vt non potuerit dignitatem suam citra puluerem & sanguinem conseruare. Acerrimos igitur perpetuò & innumerabiles hostes,paucissimos verò patronos & defensores adepta, sic semper infestas & inimicas mortaliū mētes experta est, vt mihi quidem totum penè orbem contra veritatem pugnasse, & odium simul cum illa natum & educatū, eius semper socium atque comitem extitisse videatur. Etenim antiquis temporibus ante aduētum Christi fœlicissimum, cùm homines nō expressam aliquam veritatis imaginem,sed quasdam illius vmbras,vestigiaque sequerentur, non tamen defuerunt qui illas etiam vmbras & odio haberent, & acerrimè insectarentur. Nam si qui tum magni & excellentes homines virtute atq; sapientia floruère, qui veritatis amore flagrantes,illius vindices & assertores esse voluerunt, ij planè cæteris inuisi,multis sæpe incommodis, & contumeliis affecti sunt: sed cùm non satis essent ad illius defensionem animati; qui honorem vitamque suam illius dignitati anteferendam ducerēt,molles & delicati patroni,eius causam turpiter prodiderunt. Vexata ergo tunc, afflicta,& exagitata veritas,cùm nullum locum in terris in quo respirare, nullum certum domicilium,nullam sedem tectam satis atq; munitam inueniret,in qua dignitatē suam illæsam, & inuiolatam contra hominum insidias conseruaret: quemadmodum incorruptissima illa virgo iustitia, relictis tribunalibus iudicum,in cœlum: sic veritas destitutis Gymnasiis philosophorum, cœtuque hominum, In supernas sedes,in gremium,sinumque diuinum,vnde fuerat egressa,commigrauit. Totus igitur terrarum orbis densissima quadam & flagitiorum & Ignorantiç caligine circumseptus, luce & splendore veritatis orbatus, in tenebris versabatur,quousque confecto iam atque decurso illo temporis spatio,quod diuina bonitas afferendæ hominū libertati, implendisque suis pollicitationibus, promisisque præfixerat: filium vnigenitū, hoc est ipsam veritatem humana carne indutam, mortalique conditione natam legauit ad terras: quæ hominum animos à tenebris errorum, ad veritatis lucem: à turpissimis moribus, ad honestam vitam: à miserrima seruitute,ad dulcissimam libertatem: à cupiditate rerum abiectissimarum,ad cœlestium ac diuinarum contemplationem,amoremq; traduceret: quæ deorum simulachra è fanis expelleret: quæ templum illi sanctissimum consecraret: quę aram non iam hominum vel animantium, sed suo ipsius sanguine madentem erigeret: quæ iter mortalibus ad immortalitatem, veramq; religionem velúti digito commonstraret. Sed ô cæcas atque peruersas hominum mentes, quæ non modo tantum, tamque præclarum Dei beneficium non agnouerunt,sed ingratissimè repudiarunt: & nō repudiarunt modo,sed inaudito quodā odio prosequutæ,acerbissimis opprobriis,& crudelissima morte ipsam veritatem affecerūt. Nam cùm ob diuturnam errandi consuetudinem, homines suis iam tenebris gauderent, & delectarentur, non poterant tantum veritatis lumen sustinere: & quemadmodum qui diu in tenebris iacuerunt,

Ioan. 14.
3. Re. 22.
Hier. 38.
3. Re. 19.
2. Para. 24.
Gala. 4.

cuerunt, ab illis extracti, splendidissimam lucē solis, sine grauissima offensione ferre non possunt, sed illius suauissimo, & cādidissimo splendore vehementer offenduntur atque cruciantur: sic illi veritatis lucem sese vltrò illorum animis inferentem, sed tamen cum eorum erroribus, cupiditatibusque pugnantem turpiter reiecerunt: multoque magis homines in eā sæuire cœperunt, cùm eam magis amare, & venerari debuissent: nulloque tempore tantum odij & persecutionum incendiū contra veritatem est excitatum, quàm eo quo illa magis cœpit de mortalibus bene mereri. Testes sunt contumeliæ, maledicta, cruciatus, mors; acerbissima Christi. Testes sunt carceres, catenæ, æquulei, ignes, gladij, crateres, secures, laminæ ferreæ, reliquaque tormentorum genera, quę tyrannorum crudelitas contra veritatis propugnatores excogitauit. Cùm ergo hęc omnia Christus vitæ magister secum tacita mentis cogitatione perpēderet, cùm videret calamitosom illud, tristissimumq; suæ mortis tempus instare, cumq; tota illa acerbissima malorū tragedia, quæ charissimis suis Apostolis imminebat, antè illius diuinos oculos versaretur, maiorem animo dolorem de illorum calamitatibus, quàm de sua ipsius morte concipiēs, illos hodierno sermone consolatur, impendentia mala prędicit, & vt prędictis minus offenderētur, & eorū acerbitatē illo vaticinio aliqua ex parte mitigaret: Attēdite (inquit) discipuli mei charissimi, absque synagogis facient vos, vos homines summo & infinito quodā odio prosequētur, vos tēplis exterminabunt, è cōsuetudine hominum expellent, contumeliis afficient, omni crudelitatis genere vexabont, immaniter interficient, & quod est acerbius, qui vitam vobis eripuerint, gratissimas se Deo hostias immolasse arbitrabūtur. Sed obsecro vos subeat tunc mei memoria atque recordatio, quem vobis priorem mundus odio & acerbissimis est contumeliis prosecutus. Quod si me magistrum, si seruatorem, si ipsam deniq; veritatem tam inimicè sunt insectati, quid mirum si vos, & discipulos meos, & veritatis etiam defensores exagitent? Sed quoniam videbat illos nunc infantium more non posse omnia arcana diuina complecti (nam illis paulò pòst dixit) Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modo: quis nouerat eos non posse tanto animi robore malorum impetus sustinere: nam Petri nimiam illam cō-

Ioan. 16.

Ioan. 15.

Ioan. 16.

fidētiam illis antea verbis represserat, nō potes me sequi modò: & ascensurus in cœlum discipulos suos Hierosolymis sedere iussit, donec cœlesti induerētur virtute, quia illorum infantiam & imbecillitatem cognitam & exploratam habebat: vt eos quos suæ diuinitatis testes & gloriæ præcones esse volebat, contra tot procellas & tēpestates, fortissimo aliquo patientiæ præsidio, cœlesti patrocinio, & spe fœlicitatis armaret: nunc illis spiritum sanctum pollicetur, cuius præsentia non modò non reformidabunt pericula, neq; truces tyrannorum vultus exhorrescent; sed alacri & læto animo se in ipsas crudelissimæ mortis fauces, pro Christi gloria, & veritatis defensione conicient: à quo non modo illorum mentes aptæ atque capaces ad excipienda diuina illa mysteria redderentur, sed linguas etiam igneas acciperent, quibus diuina consilia mortalibus explicarent, frigida hominum pectora, amore rerum cœlestium atq; diuinarum incenderent, omnes gentes atq; nationes sub Euangelij iugum mitterēt, & in vltimos orbis angulos atque recessus crucis vexillum, & lumen veritatis inferrent. Quæ quidem omnia sic euenisse sicut ille prædixerat, ipse rerum exitus declarauit: Nam cùm de morte parta victoria captiuam duxisset captiuitatem, & gloriosissimum triumphom in cœleste capitolium (mirantibus Angelis) intulisset, misso spiritu sancto, suorum discipulorum animos sic confirmauit, vt ille qui paulò antè ad vnius ancillæ vocem contremiscebat, iam audeat in principum conspectu loqui confidēter, illis exprobrare perfidiam, illorum imperia iussaque contemnere, dicens: Obedire oportet Deo magis quàm hominibus, & non possumus quæ vidimus & audiuimus non loqui: & reliquis etiam Apostolis, quibus antea vel ipse magistratuum conspectus erat formidabilis, nunc tormenta gratissima, accusatio iucunda, dolor voluptas, pœna fœlicitas, dulcis infamia videbatur, vsque adeo vt summæ fœlicitatis loco ducerēt, se dignos existimari qui pro Christo cōtumeliis afficerentur. O diuina virtus, & inaudita Apostolorum constantia! O paterna clementia, & incredibilis misericordia summi Dei, qui cùm paulò antè filium charissimū infinitis opprobriis affectū, vulneribus transfixum, sanguine perfusum, tot plagis cęsum, vt toto corpore humanæ crudelitatis vestigia conspicerentur, è terris ad se redeuntem suis manibus excepisset:

Ioan. 13.

Luc. 24.

Act. 2.

Eph. 4.

Ioan. 18.
Matth. 26.
Act. 5.
Act. 4.

nunc mortalibus tãquam bene de se meritis miserit spiritum sanctum, vt hostium etiam suorum, quorum filius fuerat seruator, doctor ille nunc atque consolator extitisset. Edocti ergo fuerunt Apostoli atq; confirmati diuinitus: hæc duo illis officia præstitit spiritus ille cœlestis. Nam & illis aperuit diuina consilia, & eorum animos ita fortes reddidit atque constantes, vt nullis periculis aut calamitatibus frangerentur: de quibus duabus rebus nobis hodie dicendum est. Nam primò de illo abditissimo sacræ triadis mysterio pauca dicemus, quod quia magnopere spiritussancti præsidio & lumine indigebat, statim post illius aduentum Ecclesia celebrandum curauit, deinde verò illud Christi vaticinium interpretabimur: Absq; Synagogis facient vos. Quod quantam vim passura esset veritas Euangelica, significauit. Quapropter vos obsecro atq; obtestor sanctissimi Patres, vt qua soliti estis cæteros attentione & beneuolentia, nunc etiã me dicentem excipiatis.

Act. 5.

Inter reliqua abstrusiora mysteria, quæ Christus Opt. Max. spiritui sancto explicanda suis Apostolis reseruauit, illud est longè cæteris excellentius atq; diuinius, & quod humanę, angelicęque mentis superet cogitationem, quod hodierno die tanta frequentia, lætitia, & exultatione Christiani celebramus: sacrę, inquam, triadis arcanum, de quo quis erit tam audax & emotæ mentis, qui in hoc orbis gentium clarissimo sanctissimoque domicilio, in conspectu, inquam, vestro dicere audeat? Nam cùm tria sint quæ de re quauis quæri soleant, an sit, quid sit, & qualis res sit: si reperti sunt qui Deum esse negauerint, & cùm cœli enarrent gloriam Dei, cùm clamet hæc pulcherrima mundi machina, tanta rerum varietate & splendore nitens: cùm clamet hæc splendidissima cœli facies, tot ardentibus syderibus, tanquam quibusdam fascibus luminibusque distincta: cùm clamet aer tot auium, vastissimum mare tot piscium generibus refertum, terra tot animantium frequentia, fontibus, fluminibus, & arboribus exornata: cùm omnia denique quę hic mũdi ambitus complectitur, apertissima voce testentur, esse aliquam vim cœlestem quæ rebus prospiciat humanis, tantumque & tam præclarum opificium rectore aliquo & gubernatore carere non posse, non tamen defuere surdi, cæci, & improbissimi philosophi, qui neq; has voces exaudirẽt, neque hanc tantam lucem viderent, neq; moderatorem esse aliquem cõfiterentur, qui totius orbis clauum, imperiumque teneret. Si præterea nosse quid sit Deus, sic est operosum & arduum, vt Plato Deum inuenire difficile, nosse verò impossibile iudicauerit: & Symonides rogatus à Dionysio quid Deus esset, tres dies ad eã quæstionem explicandam postulauit, deinde alios tres, rursum & alios, & quò magis in huius rei consideratione demersus diuinam naturam humanis viribus inuestigabat, eò se minus intelligere confitebatur. Si non modo philosophi, sed sanctissimi & sapientissimi Theologi facilius & expeditius esse dixerunt, quid non sit, quàm quid sit Deus explicare: quis poterit, quis, qualisque sit Deus non dicam exprimere dicendo, sed mente saltem et cogitatione complecti? Si Angeli stupefacti & attoniti cùm Christum ascendentem in cœlũ cõspicerent, percusi quadam admiratione clamabant: Quis est iste qui venit de Edom tinctis vestibus? Quis est iste Rex gloriæ? & illis verbis huiusce rei ignorationem apertissimè confitebantur. Si Esaias, cùm atrocissimam illius mortem viuis coloribus depinxisset, exclamat, generationem eius quis enarrauit? Si Paulus gẽtium doctor sublatus in cœlum, & in illa consilia diuinitatis admissus, cùm illa secum perpenderet, in has voces prorumpebat: O altitudo diuitiarum sapientię, & scientiæ Dei, quis audebit in illam purissimam simplicissimamque sacrę triadis naturam sine temeritatis & impudentiæ nota curiosos oculos inserre? Quis erit tam temerarius, qui quod Angeli, Apostoli, Prophetæ, quod ipsi ciues & incolæ cœlestes ignorant, se scire existimet, & explicare posse arbitretur? Exhorrescit animus, & ad tantæ rei miraculum attonitus stupescit, et linguæ atque mentis officium rei magnitudine longè superatur. Nam licet notus fuerit in Iudæa Deus, tamen vt creator, conditor, auctorque rerum omnium (licet gentibus etiam per ea quæ facta sunt, cognosceretur) tamen vt rector moderatorque mundi huius: sed trinum & vnum esse Deum, nullus vnquam mortalium conijcere aut diuinare potuit. Nam neque argumentum, neque exemplum aliquod natura suppeditabat, quod lucem aliquam tantis tenebris posset inserre. Diuinum hoc fuit Christi seruatoris nostri et spiritus sancti beneficium, qui cœlesti fidei lumine sic Christianorum animos illustrarunt, et in ea persuasione confirmarunt, vt etiam si Angeli

Psal. 18.

Esa. 63.

Cor. 12.

Rom. 11.

Psal. 75.

Rom. 1.

Gal. 1.

Galat. 1. Angeli è cœlo dilapsi, aliud persuadere conarentur, fremant licet dæmones, & discrucientur, licet extrema tyranni comminentur, nulla vis tanta excogitari poterit, quæ ab ea possit sententia Christianum populum dimouere. Sunt planè in hac rerum vniuersitate vestigia, sunt notæ quædam & vmbræ huiusce rei, fateor: est animus hominis ad imaginem conditus similitudinemque diuinam, qui mente, voluntate, atque memoria, sacræ triadis naturam adumbret: est in vnaquaque re, veritas, bonitas, & essentia: est sol hic splendidissimus, qui natura, lumine, & calore, aliquam (licet obscurissimã) huius rei significationẽ exhibere videatur: est nescio quæ diuinitas, quam Pythagorica philosophia in ternario numero latere arbitrabatur: & nescio quid quod veteres philosophi hac de re suspicabantur: sunt præterea quamplurima veteris instrumenti testimonia: est nonnulla populo Israëlitico sacrę triadis exhibita significatio: fateor: sed quis obsecro mortalium iis vestigiis ad cognoscendam Trinitatem vnquam progressus est? Quis hęc animaduertit quousque orbis & seruator, & doctor, re explicata, præbuit ansam, vt eius rei, cuius cognitionem homines diuino beneficio fuerant adepti, exemplum postea aliquod in hac rerũ vniuersitate conquirerent? Ille veteres excussit vmbras, & illa cubilia, in quibus delitescere aliqua huiusce rei significatio videbatur, in-

Heb. 6. dicauit: ille remoto velamine in sancta sanctorum humanæ mentis aciem penetrare fecit: ille tribuit eam nobis facultatem, vt quod ipse docuit iam audeamus explicare: ille effecit, vt nõ modo Deum, & vnicum Deum, sed tres simul in vnitate naturę personas agnosceremus. Patrem qui fons est, origo, atque principium totius diuinitatis, cui tribuitur æternitas sine principio, bonitas immensa, quæ neque in conferendis beneficiis defatigari, neque ingratitudine aut sceleribus hominum exhauriri: potentia, quæ nulla senectute frangi, debilitarique possit. Filium verò (hoc est) diuinum verbum in ipsis paternę mentis visceribus conceptum ex immensa rerum cognitione genitum, qui splendor sit, species, figura, & expressissima imago paternæ: illius diuinæque naturæ, riuus ex vberrimo fonte, radius ex sole splendidissimo porrectus, cui sapientia ipsa dicata atque consecrata est, in quo lucent & splendent rerum omnium

Heb. 1. imagines, cuius præsidio omnia pater cõ-fecit: qui Deus cùm esset misericordia motus, non modo ad vilem abiectamque hominis conditionem se demisit, sed & postremas contumelias, mortemque descendit, vt morte sua vitam hominibus, libertatemque restitueret: & vt illis esset via quæ errare: veritas quæ decipi: vita quæ mortales interire nulla ratione pateretur: Ioan. 14.

Spiritum verò sanctum ex illis amoris flammis quibus se pater filiusque complectũtur procedẽtem, qui bonitatis fons, charitas ipsa, & pignus esset cœlestis hæreditatis: à quo pax, gaudium, solatium: à quo iustitia, integritas, innocentia: à quo sapientia, bonitas, constantia: à quo libertas, sanctitas, perfectio, omnia denique cœlestia munera, beneficiaque promanarunt: à quo illustrati Prophetæ, pastores eruditi, Apostoli confirmati & inflammati sunt: ita tamen vt cùm audiamus tres illas diuinas personas nominari, non intelligamus vnitatem illam simplicissimã naturæ diuinæ trium personarum numero aliqua ratione violari, quò minus, licet tres sint personæ distinctæ, vnaque alia non sit, omnes tamen vnus sint simplicissimusque Deus. Et quanquam Patri potentia, filio sapientia, spiritui sancto bonitas tribuatur, non sic accipiendum, vt quod vni conceditur, cæteris auferatur: cùm omnes eadem vnaque bonitas, æternitas, sapientia, diuinitas, potentia, maiestas, gloria, beatitudoque complectatur. Itaque ab hac diuina admirabilique natura cùm de ea loquimur, diuersitatis verba longè remouenda sunt, ne iniuria aliqua simplicissimam vnitatem afficiamus: tum verò diuisionis ne simplicitati, disparitatis ne æqualitati, separationis ne tantæ necessitudini, dissimilitudinis ne etiam vnitati, singularitatis ne triadi, perturbationis ne ordini, solitudinis ne sacrosancto illi trium personarum consortio vim aliquam aut iniuriam imprudẽter inferamus: sed simplicissimam illam purissimamque sacræ triadis vnitatem, quam docuit Christus, suasit spiritus sanctus, celebrarunt Apostoli, confirmarunt concilia, Ecclesia edocta diuinitus explicauit, & hodiè propoοit adorandam, supplicibus nunc animis veneremur. Sed quo me rapuit insania? quo me per immensum hoc pelagus temerarius ardor, furorque prouexit? quod ingredi Angeli reformidant, & in quo tot Arrij, Macedonij, Sabellij, Eunomij, Marcelli miserum fecère naufragium? Complicemus igitur vela, & placidum aliquem securumque portum

portum occupemus, ne fragilis, leuisque nostra cymba longius prouecta inter cōfragosas cautes iis tantis difficultatum fluctibus obruatur: & hanc tantam Dei maiestatem, quam assequi cogitatione nō possumus, proni atque supplices silentio & admiratione reuereamur, gratulemúrque sanctissimæ triadi, quòd cùm hoc misero & calamitoso seculo, omnia ferme Christiana dogmata ab hostibus conuulsa & labefactata sint, illa ex hoc tanto incēdio salua & incolumis euolauerit: piissimæque matris Ecclesiæ exemplum vestigiaque sequamur, quæ cùm dignā hoc tanto mysterio orationem inuenire non posset, quod non assequitur exclamationibus colit, & in illas voces plenas admirationis laudisque prorumpit. O adoranda trinitas, ô veneranda vnitas, ô perfecta deitas: tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio in sempiterna secula.

Sed venio iam Grauiss. Pat. ad alteram orationis nostræ partem, & huic loco, & his temporibus magnopere accommodatam, ad Christi seruatoris nostri vaticiniū, ad eas, inquam, ærumnas & calamitates explicandas, quas Veritas Euangelica passa est: in qua cùm tot Ecclesię acerbissima vulnera se nostris oculis obiiciant, vix se potest meus animus ingenti dolore & commiseratione pressus continere, quin mortiferas & insanabiles eius plagas iustissimis lachrymis & lamentatione prosequatur. Quis est enim tam ferreus, qui in tanta malorum acerbitate lachrymas possit continere? Qua in parte mihi visa est Ecclesia sponsi dulcissimi Christi iniurias atque cruciatus imitari. Nam sicut ille verberibus cęsus, sic est dehonestatus, vt (quemadmodū vates Esayas multò antè cecinerat) non modò in eo decor aliquis aut pulchritudo, sed neque hominis forma aut species appareret: sic etiam Ecclesiæ pulcherrimam faciem, turpissimis erroribus dehonestatam, deformatam videamus, & sicut ille tot plagis & vulneribus affectus est, vt nullus in eo locus sanus conspiceretur, qui nouo vulneri excipiendo patere posset: sic nullum est Ecclesiæ membrū, quod aliquod hostium telum non exceperit: & quemadmodum ille ab ipsa infantia pericula discriminaque mortis subire, & immensos labores perferre consueuit: sic illa impias & sanguinarias carnificum manus, & hostilem hæreticorum audaciam inter ipsa crepundia experta est. Nam cùm tria sint hostium genera, infesta Euangelicæ veritati, primum tyrannorum, qui crudelitate & gladiis armati inauditis tormentorum generibus homines ab illa reuocare, & Christi sanctissimum nomen delere conarentur: alterum eorum, qui Christianæ doctrinæ puritatem, sicut improbissimi illi senes Susannæ pudicitiam, vitiare atque corrumpere studerent: tertium eorum, qui, autore Paulo, veritatem Dei in iniustitia detinent, hoc est, illorum qui prauis moribus, & perdita vita, vim etiam inferunt veritati, vt illam elucere minimè patiantur: ij omnes hostes statim in ipsis exordiis nascenti religioni bellū acerrimum indixerunt, nec passi eam adolescere vt viribus confirmata se colligeret, & cum illis æquo Marte congredi posset: infanti adhuc Ecclesiæ, & in ipsis incunabulis vagienti iam ipsi insidiabantur. Tyrannorum sanè cæca rabies & insania, auctoritate & potentia munita, in Christianorum innocentiam, omni nudam atque destitutam præsidio, impunè, crudeliterque sæuiebat: & eò atrocius, atq; crudelius, quòd ea ratione Dei se partes agere, & sé illi gratissimum obsequium exhibere arbitraretur. Rapiebantur itaq; tunc qui Christo nomen dedissent ad tribunalia iudicum, & abstracti ex ipsa Christi schola & Ecclesiæ complexu, tractiq; ad carnificinas, opprobriis & contumeliis affecti, vexati, torti, indicta causa condemnati ad supplicia crudelissima deducebantur. Sed ô res stupore & admiratione dignissima, vexata tunc & dilacerata Ecclesia inter ipsas tamen carnificū cruentas manus maiora in dies suscipiebat incrementa: & illorum qui pro Christo mortem oppetebant, effuso sanguine, veluti sparso semine, noui Christiani nascebantur. Vt mihi quidem sapienter Tertullianus martyrum sanguinem Christianorum semen appellasse videatur: & Augustinus, qui multò dixit esse pulchriorem Euangelicam veritatem Græcorum Helena, pro qua multò fortius martyres contra Sodomam, quàm pro illo Græci cōtra Troiam dimicauerunt. Sed quanquā hoc hostiū genus atrocissimū fuerit, quod Ecclesię sanguinē semper exsorbere cuperet, & illo suas passim secures cruentare, tantum abfuit vt id quod optabat assequeretur, vt morte ipsa, qua existimabat se posse nascentem religionem extinguere, fouerit & locupletauerit: & dum crescenti Christi gloriæ inuidet, illā multo reddiderit illustriorem. Sed illud est longè atrocius atq; crudelius eorum hominum

Cap. 53.
Dan. 13.
Rom. 1.
Ioan. 16

minum qui in Ecclesia nati, ex illius visceribus progressi, in eius gremio atq; sinu educati, in illius schola eruditi, eius sanctissimis præceptis instituti, & sacraméto auctorati ab illa turpiter defecerūt: & in sanctissimam, piissimamq; matrē contumeliosi, insanis erroribus illius tranquillitatē pacemq; turbarunt: & charissimos eius liberos illa miserabiliter flēte & collachrymante ex eius sæpe complexibus abstulerunt, vt quæ modo in ipsas tyrannorum armatas manus nuda, inermisque cōiecta, nō modo partam dignitatē cōseruabat, sed augebat: nunc proh dolor, nō liceat illi per filios collectā tātis sudoribus & sanguine gloriā retinere. Quo quid acerbius & calamitosius excogitari potest? Conferte Grauiss. Pat. tyrannorum potentiam cū hæreticorū audacia, & inuenietis tanto maiora damna & acerbiores iniurias ab hæreticis quàm à tyrannis Ecclesiam accepisse, quanto est atrocius intestinum domesticumq; bellum, quàm externum: tantoq; nunc illā esse mœstiorē, quāto est funestius & calamitosius, matrem à filiis quàm ab hostibus dilacerari. Multi antiquis temporibus Ecclesiæ hostes extiterunt, non est necesse cōmemorare: vos ipsi Grauiss. Pat. recordamini, qui illā variis & miserabilibus modis afflixerūt: sed nunc quis est qui mœstissimā eius faciem siccis oculis possit intueri? Habuit quondam tyrannos qui illā delere, hæreticos qui discerpere, & distrahere conarentur: sed nunc nō simplices tyrannos, nō nudos & inermes hæreticos, sed cum hæresi coniunctā tyrannidem, armatā contra se iam hæresim intuetur. Vidit quondā Iulianū aliquem, vidit Honoriū sēuū, Vandalorum Africæ regē, Arrianis fauentem, illisq; bona atq; templa restituentem: sed nunc vix potest coniuratos cōtra se principes numerare. Vidit aliquando vnam aut alterā prouinciā hæresibus infectā & contaminatam: nunc verò ab vltima Scythia, ad extremas vsq; Europę partes, totū penè Christianum orbē veluti fretum aliquod aut Euripum erroribus æstuare: & non modò inquinatas prouincias, regna, atq; nationes, sed perditas iam & profligatas: nō solū apertos hostes, sed occultos etiam inter ipsa filiorū latera cum maximo eorū periculo versari. Vidit quondam Encratitas, Catharos, Euchitas, acerrimos sanè hostes, sed qui prætextu virtutis (vnde nomen sortiti sunt) se in Christianorū animos insinuarent: nūc verò nullo religionis prætextu, sed specie quadā improbissimæ libertatis, cuius amore perniciosissimæ fouentur opiniones, in Ecclesiæ perniciem irruēre. Vidit vnum aut alterum dogma Christianū labefactari, nunc integrā religionem euerti. Sensit membrū aliquod Ecclesię vulnerari, nunc verò totum illius corpus sauciū atq; cruentū intuetur. Vidit oppugnari aliquando fidem à perfidia, lucem à tenebris, veritatē à mēdacio, Christū ab Antichristo: nūc verò sacrilegiū cum hęresi coniunctum & copulatum conspicit. Videt enim spoliari tēpla, aras euerti, omnibus ornamentis fana nudari, contemni leges, subsannari pontifices, irrideri sanctos, patriam auitamq; fidem deseri, & quod est miserabilius, hostiū gladios atq; secures ipsis iam Ecclesię ceruicibus imminēre, trucidari catholicos, & ipsas Christi sanctissimas aras illorum sanguine madere. O rem acerbā & calamitosam: obsecro vos, obtestorq; sanctiss. Pat. ne molestè feratis hoc in loco has ærumnas Ecclesiæ & miserrima naufragia sæpe referri, & aures animosq; vestros illorū commemoratione vulnerari. Liceat obsecro mœstissimæ matri apud charissimos filios lugere, ac lamentari suā infœlicitatē, liceat vulneratę atque sauciæ acceptas plagas & grauissima vulnera medicis detegere, liceat afflictæ sponsæ ad sponsi dulcissimi pedes prouolutæ conqueri de iniuriis, infortuniisq; suis: liceat illi hac saltē frui consolatione, quando alia nō potest: vt vos qui illius filij, qui spōsi, qui pastores, & medici estis, misericordia commoti, erigere iacentē, alligare illius vulnera, & cōsolari lamentantē maiori animi ardore & contentione studeatis. Vtinā mihi cœlestis spiritus illā vim dicendi tribuisset, vt hanc tantā cladē & stragem Ecclesiæ vestris nunc oculis subiicere potuissem, nō dubito quin nō modò vos qui illius vicem fortemq; doletis, sed saxa ipsa atq; lapides flere & lamentari coegissem. Non enim iā hæretici, sed monstra: nō hæreses, sed furię in Christiana Rep. versantur. Nam scripturā diuinam corrumpere & deprauare, maiorū instituta contemnere, doctorum autoritatē negligere, Conciliorū decreta despicere, publicæ paci & tranquillitati inuidere, hæreticis oībus commune semper fuit & vsitatū: sed bellū acerrimū & calamitosum, aris, tēplis, altaribus, imaginibus, legibus, sacrificiis inferre, sacramenta delere, & illa vnica hostia corporis & sanguinis Christi, Christianas aras spoliare, ius omne cęremoniarū auferre: in omnes sacerdotum

Oo ordines

ordines impudenter inuehi, mentes, ſenſus, ſermones, libros, ira, odio, & ſtomacho ardere, non modò infeſtiſsimis animis, ſed hoſtilibus armis velle religioné funditus euellere, atq; delere: hoc ſanè huius ętatis infeliciſsimæ propriũ eſt, vt niſi fir-
Matt. 16. mum ſtaret Chriſti Seruatoris noſtri promiſſum, inferorũ portas fruſtra cõtra Eccleſiã eſſe conaturas, nũc mihi de illius interitu reformidandũ eſſe videretur. Quid ego Grauiſs. Pat. in veſtrum ſanctiſs. ordinem iactatas referam cõtumelias? memoriæ proditum eſt Arrianos conatos fuiſſe Eccleſiæ paſtores, qui illorum furori acriter reſiſtebant, de medio tollere: itaq; Antiochiam Euſtacio, Adrianopolim Eutropio, Conſtantinopolim Paulo, Alexandriam Athanaſio, Italiam Dionyſio, Galliam Paulino nefariè priuauerunt. Vt ſublatis gubernatoribus (ſicut dixit Cyprianus) ipſi liberius circa Eccleſię naufragia graſſarentur. Nunc verò noſtri ſeculi homines nõ contenti Angliam vniuerſam, magnamq; Germaniæ partem orbatam paſtoribus reliquiſſe, & cæteris iam etiam prouinciis inſidiari, clauum totius Eccleſiæ à Chriſto Seruatore noſtro Rom. Pont. traditum (ô ſingularé audaciam) ex illius ſanctiſsimis manibus extorquere nituntur: quinetiam & Carolo inuictiſsimo Imperatori, & Chriſtianæ religionis aſſertori imperiom aliquando auferre conabantur: vt iis duobus luminibus extinctis, cimeriaa ipſi tenebras in Chriſtianã remp. inferrent. Quid ego tempeſtates ab illis excitatas commemorem? Quid Eccleſiæ bona direpta? Quid ſeruos contra dominos armatos, & tercenta hominum millia trucidata? Quid trecẽta in Franconia ſpoliata monaſteria? & illa quæ nunc cæteris in prouinciis paſsim diripiuntur? Quid combuſtas publicè ſanctiſsimas Eccleſiæ leges? Quid Solymanũ, infeſtiſsimũ Chriſtianæ religionis hoſtem ab illis ſolicitatum, vt Chriſti ſponſam ſæuiſsimis Turcarum armis dilacerandã obiicerent? Sed hæc vetera. Quid illas pugnas, perturbationes, incẽdia, cædes, quę quotidie adderes veſtras tanto cum omnium dolore auferuntur? hoccine eſt eſſe Chriſtianos? hoccine eſt eſſe Euangelicos? hoccine eſt eſſe Chriſti diſcipulos & imitatores? O tempora miſera & infœliciſsima, qui queſtus, qui mœror, quæ lachrymę, quæ oratio digna his tantis malis inueniri poteſt? Quid primũ conquerar, Patres? nunquid illorũ interitũ qui ab Eccleſia defecerunt deplorabimus? O Galatæ, quis vos faſcinauit nõ obedire veritati? O clariſsima Germania, cui Eccleſia Rom. ſimul cum religione ſanctiſsimũ quoq; tradiderat imperiũ, vt cuius fidem cõſtanter retinebas, illius etiã dignitatem contra hoſtiũ iniurias victricibus armis conſeruares. Quo animo & quo vultu illamet arma ſacroſancta, quę ad eius ſaluté tuendam tuæ fidei cõmiſſa ſunt, in materna viſcera conuertere potuiſti? Quis religioſiſsimã genté ſubuertere, ſapientiſsimã decipere, fortiſsimam & conſtantiſsimã ab inueterata religione potuit deturbare? Tuq; etiã Chriſtianiſsima quondam Gallia, quæ ob eximiã pietatem & religioné hæreditarium hoc nomen à maioribus acceptum, illæſum atq; inuiolatum tot ſeculis conſeruaſti, quæ tot habeas domeſtica exempla regum ſanctiſsimorum, quæ tantam gloriã eras adepta, vt nullum eſſet regnum, nulla natio, nulla prouincia, in qua non Gallorum veſtigia religionis gratia impreſſa conſpicerentur: nullaq; tam ſemota regio, in qué tuę pietatis fama nõ penetrauerit: Quis te faſcinauit non obedire veritati? Quis è tanta gloria deiecit? Quis tibi hanc tantam inuidit fœlicitaté? Teq; etiã Anglia, voſque reliquas nationes, cæteroſq; mortales appello, qui matrem ſanctiſsimã Eccleſiam deſeruiſtis: Quis vos ab Eccleſia Romana, quæ eſt ſponſa Chriſti, quę eſt archa Noë, extra quam non eſt ſalus, quæ eſt columna & firmamentũ veritatis, quæ eſt ſancta illa ciuitas Hieruſalé, ſegregauit? & paucorum hominum temeritati & audaciæ parêre fecit? Quis vos faſcinauit non obedire veritati? Reſpicite fratres aliquando, & hos Syrenum cantus, qui vobis falſa quadam libertatis ſpecie blãdiuntur, ſed læthalem ſomnum cõminantur, fugite, & piiſsimæ matris Eccleſiæ vocé agnoſcite, afflictæ atq; calamitoſæ, & interitus veſtri dolore cõfectæ miſeremini: Quæ nũc vos magnis ad ſe vocat clamoribus, quæ ſinu redeuntes excipiet, quæ cõſertis brachiis vos ſumma beneuolentia complectetur, quæ ſuarum calamitatũ amplius non recordabitur, quę lata lege obliuionis acceptas iniurias ſempiterno cõteget ſilentio: Quã quidé mœſtã, ſordidatã lugubri habitu, obortis lachrymis ad genua veſtra prouolutã ſic vobiſcũ agere exiſtimate. Quis vos filij mei chariſsimi à meis cõplexibus abſtraxit? quis præcepta mea tã lõga ſeculorum ſerie, tot ſacrorũ Conciliorũ & doctorũ auctoritate firmata docuit negligere? cur illã viã quam Apoſtoli, martyres, paſtores, tot doctiſsimi, & ſapientiſsimi homines

mines

mines ingressi sunt ; quam & Christi & martyrum sanguine tinctam videtis, deseruistis? Stupescat cœlum, me fontem aquæ viuæ dereliquistis, vt pertusas & dissipatas cisternas sequeremini? Cur meo sacramēto autorati milites, parētis signs deseruistis? Cur meum suauissimum iugum è vestris ceruicibus expulistis? Quod ego tantum cōtra vos concepi scelus, vt quos genui in Christo, quibus vitam dedi, quos lactaui, quos indulgentia materna foui, quos in spē cœlestis hęreditatis erexi, pro quibus nunc & preces & lachrymas fundo, vos discipuli in magistram ingrati, filij in matrē crudeles, amici in sponsam sitis contumeliosi? O & me miserā, & vos infœlicissimos. Sed emergat iam ex iis vadis oratio, & istos doloris atq; lachrymarum scopulos prætervecta se tandē ad inuestigandum aliquod tantis malis remedium, consolandamq; mœstissimam matrem conuertat: qua in parte quē primum inuocabimus Patres? Cuius auxilium implorabimus? Nunquid Dei? at vereor ne peccatis & sceleribus nostris offensus auertat oculos, aures occludat, & illud nobis supplicantibus, quod olim populo Israëlitico, respōdeat: Neomenias & sabbata vestra odiuit anima mea. Neq; enim vllā aliā tantorū malorū causam extitisse arbitror, quàm populi Christiani flagitia. Propter peccata tua (inquit Deus per Hieremiā, alloquens veterē Ecclesiam) relinqueris sola ab hæreditate tua quā dedi tibi, & seruire te faciā inimicis tuis. Ego sane Gra. uis. P. cùm miseram horū temporum conditionē, & calamitosum rerū statum considero, videor videre incensum ira atque indignatione Dominū, euaginato gladio sponsam ob filiorū scelera vulnerare, & illi seruitutem atq; solitudinem cōminari. In tantis verò malis vnicū video esse remedium præsidiumq; lachrymarū: vt plorēmus corā Domino, vt tantum istud incendium in Ecclesiæ fortunis excitatum expressis dolore peccatorum lachrymis restinguatur: vt sacrā quam hodie colimus triadem inuocemus, vt conniuentē in nostris calamitatibus Dominum, & veluti nostris malis indormientē illis Regij vatis vocibus excitemus: Exurge Domine, quare obdormis? exurge, & ne repellas in finem: quare obliuisceris inopiæ nostrę, & tribulationis nostræ? O pater cœlestis, nūquid Ecclesiam quam tibi atrocissimis filij morte consecrasti, incendi nunc ab hostibus, diripi atque vastari patieris? cupis ne fortassis in alias illam puriores sedes transferre? & sicuti quondam Hierosolymæ, Asiæ, Græciæque templa, nunc etiam reliquæ Europæ sanctissima domicilia tuorum martyrum sanguine consecrata ab hostibus occupari sines? Si nihil nostris precibus, si nihil Ecclesiæ lachrymis, si nihil eorum qui passim iam pro tua gloria trucidantur, sanguine vocibusque moueris, respice in faciem Christi tui: vt hæc tua iustissima indignatio peccatis nostris sceleribusque concepta, illius conspectis vulneribus pro nostra salute susceptis mitigetur: Teque etiam humanæ libertatis assertor atque magister Christe Iesu, spes vnica, solatiumque mortalium, è cuius cruentis vulneribus simul cum sanguine mortalium salus, vita, fœlicitásque promanarūt: te, inquam, appellamus, nunquid sponsæ, cuius causa mortem atrocissimam subiisti, obliuisceris? nunquid oues nota crucis inustas, quę signum semper salutis fuit, à lupis miserè dilacerari permittes? nunquid non illas iam inimicorum voces in nos iactatas exaudis: Vbi est Deus eorum? quibus nihil esse potest vel tuæ clementiæ contumeliosius, vel ad nostram calamitatem acerbius: Teque Spiritus sancte, qui veritatis splendidissimo lumine Christianorum animos illustras, nunquid patieris vt omnia nunc tenebris errorum occupentur? Teque Virgo sanctissima, piissimaque mater, quam voluit Christus esse veluti aram religiosissimam, ad quam in rebus afflictis & calamitosis confugeremus, quam omni honore, & tuo nos patrocinio spoliare homines perditissimi conantur: Teque princeps Apostolorum Petre, cuius humeris hanc molem Ecclesię Christus imposuit, cui clauum eripere, cuius successores Pōtifices Romanos è sede deturbare nituntur. Vosque fortissimi Martyres, fœlices animæ, incolæque cœlestes, quos Ecclesię custodes, mortaliumq; patronos Deus esse voluit, quorum immortalibus meritis minimè nos adiuuari Ecclesiæ hostes arbitrantur: vos (inquā) omnes imploramus, vos hanc funestam flammā à vestris altaribus, ab Ecclesia Christi, & Christianorū mentibus remouete: vt hic tantus impetus, quem humana imbecillitas sustinere non potest, diuina vestra virtute comprimatur: hoc est vnicum singulareque perfugium sanctissimi Patres, vt ad diuinam clementiam, ad vota, preces & lachrymas cōfugiamus. Quòd si vllum ab hominibus Ecclesia sperare auxilium potest, id nunc totū in vobis situm & collocatū est:

vos illam consolari, eius lachrymas abstergere, vos illius sordes abluere, & pristinum illi splẽdorem restituere potestis. Vos illa nunc per Christi crucem & sanguinem obsecrat & obtestatur, vt afflictæ & calamitosæ matri subueniatis, vt iacenti porrigatis manum, eripiatis ex hoc miserrimo naufragio, & ereptam in portu aliquo vbi conquiescat, saluam & incolumẽ collocetis: vosque imprimis appellat Illustrissimi Legati, quos diuina bonitas in hoc altissimo Ecclesiæ vertice collocauit, vt omnia circumspicere, videre & illustrare deberetis: quos hac purpura exornauit, vt mortis Christi admoneret, & vt illam, si esset opus, rubicundiorem effuso pro Christi gloria vestro sanguine redderetis. Vosq; etiã sanctiss. Pat. quos cœlestis sapientia pastores & esse & appellari voluit, vt nullum periculum aut laborẽ recusandum, sed crucem etiam atq; mortem pro salute ouium, & Ecclesiæ dignitate sustinendum arbitraremini, vos inquam, omnes appellat, vestram fidem implorat, vos obsecrat, vt viam nunc inuestigetis, qua si nõ pristinum decorem recuperare, has saltem quæ supersunt reliquias cõtra furorẽ hostium tueri, conseruareq; possit. Ad quam quidẽ rem obtinendã sunt qui veterem illã seueram morum disciplinã in primis reuocandam arbitrentur, quorũ sententiam quis est qui non probet? qui non ducat salutarem, & ad placandam diuinam indignationem magnopere pertinere non videat? Illas audio Grauiss. Pat. tota Germania iactari voces: fides antiqua, mores antiqui, in quibus sicut est aliquid quod probẽ, sic etiã est aliquid quod molestissimẽ feram, & grauissimẽ dolendum atq; reprehendendum putem. Illis etenim verbis primo significant se nõ ob aliud ab antiqua fide degenerasse, quàm quod nos ab antiquis moribus deflexerimus: quod quis non intelligat summopere esse deplorandum? Quid enim potest indignius excogitari, quàm tanti sceleris culpam in Ecclesiæ corruptos mores trãstulisse? An quod me ignauum videris militem, tibi transfugam & proditorem esse licere existimabis? Quod ego sim ambitiosus, tu parricida? Quod ego superbus, tu in Deum & sanctos contumeliosus? An quod gubernator dormiat aliquando, & qui in naui feruntur sint profligatis moribus, tu nauim perforabis? Quod domestici sint improbi, tu domum incendes? Quod ciues sint iniqui, tu ciuitatem hostibus diripiendam dabis? O summam hominum cęcitatem. Sed quanquam illorum cæcitas lachrymis sit & commiseratione dignissima, qui hac occasione tantum in se scelus admittendũ putauerunt, nos tamen illorum reprehensiones, tacitas quasdam Christi seruatoris nostri voces, suam Ecclesiam per inimicos excitantis & admonentis existimare debemus: præsertim cùm illi hac potissimum via ad expugnandam Ecclesiam, seducendamque popularem multitudinẽ progrediantur. Nam si quid est in Ecclesia deprauatum, si quid corruptum & cõtaminatum, id solùm curiosissimẽ notatum in vnum quasi aceruum cõgesserũt, id habent in numerato, id in gymnasiis, in suggestis, in publicis priuatisque colloquiis, in templis, in foro, in angulis, in concionibus, in omnibus hominum circulis, id inquam vnum sermonibus & libris populo iactant, hoc vnico argumento & errores tuentur, nos in odium adducunt, & temeritatem concitatæ multitudinis ad iram & insaniam impellunt, & inflammatis odio facile quod optant persuadent. Hæc sunt illorum arma quibus Ecclesiam oppugnant, quæ ex eorum manibus eripi alia ratione non possunt, quàm si hæc imprimis Ecclesiæ vulnera sanentur: quæ vobis nunc Grauiss. Patres summo studio atque diligentia curanda sunt, vt restituta sanitate, reuocatáq; Ecclesiæ pulchritudine, cũ in illã hostes cõiecerint oculos, se deceptos intelligãt, & illius amore capti in eius ruãt amplexus, maternumque sinum reuertantur. Vicistis mihi credite Pat. & non solum meo, sed omniũ iudicio vicistis: & nõ modo arma, sed captiuos & spolia hostibus ademistis, si modo deformatæ Ecclesiæ antiquam faciem atque formam restituatis. Sed quid ego hæc apud vos, quos potius omnium laudibus celebrandos, quàm cuiusquam oratione excitandos, aut animãdos intelligam? quos cum ego tanta huiusce rei cupiditate flagrare videam, soleam ingentes Deo immortali gratias agere, qui eam vobis dederit mentẽ, vt honori, dignitati, omnibus commodis & vtilitatibus vestris Ecclesiæ causa renunciandum esse iudicaretis. Et meritò id quidem facitis Sanctissimi Patres: quis est enim per Deum immortalem, qui hoc præsertim calamitoso & funestissimo seculo cùm ouium salus, cùm Ecclesię dignitas, cùm Christi gloria in summo discrimine periculoque versantur, non modo dignitatis suæ, sed salutis etiam & vitæ di-

tæ dispendio Ecclesiæ incolumitati subueniendum ducat? Si Christus ipse ad abiectissimam serui conditionem, hominis causa se deiecit, ego pro illius gloria nihil de mea dignitate patiar esse detractum? ipse terræ cœlique conditor ac Dominus, extremam paupertatem & indigentiam, acerbissimasque contumelias sponsæ suæ amore sustinuit: & ego meas vtilitates Ecclesiæ saluti anteferendas putabo? Ipse ludibrio habitus, inter sceleratissimos latrones in crucem actus, se crudelissimæ morti pro mea, Ecclesiæque salute deuouit: & ego non patiar dignitatis vel fortunarum mearum vel minimam fieri iacturam, vt minanti interitum Ecclesiæ succurratur? Liceat verũ dicere grauiss. Pat. sanctissimi illi primi Ecclesiæ pastores, clarissimiq; principes Apostoli, humiles, abiecti, pannosi, texendorum tabernaculorum artifices, coriarij, piscatores, non minus inter panos illos & retia, quàm inter aurum & purpuram Apostolicã dignitatem retinebant. Illa est vera gloria, illa vera dignitas, & Apostolica maiestas, velle contemptum, ignobilem & abiectũ esse, vt Christi gloria, & Ecclesiæ salus atque dignitas conseruentur. In hanc igitur vnam curam & cogitationem dies & noctes sicuti facitis Grauiss. Pat. incumbite, vt rebus omnibus posthabitis atque neglectis, vni solum Ecclesiæ saluti consulatis: quæ tota nunc è vestra fide, sapientia, auctoritateque pendet: quæ in summam nunc spem salutis erecta est, cum ad eam obtinendam videat vobis neque voluntatem deesse, neque facultatem. Habetis enim illa præsidia & adiumenta, quę nullus mortalium (in tanta pręsertim rerum perturbatione) non dicam sperare, sed neque optare vnquam potuisset. Vota per totum orbem Christianum, huius rei causa, suscepta sunt: omnibus omnium Ecclesiarum altaribus supplicatur, continuis precibus & lachrymis diuina sollicitatur misericordia: habetis sanctissimorum patrũ, doctissimorumque hominum frequentiã innumerabilem: habetis Clarissimi imperatoris, potentissimorumque regum, rerũpublicarum, principumque Christianorũ legatos, quorum dulcissimo conspectu recreatur Ecclesia, & sibi vobisque summã securitatem pollicetur: qui non modo cõsilio atque prudentia, sed armis etiam atque potentia auctoritatem & decreta vestra fortissimè tuebuntur. Quæ quidem omnia Pij quarti Pontificis Max. Domini nostri singulari beneficio adepti estis: qui vt Ecclesiæ subueniret, nullis laboribus, sumptibus, impensis parcendum iudicauit: qui omnes principes Christianos, omnes Ecclesiarum omnium pastores, ad tuendam illius dignitatem, quam & vita & rebus omnibus chariorem ducit, tãta sollicitudine & industria è suis sedibus excitauit, vt mihi quidem in rebus propè desperatis, signum aliquod salutis sustulisse videatur. O Pater sanctissime, cuius cùm ego flagrans studium in cõgendo cõcilio, in tot pastoribus conuocandis, in tot regũ, principũq; Christianorũ accersendo præsidio, in sollicitãdis etiã ipsis Christianæ religionis hostibus omni beneuolentiæ significatione: cum hæc, inquam, omnia tacita mentis cogitatione perpendo, te quidem diuina bonitate, & clementiã in hac tempora infœlicissima reseruatum intelligo: quibus præter te nullus alius subuenire aut mederi potuisset. Fruere P. Beatissime hac tanta tua gloria & fœlicitate, te totus Christianus orbis assertorem suæ libertatis agnoscet: tibi non homines modo, sed angeli etiam, ciuesque cœlestes plaudẽt & gratulabuntur: tibi se Ecclesia suam salutem debere confitebitur: tibi Christus, cuius vices geris, coronam virentibus perpetuò floribus iis tantis tuis laboribus virtutibusq; dignã, suis iam manibus intexit, eam sacrosancto venerãdoque tuo capiti impositurus: tibi nõ modo præsens seculum, sed ipsa posteritas gratulabitur, & hanc tuam pietatem incredibilem, quam & operibus & nomine profiteris, sempiternis laudibus celebrabit. Quid igitur restat Grauiss. Pa. vt finẽ aliquando dicendi faciamus, nisi vt quãdo neq; tempus committat, neque maiora, quàm illa quæ nunc habetis præsidia, sperare potestis, summa celeritate & festinatione, in qua ego omnem spem sitam & collocatam arbitror, ad stabiliendam & confirmandã Ecclesiam remis velisque (quòd aiunt) contendatis. Nostis optimè Sanctiss. Pat. Ecclesias vestras innumerabiles, nunc pastoribus orbatas, in maximo periculo versari? Nostis pręterea hanc sanctam Synodum sæpe coactam, temporum iniuriis, bellorum tumultibus, inimicorũ insidiis dissolutam, dissipatamque fuisse: Nostis etiam witembergenses Theologos principem suum, cum exercitu quõdam ad dissipãdum Concilium armasse: omnia nunc tentabunt, omnia experientur. Adest hic vicina Germania, quæ non mediocriter huiusce rei exitum, extremã sententiam, damnationemq; reformidat:

mihi credite, licet in ipsis alpium visceribus inclusi, iis tecti satis atque muniti montibus & rupibus videamini, in hos etiam angulos subita & inopinata hostium arma penetrabunt: videorq; mihi aliquando videre concussum tumultibus orbem, armorum strepitum audire, Hannibaleq; ipsum ad portas, hostes, inquam, ad ista montium ostia faucesq; consistere, vosque grauissimi Pat. de fuga solû & salute vestra cogitare, & simul cum fuga discessuq; vestro, miserrimæ matris Ecclesiæ interitum funusq; contemplor. O rem miserrimam, & omnibus seculis deplorandam: si modo (quod Deus auertat) hic tantus, tã illustris, clarissimusq; cœtus vester, re infecta dissoluatur, actû est de religione Christiana. Exultabunt aduersarij, ingentes animos concipient, alacres & læti volitabunt, se vera sentire, nos errare: nobis infensum, sibi Deum propitium esse iactabunt, & veluti iam de nobis parta victoria gloriabuntur: Ecclesia verò omni spe destituta, omni orbata præsidio, quid aget? quem inuocabit? quò se vertet? cuius opem & auxilium implorabit? quem locû hostibus vacuum reperiet quò se valeat recipere? quam sibi imposterum spẽ pollicebitur? nûquid vt iterum Synodus cogatur? nunquid sperare poterit, vt hęc vnica spes toties iugulata reuiuiscat? Quin potius metu exanimata, omni spe destituta, præteritæ calamitatis memoria, & impendentis timore confecta cedet miserè suis hostibus, in triumpho captiua ducetur, & in prædam illis exhibita, se ab illis dilaniari, dilacerarique patietur. Quę quidem mala ne illi eueniant, vobis Gra. Pat. celeriter prouidendum est. Efficite nûc cùm silent arma, cùm nondum hìc bellorû strepitus exauditur, cùm omnes in summam spem volunt vestris pendere sententiis, Ecclesiæq; salutem contineri arbitrantur: cùm oracula huius concilij ab omnibus prouinciis suspensis animis, tanquam vnicum & singulare tantorum malorum remedium spectantur: ne frustra de sapientia, consilioque vestro totus Christianus orbis sperasse videatur. Efficite Pat. vt vel illas prouincias, quas nondum furor hostilis inuasit, tutas, firmas, atque constantes decretis vestris sanctissimis conseruetis: vel quod ego de diuina bonitate, vestráque sapientia mihi polliceor, vt cor illud vnum & vnica anima, quã spiritus S. omnibus Christianis voluit & fecit esse cõmunem, & quorundam licentia multis nunc erroribus distraxit atque dissipauit, iterum diuina vestra virtute coeat & copuletur: vt omnium sit vnus animus, vna fides, vnus spiritus, quorum vnus est Deus, vnicusque seruator Christus, cui sit laus, decus, honor, gloriaque sempiterna. Amẽ.

DIXI.

¶ F. HENRICI DE S. *Hieronymo Lusitani Theologi, et Artium liberalium Magistri, Dominicani, de Calamitatibus Ecclesiæ Oratio, habita Dominica I. Quadragesimæ apud sacrum Concilium Tridentinum. Anno* 1562.

NEMO est Sanctiss. PP. qui huius nostri turbulenti seculi miserandum statû cernere perfectè possit, dignisque lachrymis deplorare, nisi is sibi proponat ante oculos præclara illa ac fœlicia nascentis & florescentis Ecclesiæ primordia & incrementa. Nam si seriò rem perpendamus, & conferamus rectè singula, virã, mores, pietatẽ, fidei, religionisque ardorem, & amplitudinem: videbimus planè, si æqui rerum simus iudices, & veri æstimatores, heu in quàm lugenda, & calamitosa tempora inciderit posteritas ista nostra, & in qualem infœlicitatem deuenerimus, quantumque labẽtis hæc & senescentis, ne dicam expirantis mundi degenerans ætas, ab illo prisco maiorû nostrorû exciderit, aureo, florẽte, ac beato seculo. De præsentibus igitur Ecclesię calamitatibus sermonem habituri, earum causam ex Euangelica recitata lectione depromam, remedia, Deo auspice, & antidota salutaria indicabo. Sed vincit fateor dicturi vires iniunctum onus. Timorem incutit dignissimus hic locus ac sacerrimus. Deterret grauissimorû & sapientissimorum præsentia auditorum, mûdi procerum, Ecclesiæ luminum, Christorum Dei: quibus sanè iure potuissem optimo despondere animum, nisi vestra SS. PP. tanta esset humanitas ac facilitas, quãta profectò est authoritas, dignitas, & eruditio, quę patiens mihi dicturo pollicentur silentium, & trepidanti præbent audaciam, fauoremque, conciliant.

Constat igitur, vt hinc initium capiamus Christum Opt. Max. Dei virtutem & sapientiam, Reipub. Christianæ fuisse authorem ac parentem. Eundemq; (vt de diuino 1. Cor. 1.

uino illius nomine sempiternaque maiestate conticescam) vitam in hoc mundo pauperem, humilem, abiectam, despectã, incommodis omnibus ac laboribus refertam delegisse. Talem is asciuit populum; & Rempublicam instituit, quæ eius insectaretur vestigia, mores imitaretur, leges & instituta vitæ seruaret. Hanc vt sponsam charissimam quam adeo dilexerat, vt sanguinem pro ea fuderit, extremaq; supplicia subierit: & miseram mortem, qua eam à tenebrarũ imperio & Sathanæ tyrannide liberaret: non perituris diuitiis & gloria ditauit, sed vt inopia, despectu, paupertate, & vitæ iniuriis quæ rea ad illius sanè regnum manuducunt & prouehunt: ita maximis, optimis, atque diuinis donis ornauit, affecit, ac prosequutus est. Eos autem quos ad eam gubernandam præfecerat, Apostolos inquam, ignobiles, pauperes, & piscatores elegit: nullo fuco, inanive philosophia suffultos, diuino tamen spiritu afflatos, & cœlestibus virtutibus præstantes. Hæc itaque sic cunctis mundi præsidiis destituta, & cœlo diues, Deus bone, quàm creuit! quàm floruit! quàm splenduit! quàm amplificauit fines suos! quàm denique vniuersis non solum agrestibus hominibus, verùm philosophis, sapientibus, regibus, ac principibus admirationi fuit! Quàm feruens tunc
Rom.14. temporis religio! Quæ pietas, charitas, gaudium, pax in spiritu sancto! Quæ demum omnium in Deo concordia & animorum coniunctio! Quæ templa magnifica, & cœnobiorum multitudo, quorum adhuc iacentia ac prostrata cadauera feruorem & deuotionem non vulgarẽ ostẽdunt! Deinde qualis in pastoribus zelus,
1.Cor.15. quotidie pro ouibus suis morientibus! Qualis in doctoribus sapientia ad refellẽdas hæreses, reddendamque rationem de
1.Petri 3. ea quæ in eis esset spe! Qualis in monachis deuotio, modestia, disciplina, morigeratio, & mentis in cœlum iugis eleuatio! Quæ in virginibus puritas, honestas, ac pudicitia! Quàm in coniugibus reciprocus amor! In populo iam quę synceritas, simplicitas, & ad magistratus subiectio! Quæ denique humanarum diuinarumque legũ sedula obseruantia, diligensq; complețio! Superbię, segnitię, socordię, aut cęteris sceleribus nihil ferè relinquebatur loci. Contrà verò postquã cessẽre iura peccatis, & triticum zizania suffocare cœpit, transacto illo ardẽte Ecclesiæ tyrocinio, quid iam non triste, nõ miserum, non funestum ac calamitosum cernere licet! Omnia euersa, extincta, conuulsa, & labefactata sunt & prope interitum. Refrixit in pietate pietas, superstitione religio, bello pax, rebellione subiactio, mendacio veritas, procacitate pudicitia, edacitate temperantia, intemperantia sobrietas, fastu modestia, dissolutione deuotiõ, luxu moderatio, tenacitate eleemosyna, temeritate prudentia, præcipitatione consilium, superbia & insolentia humilitas, infidelitate fides, inani fiducia spes, cupiditate charitas, vitio denique virtus, & malo bonũ.
Vt nihil authore Cypriano iam non cœperit esse licitum cùm publicum est. Adeo Cyp.lib.1. epist.2.
vt vix vestigium illius antiquæ sanctitatis, & veteris nitoris in Christi sponsa reperias. Quin eam, quam benignus eius spõsus tot, tantisque donis ornauit, vt cõmemoraui, & liberali fuerat munificentia prosequutus, frigescente indies charitate, succrescentibus peccatis, & pullulantibus hæresibus, fide ipsa velut in fontem remeante, & reliquum orbis quasi deserente, ad Petri sedem, ad Ecclesiam Romanam vnde effluxerat & emanauerat retrolabente, senio confectam, rugis plenam & deturpatam maculis, aurum denique versum in scoriam, summo cum dolore, & nõ sine lachrymis perennibus contemplemur. Quod si magnus ille Basilius statum
sui temporis similem esse dicebat naualí Basilius de spi.sancto vlt.
prælio & quidem nocturno, mari magnis vndique concitato ventis, ingruentibus procellis, vtrinque congrediente classe, vbi quis dux, aut imperator, miles, aut aduersarius, nõ possis dignoscere: sed cõmisceri omnia, confundi, turbari, quati, collidi, & funditus euerti. Nos qui nõ leuioribus, vt reor, malis implicamur, & cladibus atterimur, in ea iam manentes vita in qua nihil fit aliquid, quàm quędam miserrimi temporis prorogatio, quid de nostro calamitoso seculo fingere aut ratiocinari possumus? Nihil non turbatum videas. Caligantem fidem apud plerosq;, & in mille sectas dissectam. Templa Dominica polluta, sacris imaginibus eiectis, & conspurcatis diruta, & prope ruinam. Sacramenta potissima inquam illa, diuinæ erga nos misericordię organa, & animi præsidia calcata pedibus, & vilipendi: summum totius Ecclesiæ pastorem, & Christi vicarium passim contemni: grassantes ac sæuientes lupos, qui arceat, vel rarum, vel neminem, magis ac magis, vt verbis
vtar Cypriani, sæuiente aduersario, errorẽ Cyprian. de lapsis.
fallere, liuorem incendere, superbiã inflare, iram præcipitare, cupiditatem excœcare

care. Et vt paucis concludam, multos amissa fide, irrisisque operibus aut floccifactis, falso nescio vnde sibi salutem promittentes, sub Christiano titulo, quem honoris causa retinere videtur, Epicurea aut Mahumetica longè turpiorem vitam agere. Orbem denique vniuersum ardere flagitiis, & peccatorum incendiis, si quæ peiora mala peccata nostra non minantur: vt boni quicquam nihil iam occurrat quod sperare possis, vix quod optare audeas: nisi forte male pios ad vitæ exitum vocari (quæ fœlix nunc esset conditio) quàm videre mala gentis suæ, & sanctorum.

1.Mach.3.

Qua in re SS.PP. id ego dolētius esse arbitror, atque deplorandum magis, quòd velut febricitatos qui nec medicū agnoscunt, aut pharmacum admittunt: seu vt illi qui in imo maris positi, immēsum aquarum pondus non sitiunt, nos qui à Deo tanquam à parente optimo & nostri amantissimo quotidie flagellis cædimur, extremis calamitatibus attriti, tantū abest vt resipiscere velimus, quin (quod extremæ est cæcitatis) in tanto naufragio constituti, & periculorum discrimine sic vitam traducimus oscitanter, perinde ac in summa pace versaremur, nec quicquā à nobis quod ad bene viuendum spectat, insignia vtinam virtutis assequuti, omissum esse videatur. Vt meritò in nos illud Ieremiæ cadat: Ad flagella, vt alter Pharao, obdurescentes, & ad correptiones vt aspides surdescentes. Frustra percussi filij disciplinam nō receperunt. Hic status, hæc rerum nostrarum conditio est Opti. PP. Hic præsens quo periclitamur naufragium.

Ieremi.2. Psal.57.

Iam verò tantorum malorum causam mihi inuestiganti, nulla alia sanè occurrit, quàm quod succubuerimus tribus illis Sathanæ telis, quibus nefarius ille olim caput nostrum, Christum inquā Optimum Max. ieiunantem in deserto impetiit, & experiendi causa, quemadmodum Ecclesia hodie commemorat, tētauit, Gulæ, Ambitioni, Auaritiæ. Hæc sunt tres illæ plagæ de pessimorum aquorum ore procedentes, vt est in Apocalypsi, quæ tertiam partem hominum occiderunt, ignis, fumus, & sulphur. Hæc, inquam, tres illæ pestes exitium ac perniciem vniuerso orbi inferentes, vt testatur Ioannes, concupiscentia carnis, concupiscentia oculorū, & superbia vitæ. Simul atque enim ista in hominum mentes irrepsere, & serpere cœperūt, cōtinuò virtus elāguit, enaruit, conticuit, euanuit, & posthabita est.

Apoc.9. Ioan.1. can.2.

Nam vt à gulæ vitio exordiar, quæ non mala mūdo peperit? Parsimoniam hęc (ne totiens primorum parentum infœlix casus repetatur) omnino abstulit: Abstinentiam pepulit: Ieiunia sacra non modò fregit, verum procul ablegauit. Corporis denique disciplinam, qua veluti munitissimis arcibus charitas circumuallata cōstat ac firmatur, abrogauit. Intemperantiā, luxum, crapulam, venerem, ebrietatem & petulātiam induxit. Quæ cùm maiores nostri viri sanctissimi probè ac sapienter nouerint, adeo corporis disciplinam fuere venerati, vt eā semper cū pietata coniunxerint. Non sicut multi hodie inimici crucis Christi, quorum Deus venter est, qui terrena sapiunt (vt reliquos voluptuosos omittam) quos ob vtiam ciborum licentiam à fide, ab Ecclesia, à Deo defecisse videmus.

Gen.3. Philipp.3.

Deinde iam inanis gloriæ appetitus & honoris ambitio pompā, fastum, apparatum, & mille alia portenta & mōstra dedit. Quos enim ambitiosus, vt inquit Cyprianus, arrogantium fastus prius pertulit? Quas superbas fores matutinus salutator obsedit? Quot tumentium contumeliosa vestigia stipatus clientium cuneis antè præcessit, vt ipsum etiam salutantiū comes postmodū pōpa præcederet, obnoxia non homini, sed potestati? Quibus deniq; sordibus emit vt fulgeat? Hæc demum incredibili quadam & mira philautia gloriam & excellentiam, quæ verę virtutis sunt præmia, & iure studiosis debentur, sibi vsurpans & falso arrogās, sublimem illam humilitatem vereque Euāgelicam virtutem extinxit & profligauit: hypocrisim & simulationem intulit.

Cypria. libr. epistol.2.

Iis accessit auaritia, venenum illud mortiferum & pestilens: qua nocentius nihil, & perniciosius fingi aut excogitari potest: quæ quod residuum fuerat à grandine, comedit & demolita est. Et velut ventus ille vrens, de quo meminit Oseas, desolauit fontes & siccauit venas, scilicet charitatis, diripiens thesaurum omnis vasis desiderabilis, iustitiæ inquam & pietatis. Hæc Magnus ait Basilius: Nō memor fuit communis naturæ: non putauit oportere superfluum in egenos distribuere: nullam præcepti habuit rationem. Miser est inquit, auarus ob fertilitatē, miserabilis ob præsentia bona, miserabilior ob futura quę spectat. Omnia aurum videt, aurum imaginatur, hoc dormienti insomnium est, & vigilantis animum possidet: optatque omnia in auri naturam transmutari: iucundius aurum aspicit quàm solem. Hæc detestabilis cæcitas mentium Cyprianus ait, &

Osee.13. Basil. conc. de Auarit.

Cypria. lib. 2. epist. 2. sit, & cupiditatis insanæ profunda caligo ad hoc tantum possidet, ne alteri possidere liceat. Omnia denique sui labe tingit; fœdat, maculat, inficit, corrumpit atq; contaminat. Harũ igitur tentationum primã si attentè animaduertas, in deserto reperies, apud carnales & animales homines, qui sensu duntaxat veluti pecora & voluptate ducuntur. Secundam Hierosolymis, in sancta ciuitate, in domo Dei, in tẽplo & in pinna templi. Tertiam in montibus. *Matth. 4.* Accedens igitur tentator narrat B. Matth. dixit Christo. Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Quid malignus iste & miser machinatur? Non lapides in panem Christus transmutaturus erat.

Quam quidem potentiam versipellis iste inficiari nequit, sed panem in carnẽ *Ioan. 6.* quæ det vitam mundo. Vnde Sathanę sectatores in animum nequeunt inducere, aut sibi persuadere, posse fieri quod homo non ita cibo addictus sit, carnisue turpissimis voluptatibus, vt alia in re quapiam delectetur: Cum non in solo pane viuat homo (vt Christus inquit) sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei: diuinis inquam, colloquiis, familiaritateque cum *Ioan. 6.* Deo, qui verus cibus est, qui non perit, sed qui permanet in vitã æternam: suauius sapiens, nutriens interius, reficiens, sustentana, ac cor hominis confirmans. *Psal. 103.* Quo cũ *Exod. 14.* vsi sunt Moyses, Elias, & tandem Christus *3. Reg. 19.* Dominus, XL. dierum inediam pro suauissimis ferculis, opulentissimisq; conuiuiis summa cum voluptate duxerũt. Hos *Rom. 14.* qui sequuti sunt veri Christi imitatores, & viri Euangelici, quique regnum Dei nõ escam, & potum esse (vt nostri helluones fingunt) intelligentes, & sacra ieiunia cum Ecclesia venerantes, desertis in locis vitam omnem vigiliis, & orationibus, suspensionibus diuinis insumentes, non solum à cruentis dapibus & epulis abstinuère superfluis, aut varia ferculorũ multitudine, quam natura contenta paucis perhorrescit, sed quasi quodam diuino furore perciti, vt Philo est author, nonnulli *Philo de vit. cont. lib. 10. 3.* vix tertio quoque die famem sentiebant. Alij qui prælautè accepti epulo sapiẽtiæ copiose præbentis sua placita, duplũ perdurabant eius temporis, & vix sexto die cibum degustabant necessarium. Potum è fluentis hauriebant, cõtenti placare dominas à natura mortalibus additas, famẽ, sitimque, absque omnibus lenociniis fruendo rebus, sine quibus non licet viuere: edentes ne esurirent, bibentes ne sitirent, saturitatem cauẽdo, vt inimicam animo,

pariter ac corpori. Assumptio deinde Christi à Sathana in pinnam templi (ne longius progrediar) hoc docet, sublimibus nĩmirum, & summo fastigio positis ruinam sæpe, casum & præcipitationem imminere. Et quo altius fortuna leuet, eo maiora pericula præcipitet. Semperque ea quæ diabolus suggerit, vt Hieronymo placet, *Hierony. super Matthæum.* licet prima specie alta sapiãt, ad ima tendere. Ad hęc omnia regna mundi Christo oblata, quid aliud quàm lucri causa auarũ diabolum adorare docet? Quod alias Paulus de auaritia præmonuit, quod sit idolorum seruitus. *Ephes. 5.* Non putandum solum Sathanam omnium regnorum mundi prætio adorationem mereri voluisse, cum nihil tam mortalium mentes vindicet, alliciat, & rapiat, quàm ardor gloriç & propriç cupiditas excellentiæ, sibique diuinos, honores impendendi. Vt facilè res omnes, aurum, copias, supellectilem, vitã, corpus, animum, cœlum, & Deum ipsum repudient, pariter & contemnant, & vili exponant, dummodo adorentur, colantur, & habeantur in prætio. Huius congressionis Sathanæ priorem istum Christus illusit sacro ieiunio & abstinentia: diuino profectò aduersus gulę vitium antidoto ac prę stanti medicamine. Nam sicut oleum pinguefacit athletam, vt magnus ait Basilius, *Basil. ser. de ieiun.* sic ieiunium exercitatorem pietatis. Secundum humilitate. Nec enim labitur humilis, vt sanctus vult Macharius. *Machar. Ægypt. Hom. 19.* Nam vnde labi posset, inquit, qui sub omnibus est? quam qui habeat, nempe totius, vt aiunt, spiritalis vitæ fundamentum, omnem fuisse videbitur assequutus virtutem. Nam omnis in virtute progressus, vt eidem Basilio placet, in humilitate progressus est. *Basil.* Postremum, mundi contemptu. Cur enim non contemneret quæ in puncto ostendi possunt & in momento? *Luce 4.* Vnde contemptor mundi, quasi ex specula cùm Propheta videns mentis acie eius gloriam, diuitias, dominatum, copias, & eiusdẽ generis *Psa. 95.* cætera, quæ plurimi ęstimanda putant mũdi sectatores, facilè iudicat esse vanitates, & insanias falsas, quæ sicut ostenduntur in puncto, puncto durant, & puncto cõtinentur: eaq; arbitratur vt stercora, vt Christũ lucrifaciat. *Philip. 3.* Vos igitur Opt. PP. qui nũquã ab Ecclesia recessistis, nec quia in ea zizania fides aut charitas vestra est impędita, vt diuinè admonet Cyprianus, *Cyprian. li. 3. epist. 3.* verũ manẽtes ac cõsistẽtes intra domestica castra, vt ille sapiẽter inquit, & intus positi eã quę in cõmuni tractada sunt agitis, ac prouidetis: iis seruatoris nostri exemplis &

ſalutaribus remediis collapſis,& corruptis
moribns mederi poteſtis: Intemperantiã,
ambitionem, auaritiam;è quibus alia ve-
lut è fontibus ſcaturiunt incommoda re-
ſciodentes:ne vltra offendiculo eſſe poſ-
ſimus infirmis,vt docet Paulus , ſed inci-
1.Cor.8. taméto ad virtutem.Quò illi Cõſilij parti
quæcirca mores verſatur,prouiſum ac ſa-
tisfactum erit.Secundæ verò quæ ad fidẽ
ſpectat,commuoem imitati & caput no-
Vincent. ſtrum olim à diabolo ſcripturis impetitũ
Lirinen. de ipſarũ ſcripturarũ teſtimoniis,quibus fides
Antiq. & ipſa hæret ac fulcitur,prouidebitis.Sic e-
del. cap. nim maiores noſtri ſacris Cõciliis cõgre-
gati,ſacrorũ bibliorũ propugnaculis,ac fit
miſsimis præſidiis , hæreſes conuicerunt,
hæreticos ad fidẽ aliquando reduxerunt.
2.Pet.3. Nã vt ille verſipellis Chriſtũ aggreſſus eſt
ſcripturis:ſic eius ſatellites hęretici faciũt,
Tertul. qui ſacras deprauant ſcripturas ac detor-
de carn. quent, & falſis conſpurcant cõmentariis,
Chr.ſt. aut facile reiiciũt ſi ſuis manifeſtè aduer-
ſentur inſaniis,ſacris bibliis imponentes
quæ nunquã mens diuina voluit, vt libe-
rius ac licentius ſuis voluptatibus vacẽt,
& cupiditatibus inſeruiant.Cum tamẽ li-
Apoc.5. brũ hunc nemo ſoluat niſi agnus, & agni
Luc. 24. ſponſa,cui ille voluit reuelare, & ſenſum
aperire vt intelligeret ſcripturas.Tantum
abeſt vt illi putare debeant quemadmodũ
Cypria. Cyprianus mirifice docet,ſe Euangelium
li.3.epiſt.2 Chriſti aſſerere,dum ſemetipſos à Chriſti
grege,& ab eius pace & concordia ſepa-
rarũt. Taceo quod per ſe ipſa diuinorum
Diony. de eloquiorum aperta cõtẽplatio , vt magnus
Diu. nom. ait Dionyſius theologorũ facilè prioceps,
cap. 3. ſenilis cuiuſdã virtutis eſt.His ergo armis
ſi vtamur Opt. PP. & remedia adhibea-
mus,Sathanęq; incurſibus reluctemur,cõ
ſummabitur tẽtatio,pręſto aderuot ange-
li,ſuppetias venient,accedẽt & miniſtra-
bunt nobis:ſuffragio,præſidio,ac patroci-
nio erunt,Deumq; quẽ demeritis & pec-
catis ad iram prouocauimus ac vindictã,
placabunt precibus, ſedabuntque:piũ,be-
nignũ ac clementẽ reddent: auertentque
eius gladiũ iam iam ceruicibus noſtris in-
Tob.3. teritũ minantẽ : vt poſt tempeſtatẽ tran-
quillũ faciat,& poſt tribulationẽ mittat cõ
ſolationẽ.Concilio,miniſtrabũt cõſilium,
ſapientiã,ac prudeotiã:conciliabuntq; fa-
uorẽ & gratiã, vt cuncta proſperè , fauſtè,
fœliciterq; ſuccedant,& pro votis fideliũ.
Hæreſes extirpentur : hæretici dolis &
22.diſt. impoſturis diaboli ſeducti,ad Chriſti oui-
le,ad Eccleſiã Romanã,quę mater,doctrix
ac magiſtra eſt omnium Eccleſiarum, cui
omnes caput inclinant, ſumma concor-
dia reducantur.Iura reſarciãtur vetera,no
ua ſalubria ſanciantur:abuſus ſi qui ſunt,
radicitus euellantur. Vt hoc ſaluberrimo
Oecumenico Concilio,tot tãtorumq; an-
tiſtitum multis nominibus colendorum:
Illuſtrium,ſanctorum, doctorumq; virorũ
digna præſentia frequentẽ,quo auguſtius
in terris nihil,aut diuinius inueniri po-
teſt , fœliciter abſoluto ; diu ab omnibus
exoptata pace,concordia,vnione, fœdere
& charitate,diuina ſuppeditante clemen
tia perfruamur. DIXI.

¶ DE PRIMATV Petri Oratio.

Ad Sacroſanctam Synodum Tridentinam die ſacro Petro & Paulo habita, à Gaſparo Cardillo Villalpandeo Segobienſi, Doctore Theologo.

M. V. LXII.

ILLVSTRISS. Cardi-
nales: Reuerẽdiſmi Patres,
Clariſsimi Oratores ; Reli-
gioſe conſeſſus.De primatu
Petri hodierno die in con-
ſpectu veſtro,id eſt,in totius Chriſtiani or
bis theatro,oratio nobis inſtituta eſt:quòd
ad id nos huius diei Euangelica lectione
Sancta Rom.Eccl.hortari videatur.Ad eã
rem præſtandam, ſi pro eius dignitate &
maieſtate veſtra nobis agendum ſit,pręter
innumera alia ornamenta ingenij,quibus
veluti condimentis ipſa oratio plauſibilis
reddi ſolet,atque ad vſum vitæ accõmo-
data, multarum prorſus , magnarumque
rerum notitia,& admirabili dicẽdi facul-
tate opus eſſe video.Sed quando his prę-
ſidiis animi,& ſermonis adiumẽtis deſti-
tuimur,quod & agnoſcimus & fatemur,
libenter ad Chriſtũ Ieſum fontẽ atq; ori-
ginẽ bonorũ omniũ recurramus,ab eo im
ploremus opem,atq; in eũ omnẽ noſtram
ſolicitudinem proiiciamus,qui,vt ſcriptu- Iac.1.
ra refert,omnibus affluenter tribuit, ne-
que improperat cuipiam: nuſquã ille nos
præſentaneo ſuo atque diuino auxilio de-
ſtituet,quos ad id poſtulandũ,quotieſcũq;
eius inopia laboramus,inuitat: hãc ipſam
diuinã opẽ multo minori negotio procul
dubio cõſequemur, ſi chariſsimã eius ma
trẽ precibus ſolicitauerimus,atq; eo ma-
ximè interpellauerimus ſermone,quẽ eũ-
dem,iucunditatis atq; lętitię pleniſsimũ,
Gabrielem cœleſtem paranymphum ha-
buiſſe ſcimus,dicentes: Aue Maria.

Tu es

Tu es Petrus,& ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Matth. 16.

SVſcepta à nobis de primatu Petri in Eccleſia Oratio,iure quodam ſuo poſtulare videtur, vt de ipſa Eccleſia ſancta Catholica,& Apoſtolica, quæ eadē prorſus eſt cum Eccl.Ro.cuius fundamētum Petrus eſt, vel Chriſti teſtimonio,his verbis: Tu es Petrus,& ſuper hanc petrā ædificabo Eccleſiam meam, initio obiter diſſeramus: neque enim facilè id de quo agitur cōſtare poſsit, niſi prius qua ratione Eccleſia hęc condita,& effecta ſit,probè nouerimus:rem tamē vniuerſam ſumma quadā breuitate perſequi eſt animus, quod præſtabimus,fauente Deo,modo vos ſanctiſsimi Patres intentis animis, beneuoliſque adeſſe mihi dicenti velitis:quod incredibilis veſtra humanitas, & audiendi conſuetudo fore pollicentur. Inter cætera commoda quæ Chriſtus Ieſus ſuo aduentu hominibus attulit,quorum ſalutem anxius atque ſollicitus procurabat, illud primo loco P.numerādum eſt,quòd magno ſtudio,accurataq̃ue diligentia Eccleſiā in terris erexit,confirmarit,atq; inſtruxerit,Eccleſiā dico,id eſt, vniuerſitatē
Ephes. 2. quandā atq; hominū cœtū, qui Chriſti fidē,doctrinā, & ſacramēta profitentur: in hac lapis ipſe angularis diruta maceriẽ, poſt placatum cœleſtem Patrem hominis culpa grauiter irritatū inſenſumq̃ue,vtraque fecit vnum,duos ſimul populos coniungens.Hanc legibus atque inſtitutis viuendi, tanquam firmis ad pacem & tranquillitatem parandam, tuendamq̃ue prę ſidiis muniuit. In eadem,eo à nobis ſacrificio & agnoſci,& coli voluit,quo neque maius vllum, neque excellentius à Deo Opt.Max.hominibus in terris concedi potuit,ſanctiſsimo inquam corpore atque ſanguine ſuo panis & vini velami-
Matt. 26 nibus, quaſi nube obducto: quod extrema cum diſcipulis cœna inſtituit,& nobis
Matt. 18. mirificè commēdauit abiturus ex hoc mūdo ad Patrem. Hæc cùm nobis Chriſtus imperet vt renunciemus Eccl. crimen fratris,qui adhibitis etiam duobus teſtibus nolit reſipiſcere, non poteſt ſenſilis non non putari, etenim licet ac rumpantur hæretici.Hæc à theologis peculiari nomine ob eam maximè rem militans vocatur,quoniam qui intra eandem exiſtimus omnes,interim dum vita ſupereſt,quę militia quædam eſt, vt Iobus ait, cum cor- Iob. 7. A.
pore luctamur:quod aduerſus ſpiritum inſurgit,& cum eo hoſtiliter dimicat, ani- Galat. 5.
mam aggrauat, mentem deprimit, atque Sapien. 9.
peſſundat,& ab altera illa, quam triumphantem appellant, quoniam quæ illam incolunt mentes beatæ cum corporibus expeditæ ſint, & calamitatibus liberæ de acerrimis humani generis hoſtibus ſecuræ triumphant,tantum ratione perfecti atque imperfecti diſcrepat: nam illa quidem,quod Theophanes docet Epiſcopus Niceæ, veluti gymnaſium quoddam eſt puerorum in Chriſto renatorum:eſt enim mundus hic noſter veluti domus quædam à cœleſti Rege nobis præparata ad ortum, educationem,atque omnem denique inſtitutionem ſpiritalem: hæc verò cœleſtium ſpirituum thalamus eſt, aſpectu Regis,ſplendore atque lætitia perfruentium.

Hinc fit vt hæc noſtra Eccl. non probis modo hominibus cōnſtet,ſed improbis etiam flagitioſiſq̃ue:eſt enim illa decem virginibus ſimilis, quinque prudentibus & quinque fatuis: eſt ſagena miſſa in mare,quæ omne genus piſcium con- Matt. 13. A.
gregat:eſt area,in qua exiſtunt paleę tri- Matth. 13.
tico permixtę: eſt vinea Domini ſabaoth, Matth. 3.
cui vuę ſuppetunt,& labruſcę:eſt denique Eſaie 5.
fœcundus ager bonis & malis agricolis locatus ſanctarū ſcripturarū teſtimonio.

Inſuper hæc de qua mentionem intulimus Eccl.inſtar Regni eſt, quod prætereà graues imprimis ſcriptores ſacræ nobis ſępenumero literæ prodiderunt: maximè verò cùm Regnum cœlorum decem virginibus ſimile eſſe ferunt,& ſagenæ miſſæ in mare: neque enim his locis Regnum cœlorum pro ſede ac domicilio earum mentium vſurpari poſsit,quæ corporibus exemptæ ſunt, & quaſi carnis compedibus ſolutæ, in quod, neque fatuæ virgines admittantur:quę,cum ſponſus venerit,horribilem illam vocem ſunt auditur: neſcio vos, neque malis piſci- Matth. 25.
bus abiectis atque ignobilibus aditus vllus patet,quos piſcatores angeli poſtremis temporibus extra ea vaſcula eiectos quibus boni atque præſtantes piſces concludentur,extremis cruciatibus atque malis deſtinabunt.

Neque verò quiſpiam exiſtimet hoc ipſum Chriſti regnum, fraudibus hominum,doliſue vſquam diſſolui,aut vlla morum prauitate in alteram quampiam reipublicæ formam mutari poſſe; quod cæ-

teris accidit: perpetuò saluum constet, vel scripturæ sacræ testimonio de Christo loquentis (cùm ait) Regnabit in æternum: regni eius nō erit finis. Potestas ei⁹, potestas æterna: regnū eius, regnū qđ nō corrumpetur. Huius rei si S. literæ tacerēt, historiæ temporū testes haud dubiā fidē facere possent: q̄tumuis enim Christi regnū animorū tumultibus, morum peruersitate, & nouis subinde opinionib⁹ hactenus impetitum sit, validè concussum, & mirabiliter oppugnatū, nusquā tamen subuerti aut labefactari potuit. Portæ inferi, Christus ait, non preualebunt aduersus Ecclesiam: ipsi & iurati hostes & capitales Ecclesiæ, qui nostris maximè temporibus, summo pontificatui bellum indixerunt, veritati vsque adeo in luce positæ repugnare veriti sunt: produco in mediū Buccerum, dæmonis buccinam admodum sonoram. Is cùm ab Henrico Angliæ Rege, qui pontificiam dignitatem magnoperè extinctam cupiebat, rogaretur quænā ratio iniri posset euertendi Christi regnum, & perdendi Ecclesiam Dei: Nullam, inquit, excogitare queas ô Rex, nisi prius Christum Iesum eius conditorem, Seruatoremq; de medio abstuleris. Matt. 12.

Neque abs re, mea quidem sententia, hanc præ cæteris viuendi normam probauit cœlestis Legislator, & in Ecclesia sua retineri, & ab hominibus seruari exactissimè præcepit. Grauissimorum philosophorū, qui de republica nobis præcepta tradiderunt sententia est, si vnus quispiā dari possit, qui rebus omnibus, quæ sunt ad aptè moderandum imperium necessariæ, abundaret: & munere atq; officio suo rectè defungi perpetuò posset, qui prudētia summa valeret: summo iudicio: scientia rerum insigni imbutus: & cæteris animi atque corporis ornamentis præditus quæ regiam dignitatem decent, eam maximè regendi & gubernādi formam tenendam esse, in qua vnus semper imperat: parent cæteri. Sed quoniam difficilè admodum aut potius minimè, vnus alliquis vspiam reperitur, qui tot ac tantis maximarum virtutum laudibus sit cumulatus, tanquam secunda nauigatione minimum malorum eligimus, probamusq; illam, sequimurque gubernādi rationem, quam plures boni atque sapientes viri exercent, qui se mutuis operis adiuuant: vt vnius diligentia, strenuaque virtute, alterius negligentia atque animi vitium cōpensetur. Cum igitur Christus Iesus regno suo perpetuò adsit, patrocineturque, quod illis est verbis pollicitus: Ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi: cum paracletus spiritus, Ecclesiam imbuat cœlesti doctrina: Matt. 28. quod Christus testatur, cum ait: Paracletus autem spiritus sanctus quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, cùm Vicario suo in terris Christus firmitatem in fide, constantiamq; promiserit, dicens: Ego orabo pro te, ne vsquam deficiat fides tua: cùm instruendi, & confirmandi cæteros omnes eidem facultatem fecerit, aiens: Tu cōfirma fratres tuos, cùm sit ille fundamentum Ecclesiæ, aduersus quam portæ inferi, id est, impietatis & flagitij genus omne, nusquam præualebunt, quantumuis illam violenter impetant, & coniuratis animis aggrediantur, dubium non est, quin Ecclesiam Christus instituerit instar regni, in qua vnus cæteris imperet, cùm hic vnus quisquis sit nusquam peril ciosè labi possit, tunc maximè, cùm ex officio res tractat Ecclesiæ, quæ vel ipsam fidem attingunt, vel morum generalia condit decreta, insuper hac potissimum ratione vnitas corporis mystici, tantopere Apostolis, & sanctis Patribus probata, cōmendataque seruatur. Qua fiducia erecti, si studio veræ pietatis incēsi sumus, tāetsi omnia hæreticorum sectis atque blasphemiis turbata videamus, nunquam animos demittemus: sed tunc vel maximè diuinum nobis auxilium adfuturum cōfidemus, & in summa rerum desperatione, præsertim, si humanæ vires expendantur, ad firmissimam spem salutis erigemur: huic amplissimo Regno suo beatum Petrū ex sacro illo senatu delectum, & accuratissimè imbutum cœlesti magisterio Christus præfecit: qui tāetsi multa habeat cum cæteris regibus cōmunia, illud habet procul dubio peculiare atque suum, quod cū cæteri reges auctoritatem suam, id est, vim gubernandi atque agendi à republica susceperint, cui natura concessum est, regem creare: Petrus atque etiam in eo cæteri omnes summi, maximiq; Pontifices proximè à Christo auctoritatem & facultatem regendi susceperunt. Quam deinde præcipuis Ecclesiæ membris, Episcopos & præsbyteros intelligo, distribuunt, vt iam istam pascendi vim non in Ecclesia Petrus, sed in Petro potius Ecclesia cœpisse videatur: super hunc Petrum, tanquam supra firmam petram Christus ædificauit Ecclesiam suam: huic cœlestis regni claues dedit, symbolum Regiæ fa-

giæ facultatis atque potentiæ: huius eam dignitatem in Ecclesia esse voluit, vt ratum atque firmum in cœlis sit habiturus quicquid ille in terris probarit. Is Christi vicem gerit in terris tanquam mortalis Deus: is denique primatum, atque Imperium in vniuersalé Ecclesiam tenet: neq; modo honore & dignitate cæteros omnes, qui sunt in eadem longo interuallo exuperat, & antecellit, sed etiam facultatis regendi & gubernandi prora & puppim tenet. Huius sententiæ, si diuinam ipsam legem diligenter inspicere velimus (vt interim eius interpretes sanctissimos atque doctissimos viros missos faciamus) non obscura passim aduersus deprauatores verbi Dei argumenta reperiemus. Ne tamen de re ad propositum maximè necessaria nihil omnino dixisse videamur, nonnulla obiter in memoriā vestram referemus, quæ conuincendis hæreticis hac parte satis esse queant: nisi illi more suo aduersus manifestam veritatē admodum repugnantem animum gerāt: vos me, vt cœpistis Patres, patiēter audite: ego vos audiendi fastidio breui liberabo. Imprimis huc spectat quod Christus Petro inquit: Ne scandalizemus eos, qui tributum inquam petebant, vade ad mare & eum piscem qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius inuenies staterem, illum sumens, da illis pro me & te, quemadmodum enim pro te ipso, quod paterfamilias esset Christus didrachmam pependit, ita etiam cùm pro Petro porrigi iubet, eundem patremfamilias declarat, & cæteris præficit, quod Augustinus, Ambrosius, & Cyrillus magni viri nobis retulerūt. Accedit ad hoc quod cùm Matthæus Euangelista duodecim Apostolos nominatim recenseret principem, locum Petro tribuit, dicens: duodecim nomina Apostolorum hæc sunt: primus Symon, qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, cùm enim prior Andreas quàm Petrus ad Apostolatum vocatus sit, quod ex Ioannis Euangelistæ historia liquidò constat, non potest primus vocatione Petrus existimari, sed dignitate atque honore. Deinde; cùm in omni ferè sermone quem Christus contulit cum Apostolis suis, & roget Petrus & respondeat, neque suo tantum nomine, sed etiam cæterorum Apostolorum, quod vel eo argumento conuincitur, quoniam interrogāte Christo: Vos autem quem me esse dicitis? vnus Petrus subiūgit: Tu es Christus filius Dei viui. Dubiū esse non debet, quin Petrus caput Ecclesiæ & princeps reliquorū sit constitutus.

Matt. 17.

Matt. 10.

Ioan. 10.

Matt. 16.

Præterea Principis officio cæteris præsentibus defunctus est, postquàm in ęthereas sedes Christus remeauit, quòd ille temerè nusquam vsurpasset: cùm enim de creando in locum Iudæ Apostolò ageretur, exurgens Petrus in medio fratrum dixit. Viri fratres, in die Pentecostes ille vnus cæteros omnes à crimine quod illis inurebatur defendit: ille vnus tanquàm iudex à Christo delectus, spectantibus cæteris Ananiam, & Saphyram capite dānauit: ille vnus Symonis Magi teterrimū vitium verbis acerrimis reprehendit: ille vnus in Ecclesiæ gremium gentes admittere iussus est: cum conspecto linteo; in quo omnis generis animalia cernerētur, illam vocem auribus hausit: Surge Petre, occide, & manduca: denique ille vnus in Concilio Apostolorum de cessatione legalium autor sententiæ fuit, quod est hominis in Ecclesiam tenentis imperiū. Hanc supremam dignitatem & potestatis amplitudinem, quam Christus Petro pollicitus est post magnificam illam atq; diuinam vocem: Tu es Christus filius Dei viui, quam emiserat, rogatus cùm cæteris: Vos autem quē me esse dicitis, postquàm se à mortuis excitauit, Petro in manus dedit: ne quispiam existimare posset vllo pacto, ab eadem excidisse, quod qua nocte ad mortem vitæ magister ductus est, eundem abnegasset, atque id sanè, verbis tàm parum obscuris, vt nisi qui pertinaci animo contendat, omnes proculdubio dicturi sint, summam à Christo in Ecclesiam suam Petro potestatem, & agendi vim esse cōcessam, cùm inquit: Pasce oues meas: pasce agnos meos: nam quia Petro, atque in eo cæteris omnibus summis Pontificibus simpliciter, Pasce, ait, haud dubiè significat, tunc à se omne genus pastus exhibendi, vni, cui loquitur his verbis, Petro committi: atque imposterum debere penes Pontificem maximum residere: & cùm oues nominet, vniuersos proculdubio Christianos intelligit: Ecclesias etiā omnes, atque hominum Christianorum cœtus, eximit nullum, iuxta tropum sanctarum scripturarum. Pascere enim, quo verbo in præsentia Ioannes Euangelista vsus est, Regere & gubernare est, ex natura verbi ipsius: vnde fit vt ad Reges quoque, & Principes gentium pertineat hæc vox, quos Ethnici scriptores, sed imprimis Homerus, Pastores populorum appellauerunt. Nam quemadmodum Pastores, ouium commodis diligenter inuigilantes

Act. 1.
Act. 2.
Act. 5.
Act. 8.
Act. 10.
Act. 15.

Ioan. 21.

lant:ità quoque principes atq; Reges non tam suæ vtilitatis studiosi esse debent, quàm gentium & populorum sibi subditorum. Huius sanctissimi regni habenas, vt id quoque obiter dicam. P. non antè Petrus accepit, quàm familiariter cognitum, & longis ac magnis experimentis probatum, dignum Christus iudicaret, qui peram & baculum pastoralis indicia dignitatis teneret. Neque enim temerè quispiam, sed magno potius iudicio ad pascendum gregem Domini admitti debet. Igitur cùm cœlesti magisterio Petrus imbutus esset, atque strenuè multos annos sancti spiritus disciplina eruditus: plenam tandem pascendi potestatem accepturus, duarum clarissimarum virtutum fidei videlicet & charitatis, quibus cæteræ omnea maximè continentur, publica documenta exhibuit: fidei quidem, vbi rogatus à Christo: vos autem quem me esse

Mat. 16 Ioan. 21.

dicitis, tu es, inquit, Christus filius Dei viui. Charitatis verò, cùm eodem interrogante, Petre diligis me plus his, tu scis Domine, respondit, quia amo te: vtraque autem virtus tanto splendore enituit, atque effulsit in Petro, vt ob eam rem summis encomiis hac diuina Christi voce eundem celebratū esse sciamus: beatus es Symon bariona: quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cœlis est. Charitatis similiter à Christo Iesu magnificam admodum his verbis laudem tulit, cùm esses iunior cingebas te, & ambulabas quò tu volebas: cū aūt senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget: quibus pro Euāgelio mortē essa oppetiturū Petrū declarat: qua vna charitate nulla maior fingi posit: & sanè rationi videtur nimium consentaneum, vt qui authoritate, dignitate, atque honore cæteros omnes plurimum exuperat, duabus his, vt cæteras taceam, excellentissimis virtutibus plurimum polleat: quarum Petrus nō verbis modò, vt attigimus, sed re quoque ipsa insigne orbi terrarum reliquit exemplum, atque speeimen præbuit: dum abominandam illam Symonis Magi hęresim detegeret, conuinceret oratione, & virtute cœlesti dissiparet, & lumen verbi Dei prædicatione sua latissimè propagaret, rebusque omnibus, quæ ad Ecclesiam quam moderabatur, pertinerent præclarissimè compositis à carnificibus sæuia, immanissimisque tyrannis, tandem impetrauit, vt capite in terrā verso crucifigeretur, quòd se indignum putaret, ac diceret qui eodem prorsus mortis genere cum vitæ magistro & seruatore interimeretur. Talea in Ecclesia sua Christus Pontifices requirit, qui fidem quam docendo præstare debet, & ab hæreticis extorquere firmissimè teneant, qui cùm charitate, quæ ad regendum magnopere necessaria est, incensi sint, & studio pietatis inflammati, diligētia atque industria prosint plurimum. Tales etiam hactenus Ecclesiæ Romanæ pontifices, & moderarores contigerunt, præsertim verò his temporibus, cùm diuino beneficio perturbatis & afflictis rebus, hæreticorum fraude atque dolis Sanctissimus Pius quartus datus est, Pontifex verè Pius: cuius egregia fides tàm longè & latè emicat: tàm sese ingerit omnibus sponte sua, vt nihil ardentius fugiat, aut vehementius, quàm schismata, hæresimq; sęuissimam Ecclesiæ pestem detestetur: cuius radicitus euellendæ causa sacram istam Synodum indixit: quem zelus domus Dei vsque adeo mirabiliter comedit atque exedit, vt deformatam ætatis decursu viuendi normam, & priuatè bullis editis, & publicè in Concilio vestro, ad pristinum nitorem, quantum fieri possit, studeat reuocare, atque id tam magnis conatibus, tamque impotenti animo, vt neque sumptibus vllis, neq; labori, neque, si res postulet, saluti aut vitæ parcat, vt miseræ & calamitatibus grauiter oppressæ Christi sponsæ opituletur. Charitas verò in eo tanta est, vt etiam Episcoporum inopiam suis facultatibus liberaliter subleuet, quo commodius Tridenti sumptus tollerare queant: tollerantia verò vsque adeo ingens, ad conuitia præsertim perferenda, quæ à sceleratis atque impiis hominibus in eum passim iactantur, quantam vix quispiam possit cogitare, & quod in eo omnes mirari maximè solent, atque ego eximia quadam laude dignum puto, rebus atque verbis passim ostendit, nihil esse sibi luce veritatis antiquius, quàm ex profundis tenebris, quibus illa sepulta iacet, in aspectum hominum producere, ac reuocare strenuissimè laborat. Ad huius vigilantissimi atque admodum strenui pastoris exemplum, æquum est, vt pastores gregis Domini, quotquot sunt, vitam instituant & componant suam: hunc pergant exprimere agendo, si sibi ipsis, si gregi sibi commisso, si muneri deniq; atque officio suo benè consultum volunt: habēt in eo quod laudare iure queant atq; imitari si velint: tam diu autem velle debēt, quàm diu eosdem hac in re profecisse non pœnitebit. Quāquam autem perpetuò vobis P.

bis .P. enitendum sit, ne quid vspiam detrimenti Respublica Christi, ne quid detrimenti patiantur eius oues, vestræ curæ atque industriæ commissæ à summo pastore, & Christi vicario in terris Pontifice Romano: nunc profectò laborandum est maximè, cùm pro incolomitate, atque salute Ecclesiæ totius sacros Conuentus celebratis, vt vetus disciplina stabiliatur: vt contractæ in Ecclesia sordes abluantur, vt splendor quarundam legum, quas nostra flagitia offuscauerint, orbi Christiano restituatur: vt peruersa his temporibus dogmata ab impiis sparsa procul ablegētur, denique vt qui sensim in Ecclesiam sanctam abusus irrepserunt, saluis semper rebus, de medio tollantur, id nisi præstiteritis Patres sanctissimi frustrà Ecclesias vestras deseruistis, frustra tam longa itinera, & terra marique periculosa suscepistis; frustra tot sumptus facitis, frustra denique vos curis & solicitudinibus Tridenti cōficitis. Cæterùm in ea re præstanda: quod dicam cum bona vestra venia P. nō tam vobis inspiciendum est, quid expediat in reipublicæ Christianæ gratiam his sacrosanctis comitiis vestris statui, quàm quid illa commodè ferre valeat, quid ferre recuset: cùm enim in Ecclesia Christi, perinde atque in quauis alia Republica, varia variis temporibus conueniant, & accommodata sint, vnde in Conciliis sæpenumero orta varietas, & decretorum atque legum tam varia extitit copia, magnopere temporis ratio in nouis legibus ferendis, aut antiquis & obsoletis in vsum reuocandis, habenda est, decrepitá aut potius senio confectam cernitis Ecclesiam:
1.Cor.10. nos enim proculdubio sumus in quos fines sæculorum deuenerunt, consulite Ecclesiæ vt seni, consulite vt decrepitæ, quæ neque laborem iuuentutis ferre possit, neque cibum perinde sumere, conficereque, vt cùm ætate atque viribus præstabat, senem non decet quiuis color: non quiuis ornatus decet, morbo penè absumpta est, proinde cautè atque prudenter illam curate, perniciosis humoribus redundat, cordatè illi medeamini oportet, nedum purgare pergitis, humores plus iusto redundantes, potentiori pharmaco excitati, Ecclesiam, quantum in se est, obruat, pessundent, atque conficiant, sensim, & longo tempore contractus moibus, sensim & lōgo tempore pelli debet. Ne igitur tam solliciti sitis, quo pacto penè amissa iam recuperari possit, atque in pristinum statum restitui, quàm vt præsentem quæ tota præceps ruere quotidie videtur, seruetis. Satius est enim esse vbi nunc Respublica Christiana est; quod de sua quondam Cicero aiebat, quàm vt dum illam veterem sequimur, simus in nulla: semper autem vobis P. cauendum est, quod cauetis diligenter, ne præter modum exaggeratis peccatis, prodi Ecclesia hostibus suis, atque eius princeps, & communis omnium nostrum parens traduci aut infamari videatur: hunc ipsum cursum rerum si tenere in negotiis tractandis & seruare volueritis, plurimum sanè proficietis: Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam suam gloriam, ipse conatus vestros perficiet, confirmabit, solidabitq́; Ipsi gloria & imperium in sæcula sæculorum. AMEN.

¶ SERMO HABITVS TRIDENTI, DOMINICA quarta post Pentecosten, Authore Petro Mercato Præsbytero, Episcopi Vicēsis Theologo.

DIVO Lucá referente (Sancta Ecclesia Catholica) post superatam tentationem, legimus Redemptorem nostrū applicuisse Nasareth, vbi nutritus erat, ac pro illius sancta, & laudabili consuetudine intrasse Synagogam: vbi (ait Euangelista) surgit, vt legeret. Luce.4. Traditus est ei liber Esaiæ Prophetæ, quē vbi reuoluit, inuenit locum in quo scriptum erat: Spiritus Domini super me, Esa.61. propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me, sanare contritos corde, prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum, & cæt. Hoc Christi facto qui Ecclesiam Dei intramus, præterea vt aliós doceamus, surgimus: hoc est, hunc sanctum locum ascendimus, edocemur, ne aliunde nobis paraturá vt habeamus orationem pro libitio eligamus, quàm ex Ecclesiæ præscripto. Hæc enim vnoquoque die statutum habet Euangelium, designatas etiam Epistolas, tum ex literis Apostolicis desumptas, tum ex veteri instrumento: quibus habiturus orationem necessum est ligetur. Habet igitur sic Euan- Luce.5. gelium hodiernum: Factum est autē cùm turbæ irruerent in eum, vt audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnū Genezareth. Et vidit duas naues stantes secus sta-

cus ſtagnum:piſcatores autem deſcende-
rant,& lauabant retia. Aſcendens autem
in vnam nauim,quæ erat Simónis, roga-
uit eum à terra reducere puſillum. Et ſe-
dens docebat de nauicula turbas. Finem
hic faciamus, ſatis enim erit ſi huic parti
Euangelij legitimum præſtiterimus ter-
minum. Inquit Euangeliſta, cùm plicuiſ-
Luca.4. ſet Dominus librum, reddidit miniſtro
& ſedit, & omnium in Synagoga oculi
erant intendentes in eum. Ad hoc exem-
plum oratos vos volo Patres Sanctiſsi-
mos, tum propter dignitatem ſummam,
quam in Eccleſia Dei hodie tenetis: tum
propter veſtram humanitatem, qua alios
hoc in loco complecti ſoletis, me animo
benigno,& attento audiatis.

Luca.4. Cœpit autem dicere ad illos: Quia ho-
die impleta eſt hæc ſcriptura in auribus
veſtris. Et hinc ego ordior orationē me-
am: quia hodie implenda eſt à vobis &
perficienda (Patres) hiſtoria Euangelij,
quam auribus veſtris audiuiſtis: ſin ſecus,
actum eſt de nobis, actum eſt de fide, deq;
religione, de pace, ſine qua nemo videbit
Deum. Præſtabilius enim foret nos qui
hîc adſumus, nunquam natos fuiſſe, aut
quòd matres noſtræ, priuſquam in earum
vtero animaremur, de nobis aborſum fe-
ciſſent. Verùm enimuerò ne quiſpiam pu
tet me his fallere quempiam, pedetentim
literam Euangelij tentemus: fiet enim
tunc intelligat me vera pronunciare (Fa-
ctum eſt autem dum turbæ irruerent in
eum) Cùm Synagoga ſuos habuerit pro-
phetas, ſuos ſcribas, ſuos etiam ſacerdo-
tes, quorum munus erat docere; quid rei
factum eſt, vt populus Iudæorum relictis
illis Chriſtum adiret? quod factum Euan-
geliſta nobis ſic narrat: Factum eſt autem
cùm turbæ irruerent in eum (emphaſim
enim hæc verba habent) Præmiſit Euan-
Luca.4. geliſta cauſam: ſtupebant (inquit) in do-
ctrina eius, quia ſermo in poteſtate eius
erat. Denique ob mirabiliorem doctrinā
Chriſti, præ Phariſæorum doctrina factum
iri Euangeliſta ait, cuius cauſam ſubdit:
quia in poteſtate erat ſermo ipſius: vel vt
alius Euangeliſta dicit, erat docens ſicut
Matt. 7. poteſtatem habens, & non ſicut ſcribæ
& Phariſæi. Docebant enim Phari-
ſæi principibus adulantes, aut poteſtati-
bus ſecularibus inſeruientes, aut propriæ
cupiditati. Hæc enim eſt ſumma poteſtas
1.Timo.6. quæ regnat,& nos vincit: quam Apoſto-
lus dicit radicem eſſe omniū malorum,
eam enim quidam appetentes errauerūt
à fide,& inſeruerunt ſe doloribus multis,
ſuprà quàm dici poſsit. Chriſtus autem
nemini adulabatur, nec inſeruiebat ali- 1.Petri.2.
cui cupiditati malignæ, quam non habe-
bat: ſi quidem peccatum non fecerat, ſed
negotiū patris ad quod miſſus erat, poſt-
habitis omnibus curabat. Rogate igitur
Deum patres pro me, ſiquidem hodie vi-
carius ſum Chriſti, & quamuis indignus
munere doctoris fungar, vt doceam non
ſicut Scribæ & Phariſæi, hoc eſt, addictus
alicui principi, aut poteſtati, aut terrenæ
cupiditati: ſed ſicut poteſtatem habens,
hoc eſt, negotiū Chriſti ſolum agens: quod
totis viribus facere enitar, ſed interim ve
ſtris ſanctis orationibus adiuuate me. Act. 12.
Erat Petrus in carcere (inquit hiſtoria ſa-
cra) & oratio fiebat ab Eccleſia ſine inter-
miſsione ad Deum pro eo. Itaque & vos
patres, Petrus eſtis, negotium Petri agitis,
parum dixi, imo negotium Chriſti: curate
igitur ne in carcere ſitis, hoc eſt, addicti
alicui Regi, aut poteſtati ſeculari: aut pro-
priæ cupiditati, ſiquidem vniuerſa Eccle- Rom.8.
ſia orat pro vobis. Non extra rem in hac
cauſa dicam, quod Apoſtolus ad Roma-
nos ſcribens, eos ad ſalubrem pacem de-
ducere cupiēs, ait: Et omnis creatura in-
gemiſcit & parturit, vſque adhuc expe-
ctans redemptionē corporis noſtri: ad eū-
dem modum vniuerſus orbis ingemiſcit
& parturit, expectans ab hac ſancta Syno-
do redemptionem, ac pacem totius cor-
poris noſtri, hoc eſt, Eccleſiæ Dei. Nolite
igitur patres, ſuſpiriis & orationibus vni-
uerſi orbis reſiſtere, quinimo quod veſtri
ſancti officij eſt, hoc tantum negotium
Chriſti agere curate: ſic enim fiet, vt non
Scribas & Phariſæos ſequamini, ſed Chri
ſtum: apud quem (vt dixi) ſumma erat po-
teſtas. Eandem enim ſummā habetis vos,
ſiquidem integram Pontificis ſummi vo-
luntatem tenetis: quod ſi ſecus, fruſtrà la-
boramus. Ad hæc propitias etiam habetis
omnes ſæculi poteſtates, quæ pollicitæ
ſunt, ſeſe huic ſanctæ Synodo omnē ope-
ram & fauorē præſtaturas. Sat crebro Apo
ſtolus Paulus rogabat eos ad quos ſcribe-
bat, vt Deum pro ſe orarent, quo negoti- Ephe.6.
um Chriſti, cuius Apoſtolus erat, liberè
tractaret. Ait enim ad Epheſios ſcribens:
Orate pro oībus ſanctis & ꝓ me, vt detur
mihi ſermo in apertiōe oris mei, cū fidu-
cia, notū facere myſteriū Euāgelij, pro quo
legatione fungor in catena, ita vt in ipſo
audeā. Vel vt Græcus ſermo habet ἵνα
ἐν αὐτῷ παῤῥησιάσωμαι, id eſt, vt in
eo liberè agam; prout oportet me loqui.
Sentiebat itaq; Apoſtolus maximè opor-
tere

tere se mysteriũ Christi, pro quo legatione fungebatur, liberè ac cũ omni fiducia tractare. At idem est quod Thessalonicẽsi Ecclesię scribit: Creditũ nobis Euangeliũ ita loquimur, nõ quasi hominibus placẽtes, sed Deo, qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis sicut scitis, neq; in occasione auaritię, Deus testis est: quàm rectè sanctus Apostolus ait, nõ se sicut Scribam & Pharisæum docuisse, sed sicut potestatem habens: Ait enim: creditũ nobis Euangeliũ ita loquimur, nõ quasi hominibus placẽtes: etenim hi confusione subiecti sunt, & quod magis est, Deus spernet eos, qui omnium hominũ corda probat. Neq; verò dicit se fuisse aliquando in sermone adulatorẽ, quales erant Scribæ, cuius rei eos ad quos scribit testes citat: neq; ait se in occasione auaritiæ fuisse, ac si dixisset: tantum abest vt auaritię studuerim, quin nec aliis quod de me id putarint occasionẽ prębui, cuius facti Deũ in testẽ vocat. Superest igitur Patres tantũ Apostolũ hodie imitandũ vobis proponatis. Ad idẽ argumentũ facit, quod in alia dicebat: De cætero fratres orate pro nobis, vt sermo Dei currat, & clarificetur, & vt liberemur ab importunis & malis hominibus, nõ enim omniũ est fides: & nos etiã oramus pro vobis, vt sermo vester currat, id est, liberè agatur, quo Deus clarificetur, & vt liberemini ab importunis hominibus, quos scimus hoc nostro sæculo nõ deesse. Non omniũ esse fidẽ dixit Apostolus, & nõ solum illius tẽporibus (verum est) sed & nostris, quod maximè dolemus. Consolamur tamẽ eo Salomonis dicto, qui ait: Quid est quod fuit; id quod est, & id quod est, erit. Titũ etiam quem in Ecclesiastico ministerio erudierat Apostolus ita alloquitur: Hęc loquere, & exhortare, & argue, cũ omni imperio: nemo te contẽnat. Et vos fratres sat fideliter in Ecclesiastico negotio eruditi estis: loquimini igitur & obiurgate cum oĩ imperio: ita enim fiet vt nemo vos contemnat. Animaduersione dignũ est, quod Apostolus illis verbis subiecit (nemo te contemnat) prævideral enim secundũ spiritũ datum sibi futurũ fore, vt si Titus Ecclesiastica ministeria cũ timore tractaret, facile se subiectũ fore vilipendio hominum & cõtemptui; atq; ideo eũ admonuit de illa libertate Apostolica. Hũc igitur operæprecium est hæc sancta Synodus imitetur, ne illius statuta sancta & decreta vilipendio ac neglectui pateant. Audio sępe plerosq; ex vobis conqueri & cõturbari, quod principes & reges per iniuriam occupent Ecclesiam Dei, hoc est, census sacerdotibus ministerium exhibentibus debitos, & egenis, euius mali vos per omnia culpatos esse pronuncio: siquidem expectantes beneficium, gratiam ac laborem ab eisdem, negotium Dei postponitis: atque ita fit vt huic cupiditati addicti, non liberè negotium Ecclesiæ, sicut edocti estis à Christo & Paulo, tractetis: proinde factum est, vt & vos & sancta statuta vestra contemnat. Qui enim in negotio Ecclesiæ nihil agunt, præterquam id quod Reges quos ipsi consulunt, præscribunt, quasi fides nostra è placitis regum pendeat: cùm sciamus probandas esse personas è fide, non verò fidem è personis: nam quid obsecro aliud hoc facto docent, quàm quod proprię cupiditati inseruiant, neque negotium Christi liberè, vt par est, tractent? Conqueritur Deus, dicens: Nunquid non erat Deus in Israël quem consuleretis? Habetis itaque patres scripturam sacram, vbi apertè voluntas Dei resplendescit. Habetis etiam Concilia generalia: ad hæc historias Ecclesiæ, & sanctos Doctores, Ecclesię lumina. Hęc omnia Reges sunt, quos in Ecclesię causa necessum est consulatis. Num quod attinet ad præsens argumentum, est aliquod consilium firmius & salubrius, consilio & facto huius sanctæ Synodi? quod si secus putamus, reperti sumus in fide fluctuantes. Nõ enim Christus dixit: Vbi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum: Principibus aut Regibus: sed sacrato illius comitatui; cuius vos successores estis. Quod si Regum consultatio pro votis non successerit, resistite illis: vestra enim interest hæc fidelissimè tractare. Audistis igitur quamobrem Iudæorum populus neglectis synagogæ sacerdotibus ad Christum confugerit.

Est & alia causa quam Euangelista nõ tacet, quamobrem ad Christum confugerint (nempe vt audirent verbum Dei) Argumento est igitur Synagogæ, sacerdotes non docuisse verbum Dei, sed leges suas humanas, quod factũ esse ita indicat Euãgelista Matthæus: Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram: quanquàm hoc loci non simpliciter leges Pharisæorum humanas condemnat, sed eas quæ legi Dei repugnabant. Quod facilè cognoscimus ex Euãgelistæ discursu: & clarius ex Marco, vel eas leges quę nulli⁹ vtilitatis & frugiẽ erãt improbat, ad quod alludit Apost. Paulus scri

Marginalia: 1. Thes. 2. — 1. Thes. 2. Psal. 52. — 2. Thes. 3. — Eccles. 1. — Titum 2. — Tertul. li. de præscri. hæreti. — 4. Reg. 1. — Matth. 18. — Matth. 15. — Mar. 7.

lus, scribēs ad Philippeñ. his verbis: Propter quod multam fiduciam habens: vel vt Græcus habet (διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παρρησίαν ἔχων) id est, multam habens in Christo libertatē imperandi tibi quod ad rem pertinet (τὸ ἀνῆκον) id est, quod decens est, quod conueniens est. Sentiebat itaque Apostolus se non debere mandare Philemoni quæ leuia & nullius frugis erant, sed id quod expediēs fore videbat. Nō semel olim Deus Prophetarū Synagogæ conquerebatur, quod somnia sua & commenta humana inculcarent, interim neglecto illius verbo: Sic enim dicit apud Hieremiam: qui volūt facere vt obliuiscatur populus meus nominis mei, *Hier.23.* propter somnia eorū quę narrat vnusquisque ad proximum suum, sicut obliti sunt Patres eorum nominis mei propter Baal. Propheta qui habet somniū narret somnium, & qui habet sermonem meum, loquatur sermonē meum verè. Quid paleis ad triticum, dicit Dominus? comparat igitur Prophetarum somnia paleis, quæ præter illam exterioritatē & molliciem lenē nihil habent, qui nimò medullę & fructua intus vacua sunt: Contrà verò sermo Dei triticum est, qui quamuis exterius aliquo modo asper videatur, sed intus plenus est medulla, & dulcedine, quibus incrassabuntur illius fideles obseruatores. Non sine damno etiā ingenti Ecclesiæ Dei factum est, vt eius legis interpretes populo etiam inculcarent sua somnia & cōmenta, interdum comminiscentes falsa miracula, sermone Dei neglecto: qui nō ex vna ciuitate à vobis, sed vt ille dixit, ex vniuerso orbe exsibilandi sunt: sunt enim muscæ fœtidissimę, quę perdunt suauitatē *Eccles.8.* vnguenti, hoc est, dulcedinem verbi Dei. Curate igitur Patres huic tanto malo, ne scādala in Ecclesia Dei amplius augescāt, occurrere. Est & alia causa, quam subodorare licet ex Euangelij historia, quamobrem Iudæorum populus suis neglectis sacerdotibus ad Christum confugerent. Ea enim est quod Christus gratis doceret: cōtrà verò illi, non nisi conducti mercede. Neq; egemus testimoniis vt probemus illorum sacerdotum auaritiam: nihil enim aliud clamāt fere Prophetarum voces, & Christi apud Euāgelistas sermones. Quod enim Christus gratis docuisset, scriptū est: Gratis accepistis, gratis date: nō vtiq; gra*Matt.10.* tis accepissent, nisi Christus gratis dedisset: summum enim Ecclesiæ malum est, nō aliter docere nisi mercede conducamur. Neque verò quispiam putet hac de causa me velle dicere non deberi mercedem Pastori: absit vt Paulo repugnem, per quem Christus loquebatur: is enim dicebat, Nemo militat suis stipēdiis vnquam. *1.Cor.9.* Et illud: Non alligabis os boui trituranti. Et illud: Si seminamus vobis spiritualia, *1.Timo.5.* mirum est quod vestra carnalia metamus? absit etiā vt Christo resistam, dicenti: Dignus est mercenarius cibo suo: sed quod *1.Cor.9. Matth.10.* dico istud est: indignos nempe esse doctoris munere, qui non aliter nisi precio appreciati docturi sunt. Vulgatissimum est enim illud Gregorij dictum: facile doctri*Grego.*na Pastoris despicitur, cùm vita illius nō approbatur secundum spirītum datū sibi. Reuerendissimus Coimbricensis volens extra Ecclesiā Dei excludere abusus (ij enim potissimum argumentum hæreticorum sunt aduersus nos, neq; alio simplicem plebem decipiunt) dixit facile factū iri, si hæc duo verba (non obstantibus) ab Ecclesia Dei pellerentur. Fieri enim non potest Patres, quin in Ecclesia Dei habeamus Pontificem, qui compatiatur infirmitatibus nostris: fieri etiā non potest, quin habeamus pastorē qui pascat nos, qui oblatis indulgentiis, eisdemq; concessis, alliciat nos ad orationē, ad ieiunium, ad eleemosynarum largitionem, & ad confessionem sacramentalem, per quam Deo recōciliamur & proximo. Verùm enimuerò sanctus Episcopus noluit hoc tolli ex Ecclesia Dei: sed animaduertens superfluitatem dispensationum, interim vel inconsulto Pontifice, vel in informatione decepto, dixit: alludens ad id quod dulcie Bernardus dixit: non prohibeo dispensare, sed dissipare. Ego verò certius consultū iri puto Ecclesiæ Dei, si duo verba quę *Bernar.* non humana sunt sed diuina, summa obseruatione & amplectantur, & teneantur: hæc enim sunt (gratis date) quæ iuris diuini sunt, oratio est enim præceptiua imperatiui modi, duobus tantum verbis cōtenta: ne, si plura essent, obscuritatem prætenderent, sicut & in aliis multis interdum fieri solet. His enim sua breuitas profuit, quo euaderēt falsarias linguas hominū corruptorū. Satis enī hoc istud indicat locus vbi sedent: nā post hæc verba, Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mūdate, dęmones eiicite: adiecta sunt hęc: gratis accepistis, gratis date. Iā illud quale est PP. qđ pleriq; Episcoporū, ex summa illa Ecclesiæ censura aurifodinā fecerūt: nō enim est mors neque gladius grauior *Matt.10.* excōicationis censura, & tamē hæc occasione cuiusdā cęræ, sigilli, calami, papyri, iniquè

iniquè vibratur. Cum sciamus Apostolum, 1.Cor.5. 1.Timo.1. 2.Thes.3. illum fornicarium Corinthum, & quosdã alios blasphemos, ac quosdã non obtemperantes verbo Dei, anathemate feriisse: at nunc Ecclesia Dei plena est fornicariis, blasphemis & repugnatoribus verbi Dei: & ij vitam in maxima quiete ducũt: solis enim pauperibus, qui propter certã pecuniæ quantitatem, eamque non multam, cùm non sint soluẽdo, inseruit. Quid, quod sæpe propter canem furto sublatũ, & manicas & vestes tradũtur? Indignum est Patres ob istiusmodi viles causas, hic censuram tradi, cuius in causa sunt aurũ & argentum, quod occasione ceræ & sigilli trahitur: licita enim fuerunt hæc hactenus, sed nunc cùm videamus in tanto Ecclesiæ scandalo Episcopos abuti ea, necessum est animum aduertatis, huic tanto aspero nodo quo cuneo occurrendum sit. Quid illud erit, quod interdum Episcopo inconsulto & eius vicario, à scribis qui Matth.8. Matth.18. perpetuò auari sunt traduntur? cùm Christus aduocari duos aut tres ait, vt in ora duorum aut trium stet omne verbum. & Paulus ait: Congregatis vobis & spiritui 1.Cor.5. meo, tradidi huiusmodi hominem Sathanæ: non quod non fariant dico, si ita emittantur: quinimò ideo quia ita nocent non debent tradi, qoin prius consilio prudentum ac piorum hominum res examinata fuerit: ad mortem corporis, ad flagella, ad exiliũ nemo damnatur, quin prius à multis probis viris status causæ examinetur: in sola verò axcommunicatione, omni genere pœnę grauiore, hęc religio deest: antequam hoc emporium à nobis sacerdotibus in Ecclesia Dei inuẽtum esset, omnia silentium tenebant. Erãt vtique ante hoc tempus tumultus in Ecclesia & hæreses, sed aduersus sanctissimam Trinitatem, hæc occupabant homines solum doctos (si ita dicere licet) à quibus facillimo negocio extirpari poterant: at nunc sunt tumultus aduersus fidem, hærentes carni & sanguini, qui irretierunt indoctam plebẽ, quam difficillimè veritas superat: ideóque non cunctandum est Patres areã Domini purgare, periculum enim in mora est, dicebat Deus per Aggæum prophetã: Respexistis ad amplius, & ecce inuentum est minus: intulistis in domũ, & exsufflaui illud: Interim quod ad ampliora respeximus, hoc est, quod magnificas domos extrueremus, & supellectilem augeremus, & vt marsupium impleremus, minus habet Ecclesia Dei. Quid, quod occasione huius argenti falsò conglomerati factum est, vt qui nunquã latro, nunquã homicida futurus aliàs erat, in vtrunq; incidit? Cùm enim videt sacerdotẽ aut Episcopum morti vicinũ, antequã camera Apostolica veniat, vt quod sui iuris est arripiat, vtiq; ad dispensandũ egenis, cõsanguinei, famuli, & pleriq; alij interdũ duces, comites, nobiles, prosapia illustres & clari, aliàs nunquã, vt dixi, latrones futuri inueniũtur furari æs. Vos Patres decet hæc sollicitè curare. Exemplum illustre prębuit vobis summus Ecclesiæ pastor Pius Quartus: qui ex illa sua pœnitentiaria resecauit iam quamplurima vitia; resecaturus & alia quæ supersunt: nã qui incipit, dimidiũ facti habet, & perficiet proculdubio: neq; aliud, quantũ audio, mente tenet, quàm Ecclesiã purgãdam curare. Præuenit igitur vos sua illa sancta benignitate, vt quod ille fecit in illa Ecclesia capitali in qua residet, vos tantundẽ in Ecclesia catholica faciatis: sequutus vtiq; hoc facto Christũ, qui accepto flagello ementes & vendentes eiecit de tẽplo. Habetis igitur Patres quẽ imitemini, Piũ Petri vicariũ, & qđ magis est, Christũ redemptorem. Igitur eò vnde digressi sumus reuertamur. Curate Patres, vt ministeria Christi, & sacramenta Ecclesiastica gratis dentur: curate vt Dei verbũ doceatur: tandẽ curate vt liberè negotium Christi tractetis, nõ sicut Scribæ & Pharisęi, sed sicut habentes potestatẽ summam: ita fiet, vt misera plebs ludificata ab his nebulonibus & pseudoeuãgelistis, neglectis illis ad vos reuertatur, & Ecclesiam Dei, extra qoam nullus saluus est, amplectatur: ac sub illius protectione agat. Ignoscite mihi Patres, quod tam palam loquutus fuerim: imò nolite ignoscere, siquidem inflammatus zelo religionis Dei, non possum nõ ita loqui: præterea pressus sanctis vestris orationibus quibus me adiutastis, coactus sum ita effari. Ascendens autẽ in vnam nauim quæ erat Simònis, rogauit eum à terra reducere pusillum, & sedens docebat de nauicula turbas. Historiæ ordo non est negligendus, imò summa cum attentione obseruandus: non enim prius sedens docet, & postea rogat nauim à terra subduci: sed quod diximus. Qua in re noscamus oportet doctrinam in Ecclesia nihili esse, nisi ea à terrenis hominibus qui eam occupant liberetur.

Rogat Christus Simonem de reductione nauis: & vos Patres Simon estis. Rogat vos Christus quo Ecclesiam à malis hominibus liberetis, quos non tantum hæreticos dicit, sed & indoctos, ac vitæ

fascinorosos: cùm posset expertè iubere, non id agit, sed rogat. Si aliquis vel Rex, vel princeps quod in illius gratiam aliquid faceretis vos rogaret, non tantũ bona extrema in illius gratiam dilapidaretis, ac vitam cum ingenti periculo poneretis: atque hoc ipsum summo beneficio duceretis: nunc verò Rex Regum, & Dominus dominantium id rogat: quo modo non satisfacere illi poteritis? Neque enim propter se, sed propter vtilitatem nostram id rogat. Deus enim non nostri indiget, quod & Poëta luculenter dixit: Ipsa eius
Lucret. lib.1. opibus pollens, nihil indiga nostri, Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira. Præsentis diei calamitas sufficiens argumentum est, quo istud facere cunctia viribus enitimini. Insigne exẽplũ vobis præbuit ille non minus nobilis, quàm extremus Dux Iudaici exercitus Iudas Macha
1.Machab.1. bæus, qui cùm videret templum prophanatum, atque conspurcatum: occupauerat enim illud Antiochus ille (vt ait infallibilis historia sacra) radix peccati: quod ita
1.Mach.4. perdiderat, vt in atriis virgulta nata essent asperiora, vltra quàm in saltibus & montibus inuiis nasci solent. Id cùm videret factum, elegit sacerdotes, habentes voluntatem legis Dei, vt coacti id mundarent, atque ita factum est: quotannis etiam designato die solennitatem encœniarũ summo cum honore agebant: quam Christus sua præsentia decorauit, quemadmodum
Ioan.10. in Euangelio sancti Ioannis reconditum habemus. Neque abs re erit si obseruauerimus id quod ait, se sacerdotes habentes voluntatem legis Dei ad id munus exequendum elegisse: non autem scientes dixit: parũ enim sacerdoti prodest, si onustus fuerit literis, cùm zelo careat Dei: vtrunque enim ad restaurationem templi conducibile est, at secundum per omnem modum necessarium: & vos illustrissimi Legati huius sancti exercitus duces estis: habetis etiam hic milites non quoscunque, sed apprimè industrios in bello Ecclesiastico, qui non solum scientiam legis Dei habent, sed eiusdem amore ac zelo inflammantur. Vtimini igitur eorum opera ac industria. Properate omnes vna ad tẽplũ Dei repurgandũ: atq; hęc virgulta asperrima, hoc est, sacerdotes inutiles, quos Iud. Apost. arbores autumnales, infructuosas appellauit, eradicate. Vt quid enim hi Ecclesiam Dei occupant? quod si id feceritis, vt de vobis speramus, fiet vt Christus Iesus sua præsentia nobile factum vestrũ
Osee 10. honestet: at idem est quod Oseas propheta ait: Lappa & tribulus ascẽdet super aras eorum: herbæ enim sunt hæ nullius fructus, nec adhuc vmbræ aptæ, vbi defessi iter agentes caput reclinare valeant: sed eo solum quo animalia venenata calcaneis hominum insidiantia occultentur: ad eundem modum aras nostras, id est, Ecclesiæ dignitates, occuparunt lappa & cardicus, sacerdotes nullius doctrinæ nec vtilitatis, nec vt solatio sint alicui egeno, sed tantum est apud se, homicidas & fornicarios homines, quorum vitia officium linguæ vincunt, teneant: hæc velut animalia immunda, sunt à vobis ex aris Dei explodenda. Arcete igitur Patres à præsepibus Ecclesiæ hos fucos, ignauum pecus: disturbant enim & distentant suauitatem huius ędificij sancti, hoc est, Ecclesiæ Dei: consideremus etiam quid propheta his verbis adiecerit: ait enim, tunc dicent montibus, operite nos: & collibus, cadite super nos, quod Christus ad diem illum iudicij transtulit. Vereor ne præter spem hoc nobis contingat, cùm hæc verba illud, quod ego ad pręsentem Ecclesię statum referebam, consequantur. Totus etiã Aggęus Propheta in reædificãda domo Dei peruigilat: ait enim ad Zorobabel, & ad Iesum filium Iosedec, & ad reliquos sacerdotes: Hæc dicit Dominus exercituum: Populus iste dicit, nondum venit tempus domus Domini ędificandę: cùm ad sacerdotes sermonẽ fecerit, quid est quod ait, populus iste dicit: sacerdotes enim à populo segregati erant, quòd hi qui domus Dei impediunt ædificium, quamuis sacerdotes sint, populares sunt, nec de summo ordine eorum, sed de vilissimo, ac si dicerent: hi non facto sacerdotes sunt, sed nomine tenus, siquidẽ restaurationẽ templi quæ ad se attinet perturbant. Addit vltra: nunquid vobis tempus est, vt habitetis in domibus laqueatis, & domus ista deserta sit? ponite corda vestra super vias vestras: seminastis multum, & intulistis parum: comedistis, & nõ estis satiati & c. Perpendite igitur Patres: seminarunt multum patres illi antiqui, tantundam etiam & vos facitis: hoc est, Sancta indicitis decreta: ad hæc plerique vestrũ contra Ecclesiæ hostes, doctè chartas doctrina fideli impleuistis. Quid horũ quæ seminastis intulistis? nihil ferè. Hostes Ecclesiæ crescunt, nos autẽ diminuimur: illi florescunt (si ita loqui liceat) nos arescimus: illi hodie occupant Ecclesiam, cras vrbem, sequenti verò die prouinciã. Quid sub hoc argumẽto dicam? bona pars Germaniæ

Osee 10. Luc.23.

maniæ præscripsit aduersus fidẽ. Franci homines nũc in perpetuo sunt dissidio. Hispani incœpimus iá insatuari: quid de aliis regionibus dicã? quantũ audio vbiq; locorum hęc pestis grassata est, ita vt ad Aphros vsq; peruenerit: vnde igitur hæc? quia domus Dei deserta est, dicit Dominus. Quid eam prodest augere statuta & decreta, quantumuis sancta, sicut sunt, si Ecclesia Dei sacerdotibus qui ea populo & doceant & repetant, frustrata sit? Ascendite (inquit) mõtem, portate ligna, & ædificate domũ, & acceptabilis mihi erit, & glorificabor. Et vos Patres Sancti montẽ hũc ascendistis, hoc est Sanctũm Conciliũ, quo nihil in cuncto orbe altius. Reædificate igitur domum, & Dominus in ea glorificabitur. Nihil clarius ad præsens argumẽtum dici potuit. Cum pressus angustia esset populus Israeliticus, dicit Deus per O-
Osea.7. seam prophetam: Vlulabant in cubiculis suis, sed super triticum & vinum ruminabantur: suspiria illorum, ruminationes dixit: quasi dicat, non homines sed iumenta sunt, qui cernunt ærumnam instare, & qui debuissent propriam vitam deplora-
Hiero. re: ruminabant, inquit, super frumento & vino. Quotus quisque nostrũm est, qui non deploret in Ecclesia Dei tantam lue? nullus, imo sæpenumero ad lachrymas vsque prorumpimus: sed vereor ne suspiria hæc nostra, super auro & argento ruminationes sint: nihil amplius dicã. Dicit igitur Dominus sub nomine Zorobabel & sociis: Confortamini, & facite, hoc est, domũ Dei reædificate, quia ego vobiscũ sum, dicit Dominus, & Spiritus meus in medio vestri est, nolite timere. Et ad vos nunc (Sancta Synodus) hæc verba dicta sunt, enitere igitur totis viribus, vt templum Dei prophanatum emundetur: ad hæc virgulta nata, hoc est, impuri sacerdotes ab eo eradicentur. Dominus enim vobiscum aderit, & spiritus eius in medio vestri erit, firmus & stabilis est Dominus in omnibus promissis: atque ita fiet vt obtemperetis Domino supplicanti, vt à terra nauim pusillum reducatis.

Et sedens docebat de nauicula turbas) Locus hic nos admonet, vt aliquid de residẽtia dicamus: verum nos hanc disputationem, potissimum tempori, & loco, aliis relinquimus: siquidem ad manus nostras peruentura est. Hoc vnum tamẽ bre-
Exo.25. ui dicã: In Exodo mãdabat Deus Moysi, vt arcã deauratam foris & intus faceret & super eam propiciatorium, siue cœlum, quod eam tegeret de auro mundissimo, ad cuius latus dextrum sit Cherub vnus, ad sinistrum autem Cherub alius, recta oculorum acie in id tendentes: tu autem supra propiciatoriũ eris, inde te alloquar, & præcipiam quæcunque mandabo per te filiis Israel. Præscribit igitur Moysi locũ; quasi non aliter cum alloquuturus sit, nisi medius inter duos cherubinos sederit. Propiciatorium hoc, supra quod Moyses
sedet, Ecclesiam designat, extra quam ne- *Rupertus*
que salus, neque remissio, neque propitia- *super Isai.*
tio peccatorum est. Duo illi cherubini, duo sunt testamenta, hanc Ecclesiam respicientia rectam: nõ enim sibi repugnãt. Sedeat igitur in Ecclesia Pastor, cuius actum Moyses indicat: is enim locus illi ex Domini mandato præscriptus est, non
aliter ei Domino sermonẽ facturus. Quid *Aug. con*
igitur veritati tam clarè adumbratæ con- *tra Iul. Pe*
tra imus? quod si quis humana ignorantia *Lag. lib.5.*
cpa.2.
laberetur, vtcunque ferendum esset: quanquam manifestis scripturæ sensibus con-
trauenire, humana ignorantia non est, sed *Psal.81.*
superba arrogantia, vnde iudicio meo schismata, & hæreses profluunt. Cęterum,
vt dixi, ferendus est error humanus, sed *Ioan.10.*
quòd ob seculi huius lucrum illi repugnetur, summa impudentia est, tantæ ne animis cœlestibus irę? nos enim sacerdotes, animæ spiritales vel Patres dicimur: vno verbo dicam, Dij appellati sumus in sacro eloquio, neque aliquid magis dici potuit; confirmante id Christo in Euangelio, ita enim habet Ioannes: tam igitur acri ira huic rei resistimus? tantáne philautia in nobis valet? hodie igitur implenda est à vobis Patres Euangelica scri-
ptura quam auribus vestris audiuistis: *Epilogus.*
sin minus, actum est de Ecclesia, cuius vos reges estis. Toto igitur pectore laborate, vt hæc nauis à terra reducatur: ad exemplum illius nobilissimi ducis Iudæorum, templum prophanatum ac conspurcatum ab hæresibus emundate, sub hęc virgulta illa infructuosa, id est, sacerdotes nullius fructus, hi enim aras nostras occuparunt, eradicate: fiet enim tunc Deus in ea glorificetur: ad hæc curate sacramenta Ecclesiæ, & eiusdem quęcunq; alia gratis ministrentur: curate etiam de verbo Dei docendo: denique Christi negocium liberè tractetis, non sicut Scribæ & Pharisæi, sed tanquam summam habẽ-
tes potestatem. Exemplo vobis sit rex il- *2.Reg.15.*
le Dauid, qui fugam arripere coactus est, cum à proprio filio persecutionem pateretur. Quid enim, si Dauidis magnifica enumeremus, si eius opes attendamus: nemo

locupletior, si prosapiam: nemo nobilior, semel dicam, omni mundo maior, veruntamen instante necessitate fugæ meminit: neque abs re erit, si fugæ ordinem cõsideraverimus, ille & pedites sexcẽti, qui cum eo erant, pedes egressi sunt: vxores decem quas apud se habebat, domi reliquit. Ascẽdebat igitur cliuum oliuarum, scandens & flens, nudis pedibus incedebat, operto tamen capite: sexcenti etiam qui cum eo erant, & in lachrymis, & suspiriis, & in aliis Regẽ comitabãtur, proinde ita factum est, vt Absalon Patris iniquus persecutor insidens mulo subter cõdensam quercum suspensus perierit: & pater in primam restitueretur dignitatẽ.
2.Reg.18
Qui nunc vos persequuntur Absalon sunt, filij enim vestri sunt: nã de Ecclesia sunt, quamuis in Ecclesia non sint. Vos igitur qui Dauid estis, non solum ob claritatem natalium nobilissimi, sed ob dignitatem prorsus diuinam quam tenetis altissimi: maiores enim estis omni mundo. Igitur cum scanderetis hunc oliuarum locum altum, hoc est Sãctum Concilium, mulieres quas vobiscum tenetis (scio enim vos maritos esse, nam cupiditas est quæ tenacissimè omni mũdo nupsit) relinquite domi, ita fiet vt expeditiores ad pacem Ecclesiæ tractãdam sitis: lachrymis ac gemitibus hoc malum redimite: nudate pedes, hoc est, bona externa, ob quæ bello fatigamur contemnite, si expedite videritis: sed summa cum diligentia caput operite: caput nostrum Christus est, quod-
1.Cor.11.
uis malum in corpore vestro patimini, capite tamen, hoc est, Christo Iesu obseruato, ne iniuria aliqua illi fiat, imitantes serpentis prudentiam, quam velut doctricẽ
Matth.10.
Christus posuit, dicens: Estote prudentes sicut serpẽtes: serpẽs enim vbi persequẽtem se fugit, modò caput abscõdcrit, quò
Aug.li.2. de doctri. Chri.c.16.
à quocunq; ictu tutum sit, in corporis reliqua parte, vulnus quodlibet patitur ad mortem vsque: tutandum caput, hoc est Christũ procurate: in bonis externis, quæ neq; apud Barbaros interdũ in tanto honore habita sunt, & in proprio corpore quoduis malũ ferte: ita enim fiet vt Absolonitæ mulo insidẽtes, hoc est hæreses (in mulo vtiq; sedẽt) id est, in sterilitate & falsitate, suspensę & suffocatę remaneant. Lõgè multo maiora ad pręsentẽ causam Patres sanctissimi ex hoc Euãgelio dici poterant, sed quoniã hora nos vocat, libenter
Phili.4.
supersedeo: pax Dei quæ exuperat omnẽ sensum, custodiat corda vestra, & intelligẽtias vestras in Christo Iesu Dño nostro.

¶ CONCIO

Doctoris Petri Fontidonij Hispani, Segobien. Theologi Illustrissimi ac Reuerẽdissimi D. Petri Gonçalez de Mendoza Episcopi Salmantini, habita ad Sacrosanctam Synodum Trid. die Beati Hieronymi, xxx. Mensis Septembris.

1562.

Vos estis lux mundi. Mat 5.

QVemadmodum cœlum hoc splendidissimum, multis syderibus tanquam luminibus quibusdam, & ad vtilitatem, salutemque rerum necessariis, & ad speciem, aspectumq; pulcherrimis diuina sapientia & bonitas exornauit: neque omnia vim eandem virtutemque sortiuntur, neque semper omnia nostris oculis patent, sed aliis exorientibus alia occidunt, & occumbunt. Vt cursu, splendore, atque virtute veluti iucunda quadã ac necessaria vicissitudine voluerentur. Sic Christus Opt. Max. Ecclesiam Christianam, quæ regnum cœlorum appellatur, in qua teste Propheta fulgent iusti secuti luminaria cœli, sanctissimis & Sap.3.
sapientissimis hominibus tanquam incẽsis facibus splẽdere, variis illos atq; diuersis virtutibus eminere, aliis atq; aliis tẽporibus & sæculis florere voluit, vt haberet cæcitas mortalium lumen quod intueri, & exempla quæ referre & imitari potuisset. Et quoniam illi dum in terris inter mortales versarentur, & lucem tenebris intulerunt, & hominum pectora amore virtutis inflammãrunt ne illorum exemplum interiret, ad excitandam socordiam nostram, & illorum gloriam atque nomẽ illustrandum, decreuit Ecclesia illorũ vitam, facta, virtutes, laudes denique omnes in populi Christiani conspectu certis statisque diebus celebrari. Vt eos quos naturæ conditio, qui neminem hic immortalẽ esse patitur nobis subduxit, viua & immortalis eorum memoria in Christianorum mẽtibus cõseruaret. Hodiernum itaque diem clarissimo illi & fulgentissimo syderi, sanctissimo inquam Hieronymo consecrauit, cuius splendore & nostræ mentis acies perstringitur, & tantarũ virtutum atque laudum pondere orationis & ingenij nostri vires obruuntur, nisi diuino præsidio sublcuentur. Vt igitur dignam

gnam tanto Ecclesiæ principe oratio nem habere possimus, vt ea, quæ à nobis dicentur, purioribus animis, & syncerioribus auribus excipiantur, vt omnia cedát in Dei Opt. Max. gloriam, & in diui Hieronymi laudem, diuinam imprimis gratiam atque fauorem imploremus, atque ad eam obtinẽdam sanctissimę virginis Mariæ patrociniũ exiguo illo, sed tñ sibi gratissimo Angelicæ salutationis sacrificio nobis promereamur, dicentes: Aue Maria.

Vos estis lux mundi. Ex Euangelio Matthæi cap. 5.

CVM multa atque magna Christi Optimi Max. in genus humanum collata extiterint beneficia, Illustriss. Legati, Patres Reuerendiss. qui tot tantisque suis laboribus, ærumnis, opprobriis, contumeliis & morte demum acerbissima, vitam nobis, salutem, libertatem, veram sapientiam, atque religionem fuerit adeptus: vnde triumphum etiam ipse sibi gloriosissimum, & præclaros illos, illustresque titulos reportauerit: vt & totius orbis seruator, doctor, pax, vita, otium, veritas, pastor, vita, salus, fœlicitasque mortalium iure optimo diceretur: nullus tamen inter hos titulos clarior mihi, illustriorque videri solet illo, quo & lumen, & splendor Patris, & sol multis prophetarum vaticiniis, & aperta Apostolorum atque totius Ecclesiæ prædicatione appellari consueuit. Quid enim de Christo Iesu vitæ magistro aut sapientius excogitari, aut aptius & conuenientius dici vnquam potuisset, quàm illum solem nuncupare, qui primus miseris mortalibus, qui densissimis in tenebris, nullo duce, qui iter ostenderet, nullo etiam lumine, quo illud intuerentur, adhibito: incertis cursibus, & incredibili cæcitate vagabantur, veræ virtutis atque sapientiæ viam verius ipse Mercurius veluti intento digito cõmonstrauerit? Atque hunc quidẽ exorientem splendidissimum solem com acerrimus ille cõcionator, vatesq; diuinus Esaias aliquando prophetica mente contemplaretur, mortales omnes spe huius tantę futuræ fœlicitatis illis verbis erigebat. Nõ
Esa. 60. tibi amplius sol diurnam lucem diffundet, nec lunæ splendor lucẽ subinde ministrabit: sed erit tibi Dominus lux sempiterna, & Deus claritas tua. Hoc etiam eodẽ nomine iustos & pios homines Ma-
Mat. 4. lachias consolabatur: Vobis (inquiens) qui nomen meum reformidatis, sol exorietur Iustitiæ, cuius radiis vestra salus continebitur. Sed quanquam sol iste beatissimus, veteribus antiquo legis et prophetarum vmbris, cœlesti sapientia lucem iam aliquam attulisset: licet ipse propulsatis magna ex parte scelerum & ignorantiæ tenebris, diuina prædicatione, & exemplo innocentissimę vitæ, tanquam splendidissimis virtutis & sapientiæ radiis hominum mentes illustrasset: cùm iam sibi infestis, atque inimicis Pharisæorum animis crudele exitium comparari animaduerteret: priusquam funestissima crucis nocte contecta sese abderet & occumberet, & densissima illa crudelissimę mortis inuolutus caligine se mortaliũ oculis subduceret: lumina duodecim decreuit accẽdere, quasi fulgentissima sydera, quę, ipso occidente sole, totum reliquum orbem eodem Euangelij splendore complẽrẽt. Vt quemadmodum astra solis lumine percussa sic lucẽt, splendent, vt in illis intuentium oculi lucem candidissimam solis, illiusque vim admirabilem deprehendant: sic in Apostolorum sermonibus, & operibus Christi splendore collustratis, diuinitatis eius apertissimam significationẽ, & expressissima vestigia mortales omnes contemplarentur. Hos igitur sanctissimos, innocentissimosque homines, quos ad tãtam Christus euehebat dignitatem, vt eos veluti clarissima quædam lumina, totius orbis tenebris vellet inferre, nõ illos quidem claros, & illustres ex aulis principum, sed obscuros & ignobiles ex retibus ad Euangelia vocauit, hos selegit ex infinita hominum multitudine, quos in collegium illud sanctissimum cooptaret: quos in illa sua consilia plena diuinitatis admitteret: quibus arcana diuina & cœlestis sapientiæ fontes aperiret: quos sibi suę prædicationis socios, laborum comites, miraculorum tẽstes adhiberet: & primos esse vellet suæ bonitatis, clementiæ atque mansuetudinis imitatores: & duces exercitus Christiani, qui sublato crucis vexillo totum orbem Euangelicis legibus subiugarent: quos cùm rectè sentiendi magistros & exempla bene viuẽdi, veluti quasdam ardentes lampadas accenderet, quibus omnem posteritatem Christiani nominis amore, & studio virtutis inflammaret: meritò illos hodierno die & terrę salem, & mundi lucem appellauit. Quid enim potuit cœlestis magister cœcis ignorantiæ tenebris opponere luce præstantius? Quid terræ, tot vitiis & sceleribus contaminatæ, & infectæ, sale conuenientius?

tius? Quibus obsecro aliis significantioribus verbis, quàm iis duobus salis & lucis, & terræ vulnera, & Apostolorum officia euidentius exprimere potuisset? De quibus nobis hodierna die sanctissimi Patrea dicendum est. Nam primo quanta cum ratione Christus lux fuerit appellatus, & Apostoli, atque Apostolorum successores, explicabimus: deinde verò de officio eorum qui hanc honorificam compellationem adepti sunt, disseremus: postremo verò loco, de splendidissimo hoc & clarissimo lumine, de sanctissimo (inquam) Hieronymo, quem nobis hodie Ecclesia celebrandum imitandumque proponit, pauca dicemus. Attendite obsecro Clariss. viri, ad vos etenim solos tota nostra pertinebit oratio, quos diuina virtus & excellens doctrina, in tam excelso dignitatis gradu collocauit, vt successores Apostolorum, pastores Dominici gregis, Euangelij præcones, & mundi lumina appellemini: & quantum onus, quàm laboriosa prouincia iis tam præclaris titulis continaatur, tacita vestrorum animorum cogitatione perpēdite. O vtinam fieri potuisset vt vel aliquis ex vastro ordine hanc tantam causam suscepisset, vel mihi sapientia vestra, oratio & autoritas cōtigisset, vt hodierno die in hac orbis gentium clarissima corona diuina Christi verba, Apostolorum dignitatē, Hieronymi sanctissimā vitam, statum veteris Ecclesiæ, luctuosam & miserabilem nostrorum temporum faciem exprimere dicendo potuissem: efficerem sane, vt cùm illius temporis sanctissimos viros, cum hominibus nostris, cum aurea illa sæcula, cum ferrea hac ætate nostra collata, contemplaremini: & tempora à temporibus, & homines ab hominibus turpiter degenerasse lugeretis. Sed quando id fieri non potest, conabor ego, rem hanc tantam, (etsi nō pro dignitate) ita tamen explicare: vt si minus expressisse, adumbrasse tamen illius imaginem videamur. Atque vt causas primum atq; rationes, ob quas Christus seruator noster sol diceretur, aperiamus: lustremus primū animo & cogitatione totum illud tempus ante aduentum eius fœlicissimum. Quid aliud obsecro nobis cogitantibus, & omni mentis acie caliginosam illam vetustatem contemplantibus sese offert, præter obscurissimas quasdam & densissimas tenebras? Nam vt interim populum Israëliticum prætermittamus, cuius leges, instituta, sacra, cœremonias, animantiū sanguine cruentas aras, totamque illam pecudum carnificinam, omnia denique sacrificia, noctem Paulus appellauit, quòd nihil aliud fuisse viderentur, quàm quædā tegumenta, quibus (veluti obscura quadā nube) sol hic splendidissimus Christus cō tegeretur. Quis gētium errores? quis barbaros mores? quis instituta viuendi? quis miseram, confusam, teterrimamque illam temporum faciem posset explicare dicēdo? Quis multiplices illos delusæ atque perditæ gentilitatis sinus explicare? quia errorum causas, progressus, euentusq; recensere? Principio quidem omnium insanarum cupiditatum semina iam inde à primo illo malorum fonte deriuata, cum pueris nascebantur, illorum visceribus inhærentia: tum verò ipsamet stultitia cum infantis corde (vt dixit Solomon) colligata, prodibat in lucē: accedebat ad hæc naturæ vulnera, perniciosa disciplina: philosophis enim informandi atque instituendi pueri tradebantur, qui cùm morum censores, veritatis magistri esse debuissent: non sapientię doctores, sed ignorātiæ duces: non flagitiorum hostes, sed scelerum satellites: non morum magistri, sed ministri cupiditatū omniū extitēre. Hinc cum in ipsis errorū gymnasiis, deprauata natura, & perniciosa institutione, iuuenes erudirētur, in omne genus errorum teneræ illorum mentes præcipites ferebantur. Et cùm quæ esset vera laus, atque dignitas, ignorarent: personata quadam fœlicitate decepti, sæpe pro virtutibus vitia, pro dignitate infamiam, pro fœlicitate miseriam sectabantur. Et quemadmodum qui noctu iter ingrediūtur, per inuia loca inter rapta voraginibus, latrociniis infesta, referta periculis, infortunia vitare nō possunt: sic illi diuino splendore destituti, atque tot vndique animorum hostibus circumsepti, in illas ignorantiæ & flagitiorū insidias passim incidebant. Omnes itaq; mundi nationes caligine circumfusę, nō rationem, sed impotentes affectus sequebantur. Conflagrabat libidine Asia: Ægyptus animantibus atque lapidibus diuinos honores deferebat: mendacissima Grecia poëtarum fabulis & importunissimis philosophorum clamoribus personabat: Italia bellico furore & gloriæ cupiditate fremebat: reliquæ orbis prouinciæ eisdem morbis & perturbationibus æstuabant. In ea denique scelerum sentina, & rerum ignorantia mortales omnes versabantur, ✓s non errare, sed insanire: non labi aut decipi, sed cum lacte errorē suxisse: & quod Cebes Thebanus ille philosophus

Rom. 13.

Prou. 22.

loſophus ſapienter meo iodicio, dicebat:
erroré omnes bibiſſe viderentur. Qui er-
go in tá confuſa rerú perturbatione, vir-
tutis atque ſapientiæ cœleſtis illato lumi
ne, denſiſsimas ignorantiæ & improbita-
tis tenebras diſsipauit: qui iter ad fœlici-
tatem (noſtris ſceleribus interclusum) ape
roit: qui viam mortalibus ad immortali-
tatem patefecit: nónne iure optimo lux
& ſol erit appellandus? O diuina bonitas
& incredibilis ſapientia Chriſti Ieſu, qui
hodierno die è ſummo illo montis verti-
ce, tanquam ex aliquo ſuggeſto, ad circú-
fuſam multitudinem concionatus, viſus
eſt veluti ſol exoriens, candidiſsimo ſplé-
dore exornatus; triſtiſsimas ignorantiæ
tenebras lætiſsima diuinæ ſapientiæ luce
fugaſſe. Cui ſi non ſalutem, ſi non liber-
tatem, ſi non vitam, ſi non denique cœlú
ipſum deberemus: ſed hodiernam ſolum
eius concionem, qua nouas leges ex illo
Leuit.7. ſupercilio montis omnibus mortalibus,
1.Cor.1. ſicut Moſes veteres ex Sina monte popu
lo Iſraelitico, promulgauit: qua ſtultam fe
cit ſapientiam huius mundi, qua nouam
& inauditam bene viuendi formam; ra-
tionemque præſcripſit: quis non illum &
Deum agnoſceret, & diuinis honoribus
proſequeretur? Quis non hunc perexigu-
um Chriſti ſermonem, innumerabilibus
Licurgi, Solonis, Mercurij, Rhadamanti
legibus, omnibus etiam bibliothecis phi-
loſophorum anteferret? Quod ſi diurnio-
res quaſdam ſententias, quòd eas nec ſa-
pientiſsimos homines excogitare potuiſ-
ſe arbitrabátur, Apollini Pythio acceptas
antiquitas referebat, & eas templi valuis
affixas, tanquam ſapientiæ primitias illi
conſecrabat: quis non videat, non vnam
aut alteram ſententiam, ſed totam huma
næ vitę inſtitutioné paucisſimis iis Chri-
ſti verbis comprehenſam, quam nullus
vnquam mortalium non modò cogitare,
ſed neque ſuſpicari quidem potuiſſet, nó
ab humana, ſed à diuina ſolum ſapientia
promanaſſe? Quid porrò tam nouum, tam
Matth.5. inauditum, tam longè poſitum ab huma-
na cogitatione, quàm noſtram fœlicitaté,
paupertate ſpiritus, luctu & lachrymis de-
liteſcere? Quis Xerxi, Hannibali, Cæſari,
Alexandro, quibus totus orbis tenue &
anguſtum ſuæ laudis domicilium videba-
tur: qui tot regna, nationes, imperia, quot
terra marique continentur, ſterilem ſuæ
gloriæ ſegetem arbitrabantur, dicere au-
deret: amplitudinem veræ laudis & glo-
riæ anguſtiis quibuſdam, & quaſi carce-
ribus ſpiritus contineri? Quis reliquis im

peratoribus perſuadere potuiſſet, totius
orbis poſſeſsiones, manſuetudini animi,
& non bellico furori, & armatæ audaciæ
eſſe tribuendas? Quis Epicuro, & Cyrena-
icis hominibus luxu diffluentibus, in
ſqualore & lachrymis ſempiternam lęti-
tiam ſitam eſſe probaret? Quis reliquis
philoſophis, elatis humana ſapiétia, & ho
minibus illis, quos claritas generis, diui-
tiarum affluentia, dignitas & potentia ar
rogantes atque inſolentes efficiebat, per-
ſuaderet: in ſtultitia ſapiétiam: in humili-
tate maieſtatem: in ignominia gloriam: in
cótumeliis honorem: in opprobriis digni-
tatem: in indigentia diuitias: in calamita-
tibus & infortuniis æternam beatitudi-
nem eſſe collocatá? Nullus planè præter
Deú id efficere potuiſſet: Qui cú quondá
Moyſi per Angelos, populo Iſraelitico per
prophetas loqueretur: nouiſsimis tépori-
bus per filium vnicum, ſuam nobis volú-
tatem æternis Euangelij monumentis,
& illius ſanguine conſignatam cóteſta-
tamque reliquit. Quis ergo iam eſt, cui Heb.1.
non & veteres tenebras conſideranti, &
iſtam Euangelicæ doctrinæ lucem intu-
enti, Chriſtus non ſolum, vt ſol eſſet, na-
tus fuiſſe videatur? Quis eſt, qui non in-
telligat Apoſtolos, qui totum orbem, eo-
dem Euangelij lumine illuſtrarunt, lumi
na etiá appellari debuiſſe? Sed cùm Chri-
ſtus Ieſus hanc honorificam ſolis compel
lationem, tantis ſibi opprobriis & con-
tumeliis conſtitiſſe recordaretur, cùm
noſſet hanc ſuam Euangelicam philoſo-
phiam odio & inuidia plenam eſſe futu-
ram, vtpote quæ Deorum aris, tem-
plis, altaribus, nefandis ſacrificiis, & cęri-
moniis, omnibus ſcholis; gymnaſiiſque
philoſophorum bellum eſſet cruentum
illatura: quæ veteres religiones, & ſapié-
entiam abolere: quæ ſceleratorum ho-
minum audaciam frangere: quæ princi-
pum furori, & non factis modo, ſed im-
probis etiam cogitationibus obuiam ire
debuiſſet: cùm noſſet, lucé caligantibus
oculis, & ſalé vulneribus acerbiſsimú eſ-
ſe futurú: & hinc belló acerrimú ſuis cha-
riſsimis Apoſtolis imminere: & eo acer-
biua atque luctuoſius erat futurum, quòd
ineuntenta illa pugna, cum potentiſsimis
aduerſariis, diſcipulos ſuos, non armatos,
ſed inermes & nudos: nó ſapientia, ſed
ſtultitia crucis: non potentia, ſed patien-
tia: non ferro, ſed Euangelio congreſſuros
eſſe videret. Prius ergo quàm illos lucem
appellauiſſet, ad tantú bellú ſpe beatitu-
dinis & exemplo prophetarum armauit.

Matth.5. Beati(inquit) estis cùm maledixerint vobis hoës, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mentientes propter me: gaudete, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis: sic enim persequuti sunt Prophetas, qui fuerunt ante vos. Et quoniam homines duci studio laudis intelligebat, nihilque eos magis optare, quàm vt suum nomen toti orbi clarum & celebre redderetur, & inde Græcis hominem φῶς, lumen inquam, appellari: quibus in rebus Christianos homines elucere oporteat, illis verbis indicauit: Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videāt opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est, vt intelligerent omnia in Dei laudem atque gloriam esse referēda. Deinde verò summam eorum dignitatē, & quales illos esse vellet, quibus hoc tantum Euangelicæ prædicationis munus committebat, duobus hodierni Euangelij verbis explicauit, cùm illos & terræ salem & mundi lucem appellauit. Sed quoniam satis multa de ipsa lucis compellatione dixisse videmur, de officio ipso pastorum atque munere dicamus. Quapropter vos obsecro Sanctissimi Patres, vt eas quas hactenus, dicenti beneuolas & attentas aures accommodetis. Remigare paululum imprimis nobis necesse est, dū explicamus, qua ratione Christus salis & lucis nomine Apostolos officij sui commonefecerit: deinde verò vela pandemus orationi, & per hoc immensum cœlestis doctrinæ pelagus, citatis remis, velisq; feremur. Mihi quidem sæpenumero atq; diligenter hæc Christi verba consideranti, nihil sapientius excogitari potuisse videri solet, ad exprimendā imaginem illorū hominum qui rerum publicarum, & animorum potissimum, frena moderantur: quàm illos & salem & lumen appellauisse: vt qui salis ingeniū, qui luminis naturam perspectā habuerit & exploratā, Apostolicam antistitum dignitatē, & illorum officia atq; munera facilè deprehendat. Samnius Pythagoras, Pat. Grauiss. qui signis quibusdam totam suam inclusit philosophiam, salē, iustitiæ & æquitatis symbolū fecit: Moses verò sanctissimus, qui legem Euangelicam dictis & factis adumbrabat, nunc æternitatis symbolum faciebat, cùm aliquando pactū salis, fœdus sempiternum appellabat: nunc iudicij atque delectus, cum illum omnibus sacrificiis permisceri iubebat: Christus verò cœlestis philosophus, qui veritatem ex ipsis philosophorum latebris, & Mosaicæ legis vmbris in lucem extrahebat, muneris Apostolici signum & quasi tesseram esse voluit: vt quemadmodum Moses, & antiqui illi Patres, rebus corporeis addicti atque consecrati, illa sacrificia grata Deo esse credebant, quæ sale conspersa ad aras deferebantur: sic hoc Euangelicæ legis tempore, quo tota illa cura atque solicitudo religionis à corporibus abstracta ad mentem potissimum & spiritum deuoluta est, significauit Christus iam istas animorum hostias non esse sine sale offerendas, ne illis insipidis & insulsis, Deo stomachum nauseamque moueremus. Et sicut sal rebus iam prope desperatis & emortuis, veluti quendam animum, vitámque restituit, infectis verò atque contaminatis tribuit quandam immortalitatem: sic Apostoli vt mortaliū animos ab æternæ mortis faucibus eriperent, & Euangelij beneficio, gloriæ immortalitate donarent, & veluti præsente lumine tenebræ fugiunt, atque dissipantur: sic conspecta Apostolorum innocentissima vita, & audita cœlesti doctrina, veluti duabus fascibus adhibitis, omnes animorum caligines ex humanis mentibus pellerētur. Quid enim est aliud salis & lucis officio fungi, q̄ cùm duo sint animorū tyranni, quibus homines oppugnātur & opprimūtur, cæcitas nempe mentis, & peruersitas voluntatis, ita vitam componere, & sermonem temperare, vt splendore Euangelicę doctrinę cæcitatē animorū propulsemus, & innocenti vita aliorū voluntates exemplo virtutis incendamus? Attendāt iam ergo diligēter qui Apostolica dignitate gloriantur, & quantum cum illa oneris atque negotij suscipiant, secum aliquando taciti perpendant atque meditētur. Nam cùm illos & terræ salem, & mūdi lucem Christus appellauit: dignitatis quidem amplitudinem, sed magnitudinē etiam laboris: honoris præstantiam, sed oneris etiam difficultatem indicauit. Quid enim est per Deum immortalem magis laboriosum, quàm Christi personam sustinere? quid magis arduum, quàm non modò seipsum, sed alios etiam ab omni cōtagione labéque vitiorum immunes conseruare, & in officio retinere? Etenim ad virtutem impellere, à vitiis reuocare, nūc suppliciorū metu nefarios homines deterrere, nunc spe præmiorū erigere & inflāmare, auaris libertatē: libidinosis castitatem & temperantiam: timidis constantiam: omnibus frugalitatē persuadere: ex crudeli

Num.18. Leui.2.

crudeli miſericordem: ex impio iuſtum: humilem ex ſuperbo: ex improbo innocē tem facere: extirpare vitiorū radices, extorquere prauas cogitationes, & quaſi quoddam imperium in hominum mentes exercere, maius eſt quàm vt cuiuſque oratione explicari poſsit. Quid enim poteſt fingi aut excogitari difficilius, quàm non ſolum turpiter facta, & petulanter dicta, ſed internos ipſos prauos animi ſenſus, cogitationeſque corrigere? Parricidā, ne alterum occidat: latronem, ne furetur: adulterum, ne violet cuiuſquam pudicitiam, efficere licet ſit difficillimum: fieri tamen poteſt, ſi illius manibus catenas, pedibus compedes iniicias, & in carcerem detrudas; ſed vt furari nolit, vt neminem odio proſequatur, vt interno non flagret libidinis incendio, præſtare ita magnum eſt, vt vix cuiquam mortalium conceſſum eſſe videatur. Eſt enim illud non corporis, ſed dominæ voluntatis eſſe cenſores, quæ nullis catenis conſtringi, nulla vi inuita cogi aut coërceri poteſt. Iam verò iacentes ſubleuare, conſolari calamitoſos, labantes confirmare, hæreſibus occurrere, manum præcipitantibus porrigere, pauperum indigentiis ſubuenire, omnium miſeriis commoueri: omnia (vt fecit
1.Cor.9. Paulus) omnibus fieri, & more velociſsimi ſyderis vndecunque aduocatum, veluti numen aliquod adeſſe, omnia inuiſere, omnia colluſtrare, omnia videre & audire, ſibi & aliorum ſaluti conſulere, & quaſi in puppi ſedentem, rectum clauum tenere, cuius obſecro tanti laboris & tam inauditæ virtutis eſt? Meritò Diuus Gregorius nullam artem, nullamque diſciplinam difficiliorem eſſe dicebat, quàm animorum regimen & moderationem. Hæc ſunt Sanctiſsimi Patres, paſtorum munera, exiſtimare debet qui ſe lucem appellari gaudet, ſibi fidem, religionem, Euangelicas leges, animorum ſalutem, Chriſti gloriam, & quaſi Eccleſiæ nauim eſſe cōmiſſam, oportere ſe vigilantem & circumſpectum nautam de aliorum ſalute ſolicitum exhibere: periculoſæ huius nauigationis monſtra, dæmonis & hæreticorum inſidias oſtendere, & quaſi digito monſtrare: hic Scyllá, ibi Charibdim: illic cautes & ſcopulos deliteſcere, qui nauigantibus inſidienter, omni contentione fugiēdos: conſideret ſe ducem etiam eſſe & imperatorem exercitus Chriſtiani, ſibi ſecum & cum aliis bellum eſſe ſuſceptum, cum populi vitiis atque ſceleribus eſſe pugnandum, nunc militum timiditatem animandam, nunc audaciam comprimēdam, nunc impellendos & cohortandos ad pugnam milites, nunc verò reuocandos & retinendos, ſæpe claſsicum, ſæpe etiam & receptui eſſe canendum. Scipionem cum Marco Catone Romani conferentes, vt Catonis laudes amplificarent, Scipionem foris cum hoſtibus armatum, Catonem domi cum vitiis togatum, bellum geſsiſſe dicebant: maioremque gloriam, domeſticis vitiis profligatis, Catonē fuiſſe conſequutum, quàm Scipionem tot ſuperatis hoſtibus, & latiſsimè imperiō propagato, quod multo eſſet illuſtrius, vitia quàm homines ſuperare. Quod ſi vir ille non admonitus de cœlo, ſed veſtigia ſolum naturæ ſequutus, ad officium ſuum pertinere arbitrabatur, extirpandis vitiis totam ſuam operam & ſtudium collocare: quid Eccleſiæ paſtoribus faciendum eſſe putabimus, quos ipſa diuina ſapientia huius belli quod cum animorum hoſtibus gerimus, voluit eſſe primipilos & anteſignanos? O fides ſanctorum Apoſtolorum inaudita, ô virtus & ardor ille animorū incredibilis, qui hodiernis Chriſti verbis, non perſuaſi modò, ſed inflammati & incenſi, cū ſe Chriſti legatos & mundi lucē agnouiſſent, non illā deliteſcere paſsi ſunt, ſed in eo loco collocauerunt, vnde in omniū mortaliū oculos incendere potuiſſet. Quā ardenti ſtudio illa legatione fungebantur! quanta celeritate latiſsimas prouincias, longeq; diſiūctas regiones peragrārūt! Bartholomæus & Thomas vtramq; Indiam, vltra citraq; Gangē fluuium: Andreas Syriā: Matthæus Æthiopiam: Iacobus Hiſpaniam: Philippus Scythiam non modò viderunt, ſed in tenebris & in vmbra mortis poſitas luce Euāgelicæ prædicationis illuſtrārunt. Et duodecim homines ignobiles & indocti, cùm totum penè orbem Chriſti nomine & Euangelio compleuiſſent, de tyrannis, de dæmonibus, de ſtatuis Deorum, de philoſophis parta victoria, cùm omnia ferme mundi propugnacula & arces occupauiſſent, in illis Crucis vexillum ſuſtulerunt. Et vt interim reliquas omnes gentes atque nationes prætermittamus, quarum ceruicibus Apoſtoli Chriſti iugum impoſuerūt: quod potuit eſſe præclarius atq; illuſtrius Apoſtolicæ gloriæ monumentū, q̄ gentem illam togatam, ad gloriam natam ſempiternam, Romanos, inquam, rerum dominos, qui triumphis clari, victoriis elati, gloria rerum geſtarum illuſtres, ſuos imperatores & aris, & templis,

& diuinis honoribus dignos arbitrabantur:qui nihil nisi magnum,excelsum,gloriosumque redolebant : quibus quicquid immortalitatem non spirabat,vile & abiectum videbatur:in eam sententiam adduxisse,vt crederét in Christo fabri filio, ignobili,contempto, ex inuidiosa gente nato,affecto mille contumeliis,& opprobriis,& demum tanquam scelerato,& improbo,inter duos latrones pendente,verã gloriam & laudem sitam esse:& iam Saturni,Iouis,Martis,cæterorumque Deorũ statuas, quibus illi suas victorias acceptas referebant,euertendas esse atq; dissipandas:& illarũ loco, Crucẽ, quã veluti rem turpissimam auersabantur, tãquam signũ salutis, & vexillum felicitatis esse collocandam? Quid referam illorum in propaganda Christi gloria solicitudinẽ? Petrus circuncisionis magister: Paulus Gentium doctor,omnes circuibát Ecclesias, fratres inuisebát,afflictos consolabátur,oĩm saluti prospiciebát , cũ philosophis cõgrediebantur,alios in Christi fidẽ pertrahebant, illos confirmabát,absentes epistolis, præsentes cõcionibus adhortabantur.Paulus oĩm Ecclesiarũ solicitudine premebatur, in Petri humeros moles totius Christiani orbis immensa inclinata recidebat, & eo Christi amore cõflagrabat,vt leue hoc tãtũ illi pondus videretur.Oẽs deniq; Apostoli egentes, afflicti, calamitosi, expositi omnium malorum telis , quasi Fortunæ ludibria,cæsi,verberati,cõtusi, indicta causa condemnati,bestiis obiecti, dilacerati, in ipsa tamen positi tyrannicæ crudelitatis carnificina & vitia acriter increpabát, Christum prædicabant confidenter,& ipsosmet carnifices sępe etiam in Christi leges pertrahebant:& non modò illatas cõtumelias alacri & infracto animo perferebant,sed etiã vltrò se ipsis iniuriis obiiciebant,quòd in illis Christi gloriam latêre arbitrarentur: vt mihi quidem Apostoli non modo inferendis pro Christo cõtumeliis,sed in exoptandis ambitiosi fuisse videantur.O vere Pontifices Christiani,ô vera & clarissima mũdi lumina,hoc est esse lucem,Sanctiss. P.non perpeti errorum tenebris mentes hominum occupari: illud est esse salem , vulnera etiam cum aliquo doloris sensu sanare:est enim salis proprium,acerbitatem quandam, & veluti morsum doloris vulneribus inferre,hoc est,symbolum Euangelicæ & Apostolicæ libertatis,qua vna virtute nihil est in Ecclesiasticis pastoribus illustrius , nihil magis necessarium. Sic enim affectos

2.Corin.11.

& animatos esse oportet Christi ministros, vt etiam si principum gratiam exulcerãdam,etiam si potentissimorum hominum animos exacerbandos, & illorum contra se potentiam cõcitandam & armandam, etiam si districtos atque fulgentes tyrannorum gladios suis ceruicibus imminerẽ conspexerint:quod ratio iubet , quod dictat Euangelium,quod præcipit Christus, quod illorum salus & Ecclesiæ dignitas postulat,sine metu & spe liberè,audactérque loquãtur: & medicorum peritissimos imitentur,qui dum ægri saluti prospiciũt, non modo acerbam aliquam medicinam vulneribus adhibere,sed ipsa etiam membra abscindere, vrere & resecare soleant, ne dũ in membra sunt nimium misericordes,in vitam ipsam crudeles fuisse videãtur. Sed proh dolor , ignoscite Patres , si quid liberius dixero,quàm tãta huius amplissimi loci & ordinis patiatur auctoritas, rigidam illam censoriamque virtutẽ, acerrimam peccatorum vindicem, fractã atque debilitatam:sanctissimum seueritatis magisterium magna ex parte sublatũ: ardorem illum Apostolicum animorum si non penitus extinctum esse, magnopere tamen deferbuisse videmus : cùm homines assentari vitiis, & honori suo seruire decreuerunt . Ferunt philosophum nescio quem,filio persuadere solitum , nẽ ad populum concionaretur : nam si vera dixeris (aiebat) populum hostem & inimicum es habiturus:si falsa,Deum. Quoties hęc vnica ratio multos egit transuersos,& ad has cautes & scopulos miserè illorum constãtiam allisit?Dicite mihi obsecro Patres sanctissimi, per Deũ immortalem,si quispiã esset (fingamus enim esse,vt melius rei indignitatẽ cõnipiamus) si esset aliquis tã demens,qui clamãte Paulo,si hominibus placerem , Christi seruus non essem, ipse totum suum studium ad conciliandum hominum gratiam beneuolentiamque conferret:tam ambitiosus,qui dicente Propheta , Deus dissipat ossa eorum qui hominibus placent:docẽte Apostolo,ne ad oculum seruiamus: ipse redditus assentator improbitatis,dignitatis aut gloriæ cupiditate vellet in maximis hominum sceleribus conniuere, sine voce,sine mente,sine libertate:qui denique abiecta omni cura rerum cœlestiũ, oculos in terram flectere, assentari vitiis, hominibus quàm Deo , ambitoni quàm Christo seruire maluisset : nónne & salia & lucis nomine indignum , & omni supplicio dignissimum iudicaretis?O fallaces

Galat.1.

Psal.52.
Ephes.6.

laces & inanissimas spes eorum hominum, qui sibi potiusquàm Ecclesiæ, honori suo quàm Christi gloriæ, suis potius rebus quàm Christiani populi saluti consulere conantur: neque illas irati iudicis voces exhorrescunt, quibus illos Christus in die illo iudicij miserabili alloquetur. Si pastor & spōsus eras Ecclesiæ, cur oues errare, cur sponsam miserè ab hostibus vexari permittebas? Si lux eras, cur latebras quæsisti? Si delitescere cupiebas, cur lumē esse voluisti? Si salis officio fungebaris, cur patiebaris terram putrescere? Si te huic oneri imparem intelligebas, cur tam ambitiosus? Si parem, cur tam negligens? nihil te nostræ leges, nihil pietas, nihil Ecclesiæ ruinæ, nihil nostrorum Apostolorū exempla, nihil hic dies formidabilis, nihil præmia, nihil supplicia pœnæq; mouerūt? O voces luctuosas & formidabiles, quid alij sentiāt nescio, sed ego cùm hęc cogito, & animo exhorresco, & corpore cōtremisco. Constantē ergo, erectū & libertate spiritus armatū esse oportet Ecclesiæ pastorem, hoc potissimum tempore quo nefarij & improbissimi homines Euangelicam libertatem in occasionem carnis (reclamante Paulo) traduxerunt. Hac armati Apostoli, nullis laboribus, neque tormē torum generibus parcendum duxerūt, ne ipsi aliorum sceleribus parcere viderentur. Hac etiam muniti martyres, liberas illas voces emittebant, quas nulla supplicia, nulli cruciatus intercludere aut cohibere potuerunt. Hac cæteri vestri ordinis sanctissimi homines se fortiter tyrannorū crudelitati opposuerunt, Athanasius, Augustinus, Chrysostomus: Ambrosius ille, qui Theodosium post ædikam miserrimā Thessalonicensium stragem, & cruentas innocenti sanguine manus, templum ingredi volentem manu apprehensum cōtinuit, & illis verbis voceque repressit: tunc iis consceleratis manibus sanctissimum Christi corpus contrectabis? tunc illum nefando isto & sacrilego ore excipies? non patiar, non feram. Itaq; non perterritus Ambrosius tāta illa Romani imperij maiestate, non potentiam totius orbis finibus terminatam perhorrescens, nō superbas illas aquilas, non lictores, non laureatos fasces reformidans, potentissimum imperatorem ad publicas lachrymas & pœnitentiam adegit. O verè pontifex Christianus, cui Christi gloria, salute & vita charior fuit. O Hieronyme sanctiss. te enim appellare iam libet, vnicum Euangelicæ libertatis exemplar, & huius tantæ Apostolicæ gloriæ vocari societatem: qui ex illo Bethleemitico diuersorio, hominum sceleribus & hæreticorū audaciæ acerrimum bellum intulisti: quē neque mortis metus, neque vitæ cupiditas, neq; spes aliqua potuit coercere, quominus illa tua fulmina orationis à pectore illo amoris diuini flammis incēso profecta, in omne genus improbitatis liberrimè contorqueres. Sed quorsum hæc? nunquid vos hæc ignorare putamus, quorum est incredibilis sapientia? Nunquid non hæc vos officia Ecclesiæ præstitisse censemus, qui tanto studio & ardore in eius salutem incumbatis, vsque adeo, vt mihi quidem curas, solicitudines, summosque vestros labores consideranti, & huic vestræ dignitati & illi purpuræ miserendum potius quàm inuidendum esse videtur? Nunquid mentes vestras sapientissimas informandas, aut sanctissimas voluntates impellendas & animandas esse putamus? Non sum tam demēs Sanctissimi Patres, vt hæc non modò dicere, sed neque cogitare audeam: sed eo consilio à me factum est, vt cùm vobis Apostolici vestri muneris memoriam refricassem, & miserrimas Ecclesiæ plagas vestris oculis subiecissem, illius miseriis & lachrymis ita commoueremini: vt potius mortem sustinendam, quàm afflictam & calamitosam matrem, in tantis ærumnis, sine spe salutis deserendam arbitraremini. Nunc lucis splendore & salis acrimonia opus est, vt errorum tenebris & Ecclesiæ vulneribus medeamini: & quando vos non aliam ob causam diuina bonitas, & Sanctissimi Pōtificis voluntas & industria in hunc sacrosanctum locum coëgit, quàm vt ex hac specula tanquam ex altissimo Olympi montis vertice, perditas & profligatas Christianorum regiones contemplaremini, & illis remedium aliquod adhiberetis. Conuertite per Deum immortalem oculos, non dico iam in Asiam, quæ quondam Apostolorum prædicatione, & sanctissimorum hominum illustrata frequētia, nunc non modò tenebris sepulta iacet, sed omnem luci aditum occlusit. Non in Africam tot martyrum & doctissimorum quondam virorum, nunc verò Sarracenorum multitudine refertam. Non in Græciam, lumen olim Christianæ religionis clarissimum, nūc verò in miseram Turcarum seruitutem redactam. Non in illam beatissimam regionem Hierosolymitanam, Euangelij parentē, quam Christus Iesus sanctissimis suis pedibus triuit,

Galat. 5.

Ambr.

& innocentissimo sanguine cruentauit, nunc verò proh dolor improbissimorum Turcarum fordidissimis pedibus conculcatem. Non denique in cæteres prouincias iā diu eb hostibus occupetas, in quibus vix entiquæ religionis obscuia vestigia, diuinæ verò indignetionis atque vindictæ expressissima cōspiciuntur: omittamus antiquas Ecclesiæ plagas, & obductes iam longo tempore cicatrices quæ curari nequeunt: nolo vulnerari vestros animos veterum celamitatum recordatione: hæc solum recentia vulnera, quæ calidum adhuc sanguinem spirant, & saneri possunt, intuemini: iu has (inquam) circumiacentes prouincias oculos conuertite, & hoc quod reliquum est afflictæ Christienæ religionis (quod est sanè perexiguum) consilio atque sepientie vestre conseruate: vel si id fieri iem non potest, nostris exigentibus peccatis, Euengelicem puritatem toto penè iam orbe fugientem, & istud miserabile Ecclesiæ funus, luctu saltem & lachrymis prosequemur. Nulla eteuim natio, nulla gens, nulla prouincie, nullum tam paruum & exiguum oppidum, nulla iam fermè domus est, in quem non se pestis hæc insinuauerit. Non modo in Germeniam (quæ semper hæresum parens esse voluit) sed his superatis Alpibus, obscurè serpens in Italiam, apertè veiò in Galliem, Angliamque menauit. Et nisi extremus ille orbis engulus Hispania, Pyrenæis montibus ita natura munitus, vt in eū sicuti hostium erme, sic etiem hæreticorum dogmata ægrè vnquam hactenus penetrarunt: nisi, inquam, Catholici & inuictissimi Regis Philippi studio, & incredibili censorum fidei diligentia septus fuisset atque firmetus, heud dubiè communi iam totius Christiani orbie incendio cōflagrasset. Vbique oppugnatur religio, & loco pellitur, non iam obscurè serpit cancer, sed apertè grassatur, cum lacte sugũtur hæreses, maiores indies sumit virea incendium, longius quotidie progreditur: gemit Ecclesia, suspirant eius filij, & tyrannide hæresum oppressi lugent: hostes triumphant, & non modo liberè sed impunè vagantur, & quod est acerbius, in nostras iam miserias insultant: non vnus furit Hercules, sed Arrios, Macedonios Nestorios, Lusienos, furias denique omnes Cerberus videtur euomuisse, qui Christianam religionem miserè vastent, incēdent & populentur. Et in tantis malis flere possumus, subuenire non possumus, & vnicum remedium lachrymarum, non sanandis, sed abluendis, aut potius exulcerandis Ecclesiæ vulneribus adhibere. O sæculum luctuosum, & infœlicissimum! Quærebatur quōdam diuus Hieronymus, Arrium paruem scintillam, quia principio non fuisset extincta, totum postea fermè orbem fuisse depopulatam: quid si nunc omnia funestis flammis ardere etque vastari videret? quid si eugustissima templa in cinerem versa, dirutas aras, delubra tabulis, signis, & simulachris omnibus nudata, Pontificum, Conciliorum, & ipsius naturæ iura rescissa, violatae pudicitiæ leges, ad omnem iniquitatem fenestrám pátefactem? Quid si multitudiuem immensam duci ceptiuam, & Christi sanguine expiatam turpissimo hæresum cœno volutari? quid si Ecclesiam iactatam iniuriis, spolietam dignitete, orbatam liberis, oppressem acerrimo bello: quid denique, si ipsos iem hæreticorum gladios, filiorum senguine stillantes videret? quid sentiret? quid diceret? quo animo & quibus oculis hanc tantem Ecclesiæ cladem aspiceret? Quid si nosset ex altera scintilla, ex homine inquam improbissimo, quem humilitas fortunæ, vitæ institutum, contemptibilem potius quàm formidabilem efficiebant, hanc tantam flemmam exarsisse? Quid si eb hoc homine improbissimo, sanctissimum Christi vicerium, cuius ille acerrimus assertor extitisset, contumeliis dilaceratum videret? & tanto illum Apostolicæ sedis odio conflegrasse, vt apertè diceret se optare Christum è nostris altaribus delere, vt Pontificis autoritatem vel infringeret, vel debilitaret, qui sæpe & sacerdos ipse & monachus circunstantes filios digito amicis ostendens, se illos leonculos aduersum Romanum Pontif. armare diceret: qui denique illud intestinum odium ad extremum vsque halitū & spiritum reseruauit, & se pestem (dum viueret) Pontificis, mortuum verò, mortem futurum, nefario illo & sacrilego ore clamaret? O impiem, sceleratam, & sacrilegem vocem, & illo dignam pectore, quod multò iam antea dæmon occupauerat. Vtinem prius eo fulmine ictus, quo fuit aliquando perterritus, concidisset: vtinam prius sacrilegam animam, quàm illā sceleratam vocem: nefarium illum prius spiritum, quàm teterrimem hanc nobis hæresum sentinam, exhalasset. Quid si nosset hominem illum (si homo, & non potius monstrum est appellandus) qui tantū malorum hominibua inuexit, neferios illos spiritus sacramentarios, & Anabaptistas eructasse,

3. Reg. 21. eructasse, qui more Regis Achab veritatem è medio tollere, & omnia turpissimis erroribus & libidinibus implere conarentur. Erynnes præterea, quæ pacem Ecclesiæ turbarēt, quæ quasi furiarum ardentibus tædis, hominum pectora in mutuum odium & cædes inflammarent: & illa dissidia sererent, quæ parentes & liberos, fratres & sorores, vna iā domo, cōmunibus parietibus & laribus, non modò frui pacificè, sed neque contineri paterentur? Quid cogitaret? quid faceret? Exclamasset vtique meo iudicio, ô morea, ô tempora, ô miseram Ecclesiam Christianam: & illud sanctissimum Hieronymi pectus exarsisset primum ira & stomacho: stylum deinde arripuisset, quo tot quondam hæreticos prostrauit, & in aduersarios vibrantem illum & ardentem contorsisset. Sed cùm se nihili hac via aut parum proficere videret, agnoscens diuinā hanc esse animaduersionem, & supplicium nostris peccatis debitum, supplex ad diuinam misericordiam clementiamq́ue confugeret: & suas etiam cum nostris lachrymas permisceret: in quibus sanè omnem nostram spem, sicuti aliquando hoc in loco dicebam, imprimis video esse collocandam: quas ego, cùm præsentem statū Ecclesiæ considero, continere nō possum: & sæpe mihi Hieremiæ venit in mētem, quem nunc videre videor, sordidatum, cinere conspersum, mœrore confectum, lachrymis perfusum, non iam in antiquam illam Hierosolymam, sed in nostram Ecclesiam, defixis atque intentis propheticę mentis oculis, lugubri & mœsta voce, eius
Tren. 1. excidium, orbitatemq́ue lugere. Vsque adeo, vt mihi quidem eius luctuosa carmina legenti, non tam ille direptam Hierosolymam, quàm vastatam Ecclesiam: nō tam euersos lapides sanctuarij, quàm prostratas Christianas aras: non tam virgines & iuuenes, quàm Christianorum animos captiuos abduci: non deniq; veteris Syon, sed Ecclesiæ nostrę vulnera: non illius, sed huius sæculi miserias fuisse lamentatum: illasq́ue suas acerbissimas lachrymas nō suis, sed nostris miserrimis tēporibus impendisse videatur. O conditionem nostri seculi calamitosam, quod tantum scelus admisit populus Christianus, Pater cœlestis, vt tam seueram fuerit expertus animaduersionem! Quæ tanta peccatorū nostrorum colluuies diuinos tuos oculos potuit offendere, vt in tam deploratam & miserrimam sortem fuerit præcipitatus! Non satis erat tuam Ecclesiam Turcarum armis miserè vexari, & affligi, nisi etiam ex illius visceribus filij essent exorti, qui afflictam & miseram matrem, nouis ipsi ęrumnis calamitatibusq́ue vexarent? Non satis erat illam antiquis suis sedibus ab hostibus pulsam miserè fuisse, nisi hic etiam exiguus qui restabat angulus, crudeliter eriperetur? Nunquid Domine vineam quam de Ægypto transtulisti, cuius dux itineris fuisti, & plantasti radices eius, quę terram implebat, quæ opacis & virentibus ramis operuit montes vmbra, & arbusta eius cedros Dei, quæ extendebat palmites suos vsque ad mare, & vsque ad flumina propagines, nunc ab apro syluestri & crudelissima fera vastari, templum eius sanctissimum pollui, filiorum sanguinem, tanquam aquam, circa Hierusalem effundi patieris? quousq; Domine excandescet furor tuus in populum istum? Quousque irasceris, & accendetur velut ignis indignatio tua? Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum, conuertere, & respice de cœlo, & visita vineam istam, & perfice eam quam plantauit dextera tua. Vide afflictionem sponsæ, quam non est qui cōsoletur nisi tu Deus noster. Ignosce Domine, & parce populo Christiano, cuius causa neque filio tuo charissimo pepercisti. Miserere ruentis Ecclesiæ, cui tua solum bonitas & sapientia opitulari potest. Sed complicemus iam orationis vela, quæ dum sublata doloris aura, per hoc immensum lachrymarum pelagus excurrit, nullum iam propè locum Diui Hieronymi laudibus videtur reliquisse: vt aut illæ silentio prætermittendæ, aut patientia & bonitate vestra abutendum nobis esse videatur. Ignosce Hieronyme sanctissi dum Ecclesiæ acerbissimas refero calamitates, & tui oblitus fuisse videar, & huius diei lætitiam illarum luctu & lamentatione turbasse. Doleo sanè te in hæc luctuosa tempora incidisse, & immensam illam tuarum virtutum syluam, quam nulla ingenij & eloquentiæ vis (præter tuā) non modo exornare, sed neque recensere possit, in tantas ingenij orationisq́ue nostræ, & breuissimi temporis angustias esse coniectam. Sed quid ego doleam cùm tu in ipso Dei gremio & veræ gloriæ sinu extra omnem inuidiæ aleam positus, securus & immortalis cōquiescas? qui mortalium laudibus non indigeas? quas nobis tacentibus tuæ virtutis atque sapientiæ clarissima monimenta, cœlum & terra, homines & Angeli, præterita denique secula celebrabunt, & futura admirabūtur. Te enim

Psal. 79. (beside "quam de Ægypto transtulisti")
Psal. 78. (beside "tanquam aquam, circa Hierusalem effundi")

Te enim finxit natura, vt esses omnibus seculis & exemplo & admirationi: te diuina bonitas, quæ Abrahamū fide, Enoch vitæ puritate, mansuetudine Mosem, sapientia Solomonem, intelligentia Danielē, Heliam zelo, pietate Dauidem exornauit: te inquam, quem & sibi gloriæ, & Ecclesiæ Christianæ præsidio & ornamento esse voluit, iis omnibus virtutibus cumulauit. Neque verò mirandum est Sanctissimi Patres, in vastissimum illud & capacissimum Hieronymi pectus, in quo tot disciplinarum cognitio, linguarum notitia, sanctarum scripturarum scientia, hæreticorum pernicies, Ecclesiæ salus, Christus denique ipse totus continebatur, chorum etiam virtutum omnium cōfluxisse: vt mihi quidem, quem omniom vitiorum acerrimum hostem diuina sapientia fingebat, illum etiam robore, & maximarum virtutum præsidio armasse videatur. Hóc veluti facem ardentèm in Ecclesiæ monte collocauit, quæ tenebras dissiparet errorum, & studio virtutis Christianorum animos incenderet. Hic docuit Sanctissimi Patres honores, dignitates, insidias, & inimicitias hominum, pro Ecclesiæ salute, & Christi gloria esse contemnendas.

Hic docuit seculi blanditias, tanquam Syrenum cantus esse fugiendas, & per summos labores, per exilia, & solitudines, cœlum esse quærendum. Testes sunt illa saxa, & scopuli Mesopotamiæ, qoos ille sæpe lachrymis dolore peccatorum expressis impleuit. Testes sunt antra & excisæ rupes, quæ deformatis, defessis, & defatigatis illius membris, durū cubile & asperum exhibuerunt. Testes sunt feræ ipsæ, quæ sæpe illius gemitibus & suspiriis misericordia motæ fremuerunt. Testes sont cilicia, verbera, ieionia, lachrymæ, quæ nō modo illius membra pallida atque deformia, sed emortua propè reddiderunt. Testis est ille secessus & solitudo, quæ inter Syros & Agarenos vastum limitem ducit, in qua secum congressus, & diu cum suis cupiditatibus luctatus clarissimam de se victoriam reportauit: in qua solos cum Christo solo viuere assueuit, & ante illius tribunal sæpe prostratus, se reum agnoscebat, & suorom se scelerum vindicem actoremque præstabat. Testis est illa ingēs hominum & fœminarū multitudo, quam ille & exemplo suo, & literis ad pœnitentiam agendā prouocauit. Incredibilis verò et inauditæ sapientiæ testes sunt illa Romana Gymnasia, quæ prima illi disciplinarū incunabula cum summa eius ingenij admiratione tribuerunt. Testis est Gallia, Germania, Dalmatia, Ægyptus, Arabia, Chaldęa, et reliquæ prouinciæ, quas ille perdiscendi gratia (Pythagoram & Platonem imitatus) peragrauit. Testis est ipsa Græcia, quæ cùm præ se cæteras nationes tanquam barbaras contemneret et aspernaretur, illius diuinam eloquentiam admirata, eius libros in maternam linguā vertendos curauit, ne tanti hominis monumentis carere videretur. Itaq; Gręciam Latinis literis: Latium Græcis, Hebræis, atque Chaldęis Hieronymus illustrauit. Testis demum est illustris ille labor, quo Ecclesiam Christianam, variis atque diuersis sanctarum scripturarum trāslationiubs scissam atq; dissipatam, ad vnitatem atque cōcordiam reuocauit: vt ipso Augustino teste, Hieronymus Ecclesiam ædificasse iterum diceretur. Extremus denique istarum maximarū virtutum et gloriæ testis locupletissimus est, illud Bethleemiticum præsepe, quod ille (cum iam eius os sanctissimum & sapientia & eloquentia canesceret) vltimo vitæ tempori, & quasi extremæ senectuti consecrauit: vnde clarissimam ille lucem in totum orbem diffundebat: vnde hæreticos vehementer exagitabat: vnde Ecclesiam tuebatur, in quem locum ex omnibus prouinciis atque nationibus, tanquā ad Christianum oraculum homines confluebant, vt sanctissimi hominis conspectu, & sapientia, & extrema illa atque cygnea diuini pastoris voce fruerentur. O vir sanctissime, sydus Ecclesiæ clarissimum, Apostolorum imitator, salis & lucis nomine, cœlo, et immortali gloria dignissime. Fœlix & beata Ecclesia Christiana, quæ tantum in terra patronum, aduocatum in cœlo fuerit adepta. Fœlix Bethleemiticum domiciliū, quod et Christi natali die, & Hieronymi sepulchro gloriari potest: quod Christum nascentem mundo, et Hieronymom cœlo conspexisti. Vt vnde exoriens sol ille iustitiæ in mortalium processit conspectum, inde Hieronymus occidens, ex iis tenebris in illam sempiternam lucem, in beatorum consortium et fœlicitatem euolaret. Hunc nobis hodierno die non modo celebrandum, sed imitandum proponit: quo nullum nobis aliud vel illustrius exemplum, vel iis temporibus magis accommodatom exhibere potuisset: cuius vestigia, qui nunc Ecclesiam saluam et incolomē esse cupimus, sequi debeamus: Nam qui eā alia ratione quàm fusis precibus et supplicationibus iuuare non pos-

non possumus,& nullum illi aliud quàm lachrymarum patrocinium exhibere, huius viri sanctissimi lachrymas illas acerbas,& è cœlo semper pendentem animũ ante oculos proponamus. Illi verò quibus ingenium, eruditionem, sanctarum scripturarum intelligentiam, disciplinarum & antiquitatis notitiam, stylum, copiam, & facultatem ad scribendum aptam diuina bonitas largita est: hunc ducem sequantur, qui tanquam fax quædam & fulmen hæreticorum, veluti quondam Iupiter gigantes, sic ille hæreticos eloquentiæ diuinæ fulminibus percussit, extinxit, atque prostrauit. Quos ego & oro,& hortor,& obtestor, vt hæc cœlestia munera sibi ad salutem, & ornamentum Ecclesiæ tributa ad arcendos & propulsandos illius hostes, ad tuendam eius dignitatẽ conferant, quod eò ardentius & confidentius illis faciendum est, quod doctissimorum hominum sapientissimis scriptis effectum esse videamus, vt plerique aduersariorum nostrorum victi atq; superati,& sanctissimas Christiani ieiunij leges, & pietatis opera, ad obtinendam innocentiam necessaria,& patrum traditiones, & Conciliorum autoritatem, vel inuicti atq; reluctantes agnoscant. Nunc verò duo sunt, quæ ab illis acerrimè oppugnantur, sacrosanctum videlicet Missæ sacrificium, diuini erga nos amoris pignus, salutis preciũ, hostia incruenta, mortuorum præsidium, viuorum fœlicitas, vberrimus bonorum omnium fons, à Christo institutum, ab Apostolis celebratum, à Patribus, Conciliis, ab vniuerso Christiano orbe, tam lõga seculorum serie receptum, & nuper à vobis Grauiss. Patres sanctissimis decretis confirmatum. Tum verò sedes illa Apostolica Romana, quam vel ipsi antiqui Ecclesiæ hostes summa veneratione iam inde ab ipso Apostolorum principe Petro, continua Pontificum successione deductam, tanquam cæterarum omnium Ecclesiarum principem & moderatricẽ prosequebantur: in hanc igitur vnam curam & cogitationem de conseruando diuino sacrificio, quod illi extirpare: de asserenda sede Romana, quam illi euertere & funditus delere conantur, incumbite: ad sustentandam vnicam illam & firmissimam Ecclesiæ columnam, omnes ingenij vires adhibete: quam qui erectam & firmam esse cupit, saluam esse cupit Ecclesiam: illa etenim collapsa, ruet totum Ecclesiasticum ædificium: illa extincta splẽdidissima face, omnia hæresum & errorum tenebris occupabuntur: quæ non aliunde natæ sunt, quàm quòd sacerdoti Dei (vt dixit Cyprianus) non obtemperatur: illa occidente, occumbet simul Christiana religio, adeo vt mihi quidem cum illius funere miserabile etiam Ecclesiæ funus conuectum esse videatur. Nihil est quod aduersarij maiori odio prosequantur,& maiori rabie insectentur: sed nihil mirum, nefarium illum & improbissimũ magistrum atque ducem imitantur: quo maiori studio & animi contentione elaborandum est, vt quod illi ad affligendam magnopere religionem è medio tollere conantur, nos illud vnum ad eam firmãdam stabiliendamque fulciamus. Vos verò Sanctiss. Pat. acerrimum hunc Ecclesię patronum, clarissimum Ecclesiæ lumen, firmissimum fidei religionisq; præsidium, pestem & exitium hæreticorum ante oculos proponite, & non modo factorum, sed vestrarum etiam cogitationum & aduocatum inuocate,& consultorem adhibite, si modo labefactatæ & afflictæ religioni optatis remedium aliquod adhibere. Quod sanè non iam ego, sed ipsa mœsta atque lugubris Ecclesia vestris genibus prouoluta, per suas quas fundit lachrymas, per vestrã fidem, per Christi Crucem & sanguinem obtestatur, vt eius ruinis & miseriis commoueamini, ne miseram deseratis, ne quam nunc exiguam & afflictam habetis, auxilio vestro destitutam nullam deinceps habeatis, vt si minus amissam omnem dignitatem nõ possit recuperare, habeat saltem vestro beneficio munitam aliquam sedem & domicilium, in quo emergens è tantis ærumnis, sine metu hostium libera respirare,& secura possit conquiescere. Nã nunc quo se recipiet, vbi non hostium insidias pertimescat? Num in Germaniam, vnde sæpe cum dedecore pulsa est? Nunquid in Angliã, vbi oppressa tyrannide, in publicum prodire nõ audeat? Nunquid in Galliam, vbi filios suos se mutuis vulneribus conficientes videat? Nunquid in reliquas prouincias, in quibus & occultos domesticos hostes,& externos etiã reformidet? Omnia illi suspecta, omnia misera, omnia calamitosa & acerba sunt, nisi per vos Sanctiss. Pat. pace composita lux tenebris, fides populis, Christo gloria, Ecclesię dignitas & tranquillitas restituatur. Nisi rem fœlicissimè cœptam ad fœlicem etiã exitum perducatis, magna sunt quæ hactenus præstitistis, sed longe maiora restant: nũc sordes abluẽdæ, nũc omnis turpitudo

remouenda, nunc facies illi pristina reuocande, nunc pulchritudo restituende, nūc notandi hostes, & extrema rebus omnibus menus imponende est. Vltimue restat huius Concilij actus, in quo declerebitis Sanctiss. Pet. nunquid sinetis miserè & efflictem sponsam (quod Deus auertat) perpetuò lugere, aut potius sapientia & virtute vestra recreatam, quod futurū spero, ex hoc loco præteritæ calamitatis solacium, & spem futuræ salutis certissimè reportare? Spiritus ille cœlestis, huius sanctissimi loci custos, & moderator, qui mētes vestras sanctissimas & sapientissimee splendore diuini luminis illustrat, bonitate fouet, sapientie regit & moderatur, efficiat vt sepientia, consilio, & virtute vestre diuina, curatis Ecclesiæ vulneribus, absterfis illius & sordibus & lachrymis, restituta veteri disciplinę, hostibus ad sueuissimum Christi & Romenæ sedis iugū adductis, reuocata denique pristine concordie & vnitate, læti omnes dulcissimū illud Pæana (Ecce quàm bonum & quàm iucundum, habitare fratres in vnum) in Christi gloriam, laudemq; cenamus. Cui sit laus, honor, gloriaque sempiterna.

AMEN.

¶ ORATIO.

HABITA AD OECVMENIcam Synodum Tridentinam, à Reuerend. P. Fratre Francisco Orantio Hispano, Minoritanæ familiæ, sacræ Theologiæ lectore Valisoletano, In eodem Concilio apud patres substituto Vicario pro Reuerend. D. D. Christophoro Valtodano Palentinæ Ecclesiæ præfecto, ac sanctæ generalis Inquisitionis in tota Hispania censore, die celeberrimò Sanctorū omniū.

1562.

Sacerdotes tui Domine, induantur iustitiem, & sancti tui exultent. Psal. 131.
Beati, qui esuriunt, & sitiunt iustitiem, Matth. cap. 5.

ATEOR equidem, illust. Cardinales, qui Domini nostri Pij Querti, patris omnium, locum tenetis, & personam sustinetis: oretores maximi, vos qui imperij maiestetem, celsitudinemque regiem nobis præsentia refertis, generis splendore, ac rebus per vos bene gestis & ipsi clarissimi: antistites liberatissimi, qui ad orbis totius Christiani cleuum & gubernacule lectissimi sedetis: magistri doctissimi, feteor ad dicendum de cœlesti hac, & penè diuine iustitia diē hunc Deo, iustisque omnibus sacrum, latie nobis contigisse opportunum. Mirè sanè oreculum Dauidicum de sacerdotum iustitia, & sanctorum exultatione ad rectitudinem Euangelicis mentibus asseruatā quadrat, quemdiu mortales vixerūt, & ad supremem illam suam felicitatem, quem ipsis incredibili lætitie, ingentiq; animorum exultatione non Christianus orbis tantùm, sed & Angelicæ mētes voce dulcisone elternis dicenres, hodierno die iucundissimè gratulantur. Hos cùm audit Ecclesia mater cœlestes suos dedisse centus, non poteft (angustiis quamlibet vndique pressa) non illis congaudere: imò verò incredibili correpta gaudio, apostrophe pulchra vsa, nunc nos filios suos, nūc ipsos alloquitur beatos. O filij, vita hac nostre, quam à dulci patria exules nos viuimus, verè lachrymis & suspiriis debetur tote. At postquàm dies hic sanctorum clerue gloria, ipsis etiam supremis ordinibus festiuior habetur, tantam nos eorum lætitiam congretulatione nostra expectatissima illie sanè cumulemue. Quare ò iusti exultate in Domino, quibus & sors cecidit in præclaris, & hæreditas præclara est vobis. Spesque eadē & nobis, qui miseræ nostræ peregrinationis pertæsi ingemiscimus, interim dum nostra iacitur nobis alea, multos fecit animos, vt in istam dignitatem suspiremus, & festinemus in istam requiem ingredi. Conuenit etiam Dauidicus pselmus summè & cum esuriē, & siri iustitię Euangelicę. Noui siquidem testamenti medietor, quemadmodū vel Matthæo referente didicimus, cùm videret turbam in dies megis ac magis increbrescere, montem subiit, non legē acceptururus, sed cœlestee ipse magis explicaturus silenos, quos nunquam hominū oculus viderat. Monte igitur conscenso, cœlestis philosophiæ doctorem agere cœpit: ipsa loci celsitudine declarens, se nihil plebeium traditurum & humile, sed ardua, cœlestieque omnia, & quæ attentum auditorem requirerent. Aderant proximi sancti Apostoli, in pulcherrimæ coronæ modum circumcingētes megistrum, paulò mox legeti à latere creandi, & qui nouas hee mercedes in orbem vniuersum inueherent, & Euangelicæ doctrinæ nondum audita dogmera nobis depromerēt, plurimum abhorrentie ab opinione eorū, qui mundo videntur admodum sapere.

Psal. 15.

Hebr. 4.

Matt. 5.

Aperuit

1. ad Cor. 1 Aperuit os suum stultam faciens, & inefficacem conuincens mundi huius sapientiam, vt quæ verbū hoc beatitudinis nostræ vel olfecisse non potuerit. Certè vel hic vnus Matthæi locus, vbi Christiana iustitia nobis explicatur, persuadere potest; multa cœlestem legislatorē nostrum orbi ostendisse, quę omnino noua, & supra hominum opinionē dicta esse videatur. Initium à beatitudine orationi suę dedit: nouerat porrò ille qui finxit sigillatim corda nostra, & qui intelligit omnia opera nostra, nulla re hominū mentes præ beatitudine affici. Huc omnium vota tendūt, huic nostra omnia nuncupamus. In beatitudinē demū nimia cupiditate propendemus. Beati (inquit) pauperes, beati qui lugēt: beati qui esuriunt. O rem mirā patres amplissimi, qui sibi ista cohærēt? Quid illi beatæ vitę oībus diuitiis absolutæ cōmune, & miseriæ ac paupertati? Quid illi exultationi, quæ sic beatorum animos felicissimè complebit, & oculorū lachrymis? Quid illi perfectę felicitati, & luctui? Quid habet commune sanctorum illa satietas, apparente Dei gloria, cum esurie, & siti? Demum nihil minus videbitur beatitudo, si superficiē attendas quàm quę à Christo hîc describitur: nisi quòd studuit mirabilis hic in legislatoribus, fidei nostræ auctor & consummator, omnes naturæ nostræ cupiditates, inania, vanaq; hominum commenta, hac sua oratione euertere: dū docet his, quæ mūdus vel nominare horret mercedis subesse plurimum, nimiúmque pretij in eis delitescere: vt quę in sanctorum exultationem, iustorum operibus ex fide & gratia procedentibus, æterno Dei fœdere debitam, certissimæ viæ sint. Est porrò hæc ipsa loquendi phrasis Dei filio non semel aut iterum, sed sæpe familiaris: hæc, inquit (alibi patrem alloquens) est vita æterna, vt cognoscant te solū Deum verum, & quem misisti Iesum Christū filium tuum: quæ sanè verba non modò claræ illi visioni, quæ sanctos Dei manet; quando videbunt eum sicuti est, congruè quis accommodauerit: verùm, si ad fidei cognitionē Euangelica prædicatione expressam de Deo & Christo eius referre velit, vt quòd hæc in illam certa sit via, Paulum sanctissimum videbitur imitatus, qui ait: Nos verò omnes reuelata facie, gloriam Domini speculantes, in eādem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini spiritu. Sunt igitur beatitudines Euangelicæ istæ, non quòd hic status, absit, sed quibus finis acquiritur. Paulus etiam vniuerso Christiano negotio in spem concluso, sanctorum pressuras, quas Euangelicus sermo felicissimo nomine hic donat, non immortales spes, non perpetuas afflictiones, nō sine fine mala vel suspicari nos sinit: sed contrà, leues & momentaneas, & quæ secundum excellentiam æternā gloriæ pondus operantur in nobis. Vt vel hac ratione beatitudo sit ea, quæ vel vno momēto suprema felicitate complebitur. Quod enim parum distat, pro minimo reputatur. Nouæ igitur & cœlestis structuræ diuinus hic architectus, qui pro Ecclesiæ suæ construēda fabrica, noctem tanquam diem transigebat, sublimi ędificationi, quę cœlos pertingeret, humilitatem, modestiam, animi prosternationem, & spiritus paupertatem, conuenientissimum fundamentum iecit. Primus ille terræ filius Adam, cùm Dei beneficentia summis ornamentis esset insignitus, cùm in summū honoris fastigium euectus esset, deniq; cùm diuitiis diuinæ gratię afflueret, manere poterat in suo gradu: siquidē hominem altius q̄ licebat, & quàm fas erat, non extulisset ambitio. At Sathanę illecebris captus, cōtempta veritate, miser ad mendacium deflexit. Et qui spiritu pauper esse noluit, ob superbiā, quā omniū malorum initiū vocat Augustinus, ab eximia gloria, in extremā ignominiam deturbatus est. Paulus etiam sanctissimus, cùm malorū chiliadem enumerare vellet, amorem sui atq; elationē vitia cū spiritus paupertate ex diametro bellātia, ante oīa præmisit. Hinc inanis illa hæreticorum hominum orta est gloriæ cupiditas. Hinc ipsorum temeritas, eò iniquitatis progressa, vt nō regiæ viæ & antiquę pertæsi tantum, quærant deuia; verùm etiā ore plusq̄ sacrilego cœlum attingētes, ipsas scripturas sacras, si semel intellexerint, ob clarissimum ipsarum testimonium nullam pati adulterinam expositionem, mox peruertunt, deturpant, luxant, radunt, & in frusta immanissimè secant. Et (vt semel omnia dicam) spiritus elatio, authore Augustino, non nisi Dei contemptu terminatur. Totius ergo boni initiū, sanctissimi domini, humilitas est: & totius mali, superbia. Deniq; & perditionis initiū à superbia exit per diabolum: at salutis initiū ab humilitate per Christū. Propterea conuenienter & oīm beatitudinū humilitatē cōstituit principiū. quo loco diligēti cōsideratiōe obseruemus nō dictū, Beati humiles spiritu, sed, pauperes egeni & mendici; vt semper Dei adiutoriū mēdicent.

Marginal notes: Psal. 32. — Psal. 16. — Ioan. 17. — 1. Ioan. 3 — 2. ad Cor. 3 — 2. ad Cor. 4. — 2. ad Tim. 3.

Chryſ.ſuper Matt. cap.5. Vnde in Græco, Beati egeni, vel beati mendici: nam pauper quidem eſt, qui anguſtiam habet, non autem tantam, vt mẽdicare cogatur. At verò hic: beati, inquit, mendici ſpiritu, vt in multa neceſsitate humiles oſtendat. Si ergo dixiſſet, beati humiles ſpiritu, nihil amplius ſignificaſſet, quàm humiles: nunc autem & pauperes, & ſecundum ſpiritum pauperes, intelligentes per fidem, vnde ſit, ac dimanet adiutorium hominis. Vides ergo, nõ quãcunque humilitatem, Euangelicam beatitudinem eſſe, ſed eam, quæ ex humilitate naſcitur, ſpiritus paupertatem, & indigentiam. Qui enim iuxta Euangelij fidẽ humiles ſunt ſpiritu, pauperes, & mendici, non ex natura, ſed ex fide pauperes, dum nimis timent de ſe, adiutorium Dei pulſare non ceſſant.

Beati qui lugent: hæc veſtra beatitudo eſt paſtores obſeruandiſsimi, qui doctores eſtis, qui & ſupra montem eſtis: qui enim ſua peccata lugẽt, beati illi ſanè, ſed mediocres beati: beatiores verò qui aliena lugent peccata: tales vos eſſe conuenit. Nam cùm ſitis omnes populi Chriſtiani patres, quomodo lugere non poteritis: cùm quotidie Chriſtianorum animas vſque ad infernum cadentes, è veſtris manibus elapſas videatis? Angelis porrò, quibus vt ſignent Dei ſeruos demandatur cura, dictum legimus: Ite per Hieruſalem, & ſignate omnes qui lugent Ezech.9. ſuper iniquitates, quæ fiũt in medio Hieruſalem. Ea ſanè vera eſt Eccleſia Chriſti, 2.ad Timo.2. cuius fundamenta ſunt in montibus ſanPſal.86. ctis. Beati mites: & manſueti, aduerſum quos neque præualere poteſt peccatum, neque aduerſus alterũ aliquando ex illis peccandi occaſio naſcetur: ſed ſtudẽt magis iniuriam pati quàm facere. Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam: qui nihil aliud quærunt, quàm vt à culpa purgati, tã ipſi, quàm alij creſcant in gratia: & plus patriæ quotidie appropinquent per deſideria feruida: deſiderantes ſecundum Dei iuſtitiam conuerſari. Beati miſericordes: qui non pauperi aut pupillo miſerentur tantùm, verùm inimico proprio, beneſacientes ei: hic enim beatus fiducialiter adiiciet, dimitte mihi debita mea Domine, ſicut & ego dimitto debitoribus meis. Beati mundo corde: qui non ſolùm non faciunt malum, nec cogitant: ſed adhuc Matth.6. etiam qui omne bonum & faciunt ſemper & cogitant. Beati pacifici. Pax eſt vnigenitus Deus, de quo dicit Apoſtolus: ad Eph.2. Ipſe enim eſt pax noſtra, qui ergo pacem diligunt, filij ſunt pacis. In hanc beatitu- Pſal.33. dinem hortatur nos Propheta Regius, inquiens: Cohibe linguam tuam à malo, & labia tua ne loquantur dolum: inquire pacem: & perſequere eam. Demum octaua Euangelica beatitudo verè circumciſionis martyrio (vt eleganter exprimit Hieronymus) terminatur. Beati, inquit, qui Hierony. perſecutionem patiuntur propter iuſtitiã, in Matth. Beati vos cùm maledixerint vobis homi- cap.5. nes, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos: mentientes propter me. Gaudete & exultate, quoniã merces veſtra multa eſt in cœlis. Cui non hic libebit cùm gentium magiſtro Paulo exclamare opportunè? Vbi ſapientes gen- 1. ad Corin.1. tium Philoſophi, apud quos ſumma erat ſapientiæ auctoritas? Vbi ſcriba Iudæorum doctor, & (vt egregiè interpretatur Cyril- Cyrillus lus) Grãmatiſtes, Grammatitæ profeſſor, Paulum. Poëtarum prælector & interpres? Vbi ſæculi huius inquiſitor, altercanſque diſputator, qui ſuis rationibus & argutiis ſe omnia aſſecuturum credit, vniuerſaq; opinionibus quibuſdam permittit, & profundiſsima quæque naturalibus inueſtigationibus metitur? Vbi Plato alioqui doctiſsimus? Vbi Ariſtoteles ſui ſæculi & anima et princeps? quotus quiſq; nobis beatitudinem annuntiauit? quotuſquiſque erroribus miſeros nos complicatos in lucẽ potuit afferere, cœleſti libertate donare, docere veritatem, vanas ſoluere præſtigias, quibus illuſi tenemur? quotuſquiſq; oculorum lachrymas, paupertatem ſpiritus, et id genus cætera, æternis delitiis, ſummaq; et infinita tranquillitate cõſolatus eſt aliquãdo? Agnoſcat igitur, agnoſcat cæca hominũ libido, neq; opibus, neq; luxu, neq; voluptate, ſed magis his omnino cõtrariis, ſiti, eſurie, ſuſpiriis et lachrymis, in cœleſte illud capitolium, beatiſsimumq; ſenatorum conuentum, vbi ſit futura ſanctia æterna quies, ac gloria cum Deo perennis, tantò facilius ferri nos, quantò prioris generis rebus magis opprimimur. Dei nihilominus donum agnoſcamus, qui & magnificè ſe nobis apparere fecit, & quã iremus ad ipſum, per Prophetas olim, nouiſsimè per filiũ, qui inde venerat, quotidie præmonſtrat. Ecce mũdi excrementũ, & impiorum reiectamentũ, abiecti & deſpicabiles homines, iure hæreditario capient regnũ, longè magnificentius omni regno mũdi. Ipſorũ (inquit) eſt regnũ cœlorũ, ipſi poſsidebunt terrã, conſolabuntur, filij Dei vocabuntur, miſericordiã conſequentur, Deum videbunt; denique mercedem

cedem habebunt repositam in cœlis. O verè beatos & reges, quorũ & nunc etiam magnificum regnum est nulli seruire vitio, nullis obnoxiũ esse cupiditatibus, sathanicas copias conculcare, mundum vicisse cum illis omnibus, quæ nos terrẽt vel illectant. O verè beatos, qui visuros se Domini bona in terra viuentium credũt, & sperant, & quorum lachrymæ diuinis abstergentur manibus, nimia post lachrymationem & fletum exultatione perfundendos, quos & implebit altissimus lætitia cum vultu suo. Quid iam miramur, sanctos Dei homines curis vacuos, atque liberos, fretos Deo, fretos innocentia sua, fretos præmiis futuri sæculi, tranquillo pectore contemnere ea, quæ nos maximè & suspicimus & amamus? Nonne regnũ sperant obtinere longè pulchrius, ac longè isto magnificentius? Verbum hoc Christi (sanctissimi Domini) Merces vestra multa est in cœlis, quantos animos (immortalem Deum) Euangelicis mentibus fecit! Verùm quoniam si de his per singula dicere vellem, longum esset mihi ad omnia futurum iter, nimiumque oratio nostra erraret: Venio iam ad eam partem Dauidici Psalmi, & Euangelij, quæ de iustitia esurienda & sitienda sacerdotibus sanctis est. Ad quam vt diligenter attendatis, etiam atque etiam à vobis Illustrissimi, & Reuerendissimi Domini contendimus: est porrò ea res huic loco, & his tẽporibus magnopere accommodata. Et ô vtinam pro iustitia dicturo mihi coram amplissima œcumenica Patrum corona, diuinus ille spiritus assideat, quem scimus è Citharœdo puero psalmographum, quo nemo dixit diuinius, repentè inspirasse: è simplici & rudi pastore, qui nihil præter sycomoros vellere didicisset, Prophetam egregium creauisse: ex tenero vix puero, acerrimum senum censorem, admirandaque præditum prudentia iudicem constituisse: ex egeno & paupere piscatore, Ecclesiæ suæ pastorem, & qui nunquã deficeret magistrum præfecisse: è rapace lupo manè rapiente escas immanissimè, ad vesperum agnum pacatissimum (quod & nos omnes miramur) magnificè diuidentem spolia, & qui spiritus huius diuini primitias haberet, insperatò erexisse. Et ne infinita persequar, publicanum, qui nihil minus quàm literas didicisset, vel hoc supercœlesti spiritu auctore, Euangelistæ gloriam assequutum. Tantus ergo ac talis spiritus nostris cœptis aspiret, vt iustitiam quæ terris penè relictis (semper reliquias

Dan. 13. Ioan. 21. 2. Reg. 12. Amos. 7.

Act. 9. Matth. 8.

cum Paulo excipio, quæ secundum electionem gratiæ, saluæ factæ in Christi Ecclesia nunquam deerunt) cœlum vnde fuisset semel exorta, regnatum perenniter cum sanctis: videri posset conscendisse; etiam vos, Patres sanctissimi, vestra diligentia atque studio rursum inde ad nos homines reuocetis. Mira res est iustitia, quã non qui possidet tantùm, sed qui esurit, fœlix vel Dei testimonio habetur, ne supra hominum æstimationem est: qua non qui fruitur solùm, post puluerem & sanguinem, sed qui iam adhuc sitit beatus. Est ea multiplex, sublimis, vna, innata, vndique perfecta, absoluta numeris infinitis, vt quæ diuina, hanc esurire, aut sitire præter eum, qui ipsam induit ab æterno, cunctis religio, sed tãtam mirari, adorare, venerarique datur. Est huic proxima altera non innata, aut sublimis quemadmodum prima illa & pura tamen & perfecta sanctorum, qui Deo fruuntur, rectitudo, nunquamque intermoritura iustitia & quã esurimus, & sitimus dum dissolui, & esse cum Christo cupimus. Est tandem tertia non pura, nec perfecta, vera tamen & recta iustitia, quæ nostra est, hæc Theologicas amplexa virtutes, fidem, spem, & charitatem, vires animi vniuersas Deo diuinisque mandatis hærere facit, quas naturæ diuinę participes, ac Deiformes reddit. Quæ omnia & si vera sunt, vna tamen iustitia est, quam esurire & sitire induendã sacerdotibus his qui primatas habentur Ecclesiæ, longè beatissimum gloriosissimumque fuerit. Est ea eiusdem Ecclesiæ Pax, Religio, Iustitia, Sanctitudo, quæ Dei domum decet maximè. In ea enim consistit huius actionis, ac proinde huius negotij prora, puppisq;, vt dicitur: et totius Christianæ religionis causæ status et cardo vertitur. Et vt in amussim designatam intendamus, libet, Patres beatissimi, si per lachrymas licet, ad eam nos Ecclesiam conuertere, quam à Christo capite, et ab Apostolis omni iustitia et pulchritudine ornatam accepimus. Principio, ipsa animotum et iudiciorum æqualitas, firmitate atque stabilitate sua, virtutem sequuta, huic ornatus plurimum et gratiæ conferebat, nihil eã deformabat: cuius singulæ partes sic in officio retinebantur, vt nihil de cœlesti forma deficerent. Deinde, diuinis hæc erat munita legibus, quarum amore dum homines flagrant, magistratuũ pedibus, Apostolorum scilicet aduoluti, se suaque omnia ipsis asseruandis sacrant: firmissima fide statuentes apud se, futurum

ad Rom. 11.

Matth. 5.

Philip. 1.

Psal. 92.

Act. 4.

rum aliquando, vt redeat de cœlis iudex qui suarum legum rationem exactiſsimã ducat. Cuius illi aduentum conſcientia bona, fide integra, intentiſsimiſque animis expectabant aſsiduè, dies, noctesque Dei sui ſitientes iuſtitiam, maioribus obſeruãtiam, minoribus diſciplinã, omnibus demum fraternam dilectionem præſtabant. Denique domus tanta vel proletariis hominibus, & ex lapide (quemadmodũ vulgo dici ſolet) emptis peruia pateret, portę duæ pro ſacerdotibus illæſæ ſtabant: vitę ſcilicet ſine labe tranſactæ puritas, & myſteriorũ fidei noſtrę cognitio certa, & clara, quæ ſeſe in gregem dominicũ diffunderet copioſiſsimè. Et ne nimius ſim dum ex literis archanis minutiſsima quæque colligo, poſt principem Paſtorum & coronam Ieſum, vno aut item altero exemplo diuinæ ſcripturę contentus, pręteribo.

Act. 1. Oportebat teſtem creari vnum reſurrectionis Chriſti, quemadmodum Petro ſanctiſsimo ſacer Dei ſpiritus ſuggeſsit: eligũtur duo, quos non vitæ ſanctitas ſecernit, vt qui iuſti ambo, nõ alterum notat ſcientia (claruit ſiquidem cœleſti cognitione vterque) fortè diuina diſpares ſolũ, digni ambo Epiſcopatu. Ruſum credentium numerus in dies horaſque augebatur magis, dux & Eccleſiæ Princeps Petrus cũ vndecim, Diaconos ſeptẽ creat, ſed quos? Audite. Conſiderate ex vobis viri fratres

Act. 6. (vox ſonuit Apoſtolorum) viros boni teſtimonij ſeptem: non libet neque licet apicem vnum pręterire. Ecce portam vnam, conſcientiam bonam: plenos Spiritu ſancto & ſapientia, en alteram, ac tum commodiſsimè ſequitur: quos conſtituamus ſuper hoc opus. Quid vos moror? Nullibi ſanctiſsima Pauli anima moroſior habebitur, quàm cùm ſacerdotem & Epiſcopum ſuis dotibus ornat. Et ne videretur tantus Apoſtolus talem deſcripſiſſe Paſtorem, qualem Chriſti Eccleſia tunc non haberet; neque ſpes erat vlla aliquando habituram: quemadmodum fecêre plerique, perfecti oratoris ideam fingentes ſolùm: morti propè vicinus, ſe ipſum Aſianis

Act. 20. Epiſcopis exemplum omnino ſequendũ obiecit, atque ad imitandũ propoſuit. Vos ſcitis à prima die, qua ingreſſus ſum in Aſiam (hanc vocem primam orationis Paulinæ in Epiſcoporum conſeſſu nouit multo melius plurima veſtra lectio, Patres literatiſsimi) qualiter vobiſcum per omne tempus fuerim ſeruiens Deo in humilitate, & lachrymis, & tribulationibus, quæ mihi acciderunt ex inſidiis Iudæorum. Et ecce ego alligatus quidem ſpiritu vado in Hieruſalem: quæ mihi ibidem euentura ſunt, ignorans: ſed tantùm Spiritus ſanctus proteſtatur per omnes ciuitates dicẽs mihi: Quoniam tribulationes, & vincula me Hieroſolymis manent: ſed nihil horum vereor, neque facio animam meam prætioſiorem quàm me: dummodo conſummen curſum meum, & miniſterium verbi, quod accepi à Domino Ieſu teſtificari Euangelium Dei. Et ecce omnes vos mihi teſtes eſtis, quoniam nullius veſtrũ aurum, argentum, aut veſtem concupiuerim, ſed ad ea quæ mihi opus erant, & iis qui mecum ſunt manus iſtæ miniſtrauerunt. Miramini ſatis video (ſanctiſsimi Patres) ducis huius Chriſtiani exercitus nobiliſsimi plus quàm beatam animam, pectus omnino Euangelicum, mentem verè Apoſtolicam, ab omnium cupiditate liberam prorſus: at conſideratione pari precor obſeruari quæ de doctrina, porta altera ſtructurę huius cœleſtia, ibidem legimus. Ego ſcio (inquit) quòd poſt diſceſsionem meam intrabunt in vos lupi rapaces, non parcentes gregi, & ex vobis ipſis conſurgent viri loquentes peruerſa. Quare vigilate memoria retinentes ſemper, quoniam per triennium die ac nocte non ceſſaui cum lachrymis monere quẽquam veſtrum. O paſtorem eximium, quẽ non præſentiũ tantùm, ſed & futurorum malorum in gregem dominicũ cura premebat. O vigilantem doctorem, quem neque dies, neque nox à doctrina repulit vnquam. O diuinum docendi genus, quod lachrymæ exornant: hos habebat Eccleſia ſacerdotes ſuos ad bella doctiſsimos, quorum doctrina, non ſcientia innixa ſolùm, ſed carnis mortificatione & cruce, mundum potuit Chriſto principi ſubiugare quaqua patet. Quo loco, obteſtor vos, exercitus noſtri nobiliſsimi duces, docete me, ſi quando in principum annalibus, aut in magnorum Regum hiſtoriis (quas etſi ſuus cuique ſelectus congerat auctor, nihil me premit) legeritis vnquam, quòd oues euicerint lupos? quòd hic, qui circũibant, in melotis, in pellibus caprinis afflicti, pannoſi, at Apoſtolica celſitudine maximi hi inquam ſic gentium caſtra euerterint, ſic Philoſophorum potentiſsimorum ora obturarint? Hebr. 11. Amens ſim, ſi tu aliquando vidiſti paſtorem alioqui prudentiſsimum, oues ſuas, quas vnicè amet, in ipſam luporum carnificinam mediam conieciſſe, vt ne fuga quidem ſalutem cõſequerentur? Dices; quis paſtor hoc fecit?

Reſpon-

Matth.10. Respondeo, Christus sanè. Ecce ego mitto vos(inquit) sicut oues in medio luporum. Quemadmodum & scriptum legimus: Propter te mortificamur tota die: æstimati sumus sicut oues occisionis: sed in his omnibus superamus (victrix exultat Pauli anima)propter eum qui dilexit nos:omnes nos,ecce Domine, habiti sumus propter te,veluti oues destinatæ mactationi,omnibus obiecti & expositi, sed tamen contra tot tantaque pericula,contra nouas hasce tragœdias, hæc vna sufficiens,imò verò abundantior multò consolatio succurrit:neque enim propter homines,aut aliud fluxum quidpiam id patimur,sed propter te vniuersarum rerum Dominum.Fateor enim minimè fieri posse,vt qui homines essent,ij infinitas mortes tolerarent. Verùm vide ne hac quidē ratione Apostolicis animis præmia esse imminuta.Mortificamur(inquit)tota die: nā vt natura fortiti id simus,semel tantùm vt moriamur: tamē voluntate id quotidie perpeti, si id in animum induxerimus, dedit Deus. Vnde liquet:vt cùm tot hinc discesserint coronis, quot dies vixerint: imo verò multò pluribus. Sanè post cœlū ipsum promissum, post regnum supernū, post archana bona, molles adhuc, & segnes effici viros Apostolicos,rem turpem arbitrabatur hic Paulus,facta eleganti collatione ad Patres,qui sub prioribus repromissionibus vixêre, terrâm laborum suorum prœmium habentes, ij sanè vsque adeò tum vitam præsentem,tum tentationes & pericula despexerunt:quemadmodum ex introducto verbo Prophetæ colligimus,vt nullam nos veniam simus habituri, qui sub melioribus promissionibus viuimus,si ne ad parem quidem cum illis virtutibus mensurā accedamus. Vide etiā vt rursus sanctissimus hic Apostolus auditorem excitet,sublimemque ac animosum efficiat. Sed in his omnibus plusquā superamus,per eum qui nos dilexit.Quod enim mirabile est, hoc est,quod nō superamus solùm, sed per ea ipsa superamus, per quæ insidias patimur:nec similiter superamus,sed plusquā superamus, hoc est, omni cum facilitate,citra sudores, ac labores.Non enim molestias tolerantes,sed animum modò præparantes,sic vbiq; tropheа contra hostes statuimus. Et id iusta de causa.Deus est enim qui nobiscum decertat.Ne igitur diffidas. Si qui flagellamur,flagellantes superamus:si qui, exigimur,persequentes vincimus: si qui morimur,viuentes in fugam vertimus. Sicque

Rom.8.

Psal.143.

vt facilè intelligant oēs,nō esse insidiatoribus nostris bellū cōtra hoēs susceptum, sed contra inexpugnabilem illam potentiam,quæ victoriam nostram, quin supra omnem modum eluceat, nullo inimicorum commento prohiberi sinit.Inspiciamus Iudæos,si placet,qui cùm Apostolos duces nostros in manu sua haberent, addubitantes tamē dicebāt: Quid his faciemus hominibus? O stupendum miraculū Act.4. Christi fortitudine dignū, carceribus detinentur,magnorum criminum rei aguntur,vinciuntur,& cæduntur:& tamen qui detinebant,iudicabant,cædebant, mentis consilijque inopes hæsitabant adhuc, per hæc ipsa manus dantes, ac victos sese agnoscentes,per quæ tamen victorias se portatuos sperabant. Parum est quod dixi;neque tyrannus,neque carnifices,neq; dæmonum phalanges,neque ipse diabolus mundi princeps superare illos valebat:sed longè exuperabantur omnes, cōsiderantes apertè,quas in eos artes intendebant,eas omnes illis iisdem auxilio cedere.Propterea dixit Paulus. Plusquam superamus. Noua enim victoriæ lex hæc erat,per ipsa eadem demum aduersantia superare,ac nunquam superari, sed illos ipsos ita ad certamina descendere, quasi exitus Domini iam essent. Et id quidem propter eum qui dilexit nos,& qui tantū nobis impendit,quemadmodum legit sacer Ambrosius. Sanctus verò Augustinus, per eum legit,vt sit sensus,in his malis omnibus superamus non nostra,sed Christi virtute,qui dilexit nos.Enimuero Patres sanctissimi,quantum antiqui illi primates nostri consolationis impressuris,& tribulationibus, carceribus ac vinculis, quantum non spei solùm, sed & virtutis ac roboris inter medios ipsos cruciatus experirentur,vel vna illa sanctissimi Pauli penè cælestis gradatio, quæ in epistola ad Romanos habetur, nobis clarè ostendit:Gloriamur,inquit, in spe gloriæ filiorum Dei. Mirè sanè nos consolatur spes ad Ro.5. illa æternæ hæreditatis,quæ Dei filiis parata est:neque hac solum afficimur,sed & gloriamur in tribulationibus,sciētes quòd tribulatio patientiam operatur, vt quę occasio sit patientiæ exercendæ, rursum patientia probationem: reddit siquidem eum,qui affligitur probatum:probatio ipsa spem,volo dicere,spei vigorem operatur. Qui enim iam experientia didicit, quòd ob nulla aduersa dimoueri valeat à studio virtutis, vehemēter erigitur in spē vitę cœlestis.Tandem spes huiusmodi afflictio-

flictionibus roborata, & vegetata, non cōfundit: quia Dei charitas, qua nos facit dilectores suos, communicata nobis est, ac diffusa per sanctum Dei spiritum, ceu pignus hæreditatis, quatenus testaretur palam se bene cupere nobis, & præstitutum nobis quod promisit. O verè fœlicia tempora, ô ætatem plusquàm auream, quando è cauernis terræ, in quibus vix tuti manebant: è solitudinibus, in quibus errabant: è speluncis, quibus pro domibus vtebantur, sacerdotes suos magistros atque pastores, non læta minus quàm de cœlo Angelos accipiebat Ecclesia: quæ tot habuit, quot cœlum sydera. Horum vestigiis simplex credentium multitudo pressius hærens, suorum sacerdotum sanguine accensa, nil præter Christum sitiens, pro iustitia & religione, iugulum obtulisse mucroni, ingētē de tyráno hoste triumphum arbitrabatur. Fiebat inde, quemadmodum doctissimi quique obseruarunt, vt Christi sponsa inter funestos fasces, incensos ignes, nudos gladios, enses exertos, fulgentes oppressa, magis floreret, contempta cresceret, læsa vinceret, ac tum demum gloriosior appareret, dum videretur superari. Omnia vsque adeò rectâ ibant, ordineque suo, iuxta Apostolicum præceptum, cuncta currebant, vt difficile non fuerit neq; operosum, sanctissimo Christi Martyri Dionysio vel abinuito extorquere Gentili aut Iudæo. Quoniam hæc nostra Hierarchia, quam ipse inter primas vagientis fascias, teneraque incunabula attigit, ad cœlestis illius similitudinem, quæ corporis oculis minimè cerneretur in cœlis, visibilis in terria ordinata est, quam voluit conditor Deus cœlestem imitari: quemadmodum & illa diuinam refert. Vultis finiam? Hæc sanè est, quam totam miratur pulchram spōsus: cui dum epithalamium ludit dulcissimè, vix à laude se temperat. O quàm mihi pulchra videris & formosa, amica mea. Ingeminat rursum. Quàm pul-
Cant. 4. chra es. Oculi tui columbarum, vt nihil attingam eorum, quę humanos oculos fugiunt. Pulchram refert, pulchram spōsam subinde replicat, vt duplicem huius pulchritudinem insinuet: Alterá, in qua nunc quidem cernitur Christi Ecclesia, spiritu pauper & humilis, corde mitis & munda: exilij sui ab sponso lachrymas comites habens: & cum hoc alienis miseriis blandiens, diuinam legem esuriens semper & sitiens (quæ vera iustitia est) & mille propter eam incōmodis lacessita: at Christo suo nimium honorata. Alteram habet pulchritudinem in spe præmiorum, quam facto assequetur: cùm filiorum expleto numero, per conditorem suum in cœlestem speciem & admirādam æternitatem subleuabitur. Patent illa, dum à domo & regno sponsi exulat: latent hæc, quoniam merces ipsius multa est in cœlis. O diuinæ philosophiæ literarium ludum, cœlestis Ethic. officinam mirabilem, palæstrā vbi tot Martyres gloriosissimè decertarūt amplissimam, sponsi viridarium, tot animis virginea pudicitia virentibus & florentibus refertissimum: Deniq; lapidicinam, vnde præscisi tot lapides, qui supernæ illius Hierusalem muros compleant augustissimam. Proh dolor quò abiit sancta nostra? quò pulchritudo antiqua nostra euanuit subitò? quò immaculata illa nostra (Vigilantissimi custodes) profuga concessit? Heu, iacent cuncta: nihil moderati & pensi in nobis, diuina mandata temerātur passim: sanctis obseruationibus vel à minimo quoque illuditur turpissimè. Vera falsis inordinatè permista: diuina & humana habentur promiscua. Denique, profunda caligine obtecta cuncta, consepulta dormiunt. Heu quàm deflexum ab officij religione! quàm declinatum nobis omnibus à recto vitæ curriculo! Aureum illud altare, hostiis diuinis sacrum, supra quod saginatum ponimus vitulum igni assum, vnum noui & æterni testamenti sacrificium, & Euangelicæ legis victimā singularem, ecce omnibus peruium: quod & mille modis prophani isti violant, atq; commaculant homines sine Deo, sine lege, & absque sacrificio. Quo loco, quod mihi penè memoria exciderat, non silebo. Mirus sanè inter Patres, multis istis retro sæculis, de hoc diuino sacramento fuit consensus: neque inter eos vel minimum quidem opinionis sinistræ emersit, quod de Eucharistia aut senserint, aut pronunciarint: quos scimus ipsam sacratissimam liturgiam ad vsque vitæ extremum summo cultu celebrauisse, fuerint illi Græci, siue Latini. At vmbratiles delineatores, fictoresque isti, nunquam non calumniantur impudenter, pseudographè colligentes semper. Quibus mos est, quēadmodū Tertullianus diligentissimè obseruat, è sanctorū hortis amœnissimis, & è sanctarū scripturarū prōptuario virgulta quædā decerpere: vt vel sic sacrosanctā eorū maiestatē quoquo pacto quasi arrodēdo imminuāt, atq; euertant. Sed & antiquas illas cœlestis structurę portas, voracissima flamma, immanissimusq; ignis absumpsit:

cœpe-

cœperuntq; Christi Sacerdotes, aliò sanctũ
Dei intrare, à quo sanè tempore non recti
gressus, sed regressus In Christi Ecclesia
apparere visi sunt: inde exortæ hæreses, a-
grestesq; enati mores, quos nuda ratio, nõ
Euangelica lux tantùm condẽnet. Quòd
si contiugat eũ qui prçest corruptis esse
moribus, quo pacto (docete me Patres bea
tissimi) miseris ouibus licebit esse bonis,
Ezec. 34. & iustis? Quî fiet, rogo, sanet ęgrotum, fra-
ctum solidet, firmet nutantẽ, plagam tu-
mentẽ oleo foueat, ac tandẽ quod perie-
rat, requirat is, qui nihil minus quàm quę
Christi sunt curat? Imò verò, si coram tã-
to conspectu vera tacuisse eũ qui pro iu-
stitia dicit, immanissimum fuerit scelus:
haud dubiũ, Sanctissimi Patres, ni tanto
malo grassanti pessimè, quod & crescit in
horas, vestra prudentia se opponat, rectè
viuendi rationẽ omnẽ in contrarium ces-
suram: Patrum instituta omnia in fundum
itura: Christi iugum modis omnibus leue
pressum premendum, sed & ipsum natu-
ræ lumen nobis consignatum breui perdi-
tum iri. Horret siquidem animus tempo-
rum nostrorũ ruinas persequi. Multi, proh
dolor, fluxêre anni, quibus Romana sedes
oppetitur, tentant vastare, rapere, trahere.
Quòd si non eam, vt quæ supra firmam
sit ædificata petram: at quot capta mona-
steria, quot vincti sacerdotes, quot Episco
pi iis beluis fuêre ludibrio, dum menda-
cio minimè cedunt? Quot subuersæ Eccle
siæ: & ad Christi altare (pudet dicere, sed
quid facias? sic sors nostra tulit, sic meritũ
est nostrũ) ad Christi, inquã, altare, quẽ locũ
fides est S. Dei Angelos latria pari vene-
rari: atq; cœli arã, miserabile dictu (nõ pa-
radoxa refero) vidistis Patres, vidistis (istos
oculos testes appello) dirutis sacris, Eccle
siastico fundo per vim oppresso, sacrificij
vasis sacrilegio ablatis, Christi cruce cõmi
nuta, sanctissimę Dei Matris, Sanctorumq;
omniũ imaginibus pessimè conspurcatis,
& turpissimè fœdatis: ad ipsam etiã diui-
nã arã stabulatos equos. O tempora nostra
ò mores! non parcitur cœlo, nõ aëri. Quid
quòd neq; miserrimæ ipsi terræ parcitur?
in cuius viscera itum est, confossaq; dedit
ipsa sanctorum ossa, quæ sibi pro arrabone
asseruârat: cœlestis illius regenerationis
& renouationis, quã creatura omnis inge
Roma. 8. miscens (vt dicebat Pau.) expectat. Quid
plura? Martyrũ sunt erutę reliquię, vt neq;
post mortẽ iustis altera desit martyrij pal
ma. Vbiq; luctus, vbiq; gemitus, et plurima
mortis imago. Verùm non ego historiam
in præsentia dictare intendo, pro qua me-
ritò explicãda & Thucydides, & Salusti-
us muti sint, sed quod initiò statui, vestris
subiicere oculis, quæ nos propter amissam
sacerdotibus nostris iustitiam, & pessimè
à nobis læsam sanctificationem nostram,
vndique malè habent, angustias. Vestra
siquidem interest, sanctificationem deser-
tam, prophanatum illud altare, portas quę
exustæ sunt: demum antiqua illa omnia,
quæ suo tempore Ecclesię ornatus & splẽ
doris plurimum conferebant, hoc nostro
sæculo amissa esurire, & sitire: è re vestra
est, fugientem iustitiam nostram retinere,
oppressam iuuare, propè iam iam labentẽ
manu subleuare, & iacentem erigere. Sa-
cerdotes ergo tui Domine induantur iu- Psal. 131.
stitiam, robur; & fortitudinem: quorum la
bia iubentur custodisse scientiam, & de
quorum ore leges sanctissimas quæ uos
in officio contineant, quemadmodùm tu
ipse præcepisti, ecce omnes nunc requi- Malac. 2.
rimus: dũ aũt hæc explicatius dicere labo
ro, & ad sanctissimæ Dei Matris Mariæ,
sanctorumq; omniũ arã religiosissimã sup
plex cõfugio, me spiritus deficit, permissu
vestro (qua humanitate estis) paululũ respi
rabo, mox viriũ copiis quasi collectis, bre-
ui mihi ventis spero secũdis, quęretur por-
tus, in quẽ propè fatiscens se recipiat ora-
tio. Nemo ignorat longè diuersam vos ho
dierno die iniisse rationẽ, Patres sanctissi-
mi, ab antiquis illis Patribus, qui vos prę-
cesserunt: quòd illis quidem aduersum hę
reses singulas, quas habuit sæculũ oẽ pro-
prias, pro tẽpore ac ætatibus certatũ est le
gitimè. Nicæni siquidẽ concilij gladio pe-
riit Arrius: Sabelliũ Constantinopolitana
Synodus cõfudit: impietatem Nestorianã
Ephesinũ Conciliũ deprehendit: Eutiche
tis blasphemiã cũ suo Dioscoro Calcedo-
nense anathemate percussit: Priscilliani-
stæ (si bene memini) in Bracharensi suc-
cubuêre. Florentina Synodus rebellẽ Grę
ciã, positis vtrinq; armis, antiquæ Romæ
gloriosissimè subegit. At diebus his, quibus
ex tot malorum chiliadibus subleuandã
se vobis credidit Ecclesia, vniuersæ, & quę
iã obdormiuissent consepultæ, eã agmine
certo euiscerandã petunt. Ceciderat iam
Arrius, abierat Manichęus, corruerat Ioui-
nianus, dormierat Vigilantius, perierat
Fœlix infœlicissimus, Eutiches confusus
decesserat: nõ sic crebrò audiebãtur voces
illę, quę spõsam è dulci sõno deturbarẽt,
Exinanite, exinanite vsq; ad fundamẽtũ
in ea: neq; filij Mẽpheos & Taphnes ad- Psal. 136.
iiciebant, matrẽ nostrã, alioqui Virginẽ ca Hiere. 2.
stam, vsq; ad verticem cõstuprare. Summa

Hierico muros solo ęquatos, propè omnes,
Iosu. 6. sanctissima hæc Christi sponsa, ingenti
perfusa lætitia prospectabat: at sæculo isto
ex omnium cineribus natus homo est (si
culpa non est hominem dixisse eum, qui
vel naturæ lumini renunciarit apertè) de
filiis Belial vnus, vertiginosum caput ad
amussim designatam, nunquam intendés:
cui in ista tam præclara studia incumbéti
id semper curæ fuit, Christi Ecclesiam ab
occidente, vbi tunc pace florebat, (quem-
admodum ab Oriéte acceperat) vltra Sau-
romatas, & in longè remotissimas Orbis
partes profugam, extorrem, domibusq; e-
iectam suis relegare. Quantum ille pro-
fecerit (quoniam malum crescit in horas)
vt quę nescimus loco, missa faeimus: Ger-
maniam, Angliam, nobisq; finitimas pro-
uincias, testes profero. Aduersus spuriú istú
de castris Philistiniorum, vigesimus fer-
mè agitur annus, ex quo quidé tempore,
Christi acies Tridéti ordinata, nó sine ma
gna gloria, & ingenti triumpho decertat,
verú (vt dicit quidá) ingenui aí est, cui mul
tú debeas, velle te eidé debere plurimú.
Quare & si vniuersi fidei nostrę cófessio-
nem, sacramentorum maximè, Patribus
Oecumenicæ Synodi, post Deum absolu-
tam, & puram feramus acceptam, præter
id, mundari sancta nostra & reuocari, an-
tiquis iustitiam restitui natalibus, Eccle-
siæ pulchritudinem resarciri, in hæc om-
nia tam præclara summique ponderis, Or-
bis tutus, qui Christo nomen dedit, diui-
nis aris religiosissimè incumbens, sua nú-
cupat vota: & egregiè illi sanè. Nam quid
cedò æquè pulchrum, quàm si quod mul-
torum peccatis amisimus, multorum ni-
hilominus vitæ integritate restituatur?
Vosque Patres vigilantissimi nos omnes
in officio continebitis, nosque non cum
mediocri vsura & amissa habebimus, &
parta tuebimur. Hæc vobis relicta via est,
& (vt ego coniicio) sola reuocádi iterato
eos, qui à vobis ad Lutheri castra transfu-
gæ desciuêre: vt (si quemadmodú sanctiss.
2. Pet. 2. Petrus nos monet, conuersationem no-
stram, quæ nimium ab antiqua illa dege-
nerauit, in medio generationis huius pra-
uæ & peruersæ habeamus bonam: vt in
quo nobis, tanquam de malefactoribus,
oblatrant, ex bonis operibus nos conside-
rantes, glorificent communem Deum no
biscum. Nemo sibi fidat. Omnis principa-
tus vita breuis: peccatorum verò maximè
constrictissimus & angustissimus. Memi-
nerint duces nostri, vel cum sanctissimo
sane Hieronymo, quo pacto (libet dicere)
à Christo passo, nunc verò potissimú, Ro-
mana fides quatitur, quæ stetit semper, sta
bitque perpetuò: & tamen ceruix nostra
erecta non flectitur. Olim offensum senti-
mus neque placamus Deum. Vultis au-
dire? nostris peccatis hæretici fortes sunt.
O nos infelices & miseros, qui tantum
displicemus Deo, vt per istorum immode-
ratam rabiem, illius in nos ira desæuiat.
Haud dubium, sanctissimi Christianæ vi-
tæ instauratores, morbi causis amputatis,
morbus ipse cederet ablatus, statim cer-
namus quemadmodum elegantissimè de
more S. Hieronymus de apparatu & ex-
excitu Romano locutus ait, Sagittas pilis,
tyaras galeis, caballos equis cedere. Potu-
it Moyses pro cadente populo erectus, di- Exo. 32.
uini furoris impetum, mortis suæ oblatio-
ne extinguere: at hoc, postquam Israëliticę
gentis inclyti ducis imperio, multo popu
li sanguine fuso, diuina offensa expiari
cœpit. Potuit Aaron diuinæ animaduer- Num. 16.
sionis flammam incensi fumo temperare:
sed postquá inter viuétes & mortuos me-
dius thuribulum versat. Potuit & sanctiss.
Dauid & ante pręfinitú tépus cœlestis pla 2. Reg. 24
cationis gratiam inuenisse: sed hoc, post-
quam multá illá cædem, lateq; patentem
stragem, ex suo ipsius peccato profectam
ingemuit & doluit: sed & acerbè & durè
sæuienti Angelo, seipsum trucidandú ob-
tulit. Potuit Helias longo tempore sicci- 3. Reg. 17.
tatibus squalente terra, pluuias vel verbo
solo reuocare. Potuit & Ezechias rex, vna 4. Reg. 19.
nocte & ab vno Angelo, mirabile dictu,
centum octoginta millia Assyriorum pro-
strata videre: verùm hoc, cùm ipse prius
stultas & importunas Sénacherib in Deú
cœli blasphemias, capite consperso cine-
re, perfusus lachrymis, conscissis vestibus,
nudis pedib9, meliori demú sua vita corre Num. 25.
xit. Potuit Phinees indignationi Dei zelú
suú opponere, diuinumq; igné suo gladio
cópescere: sed hoc, postquá luxuriantes cú
alienigenis, in ipso coitu trucidat. Deniq;
nulli vincere difficile est, qué pœnitet sic
vixisse: vt qui superari & vinci dignus ha
beretur. Quòd si tátopere, literatissimi Dñi,
antiqua & vetera illa nos delectát, ducis
ego cuiusdá fortissimi, eiusdemq; religio-
sissimi Israelitici populi, nulla obliuione
periturú factú ob oculos in præsentia sta-
tuá. Iudas siquidé Machab. Gorgia, atq; Ly 1. Mac. 4.
sia, qui fuerát Dei populo hostes acerrimi,
gloriosissimè diuictis, cùm populus, génsq;
vniuersa, pace aliquátula recrearetur, eos,
quib9 pręerat, in húc modú fertur allocut9:
Ecce cótriti sunt inimici nostri (corruerát

sanè

sanè multi de exercitu Lysiæ, quemadmodum sacra Machab. historia refert) quid ergo, ociandum ne nobis? minimè gentiũ. Imo verò en se mihi offerunt viri fratres, quæ canamus epinicia Deo nostro pro victoria parta. Quare, nec mora, ascẽdamus mundare & renouare sancta. Omnia illi feramus accepta, qui manus nostras docuit ad bellum, erexit ad prælium digitos, & posuit æreum brachium nostrum: ascendamus mundare & renouare sancta, continuò exercitus cũctus præsto est, quẽ dux strenuus post sese humanissimè rapit. O quàm pulchrum videre quemadmodũ præeuntis pastoris vestigiis ouile simplex hæret! Quid plura? Dei montem ascendũt omnes, viderunt sanctificationem desertã, altare prophanatum, portas exustas. Deũ immortalem, cuius vel ferreũ pectus mala hæc non emollirent, atque commouerent? neque hic finis, virgulta vident nata in atriis domus Domini, haud secus quàm consueuerint In montibus hominũ gressibus minimè pressis enasci. Insuper quò nihil templi illius, inter gentes exterasq; nationes nominis plurimi, inimicorũ prophana temeritas integrum reliquisset; Pastophoria dirupit. Ea sanè loca erant, in quibus ex Dei mandato Leuitæ sacris ministraturi morabantur. Pius intuentium animus vix se continuit: & quos non ab hoste sanguis effusus fortunæ melioris spem abiicere, neque fractum, etsi labore animum despondere fecit: pietas & religio in lachrymis dedêre: gemitum extor sit non vlcerum dolor, non parentum vel propinquorum, quibus cum vixissent charissimi, mors crudelis, visaque vltrò citróque cruẽta spectacula multa: sed sanctificatio deserta, violatusq; cultus maiestatis æternæ. Mendax sim ego, Beatiss. Patres, ni quę vos sępe legistis ego narro, quę pro pace induerant vestimenta conscindunt, caput redimitũ nuper coronis, ipsis positis, cinere conspergunt. Vix huiusmodi voces querulæ immistæ lachrymis expiebãtur. Quò nobis adhuc viuere? quid nos patres nostri genuêre, & matres nostræ lucis huius vsura donarunt? Scilicet, videre contritionem populi nostri, & pariter tẽpli: quod iacere videmus in modũ hominis ignobilis absq; nomine & sine honore, cuius compositio ablata est? Quis ferat sanctam nostram pulchritudinẽ, claritatẽ nostrã desolatã? Quò igitur nobis viuere adhuc? Dũ ergo antiquæ matri parentalia celebrant, iustaq; de more soluunt, nõ illis pro rei dignitate, hominis lingua par est, neque semiarticulata præ lachrymis vox dolorẽ æquat. Quare itũ est ad tubas: tubis signorum inclamatũ est miserimè, vt æther ipse gemitibus quateretur. Hucusque lachrymas, hucusq; singultus. Iam audi ducis studiũ, iã accipe populi ardorem, iã vide vnũquemq; manũ suã ad fortia immittentẽ, vt quod de religiõe perierat, nõ sine mirabili & meliori ratiõe recrearetur. Tũc ordinauit Iudas viros vt pugnarẽt aduersus eos qui erãt in arce donec mũdarent sancta: elegit sacerdotes sine macula, voluntatẽ haberẽs in lege Dei, & mũdauerũt, & eiecerũt lapides immundos. Hîc iã ego, ô Ecclesiæ Christi principes, libeat audire quæ dicere vix fert animus doloris impatiẽs. Quòd si domus vna, quę lapide, luto, lignoq; cõstabat, vix suos capiens, cui in summa materiã terra, formã verò homo præstabat: hæc inquã; incõmodis, ęrumnisq; calamitosa suis, sic Hebręorũ aîos perculsit, quid cedò futurũ arbitramini, verè pio, synceręq; Christiano pectori, dũ stragẽ patentẽ latè veri illius tabernaculi, quod fixit Deus & non homo ad iustã librã æquis (vt dicitur) põderibus pensat? Hæc Christi innocẽtissima sponsa pressuris atq; flagellis vel ab ingratissimo partu imanissimè cęsa, et euisceata: verũ illud sui spõsi corp⁹ quinq; confossũ vulnerib⁹, verberibusq; innumeris dilaceratũ apprimè refert nobis, & repræsentat. Flẽt & dolẽt qui sedẽt ad vmbras, cùm neq; ipsas haberẽt rerũ imagines, sed cæremonia, & velaminib⁹ (vt dicebat Paul⁹) morosi suis intra inuolucra quędam sese continebãt: & custodibus Ecclesiæ Christi, post velũ scissum, post tot dona collata, post sue fidei cõmissam Ecclesiã, quæ Dei sanguine stetit, nulli curæ erit: captiua vasa nostra ferat quiuis: fuerint illa aurea aut argẽtea? Vos Dñi castra ascẽdistis, mũdaturi & renouaturi sancta: duces vestri, secũdũ Christũ Apostoli (sic enĩ vocat eos nõ semel sanctus Dionysius in de Ecclesiastica hierarchia) scripturæ sanctæ pro vobis suos gladios vibrant. Patrum commentarij sacri in hac vestra acie stant. Canones & Concilia à vobis dimicant ordinatissimè: traditiones Apostolicæ decertant apertè, Ecclesiæ nõ heri aut nudiustertius natæ, sed quę iã olĩ inualuit cõsuetudo, ingẽs pro veritate argumẽtũ patrocinatur mirè. Sed & à vobis, pastores optimi, multos obsides habet Christiana respublica, qui nos benè sperare satis iubẽt de vobis, quos vt & incolumes conseruare, tueri, confirmare, ac recuperare possitis, omni ratione erit vo-

bis dimi-

bis dimicandum: habet honorem, quem illibatum ad ordinem istum semper detulit. Habet spem, quam firmam de vestro integro iudicio sibi custodit. Habet existimationem multo sudore, labore, vigiliisq; collectam, vt si in hac iustitiæ causa, quæ Christiani totius populi sine dubio est, vestrum officium & diligentiam probaueritis, hæc quæ dixi retinere per nos incolumia, ac salua possitis. Si verò tantulū offensum titubatumq; sit, vt ea quę singulatim ac diu collecta sunt, vno tempore vniuersa perdatis, hoc vnum ad inuidiam vestri ordinis, infamiamque nostram sedandam maximè pertinet. Quod & non humano consilio, sed propè diuinitus datū atq; oblatum vobis summo reipublicæ Christianæ tẽpore videtur. De quo negocio, si vos seuerè religioseque iudicaueritis, auctoritas ea, quæ in vobis remanere debet, hærebit omnino: sin minus, reconciliare existimationem iudiciorum veterum apud hæc Sathanæ membra amissam prorsus, Christiani populi gratiam retinere, quam apud eum semper habuistis, satisfacere exteris nationibus quo pacto possitis, non facilè occurrit excogitate. Eximium est fateor vel ista parte vos Ecclesiæ spem æquare tantùm, ne dicam vincere: at ea res non parum vos commouere debet, quòd quamuis quæ diximus omnia, magni ponderis, grauiaq; sint, tanta sibi fide ea de vobis promittat Ecclesia, de quibus & nobis ipsis solemus polliceri: quòd non vestram voluntatem à Dei lege, in quam firmam omnis desiderij anchoram sacerdotes suos habere oportet, gloriæ cito moriturę studium dimouebit: probè enim nostis quoniam omnis gloria (si illam, quæ Dei nostri est nullo sæculo morituram excipias) tanquam flos fœni æstimabitur. Exaruit fœnum, & flos eius decidit. Non rerum, quæ transeunt cum
Psal. 36. suo sæculo, cupiditas versabit animū. Sci-
Psal. 91. tis namque quoniam filij diuitiarum dor-
Psal. 102. mierunt somnum suum, & nihil pòst in-
Isai. 40. uenerunt in manibus. A quibus, iuxta Euangelicam historiam, nocte illa dæmones & animam repetent. Nihil tandem, nihil (certi sumus) ab officio publico discedere faciet eos, quos scim⁹ numeros omnes iustitiæ continere. Nū mortis metus terrebit eos, quibus pro Christo & regno eius, quæ est Ecclesia, dedisse animas in mortem, vicisse est? moriendum est enim nobis omnibus, futurumque, vt dicamus putredini, quamlibet nunc eam exosam auersemur: tu mihi pater es, vósque

ô vermes soror & mater. Ecce enim, patientissimus Iob dicebat, Breues anni nostri transeunt, & semitam per quam nunquam reuertemur, ambulamus mortales nos. Paucissimi ergo dies, & sine honore transacti, quid facient ad illam æternitatem, quæ nos manet? Ostendam verò nūc quid sacerdotibus principibusque nostris illustrissimis Ecclesię ducibus timendum sit magnoperè: quod vos Patres sanctissimi nocturna versate memoria, versate diurna. Congregârat proselytos omnes de terra Israel rex sanctissimus Dauid, constituerat ex eis innumeros lapicidas & latomos, qui cædendis ac poliendis lapidibus studerent, ferrum quoque ad clauos Ianuarum, & ad commissuras habebat plurimum, æris innumerabile pondus: sed & ligna cædrina æstimari non poterant, quæ Sydonij & Tyrij deportauerant ad Dauid, vt Dei domus construeretur: talibus intentum, & qui plura designaret, diuinum intercipit oraculum. Multum sanguinem effudisti, ô Rex Dauid (obiectat illi vel Hiero. teste, pessimè interfectū Vriam) plurima bella bellasti, nō poteris ædificare domū noĩe meo, tãto effuso sanguine corã me. Audi iã quẽ mihi ædificatorẽ elegerim, nascetur tibi filius, qui vir quietissimus erit, cuius & solium firmabo ego in æternum, & me patrem habebit, & item ego ipsum filium: hic ædificabit domum nomine meo post te. O Patres & Pastores excellentissimi, cum sitis ipsi sapientes, libenter suffertis insipientes: suffertis siquidem si quis deuorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciẽ vos cædit. Ego verò supplex precabor intentissima mente id expendere vos solùm, ne post omnium hominum & Angelorū oculos in vos coniectos tantum laudis è vestris manibus eximat altissimus, quam in multo gratiorem sibi futuram seruet generationem. Eo certè laboris Christiana respublica deuenit iam, ad eam miseriam iam processimus Patres, vt non satis fuerit vobis prudentia vestra: quæ plurima est, Ecclesiasticæ causæ fauisse, nisi etiam opportunis lacbrymis nouum per vos accendatur quærendi diuini fauoris studium: in quo nos omnes ea bona recuperemus, quibus prorsus scelerum nostrorum causa destituti esse deprehendimur. Non enim legitimos iudices suos solùm Christianus orbis vos appellat nunc, sed summum etiam suis fortunis omnibus præsidium in vestris piis precibus, lachrymisque sacerdotum & suspiriis cōstitutum

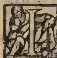
Iob. 17.
1. Paralip. 22.

ſtitutũ eſſe arbitrantur oẽs. Eſt ſiquidẽ diuinæ prouidentiæ, ac ſapiẽtiæ ſolẽne (quẽadmodũ ab eruditiſsimo quodã viro verè pio, ſyncereque Chriſtiano elegantiſsimè obſeruatum legimus) nonnũquam etiam piorum bona conſilia impediri, cùm cœperint niti ſuis conſiliis ſine Dei verbo. Sic Adam & Eua cùm nato Caim diceret, poſſedi hominẽ, per Deum fruſtrati ſunt: Quia humana erat cogitatio ſine Deo, magnificam in ſpem erant adducti fore ſemen illud mulieris promiſſum, ſed fallebantur. Sic Iſaac fallitur in primogenito ſuo Eſau: ſic Iacob in Rachel & ex ea natis filiis: ſic Dauid ſanctus haudquaquã efficere potuit, vt filij ſui pacificè & obedienter viuerẽt: ſic Solomon omnes edocturus ſapientiam, in proprio filio ſuo Roboam fallitur. Sic (inquit) adhuc multi bona intentione conati ſunt reſtituere Eccleſiam lapſam, ſed fruſtrà. Cur hoc, quærit: permittit Deus (reſpondet) vt nos ipſos agnoſcamus, nec fidamus noſtrę ſapientię ſolùm, ſed de ea, vt propriis fidit conſiliis deſperãtes, committamus nos Deo, ipſius auxilium inuocantes. Sed & illud mouere vos magnopere debet Patres, quòd ſemel læſa diuina iuſtitia, in eum, qui iædoriam intulit, aut certè, in eum, qui cùm propulſare poſſet & deberet, non coercuit: aut Deum, aut hominẽm vindicem habitura eſt. Solet etiam animus ipſe diuinus mitiſsimus ſanè, in iram atque furorẽ accendi, ſæpe in flammas, & in ignẽ irritari: ſolent & diuinæ manus, alioqui largiſsimæ, iudicium nulli non timendũ arripere, & quod in tempus ſerum reiecerat ſupplicium, celeriter maturare: vt quàm pulchrum ſit Dei morientis in cruce pro nobis, manus clauis fixas nunc tenere comprehenſas, quarũ beneficio cuncta nobis aduerſa ſilent, proſpera omniã & amica vigent: tam horrendum fuerit, Hebr. 10. vel Paulo ſanctiſsimo teſte, in manus Dei viuentis miſeros nos incidiſſe, quæ nullo prorſus negocio poſsint in nos cœlum & terram armare, & diuini furoris ſui virgã ſuper populum ſæuiſsimè exercere. Sed ô infinitæ maieſtatis, optime & maxime Deus, è cuius aſpectu & fruitione, ſanctorum gloria pendet, cuius incredibilis affectus iam ante conditum mundum, in eos, qui tecum in æternitate eſſent, perenni beatitudine ſanctos, mirificè ferebatur, reſpice precamur in eum, quem Vnigenitum tuum carnem factum tenera atque illibata virgo dedit: nõ nos homines quãlibet ſceleratos, quãlibet flagitioſos, quãlibet ſceleribus obrutos: non nos iam deſpicatui habere poteris, quando frequens Dei hominis occurret imago: frater etenim noſter, & caro noſtra eſt, vt condolere poſsit iis qui peccant & errant. Quare noxas noſtras, quarum apud te rei agimur, remitte illi & cõdona: ſacerdoteſq; tuos, paſtores noſtros, ô exultatio ſanctorũ, indue ſalutari: tuq; beatorum omnium piiſsimi ceps & gloria Ieſu, iuſtorum anteſignane cœleſtis, noli ſpõſam poſtponere, quæ tuis aduoluta pedibus, paſsis crinibus, quos tu aliquando magnificè cõmendaſti, lachrymis perfuſa, memineris precatur, quòd Cant. 4. cùm natura Deus eſſes (quòd & factis palàm oſtendiſti, dum vel verbo tuo animas corporibus admirando poſtliminio reſtitueres, rerum elementa verteres, tempeſtates ſedares, morbos quoſlibet propulſares, dæmonibus imperares) tantus ac talis cùm eſſes, ſummus ipſe rerum omnium & auctor & moderator ſic te abiecliſti; vt non inter homines inedia ſolùm, ſiti, frigore, æſtu, defatigatione mirum in modum angereris, eſſeſque iniuriis omnibus opportunus: verum rex tu mentis Angelicæ, ſerui, qui alligandas manus, terga cædenda vltro præberet, & crucis inſons nõ deuitaret ſupplicium, induiſti perſonam. Ad hæc omnia perferenda vehemens ille amor, quo in eam flagrabas, te impulit. Imò verò ſanctiſsimi illi anni tui, quos à Virginali partu cum ea innocentiſsimè tranſegiſti, & martyrio immaniſsimo cõpleuiſti, pauciſsimi tibi videbantur, propoſito gaudio, quòd eſſes in eius amplexus dulciſsimos, formoſus præ filiis hominum, aliquando iturus: cumque omnẽ haberes in cœlo & in terra poteſtatem, ſtipulatione certa te illi aſtrinxiſti, neminem, te in cœleſtem illum ſenatum, ſupremumq; conuentum aſſumpturum, quẽ non hæc chariſsima tibi ſponſa genuiſſet, ſinu ſouiſſet, lacte enutriuiſſet, legibus & moribus inſtituiſſet. Neque tibi libuit cœlos, vnde eras illi ingentia dona effuſurus, conſcendere, ni prius verbo tuo diuino, quo omnia portas, virtute & veritatẽ Matt. 28. tua id illi ratũ reliquiſſes, quòd eſſes cũm ea vſque in ſæculi conſummationẽ manſurus. Per hæc ergo omnia illa te orat, & obteſtatur, ne inter tot mala, tot errorũ caligines, denſiſsimaſque hereſum tenebras, poſt tot amiſſos filios, quorum caſum affectus maternus ferre nequit: dum cogitat cũ filio prodigo epulari, maioremque in modum aliquando lętari, orat ne tu ei deſuiſſe velis. Vos beatiſsimæ mentes, quæ di-

uinia insertæ Principatibus, thuris& iunctæ cœlestibus, splendorem eisdem côferens amplissimum: quibus eadem pientissima mater dedit hic grauida vbera sugere, brachia occupare, humeris collo& pendêre permisit: vos compellat, hæc accepta referri sibi, beneficium beneficio rependi. Hæc enim per patientiam currere ad propositum vobis certamen sæpe hortata est. Eadem, ne cui vestrum tyrannidi cedere contigisset, futura vestro martyrio fœlix, aspicere in auctorem & consummatorem fidei vestræ subinde vos monebat. Hæc ipsa, postquam vos filios suos cœlesti illi ciuitati domesticos dedit, è vestris corporibus, quas habere potest reliquias, sanctissime honorat, basilicas vestris nominibus (quæ charissima habet) appellatas, velut loca sancta diuino cultui mãcipata, affectu piissimo, & deuotione fidelissima adit. Vos denique honorat, colit, defensoresque suos & patronos assiduis precibus sollicitat. Occurrite itaque vos Domino exercituum, ne quæ supersunt sacra, in Christi Ecclesia, communi nostra parente, prosterni, & miserè deuastari patiatur. Neque vos domicilia, quæ vestro sanguine sacrastis, doctrina illustrastis, orationibus muniuistis, tandem vita innocentissima vestra in meliorem spem erexistis, à spiritu erroris detineri, fœdarique feratis: ne ille inde tot hominum millia in tartarum abripiat: vnde multos habet cœlum domesticos ciues. Ne sit terra vestra maledicto proxima, quæ tot filios benedictionis protulit. Sed & vos Christi sacerdotes, Ecclesiæ patres & spôsi (ad quos filij Ecclesiæ vndique collecti nunc populati, & innumeris vexati malis publicè
2. Mac. 6. confluunt) cogitate per generationes singulas, quoniam qui iustitiam induunt, nô infirmautur. Ioseph dum eam custodit, inter teterrimos carceres, angustosque côpedes creatus est terræ princeps. Phinees cùm hanc zelat, accepit testamentum sacerdotij æterni: huius iustitiæ dum amore incenditur Elias, raptus est in cœlum. Qui iustitiam sitit saturabitur: qui propter eam aduersa sustinet, copiosam in cœlis habet & multam repositam mercedem. Vos populi prophetæ, principes nostri, & duces, Dei sequestri & arbitri, diuini verbi vasa & receptacula prima, prædicatores, & cognitores scripturarum, Dei voces, testes voluntatis diuinæ, vos habet sanctissimi Domini Christi sponsa veros, ac legitimos pastores: vos sacratiori ordinatione supra reliquos sacerdotes iam à primis ipsis Apostolorũ temporibus, Deo sacrati estis. Quorum imaginem, si Dei sacerdotes expressam reddiderint, sicut & Apostolorum ipsorum sustinêt personam, mox conuentus ille fœlicissimus, supremique capitolij senatores, quemadmodũ & solent super vno peccatore pœnitentiam agête gaudere: sic super vniuersa Christi Ecclesia diem festum illi agent in côdensis suis, postquam viderint sceptrum tenere in ea iustitiam, diuinas regnare leges, antiqua dogmata vigere, Christianis moribus suum locum assignari: nimiumque exultabunt. Vt verũ sit omnino quod in psalmo legimus: Sacerdotes tui Domine induantur iustitiam, & sancti tui exultent. Tantum exultationis & lætitiæ accrescat iis, quantum illis sanctificationis & iustitiæ. Sed & vos sacerdotes sanctissimi, vestræ peregrinationis à Christo exilio consummato, iustitiam induti, beati & sancti exultabitis mercede magna nimis, accipientes gloriam ingentem, & nomen æternum. Dixi.

¶ CONCIO DE DVPLICI MYSTERIO, ABOminationis vno, desolationis altero, habita à F. Francisco Vicedomino Ferrarien. Theol. ex Ord. Minorum Conuent. Ad Sacrosanctam Synodum Tridentinam. Dominica XXIIII. post Pentecosten. Quæ fuit XXII. Nouemb. Anno Domini M.D.LXII.

SVPER TEXTV SANCTI Euangelij, quod ex D. Matthæo legitur Dominica XXIIII. post Pentecosten.

IN tali statu, in tanta confusione, dicam, & oppressione spiritus, iacet misera hæc, vetula, quin & decrepita nostra Hierusalem: Illustrissimi ac Reuerendissimi Domini, Clariss. & Præstantiss. Oratores: Amplissimi ac Religiosissimi Patres: Vniuersalis & sacrosancta Synode: Tot sunt ac talia signa, & prodigia, quæ huic dilectæ Dei primogenitæ, & Christi sponsæ minantur interitũ: tot indies pericula & damna cumulâtur,
dum mala Bestia cornuta capita multiplicat, ac peiora prioribus ex inferis educit: sunt& Apoc. 13.

cit:suntq; capita corônata,tituli insignes,
vsq; ad Regalia sceptra, quæ populo Dei,
& domui Iuda negotiũ faciunt. Vt mihi
Matt.24. hęc omnia attentè consideranti clamare
iã & saxa ipsa videantur. Videte ne sedu-
camini:videte ne turbemini. Errores im-
minent,& grauissimi. Videte obsecro ne
seducamini, damna ingruũt acerbissima,
& iudicia fermè ineuitabilia: Videte ne
terreamini. Et quoniã casus vndiq; habet
mysterium: ex latere vno mysterium(vt
vocat Apostolus Paulus) iniquitatis, vbi
2.Thes.2. immittitur spiritus erroris,in omni sedu-
ctione iis qui pereunt,vt credant menda-
cio,quousque dominetur abominatio, in
culus fronte scriptum est nomen, myste-
rium. Ex alio mysterium iræ, & furoris
obtecti vsque ad desolationem: Calix de
Apo.17. manu irati Domini,qui bibitur, & igno-
Esa.51. ratur,vbi finis belli vastitas,& post finem
Ier.25. belli statuta desolatio. Propterea ad pe-
Dan.9. Matt.24. netranda mysteria simul hortantur Chri-
stus D.N.& Ioannes. Qui legit intelligat.
Dan.12. Et subiicit Daniel. Si quis habet aurem
audiat. Et addit genus & causam difficul-
tatum. Impij iniquè agent,& non intelli-
Apo.13. gent. Docti intelligent,& obseruabunt nu
merum Bestiæ. Hic sapientia est. Qui hãc
1.Io.5. ignorat,facile scandalizatur. Mysterium
est iniquitatis, vbi totus imprimis mun-
dus in maligno positus est:ascenditq; ma
litia quasi ad summum, vsque ad abomi-
nationem,& quidem cum mysterio,sæpe
sub imagine boni, dum Hypocritæ fictis
verbis negotientur, dum sub specie pie-
2.Pe.2. tatis qualiscunq; exercetur impietas: sub
titulo publicæ vtilitatis,priuata quæritur:
denique tanta cum animi fraude & per-
fidia peccatur, vt ex professo,& toto ani-
mi conatu fiat:addantur verba sacra, ver-
Matt.24. bis sanctimoniæ genera:deserta penetra-
lia,vtinam non & signa,non & prodigia,
quibus fermè deiiciuntur electi: tãta sunt
iniquitatis mysteria ad fallendum parata:
quare & innumeros decipit Bestia,& sunt
Apo.13. qui adorant eam,dicẽtes:Quis similis Be-
stiæ, & quis poterit pugnare aduersus eã?
Et(quod eheu nimis lamentabile est)da-
tum illi est bellum facere cum Sanctis,&
vincere eos: tam potens est abominatio-
nis mysterium. Hoc verò proculdubio
sequitur mysteriũ aliud,nempe Iudicij,&
furoris Domini, quod quidem præterire
nequit, quòd iniustus esse nequit. Iustitia
verò sic mundum iustificat,quòd culpam
regulat per pœnam,malitiamq; illam my
steriosam, iudicio quodã mirabili & my-
sterioso prosequitur:vt quemadmodũ cul-
pa prodit à voluntate pertinaci, atq; ideò
sua sponte inuertibili: quando enim cor-
rigi poterit,qui volens peccat,qui sine fi-
ne peccat?ita ira & iudicium prodeat à
voluntate,& proposito fixo & immutabi-
li,quod secum trahit excidia irrecupera-
bilia pœnarum temporalium & æternarũ,
quas ampla & terrifica quadam voce Spi- Dan.12.
ritussanctus vocat,desolationes.

De tremendis hisce mysteriis acturus
ego hodie sum apud vos, Patres Amplis-
simi, quòd huc tota in summa respiciat
narratio sancti Euangelij quod ex Mat- Ca.24.
thæo legitur:quòd si etiam nos aliò Euã-
gelium prouocaret, ad vos,hoc loco, hoc
tempore,in tanta hac rerum difficultate,
vbi iam conclamata sunt omnia, vixque
vlli spei contra spem remanet locus: de
qua re potest opportunius haberi sermo,
quàm de his,quæ & causas malorum ex-
plicabunt, & futura exempla, ne dicam
exitia,ob oculos ponent:nisi tandem vos,
in quorum pectore & manu, sicubi sunt,
iacent remedia, instantibus malis vestra
diligentia,pietate,fide,& charitate occur-
ritis?In ea incidimus tempora, vt nullibi
de re alia tractare liceat,dum omnes ad-
monentur sibi cauere,priuata consilia de-
clinare,vestra hæc œcumenica præstolari,
orationibus rem vestram,imò nostram iu
uare. Quanto magis hoc loco,in foro pro-
prio,vnde si quæ sperantur,capienda sunt
dolorum solatia, non tàm æquum, quàm
necesse est hæc liberè & ingenuè perora-
ri? Dicam igitur de his, quæ vt grauissi-
ma,& maximi momenti sunt,ita vestram
omnem animi pietatem,æquitatem,& pa-
tientiam requirunt,ac reuerenter implo-
rant. Hic enim est sapientia. Qui legit in-
telligat. Si quis habet aurem,audiat.

Vt est diuina Maiestas in misericordiã
prona,cuius natura optima,ipsaque boni-
tas fontalis,& radicalis est, cuius viscera
pietatis ac misericordiæ paternæ sunt: sic Lu.6.
semper incipit iudicia sua à benignitate,
& benedictione, quousque hominis in- Bernar.
gratitudo venas pietatis exsiccare faciat,
sitque in hac animi duritie confirmatus,
vt nulla sit spes ea beneficentiæ via reuo- Iere.18.
candi ad sanam mentem. Tum verò mu-
tantur iudicia: tum & immutabilis ipse
Deus pœnitentiam agit super bono,quod
præstiturus erat:tum & debitas pœnas cul
pis accommodat, vt quoquo modo glori- 2.Pe.2.
ficetur. Ita suis his regulis progressus est à
seculo in seculum, vt arguit D. Petrus à
mundo originali ad sua vsq; tempora, &
nos ad nostra dubio procul possumus ac-
commo-

commodare. Ita in diebus Noë, & Loth, Moſis, & prophetarum: mūdum replet bo-
Gen. 8. nis innumerabilibus: quàm primum verò in carnem reſoluitur, dolet quidem impatibilis pater creaturam ſuam corruptā eſſe, tactuſque dolore cordis intrinſecus, exclamat: Pœnitet me feciſſe hominem: atque illico addit iudicium quo malitiam
Gen. 7. mundi vult vindicare. Delebo, inquit, hominem de terra: Et ecce ſuo tempore, pauculis quibuſdam ſeruatis in archa, repentinus venit interitus. Ita iudicata eſt So-
Eze. 16. doma in ſaturitate panis ſibi male proſpiciens: inſtat Loth, docet iudicia Domini impendere, nunquam non fortè repetens: Videte ne ſeducamini. Et ecce inopinatus ignis, & ſulphur extinguit incre-
Gen. 19. Exo. 14. dulos. In ſimili mentis perfidia perit Pharao cum vniuerſo robore ſuo. Sic & ſuo ſeculo Prophetæ monēt, imminere ſuper hypocriſi, & nequitia Iudæorum grauia
Eze. 4. Dei vindicis iudicia. Ezechiel eò deſcendit, vt obſidionem ciuitatis Hieruſalem per Chaldæos mox inducendam pictam in tabella obiiceret oculis. Ieremias nil
Iere. 17. frequentius: illi verò ſua ſpe ſeducti, nihil minus credere, quin minas irridere, dicentes: Vbi eſt verbum Domini? Cuncta ma-
2. Pe. 3. Iere. 26. nent vt ab initio: non fiet: imò nec obſeſſa ciuitate credebant: quin capitale erat de his loqui: quod Ieremiæ contigit, de quo dicebāt: Iudiciū mortis eſt viro huic: cumlocutus eſt contra ciuitatem ſanctam. Prophetæ verò tanto magis vrgebāt, quaſi dicerent: Videte ne ſeducamini. Et ecce non credentibus, iudicium & deſolatio. Temporibus itidem D.N. Ieſu, ad hæc
Matt. 21. Matt. 23. ipſa vaticinia ob duritiem Iudaicam mā ſuetiſsimus ille agnus pertractus eſt, vt quando agnitam veritatem impugnabāt: hæredem ſatis notum è vinea ſua pellebant: Prophetas, ſapientes, ſcribas iam ex
Matt. 21. odio concepto lapidabant, oblatamq; pacem modis omnibus ſpernebant, iudiciū finalis exterminij & deſolationis incurrerent: adhibitis ergo verbis clariſsimis, parabolis etiam quaſi ſigillis, ſententiam grauiſsimam, ab immutabili voluntate ſic Iudaicam perfidiam & abominationem vindicante manātem pronuntiat: Relinquetur domus veſtra deſerta. Hoc verò initium dolorum, ſic relinqui, ſic deſeri, quum Deus ſcilicet gratiæ ſuæ munus ad
Eſa. 5. ſe retrahit: aufert maceriem à vinea, & creaturam deſtituit. Tunc aſcendunt ſuper eam vepres, vaſtitas, & deſolatio: tunc mala omnia ingruunt, vſq; ad interitum: Hoc eſt reprobari, indurari, hinc diluuia, & incendia malorum omnium, qualia inſtare Iudæis prædicit Chriſtus, cum rerum omnium, & ciuitatis, templi etiam, & ſanctuarij demolitione. His dictis, Egreſſus, Matt. 24.
inquit Matthæus, de templo, ibat: perinde ac non rediturus, niſi iudex, & deſolator: ſic iam incipit terga vertere, ſeſeque à ſynagoga ſeparat, quaſi anima à corpore mox morituro, quin ex hoc ipſo receſſu Ro. 10. Heb. 1.
funditus corruente: eſt enim Chriſtus anima teſtamenti, & finis legis, portans omnia verbo virtutis ſuæ: quo vno ſublato, perire omnia neceſſum eſt. Diſcipulis verò mira videtur Domini ſui Ieſu ſententia de Iudaica deſolatione, potiſsimū autem tēpli: tum quia hæc ſunt opera ſumptuoſa, ſtupendæ cuiuſdam molis & amplitudinis, quæ videntur ex ipſa ſtructura æternitatem præferre: quare oſtenſo templo dicunt. Magiſter, vide quales lapides, 2. Reg. 7.
& quales ſtructuræ: tum quia hęc ſunt omnia verbo & præcepto Domini fabrefacta: hoc illud tabernaculum, hæc illa domus Domini, in qua pollicitus eſt ſe per- 2. Par. 7.
petuo manſurum, votaque exauditurum: hoc pignus amoris Domini: Sed & hoc præſertim tempore firmari, ſtabiliriq; debent Iudaicæ politiæ, quin & reſtitui in veterem gloriam, quando Meſsias venit, cuius ſunt tempora refrigerij, ad quē re- Act. 3.
ſpirant omnium corda, vt ad liberatorem. Quòd ſi Chriſtus Meſsias eſt (vt credunt, eumque hac vna ſpe dimiſsis omnibus ſecuti ſunt) quomodo igitur nunc populo Pſal 17.
ſuo comminatur excidia, & deſolationes? Sic ſibi complacet caro in externa ſpe- Iere. 7.
cie, ſic pleni ſunt lumbi illuſionibus, ſic Eſa. 1.
palpamus, & inungimus vulnera noſtra, fouemuſque mala vt Deum putemus laruis & picturis externis vel paſcere, vel certè fallere. Ita olim tempore prophetarum, ſuos adamabant lapides, miniſque omnibus ſuperbas obiiciebant ſtructuras, ſtolidè clamantes: Templum Domini: Templum Domini. Ita trahimus quaſi plauſtrum in funiculis vanitatem: ita noſtra impœnitentia theſaurizamus nobis iram, & iudicium iuſti exactoris.

Quare vt hanc fallaciam retegat: ſimul & damnet Chriſtus, reſpondet Apoſtolis, Ro. 2.
& quidem excelſo quodam animo, atque irato vultu. Videtis hæc omnia? Non remanebit lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur. Et quoniam plena res eſt myſterio, duplicique (vt diximus) myſterio, ſubiicit: Videte ne ſeducamini: Olim hęc ipſa iudicia prænoſcens, & verſans animo fleuit ſuper Hieruſalem, quaſi pereunti pa- Luc. 19.
triæ cō-

triæ compatiens, cæteris etiam lætis, &
præ lætitia clamantibus: Osanna, Osanna:
Qui enim fieri potest, vt pater super filio-
Gen. 6. rũ ruina non doleat? diximus dolores cor-
dis intrinsecos, à Spiritusancto sic huma-
na voce Diuinos affectus à principio mũ-
di nobis explicitos: suspiria eiusdẽ super
Esa. 5. vineæ mox deuastandæ narrat Esaias: di-
uitias bonitatis, & lõganimitatis appel-
lat Paulus: qui lachrymas Christi agno-
Rom. 2. scit, & gemitus Domini sui non spernit,
Ion. 3. quod fecit Niniue ad minas Ionæ, facile
occurrit iudicio vtcunque parato, facile
manus irati cohibet, facile sua pœniten-
tia ad pœnitentiam exigit, ac reuocat iu-
dicem: at qui paruifacit, thesaurizat Iram.
Hoc suo magno malo, & nostro exem-
plo fecit Iudaica synagoga, quare & præ-
dicitur magnis, solidisque illis lapidibus,
& structuris nihil timentibus, æternã po-
tius quandam fœlicitatem sibi male pro-
mittentibus, quòd non remanebit lapis
super lapidem. Et suo loco infinita illius
gentis strage, extremaq; rerum omnium
euersione, etiam templi, & Sanctuarij de-
Matt. 21. solatione factum est. Neque Inaniter, aut
sine fructu: sic enim erepta est vinea de
manibus impiorum, & hypocritarum, qui
Esa. 5. vix labruscas acerbas Domino tribuebat:
sic etiam sepulta est Synagoga, terrestris
Gal. 4. illa, & serua Hierusalem, cum suis cære-
monlis, quæ infirma & egena fuerant ele
menta, quibusque adhibita veritate nul-
lus iam supererat locus coram Deo, qui
solas nudasque ceremonias verborum, aut
Esa. 1. operum, subtracto spiritu, non tam respi-
Chrys. cit, quàm subsanat, ac reiicit, vtcunque co-
ram oculis mũdi sint illustres, aut specio-
sæ: sic etiam liberata est paruulorum Chri
stianorum mens, vt cessarent à Iudaismo,
atque à ritu sacrificiorum sublato templo
Act. 15. vel inuiti reuocarentur: nunquam enim
Io. 4. verè cessatum est à querelis iudaizãtium,
quousque amplæ illæ structuræ sunt ocu-
lis obiectæ: iis verò excisis tum Pater qui
spiritus est, cœpit verè in spiritu coli, ta-
lesque habere adoratores, qualis ipse est:
tum quoque tectum, agnitumque est
verum Dei templum, & propiciatorium,
in quo verè exaudiuntur vota, in quo
Col. 2. Deus inhabitat corporaliter (vt Paulus
ad Colossen.) quod Christus est, vt egre-
gie Diuus Stephanus longè petita ora-
Act. 7. tione probauit. Tot tandem commoda
ex Iudæorum casu, totque diuitias ex eo-
rum diminutione nobis diuina miseri-
cordia peperit.
Hoc idem euenit Ecclesiæ Orientali

parenti nostræ, quoties Ro. sedes amantis-
sime præuaricatem admonuit? quoties
vniuersæ Occidẽtis, quarum nomine huc
conuenistis, sunt protestatæ vt resipisce-
ret, vt damnata dogmata, impietatisq; fo-
menta dimitteret, vt Patribus consenti-
ret? quoties & summi ipsi nostri Põtifices
marium discriminibus se commiserunt,
vt Ecclesias illas ab auita pietate dege-
neres, saltem coram ad communem or-
thodoxorum fidem reuocarent? tancum
vt ab imminenti iudicio liberarent. Sed
frustra tentata sunt omnia. Illi in pulchra
Ecclesiarum specie, & lapidum structura,
in titulis Primogenituræ sibi mirifice cõ-
placebant: & ecce dolendum prorsus, &
sine fine deflendum, non remansit lapis
super lapidem, facti sunt primi nouissimi;
euenit quod non timebant: vtinam non.
Quàm pulchrum, & gloriosum nunc es-
set, optimi Patres, cernere hic in capite
Romanam Ecclesiam, matricem, & ma-
gistram Ecclesiarum suo loco stare, &
præsidere, à latere vno Occidentalẽ hanc
tantorum Patrum coronam, eruditione,
pietate, suorum Principũ fauore pro Chri
sti gloria audentem omnia, sperantem
omnia: ab alio Orientalem consedere, &
circulum Christianæ amplitudinis com-
plere, magno illo titulorum splendore, Pa
triarchalium, Metropolitanarum, Pontifi-
calium sedium, numero, vt in antiquiorũ
Conciliorum catalogis absque lachrymis
perlegi nequeant. Et ecce dimidium ve-
stia Christi conscissum est, dimidium ani
mæ & spiritus extinctum: dimidium san-
guinis vanè effusum, dimidium hæredita-
tis, eheu plusquam dimidium transiit ad
alienos, tantum quòd vana spe seducti
Græci lapidum & structurarum Ecclesia-
rum ab origine Christi nati splendore il-
lusi, diuinæ vltioni occurrere noluerunt,
aut fascinati præteritarum fœlicitatum
magnitudine nesciuerunt. En modo quas
pœnas adamatæ caliginis luunt. Et non-
dum finis, hæc initia dolorum: sic sem-
per culpas iustitia corrigit, sic vanè ab Im-
pœnitentibus de Domini longanimita-
te præsumitur.
Et tamen hæc non sufficiunt nobis ad
doctrinam, adhuc stertimus in lectulis de-
liciarum nostrarum, adhuc in pulchros la-
pides & structuras respicimus: mundus
ruit, Christiana Resp. perit, cadunt lapi-
des, scinduntur structuræ: & qui amabo
pereunt vobis lapides? integræ ciuitate-
tes, prouinciæ, regna, Imperij robora:
quid amplius? Defensores Ecclesiæ facti

sunt hostes: qui nobis muri & antemu-
ralia fuerant, iam texunt nobis insidias,
& pericula moliuntur: qui propugnabant,
Apoc. 17. impugnant, vah quot mala Bestia sedu-
xit, quot capita populorum, dimissa Ro-
ma, quam velint nolint agnoscunt matrē,
ad veneficam meretricem calice prosti-
tutionis suæ fœdantem omnia se conuer-
terunt. Videte quæso ne seducamini, faci-
le est ex his futura exitia diuinare: quòd
si præterita non sufficiunt, addi possunt &
alia ex præsentibus argumenta, quæ &
plus quàm satis eandem adserunt doctri-
nam. Qui legit intelligat: si quis habet au
rem audiat: Hic est sapientia, & magna
quidem, maxima furoris Domini iudicia
concludens. Narrant Euangelistæ Mat-
thæus, Marcus, & Lucas, quòd D.N. Iesus
ea quasi prolata sententia, rectà conten-
derit in montem Oliueti, ibique sederit
contra Hierusalem, quasi rem animo vol
uens, vt grauem, vt genti suę maximè in-
commodam: quam & testatus est Paulus
Rom. 9. cordi suo tristitiam, & dolorem continuū
inflixisse. Tum adsunt Apostoli, præcipuè
quatuor ex Marco, Petrus, Andreas, Iaco-
bus & Ioannes, sese approximant, ac ma
gistrum compellant secretò: res enim est
odiosa, de qua publicè fari non licet, ob
hoc & ipse Dominus potissimum est cru
ci affixus, cui pendenti subsannatores il-
ludebant, dicentes: Vah qui destruis tem-
Marc. 15. Act. 6. plum Dei: Ob hoc & Stephanus lapidat[9]:
Hic homo, inquiunt, non cessat loqui ad-
uersus locū sanctun, &c. Sed obsecro vos,
ô pij Patres, ô viri Apostolorum succes-
sores, si publica de his periculis & dānis
nostris instantibus colloquia institui non
possunt, si curiæ, fori, plateæ, palatia exci-
pere amaras & funestas has cantilenas,
præ stomachi debilitate nequeunt, an sal-
tem secretò inter vos, qui hæc iustè per-
penditis, qui rem oculo simplici & puro,
ab omni proprietate libero diiudicatis,
qui solo Dei & veritatis amore ducimi-
ni, qui verè & ex consciētia causam Chri
sti & catholicę Ecclesiæ tractatis, dici, re-
peti, inculcari nequeunt? an non Christo
in aure ingeri & explicari possunt, si non
satrapis hui[9] seculi? an nō inter vosipsos,
quibus datum est nosce mysteria regni,
meditari & expēdere potestis mala, quæ
omnibus iam, modò cupiditas aut amor
proprius non obnubilet, sunt patentissi-
ma? Agite obsecro, appropinquate, sunt si-
gna, sunt prodigia quæ aperire mysteriū
Matt. 24. Luc. 21. possunt. Petunt Apostoli quasi rem incre
dibilem audientes: Quando hæc erunt?
Quod signum cùm hæc fieri incipient?
Quod signum aduentus tui & consum-
mationis seculi? Ita perire nostra non pu
tamus, nisi cum totius mundi conflagra-
tione: quare de cæteris solliciti, finem
quærendi aliena vtcunque ardua & oc-
culta non facimus, de communibus subti
liter disputantes: de his verò quę ad nos
attinent, ne verbum quidem: & tamen
fert patienter Christus, tantum vt paula-
tim doceat. Ad primā siquidē quæstionē
satis alibi respōsum est, quòd temporum
momenta solus Pater in sua retinuit po- Act. 1.
testate, dū in centro æternitatis suæ vni-
uersam temporis circumferentiam infal
libiliter iudicat: quamobrem iniquè agit
creatura dū hæc inquirit, cui potius vtile
est ea nescire, è quorum ignorantia ad
perpetuò vigilandum, sibiq; consulendū
excitatur. Signa verò pronostica, quæ
de vicina desolatione testentur, per Dei
optimi Patris misericordiam, nolentem
perire aliquos, non desunt, quibus quasi 2. Pet. 4.
vltimis vocibus moniti iamiam ceruici-
bus incumbentem gladium deflectamus.
Sic Esdrę olim prędicta sunt signa & pro- 4. Esdr.
digia Babylonicum excidium præcessu-
ra: & sua dat Christus signa super Hie-
rusalem interitura, tum illa carnali &
Iudaica, tum nostra sequentium seculo-
rum spirituali & Christiana: sic tamen
quòd mixta sunt signa, modò ad hanc,
modò ad illam desolationem spectantia.
Vnde & nulla est in tota historia Euan-
gelica difficilior textura aut distribu-
tio, quàm hæc signorum, in quibus & nu-
merandis & exponendis, tanta Patribus
innata est difficultas, vt vix duo consen-
tiant. Quod quidem Patres, non est sine
mysterio permissum, vt ex hac sacra si-
gnorum confusione intelligamus, nulla
esse primo Iudæorū excidio sic propria,
quin eadem possint, vel similia rebus no
stris, nostræque Hierusalem adaptari.
Quod iam verificatum est in Ecclesia O-
rientali, facileque ex his traduci possunt
ad nostra tempora: certè enim illa præ-
teriēre, nec de Iudaica vel Græca Hie-
rusalem nobis vlla habenda est cura, nisi
vt earum exemplo & repetitione, diui-
nare & augurari possumus, quæ de nobis
consimili morbo laborantibus decerni
possunt. Qui legit intelligat. Hic est sa-
pientia. Tria potissimum signa descri-
bit D.N. Iesus Christus, quibus futura ex-
cidia instare significantur. Et quidem de
primo inquit: Ante omnia iniicient vo- Luc. 21.
bis manus: trademini à parētibus, fratrib[9],
amicis,

amicis & cognatis, eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Hic verò imprimis obseruandum, quàm facile condemnet Christus curiositatem nostram, qua subtilissimè de communibus disputamus, philosophamur, inquirimus; de nostris autem nihil minus. Quid futurum sit de Anglis, Scotis, Gallis, Germanis, de Romana etiā & catholica Ecclesia, quotidie dubitamus: de casibus & fortunis Hierusalē, Templi, totius etiā mundi diligenter insistimus: quo loco autē res nostræ sint, quid interim nos agamus, quā rationem de rebus nostris reddere possimus, quomodo ab ingruentibus periculis nobis prospiciamus, quę signa feramus nostræ salutis, hæc vnicuiq; superflua & tædiosa. Et tamen hic incipit Christus suam de signis & prodigiis pronosticam philosophiam: vt statuere discāt Apostoli, quid de seipsis deliberent, ne in tanta rerū turba scandalizentur. Prima itaque pericula intelligant sua, qui tamen de se nil cogitant, alienorum periculorum seduli exploratores. Et primum signū Iudaici excidij, fuit Apostolorum & hominū Christi
Gen. 19. adflictio, quale signum etiam præcessit
Exo. 1. ruinam Sodomæ in familia Loth: Ægypti non minus in angustiis populi Dei, Eiusdem quoq; Hierusalem ante primam desolationem in passionibus Prophetarū, quod meritò obiecit suis conteporaneis,
Act. 7. quasi serpētum & carnificum filiis Leuita Stephanus: Vah quàm facilè decipitur humana mens, dum iudicia Domini suo
Matt. 20. sensu interpretatur. Expectabant Apostoli ex Christi sequela dextras & sinistras in regno, qua spe fortassis & Iudaicæ vastitati consentiebant. Et ecce primum signum comminatur illis persecutiones, raptus, traditiones, tanto acerbiores, quòd ab ipsis parentibus & fratribus patiātur, quòd & nullus erit refugij locus, quando incurrent odia generalia totius mundi. Sed bene res habet, quòd causam bonam habent, nempe sanctissimum Christi nomen, quo vno concitāt aduersum se omnium rabies. Hac etenim querela vna Stephanus est lapidatus, Iacobus percussus gladio, Petrus crucifixus, Paulus decollatus, Ioannes relegatus, &c. Habet & fructum bonū, exitumq; fœlicissimum tum
Lu. 21. ex parte ministrorum: Capillus, inquit, de capite vestro non peribit: nullus labor vanus, nè minimum verbulum pro Christi
Matt. 24. nomine prolatū sua fraudabitur mercede. Tum ex parte ministerij: Prædicabitur enim Euangelium, hoc est regni (tantum abest vt impediant) in vniuerso mūdo. Regnū verbi est, sat est si prædicetur, solo verbo promouetur. Verbum regni est, supprimi nequit, seruire nescit, dilatabitur ergo, & dominabitur ab ortu Solis vsq; ad occasum. Et hoc est maximū signorū Christianę maiestatis, quòd verbum hoc regni, Lactan.
regni autem à cæteris regnis longè distātis, verbū crucis, patientiæ, cui nulla est cū carne cōiunctio, nulla sensuum titillatio, Lu. 9.
cuius prima vox est, fuimet abnegatio, tā fœliciter prædicatur, auditur, suscipitur, sanguine etiam, cùm opus est roboratur, manifestissimum signū perfidiæ Iudaicæ verbum hoc regni spernentis, mox iudicandæ. Et tunc, inquit, venit consummatio. Ita delictum eorum diuitiæ sunt mūdi: Ita & translatio, quin & gloriosa dilatatio Christianæ Religionis in Occidente, signū fuit Orientalis defectionis. Quid verò de nobis diuinare possumus, qui verbum regni ætate nostra transfretasse cernimus ad Antipodas, tanta cum specie & pulchritudine, tanto cum fidei augmento nouos replesse mundos, totam iam terræ longitudinem perlustrasse, latitudinem etiam totam sub arctico, reliquias quasdā adhuc ignotas vix ignorare sub antarctico? Et nos nihilominus super hac tanta Euangelij apud extrema mūdi limina diuulgatione: dicam & apud nostra domestica, restrinctione aut saltem confusione stertimus, & signa non cogitamus, in nostrisq; pauculis lapidib⁹, & structurarū reliquiis sine sensu deliciamur, quousq; nos repentina obruat cōsummatio. Neq; enim Christus, nobis sublatis, sine populo erit, cùm sibi iā tanta mūdi accessione de nouō prouiderit, & de lapidibus, mutis, mortuis, hominibus absq; vlla humanitate, aut ratione viuētibus suscitarit Abrahæ filios, Luc. 3.
id est credentes. Videte, videte ne feducamini. Occasionem autē hanc dum Euangelium regni dilatatur, ac verbo rem agit Christus Dei patris verbum, non omittit Sathan malæ Bestiæ doctor, quin & ipse verbum verbo opponit, & quando per occisiones Prophetarum non obscurat Christi gloriam, quin potius illustrat: nam semen Christianorum est sanguis: prædicatores & ipse suos, ac tractatores verbi expedit, quod quidem vt alterum desolationis signum subiicit Christus, dicens: Multi venient, quin potius suo spiritu, nō missi, temere surgent pseudochristi, & pseudoprophetæ: certè multi quorum nullus est finis, nullus est numerus, crescente indies capitum & Antichristorum

Ro. 11. (margin) · Psal. 44. (margin) · Tertul. (margin)

numero, qui nouas subinde ex abyssis educunt pestes ad seducendas simplicium, aut si mauis infidelium, mentes. Hic verò maximè exclamat, & monet pientissimus Iesus, à facie colubrorũ, & basiliscorum videte ne seducamini. Miras habent artes ad fallendum, mille verborum lænocinia, rhetorismos, græcismos, hæbraismos, translationes, commentarios quibus imponunt, ac verba Domini sub prætextu restitutionis, correctionis, latinitatis, & puræ locutionis deprauant. Habẽt expressa mendacia sub imagine veritatis, dicentes: Ecce hic est Christus, sic profitentur omnes vtcunque impuri, & perditi se Christi esse, secum esse verum scripturarũ sensum, se solos rectè interpretari, damnantes cæteros quacunq; sanctitate, eruditione, antiquitate conspicuos. *Athana.*

Addunt doctrinæ sanctimoniã vitæ, dicentes: Ecce in deserto est: sic tandẽ Deo seruitur, hæc vera est Christi religio: quod quidem maximum est periculum in singularitate, & superstitione: quodq; negotium non modicum diebus nostris ingessit Christianæ puritati & simplicitati, antiquæ potissimum & priscę religioni, sub specie sanctitatis, reformationis, obseruãtiæ, & seuerissimarum à communi viuendi vsu sequestrationum, quibus damnare instituta priora solent. Et tamẽ in his quoque frequẽter triumphat mala Bestia, magnas de simplici turba victorias reportãs, sic sic imitari, quin & suspectos atq; adeò infames reddere nouit Sathan plerosque Dei seruos, qui in veritate ambulãt, reformant mores, instituũt simplices, sacramẽta sæpius repetunt: quæ damnari nec debent, nec possunt, nisi vt malo animo, & negotio perambulante in tenebris à pseudochristis ad fallendum assumuntur. Ad quos inquit Christus, nolite exire, vias patrum sequimini, noua hominũ dogmata ne recipite, state in archa, extra quam quicquid est, diluuium, & certa mors est: simplicitatem seruate, deserta nolite quęrere: quid Christus sentiat, quid Ecclesia, quærite, non quid homines sibi confingãt ingenia. Quod si addant penetralia, atq; ad ea vos vocent, quasi ad secreta rimanda, ad mysteria reseranda, quicunq; paternam, & Ecclesiasticam regulam non dignantur, nolite credere. Sunt qui ad angulum vnum redigunt Christi Ecclesiam, ad reuelationem spiritus, ad statum inuisibilem, ad numerum quendam occultorum prædestinatorum: nolite, nolite credere. Ecce enim sicut fulgur exit à cœlo coruscans, & perstrepẽs ab Oriente in Occidentem, ita aduentus filij hominis: res patens est, omnium seculorum votis comprobata, omnibus locis & temporibus sibi cõsentiens ab Oriente, in Occidentem perpetuo Ecclesiarum consensu deducta Christiana veritas, tãtum vt bono animo, & syncero corde petatur. *Psal. 90.* *Gen. 7.* *Augu.* *Luc. 17.* *Matt. 24.*

Quòd si tandem verbis, artibus, & præclaris viuendi modis adiiciant signa, & prodigia: vt Sathanas paratus est ad omnia adulteranda non modo verba, & scripturas, sed & sigilla quæ sunt miracula, quod futurum omnino in Pseudoprophetis, & Antichristis testantur Christus & D. Paulus, pręcipue cùm reuelatus fuerit iniquus ille, homo peccati secundum operationẽ Sathanæ, in omi virtute signis, & prodigiis, ita vt etiam (quod specificat Apocal.) ignem è cœlo trahat: tũ verò maxima instant pericula, vt seducãtur, & scandalum patiantur innumeri, adorentque Bestiam tribua & populi, ita quòd nisi abbreuientur dies, non fiet salua omnis caro. *Matt. 24.* *2. Thes. 2.* *Apo. 13.* *Matt. 24.*

Quale autem spectaculum reuera futurum est, dum sanctus Dei seruus, veritatis doctor, vel auditor tormẽta ab impiis pro veritate & iustitia patietur: tortor autem, & carnifex interim sanguinaria & scelerata manu signa & miracula faciet? Sanguinem iustorum fundet, & interim cœcos illuminabit, mortuos suscitabit? Verè ardua hæc erit tentatio. Nostri corruptores dum magno illi Antichristo pręcurrũt, vix adhibent verba splendore quodam latinitatis & fictæ pietatis, zelo verbi Dei reformandæ Ecclesiæ, gratiæ extollendæ condita, nullam addunt morum disciplinam, quin vt sunt intemperati, aperiunt claustra, soluunt vota, tollunt ieiunia, regulas sanctorum polluunt, castimonias luxuriis & crapulis fœdant, nulla adhibent signa nisi corruptionis, impudicitiæ, apostasiæ, & tamen, proh dolor, quot animos, quot præclara ingenia, quot ciuitates, prouincias, regna ad cultum Bestiæ pertraxerunt! quid si verbis addant miracula? quid si artibus & strophis dicendi addant virtutem operandi? Deus, ô bone Deus respice de cœlo, visita, corrige, retine vineam, quam plantauit dextera tua. Vos verò videte ne seducamini: Ecce, inquit, prędixi vobis, quantumuis magna mirabilia, naturæ & artis vim excedentia; prædicte tamen sunt, ne cito moueamini. Signum hoc est proximæ desolationis, imo ipsa est magna desolationis pars. Falsam verò doctrinam quid tandem sequitur? Postremum *Greg.* *Psal. 79.* *Matt. 24.* *2. Thess.*

mũ ſignorũ eſt, omnibus ſæculis cõfirmatum: ſequuntur bella, ſeditiones, gens cõtra gẽtem; & regnum aduerſus regnum, quouſque (quod addit Lucas) Hieruſalẽ circundetur ab exercitibus. Hic tandem fructus eſt impietatis, hoc pariunt hæreſes, didicit ſuo exterminio Iudaica politia, quæ ſub ipſa obſidione plures in religione patiebatur ſectas: didicit Orientis Eccleſia, quæ tandem ſedes, & imperia hoc vno crimine perdidit. Conſtat iam & noſtris temporibus quò ſpectent fidei turbatores, nempe ad ſtatuum euerſiones, ad occupanda regna, ad excutienda principum iuga, quo loco pugnat non modo gens contra gentem, & regnum aduerſus regnum: ſed in eodem regno, eadem gente, quod miſerabile dictu eſt, ſocer contra generũ, frater in fratrem, ſanguis in ſeipſum ſæuit. Hic eſt ſapientia, ô Clariſsimi Oratores, qui in hac ſacroſancta Synodo tot potentiſsimas Maieſtates refertis. Hic eſt Sapientia, qui legit, intelligat. Hic ſtatibus & regnis eſt conſulendum, ne minarum & cuniculorum autores recipiantur, ne locus ſit impietati, quam mox certa ſequitur ſeditio populorum, dominiorũ euerſio, rerum omnium confuſio: terribilis eſt Beſtia, cui datum eſt nocere, quæ & iã maria ſanguinia effudit: monſtruoſum eſt animal corpus habens Pardi, pedes Vrſi, ora Leonis, habet & iram magnam cum poteſtate coniunctam, ſciens quòd modicum tempus habet. Quòd ſi ô mundi vertices, manet animus hæc diutius tolerandi, ſi ad tantam malorum colluniem adhuc ſuſpicitur, ecce nobis ob oculos deſolatio, quam prædixit Daniel. Ecce omnia direpta: ecce in ianuis abominatio iacẽs vbi non debet, in loco ſancto, quæ ſecum trahit rerum omnium perniciem, & interitum. Tunc qui in Iudæa ſunt, confitentes Domino, veritatem agnoſcentes, fugiant è Babylone, ne participes ſint plagarum eius. Si cauſam publicam, vt cuperent, iuuare, ſeruareq; nequeunt, ſibi conſulant, & fuga conſulant: nequaquam autem conſentiant carni & ſanguini, quæ ſunt malæ beſtiæ inſtrumenta: ſed fugiant ad montes, ad patrum conſilia, ad Sãctorum exempla, ad pietatis exercitia, ad Sacramentorum frequentiam, ad meritorum cumulum, vt ex incipientibus fiant proficientes. Ne fiat autem fuga hyeme, vel ſabbato, animo lento, aut frigido, ſine amoris ſtimulis: néue cum iter expediri non poteſt ex habitu peccandi contracto, vt dimittere culpam velimus, & fermè nõ

Luc. 21.

Hiero.

Apo. 13.
Apo. 12.

Da. 12.

Apo. 18.

poſsimus, quàs difficultates fera patitur pœnitentia. Væ prægnantibus & nutrientibus: Væ iis qui conceptos morbos in ſinu fouent, prauas opiniones enutriũt, ſarcinas peſtilentes in dorſo ferunt, vnde incuruantur, vt libidinibus, & ſæculi huius concupiſcentiis obſequantur. Contra beati qui his ſcrupulis & laqueis expediti fuga ſibi proſpiciũt. Qui verò in tecto ſunt, iã ſatis exercitati, in culmine pietatis, & profectus poſiti, qui cœleſtia liberè meditantur, quorum ſurſum ſunt corda, qui paſcuntur apud ſponſum in meridie inter lilia: qui mundo terga verterunt, pergant ad meliora, & ne deſcendant, ne corde grauentur, ne ad viliora declinent. Quin perſeuerent, atque ad meliora ſemper cõtendant. Sacri ſunt, Deo obſtricti ſunt, à curis ſeculi ſeiuncti ſunt, nunquid ad matrimonia, ad alendas familias, ad promouendas filiorum turbas, ad exercenda mercimonia trahi ſe patientur? Eò ne bone Ieſu deſcendam ego, etſi totus deſcendat mundus? Non equidem, niſi tu me deſtituis, ſed ego nouiſsimus omnium qui in tecto ſunt, & eſſe, & viuere, & mori volũt, vtinam ſat ſciam ſtantes æmulari. Qui vero in agro laborat, factus iam ex virtutẽ miles, & operarius in vinea, ſibi perfectus, & ad vocandos alios miſſus, circa Domini talẽta & negotia præpeditus: ne redeat domum tollere tunicam: ſic nudus nos præceſſit Chriſtus, vt pudere nos debeat, dum in eius agone detenti, curam agentes animarum, cauſam tractantes vniuerſalem, vnde totius pendet mũdi ſalus, adhuc infirmi reminiſcimur tunicarũ, cõmodorum, & proprietatum noſtrarũ: quæ tamen nihil ſunt præ magnitudinẽ rerũ quas molimur in agro, in hac Synodali & Oecumenica Domini vinea: ad quam colendam dimiſsis propriis ſedibus, & gregibus anima charioribus vocati ſumus. Etenim Chriſtus in cauſa noſtra corã Patrẽ tractanda non ſibi placuit, nullam quæſiuit tunicam, nullis commodis inhiauit, quin ſemetipſum exinaniuit vſque in nihilum. Væ paruulis illis hominum cordibus, qui in tanta grauiſsimarum rerum mole adhuc tunicas verſant in animo, adhuc redolent propria commoda, adhuc ad ſua ipſorũ conſilia reſpirant. Hic enim agitur de extrema mũdi aut reſtitutione, aut deſtitutione: Ecquid tandẽ es tu homuncule tunicarum meditator intempeſtiue, ſi te ad vniuerſum comparas, vt commodũ tuũ qualecunq; ſit pluris facere debeas, quàm ſalutem innumerabilium animarũ, pacẽ

Can. 2.

Rom. 15.
Phil. 2.

 ô valen-

Ecclesiæ,gloriam Christi?Pergite obsecro ô valentes,ô robusti Iesu coloni, in agro estis,& quidem amplissimo in theatro omnium magnificentissimo,laborate fideliter & patienter,ne velitis domum redire sine opere exactè præstito. Quod si ardua sunt negocia,si se opponunt potentes,si mala multa pro Christi nomine sunt subeunda, videte ne terreamini.Qui perseuerauerit hic saluus erit: ne cœpta Domini consilia dissipate:ne spiritum implere conantem omnia reprimite:Nolite terreri.Vos in hac palæstra amittere aliquid non potestis: si cadent regna, si corruent populi,si mundi iniquitas iudicabitur, si abominationem iusta sequetur desolatio, vos tamen non confundemini.

Matt. 24.

Vbi corpus, ibi & Aquilæ congregabuntur. At corpus vocat ad vnionem, vt sibi incorporentur generosæ Aquilę in lucem solis fixæ,& immobiliter respicientes: Sapit hisce aquilis Christi corpus, sacrum illud cadauer,quo pij toties in via pasti & recreati sunt,quare occurrunt lęti mox vbi sentiunt. Et hic inter vos Patres Amplissimi,habet Christus augustissimum corpus,ad quod suas Aquilas aduolare cupit.Quid enim est sacrum hoc Cōcilium nisi magnum,& vniuersale Christi Iesu corpus,vbi prælucet, præeminétque caput Romanę Ecclesię per summos hos mundi cardines mira cum venustate, & maiestate repræsentatum. Adspiciunt, & obseruant omnia splendidissimi oculi tot Patrum superintendentium, quasi exploratorum tota die, & nocte pro Domini gloria vigilantium. Manus inclytæ subministrant robora insuperabilia,Imperium,Reges, Respublicæ, Principes totius ferè Christiani nominis,tantū vt aquilas ad corpus hoc conuocent:& vestrę dignitatis ac volūtatis pij sedulię; executores corda filiorum in patres conuertant. Quid enim spiritus aut fauoris non præbeat Cæsar,aquila ista nostra occidentalis:si nostra est, si ex nobis prodiit, si fidem suam perpetuò catholicæ Ecclesiæ patrocinio nobis obstrinxit? Ita sint illi clara,fœlicia,gloriosa omnia, vt de illius egregia pietate propitia omnia Christi causæ promittimus. Quid verò non præstabit Serenissimus, Clementissimus & verè catholicus ille noster Iosias,seruator, defensor,ac propugnator, qui hoc vnum semper est meditatus, vt Christi gloriam terra marique promoueat, vt pacem Ecclesiæ restituat,vt pientissima ęterna memoria recolenda inuictissimi Patris cœpta perficiat? Viuat hic,vincat hic, nam quæcunque illius sunt, nobis Christique hominibus patrocinantur. Neque aberit à tutela,Christianissimus simul & religiosissimus ille magni animi Puer,vix è gremio matris, sanctæ illius & pientissimæ Matris sublatus, & ecce in castris dimicat armatus aduersus Christi & Ecclesiæ catholicę hostes: quando hic causam Christi deferet,qui sic à teneris pro Christo pugnare didicit. Vos interim Optimi Patres agnoscite locum vestrum,Iudicium Dei non hominum exercetis: Magnus,integerque adhibendus est animus: Videte ne turbemini.Pura mēs,& serena conscientia requiritur:Videte ne seducamini.Instant procellæ, ingruunt tempestates, vtinam non sint dies vltionis: non erunt,modo velitis:in manu vestra est mū di salus:hinc certè abire non potestis,nisi aut curatores,aut corruptores.Sed Patres, sed pastores,sed salvatores estis,huc in spiritu sancto, in spiritu Saluatoris congregati,date malis remedia:hoc poscunt greges vestri ab ore, ab anima vestra pendētes, hoc vniuersa precatur Ecclesia, huc respiciunt omnium vota:Circūstant malę Bestiæ fraudes & insidiæ.Videte ne seducamini: circūstant malorum Principum minæ,viresque coadunatæ aduersos Christi sponsam,sanctamque Hierusalem. Videte ne turbemini.Rem agite magno spiritu, spiritu scilicet Domini: Mysterium hactenus processit iniquitatis, iam retectum est, iam nequit dissimulari: Mysterium imminet furoris & iræ Domini,abominationes nostras iusta desolatione compensans.Iam & hoc diuinamus tum ex regulis mūdi originalis, tum ex signis, ac prodigiis numeratis. Occurrere tamen adhuc possumus,placare possumus,auertere possumus.Hic est sapientia: qui legit intelligat, qui habet aures audiendi audiat.

Luc. 1.

2. Par. 19.

AMEN.

DE CHRISTO

Iudice letis animis expectando Oratio Reueren. Patris Seraphini Caballi, Brixiensis Dominicani, Sacra Theolog. Doctoris, atque prouinciæ Terræ Sanctæ Prouincialis, In Dominica prima Aduentus.

1562.

Ad Sacrum Oecumenicum Tridentinum Concilium.

VMMA admiratione dignissimum semper mihi visum est (Serenissimi Patres, Oratores Clarissimi) quod Christus Dominus, secundum eam, qua vnum est cum patre, diuinam naturam, infinita bonitas cùm sit atque hominum Creator, proque salute hominum factus homo, sanguinem & vitam cum dedecore tradiderit: veruntamen illum ipsum, aliis in salutem, aliis in perniciem fore, experiētia ipsa comprobemus: Nilque verius esse percipiamus, quàm quod Simeon ille fœlicissimus senex, inter amplexus & oscula, infantem Christi veneratus, diuinoque instructus oraculo, ad virginem ipsius matrem dixit: Ecce hic positus est in ruinā, & in resurrectionem multorum in Israel. Quidnam prestantius, excellentius inter tot & tanta, quæ propter nos egit & passus est Christus, quàm turpissimum nostræ salutis gratia ipsius in cruce supplicium? Nihilominus dum agit animam, dum pro inimicis patrem deprecatur, dum humani generis cum Deo reconciliationem absoluit: vni tantum dicitur: Hodie mecum eris in paradiso. Idem ipse Christus qui mediator Dei hominum, qui hominum Saluator & redemptor ad salutem, hominum iudex ad condemnationem, est à Deo constitutus: se ad iudicandum orbem, aliquando venturum, in Euangelio iam iam perlecto testatur: aliis quidem sinistram suam, mortem nimirum & gehennam redditurus comminatur: aliis verò exultare præcipit, dicens: Suspicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. E Christi igitur iudicio cùm rerū nostrarum summa pendeat, vel perpetua ipsa fœlicitas, aut certè æterna ipsa damnatio: nil cordi nostro antiquius, nil perseuerantius, nil importunius esse deberet; quàm vt in tam ancipiti, incertoque rerū nostrarum euentu, parati & instructi inueniri, diligētius & accuratius studeremus. Quamobrem Christus Dominus nostræ salutis amantissimus ac studiosissimus, toties nos hortatur, dicens: Vigilate itaque, omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere omnia ista quæ ventura sunt, & stare ante filium hominis. Si perditionē, si miserrimum illum interitum timendo perhorrescimus, quò diffugiemus? vbi delitescere poterimus? Si verò perpetuam illam (quod præstat magis) cum Deo societatem cōcupiscimus, peroptamus, desideramus, quid nobis agendum Patres? cuius fidem & patrocinium interpellabimus, vt tantam assequamur beatitudinem? En adest mater nostra Ecclesia, vnico, eoq; diuinissimo, ac saluberrimo consilio, per Apostolicam doctrinam, cōmonefaciens nos, & dicens: Induimini Dominum Iesum Christum, vt illum induti, nedum ipsius sinistram subterfugere valeatis, verùm & ab eius dextera regnum obtineatis æternum. Facturum igitur me satis existimaui, non quidem tantæ rei splēdori & maiestati, neque grauissimo huic, atque illi tota Christiana republica religiosissimo consessui, sed imbecillitati meæ (qua seruum coram tot Dominis suis; maiorum iussu, verba facere decet) si quid nam referat, Christum nos induere (quo nil diuinius, nilque nobis vtilius contingere potest) & quanam ratione id fieri possit, plana & aperta oratione ad vestri memoriam reuocauero. Quum Deus pater, secundum consilium, & suæ voluntatis beneplacitum ab æterno decreuerit, neminem ex filiis Adam, sui regni in perpetua illa fœlicitate consortem admittere, nisi qui dilecto filio suo, Christo Iesu, Domino nostro similes essent, atque conformes (diuo Apostolo dicente: Nam quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imaginis filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus) Christi imaginem & speciem geramus, & induamus oportet, si nostræ saluti consultum iri cupimus. Cuius rei magnitudo atque præstantia cùm humanum consilium excederet & vires: Dei clementia factum est, vt hominum genus tanto munere dignaretur: atque illustraretur, vt filij Adam, filij constituerentur Dei: prioris ac terreni Adam imaginem deponentes, ipsius Christi effigiem & similitudinem pulchriorem induerent ac digniorem. Quod vt magnificētius perficeretur, idem per naturam filius, Christus Dominus, per omnia fratribus prius assimilari

Luc. 2.

Luc. 23.

Luce. 21.

Rom. 13.

Rom. 8.

1. Cor. 15.

Phil. 2.

milari voluit, formam serui accipiens, in
similitudinem hominum factus, atque ha-
bitu inuentus vt homo: sicque mortalita-
tis nostrę imbecillitates, conditiones, atq;
languores assumens, humanam verè indu
it naturam, vt quoniam pueri communi-
cauerunt carni & sanguini, & ipse com-
Heb.2. municauit, eisdem tentatus per omnia,
absq; peccato: vt de plenitudine ipsius ac-
Io.3. cipientes, iure optimo, per illius in nos
adoptionis spiritum, & inhabitantem gra
tiam, sibi conformes & persimiles effecti,
præclaras eius virtutes, illustres condi-
tiones, diuinasque proprietates induere-
mus, assumeremus, nobisque ipsis vindica-
remus: vt quemadmodum ipse ab æterno,
per naturam Dei filius est & hæres, atque
vnum cum patre: ita & nos splendorem
illus communicantes, per adoptionem
1.Cor.6. filij, hæredes Dei patris, in tempore con-
stitueremur: atque ita, adhærentes Deo v-
nus spiritus cum eo efficeremur; Christũ
per oĩa induti, naturalem Dei filium in
fratrem adepti; cum ipsoq; Deum com-
munem in patrem assequuti, sic vt suaui-
tatem, spiritusque dulcedinem nacti, ad
inuicem gratulantes dicere possimus: Vi-
1.Io.3. dete qualem charitatem dedit nobis De-
us Pater, & filij Dei nominemur & simus;
& si nondum apparuerit quid erimus, sci
mus quoniam cum venerit ipse; similes
ei erimus, & videbimus eum sicuti est.
Hæc igitur firma anchora est de cœlis ad
nos demissa amplissimi Patres; hoc vnicũ
perfugium, solumque præsidium è superis
datum: in quo, & non per aliud, oportet
nos in nouissimo die euadere, & Christo
Iudici lętis animis occurrere. Quod nam?
ad naturalem, inquam, Dei filiũ cõforma-
tio: ad Saluatorem nostrum similitudo: ad
Christum nostrum imitatio: vt in illum
mutati, perque Dei clementiam conuersi,
atque illum induti, nobis aliquando dici
Luce.21. experiamur: Suspicite, & leuate capita ve
stra, quoniã appropinquat redemptio ve
Heb.11. stra. Quod quonã pacto assequi possimus,
paulò altius petendum est. Impossibile
cùm sit sine fide placere Deo, acceden-
temque ad Deum credere oporteat, Chri
stus autem verus existat Deus & homo:
nequaquam fieri potest, vt illum sicut de-
cet induamus, si qualis quantusq; sit igno-
rauerimus. Ad hæc, cùm vires ex natura
nobis minimè suppetãt, quibus illum in-
duere & imitari valeamus: ad illũq; acce
dat nemo, nisi quẽ pater traxerit, qui miũ
Io.6. illũ: sperandũ in Christo est, q̃ pro sua bo-
na volũtate, seipsum nobis haudquaquam

denegaturus sit. Postremò charitas cùm sit
Deus, quonam iure, Christo, vero Deo, &
Dño nostro, similes & conformes euadẽ-
re poterimus, si charitate (in qua manen-
tes, in Deo manemus, & Deus in nobis) 1.Ioan.4.
destituti fuerimus? Diuinissimum igitur 1.Ioan.4.
hoc negocium, fide, spe, & charitate inef-
fabili quodammodo in nobis perficitur
& absoluitur: quibus veterem hominem,
cum actibus suis expoliantes nos, nouum
(Christum scilicet) qui secundum Deum Ephe.4.
creatus est in iustitia, & sanctitate veri-
tatis, qui renouatur in agnitionem, secũ- Col.3.
dum imaginem eius, qui creauit illum, in-
duimus. Sicque secundum vnam atque al
teram naturam, ipsum Dei filium nobis
ipsis vendicantes, verè primogenitum fra
trem, Christum Dominũ induti, eius ima-
ginem, effigiemque sacram animis, cor-
poribus, actibusque nostris vndique cir- 2.Cor.4.
cũferamus. Sed vestri gratia liceat Patres,
luculentius & apertius tantum explica-
re mysterium. De necessitate fidei in
Christum, qua verum Deum, verumq; ho-
minem, si salutem assequi cupimus fatea-
mur oportet, nemo fidelium ambigit: cũ
æterna ipsa salus, in Dei Patris, Christiue,
ipsius filij notitia recondita sit: Hæc est e- Io.17.
nim vita æterna (inquit ipse) vt cognoscãt
te solum verum Deum Patrem, & quem
misisti Iesum Christum: quẽ idem Pater,
vnicum destinauit, nobisque dedit propi- Rom.3.
tiatorem, per fidem, in sanguine ipsi-
us, vt per suam mortem reconciliaret,
quæ in cœlis, & quæ in terris, in ipso: vt
quisquis in illum crederet, nõ periret, sed Io.3.
vitam nancisceretur ęternam. Hanc fidẽ,
in generationibus ab Adam vniuersis, ve-
ri Dei cultores, diuersis semper tamen ve
nerandis sacrificiis, variisque ac religiosis
ritibus professi sunt. Christum igitur per
fidem, in quãtum Deus est, vt oportet nos
induimus, si rectè & firmiter de illo cre-
dimus, quæ de Deo filio credenda sancta
tradit mater Ecclesia catholica: nempe
eãdem sibi esse cum patre naturam, sub- 1.Cor.4.
stantiam, gloriam, ipsissimamque æquali- Col.1.
tatem: Quòd verbum, splendor, & figura, Heb.1.
atque imago paternæ gloriæ sit; portans 1.Pet.2.
omnia verbo virtutis suæ. Christum au Rom.5. Heb.5.
tem, quoad humanam naturam, nobis ip- 2.Cor.5.
sis, veluti amictum circundamus, & per
fidem aptamus, si verum hominem, per
omnia nobis similem (absque peccato ta-
men, quoniam nullum fecit, nec dolus in-
uentus est in ore eius) quodque propter
nos factus sit homo, & cùm adhuc inimi-
ci essemus, nostri causa mortuus sit, per
proprium

proprium sanguinem,purgationem faciẽs peccatorũ,atque in illum pater existens, mundum sibi reconciliauerit,generosa fide crediderimus.

Si dilectam, & proprio cruore partam sibi Ecclesiam,quibuscunque sacrosanctis remediis,atque ad salutem opportunis sacramentis,locupletasse & ornasse , atque eidem de summo Pastore & capite, cum plenissima, atque ad ædificationem sui corporis(quod est Ecclesia)necessaria auctoritate,in Romano Pontifice omnium Maximo,consuluisse,prospexisse,& prouidisse,haudquaquam dubitauerimus.

Per hanc fidem, Christum nos induimus,Christoque tanquam sacro velamine circumtegimur. Qui enim in Christo baptizati estis,Christum induistis (inquit Apostolus) cum fidei sacramẽtum baptisma esse, non ambigimus. Qui fidem hanc non habent,iam iudicati sunt , iam à Regno Christi exclusi : quoniã non credunt in nomine vnigeniti filij Dei.Dicat hoc Arrius , fateatur Sabellius, subscribat Apulinaris,Fotinus,Nestorius,similiumq; hominum colluuies, atque totius impietatis duces,qui in vna vel in altera natura verum Christum negantes, primam fidem irritam fecerunt,& superbiæ spiritu inflati, alium à vero sibi Christum fingẽtes, ab vtero sanctæ Matris Ecclesiæ errauerunt,atque impura dogmata tradidẽre,& soluentes Iesum,eius fide sese exuerunt.Horum nefariç societati iure & meritò sese aggreget Lutherus , & vniuersi ipsius asseclæ,diuini cultus ac totius Ecclesiasticç politię(quin potius ipsius Christi in suo corpore , quod est Ecclesia) aduersarij,obtrectatores, desertores,importunissimique hostes,qui perditissimo conatu ipsam Christi Ecclesiam,Christi corpus & membra,Christi sponsam,& amantissimas oues,pastore & capite destituere, potestate priuare, sacramentis gratiæ atq; instrumentis spoliare , ab eademque tremendum altaris verissimum sacrificium, diuinissimumque auferre , Spiritussancti assistentiam non habere , obloquuntur, inaniter contendunt,& impudenter clamant.Atque adeo his incumbũt,ac si possibile esset Christum mẽtiri ,seipsum negare posse,& suis promissis non stetisse: vel certè Ecclesiæ sponsam corpusque suum obliuioni tradidisse . Num infidelis, num imbecillis, num immemor effectus est Christus : vt Ecclesiam suam proprio sanguine acquisitam , corpus suum,os ex ossibus suis,carnem de carne sua, gregem, oues,sponsam, fratresque suos & cohæredes non diligat,non amet,non curet : sed errorũ fœditate deprauari, peregrinis variisque doctrinis abduci,nefario cultu,cõtaminari permittat?Quid impium magis? Quid de Christo indignius , deque ipsius in nos eximia charitate turpius excogitari & commemorari potest?

Gal.3.

1.Ioan.4.

Ephe.5.

Catholicorum aũt de Christo fides vniuersæ hęreticorum perfidię aduersatur,& piè recteque de Christo Deo: fideliter de Christo homine:ritè & firmiter de Christo Ecclesiæ capite & sponso credit,profitetur,& docet. Nouit namque Christum Ecclesiam suam deseruisse nũquam, nec vt aliquando deserat fieri posse: cùm pollicitus sit , se vsque ad sæculi consummationem nobiscum futurum esse, minusue spiritum veritatis à Christi sponsa recessurum, aliquando suspicari potest recolens Dominum promisisse:Mittam vobis spiritum veritatis, qui à Patre procedit,vt maneat vobiscum in æternũ . Pro comperto quoque habet,à Christi Ecclesia,quamdiu in hac peregrinatione versatur , neq; externum diuinũ cultum , aut sacramentorum salutarem vsum,neque Romanũ Põtificem, omniumque maximum, certissimum Christi vicarium, Petri successorem tollendum,deiiciendum , abrogãdum:nõ ignorans , Christum (in gratiam & commodum Ecclesiæ suæ) pro fide Petri, successorumque eius Romanorum Pontificũ rogasse,ne deficeret:vt ipsius Ecclesiæ generationes, atque successiones vniuersæ haberent,per quem in fide confirmarentur, continerentur. Hac fide verè Christum induimus:& Christum indui , non timebimus iudicẽ , sed expectabimus redemptorem : si tamen spes , charitasque non defuerit.

Matth.28.

Ioan.14.

Luc.22.

Quum primùm interior homo noster per fidei lumen,diuinumque splendorem Christum verè indutus fuerit , ineffabili diuinæ pietati, diuinissimisque Christi meritis toto pectore inhærentes, in fiduciam quandam erigimur: speque illa quæ non confundit, quaque (testante Apostolo)salui facti sumus : diuersa quadam, aliáque diuina ratione , secundum vnam atque alteram naturam, Christum induimus:atque inter gemitus inenarrabiles,frequentiaque nostri cordis in cœlum suspiria, per patientiam & longanimitatẽ,reuelationẽ gloriæ filiorũ Dei expectamus corporis mortis huius redemptionẽ.In viuẽtẽ igitur spẽ hác per resurrectionẽ Iesu Christi ex mortuis,in hęreditatem

Rom.5.

Rom.8.

Rom.8.

1.Pet.1.

tatem incorruptibilem regenerati, ipsum Dei filium, sicuti Deus est per spem induimus, cùm de immēsa ipsius misericordia atque clementia nunquam diffidimus, & execrantes Caim, Iudamque proditorem, & reliquos omnes, qui desperātes semetipsos tradiderunt in operationem omnia iniquitatis peccatis nostris, quamuis grauissimis & turpissimis, in immēsum Christi pietatem maiorem esse & ampliorem, non dubitamus: non ponentes carnem brachium nostrum, neque de infinita eius benignitate nimium præsumentes, vt secundum carnem viuamus. Si vnà cum Patre, & Spiritusancto, Christum, mortē nostram, & perditionem, minimè velle, sed potius, vt in gratiam ipsius restituti, in finem vsque perseueremus, magnopere desiderare talem, tantumque fore, qui possit & velit depositum nostrum seruare in illum diem, indubiè sperauerimus: Christum secundum deitatem, per spem profectò induemus.

1.Timo.1. Ornamur autem Christo, & secundum ipsius humanitatem illum per spem induimus, si haud quàquam diffidimus meritorum, sanguinisque sui, atque diuinæ gratiæ nos comparticipes velle. Et si cor
1.Ioan.3. & 2. nostrum reprehenderit nos, fiduciam talem in ipsum habeamus, illum nobis mi-
Heb.7. nimè defuturum, sed aduocatum & inter-
Rom.8. pellatorem pro nobis agere, vultui Dei assistere, vt Deo patri eius ope reconciliati, cum ipso, & in ipso, in perpetuum simus, regnemus, consistamusque. In hoc igitur mari magno, tot tentationum atq; discriminum fluctibus & procellis agitati, fortissimum solatium habemus, confugientes ad propositam nobis spem, quasi anchoram firmā & tutā, non humanæ sapientiæ vel virtuti innitentem, sed vsque ad interiora velaminis incedentem & penetrantem, vbi præcursor noster pro nobis introiuit Iesus. O diuinæ in nos pietatis clementiam, ó immensam Dei Patris in filios adoptionis benignitatem, qui vt in illū sperantes non confunderemur: in illum confidentes non infirmaremur: in illum spem nostram, cogitatusque nostros reponentes non deficeremus, abundanti-
Isa.64. us voluit pollicitationes suas in Christo,
1.Cor.2. nobis hæredibus suis ostendere, plenamque
Esa.64. facere consilij sui immobilitatem, iureiu-
1.Cor.2. rando interposito, vt per duas res, quibus impossibile est mentiri Deū, speraremus, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, nisi tantam neglexerimus salutem. Spes igitur in Christo cùm certos nos reddat, alio in seculo fœliciorem vitam esse, quam Christus nobis potius quàm sibi proprio sanguine acquisiuit, totis animis, ardentique desiderio ad illam tendamus Patres, & per Euangelij, præceptorumque eius obsēruationem, certam nostram vocationem facientes, ad illam festinemus: profitentes nos cum Abraam, Isaac, Iacob, Dei amicis, Pet.1.
peregrinos esse super terram, non haben- Heb.11.
tes hic ciuitatem manentem, sed futuram inquiramus: salutemus à longè æternas delicias, beatamque illam Dei viuentis ciuitatem & patriam, cuius ciues effecti sumus, & diuina sorte conscripti, quę pulchra, quæ decora, quę suauia apud filios huius sæculi habentur & existimantur, contemnamus, affligi potius eligentes cum populo Dei, & Christi improperium portare, vnà cum Moyse, qui se negauit filium esse filiæ Pharaonis, quàm tempora- Heb.11.
lis peccati habere iucunditatem, quàm à Christo separari. Conquæramur cum Psal.119.
Dauid, incolatum nostrum prolongari: Phil.1.
cum Paulo dissolui cupientes, vt cum Christo nostro regnemus. Christum igitur per spem induentes, confidentius expectabimus præmiatorem, quàm metuemus vltorem. Sed omniū maxima & nobilissima charitas iam nos inuitat, vt de illa (si nō vberius, saltem libentius) dicamus, quónam iure, per illam Christum induere possimus: cùm si illa defuerit, fa- 1.Cor.13.
ctum sit nihil, etiā si fides tanta sit, vt mōtes transferat: & spes quæcunque ardua & difficillima sibi persuadeat. Quidnam obsecro Patres, quid commodi, quid vtilitatis, quid solatij nobis relinquitur, si tātū credimus de Christo, speramus de Christo, quæ credenda, quæque speranda sunt, nisi illum etiam dilexerimus, synceroq; Col.3.
affectu prosequuti fuerimus? Charitas ista (inquam) est, quæ perfectionis vinculū & finis præcepti, mandatique vniuersi nuncupatur atque existit: qua lex omnis impletur, perficitur, & seruatur: quoniā qui 1.Tim.1.
proximum diligit, legem impleuit. Hæc Rom.13.
de corde puro, syncerusque de Deo noti- 1.Tim.1.
tia proficiscitur, siquidem quantò purius Deum cognoscimus, tantò ardentius & propensius amamus. Ista in Christo beneuolentia, conscientiam tectam comitem habet, quæ spem auget: namque confidentius de Christo speramus, quantò meliori, magisque integra conscientia præditi sumus. Fidem quoque non fictam amat hæc charitas, sociamque indiuiduam possidet, nō ociosam, nō fragilē, nō simula-

tam

tam, nec inter prospera amicam tantum; sed inter aduersa quoque constantem, & perseuerantem.

Christum igitur prout Deus est, per charitatem nos induimus, si delectat nos, si gratum nobis sit, quòd verus existat Deus omnipotēs, omnium creator, Patri per omnia æqualis: quòd eadem potentia, gloria, & maiestate fruatur, qua & pater: sitq; seipso beatus, bonorum nostrorum nō indigens: si nomen eius ab hominibus vniuersis, multo amplius maiori cum veneratione, cultu, & obseruantia tractari, coli, & haberi cupimus. Quatenus Christus homo est, per charitatem illum induimus, si rectißima nostri cordis dilectione, de hypostatica vnione illius cum verbo gaudemus, si de gloria & nomine omnium maximo, per mortem crucis sibi parato: quòd per suum sanguinem, humanum genus à peccatis, & diabolica seruitute redemerit, patri reconciliauerit: in fratres adoptionis nos elegerit: Principē mundi huius, antiquum nostræ salutis hostem, deuicerit, eiecerit, deturbarit, atque de
Ioan. 12. illo triumphum augustißimum deporta-
Ioan. 14. uerit: quòd redemptoris mundi titulum sibi vendicauerit, sui supplicij patibulo orbem subegerit: iter ad cœlum nobis preparauerit: locū beatasq; mansiones in Regno suo nobis decreuerit, statuerit, summa cum voluptate, & ai lætitia acceperimus, sibique gratulabimur. Hac charitate, Christum, secundum vnam atque alteram naturam, nos indutos esse argumentis clarißimis ostendimus, si summas ex nostri cordis penetralibus sibi gratias habemus: quòd tot tantisq; beneficiis, ab æterno, electione & predestinatione, in tempore vocatione, & iustificatione, demumque futu-
1. Ioan. 5 ra glorificatiōe dignos nos effecerit, si mā-
Ioan. 14. data eius quæ grauia non sunt, seruamus: si diligitis me, inquit ipse, mandata mea seruate: si honoris, gloriæ, & laudis eius studiosi & cupidi sumus, horumque zelatores amamus. Demum Patres, si periucōdum, si gratum nobis sit, quicquid in Christi laudem & gloriam cedit, Christū per dilectionem nos indutos esse manifestum facimus. Quòd verò omni acceptione dignum ingens illud redemptionis beneficium nobis præstitum, ab hominibus (maximè qui nomen sibi dederunt) parum amanter & studiosè æstimetur: & ipsius Ecclesia mater nostra tot perturbationibus, tantisque procellis agitetur, quòd passim homines, vrbes, Prouinciæ, & regna à Christo deficiant, atque ad hæreticos trāseant. Et si quid aliud est, quod in Christi dedecus, diuinißimique sanguinis ipsius atque nominis sanctißimi contumeliam & ignominiam fieri videmus: mente turbata ac tristi ferimus, dolemus, indigna- 1. Pet. 4.
mur, detestamur, & execramur. Hoc san- 1. Cor. 13.
cto amore, qui operit multitudinem pec- Luc. 12.
catorum, hac veste nuptiali, Christique tu- Matth. 22.
nica inconsutili, quoniam nunquam exci- & 25. Apoc. 19.
dit charitas, decenter obuoluti, similes, c- rimus hominibus expectantibus Dominum suum, quando reuertatur à nuptiis, & cum sapientibus virginibus exibimus obuiam sponso & sponsæ, ad agnique nuptias ingrediemur. Ita Christum induti, Christo iudici securius astare poterimus. Ad hoc admonet nos sancta Mater Ec-
clesia per Apostolum, sicut aliquando Re- Gen. 27.
becca Iacob minorem filium, optimo induxit consilio, vt quā proprio iure paternam hæreditatem, cùm minimè obtinere posset, pia fraude maiorem fratrem simulando, eius vestes & nomen sibi assumēs, patrem elusit, primogenitoque fratri benedictionem surripuit. Sic inquam nobiscum agit mater Ecclesia, dicens: Cōsilium meum acquiescite filioli: Induimini Dominum Iesum Christum, vt eius gratia & morum imitatione, solidaque imagine atque effigie ornati, diuino posfitis apparere conspectui, & in gratiam primogeniti, & per naturam filij iure adoptionis ac morum similitudinis, fœlicitatis æternitatem consequamini. Ita Patres nobis ipsis consulemus, ita propriæ saluti prospiciemus, & per fidem, spem & charitatem Christum induti, sacris ipsius exuuiis, pulcherrimisque notis insigniti & illustrati, veluti commilitones Imperatorem suum, oues Pastorem, sponsa sponsum, minores, & per adoptionem fratres, per naturam & primogenitum fratrem, iucundis animis, lætaque fronte, & ouantes, Christum ad iudicium properantem præstolabimur, non dubij quin versa vice, incredibili & ipse affectu gaudio, nos accepturus sit, ad dexteramque suā collocaturus: cum armis suis, suisque insignibus munitos, sua dilectione ornatos, suo amore preditos, nos esse cōspexerit: placidißimoque vultu, lenißimis atque amantißimis verbis consolabitur nos, & veluti alter Ioseph nos fratres suos, aliquando sibi infensos, tunc verò ipsius gratia, Deo patri & sibi reconciliatos am-
plexabitur, dicēs: Venite benedicti patris Matth. 25.
mei: percipite regnum vobis paratū, ante 1. Thess. 4.
constitutionē mundi: sicq; per oīa similes

 ei esse-

ei effecti, semper cum Domino erimus.
Ioan.3. Sed veniam date, obsecro Patres, nec indignemini, si vos nedum tanquam Dei electos, Christi cohæredes, fratres, verum sicut domus Dei præpositos, Ecclesiarum pastores & magistros, orbis Docto-
2.Tim.2. res, & verbi Dei, Christique mysteriorum fideles dispensatores, paucissimis verbis, maxima tamen cum reuerentia, alloqui ausus fuero. Illius enim vestigis, cum imitemini, cuius locum & auctoritatem geritis, omnia sustineatis propter electos vobis concreditos, vt & ipsi salutem consequantur, vt & ipsi vestra diligentia, vestro studio Christum induti, extremi iudicij
1.Tim.5. terrorem & discrimen euadere, Christiq; regnum promereri valeant. Si qui in Christi Ecclesia Episcopi sunt, qui honore duplici digni existimari velint, gregis sui salutem curent: vt fide integra, constantiq; fiducia & spe, atque charitate non ficta, Christum induant. Præstabūt autem hoc, si in fide catholica, per puram, sanam, synceramque doctrinam, fideles, populosq; que suos erudierint, docuerint, continuerint. Quod vt fælicius vobis succederet Patres, pro totius Christiani orbis vtilitate, disponente Deo, consilio & iussu Pij quarti, Pontificis maximi, Christi Vicarij, huc accessistis: incommoda, quamuis multa, quamuis magna, quamuis grauissima, nihili facientes; vt quid de dogmatum controuersiis credendum esset præscriberetis, definiretis, statueretis: quod hactenus gloriose fecistis, speroque in posterum fœliciter, proque sententia
1.Pet.5. successum iri. Pastores illi, vt eorum oues Christum induant, operam dabunt: qui ad proprias sedes reuersi, forma gregis facti, verbo & exemplo, mundi huius vanitates & illecebras, fastum, auaritiam, cupiditatem, malamque concupiscentiam deuitantes, melioris vitæ se studiosos esse & amātes, morum honestate atque integritate declarabunt, qui præsules verè illi qui per charitatem populos suos vt Christum induant persuadent: qui pia solicitudine, vigilantique studio, arguendo, increpando, obsecrando, eorum salutem curabunt: qui
2.Tim.3. Dei gloriam & laudem augere: diuinū cultum puriorem ac digniorem reddere, bonos fouere, errātes reuocare, hæreticos & improbos coercere & emendare: pauperes recreare, lapsos erigere, orationibus, vitæ instituto atque doctrina, ouilis sui curam gerere, omni eorum conatu studuerint. Antistites illi, qui coram Deo & gregibus suis tales se præstiterint, piè sanctèque Christum verum Deum, verum hominem, verum bonumque Ecclesiæ Pastorem, sese indutos esse manifestum faciēt.

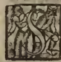
His consilijs muniti Patres, afflictā & prostratam tot aduersis Christianam rempublicam restituetis, secundum pristinum decorem, venustatem, antiquamque pulchritudinem: Christi sponsam renouabitis, instaurabitis. His armis instructi, hostes Ecclesiæ prosternetis, fudetis, ad sanitatē reuocabitis: atque de illis trophæum insigne, religiosumque triumphum vobis ipsis statuetis, deportabitis. His præsidiis circunsepti & vallati; Petri nauiculam è medijs fluctibus, ingruentibusque procellis, atque manifesto naufragio (Christo ventis imperante) vestro studio, vestra diligētia eripietis, liberabitis, atque ad portū incolumem reducetis. Tandem Patres, restitutis, instauratis, emendatis, correptis, auctisque omnibus quæ ad pietatem attinent, cùm Princeps Pastorum vos iudicaturus aduenerit, comitantibus gregibus vestris, præcedenteque vos Pio quarto Pōtifice maximo, Christi Vicario, vnà simul Christum induti, exultantes & læti, Christo iudici occurretis, æternam mercedis coronam atque retributionem accepturi, quòd nostri sæculi, & superioris ætatis, Ecclesiæ maculas & rugas, sua beatitudinis studio ac pietate, vestris precibus, laboribus ac sudoribus abluerit Deus. Postremò audituri, suspicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.

¶ ORATIO

BARTHOLOMÆI BAPHII Lucinsaviensis Ord. Con. S. Francisci, habita in Oecumenico Concilio Tridentino ad Reip. Christianæ Patres, secunda Dominica aduentus Domini super Euangelium Matth. XI.

Cū audisset Ioan. in vinculis opera Christi.

Anno M. D. LXII.

I. Sacrosancta Religio, Patres Amplissimi, Christiani gregis pastores vigilantissimi, & qui adestis, viri grauissimi, Diuinos duces, & autores qui ad benè beateque viuendum animos hominum inuitarent, & rectà ad veritatem perducerent vnquam exoptauit, in

uit, in his miseris temporibus, ac perditis moribus quàm auidissimè expectat: cùm perculsa ac prostrata omnia iaceant, cùm mera omnium diuinarum rerum perturbatio sit, vt suæ quemque conditionis maximè pœniteat, nemoque sit qui Christiani nominis vicem non doleat. Quid enim post hominum memoriam magis deformatum, inquinatum, conturbatum, quàm diuinus cultus, quo nihil sanctius, nihil augustius apud omnes gẽtes esse deberet, visum est vnquam? perinde ac mortalium mentes ita angustæ, ita humiles, prauæ, oppletæ tenebris ac sordibus, ita denique vecordes essent, vt aut cùm suspexerint in cœlum, Deum esse non senserint: aut quæ tanta mente, tãtoque consilio facta sunt, vt Deus elapsus de cœlo cœtus hominum adierit, versatus in terris, cum hominibus collocutus, pro eorum salute sanguinem profuderit, ea temerè, & in casu fuisse existimauerint. Quamobrem in his Christianæ Reipublicæ tenebris, cæcisque nubibus & procellis, in quibus Christi senatus à gubernaculis deiicitur, & fidelis populus è Petri naui exturbatur, & ille deterrimus Archipirata cum grege prędonum impurissimo plenissimis velis nauigare, & secundissimis ventis cursum tenere videtur, & ad communem ouium Christi perniciem & interitum penitus incumbit, sanctissimi illius Ioannis similibus viris, in quibus sit gratia, nobis maximè opus est, vt quemadmodum ille vir discipulos labentes ad Christum seruatorem misit, sic hi ad eundem tanquam ad sacram anchoram confugiendos homines incitent, labentes excipiant, corruere non sinant, à desperatione ad spem, ab exitio ad salutem reuocent. Fuit quondam, Patres, ita firma Christianã Resp. & valens, vt neglig&etilde;tiam patrum, vel etiam iniurias hominum ferre posset, iam non potest. Robur ferè nullum est, autoritas patrum cecidit, consensus ordinum est diuulsus, bonorum animus ad nutum Pontificis Max. expeditus iam nõ videtur, miram hominum paucitatem qui se pro Reip. salute opponant reperietis: hunc tamen statum, qui nunc est, qualiscunque est, nulla alia nisi sapientia vestra & vigilantia, vestrisque consiliis retinere possumus. Nam vt meliore simus loco, optandum quidem est: deteriore autem statu vt simus, vnus est inferior gradus, aut interitus, aut seruitutis, quò ne trudamur Deus Optim. Max. (quoniam iam pridem humana Concilia ceciderunt) admonet, sæpiusque admonuit: qui quidem vos salem terræ, & lucernas ardentes, quæ iacentes in tenebris illustrare debent, Pontificis Max. ouium sibi creditarum salutis perstudiosi, autoritate Ferdinandi Opt. Imperatoris suasione, Gallorum Regis collachrymantis precibus, Inuictissimi illius Catholici Regis Philippi hortatu, & bonorum omnium Principum consensu: qui, inquam, vos Paterpatratus Senatores, & Optimates, qui quondam illius Regij Senatus speciem ac dignitatem repræsentare videmini, in eam mentem impulit, eam mentem vobis iniecit, vt in hunc sacrum locum conueniretis, & in vincula quodammodo vosipsos deuiarum ouium salute coniiceretis, vt quemadmodum Ioannes discipulis suis prospexit, & eo consilio ad mundi lucem misit, vt illustrarentur, & eam tanquam lucem optimam sequerentur: ita & vos, qui clauum tam sancti, tamq; augusti imperij, & gubernacula Christianæ familiæ in maximis fluctibus tenetis, homines in profundo demersos, & tenebris circumfusos è malis omnibus extraheretis, & in viam salutis deduceretis. Vestrum enim munus est, vestræ sunt partes, laborãtem Ecclesiam defendere, iacentẽ quidem protegere, & vulnera illi inusta circumspicere & sanare. Vestri consilij est ei impos terum quàm longissimè prouidere: idcirco electi estis de mundo, vt fructum afferatis, & fructus vester maneat: & in hac custodia tanquã in specula collocati estis, vt euigiletis, & tota mente, omniq; animi impetu in curam Christiani gregis incumbatis. Hoc præcepit seruator noster Petro, cum ter inquit: Pasce oues meas, pro quibus mortem oppetere non dubitauit. Hoc idem posteris de manu (vt aiõt) in manum tradidit, ad hoc etiã vos Euangelicus præco hodie mane adhortatus, Ioannem ante oculos proponens, vt in eum tanquam in speculum inspicientes ad vestrum munus pensumq; vosipsos reuocetis. Hac quidem de re statui, & ipse omnium minimus, quando pauperibus etiam euangelizari datum est, vt sim maioribus meis dicto audiens, in tantis malis, & quasi parietinis Christianæ religionis apud vos verba facere: siquidem vel summi gubernatores in magnis tempestatibus à vectoribus gregariis admoneri solent. Sed vtinam aliquid in me ingenij esset, aliqua dicendi exercitatio: quàm enim libenter, quàm studiosè omnes animi mei atque ingenij vires profunderem,

non vt vos instituerem Patres (neq; enim prudentia vestra cuiusque præcepta desiderat) nec vt dormientes excitarem, sed potius vt currentes incitarem. Verum vt potero, quãdo vt vellẽ non licet, & quàm breuissimè vobiscum agam.

Primo igitur aspectu duo nobis hodie potissimum proponuntur. Alterum est tãto pietatis & fidei studio maiores nostros nnn modn conseruandę, sed etiam propagandæ religionis fuisse elatos, vt nullis Tyrannorum minis, nullis suppliciis ab instituto dimoueri potuerint: Alterũ quidem nihil aliud dies noctesque egisse, nihil curasse, nisi vt ij quorum curam gerebant, salui beatique essent: cuius quidem rei innumera possent exempla adduci: quæ quoniam vos non fugiunt, consulto silentio prætereo: Dominus autẽ sit nobis hoc tempore pro centum millibus, qui simul religionis & veritatis vinculis deuinctus & constrictus tenebatur, & animarum incolumitatis desiderio ardens proximam & compendiariam viam ad salutem suis monstrabat. Id quod, Patres Opt. vestri vos officij admonet: nam cum vniuscuiusque vestrum sit, quo ad eius fieri potest Christianæ familiæ nauẽ gubernare, saluamque in portu collocare, prospiciendę vobis omnino sunt procellę, impendentibus non cedendum tempestatibus, & cum eius salus & dignitas agitur, nullum vitæ discrimen vobis pro ea recusandum est: proponendaque vobis sunt alienorum etiam exempla, qui pro Rep. omnes cruciatus corporis, omnia pericula mortis parui duxerunt. Nam Codr' in medios se immisit hostes famulari veste, ne posset agnosci, si esset ornatu regio, quòd erat oraculum datum si Rex interfectus esset, victrices Athenas fore. Lacedęmonius Leonidas, Thebanus Epaminondas vigent, quòd pro suis mortẽ adire non dubitarunt. Huc spectat M. Bruti, & C. Cassij constantia, Fabritij continentia, Curij paupertas, Camilli celeritas: huc ingens ille virtutum comitatus, quarum aliæ in aliis fuerunt, quibus parta & aucta sunt imperia. Quod si eiusmodi viri hæc omnia adierunt, vt fragili atque caduca corona donarentur, quid vobis agendum, quot pericula, si sit opus, adeunda? quot incommoda sustinenda, vt stabili ac firma corona donemini, & solidam veramque gloriam adipiscamini? quam quidem maiores vestri consecuti sunt, nunquã nõ beati sempiterno æuo fruuntur: propterea quod parentem Ecclesiam suis laboribus, periculis, ęrumnis, peregrinationibus, sanguine denique ipso ex parua magnam fecerunt, & vita integerrima, sanctissimisq; moribus in optimũ statũ deduxerũt. Hęc, Patres, considerate cum vestris animis, & ne à maiorum disciplina, ne ab illa perẽni contestataque virtute degeneretis, sed pro officij vestri ratione huic sanctæ religioni consulatis, & oues quas vestræ fidei potestatique Deus Immortalis cõmisit & credidit, tueamini, & quàm beatissimas reddatis: duo vobis potissimum in medium etiam afferenda, scientia sacrarum literarum, & optima viuendi ratio. Quotus enim quisque est, qui possit Christi gregem pascere, nisi doctrina & sapiẽtia polleat? ecquis vnquam rectam viam quæ ad Christum ducat docere poterit, si is eam ignorabit, & quæ ineunda sit ratio, in dubio erit? Quibusnam armis quis gregem defendet, & iniurias aduersariorum propulsabit, nisi gladium, quod est verbum Dei, assumpserit? nõnne si ea quę ad salutem ouium pertinent ad mercenarium deferentur, vel mercenarius in multis conniuebit, vel aliquando fugiet? nõnne lupus ille rapax, cùm primũ oues destitutas senserit, repentè tanquam serpens è latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis ceruicibus in eas impetum atq; impressionem faciet? Quapropter meritò ille quidem Princeps ingenij & doctrinę Plato tum deniq; beatas Resp. putauit, si aut docti & sapientes homines eas regere cepissent: aut qui regerent omne suum studium in doctrina & sapientia collocassent. Hæc Ioannes & si non humanitus, diuinitus tamen ornatus discipulos erudiuit, & ad Christum adduxit, vt à doctore omnium maximo penitus instituerentur: hanc profectò in quouis pastore inesse oportet, vt salutarẽ cibum ouibus præbere queat, neue vates ille diuinus Esaias in eum vaticinatus sit: Ipsi pastores ignorauerũt intelligentiam. At non solum diuinarum literarum sciẽtia moderanda Christiana ciuitas est, hominesque ad Christũ deducendi, sed optima viuẽdi ratione, qua maximè omnium floruit Ioannes, qua etiam quiuis pastor vigere plurimum debet: quanta enim vitæ innocentia, quanta integritate, quanta in rebus omnibus temperantia esse debẽt pastores? Cùm enim proximè ad Deum accedant, & eius munia in terris sustineant, an pudor, an religio in iis requirenda est? quos prouinciæ ac populi in fidem & clientelam illis traditi, quos exteræ gentes, quos

tes, quos denique Christiana Resp. illis castiores, moderatiores, sanctiores, non modo videre debet, sed sperando quidem vnquam aut optando cogitare? Nam cùm eorum sint partes alios in vitiis reprehẽdere, iis se maximè abstinere debent: furem aliquem aut rapacem accusant, vitanda illis semper erit omnis auaritiæ suspicio: maleficum quempiam adducunt, aut crudelem, cauendum erit semper, ne qua in re asperiores aut inhumaniores fuisse videantur: corruptorem, adulterum, prouidendum diligenter, ne quod in vita vestigium libidinis appareat: omnia postremò quæ in altero vindicauerint, sibi ipsis fugienda sunt. Etenim nõ modo accusator, sed ne obiurgator ferendus est is, qui quod in altero vitium reprehendit, in eo ipso deprehenditur. Accedit etiã quòd cùm pastorum malos mores videant inferiores, aggrediantur & ipsi ad deterrima quæque facinora facienda. Nam quod exemplo fit, id etiam quodammodo impunè heri posse arbitrantur, & aliquid atque adeo multa addũt & afferunt de suo. Eluceat igitur quasi lumen aliquod sanctitas, integritas, & religio pastorum, vt ab iis alij sibi viuendi exemplum sumant. Animaduertenda enim sunt, quæ sunt apud Platonem scripta, quales in Rep. Principes essent, tales reliquos solere esse ciues. Quid autem Patres reperiri tam eximium, aut tam expetendum potest, quàm istas virtutes, doctrinam, religionem, integritatem, moderationem animi non latere in tenebris, neque esse abditas, sed in luce Europæ, in oculis Christianæ Reip. atque in auribus omnium gentium ac nationum esse positas? has autem consequi sit magnum & difficile cæteris, vobis facillimum re vera esse debet, quorum nostram talis est, vt etiam sine doctrina videatur religiosa, integra, & moderata esse potuisse: ea autem adhibita doctrina est, quæ vel vitiosissimam naturam excolere posset. Date igitur operam, vt his duobus potissimum, scientia scilicet & vitæ probitate in commune consulatis, & vulneribus Sanctæ matris Ecclesiæ medeamini. Quid enim potest vobis ex omnibus rebus humanis præclarius aut præstantius esse, quàm de ea benemereri? Quid est, quod maiori fructui gloriæque esse possit, quàm omne vestrum consilium & studium ad commune commodum, vtilitatem ac dignitatem sic referre, vt maximo præsidio vos fuisse & nunc sentiant homines, & in posterũ memoria teneant?

Mementote quamobrem ad congressum & colloquium hoc veneritis, quid vobis agendum, si relictis rebus omnibus non vos vel æstus, vel vis hyemis, non niues, nõ longitudo itineris, non asperitas viarum, non morbus interdum ingrauescens retardauit. An non prospiciatis vestris fratribus, vestris sororibus, vestris filiis miseræ ac perditæ Christi familiæ? an nõ dies noctesque de eius salute cogitetis? Quid enim non debetis Christo vt pro eius spõsa non sit vobis insudandum? An ingrati estis? Quo circa (Patres) consilio quantum potestis, labore plus penè quàm potestis, excubate, vigilate pro Ecclesia Dei. Etenim quis est tam durus, ac ferreus, & inhumanus, quem non commoueant, & in fletum maximum adducãt, quem ad eius auxilium accedendum non inflamment tam grauia, & fere insanabilia vulnera illi inflicta? infinitaque mala, quæ ad hãc diem latius opinione disseminata sunt? quæ vtinam non serpant, manentq; multò indies latius, & ita corroborentur, vt nobis diffidendum sit. Videtis enim lugere omnes bonos, mœrere omnes ordines, squalere vrbes, affligi prouincias, totam Christianam remp. confectam sanio esse: cùm locus intra Oceanum iam nullus sit neque tam longinquus, neque tam recõditus, quo nõ morbus profanarũ hæresum peruaserit, nõ nefanda hæc pestis attigerit. Mitto Græciã, quę olim fuit ornata sanctissimis ac religiosiss. viris, veluti syderibus cœlũ: nunc autem, eheu nos infelices, nobis tacentibus, atque adeo propè tradẽtibus Immanissimæ gentes oppressam detinent, Christianorumque reliquiæ à Sancta Matre Ecclesia seiunctæ atque alienatæ esse videntur. Mitto Germaniam, cuius Imperatores pro Christiana religione omnia pericula adibant, nunc autem prostrata & diruta ante oculos iacet. Mitto Britãniam, quæ sanctis viris semper floruit, cuius Reges Ecclesię amantissimi esse videbantur, nunc quàm ab eadem auersa sit, exploratum omnibus est. Mitto multas alias regiones satis superque deploratas. Sed quid dicam de nobili illa Gallia? quæ præsidium, & dulce decus Ecclesiæ Romanæ semper extitit? in cuius quidem amore atque pietate Pontifices Maximi conquiescebant, nunc verò (ô funestum atque acerbum casum) quàm miserè de gradu deiecta est! Huius à commemoratione animus luctu & doloris magnitudine refugit, huius calamitas lapides me hercule lamẽtari cogeret. Qomodo enim

facta es meretrix ciuitas fidelis Sion? quis nam ad hanc insaniam te adegit? quis nã de mente deturbauit? vt nescias vel cui credas, vel quod credas, perinde ac non latißimè pateret veritas, & hæc non esset vera religio, quæ tot diuinis sapientißimorum Patrum oraculis longè antè denunciata, ab ipso æternitatis perauguſto fonte ad omnes defluxit, tum coram in terris à Christo Rege nostro instituta, tot candidatorum martyrum, ac innocentiũ sanguine, & diuinis rerum mirificè gestarum signis æditis coaluit, vt nulla antiquior, nulla sanctior à quoquam excogitari poßit. Veruntamen quasi non esset altißimis defixa radicibus, vt inanis & futilis despicitur, & pro nihilo putatur. Nobis tamen summam spem tam nobilis, tamque præstantis regionis recuperandæ, & sanctæ religionis defendendæ affert illius Christiauißimi Regis optimus animus, vires & copiæ, & multarum Galliæ vrbium syncera & incorrupta religio, spemque nostram mirum in modum auxit vester iucundißimus ac lætißimus aduentus, integerrimi ac religiosißimi Galliæ Pastores, quo quidẽ aduentu quot quantaque gaudia mentes pij populi occuparunt? quàm vera lætitia cuncti ordines sunt elati? quanta voluptate Christiana religio gestit? Sol mediusfidius ipse clarius lucere, ac muta tellus tam lęto aduentu ridere videtur, atque vbique omnia quæ in his malis mœrent & squallent, quodammodo nitere, & noua quadam inauditaque voluptate exultare incipiunt. Quamobrem Patres, quanquam hortatore non egetis, ipsi enim vestra sponte exarsistis, ad patriæ vestræ sanandæ, & in pristinam dignitatem vindicandæ cupiditatem: tamen eo maiore studio salutẽ Patriæ vestræ, quærite quo maiora vobis à Deo optimo maximo proposita sunt prǽmia, quo lætiores beatißimæ maiorũ vestrorum animæ erunt: quæ cùm hoc tempore non iucundißimum de suis posteris nuncium accipiant, quonam pacto affectas esse existimandum est? cumque intelligant patriam illã, quam vel vitæ sanctitate, vel sanguine ipso decorarunt, nũc variè affectam, ac distractam, de sanitate deturbatam, à sancta Matre Ecclesia auersam, in eamque dementiam incidisse, vt aßiduè clamet: Tu es qui venisti, an alium expectamus? quomodo non miserentur? quomodo, si fieri potest, non patriam lugent? Quoniam igitur tanta est colluuies, tanta euersio Christianæ religionis, tot epinlones ex ipso Acheronte excitatæ, opem ac salutem Patriæ vestræ afferatis, & afflictos illos homines bene de religione sentientes aliqua cõsolatione permulgeatis, qui totos dies mediis fluctibus iactantur, qui aßiduè vident Sacerdotes spoliari, ac virgis cędi, virgines sacras violari, in pastores Ecclesiæ maledicta coniici, Diuũm sacra dißipari, eorum simulachra fœdè inflammari, sacrosanctũ Eucharistiæ sacramentum contemni, Diuæ Virginis cultu interdicere, ac omnium Reginam immortalium, & nostratium muliercularum ordinem cogere: prò æternum dedecus, ô tempora calamitosa, ô mores nefarios, ô domus antiqua, eheu quàm dispari dominaris domino. Profectò nisi tu Seruator noster reliquisses nobis hos patres columen familiæ tuæ, in quos nulla potest cadere dubitatio (corda enim eorũ in manu tua sunt) de nobis sanè actum esset. Hi enim huc venerunt non alicuius hæsitationis gratia, vel veritatis inquirendæ aut inuestigandæ, quæ contra hominũ ingenia, calliditatem, solertiam facilè se per seipsam defendit, quæque iam latißimè patet: sed Ioannis instar, qui discipulos tantum vt edocerentur ad Christum misit, vt eam ipsam veritatem iis apud quos in occulto latet planam perspicuamque faciant, vt qui in maximas salebras inciderunt pedem referãt, iisq; qui in profundum se abiecerunt dexteram porrigant, & hanc remp. fractam, malis debilitatam ad aliquam spem pristinæ dignitatis erigant, & aliquando recreata caput extollat. Quod cùm ita sit, Patres optimi, oĩa vestra studia, omnem operam in Dei honore, fratrum ac filiorum salute figatis & locetis, statuatisque in eo vos non officij solum fructum, sed etiam pietatis laudem debere quærere. Quòd si nõ potestis tantum ingeniis vestris dare, vt tot res, tãtas, tam varias, tam repentinas in hac turbulentißima tempestate dispiciatis vestra sponte, diuinus ille spiritus qui à Patre filioque ducit originem, animos vestros cõseruandi gregis cupiditate incendet, vos à cæteris omnibus cogitationibus ad vnã salutem reip. conferet & in tantis tenebris erroris & inscientię mentibus vestris clarißimum lumen præferet. Vos autẽ quantum conniti animis potestis, quantum labore & vigilantia contendere, nihil prætermittatis quod ad communem salutem pertinere arbitramini. Hac enim spe & fiducia tota in vos se conuertit Christiana familia, vos sacerdotes, vos mares, vos fœminas

minas intuētur, in vos bonorum Regum, ac Principum, quibus nihil est longius, quàm vt religionis res in optimum statum deducantur, oculi sunt coniecti: per vos qui in cæcitate mētis versantur, quique diuina sunt luce priuati, se collustratum iri sperant: per vos surdi auditum recuperaturos se esse, claudi verò suis partibus rectos fore cōfidunt: per vos lepra inquinatos varias doctrinas profitentes erroris omni sorde abstergi desiderant: per vos denique, Patres, exanimati ad vitam reuocari spectant. Hæc autē salutaria remedia non nisi à vobis adhiberi possunt. Etenim semper Christianæ Reip. vulnera à sacro Concilio, & amplissimorum patrum consessu obligata sunt sanata. Nā cùm olim serpens illa, quæ in Alexandria delitescebat, se emersisset, & venenatis dentibus in Ecclesiam se coniecisset, nónne in Concilio Niceno compressa est atque illisa? Symbolumq; Apostolicum defensum, idemq; etiam in Concilio Ephesino, Constantinopolitano, Calcedonensi: diuinarum verò ac sacrarum literarum vbinam nisi in Concilio Laodiceno, & Carthaginensi habitus est delectus? nónne hæretici conuicti sunt, hæresesque damnatæ in Concilio apud Antiochiam, apud Lateranum, apud Viennam, apud Cōstantiam habito? Mores autem tum sacerdotum, tum Principum ac populorum, quonam in loco emendati sunt nisi in Conciliis Gregorij vij. Alexandri iij. Vrbani quinti? Vbinam animi nationum distracti in concordiā felicius sunt redacti quàm in Cōcilio Lateranensi, & Florentino? Turca verò, procella, ac tempestas rerum nostrarum quando vnquam vim, virtutemq; Christianorum adeo sensit, atque in Lateranensi Concilio? Vbi trecenta hominum millia ad recuperandam Hierosolymam arma ceperunt. Sed schismata, alienationes, disiunctionesque, quibus maximè violatur & demergitur religio, quando vnquam facilius, quàm in Concilio sedantur? quod quidem maiorum exempla Symachi, Benedicti, Gregorij, indicāt. Quid? nónne improborum omnium conuenticula, cœtusque ac colloquia rescinduntur sacris ac legittimis Conciliis? vt latrocinium Ephesinum secundum, Ariminense, Pisanum, Mediolanense? Quid? nónne Principes, qui Ecclesiæ manus afferre conati sunt cui se submittere debebant, sacris Conciliis regno atque imperio sunt spoliati, & aqua & igni illis interdictum? vt Ladislao, Leoni iij. Henrico iij. Federico secundo, Constantino sexto? O magna vis virtusque Conciliorum! quam quidem si diligenter attendetis, Patres, ad labores impigri, ad pericula fortes, adversum ac disciplinam periti, ad consilia prudentes eritis. Splendor enim vester facit, diuinus honor compellit, vt nihil contaminati, nihil perditi, nihil flagitiosi in religione esse sinatis, ne qua scintilla teterrimi morbi relinquatur, quo quidem videtis hoc tempore vniuersam Christi familiam afflictam, infirmam, eneruatam, vt spiritu (vt ita dicam) viuat, re quidem infra omnes mortuos amandata esse videatur. Eheu quàm diuersa imperij vestri ratio, quàm dissimilis Reip. imago, sine vultu, sine colore, sine voce, & breui (quod Deus omen auertat) occasuræ, atque prorsus interituræ quàm simillima: quod ne eueniat imprimis vos fulgentissima Christiani senatus lumina, adeste, ferte opem, eripite, adhortamini crebris literis, nunciis, precibus Reges ac Principes, & Respub. Christianas, vt ad farciendam, ac instaurandam Christi domum omni studio ac labore se conferant, muniant ocyus communem arcem religionis, restituant pristinum mortalibus animorum statum ictū, & vndequaque conuulsum, reuellant ex præcordiis indulgentissimæ matris Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ iniqua sceleratorum iacula, seruate deniq; vniuersi vnam, in qua multi seruantur, instaurate confractas diuinarum rerum tabulas, pandite, recludite, atq; lustrate, vt quondam Ezechias, pollutum Dei rursus templum, estote vos omnes vobis ipsis vicissim præsidio. Vobis enim vestrisque posteris oppugnatur religio, vobis vruntur diuūm simulacbra, vobis vruntur legum monumēta, vobis vastatur Gallia, vobis tot Prouinciæ hęresibus premuntur. Audite vndique mœstissimas Christianarum ouiū voces & gemitus. Aspicite Remp. denique ipsam iam ægrè in religionis suę procreatricis complexu hærentem, vestraque ad genua tendentē supplices manus, orantē ne se, ne liberos, libertatemque vestram iam in mediis faucibus tam funesti fati collabentē deserere velitis, sed saltam tectamque conseruetis. Te verò humani generis conditor, te Princeps ac seruator publico omnium bonorū nomine supplex obtestor, qui vt ob communem salutē vltrò & volens in terras delapsus pro Ecclesia tua sanguinē præciosum profudisti, & cœcis visum, surdis auditū, claudis ambulādi facultatē, lepra inquinatis munditiam

ac mortuis denique vitam restituisti, sic velis turbulentissimo hoc tempore illa eadem populo tuo erranti præstare, in viamque salutis reuocare. Fatemur quidem omnes nos turpiter lapsos, sed ne velis paucorum scelus Ecclesiæ tuæ exitio esse: meremur id quidem, & agnoscimus omnia nobis abundè malæ mentis conscij: at deliquêre & patres nostri, atque ignouisti, rursus sese colligentibus ostendens incredibilem misericordiam tuam, quam eandē & nos imploramus, vt ignoscas perditis filiis tuis, vt lapsos erigas, deprauatos emendes, ac omnes testamenti tui syncera & cōsentienti agnitione erudias, qua quidem deinceps multo constātiores aduersus impiæ disciplinæ illecebras simus futuri. Illustra tui luminis splēdore hos Patres tuo nomine congregatos, vt omni caligine propriarum vtilitatum pulsa, dissensionumque tenebris dissipatis, atroci morbo, te adiuuante atque approbante medeantur, remediaq; huic pesti adhibeant: Illustra Principes Christianos Reges, Resp. Duces, Tetrarchas, vt opem ac salutem Ecclesiæ tuæ ferant. Effunde denique lumen in affectos, & caligantes mortalium animos, vt tuum numen suspicemus, te vnum semper pura, integra, incorrupta, & mente, & voce veneremur, quò tandem in complexu tuò extremum vitæ spiritum ædamus, & in beatarum ouium tuarum gregem, cœtumque recipiamur.

DIXI.

CONCIO EVANGElica Ioannis Baptistæ Burgos Augustiniani Valentini, Sacræ Theologiæ & Iuris Canonici Doctoris, ad Patres Concilij Tridentini, habita Dominica 3. Aduentus Domini, 1562.

De quatuor extirpandarum hæresum præcipuis remedijs.

Onscius ipse mihi imbecillitatis meæ, Illustrissimi atque amplissimi Apostolicæ sedis Legati ac Cardinales, Oratores clarissimi, & vos Patres Dominici gregis pastores ornatissimi: veritus etiā loci huius præstantiam & sanctitatē, facile animū despondissem, nisi me vox illa Pauli, quam & meis hodie, & omnium auribus inculcat Ecclesia sacrosancta, magnopere recrearet. Gaudete (ait Apostolus) in Domino semper, itetum dico gaudete, Dominus enim propè est. Quid enim (obsecro) gratius? quid iucundius? quodq; mihi plus animorum & virium suppeditaret, audire possem, quàm, Dominus prope est? Hanc vocem (vt verum fatear) quamprimùm audio, videor mihi mox respirare, & conceptum de vestro conspectu, summaque doctrina, tacitoque de me apud vos iudicio metū sensim excutio. Sed quid ego hodie timeam? Dominus propè est, cuius ope, quam mihi affuturam confido: vestraque fretus humanitate, quam esse eximiam satis scio, conabor honorificam illam ad Ioannem Baptistam missam legationem (cuius hodiernum alterius Ioannis Euāgelium meminit) explicare: Modò primùm ab eiusdem Baptistæ prædicatione, quæ huic legationi occasionem præbuit, initium sumpsero. In his itaque explicandis dum totus versor, de quatuor etiam extirpandarum omnium hæresum præcipuis remediis (quod proprium erit nostræ huius orationis argumētum) theologus potius, quàm orator sum verba facturus. Spero autem vos pro summa vestra benignitate affuturos mihi animis, sicut adestis cōrporibus, & quam aliàs mihi sæpe apud vos de dogmatibus, articulisque propositis disputanti, præbuistis attentionem, eandem hodie, rem non minus grauem tractāri, esse cumulatius præstaturos. Quæ de Ioannis Baptistæ prædicatione Ioannea ille Euangelista compendio scripsit, hęc ipsa Matthæus eodem illo, quo & Ioannes afflatus spiritu, protulit explicatius: In diebus illis venit Ioannes Baptista prædicans in deserto Iudeæ, & dicens: Pœnitētiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Quo quidem in loco Matthæi, dignum planè id fuerit, quod examinemus, de quibusnā diebus, quæ de Ioannis aduentu Matthæus profert, sint intelligenda. Namque cùm expressisset prius Matthæus tempus, quo puer Iesus Ægypto rediens, habitauit Nazareth, mox quasi repentè Ioannis memor, adiunxit. In diebus illis &c. non est ergo, cur ad præteritā narrationem, quæ de Ioanne dicuntur, qui post annos plusquam viginti visus est, mundo possint referri. At præterquàm quòd eum esse scripturarum morem, etiā Chrysostomo teste, satis sciam, vt loquantur sæpe, veluti cōtinuato narrationis ductu, nō solū cum ad

præteritam

Phil. 4.

Matth. 3.

præteritam narrationem aliud continuò tempus adiungitur,verùm cum ea narrát, quæ post multorum annorum spatia contigerunt:aliud tamen quippiam, quod ad Ioannis etiam dignitatem maximè pertinet, ex verbis illis colligendum existimo.Cùm enim ita nudè atque ieiunè Ioannis negocium Matthæus aggreditur,dicens:In diebus illis,perinde est,mea quidem sententia,ac si diceret.Appetente iá tempore , quod æterni patris summa benignitas , agnoscendæ filij sui potentiæ, diuulgandis miraculis, cogendis discipulis,publicandæ doctrinæ,ac demũ,vt vno verbo dicam , nostræ salutis absoluendis negociis, iam antè præfixerat . Ecce iam mundo,ecce in diebus illis apparet Ioannes. Cœpit eius aduentu cœlum albescere veniente iustitiæ sole,venit præco ante iudicem,dux ante Regem:venit Ioannes,Ioannes inquam,clarissimis ortus natalibus,qui nondum in lucem editus,quin potius adhuc intra materni vteri angustias delitescens, diuinis illis muneribus, ac sacramentis fuerat institutus & auctoratus : qui vitam agens plusquam humanam,epulis, atque adeo ipso victu neglecto,vel ab ineunte quidem ætate hominũ consortia fugiens,eremum incoluit , qui noua illa ex camelorum pilis contexta veste induebatur , qui demum zona illa cingebatur pellicea:ille(inquam)tantus, magna cum omnium admiratione prodit in publicum.Venit (inquit)Ioannes prædicans in deserto Iudeæ . O mirã Dei sapientiam ac maiestatem!Nõ quærit statim initio Deus suo prophetę frequentem vllam discipulorum scholam,non magnũ admodum populorum concursum : Prædicat in deserto,vbi non multò antè qui reperiebantur,dabant seditionis pœnas,ac trucidabantur, tanquàm essent adhuc factionis & seditionis Theudæ illius, Iudæque Galilæi participes, atque superstites:Prædicat(inquam)in deserto,nõ quidem vulgare aliquid & vsitatum:nõ prælia,non victorias,non vrbis excidium,aut id genus alia , quæ soliti erant Iudæi audire,sed pœnitentiam,regnum cœlorum, peccatorumque confessionem , res certè mundo tunc recens auditas,ac planè nouas.O mirum negocium,in tuam,ô Deus, referenda sunt omnia,sapientiamac prouidentiam.Breui admodum fit, vt exiret ad Ioannem omnis Iudæa, & Hierosolyma,omnisque regio circa Iordanem.Perferuntur Hierosolymam tot rerum omnium nouitates,& eo tẽpore perferuntur, quo de Messiæ aduentu frequens admodum apud Iudæorum peritos habebatur mentio,assiduaque disputatio. Atq; adeo increbuerat fama vt eum,aut iam omnino venisse, aut venturum quidem proximè , vno omnes ore confiterentur . Quid tum?erat Hierosolyma ciuitas, vt alias eius laudes omittam , scientiarum gloria celeberrima, vbi Gymnasium publicum, ad quod tanquam ad mercatum scientię, legis & prophetiarum cupidi vndique confluebant.Erant & ibi professores insignes,discipuli prouecti , eruditissimorum virorum exercitatio frequens,multitudóque copiosa.Qui quidem audita fama Ioannis,rebusq; ab eo gestis,Miserunt (inquit Euangelista)Iudæi ab Hierosolymis, inclyta quidem ciuitate, non fecem plebis, non homines infimæ sortis , sed omnium maximos & præstantissimos,nimirum sacerdotes & leuitas , nec ex quauis quidem illos secta delectos,sed ex ea , in qua Paulus sibi ipsi gratulatur vixisse. Nã qui missi fuerant(ait Euangelista) erant ex pharisæis.Sed quid, obsecro , erat illis negocij cum Ioanne?vt interrogarét(inquit)eum,tu quis es?Multa quidem ad inuestigandam pharisæorum mentem hoc loco excogitari à doctoribus solent , ego autem Patres,in explorandis eorum omnium animis non morabor : neque enim sum cordium inspector,ac scrutator. Scio non desunt grauissimi quidem, & magni nominis viri,qui in hanc partem , qui in illam,Iudæorum animos referant.Ego tamen,illa omissa inuestigatione,eorum factum cõsiderans,tantum abest, vt improbem,vt etiam eius esse rationis existimẽ, à quo Ecclesia vniuersa non aspernãdam doctrinã,primumque extirpandarum omnium hæresum remedium petere possit.

Ioan.1.

Acto.26.
Ioan.1.

Est autem illud , vt in explorandis & inquirendis initiis nouitatum quamprimùm insurgunt,summa & prompta diligentia adhibeatur . Non est Patres , non est pastoribus Ecclesiæ,non Regibus,non magistratibus , non principibus segniter dormiendum:aliis enim cura , aliis verò protectio & conseruatio Ecclesiæ sacrosanctæ committitur.Sed simul atque oriri vident dissidentium opinionum sectas, quæ tanquam procellæ horribiles , Petri nauiculam,quæ non dabit vnquam latus, aut submergetur,inuadunt, tanquam gubernatores periti ac vigiles,explorare debent & inquirere , vocatis etiam ad eam rem qui opẽ ferant,omni cura ac diligẽtia interrogare,qd hoc est rei?tu quis es?

Et qua fieri poterit celeritate, malorum initiis obuiam ire. Nostis illud D. Hieronymi, Arrius scintilla fuit, &c. Scitis illud Pauli, de subintroductis falsis fratribus:
Gal. 2. Quibus, inquit, nec ad horam cessimus subiectioni, vt veritas Euangelij permaneat apud vos. Clamat sponsa, clamat Ec-
Cant. 2. clesia: Capite vobis vulpes paruulas, quæ
Iudi. 11. demoliuntur vineas: paruulas, inquit, ne si succreuerint, alligatis caudis, hoc est, viribus auctis, adultas segetes, id est, vel viros quidem, etiam magni nominis & insignes perdant. Non est quòd hoc loco, vbi compendio dicere cogor, veteres historias nimia prolixitate commemorem. Etenim si à Lutheri pestilentissimis illis initiis ad nostra vsque mœstissima & infelicissima tempora, omniū calamitatum, infortuniorum, iniuriarū ac vulnerum, quæ afflictæ Ecclesiæ contigerunt, ratio habeatur, inoeniemus profectò tot, tantorumque malorum præcipuam causam fuisse, quòd non fuerint, qui possent, cùm id vehementer optarent, aut neglexerint quidem, quibus erat auctoritas atque facultas, malorum initiis obuiare. Fuisset quidem Gallia fœlicissima, quam modo tot calamitatibus affectam non sine lachrymis audimus, nisi mors præceps Henricum illum Christianissimum Regem, & proprio regno, & Ecclesiæ vniuersæ commodis tam subitò rapuisset. Fuisset etiam non minus fœlix, si vel Franciscum quidem Henrici filium, religione & pietate patris hæredem, saltem vsque ad maturam ætatem Caroli fratris, cui precamur omnia prospera, superstitem reliquisset. Fuisset, non dubitamus, tantorū virorum industria & diligentia à summis illis malis, quæ modo patitur, præseruata. Hoc vno remedio, nimirum diligentia, sedati sunt (Christo gratia) apud Hispaniā nostram de religione concitati tumultus, quos factiosi quidam hominum seductores apud Vallem oleti & Hispalim excitarant. Siquidem rex noster Philippus, Caroli illius Quinti Imperatoris inuictissimi, Christianissimi, ac verè catholici filius, paternæque pietatis & virtutum imitator, & hæres, post suum è Flandria in Hispaniam reditum, aduersus grassantem iam illam hæresum pestem, tantum celeritatis & diligentiæ, quantum vel dici quidem potest, studuit adhiberi. Et ita factum est, vt breui, qui apud inquisitionis tribunal rectissimum, admissæ vllius hæresis facti sunt rei, ij quidem, aut morte damnati, ignique traditi, aut publicatis e-tiam eorū bonis, & aliis etiam pœnis affecti, propriæ darent improbitatis & impietatis meritas pœnas. Nec conquieuit quidem tanti regis pietas, atque religio, quin potius regia auctoritate dignum putauit, quo primū die aduersus Vallia oleti hæreticos ferebatur sententia, grauissimū illud de religione iudicium præsentia sua ornare & illustrare. Atque adeo in cōspectu omniumferè principum Hispanorum, totiusque regni, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ perpetuum obsequium, atque auxilium, etiam cum vitæ, & rerum discrimine, iureiurando promisit. Quod quidē verè regium, & Christianissimū factum, cæteri principes, & regni magnates sunt & admirati & imitati. Iam verò ad Iudæorum factum redeūtes, satis videtis Patres, non esse, cur ipsum omnino in probemus ac respuamus, sed dignum potius esse existimemus, quod Ecclesiæ nostræ proceres imitentur. Quid autem Iudæorum legatis esset mandatum, Euangelista pronunciat: Vt interrogarent eum, tu quis es? Vtinam Patres amplissimi, hanc ipsam legationē, eorum quisque, qui ad clauum & gubernacula Ecclesiæ sedet, ad semetipsum subinde mitteret, ac interrogaret frequenter: Tu quis es? non dubito, quin hac ratione præclarè satis Ecclesiæ commodis atque saluti consuleretur. Nosti scio, ô Pastor Ecclesiæ (vestrum cuiuis loquor, Patres, non aliis) tu quis es: responde tu ipse, rogo, vt, vel ex proprio tuo ore discamus, quia sis. Is sum certè, dices, cui, & mei ipsius, & omniū, quas mihi Christus seruandas cōmisit, & quas idem proprio sanguine comparauit, reddenda est ratio exactissima. O præclara confessio. Quid tum? Is sum, itidem dices, qui quanto in loco superiori sum constitutus, tanto in periculo versor maiori. Rectè. Sed perge, quis es? Is sum præterea adiunges, ad quē afflicta Ecclesia, nisi eius protectionē & causam suscepero, perpetuò clamat: Si inimicus meus
maledixisset mihi, sustinuissem vtique: tu Psal. 54.
verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus. Nostis reliqua. Finiamus tandē, obsecro: tu quis es? Is sum demū (inquies) qui mihi videor audire summi Dei, qui me ad tantum dignitatis gradum euexit, horrendam comminationem: væh tibi Corrozaim, & væh tibi Betzaida. Satis. Cura Matth. 11.
ergo, quisquis es, qui te intua, & in cute nosti, imò verò curate omnes, quotquot estis, vt Ecclesiasticæ disciplinæ aliquot iam seculis lapsæ restitutio, deprauatorumque morum emendatio, quam reformationem

mationem dicimus, quamque diu satis in ore tantùm versamus, prodeat tandem, atque in omnibus reipsa appareat. Hoc est enim eradicandarum hæresum, quibus Ecclesia magnopere molestatur, remediũ secundum, nec quidem vulgare, ex eadẽ interrogatione deductum. Hanc petit, optat, atque expectat Ecclesia vniuersa: hãc ipsam vel hostes Ecclesiæ instanter efflagitant. Neque erit vobis difficile admodum hac in re omnibus satisfacere, si hãc nostram Ecclesiam, sponsam, filiamque vestram, ad veterum Canonum normam effingere contenderitis. Non est necesse noua reformationis edere instituta, veterar restituite, quorum robur, vis & obseruatio, quantũ pedetẽtim languescere cœperit, & nos videmus, & vos probè nostis. Iam nunc, quid Ioannes respondeat, audiamus. Confessus est (inquit) & non negauit. Confessus est, quia non sum ego Christus. Es ne Elias? non sum Elias. Es ne Propheta? nõ sum Propheta. Quorsum, obsecro, negatio ista toties repetita? Considerate precor, Patres, atque hoc ex loco deprehendite, quanto interuallo improbi à probis, & animales (vt Paulus ait) hõ
1.Cor.2. mines à spiritualibus distent. Siquidem illi, cum de dignitate & gloria agitur, sibi plurimum arrogantes, pleni perpetuò sunt affirmationibus. At contrà isti, minimum sibi nunquam non tribuentes, negationibus. Obseruate, obsecro, quid primus ille superbiens Angelus, affirmando
Esai.14. cogitat: In cœlum conscendam, sedebo in lateribus aquilonis, similis ero altissimo.
Gen 3. Quid item primis parentibus, affirmãdo, persuaserit: Eritis sicut dij, scientes bonũ & malum. Aperientur oculi vestri. Videte tandem quid elatus ille Pharisæus au-
Luc.18. deat affirmare: Ieiuno bis in sabbato, decimas do omnium quæ possideo, omnibus antecello, quippe qui non sum sicut cæteri homines, ac velut etiam hic publicanus. At contrà publicanus, iam quidem coram Domino iustus, stans à longè, percutiebat pectus, ac si diceret, non sum dignus, qui audeam vel oculos quidem ad cœlum leuare. Quid Paulus, vas electio-
1.Cor.15. nis? Minimus sum Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus. Quid ille
Matth.8. Centurio à Christo laudatus? Nõ sum dignus, vt intres sub tectum meum. O magnum Baptistam. Non sum ego Christus,
Luc.1. magnam planè in re omnium præstantissima confessionem. Non sum Elias. Cum iam, vt Angelus prædixerat, præiret Christum in spiritu, & virtute Eliæ. Non sum Propheta, cùm esset Christi voce denunciatus plusquam propheta. In summa, tã sum apud me vilis, & parui momenti, vt dignus non sim, qui eius, qui medius vestrum stetit, & quem vos nescitis, soluam corrigiam calceamenti. Quis ergo es, ô Ioannes? Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam Domini. Satis superque nostis Patres, quidnam inter verbum, & vocem intersit, ac proinde quàm optima ratione sese Ioannes vocem appellet, aut vocis fungatur officio, facile fuerit indagare. Sequor hoc loco Augustini parentis nostri interpretationem, esto sciã aliã esse apud nonnullos horum verborum cõstructionem. Principio, sicut verbum corde prius conceptum, vocis deinde adminiculo aliis explicatur: sic etiam verbum illud æternum, quod erat in principio apud Deum, nec adhuc hominibus notum, digito simul & voce Ioannis ostenditur mũ
do: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit pecca- Ioan.1.
ta mundi. Deinde quamuis verbum cogitatione comprehensum, voce, qua exprimitur prius sit, atque præstantius, vocẽ tamen prius audimus, quàm verbum percipiamus. Audi rogo Ioannem in Euangelio: Qui post me venturus est, ante me factus est. Quam scripturæ phrasim idem
Euãgelista protulit explicatiùs. Prior me Ioan.1.
erat. Vides Christum manifestatione, propria prædicatione, baptismi etiam proprij publicatione, Ioanne posteriorem: vides & eundem Christum, verbum patris, æternúmque, filium, multo priorem, ac digniorẽ Ioanne. Postremò, vox sine verbo res est apertè inutilis: ita sanè si Ioannem à Christo seiunxeris, nihil est prorsus Ioannes. Rursus si à baptismo Ioannis, Christi baptismum separaueris, nihil planè profuerit. Audi Ioannem in Euangelio: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus? Ego (inquit) baptizo vos aqua, & (vt alibi dixit) ille vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni. Ego vox, non inquit cla-
mans, sed clamantis: vt vel hac ratione Matth.3.
discamus, quantum honoris, quantumque reuerentiæ euangelicæ prædicationi, catholicisque concionibus ab omnibus debeatur. Cùm enim audis hoc ex loco concionatorem, etiam clamoribus raucum, non est quòd existimes eius esse vocem, qui loquitur, sed Dei. Dabit (inquit pro-
pheta) Deus voci suæ, hoc est, conciona- Psal.67.
tori clamanti, vocem virtutis. Gratias ago 1.Thes.2.
Deo meo, inquit Paulus, quia cùm accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non vt verbum hominum,

sed vt verè est, Verbum Dei. Vide quid in

1.q.1.cap. Interrogo

mẽtem venerit Augustino. Interrogo vos (inquit) fratres & sorores, dicite mihi, quid maius videtur vobis, corpus Christi, an verbum Christi? si vultis verè respondere, hoc dicere debetis, quòd non sit minus Dei verbum, quàm Christi corpus. Et tandem ex his colligit, dicens. Non minus erit reus, qui verbum Dei negligenter audierit, quàm qui Christi corpus negligentia sua in terram cadere permiserit.

Hanc concionum frequentiam Patres curandis Christianæ Reipub. vulneribus vtilissimum, tanquam tertium destruendarum omnium hæresum remedium, habendam putarem, modo eius generis sint, quę in publicam audientiũ vtilitatem, nõ in vanam concionatoris gloriam referãtur. Duo sunt, Patres, audite rogo, vera loquar oportet, quæ me admodum torquẽt & excruciant, quibusque moneo, rogo, ac per viscera Iesu Christi obtestor, remediũ adhibeatis. Alterum quidem est, quòd apud aliquas regiones, ne dixerim has vestras, sic parum sunt conciones frequentes, vt vna tantum quadragesima excepta, atque vtinam ea cum fructu peracta, vix, aut ne vix quidem, reliquo anni tempore conciones audiantur. Rogate (inquit Christus) Dominum messis, vt mittat

Mat. 9.

operarios in messem suam. Non enim

Act. 6.

est æquum, dicebant Apostoli, nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis. Paulus etiam ad Timotheum scribẽs,

1. Tim. 4.

Attende, inquit, lectioni, & exhortationi,

2. Tim. 4.

& doctrinæ. Et alio loco: Tu verò vigila, & in omnibus labora, opus fac Euangelistæ. Alterum verò dolendum quidem illud maximè est, quòd astutia Sathanæ tantum potuerit apud plerosque concionatores, vt his omissis quæ sunt ad salutẽ populi præstandam necessaria, in explicãdis solum inutilibus quibusdam quæstionibus, scholis potiua, quàm huic loco accommodatis, omnes ingenij neruos perpetuò intendant, obliti proprij muneris. Quod quale sit, Deus Opt. maximus apud

Hier. 1.

Hieremiam his verbis apertè demonstrat. Constitui te super gentes & regna, vt euellas, & destruas, vt ædifices, & plantes. Quantum autem concionum frequentia Christianæ Reipub. afferat tũ dignitatis, tum vtilitatis, ne id, quod adest, aliunde quæramus, ex Roma vestra sanctissima, omniumque ciuitatum longè præstantissima, vos ipsi colligite. Audio enim postea quàm cœperunt esse apud eandem, vt modo sunt, conciones frequentes, fuisse simul cum eisdem concionibus & populi pietatem maiorem, & ad sacram Eucharistiam accessum multo quàm anteà vnquam fuerat, frequentiorem. Singulare profectò omni tempore aduersus hæreses remedium, quo vno etiam, veluti quodam clypeo sese hactenus Hispania nostra protexit, quo minus aut ab hæreticis, aut schismaticis lęthale aliquod vulnus acceperit. His armis, nimirum concionum & prælectionum frequentia, aduersarij nostri nos maximè oppugnant, tantaque id conantur efficere diligentia, vt ad extremas vsque & barbaras nationes, ô nostram confusionem, suos miserint concionatores. Quid autem sit in huiusmodi concionibus publicè afferendum, vt omittam interim quinque illa Pauli Apostoli verba, quę optat (vt idem ait) suo sensu loqui, nimirũ quid credendum, quid agendum, quid vitandum, quid sperandum, quid timendũ. Quę vtinam plebis vniuersę auribus per- 1. Cor. 14.

petuò inculcarentur. Ex solo tamen Ioãne nostro illa hodie colligamus. Ego (inquit) vox clamantis in deserto, dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta. Consulamus igitur Isaiam Prophetam: is enim docebit nos quonam pacto viam Domini dirigere debeamus. Omnis val- Isa. 40.

lis (ait Isaias) exultabitur, & omnis mons & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aspera in vias planas. Ex his Isaiæ verbis, Patres, dum docemur quemadmodum viam Domini dirigamus, quartũ quoque & vltimum euellendarum hæresum remedium, alioqui inter præcipua numerandum, rectè colligimus. Id igitur esse existimo, prouidam & consideratam eorũ qui digni sunt promotionem ad Ecclesiastica sacerdotia. Quod quidem remedium, quia temporis angustia longiorem orationem non patitur, summis (quod aiũt) labiis attingere tantum conabor. Etenim generis splendor & nobilitas, opes, clientelæ, magnatum & principum gratia & beneuolentia, præclara quædam sunt, & quæ mundus miratur, & suspicit: ad quæ quicunque peruenerint, putant se ad fœlicitatem, summumque fastigium proximè accessisse, ac velut montes quidam aliis supereminent. Cæterum nisi qui hæc omnia fuerint assecuti, probitatem quoq; ac pietatem, literarumque sacrarum cognitionem cum his coniunctam habuerint, indigni profectò sunt omni Ecclesiastico sacerdotio ac dignitate. Montes ij sunt Gelboe, super quos nec ros, nec plu- 2. Reg. 1.

uia vnquam cecidit. At contrà valles, pingues qui-

gues quidem illæ, & quæ abundant frumento, vini illi sunt, qui eximia innocentia, insigni doctrina, magnis animi bonis, ingenijsque ornamentis pollent. Ij sunt, ij sunt, Patres, omni cura exalrandi, montes verò illi Gelboe, vt horum similes aliquando efficiantur, sunt humiliandi. Quod si fieret, essent profectò praua in directa, & aspera in vias planas. Hęc sunt Patres, amplissimi, præcipua illa quatuor ex Euãgelica lectione desumpta remedia, breui sa tis oratione à nobis hactenus explicata. Quæ si per vos Ecclesiæ morbis applicarentur, non dubito, quin tot malis affecta Ecclesia ab iis omnibus ad integram sanitatem, optatamque fœlicitatem breui traduceretur. Si vnquam autem hoc erat sperandum, nunc quidem temporis maximè optimo quidem iure vniuersa Ecclesia à vobis expectat: qui diuino quodã spiritu ducti eò huc conuenistis, vt omni cura, totoque conatu eiusdem morbi a remedium afferatis. Efficite igitur Patres, efficite, qui nunc estis Tridenti, vt quorũ nunc eruditionem & authoritatem, magnamque frequentiam vniuersus orbis magnopere admiratur, laudet posteritas iudicium, prudentiam, ac pietatem. Vos enim pientissima illa, & communis omnium mater Ecclesia grauissimis iniuriis affecta appellat, vos rogat, vos obtestatur, vobis tanquam medicis & chirurgis ostẽdit non modò pulsum & faciem, sed & liuores & plagas. Magna est, ô Ecclesia, velut mare contritio tua, quis medebitur tibi? vos soli Patres, vos inquam, vos penes quos sunt certa huius morbi & explorata antidota: penes quos sunt præsentanea & parata tantorum malorum remedia: quæ si commodè, opportunè, atq; celeriter (est in mora periculum) adhibueritis, fœlicem quidem Ecclesiam: si verò ab incepto destiteritis, aut re infecta, quam fœlicissimè cœpistis in patriam (quod Deus auertat) redieritis, actum profectò erit de nobis. Nam præterquàm quòd aduersariis nostris risum, vobisque ingentem ignominiam conciliaretis, clamaret etiam lugens Ecclesia, iustoque dolore compulsa Deum aduersum vos cum Isaia his verbis interpellaret: Vulnus, & liuor, & plaga tumẽs non est alligata medicamine, neque fota oleo, eorum qui mihi succurrere poterãt, negligentia. Sed quid ego impudens vereor? quid rem etiam aliòqui iustissimam vobis nitor persuadere? quorum omnium summam pietatem satis superque habeo exploratam? & quos certo scio, suscepto per vos muneri nõ defuturos? Pergite igitur alacri animo, eodemq; studio, quo cœpistis: nosque interim, qui laborum vestrorum participes fuimus, & sumus, Deum Opt. Max. qui est bonorum omnium parens & auctor, gemitibus, suspiriis, & continuis precibus interpellabimus, vt quæ per vos fœlicissimè cœpit, per vos etiam non minus fœliciter perficiat, & absoluat. Et iam hoc ipsum, Patres, cum Ecclesia nostra hodierno die orante petamus, & finiamus dicentes: Aurem tuam quæsumus Domine precibus nostris accõmoda, & mẽtis nostrę tenebras gratia tuę visitationis illustra. Qui viuis & regnas in secula seculorum. AMEN.

Isa. 1.

Laus Deo.

GASPARIS
FERRANTII SVESSANI
Theologi Oratio ad Patres Concilij Tridentini, habita in festo D. Ioannis Apostoli & Euangelistæ, anno à Christo nato.
M. D. LXII.

TANTA frequentia, tantáque alacritate in has sacras ædes festis hisce diebus cõuenistis, Illustrissimi Patres atque Reuerẽdissimi Antistites, vt hac hyemis tristitia, visque frigorum, quam vix tectis ac pellibus sustinemus, in verni temporis suauitatem atque lætitiam versa esse videatur. Natalis enim Domini, qui meritò omnium festorum festum, & quasi metropolis à quibusdam Patribus appellatur, & præclarum, ac splendidum Diui Stephani Protomartyris trophæum quéuis quantumuis mœstum ac tristẽ exhilarare potuissent. Huc accessit fœlicissima anniuersariæ illius diei recordatio, qua salutis nostræ auctor Christus sponsam suam Ecclesiam vario grauique ac diuturno morbo laborantem, multisque vulneribus sauciam summo Põtifici animarum nostrarum Medico verè Pio curandam tradidit: Ac paulò antè cũ hodierni Euangelij vocibus, quibus tũad Christũ simul cum Petro sequendũ, tũ ad B. Ioannis Apostoli Christo charissimi diuinas æternasque laudes celebrandas inuitati sumus, aures nostræ personarent, maiorem in modum hæc lætitia creuit. Quis enim

Chrysostomus in sermone de Sen. Philogonio.

enim non vehementi afficiatur gaudio,cũ tam amanter ac benignè à Domino vocetur? quis porrò non ingenti lætitia perfundatur,cùm pręclaris diuinisque hominibus debiti honores ac iustißimæ laudes tribuuntur,cùm per illos, vtpote seruos Deo coniunctißimos honores Domino deferuntur?cum populus Christianus per egregiorum factorum narrationem ad virtutis studium incitatur?Hinc crebræ illæ & consimiles sanctarum litera-
Psal.150. rum voces:Laudate Dominum in sanctis
Psal.111. eius. In memoria æterna erit iustus.
Prov. 10. Memoria iustorum cum laudibus : &
Eccl.44. sapientiam ipsorum narrāt populi,& laudem eorum nunciet Ecclesia.Quod si omnium sanctorum memoria honore diuino cõsecrata piiś hominibus est iucundissima,quanto vobis iucundior esse debet huius viri sanctißimi, cuius nunc diē festũ anniuersariũ agimus,celebris ac sempiterna memoria?quē præ cũctis Apostolis Christus amauit,qui verba oī sapiētia, omnique intelligentia sublimiora est locutus,suaque doctrina & sanctitate Ecclesiam veluti sol clarißimus illustrauit. De huius igitur Apostoli præconiis, qui omni laude, omnique oratione est superior, pauca inter enumerabilia,& propè infinita dicturus,vereor ne ea imminuā,& obscurem potius quàm illustrem. Ac profectò multa me deterrebant, ne ex hoc lo-
Daniel.8. co apud tantos,talesque viros verba face-
& 10. rem.Nam si Daniel, & Manuel Sampso-
Iud.13. nis pater angelorum aspectum non tulerunt,sed expauerunt,& tremuerũt,& proni in terram ceciderunt: quanto æquius erat me aditum huius loci,conspectumq;
Matth.19. vestrum vereri?Vos etenim orbem vniuer
1.Cor.6. sum referentes, & Dei vicem gerentes
Matth.5. hic sedetis, non duodecim tribus Israel modò,sed Angelos etiam pene ipsos iudicaturi.Vos sicut ciuitas supra montem posita in oculis omnium,ac veluti lux mũdi super candelabrum positi estis: vt omnibus qui in domo,hoc est,in Christiana
1.Cor.1. Rep. sunt,luceatis.Sed me eorum virorũ
Mat.8.13. iussa, quib' mihi necessario fuit parendũ,
& 15. & vt rē tantā aggrederer,impulerunt.Quā-
Marc.7. obrem illius fretus auxilio, qui infirma
Psal.80. & stulta mundi elegit, qui ora mutorum
Luc.10. aperuit, & impleuit, rudes fecit diser-
& Mat.11 tos ac sapientes, & mysteria sua paruu-
Psal.8. & lis reuelauit, qui ex ore infantium & la-
Matt. 21. ctentium perficit laudem, & nobis eti-
et 10. & am non cogitantibus dat quid loquamur:
Mar.16. de hodierno Euangelio,simulque de B.Io-
Ioan.21. anne Apostolo, & Euangelista nonnulla
min.

breuiter dicam. In cœlum Saluator noster ascensurus, agnos & oues suas Petro Matth.16.
Apostolorum Principi cœlestis doctrinæ pabulo pascendas ter commendauit,aperte ostendens quantum illas diligeret. Ac Luc.22.
Petrum ipsum, cui soli antequam cruci pro nostra salute affigeretur, se claues regni cœlorum daturum & super illum Ecclesiam suam ædificaturum promiserat: Ex Cypria-
pro quo Patrem quoque orauerat, ne il- no in lib.
lius vnquam fides deficeret: quò alios do- de vnitate
cere, & in vera religione confirma- Ecclesiæ,
re posset:orbis vniuersi magistrum ac pa- & in epi-
storem proposuit.Et ab eo sublimi qua- sto.ad Cor
dam sapientia Ecclesiam suam vnam,gre- nel. Papā
gemque vnum monstrari voluit:vt omnis & aliis pa
perturbatio & confusio ab Ecclesia tolle- tribus.
retur, & ordo seruaretur:nosque cum ca- Ephe.1.&
pite nostro Romano Pontifice,Christi vi- 4.Colos.1
cario, Petrique successore quasi membra & 2.
compacti,Christi corpus in terris referre- 1.Cor.12.
mus.Eidem Petro mox genus mortis in Roma.12.
conspectu Domini speciosæ prædixit, qua citatur.d.
Deum erat illustraturus, mirificum erga Theo. & a-
illum amorem & curam ostendens. Hæc liis fmile
postquam Petro Christus significauit,sub- quiddā ex
iunxit,sequere me:iubens illum sequi nõ Cyrillo Al
tam humanis vestigiis, quàm imitatione lexan.
virtutis. Perinde enim est, ac si dixisset: Psal.115.
Daram tibi prouinciam administra, rege Acto.20.
Ecclesiam,quam meo sanguine acquisiui: Ioan.21.
me tibi exemplum ad imitandum pro- 1.Pet.2.
pone.Ego pro Fratribus meis, ex quibus, Ioan.15.
tanquam ex viuis lapidibus,Ecclesiā con- 1.Pet 2.et
struxi,vitam posui:quo amore maiorem Ioannis.
nemo indicare potest. Debes & tu mea Matth.10
vestigia persequens, cruce tua suscepta, 16. & 21
instar boni pastoris,animam tuam pro cõ Mar.8.&
missis tibi omnibus dare. Ac videtur etiā Luc.9.&
Dñs his verbis contentionē, quā cũ Petro 14.Io.12.
habuerat, illi in memoriam reuocare. Ioan.13.
Repete, inquit,memoria me tibi olim dixisse: Quo ego vado,non potes me modo sequi,sequēris autem postea:nunc tempus illud aduenit. Sequere ergo me, paratus posthac pro me & in carcerem coniici, & mortem oppetere. Quibus auditis, nõ reclamat Petrus,non murmurat, non obnititur,non fugam aut diuerticulum quęrit,sed statim Domini sui paret mandatis. Ex quo monemur, vt Deum quocunque nos vocat sequamur,ne spiritui sancto resistamus,néue illum contristemus.Nō tardautem,nec cum interpellatione Christum sequi iubemur,ne si ad aratrum manu semel admota retrò aspexerimus, idē quod vxori Loth,nobis cõtingat:sed semper in pietate magis proficere studeam',
om

omnibusq; reiectis, quæ nostrũ in cœlũ cursum impediũt, ad propositã nobis fœlicitatis metã festinemus. Præclarè enim à sanctissimis quibusdã Patribus dictũ est, eũ q in via salutis nõ progreditur, regredi: qui non proficit, deficere: qui non aliquid acquirit, perdere nonnihil. Ac Petrus ipse: Melius, inquit, erat illis nõ cognoscere viã iustitiæ, q̃ post agnitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est, sancto mãdato. Quapropter Iesum Dñm vsq; ad extremũ spiritũ magno ac forti aío est secutus. Cæterũ orbis terrarũ cura suscepta, Ioannẽ, cũ quo tã arcto amicitiæ vinculo erat astrictus, vt vix ab eo diuelli posset, sociũ & collegã optabat. Quare cõuersus cum illum iniussum sequi videret: Domine, ait, hic aũt quid? quod ita D. Chrysostomus, & quidã alij auctores grauissimi interpretantur: Nunquid eandem viam aggredietur? non mecum gregi tuo præerit? nõ mecũ simul constitutam à te Rempublicam geret? Aliter tamen Beato Cyrillo, & B. Augustino, & aliis nonnullis videtur. Nõ enim censet Petrum quæsisse, an Ioannes secũ esset orbi præficiẽdus, sed an martyrij palmã adepturus. Nõ abs re aũt recubitus illius Euangelista meminit, & quid discipulus ille præ cæteris à Christo dilectus, quis illũ esset traditurus, interrogauit: sed vt Petri fiduciã post negationẽ ostendat, & ad quantũ dignitatis gradum ascendisset, vt etiã intelligamus, homines post patrata crimina, cũ resipuerint maiorẽ aliqñ à Deo gratiã consequi. Quin enim antequã Christũ negaret nõ est ausus ab eo quærere, quis illũ esset proditurus: sed id muneris huic ipsi Ioanni delegauit: nũc cõmissa sibi fratrũ cura, ipse Magistrũ interrogat tacente Ioanne: & non modo alterum pro se non substituit, sed pro Ioanne intercedit, & illi vicẽ reddit: arbitrat[9] velle illũ quidẽ, sed nõ audere de se sciscitari. Quid aũt Dñs noster respondet? Sic eũ volo manere, vel, vt passim in Græcis codicibus legitur: si eum volo manere donec veniã, quid ad te? Retũdit Dñs nimiũ Petri feruorẽ. Ne arbitreris, ait, me eodem modo de vobis disposuisse: nec ad te scire id pertinet: si eum hic, aut alio in loco volo manere, donec mihi placuerit illum ad me vocare, vel aliquid aliud de eo statuero: te verò orbi vniuerso præesse: & si te multa pro me perpeti volo, ac demum mortẽ, & summum supplicium subire, hunc autẽ manere, donec iterum veniã orbẽ iudicaturus, quid ad te? quid tuã refert? tu me sequere, munere tuo fungere, hoc age; id considera, & te magnis certaminibus para. Hac sententia, quã omniũ mentibus cuperẽ esse infixam, nos Dominus admonet, ne aliorũ facta indagemus, ne curiosi aliorũ exploratores simus, ne in Apostolicam illam reprehensionẽ incurramus: Tu quis es, qui iudicas proximũ tuum, & alienum seruum? sed vt nobis ipsis, vt diuinæ legis oracula iubent, attẽdamus. Debemus quidem alter alterius onera portare, & proximorum nostrorum curã habere: cũ scriptura dicat: Vnicuiq; mandauit Deus de proximo suo, & charitas non quærit quæ sua sunt: & Apostolus iubeat nos quærere non quæ nostra sunt, sed quæ aliorũ. Non sollicitè tamen, nec curiosè aliorum facta scrutanda sunt. Ac multò minus futurorum euentus: quos sibi Deus reseruauit, inuestigare debemus, ne illud meritò nobis obijciatur, non est vestrũ nosse tpa, vel momẽta, quæ Pater posuit in sua potestate. & illud: Noli altũ sapere, sed time. Sed in omnibus diuinæ voluntati acquiescendũ est, & illius cõsilio obtemperandũ, qui ait: Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris: sed quæcunq; tibi præcepit Deus, illa cogita, et in pluribus operib[9] eius ne fueris curiosus. Hoc igitur modo Dñs Petrũ obiurgat. Quæ verba quia non rectè discipuli eius acceperant, existimãtes Ioannẽ non moriturũ: leniter eorũ suspicionẽ corrigit Euãgelista, tanquã quid ille dixerit, non intelligerẽt: vel certè tradit verbis Dñm non expressisse, quod illi suspicabantur. Non dixit, inquit, Iesus, nõ moritur (quis enim est homo, qui viuit, & non videbit mortẽ, statutũ quippe est omnibus hominibus semel mori: & oẽs sicut aqua dilabimur) sed sic eum volo manere, donec veniã, &c. Ob quæ verba nemo suspicari debet, minus verũ esse, q̃ Saluator noster Ioanni & Iacobo prædixerat, calicẽ quidẽ meũ bibetis: nihil enim hoc loco de seipso Euãgelista asserit, neq; negat. Et quamuis gladio nõ occubuerit, vere tñ calicẽ Dñi bibit, & cũ iuxta crucem Dñi stetit: & cũ multa pro eius noĩe passus, & à Iudæis cum cæteris Apostolis cæsus, & iniuria affectus gaudio exultabat: et cùm Domitiano imperante, in doliũ feruẽtis olei demersus fuit, vt auctor est Tertul. in lib. de præscriptiõe aduersus hæreses: et cùm in Pathmum insulã fuit relegatus: & postremo cùm sub Antichristo, vt à multis creditur, pro Christi nomine occidetur. Sed his & aliis huiuscemodi, quæ de illius morte, ac tumulo, & de Petri & Ioannis comparatione, & quæ de actione & contem-

Act. 7. Eph. 4. Luc. 9. & 17. Gene. 19. Philip. 3. D. Greg. et Bern. Leo Papa. 2. Pet. 2. Actor. 2. 4 & 8 et hoc ipso cap. Ioan. vltimo, & Luc. 5. Inter quos Theophil. Inter quos Cardinalis Caietanus. D. Thom. vtramq; interpretationem ad mittit.

Iacob. 4. Rom. 14. Gen. 4. 2. Tim. 4. Luc. 17. & Act. 20 Gal. 6. Eccle 17. 1. Cor. 13. 1. Cor. 10. Acto. 1. Rom. 1. Eccle. 3. Psal. 88. Heb. 9. 2. Reg. 14. Matt. 20. Ioan. 19. Act. 5. Item D. Hier. in primo lib. contra Iouin. & Beda. Refert D. Thom. hanc opinionẽ, & alij.

contemplatione dicuntur, quæ per duos Apostolos, quæ etiam per Martham, & Mariam, & per Rachaele, & Liam significatur, consultò breuitatis causa prætermissis, ad ea quæ restant pergamus. Hic est inquit, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc, & scimus quia verum est testimoniũ eius. Hæc de seipso dicit, quoniam incredibili afficiebatur gaudio, quoties singularem Christi erga se amorem, & maxima beneficia memoria euoluebat: & se vt gratum illi ostenderet, ec simul causam, qua est ad scribendum adductus, afferret. Diuino enim instinctu, afflatuq; concitatus, solam Dei gloriam, & vtilitatem nostram respiciens, hæc scripsit. Namq; vt accepimus per annos plus minus sexaginta quinque à Christi passione sine scribendi adminiculo fidei nostrę mysteria prædicauit. Deinde verò Episcoporum Asiæ rogatu hæc literis mandauit, vt impiorum hæreticorum ora obstrueret, & perniciosos illorum errores profligaret: tũ etiã vt adderet quæ alij Euãgelistæ omiserant: & vt filiis suis, quos per Euangelium verbo veritatis genuerat, & cœlestis doctrinę cibo aluerat, aliquod munus aut pignus ab illis discessurus relinqueret. Et hæc quidem verba, quibus se tanquã verũ & integrũ testẽ Euengelista commendat, spiritus sancti instinctu protulit, totius Ecclesiæ, quę hoc Euãgeliũ, vt alia in Canonẽ sacrorũ librorũ retulit, personã suscipiens. Quis autem dubitet virũ hũc sanctissimũ, & beatissimũ, cui⁹ hodie festũ diẽ tanta animorum alacritate & lætitia celebramus, certissimũ & locupletissimũ esse testẽ, atque dignissimum, cui fides de Christo loquenti habeatur? cùm nou solũ vt reliqui Apostoli, res à Christo gestas oculis suis viderit, & ipsius verbi minister fuerit, & ab illo doctrinæ suę testis delectus, quam multis maximisq; miraculis, summeq; vitæ sanctitate comprobauit: sed præcipuo ac singulari quodam modo de Christo, ac de rebus diuinis testimonium dixir. Idcirco de seipso alio loco dicit: significauit mittens per Angelum suũ seruo suo Ioanni, qui testimoniũ perhibuit verbo Dei, & testimoniũ Iesu Christi quęcunq; vidit. Et rursus: Quod audiuimue, quod vidimus oculis nostris, quod prospeximus, & manus contrectarũt de verbo vitæ, testamur, & annunciamus vobis. Hic est ille Ioannes, quẽ Dominus ex nuptiarum occupatione & molestiis, velut è turbulenta quadam tempestate vocauit, tanta cum eo beneuolentia & familiaritate

Luc. 10. Gen. 29.

D. Aug. in præf. in Ioan. & Beda Ex Euse. lib. 3. c. 33. Hie. de viris illus. & Epiph. lib. 2. Hæres. 51. cõtra Alogos.

2. Cor. 10. Ex Simone Metap.

Act. 1. 4. 5. & 10. & Ioan. 15. et Luc. 1.

Apoc. 1.

1. Ioan. 1.

coniunctus, vnà cum fratre Iacobo, vt ipsorũ meter ab illo petere non dubitauerit, vt cũesset in regno suo, alterũ à dextris, alterũ à sinistris collocaret. Hic cũ Petro, & eodẽ Iacobo Dñi trãsfigurationi interfuit: eũq; est comitatus, dũ Iairi Archisynagogi domũ ad ipsi⁹ filiẽ à morte reuocãdã ingrederetur. Hic cũ Petro missus est, vt pascha pararet, et in montẽ Oliuarũ, vbi Christus orabat, assumptus Iesum de proditoris nomine, vt dictũ est, solus ausus est percõtari: ipsum captũ in atrium pontificis, cui notus erat, secutus fuit, & Petrũ etiã introduxit: ad ipsius monumẽtum cũ Petro cucurrit. Cumq; sibi & Petro, & quibusdã aliis Apostolis in lacu Genezaret ad mare Tyberiadis nauigantibus Christus, vbi reuixit, apparuisset, ipsum sol⁹ agnouit. Hic est ille tonitrui filius, plenus spiritu sapiẽtiæ & intellectus, & gloriæ stola indutus, qui in medio Ecclesiæ os suũ aperuit, & ingenti doctrinæ sonitu vniuersum orbẽ impleuit. Hunc Petrum & Iacobum Dñi fratrem, quòd post Christi ad patrem ascẽsum, Ecclesiã Dei supra cæteros regerẽt, Ecclesiæ columnas Paulus vocauit. Nam inter cætera eius & Petri prædicatione, post claudum sanatum ad portam templi, speciosam appellatam, quinque millia hominum vuo die sunt ad fidem conuersa. Iidẽq; duo post Stephani mertyriũ in Samariẽ, quæ Philippo prędicante verbum Dei receperat, missi fuerunt, vt illã in fidẽ confirmarent, & per ipsorum orationẽ, & manuum impositionẽ baptizati spiritum sanctum acciperẽt, qui nondum in quem quã illorum venerat. Hic est ille Ioannes, q in extrema illa cœna in sinu Dñi, in quo sunt oẽs thesauri sapientię & scientię absconditi, recubuit, vñ veluti ex vberrimo oĩm bonorũ fonte aquã sapiẽtiæ cœlestis & salutaris, affluentius q̃ cęteri hausit: vt meritò in figura 4. animaliũ aquilę volãti cõparetur, quæ & volatu volucres oẽs ancellit, & oculis nõ cõniuentibus solis radios intuetur. Hic deniq; ob insignẽ charitatẽ, qua cor eius ardebat, quã in ore semper habebat, cuius cõmendatione scripta sua impleuit, & ob magnẽ aĩ simplicitatẽ, mãsuetudinẽ, humilitatemq;, modestiã, & propter meximam cordis synceritatem & puritatem adeo à Christo dilectus fuit, vt solus ab eo diligi videretur. Discipulus, inquit, ille quem diligebat Iesus. Cuius dilectionis quodnam maius argumẽtum esse poterit, quàm quòd Christus cùm pẽderet in cruce, virginem matrem illi virgini, & illũ vicissim matri cõmendauit.

Hunc

Ex Hieronym. 1. lib. contra Iouin. & Augu. in præ. in Ioan. & ex Beda. & Nicephoro, & aliis

Mat. 20. Matt. 17. Luc. 9. Luc. 8. & Marc. 5. Matt. 26. Ioã. 13. 18. Ioan. 18. Ioan. 20. Marc. 3. Galat. 2. Act. 3. 4. & 8.

Ioan. 13. 21. & Col. 2.

Ezech. 1.

Ex B. Hier. in 3. cons. meta in ep. ad Ga lat. cap. 6.

Io. 19. 20. 21 et 13. & seq.

Ioan. 19.

Hunc itaque Patres amplissimi, tot diui-
nis maximisque muneribus donatum, tot
titulis illustrẽ, adeo charum Deo, ac tan-
tæ apud illum auctoritatis & gratiæ, vt ab
eo quicquid voluerit, vnusquisque facilè
queat impetrare, summo studio venere-
mur: hunc inuocemus: hunc patronum &
Ephes.5. aduocatũ apud omnipotentẽ Deũ habea-
1.Ioan.5. mus. Cuius ope, si vnquã, nunc vel maxi-
mè indigemus, cùm dies mali sunt, & to-
tus ferè mũdus in maligno positus est: tot
angustiis pressi, tot, tantisque malis penè
sumus oppressi. Nam vel omittam Turca-
rum Tyrannũ tot tantisq; triũphis tumi-
dũ de nostrorũ cæde & calamitate depor
tatis, in nos indies magis insultare, innu-
meros Christianos quotãnis captos duce-
re, omnia depredari, agros & oppida no-
stra vastare, exitiũ toti Europę minari: vel
Græcię funestã & miseram ab Apostolica
Ecclesia defectionem silentio prętercam:
quando tot hæreses, tã fœdæ, tã perniciosę
& execrandę in Ecclesia Dei inualuerũt?
Nu nc enim hæreticci, Christi & Ecclesię
hostes, omnis doli, omnis sceleris, omnis
intẽperãtiæ pleni, non solũ Christi tunicã
Ioan.18. scindere, sed in minutissimas partes co-
Matt.27. et Mar.15 nãtur secare. Nõ Deo modo fonte aquę vi
Hier.2. uæ relicto, dissipatas sibi cisternas effode-
Prouer.9. runt, quæ aquas continere nequeunt nisi
furtiuas & lutulentas, & non modo anti-
quos terminos à nostris patribus positos
sunt transgressi: sed omnia recta cõstituta,
sacros ritus, cęremonias, consuetudines, le
ges, ius fasque sustulerũt. Omniũ prope-
modum sanctorũ Patrũ decreta nobis à
Christo & Apostolis quasi per manus tra-
dita, sanctissimorum virorum doctrina &
Matt.7. miraculis confirmata, multorum martyrũ
Act.20. sanguine obsignata resciderũt: tanquã lu-
pi rapacissimi in Christi caulas irruerunt:
venerandas Christi & sanctorũ imagines
non solùm nefariæ & petulantis linguę
maledictis incessere: sed eo inuisam sce-
leratorũ hominũ audaciã, ô spectaculum
Christianis hominibus miserandũ, & sola
Christi hostiũ impietate dignũ, omni de-
decore & ignominia affecerunt, per pla-
teas & vias publicas traxerunt, pedibus
conculcarunt, ferro igneq; vastarunt. Tre-
menda demũ sacramenta, diuinæ gratiæ,
Cap.10. & misericordię vasa, tanquam muscę illę
apud Ecclesiastẽ, quæ perdũt suauitatẽ vn
Ex Epiphan.lib.1 κατὰ ἀρκοντικῶν. guenti, polluerunt & corruperunt, & cœ-
lestes animarũ nostrarũ thesauros cũm ip
si abiecerũt, tũ eos quãtũ in se est nobis co
nantur eripere. Nec exiguis terminis hæc
detestabilis pestis cõtinetur, sed per vni-
uersam ferè Germaniã & Britanniã gras-
sata, modo Galliã quoq;, cuius reges ob re-
ligionis obseruantiã, & multa in Ecclesiã,
& Romanos Pontifices beneficia hęredi-
tario cognomine Christianissimi sunt ap 2.Tim.2.
pellati, mirũ in modũ inuasit, nõ sine ma τῶ διατάξεων ἀποστολικῶν.
gno Italię, & aliarum prouinciarũ, quę in-
tegrã adhuc Christi fidẽ seruãt, periculo.
Indies enim, vt cancer, magis magisque
serpit, ac latius manat: & tanquã magnũ
aliquod incendiũ, nisi quamprimũ extin-
guatur, finitima & vicina comburit. Hæc Ex clemẽte. Roma no. initio.
autẽ iusto Deus iudicio super nos induxit,
non solum vt boni exercerentur, & à ma- 6.Dan.3.
lia dignoscãtur: sed potissimũ quia pecca- & 9. &
uimus, iniquè egimus, recessimus à Deo, Psal. 105.
& præcepta eius non audiuimus, nec ob- Psal. 43. & 78. Malachiæ.2.
seruauimus. Propterea posuit nos Deus
in opprobriũ vicinis nostris, subsannatio- Dan.9.
nem & derisum his qui sunt in circuitu Esa.64.
nostro, & sicut per Malachiã minatus fue Psal. 78.
rat, dedit nos humiles, & contẽptibiles o- Iobelis.2.
mnibus populis. Quæ cùm ita sint, Patres Psal.94. & 78. &
amplissimi, huius sanctissimi Apostoli & Ezechielis
Euãgelistæ patrocinio freti, prosternamus 24. Heb.4.
preces nostras ante faciem Domini, nõ in
iustificationibus nostris, sed in miseratio-
nibus eius multis. Oremus Dominũ qui
fecit nos, ne irascatur satis, ne vltra iniqui-
tatũ nostrarũ meminerit, ne det hęredita-
tẽ suã in opprobriũ, quia ipse est Dñs Deus
noster, & nos populus pascuæ eius, & oues 2.Cor.8.5.
manus eius. Ipse nos creauit, ipse pater & Philip.2.
redemptor noster est, ipse vt infirmitati- 2.Cor.5.
bus nostris compati posset, factus est ho- Esa.53. &
mo, cuius diem natalem secundum car- 1.Pet.2.
nem proximè celebrauimus. Carnẽ nostrã Apoc.1.
suscepit, vt nobis diuinitatis suæ diuitias 1.Ioan.8.
impartiret: vt nos ditaret, factus est inops:
vt nos cœlestibus bonis impleret, seipsum 1.Pet.2.
exinaniuit. Cùm peccatum non nosset, fa- 2.Pet.2.
ctus est pro nobis peccatum, vt nos in ip- Matt. 80. & 20.
so iustitia Dei efficeremur. Attritus & vul- 1.Cor.6. &
neratus est, vt suo nos liuore sanaret, & pec 7. Apo.4.
catorũ nostrorũ sordes ablueret. Suo deni- & Esai.53.
q; sanguine nos emit, & pro nobis mortuus 1.Ioan.3.
mortẽ destruxit, vt nos in vitã reuocaret & 5.
in pristinũ bonorũ statũ restitueret, Tyrã- 1.Cori. 15.
ni, q nos deceperat & vicerat, victores de- 2.Tim.1.
clararet, Dei tẽplũ, & filios efficeret: viãq; Ro.5.
nobis, qua ad res diuinas & admirandas 1.Pet.3.
perduceremur ostenderet, & innumerabi Ioann.3. 4. 6. 10. et 20.
libus beneficijs naturam nostram affice-
ret. Qui ergo tantum nos diligit, vt seip- Col.2.
sum, ac secum omnia nobis donarit, quic- 2.Corin.
quã nobis negabit? Qui omnibus dat af- 1.Io.5.
fluẽter, ac nobis quęcũq; ab illo peteremus Apoc.3.
se cõcessurũ, nos orphanos nõ relicturum, Heb.2. & Ioan.12. 14. & 16.

sed vsque ad consummationem seculi no-
1.Cor.3.& bifcum mansurum, & spiritum sanctum
6.2.Cor.6 aduocatum nobis doctorem & consola-
Ephe. 2. torem daturum promisit: quando nos de-
Ioan. 14. spicere poterit? quomodo nos non exau-
et Apoc.3. diet, præsertim iusta & necessaria postu-
Ioã.1.et 11 lantes, & quæ non minus ad eius gloriá,
2.Ioan. 1. quàm ad nostrá saluté, & ad totius Eccle-
Rom.8. siæ tranquillitatem, & pacem pertineát?
2.Cor. 6. Multò minus obliuisci nos poterit, quàm
& 4.3.& 4 mulier infantem vteri sui, si modò cũ Pe-
Eph. 2. tro & Ioanne illum sequamur: si veterem
1.Thess.5. hominem exuentes, & nouum induentes
Matt.5.& spiritu mentis nostræ renouemur: vitia fu-
Luc.6. giamus, virtutem amplectamur, sobriè, &
Rom. 8. piè, & iustè viuamus in hoc seculo: abii-
Luc. 2. ciamus opera tenebrarum, & induamur
Matt. 7. arma lucis, & sic, vt in die honestè ambu-
& 18. lemus: & præsequẽtibus rebus cõtemptis,
Mar.11. cœlum tantummodo cogitemus. Vbi e-
Luc. 11. et nim sunt duo vel tres in nomine Domi-
Ioan.13.15 ni congregati, ibi Deus est: vbi tot Patres
& 16. sunt, quis dubitet esse præsentem, qui nõ
Ioan. 14. solum gentem multiplicet, sed etiam ma-
& 16. gnificet lætitiam? Equidem vt finem di-
Esa. 49. cendi faciam, Patres amplissimi, tantam
Matt. 28. spem de Dei benignitate, ac de virtute,
Colos.1. piẽtate ac sapientia vestra concepi, vt ea
Eph.4. Domini nostri verba audeam vsurpare:
Ad Tit. 2. Nunc iudicium est mundi, nunc princeps
Rom.13. huius mundi eiicietur foras. Erit profectò
Matt. 18. iudicium mundi, non illud solum quo bo-
Esaie.9. ni à malis, Ecclesiæ Catholicæ filij ab ho-
Ioan.12. stibus secernantur: sed quo turpe ab hone-
sto, iustum ab iniusto, zizania à tritico, ac-
demum prauæ consuetudines, scandala,
& offendicula à rectis rerum vsibus, of-
ficiis, & rectè factis separarentur. Prin-
ceps autem mundi huius Sathan, qui ma-
gnam Christiani orbis partem erroribus,
& multò maiorem corruptis moribus in-
fecit, & occupauit, à Dei virtute, & mini-
sterio vestro superatus foras eiicietur. Ita
tandem Deo duce, qui vires vestris men-
tibus addet, & fœlicibus auspiciis, vt optã-
dum & sperandum est, secunda reddet o-
mnia: & Pij Pontificis Maximi paterna
cura, & diligentia, ac vestra opera & con-
silio fiet, vt moribus emendatis, & errori-
bus depulsis contentiones & dissensiones
deponantur: nec amplius hæretici, qui ma-
1.Tim. 1. ximum & miserrimum circa fidem nau-
1.Tim. 6. fragium fecerunt, prophanas vocum no-
Eph. 4. uitates exquirant, ac tanquam paruuli flu-
1.Cor. 1. ctuantes omni vẽto doctrinæ circunferã-
Philip. 2. tur, nec sint inter nos schismata, sed om-
& Ro.12. nes omnibus in locis idem dicant & sen-
2.Tim. 6. tiant: omnes depositum fidei seruent. Sic
Ioan. 15.
& Esa.5.

proprium decus & pulchritudinem Ec- Matt.16.
clesia recipiet, sacerdotij dignitas penè a- Eph. 2.
missa recuperabitur, optimos, vberrimos, 1.Cor.3.
& iucundissimos fructus Christi vinea fe- 1.Tim. 3.
ret. Nos auté in domo Dei à Christo su- Matt.16.
per fundamentum Apostolorum, & Pro- Cyp.epist.
phetarum ædificata permanentes, in ca- 11.lib.1.
tholica, inquam, orthodoxa, & Apostolica & alij pa-
Romana Ecclesia, quæ est columna, & fir- tres.a 2o&
mamentum veritatis, aduersus quam ne- phonsæ.3.
portæ quidem inferi præualebunt: extra Eph. 4. &
quam, veluti extra arcam Noë, nulli salus Io.10.
potest contingere, & Deo sub iugo vno (vt & 22. &
ait Propheta) seruientes, vnam fidem, vnũ Ezech.34
baptismum, vnum ouile Petro à Domino & 37.
commendatum, vnum supernum Pasto- Macha.14
rem in terris, vnum Dominũ Iesum Chri- & Eph.4.
stum agnoscamus in cœlis. Cuius gratia &
benignitas, Beati Ioannis Apostoli & E-
uangelistæ precibus ac meritis, ex vitæ
huius procellis & scopulis ereptos, salua
naue, ac mercibus, ad æternæ fœlicitatis
portum nos perducat. Dixi.

DE CHRISTO

PVERO, CIRCVNCISO, ET Iesu vocato, Concio Tridenti habita, Calendis Ianuarij 1562. in amplissimo sanctæ Synodi, Cardinalium, Patrum, atque Oratorum consessu, A D. Roberto Furniero Gallo Doctore Theologo, Ambianensi Canonico Authore.

Postquàm consummati sunt dies octo vt circuncideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo priusquàm in vtero conciperetur. Luc.1.

PRetiosum certè, & præsen-
tibus consiliis vestris per-
necessarium munus, solen- Ex Am-
nis & pridem vsitatus Chri- bros.in a-
stiani sacerdotij ritus vobis pologia S.
hodierno die exhibet (illustriss. & Reue- Dauid.c.5
rendiss. DD. Cardinales, Clarissimi Ora-
tores, & sanctissimi Patres) Christum Ie-
sum, bonorum omnium fontem exundá-
tissimum, infantulum quidem ipsum, &
nuper inter crates (vt ita dicam) ac præ- Luc.2.
sepia nascentem, sed alta iam spirantem
tamen, & pro sponsa sua Ecclesia impera-
tæ sibi à Deo Patre militię præclarum ac
illustre tyrociniũ edenté, primosq; laudia
ad nois sui honores ac titulos, fuso primũ
sanguine emerenté simul & suspicienté.

Matt. 13. Hoc nobis margaritum nobile, & quod rerum suarum solida commutatione redimere cautus institor non recuset, hodiernum Euágelium attulit: & angusto historiæ compendio, velut concinno quodam scriniolo conclusum, synceris purgarisq; præcordiis sumendum, habendū, fouendumq; dedit. Suscipiamus ergo sanctissimi Patres, non illoris manibus tam opportunum, tamq; optabile donum, cui vtque par est, gratiarum Euangelia rependamus, ipsam illam qua clauditur Euan-
Apocal. 3. gelij arculam impetrata cœlestis agoi claue recludamus, vt amplius perspecta tanti muneris dignitate, certiore iudicio meriti magnitudinem æstimantes, quantum eius authori debeamus propensiore studio, & ore pleniore velimus confiteri.

Enimuerò Patres, quum tantum salutaris doctrinæ thesaurum tanta verborum breuitate compressum inspicio, succurrit animo quod pridem est ab illo admirando
De mysti. theolo. c. 1. scriptore Dionysio ex vnius Apostolorum Christi authoritate sapienter annotatum, omne de Iesu Euangelium, & longum & breue esse. Quod vt in gleba (quod aiunt) & re præsente experiamur, quid magnū tanto laconismo dici potest, quàm quod nunc est Euangelij voce recitatum? filium Dei, puerum factum, octauo die circuncisum, cœlitus allato nomine Iesum esse appellatum? Atqui si hanc Euangelicā Scytalen euoluas, & intus latens pietatis sa-
Gell. Noct. att. lib. 17. cap. 8. Plin. nat. hist. 7. ca. 22. cramentum explices, non (quod quidam sine ratione magnopere mirati) in vacuę nucis pictamine conclusam Iliadem malorum (vt dicitur) reperies, sed inexhaustam salutariū bonorū θάλασσαν ipse tibi poteris oblatam gratulari. Hic tu coniunctam arcano ineffabili, cum summa humilitate summam comperies maiestatē, in eodem illo æterno, atque octo dierum puero habiturus, quod & suppliciter adorare, & vtiliter imitari possis. Hic tu perantiquum illud circuncisionis mysteriū quum attentius obseruaris, simul & diuinæ sapientiæ profunda consilia mirabere, & quid abs te tanti sacramenti ratio requirat considerabis. Hic tu denique quū cœleste illud & salutare Iesu nomē Christo Virginis filio inditum audieris, dignitatem eius veneratus ipse nominis ac officij tui recordabere. Magna hæc sunt Patres, & homini Christiano ad omnem pietatis partem non mediocriter profutura, si seriò attendantur. Quid enim (vt de primo illo exinanitæ maiestatis beneficio primum dicamus) tum ad agnoscendam summi erga nos numinis φιλανθρωπίαν, tum ad nobis ingenerandum referendæ gratiæ studium potest esse valentius, quàm tanta nostram mortalitatem dignatione ornatam atque auctam intueri, vt iam nō homo sibi, quàm Deus homini possit esse coniunctior ac notior? Recordemur sanctiss. P. quanto se cruciatu miseri mortales iam inde ab illa primi hominū defectione (quæ tantis tenebris mentes nostras obscurauit) sese afflixerint, ac torserint, vt diuinæ cognitionis scintillam aliquam saltē eminus prospicere possent. In quo tamen tantò ferè quisque à scopo aberrauit longius, quātò fœliciore ingenio, & præstantiore natura præditus videri voluit. Eos omitto, qui quam philosophici nominis supercilio magnam stultitiā tegerent, non dubitárunt vel omnem religionis ac numinis opinionem semel ex hominum animis tollere, vel Deorum myriades innumerabiles confingere, vel petita indies longiorum comperendinationū venia, respondēdi cunctatione temeritatem suam confiteri. Modestiores illi, & quos alicuius sapientiæ animalia Tertullianus cognominabat, quum vnam quidē primam, secundas verò, ac tertias rerū creatrices ἀρχὰς philosophati sunt, ne dicā fabulati, quid aliud quàm Valentini Montanique discipulis prodigiosas & mendaces αἰώνων τερατολογίας suppeditárunt? Nimirum (vt Apostolus ait) euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, ac dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Fuit enim (Patres) diuinę εὐδοκίας ac benignitatis, nō humanæ temeritatis hoc beneficium: inclinare cœlos, ac descēdere, vt innotesceret, diuinam celsitudinem oportuit, & (sicut contra Celsum Origenes scribit) prudentis & docti præceptoris instar ad discipulorum se humilitatem & captum demittere: nam argenteis illis columbæ pēnis (vt ait Psaltes) destitutos ad eum penetrare, qui ascendens super Cherubin, & euolans super pennas ventorum, tenebras posuit latibulum suū, nihilo fœliciore exitu conari quis potest, quàm vel illi quondam Babelis architecti, vel qui in aquilonem sese attollere conatus, in profundissimum æternæ caliginis baratrum præcipitauit. Noster est ergo S.P. tātæ maiestatis descensus, noster iste (sicut apud eundem illum Dionysium est) è cœlo demissus, quo sursum attollamur diuinæ beneuolentiæ funis: noster illius inaccessibilis lucis ad humanæ imbecillitatis oculos

Tertull. in apolog. c. 10. Idem in li. de patientia.

Ro. cap. 1.

Psal. 17. Lib. 4. & idē Dion. in præfatio. lib. de diuinis nominibus.

Psal. 17.

Genes. 11. vt & citatur ab Origene lib. 4. contra Celsum. Esa. 14. De diuin. nomin. 9.

attemperatus fulgor, quum adorandus ille Dei filius, splēdor gloriæ, & figura substantiæ eius, cuius egressus à diebus æternitatis, cuius thronus in sæculum sæculi, paulò minus ab Angelis nostri gratia minoratus atque extenuatus est, & author salutis nostræ per passionem consummatus: nimirum vt quomodo lutum nostrum (quod è nihilo creârat) diuino quondam oris sui spiraculo animauit, ita tandem noua & inenarrabili Dei hominisque commixtione, non in vnius naturæ confusionem, sed in vnius personę hypostasim (quo nullus arctior nexus esse potest, sibi couniret. Quis non hæc præclara & magnifica Christianæ religionis initia reputarit? Atqui tantò magis id quisq; dixerit, quentò plenius qui fuerint horum initiorum progressus animaduerterit. Vbi venit plenitudo temporis (ait Apostolus) misit Deus filium suum natum ex muliere, factum sub lege, vt eos qui sub lege erant redimeret. Obtrectent vsque, atque oblatrent licet Cherintus ac Manes, totumque Appollinaris, Praxeæ, Hermogenis, Euthycisque satellitium: primus hic quidē Christo fuit à Patre mandatæ legationis gradus, vt ex illibata muliere, vera virgine, vera matre nasceretur, filius hominis fieret, verè nostrum, verè humanum corpus indueret, vt quia pueri communicauerūt carni & sanguini, & ipse pariter participaret eisdem. Secundus verò vt sub lege esset. Quid hic eudimus. S.P. Reges terræ à quibus tributum accipiunt? à filiis suis, an ab alienis? quod si ab alienis, ergo filij liberi sunt, ergo lege soluti. Quid ergo? An non hic est Dei, nō dico συνθρονος, sed ὁμοθρονος filius perdilectus, in quo cōplacuit Patri? An nō hic est oīpotens ille sermo, qui cùm quietum silentium tenerent omnia, & nox in medio cursu suum iter haberet, à regalibus sedibus venit? An nō imperium eius super humerum eius? An non ei dedit omnia Pater in manus, & pedibus eius cuncta subiecit? An verò tātisper alienus, tantisper hæres paruulus, tantisper sub tutoribus etq; actoribus positus, tantisper forma atque habitu seruus, dum (vt apud Leonem est) verbi maiestate velata, humanæ redemptionis impleretur dispensatio? Videamus Patres quam non arbitratus sit Christus esse rapinam, esse se æqualem Deo. Quòd iure nostrum est, quod bona fide, quod sine vlla alienæ iniuriæ conscientia possidemus, omnium vsibus patere facillimè ferimus: si quid furto abstulimus, si quid inuasimus, si quid eripuimus, id omnibus viribus soli sic retinemus, vt inde nobis quicquam decedere grauissimè patiamur. Hic ergo quid puer iste, atque Emmanuel noster? Num quum sit ipse euthor, sancitorque legis, supra legem extare pertinaci studio contendit, quo sibi vni singularem dignitatis suæ celsitudinem asserat ac vendicet? Nū metuit ne verbi potentiam inuoluta pānis infantiæ minuat? Num timet ne præceps in Ægyptum fuga, magnificæ illi Magorum adorationi quicquā detrahat? Nū à Ioanne baptizari, aut agnus vocari renuit, ne quid audito de gloria sua paternæ vocis eulogio derogetur? Num vel cibum ieiunus, vel somnum fatigatus auersatur, ne quis miraculorum gloriæ, tantæ seruitutis officiat necessitas? Num ipse parentis vtriusq; sui conditor & seruator, vt sibi potestaris in omnes plenitudinē sartamtectā tueatur, recusat esse subditus illis? Minimè verò Patres, minimè inquā, sed quāquā iustissimus, prudentissimus, optimus & numeris oībus absolutissimus νομοθέτης, & cui meritò lex non fuisse posita videatur, legem tamen soluere non venit, sed edimplere. Digna vox (air quidam) imò verò digna virtus maiestate regnantis, legibus se alligatum principem gerere, nedum profiteri, suamque authoritatem de earum authoritate æstimare, & quum ad eādem Rempublicam, sicut caput ad corpus, pertineat, pari iure cum membris degere, & ex eorum commodis præfecturæ suæ amplitudinem ac dignitatem metiri. Hoc doctrinæ compendium Christiani Patres si in Ecclesia, atque adeo in hac sacra œcumenica synodo valebit, beatos nos, quibus leges vestræ non modo spectabiles, & præclaræ, sed sacrosanctæ futuræ sunt, ac æternæ: vos verò longè beatiores, qui cùm optimarum legum ipsi authores sitis, solui tamen etiam vestris legibus recensetis. Hoc demum est Christū legi subditum atque obsequentem imitari, hoc à diuini legislatoris vestigiis nō discedere, hoc vera pro Christo legatione fideliter fungi, hoc denique nō lesbias ac plumbeas regulas fundere, aut (quod Anacharsis dicebat) aranearum telas texere, sed verè catholicas, verè Christianas, verè conciliares sanctiones condere, quibus facile & veritatis hostibus os obstruatur, & intemperantium hominum ambitio cupiditasque frenetur.

In hanc vos curam incumbere sanctissimi Patres Christus ipse nō tantum puer natus, sed multò magis circuncisus hortatur, &

Marginal notes (left column): Heb. 1. — Mich. 5. — Bernar. sermo secundo de natiuitate Dom. — Aug. Epist. 3. quæ est ad Volusia. — Gal. 4. — Hebr. 2. — Matt. 17. — Epiphan. in Anchorato. — Matt. 3. & 17. — Sapi. 18. — Esa. 9. — Io. 13. — Psal. 8. — Galat. 4. — Epist. 83.

Marginal notes (right column): Philip. 2. — Esa. 7. — Matt. 2. — 1. Tim. 1. — Matt. 5. — Iustin. Imper. Cod. de legi. & constit. lege digna.

tatur,& iubet. Quid enim bonæ rei ferè amplius(vt hoc quoque loco circuncisionis dignitatem expendamus) Iudæis, ac eorũ symmystis ὐκ θαυμάσιος illa preputij sectio fuit, quàm longius dilati beneficij, & diuturnæ seruitutis nota? An non hoc Apostolus apertißimè significabat, quum diceret? State & nolite iterum iugo seruitutis contineri: testificor enim omni homini circuncidenti se, quoniam debitor est vniuersæ legis faciendæ. Quod non ob id (opinor) ab eo dictum est, quò sic circuncisionis pretium ac pondus eleuaret, aut quod renouati cum illo primario cre dentium parente, exemplari, ac principe Abrahamo, Adamici fœderis sacramentũ eam esse nesciret, sed quò, ex ipsius pacti, cui circuncisio seruiebat, conditione & natura, etiam Deum ipsum omnium potentem, & cuius voluntatem ac maiestatem meritò credimus esse debere liberrimam: αὐτομάτως τῇ ac sponte legem quam cõdiderat subiisse indicaret. Quod si quis me roget quænam ea sit pactio, cui se Dominus omnium, tam admiranda fœderis huius sanctione volens obstrinxit, equidem ex concepta ipsius stipulationis formula eam esse respondebo, qua se quidem Abrahamo & posteris eius protectorem, mercedem, Deum denique ac seruatorem fore spopondit: ab eodem verò, vt & ipse, & soboles eius coram se ambularet, perfectus esset, ac benedictionis semẽ firma fide expectaret stipulatus est: quod quia Abrahamus cadens pronus in terrã, & adorans, promittere atque assentiri visus est, pactum certè firmauit, quo etiam Deus ipse tanquam ex oris sui syngrapha æternum vinctus, atque (vt sic dicam) indispensabiliter obligatus teneri voluit. Porrò pactum hoc quoniam diuina benignitas immotum ac sempiternum esse volebat, iurisc õsulti prudẽtis modo ipsumtutißimis vtrinq; cautionibus aduersus omnes sathanæ artes ac machinas armauit, ac muniit. Nam hinc quidem vt consilij sui immobilitatem ostenderet, promißioni iusiurandum addidit, vt per res duas quibus impoßibile est mentiri Deum, nõ modo spem ac fiduciam certã, sed etiam firmum (vt ait Apostolus) solatium haberemus: illinc verò, vt interea dum expectabatur benedictionis semen, constans perseueraret sponsionis vigor, omnibus iis qui pacti consortio tenebantur, obligationis memoriam ex huius salutaris sacramẽti indelebili cicatrice aßiduè præsentem esse imperauit. Itaq; minimè mirum est, inter antiquas cæremonias, nihil circuncisione solennius à patribus esse celebratum, quum ea nota gentem quidẽ eam, vnde proditurus erat Christus, à cæteris nationibus separaret, & ad spem vẽturi mediatoris perpetuò excitaret: reliquos verò populos nouæ & insolitæ religionis admiratione, ad veri Dei cognitionem aliquam ac studium inuitaret. Quorum etiam quidam externum Iudæorum ritum imitati, non quidem Iudæos se aut proselytos, sed verpos tamen, & recutitos effecerunt. Vt hic non taceam, quod in Israëlis nepotibus, qui eo stigmate insignitus erat, tantum nõ cœlo (vt idem ille Lucius pontifex ait) adscriptus videretur, eo verò qui carebat filiorum titulo abraderetur. Magno igitur merito tanti fuit Abrahæ filiis huius sacramẽti religio, donec adueniret vindex ac redemptor ille, qui temporibus ante omnia tempora definitis, assumpto citra neceßitatem necessitatis huius iugo, & legum & sacrorũ, & totius antiquæ διαθήκης, ac Mosaicæ παιδαγωγίας onus ab Israëlis ceruicibus remoueret. Hæc fuisse æternò isti puero nostro, Patres hodierni vulneris prima ac præcipua causa Paulo visa est, quum eum sub lege factum esse dixit, vt eos qui sub lege erant redimeret. Aliæ verò, quas ad hunc locum plerique afferunt, nimirum Christum sic antiquam priscæ huius religionis vim ac neceßitatem approbasse, sic verum se hominem, verum Abrahæ filium demonstrasse, sic Iudæorum animos sibi præparasse, sic in similitudine carnis peccati de peccato peccatum damnasse, sic denique Patri oblatis sanguinis sui primitiis præclarum illud saluatoris nomen emeruisse: speciosæ quidem sunt, ac veræ, sed hoc fortasse loco minus attendendæ, quàm quod ab illo illustrissi. scriptore ac pontifice Lucio ad capiendum huius beneficij fructum longè vberrimum dictum est appositißimè. Iussum est (inquit ille) quondam etiam pueris præputium amputari, vt omnes proprij sanguinis primitias offerrent ei qui pro omnibus totum sanguinem suum ipse erat oblaturus: vbi verò Christus ipse adfuit, ac circuncisus est, iam non truncationem præputij, sed cordis circuncisionem Euangelium imperat, omnemque affectionum petulantiam gladio spiritus iubet resecari. Vtinam sanctißimi Patres tam salubre consilium ac mandatum incircuncisi, ac spurij Ecclesiæ hostes pridem audiissent. Quamquam enim (vt scribit Leo) facilè omnes

Sathan

Marginalia: Gala. 5. — Genes. 15. — Gen. 17. & 26. — Hebr. 6. — Author opusc. de ope r cardinal. Christi inter script. tradit. Cyprian. Heroi in Futero pt. Strab. de situ orb. 17. — Gala. 4. — In eod. illo sermo. de Circuncis. apud Cyprian. — Sermo. 4. de collect. Cyp. epist. lib. 1. Epist. 8.

Sathan in quæuis flagitia impellit quos in religione decepit: vera tamen est Cypriani sententia, qui hæresim homini impuræ & sceleratæ vitæ pœnam esse ait: nõ enim procliuius aut magis lubricum vllum est in errorem præcipitium, quàm sua cuiusque incircuncisa vel opum, vel voluptatum, vel honorum cupiditas ac libido. Et sicut ad fidem pia affectio, sic ad errorem nihil fermè non potest corrupta morum inclinatio, quum eam quisq; hæresim facillimè amplectatur, ac retineat, quàm vel turpitudini, vel sceleri suo conuenientissimam arbitratur. Explora (nisi graue est) primos illos hæreticorũ στρατηγὸς, Simonem ac Menandrum, eos certe cõperies ab incircuncisa pecuniæ auiditate periisse: excute genus hominum spurcissimum (nostris tamen quàm simillimum) Gnosticos ac Manichæos, in tantã mentis cæcitatem ex impurissimis moribus & fœdissima carnis salacitate videbis esse prolapsos. Inspice Nouatum, Aërium, Meletium, & totam illam toties in grege Dñi renascentem φιλεπισκοπούντων hæreticorum scabiem, reipsa percipies miseros homines, vana honorum ambitione deceptos, in horrendos illos & phanaticos errores incidisse, tantum nobis, imò verò tantum catholicæ Ecclesiæ, & prioribus illis sæculis, & hoc nostro omnium deploratissimo, malorum afferre potuerunt illæ veneficæ, atque omnium hæreseôn φαρμακεύτριαι, φιλαργυρία, φιληδονία, καὶ φιλοτιμία, quas tres harpias (quibus nunc quoque oĩa fœdantur) si sapientia & synceritate vestra sanctissimi Patres ab Ecclesiæ rebus maturè abegerit, Philistinorum præputia non iam dico centum (vt olim Dauid) sed semel omnia vna vestra plaga amputarit. Nihil hic addam de circuncidenda suæ cuiusq; cõscientiæ pellicula Patres. Nõ enim ignoro ad eom me hominum ordinem verba facere, qui, vt Hesiodus de præstantissimis mortalium scripsit, αὐτὸς πάντα νοήσῃ: & non est eius morbi difficilis curatio, in quo sibi quisque optimus medicus esse potest. Hoc tamẽ vnũm (si permittitis) Patres, vestra bona venia dicam, tantum luxus, tantum fastus, in Apostolorum successoribus, in Christi vicariis, in Dei hominumque mediatoribus, equidẽ magnopere vereor vt diuinæ censuræ lõganimitas, ac patientia incircuncisum diutius velit sustinere.

Ex Epiphanio. — *Idem.* — *1. Reg. 18.* — *In libello cui nomen est opera & dies.*

Sed quoniã vos in eo totos esse Christianus orbis confidit, vt Ecclesiam (cuius vos curãdis nuptiis Spiritus sanctus paranymphos præfecit) sponso suo Christo omni macula purgatam, mundam ac speciosam sponsam exhibeatis: Equidem existimo ad promouendum huius instituti vestri successum, plurimum esse profuturũ, si primum confessionis vestræ, Apostolum & Pontificem Christum, hodie demum quum circuncisus est, Iesum esse appellatum consideretis, fuerit licet in illa prima rerum naturæ constitutione magnus, fuerit in cataclysmo admirabilis, in patriarchis consiliarius, in Ægyptia liberatione Israëlis ac Pharaonis Deus, ingentium Chananæarum expugnatione fortis, in Dauidia ac Salomonis regno futuri seculi melioris pater, in natiuitate denique princeps pacis, non ante tamẽ quàm in hodierna sanguinis effusione isto omnium clarissimo, suauissimo, sanctissimo, & propriè suo nomine Iesus, est appellatus. Hæc nimirum octauæ diei prærogatiua fuit, vt quoniam ad perfectum neque naturæ, neque Moseos lex adducebat (vnde & octauo die vtraque carebat) totis illis septem Mosaici sabbathi diebus hoc tam venerabile nomen Dei populus non audiret, sed octauo demum die ipsum sibi proprium Dei filius sortiretur, & donec idem illud hodie cognominatur, perpetuum retineret. Nobis ergo sanctiss. Patres id est, Euãgelicæ lucis filijs, ad quos imprimis octauus iste gratiæ dies pertinet, Dei filius Deus ac Dominus noster verè Iesus est, id est, omnium saluator, omnium redemptor, omnium tutor, & bonis omnibus bonorum omne genus author, largitorque sempiternus. Qui non vt olim Ioseph, aut Othoniel, aut Aod ille ambidexter, gentia vnius temporariam, infirmam ac imperfectam pacem aut quietem procuret, sed qui mundi totius certam, integram, æternam, & verorum bonorum solida summa constantem salutem paret, perficiat ac largiatur: vnde & nomen eius, nomen nouum, laudabile, excelsum, honorabile, magnum, admirabile, bẽnedictũ, terribile, æternum, immensum, omnipotens, ac salutare passim prædicatur: omni deniq; alio nomine maius, nõ solum quod nominatur in hoc seculo, sed etiam in futuro, in hoc hominibus pœnitentiam, redemptionem, iustitiam annũciari, in hoc Deũ inuocari, laudari, sanctificari, in hoc pacem oĩ creaturę euangelizari, Christus ipse edicto statuit sacrosancto. His titulis atque officijs Patres diuini huius nominis incomparabilem dignitatem æstimare lon-

Gen. 1. — *Gen. 7.* — *Exod. 15.* — *Toto lib. Regum. 2. & 3. passim.* — *Christi enim vocabulum ait Tertullia. non magis proprium est quam vestitum.* — *Hebr. 7.* — *Heb. 4* — *Gene. 41.* — *Iud. 3.* — *Ibidem.* — *Philip. 2.*

rè longe ſatius eſſe arbitror, quàm in ex-
pēdendis vc ...ii ipſius literis, ac pūctis
penè ſingulis, & ad τετράγραμμον, aut
aliud Hebræum, Syriacúmue Dei nomen
exigendis, ætymologiam quidem ſubtili-
ter ſequi, ſed operā ſedulo perdere. Quod
Luc. 24. qui diligentius & ad ſuperſtitionem vſq;
ſcriptis etiā ea de re libris prēſtitère, equi-
dē nihil aliud quàm curioſa ſectatos exi-
ſtimo, tameſsi facilè aſſentior in Chriſtia-
nis exorciſmis ad nudum quoq; vocis hu
ius ſonum partes omnes aduerſus cōtre-
miſcere atque exhorreſcere vel inuitas.
Optima igitur & ſaluberrima exornandi
nominis huius ratio fuerit, non modò vt
quoties auditur, cum aperta honoris ſi-
gnificatione (vt paſsim ac piè fit) audiatur,
ſed etiam toties Chriſtus vniuerſorū ſal-
uator cogitetur ac credatur. Quanquam
vobis quidem Sanctiſs. P. quibus præ cæ-
teris ſalutis huius diſpenſatio credita eſt,
longè attentior ſit oportet condecorandi
Cor. 4. atq; exornandi huius nominis ratio. Quos
Cor. 5. Ezech. 3. eum diuinæ ſcripturarum voces Chriſti
& 33. miniſtros ac legatos cognominarunt, quū
1. Petr. 5. ciuitatis Dei vigiles, cuſtodes, gubernato-
res appellarunt, quum hominum paſtores,
Chriſtianæ familiæ præfectos, Eccleſiarū
Epiſcopos, ſanctuarij lapides viuos, tem-
Luc. 22. pli Dei Angelos eſſe dixerunt, nominis
Acto. 20. quidem huius exornatores atq; encomia-
Petr. 2. ſtas, ſalutis autē ipſo nomine ſignificatæ
œconomos ac diſpenſatores præcipuos eſ-
ſe docuerunt oportere. Itaq; quoniam no-
minis huius ſui tum illuſtriſsimam gloriā
Chriſtus prædixit fore, cùm & credentes,
& credentium duces eius virtute ac in-
Matt. 16. uicta δυνάμει dæmonia eiicerēt, ſerpētes
tollerent, venena illæſi biberent, ægrotos
manuum impoſitione curarent, ſi & diui-
num iſtud nomen pro officio illuſtrare, &
illos titulos veſtros meritò retinere con-
ſtituiſtis, ſerio vobis conandum, ac viribus
omnibus cōtendendum eſt Sanctiſs. P. vt
primo quoq; tempore meridiana noctur-
naque dæmonia à populo Dei pellantur,
& in iſta, quæ piis omnium votis à vobis
repoſcitur & diuinitus exigitur, Eccleſiæ
repurgatione ac reformatione non ſolum
Ephes. 6. aduerſus carnem & ſanguinem, id eſt, pri-
uatas cuiuſque animi corporiſque illece-
bras ſtrenue ineunda colluctatio eſt, ſed
etiam ſi opus erit, aduerſus principes &
poteſtates, aduerſus quoſuis huius ſeculi
κοσμοκράτορας rectores tenebrarū harū
in gladio & noīe iſto, Dauidis inſtar, for-
tiſsimè dimicandū. Hæc enim propè vna
ſpes reſtat, hæc vna compendioſiſsima via

& ratio ſupereſt, qua peſtiferæ doctrinæ
viperas & ſerpentes tam diu electorum
calcaneo inſidiantes ad Chriſtianæ cōfeſ-
ſionis petram calcare, conterere & colli-
dere poſsitis: hoc reliquū eſt antipharma-
cū atq; alexicacon μῶλυ, quo præmuni-
ti de noſtris ipſorum vitiis ferè collectum
atque attemperatum errorum venenū &
diluere, & illæſi abſorbere valeatis. Et
quoniā non leue ægrotis afflictiſq; ſola-
tium promiſſum eſt eis, quibus in hoc ſa-
cro nomine forent impoſitæ ſanctorū ma
nus, Pergite obſecro atq; obteſtor vos Sā-
ctiſs. P. afflictorum commiſereri, ægrotiſq;
ſalutares manus imponere, & eorum vitā
ac ſalutem apud diuinam clementiā qua
ſoletis pietate adiuuare. Non enim igno-
ratis quàm multas & q̄ inſignes Chriſtia-
ni corporis partes cōtagioſa hæc falſorum
dogmatū lues, & verè θεήλατος peſtis in- Diuinitus
uaſerit, & in exitialē ægritudinē induxe- illata.
rit, facilè animaduertitis hunc iræ & fu- Eſa 51. &
roris Dei calicem eſſe, & iam diu ex hoc Hier. 25. & 48.
in hoc inclinari, necdum tamē fecē eius Pſal. 74.
eſſe exinanitam: ſperandum nihilominus Luc. 18.
atq; orandum ſemper, neq; vnquam defi-
ciendum eſſe. Nam ſicut qui repurgatos Roma. 11.
quidē olim naturales oliuæ ramos voluit,
obtruncatos tamē non voluit: ſic hoc for-
taſſe tempore excuſſos vtiq; ſpecioſos li-
liorum flores voluit, auulſos certè aut e-
radicatos non voluit. Ideoq; & iam fecit
ipſe nobiſcum ſignum in bonum, vt au-
diant manſueti ac lætentur: ſtetit enim
cum electis Iſrael, qui præliatur prælia Do-
mini, Guyſianus ille, Phynees noſter, ſte-
tit inquā, & placauit, & ob id, ſpero pro-
pediem ceſſabit quaſſatio. Beati ergo, qui
rectè & piè intelligent ſuper egenum, af-
flictum, & pauperem, & caſtigatos ac pro-
batos à Domino amicos eius, vt quondā
Iob Dauidem ac Tobiam, non deſpicienti Iob. 2. &
ſed hodierno Chriſti exemplo fratrū af- 20. & 30.
flictorum ſortem commiſerati, eorum ſa- Regum 1.
lutem ex animo mecum hac oratione Thob. 2.
Domino Deo commendabunt.

TOBIÆ. 4.

Benedictum eſt nomen tuum Deus Patrum no-
ſtrorum, qui quum iratus fueris miſericordi-
am facies, & in tempore tribulationis his qui
te inuocant peccata dimittes. Non eſt in ho-
minis poteſtate conſilium tuum, hoc tamen
pro certo habet omnis qui te colit, quod ſi vi-
ta eius in probatione fuerit, coronabitur: ſi in
tribulatione fuerit, liberabitur: & ſi in cor-
ruptione fuerit, ad miſericordiam tuam ve-
nire licebit. Sit nomen tuum Deus Iſrael be-
nedictum in ſecula. Amen.

¶DE NOMINE IESV Oratio,

AD SACROSANCTAM Synodum Tridentinam, Autore Gaspare Cardillo Villalpandeo Hispano Segobiensi, Doctore Theologo. 1563.

CHRISTVS seruator hominum imbecillitatis nostræ atq; miseriæ satis conscius, cùm pro sua singulari beneuolentia erga nos, & admirabili charitate qua dilexit mundũ, cuperet nobis opitulari, hoc documento admodum salutari atque cœlesti nos instruit, vt cùm re quapiam indigemus, cœlestem patrem adeamus, & eundem in nomine suo, si voti compotes euadere velimus, nostris precibus solicitemus: fiet enim vobis, ait, qui fidelis est, & mentiri nequaquàm potest, quicquid petieritis patrem in noie meo: id si verũ est, cũ quibusuis aliis necessitatibus laboramus, dubitari nullã ratione potest, quin sit ille nobis longè magis præsentaneã opẽ laturus, qui angustiis premimur inextricabilibus, dum sacrorũ mysteriorum parũ conscij, artis bene dicendi ignari, oĩm bonarum disciplinarum rudes, vsus rerum inexpertes, deniq; præsidiis oĩbus atq; ornamẽtis animi destituti, in hoc celeberrimo & clarissimo orbis theatro, corã principib' in oĩ genere literarũ, prudentiæ & pietatis viris, de re oĩm grauissima difficillimaq;, de nomine, inquã, IESV orationẽ hodierno die sumus habituri: ac nisi hæc vnica spes mihi reliqua facta fuisset, proculdubio ab incœpto destitissem: illa tamẽ me recreat reficitq;, illa mihi vires suggerit, atq; animum facit ad dicendum amplissimũ. Pulsemus igitur præcibus eundẽ, atq; in nomine Iesu ab eodẽ enixè petamus, vt depulsis ignorantiæ tenebris, ita mentis nostræ penetralia diuini luminis splendore collustret, vt dũ vobis sanctiss. P. sicut decet, ac par est, hac in re morem gerimus, breuis à nobis de nomine Iesu oratio instituta, non sine ingenti fructu spirituali decurrat: eam rem magno compendio consequemur, si charissimam Christi matrem precibus allegauerimus: annuet illa, vt solet, piis votis, si legationem cœlestis paranymphi, qua mirificè affici consueuit, in memoriam eius reuocemus, dicentes: Aue Maria.

Postquàm consummati sunt dies octo vt circũcideretur puer, vocatum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab Angelo priusquàm in vtero conciperetur. Luc. 2.

ILlustrissimi legati, Oratores clarissimi, Sanctissimi Patres. Octauus hic agitur dies, ex quo Dei verbum è sinu patris processit, vt caro fieret, ecce hodie prodit ex materna domo, id est, admodum humili tuguriolo: vt nobis, pro quibus humanam carnem induerat, palam sese ostendat: & anni exortu prospera cuncta atque læta nobis reddat: cùm sanguine fuso desideratam diu ardentibus votis pacem confirmat, quam ex æthereis sedibus in terras aduexerat: & nomen sumit, vt eo agnosci atq; inuocari ab omnibus possit, qui paucis hactenus, vt scriptura refert, notus erat: hunc ego vobis annum P. faustum admodum atque lætum in Christo precor.

Euangelium, quod hodierno die Sancta Romana Ecclesia nobis explicandum præbet, paucissimis tantum, quæ retulimus, verbis constat: ac licet verborum apparatu admodum exiguum sit, copia, & mysteriorum magnitudine, nõ facilè possit longiori cedere: quanquam enim omnes sacræ literæ illud peculiare continent atque suum, contrà quàm prophana hominũ scripta, vt plus habeãt in recessu, quàm fronte promittant: fit interdum, sic dispensante diuina sapientia, vt breui aliqua oratione sacratiora mysteria, & maiora sacra condantur, quàm longa: quod accidit in præsentia, atque vt rem vniuersam initio orationis meæ in summa dicam: duo sunt maximè, quæ paucis his verbis sacer Euangelista Lucas nos docet. Primum narrat octauo die post ortum suum, humani generis Redemptorem vindicemque, iuxta præceptum Mosaicæ legis esse circuncisum. Deinde nomen ei positum fuisse, & appellatum esse Iesum, quod sanè nomen non accepit ab homine communi more, sed à spiritu potius cœlesti diuinoque: neque cum in lucem æditus esset iam (vt vulgo fit) sed priusquam in vtero conciperetur, quod idem Euangelista testatur, cum ait: trepidanti virgini Angelum dixisse: Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum: ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum: quam appellationem æternum patrem sublimi in solio residẽtẽ dilecto filio suo olim dedisse dono,

Paulus

Paulus testatur, cùm ait: Exaltauit illum Deus, & donauit illi nomen. De vtroque igitur mihi dicendũ est hoc tpe, volente Deo, ea breuitate, quã res vsq; adeo grauis, difficilis atq; impedita pati posśit: eo etiã splendore, quem ingenij nostri mediocritas tulerit: modò vos sanctissimi P. atque lumina orbis terrarum, vestra cõsuetudine, id est, intentis animis me quoque dicentem audiatis.

Quoniã circũcisio populo Israël ea potissimum causa præcepta est, vt haberet ad manus pręsens aliquod, efficacissimũq; remedium aduersus culpam illam, quæ à primo parente ducta, atq; in vniuersum genus hominum transfusa cum semine, in ipso nostro ortu naturâ contrahitur: Christus verò Seruator noster contagium mortis antiquæ prima sua natiuitate non sensit, sed omni prorsus vitio caruit, videbitur fortasse cuipiam frustra tam atrocẽ cruciatum tenerrimus infans substinuisse: cæterum si rem altius inspiciamus, plane comperiemus, hanc ipsam, de qua loquimur, Christi circuncisionem, non modo vtilem fuisse, sed præterea multis nominibus necessariam: vt enim libenter fateamur, sacramento circuncisionis vindicem atque assertorem libertatis humanæ minimè indiguisse, dici non potest, quot & quantas saluti hominum atque vitæ vtilitates attulerit: vt existimare debeamus, non sine admirabili quadam prouidentia, diuinoque consilio, eundem pro nobis circuncidi voluisse, quorum saluti plurimũ studebat. Vt enim hinc exordiar, nisi Christus Iesus sacramento circũcisionis fuisset initiatus, atque adscriptus populo Israël, difficilè sanè aditus patere posset ad persuadendum genti Hebrçorũ, quod efficere cupiebat maximè, sa esse Abrahæ genus: cui circuncisio imperata est, atq; insuper illum prophetam, quem Moses prædixerat Hebræis, ex eorum fratribus & familia excitandum esse à Deo: itaque nisi circuncisus esset, tãquam alienigena, à Iudæis cum ratione reiici posset: neque vllam apud eos eius oratio fidem inueniret. Deinde eo consilio factum putamus, vt genus hominum ab huiusmodi sanguinario sacramento eriperet, & cum eo veterem legem onustam cæremoniis, & præceptis grauem, nostris humeris depelleret: cùm enim antiqua lex, Christi seruatoris nostri vmbra esset, necesse quidem erat, orto sole, vmbram dissipari atque euanescere: pro cruenta verò circuncisione, placidum baptisma; pro molesta & graui sarcina vetustæ legis, iugũ quoddam suaue, & onus admodum leue reliquit nobis: si, vt Paulus monet, spiritu gratis imbuti, in charitate non ficta ambulauerimus. Sanguinem præterea fudit, vt hominum salutem, quæ iuxta æterni patris decretum eius vita constare debuit, & quam vt procuraret, paulò antè naturam humanam cum diuina coniunxerat: iam iam negotiari inciperet, atque eodem antiquis nostris vulneribus mederetur, quæ nondum obducta cicatrice, dirum adhuc atque pestileos virus euomebant: ad eam enim rem præstandam, neque commodius vllum, neque efficax magis oppobalsamum inueniri, excogitariq; poterat. O summum medendi artificem! O animorum curatorem admodum peritum: neque peritum modo, sed mitem etiam atque benignum: vt & sciret, & vellet nostris infirmitatibus compati, easdemque sanaret! Audite diuini medici P. peritiam singularem, atque affectum erga nos, qui penè iam eramus deplorati: nulla nobis pharmaca propinat, non potionem amaram porrigit, non patitur nobis scindi venam, neque putrescentia membra nostra cauterio aduri, non adhibet externa fomenta, vulgaria omnia remedia consultò prætermittit: quæ cum affectis locis admouentur, grauem dolorem ægris adferre solent: vt enim nullum inferant alium, certè stomachum turbant, nauseam mouent, & cùm nusquam molesta non sint, sæpenumero sine vlla nostra vtilitate sumuntur, ac nocent interdum. Christus pro nobis acerbos atque insuaues syrupos bibit: ille acetum & fel gustauit, & quæ vulnera sentire fomenta non poterant, curauit ferro: nam carnem suam iubens volensque hodierno die pro nobis gladio secandam præbuit, atque in tenerum corpus suum crudelissimè adacto cultello, pestilens ex nostro, exitialeque venenum extraxit: vt verum sit, quod de eodem Esaias narrat: Verè languores nostros ipse portauit, & dolores nostros ipse tulit: cui Petrus consonat, cùm ait: Ipse peccata nostra pertulit in corpore suo, cuius enim inopia, nos diuites facti sumus: eius ignominia, nobiles: eius imbecillitate, fortes atque robusti: eius fletu, hilares, & iucundi: eius sanguine, recreati: eius liuore sanati sumus: eiusdemque mors, immortalis atque æternæ vitæ causa fuit. Vnum illud à nobis requirit Patres, vt peccatis mortui, iustitię viuamus: nemo igitur sibi blandiri velit.

 existi-

existimans Christi circuncisionis se vsquam participem esse, qui non prius summo studio, accurataque diligentia in eam rem incubuerit: vt antactæ vitæ partes sus, atque etiam contractas sordes abluerit pœnitentia: veterem hominem, qui corrumpitur, cum vitiis & concupiscétiis suis & exuerit, & abiecerit procul: atque insuper nouum induerit, qui secundum Deú creatus est: hæc illa noua est, & perpetuò duratura circuncisio: ad hanc nos, vetere abrogata, suo exemplo Christus prouocat: hanc Sancta Ecclesia Dei, sedulo reuocata in memoriam nostram singulis annis Christi circuncisione, docere nos vult: hanc ille modò, qui se ita composuerit vt abnegata omni impietate, sobriè, castè, & piè vixerit, se feliciter imitaturum confidat, Pauli testimonio.

Insuper dum dissecata sanctissima carne sua, sanguiné pro nobis copiosè, & liberaliter fundit: adactis stimulis, non solum Christus incitat nos, vt corda nostra scindamus, dolore, gemituque ex flagitiis & prauis facinoribus, quibus hactenus coo-perti sumus, concepto, sed future quoque necessitati prouidet, adhibetque remedium: sciebat enim is, cuius diuinis oculis nuda atque aperta sunt omnia, consequentibus temporibus non defuturos homines, imò potius feras truculentas, lupósque rapaces, qui ore impudenti, & sermone blasphemo prædicare non vererentur, Christum Iesum verum hominem minimè fuisse: huic errori modo occurrit: hanc blasphemiam exagitat: hanc teterrimam hæresim profligat, dum circunciditur, dum abscissa carne dolet, dum sanguinem fundit. Erubesce igitur Cerdo insana, disce hinc sapere Marcio temerarie, mentem muta pestilens Manichæe, desere sensum tuum impie Priscilliane: agnoscite in Chisto Iesu humanam naturam in vná hypostasim cum diuina coalescentem atque coniunctam: neq; enim id genus affectus in cum cadere posset, qui re vera homo non sit: tu quoque perfide Arri & veterator, dum ab Angelo legis imperio Dei positum Christo nomen, & appellatum esse Iesum: cum nondum in vtero matris conceptus esset, insanissimi erroris conuictus fatearis necesse est, sub his teneræ carnis inuolucris diuinam adesse naturam. Postremò veteri Ecclesiæ, quæ circuncidi hominé iubebat, Christus obtemperat, & cùm sub lege non esset, legi se subiici passus est: vt nos exéplo suo, ad obedientiá Ecclesiæ, & mandatorum eius obseruationem hortaretur: quæ tam est homini ad æterná vitam comparandam necessaria, quàm ad hanc vitam quam viuimus, corporis alimentis indigemus. Huc spectat illa Christi vox apud Lucam Euangelistam ad Ecclesiam: Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: & quod inquit per Matthęum: Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam ethnicus, & publicanus: vt summa quadam ratione ad eius studium sapiens nos inflammare conatus sit: cum enim legum ab æterno patre conditarum mentionem intulisset his verbis: conserua filj mi præcepta patris tui, Ecclesiæ quoque præcepta memorat, dicens: & ne dimittas legé matris tuæ: cuius strenuam culturam cupiens nobis maximè cómendare, subiungit, liga eam in corde tuo iugiter, & circunda gutturi tuo: cùm ambulaueris gradiatur tecum: cùm dormieris, custodiat te: & euigilans loquere cum ea, est enim paternum mandatum: quod eiusdem Salomonis diuinis litteris consignatum lucernæ instar est: Ecclesiæ verò lex, atque doctrina, lux est. Quemadmodum autem lucerna sine luce ꝑdesse nequit: ita quoque diuina mandata, nisi Ecclesiæ autoritas accedat, & ab ea illustrentur, proficere homini nulla ratione valent. Est enim Ecclesia, incorruptus iudex, & fidelis interpres sanctarum scripturarum: illa nobis sacros libros dedit, eadé illos discreuit à prophanis, eius admirabilia atq; diuina lux vniuersas illas tenebras, quę sacris olim libris continebantur, discussit, disiecit, depulitq;: hæc omnem controuersiam dirimit: & scrupulos eos, qui nos male habere solét, nostris animis eximit, dú obscura quęq; & inuoluta interpretatur, vt magna ratione quicunq; ab ea, cùm de fide quæstio est, ad scripturá sacram prouocat, fidei proditor atq; desertor constituatur: qui verò se ab eius disciplina quocunq; modo conantur eximere, capitales imprimis inimicitias cú Christo gerút: vt enim magnis autoribus placet, nó potest Deum habere patré, qui Ecclesiá non agnoscit matré: nó agnoscit aút Ecclesiam, qui nó illam studiosè colit, qui sanctissimas eius leges non reueretur, qui ritus omnes antiquos, qui statas cæremonias, qui vetustas traditiones non obseruat, qui autoritatem, maiestatemque vniuersalis Ecclesiæ pastoris non amplificat cùm ratione, si possit: denique qui non vniuersam Christianæ Reipublicæ disciplinam alta mente reponit.

Duo

Duo sunt Sanctissimi P. quod vos probè nostis, veluti lapides Lydij: Vnum est, si pontifici maximo libenter pareamus, & eius dignitatem sartam tectam seruemus, quem in ea Ecclesia, quam sanguine atque vita fundauit sua, tanquam in suo Regno Christus Iesus successorem reliquit: vt hanc, quam cernimus, vniuersam reipublicæ Christianæ molem autoritate atque prudentia sua moderaretur: atq; inde cæteris omnibus, qui sunt in eadē, veluti ex capite atque fonte gubernandi atque agendi vis & facultas omnis deriuaretur & promanaret. Alterum est, si Christianę Reipublicę disciplinā toto (quod aiunt) pectore amplectamur: quæ maiorum probitate, doctorum consensu, & tot populis, totque sæculis probata rectè viuendi consuetudine potissimum constare videatur: nam contempta illorum auctoritate, qui Ecclesiæ præsunt, aut huius politiæ ordine perturbato, subito corruat vniuersa morum disciplina necesse est, atque omnes quò libido fert, tanquam vinculis soluti, aut potius furiis agitati in quoduis flagitij genus prolabantur: ergo qui alterutrum violat, proculdubiò defectionis crimine aut perfidiæ vacare non potest: in quo vitio ętate nostra vniuersam illam hæreticorum colluuiem esse scimus, quos Martinus Lutherus suo magisterio dementauit, quantūuis illi se speciosis rationibus tueri velint: fatemur enim, neq; sine incredibili animi dolore atque acerbitate, quod hæretici nobis obiiciunt, atque ob eam rem vetere de medio sublata, nouam in terris Ecclesiam fingere & constituere moliuntur, in nostrorum hominum disciplina esse nonnulla, emendatione atque animaduersione dignissima: non inficiamur aliquantulum nos ab optimorum parentum religione, pietate, ac sanctimonia deflexisse: quod partim socordia nostra accidit: partim temporis iniuria, quod omnia solet in peius mutare: denique viuendi licentia, quibus corrigēdis sacrosancta ista comitia vestra, Ecclesiasticique conuentus coierunt, sed nunquid continuò rerum ordinem propter abusus conuellemus? nunquid œconomiā illam, quam Deus Optimus Maximus tāquam prudētissimus paterfamilias in sua domo esse voluit, perturbabimus? atq; illum ordinem, quem Christus posuit in republica sua, prorsus de medio tollemus? aut quēadmodum Lycurgum ferūt, propter eos, qui ad temulentiam vino abutebantur, vites penitus excidisse, ita quoque nos propter quorundam deformatos mores, non reformandam viuendi normam, sed radicitus extirpandam atque abrogādā existimabimus? & quod pessimū omnium est, illā cum noua ex impurissimo, atque admodum insano cerebro Martini Lutheri orta, cōmutari patiemur? Quis est, obsecro vos per Deum immortalem, Patā immemor beneficij accepti, tam paternæ charitatis oblitus: tam ab omni deniq; officio atque humanitate abhorrens, vt propter paucas rugas, & nonnulla corporis vitia, quæ cum ætate à nobis necessariò contrahuntur, non modo matrem non agnoscat suam colatque, sed etiā cum dedecore à se quàm longissimè abiiciendā arbitretur? Ego verò ita mihi persuasi, qui vt Ecclesiæ maculas abstergant, purgentque, perinde illam tractant, atque hæretici nostris temporibus: persimiles esse illis, qui vt corrigant peccata, vel morbos adimant, homines ipsos de medio tollunt: aut qui se domum strenuè purgasse censent, quòd fuerint illam funditus demoliti: tollenda zizania sunt, dum appetit tēpus messis, quod Christus ait, ne simul cū his segetes euellamus: contentos verò fore nostra, nisi per nos facilè possint corrigi, de aliis non oportet admodum esse solicitos: obedire tamen imprimis Ecclesiæ debemus exemplo Christi, qui, vt nos salutari obedientiæ manciparet, nulla necessitate sua, legi se submisit. Iam verò de nomine Iesu, quod initio polliciti sumus, succinctè, & sub quadam breuitate dicamus, quod vt commodius præstare possimus, iterum beneuolentiam vestram atq; attentionem animi P. imploro. Mysteriorum, quæ in hoc nomine latēt, de quo dicere instituo, P. S. numero, pondereque facilè obrueremur, si omnia persequi vellemus scrupulosè: ego verò recondita atq; abstrusa nimis illis relinquēs, qui me magis ingenio valent, & sanctarum scripturarum peritia, ea tātum persequi curabo, quæ ad rem pertinere plurimum videbūtur, & negotij minimum facessāt. Quid enim, obsecro vos, in eo nomine mysterij non inest, quod filio suo æternus indidit pater, & per angelum patefecit hominibus, cùm nondum in vtero matris formatus esset, quid non in eo nomine sacramenti contineri credamus, quod Paulus ait esse super omne nomen? Si verum est, quod graues in primis philosophi nobis tradiderunt: collocari nomina solere iuxta naturas rerum, ego non video, cur debeat, aut possit cum hoc nomine vllum aliud

aliud de dignitate & præstantia certare. Iesus etenim (quod Lucas Euágelista nos docet his verbis ad virginē: Paries filiū, & vocabis nomen eius Iesum: ipse enim saluum faciet populum suū à peccatis eorum) redemptorem, seruatoremq; significat. Captiuum quempiam in libertatem asserere, magna quidem res est: at populū, at gentem aliquam, & orbem terrarū vniuersum, excellentissima quidem res est, aut potius diuina, tum maximè, cùm hij qui tenentur captiui, nulla virtute sua, nullis suis facultatibus, nulla suorum ope vsquàm è vinculis eripi possunt. Christus verò seruator noster, quod in se fuit, vniuersum genus hominum graui quadam tyrannide ac seruitute oppressum, vnde extricari vi sua nullo pacto valebat, non argento quidem, auroue, sed præcioso sanguine suo, aut potius vita ipsa diuina in libertatem vindicauit. Hoc nos planè beatus Petrus docet, cum ait: Non corruptibilibus quidem auro vel argento de vana vestra conuersatione redempti estis: sed præcioso sanguine quasi agni immaculati Christi incontaminatiq;, empti estis prætio magno. Paulus ait. Neque contentus ea re, insuper etiam chyrographum illud, quo nos debitores constituebamur sathanæ, mundo, & carni, sanctissimæ cruci suæ sic affixit, vt amplius debitum repetere debitores non possint: ipsos etiam tyrannos tam miserè debilitauit, afflixit atque oppressit, vt in posterum cum homine, de quo tam esset Christus benemeritus, hostes acerrimi, humani sanguinis sitientissimi, seduliqúe aperto Marte cōgredi non auderent. Meritò igitur, vt dicebam, verbum diuinum caro factum, nomen Iesu, hoc est, Saluatoris accepit. Accepit autem hoc nomen in circūcisione, id est, cùm antiquum sumit sacramentō, vt nos ipsos hoc cœlesti magisterio imbuat, eam viam tutissimam esse & compendiariam, maximè ad percipienda cœlestia beneficia, æternamque salutem, si ad Ecclesiæ sacramenta confugiamus, per quæ tanquam per canales quosdam Christus statuit, vt ad nos diuina gratia deriuaretur: qua bonis operibus fœcundi, eius amicitiæ arrabonē & pignus admodū securum haberemus. Heu perditos ter quaterque, atque omni salutis præsidio destitutos hæreticos nostra tempestate, qui sacrosanctis sacramentis, id est, diuinæ gratiæ bellum indixerunt: heu heu miserandam, & ter quaterque dolendam eorum sortem, qui fontes aquæ viuæ, & salientis in æternam vitam non turbauerunt modò, sed omnino sibimetipsis extinxerūt, præcluseruntque.

Quanquam autē in nomine Iesu multæ atque maximæ virtutes insint, harum plærasque, neque vulgares (vt opinor) magno compendio, pro sua sapientia singulari Salomon complexus est, cùm Christi nomen oleo effuso compararet, dicēs: Oleum effusum nomen tuum: magnam etenim cum oleo affinitatē habet hoc nomen, quod summa quadam breuitate mōstrabo. Imprimis oleum Symbolū esse scimus hilaritatis atque lætitię: hinc Ethnici homines geniales dies celebraturi, quo tempore hilares atque læti videri cupiebant, vnguentis delibuti ex oleo factis, in publico se conspiciendos præbebant. Vitæ quoque magister cum vellet à ieiunio hypocrisim arcere, quæ tineæ instar egregiè facta corrumpit atque consumit, hilares & iucundos nos esse iubet, dicens: Tu autem cùm ieiunas vnge caput tuum, & faciem tuam laua, ne videaris hominibus ieiunans: & cùm docet pluris faciendam esse nobis reprehensionem acerbam viri boni, qui nos quibus hęremus peccatis reuellere studet, quàm improborum hominum assentationem, blandaq; verba quibus læti atque hilares effici solemus: hilaritatem animi oleo comparat, cùm ait: Oleum autem peccatoris non impinguet caput tuum. Oleum præterea ad vires parandas, & retinendas in corpore plurimū valet: ob eam rem olim athlethæ cùm in puluerem descendebant, dimicaturi cum aliis, oleo se totos perungebant: ne pugnādo, spiritibus transmissis per patētes corporis meatus, quos oleū obturat atq; obducit, vires dissiparentur, atque ita minori negotio victi caderent. Leniēdi etiam, atque emolliendi vim habet maximam, quod planè constat, quòd si è capsula, vasculóue quo continetur, extractū passim effundatur, mirabiliter fragrantia sua homines afficit, excitátque.

Tot igitur nominibus sapientissimus Salomon nomen Iesu oleo effuso simile esse ait: neque sine magna profectò ratione: primū enim mirabilem quandam, etiam in mediis malis positis, nobis lætitiam & hilaritatem adfert hoc nomē: hinc illa Ioannis vox priori epistola: Eius nomen consolatur nos in omni tribulatione nostra: nam eius memoria omnē nobis molestiam discutit, omnē mœrorem adimit, depellit animis omnem solicitudinē: est enim æneus ille serpens, vt idem Ioannes in

annes in Euangelio testatur, quem Moses exaltauit in deserto: vt in eum intuentes omni malorũ genere liberarentur. Vnde tantum ac tam profusum gaudium Christi discipulis adfuisse credamus, vt immaniter flagris cæsi, & fustibus contusi, lęti tamen ac hilares abirent? non aliundè quidem quàm ex nomine Iesu memoria repetito: quod acta Apostolorum sic exprimunt: gaudentes ibant discipuli à conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Vnde erupit illa vox gaudij atque lætitiæ plenissima: nobis donatũ est vt pro Christo pateremur? proculdubio ex nomine Iesu. Nomen ergo Iesu in animũ admissum, & conditum intra pręcordia inenarrabilem nobis lætitiam parit, emollit quoque animum, & turbulentos affectus componit, sedátque tumultus: nam ex quo tempore Christus in terris ortus est, diruta maceria est, inter Deum atque hominẽ pax coire cœpit: & inter ipsos homines cõcordia regnare visa est, dum eisdem beneficio Iesu data facultas est, diram libidinẽ coërcendi, domandique appetitum: qui post primi parentis lapsum, non parere (cum natura seruus sit) sed imperare potius Reginæ rationi solebat: hæc est illa pax, quam cœlestis paranymphus generi hominum attulit è cœlis: & renuntiauit, dicẽs: in terra pax, in hominibus beneplacitum: hanc eandem: cùm à nobis abiret Christus, his verbis confirmauit: pacẽ meam do vobis, pacem relinquo vobis, eandem esse exorituram hoc tempore, inter cæteros vatea facer Esaias planè atque apertè prædixerat. Mirabile præterea nomen animos facit nobis, suppeditátq; vires: quibus instructi atque armati, insuperabiles, vt ita dicam, hostes superemus: neque enim est aliud nomen sub cœlo, vt scriptura refert, in quo nos oporteat saluus fieri, quando his, qui credimus in nomine eius, Ioanne referente, potestas datur, vt filij Dei efficiamur & simus: dum vita superest, quæ militia quædam est, vel Iobi testimonio, Christus nos ad pugnam hortatur: ac ne simus de victoria soliciti, gaudete, inquit, bono animo estote, forti atque constanti audacter cum hoste confligite, reportabitis proculdubio victoriam: ego enim iam vobis mundum vici: ego fortem superaui, eius ego arma diripui, comminui vires, debilitauiq;: hoc duce quis tã imbellis est, aut timidus natura, qui cum hoste suo non audeat in certamen descendere? hoc tam strenuo tutus Imperatore, quis non confidenter pugnãm capessat? si consurgant aduersum me castra, aiebat Dauid, non timebo malum: quoniam tu mecum est: si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo: si Christus pro nobis, quis cõtra nos? Vbi verò diffundi cœpit hoc nomen olei instar, vbi non in Iudęa modo, sed etiam inter gentes, coram Regibus, & principibus Christus prędicari cœpit, eius nominis fragrantia tam mirificè omnium mentes ad pietatem excitauit, vt Paulus dicat in eius nomine omnium genu flexum esse, ad eius pedes omnia procubuisse, cœlestia, terrestria, atque inferna: ac postquàm in ęthereas sedes remeauit, vnde acturus negotia nostra in terras veneerat, omnia quemadmodum pollicitus fuerat, traxit ad se: ergo nomen Iesu admodum accommodatè, conuenienterque sapientissimus Salomon oleo effuso comparauit: habet tandem idem nomẽ, quod attinet ad hanc rem, aliam quandam vim admirabilem atque diuinam, quam Christi ipsius voce atque doctrina didicimus: ea est, vt quocunq; loco, & tempore quocunque fuerimus congregati, & de aliquo super terram consenserimus, præsto sit Christus futurus, qui mediũ sese inserat, neque errare eos sinat, qui in eius nomine coierunt: & sanè non rationi modò consentaneum erat, sed etiam necessarium: vt qui Ecclesiam in terris prædicatione sua, sanguine suo, vitaque sua erectam & fundatam relinquebat: modum quoque & rationem doceret eandẽ, qua necessitatibus atque malis subinde nascentibus in perniciem Ecclesiæ obuiam ire posset. Promisit igitur se adfuturum, cùm in suo nomine procerum Ecclesiæ concilia cogerentur ad stabiliendam veterem disciplinam, ad tuendam Christianã fidem purgandámue, neque timor nos vllus solicitare debet: ne ille vsquam ab huiusmodi Sanctissimo cœtu absit, qui fidẽ suam Ecclesiæ dedit, se permansurum eũ eadem: atque id propria manu apud Ioãnem chyrographo confecto, conceptísque verbis, cùm ait: non vos relinquam orphanos, veniam ad vos: & planius, cùm discipulis inquit, qui Ecclesiam representabãt: ego vobiscum sum omnibus diebus, vsq; ad consummationem sęculi. Insuper etiã spiritum sanctum suumè summo vertice cœli in terras venturũ esse promittit: qui perpetuò habitet apud nos, & Ecclesiam instruat mõitis salutaribus, cum ait: Ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vo-

bit vobis, patronum inquã alium, monitoremque: vt maneat, inquit, nobiscum in æternum: & paulò inferius: Paracletus autem spiritus sanctus, quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia. Christi igitur auspiciis, qui Ecclesiæ suæ præsidet, omnia nobis prospera atque fœlicia contingent: spiritus sancti magisterio, qui Ecclesiam doctrina imbuit, omnis erroris caligo prorsus dissipabitur: patrocinio æterni parentis Ecclesiæ munitæ quæ tanta vis ab hostibus veritatis & religionis inferri aut intentari possit, quæ non subitò quàm longissimè repellatur? Audent nihilominus P. S. hæretici hac tempestate conciliorum autoritatem in dubium reuocare: quid dico reuocare? explodunt, & cõculcant pedibus Apostolicas sanctiones, atq; vniuersalis Ecclesiæ decreta cõuitiis proscindunt. Quærat fortasse quispiam, quo argumento ducti, quáue ratione persuasi id faciunt: illa nimirum P. fallaci admodum atque captiosa, quòd in his ipsis cõmitiis vestris adsit interdum æmulatio, contentio, rixæ, partium studium, ambitio, rerum cuiusq; propriarum amor, publicarũ rerum negligentia, atque cõtemptus: absit veritatis indagandæ & constituẽdę cupiditas, fraterna charitas, pietasq;, quę cœlestem spiritum semper consequuntur: at verò, si rem propius contemplemur, planè reperiemus ea potissimum causa insanos homines conciliis Oecumenicis detrahere, vt hanc tutissimam viam, firmissimamque rationem, quam à spiritu cœlesti edocti sumus ad hæreses confutandas, ad subleuandam morum disciplinam, & reprimendam temeritatem hominũ mẽte perditorũ nobis præcludant, si possint, ac se ita tueantur: hinc illæ lachrymę, huic rei maximè timent, hæc illos male habet: & eorum conscientiam exagitat, neque inmeritò, mea quidem sententia: hęc enim sunt castra Dei hostibus Ecclesiæ terribilia: hæ, spiritus sancti acies, ad superãdos fidei desertores instructę: hæc agmina cœlestium spirituum, quæ nulli vsquã cedere consueuerunt: hæc denique robustissima illa manus Dauid, validissima petra communita, ad posternendum immanissimum tyrannum Goliath, si quando populo Israelitico pergat maledicere: quanquam enim his sacrosanctis conciliis vestris cœlestem spiritũ Ecclesiæ rectorem, patronumque, minimè interesse crederemus: ipsa patrum, qui conuenerũt in vnum, sanctimonia, pietas, religio, vsus rerum, doctrina insignis, rara eruditio, diligentia extrema, cursque, ipsa denique ratio atque forma tractandi singula: facile possint perditos istos nebulones mendacij atque blasphemię arguere: modò verò constitutissimum habeamus præsentẽ adesse his Synodis, simul cum cœlesti paracleto Christum Iesum: dubitari sine infamiæ atque perfidię nota nõ potest, quin perinde atque oracula diuina, rata, & firma habenda sint, quæcunque vos P. S. his Ecclesiæ conuentibus sacrosanctis decreueritis, modo id legitimè fiat, id est, cõsensu autoritateque summi pastoris, cui Christus Dominus in Petro Ecclesiæ suæ gubernacula commisit. Extrema verò insania & perdita calumnia Martini Luderi, Caluini, & cęterorum prorsus nihili facienda est, qui vt apparet, fastidio veteris disciplinę rebus nouis student: & ira potius & cupiditate, pessimis consultoribus pertracti, quàm honesta vlla ratione ducti, vt erroribus suis patrocinentur: homines vitæ impurissimæ, frontis perfrictę, & qui simul cum cucullа omnem pudorem abiecerunt, non solum sanctis Synodis robur, atque autoritatem conantur adimere, sed Ecclesiæ quoq; Christi detrahũt, in põtificẽ maximũ, in vos ipsos Patres, atq; in vniuersos sacerdotes, debacchãtur: oĩbus bonis viris sunt iniurij: nullam antiquitati, nullã consensioni fidẽ habent: atq; id tam impudenter, & animo vsque adeo pertinaci, vt palam libris æditis affirmare non vereantur, se minimè vnquam sententiam mutaturos. Vos autem S. P. quando quidem omnibus hominibus estis debitores, & in hoc sublimi mõte positi, in hoc excelso dignitatis gradu estis collocati, vnde facilè ab omnibus conspici possitis: ita vos gerite, vt etiam hæreticorum ora obstruatis, vt in eo, quod detractant de vobis tanquam de malefactoribus (quod Petrus ait) ex bonis operibus vos considerãtes, glorificent Deum in die visitationis: Nolite (quod vos Paulus monet) contristare spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redẽptionis: omnis amaritudo, ira, indignatio, clamor auferatur à vobis, sicut decet sanctos: si quis vos affectus proprius solicitat, circuncidite eundem, & abiicite procul, vt Christo, qui pro vobis est circuncisus placeatis: in extirpãda verò reipub. Christianæ abusibus, in subleuanda collapsa morum disciplina, in restituendo sponsæ Christi pristino nitore tam strenuè laborate: quod facitis libẽter, vt nullam Imperatorum, nullam Regum

gum, nullam principum virorum, nullam denique vestri commodi ratione̅ habeatis, nisi quatenus illud cu̅ publico fit, idest Christi atque Ecclesiæ coniunctum: id si feceritis, ego non dubito, quin Deus Opt. Max. fidem resoluturus sit: quam apud
Isaie 1. Esaiam Propheta̅ charissimæ sponsæ suæ pignori dedit, cùm ait: Co̅solabor sup hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis, & conuertam manu̅ meam ad te ô Syon, atque excoquam ad purum scoria̅ tuam, & auferam oe̅ stannum tuum, & restituam Iudices tuos vt fuerunt prius, & co̅siliarios tuos sicut antiquitus, & vocaberis ciuitas iusti, vrbs fidelis: co̅teram scelestos, & peccatores simul, & qui dereliquerunt Dominum co̅sumentur. Quod vt cernamus breui, vtinam concedat nobis Christus Iesus, cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum.

AMEN.

¶ FRANCISCI BELcarij Peguilionis Episcopi Metensis Oratio De victoria, qua Carolus IX. Galliarum Rex Francisci Lotharingi Guisæ Ducis, necno̅ & Annæ Mo̅morencij Equitum magistri auspicijs rebelles, causam religionis prætexentes, ingenti clade superauit:

Habita est Tridenti in publico Patru̅ qui ad Concilium œcumenicum conuenerunt concessu: 4. Idus.Ian.

M. D. LXIII.

I quis vestrum fortè quæret Patres amplissimi, cur ex hoc loco, ex quo diuini verbi enarrationes, co̅cionesque audire consueuistis, historiam vobis nu̅c explicandam suscepimus: is profectò decursu huius nostræ orationis intelliget, neque eam hoc tempore esse inutilem, neq; ab his quæ tractatis negotijs aliena̅. Non solum enim verbo, scriptóue diuinam vim, mentemq; excipere possumus: sed facto plerunque sensibus nostris eam magis imprimere solemus. Hic verò & Regis impuberis, optimæq; indolis & regni amplissimi salus co̅tinetur: atq; de ijs hostibus victoria, qui patriam expugnare, vestrum ordine̅ delere, veram religionem prorsus euertere tentârunt. Qua quidem in re immensa in primis Dei Opt. Max. bonitas, præclaro relucet exemplo: qua suos nunqua̅ oblata occasione frustratur: verùm vbi in præsidijs humanis aut nulla aut rara spes affulget, tum maximè præsenti ope conseruat, erigit inclinatos, de rebus suis etiam desperantes, in optatissimæ portum salutis intrudit. Iudæis grauissima Pharaonis tyrannide oppressis, Ægyptiorum barbara immanitate afflictis, longa denique seruitute penè attritis, Mosen libertatis assertorem excitauit. Bethulienses Assyriorum armis prope debellatos, etiam de deditione cogitantes, Iudith nobilis matrona diuinitus liberauit. Quid de Hora, Barac, & Gedeone dicam? qui Israelitas in extremam rerum necessitatem redactos eadem ope tam facilè ab hostibus vindicarunt? Quid quòd Ragum alienigenarum impietate, Romanorum potentia, nouis Pharisæorum, Essæorum, Sadducæorum, alijsque sectis, quum Iudaicę leges aut antiquatæ essent, aut contemptæ iacerent, sacerdotium vænale prostaret, adeoque vniuersa religio propè abolita videretur, tum potissimum Deus Pater toties promissum, propheticis oraculis toties significatu̅ Messiam, filium scilicet charissimum, religionis instauratorem, & sempiternæ salutis è cœlo dimisit authorem?

Castigat suos cleme̅tissimus Pater ille cœlestis: quid deliquerint alijs atque alijs subinde flagellis admonet: graues etiam nonnunquam plagas infligit: sed ita infligit, vt paternam seueritatem agnoscamus, nimiam haud sentiamus acerbitatem. Castigat nimirum, no̅ vt perdat, nisi qui se iri perditum volunt: sed magis vt sui oblitos ad se reuocet, errantes in viam reducat, præsenti fœlicitate excœcatos, ad spem certioris, ac longè maioris inuitet. Reuertimini ad me, (inquit) & ego reuertar ad vos: reuertimini (inquam) qui vos à meo conspectu vestris sceleribus tam procul abduxistis: qui bella inuicem miscetis: qui vestra peruicacia, tantam malorum lernam vobis cumulatis. Externa commemorare̅ exempla, vetera in memoriam reducerem: Verumenimuero & recentibus, & domesticis præstat esse contentos: ea enim veluti adhuc calente memoria magis afficiunt: & quæ vni prouinciæ Christianæ acciderv̅t, ea sua ac domestica Christiani omnes

omnes interpretari debent. Verũ quippe in Christo omnes sumus, etsi locis multùm dissiti, eandẽ tamen patriam inquitimus (inquit Paulus) quid patriam? imo eandem ciuitatem, cœlestem illã, sacrosanctam, æternùm regnaturam Hierusalem, non hominum manu factam, sed viuis ex lapidibus structam: Cui adscripti ciues sumus, qua iam nunc etiam donati, siquidem ea, quam profitemur, religione, eo quod vsurpamus, nomine, ea quã spectamus, sacri Euangelij promissione digni sumus. Quanta non ita pridẽ Gallia nostra floruerit, vel belli gloria, vel rerum copia, vel in omni literarum genere præstantia, omnes meministis: quantia autẽ nunc populationibus vexata, quanta desolatione vastata, quàm multis cædibus fœdata sit, plerique (mea quidem sententia) cognoscitis. Totis sanè quatuordecim superioribus annis, quibus bella nobis cũ finitimis cõtinua fuerũt, nõ tot ex nostris, quot postremis hisce mẽsibus septem amisimus. Ac parum absuit, quin hisce diebus vno prælio, vnoque momento, rebus, copijsq; attritis, pij omnes vel de solo vertendo cogitarẽt, vel perpetuo exilio sibi consulendũ putarent: quod vt facilius intelligatur, rem ipsam paulò altius repetita narratione explicabo.

Pace cũ præstantissimo principe, planeque catholico, Philippo Hispaniarum Rege, atque etiam affinitate inita, quum sibi bene consultũ nostri homines existimarent, ecce inopinata Regis Henrici morte versa statim rerum tota facies, mutati animi nouas belli rationes quærere cœperunt, qui pacem modò tanta contentione postularãt, tantaq; animorũ alacritate susceperant: ij mutuis primũ dissidijs clã sese lacessere, seditiosi verò occulta consilia inire, conuentus nocturnos facere, mox palam erumpentes, aperta conspiratione Franciscum Regem huius nominis secundum, atque eius domesticos, præsertim qui illi à consilijs erant, inuadere tẽtarunt. Conatu irrito, & Francisci morte sopiti tumultus aliquãtulum conquieuerunt, dũ illi quæ ad factionem suam promouendam pertinebant, modis omnibus adornarent: & impijs suis cogitationibus causam religionis prætexentes, maiora etiam quàm antea, iam animo agitarent. Vere primo nuper detecta consilia, Regem Carolum impuberem dolo excipere conati, vbi nihil profecerũt, suos ad arma vocare, ciuitates occupare, catholicos antevertere, oĩa quæ ad comparandũ bellum opportuna erant, procurare, Anglos etiã antiquos Galli nominis hostes solicitare, in Germania equitatũ, peditatumq; cõscribere cœperũt. Quum de pace interim ageretur, dissimulare, differre, nunc assentiri, nunc nouas causas prætexere, omnes æquas, imò verò & nostris valde iniquas pacis conditiones reijcere, totã denique æstatẽ magnis vbiq; miscẽdis cædibus traducere, donec viribus in vnũ collectis, de rerum summa vno prælio decernere decreuerunt. At verò Antonius Borbonius Rex Nauarræ, nec non Franciscus Lotharingus Guisæ Dux, vnaq; equitũ Magister Annas Mommorencius, quanquã causa meliore freti, q antiquæ religionis, ac Reip. partes tuendas susceperãt, haud tamen in his, quæ ad tãtũ, tã graue, ac domesticũ bellũ pertinebãt cõparandis atq; procurandis segnes, vrbes quæ in hostiũ potestate erant, alias deditione, alias vi irrũpentes recipere: quæ in fide permãserãt, cõfirmare, atq; auxilijs iuuare, diuersis regni regionibus diuersas peditum cohortes, equitũq; turmas (vt quæque magis laborabãt) collocare, ipsi cũ delecto exercitu, quò tanti belli ratio vocabat, adesse: quum Rothomago expugnato, Germanus exercitus Duce Andeloto aduentare, & vt sese cũ Aurelianis cõiungeret, festinare nunciatur. Igitur Guisanus atq; Mommorencius (nam in ea expugnatione Nauarræ Rex plũbeo globulo ictus res nostras mirãdũ in modũ intẽpestiuus morte turbauerat) cũ illis quas tũ haud magnas habebant copijs Lutetiã proficiscũtur, q ea sit regni totius metropolis, & velut quoddã ærariũ, atq; egregiã in hoc bello operã nauaturã quã simul ac regionẽ finitimã hostes primũ inuasuros haud frustra sibi persuadebãt: dispersas præterea toto regno copias quãta maxima fieri potuit celeritate cogere, præsertim verò Hispanos veteranos, ac Vascones quoq; pedites, qui in Aquitania magnũ vtrique suæ virtutis specimen nuper ẽdiderãt, equitatũ etiã vndiq; arcessere properãt: vt iusto exercitu, si res ita postularet, dimicarẽt: & causam Dei arbitrio (qui arcanis iudicijs quibus vult victorias destinare solet) permitterẽt: nec tamen vllam interim quo res tota non bello committatur, sed æqua pace componatur, occasionem omittunt. Videbant enim (vtrouis inclinaret victoria) nõ nisi magna totius regni clade sibi cõfligẽdũ. Huc verò illos Regina Regis mater, rara pbitate, singularíq; prudẽtia fœmina sedulò impelle-

singularique prudentia fœmina, sedulò impellebat: quæ hosce tumultus, tumultuumque graues exitus longè antè præuiderat, & ab initio componere summo studio laborarat: ac quòd religionis causa prætexeretur, Pisiacum eo nomine totius Galliæ Episcopos conuocandos curauerat. Quum ne sic quidem obstinatos vtriusque factionis animos placare potuisset, omnia nihilominus tentabat, omnem, vt aiunt, lapidem mouebat, inter medias etiam acies plerunque non muliebri, sed planè virili animo versabatur, vt vtrosque inuicem conciliaret, & publicæ quieti prouideret. Nec vnquam destitit, huc illuc mittendo, colloquendo, monendo, vt antiquæ religionis, patriæ communia salutis, Regis denique impuberia rationem haberent, nec quicquam antequam ille adolesceret, sibi innouandum putarent: donec Aurelianis Lutetia castra mouētibus, & in Normaniā festinantibus, conclamata oīa, ac deplorata prorsus esse perspexit. Tum publicam salutem, Regisque filij teneram ætatem Deo Opt. Max. commendans; Guisano ac Mommorencio rerum summam permisit: & ne quid respublica detrimenti caperet, vt viderent, imperauit. Nullas cùm pacis æquas conditiones Aureliani reciperent, illi quod reliquum fuit, prouiderunt: & extrema omnia tentare decreuerunt. O admiranda Dei iudicia: q̃ homini imperscrutabilia! quàm nostros excellunt sua sublimitate sensus! Aureliani quicquid nostri monerent, quicquid proponerent, quanquam etiam multum de suo iure decederent, haud quaquam tamen flectūtur, sed solita peruicacia inexorabiles perseuerant. Diceres cor Pharaonis obfirmatum: væcordes, & sua contumacia iā iam mergendos Ægyptios cerneres, non Dei timor, non patriæ pietas, non cognatus exercitus adamantina aut plusquàm ferrea pectora commouerunt.

Confederant vtræque acies non longè à Druydis, antiquo Druydū (vt fama est) in Carnutū finibus oppido: Autelij Vram propinquum fluuium, qui paucis tuto locis traijci vado poterat, superare properabant, vt liber aditus in Normaniā pateret, vt Anglia iuncti, quos in Normaniā accersiuerant, incertam belli aleam, communi periculo tentarent. Sed nostri horū cōsilium haud ignari, noctu sine tumultu fluuium traijciunt: ac postridie (qui dies XIIII. Calen. Ianuarij fuit) dū sub ortū solis castra metantur, ecce Aureliani instructa acie aduentare nunciantur. Nostri igitur, (quòd in planissimis campis consticerant) primo agmine cui Guisanus, ac secundo cui Mommorencius præerat, nō multum à se inuicē distātibus, & æquato gradu ingredientibus, obuiam illis procedunt. Illi primum agmen declinantes, in secundū totis viribus conuertuntur, infestis aduolant signis: primusque Germanua eques in nostros obliquus impetum facit: nec minore animorum alacritate nostri (quamuis hostem in latus accipientes, bōbardarūque vsu quæ in fronte collocatæ erant, frustrati, & religionis, & patriæ, & antiquę virtutis memores, inuadentes excipiunt: fit via vi, & regni amplissimi totis in læthum viribus itur.

O quantas duæ illæ coniunctæ acies potuerunt comparare victorias! quantos Christiani nominis facere progressus, quā longè, lateque Gallicam propagare ditionem! Iane vel totam impij Turcæ tyrannidem euertere, captiua illa nostræ religionis primordia (Hierosolyma dico, atq; omnem eam regionem quam sanctam appellant) recipere, amissum denique nostra inertia, seditionibusque Oriētis Imperium recuperare potuerunt. Sed Deo aliter visum, qui vtrasque pariter concurrere permisit, lustrandæq; hoc tam horrendo piaculo Galliæ nostræ easdē destinauit. Primo igitur conflictu superiores Aureliani, nostros de statione propellūt: cædunt multos, & vicissim cæduntur: tādem laxata paulatim acie equitum magistrum Annam Mommorencium, equo perfosso humi prostratum, viuum tamen intercipiunt: Aumallium quoque ducem, Guisani fratrem, tertio agmine laborantibus nostris subuenientem equo deturbant: ipsumque adeò agmen retro cedere compellunt. Etiam victoriam animo deuorantes, iuueniliter exultare cœperant: peditesque Heluetios acerrimè resistentes perturbatis ter ordinibus, eodēq; momento renouatis summa vi penetrabāt: quū superueniēs Guisanus toto equitatu & gallico peditatu, atq; auxiliaribus Hispanis, in medias hostiū acies seu horrendū ac rapidū quoddam fulmen irrumpit. Hic verò & præliū instauratur atrocius, & maior vbiq; æditur strages, atq; oīa equitū peditumq; robora committuntur, vnaque cum Duce fortuna commutatur, vincuntur victores, ac passim trucidantur. Ludouicus quoq; Borboni*, Princeps Cōdęus vulgo dictus, cui hostiū exercitus sacramēto se obstrinxerat, vulneratⁿ capitur.

Nostri etiam qui primo prælio cesserant, Guisanis iuncti communibus viribus in Aurelianos feruntur:illi vndique circumuenti strage procũbunt, ac propè vniuersi, præsertim pedites internecione cęduntur. Excessère maturè prælio circiter 800. Germani, mixtiq; aliquot Galli equites, Anna Mommorencio captiuo abducto.

Te verò Guisane dux inuictissime absentem coram celeberrima ista tot amplissimorum Patrum frequentia compellabo:tuum enim illi nomen summa animorum alacritate audient, & memoriæ consecrabunt sempiternæ. Tu vnus hoc nostro seculo (vt egregia adolescentiæ tuæ rudimenta prætercam,quibus non solum acris ducis,sed boni etiam militis officium sæpius impleuisti)tu, inquam,Romam cum exercitu profectus integrã atque illibatam summi Pontificis auctoritatem conseruasti:tu reditu tuo non cunctando,sed properando,acerrimeque confligẽdo Calesium nobis restituisti:tu Theouis Villam oppugnasti:tu primus religionis causam Francisco secundo in Galliis nostris rerum potiente suscepisti: tu semper propugnasti:tu bellum religionis ergò cum aliis quidem inchoasti, sed solus confecisti. Atque hunc egregiæ tuæ pietatis fructum,illustrem istam de impiis hostibus,insignemque victoriam tibi vni Deus Opt.Max.reseruauit. Viue ergo & tibi,& Reipub. Christianæ Princeps inuictissime, Deoque atque hominibus pariter gratissime, & æternum tua ista pietate,& pietate digna fœlicitate fruere, ac sempiternum coram grauissimo hoc Patrum consessu gloriæ monumentum suscipe. Te autem solum intueor,in te hęreo, in te solo mea consistit oratio:non genus illustre,non ingentia proauorum facinora,non Hierosolymitanos, Siciliæque reges,vnde originem ducis,arcessam:laudetur hæc in illis, qui ex suo quod laudetur non habent. Sed quò feror Patres amplissimi?ego verò argumenti suauitate captus,& iam Gallici conflictus immemor in amplissimo campo lasciuiebam:redeũdum tamen,& lætitiæ miscendus luctus est. Lugemus acerbam nostrorum hominum cladem: vicimus enim, sed non incruenta victoria: paucos illos quidem, sed egregios hoc prælio amisimus. Cecidit imprimis Iacobus Brossianus, alæ equestris ductor, & regiæ illius societatis (quam vulgo diui Michaelis appellãt) eques,homo sicut prouectæ iam ætatis, ita & antiquæ virtutis, & cui rei militaris scientia paucos nostra ætate comparare possemus. Huius cùm multis in bellis periculum fecerat: tum recens copiis regiis in Scotia Pręfectus,magnam quam de illo iã omnes conceperant opinionẽ vehementer auxerat. Nec longè ab illo Annibas ac Giurius cataphractorũ quoq; equitum præfecti, & eiusdẽ equites societatis. His accessit Mombro spectatę indolis adolescens, Annę Mommorencio patri forma simillimus,& paternæ iam virtutis certus æmulator: qui sanè me admonet, vt te quoque constantissime,ac tot & tantis honoribus perfuncte senex,te inquam Anna Mommorencie hoc loco appellem:quem vt extrema senectute captiuũ, filiiq; charissimi suauitate priuatum doleo:sic tuorum,hoc est,sororis liberorum opera, ne dicam scelere,in hasce indignor incidisse calamitates. Quid enim illi potuerunt, quod tu non præstiteris?pupillos æducasti:adolescentes primum Francisco Regi, mox Henrico insinuasti,atque inter eius familiares asscripsisti:Castilioni maris,Andeloto peditum præfecturam impetrasti: maiorem etiam natu vix dum puberem Cardinalitia dignitate ornandum procuraueras,& tot sacerdotiia auctum,tu summo apud suos gradu collocaras, ad quos ingratus,honorumque fastigia opulentas insuper,ac nobiles,quas inierunt,affinitates,nisi tua cognatione,& indulgẽtia freti,vix aspicere,ne dum aspirare poterant. Hæccine tantæ erga illos beneuolentiæ præmia refers?Hoc verò venerandam istã sol:re senectutem,quod patriam tuis cõsiliis semper auxisti:religionem acerrimè propugnasti:& vtraque conseruanda,vergentem ætatem animi vigore superãs,ac iuueuili quodam ardore tem manu fortiter gerens,te veluti mactandum obtulisti, omniaque & summi Imperatoris & egregij militis officia impleuisti. Captus est quoque,uec ita multò pòst crudeliter, ac præter omne belli ius cæsus, & animi vir maximi,& bonarum semper partium, Mareschallus à sancto Andrea, qui sicut Henrico Regi fuerat acceptissimus,ita & in eius liberis ab impiorum hostium immanitate conseruandis diligentissimus,et iu propugnanda religione, patriaque tuenda bellator fortissimus ad extremum vsque spiritũ perseuerauit:ea scilicet illorum est religio,is Dei timor, ea suorum, id est,Christianorum charitas,quam nonnulli etiam ipsorum concionatores (tanta est scriptorum impudentia, atque improbitas) vel libris editis commendare solent:

lent: vt quotquot egregios, aut aliquo titulo illustres viros interceperint, vniuersos plusquã barbara feritate trucidarint. Multa enim insignia & dictu horrenda crudelitatis exempla insana hæc factio ędidit: quæ tã à Christiana humanitate aliena sunt, quàm Turcicam superant immanitatem: vt tantam in hominibus qui Christiano nomine gloriantur, vęcordiam fuisse, omnis posteritas vel admiratura sit, vel omnino non creditura. At tu Deum illis vltorem, tibi propitium spera: neque enim illorum perfidiæ, neq; tuę pietatis obliuisci vnquam potest. Quid Bordium, Santeranum, Bellanum alæ equestris Guisanæ signiferum, fortissimos iuuenes, ac cęteros eiusdem animi, alacritatis, virtutis enumerem? Sicut certè non temerè Mars optimum quemque sibi pignerare dicitur, sic nos etiã florem Gallicę nobilitatis (quanquam non multi cæsi fuerunt) hoc prælio amissum dicere iure possumus. Hos tali virtute, constantia, pietate nobis ereptos meritò lugere debemus: illis parentare: Deum propitium imprecari: illorum memoriam sempiternis consecrare monumentis. Cæterùm vt impios pœnas dedisse non ægrè ferimus, ita pios victoriam retulisse lætamur: id enim & diuinæ & humanæ iustitiæ ratio exigere videtur. Quî verò lugere istos patriæ parricidas possum? Patriam impij spoliârunt: tot, tantasque suorum patrârunt cędes: tot pagos, tot insignia palatia incenderũt: tot sanctissima templa demoliti sunt: vrbes etiam nõnullas hostibus prodiderunt, peregrinos immiserunt exercitus: sed nec sacris templis, nec maiorum sepulchris pepercerunt: tandem scelerum suorum furiis agitati, se in apertam mortem quadam desperatione coniecerunt. Et nisi Guisani illius ducis incredibilis, ac penè diuina virtus impiorum furori opportunè sese opposuisset, vniuersi profectò perieramus, & de Gallia nostra actũ prorsus erat. Sic quondam Maxentium tyrannum Constãtinus Imperator, impium pius, sed fœliciore victoria, incruentaque superauit, sic tres Cosdroæ duces, à quo nullas pacis æquas conditiones impetrare potuerat, trib⁹ diuersis prœliis victor fregit Heraclius.

Vos autem egregij milites, quanquam absentes alloquor, tamen coram iis alloquor, qui viuis prospera quæque imprecãtur, mortuos etiam pia coram Deo Opti. Max. fusa oratione, & digna veneratione prosequuntur: Vos (inquam) siue Galli, siue Hispani, siue Heluetij, ad piam causam defendendam consentientibus animis atque armis coistis: si estis mortui, beatos iudico, qui caducam hanc, & tot, tantisque calamitatibus vitam obnoxiam, cum fœlicissima luce commutastis: qui sanguinem vestrum pro asserenda vera religione profudistis: qui sceleratissima sathanæ monstra, omnem barbariem sua feritate superantia in Domini sacraria ingredi, sanctaq; quotidie polluere ædes vestris obiectis corporibus prohibuistis: qui denique quod naturę debuistis, patrię & propugnandæ religioni exoluistis. Itaque non secus atque Machabæi illi Iudęis, qui pro religione patriaque tuenda ceciderant, diuinum numen propitium supplices inuocarunt: sic publicas pro vobis preces, publicasque supplicationes senatus hic amplissimus in diem crastinum decreuit: vt quorum parem causam esse cognouimus, eosdem iisdem officiis, eodemque grati animi affectum prosequamur. At vos, quos Deus non solum ex tãta clade seruauit incolumes, sed & nobilissima insuper victoria ornauit, qua laudum cõmemoratione magis celebrabo? pietatisne, an fortitudinis? qui tantam facinorosorum hominum colluuiem ingenti & animi & corporis vigore confecistis, ac manus vestras in sanguine impio consecrastis. Præcipua vobis præmia conferet Deus Opt. Max. cuius causam tuendã suscepistis, & ab impiis vindicastis. Nos singulare eximiæ vestræ virtutis elogium coram amplissimo hoc totius orbis Christiani conuentu proponere possumus: vtrorumque gloriam omnia profectò deinceps secula prædicabunt.

Quid (dicet aliquis) etiámne milites huc euocabis? An verò nobis isthęc victoria tanti fuit? fuit sanè: nec magis nostræ Gallię, quàm totius orbis Christiani, quàm piorum omnium, quotquot veram religionem colunt, dicenda victoria est: videtis enim in quàm arctos fines catholica conclusa sit Ecclesia, quàm angustis cõtineatur regionibus, quàm paucis vigeat prouinciis. Quòd si impij illi superiores euasissent, Galliamq; nostrã prorsus occupassent, quàm breui quod sanũ adhuc, & integrum reliquum erat, partim dolis, partim vi corrumpere potuissent? Communem ergo victoriam communis sequatur gratulatio Patres Amplissimi, communis gratiarum actio, communes preces, communes coram Deo Opt. Max. supplicationes. Quis enim fœlicior vnquam illuxit dies? quod maius, aut manifestius de

vtraque religione iudicium à Deo Opt. Max. proficisci, quod constantius testimoniū prodire potuit? Scimus quid Helvetijs eadem de causa, eodē inter se animorum ardore confligentibus acciderit: vti schismatici & numero multo plures, & lectiores milites vti sibi videbātur, internecione fuerint cæsi: quo etiam prælio seditionis princeps occubuit Zuinglius. Quid Caroli. V. pij iuxta, ac magnanimi Imperatoris partas in Germania referam victorias? Quid rusticorum non longè à Rheno Lotharingæ familiæ auspicijs factam cædem? quo in conflictu Claudius Lotharingus Guisani huius pater facilè primas obtinebat: vt hæreditariam religionis propugnationem iam inde à Gotofredo illo Bulionio in omnem posteritatem transmissam in hac familia agnoscere possimus. An etiam adeò cæci sumus, vt præclara Dei iudicia videre nequeamus? Igitur vno ore in Dei laudes prorumpamus, vno ore lætum canticum cōcinamus, & tāta beneficia grata animi significatione celebremus.

Atque vtinam & hic, & in cæteris quæ ad religionē stabiliendā pertinēt, rationibus, ijsdē animis, eadē pietate, eadē alacritate cōuenire possimus: si ita sua benignitate Deus annuet, faciemus profectò & fructus vberrimos, & his, quæ nos quotidie vexant, vexaruntq; malis radicē omnem succidemus. Nam si huius quod vobis pro nostra mediocritate recitauimus, belli memorabilis, & multorum quæ nostra tempestate gesta sunt, causas penitus introspiciemus: si verè confiteri volemus, causas nimirum ipsas magna ex parte in nos regeremus: quum nos dico, totum ordinem ecclesiasticū intelligo. Quæ enim à religionis aduersarijs causa primū suæ discessionis obiecta est, nisi quod Pastores suis officijs deesse, suos greges verbo Dei nunquam pascere, prouentus ecclesiasticos dilapidare, totū verò ordinem malo impuræ vitæ exemplo simplicem plebem à vera pietate diuellere, pijs autē & cordatis hominibus etiam scrupū mouere iactarent? Huc illorum omnes conciones, huc priuata colloquia tendebant. His illi argumentis imperitæ plebi vt ad se primum deficeret, persuaserunt: & seditionibus bellisque intestinis, quæ mox experti sumus, sementem sparserunt. Radicem itaque succidamus, pristinam ecclesiæ instauremus integritatē, causam profectò malis istis omnibus, prætextumque omnem pariter auferemus. Alioqui illis mederi nec hoc tempore, nec in posterum vllo modo possumus. Etenim non sublata causa, grauiores sæpe recidiui morbi redire consueuerunt. Si verò eandem mentem induemus, si spiritu eodem feremur, si eodem reipublicæ Christianæ instaurandæ ardore flagrabimus: spiritus nimirum ille sapientiæ, intellectus, consilij, & sciētiæ, nostros suo splendore animos illustrabit: Christus sua (quę in vnione consistit) pace, sua incredibili nos charitate donabit. His verò tecti armis, securi prorsus esse possumus, & pacem hanc externam (vt loquuntur) hoc est à bellis, seditionibusque vacationē, nobis nostro iure pollicebimur. Nam cui bene cū Deo conuenit, eidem vt cū alijs quoque conueniat, facillimum est.

Hinc certa, atq; indubitata nimis irati erga nos Dei signa colligere possumus Patres Amplis. quos quinquaginta ferè hosce annos tot, tantisque bellis sibi mutuo serie quadam succedentibus, tot seditionibus vexatos tam miserè afflixerit, vt Babilonica exilia, Iudęorumque tātopere celebratas ærumnas facilè superare videantur. Quot nostras impius Turca, Christiani nominis acerrimus hostis, inuasit prouincias? quot insulas occupauit? quęq; si non occupauit, certe extrema internecione vastauit. Quantas Christiani nobis ipsi mutuo importauimus calamitates? Quod enim supererat malorū, nobis ipsi conciuimus. At Turcicæ quidem illæ quamuis sæuissimæ atque immanissimæ fuerint inuasiones: tamen cū istis comparari nullo modo possunt. Nulla enim domesticis ac ciuilibus bella crudeliora esse constat. Sic nobis (vt inquit Paulus) foris bella, intus timores, aut etiam bella grauiora semper fuēre. Neq; illa quæ ciuili aliqua ratione suscepta sunt, commemorabo: quāuis multa intercesserint: sed mitiora ea aliquanto (si quid mite in bello esse potest) fuerunt: nec tanto animorum ardore flagrarunt. Quæ verò religionis causa suscepta sunt, quàm immania fuerint, quanta contentione, imo quanta rabie miscendis mutuis cædibus sæuierint, vel hoc postremū in Gallijs nostris tanta hominum strage profligatum bellum testimonio esse potest. His omnibus causam præbuit antiquæ religionis desertor Martinus Lutherus: qui primum vt Saxones, mox vt bona Germaniæ pars, priscis moribus conculcatis, à fide catholica deficeret, procurauit. Ecce quantula scintilla quantum ignem accendit! sanè Lutheranæ

theranę illę cōciones,veluti fulgur quoddam,Germaniam penè totam paucis annis præteruolarunt. Acceſſere paulatim Heluetiorum pagi complures,noua condita ſecta, diſcipulis à Luthero præceptore diſſentientibus.Quid?fatalis ille ignis nō ita multo interiecto tempore,per omnes ferè orbis Chriſtiani exarſit prouincias:duas præcipuè excipere poſſum, Italiam,atque Hiſpaniam: quæ integræ adhuc,& ſua quodammodo ſe mole ſuſtentant. Nam quid de Gallia noſtra dicam? quo in ſtatu res illius fuerint,vidiſtis. Profectò eius ſine lacrymis meminiſſe nō poſſum:flagrauit,arſit,hoc igne pene tota vaſtata eſt. Quod ſi abſumpta prorſus fuiſſet, duas illas reliquas mihi credite,ſibi hincinde finitimas, vel ſuis cineribus inflammaſſet,atque vno totum orbē Chriſtianum conſumpſiſſet inceodio. Quapropter vos appello Patres ampliſsimi, vos inquam appello,quotquot locum dicendæ ſententię in hoc Cōcilio obtinetis:ſubuenite labenti reipublicę Chriſtianæ,erigite cadentem, inclinatam veſtris fulcite ſentētijs: ſi dignos hoc gradu geretis ſpiritus,ſoli hanc flammam compeſcere, imò verò prorſus reſtringuere poteſtis. Viceſimus ſextus hic(ni fallor)agitur annus,ex quo primus illi mederi cōcilio huc indicto conatus eſt Paulus tertius Pontifex maximus: dilatum eſt: diſſimulatū eſt: varijs factionibus certatum eſt:donec Bononiam Conſilium traoſlatum.Illic verò & maiores moræ, & plures contentiones,& acriores factiones interceſſerunt.Itaque huc ruiſum reuocatum eſt: tandemq; bellis inualeſcentibus, re infecta Patres ſe ad ſuos ſinguli receperunt. Veorum nunc ad ſupremum eſt (inquit ille) nullus amplius relinquitur diſsimulationi locus. Aut hoc Concilium totum orbem Chriſtianum conciliabit: aut ſi re infecta diſcedetur,in certā atque imminentem præcipitabit ruinam.Quāobrem vobis in primis videndum eſt Patres Ampliſsimi, ne quid præiudicati domo afferre,ne quid in gratiam dicere,ne quam rei priuatæ ratione habere videamini.Publica religionis cauſa agenda eſt, in hac totis animis incumbite, huic ſtudete,in hanc ſolam, vt in præſcriptū vobis à Chriſto ſcopum,collimate: ſi aliorſum auertetis oculos,actum de religione eſt: neque quod expectemus vltra, iam ſperare poſſumus. A vobis ſolis pēdet totus orbis Chriſtianus: in vos ſolos oculos conuertit:in vobis quietem ſuam & ſalutem collocat. Videte ne veſtra ſocordia iuſtam tot piorum hominum ſpem, ne vos ſpe inani fallatis: ne religionis hoſtes certa cœptorum conficiendorum ſpe,quam iam nimiam conceperunt,impleatis.Notantur vniuſcuiuſque noſtrum dicta,notantur ſententiæ, notantur & ſi quæ interceſſerunt factiones: celari diu non poterunt:in vulgus efferentur:ſtatim omnibus luce fient clariores. Si per vos ſtetiſſe quò minus publica pax cōſtituatur,palam erit,profectò vos religionis ac publicæ quietis proditores, deteſtabiles, Deo hominibuſq; inuiſos, mortales omnes diris omnibus denouebunt.Quapropter ferte dignas hoc gradu in quo collocati eſtis,dignas iſta frequentia,dignas concilio œcumenico ſententias: nihil timidè,nihil ſimulatè, nihil in gratiam, nihil auarè dictum à vobis prodeat.

Neque tamen iſtuc à me eo proferri quis interpretetur Patres ampliſsimi, vt de veſtra vel integritate, vel pietate,vel præſtanti eruditione dubitandō mihi fas eſſe exiſtimem:quas cum mecū ipſe conſidero,diuina equidem prouidentia celeberrimū iſtud,frequentiſsimumque Concilium in hæc vſque tempora dilatum mihi perſuadeo,vt ſub Pōtifice verò Pio, pacisq; publicæ tantopere ſtudioſo, qui, vt vos huc coiretis,ſua interpoſita authoritate decreuit, coſentientibus tot ſanctiſsimorum atque eruditiſsimorum patrum ſententijs vera religio in integrum reſtitueretur, & malis moribus, peruerſarumq;opinionū exterminatis ſectis priſtinę ſynceritati redderetur. Te enim Pie Pōtifex Maxime,ac ſanctiſsime hæc manet corona:tibi hoc ingens de inſtaurata religione, ac nobile trophæum reſeruatur:Quod qua ſapientia, animique ſublimitate præſtas,tuo tempore erigendō curabis:nec hanc gloriam elabi, aut ad eos qui tibi in hoc gradu ſuccedent, tua negligentia tranſmitti ſines.Neque verò egregiæ iſti ſummi Pontificis,ampliſsimorumque Patrum voluntati deeris Ferdinande Imperator potentiſsime, ac Domine mi clementiſsime: Verū enimuero qua foris contra Turcas animi magnitudine pro amplificāda, conſeruandaq; religione hactenus vſus es: eadem (ſcio,ac verè confirmare poſſum) etiam domi in ſedandis totius orbis Chriſtiani ſeditionibus vtēris,ac ſempiternam ex hoc Cōcilio tibi, filioque chariſsimo, Regi Romanorum inuictiſsimo(qui hac ſingulari dignitate magno Germanię totius ſtudio

non

non ita pridem auctus est memoriã consecrabis. Cuius sanè laudis haud exiguã etiam portionem sibi vendicabit gener tuus Sigismundus Augustus Poloniæ Rex serenissimus, ac religionis natura sua maiorum exemplo, & præclaris tuis monitis amantissimus, qui repugnãdo Regno, ditionibusque suis schismaticorum istorum pestilentissima contagione labefactatis tam egregiam operam nauauit, vt & se Deo Opt. Max. charissimum, & affinitate tua dignissimum planè declararit. Atque vt filiam tuam Catharinã raræ pietatis pudicitiæq; fœminam faustissimis auspicijs sibi asciuit vxorem, sic cæteros generos tuos Principes nobilissimos, fortissimosque ad eandem palmam capessendam vehementer incitabit. Perspectũ enim habemus quã multis, quãque honoratis affinitatibus Austriacæ familiæ splendorem auxeris, quantã inde Reipub. Christianæ propugnandæ potentiã compararis. Quàm sedulò per amplissimos viros, ac mira probitate singulariq; eruditione præditos Pragẽsem atque Quinqueccleliẽn. Episcopos, Oratores tuos primum de instaurãda ecclesiæ disciplina, deinde de componendis controuersiis, tum de promouendo toto hóc Concilio hic egeris: quam significationem egregiæ tuæ ac verè augustæ voluntatis dederis: quàm anxia huius tãti negotij cõficiundi cura te distineri ostenderis: qui vel hîc vnà cum patribus adesse (si res ita postularet) spoponderis, quam sponsionem diuino equidem instinctu oblatam interpretor, vt non minorẽ à Tridentino, quàm ille à Niceno, gloriã reportes. Si frequentiam spectemus, raro in Ecclesia Latina, quamuis olim latissimis finibus explicata, nunc verò angustissimis conclusa terminis, tot patres coiuêre. Si rem expendemus, nunquam plures, neque maioris momenti intercessêre contentiones: Quo magis de tanta victoria, hoc est, de totius orbis Christiani conciliata voluntate, ac pace vbique constituta, tua Augusta Maiestas suo iure poterit gloriari. Sanè quantum Regina Regis nostri mater, mulier præstantissima hac in re laborarit, religionique componendæ studuerit, quantum Rex ipse (licet impubes) studium declararit, quàm constanter per Henrici patris, religiosissimi principis vestigia ingressus sit, quãta alacritate prudentissimæ matris monita, sapientissimorumque virorum qui sunt illi à consilijs, susceperit, Gallia nostra satis superq; testari potest. Quam insignem illius voluntatem, & maiorum omnium exempla, & eximia quædam indoles, præsertim verò magni animi princeps, planeq; catholicus Hispaniarum Rex eius frater confirmabit: qui tot præclara admirandæ suæ pietatis ac fortitudinis foris domiq; testimonia ædidit, qui tã oportunis eundem nuper iuuit auxilijs: qui deniq; cõstantiæ laudem cum cęterarum innumerabilium virtutum laude cumulans, illibatam ferè solus in suis ditionibus tã latè patentibus, tam procul à se inuicem disiunctis, veræ religionis conseruauit antiquitatem. Cõfirmabit & auunculi Ducis Sabaudiæ cum alijs magnis virtutibus, tum belli gloria clarissimi, ac fratris Ducis Lotharingi magnę expectationis principis in eadem protegenda religione cõiuncta voluntas atque fortitudo. Quid de Serenissimo Rege Lusitaniæ dicam? de quo quanquam propter teneram adhuc ætatem certum iudiciũ proferri non potest: tamen vt ex æducatione tali principe digna, ex optima indole, maiorum singulari virtute, & Regni administratione lectis atque sapientibus viris cõmissa conijcere licet, Proauum Emanuelem, atque auum Iohannem eius nominis tertium (nam pater decimo sexto suæ ætatis anno è vita decessit, vt magis quid posteri de illo sperare deberent, ostenderit, quàm certum imitationis exemplum relinquere potuerit) summa nimirum alacritate imitabitur. Quorum alter ab occidente ad orientem vsq; Oceano delatus, barbarisq; nationibus subactis victor ditionem suam lõgè lateque propagauit: Alter partum iam imperium non minore industria conseruans: sæpe cum Turcicis, Africanorumq; Regulorum triremibus summa fœlicitate cõflixit. Barbaros multis victorijs superatos in fide confirmauit, eosdem Idolis conculcatis Christianismo initiatos ad mãsuetius & humanius vitæ genus traduxit, melioribusque institutis & moribus assuefecit, atque imperij sui fines religionis propagatione stabiliuit. Aderit & Regibus proxime adnumeranda, ac fortasse æquanda Venetorum respublica: quæ sicuti inter omnes orbis Christiani Ciuitates, nõ secus atq; splendidissimum aliquod sydus, sua elucet sapientia, ita & cæteros totius Italiæ Principes etsi per se satis prõptos, suo tamen exemplo ad pulcherrimi facti gloriam pariter fruendam magis excitabit. Hos cum vestrorum decretorũ fautores

tores promptissimos habeatis Patres amplissimi, profectò vt vobis ipsi soli desuisse videamini, committere non debetis. Nec illud vos torqueat, quòd huc nondũ aduersarij nostri accesserunt. Si enim solita peruicacia vestrum conspectum refugient, si in latebris suis cõscientia victi delitescẽt, si vniuersæ Ecclesiæ (cuius vos personam sustinetis) iudicium pertimescentes, vestra ora ferre non poterunt: sed sicut rei de eluendis criminibus desperantes, spontè sibi exilium indicent. Tum vos illis aqua & igni interdicetis, & totius Ecclesiæ communitate priuatos, malis diris, Sathanæque addicetis. Ac nihilo secius quæ controuersa sunt definientes, antiquamque Ecclesiæ disciplinam renouantes, celeberrimum hunc conuentum bona cũ pace dimittetis. Hoc à vobis petimus Patres Amplissimi, imò verò petit, instat, flagitat totus orbis Christianus: cui vos aliter subuenire non potestis, faxit Deus Opt. Max. vt & vestræ dignitati, & publicæ necessitati maturè satisfacere possitis. DIXI.

COSMI PALMAE FONTEII, DERTVSENSIS Diœcesis Presbyteri, sacræ Theologiæ Doctoris oratio ad sacrosancti œcumenici Concilij Patres Tridentum cõuocatos, habita Feria quarta cinerũ anno à Christo nato, 1563.

Nunquã antehac in lucem edita.

Tsi vereri meritò debeo, cùm eam, quæ hodierno Euangelio continetur doctrinam, æterni patris lumẽ, ac splẽdor Christus, nõ nisi idoneis auditoribus summo in mõte cõmunicandam, reliquam verò multitudinem ad imum vsque montem remouendã existimauerit. Ne ego, qui de eadem in angustiis orbis terrarum Concilio ad dicendum aggrediar, temerarius iudicer: tamẽ in hac temporũ vicissitudine cum superiorum dierum hilaritatẽ, ac epulas nõ maiorũ magis instituto, quã more, habituq; naturę hodiernę lucis dolor comes ac esuriales mensę consequerẽtur, in quibus Architriclini munus à grauissimis viris datum mihi, commissumque sit, cui vix aquæ, nedum vini, quod frequentes hominum morbi flagitant, ad apponendum copia suppetat, ante eius genua, cuius precibus hydriæ illæ suauissimo vino redũdãrunt, supplex procumbam, & cœlestis illius vini, si nõ quãtum accumbentiũ amplitudo postulat, at certè quidem quantum tenui, parcoq; prandio satis esse possit, angelicis ab ea vocibus implorabo. Aue Maria.

Cum ieiunatis, nolite fieri, sicut Hypocritæ, tristes. Matth. 6. Cap.

CVm multa sunt Legati, Cardinales Illustrissimi, clariss. Oratores, Patres sanctissimi, in quibus legis Euangelicæ omnibus numeris absoluta præstantia longe omnibus alijs legibus antecellit, & vt sola Deum sibi auctorẽ vendicat, ita sui cultores & viuentes adhuc (quoad eius fieri potest) & corporis vinculis solutos in deorum quodammodo sortem, numerumque trãscribit: tum duo imprimis, quorum est alterum, quod non verbis solum, quid cuique faciendum, cauendumne sit, præscribit: Sed eam est à suo conditore præter cæteras prærogatiuã consecuta, vt diuinum motum animis, pulsionemq; inspiret: qua, quæ ab se præcepta sunt ijs quibus præcipiuntur, te ac factis præstare velint, & possint. Nã vt ex vni⁹ primi parẽtis peccato ea oẽm posteritatẽ miseriarũ moles oppresserat, vt incõparabilib⁹ Dei donis gratuitis sublatis, naturalibus lęsis, ac imminutis, & mens densissimis tenebris circũfusa de rerum cognitione humillimè, & quiddam abiectũ saperet: & cupiditas rationis imperio detrectato, sempiternũ cũ ea bellũ & implacabile gereret: Ita fecũdi hominis im mortali beneficio factũ est, vt qui hominẽ à Deo in vnã hypostasim assumptum, & Christum Iesum terrarũ orbi seruatorẽ datum esse cõstãter, firmiterq; crediderint, bonorũ omniũ suorum spẽ in eo collocarint, incẽsis charitatis facibus adamãrint, tam admirabilẽ in seipsis rerũ omnium cõmutationẽ cõperiant. Vt mens diuino quodam lumine illustrata altius diuiniusq; sapiat, quidq; in rebus verũ, quid falsum sit, lõgè aliter quàm ante iudicet: cupiditas verò veteri feritate, & acerbis cũ mente inimicitijs depositis, ad tantã mãsuetudinẽ & cũ ratione concordiã traducatur, vt omnibus eius imperijs libentissime factis, in sempiternam cœlestis regni pacẽ in seipsa iã inchoatã, tandẽ aliquando cũ beatis perfruẽdã ardẽtissimis votis incumbat. Alterum est ita nouum atque

ante Christianæ Ecclesiæ ortum inauditum, vt quicunq; illius expertes fuerint legislatores, adeò nihil de eo cogitarint, vt ex illis non postremi hoc decus ornamentumque nostrum Christum, quod se id effecturum profiteretur, omnibus irrisionibus subsannauerint, cõuitijs vexarint, odio denique capitali inflammati, adnitentibus tenebrarum potestatibus, verberibus, supplicijsque excruciatum crudelissima morte mulctarint. Veteres superioris vitæ sordes, ac turpitudinem in fidem suam iurantium abluit Christus: & quos grauioribus flagitijs coopertos sibi ac suis legibus inimiciores videt, eos maioribus misericordiæ visceribus expetitos, omnibus eorum criminibus sempiterna obliuione deletis, in suã ciuitatẽ asciscendos curat: contrà quàm aliarum rerumpublicarum conditores facere solent, qui quos in aliena à suis legibus morũ consuetudine diu multumq; versatos, inueterata peccandi licentia obstinatos obduruisse vident, tantum abest vt in suam ciuitatem adscribant: vt ab ea, si ciues facti sunt, quàm longissimè exterminatos velint: existimantque, si quãplurimi à suis rationibus abhorrentes, ac perditi homines in suam ciuitatẽ, tanquã in sentinam confluxerint, non illos à se ab amenti ac profligata ad saniorem, honestioremque vitam reuocandos. Sed cõtra suis corruptissimis eorum moribus, tanquàm pestifera tabe passim in ciuitate grassante, quod sanum adhuc integrumq; durauit, ab illis corrũpendũ, ciuitatis statum pessundandum, ac miserabilem in eam vastitatem importandam. Non sic noster legislator, non sic, sed saluum facit quod perierat, ambulantes in tenebris & in vmbra mortis, hoc est, altissimis vitiorum & ignorantiæ voraginibus abreptos, & in mediam stigem demersos ad lumen cœli spirabile excitat, & inusitata quadã medendi arte non ille sanis, quod ridiculum esset, medicinã facit, sed male habentes, & omni salutis spe deplorata, à certo exitio ac peste ad salutem certam incolumitatemque reducit. His igitur duobus legis Euangelicæ incredibilibus ac plane diuinis donis aucta atque exaggerata Christiani hominis sorte, non iam vt seruus & aduena, aut egestatis, inediæ, mortis supplicijs, aut commutabilibus caducorum bonorum præmijs propositis, in officio vix misereque continetur. Sed in sanctam ciuitatẽ adscriptus, atque in eius ciuitatis Regis Regum ac domini dominantiũ diuinam stirpem adoptatus, oculis in vnum suæ fœlicitatis auctorem ac parentem Christum coniectis, in tanti beneficij commemoratione totus insistit ac cõmoratur, de ineffabilibus eius laudibus nunquam conticescit: sua verò omnia consilia, dicta, facta ad eius nutum voluntatemque moderatur, cui se, suaque omnia accepta referenda esse profitetur, ac præ se fert. O præclaros hoc nostro tempore, Christianæ libertatis assertores: ò vindices, ò egregios plane, vt aiunt, ouium custodes lupos. Tu mihi, cum habenas indomitæ atque efferenti sese licentiæ laxes: laxes dico, cùm opportunitate, impunitateque proposita, incites, pungas, ac veluti flagellis quibusdam, calcaribusque aduras, laceres, confodias cœlestis illius Ierusalem speciem ac formam (ad quam mentis nostræ aciem, quantum terrena hæc muribundaque membra non hebetant, dirigere debemus) in vniuerso Ecclesiæ catholicæ ędificio imitari & adumbrare: in singulis verò hominibus imperium rationis fundare ac stabilire: aut malas cupiditates pariturus vnquam putas? Sed homines quamuis sexcentis scripturæ ac patrum testimonijs, sexcentis conciliorum decretis confixos, tamẽ nihil rectum, nisi quod ipsi somniant, vsquequaque putantes omittamus: & ad ea, quæ ex superiori disputatione, tanquam à suo fonte dimanant, paulatim accedamus. Et profectò ita se res habet. P. S. vt hic nostræ mentis illustrator, cupiditatis domitor, culpæ condonator, libertatis assertor Christus, quorum animus ardentioribus charitatis flammis exarserat, non ille quidem eos grauiore seruitutis iugo premendos (quid enim liberatori indignius?) sed tanquam parens optimus sanctiore filios familiares disciplina æducandos, informandosque putarit, quod vt faceret in montem, hoc est, in paternæ maiestatis celsitudinem euectus, in suo diuinæ sapientiæ regno insistens, diuina, non more loquitur humano, sed patris, & suo vno, eodemque spiritu fundit oracula. Ad quam interiorem tantæ doctrinæ subtilitatem, si gregaria, quæ eum sequebatur multitudo admissa non est, nõ philosophorũ more, fumi vẽditorum, suas illas nugas in eorũ tãtum aures, qui auro sibi eas appendissent, remotis arbitris instillãtium, tantũ cuiquã bonum inuidit. Sed vt in rerũ natura constãtiũ ortu à paruis ac debilibus corporum initijs ad per-

perfectam fit magnitudinem, firmitatemque progresio: ita quos cõmunibus etiamdum virtutum officijs, tanquam lacte infantes alebat, exquisitis perfectæ honestatis institutis, & diuiniorem sublimioremque vitam spirantibus: tanquam solidioribus cibis. & magnam, vt rectè conficerentur, stomachi vim postulantibus non iudicauit obruendos. De qua vtraque diuinę doctrinę parte, quantum ad hodierni Euangelij lectionem attinet, dũ pauca breuiter dicimus: peto à vobis P.S. vt qua me beneuolentia hactenus dicentem audistis, eadem ad exitum vsque prosequamini. Quanta sit temperantiæ in omnem humanæ vitæ partẽ vis, & vtilitas, seu priuatũ corporis, animi, & familiæ cuiusque bonum, seu optimum rerumpublicarum statum spectemus, ex eo facilè intelligi potest. Primum quod Medicorum Princeps Hipocrates in suis illis breuibus, & certissimá veritatem continentibus sententijs, quas ille ἀφορισμοὺς vocat, bonæ etiam valetudinis μητέρα esse statuit: quo verbo illud significatum voluit Medicus sapientissimus: vt parens filios non procreat modò, sed etiam alit: Sic cibi quoque ac potus moderatione nõ sanitatem modò in humanis effici, gignique corporibus, sed partam, & tanquam procreatam retineri ab eadem & conseruari. Nec verò de naturalibus animi bonis quamdiu loquimur, Aristotelis auctoritas repudianda est, qui in ijs, quos scribit de moribus libris continentissimurum hominũ, maiorum suorum prudentiam magnopere admiratur, quod temperantiam lingua sua σωφροσύνην, quasi σῴζουσαν τὴν φρόνησιν appellandam existimauerint.

Finganius enim aliquẽ tãta incitatum corporis voluptate, quanta percipi potest maxima, nemini dubiũ esse debet, quin tamdiu dum ita gaudeat, nihil agitare mente, nihil ratione, nihil cogitatione consequi possit, quocirca nihil tam pestiferum quàm stimulans in hominibus qui se præstare student cæteris animantibus, veluti in pecoribus, quæ natura prona, & ventri obedientia finxit, agrestium libidinum appetitio. Siquidem ea, cùm maior sit, omne animi lumen extinguit. Contrà, quid homini melius, quid homine dignius ea, quæ epulis, exstructisque mensis & frequentibus poculis facilè caret frugalitate, caret vinolentia, cruditate, & insomnijs: caret voluptate omnium esca malorum, qua multò facilius homines, quàm pisces homo capientur, caret turpissimarum libidinum agresti, ac furioso dominatu: ijsque vinculis vitam relaxat, quibus quadrupedem constringi miserrimum est. Nam cùm hominis excellentia in eo maximè cernatur, quo ipse cæteris animantibus antecellit: qui earum voluptatum fœtidissimo cæno se inuoluerunt, quæ sunt brutis maximè propriæ, omnibus se suis maximis donis, ornamentisque spoliasse, omnem hominis nobilitatem ac præstantiam repudiasse, & in hominis figura importunam belluæ immanitatem adamasse videntur. Iam si hoĩes ad vitæ cõmunionẽ colendam, cuius causa tributa nobis est vox & oratio, nati, factique sumus, eaque ex singularum familiarũ, quasi primo seminario, orta in vrbium, regnorum, ac populorum magnitudinem excrescit, quale illud tandem futurum est imperium, aut patris in adolescentes liberos, quorum corpora propter sensuum viuacitatem ad omnes libidines propendentia, maximis animi perturbationibus, non secus ac commoto mari, saxa vndis furentibus tunduntur: aut heri in seruos, in quorum deprauatis ingenijs tam infinita voluptatum appetitio inest, vt ne pistrino quidem, ac loris, imis infixa sensibus auelli extrahique possit, nisi ex cõtinentiæ, moderationis, ac temperantiæ legibus honesta in domo disciplina ducatur? Quid de ciuitatibus, populis, gentibus regendis dicam? potéstne capitalior pestis aut eorum qui parent, aut eorũ qui præsunt, animos inuadere, quàm voluptatis auidæ libidines ad ea quę potiũda cõcupiuerunt, temerè effrenateq; incitatæ? Hinc patriæ proditiones, hinc rerumpublicarum euersiones: hinc cum hostibus clandestina colloquia nascuntur: nullum deniq; magnum facinus est, ad quod non libido voluptatis impellat. Apud Regem Pyrrhum, populi Romani hostem, esse quosdam, qui se sapientes profiterentur, docerentque omnia, quæ faceremus, ad voluptatem esse referenda, cum M. Curtius & T. Coruenianus, continentissimi homines Romani audiissent, optarunt vt id Samnitibus, ipsique Pyrrho persuaderetur, quò facilius vinci possent, cum se voluptatibus dedidissent. Annibalẽ quidem certe, memoriæ proditum est, quamdiu se, suosque milites in militari labore, ac patientia continuit, maximis cladibus Romanos affecisse, atque in tantũ eos discrimen adduxisse, vt de imperio pro

ccc ij quo

quo decertabatur, deque vrbe deserenda cogitarent. Sed cum à vario hostium armorumque genere inuictus plurimis victorijs elatus, Capuam se in hyberna contulisset, & in vrbe omnibus delitijs affluente, apparatissimis hospitum mensis, & omnium voluptatum illecebris se, suosque milites eneruasset, animi ac corporis vires fregisset, signis cum Marco Marcello collatis, fusum fugatumq; turpissimè intellexit, qui Alpium iuga niuibus pruinisq; obsita incredibili animi ac corporis robore superasset, Capuanorum instructissimis conuiuijs, vino, scortis, quasi venenatis poculis corruptus, iam de fuga potius, ac dedecore, quàm de imperio & gloria sibi in posterum cogitandum. Sed quid ego externa commemoro, cùm domesticis abũdemus? Nunquã, ita me deus amet, Christiani Reges, qui Domini bella, non sua bellabant, maiorem victoriæ spem in gladijs quibus cingebãtur, q̃ in ieiunijs, quibus macerabãtur & Christianæ vitę austeritate collocandã putarũt. Theodosius Imperator, castris cũ Eugenio ad Alpium radices collatis, cũ Iohannis Ægyptij Eremitæ diuina prædictione certissimam spem victoriæ animo concepisset, postridieque cum hoste certare decreuisset, diem ac noctem, quæ intercessit, sine cibo, ac potu insomnem orãdo, diuinaq; meditando traduxit, qua singulari in dei virtute fiducia collocata, [illegible]que religiosę temperantię cultu [illegible] declarata, Christianissimus Imperator impetrauit: vt eo ipso, quo acies infestis signis cõcurrebant, tẽpore maxima tempestate subitò coorta, tam vehemens ventus aduersariorum ora verberabat, vt nõ modo tela à suorũ militum manibus admirabili procella erepta: sed quę ab ipsismet Eugenianis iacebantur, furentissimis turbinibus retorta in hostium corporibus defigerentur, tantamque stragẽ sine vllo suorum labore ederent, vt ad vnum omnes tanquam fracto, illabenteq; cœlo strati, contusiq; sint. Quæ militaris disciplinæ & vitę durissima parcimonia, postquàm dilapsa, dissolutaq; est, luxu pro ea, omniq; intemperãtia in animis hominũ grassante, delitijs colliquefacti, imperij magnitudinem tãtam, vt ex eius quamplurimis, & longissimè inter se distantibus prouincijs, plusquàm sexcentos Episcopos in Calcedonense Concilium conuenisse legamus, nõ modò ita amisimus, vt Christianorum aliquando fuisse vix credamus. Sed his paucorum regnorum angustijs circumscripti, à Mahometanis, hæreticisq; vexati, locum in quo pedem tutò ponamus, vix reliquum habeamus. Quòd si Romanorum virtutibus, in quibus nulla hac ipsa, de qua loquimur, tẽperantia, maior fuit, orbis terrarum imperium præmio datum, tributumq; esse Augustinus author est: iure plectimur, nostrisq; maximis peccatis & Græciæ, Vngariæ, Pannoniæq; prouincijs non ita pridem expulsi sumus, & in Asiam, & Africam, in quibus olim latissimè regnauimus, in miseram à Turcis seruitutem abripimur. Hanc igitur P.S. virtutem tantam, qua Barbaris Christiani terrori formidiniq; fuerunt, animi corporisq; vires retinuerũt, ad omnes præclaras artes, omnemque honestatem incensi inflammatique sunt, nõ in Ecclesiastico ordine, (qui cùm sit ad montis mysteria, ad quæ mea festinat oratio, audienda admissus, & in altiorem sanctioris vitæ gradum euocatus, contra hæc communia virtutum officia peccare, vt credendum non est: ita si fortè tantum scelus concipiat flagitiosum ac detestãdũ) Sed in alijs P. S. Christianæ reipublicæ ordinibus, qui ad imum montem constiterunt, renouate Regum, Principum, populorũ mores in miseram vitiorum colluuiẽ præcipitantes, ac importunissimis tactus gustatusque sensibus omnia dantes, omnia indulgentes, corrigite: luxum, lasciuiamq; resecate, tollite, & quod per vos ipsos optimè intelligitis, sic habetote, nec libidine dominante religioni locum esse omnino, nec in voluptatis regno pietatem posse consistere. Ex philosophis Zeno, qui & voluptatis titillatione respuenda, & doloris perpessione sumenda pręter cæteros maximè excelluit de Dei prouidentia, de immortalitate animorum, de prę̃mijs post hanc vitã bonorum, malorum supplicijs, quantum quidem perexiguo deprauatæ naturæ limine cõsequi poterat, ea sensit, quæ correctione adhibita à nostris placitis non sint omnino aliena. Contrà Epicurus inuẽtor veritatis, & architectus beatæ vitæ à suis impiè nefarieque nominatus, qui testificatur ne intelligere quidẽ se posse vbi sit, aut quid sit summũ bonum, præter illud quod aut cibo aut potu, aut obscœna voluptate capiatur, de religione quid sensit?

Humana ante oculos fœde cũ vita ia(ceret
In terris oppressa graui sub religione,
Quę caput è cœli regionib⁹ ostẽdebat
Horribili sup aspectu mortalibus instãs

Primum

Primū grauis hō mortales tollere cōtra
Est oculos aus',primuſq; obſiſtere cōtra.

Ergo quod gigantū more teterrimū religioni bellum indixiſſet, ab eo poeta, qui amatorio poculo in inſaniā adactus ſcribitur,maximis in cœlū laudibus ponitur.De Hæreticis verò omuibus ſic om nino ſtatuo , nullum vnquam iam inde à cōdita Eccleſia adhuc extitiſſe, qui ſi nō ipſamet voluptatis ſcabie,pruritu que exarſerit(qua ex ſcintilla pleræque omnes hæreſes incendio conflagrarūt) inſano certæ gloriæ appetitu , & faſtu intollerabili,& exultāte ex his ipſis nata lętitia , ac geſtiente(in quorū moderatione modeſtia, manſuetudo,temperantia verſantur)pręceps ablatus ſit.De fœda verò horum noſtri tēporis ingluuie ,qui in menſas veniunt , qui crudi efferuntur ,qui nunquam orientem ſolem,nunquam occidentem vidēt,quid loquar P.S.aut quid taceam,aut quo tantam motum turpitudinem eruptuā exiſtimē? an vt Baccho iterū ac Veneri ab illis templa dicentur, an vt iterum turpiſsima vota nuncupentur?an vt ſacra repetātur?an vt fœdiſsima Bacchanalia Tyrci , Hybrides reuocentur,an vt Bromium. Enyum,Biſgenitum ſacrati,hi parietes reſonent? Et profectò jam aderunt omnibus bacchantibus fœdiores lymphati Adamitæ , qui vt illi in Phrygia, ſic hi in Bathauia nati, Sathanæ furijs exagitati,attoniti,nudi has ipſas aras,has inquā ſanctiſsimas aras , indiſcriminata, nefanda,deteſtabili libidine deturpēt.O tempora!O mores! Sed nos harum miſeriarū ſolatia à Chriſti doctrina, quam hodie in monte docet petamus.

Longè altius,ac ſublimius vitę genus, quàm quod multitudini, hoc eſt hominū qua ex parte homines ſunt, ſocietati cōueniret , ſupremi patris ſapientia , Chiſtus primus poſt homines cōditos iudicaturus ,& inauditam animorum magis quàm corporum communionem prodi-turus, montem cū Apoſtolis conſcendit, legē illā iā olim chariſsimo ſui populi ductori,ac principi Moſi à ſeipſo in Sina datam, non vt ſolueret,abrogarétue (quì enim id faceret is,in quem mutatio, aut viciſsitudinis adumbratio nulla cadit?) ſed hominum ignoratione,prauiſq; moribus collapſam, depravatamq; vt compleret atque inſtauraret. Ne concupiſcito , in duabus tabulis inſcitum cùm eſſet, vſque adeo ea lege mores hominū correcti nō ſunt, vt eorum natura in vetitum ſemper nitente, non aliter in omnes immoderatas appetitiones effrenati proruperint,quàm emicant abruptis habenis,excuſſoq; domitore, apertiſsimum nacti campum indomiti generoſorū pecorum pulli. Earum radices tam altè in hominū animos demiſſas vt excinderet, & vineā ſuam optimus agricola ſpinis, vepribuſque deformatam vt perpurgaret, non illis tantū Apoſtolis,quos oculis corporeis præſentes intuebatur, (qui ad primos paternæ menſæ accubitus breui in cœlū euocādi cū forent,Eccleſiæ ſuæ,quā in finem ſæculorum duraturam condebat , præeſſe perpetuò non poterant) ſed vobis quoque P . S. legitimis Apoſtolorū ſucceſſoribus(quos multò clarius æternis diuinitatis,quàm illos ipſos corporeis humanitatis oculis perſpiciebat) cùm alia diuinæ ſapientiæ myſteria, concupiſcentiæ fibras ex animis hominum radicitus extirpantia,tum rectam ieiunandi rationem Apoſtolicis hominibus dignam , à Phariſaica oīno abhorrentē tradidit: Nō ſum ſicut cæteri hominum, raptores, iniuſti, adulteri , ieiuno bis in Sabbato,iactat. Hypocrira,et faſtu,ſupercilioq; elatus,alios prę ſe omnes contemnens,quos deſpectui, ludibrioque habet, ſui ieiunij laudatores habere cupit. Quid hoc malum peruerſitatis,quid amentię Phariſęe? bonis quàm plurimis placere, laudari à laudatis qui quicquam ſapiunt ſtudent : tu cùm omnes ſuſq; deq; habes , tamen ex illorum vocibus,oculis,nutuque pendeas? Videri te ab illis ieiunantem tanti facias,vt faciei humanæ naturalem hilaritatem tetrica quadam ſeueritate , & affectato pallore extermines, in eamque transformes,vt tanquam perſonatus quidam,neque tui,vt ego puto, neque aliorum,vt tu putas,ſimilis,omnium in te oculos oraq; conuertas? omnium iſtæ tuæ nugæ digitis monſtrentur ? tam humili, abiectoq; aīo ſis,vt viliſsimis dominia ſeruire non recuſes? & maximam tui ieiunij mercedem in prauis hominum iudicijs colloces? non auram aliquam appetas ſalutarem , quam oriens ſol iuſtitiæ ſplēdidiſsimis oris ſui radijs excitet , & voluntatis tuæ quaſi arboris vberes fructus recreet ac foueat.Sed horribilis eos Aquilonis,à quo omne panditur malum, flatus verberet,verrat,excutiat, folia, ramos , ipſum denique ſtipitem in terram proſternat?Sed video quò tandem Phariſęe euadas,domos,fortunaſque viduatū omni ſtudio ac cogitatione inuaſiſti, earum bona,quas longa oratione circum-

uentus solitudine ipsa fraudibus tuis maximè patére perspicis immanibus istis faucibus deuorasti: nec intolerabilis te modo superbia, sed profunda quædã auaritia, duo inter se maximè propugnantia mala vexant. Neq; ego informius te fuisse mõstrum in terris vllum puto, tam ex contrarijs, diuersisque & inter se pugnantibus studijs, cupiditatibus conflatum. Sed dealbate paries, nónne te nullis omnino fundamentis nixum, inclinatum, ad propendentẽ ruinam vides? nónne olentem istam animam cadauerοso isto ex corpore, quasi ex sepulchro exalantem turpissimis flagitijs, impuritatibusque susceptis, teterrimũ quiddam, quod circumfusum latè aerem corrumpat, naresque grauissimè offendat, fœtere sentis? Contra hanc Pharisæorum falsam, inanem, vanam, cùm veram, solidam, expressam Christus nos ieiunandi rationem doceret, statuit vt si fide, spe ac charitate adducti, sui ieiunij memoriam recoleremus, & quã ipse post illos.40. dies famem propter nostram salutem pertulisset, eius partem saltem aliquam pro nobis ipsis tolerare non dubitaremus: hæc ex eo cœlestia, diuinaque bona perciperemos. Primùm vt cupiditatem nostram contra legem iustissimam perpetuò rebellantem, eiusque imperatis parére recusantem, legis imperio assuefaceremus, erectasq; eius ceruices suauissimo Christi iugo subderemus, & impotentissimum quo premimur voluptatum dominatũ à corpore sensibusq; nostris depelleremus: ac quemadmodum primus homo veteri humani nominis hoste, at animorum simul ac corporum nostrorum voracissimo helluone impulsore, in vetitum hortante, gula, cibum inuasit, & momẽtaneam gustus delectationem cũ perpetuo dolore & exilio commutauit: sic se auctore ac duce ijsdem, quæ ipse prius altè impresserat, austeritatis vestigijs insistentes, & grauissimę crucis suæ partem qusmuis minimam tolentes cõcessorum ciborum abstinẽtia quasi postliminio in cœlum rediremus. Denique vt blãda illa malorũ omniũ conciliatrice, voluptatis titillatione procul à nobis ieiunio exterminata, corpore intermortuo, animi verò diuina ac immortali natura exuscitata mentem nostram ab obiectarum rerum cura ac solicitudine liberã ad cœlestium contemplationem altiua erigeremos, & in præparatis nobis præmijs consequẽdis, quæ neque oculus vidit, neque auris audiuit, neque in cor hominis ascenderont, omnem laborem, operã, industriam, cogitationem locaremus: & Danielẽ vatem imitati, qui ad diuinas reuelationes clarius perspiciẽdas ieiunijs prius se, corpus, animumque perpurgauit: Ipsi quoque quò plus de corporis grauitate detraxissemus, eò facilius in cœlestium amorem, studia visionum raperemor. Postremò qui dimitti nobis peccata quotidie petimus, quorum frequẽtibus maculis aspergimur, ieiunijs eas vt ablueremus: iustitiæ enim ratio hoc postulare videtur, vt quam voluptatẽ in illis patrandis capimos, aliqua eam molestia cõpensaremus, quò nostræ obedientiæ cultu in deum voluntario ad supremam illam Christi obedientiam qua se pro nobis morti obtulit, relato, crucis meritis nobis applicatis, pro maximis peccatis paululum modo supplicij clementissimo patri satisfaciat: & qui hortanti Ioheli, vt sanctificaremus ieiunium, cœtum vocaremus, paruimus, ab eodem audire mereamur: Zelatus est dominus terram suam, & pepercit populo suo. Hæc quum facimus, caput nostrum vngere, & faciem lauare iubemur, qua veterum hilaritatem suam declarantium consuetudine, cum hypocritarum ficta, simulataq; tristitia ex aduerso pugnante illud nobis mysticè significatũ grauissimi huius loci interpretes docẽt, vt à Pharisaica ratione longissimè disiuncti, tribus ieiuniorũ quę supra dixi, à Christo concessis donia, quasi suauissimè olentibus vnguentis, caput nostrum, qui Christus est, perfundamus, & seruos nos inutiles non inficiantes, & quæ habemus ab eo nos accepisse omnia profitentes, diuinam æterni patris approbationem, non inanes leuissimorum hominum rumusculos expetamos: mox facie minimè exterminata, id est, inhumanitate, duritateque deposita, hominis naturæ maximè aptam in homines humanitatem, clementiam, benignitatem assumamus, hospites ędibus recipiamos, egẽtibus auxilium non negemus, nudos opibus tegamus, afflictos fortunis excitemus, omnia denique charitatis officia facientes, vitã moresque nostros nõ Deo modo cordium inspectori, sed ijs, quibuscũ viuimus, & singula dicta, facta, quasi faciem nostrã intuentibus ita probemus, vt vnà nobiscum cœlestem patrem omnium bonorum fontem inexhaustum agnoscant, & quàm maximis, vt ęquum est, laudibus cumulent. His sanctissimis vitæ, ac perfectissimorum ieiuniorum præceptis à Christo hodie in monte informati Apo-

stoli

stoli cùm in eis constantissimè perseuerarent, & orbem terrarum euangelij doctrina perexiguo tempore complerent, & eos sui muneris successores reliquerunt, qui magistrorum suorum vestigijs pressis, eam sunt apud omnes mortales auctoritatem consecuti, vt ex illorum dictis, tãquam diuinis oraculis pendentes, & à fide quam ipsi docerent, ne transuersum vnguẽ declinarent, & de eorum vitæ sanctitate tam magnificè sentirent, vt eam demum bonorum suorũ partem optimè collocatã existimarent, quæ eorum consilio diuino cultui, & pauperum miserijs subleuandis consecrata cùm esset, eius potiundæ ac dispertiendæ liberam illis potestatem permitterent. Quid enim homines prudentissimi sanctis suis rationibus accommodatius facere potuerunt, quàm vt & morum vitæque magistros, & fortunarum suarum dispensatores, & calamitosorum patronos eos potissimum exoptarent, quos perfectissima integerrimæ vitæ instituta persequentes, & in ieiunijs, orationibus, ac Apostolica carnis maceratione ætatem agentes ad tam diuinum munus à Deo vocatos viderent, vt doctrinam & sacramenta, spiritualia animorum alimenta, Christiano populo suppeditarent? A quo maiorum curriculo postquam deflexímus, tam longinq; discessimus, vt vix eius tenuia hodie vestigia in ecclesiastico ordine appareat, tantis tum præsentibus, tum impendentibus malis vrgemur, vt si nunc ea persequerer, dies me citius quã oratio deficeret. Sed malo de illis apud vos P. S. qui æquè, ac ipse intelligitis, tacere, quàm commemorãdo & acerbissimum quem animo conceptum habetis, dolorem augere, vestraq; pectora effodere, & ex infinita calamitatum iliade perpauca dicere, ac ad fontẽ quidem, vnde omnes illæ in Ecclesiam Dei redundarunt, digitum intendisse, & quæ prudens prætereo in vestra. P. S. existimatione posuisse huic homini satis sit. Quid quod ad iram Dei nostris excitatã peccatis auertendam maximum in ieiunio positum fuit semper præsidium? Imminebat ceruicibus Israelitarum crudelissimus Domini incitatus imperijs Olophernes, vrbi, temploque cædem, incendia, vastitatem parabat: in vrbis ac templi præsidem ac custodem prępotentẽ Deum impurissimas nefario ore blasphemias euomebat: & Iudæorũ quidem gens ingentibus hostium copijs perterrita, rerum omnium necessariarum, ac præcipuè aquæ Inopia pressa, siti omnino confectã Barbari tortoris crudelitati sese permittere cogitabat. Cum ecce, qui orientis plurimas maximasque prouincias sanguine, ruinisque complêrat, qui arcã fœderis cæde fedare, ferro atque igni omnia vastare, vrbem delere concupierat: simul ac explotus dapibus, vino q; sepultus ceruicem inflexam posuit, vnius ieiunatricis Iudith gladio, auulso ab humeris capite, ingẽs in castris truncus, & fine nomine corpus iacuit. Dux fœmina facti miserabilior est Ecclesiæ hoc tempore, quàm illo Ierosolymæ conditio. P. S. instant capitibus, hærent iam faucibus nostris dæmonũ furijs accensi hęretici, corporum, animorumq; nostrorum odio ardentes, immortalis Dei templis ruinam, sacramentis interitum, orthodoxæ religioni pestem, exitiumq; medittães, nec rapidis illis Rheni vorticibus, nec tantis his Alpiũ iugis obiectis, vt ante solebãt, cohibentur: in Galliam, in qua me miserũ iam vix emergi audeo, in Hispaniã, in Italiam fera ista diluuies peruadere, hæc quibus vndiq; claudimur montium cacumina alluere, Europam inundare, omnia vbique obruere contendit. Ac sponsa quidem Christi, pro quã ille se illudendum, conspuendum, flagellandum impurissimis hominibus dedidit, acerbissimos cruciatus pertulit, sanctissimũ sanguinem effudit, crudelissimũ crucis tormentum subijt: quos hoc tempore appellet, quorum opem auxiliumq; imploret, per quos à direptione, cæde, incendio eripiatur: per quos aras, sacra, cæremonias retineat, nisi vos. P. S. habet neminẽ, nisi in vobis. P. S. Spes nulla reliqua est nisi per vos. P. S. à tantis malis recreetur. Poteritne aliquod crudelitatis, suppliciorum, tormentorumque genus effugere? poteritne immanem Olophernis rabiem non exaturare? poteritne hæresum peruersitatem, omnium opinionum portẽta, monstra, aut vetera exuscitata, aut nouæ excogitata euitare? Expergiscimini per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi, saccum, ciliciumque induite: cineres canicibus vestris aspergite, inter templum & altare sordidati, squallidiq; plorate, virgam vindictæ vigilantem, & læthalem plagam iamiam intentantem vestris à nobis lachymis auertite, accensam Dei in nos iram vestris precibus supplicationibusque restinguite. Christum pro nobis Deo patri placentem hostiam offerte, ad Christum mediatorem confugite,

gite, vt homo pro hominibus, vt frater pro fratribus, vt caput pro suis membris laboret, quasi vestro iure postulate, fidem vobis ab ipso datã, promissaque reposcite, ieiunijs aduersus horum Olophernitarum impietatem, immanitatemque pugnate, & quam illi libidinum notam nobis inusse unt, hac potissimũ ratione exurite: collapsam cum multis, magnisque in rebus, tum in ieiunando veterem illam qua tantũ noster ordo valebat, seueráque disciplinam instaurate, ne in antiquis solum annalibus legatur, ac ne legatur quidem, sed in moribus, vitaque nostra reperiatur. Sit hoc inter catholicos, & hæreticos cùm primis maximum discrimen, vt illi non ieiunandi, sed vino & exquisitis terra, marique epulis se obruendi licẽtiã cõcupiscãt, nos ieiuniorũ arctissimis legibus astrictos, & in veram à peccatis libertatem assertos nos esse gaudeamus: Olophernitis istis ad sua nos cõuiuia vocantibus, illis Iudith verbis respondeamus: Non possumus manducare ex ijs quæ nobis præcipitis, ne veniat super nos offensio, ex ijs quæ nobis Ecclesia detulit manducabimus: illi, omnium qui monasticæ, eremiticæ, anachoreticæ vitæ aliquam adhuc imaginem retinent claustra, templa, ieiunandi disciplinã disturbẽt, demoliãtur, tollãt: nos pro illis potius, quàm pro sanguine, quàm pro vita, quàm pro spiritu nostro dimicemus: & vt Spartaco duce, ergastulis ruptis maximũ Romanis seruile bellũ excitatum est: Sic plusquã Spartacus Lutherus omnes qui vbique terrarum tribus sanctissimis votis nuncupatis Dei Opt. Max. sese seruituti addixerunt, ad arma contra dominũ rapienda, ad pileum per summã perfidiam impietatemque quod ipse prior designauit, arripiendum vocet: nos tam nefarijs, sacrilegijs execratis, tam sanctis vitæ institutis consecratos, gentẽ præcipuè sanctã ac regale sacerdotiũ esse iudicemus, vt cũ vestris. P.S. auctoritatibus, sentẽtijs, decretis abstinẽtiæ, ac ieiuniorũ firmitate roboratis tanquam Iudithico gladio hæresiarcharũ impia dogmata rescideritis, vt illa ex sublimiore loco auulsum Olophernis caput suis ciuibus, sic vos ex isto dignitatis supremo fastigio hæresum impietatẽ, fidei, morumq; integritatẽ stabilitã orbi terrarũ ostentãtes exclamare possitis: Laudate dominũ Deũ nostrũ qui nõ deseruit sperãtes in se, sed in nobis famulis suis adimpleuit misericordiam suam, quam promisit domui Israel. DIXI.

¶ ADEODATI SENENSIS THEOLOGI AVgustiniani oratio, in die Cinerum ad Patres habita in Concilio Tridentino.

Loquár ne semel ad Dominos meos, cum sim puluis, & cinis? Sed loquar. Nam non ego (quantumuis abiectus & humilis) solus cinis sum, sed etiam omnes. Hoc enim ipsum sancta hodierno die admonet Ecclesia, Memento inquiens, homo quia cinis es, & in cinerem reuerteris. Agnoscit pia, sed gemens Ecclesia diuinam sentẽtiam. Agnoscit pœnã præuaricationis antiquæ, quam Deus homini non sine summa misericordia inflixit. Stultum est enim cogitare, id quod seminatur granum viuificari posse, nisi prius fuerit mortificatũ. Ideo in priori hac mortificatione carnis (antequam eandem ipsam deponamus) militiæ Christianæ præsidia sanctis inchoamus ieiunijs, aspersis cinere capitibus, quia peccatis nostris caput nostrum Christum ad eam sacrificij rationem adegimus, vt charitatis igne succensus, seipsum in holocaustum, & hostiam Deo in odorẽ suauitatis obtulerit. Quos quidẽ cineres ex illis palmarum ramis, quibus obuiam saluatori processimus ad passionẽ venienti, non sine mysterio cõflamus, quia victoria Christi in cruce parta, per palmam aptè significata, in hoc maximè se prodit, quod nos tumidos ac superbos humiliãrit, & ad nostrum ipsorum veram cognitionem perduxerit. Illud etiam elegantissimè repræsentat victorias, quas contra hostes nostros comparamus, non nobis esse ascribẽdas, qui sumus terra & cinis, sed Christo seruatori, cuius præsidio muniti ecquid non possumus? De hoc autem sacro cinerũ ritu ac cæremonia dicturus, per quam nobis humana miseria pulchrè adumbratur, quæ vnus & præcipuus erit orationis nostræ scopus, conabor quàm breuissimè ostendere, quid Domini spiritus de ea tam naturæ, quàm legis, & gratiæ tempore figuris commonstrauerit. Quam ita generaliter, tantoque consensu vniuersa seruat Ecclesia, vt nõ nisi vel de Apostolorũ traditione, vel spiritus sancti tacita suggestione ortum habuisse credatur, sicut diuinæ vindictæ, quã Dominus quondam cõminatus est, symbo-

Marginal notes: Genes. 18. Genes. 3. 1. Cor. 15. 1. Pet. 2. Ephes. 5. Io. 12. Io. 12. Eccles. 17 Philip. 4 Genes. 3.

symbolum fuit, & testimonium euidentissimũ. In quo quidē lugubri, sed pio cinerum sacramento explicãdo, precor adsit suo nobis fauore virgo illa gloriosissima, cuius corpus ab hac lege singulari Dei munere, exceptum est. Quippe quæ
Acto.2. ex purissimo sanguine filij Dei sanctissimo corpori, quod non vidit corruptio-
Math.1. nem, materiam subministrauit. Quod in hoc spiritus Domini aptauit, vt per mortē illius, ac resurrectionē à morte animæ,
Psal.19. & tandem ab incinerationis huius lege
Psal.129. liberaremur, quippe, vt copiosa vtilitas, copiosæ redemptionis esset in sanguine
Eze.37. suo. Adsit etiam atq; etiã obsecro, & obtestor Christus filius eius, qui nobis à quatuor ventis immittat spiritum sanctum suum, insufflet que super ossa nostra, hosce cineres, & puluerē, vt audito hodie verbo
Gene.3. Domini, & Ecclesiæ, nempe: Puluis es, & in puluerē reuerteris, sapiant, intelligant,
Deut.32. ac nouissima prouideant, mox que per salutarem pœnitentiam reuiuiscant.

Quoniã igitur de hoīs vanitate verba facturus sum, non erit abs re, illius nobili-
Psal.92. tatem, dignitatem, ac decorem, quo olim à Domino in sua illa prima conditione mirificè est indutus, breuiter perstringere. Inueni Patres sanctissimi in vetustis Arabum monumētis Abdalam quendam Saracænum, magni nominis, & famę etiã celebrioris virum, interrogatum aliquando: ecquid suo iudicio, in pulcherrimo hoc orbis terræ theatro admirãdum maximè spectaretur? Nihil spectari in hac quasi mundana scena homine præstantius, & admirabilius respondisse: Cuius sentētiæ Mercurius ille ter maximus, obsoletarum religionum in Ægypto sator docta illa exclamatione, magnum ô Asclepi miraculum est homo, pulcherrimè astipulatur. Quod si mundi sapientes, tam præclarè de homine collapso, quem illi tantum agnouerunt, sunt philosophati, quid dixissent, si illum secundum Deum in iustitia & sanctitate veritatis crea-
Ephe 4. tum intellexissent? De quo sapiens ille cœlestis tam altè sentiens, in hæc verba planè erumpit. Deus de terra creauit ho-
Eccle.17 minem, & secundum imaginem suam fecit illum, vestiuitque illum virtute, numerum dierum, & tempus dedit illi, & potestatem eorum, quæ sunt super terram. Posuit timorem illius super omnem carnem, & dominatus est bestiarum & volatilium. Consilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illi excogitandi, & disciplina intellectus, & scientia spiritus repleuit illum, bona etiã & mala ostēdit illi. Quippe qui fact[?] denique cœlestis, sub cælestisque mundi copula, quod & Persæ, ac Magi dixerunt, à beatissimis Angelorum mentibus, ac reliquis vltra mundani sæculi virtutibus, teste Dauide, paulò est diminutus. Sed, qui in cœlo, Dei optimi Psal.8.
maximi munere ac dono, esse videbamur, nostra, Patres Amplissimi, ignauia Gene.3.
& socordia cecidimus quasi ex astris in angustias planè omnes, atque ærumnas, & mille huiusmodi mala proiecti, & præcipitati. Homo, inquit regius ille psaltes, cum in honore, Dei miseren- Psal.48.
tis beneficio, esset, non cognouit, hinc iusto illius punientis iudicio factum est, vt comparatus sit iumentis insipientibus, & perquàm similis factus sit illis.

Et vt à nomine exordiar, constat apud Hebræos duas esse voces, quibus homo nominatur, Adam nempe, & Enos, vt intelligamus hominem non solum conditione, sed & nomenclatura calamitosum esse. Adam namque demonstrat hominem secundum corpus, vt sit Adam dictus ab originis & materiæ suæ vocabulo, velut terrenus siue terrestris, ad quod respexisse perspicuè cernitur Apostolus, cùm dixit. Primus homo de terra terrenus. Item qualis 1.Cor.15.
terrenus, tales & terreni. Enos autem quod sua etymologia obliuiscentem significat, hominem quo ad animam exprimit, secundum quam oblitus est Dei creatoris sui, non quidem Deut.32.
ea obliuione, quæ vulgaris est, sed illa, quæ in spiritu, & veritate existit. Quod Io.4.
ex antithesi subtilissimè indicauit propheta eum inquit: quid est Enos, quia Psal.8.
memor es eius, aut filius Adam, quia visitas eum? memoriam Dei cum ob- Iob.4.
liuione nostra pulcherrimè componens. Quid enim præclarum esse potest inuti- Iob.15.
lis & abominabilis homo, qui domos habitat luteas, & terrenum habet fundamentum, & quasi aquam bibit iniquitatem? Quem spiritus sanctus suis coloribus depingens, titulis gloriosis, & claris epithetis non est assuetus vocare, eùm minimè in principum aula, quæ est titulorum officina, versatus sit, sed scapham, vt dicere solemus, scapham Gen.1.
vocat. In illius contemptum & hu- Gen.6.
miliationem aliàs eum puluerem no- Psal.16.
minat, aliàs carnem, aliàs vanitatem, aliàs mendacium. Cuius parentes, si eius generis nobilitatem spectemus,

ddd vocat

vocat putredinem, sororem autem ver-
Iob 17. mem consumentem. Quo despectu etiam
apud Esaiā loquitur Ægyptus homo, &
Esa.31. non Deus, & equi eius caro, & non spiri-
tus. Cui Christus non credebat semet-
ipsum, quia sciebat quid esset in homine.
Io.2. David quoque cum hac tanta verborum
Psal.9. Emphasi ait: Sciāt gētes, quoniā homines
sunt. Quid porrò in Euangelijs Christi
testimonio contemptibilius hominū tra-
Math.15. ditionibus? Itidem & Paulus: Nónne car
1.Cor.3. nales estis, & secundum hominem am-
bulatis? & rursum: Si hominibus placerē,
Christi seruus non essem. Qui etiam cùm
Galat.1. verecūdè, & modestè loquitur, significan-
tissimè humanæ naturæ miseriam per-
stringēs, dicere solet: secundū hoēm dico.
Rom.3. Homo quippe natus de muliere, breui vi-
Iob.14. uens tēpore, qui repletur multis miserijs,
tanto discrimine prodit in lucem, cuius
tam destituta, tātisque periculis obnoxia
est infantia, tam fugax adolescentia,
tam præceps iuuentus, tam molesta se-
nectus, quem sexcenta, & amplius mor-
borum genera quotidie infestant, nec
pauciores impetunt casus, ruinæ, venena,
naufragia, bellum, terræmotus, lapsus,
fulmen, & quid non? Vt hinc conferens
quidam cum singulis animantium gene-
ribus conditionis nostræ sortem, scitè
pronunciārit, nullum esse animal homine
calamitosius. Alius item iudicauerit, op-
timum esse, aut non nasci, aut quàm o-
cissimè aboleri. Et profectò, viri Patres
vndecunque ornatissimi, si penitius in-
trospiciamus quid Spiritussanctus de no-
stris ossibus vaticinetur, quid de cineri-
bus carnis nostræ in sacris Biblijs phi-
losophetur, statim audituri sumus: Phi-
losophi (vt dicitur) de triuio, tam ne
magnum miraculum homuncio? & bul-
la, vt in Prouerbio est, qui in momen-
to temporis enascens, simul & euanes-
Iob.14. cens, quasi flos egreditur, & conteritur,
& nunquàm in eodem statu permanet?
Certè David qui pulueris ac cineris pro-
Psal.143. bè conscius, & sancta quadam admira-
tione raptus, exclamat: Domine quid
est homo quia innotuisti ei: aut filius ho-
minis, quia reputas eum? Diuus etiam
Iob admirādus, peneq; extaticus: Dignū,
Iob.13. ait, ducis super huiuscemodi aperire ocu
los tuos? Regi & prophetæ, qui in cytha-
Psal.102. ra, & voce Psalmi suauissimè cecinit, ho
Psal.143. mo fœnū est, cuius dies tanquā flos agri
sic efflorescunt, & velut vmbra præter-
eunt. Denique vniuersæ vanitatis ratio-
nem, in hominem concurrere, argumen-
to id esse potest, q̄ homo cū cęteris crea-
turis hoc habet commune, vt mutationi-
bus in horas sit subiectus, quòd innume
ris pœnis & calamitatibus sit subditus,
demùm peccato, quod omnium vanita-
tum est summa, sit obnoxius, vt magna
ductus ratione Propheta dixerit: Vni- Psal.38.
uersa vanitas omnis homo viuens. Et Sa
lomon eius filius eodem spiritu actus, va Eccles.1.
nitatem vanitatum, hoc est, summam
vanitatem eum appellārit. Vanum au-
tem illud vocant, quod inconstans, in-
utile, inane, & nudum est, cuiq; inniti
quicquā non potest. Propheta etiam il-
le, qui semel, iterum atq; iterum ad deij-
ciendam, & frangendā penitus tanti ver-
mis superbientis, ac lasciuientis audaci-
am, repetitis ingeminatisq; vocibus ac-
clamauit: Terra, terra, terra, audi ver- Hiere.22.
bum Domini, nos esse tripliciter, & in
vniuersum miseros apertissimè decla-
rauit. Quod paradoxon fortè videri po-
terit paulò delicatioribus, qui alta de se
sapientes, humilibus minimè consentiūt, Rom.12.
sed ambulantes in magnis atque mirabi-
libus, hei nimium, nimium super se sua- Psal.113.
uissimè viuunt, illud nunquā non haben
tes in ore: Anima mea habes multa bo- Lucæ 12.
na posita in annos plurimos, requiesce,
comede, bibe, epulare. Et illud: Exiguum Sap.2.
& cum tædio est tempus vitæ nostræ, &
non est refrigerium in fine hominis: ne-
que est agnitus quisquā reuersus ab in-
feris. Venite ergo fruamur bonis, &
vtamur creatura, tanquàm in iuuentute
celeriter. Vino pretioso, & vnguentis
nos impleamus, neque prætereat nos
flos temporis nostri. Coronemus nos ro-
sis antequàm marcescant: nullum pra-
tum sit, quod non pertranseat luxuria
nostra: quoniam hęc est pars nostra, &
sors nostra. Consulto igitur Spiritus
sancti, cuius filia & discipula est catholi-
ca & Apostolica Ecclesia, piorum omniū
mater ac nutrix, scripturarum quoq; vo-
cibus admonita, piè docet, & sanctè ętiā
erudit ad retundendam carnis nostræ su-
perbiam, quę Adamum illum grauissimè
olet, ritum hunc anniuersarium, & cęre-
moniam tot iā annis religiosè instituit,
vt stato hoc tempore, sacri cineris asper-
sione, quotannis admoneremur, quàm fra
giles, quàm caduci, quàm imbecilli, &
planè nulli simus, nisi in vasis no-
stris fictilibus, ossibus atque cineribus, 1.Cor.4.
quos circumusque gestamus, vetus ille
primus & de terra terrenus Adam mo- 1.Cor.15.
riatur, vt in nostris peccatoribus facet
ille

ille secundus de cœlo,atque omni ex parte cœlestis Adam resurgat. Vt sicut portauimus imaginem terreni, ita portemus imaginem cœlestis. Neque verò in hoc
Ecclef. 2. sacri cineris ritu comparando mater no-
Esa. 48. stra, ac magistra Ecclesia scripturis sacris
Sap. 3. est destituta. Primum namque in lege naturæ vir ille in camino humiliationis pau
Iob. 16. pertatis excoctus, & tanquam aurum in fornace à Domino probatus, saccum consuit super cutem,& operuit carnem cinere, culpam suam nimirum per pœnitentiā tegens, ne in districti iudicij examine ad vitionē videretur. Quippe qui corde pœ-
Iob. 42. nitentiam egit,ac in fauilla,& cinere satisfecit,cum diuinam iustitiam cōtemplatus,nil aliud quàm fauillam & cinerem se esse cognouit. Quo etiam pœnitentiæ ritu,
Ionæ. 3. Regem illum cum suis Niniuitis fuisse vsum legimus. Quando audita Dei sententia, Regium abiecit vestimentum, indutusque est sacco,& sedit in cinere,hoc est, nec Regiæ dignitatis,nec gloriæ vestium, nec voluptatis ciborum memor,se totum Deo prostrauit,caput demisit, pectus percussit, postremò hominem mortalem, & peccatorem se recognouit, omni gratia indignum, summam autem pœnam commeritum. Neque item hanc tam piam,& salutarem cinerum cæremoniam legis testimonio vacare, manifestis, & perspicuis verbis liber Numerorum docet,cum de aqua expiationis, quæ cineres continebat,sermonem faciens, ita concludit:
Num. 19. Si quis hoc ritu non fuerit expiatus,peribit anima illius de medio Ecclesiæ. Quo profectò eleganti symbolo, pœnitentia nobis, & nostræ vilitatis cognitio insinuatur. Hinc apud Iudæos consuetudinem natam esse, constat, vt quoties calamitatibus opprimerentur, aut ad pœnitentiæ remedia confugerent, toties
Psal. 101. se cinere aspergerent, aut in eo sederent.
Dan. 9. Quod Sanctissimi viri Dauid, Daniel, Iu-
Iudith. 9. dith,nutricius Esther,& plures alij fecisse
Esth. 4. deprehenduntur. Vnde & prophetæ ad-
Hier. 6. hortantis est vox, Filia populi mei accingere cilicio,& cōspergere cinere. Christus etiam suo ipsius ore Niniuitarū pœniten-
Math. 12. tiam cōmendans, & ciuitatibus Bethsaidæ,& Corozaim duritiam, & cor impœ-
Luc. 10. nitens hisce verbis exprobrans: Quomodo si in Tyro,& Sidone fuissent factæ tot virtutes,vtiq; in cinere,& cilicio sedētes pœniterent: ritum hunc cinerum disertè satis cōprobasse videtur. Adeò vt quidā in extremo illo Christianę mortis agone cōstituti,cineribus,pro mollibus stramētis,vtebantur,vt terræ,& pulueri assuescerēt,in quē breui erant reuersuri. Quippe qui,nō solū
cinerem tanquam panem manducabant, Psal. 101.
verum etiā & pro cubili sternebant. Quod & beatus Martinus, suo ipsius exemplo, pie admodum commendauit. Cuius illa beata vox fuit: Non decet Christianum, nisi in cinere mori.

Atqui Patres optimi puluis ante faciē Psal. 42.
venti, & lutum platearum condeletum, *In Lu*
& conculcatum, nempe hæresum nona- *theran.*
torea, quibuscum nobis est colluctatio, Psal. 17.
tanquam aduersus carnem & sanguinem,
irrident,oblatrant,insurgunt contra hanc Ephes. 6.
piam cinerum aspersionem, quasi non
essent filij Adæ, & quasi peccatum per A- Psal. 4.
dam non intrasset in mundū, in quo om- Rom 5.
nes peccauerunt. Sed quid facerent aliud? Qui tam longum vale ieiunijs,& vniuersæ carnis mortificationi dixerunt? Qui laboriosa opera penitus respuerunt? Et quos non pudet sub capite Christi spinoso mēbra fieri delicata,quàm præsens hoc symbolum aspernari? Sed audiant, obsecro. Si
enim cinis vitulæ per Moysen aspersus, Hebr. 9.
sanctificabat ad emundationem carnis, quanto magis cinis ex sacratis palmarum
ramis,verbo Dei,& oratione per sacerdo- 1. Tim. 4
tem Euangelicum consecratus,& à fidelibus reuerenter susceptus,vt pie credit Ecclesia, & sanctè etiam precatur sanctificabit,vel saltem ad sanctificationem proficiet? Si interrogati nō semel,sed iterum, ac tertio quid primum in Christianæ Religionis insit præceptis, nónne cum Au-
gustino humilitatem semper respondere Epistola
liceret? Cui satis planè facimus, cùm su- 56. ad
perbam ceruicem nostrā sensibilis cineris Diosco.
ritui demittemus,vt qui corpore peccauimus, holocaustū etiā de nostris corporib⁹ Dño faciamus. Admonemur etiā præsentis solēnitatis cæremonia, vt cinerū pprietates,& cōditiones in nobis ipsis,qui sumus puluis,& cinis,penitus agnoscamus. Quid enim cinere leuius,qui vel minimo vento circūfertur? Quid autē homine inconstantius? qui ad omnem suggerētis dæmonis, aut mundi allicientis,aut carnis pelliciētis tentationē,& blanditias, illecebrasq; suc-
cumbit? Quid rursus cinerū natura imbe- Iacob. 1.
cillius & impotentius,qui per seipsos loco prorsus moueri nequeunt? Quod sanè debilitatis, & imbecillitatis humanæ nos commonefacit, cùm à peccato resurgere nobis penitus sit Impossibile, nisi illius
de cœlo spiritu flante impellamur, quē Psal. 14.
dixit: Nemo venit ad me, nisi pater me- Actor. 2.
us qui me misit traxerit eum. Io. 6.

ddd ij Postre-

Postremò cineres suapte natura infœcūdi sunt: nullum enim germen producere, aut productum conseruare, vel nutrire possunt, cùm ex seipsis sint steriles, pinguedineque omni ac virtute vegetandi careant. Quid autem humana natura post peccatum magis infœcundum ac sterile? vt verè de illa tanquam de terra maledicta, dictū sit: Spinas, & tribulos germinabit tibi. Nihil itaque ex nobis, quasi ex nobis, possumus, nisi terra nostra, pluuia illa cœlesti, ac voluntaria madefiat, planéque irrigetur. Cuius Dauid sitientissimus erat, cum suam sterilitatem agnoscens, Dominum precabatur dicens: Anima mea sicut terra, sine aqua tibi. Proinde Christus, Dei virtus, & sapientia penirissimè cognoscēs figmētum nostrum (fictilibus & Samijs vasis multò fragilius) recordatusque pulueris nostri, expuens aliquando in naturæ nostræ cineres, eos vniuit, firmauit, ac stabiliuit, nimirum quando verbum caro factum est, & terram nostræ humanitatis in consortium suæ diuinitatis ineffabiliter assumpsit. Quamobrē cum primū Christo initiamur, aquis salutaribus tingimur, cuius beneficio, pulueris ac cineris conditiones, hoc est veterem hominem cum actibus suis exuentes, Christumq; ipsum, in cuius nomine baptizamur, induentes, fidei constantiam, atque vberem illam bonorum operum fœcunditatem, de illius plenitudine, accipimus. Quid igitur homine Christiano fortius? Quid potentius? Quid ornatius, ac locupletius? Quid denique illustrius? Cuius inuictū pectus non cruces, non gladij, non tyranni, non tormenta, non denique mors ipsa superare possunt. Cuius cineres terrori sunt dæmonibus, quibus se cruciari non semel fassi sunt. Venerationi sunt fidelibus, quorum honore, pio, ac religioso cōtactu sępe adeò sunt subleuati, vt Elizei ossa vel post mortem prophetarint. De homine igitur restituto, & instaurato iam libeat ad raucedinem vsque acclamare, magnū imò verò maximum ó Patres miraculum est homo, De quo spiritus sanctus tam insigne testimonium proferre dignatus est: Ego dixi, dij estis, & filij excelsi omnes.

[Margin: Genes. 3. Io. 15. 2. Cor. 3. Psal. 67. Psal. 41. Psal. 142. 2. Cor. 2. Psal. 102. Io. 9. Io. 1. Colos. 3. Gal. 3. Io. 1. Rom. 8. Hierony. Epistola 20. cōtra Vigilāt. Chrysost. Hom. 66. ad populum Antioch. & hom. 5 de laudibus Pauli 4. Reg. 13 Psal. 81.]

Verum enimuerò quemadmodum tam præclaram hanc, & sublimē dignitatem, nulla re magis, quàm humilitate nobis comparamus, ita nullum sanè melius illa, tuendæ atque conseruandæ tantæ gloriæ studium inueniri potest. Quare si sapimus Patres, vnam humilitatis virtutem, quotidiana ac iugi mortis nostræ meditatione colamus. Hæc enim vna longè præstantissima est perscrutandi ratio, vereq; Christiana, quam sapientes huius mundi etiā subodorati sunt. Philosophentur itaq; Ægyptij, & Chaldęi, apud quos nata, & aucta est, sed non absoluta, neq; vnquam absoluēda Astrologia, & reliqui eius farinæ stolidi homines Astronomi de motu, aspectu, ac influentijs syderum & planetarum. Placeat philosophis sua illa de natura, causis, elementis, orbibus, atque intelligētiis superba, ne dicam inutilis philosophandi occupatio. Nobis verò Christianis, qui sumus lutei ac cineritij, de imbecillæ fragilitatis nostræ cineribus doctè, humiliter, piè, sanctè, multoq; etiā cum fœnore speculari gratum sit ac inter ipsos vilitatis nostræ cineres, nobilitatem nostram quærere, cœlo, & cœlestibus, instauratoris Christi beneficio, æquādā. Incineremurq; phœnicis instar, vt illustrius reuiuiscamus. Renouemur, vt Aquilæ solent, id quod è corruptione significantissimè dixit Apostolus in incorruptionē. Et faxit Deus vt cineres per Adæ veteris mortificationem, & sepulturam illustriores simus, nihilque nobis cum illis, quibus dictum est: vos autem sicut homines moriemini. O si Patres SS. quemadmodum in foco nostro familiari sub cineribus operti, atque abditi latent carbones, ita sub nostræ mortalitatis cineribus lateant sacri & nunquam extinguibiles Christiani amoris ignes, quo cum dilecta non solum langueamus, verum etiā ardeamus, profectò beati erimus.

Iam verò vnde nobis tot opinionum, atque hæresum monstra nata sunt? Vnde voces alienorum, quas Christi oues minimè nouerant, in Ecclesiam irrepserunt? Vnde tot, tam effrontis & inueteratæ duritiæ, tamque adamantinę peruicaciæ homines prodiere? Qui tantis eloquiorum castorum diuinis molibus non satiscant, tantisq; pooderibus cœlestibus non succumbant, tantis etiā Euangelicis malleis nō cōquassentur, tātis postremò Apostolicis fulminibus nō cōterantur? Nisi ex pulueris & cineris nostri obliuione, atq; arrogāti falsi nominis scientiæ persuasione? Quam quidam promittentes circa fidem exciderunt. Vnde etiā Reipublicæ Christianæ facies tam squalida, tamque deformis, & super carbones denigrata? Quomodo obscuratum est aurum, immutatus est color optimus? Quò deperiit decor ille vultus tui, ó pulcherrima mulierum? Vnde tot, tantiq; abusus in paradiso Dei? Nisi quia superbit, ac lasciuit terra hæc, & cinis?

[Margin: Mar. 12. Psal. 102. 1. Cor. 15. Rom. 6. Colos. 1. Psal. 81. Cant. 2. Io. 10. Psal. 2. Hiere. 23. 1. Tim. 6. Tren. Tren. 4. Iaco. 2. Cant 5. Eccles. 10]

Io. 4. nis? Proinde Patres Consultißimi, qui le-
uastis dudum oculos vestros, vidistisq; re-
giones magis siccas ad ignem quàm al-
bas ad messem. Et ab omni Christianorū
Cant. 7. orbe (nam vicit iter durum pietas) venistis
tandem in agrum Domini Dei nostri, quē
vepribus, magis q̃ frugibus, infructuosisq;
Luc. 13. arboribus, quàm fructuosis, occupatiorem
Psal. 1. inuenistis. Atque vt ne steriles eiusmodi
Eccl. 24. arbores, oliuæ fructiferæ, ac Terebintho
extendenti ramos suos, terram occupare
pergerent, sarculo agrum, securi malas ar-
Math. 3. bores, falce triticum in horrea Domini
colere, excindere, ac metere cœpistis.
Math. 13. Quod igitur tam piè, tamque faustè à vo-
Exhortatio. bis cœptum est, vrgete vestra charitate:
Implete Ecclesiarum gaudia: Increpate
1. Cor. 15. feras arūdinis, sirenes istas impio labore
Philip. 3. poligraphas, quæ per canoros dulcesque
Psal. 67. sermones innocentium corda seducunt.
Cohibete scribacissimos pseudo Euange-
Rom. 16. listas, qui varias & peregrinas doctrinas,
olim sepultas, tanto Reipublicæ Christia-
Heb. 13. næ malo reuocarunt ab orco. Quod si do-
ctorum, & scribarum nomine sibi blan-
Math. 13. diuntur, imitentur, obsecro, hominem E-
uangelicum proferentem de thesauro suo
Leuit. 26 noua, sed cum veteribus. Iubemur enim
Deut. 32. comedere vetustissima veterum, & pro-
hibemur noua, recentiaque inuenire, quæ
Hier. 6. non coluerunt Patres nostri, quos noua
vetustate, & veteri nouitate sequi admo-
Math. 5. nemur. Sed illis tantisper dimissis, ad vos
Ioel. 2. redeo ô Sales terræ, condite, imò cùm si-
tis ipsi Sanctissimi, sanctificate Ecclesiam,
vt in lectione sacra spiritus sanctus hodie
Act. 20. qui vos in ea posuit Episcopos, beneuolè
Ephe. 4. hortatur, liberantes illam à doctrinarum
ventis, quibus plebs misera circunfertur,
1. Thes. 4 atque à prauis moribus, quorum culpa
Christus ipse seruator, qui nos vocauit, nō
Esa. 52. quidem in immunditiam, sed in sanctifi-
cationem, male audit, & blasphematur
inter gentes. Incipiat verò à sanctuario
Ezech. 9. Dei optatissima hęc sanctificatio, ad quam
Tit. 2. ipsi suspiramus, expectātes beatam spem,
vt inde tanquā à capite in barbam, & ad
Psal. 132. oram vsque vestimenti descendat, quoniā
hæc est voluntas Dei sanctificatio nostra.
1. The. 4. Onera, si tn̄ mandata illius, cuius iugum
Math. 11. suaue est, & onus leue, onera dicēda sunt,
quæ ipsi populo, & plebi Christianæ pa-
Acto. 15. Math. 23. racleti spiritus iussu, impositurі estis, non
Gal. 6. solum digito vestro mouete, sed & hu-
mero portate. Instaurate antiquam, sed
penè collapsam disciplinam, prout videri-
Gene 31. tis paruulos nostros portare posse, qui cùm
Heb. 5. deberent esse magistri propter tempus,
edoceri rursum indigent, quę sint elemēta
exordij sermonum Dei: & facti sunt qui-
bus lacte opus sit, & non solido cibo, atq;
pro ea ratione ac moderatione, quam no-
stra turbulenta ferunt tempora: in quibus
(proh dolor) defecerunt sancti, diminutæ Psal. 11.
sunt veritates à filiis hominum, abūdauit
iniquitas, & quod inficias ire non possu- Mat. 24.
mus, refrixit charitas, nec est qui se oppo-
nat murum pro domo Israel, neque qui Ezech. 13
ascendat ex aduerso, vt stet in prælio, in
isto die Domini, si vos Ecclesiarū colum-
næ, pastores, veraq; mundi lumina, à qui- Gal. 2.
bus ipsi omnes pendemus toti, vel nō su-
stineatis, vel dormiatis, vel conniueatis.
Purgate filios Leui, colate sacerdotium, Malac. 3.
ritus, ac cæremonias: quæ pietatem & re-
ligionem ornant, non obruunt, confirma-
te. Si quid autem superstitionis obrepsit,
emundate, atque emendate pro vestro iu-
dicio Patres, qui modo sedetis conflaturi,
& emundaturi argentum. Custodite
etiam præcipuè omni cura, studio, ac dili-
gentia, vt Paulus ad vos scribit propter fu- 1. Tim. 6.
res, & inimicos depositum. Depositum
inquam illud, quid auro, & Topasio, gem- Psal. 118.
misque omnibus longe ditius, ac prætio-
sius est, nempe catholicæ fidei talentum, 1. Tim. 4
Idque inuiolatum, & purum seruate, vsq; 2. Tim. 1.
in illum diem. Atque de eo deposito lo-
quor, quod vobis creditum est, nō à vobis Leuit. 6.
inuentum: quod accepistis, non ipsi exco- Gal. 1.
gitastis, rem non ingenij, sed doctrinæ, nō 1. Thes. 2.
vsurpationis priuatæ, sed publicæ traditio-
nis rem ad vos perductam, non à vobis
prolatam, cuius nō autores, sed custodes,
non institutores, sed sectatores estis. Pro-
phanas autem vocum nouitates ab Ec- 1. Tim. 6.
clesię penetralibus, quę est templum Dei,
penitus extraneas, vetustatique etiam &
vniuersitati cōtrarias, quasi sireneos scopu-
los deuitate. Quæ profectò si recipiārur,
credite Apost. necessum est vt sanctorum 1. Cor. 3.
patrum doctrina, pietas, religio, fides de-
nique ipsa, aut tota aut certe magna ex
parte violetur, inficiatur, labefactetur. A-
deóq; labefactetur, vt Ecclesia quę domus
Dei est, columna, & firmamentum verita- 1. Pet. 4. 1. Tim. 3.
tis, totus planè Christianus orbis & cre-
dat, & dicat ignorasse, errasse, blasphemas-
se, nescisse quid crederet. Eiusque etiam
Paracleti spiritus præsidio hactenus desti-
tutam esse, quem seruator Iesus in cœlum
ascensurus, sese illi à patre missurum, atq;
in ea, & cum ea mansurum ad seculi vsq; Io. 14.
consummationē recepit. Accipiant sanctę
pietatis nostræ literæ lucē, euidētiam, di-
stinctionem. Sed retineāt plenitudinem,

integritatem,& proprietatem,illibatúque
omnino, & incorruptum natura permaneat
semen illud vndique sacrum, vndiq;
1.Cor. 3. sanctum, quod in hac Ecclesiæ Dei agri-
cultura fide patrum satum est. Adiicite
itaque splendorem,gratiam,& venustaté,
pretiosas diuini dogmatis gemmas in
Exod. 31. structura, & ornatu spiritalis huius taber-
naculi tanquã Bezelehel exculpite, fide-
liter coaptate, sapienter ornate, vt vobis
exponentibus intelligatur,quod ante ob-
scurius credebatur. Per vos posteritas in-
tellectum gratuletur, quod antea prisca
Philip. 4 illa,& vetustior ætas non intellectum ve-
nerabatur. Et vt semel dicam,eadem quę
didicistis,accepistis,& audistis, docete, vt
cum dicatis nouè, non dicatis noua.Id-
Popul⁹. ipsum impense efflagitat Christianus po-
pulus, hoc à vobis expectant Christiani
Reges,atque Principes.Maximè verò om-
Impera- nium inuictissimus ille Cæsar Augustus,
tor. & pietate & bello,& armis clarissimus:
Ecclesi.14. Cuius manum & brachium glorificauit
1.Reg.2. Deus, qui dedit Imperium Regi suo, &
Psal.149. sublimauit cornu Christi sui, ad nimirum
vindictam faciendam in nationibus, in-
crepationes in populis.Itidem summo stu
dio contendit,petitq; obnixè sanctissimus
Papa. ille Pater, & pontifex maximus Iulius
tertius,Episcoporum princeps, Apostolo-
rum hæres,potestate Petrus,vnctione verò
Ecclesi. Christus. Monet denique,& miris etiam
modis obtestatur pia mater Ecclesia, quæ
Esaiæ 59. hodie gemens,vt columba solet:immute-
mur inquit in melius,quę ignoranter pec-
Gene.27. cauimus. Quippe quæ suorum filiorum
rixas videns, simulque in vno die orbari
vtroque filio timens,ad sponsum ita lo-
Gene. 25. quitur:Si sic mihi futurum erat, quid ne-
cesse fuit concipere? Sed vos non deter-
reat Patres afflictio sponsæ, quos vt sponsi
Io 3. amicos,tam sollicitos eius tenet obsequi-
um.Quin potius arrigite,quæso,pias aures
Apoc.18. ad vocem illam sponsæ,ad vocem inquam
Cant.8. plenam fiduciæ illius,cui innititur, nem-
Cant.1. pe dilecti: Nolite inquit cõsiderare quòd
Vox Ec- fusca sim, quòd decolorauerit me sol,
clesiæ ad quod filij, non quidem matris meæ,quod
Synodũ. tamen crudele esset, sed amãtissimi vteri
mei pugnauerint contra me. Atqui si con-
Ose.9. sistant aduersum me castra, non timebit
Psal.26. cor meum.Imò si exurgat aduersum me
Cant.1. prælium,in hoc ego sperabo. Scio spõsum
Hebræ.6. meũ posuisse custodes in vineis Engaddi,
de quibus meliora,& viciniora saluti spe-
Canti.1. rare ausim,quàm vt dicant:vineam meam
non custodiui.Sed habeo, inquit, aduer-
Apoc. 2. sum vos pauca.Succingite ergo potius lũ-
bos mentis vestræ,memores mandatorum
Dei ad faciendum ea.Si verò(vt est huius 1 Pet.1.
vię nostrę Iustitia,vt est fragilitas)somnus Psal. 102.
aliquis sensim obrepserit, ecce non dor- Psal.120.
mitabit,neq; dormiet, qui custodit Israel.
Quod si etiam dormientibus vobis super-
seminauit noctu inimicus homo zizania, Math.13.
exurget ille cuius cor vigilat, & peribũt Cant.5.
succensa quæque ab increpatione vultus Psal.79.
eius.Sic alligãtur fasciculi ad combustio- Math. 13.
nem.Sic pisces discernuntur in littore.Sic Math.13.
fatuæ virgines à sapiẽtibus dignoscuntur. Math. 25.
Sic colliguntur ab Angelis de regno eius Math.13.
omnia scandala. 1.Cor.16.
Vigilate itaque Patres Sanctissimi,state in Psal.118.
fide,viriliter agite,cõfortamini,vt iniquo- 2.Tim.4.
rũ fabulationes & nouorũ dæmoniorum Acto.17
doctrinas ab Ecclesia Dei tandem aliquã-
do depellatis.Annuet,sat scio,Christus ve
stris votis,modo impense velitis. Id quod
hactenus fecistis, & modo etiam facitis,
& quidẽ paterno affectu. Propterea enim
ab vniuerso Christianorum orbe conue- Eze.14.
nistis, vt de vtriusque ægrotantis populi
sanitate tractaretis, infirma cõsolidaretis,
confracta alligaretis, abiecta reduceretis.
Nec id quidem temerè, licet tot pręcesse-
rint huiuscemodi tractatus, toties conue-
nerit Ecclesia diligentissima vtens dis-
quisitione pro stabilienda veritate, & de- Philip.4.
struendo errore. Eadem enim cum Paulo
sæpe dicere,& vobis non pigrum, & Ec-
clesię maximè fore noscitur necessarium.
Hoc namque Cõcilia nouissima semper Aug.li.2.
prioribus contulerunt,nõ quasi nouã fidẽ cõtraDo.
profiteri,vel asserere voluerint,sed vnam, cap.9
& ipsam quidem antiquam,pro ea ratiõe,
qua implicitum à magis explicito differt,
summo studio & pietate dilucidare ac il-
lustrare conati sunt, prout spiritui sancto Acto.15.
visum est, & rebus, & temporibus expe-
dire. Qui noui splendoris incremẽto Ec-
clesiam suã pro eius paraclesi irradiat, &
prout cernit portare posse loquitur,sugge- Io.16.
rit,& inspirat. Ergo qui bene cœpistis, Io.14.
bene pergite.Date operam,ne quisquã de
nobis verè, ac meritò dicere possit:Hic
homo cœpit ædificare,& non potuit con- Luc.14.
summare.Dignũ est enim tam felix prin-
cipium,támque faustum medium, saluta-
ri ac glorioso fine claudere. Non ignoro
me non excitare dormientes, sed potius
adhortari progredientes.Redeant itaque
per vos, pastores vigilantissimi, in ouile Ezech.34
Ecclesiæ aberrantes oues. Arceãtur lupi, Io. 10.
ac fures, qui eas mactant & perdunt.Ab- Gal.5.
scindantur falsi & fallentes Apostoli,qui
eas conturbant. Agnoscant verum suum
pasto-

Pastorem, Romanum nimirum summum Pontificem, cui claues traditæ, cui oues
Math.16. creditæ sunt. Estis quidem & vos Patres,
Io.21. iure optimo, cœli ianitores, & gregum
Math.18. Pastores, simulque in parte solicitudinis
1.Pet.5. Ecclesiarum vocati, sed ille tantò melius,
2.Cor.11. tantoq; perfectius, excellentius, & glorio-
Hebræ.1. sus, quantò differentius præ nobis parti-
Psal.44. cipibus, & consortibus suis nomen hæ-
Math.16. reditauit. Cui quicquid non vnitur, quic-
Marci 3. quid non innititur, credite Euangelio, ruina est, nec ad ecclesiastici ædificij vnitatem pertinet, extra quam qui deprehensus fuerit, peribit superueniente dilu-
Math.7. uio. Illius igitur doctrinis omnes imbuātur, monitis obtemperent, præceptis ac-
Io.10. quiescant, pro cuius fide Christus Iesus
1.Pet.5. pastor ille bonus, pastorum princeps, &
2.Pet.2. Episcopus animarum nostrarum singula-
Lucæ 22. riter orauit, & exauditus est pro sua reue-
Hebræ.5. rentia. Denique, vt tādem finiam Patres
Peroratio. sanctissimi, sed tamen lutei, ac cineritij, hoc dicit dominus Deus, qui aufert spi-
Psal.75. ritum principum. Idem & Ecclesia Ma-
Philip.1. ter quæ dissolui cupit, & esse cum Chri-
Gene.3. sto: Memento homo quod puluis es, & in puluerem reuerteris. Nullus enim ab hac sententia liber esse potest, aut debet, non opulentus, non bysso, non purpura indutus, non princeps, non deniq; vllus hominum, etsi in summo potestatis fastigio constitutus emineat. Finem itaq; dicendi omnes pariter audiamus. Deum time, &
Eccles.12 mandata eius obserua, hoc est omnis homo. Et cuncta quæ fiunt adducet deus in iudicium, siue bonum siue malum. Ideirco timete potius eum qui postquàm oc-
Math.10. ciderit, habet potestatem & animam &
Lucæ 12. corpus perdere in gehennam. Ita dico vobis, hunc timete. DIXI.

CONCIO DE TRIbus Domini nostri Iesu Christi tentationibus, habita per F. Ioannem à Ludegna doctorem Theologum Dominicanum Tridenti prima Dominica Quadra. 1563.

Et ne nos inducas in tentationē.

SICVT vestri muneris & officij est, Cardinales illustrissimi, Patres Reuerendissimi, Oratores clarissimi, Ecclesiam Dei custodire, adaugere, ad viuā natiuamq; effigiem reuocare: ita mei esse credidi, de malis quibus illa laborat, vexaturque admodum, vos in præsentiarum admonere. Laborat autem (si prudenter aduertimus) multis, magnis, contagiosis, periculosisque malis, quæ omnia tribus duntaxat locis nostræ orationis commodè complectemur & aperiemus. Primo enim loco, de incredulitate & diffidentia in Deum. Secundo de inani, breuiq; peritura gloria: Tertio demū de auaritia tractabo. De his tanquàm tribus potissimum maculis, quibus ecclesiam Dei decoloratam, deformatam, nimisque (proh dolor) desiguratam conspicimus, tractabimus, nō fucatis, affectatis, aut adulatorijs, sed planis, simplicibus, flebilibus, serijsq; verbis & sententijs. Quandoquidem de ijsdem planissimè, simplicissimè, multūque serò nos admonet euangelium hodiernum, dum Euangelista dicit: Tunc Math.4.
ductus est Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à Diabolo. Nusquàm antiquua ille Dei voluntatis, verborum & operum detestabilis glosator atq; corruptor, nimitum Diabolus, oportunius, commodiusq; tentat, quàm cùm videt Deum maxima hominibus pro sua gratia polliceri, nosq; incredibilibus & insperatis donis ac beneficijs ab eodem ornatos, & cumulatos intuetur. Tunc, vt Iob loquitur, Sathan Iob.1.
astat inter filios Dei, & obtenta licentia mare circuit, & aridam, vt fideles, obedientes, gratosq; Deo homines à fide, conceptaque fiducia auellat, & in incredulitatē diffidentiāq; Dei illos cōijciat. Cuius quidem Sathanicæ indolis, tartareique ingenij quanquàm multa, variaque passim extant in scripturis exempla: tamen quia mens mea, propositūq; à nobis thema aliò vocant, sola præsentis euangelij historia cōtentus ero, qua tāquàm exēplo quodam ad nostram istam doctrinā con- Lucæ 3.
firmandam, breuissimè vtar. Cum baptizato Christo cœli aperti sunt, Spiritusq; sanctus in specie columbæ supra ipsum descendit, & sonora dulcisque vox patris de cœlo audita est: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi complacui: eo sanè tempore Deus pro hominibus humanissimè loquutus est, nosque maximis donis, ac beneficijs donauit: quæ si per partes, ac sigillatim, pro dignitate mihi explicanda essent, tempus nullum ad recensendū satis esset. Non enim pro se Christus baptizatus est, sed pro nobis, vt scilicet nostra peccata suffocaret, aquasque nostras sanctificaret. Non pro Christo cœli aperti sunt, cui ab æterno patuerunt: sed

ſed pro nobis, quibus ſemper clauſi fuerant. Non pro Chriſto ſpiritus ſanctus viſibili ſpecie manſuetæ columbæ deſcendit, quippe qui ab inſtanti diuinæ incarnationis ſuę ſpiritu ſancto plenus extitit; ſed pro nobis, quos varijs chariſmatibus, nempè manſuetudine, conſilio, fortitudine, ſapientia, prudentia, fide, ſpe, charitate, gratis inunxit, qui in ipſo diligimur, Patrique complacemus. Illi admirando & supercœleſti ſpectaculo, omniumque filiorum Dei publico negotio Sathã aſtitit, factum vidit, verba, geſtaque conſiderauit, perpẽdit, examinauit, ruminauitq́;, & in ſecretioribus ſui impij pectoris penetralibus (non ſine magna inuidia) captioſe recondidit. Tunc ductus eſt Ieſus á ſpiritu in deſertũ, vt tentaretur à Diabolo. Verum enimuero non mox tentat, ſed cautè expectat donec diuturna, abſtinentia, patientiſsima malorum tolerãtia, conſtãtiſsima in Deum fiducia, filius Dei ſuam obedientiam, & in Patrem gratitudinem apertè declarauit. Tunc Sathan arrepta ab ijs malis, quæ quàm maximè Chriſtus patiebatur, tentandi occaſione, videns nimirum, triſtiſsimam ſolitudinẽ, horrendam, meritoq́; fugiendã, cum beſtijs, feriſque ſocietatem, neglectum ſui, eſuriem, maleque ſuadam famem, ijs inquam malis ſeu validiſsimis arietibus, potentiſsimiſque tormentis, eum audacter impetit, interturbat & oppugnat, intendens à fide, quam illũ ex ijs, quæ in baptiſmo audierat concepiſſe putabat, in incredulitatem, & diffidentiam Dei detrudere, ignorabat vtique Chriſtum ſimul fuiſſe viatorem & beatum: omnia verò quæ hactenus dixi tres proculdubiò Euãgeliſtæ ſummatim, paucisque verbis no-
Marc 1. bis inſinuant, dum ſcribunt. Et erat in deſerto cum beſtijs & feris, & cum ieiunaſſet quadraginta diebus & quadraginta noctibus poſtea eſurijt: Et accedens tentator dixit ei. Si filius Dei es dic vt lapides iſti panes fiant. Hæc eſt (medius fidius) ſors omnium filiorum Dei, præſertim verò primorũ procerũ & capitum Chriſtianæ Reipub. ſcilicet experiri à Sathana,
Lucæ 22. ſicut ſanctus Lucas ait, vt ſicut triticum cribrentur & excutiantur. Nam qui ſponſum vincere, aut tantillum à loco mouere non potuit, is idem faciẽs ſponſę commaculare, conſpurcare, defœdare ſuis tentationibus nunquam ceſſauit, nec ceſſat. Sed gratias agamus omnipotenti filio Dei, qui ſua oratione impetrauit, pro ſua reuerentia ne deficeret fides Petri, alioquin vt ille eſt cautus, ſagax, diligens: nos verò incauti, imprudentes, negligentes, actum haud dubiè eſſet de nobis: quapropter obſecro vos Cardinales Illuſtriſsimi, Patres grauiſsimi, voſque Doctores eruditiſsimi, vt me de incredulitate, & diffidentia Dei tantiſper dicentem ac diſſerentem, pro veſtra humanitate, patienter audiatis, & cogitetis me nunc ex hoc loco velle ſermonem auſpicari. Mirabimini forſitã Patres ſanctiſs. quod poſtpoſita huius primæ tẽtationis triuiali, communique de gula expoſitione: Dominum noſtrum de incredulitate, atque diffidentia Dei tentatum fuiſſe dixerim. Verum ſi attentis animis aduerteritis, ad eius gulæ radicem, in quam inimicus homo Chriſtum inducere ſatagebat, deſinetis vtique mirari, & me cum communi expoſitione, communemque mecum conſentire ſapienter, iuſteque iudicabitis. Nam ſicut peccatum illud gulæ, in quod perſuaſi à ſerpente, primi noſtri Gene. 3.
parentes deciderunt, ab incredulitate nõ dubiè originem traxit: ita equidem, ſi iuxta hoſtis infidele conſilium, Chriſtus de lapidibus illis, panes confeciſſet, & ex eis ad ſacietatem vſque comediſſet (quod tamen impoſsibile erat) à diffidentia Dei gula vtique illa proceſsiſſet. Non enim quiſpiam negotijs Dei mancipatus, eiusq́; obſequijs addictus, quod non debet facit, vt fami, aut ſuis neceſsitatibus ſuccurrat, niſi prius planè de Deo diffidat, eiusque præcepta, promiſsiones, aut comminationes, neglectui, contemptuique prius habeat. Non me autem latet, innumeros eſſe in Eccleſia Chriſtianos, q (ſalua fide) aut ex fragilitate, aut ex ignorantia, aut ex malitia, multa, quæ nõ debẽt faciunt, vt ſibi ſuisque rebus (quod aiunt) conſulant, quos tamen nec debet, nec poteſt, conſtituta noſtra regula comprehendere: in qua de his tantum loquor, qui ſecundum ſimilitudinẽ præuaricationis Adæ, ex incredulitate vnius, aut multorum articulorum fidei, aut ex magna diffidentia Dei, perditè viuunt, ſuisque contra primam & ſecundam tabulam, peccatis, & blaſphemijs ſanctã Dei eccleſiam obſcurant. Talium enim ſtultorum plena eſt miſeranda, calamitoſaq́; noſtra ætas. Verum vt rem de qua nobis eſt ſermo illuſtriorem faciamus, vtque dicendis viam planam aperiamus, aliquot familiariſsima (vtinam nõ domeſtica) exempla in medium proferam, à gemino tamen (quod aiunt) ouo altè repetita.

Vnus ex articulis nobis ab initio reuelatis,& in symbolo Apostolorum propositis,atque promulgatis est, scilicet, Credo sanctam Ecclesiam catholicam. Hic nempe articulus olim in priscis ecclesijs per vniuersum orbem sparsis, fuit valde plenus (vt ita dixerim) succi, hoc est, fides illius peperit in Ecclesia magnam pœnitentiam, obedientiam, continentiam, Præceptorum, Sacramentorum, consiliorumque Dei eximiam reuerentiam, atque optimam intelligentiam: Nunc verò nostro deplorando seculo, fidem illius articuli inuasit diabolus,arreptumque vertit, & inuertit, voluit & reuoluit, suisque venenatis manibus compressit, & ex fructuosissimo articulo vacuam, cassamque nucem fecit. Nam quid est obsecro(auditores candidissimi) abstinentiæ, continentiæ, pœnitentiæ, Sacramentorum, cultus sanctorum, Dei consiliorum, concordiæ, vnitatisque ecclesiasticæ nullam inter Christianos haberi rationem, quàm palam profiteri, quòd ex illo pingui & refertissimo articulo diabolus suis malis artibus cassam vacuamque nucem reddiderit? Exea incredulitate (flens dico, flentes audite) processit in Ecclesia insatiabilis illa gulositas, qua nemo non putat sibi licere quibuslibet vesci, ventremque implere, temporibus etiam ab Ecclesia interdi-
Gene. 2 ctis, ac si mors non esset in prohibitis rationabiliter cibis, sicut inerat in prohibita arbore. Ex eodem riuulo ortum habet neglectus ille, infidelisque contemptus, qui passim in Ecclesia obtinuit seruandorum consiliorum Dei. Inde nata sunt monstrosa quorundam Episcoporum,multorum Sacerdotum, innumerabilium Monachorum,& Monacharum impudica, impuraque coniugia. Inde emersit Sathanica illa licentia dimittendi ligittimas vxores, & alias ducendi. Inde horrendæ illæ blasphemiæ, quæ nullibi non audiuntur in sanctissimum Altaris sacrificium, & in ecclesiasticam hierarchiam prodeunt. Quis obsecro sufficiens erit enumerare densissimas tenebras, quas Sathan inuexit, introducta in Ecclesiā incredulitate propositi illius articuli? Est præterea alius in capite libri scriptus articulus, omnium articulorum
Deut. 6. fidei caput, fons, & origo, nempe: Audi Israel, vnus est Dominus Deus tuus, qui eduxit te de terra Ægypti, & de domo seruitutis. Nō habebis Deos alienos,&c. Sistite obsecro Patres grauissimi,hic pedē, atq; oculos & animos vestros in me cōuertite. Nihil equidē causatorem, criminatorémue illum magis vrit, & ad inuidiā extimulat, quàm cùm videt primū hunc articulum suum locum in Ecclesia tenere; tenet verò eùm clarè, dilucidè, atq; euangelicè docetur,& tenaci à nobis viuaq; fide creditur:in eo enim suā bonā voluntatem erga genus humanum Deus exprimit, dum nobis reuelat se Deū nostrum esse velle, à seruitute peccati liberare, in cunctis malis protegere, nostriq; singularem curam habere, ea tantū lege, vt nos vicissim soli illi credamus,soli fidamus, soli seruiamus, solum amemus, vniceq; colamus. Cum igitur aduersarius noster huius reciproci amoris impatientissimus sit, nullum non mouet lapidem, nihil intentatū relinquit, quo nos à Deo deturbet,& in infidelitatem, Deiq; diffidentiam detrudat: &sicut olim synagogam, deinde sub gratia Asiaticas, Aphricanas, ipsiusq; Græciæ Ecclesias prædictis maculis,omnimodaque omnium morum corruptione deturpauit, euertit, & in puluerem redegit:ita nunc Latinas eisdē pergit denigrare, adeoque instat, quòd nisi Dominus custodierit Ecclesiam suā, frustra proculdubiò vigilatis vos qui custoditis eam. Quapropter Christianissimi Patres,de corde puro,conscientia bona,fide non ficta orādus est Deus,ne præsidiarias,auxiliatricesq; manus suas nobis deneget,néue nos in tentationē inducat. Nam frequentissima illa tentatio, qua ad incredulitatem,diffidentiam,desperationem, odium, fastidium, tædiumque Dei cunctos verè Christianos sollicitat, Psal. 90.
tametsi (vt Psalmista loquitur) à latere cadat, id est, à sinistris sit, adeo est impetuosa, quòd nisi noster Deus sua veritate,& fidelitate,ceu scuto,nos circundet, incursus profectò meridiani dæmonis vitare non valebimus: tantùm abest vt in illius volantes sagittas, nocturnasq; negociationes non incidamus. Quare iterum dico assiduè, continuè semper rogandus, inuocandusque est Deus ne nos inducat in tentationem: sin minus mihi credite, corruemus,& succūbemus, sicut innumeri (proh dolor) succubuērūt, & in diaboli laqueos quotidie imprudenter incidunt, dum baculis arundi-
neis &Ægyptijs innixi,mare hoc magnū Ezec. 35.
& spaciosum, in quo infinitæ, grauesque sunt tentationes,tutò,securè, tranquillè, se transituros confidunt. Ex illa Ægyptia vanaq; cōfidentia emerserunt in Ecclesia

tot tenebræ sectariorum hominum, qui ab arca Noe, id est, Ecclesia Romana exclusi, aquas iræ Dei se fugituros credunt, Gene. 11. Babellonicas turres quas ipsi superbè excogitauerunt, cum conscenderin: ex eadem carnea, arenosa confidentia ortæ sunt in Ecclesia tot tenebræ superstitionum, falsorum miraculorum, maleficarum artium, & hominum sub hypocrisi Deo seruientiū. Inde tot Cainici timores, tot Ischarioticæ horrēdę mortes, tot sanctarum legum (ne dicam Dei) osores, tantum denique inter Christianos legitimi diuini cultus tædium, atque fastidium. Et quid malorum suis captiosis astutijs non intulit Sathan introducta in animos hominum ignoratione, perpetuaque Dei obliuione? Vt igitur nostri indefatigati hostis insidias anteuertamus, vtque quod Ecclesiarum reliquum est, purum, liberumque à Sathanicis, mundique tenebris seruetis & custodiatis, operæprecium erit (Patres sanctissimi) vt vos qui oculatissimi multùque auriti debetis esse speculatores in altissimi montia Syon specula à Deo iure suo immediato positi, inde vocem vestram exaltetis, & æmulatione apostolica timeatis, ne sicut serpens 2. Cor 11. sua adulatrice astutia seduxit Euam, ita mentes ouium vestrarum corrumpantur, & à prudenti simplicitate, quæ est in Christo Iesu excidant. Quapropter commodè satis hoc loco, prius de astutijs serpentis, deinde de prudenti simplicitate, qua illi obuiandum est, nonnihil attingemus. Vt sic fluido tandem cursu nostra oratio ad finem vsque deducatur. Tripartita acie astutissimus Diabolus sanctam catholicam Ecclesiam Romanam impugnat, sicut olim sponsum eius triplici tentatione tentauit. In prima autem acie infinita mendacia collocat, componit, & coaceruat: quæ tamen specioso quodam stibio incrustat, quędā vera mēdacijs adglutinata: ijs bene adornatus militibus, prima tentatione in Christum irruit, dicens, Tūne es filius Dei? Fefellit te audita vox, non fauet tibi Deus, ieiunij tui, solitudinis, & paupertatia nullam habet rationem, bestijs deuorandum te obiecit, solitudine, tristitia, frigore, nuditate, siti, fameque insuperabili te premit: quibus sanè malis criminosos, iramque suam bene commeritos homines non filios solet Iob 1. ille immisericorditer punire. Eadem vtique astutia Iob prius per suos ami- 2. Reg. 12 cos & vxorem, deinde Dauidem olim tentauerat. Nunc verò sui non oblitus Diabolus, simili mendaciorum acie onustus Ecclesiam tentare pergit, per suoa hæresiarchas, mendacesque Prophetas, semper clamans, Ecclesia Romana non Mat. 15. est Ecclesia Dei, potēst ne Ecclesia Dei esse, vbi verbum eius negligitur, & solæ humanæ traditiones docentur? Vbi pro minimis, leuissimis, imò nullis quandoque peccatis horribilis excommunicationis gladius passim in Christianos Mal. 23. stringitnr? Vbi potentiores alligant onera importabilia super humeros hominum, ipsi verò nec digito volunt ea tangere? Vbi denique multi ministri Sacramenta, indulgentias, dispensationes, sacerdotiaque vendunt: quodque Matt. 10. gratis acceperunt sine pecunia dare nolunt: & omnes quærunt quæ sua sunt, & non quæ Iesu Christi. Ijs & mille alijs Philip. 2. similibus antiqui draconis vocibus, nunc veris, nunc vanis, nunc mendacibus totam ferè Germaniam & Angliam, bre- 3. Reg. 19 ui tempore à nobis ille diuisit: & nisi in Gallia (quæ sola monstris caruit) reliquisset sibi Dominus septem millia virorum, qui non curuauerunt genua sua ante Baal, hoc est, qui vsque ad sanguinem antiecclesianis restiterunt, desperatum esset iam profectò de ea. Ne igitur Sathanicus ste cancer amplius serpat, aut maiores vires sumat, prudenti simplicitate quæ est in Christo Iesu, obuiandum est illi, id est, resistendum est diabolo, sicut Christus resistit, constanter inquiens. Non in solo pane viuit homo, sed de omni verbo quod procedit de ore Dei. Si vestræ omniū expectationi per tēpus respōdere liceret, tria essent profectò mihi prolixè declaranda, altęque repetenda. Primo pluribus rationibus ex scriptura collectis modus mihi esset explicandus, quo sola verba de ore Dei procedentia in nostris tentationibus nos consolantur, & in fide constabiliunt, firmioresque reddunt: ait enim doctor ille ecclesiasticus, in die malorum memento bonorum, hoc est, cum tentaris in memoriam reuoca, quæ tibi Deus verbo suo pollicitus est & consolaberis, constabilieris, tentatoremque victum repelles. Secundo non paucis de neglectu verbi Dei mihi tractandum esset, qui adeo inter quosdam Doctores & Prædicatores catholicos inualuit & obtinuit, vt iam non gladijs penetrabilibus, sed stipulis, paleis, plumis, Aristotelicis, Platonicis, & Ciceronianis videantur multi cum aduersarijs debere manus conferere.

O cœ-

O cæcitatem deplorandam! O horrendã irã Dei! Hostes nostri gloriantur de verbo Dei, gladiosque nostros acuunt, & contra nos stringunt. Nos verò nostra oscitantia & negligentia nobis perire eos sinimus. Tertio tādem deberem dignitatē, authoritatē, indeuiabilitatem, hoc est, dona Dei, sanctæ catholicæ Romanæ Ecclesiæ exhibita, verbo de ore Dei procedente cōstabilire, & confirmare, vt obloquentium aduersariorum blasphema
Roma.11 ora obstruerentur: non enim cum nostris malis vsibus & peccatis dona (quæ sine pœnitentia largitus est nobis Deus) sunt coniungenda: sed altius separanda. Tollendi quidem essent abusus, vitandæ certæ occasiones, quibus nomē Ecclesiæ inter hostes male audit, & blasphematur, nec eò minus dona Dei in pastoribus Ecclesiæ adoranda, exosculanda & super
Matt.23. caput ponenda sunt. Extant enim literæ regiæ magno sigillo cœlorū regis obsignatæ, quibus præcipimur, vt Petrum & successores eius, Apostolos & suos successores, sicut se audiamus, & ab eisdem moderari, gubernari, regi, doceri sinamus. An verò quæ docent, præcipiunt, statuunt, ordinant, remittunt, retinēt, contedunt, indulgent, secundum rationem & analogiam fidei & charitatis: an verò sui priuati commodi tantùm gratia fiant, ipsi viderint. Appredituri enim estis (Patres con-
2.Cor.5. scripti) ante tribunal Iesu Christi, breui
Ephesi.4 reddituri exactam rationem de donis ad ædificationem tantum Ecclesiæ vobis concessis. De istis inquam tribus multa verba opportunè eram hic facturus. Verum hora me premit, non cupio prolixitatis redargui, displicent mihi gratis prolixi doctores. Idcirco ad secundam aciem, qua secunda tentatione Christum adortus est Diabolus, properare me oportet. Ait enim Euangelista: Tunc assumpsit eum Diabolus in sanctam Ciuitatē, & statuit eum supra pinnaculum Templi, & dicit ei: Si filius Dei es, mit-
Psal.90. te te deorsum: Angelis enim suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis, ne fortè offendas ad la-
Gene.3. pidem pedem tuum. Nunquàm conueniet Christo cum Belial, vt verbum enim Dei, nempè tu insidiaberis calcaneo eius, manet in æternum: siue vincatur, siue vincat, inducias non petit, requiem non inuenit. Vna acie in terram cadente, aliam erigit, multisque congestis adulatorijs sententijs eam adornat, quibus veluti gloriosis vehiculis Christum in aera rapit, quasi diceret volens: Si quidem tu es filius Dei ab eo solò pendens, dignus profectò es, vt à deserto, quod nunc inhabitas, in sublimia rapiaris, per sanctam Ciuitatem deambules, & in pinnaculum templi altissimum nempe locum tanquàm lumen Ecclesiæ constituaris. Vnde si ad terram desilueris, sine offensa cades: nam angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis, ne forte offendas ad lapidem pedem tuū. Sic fiet vt admirabundus populus mirificis laudibus ad sydera vsque te euehat, magna gloria repleat, pro Messia recipiat, & te diuinis honoribus prosequatur. Cui Dominus: Scriptum est, non tentabis dominum Deum Deut.6. tuum. Perinde ac si dixisset: Omnis honor, aut gloria, quæ ab offensa Dei proficiscitur, à tergo est relinquenda, & quæ lucra videntur, tàquàm stercora sunt posthabenda & reijcienda: Vt igitur euangelicam istam Christi responsionem in nostris tentationibus (quæ, si sapimus, crebrę sunt) nobis theologicè accommodemus, & applicemus. Aduertendum vobis, Patres sapientissimi, quòd duobus pedibus in via Dei curritur, duobusque oculis mundi tenebræ illuminātur: dexter oculus fides est: sinister verò opera sunt ex fide procedentia. Cùm igitur indefessus hostis dexterum oculum nubeculis tētationum in eum sparsis vitiare non potest: tunc sinistrum excremento arundinis infirmare aut corrumpere suis artibus procurat, hoc est, dona Dei in nobis gloria vana, vanioreiactantia, vanissimaq; præsumptione adulterari nititur. Sumus enim homines adeo gloriæ Gene.3. cupidi, vt manifestissima peccata folijs fici cooperire hæditarioiure studeamus: tātū abest, vt præclara opera, quæ in nobis, pro sua gloria, Deus operatur, pro nostra publicari nolimus. Vnde in nostra natura, tametsi misera, multa ignominia, nulla verò gloria plena: optimam nanciscitur Sathan occasionē, sua acie adulatoria nos commodè adoriendi. In Christo quidem deceptus est: deceptus inquam, exinanitione, neglectuque suæ personæ: dum ab eo se rapi, nuncque per aera, modò per sanctā Ciuitatem, modò supra pinnaculum Templi, modò in montem excelsum duci permisit. Verùm in nobis non decipitur, nam per occultos quosdam, subterraneosque cuniculos, pulueres vanæ gloriæ, superbæ inflationis, pompæque mundanæ in corda nostra

 tam

tam liberaliter ſpargit,& iam non de Deo
cooperatore atque datore : ſed de noſtris
tãtum operibus, viribus,atque donis glo-
riemur. Et ita fit:vt ſub titulo tantũ glo-
riæ Dei laxis habenis poſt noſtrã curra-
mus.Ex iſto glorioſo ſonte fluit, procul-
dubiò,omnis inuidia,& carnalis conten-
tio,quam inter nos regnare nulli non eſt
perſpicuum . Qui enim ſua authoritate,
dignitare,ſapientia, prudẽtia, reliquiſque
Dei donis eius gloriam tãtum quærit , al-
terius minoribus , æqualibus, aut maiori-
bus donis non vtique inuidet . Cur ergo
figulus figulo inuidet?niſi quia poſtpoſita
gloria Dei,poſt noſtram impotenter cur-
rimus.Ex eodem ſonte deriuárũt tot do
norum,officiorum, beneficiorumque Dei
iniuſtę appetitiones,& diſtributiões.Vn-
de factum eſt, & quotidie fit , vt multi
alioquin imprudentes,inſipientes, & in-
docti,(ne dicam)prophani,nulla difficul-
tate ſe ſinant in ſublimia rapi,& inde in
altiores , pinguioreſq; Eccleſias colloca-
ri,non cõſiderantes, quod qui domui ſuæ
pręeſſe neſcit,magnis Eccleſijs Dei male
præeſſe poteſt. Multis equidẽ tum pere-
grinis, tum domeſticis exemplis ſecun-
dum hunc locum noſtræ orationis am-
pliare poſſem, ſed video parum tempo-
ris mihi ſupereſſe,quapropter ad tertium
feſtinus accedo. Subiungit autem Euan-
geliſta:Iterum aſſumpſit eum diabolus in
montem excelſum ſeorſum , & oſtendit
illi omnia regna mundi, & omnem glo-
riam eorum,& dixit ei. Hæc omnia tibi
dabo,ſi cadens adoraueris me. Summũ
diaboli ſtudium eſt,vt pro terrenis cœle-
ſtia filij Dei commutemus , proq; caduca
gloria,æternam perdamus. Vt ergo quod
tantoperè cupit in nobis,efficiat, noſtris
armis armatus,hoc eſt,rebus quarum aſ-
pectu mirum in modum delectamur , de
quibuſque indeſinenter cogitamus,ſtipa-
tus ad nos venit,tertiaque ſua acie , ma-
gnis,ſed vanis pollicitationibus falsò in-
ſtructa nos impetuosè quatit:& ſicut olim
Gene.3. eiſdem copijs primum hominem,cũ vxo-
re ſua, deinde ſecundum tentauit, oculis
ſuis omnia regna mundi , & omnem po-
tentiam , gloriamque eorum in puncto
ſubijciens , & ei liberaliter offerens: Ita
nunc(mitius dixi)ita ſemper nos ſimilli-
mis oblatis bonis auaros facere pedibus,
manibuſque (quod aiunt) contendit:fal-
laces nimirum diuitias concupiſcentibus
oculis noſtris præſentans. Verùm enim-
uerò parui æſtimat veterator ille priua-
tos,plebeioſque homines ſuis vanis polli-
citationibus fallere,aut auaritia , cultuq;
idolorum corrumpere: minima enim in-
duſtria id effeciſſe,quotidieq; in illis effi-
cere ſatis didicit, dum per fas,nefaſq; cu-
mulandis opibus,tam pauperes,quàm di-
uites omnes vacare experitur . In eo ve-
rò negotio quod gerit, tantum vnum ar-
dentiſsimis votis deſiderat,nempe publi-
cas perſonas,maximè verò miniſterijs dei
obnoxias ſuis promiſsis in auaritiam tra-
here : probè enim ſcit impoſsibile eſſe,
corradẽdis pecunijs & cultui Dei quem-
piam ex animo ſeruire poſſe: literis nãq;
diuinis proditum eſt,quod nemo duobus
dominis Deo ſcilicet & Mammonæ ſer-
uire valet:aut vnum (inquit Chriſtus)di- Math.6.
liget,& alterum odio habebit, aut vnum
ſuſtinebit, & alterum cõtemnet:multum
enim diuerſa imperant . Ea tamen lege
non obſtãte vafer ille fruſtra cauſam non
ſuſcepit : nam ſuis captioſis aſtutijs ma-
gnos,auaros in Eccleſia fecit , dum diui-
tias non vt fallaces (quo titulo Chriſtus Math.13.
eas caueri voluit) ſed vt grandium ope-
rum obſides,& effectrices præſentat. Quẽ
titulum diabolus eis præfixit : ſicque fe-
cit ,vt ſub eo colore multi eas ambiant,
quomodolibet acquirant , recipiant,pro-
digioſeque retineant . Sub eodem præ-
textu infinitæ currũt per Eccleſiam quæ-
ſtuoſæ petitiones, pauperumque nũquam
finitæ exactiones,& multi theſauri de eo-
rundem bonis in terra, cõtra præceptum
Chriſti,theſaurizantur , congeſto hinc &
inde iniquo mammona. Huiuſmodi dia- Math.6.
boli infinitis aſtutijs , prudenti ſimplici-
tate,quæ eſt in Chriſto Ieſu,obſiſtendum
eſt,quippe qui magno, ſed mendaci pol-
licitatori non reſpondit , Vade Sathana,
quoniam imperium, quod mihi offers,
malum eſt, aut regna mundi mala ſunt,
ſed ait : Vade Sathana, ſcriptum eſt:Do- Deut.6.
minum Deum tuum adorabis,& illi ſoli
ſeruies.Quibus ſanè verbis non prohibet
Dominus Deus noſter diuitias , quas ille
affluenter tribuit poſsidere,& conſeruare
(ſunt enim illę multum vtiles,ne dicam,
Eccleſiæ Dei neceſſarię) verum eas ado-
rare,eiſque ſeruire,& in prophanos, non
proximorum vſus expendere , pernicio-
ſum,capitaleque malum eſt :vnde infini-
ta venenoſa capita oriuntur . Cupiditas 1.Tim.6.
enim radix eſt omnium malorum. Porrò
cùm malis tentationibus vndique obrua-
mur, diabolo nimirum circumeunte , vt 1.Pet.5.
nos ad ſe rapiat : iuxta Dauidis euange-
licum conſilium,excitandus eſt Deus. Psal.77.
Videtur enim tanquam potens crapula-
tus

tus à vino dormire: à vino nimirum nostræ magnæ incredulitatis,& diffidentiæ, superbæ inflationis,& inexhaustæ auaritiæ. Veruntamen non accendit omnem iram suam. Idcirco importunis precibus fores suas pulsare necesse est, semperque de profundo cordium nostrorum clamare:Exurge Domine,quare obdormis Domine,exurge,ne nos in finem repellas,& ne nos in tentationem inducas. Amen. Psal.43.

DISPVTATIO THEOLOGICA

De cœlibatu Sacerdotum,

Qua F. Ioannes de Ludegna Doctor Theologus,ad duos ex articulis Theologicis de Matrimonio propositis publicè in Oecumenica Synodo Tridentina respondit.

Ruth. 2. EGo quidem Illustrissimi D. Cardinales,Patres Reuerēdissimi,Oratores doctissimi pauperē Ruth imitatus, à tergo sequar quosdam magnos meliores,qui ante me dixêre, colligamque spiculas paucas & paruas,quas illi post se reliquerunt, & eas à puluere & paleis purgatas, pulchræ Noemi, hoc est,sanctæ catholicæ Ecclesiæ matri meæ præsentabo.Faxit Deus,vt vos benedicatis mihi, sicut Noemi pauperi filiæ suæ parum hordei(sed mundi)de sacculo suo præsentanti largiter benedixit. Prius verò quàm proferam,aut in medium adducam quod porto, Spiritus sancti gratiam, vestramque omniū attentionem supplex imploro. In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti,Amen. Cupio sanè Patres sapientissimi,claritate,breuitate,& fideli sententiarum pondere vobis placere,siue (vt Rhetores aiunt) auditores delectare. Quod vt præstarem,constitui duas personas in hac nunc sequenti Disputatione, meam videlicet, & Lutheranorum sub nomine Caluini, eorum (si Dijs placet) principis & fautoris induere, vt sic quasi impolito quodam Dialogismo ad duos articulos de Cœlibatu nobis propositos efficaciter compendioseque respondeam. Rem igitur ipsam aggredior.

HEus bone vir Caluine, Deus te conuertat: quidnam monstri nunc alia in pectore tuo?Respondet Caluinus.Ego ne?Cogito cogitationes, quibus cœlibatum euertam, & meum meorumq; apostatarum meretricium statum constabiliam.Sanus ne es ô Caluine?Cœlibatum, quē Deus instituit, Ioannes Baptista seruauit, Christus laudauit & prædicauit, Ecclesia abApostolis vsque nunc recepit, Math.19. tu miser homuncio euertere contendis? An nescis, quòd opus quod ex Deo est, nullis humanis, aut satanicis viribus dissolui potest?Deliras Caluine, deliras: tua te libido bis stultum fecit. Nos quidem, ait Caluinus, sapimus, tu verò cucullate desipis. Nam domini prædecessores mei, scilicet doctor Martinus, Zuinglius, Pomeranus,Oecolampadius, Melanchthon, Bucerus, & ego cum reliqua inferorum caterua,non negamus, aut negare possumus,continentiam esse donum dei. Scimus enim quosdam sanctos viros sub lege naturæ, nonnullos sub scripta, quàmplures verò sub gratia,eo dono præditos cœlibem vitam, Deo multum gratā vixisse: sed nos noui Apostoli, legatione qua in mundo pro Satana fungimur, nostra authoritate, vestrum, scilicet sacerdotum monachorumque impurum, maleque seruatum cœlibatum reijcimus & damnamus,reiectumq; atque damnatum valde cupimus.O cœci insensatique Lutherani, quis fascinauit oculos vestros,si quidem fidem Dei euacuari docetis propter quorundam hominum infidelitatem?Dicite mihi vertiginosi spiritus, si cœlibatum propter malè seruātes damnatis, cur matrimonium non damnatis propter infinitos cōiuges adulteros, qui mutuo data fide sub matrimonio abutuntur? Imò cur omni ex parte Christianismum & Euangelium ipsum nō damnatis? Quandoquidē innumeri sunt Christiani, quippe qui datam communem fidem in baptismo quotidie frangunt, & Euangelio non obediunt? Sed dicite mihi,cur Apostoli Iesu Christi castitatem vidualem nō dissuaserūt, cùm suo tempore multas viduas primam fidem irritam fecisse viderent?Siste Caluine, siste, ne auertas oculos, non contrahas frontem, noli nasum scalpere,mane,volo.n. antequā hinc discedam,te & tuos,tuasq; Madianitas meretrices Phineesio gladio confodere.Pet Num.25. te,tuosque complices matrimonium nō est donū Dei supranaturale: dicitis enim non habere gratiæ promissionem,& ex

 confe-

consequenti non esse sacramentum, sed contractum tantũ ciuilem, à solo coniugũ mutuo consensu dependens. Dicitis præterea, cœlibatum donum Dei esse de sursum descẽdens: Si matrimonium non est donum Dei, & cœlibatus est donum Dei supranaturale, vnde ergo rogo colligitis matrimonium anteponendum esse cœlibatui, & Deum maiorem gratiam largiri coniugibus, quàm vitam cœlibem profitentibus? Iste enim est vester primus articulus à nobis examinandus. Cur obmutescis Caluine? cur non respondes? Non obmutesco, ait Caluinus, sed ex multis solutionibus, quibus tuam obiectionem diluere possum, vnam singularem cogito, cui nec tu, nec quisquã rasorum aliquid obijcere possit. Eccum eam, concedimus quidem, quòd matrimonium non est donum Dei, imò amplius cum Luthero duce nostro dicimus, quòd fidelium matrimonium nihil differt ab infideliũ coniugio: prætereà concedimus, cœlibatum esse donum Dei supranaturale, paucis tamen communicatum: cum hoc tamen optimè cohæret, quòd matrimonium sit anteponẽdum cœlibatui, & quòd maiorem gratiam largiatur Deus cõiugibus, quàm continentibus: & ratio perẽptoria est (vt vno verbo dicamus) quoniam melius est nubere quàm vri. Vnde sic colligo: Melius est nubere quàm vri, atqui coniuges sub matrimonio non vruntur, cœlibes verò sub cœlibatu vruntur: ergo de primo ad vltimum, in bona consequentia, melius est coniugium quàm continentia, & maiorem gratiam confert Deus coniugibus, quàm continentibus. Ecce nostram Lutheranicam sapientiã, cui aduersarij omnes resistere nõ potuerunt. Subrides Caluine, subrides, videris tuba canere ante triumphum. Si habes aures audiendi, audi: quæro à vobis, an Eua aspectu pomi delectata vreretur, nec ne? Respondebis, scio, Caluine: Vrebatur, nam vri nihil aliud est, quàm vehementer tentari. Bene dicis Caluine, sed vltra quæro, vtrum ex duobus fuisset melius Euæ de prohibito scilicet fructu comedere, an vri? Respondebis vtique, nisi cõtra conscientiam velis (vt frequenter vos Lutherani soletis) loqui: Multo melius fuisset Euæ perpetuò vri, quàm semel prohibitum fructum tangere. Optimè. Cum ergo paralogizasti, inquiens, Melius est nubere, quàm vri: ergo melius matrimonium, quàm continẽtia: & maiorem gratiam largitur Deus coniugibus, quàm continentibus, sic collegisti, perinde ac si subintulisses: ergo melius fuit Euæ peccare, quam valde tentari, & maiorem dedit Deus Euæ gratiam cum peccaret, quàm cùm valde tẽtaretur. Quo quid obsecro blasphemius dici potest? Sed scio Caluine, scio, te vtraque (quod aiunt) manu meã similitudinẽ perfidè negaturum: nam tu & tuę farinę doctores, perfidè negatis, peccatum esse sacerdotibus aut monachis, quibus non datum est continere, nubere: Dicitis enim, Ecclesiam non posse sacerdotibus aut monachis nuptias prohibere, & pro vestro ingenio, & malo erga eam affectu, additis tam ignoranter, quàm impiè (vt in secundo articulo nobis proposito, ex vobis refertur) quòd nuptias prohibere sacerdotibus, est eas damnare, quapropter magnam esse dissimilitudinem Euæ comedentis de fructu vetito, & monachi aut sacerdotis vxorem ducẽtis. Respõdebitis: Nã cùm Deus homini arborẽ sciẽtiæ boni & mali interdixit, suo iure vsus est: Ecclesia verò nullo interdixit sacerdotibus, aut monachis nuptias, quę vtique nulli non sunt concessæ. Ego quidem Caluine prudens & sciens omitto istam vestram blasphemam euasionem nunc refellere, quoniam, Deo fauente, te in progressu meæ disputationis apertè docebo, Ecclesiam optimo iure, nempe, à Christo immediate deriuato, legem de cœlibatu sacerdotum tulisse, quæ proculdubiò, non tantùm propter amorem, sed conscientiam omnes obligat, idcircò vltra progredior, & quanuis videns nos videas, & audiens non intelligas, ne fortè cõuertaris, & sanet te Deus: tamen vt fidei, quæ in nobis est, de cœlibatu sacerdotum inuictam rationem, coram vniuersa Ecclesia reddam, & vt vestri errores in eo negotio corã luce manifesti fiant, quinque articulos vestris nugis valde oppositos, in mediũ proferam.

1. Cor. 7. — Genes. 3. — Genes. 2.

Sit primus articulus. Matrimonium fidelium est donum Dei supranaturale gratiæ promissionem habens. Articu. 1.

Secũdus. Cœlibatus iure diuino est anteponendus matrimonio, & abundãtiorem gratiam tribuit Deus vitã cœlibem profitentibus, quàm coniugibus. Artic. 2.

Tertius. Si nullæ leges ecclesiasticę, aut nulla essent vota monastica, liceret quidem sacerdotibus & monachis cõtrahere, nunquàm tamen expediret, nisi fortè in casu magnæ necessitatis. Articu. 3.

Quartus. Pauci cõtinent, quia pauci volunt continere. Articu. 4.

Quintus & vltimus. Lex de cœlibatu sacer-

sacerdotum valde multum honorat nuptias, tantum abest, vt damnet, ficut Lutherani impiè dicunt. Respondet Caluinus, Displiceam si tuis vnquàm articulis credidero, nisi prius expresso verbo Dei, aut validis rationibus inde collectis eos probaueris, quod facies ad Calēdas Græcas. Ego certè Caluine, plures locos, quàmpluresque fideles rationes ex Euangelio collectas, quibus meos articulos euangelicos esse probem, in medium producam, tametsi bene sciam, te pro more vestro perperàm verbum Dei glosaturum, & argumentationes, quibus soles ineptijs, subterfugiturum, sicut glosasti & subterfugisti omnes scripturæ authoritates, viuacissimasq; ratiocinationes, quę à Theologis doctis, qui ante me dixêre in 1.2.3.4. classe ingeniosissimè allatæ sunt. Respondet Caluinus. Ego quidem, cùm illi disputarent, non aderam: non enim fui vocatus, & si spiritu tunc præsens fui, vt frequenter soleo interesse Tridentino Concilio, non animaduerti ad illorum argumentationes: tu verò recole eas, vt tibi & illis satisfaciam. Non licet mihi Caluine falcem meam in alienā mittere messem, mei enim muneris est, quibusdam reliquijs, quas post illos collegi, vos de falsitate duorum vestrorum articulorū conuincere: tantum abest, vt viuacissimis illorum rationibus, & scripturæ authoritatibus satisfacere valeas. Verùm vt ita esse quod dico vos omnes percipiatis, pergo meum articulum efficaciter probare, in quo vnū præsuppono, pro certo constituo, & aliud contra vos affirmo. Præsuppono.n. latissimum esse discrimen inter matrimonium fidelium & infidelium, quod vos (nescio qua audaci ignorantia) negastis, discrimen verò est, quòd matrimonium infidelium rationabiliter certis de causis dissolui aut dirimi potest, vtpote à causa variabili & instabili, nempe coniugum tantùm mutuo consensu dependens: matrimonium verò fidelium nulla ratione dirimi aut dissolui potest: quia non tantū à mutuo coniugum consensu, sed à fide explicata vel implicata coniunctionis Christi & Ecclesiæ, qua fideles contrahunt, pendet. Vnde duo infero, quæ apud me certissima sunt: Primò, quòd coniugium infidelium triplici de causa rationabiliter dirimi potest, scilicet propter fornicationem, deinde cum altero coniugum ad fidem conuerso, alter non vult manere: demū propter magnam impotentiam alterius coniugum. Matrimonium autem fidelium, neque propter fornicationem, neq; si alter coniugum fidem abneget, neque propter alterius coniugum impotentiā dirimi aut dissolui potest. Secundò infero, quòd de matrimonio rapto cōsummato, & nō cōsummato idem est iudiciū, ita quòd sicut per nullam inferiorem potentiam potest in primo dispensari, ita neque in secūdo. Ad argumenta quæ contrà facta sunt, aut fieri possunt, ego nutu oculi respondeiē si per tempus liceret, ijs veluti præludija ad ea, quæ dicturi sumus, pręlibatis, vnica ratiuncula ex expresso verbo Dei collecta, primum articulum confirmo. Coniuges fideles expresso verbo Dei pręcipiuntur se mutuò diligere, sicut Christus dilexit Ecclesiam atqui eam supranaturalem dilectionem illi non possunt pręstare, nisi superueniente aliquo supernaturali dono gratiam promittente, aut continente: ergo matrimonium fidelium donum Dei est supranaturale, gratiam promittēs, aut continens. Consequentia est bona, maior est de fide, minor de fide: Respondet Caluinus: Concedimus quidem consequentiam, item maiorem esse de fide, sed negamus minorem esse de fide: Siquidem nullibi est reuelata, & gratia baptismatis sufficiat, vt fideles coniuges præceptum illud apostolicum adimpleant. Caluine, si tu esses bestia mūda, vngulam diuidēs, & ruminans, nō sic subterfugisses lucem, verùm quoniam ego bos sum lassus, vtrunque faciēs, ne diutius immorer, vna tantum similitudine explodam tuam euasionem. Sicut enim præter gratiam baptismalem, propter pusillanimes, & à fide, & charitate deficiētes fideles, voluit Dominus aliam esse præter baptismum sacramenta gratiam nouam continentia, quibus illi corroborarentur, & restituerentur, ita procul dubiò propter coniuges fideles, qui amore mundi & carnis distracti eam dilectionem præstare nō potuissent, voluit etiam sub matrimonio fidelī nouam gratiam cōtineri: quapropter matrimonium fidelium verum est sacramētum. Sed replicat Caluinus. Omitto nunc quòd possem tibi respondere circa numerum sacramentorum. Nam ego, meiq; sequaces non sumus tam pij, quàm fuit prædecessor noster Lutherus, siquidē ille tria, aut quatuor ad summū admisit. Ego verò tantum vnum admitto, nempe, baptismum. A parte igitur, posita ea disputatione cōtra ea, quæ dixisti ex tuis principijs tecum volo paucis disputare. Per te tuosq;

Ephe 5.

te,tuosq́ue scholasticos Ecclesia, quæ potestatem excellentiæ non habet,non potest instituere sacramentum, atqui Christus nusquam instituit,neque voluit matrimonium esse sacramentum : ergo totũ tuum fundamentum ruit. Concedo tibi Caluine,quòd Ecclesia non potest instituere sacramenta:ad id verò quod in minore tua adijcis, scilicet quòd nusquàm Christus instituit,neque voluit matrimoniũm esse sacramentum, remitto te ad disputationem eruditissimam Domini Vigorij doctoris Galli, qui cùm aduersus vos in prima classe disputaret, ingeniosissimè, & elegantissimè multis efficacissimis rationibus collegit Math.19.Matrimonium à Christo esse institutum, & in multis locis ab Apostolo esse promulgatum,quibus omnibus præter viuam traditionem,satis constat esse fundamẽtum meum, quo dixi, quod in matrimonio fidelium noua gratia continetur,aut promittitur,vt vos loquimini, nô solùm non ruere, vt vestra fundamenta, quæ super arenam sunt ædificata,sed firmum esse & stabile,supra firmam nempe petram ædificatum. Verum adhuc instat Caluinus,& iterum nobis opponit.Per te & tuos,omne sacramentum debet constare ex materia & forma certissimis. Sed inter vos nunquàm cõstat de materia & forma sacramenti matrimonij : ergo falsum præsupposuisti tenendo pro certo, quòd matrimonium fidelium est sacramentum.

Breuiter respondeo Caluine ad vestram cauillariunculam. In nostris quidẽ scholis commodè valde tractamus de materia & forma sacramentorũ,nam noui Theologi per illa vocabula in philosophia(quã sunt edocti) communia, manuducuntur ad rectam intelligẽtiam, catholicumq́ue & legitimum sacramentorum vsum: verùm in grauioribus disputationibus satis nobis est intelligere,quòd vbicunq; Christus instituit sacramentum, illud constat ex verbo Dei & elemẽto efficiente quod significat, vnde non incuriosius inquirimus de certa materia & forma sacramẽtorum,præsertim in matrimonio,vbi ipsi coniuges fideles authoritate diuina, qua coniunguntur, sunt ipsa materia atque forma inuicem sine vlla fictione in coniugium Christianis animis consentientes: Vnde duo breuiter hic adnotanda opportune veniunt, alterum est, quod forma prædicti sacramenti non est benedictio ministri, sicut quidam doctissimi Theologi multis, sed male fundatis, ne dicam friuolis argumentis in suis disputationibus adnisi sunt ostẽdere.Non enim benedictio, aut minister externus necessitate sacramenti,aut præcepti diuini, sed tantum ecclesiastici necessarius est, sine quo Christianum coniugium fieri commodè non posse nemo ambigit: alterum verò quod obiter adnotandum dixi, est, coniugium clandestinum verum esse sacramentum, quod dico propter quosdam doctores, qui in ea parte vobiscum consentientes, coniugium, quod inuitis parentibus, aut ministris ecclesiasticis non admonitis,fit,irritum esse, & inane omnino volunt,ac si coniugum verus consensus sine illis efficeret nihil.An verò similia coniugia nempè clandestina, ab ecclesia possint,& debeant irritari, quæstio est non parui momenti, quam alibi copiosius explicabo.Vnum tamen in hac materia vniuersæ ecclesiæ persuasum esse cupio,videlicet maiora fortè incõuenientia sequutura irritatis clandestinis matrimonijs,quàm sint non irritatis. Non.n. mihi placet quorundam opinio, qui propter quosdam casus accidẽtales, optimũ fore similia matrimonia omnino irritari, dicunt, & cupiunt, non aduertentes ad grauiora mala, quæ inde indubiè sequerentur.Verùm alibi,vt dixi, incõuenientia quæ vtrinq; proueniunt, copiosè ponderabo.Nunc verò ad meum primũ propositum,cum aduersarijs redeo : Non.n. quiescit adhuc Caluinus,sed contra meũ secundum argumentum vnam ex mẽis prioribus argumentationibus retorquet, inquiens,Do tibi Thomista,ait Caluinus, gratia disputationis, quòd matrimonium est sacramentum,vt vos vultis,gratiæ promissionem habens, & cœlibatus non est sacramentum,sed tantùm vnum ex donis gratia datis.Dic mihi sophista,vnde colligis cœlibatum anteponẽdum esse iure diuino,matrimonio,& maiorem dari cõtinentibus,quàm coniugibus gratiam, vt tu in tuo secundo articulo proposuisti,& caue,ne mihi respondeas per illam tritam in vestris scholis distinctionem, de opere operato,& opere ex fide operantis, aut per illam Thomisticam,de diuersitate obiectorum,aut per vestras decretales, & patrum vobiscum consentientium sententias:nam illa omnia reijcimus, nulliusq́ue sunt apud nos fidei.Satis mihi notum est Caluine, scholasticas distinctiones,sacros canones,& patrum dicta, quæ contra vos sunt, eo loco à vobis haberi, quo à Iudæis nouum testamentum, quod

sicut

sicuti illi perfidè negãt, ita vos quæ inter catholicos certissima sunt, temerario ausu, contra conscientiam negatis. Quapropter ijs principijs, quæ vos male affecti non admittitis, omissis, cõmunibus, id est scripturis tecum agam, & vnico & breuissimo enthymemate priorem partem mei secundi articuli sic probo. Sequitur bene, dominus Iesus Christus in euangelio laudat, & præfert cœlibatũ matrimonio: ergo iure diuino anteponendum est. Respondet Caluinus. Concedimus quidẽ consequentiã, sed negamus antecedens: Nam quamuis dominus, Math. 19. continentiam multum commendauerit, non tamen matrimonio anteposuit. Accede propius Caluine, vt melius audias vocem te (vtinam sapienter) incantantis, & vt te ad interrogata mihi respondente, ex ore tuo manifestè probẽ quod negasti meum antecedens. Dic mihi, obsecro, bone vir, cùm Christo indissolubilitatem Christiani matrimonij docenti, discipuli in citato à te loco, responderunt, Si sic est causa hominis cum vxore, non expedit nubere. Quid per illam suam sententiam voluerunt magistro significari? Caluinus respondet. Idem ac si dixerint, si quidem vinculum matrimonij adeò est rigorosum & constans, melius est homini non nubere, quàm nubere, Bene dicis optime Caluine. Dic mihi præterea, cùm præceptor subiunxit, non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est, illud pronomen, istud, quid refert? Respondet Caluinus. Refert orationem illã, non expedit nubere, itaque sensus sententiæ à Christo subiunctę est. Non omnes intelligunt, quòd melius est nõ nubere, quàm nubere, nisi tantùm illis quibus concessum est hoc intelligere. Perge obsecro Caluine sic appositè respõdere, & rursum dic mihi, quibus datũ est intelligere, quòd melius sit nubere, quàm non nubere? Respondet Caluinus. Christus subiuncta diuisione se explicat, dum dicit. Sunt. n. Eunuchi, qui de matris vtero nati sunt: & sunt Eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: & sunt Eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnũ cœlorũ, ac si apertè dixisset, tria sunt genera Eunuchorum, quorum duo prima, nempe qui ex vtero matris sunt Eunuchi, & qui ab hominibus facti sunt, quippe qui naturaliter intelligunt, quòd melius est illis non nubere, quàm nubere: tertiũ verò genus Eunuchorum, nempe ij, qui propter regnum cœlorũ se castrauerunt supranaturaliter, hoc est, per fidem Christianis omnibus infusam intelligũt, quod absolutè melius est non nubere quàm nubere. Rectè certè discurristi Caluine, vtinam sic in omnibus, ex ore ergo tuo vos omnes Lutheranos iudico. Si Christiani omnes ex verbis domini nostri Iesu Christi intelligũt melius esse nõ nubere, quàm nubere, ergo Christus prætulit, & anteposuit cœlibatũ nuptijs. Sed vicissim interrogat me Caluinus. Quandoquidem ego tibi respondi, tu pariter responde mihi. Cùm Christus prædictis verbis adiunxit, qui potest capere capiat, nón ne eo verbo absterret Christianos à cœlibatu? Quòd si absterret, cur qui non habent donum continentiæ passim continentiam profitentur? Ad duo quæsita Caluine fideliter respondebo. Ad primum enim dico, falsissimum esse, quòd dominus illo verbo absterreat Christianos à continentia. Nam eo consulit cõtinentiã, quod & fatetur tuus hæresiarcha Lutherus in libello quem edidit de votis monasticis, tantum abest vt absterreat: fieri. n. non potest vt eodẽ verbo quispiam, quod melius est consulat, & absterreat. Ad secundũ verò tibi respondebo in probatione mei quarti articuli, interea patiẽter me audi secundam partem secundi articuli alio simili enthymemate probantem. Optimè. n. sequitur, dominus Iesus Christus in citato Math. cap. pollicetur maiorem gratiam se daturum continentibus, quàm non continentibus: ergo secunda pars nostri articuli secundi, qua dixi, quòd Deus eodem iure maiorem gratiã largiatur continentibus, quàm cõiugatis, vera est: antecedens verò, quod tu Caluine negare paratus es, breuiter doceo ita esse, ex verbo domini circa finem citati capituli dicentis. Qui reliquerit vxorem propter me, centuplum accipiet hic, & in futuro vitam æternam possidebit. Quo verbo quæro à te Caluine, quid pollicetur dominus continentibus? Nunquid promittit eis pro relicta vxore propter se, daturum videlicet centum in hoc seculo, aut ducentas in futuro? Absit, inquies Caluine, sed promittit se maiori, & singulari fauore in præsenti prosequuturum relinquentem vxorem propter se, quàm non relinquentem, & in futuro, eundem pro præmio vitam æternam obtentutum. Ex tua ergo confessione Caluine, quam tuorum omnium ore protulisti, vos omnes cõdemno, & intẽtũ meũ confirmo: nã optimè sequitur, Deus maiori fauore & singulari gratia (quod

Math. 19.

idem est)prosequitur relinquentes vxores propter se:ergo maiori gratia donabuntur non accipientes vxorem propter Christum, quàm accipientes, nisi fortè retrocedendo velis dicere, quod Io. Baptista, Euangelista, & Apostolus, qui propter regnum cœlorum vxores nō acceperunt, non obtinuerint maiorem, & singulariorem gratiam, quàm qui posthabito consilio Christi acceperunt? Quod (ni fallor) affirmare non audebis. Diuo enim Paulo sub persona omnium verè, & ex animo continentium, qui fortè sicut illi
2.Cor.12. vtuntur, dictum est. Sufficit tibi gratia mea, gratia nimirum singularis, qua tu vt contineas, si velis, donatus es. Audis ne Caluine? Cur non respondes? Euanuisti? Abi in malam crucem: te.n. absente de vestra doctrina triumphabo, & reliquos meos tres articulos, quàm breuiter potero, verissimos esse docebo. In tertio articulo multa dicuntur, obiterque tanguntur, quæ tamen omnia breuitatis gratia, simul sunt mihi declaranda & probanda. In quo dum dico, quòd si nulla lex ecclesiastica de sacerdotum cœlibatu aut nulla essent vota monastica, liceret quidem sacerdotibus, aut monachis nubere, non tamen expediret. Primum enim & ante omnia præsuppono, pro certoque constituo, cœlibatum sacerdotum non esse iuris diuini, vt verò quæ sub eo constituto à me dicenda sunt, maius robur habeant, optimoque innitātur fundamēto, aduertendum est, quòd Apostoli dupliciter considerātur, vno modo vt Apostoli, alio verò, vt rectores, & Ecclesiæ gubernatores: aduertendum insuper, quòd quæcunq; Apostoli, vt sic, considerati præceperūt, aut statuerunt immutabilia & indispēsabilia sunt, quæ verò vt rectores, & gubernatores ecclesiæ ordinārunt, aut statuerunt, pro ratione temporum, personarum, aut locorum, mutabilia sunt, aut dispēsabilia. Verbi gratia, de polygamia, dispensabilia, inquam, per summum Pontificem, aut Ecclesiam parem in gubernatione cum eis habentē potestatē. Sed nunc controuertitur inter catholicos doctores, an Apostoli, vt Apostoli, aut vt gubernatores Ecclesiæ præceperint, seu statuerint sacerdotes, diaconos & hypodiaconos ab vxoribus abstinere, aut non accipere an tantum consuluerint. Quidam enim asseuerant cœlibatum sacerdotum, diaconorum, & subdiaconorum esse statutum apostolicum, in quo nullam admittunt mutationē, aut dispensationem.

Alij verò mitius loquuntur, dicentes. Ab Apostolis secundum quòd rectores fuerunt & gubernatores Ecclesiæ, eā legem de cœlibatu ortum habuisse, quare in ea posse summum Pōtificem, aut Ecclesiam dispensare, cōcedunt. Si verò in tam graui quæstione, alicuius sit momenti mea sententia: credo equidem, quòd Apostoli nullo modorum quicquam de cœlibatu statuerint, sed tantum voce, & scripto, ac exemplo consuluerint. Cogor attamen id sentire, tum ex antiquis historijs, quæ per alios citatæ sunt, in quibus aliquos sacerdotes & diaconos, aut vxores non reliquisse, aut postea duxisse legitur, tum quibusdam coniecturalibus argumentationibus, fidei multùm analogis, ex quibus compendij gratia, duas tātùm proponam, quæ me multum in ea sententia confirmant, quarum prior sic se habet. Si Apostoli, præcepto dispensabili, aut indispensabili statuissent cœlibatum ministrorum ecclesiæ, nunquàm proculdubiò inter Corinthianos suborta fuisset vlla de nō accipiendis aut relinquendis vxoribus differentia: cōstat attamen ex discursu 7. prio. ad Corin. cap. quod inter eos magnum exortum est dubium de continentia seruanda: ergo fidelis & vero multùm similis est coniectura, quòd nullo statuto præceperint Apostoli continentiam, sed tantùm consuluerint, magistrum in hoc sicut in omnibus imitantes. Singulæ verò partes nostræ argumentationis paucis declarandæ sunt. Ex illo.n. citato Apost. capite, certissimum est, magnum apud Corinthios emersisse dubium, circa continentiæ obseruantiam: quidam.n. eorum, qui coniuges non erant, rempublicam Christianā, in omnibus quæ potest, similē debere esse reipublicę angelorum, & cœlesti sentiebant, vbi neq; nubent, neq; nubentur. Sicut.n. ars imitatur naturam in- Luc.20.
quantum potest, ita Christianos omnes, gratia supranaturali donatos, angelicam sanctorum cœlestem vitam, in quibus fieri potest, imitari debere credebant. Constat attamen Christianos homines continenter posse viuere si velint: qua coniectura fortè moti quidā ex solutis prædicto sensu abundabant: quibus Apostolus euangelicè respondet à principio capitis dicens: De quibus autem scripsistis mihi, bonum est homini mulierē nō tangere propter fornicationē, attamen vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquęque suum virum, vsque ad eū locum, qui incipit, ijs qui matrimonio iuncti sunt

sunt, præcipio nõ ego, sed dominus, à quo vsque ad finem capitis coniugatos docet, quorum quidam de relinquendis vxoribus, propter regnum cœlorum cogitabãt, priorum opinionem sequuti, quibus apostolicè præcipit, vxorem à viro, aut virum ab vxore non discedere: ei verò coniugatorũ doctrinæ, de virginibus cõsiliũ interseruit, sicut fidelis minister, quarũ aliqui fortè patentes, virgines suas viris nolebant locare, cogitantes non licere virginibus Christianis nubere: vnde in fine de virginibus saluberrimæ doctrinæ subiungit: igitur qui matrimonio iungit virginem suam bene facit, & qui non iungit melius facit: quòd verò illi discordia & opinionum diuersitas inter Corinthios exorta non fuisset, si Apostoli præcepto dispensabili, aut indispensabili statuissent cœlibatum sacerdotũ, cõijcitur ex eo, quòd stante tali præcepto de continentia, pro sacerdotibus tãtum, Catholici indubiè intellexissent, ministris tantùm Ecclesiæ continentiam esse in præcepto, laicis verò in cõsilio tãtũ: secunda verò coniectura idẽ cõfirmo, nã si apostolico præcepto noptiæ fuissent ministris Ecclesiæ interdictæ, proculdubiò aut omnes præceptum seruassent, aut aliquis transgressorum insigni aliqua pœna
Acto. 5. mulctatus fuisset. Si. n. in Ananiam & Saphiram propter transgressionẽ statuti ad tempos tantùm duraturi, tam insigniter animaduersum est, quare nõ insignius animaduersum fuisset in aliquẽ, tãti statuti in æternum duraturi, transgressorem? Quòd autem aliqui ex sacerdotibus, aut diaconis retinuerint, aut acceperint vxores, ex historijs ecclesiasticis cõstare videtur, & ex Act. Apost. cap. 21. vbi refertur, quòd Philippus Euãgelista vnus de septẽ diaconis haberet filias prophetantes, &
1. Tim. 3. ex diuo Pau. qui episcopos, presbyteros & diaconos vnius vxoris tantùm voluit esse viros, qui filios haberent castos etc. Ex ijs & multis alijs collectionibus, quas prudens & sciens omitto, ne audita sæpe replicem, constituo cœlibatum sacerdotum non esse iuris diuini, aut quoquo modo ab Apostolis præceptũ, sed tantum cõsultum. Sed mox opponẽt se mihi doctissimus doctor Turrensis, & Dominus Saynctes doctor Gallus, qui illum sequutus, in sua de cœlibatu disputatione, multis ingeniosè collectis antiquitatibus, ostendere cupiebat oppositum nostræ assertionis: cui cum omni reuerentia respõdeo: ipsum optimè scire, quòd sua omnia argumenta valde sunt solubilia: ille enim laudabili multũ pietate, diuũ Hieronymum imitatus nimiũ declinauit in partem cœlibatus. Ex ijs verò, quæ paulò ante docui, prior pars nostri tertij articuli manifestè deducitur, vbi dixi, quod si nulla lex, aut nulla essent vota monastica liceret quidẽ sacerdotibus, aut monachis, nubere, nunquàm tamen expediret: nam in tali casu cõtinentia esset tantũ de cõsilio, sed ad obseruationẽ cõsilij nemo tenetur, si nolit: ergo apertè sequitur, quod in tali casu liceret sacerdotibus, aut monachis nubere, nunquã tamẽ expediret: quod vnica, sed potissima ratione ostendo: Ex diui Pauli authoritate & experientia certum est, multa licere, quæ non 1. Cor. 6.
expediunt: Licebat enim Apostolo pecunias aut sustentationem pro suo ecclesiastico & euangelico sudore à Corinthiais accipere, sed nõ expediebat: & ita ne offendiculum daret euãgelio, pecunijs, iure diuino, & naturę debitis parcebat Sed ex nuptijs sacerdotum & monachorum magnam iacturam reciperet euangelium, cultusque Dei: ergo in tali casu, vbi nulla lege posita, aut nullis votis monasticis existentibus, quãtumuis liceret illis nubere, nunquàm tamen expediret. Nunc verò superest ostendere, quòd ex nuptijs ministrorum ecclesię, cultus Dei & euangellium magnam iacturam reciperet, nam reliqua omnia quæ in argumentatione continentur, plana sunt: Si nuptiæ considerentur secundum propriam & intrinsecam rationem nuptiarum, certissimum est, eas non repugnare cultui Dei, & ex consequenti, nullam facere iacturam cultui diuino, aut euãgelio, quod eas approbat: verum si considerentur secundum rationem propriam coniugum muneris & ministrorum cultus diuini, indubiè ex nuptijs ministrorum, maximam cultus diuinus recipiet iacturam & grande offendiculum: Rationem verò propriã coniugum & ministrorum ecclesiæ, paucis describit Apostolus in citato frequenter cap. prioris ad Corinthios, inquiens, qui sine vxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo: qui autẽ cũ vxore est, solicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est: ac si aperte dixisset Apostolus, Si ministri ecclesiæ habeant vxores, certè diuisi sunt, diuisi quidem à Deo, solicitudine rerum mundanarum, & complacendi vxoribus atque filiorum hæreditatis cura, vnde profectò magnum offendicu-

1. Cor. 9.

lum daretur euangelio, & magnam iactu-ram reciperet cultus Dei. Nec valet quod Lutherani dicunt, Apostolum eo in loco non facere mētionem de ministris ecclesiæ, sed de omnibus solutis. Nam si de laicis non coniugatis verificantur quæ dicta sunt, à fortiori sacerdotibus & ministris Dei maximè conuenient, quippe qui singulari ratione addicti sunt Deo. Vnde manifestè sequitur, quòd si lege de cœlibatu, aut votis monasticis non positis, quamuis liceret eis nubere, non tamē expediret: à fortiori posita lege & votis emissis, nec licet, nec expedit eos coniuges esse: vnde infero, quod sacerdotes & monachi, qui ficta libertate nupsēre, in malo sunt statu, lege nimirum de continentia eos in conscientia obligāte. Quis enim sanæ mentis dicet, leges ad ædificationē ecclesiæ & augmentum cultus diuini positas, aut nō posse ecclesiam condere, aut conditas in conscientis non obligare? Circa finem verò tertij articuli vbi dico, quòd forte in casu magnæ necessitatis expediret dispensare in lege de continentia cum sacerdotibus & monachis, duo sunt mihi tractāda. Primò enim duo dubia, quæ ex dictis suboriri videntur: quorum primi Lutherani in suis libris, secūdum catholici quidam doctores, tacita cogitatione mihi obijciunt, dissoluam. Primo verùm dubio insurgunt Lutherani, dicentes: Siquidem Christus, qui potuit, continētiā non præcepit, sed tantū consuluit, & discipuli magistrum imitati, tanquam fideles ministri non præceperunt, sed cōsuluerunt, cur postea ecclesia de cōsilio fecit præceptū? Fuit enim hoc validissimum Luthero argumētum, quo sibi suisque persuasit licere monachis & sacerdotibus nubere, non obstantibus lege ecclesiastica, aut votis monasticis. Fatetur enim ille gloriosus inferniarcha in libello quem de votis monasticis ædidit, continentiam esse consilium, quòd tamē solū admittit, attamen nō potest capacissimus doctor intelligere, qua ratione ex consilio, quo neminem obligari voluit Christus, ecclesia præceptum fecerit, quo omnes sacerdotes & monachos obligat, ne sub pœna damnationis nubant. Ad dubium verò, simul cum argumēto Lutheri: respōdeo, quòd sicut tēpore Christi & Apostolorum, continentia erat in cōsilio, & nō in præcepto, ita semper fuit & nūc est: quapropter perniciosissimum est mendacium dicere, quod ecclesia ex cōsilio fecerit præceptū: nam ecclesia in re præsertim ad animam pertinente, nunquam facit quod facere non potest: Non enim quenquā sua lege de cœlibatu sacerdotum cogit ecclesia, vt sacris initietur, aut monachatum profiteatur, quod esset facere de consilio præceptum. Si verò sint, aut fuerint multi, qui alio quàm debito fine monachatum, aut sacerdotium profiteantur, & continentiam non seruent, aut se seruare non posse dicāt, id de per accidens est: quę verò de per accidens fiunt, ex culpa piè & iustè positæ legis, procedere non possunt. Ad id verò quòd Lutherani dicunt, ecclesiam non debuisse legem, quam Christus, aut Apostoli non posuerunt, ponere: respōdeo. Distingue tempora Lutherane, & intelliges falsissimum esse, quod dicis. Nam sicut Apostolis licuit legem de rerum communione, necessitate temporis eos nimirum cogente, ponere: ita proculdubiò successu temporū diuersissimo, debuit ecclesia, multiplicatis fidelibus, legem condere de cœlibatu ministrorum euangelij, maiore illorū parte tunc ministerium fortè appetente. Non enim sua lege instituit ecclesia continentiam, aut vota monastica, quæ diuino iure consulta sunt, sed ipsa cauit ne stultè vota fierent, aut vouentiū esset confusio, tantū abest vt laqueum iniecerit animabus, vt aduersarij mendaciter garriunt: sed de ijs plura alibi, Deo copiam faciente, scribemus. Secundū tamen dubium tacitè mouent quidam ex catholicis, eo quòd visus sum nullum ponere discrimen inter cōtinentiam sacerdotum, & monachorum, quoad indispensabilitatem: Putant enim illi, quod continentia sacerdotum dispensabilis sit, monachorum autem minimè. De eo verò dubio, breuiter & planè dicam quod sentio: ingenuè quidem fateor, me intelligere non posse, qua ratione possit Papa aut ecclesia dispensare in continentia sacerdotum, & non monachorum: nam sicut redditio voti istorum est de iure diuino, ita etiam illorum: & sicut in votis monasticis est solemnitas qua monachi publicè Deo consecrantur, & in æternum dedicantur: ita in continentia sacerdotum. Cum igitur vtriusque solennitas sit à iure positiuo humano, & eodem iure vtrique statui sit annexum votum continentiæ, consequēs sit, vt si per prædictam authoritatem continentia sacerdotū dispensabilis sit, quod pari iure monachorū etiā: quod si in ista dispēsari nō possit per ecclesiā, nec in illa. Act. 2. & 4.

Ad

Ad similitudinem attamen calicis consecrati, & Deo in æternum dedicari, qui nunquàm potest, nec debet alijs rebus applicari. Respondeo, quod illa similitodo tam facit pro continentia Sacerdotum, quàm Monachorum: Sed dico, quòd nemo negabit Dominum Deum potuisse vasa templi Aaronici, sua lege positiua consecrata, & sibi in æternum dedicata, regiæ Balthasaris mensæ vsibus concedere: qua concessioooestante, nulla vtique irreuerentia ille peccasset, ita vtique Ecclesia potest calicem sua lege cōsecratum & Sacramenti tantum vsibus dedicatum, alijs vsibus (si rationabile videbitur) applicare: vnde concludo, quòd sicut Papa, aut ecclesia potest in continentia Sacerdoti solenniter Deo consecrati dispensare, ita potest in continentia Monachorum, vno tantum discrimine adiecto, videlicet, quòd Sacerdotum continentia absolutè dispensabilis est, Monachorum autem nequaquàm: nam nuptiæ, vt paulò ante dixi, ex natura rei, ordini sacro, sicut monachatui non repugnant: vnde cùm doctor sanctus secunda secundæ q. 80. artic. 11. dicit, non posse per Ecclesiam dispensari in continentia Monachorum, intelligit in sensu composito: dicere itaque vult sanctus Thomas, quod cum Monacho manēte Monacho, per nullam inferiorem potentiam dispensari potest quòd nubat, nō tamē negat, quòd in sensu diuiso, pro vrgentissima causa, cum eo qui fuit Monachus dispensari possit, sicut non semel tantum dispensatum esse perspicuū est. Reliqua verò vota monastica, non possunt eam potestatem impedire. An verò expediat in casu magnæ necessitatis, casus est proponendus, & rigorosè examinandus, ne incidamus in scyllam, cupientes vitare carybdim. Casus est: in Germania, verbi gratia, sunt quædam Ciuitates, aut Parochiæ (vt dicunt) in quibus maior, aut bona pars Ciuium sunt catholici, qui ex animis cupiunt secundum antiquam fidem viuere, & secūdum formam & ritū catholicæ Ecclesiæ Romanæ Sacramenta sibi ministrari, verùm in illis partibus non inueniuntur Sacerdotes aut Monachi catholici ad ministerium idonei: inter catholicos attamen laicos, sunt non pauci valde idonei, habentes tam vitæ quàm doctrinæ bonum testimonium, qui onus ministerij ecclesiastici libenter subibunt: ea lege, vt per concessionem Ecclesiæ liceat sibi vxores retinere, aut accipere. Quæritur an in tali casu expediat dispensare? Vtrinque sunt adeò valida argumenta, vt me circa propositi casus resolutionem valde dubium (ne dicam perplexum) quandoque reddiderint: dū enim in dubio est animus (vt dicitur) paruo momento, huc atque illuc impellitur. Vtrinque autem sunt argumenta non parum vrgentia: pro affirmatiua parte primum argumētum est. Quoniam videtur quòd Ecclesia tāquàm pia mater filijs petētibus panem, debeat & teneatur prouidere de dispensatoribus, qui ministrent eis necessaria ad vitam spiritualem, non enim reperiuntur continentes Sacerdotes, aut Monachi: Episcopus Diœcesis non potest coniugatos ordinare, aut cum ijs qui nolunt continere dispensare: ergo Ecclesia in tali casu debet dispensare, alioquin timendum esset, ne fame inualescente in terra promissionis, id est, Romana Ecclesia cogantur filij in Ægyptum ire, vt sibi de cibis prouideant. Vnde imminens est periculum, ne qui reliqui sunt in partibus illis catholici, paulatim deficiant à fide Ecclesię Romanę, præsertim cùm illic cultum Dei quotidie ex carentia fidelium ministrorum imminui videamus. Et confirmatur. Si periculum immineat diuisionis & desolationis alicuius regni, aut reipublicæ, nisi cum vero regni hærede Monacho aut sacris initiato dispēsetur, in tali casu expedit pro bono tantùm ciuili & temporali dispensare, sicut dispēsatū quādoq; esse clarū est: ergo à fortiori vbi mai⁹ bonū expectatur, & maius malū timetur, valde expediens erit dispensare. Præterea, si expedit cùm Græcis, Orientalibusque Sacerdotibus dissimulare, & in nuptijs eorum, qui etiam Latinis cohabitant conuenit: cur non expediet cum catholicis laicis, in tali casu dispensare, aut cum quibusdam alijs Sacerdotibus orientalibus dissimulare? Qui pòstquàm temerario ausu nupsēre, ad gremium Ecclesiæ redire ex animo cupiunt: & pollicentur se illi Ecclesiæ fideliter ministraturos, dummodo suæ nuptiæ tantisper per sedem Apostolicam confirmentur. Quorum cuiusdam, qui Bernardus vocatus, memini, qui in ius vocatus, in libello, quem ad iudices pro sua defensione scripsit, post multas ineptias, pro Colophone addidit: Si vita mea corporali periclitante, in die veneris sancta, carnes comedissem, laudassetis vtique factū: Cùm igitur periclitante anima virginem duxerim, cur non dissimulatis, & in meis

Dani 5.

Gene. 42

nuptijs conniuetis? Pro parte verò negatiua, ingens est grandium & maiorum malorum abyssus, quæ ex tali dispensatione, aut dissimulatione indubiè sequeretur: ergo non expedit in proposito casu in lege de cœlibatu dispensare, antecedens verò manifestum est. Nam inde omnis Dei cultus prophanaretur, Sacerdotum auaritia in immensum cresceret, litigiorum & simultatum nunquàm esset finis, bonorum Ecclesiæ magna confusio & maxima dilapidatio proueniret, pauperum & impotentium nullus, aut minimus respectus, minimaque haberetur
2.Tim.2. cura: & militantes Deo contra Apostolicum præceptum, negotijs secularibus se implicarent: & sic ministri Ecclesiæ ca-
Esai.56. nes verè essent muti contra vitia non valentes latrare. Et confirmatur. Nam cum aliunde, quàm per legis sanctæ dissipationem præsentibus Ecclesiæ malis subueniri potest, tentanda est via aliter subueniendi: constat autem quòd talis dispensatio esset legis de cœlibatu dissipatio, & totalis ablatio: ergo non expedit propter instantē necessitatem in ea dispensare. Quod autem dispensare in tali necessitate, esset legem de cœlibatu dissipare & omnino tollere, nemo non videbit, qui in animos omnium hominum nouarum rerum & pecuniarum cupidos attentè prospexerit. Dispensatio enim cum vno Sacerdote magnum aperiret ostium reliquis omnibus similem pecunijs & fauore, aut alijs prætextis causis procurandi dispensationem, & sic tandem fieret, vt ex omnibus ferè nemo propter regnum cœlorum, sed propter impotentiam contineret. Omitto alia mala, quæ inde sequerentur. Aliunde verò succurri posse præsentibus Ecclesiæ necessitatibus, in solutione argumentorum partis oppositæ declarabitur. Ad primum igitur argumentum respōdeo: quòd sicut Ecclesia, quæ pia mater est, tenetur facere quod in se est, vt petentibus panē de legitimis ministris prouideret: ita petentes debent quod in se est facere & ad Deū conuerti ne in angustijs positi à fide maiorum deficiant: & sicut qui verè ex corde est catholicus, tametsi in nemoribus, aut apud Scythas agat, non deijcitur animo aut fide infirmatur, sperans Deum sibi non defuturum, quamuis omne ministerium videatur deesse, ita proculdubiò illi catholici, inter schismaticos degentes facere debent. Et sicut olim Israelitis, hinc & inde ab hostibus in figura tentatis & multum vexatis Dominus suscitabat duces & iudices, qui eos ab angustijs liberarent, ita profectò illis fide integra sperandum est, quòd Ecclesia reformata, suscitabuntur multi fideles ministri, qui collapsa erigant, & pusillanimes per legitimum Sacramentorum ministerium confortent. Ad confirmationem verò respondeo, quòd lege aliud est dispensare, cum Sacerdote, vt nubat, dummodo ministerio non fungatur, & cum eodem vtriusque vsum retinente, primo namque modo, nihil inconuenit in magna & vera necessitate dispensare, vt suprà dictum est. Ad tertium dico, magnam esse dissimilitudinem orientalium & occidentalium Sacerdotum: cum illis enim qui legem non receperunt, Ecclesiā dissimulare expetit: Cum autē istis pro quibus lex legitimè est posita, quiq; eam salubriter receperunt, dispensare aut dissimulare nullo pacto expedit. Ratio autem Bernardi illius, qua sibi persuasit connioendum fuisse in suis nuptijs, ex ignorantia profectò legum & finis earundem processit, quapropter relicto eo egregio pastore cum sua virgine fatua, pro resolutione propositi casus, dico & obtestor vos (patres conscripti) ne in ea de cœlibatu Sacerdotū lege dispēsando, magnis malis inde indubiè sequuturis ostium aperiatis: deberetis enim potius alijs impertinentibus dispensationibus ostium claudere, nam ex illis maximus legum contemptus processit. Superest nunc de duobus vltimis articulis tractare, in quorum explanatione quædam quæ fortè desiderātur adiungemus. Dixi enim in quarto articulo, quòd pauci sunt, qui continent, quia pauci continere volunt, sub quo multa latent dubia, ex quibus tantùm duo, breuitatis gratia propo- Sap.8.
nam. Siquidem continentia est magnum donum Dei dē sursum descendes, & dona Dei non sunt volentis aut currentis, sed Dei tantùm miserentis, vt profitetur Apostolus. Qua ratione, dicet aliquis, fie- Rom.9.
ri potest, vt vas fictile, homoque terreus, contineat cùm vult continere, nunquid habea tu Deum in manica tua, vt inde cùm vis continere, teijcias? Ex ea magna vtiq; difficultate, quidam paucis & prudenter se explicant respondentes, quòd veri Christiani, qui volunt continenter viuunt, quia nostris præcibus, meritis donum continentiæ impetramus & meremur: Non enim inquiunt, & valde bene, frustra Dominus in euangelio nobis pollici-

Luc.11. licitus est: Petite & dabitur vobis, pulsate & aperietur, & omnis qui petit accipit. & alibi: Si quis autem vestrum indiget sapientia, qua se continere valeat, postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter & non improperat, postulet autem in fide nihil hæsitans. Verùm quamuis quæ dicuntur multùm vera sunt, tamen quia constat non omnia dona precibus aut meritis impetrari, aut donari nobis: aliunde quærenda est ratio prædictæ Christianæ libertatis: Admitto autem, quòd existentes in gratia condignitate meriti, merentur augmentum gratiæ, & insuper mereri possunt donum continentiæ: non tamen admitto perseuerantiam in donis Dei aliquem præter Christū, sibi, aut alijs mereri potuisse: Cum igitur dona, quæ Christus nobis meruit gratis nobis dentur, vnica alia ratione ad dubium respondeo, & articulum simul probo. De ijs, quæ pendent ex mera Dei voluntate & ex nostro libero arbitrio debemus loqui, secundum id tantùm, quod nobis in scripturis reuelatum, aut insinuatum est, sed insinuatum est nobis in euangelica scriptura, quòd qui continere volunt recipiunt continentiæ donum: ergo verum est & euangelicum, quòd pauci continent, quia pauci volunt continere: maior declaranda est, & minor probanda. Pro maioris (quæ maxima est euangelica S. Tho.) declaratione aduertēdum est, quòd quædam dona Dei absoluta, quæ absolutè pendēt ex Dei mera voluntate & liberalitate, sub nullo merito humano cadentia: quæ tamen communicantur hominibus, eisdem nihil minus cogitantibus: verbi gratia, Incarnatio filij Dei donum est huiusmodi: de quo Esai. & post eum

Esai.64. Apostolus dicit, Oculus nō vidit & auris

1.Cor.2. nō audiuit, & in cor hominis nō ascēdit, donum, scilicet, incarnationis filij Dei, quod Dominus præparauit diligentibus se, illis nimirum nihil tale cogitantibus aut volentibus: vnde D. Thomas probat filium Dei sine peccato nunquàm incarnatum fuisse, nimirum quia de huiusmodi dono non loqui possumus aut debemus, nisi ex ijs quæ Deus nobis reuelauit. Sunt verò alia dona Dei, gratis etiam data, quorum quædam, vt ex scripturis constat volentibus etiam negātur, verbi gratia, mori pro Christo magnum Dei donum est, multis tamen sanctis id volentibus & appetentibus negatum est. Alia autem sunt quæ nisi volentibus, & ex animis ea cupientibus non dantur. verbi gratia, perseuerare in bono gratiæ, magnū Dei donū est, quod vtiq; nunquàm datur nisi ex corde volenti perseuerare: & quādoque negatur occulto Dei iudicio, etiā volenti: Alia autem sunt dona gratis data, quæ volenti nunquàm negātur, quale donūm continentiæ, de quo sicut de alijs loqui possumus, secundum id quod ex scripturis nobis reuelatum aut insinuatum est. Quòd autem in euangelica scriptura nobis insinuatum sit, quòd qui vult continere propter regnum cœlorum recipiet donum continentiæ, vt in minore dicebatur, manifestè deducam ex citato loco prioris ad Corinth. vbi de parentibus virginum affirmat Apostolus, quòd qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc indicat in corde suo, seruare virginem suam bene facit: ex ijs apostolicis verbis sic colligo. 1.Cor.7.
Pater seruans virginem suam, vt contineat cum circumstantijs illic positis Apostolica authoritate bene facit: non autem bene faceret seruando virginē vt contineat, si ex Apostolicis verbis non intelligeret, quòd sua virgo simul cum proposito, aut voto continentiæ esset receptura à Deo donum continentiæ: ergo verum est, quod in prædictis Apostolicis verbis, nobis omnibus insinuatur, quòd qui vult continere recepit continentiæ donum: quòd autem non bene faceret, nisi sic verba Apostoli intelligeret: luce clarius est, nam præsumptuosum valdè esset cogitare, quòd solum quia virgo vult continere, potest continenter vsq; ad mortem viuere: Nam nemo fidelium 2.Cor.3.
non intelligit, quòd ex nobis sufficientes non sumus aliquid cogitare, tantùm abest, vt cogitatam, aut voto firmatam continentiam, sine dono Dei seruare possimus. Designantur autem in apostolicis verbis tres circumstantiæ, quas donum continentiæ concomitatur. Prima est, quòd non ex leuitate aliqua, sed firmus aut firma in toto corde suo statuat se velle propter Christum & regnum eius continere. Secunda, quòd id, pater virginis, non quia clauda, aut lippis est oculis, aut pauper persaudeat, & ipsa eadem ratione consentiat, sed continentiam pater & virgo in animum inducere, nullam habentes necessitatem. Tertia, habentes potestatem suæ voluntatis, quo vult Apostolus, magno consilio, maturaque deliberatione indigere, qui aut continere proponūt, aut continētiæ votū emittunt.

Tres

Tres verò istas Christiani cœlibatus apostolicas circumstantias libenter, quamuis breuiter, hic notare volui, vt ex eis secundi dubij quod ex eodem articulo se offert, nodum faciliter dissoluam. Si tanta est Christiani animi (dicet aliquis) ex adiuncto continentiæ dono, virtus, vt qui vult valeat continere: Cur dicitur in articulo, quòd pauci sunt, qui continent, quia pauci volunt continere, præsertim cùm infinitus sit numerus profitentium se velle continere, & plenus sit mundus, tam Monachorum, quàm Sacerdotum, sub diuersis regulis & institutis profitentium continentiam? Respōdeo, concedēdo quidem, quòd magna est multitudo eorum, qui continentes videri volunt, sed magna illorum pars, ne dicam maxima, nō adhibitis apostolicis circumstantijs, proposuerunt, aut vouerunt continentiam, idcirco mirum non est si pauci propter Deum & regnum eius, contineāt, aut cōtinere velint. Si hic prædicandi locus daretur, longum profectò sermonē facere possem, de proposito egregio themate, verùm quia disputatorem non prædicatorem hic ago, duabus duntaxat adhibitis Christianis cautelis præsenti malo prouidendum censeo: Primò publica ordinatione cauendum est, ne plures nouæ regulæ, aut nouæ continenter viuendi rationes admittantur, & superinducantur: vt verò regina in vestitu
Psal. 44. deaurato, circumamicta donorum varietate, in bonis sponsi sedeat, antiquas religiones (quas vocant) iamque diu receptas conseruare, reformare, atque ad normam & ritum sanctorum Patrum sub quibus cœperunt & fundatæ sunt, paulatim & quoad fieri potest, reducere oportet: Cæterùm si neglecta prædicta sancta tot ordinum reparatione, cuilibet liceat, nouo varioque vestitu, aut noua & à se excogitata libera viuendi ratione continentiam profiteri, in immensum crescet stultè vouentium numerus, & liberè licebit aduersarijs nomen nostrum blasphemare, deinde antiquorum Canonum renouatione, & sub nouis pœnis prouidendum est, vt qui deinceps, siue ex Monachis, siue ex laicis sacris sunt initiandi, aut ad sacerdotia recipiendi, probati, docti, & superadulti sint: vt sic successu temporum, idoneis & non inutilibus ministris Ecclesia repleatur. Circa quintum & vltimum articulum aduertendum est, quòd Lutherani in eo errore, sicut in reliquis, se suo gladio iugulant, dum literatissimi doctores dicunt: Ecclesiam nuptias damnare, eas Sacerdotibus interdicendo, quod probare contendunt ex verbis Apostoli in priore ad Thimo. epistola, prædicente, In nouissimis temporibus quosdam à fide discessuros, qui attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum nuptias prohibebunt. 1. Tim. 4. Quibus ego eundem sanè locum oppono, & interrogo: an Apostolus eo loco de Simone, & eius schola, qui nuptias sicut cibos, natura malas esse dicebant; quapropter sicut abstinentiam ciborum, ita nuptias prohibebant, loquatur? Respondent vtique in suis libris Apostolum iuxta sensum literalem, de illis sui tempori sblasphemis doctoribus, eo loco, sicut in multis alijs, indubiè esse loquutum: Cùm igitur vos Lutherani ꝑpetuò nobis obijciatis, quòd relicto sensu literali, scripturam alijs retortis sensibus deuexamus, cur vos hic, sicut frequentissimè alibi, neglecto sensu literali, sanctæ Ecclesiæ & eius legitimo Pastori vniuersali tribuitis, quod Apostolus hostibus Iesu Christi & veritatis Euangelicæ tribuit? Interrogo vos præterea, An prohibere nuptias spadonibus, aut infantibus, aut alijs ad coniugium inidoneis, sit nuptias damnare, an potius honorare? Quia igitur Ecclesia sancta ijs tantum nuptias interdicit qui de rebus mundi soliciti esse, & vxoribus cōplacere non possunt, quæ est potissima ratio cōiugatorum, vt superius dictum est: propterea, inquam, in vltimo articulo dixi, quòd, Ecclesia interdicens nuptias Sacerdotibus, eas honorat, tantùm abest, vt damnet, sicut vos infideliter dicitis: Coniugati enim Christiani ad tempus tantū relinquere possunt vxores & familiam, vt orationibus vacent: Sacerdotes verò semper orare, & rebus diuinis vacare debent: quare si vxorati essent, aut circa Deum, aut circa vxores, in officio necessariò deficerent. Et hæc sunt quæ mihi videbantur, pro mei ingenij tenuitate ad propositos articulos dicenda. Omnia quæ hic, aut alibi dixi, quæque dicturus sum, vestræ omnium sacrosanctæ censuræ, me libens & prudens submitto.

FINIS.

IN LAVDEM SANCtiss. Doctoris Thomæ Aquinatis ex sacro Prædicatorum ordine. Oratio R.P. ac magistri Fratris Iohannis Gallio Burgensis Hispani: sacræ Theologiæ Doctoris, ac Serenissimi & Catholici Regis sui Philippi, Theologi.

Vos estis lux mundi. Nō potest ciuitas abscondi supra montem posita. Matt. 5.

LARISS. Doctoris Thomæ Aquinatis sacra de more celebratori, lætis animis almæ huic religioni meritò sanè congratulantes aduenistis. Quem enim generis splendore conspicuum, non sine Italicæ Gentis honore Campania tulit, hunc seculo renuntiantē felix Prædicatorum ordo sinu excepit, nutriuit, docuit, & veluti præclarū iubar cunctis syderibus micantius, orbi Christiano produxit. Atqui vt huius luciferi ortu peculiari nomine gloriamur, qui etiam catholicæ Ecclesiæ ornamēto fuit: ita fulgentissimam lucem nec intra priuatos parietes occulimus, nec tantū decus quominus sit etiam commune, alijs inuidemus. Etenim si quondam Israeliticis
1.Reg.18 tribubus haud leue, sed pulchrum illud certamen erat, quæ sibi Dauid in regiam deducendum susciperet: Græcas itidem vrbes quasdam inter se olim contendisse legimus, quæ sibi Homerum Poëtam proprium vendicarent: nónne & potentissima Europæ regna in celeberrimo doctore Thoma eximium aliquid sui libenter agnoscent? Priscorum regum nobilitatē à materno proauo deductam Hispania contulit, Italia feliciter peperit, Germania erudiendum admisit, Gallia doctorem auscultauit, & ea nunc requies fesso quæ labor antè fuit. Sed cui ego huic luci metas aut terminum constituo? Quà terræ, quà cœli patent, sanctissimæ illius vitæ adhuc fragrantia spirat, & cœlestis doctrinæ radius vbiq; gētium diffusus est, vt quod de felicissimo Iosia rege prædixit Sapiēs, in huius laudem vsurpare liceat:
Eccl.49. In ore omnium quasi mel indulcabitur eius memoria, & quasi musica in conuiuio vini. Huius ergo luminis cōtemplationi priorem nostræ orationis partē dicandam institui, mox ad ciuitatis supra montem positæ altitudinem cōsensurus: hæc duo mihi ex euangelica lectione explicanda thematis loco delegi (Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita). Quæ si diuina gratia opem ferente præstitero, & nostræ solennitati, & grauissimæ huic concioni, non pro dignitate, sed pro exiguitate nostra satisfecisse videbor. Mihi certè vel alterutri parti satisfacere voluisse, perdifficile visum est. (Vos estis lux mundi) Sapiens ille orbis terrarum conditor, qui fortiter cūcta, suauiter vniuersa disposuit, nequid patratis operibus desiderandum superesset, principio lucis venustatem, ac deinceps diuersorum luminarium ornamenta constituit. Quamuis enim optima & pulcherrima extarent omnia, singulaq; suis aptissimè sedibus digesta (quæ conditricis sapientiæ dispositio fuit) vna tamē luce deficiente, vniuersa hæc rerum species lugēs, ac veluti orba ppetuò siluisset: nec sanè alius naturæ vultus futurus erat in orbe post operandi finem impositum, quàm à principio habuisse scriptura reuelante comperimus. Terra, inquit, erat inanis, & vacua, inuisibilis, & incomposita, & tenebrę erant super faciem abyssi. Nulla montium asperitas, vel æquata cāporum planicies videretur: neque præterlabentium aquarum sinuosos flexus ab alto spectare licuisset: nullæ virentium arborum picturatæ frondes apparerent, aut candentibus gemmis amœna prata, quæ se gratissima intuentibus obiectant, voluptatem vllam mortalium oculis pręstitissent. At vbi se super omnia splendor effudit, suus cuique vultus & decor allatus est: tantumque vnius luminis ornamentum fuit, vt ipsi decori pulchritudinis atque venustatis plurimum adiecerit. Quòd si bonorum omnium patens visibilem hanc lucem, quæ terminis clausa, temporum vicissitudini obnoxia, & quæ nobis cum pecoribus ac vermibus communis est, tanta prouidentia in medium produxit: haud equidem substitisse credendus est, quominus ad altiorem rerum ordinem perspiciēdum sublimius quoddā lumē internis oculis admouerit. Erat, inquit Euāgelista, lux vera, quæ illuminat omnē hominē venientē in hunc mundū. Clarissima quidē illa Planetarū & Astrorum lumina, quæ suis stationibus ac flexibus labentes cœlo menses, annosq; producunt, vera nullatenus dicta sunt, quod deceptricem hanc, & prætereuntem orbis figuram duntaxat manifestant.

Prima. pars.
Sap.8.
Gen.1.
Ioan.1.

Inaccessum verò diuinæ sapientiæ lumē, quo inuisibilia & nūquàm desitura bona reuelantur, quo veritas agnoscitur, via splendet, vita inuenitur, vt inuenta æternùm perfruamur, lux vera est. Quæ si nos cœlum videre iussi, non proni terrena spectaremus, quod suū est, illuminat omnem hominem veniētē in hunc mundū: venire siquidem in mundum nondum eum arbitror, qui natus communē aërem spirare, solē hunc videre incipit: Sed cum iam rudioris ætatis caligine deposita, per intelligentiæ acumen, rectum à prauo discernere præualet: hunc splendidissimis radijs excitat, aduocat, vt sequatur se inuitat: Quod clarioribus adhuc verbis per Salomonem nobis expressit: In summis, ait, excelsisq; verticibus, in medijs semitis stans iuxta portas ciuitatis, in ipsis foribus profert verba sua, dicens: ò viri ad vos clamito, & vox mea ad filios hominum. Nullus locus relictus, nulla occasio neglecta, nullū tempus prętermissum est, quo non munera sua diffundere gestiet: qui in delicijs habet, quod miseri homūciones tātæ maiestatis cōuictu excipiantur, & tanto certè benignius, quanto sine ipso ad eius contemplationem adduci impossibile, nedū difficile fuit. Nam & si naturalium virtutum occultissima quædā rimari, & mentis ingenita perspicuitate, eruere interim possimus: at cœlestia, & quæ sensus effugiūt humanos, quæ in cor hominis nō ascendunt, nulla mortalium oculorum perspicacitas consequi valuit: Audi sanctū Iob de his præclarè disserentē: Habet, inquit, argentum venarū suarū principium, & auro locus est, in quo conflatur. Sunt quidem abstrusa quædam, & naturæ visceribus abdita, quales argenti, aliorumq; metallorū venæ, quæ imis terrę penetralibus concrescunt, sed enim indagātibus pressa quidē vestigia cōtueri licet vt ab effectu causam, à qualitate substantiam perquiramus. Occultum itaque argentum, sed quod habet suarum venarum principium certa sedes auri, & aliorum, quæ recondita videntur, certus locus definitum cuique tempus decretum est: verùm quòd solertissimus indagator subodorari queat. Ea tamen diuinæ sapiētiæ sublimitas, vt neq; tempori subiecta, neq; loco diffinita contineri, aut sensuum pernici volatu possit attingi. Addit namq;: vnde ergo sapientia venit, aut quis locus intelligentiæ? Abscondita est ab oculis omnium mortalium, volucres quoq; cœlī latet. Attende, quàm graphicè rei huius difficultatē expresserit. Non solùm humanorū oculorū acies effugit, verùm cœlestiū spirituū obtutibus abscōdita est, qui naturę subtilitate, vt quibusdam pennis ad spiritualia capessenda facilius eleuātur: & quò semel dicā, imò dicat nobis idē Propheta, Deus intelligit viā eius, nec vlli, nisi eius gratuita illustratiōe vnquàm obtigit. Hic igitur, qui carneis, obtusisq; sensibus lucidissimū solem proposuit, qui nos intelligendi virtute præditos præ cæteris animātibus ab initio creauit, vt eius erga nos charitatis vndiq; argumēta suppeterent, spiritualium secretorum cōscios admisit, diuiniq; luminis participes effecit. Quapropter P.P. sanctiss. (oblata enim opportunitate libentissimè vtar) cùm sapientiæ illius incerta, & occulta nobis reuelata conspexerimus, quàmprimum sensibilem hāc lucē se cœlo attollētem singulis diebus aduertemus, leuemus corda nostra, cum manibus ad Deum gratias agentes, cū Apostolo Deo & Patri, qui nos dignos haud vtiq; inuenit, sed ipse facit in partē sortis sanctorum in lumine. Qui eripuit nos de potestate tenebrarū, & trāstulit in regnum filij dilectionis suæ. Quod nec præclara maiorum stemmata contulerūt, nec anteactæ vitæ merita sunt assequuta, non ingenij acrimonia, vel indefessi studiorū labores adepti, nec verò cūctis opibus in vnum collatis, prætiosam hāc margaritam emere licitum fuit. Namque, vt ait Sapiens, prætiosior est cunctis opibus, & omnia quæ desiderātur non huic valent cōparari. Vnde ergo sapientia venit? Quis tanti muneris author? Illud certè inuiolabile numē, quem omniū bonorū authorem reuelāte ipso agnoscimus, inspirante profitemur: Deus, inquit Apostolus, qui de tenebris dixit lumē splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationē scientiæ claritatis Dei, in faciem Christi IESV. Sed ad enarrādū illuminatoris nostri prouidētiā reuertamur, omnibus quidem ille semper assistens, vt regiminis pulcherrimi ordo, quo vniuersa disponit, in diffundēdo lumine ostēderetur, ab ipso naturæ exordio, in omni gente maiora quędā, & lucidiora sydera proposuit, quæ acceptū lumē alijs impertirent, certissimūq; viæ ducatum afferrēt. Hinc vetustissimus Patriarcharū senatus, rutilus Prophetarū chorus, recōdita scripturarū ænygmata, sacerdotum ex adytis oracula emicuerūt: de quibus per Oseā prędixerat ipse Dominus: Ego visiōes multiplicaui, & in manibus prophetarū adsimulatus sum.

Ad

Marginal notes: Prou. 1. — Iob. 28. — Col. 1. — Prou. 3. — Osee. 12.

Ad propulsandas ignorātiæ tenebras, quibus originis peccatū, naturæ vulnus obduxerat, semper diuins lumina pręsto fuerunt. Intuére in mystico Tabernaculi opificio, quàm solicitè de cōcinnandis lucernis, neq; vnquàm extinguendis inter cætera præceptū sit. Candelabrum septéplici calamo productū, secūdum exemplar in monte ostēsum fieri decernitur, in Australi parte locandū, cuius tam extitit elaboratū opus, vt nullibi se artificis ingenium aut manus diligētius exercuerint, quò & Doctorū vota, & morū institutio, & docēdi ratio, melius, quàm Iconicis imaginibus expressa fuerunt. De quibus vt nō vacat singulatim referre, ita hoc vnū silētio nō est premendum, quòd ductile candelabrū non fusile factū est, cùm fusorij operis in illa fabrica non rarus fuerit vsus. Namq; fusilia repente integra, perfectaq; videtur euadere, ductilia verò multiplici artificū exercitatione, ad statum, decoréq; perducuntur. Ecclesiasticis sanè viris haud leue documentū, vt candelabrum antiquum nobis quoq; lucere possit: nulli scilicet regendi, aut docēdi munus repente assumendum, ne fortè, dum anteuenit, prius sit erroris magister, quàm discipulus veritatis: sed quē longa, eaq; feliciter exacta studia exercuerūt, quem probatæ vitæ austeritas vt quibusdā malleorū ictibus indurauit, quem consultissimā discernendi sagacitas vndiq; nitentem reddidit. Hunc si uostra secula morē seruassent, nec tot hæreticorum monstra tulissent, nec fidelium cœtus, varijs incertisq; sentētijs passim discinderentur. Aureum igitur illud septem lucernarū hastile, in Tabernaculi penetralibus, æternos ignes conseruans, illustrem Doctorum sapientiam prætulit, quo septiformis spiritus in Ecclesia domo Dei viui, vt certissima sydera semper accendit. Et hæc quidem dum nocte silēti continerentur omnia. Quid enim aliud tempus illud, quod lucis ortum præcesserat, quàm nox intempesta fuit? At vbi lux alma refulsit, vbi æternum lumē velamine carnis obtectum, huie se mundo videndum obtulit, tunc nullus locus caligini, aut tenebris relictus est, tunc felicitatis æternæ dies mortalibus illuxit, quem sacer Esaias antè cecinerat: Erit, inquit, lux lunæ, sicut lux solis, & lux solis septempliciter, sicut lux septem dierū, in die, qua alligauerit Dominus vulnus populi sui, & percussurā plagæ eius sanauerit. Ab illo die res nostræ olim collapsæ, in pristinū decorē restitutæ: Quin & nouus splēdor exoriri visus est: neq; enim lunā pristinā claritate verū & solari similē scecepturam, solemq; ipsum septēplicieiter fore splendidū repromittit. Huius luminis primitias gloriosus Apostolorū chorus abstulit, quibus ipse iustitiæ sol dicere solet: vos estis lux mūdi. Processerunt illi vt potētissima fulgura ab oriēte vsq; in extremos occidētis fines micātia, vt in omnem terrā sonos, lucēq; diffunderēt. Ij per orbem terrarum, quasi scintillæ in arundineto discurrentes, charitate succēsi, doctrina fulgidi, tot funalia seculo reliquerūt, vt noctis tenebræ profligatæ, ac penitus fuerint deuictę. Secundū illos alij atq; alij surrexerunt, vt luminaribus succedētibus, aut etiā motis, indeficiens atq; perpetuū lumē adesset, vt videlicet in domo mulieris fortis, cuius ab vltimis finibus pretiū lucernā per noctes nunquàm extingueretur. Sed nunquid vt lucerent, & non magis vt arderēt posita sunt? De insigni quodam luminari, nempe de Ioāne Baptista testatur veritas: ille erat lucerna ardens, & lucens. Arsit prius sibi idq; sapienter, vt deinceps alijs luceret vtilius. Maximū Dei donū, cœlestium mysteriorum cognitio, præclarum mirificeq; attollendum fidei lumen. At nisi operum pinguedine fotum, nisi charitatis ardore succensum, languere solet, ac penitus extingui. Vide quid de vmbraticis lucernis lex olim pręscripserit. Pręcipe filijs Israel vt offerāt oleum de arboribus oliuarū purissimū, piloq; contusum, vt ardeat lucerna semper in Tabernaculo testimonij. Tu ergo si Dei lucernam super internum mentis caput splēdere cupis, si lumen in tabernaculo nō extingui, occidētis literæ præceptum, in spiritu viuificāte custodi. Sume tibi oleum purissimum de arborbus oliuarū, mores, inquā, tuos, in spiritu lenitatis & mansuetudinis compone, proceras illas arbores imitare, quę sunt in Paradyso Dei, de quibus scriptū est: Ij sunt viri misericordiæ, quorum pietates non defecerunt. Cumq; horum exempla imitanda susceperis, atq; opere præstiteris, memento ea pilo contundere; vt nihil videlicet, tibi indulgendum existimes: sed benignū te alijs, tibi acerrimū exhibe, cunctaq; opera discretionis pilo, quasi surdo verbere cōtusa igni charitatis admouere satage: itaque fiet, vt emunctissima lucerna potiaris. Tales se nobis præstiterunt Apostolici viri, quibus haud secus, atq; cœlestibus Astris Ecclesiæ sanctæ corpus exornatum, lucidissimumq; fuit,

Marginalia: Exo. 25. — Esa. 30. — Prou. vlt — Ioan. 5. — Exo. 27. — Iob. 29. — Eccl. 44.

Ex his vt quibusdam floribus sapiens illa mulier stillatum diadema contexuit, capitique imposuit, vt vel hoc prudentissimo cuique doctorum sublimitas facilè possit deprehendi, quibus etiam à Domino dictum est: vos estis lux mundi. Inter hos veterascenti iã seculo nouus quidam hesperus ad Hesperia exoritur felix Thomas Aquinas, cuius encomia prosequentem, ante me temporis, & orationis, quàm dicendarum rerum copia destituet. Quòd si aut vestræ expectationi, aut animi mei votis parem esse licuisset, vltrò se huius diei obtulerat occasio, qua feliciorē nec ipse optare, nec quiuis alius promittere auderet, vt corã celeberrimo totius orbis cõcessu de sanctissimo doctore mihi etiã à prima ætate obseruandissimo verba facturus adessem. Nam, quod in laudibus Pauli primus dixit Chrysostomus, huius etiam & ego viri amore flagro. Sed agè, præstat exigua quàm nulla proferre, cùm omnia persequi immensi laboris sit. Quia dignè referat illibatũ pectus virginitatis cãdorē? Animus ille angelicis spiritibus assimilis, incoinquinatũ corpus, & cœlesti puritate perspicuũ exigebat, ne quid terreni contagij, spiritui, quem decorabat sapientia, illaberetur. Innocentissimus vitæ progressus, circumspecta morum disciplina, victus parsimonia, incessus grauitas, sermonis blanda modestia, totus deniq; exterioris hominis aspectus, quid aliud, quàm reconditi luminis scintillæ fuerunt? Iam studiorum eius rationes, nulla, vel Apellis Tabula euidẽtius, quàm hodierna epistola depingi poterãt. Optaui, ait, & datus est mihi sensus: & inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ: Et interpositis quibusdam subiecit, quam sine fictione didici, & sine inuidia communico, & honestatem illius nõ abscondo. Temporis itaque permultum habuit oratio, quæ à teneris annis doctorē hunc vt pia nutrix fouit, neq; vnquàm deseruit, plurimum lectioni, totũ sapientiæ studio impendebat, vt nullum otio relinqueretur. In legẽdis authoribus mira sedulitas, certissimum in discernendis iudicium, retinendi verò tanta vis, vt quæ semel legisset (perlegerat autē antiquorũ pleraq;) omnia in prospectu habere iudicares. Ea demũ cœlestis ingenij fœcunditas, vt facilius eum credas dictare, quàm aliũ legere potuisse. Quinquagesimũ nondum euaserat annum, tot publicis prælectionibus, feliciter exanthlatis, tot voluminibus multiiuga eruditione cõpositis, vt vix eo tempore legere vacet, quot ille præclara monumẽta reliquit. Et aliorũ quidē singularis industria fuit: hic gẽtiles insectatur, alter hæreticos aggreditur, alius in scripturis enarrandis, alius in explicãdis disceptationibus totus incumbit, vnus Thomas quasi alter Beseleel in constructione Tabernaculi omnē operã impẽdisse videtur, de quo scriptura refert, quòd fuit plenus spiritu Dei, sapientia, intelligẽtia, & scientia, & omni doctrina ad excogitandũ, & faciendum opus omne in auro, & argento, ære, & ferro, & quicquid fabre adinueniri potest, dedit in corde eius. Attẽde quantũ sancti doctoris industria Ecclesiæ cõtulerit. Gentilium errorũ nubila disiecit, Hæreticorum argutias dissoluit, legalium arcanorũ detexit vmbras, scripturarum mysteria reserauit, fidei dogmata diuinaq; præcepta distinxit, virtutum rationes edocuit, Sacramentorum efficaciam virtutemq; luce ipsa clarius expressit: tantus deniq; fuit, vt vnus artificũ omniũ operas præstitisse, atq; in vno Thoma multigenam spiritualium diuitiarum supellectilem coosertã reperias. Breuis hæc in volatilibus apes, sed quæ mira florum varietate collecta fragrãtia mella diffundat. Atq; vt cætera sileã (quis enim huius viri laudes vel iusto volumine cõprehẽdat?) hoc vnum adijciẽdũ existimo, quod mihi plusquàm miraculo fieri solet. Nescio quo infausto genio, pestis hæc nostris animis irrepserit: siquam ex alienis laboribus rapsodiam congessimus, id omne velut proprium venditantes, inanē auram, moxq; perituram summo studio aucupamur, qui si furtiuis coloribus exuti, nostros pãnos ostẽderemus, nihil aliud quàm ridiculi videremur. At Diuus hic, multa quidem alieno Marte collegit, sed cùm plurima ex feracis ingenij partu contulisset, ea cura mentem solicitabat, vt vel Augustino, cuius obseruandissimus fuit, vel alicui sanctorum, quos omnes venerabatur, acceptum referret. Quòd si Deo optimo maximo, gloriam, proxima vtilitatem, antiquis honorē attulisset, nihil sibi ex proprijs laboribus præter labores reseruandum censuit. Verùm agè, recepit de manu Domini, duplicia pro cunctis operibus suis. Namque studiosissimus veritatis animus, reuelatæ iam gloriæ contemplator inter præclara lumina ante thronum Diuinitatis, fulgurãtia perpetuò adsistit, & celeberrimum eius nomē per omnium fideliũ ora, tam suaui, quàm frequenti sono peregrinat. Hunc Dialecticæ

atq;

Marginal notes: Apo. 12. — De diuo Thoma. — Sap. 7. — Exo. 35. — Eccl. 11.

atque philosophiæ candidati ducem sequuntur. Moralis disciplinæ studiosi, consultissimum habent interpretem. Animarum vulneribus medicaturi, ab eo pigmenta mutuātur. Ille Diuini verbi præcones, nunquàm non donatos remittit. Ipsum denique fælicissimum antesignanum, theologorum exercitus cōsectatur. Cumque omnibus in pretio sit, dignus sanè venerabilis Ecclesiæ Doctor, quem hæc sacra, & Oecumenica Synodus maximis, iisque amplissimis honoribus prosequatur: Sanctissimę siquidem vitæ diem clausit extremum, cum ad generale Conciliū Lugduni celebratum, iussu Gregorij Decimi Pōtif. Max. iter arripuisset: In ipso itinere cōstituto, nuncius ecce adest, ad Concilium illud euolans, quod summus omnium parens ab initio seculi indixerat, quo tandem ab orbe redempto, iam homines cū Angelis conuenire cœperūt. Illuc Thomas vocat⁹ peruenit, quò

Psal. 121.

iam ascenderunt tribus, tribus domini testimonium Israël, ad confitendum nomini Domini, sed quis putas nuncius eū accersiuit? quē alium à patre luminū mittendum existimabas, vt hoc lumē ad Sydereām sedem accerseret? vtique nō aliū quàm lumen, lux lucem, stella stellam ad stellata regna vocauit. Moribundo enim fulgidus stellæ radius tertiò adstitit, vt fausto sydere per ignota regna cōtenderet. Demum ad extrema perductus, Epithalamio Salomonis exposito, velut cādidus olor carmine vitā finiuit. Nō ergo potuit Ecclesiasticis interesse Cōcilijs nostræ præuentus: verùm ecce superstes, atq; in æternum victurus vobis adast, bona sua, spiritales doctrinæ thesauros, hęreditario iure vobis delegauit. Temporaliā siquidē nec habere voluit, nec vestra authoritate digna erant. Nulla proinde ab eius fœlici transitu Concilia, sine sacro Doctore celebrata sunt: vt enim de cæteris sileam, quod audimus, quod videmus, quod manibus nostris contrectamus, quidni aperta voce ad eius laudem testemur? vestra comitia perpendite. Ex plurimō eoque honorabili doctorū cœtu, quotus quisque consultor accedit, qui Diui Thomæ authoritate veluti splēdente gemma, suam sententiam non exornet? At in consultissimo patrum recessu, Doctor hic sententiam rogatus frequentissimè censet, ad quem vt ad lydium lapidem, siquid ambiguitatis, aut controuersiæ fuerit exortum, communibus votis referendum existimetis, & qui eum sui placiti patronum obtinuerit, incertam iudiciorum aleam non sit habiturus, quin secundum eum sententia ferenda sit. Atque adeò huius religionis nomine, grauissimè vestrę authoritati gratias agere libeat, quòd Doctoris Thomę nomen vbique celeberrimum, vestra in eum obseruantis, celebrius posteritati reliqueritis, & quidem iustè, vt qui etiam eum summis Ecclesiæ principibus diuina voce audire meruerit. Vos estis lux mundi. Sed de priore quidem parte hactenus.

Ad vos iam P. Sanctissimi nostra se flectit oratio: vobis namque posterior eius pars à principio dicata est, quam obsecro vt benignè excipiatis: breuior enim & vtilior priore futura est. *Secunda Pars.*

Non potest ciuitas abscondi supra montem posita.

Frequentissimo scripturarū vsu, Sancta Christi Ecclesia, ciuitas dicitur supra mōtē excelsum ædificata: nempe, quæ illius omnipotētia, iustitia, veritate, sacramentorum altitudine subnixa, hostili nullatenus incursu possit euerti: de qua Propheta: Magnus Dominus & laudabilis nimis in ciuitate Dei nostri, in monte Sancto eius. Idem ipse conditor, qui & fundamentum, idem sponsus, & propugnator est. At in præsentia huius regni proceres, nimirum Ecclesiarum prælati, qui aliorum duces, & exemplar sunt propositi, ciuitati supra montem cōstructæ Dominica voce conferuntur. Enimuerò vt ciuitas in eminenti, pręruptoque monte sita, pacatum, securūque refugium aduententibus præbet, eademque inaccessa hostibus, & terribilis imminet: haud secus Christiani populi rectores, benignitate miseros ad se cōfugientes excipere, & summa, qua pollēt authoritate, factiosos, & rebelles oportet coërcere. Fuere quidē in antiqua Synagoga miserorū refugio decretæ ciuitates, sed ea quidē paucæ, nempæ tres citra, totidem vltra Iordanem, vt in Numeris habetur, quò se tutò reciperet, qui inopinati homicidij reus accerseretur. Sed eū Dei nostri benignitas, & humanitas se nunc latius effuderit, vbique terrarum refugij ciuitates obuiæ, vbique exulibus cer[illegible]imū Asylum constitutum est. Audi, quàm latè pateant profugorum receptacula. Sic enim Esaias Propheta: Creabit Dominus super omnem locum montis Sion, & vbi inuocatus est, nubem per diem, & splendorem ignis flammātis per noctē: super omnem enim gloriam protectio. Quòd si effectum *Psal. 47.* *Num.* *Esaie 4.*

protectionis nosse desideras,quæ antiquæ columnæ nubis, & ignis gloriã tantopere antecellit,attende quod subditur. Tabernaculũ erit in vmbraculũ diei ab æstu in absconsionem, & securitatem à turbine & pluuia. Futura est ergo securitas, & ab internarum perturbationum æstu, & ab exteriorum hostium incursu,vt nec calore aduri, nec turbine agitari, neque pluuia obrui miseri pertimescant. Quot Ecclesię principes,tot refugij vrbes agnosco,singuli(nedum hæc sanctissima collectio) ciuitas estis supra montem posita. Huius ciuitatis portas diebus,ac noctibus patêre opto,necui desint confugienti,nec importunitate frangi, aut pereũtibus vel pulsantibus occludi. Nullum terrenis affectibus,sed Christi ouibus latum præbere ingressum. Augustissima refugij vrba erat,Apostolicum illud pectus,quod charitate distentum, totum orbem, nedum vnam Corinthum excipere cõtendebat, dicens: Os nostrum patet ad vos ò Corinthij, cor nostrũ dilatatum est,non angustiamini in nobis,angustiamini autẽ in visceribus vestris. Huius vrbis firmitatẽ, potentiam,latitudinẽ,nostra hæc infausta sæcula efflagitabãt. sed interim vos estis ciuitas supra montem posita. Leuate in circuitu oculos vestros, & videte, quot miserorum & periclitantium myriades ad hoc refugium confluere,potius quàm accurrere videantur, ignorantes, & paruuli Diuinæ legis oracula, non quasi ex tripode,sed ex veritatis spiritu consultore vestro præstolantur, vtque omnes fideliũ cœtus sanctissimas leges institui, corruptos Christiani populi mores corrigi, abusus reuocari, pristinum Ecclesiæ candorem restitui,summis votis deposcunt. Num tot lachrymis,iisque iustissimis,vestræ pietatis viscera sese cõtinebunt? Antiquæ fuit crudelitatis, quod vir sanctus amarè deflebat,lamiæ nudauerunt mammam,lactauerunt catulos suos,filia populi mei crudelis, quasi strutio in deserto, quæ tanta impietas,quæ ferarum superat immanitatem? ea scilicet, quæ sequitur. Adhęsit lingua lactentis ad palatum eius in siti, paruuli petierunt panem, & non erat, qui frangeret eis. Absit à benigna Christi Ecclesia eiusmodi crudelitas,quæ ab sponso, vel sanguine fuso, languentibus pullis,& vitam,& escam infundere edocta est. Maxima ægrotantium multitudo gemebunda,ac propediem moritura coram vobis iacet, qualem miseratus est olim saluator apud Matthæũ, quia iacebant vexati, sicut oues non habentes pastorem. Hos viperarum morsus infidelitatis veneno corrupit, illos flagitiorum omnium lerna propemodum absorbuit, ac paganis deteriores effecit. Sũt & quos imbecilles tantorum malorum effigies deterreant. Vos animarum medici, præsentaneo quodam antidoto subuenite,vobis enim cœlestiũ medicinarũ pigmenta,vobis omnium charismatum apothecæ commissę sunt. Nihil tam ad mortem(adsit modò vestra solicitudo) quod Christi sanguine, ad pristinam valetudinem reuocari non possit. Audite querulam Hieremiæ vocem, ne eandem à Christo audire contingat. Numquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi? Quare ergo non est obducta cicatrix filiæ populi mei? Quis absque gemitu recolat innumeras orbis Ecclesias, vigilantissimis hisce pastoribus creditas, eorum præsentia tot diebus orbatas, & solatio destitutas, quę tãdem priuatas viduitatis lachrymas, publicæ salutis expectatione consolantur? At si tot post fletus,post tot dierũ intercessionem pastores suos sumptibus exhaustos,laboribus cõfectos,longissima peregrinatione fractos,&(quod magis dolendum est) fructu vacuos, spe frustratos aspexerint: O quantus erit occursantium luctus,qualis redeuntium confusio,quanta spe orbis vniuersus decidet, qui in hac sacra Synodo rerum summam sitam esse credebat? Quin vos huius ciuitatis felicissimi custodes, misericordiæ sinus expandite,& sicut scriptum est: Circumdate Sion, & complectimini eam, narrate in turribus eius, ponite corda vestra in virtute eius, & distribuite domos eius vt enarretis in progenie altera, blandimini mœrenti,consolamini lugentem, omnibus regnis,atque prouincijs paterna pietate consulite, singulis necessaria distribuite:distribuite,inquam, domos eius, vt cognoscat generatio altera, vt præclarum scilicet nomẽ posteris relinquatis, deque vobis in futurum dici possit: Ii sunt sacerdotes magni, qui in vita sua suffulserunt domum,& in diebus suis corroborauerũt templum, & supplicibus quidem & confugientibus benignam, at hostibus, ciuitatem hanc terribilem esse oportet. Nullum tempus otio, nullus locus quiescẽdi superest: etenim si antiquitatis monumenta consulamus,nullum ab sponsi discessu nostro seculo fuit calamitosius, tot malis atterimur, tot hostium agminibus obsidemur, in tanto rerum discrimine versamur:

1. Cor. 6.

Thre. 4.

Math. 9.

Hiere. 8.

Psal. 48.

Eccle. 50

versamur: vt non iam opiniones præliorum audiamus, sed ceruicibus gladios imminentes tantum non simus perpessi. Fuêre quidem prioribus sæculis Gigâtes viri seditiosi, qui terrena sapientia freti, huic ciuitati bellū indixerunt: fuêre Cherinthij, Arrij, Sabellij, Manichei, Donatistæ, cæteraque hominum portenta, qui aduersus Dei Ecclesiam arma corripere ausi sunt, nec sine magno fidelium periculo congressi, nec sine maximis laboribus superati: Diuina tamen supernè aspirante clementia, ex aduerso processit instructus pastorum, & doctorum cuneus, qui super huius ciuitatis speculam interim vigilantes, sub mœnibus quandoque dimicantes, tēpora vitę concessa exemerunt: quidam & pulcherrimam per vulnera mortem oppetierunt. Tanta horum Ducum in pugnando dexteritas, in regendo authoritas, in cauendo prouidentia fuit, vt non solùm sibi perpetuum victoriæ decus, sed posteris securitatē adepti fuerint. Nunquam impiorum conatus orbi defuerunt, sed tamen quos Ecclesiæ præcedentium luminum splendore, facilè deprehendere, & proprijs, principūque armis de medio tollere, ac penitus extinguere valuerit. Successerat pacatum illud sæculum à prophetis lōgè ante præuisum.

Esaiæ 2. Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, non leuabit gens contra gentem gladium: nec exercebuntur vltra ad prælium. Pulchrè feriatos Ecclesiæ principes non iam congrediendi cum hostibus solicitudo, sed excolendi vineam Domini labor exercebat: Verùm (quæ nostra infœlicitas fuit) tranquillitas

Math. 13. in desidiam, desidia in otium, otium in soporem euasit. Dum enim dormirent homines, ecce monstrū horrendum Germania tulit, quo aliud truculentius ex puteo abyssi ascendere vix potuit. Quod Tartareo hæresum fumo, Ecclesiæ catholicæ vultum suffudit, errorum sentinam commouit, & portenta ōlim eiecta, veluti postliminio reuocauit. Hæc viperarum genimina à principio vt locustæ subsultabant, nunc impudentissimè prælia moliuntur, vt agnoscamus illos esse de qui-

Apoc. 9. bus in Apocalypsi scriptum est. Similitudinis locustarum, similes equis paratis in prælium, de quibus & paulò post, quòd loricas habebāt ferreas. A principio quidem pietatem modestiamque prætexentes, quales euaserint, experimēto cognoscitis, haud equidē iam clancularijs suggestionibus, publicisq; cōcionibus agitur, nec maledicentia, & blasphemijs, quod hic fuit serpentibus gentile, satiantur: verùm aperta defectione, collatis signis aduersus Ecclesiam Dei viui, aduersus legitimos principes, contra ius omne atque fas, impias manus extulerunt. Huic ciuitati supra montem positæ, non iam insidias tendunt, vel secretioribus cuniculis subuertere nituntur, sed aperta in luce aciem instruunt, aggerem cōportant, machinas erigunt, murorum pars diruta, excelsæ quondam turres crebris arietibus labant: indies enim viros proceros defecisse intelligimus, quos alijs esse præsidio maximè oportuit: per domos, & templa effusas flammas accepimus: confusis clamoribus; & extremis periculis oīa plena. Vos P. Sanctissimi diuini exercitus duces, huius ciuitatis fidissimi propugnatores, de quibus scriptum est. Super muros tuos Hierusalem constitui custodes, tota die, ac nocte perpetuò nō tacebunt.

Num inter hæc mala quiescendum? Esaiæ 62. Num inter districtos hostium gladios oscitandum, inter ipsas mortis vmbras inertem vitam ducemus? Procul ab hac sacra concione abesto improperium illud, Sap. 14. quod in libro sapientiæ gentibus Deum ignorantibus impingitur. In tanto viuētes inscientiæ bello, tot & tā magna mala, pacem appellant: euenit tetra illa malorum facies, Hiere. 4. horrendum illud iam perstrepere sentiunt. Væ mihi, quoniam vocem buccinæ audiuit anima mea, clamorem prælij: Luc. 22. ad arma non ad quietem vocati sumus, qui non habet gladium, iuxta quod Dominus consulit, vēdat tunicam suam, & emat, hoc est propria quiete, ac securitate neglecta, pro patria vrbe, pro antiquissima sede Romani Pōtificis, cunctis regnis & populis veneranda, pro sacra vestra potestate, pro sacramentorū virtute, pro fidei veritate, pro ecclesiastica disciplina: bellū suscipite vos enim pręliamini prælia Dñi. Abac. 2. Nemo locū suum deserat, sed fortissimum illum pugilem imitamini, qui dicebat, super custodiā meam stabo, figam gradum super munitionem, vt sciam, quid dicatur mihi, & quid respondeam ad arguentem me. Ecclesiæ vobis credite, custodiæ vestræ sunt, quas in tranquillitate non colere infidum, in summo rerū discrimine relinquere velle facinus est. Non deerunt vobis aut bellici apparatus, aut arma, quæ magna præcedētium sedulitate collecta, summa etiam prouidentia disposita sunt. In promptu adest turris illa Dauid, quæ ædificata est Can. 4.

cum

cum propugnaculis, mille clypei pendēt ex ea, omnis armatura fortium. Adsunt vobis Apostolorū merita, Martyrum coronæ, Pontificum vigiliæ, Doctorum monumenta, confessorum exempla præclara, Virginum lilia candentia, omnis denique armatura fortium, quibus instructi, & certam victoriam, & decus plurimū referetis, dummodò non turpiter iacere potius, quàm strenuè dimicare destinatum sit. Tandem vt dicēdi finem faciam, quid vobis agendū, magna cordis attentione pependite. Non potest ciuitas abscondi supra mōtem posita. Omnium oculis conspicui, in publico veluti proscenio versamini, spectaculum facti Deo, Angelis, & hominibus, in vos omnium ora cōuersa, vltimi huius actus euentum, intentionis animis, orbis vniuersus prospectat. Quòd si per V. Amp. licet in stadium decertaturi admissi estis, aut rebus compositis cū maxima gloria, vel ijsdem infectis (eloquar?) cum summo dolore, ne dicam dedecore, hinc abeūdum, frequentissimum hunc tantorum patrum cōuentum, hāc temporis opportunitatem multi reges optārunt, vix tandem nostra ætas superis fauentibus obtinuit, quod prioribus fuerat denegatum. Si (quod absit) post tot rerum molimina, sacer hic exercitus, instar aquarum, quæ labuntur in præceps, diffluere contingat: quid iam spei, aut solatij, inclinatis iam rebus, magnaque ex parte diuulsis futurum existimemus? infidelium applausum, hæreticorum insultationem, motus capitum, manuum protensionem, deflere iam olim videtur propheta, dicens: Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per viam, sibilauerunt, & mouerunt capita sua super filiam Hierusalem. Quòd si intelligāt priuatis studijs, contrarijsque opinionibus concionem hanc sacram discindi, venerandam conciliorum veterum authoritatem despectui sunt habituri, quod sequitur in Threnis non sine derisione iactantes: Hæccine est vrbs perfecti decoris, gaudium vniuersæ terræ? Quòd si certus intempestiui discessus vestri nuncius fuerit allatus (quod omen superi auertant) iam tunc insolētiores facti, subiectis verbis insultabunt. Hæc est dies, quam expectabamus, inuenimus, vidimus: quid clarissimi principum & prouinciarū oratores sunt acturi, si post tantam expectationem, post tot suorum petitiones exhibitas, arte elaboratas, pietate dispositas, lachrymis etiam aspersas, hęc omnia ventis

Thren. 2

diffondenda committantur? quid sanctorum Angelorum præsidia, quæ vobis cœlitus missa sunt, vt foueāt, assistant, auxilientur? lętine ad suos conciues gesta narraturi reuertentur? An vero deploratum illud ab Esaia propheta euenturum est? Ecce videntes clamabunt foris, Angeli pacis amarè flebunt. Vtque cętera sileam, quæ multa referre possem, aspicite obsecro ciuitatis huius principem, authorem inquam, fidei, & cōsummatorem Iesum: qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta. Is quamuis sedeat in dextra maiestatis in excelsis: vestris tamen conuentibus solicitus adest, & quæ sua fuit semper flagrantissima charitas, miseratur tantos mortalibus esse labores. Huius vrbis obliuisci non potest, etiā si mater vnici filij obliuiscatur, quoniam in manibus suis descripsit eam, & muri eius in conspectu illius sunt semper. Pro his qui perierunt, & pro his qui deficiunt, & pro vobis adhuc stantibus, in quos omnis domus inclinata recumbit, solicitudinem gerit. Num vocāti, manusque suas extendenti deestis poteritis? In mentem venit illius facti, quod primus libet Paralipomenon de Dauid rege commemorat. Errabat profugus vir sanctus à facie Saul, regno, domoq; pulsus, ad supplicium etiam vltimum quærebatur in desertis habitans, quia nulla vrbs tutum ei offerebat ingressum: Principes quidam intereà, facti indignitate permoti, ex Iudæa & Beniamin ad eum cōuenerunt suppetias laturi: quibus non satis fidens obuius processit, dicēs: Si pacificè venistis ad me, vt auxiliemini mihi, cor meum iungatur ad vos: sin autem vt insidiemini mihi, videat Deus & iudicet. Attendite quàm nihilo dissimile immortali Principi nostro Dauidi his diebus accidelit. Ex pluribus Europæ regnis, quæ olim pacificè obtinebat, propemodum eiectus, deserta ignotarum gentium quasi noua diuerticula quærit. Inter hęc sacer iste conuentus, vos inquam, fortissimi Principes omnes, tenētes gladios, & ad bella doctissimi, ex Iudæa, & Beniamin habentes rectam fidem, veracem confessionem proferentes, auspicijs Romani pontificis, summi Ducis & principis nostri conuenistis, vt de reducendo rege, de recuperandis prouincijs, de republica christiana in commune decernatis, vt exulanti regi vestro opem feratis. En vobis obuius procedit, coram vobis ecce adstat, medius vestrûm residet, & singulos

Esaiæ 33.

Esa. 49.

1. Paral.

singulos benignè aspiciens talibus compellare videtur. Si pacificè venistis ad me, vt auxiliemini mihi, si recta mentis intentione, si animo simplici, vt reipublicæ, meæque spōsæ consulatis, vt propugnādę ciuitati operam detis, si demū, vt auxiliemini mihi, cor meum iungatur ad vos: spiritus meus, qui à corde, hoc est ab amore procedit, quem ego perpetuum mansurum Ecclesiæ promisi, vestris comitijs aderit: vestra dogmata stabili veritate definiet, vestraque decreta perpetuo robore confirmabit. Cor meum iungatur ad vos, sin autem vt insidiemini mihi, sin vt vestris tantùm cōmodis consulatis, vt luxu, factuque omnia concidere intelligentes, meam vicem non doleatis, nec orbi collabenti opem tuleritis, videat Dominus & iudicet, ille scrutator cordiū, secretorū certissimus speculator dijudicet, & vnicuiq; iuxta opera sua reddet. Vtinā quod tunc scriptura commemorat, in præsentiarum nobis accidat. Spiritus enim Domini insiluit super Amasai, qui erat princeps supertriginta: vel responderet Dauidi. Vtinam oēs, aut pro omnibus aliquis Dei spiritu afflatus occurreret: Sed interim affectus vocesq; omnium mutuatus, Principi nostro præscriptis verbis Amasai respondebo. Tui sumus ô Dauid, tecū filij Isai Pax Pax tibi, & Pax adiutoribus tuis. Tui sumus ô saluator, tecum omnipotentis Dei filij tua virtute creati, tuo sanguine redempti, tuis sacramentis imbuti, tibi nomina dedimus in baptismo, sub tuę crucis vexillo militam*. Pax Pax tibi, nec solùm dextras pacis offerimus, sed tibi genua tanquam Deo viuo curuamus, tibi enim curuabitur omne genu, & confitebitur omnis lingua, tuis hostibus implacabile bellum indicimus, sed Pax adiutoribus tuis, fidelibus inquam, sanctæ Romanæ Ecclesiæ fidem, vnitatem, obediētiam retinentibus & pacem optamus, & præsidiū afferemus. Tu modò pro te certantibus adesto, vt partæ victoriæ gloriā & laudes referamus, qui cum patre & spiritu sancto viuis & regnas per oīa secula seculorum. Amen.

1.Paral. V.S.

Esa. 44.

ORATIO
AD PATRES IN SACRA ET OECVMENICA
Synodo Tridētina. Sub Pio PP. IIII. Habita à. R. P. F. Alphōso Cōtreras Hispano, ordinis Minorū Regu. obseruātiæ: Regis Catholici in eodem Concilio, Theologo.

DOMINICA II. QVAdragesimæ. M.D.LXIII. Ad Ecclesiæ reformationē persuadendam.

SI Vnquam aliās, nūc maximè, P. A, mihi peroptādum fuit, ac summoperè ambiendum, sermonē hodiè apud vos facturo, Apostolic pectoris robur, & diuina quædā vis dicendi: quo prędicatiō mea, nō tam venustate sermonis & fucatæ cuiusdam eloquentię splendore nitesceret: quàm ardentioris spiritus & virtutis offensione flagraret. Non enim in sermone est regnū Dei, sed in virtute. Talis siquidem & tā præclara hanc vestram sacratissimam, ornatissimamq; coronā nunc decebat oratio: Vbi tot episcopos, ministros Christi, magistros populorum, Ecclesiæ lumina, & clarissima orbis capita, non de quibusuis negotijs, sed de summa rerū populi Christiani, consultandi, dijudicandi ac definiendi causa, semel, iterū, atque iam tertiò, cum maxima totius orbis expectatione cōuenisse cernimus. Sanè vbi inter perfectos, perfectā sapientiā loqui se Paulus affirmat: quemadmodum de rebus arduis apud eos qui primas tenent in Ecclesia, loquendum sit, sacrū mihi canonem (quē præterire nefas sit) visus est cōdidisse. A quo quidē explendo tam procul me abesse fateor, quàm imperitia mea longè ab ipsa distat sapiētia. Equidē quòd nec ingenij acumine, nec exercitatione dicēdi pollerem, quodque feruentioris spiritus vi & virtute destituerer: lubens hoc cepissem, nisi ad id oneris subeundū, cùm officij mei ratio, tū ea quam debeo obseruantia me adigeret, & quodammodo repugnantem traheret. Ea est etiam vestra singularis humanitas, & in oēs beneuolentia, vt etiā pusillos & mei similes in hoc augustissimo senatu, ad loquendum animare, nedum exhortari videamini. Diuini igitur numinis præeūte fauore, eo pietatis studio, eo animi candore & synceritate Christiana, qua sacra tractare decet & interpretari eloquia, ad opus ipsum accingar, euangelicæ lectionis clipeo munitus & hasta.

1.Cor. 4.

1.Cor. 2.

Assumpsit Iesus Petrum & Iacobū & Ioannem fratrem eius. etc. Math. 17.

Diuina illa, omniq; admiratione superior transfiguratio Christi, quā nobis hodie

die euangelica refert historia, mysticam quandam,eamq; geminã,in eius corpore, quod est Ecclesia,futuram metamorphosim præ se tulit. Alteram quidem in cœlesti illa ac æterna beatitudine cum angelis sperandam,alteram dũ hic viuimus, per virtutis studiũ acquirendam,& summis animi viribus cum dei adiutorio cõparandam. Vtrauis harũ, vel obiter cõtéplanti abunde magnam dicendi copiam suppeditare posset. Cùm autem breuitati ac tempori deseruire nostra festinet oratio,nec possit alterutram pro rei dignitate edicere, vtriusq; interdum rationẽ habens,ad præfixum sibi scopũ matura celeritate properabit. Enimuerò transfigurati domini (vt hinc auspicari liceat) singulare mysteriũ,ex euangelica lectione vsqueadeò vobis exploratum perspectumque esse arbitror, vt in eo fusius describendo,nihil opus sit inani verborum strepitu,patientiã vestram remorari. Audiuimus Dominũ,è sacro illo duodecim apostolorũ collegio tres electissimos viros segregasse,& in Thaborei mõtis celsitudinem cõduxisse, ibiq; supra omnem eorum spem ac opinionem, cernentibus eis,& præ admiratione stupẽtibus, transfiguratum fuisse. Eò quidem si mens nostra vehementer adspiret, & cõscendere mereatur: videbit planè iuxta prophetarũ oracula, quòd Iesus ille sacerdos magnus, qui olim Zachariæ sordidis indui cõspectus est vestibus:ab eo tempore quo in terris visus est,& cum hominibus conuersatus: hic(inquit Iob) in manibus abscondit lucem, & præcipit ei vt rursum veniat. Annũciat de ea amicis suis, quòd possessio eorum sit,& ad eam possint ascendere. Etenim splenduit facies eius sicut sol:latentem nimirum animæ gloriã fulgẽtis palam lucis indice manifestans. Vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix:eiuscemodi gloriæ refulgentiam in sanctos, pro singulorum meritis deriuandam,& perenniter ab eis possidendã esse ostendens. Ipse quippe est qui reformabit corpus humilitatis nostræ, cõfiguratum corpori claritatis suæ. Nam & nũc quidẽ filij Dei sumus,sed nondũ apparuit quid erimus. Scimus verò quoniã quum apparuerit,tũc similes ei erimus, videntes eum sicuti est. Et tunc Deus erit oĩa in omnibus:eritq; ipse cum suis vnus per omnia Christus, caput cũ mẽbris incredibili splendore conspicuum, & nulla habitura finem beatissima vita fruens. Sedebit(inquit)populus meus in pulchritudine pacis, in tabernaculis fiduciæ, in requie opulenta: & regem in decore suo videbunt. Non esurient, neque sitient:& non percutiet eos æstus & sol,quia miserator eorum reget eos. In terra sua duplicia possidebũt, & lætitia sempiterna erit eis. In eũ modũ permulta diuina scriptura profert:quum optatissimam illam sanctorũ metamorphosim, modis omnib^9 ineffabilem,verbis conatur exprimere. Id enim summũ est benè beateq; viuentium præmiũ. Hic ille vnus denarius,operarijs pro labore diurno, tanquã merces locupletissima,non frustra,nec ad horã,diuina sponsione reddendus. Ego,inquit, protector tuus, & merces tua magna nimis.

Zacha. 3. Iob. 18. Philip. 3. 1. Ioan. 3. Esaiæ. 49 Gene. 15.

Transfigurato domino,& solem ipsum splẽdore nimio eclypsante:ecce(mirabile dictu) Moses & Helias è quietis & recõditis diuinæ prouidentiæ finibus extẽplo aduolãtes cõparuerũt. Alter quidẽ veteris illius populi legislator: alter prophetarũ eximius: ex latere adstãt Domino colloquentes,& ipsissimũ esse testãtes, quẽ lex & prophetæ diu ante promisẽre. Tãta fuit tunc discipulorũ cũ ingenti admiratione lætitia,è glorificata Christi facie cõcepta:vt torrẽte eo voluptatis Petrus extra se raptus,ignarus quid diceret,dixerit tamen:Domine bonũ est nos hic esse. Hic iam pia animaduertat discretio. Si humanitas Christi ad horã trãsformata,& duorum sanctorũ societas ad mométũ ostensa,tantoperè lætificat & delectat:quid de innumerabili illa angelorum & cœlestiũ aliorũ ciuium multitudine:quid verò de incõprehensibili Dei maiestate sese vltrò & perspicuè manifestãte coniectandũ & credendum est? Interim tamẽ inconsulta Petri suggestio, & silentio Christi, & paternæ vocis inopinato clamore intercepta permãsit. Adhuc enim eo loquẽte,ecce nubes lucida obũbrauit eos. Et mysteria mysterijs accumulans, addit. Et ecce vox de nube dicẽs:Hic est filius meus dilectus,in quo mihi benè cõplacui. Quorsum gesta hæc fuerint, cœleste idipsum pandit oraculũ: quo diuinæ Triadis adorandum mysteriũ,temporibus ęternis tacitum,iã nunc fit palam mortalibus. Nam pater in voce,filius in carne,spiritus sanctus in nube lucida, quàm possit fieri nũc luculẽtissimè declaratur. Hæc planè sunt celeberrima post hominum memoriã,vereque diuina comitia: vbi principes populorum congregati sunt cum Deo Abraham. Hæc præludia quædã eius quã speramus, & ad quã tendimus, promissæ beatitu-

Psal. 46.

beatitudinis. Hoc viuum exemplar, atque imago illius montis sancti cœlestis Hierusalem: ad quam nō aliter est nobis accessus quā per cōgnatū diuinitus ostiū Christum Iesum. O quàm gloriosa dicta sunt de te ciuitas dei. O quam magna est multitudo dulcedinis tuæ domine, quam abscondisti diligētibus te. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Bonum erat nos hic esse, P. S. gloriam domini speculantes, quoadusq; in eandē transformaremur imaginem à claritate in claritatem, tanquam a domini spiritu. Quid enim iucundius, quid beatius, quid Christiana philosophia dignius, quàm in domo domini cum eo iugiter conuersari, ad anagogicas illas theorias cōscendere, & sacratiora dei mysteria mētis acie perlustrare? Verùtamē præsentiū calamitatum cōsideratione, veluti furentium procella ventorum, propulsa atque iactata mens rapitur & deijcitur, vt eò & necesse sit, nostra vel inuita demittatur oratio, & ad alterā huius vitæ metamorphosim explanandā ubi aditū paret. Quis enim obsecro tam stupidus, quis tam immanis, & ab omni pietate adeò alienus, hoc præsertim loco dicturus: qui rerū nouarum conscius, silentio preterire queat: vel maxima quibus iamdudū afflictamur incōmoda, vel maiora, quæ deinceps passuros nos esse formidamus? Quæ quanquā nulli prorsus ignota, vobis verò tritissima sunt: huic sane loco nunquā nō opportuna, & ad cōmiserendum necessaria esse videntur. Nam quid aliud in aulis principum etiā ethnicorū: quid publicis in vijs, quid in ciuitatibus apud ecclesiasticum, senatorium, & equestrē ordinē, quid demū apud ipsum imperitū vulgus passim dicitur, iactatur, gemitur, deflertur à pijs, deridetur ab impijs? Quid inquā, nisi id quod oēs oculis cernimus: si tamen oculorum præsidio nō abutimur: Vniuersam remp. Christianā bellicis tumultibus agitatam, ærumnis afflictā, hæresibus oppressam, innumeris alijs anxietatibus & amaritudinibus lacessitā quotidie pessum ire, & iam iam vltimū minitari exitiū? Cùm igitur dilectissimam Christi sponsam, & communem omnium matrem tāto mœrore cōfectam, tā lugubri facie deformatā, tot & tam varijs periculis circumseptam videamus: compati ei ac cōdolere nō decet? Decet maximè. Quin cæteris oībus posthabitis, huius tā cōmunis oium quā miserabilis casus meminisse necesse est: huc neruos oēs intendere summè cōuenit. Ne fortè (quod tempora ipsa minantur, & optimus Deus auertat) in extremū citius prolabamur discrimē. Secūdus iam vertitur annus, & super hac re sępius quidem à viris doctis & probis, tū copiosè, tū elegāter, ex hoc suggestu declamatū esse scio: quantum verò emolumenti inde sequutum fuerit, ignorare me fateor. Quid ergo, num ideircò desperandū est, aut ignauo silentio conticescendū? Absit. Nō est iste sermo (aiebat Iudith) qui misericordiam prouocet, sed potius qui irā excitet, & furorem accendat. Posuistis vos tempus miserationis domini, & in arbitrio vestro diem ei constituistis? Non est abreuiata manus domini, nec pelagus miserationū eius exhaustū, vt nos seruare, ac cōsolari aut nolit, aut non possit. Eapropter dū paucis hac de re meum aperire aium intendo: vestram P. benignitatē, vestram attentionē imploro. Si quis à me extorquere vellet: cur tantis & tā funestis reip. Christianæ vulneribus, quæ toties procurantur adhiberi subsidia, aut parum, aut nihil prosunt, nōnunquā etiā multū noceent? Aptius nihil respondere me posse existimarē: quàm vulnera ipsa, vehemētesq; dolores cùm acriter sentiamus: eorum tamen causas & origines penetrare aut nescimus, aut certè nescire nos simulamus. Quo fit vt nobis ipsi blādiētes dū mala funditus eradicare contemnimus: ipsa nostra diligētia, & humana quadā sagacitate atq; importuna solicitudine, qua his mederi satagimus: multò magis fouere ea videamur. Cōtrà verò, prudentis ac periti medici est, cuiusuis morbi curandi fontes radicesq; alt' inuestigare primùm: deinde artis suæ vim & energiā illis proscindēdis & reuellēdis strenuè applicare. Sed dices. Ecquænam tot tantorumque malorū in populo dei origo est, quę radix? Respōdebit profectò, vel me tacente, huiusce artis peritissimus, qui & sensum Christi habet, diuinus Paulus. Radix inquit, omniū malorū est cupiditas. Ex cupiditate enim nimia rerū externarū solicitudo progignitur: quę spiritaliū neglectū & dei obliuionem cū pariat, hanc sequens morum simul ac fidei corruptela, veluti cancer quidā proserpens, vniuersum corp' inficit & exedit, atq; adeò ad interitū sensim trahit. Audis Apostolū, audis spiritus sancti linguā, fontē virulētum & malorū omnium radicē, non minus disertè quàm succinctè aperientem? Sed & alteram nihilo ista inferiorē malorū causam diuinus spiritus alibi indicauerat

Marginal notes: Psal. 86. Psal. 30. Psal. 54. 2. Cor. 3. Iudith 8. Esaiæ 59. 1. Tim. 6.

uerat: Quòd videlicet in rebus agendis cõsiliũ Dei requirere,& opẽ eius poscere detrectemus. Susceperunt, inquit, de cibarijs seductorũ,& os domini non interrogauerũt. Et iterũ: Ambulatis vt descendatis in Ægyptum, & os meũ nõ interrogastis. Dum enim suo quisq; cõsilio & affectu ducitur, plus sibi satis fidens, baculo hunc arundineo niti,& super arenã ædificare quis non dixerit? Hinc fit plerunq; spreto Dei consilio, deliberantem intellectũ densissimis errorũ tenebris caligare, voluntatem item malè cupidã, impietatis ac diffidẽtiæ laqueis irretiri,& tãdem in æternæ dãnationis baratrum præcipitari. Duo igitur cùm sint malorum omniũ capita: insatiabilis pereuntium rerum cupiditas,& cæca quædam atq; obstinata in deum impietas: in his potissimum resecãdis summè laborãdum est omnibus, qui & cõmunis salutis,& optatę reformationis studiosi esse cupiunt & videri. Cũ his (vtpote Christianæ religionis acerrimis hostibus) bellum debet esse implacabile, nullo fœdere intermittendũ, nullis vnquã inducijs relaxãdum. Sed quo tãdem pacto (inquis) gerendum? Interroga patres tuos,& nunciabunt tibi: maiores tuos & dicent tibi. Cõsulenda nobis est veneranda patrum antiquitas: atq; ad illius veteris militiæ formã, terribilis castrorũ acies nunc in Ecclesia ordinãda: si de hostibus triumphare cupimus,& magnifica victoriæ trophæa reportare. Habet enim vnũquodq; propositũ principes suos quos sequatur. Imitẽtur Romani duces suos Camillos, Fabricios, Regulos, Scipiones. Ponãt sibi Philosophi Pythagorã, Socratẽ, Platonẽ, Aristotelẽ. Nos autẽ habem⁹ propositi nostri duces, Christum Dominum, Apostolos,& Apostolicos viros. Horũ vestigia quoad fieri potest nobis sequenda sunt, si quoquo modo cõponendus est orbis. Iam quia rem oĩum grauissimã,& ex hac sancta Synodo expectatissimam acui tetigisse videor: eam, quò magis aperiri & salubrius curari posiit, paucis adhuc explicare non piget. Id porrò apud omnes in cõfesso esse nõ dubito, Deum optimũ Maximum suapte natura pium,& ad miserendum promptissimum: nunc quidem in nos ira esse inflammatum & valde infensum, idque citra omnem controuersiam, iustissimè. Hominum ergo ausibus & insolentijs: Sed quorũ maximè? Pace vestra dixerim Patres: Maiorũ haud dubiè,& in republ. Christiana procerum. Vulgarium enim & priuatorum hominum delicta priuatis leuibusque flagellis deus expiare consueuit. Primorum verò & capitum flagitia, atque adeò inueterata scelera, nõ nisi durissimis plagis, acerrimisque verberibus vlcisci,& ita æquissimæ suæ iustitiæ satisfacere constituit. Idcircò non delicta aut peccata solùm eiusmodi appellare solet scriptura: sed abominationes pessimas, studiaque maligna. Quemadmodum apud Ezechielem conqueritur Dominus: Nunquid leue est hoc domui Iuda, vt facerent abominationes pessimas, quas fecerunt in templo: Quia replentes terram iniquitate, conuersi sunt ad irritandum me? De primoribus .n. iuxta ac senioribus Dei quærimonia est. Nam pro personarum & dignitatũ perditorum hominum amplitudine: vitiorum quoque nocumenta in vulgus propagari solent, atque distendi. Quibus vindicandis diuinæ iustitiæ pondus, æquaque mensura deesse non potest. Nam pro quantitate delicti erit & plagarum modus. Huiuscemodi seueritatis, & publicæ Dei vindictę ob maiorum admissa scelera si requirantur exempla, tot nobis scriptura sacra vbiq; suppeditat: vt lõgè difficilius sit ea recensere posse quã inuenire. Nónne primi generis nostri parentis noxam omnes eius posteri (præterquã quòd æternæ dãnationi, nisi mediatore Christo seruaremur, eramus obnoxij) perpetuis ærumnis,& tãdem morte ipsa quotidie luimus? Hely quondam pontificis maximi negligentiã, vnà cum filiorum libidine ac impietate, æqua lance diuina purgauit ira, non absque totius populi graui iactura: & quod luctuosius erat, arca fœderis domini & ab eis turpiter derelicta,& ab hostibus indignè capta. Numeratio item populi ad regis Dauidis imperiũ, nulla fermè culpa, aut saltẽ perexigua esse videbatur: sed tamen quàm grauiter diuinum numẽ offenderit, mox sæuissima in plebẽ vltio declarauit. Quã regis lachrymosa pęnitudo, cum incredibili precũ instãtia vix temperare potuit. Sed quid ego antiqua illa cõmemoro, & ea quæ recentiora sunt, post disseminatũ toto orbe euãgelium, prætermitto? Sanè posteaq; simplex rudisq; plebecula (velut ager olim incultus, sed Apostolico vomere proscissos,& verbi dei semine fœcũdatus) plenè edocta fuit, fructus sanctificationis facere nunquã destitit: nec à suscepta semel fide & morũ disciplina sua sponte degenerasse visa est. Nunquid per tres illas à Christo passo annorũ cẽturias, vel sæuientibus

[Margin notes: Iosue. 9. — Esaiæ 30. — Deut. 32. — Hiero. ad Paulinũ tom. 1. — Ezechi. 8 — Leuit. 25. — 1. Reg. 4. — 2. Reg. 24]

uictibus persequutionũ procellis, vel blãdientibus prosperitatis illecebris populi fides & constantia vnquàm celsit? Minimè gentium. Quin sicut liliũ inter spines, & veluti ignis inter flentes ventos: sic nimirum inter omnia generis angustias, lux illa cœlestis in Ecclesie cum vitæ & morum probitate latiot in dies lætiorque fiebat. Testis est inprimis ciuitas illa sencta, vnde Euangelium prima sumpsit exordia, cum sua Syria & Palestina. Testis Ephesus cum vniuerse Asie. Testis est Alexendria cum tota Africe. Et inclyta Roma cum omnium felicissima Europa. Quas diuine semel luce suscepte, florentissimè sactissimeq; vixisse legimus, quàm diu maiorum vel tyrannide vel impietate eis vacere licuit. At verò vbi praposi torum pastoralis cura, & concradite sibi atque impereta solieitudo languere cœpit: vbi cupiditatis & embitionis pestis liberè grassari, & sese in Ecclesiem obliquè, ceu per cuniculos insinuare permissa est: eò (proh dolor) infelicitatis deuẽtum est, vt nisi historiarum monumente nobis ad memoriam relicta essent, an in illis emplissimis & locupletissimis orbis plagis, ques nunc ab infidelibus & barbaris hominibus occupatas cernimus, vllum vnquàm Christienitatis vestigiũ præfuisset, meritò dubitare possemus. Diuina autem prouidentia comparatum est, vt illæmet sacrerum rerum historiæ, quæ aurea illa secula, & florentis per totum orbem religionis nostræ primordia, nobis nunc quesi ob oculos ponunt, nec silere omnino nec dissimulare potuerint: quin succedentem postmodum fidei iecturam, & vniuersalem morum corruptionem, somnolentiæ & iniquitati præfectorum (vt res habebat) adseriberent. Legistis P. sapientissimi hac de re omnes tem veteres quàm neotericos, tam Græcos quàm Latinos authores, quorum nomenclaturem penè infinitam, me nunc texere superuacaneum atque adeo impossibile fore iudicaui. Extant vtriusq; testamenti innumere, eaque lucidissima testimonia: quæ sublimioris ordinis hominibus potissimũ malorum, perinde atque bonorũ omniũ, in populo Christiano succedentium, causam acceptam referunt. Nec fugere memoriam vestrã potest illa admodum decãtata Christi parabola, de homine egrũ
Math.13. bene seminante. Cum dormirent (inquit) homines, custodes nempe ac præsides, quibus vigilandi & superintendendi cura à Domino fuerat demandata: venit inimicus homo, &c. Quis hic inculpatæ ignorantiæ, aut etiã tergiuersetioni locus est reliquus? Quodnem exceptionis, aut excusationis velamen in tremendo saltẽ Dei iudicio excogitari poterit? Nam & à capite in vniuersa corporis membre vim salutis, & morbidum vitus diffluere, magistra natura nos docet. Item ego satis me indicesse erbitror, prioribus illis temporibus, vt propagatæ, ita & labefactatæ fidei & Christianæ disciplinæ rationem penes maiores extitisse: quo eodem (vt aiunt) pede misera hæc nostre in quæ fines seculorum deuenẽre, metienda esse 1.Cor.10.
axistimemus. An nobilissimam Germaniẽ cum finitima sibi Pannonie, & cæteris circùm iacentibus regnis ante hosce quinquaginta annos in religione Christiana insigniter floruisse nouimus? Bone Deus: quelis nunc iacet, quentumque ab illa mutata? Quid dicem de munitissima Anglia? Nã de Christienissima Gallie, vt desperandum nihil est: ita nihil non timendum. Quarum ruinæ & vastetionis miserendæ cùm testes sitis, partim auditi, partim etiam oculati: vosmet assumptæ causæ iudices eppello. Et quòd tot tantorumque malorum ratio, non populari multitudini, quæ pro sua imbecillitate ductores sequi nata est, sed primoribus imputende sit, vos iudiceturos nõ dubito. Sed de hoc satis. Vereot enim ne vobis nimius esse videer, dum quibus premamur malis ostendere, eorumque causes accuratius rimari persisto. Nam de remedio si quod Christus reliquit in terris, ad suæ reip. metamorphosim seu reformatio nem ineundam: nonnihil dicere per est. Nostis P. prudentissimi, curendis corporis ægritudinibus cõtrerie oportere edhiberi medicamẽta. A cuius ephorismi methodo si in eduersem partem declineri contingat, & morbos inualescere, & leborãtium incolumitatem vitamque periclitari necesse esse. Atqui Dominus noster, qui & Semaritani nomen à se non est euerfatus, cœlestis quoque medici titulo insigneri dignetus est. Nõ est, inquit, opus valentibus medicus, sed melè habentibus. Math.9.
Huius artis tunc prexim exercuit, cùm meuum suem aperuit inopi, & pelmas Prou.31.
sues extendit ed peuperem. Tunc (inquẽ) cùm miserabilem illum, hominẽ nempe à latronibus seuciatum & semiuiuum relictum, vino oleoque curatum, à morte seruauit semel: vobisque P. A. vobis, inquem, custodiendnm temedicandumque tradidit. Quod quemadmodum fieri de-

 baret

beret: vtriusque testamenti peritiã, quam sacra vestra ordinatio & mitra bicornis profitetur: vobis pro præscripto reliquit, nullo sut ignorantiæ, aut socordiæ suffragrante prætextu. Sed ne extra chorum saltare videamur, ad Euangelicam rursus lectionem oculos animosque conuertite, & in hodierno mysterio ceu in breui tabella ad viuum exaratũ videbitis, huiusce medicationis officinam non aliam esse, quàm hanc sacrosanctam & œcumenicã synodum: quippe quæ singulis morborum generibus singula coaptara nouerit, valueritque remedia. Nam præter ea quæ supra diximus, pulchrè quidem diuinis illis comitijs sacer hic conuentus adumbratus esse videtur. Quibus comitijs interesse Petrus eò potissimum debuit, vt inde planè disceret, quòd pontificia autoritate posset docere: quemadmodum scilicet generalia concilia postmodum in Ecclesia ritè ac rectè celebranda essent. Etenim Christus Dominus ipse ibi præsidet: nec tanti momenti negotium alicui alteri delegasse, tutum esse putauit. Ipse alios conuocat, eisque veritatis ac maiestatis suæ gloriam media transfigutatione reuelat. Adsunt vndique Patres. Quid agant, quidue loquantur, aduertite. Non enim singuli quæ sua sunt quærunt, sed quæ ad communem omnium salutem spectent: ea graui, syncero, maturoq; consilio cum Domino tractant. Loquebantur (ait Lucas) de quo, nisi de efficaci mũdi remedio? Loquebantur de excessu quem complexurus erat in Hierusalem. Hæc erat excessiua Christi passio, & copiosa generis humani redemptio, quæ salutis omnium vnicum ac præsentissimum erat remedium. Cæterùm cùm Petrus (qui pro eo quòd homo erat, ambitiosorum & cupidorum hominum in Ecclesia typum gerebat) suis tantùm commodis in ea synodo prospicere videretur, post habito quod omniũ erat, supinæ cuiusdam ignorantiæ necnon & philautiæ insimulatus est. Mox enim paternæ vocis maiestate in faciem ruere cõpulsus, haud quaquàm se leuiter deliquisse, ipso corporis habitu confitetur. Quid verò deinceps petere, quid statuere, quid præcipere aut prohibere in sacris Concilijs Apostolica autoritate deberet, ab ore Domini petendum esse audit, quùm Pater magnifica illa voce intonat: Hic est filius meus dilectus in quo mihi benè complacui: Ipsum audite. Ac si diceret: In omnibus & per omnia os Domini interrogate. Hinc factum est, vt leuantes oculos discipuli, neminem viderent, neminem respectarent, neminem vererentur, neminem suspicerent, nisi solum Iesum. Videtis iam, P.A. transfigurationis Christi mysterium & symbolicum Sacramentum: in quo (ni fallor) & huius sacrosanctæ synodi & muneris vestri ideam oculis intuemini. Cætera benè sibi conueniunt, & cum mystica illa repræsentatione cohærent: si tamen rerum agẽdarum modus ad huius prototypi exẽplar, animusque consentit. Si in cunctis, quæ subinde accidunt, difficultatibus dirimẽdis, os Domini interrogatis, eiusque beneplacitum prestolamini. Si contemptis vestris, tum etiam aliorum cuiusuis ordinis hominum prætensionibus vniuersis, solius Iesu Christi, eiusque reformãdæ Ecclesiæ rationem habetis. Si terribilis illa omnisque maiestatis plenissima vox Patris, vestris auribus intonat, vestra penetrat corda: Ipsum audite. O quàm saluberrimum esset, optimeque consultum, semper quidem, sed in maioribus præsertim causis, Christum Dei virtutem & Dei sapientiam promptissimis & purgatissimis auribus auscultare. Stupebant, ait Lucas, omnes qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius. Quòd si ingratis ac perfidis veteris Synagogæ Rabinis, tantæ comitatis atque humanitatis specimen Dominus ostendebat, vt sapiẽtiæ deitatisque suæ scintillas familiari eis colloquio dignaretur retegere: quid fidelissimæ suæ sponsæ, summa atque indiuulsa sibi charitate coniunctæ, tam auidè flagitanti celare poterit? Nónne nobis datum est nosse mysteria regni Dei: illis autem in parabolis? Et quidem ipse Dominus semper nobiscũ est omnibus diebus vsque ad cõsummationem seculi, nec nos vnquàm obliuisci poterit, quos proprijs in manibus tam graphicè scriptos habet. O bone Iesu Ecclesię catholicę vnicum ac solidissimũ fundamentũ, seruator omnium, huiusq; sanctæ Synodi singulare præsidiũ: Sonet hodie vox tua in auribus nostris. Vox enim tua dulcis, & facies tua decora. Aperi Domine populi tui aures, & cordis eius oculos illustra: vt & benignissimæ suauissimæq; vocis tuæ sibilum percipere, & vultus tui gloriam intueri valeat. Quid enim aliud expetis, quid flagitas, quid pro summis tuis laboribus, & infinitis in nos beneficijs extorquere contendis, quàm vt à nobis libenter obtẽperanterque audiaris? Totus vocalis est Dominus, P. A. nec quisquam vnquàm vocis

Luc. 2.

Psal. 57. vocis eius vim & energiam percipere nequit, nisi qui prudens & volens aures cordis obstruit & obturat, instar Aspidis, ne audiat vocem incantantis sapienter. Totus vocalis est Dominus, semper nobis loquitur, nec loquitur solùm, sed instantissimè & validissimè clamitat: in plateis dat vocem suam, si quo modo tádem possit lethargico somno oppressos excitare, & extremo iam discrimine laborátes, ab ipsis mortis faucibus ad vitam eripere. Quid enim est tam profusæ eius munificentiæ, & beneficiorũ in nos, vt perpetua, ita & immensa largitas, nisi dulcis vocis eius susurrus? Quid inperuestigabilis iustitiæ ac iudiciorum profunditas, quæ per diuersa temporum curricula, mundus suo malo expertus est, nisi clamor eius validus? Sed & vniuersæ creaturæ subsistentia, vox quædam Dei est, omnipotentiam, sapientiam, ineffabilemque bonitatem eius, nobis mirabiliter ostentans. Illud

Hebræ. 1 verò summè faciendum est. Quòd cùm multifariam multisq; modis, olim Deus loqueretur Patribus in Prophetis: nouissimè diebus istis loquutus est nobis in filio: non tam oris facundia, quàm operis œconomia: quo non eum audire solùm loquentem, sed magis sequi atque imitari operantem liceat. Cuius vocis suauitate quò minus afficimur & delectamur: eò magis in admirandos horrendosque clamores prorumpere eum cogimus. Hinc bella, hinc fames & pestes, hinc hæreses, hinc barbarorum in populum Dei per mare & aridam cùm frequentissimæ, tùm & atrocissimæ incursiones, populationes, deprædationes, cædes atque incendia. Hinc rerum omnium penuria, cum cæteris quas intus & foris patimur, calamitatibus. Hinc demũ casus ille inopinatus (quod sine gemitu & lachrymis cõmemorari vix potest) ante hosce quatuor dies nobis accidit: Illustrissimi, inquam, ac Reuerendissimi Cardinalis Mantuani in hac Sancta Synodo primi legati insperata, ac ferè repentina sublatio. Cuius viri prudentiam, grauitatem, sanctitatem, constantiam, & reliqua præclara eius stemmata nullus vestrûm ignorat. Nec est quòd mea nunc balbucie obscurentur potius quàm illustrentur. Illud (quod ad causam nostrã maximè faciat) silentio præterire non possum. Quòd si viua eius voce Deus nobis hactenus loquebatur: multo nunc fortius obitu eius clamitat, cautiores nos esse debere, & ad veritatem Euangelij rectius ambulare admonens. Memento, inquit, iudicij mei, sic enim erit & tuum: mihi heri, tibi hodie. Nisi fortè nos immortaliores, iustiores, aut à tremendo Dei iudicio exemptiores illo esse, foréue existimemus. Nihil itaque aliud vniuersa hæc putemus, quàm horridas quasdã voces, aut pro vocibus iustissima Christi flagella nos ad meliorem vitam exhortantis: ne nostris sceleribus irritatus, indignationis iustæ furorem in nos effundere compellatur. Lento Val. Ma. enim gradu diuina procedit ira: sed tarditatem vindictæ, supplicij grauitate compensat. Ipsum igitur Christum tantoperè vociferátem nunc vel saltẽ audiamus, P. sanctissimi, ne fortè negligentes ac remorantes, inexorabilem eum aliquando ac prorsus implacabilem experiri cogamur. Nihil postulat, nihil requirit aliud, quàm vt nobis rebusque omnibus in rep. Christiana, per hanc sanctam Synodum optimè sit consultum. Vt Ecclesiæ tranquillitas, fidei puritas, morum disciplinæ vigor & integritas restituatur & conseruetur. Quæ igitur res vnquàm gesta erit maior, quæ gloriosior, quæ cõmẽdatior, nunc & futuræ hominũ memoriæ sempiternæ: quàm vt vestra, P.S. opera & diligentia resp. Christiana iamdudum vexata & afflicta respiret tandem ac reuiuiscat? Pergite ergo, P. Hæreses vniuersas extirpate, abusus destruite, ecclesiasticam disciplinam iam diu languescentem ac penè collapsam erigite, veteres Patrum mores reuocate: rem deniq; omnẽ tanto concilio dignam (vt cœpistis) maturius absoluite: quò vniuersus orbis expectans, qui in hanc sacrosanctam celeberrimamque Synodum oculos habet intentissimos, ad votum sibi per vos satisfactum esse intelligat. Præstante Domino N. Iesu Christo, qui cum Patre & spiritu sancto viuit & regnat vnus Deus, in secula seculorum. Amen.

ANTONII MONchiaceni Democharis, Doctoris Sorbonici ad Patres sacri Concilij Tridentini Sermo, feria sexta, die Parasceues. Anno. 1563. nono Aprilis.

ON iudicaui me scire aliquid inter vos illustrissimos Romanæ, ac primæ sedis legatos, necnõ prudentissimos huius sacri concilij Tridentini præsides: inter vos clarissimos Regum, Principum, ac Cõmunitatum Oratores: inter vos sanctissimos Ecclesiarum Christi Antistites, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Vt præsens hic noster sermo de Cruce, & passione Domini Nostri Iesu Christi, ad Dei gloriam, & nostrã omniũ salutem felicem sortiatur exitum, necessarium valde duximus meritum huius passionis interponere, quod hodie nobis cessit in maximum iubileum, & plenissimam omnium peccatorum remissionem, ad impetrandum diuinum sancti spiritus auxilium: quod facilè nobis concedetur, si cum Ecclesia matre nostra pio ac supplici affectu dixerimus omnes: Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Non iudicaui me scire aliquid inter vos nisi Iesum Christum, & hunc Crucifixum. Singularem B. Paulus suo exemplo, dicendi regulam de Christi passione præscribit, cùm inquit: Venissem ad vos (Corinthios alloquitur) veni nõ in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuncians vobis testimonium Christi. Nõ enim iudicaui me scire aliquid inter vos, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. Quibus certè verbis nos admonet quid hoc die passionis Dominicæ nos scire oporteat: Nempe Iesum Christum nostro nomine, nostra causa, nostroque peccato crucifixum fuisse. Proinde abstinendum esse ab omni fastu, & pompa mundana, ab illecebris Rhetorum, & Oratorum lenocinijs, qui submissionem Iesu Christi vsque ad Crucis opprobria celebramus, quemadmodum & paulò superius Apostolus scribit. Nõ misit me Christus baptizare, sed euangelizare: non in sapientia verbi, vt non euacuetur crux Christi. Verbum enim crucis pereuntibus quidẽ stultitia est: ijs autem qui salui fiunt, id est nobis, Dei virtus est. Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Vbi sapiens? Vbi Scriba? Vbi inquisitor huius seculi? Nõnne stultitiã fecit Deus sapientiam huius mundi? Nam quia in Dei sapientia non cognouit mundus per sapiẽtiam Deum: placuit Deo per stultitiã prędicationis saluos facere credentes. Quoniam & Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt. Nos autem prædicamus Christum crucifixum: Iudęis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam, ipsis autem vocatis Iudæis, atque Græcis Christum, Dei virtutem, & Dei sapientiã. Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmũ est Dei, fortius est hominib⁹. Videte enim vocationẽ vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem: non multi potentes: non multi nobiles, sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapientes: & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret, vt non glorietur omnis caro in cõspectu eius. Ex ipso autẽ vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio, vt quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat. Vtinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ: sed & supportate me, Patres sanctissimi. Æmulor enim vos Dei æmulatione. Ego enim cũ beato Paulo dico, in infirmitate, & timore, & tremore multo sum apud vos: & sermo meus, & prædicatio mea, non in persuasibilibus humanæ sapientię verbis: sed in ostensione spiritus & virtutis. Sapientiam autem loquimur inter perfectos, qui prædicatione crucis Christi non offenduntur. Sapientiam verò non huius seculi, neque Principum huius seculi, qui destruuntur, sed loquimur Dei sapientiã, Christi passionem, in mysterio quæ abscondita est, quam prædestinauit Deus ante secula in gloriam nostram, quam nemo Principum huius seculi cognouit. Si enim cognouissent, nunquàm Dominũ gloriæ crucifixissent. Non enim Caninã crucem prædicamus, quam Cicero omnibus eloquentiæ suæ viribus, veluti effusis totius ingenij fontibus, prosecutus est: facinus indignum, proclamãs, ciuem Romanũ contra omnes leges in crucem sublatum esse. Verumenimuerò passionem & crucem Domini nostri Iesu Christi

Marginal notes: 1.Cor.2. — 1.Cor.2. — 1.Cor.1. — Esai. 33. — Hier. 9. — 1.Cor.1. — 2.Cor.11.

Christi filij Dei, quam nostræ redēptionis ergò spōte suscepit, describimus: quâsicut ait Paulus, loquimur nō indoctis humanę sapientiæ verbis, sed in doctrina spiritus, spiritualibus spiritualia cōparātes. Porrò quis tam facundus, tanta rerum, verborūq; copia instructus veniet, quæ oratio tanta affluentiæ vbertate decurret, vt illā crucē, illius crucis indignitatē iustè deploret, in qua filius Dei à Dei cultoribus suspensus atq; suffixus est? quam vniuersus orbis, et cūcta mūdi elementa luxerūt? Quis tā crudele facinus, tā horrendū nefas, nō dicam verbis, sed sensu, cogitatione, ac intellectu cōprehendere poterit? Quocirca, Patres sanct. nō est quòd orationē deChristi passione à me efflagitetis, vt nūc fere in vsu est, supra modū elegantē, vtpote qui beati Apostoli & exēplum & cōsiliū ambabus cōplecti manibus cōstitui. Quandoquidē naturali quodā stylo, ac planè humili, pretiosam & gloriosam Christi mortem, qua omnē superbiā, ac superbiæ filia, mortem, ipsum deniq; mortis authorē diabolū destruxit, exprimere tribus admodū breuibus articulis desidero. Primus quidē, prędictiones aliquot passionis Christi refert, tā Prophetarū vocibus, quàm Sybillinis versibus denūciatas. Secūdus verò, quam necessaria nobis fuerit Christi crux, demonstrabit. Tertius deniq; ac postremus signū crucis dominicæ, omni tempore tā vsu, quàm veneratione dignū cōfirmabit. Hāc nanq; dicendi rationē arbitratus sum cōgruentiorem esse, quā si prolixā dominicæ passionis historiā, quā quatuor Euāgelistæ diuino spiritu copiosè descripserūt referrem: tū quòd hæc vobis omnibus sit satis nota: tū maximę quod tēporis hui⁹ angustia, quæ ad dicendum concessa est, nō patitur vel succinctè illā recēsere. Siqdem ita spero vos inde maiori cū animi alacritate, plus cōmodi, plus pietatis cōsequuturos. Etenim nō audituri estis vanā verborū loquacitatē, nō audituri estis sermonem ad ostentationē & gloriā popularem captandā instructū: sed audituri estis nuda Prophetarum oracula, audituri estis firmas spirit⁹ sancti prophetias, deniq; audituri estis recondita Iesu Christi de sua passione eloquia. Vos itaq; Patres humilimè supplico, benignè & attētè, vt facitis, dicēti aures præbeatis apertas. Primus sanè articulus, plenss esse Sacramentis passionis Dominicæ scripturas veteris testamenti ostendit: cùm nullus sit legis lator, nullus sit Propheta, nullus sit Psalmographus, qui de his tacuerit, quorum firmis certè documentis Christus de passiōe sua futura suos instruebat discipulos aduersus crucis scādalū dicens, referente Luca: hęc sunt verba, quæ loquutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscū. Quoniā necesse est impleri omnia, quæ scripta sunt in lege Moysi, & Prophetis, & Psalmis de me. Tunc aperuit illis sensum, vt intelligerēt scripturas, & dixit eis: Quoniā sic scriptū est, & sic oportebat Christū pati & resurgere à mortuis. Quāobrē rephendit duos illos discipulos, quòd suæ passionis sacramentis nequaquam credidissent, eūtes in castellū nomine Emaus die resurrectionis suæ dicens. Ostulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt Prophetæ. Nónne hæc oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriā suam? Et incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, Interpretabatur illis in omnibus scripturas quæ de illo erant. Vtinam hęc Christi doctrina literarū monumētis extaret cōprehensa, agnosceremus profectò omnem penè sacram paginam Crucis Christi mysterijs illustrari. Ideo superfluum videri poterit si diutius immoremur in congregandis in eam rem quæ dici possunt scripturarū testimonijs: pauca tamen, & admodum pauca de Christi passione futura prædicta referemus. Nam ad ipsos diuinorum voluminum fōtes remittimus eos, qui auidius & abundantius potare desiderant. Primò itaq; omnium, in Genesi Christum à Deo promitti ad deletionem peccati, quod primi parentes cōmiserunt, necnō ad operum diaboli destructionem, ob id à Ioāne in Apocalypsi dicitur, agnus ab origine mundi occisus. Prouidit enim Dominus Deus pro sua erga nos bonitate & clementia, ipsomet die quo peccârunt primi parentes, de remedio aduersus peccatū & mortem, quā incurrerant diaboli ac serpentis suasione: ait Dominus ad serpentem. Quia fecisti hoc, maledictus es inter omnia animantia & bestias terræ, super pectus tuū gradieris, & terrā comedes cunctis diebus vitæ tuæ: inimicitias ponā inter te & mulierē: & semen tuum, & semen illius. Ipsa conteret caput tuū, & tu insidiaberis calcaneo eius. Siue .n. legamus ipsa conteret, siue ipsum cōteret caput tuū, vt quibusdā neotericis placet, semper intelligimus Christum Virginis Mariæ filiū promitti hac authoritate, qui debellet sua cruce diabolum. Hanc quidem promissionē hodierna die, quatuor millibus annorū elapsis, christus impleuit eadē hora ac die, qua Adā & Eua peccârūt.

Luc. 24. Luc. 24. Apo. 13. Gen. 3.

Irenæus. In ipſa die (inquit Irenæus libro quinto aduerſus hęreſes) mortui ſũt, & debitores facti ſunt mortis, in qua manducauerunt. Si quis velit diligenter diſcere qua die ex ſeptem mortuus eſt Adam, inueniet ex Domini diſpoſitiõe, qui recapitulauit vniuerſum hominem in ſe ab initio vſq; in finem, & mortem eius. Manifeſtũ eſt itaq;, quoniam in illa die morté ſuſtinuit Dominus obediens Patri, in qua mortuus eſt Adam inobediẽs Deo. In qua die autẽ mortuus eſt, in ipſa manducauit. Dixit enim Deus: In qua die manducabitis ex eo, morte moriemini. Hunc itaque diem recapitulans in ſemetipſum dominus, venit ad paſsionem pridie ante ſabbatum, quæ eſt ſexta cõditionis dies, in qua homo plaſmatus eſt ſecũdum plaſmationẽ eam quæ eſt à morte per ſuam paſsionẽ

Epipha. donãs. Hoc die etiam B. Epiphanius libro primo aduerſus Tatianos, & hæreſim quadrageſimã ſextam ſcribens, impletam

Ephe. 5. fuiſſe prophetiam dicit, quam B. Paulus ad Epheſios refert capite quinto, dictũq; fuiſſe ipſi Adæ ſepulto in loco caluariæ vbi crucifixus fuit Dominus: Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Chriſtus. Quia videlicet tactu ſanguinis Chriſti, & corporis eius dependẽtia ſuper ſepulchrum ipſius Adæ, ipſe Adam ſit illuminatus. Et locus ille, caluariæ idcirco appellatus eſt, quòd ibi antiqui hominis & primi parentis conditum eſſet

Cypria. caput. B. Cyprianus illo antiquior hanc ſententiam confirmat ſermone de reſurrectione Chriſti, dicens: Chriſti ſanguine cõſperſa creditur Adam caluaria, qui ſub loco, quo crux Domini fixa eſt, humatus traditur ab antiquis, eiuſdẽ ſanguinis

Hieron. ſanctificati elapſu. B. Hieronymus refert de eadẽ re in commentarijs epiſtolæ ad Epheſios capite quinto, ſe audiuiſſe quẽdam in Eccleſia diſputatẽ de hoc loco B. Pauli, qui in theatrale miraculũ nunquã ante viſam formam populo exhibuit prędictam ſententiam. His tribus multò antiquior B. Irenęus ab hac ſententia non multùm diſceſsit, qui dicit primum parentẽ fuiſſe omniũ primum per Chriſtum viuificatum, & ſaluatum: ſic enim ſcribit capite 32. libri tertij: ſecundus homo (nẽ-

Irenæus. pe Chriſtus) alligauit fortem, & diripuit vaſa eius, & euacuauit mortem, viuificãs eum hominem, qui fuerat mortificatus. Primum enim poſſeſsionis eius vas Adã factus eſt, quem & tenebat ſub ſua poteſtate. Et capite 34. eiuſdem, ſubdit: Cùm ſaluatur homo, oportet eum ſaluari, qui prior formatus eſt homo. Quoniam nimis irrationabile eſt, illũ quidẽ, qui vehemẽter ab inimico læſus erat, & prior captiuitatẽ paſſus eſt, dicere nõ eripi ab eo, qui vicerit inimicũ ereptis filijs eius, quos in eadem captiuitate generauit. Nec victus adhuc pateret inimicus, ipſis veteribus ſpolijs manẽtibus apud eũ. Quemadmodum ſi hoſtes expugnauerint quoſdam, & victos duxerint captiuos, & multo tempore in ſeruitute poſſederint eos: ita vt generent apud eos, & aliquis dolens pro his qui ſerui facti ſunt, eoſdẽ hoſtes expugnet: non tamen iuſtè faciet, ſi filios quidem eorum, qui captiui ducti ſunt, liberet de poteſtate eorum qui inſeruitutẽ deduxerant patres eorum: ipſos verò, qui captiuitatẽ ſuſtinuerant, ſubiectos relinquat inimicis, propter quos & vltionem fecit cõſecutis libertatem filijs ex cauſa

Cypria. paternæ vindicationis. Cyprianus his aſtipulatur tractatu de Syna & Syon aduerſus Iudęos, dicẽs: numerũ quadragenariũ ſenarium, quem ait ex literis quatuor nominis Adam reſultare, paſsionem carnis Adæ deſignare, quam carnẽ in ſe figuralẽ Chriſtus portauit, & eam in ligno ſuſpẽdit. Numerũ quidẽ hunc quadragenariũ ſenariũ & quatuor literis nominis Adam colligit, quod à quatuor primis literis quatuor ſtellarũ, p quatuor ordines orbis ſitarũ, deſumptũ eſſe vult. Quarũ nomina ſunt, ἀνατολή, δύσις, ἄρκτος, μεσημβρία, quæ ſunt ſtellæ orientis, occidẽtis, ſeptentrionis & meridiei. Ab ipſis quatuor ſtellis, ſi quis capitales & primas literas acceperit, habebit quatuor literas, quibus nomẽ Adam conſtat, & quibus eiſdem à Græcis numerus quadragenarius ſenarius deſignatur. Nam Græci literis ſui alphabeti, quẽadmodũ & Latini literis ſui alphabeti, ad numerandum vtuntur: ita vt illis alpha, A. vnũ. delta, d. quatuor. mi. m. quadraginta ſignificet, & ſic ex harũ quatuor literarum A, d, a, m, numeris, quibus conficitur nomẽ hoc Adã, aſſurgit numerus quadragenarius ſenarius, quem numerum annorum, ætati Chriſti in hoc mundo conuenire dicit. Ingenioſa certè eſt hæc inuentio: ſed tamen à vero remotiſsima, quæ & falſo innitatur principio. Quandoquidem nomen hoc Adam, neq; Græci meſt, nec à dictionibus Græcis deductum, cum Hebręum ſit. Non enim ſemper, quæ in ſpeciem ingenioſiora videntur, ſunt & ve-

Auguſt. riora. Placuiſſe tamẽ B. Auguſtino vidétur Cypriani dicta hęc, qui in tractatib' ac cõmẽtarijs ad Ioãnis Euãgeliũ eõdẽ refert.

Prædictis

Atanaſi. Prædictis ſatis cõgruũt,quæB.Athanaſius
in quæſtionibus ad Antiochum Princi-
pam ſcribit, dicans Chriſtum eodem die
incarnatum, quo à Dao Adam formatus,
Irenęus. nempe ſexto dia.Cui ſuffragatur B.Iranę-
us,dicana capite 3 2. libri tertij . Nodus
inobadientiæ Euæ , ſolutionam accepit
par obedientiam Mariæ.Quod anim alli-
gauit virgo Eua par incredulitatam, hoc
virgo Maria ſoluit par fidam.Quã nimirũ
ſantantiã da virgine Maria tunc impletã
fuiſſa intelligimus,quãdo miſſus eſt à dao
Angeius Gabrial ad ipſam ſalutandam.
Tũc quidẽ varbis angali credidit dicẽtis:
Ecce concipias in vtero, & parias filiũ,&
vocabis nomen eius Iaſum. Quẽadmodũ
ipſa Elizabeth comprobat dicens ai:bea-
ta quę credidiſti:quoniam perficientur ea
quæ dicta ſunt tibi à Domino . Eiuſdem
quoqua & fidem & obadiantiam cogno-
ſcimua tunc axhibitã , cùm dixit ad An-
gelum : Ecca ancilla Domini, fiat mihi
ſacundum varbum tuũ. Vt igitur in bra-
uem apilogum quæ hoc dia ſaxto notatu
digna vidantur contrahamus: hæc ſunt
Patras ſanctiſsimi præcipua.Hoc dia ſax-
to , primus patens Adam à Dao da terra
formatus aſt.Hoc dia prima matar Eua à
Dao de coſta Adæ formata aſt. hoc die
aodem ad meridiẽ paccãrunt primi pa-
rentas comadando lignum prohibitum,
eodam dia & hora par peccatum facti
ſunt morti obnoxij, & omnibus huiua
vitæ miſerijs. Eodam dia poſt maridiem
Deus prouidit da primorum parantum
ac poſtarorũ ſaluta , dum illos radarguit,
& ſerpanti maledicit dacaptori ipſorũ:
& in antidotum aduarſus ſerpentẽ Chri-
ſtum promittit rademp
toram. Decurſis
ſubinda ferè quatuor millibus annorum,
hoc die ſexto mittitur à Dao Angelus
Gabrial ad Virginẽ Mariã, quo die filiua
Dai,hominia filiua factus aſt in vtaro vir-
ginis.Diuinæ naturæ humana natura ma-
Ioan.1. trimonio indiſſolubili cõiuncta eſt. Ho-
diè (vt vno verbo dicam cũ Euangeliſta)
Varbum caro factũ aſt . Hunc diam vul-
gari & communi ſarmona dicimus,feſtũ
annunciationis Virginis Mariæ , quam
maritò feſtum incarnationis filij Dai vo-
cara poſſumus . Poſtremò,hoc die poſt
triginta duos ſuæ vitæ annos cum tribus
mẽſibus,vanit Chriſtus ad paſsionẽ cru-
cis , qua aodem dia poſt maridiẽ primos
parantas ac genus ipſorum à peccato illo
antiquo in omnes graſſante redemit,dia-
bolum vicit & ſpoliauit , inferorũ portas
confragit , & viam ad cœleſte regnũ ape-
ruit . Proinda ractè ſcribit Paulus: factua
aſt primus homo Adam in animam viuẽ- 1.Cor.15.
tam:nouiſsimus autẽ in ſpiritũ viuificãtẽ.
Sed nõ pri⁹ quod ſpirituala:ſad quod ani-
mala,deinde quod ſpirituale.Prim⁹ homo
da tarra terranus:ſacũdus homo da cœlo
cœleſtis.Sicut igitur portauimus imaginẽ
terreni,portamus & imaginẽ cœleſtis.Iã
varò his prælibatis,ad inſtitutũ reuertor,
quòd lauitar, & curſim abſoluere cogi-
mur,quippe qui propoſitæ breuitatis mo-
dum iam axceſsimus:pauca taman adde-
mus,ne panitus quod da prędicationibus
paſsionis Chriſti dicere cœpimus præte-
rijſſe videamur. Primus itaqua nobis oc- Gent.4.
currit Abel innocans:hic profectò à fratra
Cain iniuriam paſſus, & occiſus,Chriſtũ
à Iudæis paſſurũ mortem indicabat.Quid
aliud promiſsio Abrahæ facta: in ſa- Gent.22.
mine tuo banedicantur omnas gantas,
promittebat , quàm Chriſtũ per paſsionẽ Gent.17.
ſuam gentibus banadictionem ſuam lar-
giturum? Quid aliud incerta illa litara ה
he. nominis diuini aa tetragrammatum
nominibus creaturarum Abrahæ & Saræ,
quàm filij Dai incarnationẽ ad hominũ
ſalutam inſinuabat? Nam,qui dicabatur,
Abram, Pater excalſus,à Dao vocatus aſt
Abraham,patar multarum gentium. Et
quæ appallabatur Sarai,domina maa,nũ-
cupata eſt Sarah,domina,adiactione lite-
ræ he nominis diuini,& ineffabilis.Quid
aliud Melchiſedach Sacardos Dei altiſsi- Gene.14.
mi, panem & vinũ offerens, prædicabat,
quàm Chriſtũ verum Sacerdotem, daturũ
ſub ſpecie panis & vini ſuum corpus &
ſanguinem , in parpetuam ſuæ paſsionia
memoriam? Quemadmodũ ipſa taſtatur
dicens:hoc facita in maã cõmemoratio- Luc.22.
nem.Et B. Paulus ſcribit,quotieſcunque 1.Cor.11
mãducabitis panem hunc,& calicam bi-
batis, mortem Domini annũciabitis do-
nac veniat . Quam alium Iſaac dafarens Gene.22.
ligna ad holocauſtum deſignabat , quàm
Chriſtum crucam in qua pataratur dala-
turũ? Quid aliud vẽditio Ioſeph à fratri- Gene.37.
bus figurabat, niſi Chriſti vanditionem à
Iuda, & traditionam in manibus parſe-
quentium futuram daſignabat? Euidẽtius
certè nihil dici poteſt da futura Chriſti
paſsiona, quàm quod prophetauit Iacob
dicans : Lauabit in vino ſtolã ſuam,& in Gene.49.
ſanguine vuæ paliiũ ſuũ.Banadictio quoq; Gen.48.
illa,qua banedixit Iacob ſigno crucis ex-
praſſo,ac cõmutatis manib⁹ filios Ioſeph,
Manaſſe, & Ephrain, & in filios adopta-
uit,quid aliud deſignabat,quàm nos,cru-
cis Chriſti merito, in filios Dei adoptari?

Hæc certè pauca ex libro Genefeos de-
ſumpta,manifeſtè futuram Chriſti paſsio-
nem prænunciârunt. Operis profectò eſt
immenſũ, ſi vellemus ſigillatim referre,
quæ in alijs Moyſi libris de Chriſti paſ-
ſione prædicta ſunt. Proinde ex libro
Exo.12. Exodi, vnum tantùm proferemus teſti-
monium de ſanguine agni Paſchalis,quo
liberati ſunt filij Iſraël ab exterminato-
re Ægyptiorum primogenita interficiẽ-
te: Quandoquidem notiſsimum eſt hunc
ſanguinem, & Agnum Chriſtum verum
Dei Agnum, ſignificaſſe ſuo ſanguine
fideles à Diabolo liberaturũ.Quid quæſo
liber Leuiticus, ſacrificiorum ritum con-
tinens aliud promittebat,quàm Chriſtum
verum Sacerdotem, hoſtiam ſui corporis
Num.21. pro populi ſalute oblaturũ? Quid in libro
Numerorum ſerpens æneus, quẽ Moyſes
iubente Domino erexit in deſerto,ad ſa-
nitatem percuſſorum à Serpentibus præ-
monſtrabat, quàm Chriſtũ in cruce eri-
gendum ad peccatorum ſalutem?Quem-
admodum ipſemet Christus teſtatur di-
Ioan. 3. cens: Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem
in deſerto,ita exaltari oportet filium ho-
minis, vt omnis qui credit in eum non
pereat:ſed habeat vitam æternam. Hæc
ex Pentateuco paucula dixiſſe ſufficiat,
quibus Chriſtus euidenter paſſurus pro
mũdi ſalute prædicitur. Nunc ad librum
Pſalmorum conuolamus,in quo non ſolũ
paſſurus prædicitur: ſed & patiens quidẽ
introducitur,ex quo, vt breuitati ſtudea-
mus,tres pſalmos tantũ proferemus. Im-
Pſal.108. primis pſalmum 108. de proditione Iu-
dæ, & Iudæorum conſilio cõtra Chriſtũ,
ac eorundem pœna,qui continet triginta
verſus,& triginta maledictiones,in pœnã
triginta argẽteorũ,quos Iudas ex Chriſti
venditione acceperat à Iudæis: Ita enim
Chriſtus loqui introducitur:Deus laudem
meam ne tacueris: quia os peccatoris,&
os doloſi ſuper me apertũ eſt,ſcilicet Iudę.
Locuti ſunt Iudæi & Principes ſacerdotũ
cum Iuda lingua doloſa, & ſermonibus
odij circundederunt me, & expugnaue-
runt me gratis. Pro eo vt me diligerent,
detrahebant mihi:ego autem orabam,&
poſuerunt aduerſum me mala pro bonis,
& odium pro dilectione mea. Conſtitue
ſuper eum Iudam peccatorem,& Diabo-
lus ſtet à dexteris eius.Nam ſi diligenter
Euangeliſtas legamus,ter Satanas in Iu-
dam ingreſſus inuenitur: in propoſito,in
perſeuerantia,in actu traditionis Chriſti.
Cum iudicatur, exeat condemnatus, &
oratio eius fiat in peccatum: quod certè
accidit Iudæ dicenti Principibus Sacer-
dotum, peccaui,tradens ſanguinem iu-
ſtum.Qui reſponderunt:quid ad nos? Tu
videris. Tunc Iudas proiectis triginta
argenteis in templo, abiens, laqueo ſe
ſuſpendit, cuius finem vitæ breuem præ-
dicit, dicens: Fiant dies eius pauci,
& Epiſcopatum eius accipiat alter, Ma-
thias ſcilicet, qui in locum Iudæ demor-
tui ſubrogatus eſt, vt conſtat ex primo
capite Actuum Apoſtolorum: fiant filij
eius orphani, & vxor eius vidua. Nu- Actu.1.
tantes transferantur filij eius, & mendi-
cent:eijciantur de habitationibus ſuis.

Scrutetur fœnerator omnem ſubſtan-
tiam eius,& diripiant alieni labores eius.
Nõ ſit illi adiutor, nec ſit qui miſereatur
pupillis eius.Fiát nati eius in interitum,
in generatione vna deleatur nomen
eius. In memoriam redeat iniquitas
patrum eius, in conſpectu Domini, &
peccatum matris eius nõ deleatur. Fiant
contra Dominum ſemper,& diſpereat de
terra memoria eorum:pro eo quòd nõ eſt
recordatus facere miſericordiã. Et per-
ſecutus eſt hominem inopem & mendi-
cum, & compunctum corde mortificare.
Et dilexit maledictionem, & venit ei:&
noluit benedictionem, & elongabitur ab
eo. Et induit maledictionem ſicut veſti-
mẽtum,& intrauit ſicut aqua in interio-
ra eius, & ſicut oleum in oſsibus eius.

Fiat ei ſicut veſtimentum, quo operi-
tur:& ſicut zona, qua ſemp pręcingitur.
Hoc opus(& merces) eorum, qui detra-
hunt mihi,apud dominũ, & qui loquun-
tur mala (ait Chriſtus) aduerſus ânimam
meam.Qui diligenter hæc mala enume-
rauerit,in prædictis verſibus, triginta cõ-
periet, in pœnam triginta argenteorum,
ſi quis velit ſcire precium argentei, dici-
mus valere argenteum quatuordecim aſ-
ſes,& ob id triginta argenteos valere v-
nam & viginti libras Turonenſes. Quæ
reliqua ſunt huius pſalmi prætermitto,
vt ad alium percurrã, in quo paſsio Chri-
ſti ab Euangeliſtis deſcripta planè conſpi-
citur, & Chriſtus patiẽs introducitur hæc
dicere. Deus, deus meus reſpice in me, Pſal.21.
quare me dereliquiſti? Hebraica veritas
non legit,reſpice in me: ſed quemadmo-
dum referunt Euangeliſtæ Chriſtum dì-
xiſſe,Eli Eli lamaſabathani,hoc eſt,Deus
meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti
me:longe à ſalute mea verba & facta de-
lictorum meorũ,quæ ſuſcepi pro redem-
ptione hominum, pro qua me pati mor-
tem oportet, ob id: Deus meus clamabo Mar.24.
per

per diem,& non exaudies, & nocte ,ſiue per noctem, & non ad inſipiétiam mihi, dicendo,Abba pater, omnia tibi poſsibilia ſunt:transfer calicem hunc à me :ſed
Math.26. non quod ego volo,ſed quod tu.Pater mi, ſi poſsibile eſt,tranſeat à me calix iſte:veruntamen nõ ſicut ego volo, ſed ſicut tu. Fiduciam in Deo oſtendit dicens:Tu autem in ſancto habitas laus Iſraël. In te ſperauerunt patres noſtri,ſperauerunt, & liberaſti eos.Ad te clamauerunt, & ſalui facti ſunt : in te ſperauerunt, & non ſunt confuſi. Ego autem ſum (reputatus) vermis,& non homo: opprobriũ hominum, & abiectio plebis . Omnes videntes me, deriſerunt me,locuti ſunt labijs , & mouerunt caput,dicẽtes: Sperauit in Domino,eripiat eum, ſaluum faciat eum, quoniam vult eum . Quoniam tu es,qui extraxiſti me de ventre: ſpes mea ab vberibus matris meæ , in te proiectus ſum ex vtero.De ventre matris meæ, Deus meus es tu:ne diſceſſeris à me.Quoniam tribulatio proxima eſt , quoniam nõ eſt qui adiuuet.Circundederunt me vituli multi, tauri pingues obſederũt me, ſacerdotes,& ſcribæ,& Phariſæi, vitulis & tauris ferociores.Aperueruntſuper me os ſuum, ſicut Leo rapiens & rugiens, dicentes: Tolle ,tolle ,crucifige eum . Sicut aqua effuſus ſum , & ſanguis meus:& diſperſa ſunt omnia oſſa mea , deficiẽte ſanguine . Factum eſt cor meum tanquàm cera liqueſcens, in medio ventris mei. Aruit tanquam teſta virtus mea, ob ſanguinis effuſionem: & lingua mea præ ſiti adhæſit faucibus meis , & in puluerem mortis deduxiſti me.Quoniam circundederunt me tanquàm feram canes multi, tam Iudæi,quàm Gentiles,cõcilium malignantium obſedit me. Foderunt clauis manus meas & pedes meos, dinumerauerunt omnia oſſa mea . Ipſi verò conſiderauerunt & inſpexerunt me: diuiſerũt ſibi veſtimenta mea,& ſuper veſtem meã miſerunt ſortem, milites cùm crucifixiſſent eum.Tu autem domine ne elongaueris auxilium tuũ à me,ad defenſionem meam reſpice . Erue à framea & gladio improborum Deus animam meam,& de mano canis & Iudæorum vnicam animam meam derelictã . Salua me ex ore leonis,& Phariſæorum, & à cornibus vnicornium,& belluis indomabilibus humilitatem meam. Narrabo nomen tuum fratribus meis:in medio Eccleſiæ laudabo te.Qui timetis Dominũ,laudate eum: vniuerſum ſemen Iacob,glorificate eum.

Timeat eum omne ſemen Iſraël : quoniã non ſpreuit,neque deſpexit deprecationẽ pauperis.Nec auertit faciem ſuam à me, & cùm clamarem ad eum exaudiuit me. Quicunque certè vel leuiter verſatus eſt in euangelica Dominicæ paſsionis hiſtoria,omnia hæc ſcit impleta fuiſſe in Chriſto, queàdmodum & ea quæ Pſalmo ſexageſimo octauo legimus ad hunc modum dicere Chriſtum ad Deum patrẽ in paſsionis tempore:Saluum me fac Deus, quoniam intrauerunt aquæ triſtitiæ & Pſal. 68 tribulationum vſque ad animam meam. Triſtis eſt enim anima mea vſq; ad mortem.Suſtinete hic,& vigilate mecum.

Infixus ſum in limo profundi dolorũ, Math.8. & non eſt ſubſtantia, nec ſtabilitas. Veni in altitudinem maris , & tempeſtas demerſit me.Laboraui clamans,raucę factæ ſunt fauces meæ : defecerunt oculi mei, dum ſpero in Deum meum. Multiplicati ſunt ſuper capillos capitis mei, qui oderunt me gratis . Confortati ſunt qui perſecuti ſunt me inimici mei iniuſtè, quæ rapui tunc exoluebam. Deus tu ſcis inſipientiam meam & paſsionem, & delicta mea quæ peccatorum nomine ſuſcepi , à te nõ ſunt abſcondita.Non erubeſcant,ob mortem meam , in me, qui expectant te Domine,domine virtutum.Non confundãtur,nec offendãtur in cruce mea ſuper me,qui quærunt te Deus Iſraël.Quoniam propter te, & te volente, ſuſtinui opprobrium paſsionum & crucis: operuit confuſiõ ſputorum faciem meam. Extraneus factus ſum fratribus meis Iudæis & diſcipulis,& peregrinus filijs matris meæ Synagogæ. Quoniã zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrantium tibi ceciderũt ſuper me.Et operui in ieiunio animam meam , & factum eſt in opprobrium mihi . Et poſui veſtimentum meũ cilicium, & factus ſum illis in parabolã. Aduerſum me loquebantur iudices, qui ſedebant in porta, in me pſallebant cantilenas,qui bibebant vinũ.Ego verò orationem meam ad te Domine direxi, tẽpus beneplaciti Deus . Exaudi me Domine, quoniam benigna eſt miſericordia tua: ſecundum multitudinem miſerationum tuarum reſpice me . Et ne auertas faciem tuam à puero tuo : quoniam tribulor,velociter exaudi me . Intende animæ meæ,& libera eam,propter inimicos meos eripe me. Tu ſcis improperium & confuſionem meã, & reuerẽtiam meam. In conſpectu tuo ſunt omnes qui tribulãt me ,improperium expectauit cor meũ & miſeriam.

miſeriam. Et ſuſtinui qui ſimul contriſtaretur, & non fuit: & qui conſolaretur, & non inueni. Et dederunt in eſcā meā fel,& in ſiti mea potauerunt me aceto.

Fiat menſa eorū corā ipſis in laqueum, & in retributiones,& in ſcandalum.

Obſcurentur oculi eorum ne videant, & dorſum eorum ſemper incurua. Effunde ſuper eos iram tuam, & furor iræ tuæ comprehendat eos. Fiat habitatio eorum deſerta,& in tabernaculis eorum non ſit qui inhabitet. Quoniam quē tu percuſsiſti perſecuti ſunt, & ſuper dolorē vulnerum meorum addiderunt. Appone iniquitatē ſuper iniquitatē eorum, & non intrent in iuſtitiam tuam. Deleantur de libro viuentium,& cum iuſtis non ſcribantur. De cibo & potu,quē antequā pateretur in cruce Chriſtus obtulerunt, Sybilla etiam futurum prædixit dicens.

Sybilla. Εἰς δὲ τὸ βρῶμα χολὴν κ' εἰς δίψαν ὄξος ἔδωκαν.

Τῆς ἀφιλοξενίης ταύτην δείξουσι τράπεζαν.

In cibum autem fel, & in ſitim acetum dabunt. Inhoſpitalitatis hanc monſtrabunt menſam. Et alia Sybilla Iudæam gentem his verbis increpat.

Sybilla. Αὐτὴ σὺ γὰρ ἄφρων τὸν σὸν θεὸν οὐκ ἐνόησας Παίζοντ' ἐν θνητοῖσι νοήμασι, ἀλλὰ γ' ἀκάνθαις

Ἔστεψας στεφάνῳ φοβερῆν τῆς χολὴν ἐκέρασας.

Ipſa enim ſtulta deum tuū non cognouiſti ludentem mortalibus cogitationibus,ſed ſpinis Coronaſti corona, horridumque fel miſcuiſti. Multò plures libenter proferrē pſalmos futuræ paſsionis Chriſti prænuncios,quos ob temporis anguſtias ſilentio præterire cogor:vos tamen ſupplex rogo,Pſalmum quinquageſimum octauū legatis. Ex hoc enim planè cognoſcetis Iudæos in pœnam criminis in Chriſtum commiſsi vagabundos fore, nec interficiendos,ſed in fine mundi conuertendos. Conuertentur(inquit) ad veſperam, & famem patientur vt canes,& circuibunt ciuitatem. Ecce loquētur more ſuo,& gladius in labijs eorum, dicentium,ſanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros, quoniam quis audiuit? Diſperge illos in virtute tua, & diſpone eos protector meus Domine. Deus oſtendit mihi ſuper inimicos meos. Ne occidas eos: neqñ obliuiſcantur populi mei. Quæ tormenta ſunt paſsi propter Chriſti mortem, qui vult perfectius intelligere, Ioſephum legat de bello Iudaico libro

Ioſephus. ſexto,& Egeſippum de excidio Hiero-

Egeſipp. ſolymitano libro quinto, qui deſolationi Hieroſolymitanæ interfuerunt,& eādem deſcripſerunt. Ad prophetas nunc properamus,à quibus futuram paſsionē Chriſti prædictam diſcimus. Eſaias ſiquidem huius rei ampliſsimus eſt teſtis,ex quo tantùm duo aſſumemus teſtimonia,in huius noſtri inſtituti confirmationē. Dicit enim in perſona Chriſti: Dominus deus aperuit Eſaia 50.

mihi aurem, vt ſcirem quæ ventura erāt ſuper me. Ego autem non contradico, retrorſum nō abij, corpus meū dedi percutientibus, & genas meas vellentibus: Faciem meam non auerti ab increpantibus & conſpuentibus. Dominus deus auxiliator meus: ideo non ſum confuſus. Ideo poſui faciem meam, vt petram duriſsimam,& ſcio quia non confundar. Iuxta eſt,qui iuſtificat me,quis cōtradicet mihi? Hæc eadē Sybilla prædixit dicēs.

Εἰς ἀνόμων χεῖρας, καὶ ἀπίστων ὕστερον ἥξει.

Δώσουσι δὲ θεῷ ῥαπίσματα χερσὶν ἀνάγνοις.

Καὶ στόμασιν μιαροῖσι τὰ πτύσματα φαρμακόεντα.

Δώσει δ' εἰς μάστιγας ἁπλῶς ἁγνὸν τότε νῶτον. hoc eſt.

In manus iniquorum, & infideliū poſtea venit. Dabunt Deo alapas manibus inceſtis. Et faucibus immundis expuent ſalinas virulentas. Dabit autem ad verbera ſimpliciter innocens tunc deorſum. Sybilla.

Idem Eſaias manifeſtius Chriſti paſſionem deſcripſit, dicens: Quis credidit auditui noſtro? Et brachium domini,cui reuelatum eſt? Et aſcendet, ſicut virgultū coram eo, & ſicut radix de terra ſitienti. Eſaia 53.

Non eſt ſpecies ei,neque decor. Et vidimus eum,& non erat aſpectus: & deſiderauimus eum deſpectum,& nouiſsimū virorum,virum dolorum,& ſcientem infirmitatem, & quaſi abſconditus vultus eius & deſpectus: Vnde nec reputauimus eum. Verè languores noſtros ipſe tulit,& dolores noſtros ipſe portauit,& nos reputauimus eū quaſi leproſum,& percuſſum à Deo,& humiliatum. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras: attritus eſt propter ſcelera noſtra. Diſciplina pacis noſtræ ſuper eum: & liuore eius ſanati ſumus. Omnes nos quaſi oues errauimus,vnuſquiſque in viam ſuam declinauit. Et poſuit dominus in eo iniquitatem omnium noſtrūm. Oblatus eſt quia ipſe voluit,& non aperuit os ſuum. Sicut ouis ad occiſionē ducetur, & quaſi agnus coram tondente ſe obmuteſcet, & non aperiet os ſuum. De anguſtia,& de iudicio ſublatus eſt. Generationē eius quis enarrabit? Quia abſciſſus eſt de terra viuentium

uentium. Propter ſcelus populi mei percuſsi eum. Et dabit impios pro ſepultura, & diuitē pro morte ſua: eo quòd iniquitatem non fecerit, neque dolus fuerit in ore eius. Et Dominus voluit conterere eum in infirmitate. Si poſuerit pro peccato animam ſuam, videbit ſemē longæuū, & voluntas Domini in manus eis dirigerur. Pro eo quòd laborauit anima eius, videbit, & ſaturabitur. In ſcientia ſua iuſtificabit ipſe iuſtus ſeruos meos multos, & iniquitates eorum ipſe portabit. Ideo diſpertiam eoi plurimos, & fortium diuidet ſpolia, pro eo, quòd tradidit in mortē animam ſuam, & cum ſceleratis reputatus eſt. Et ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogauit. Sybilla eadem prædixit, dicens:

Οἰκτρὸς, ἄτιμος, ἄμορφος, ἐν οἰκτροῖς ἐλπίδα δώσει. id eſt.
Miſerabilis, ignominioſus, deformis,
in miſerabilibus ſpem det.
Καὶ κολαφιζόμενος στγήσει μήτις ἐπιγνῷ.
Τίς λόγος, ἢ πόθεν ἦλθεν, ἵνα φθιμένοισι λαλήσῃ,
Καὶ στέφανον φορέσει τὸν ἀκάνθινον. hoc eſt.

Et colophos accipiens tacebit, nequis agnoſcat. Quod verbum, & vnde venit vt mortuis loquatur. Er coronam portabit ſpineam. Cæterùm accipite quid propheticus ſermo, de Chriſti paſsione, per
Hiere. 11. Hieremiam pronunciauerit, qui coniurationem Iudæorum contra Chriſtum prædixit, dicēs: Quid eſt quòd dilectus meus in domo mea facit ſcelera multa? Nūquid carnes ſanctæ auferent à te militias tuas, in quibus gloriata es? Subditur. Tu domine demonſtraſti mihi, & cognoui: tu oſtendiſti mihi ſtudia eorum, & ego quaſi agnus māſuetus qui portatur ad victimā, & non cognoui, quia cogitauerunt ſuper me conſilia, dicentes: Mittamus lignum in panē eius, & crucem in corpus eius, & eradamus eum de terra viuentium, & nomen eius non memoretur amplius. Tu autem Domine Sabaoth, qui iudicas iuſtè, & probas renes, & corda: videam vltionem tuam ex eis: Tibi enim reuelaui cauſam meam. Ezechiel propheta Chriſti crucem apertè præſignauit, qui &
Ezech. 9 virtutem eius deſcripſit dicens: Dixit dominus ad virum indutū lineis, tranſi per
ſeruandi mediam ciuitatem, in medio Hieruſalem,
ſignãtur. & ſigna Thau ſuper frontes virorum gementium & dolentium ſuper cunctis ab-
occidun ominationibus, quæ fiunt in medio eius,
tur non & viris habētibus vaſa interitus dixit au-
ſignati. diente me, Tranſite per ciuitatem ſequētes eum, & percutite, non parcat oculus veſter, neq; miſereamini: ſenem, adoleſcentulum, & virginem, paruulum, & mulieres interficite vſq; ad internecionem. Omnē autem ſuper quē videritis Thau (ſignum crucis in fronte) ne occidatis, & à ſanctuario meo incipite. Ecce clarè oſtendit ſigno Thau, ſignum crucis repræſentante, ſignatos in fronte à morte liberari, alijs interfectis. Quòd Daniel propheta de paſsione Chriſti futura prophetiam acceperit, teſtatur id euidentiſsimè, quòd Angelus Gabriel Danieli dixit: Scito, & animaduerte ab exitu ſermonis, & Daniel. 9.
iterum ædificetur Hieruſalem, vſque ad Chriſtum hebdomades ſeptem, & hebdomades ſexaginta duæ erunt: & rurſum ædificabitur platea, & muri in anguſtia temporum. Et poſt hebdomadas ſexaginta duas occiditur Chriſtus, & nō erit populus eius, qui eum negaturus eſt, & ciuitatem, & ſanctuarium diſsipabit populus cum Duce venturo. Et finis eius vaſtitas, & poſt finem belli, ſtatuta deſolatio. Reædificatio Hieruſalem
In his verbis prophetiæ, deſcribitur tempus futurum Chriſti venturi, & quo tempore paſſurus ſit. Septuaginta hebdomadę conficiunt annos quadringentos nonaginta. Hæc ex maioribus prophetis paucula, inſtitutum de prædictionibus paſſionis Chriſti ſatis ſuperque demonſtrant. Si liceret per temporis opportunitatem, illud idem confirmarē aliorum prophetarum (quos minores appellamus) teſtimonijs: Veruntamen quia temporis habenda eſt ratio, minimè cōuenit per ſingulos diſcurrere. Sit igiur nobis vnus Zacharias propheta pro omnibus teſtis paſſionis Chriſti, qui de Chriſto loquens ait:
Tu quoque in ſanguine teſtamenti tui emiſiſti vinctos tuos de lacu, in quo nō eſt Zach. 11. Zach. 12.
aqua. Et appenderunt mercedem meam Zach. 13.
triginta argenteis. Et aſpicient ad me, quem confixerunt. Et plangent cū planctu, quaſi ſuper vnigenitum, & dolebunt Zacha. 13
ſuper eū ſicut doleri ſolet in morte primogeniti. Et quid ſunt plagæ iſtæ in medio manuum tuarum? Et dicet, his plagatus ſum in domo eorum, qui diligebant me. Framea ſuſcitare ſuper paſtorē meum, & ſuper virum cohærentē mihi, dicit dominus exercituum. Percute paſtorem, & diſpergentur oues. Clariſsima profectò ſunt hæc paſsionis Chriſti proloquia, à prophetis decātata. Quapropter his finem imponemus: modò prius id, quod Sapiētiæ capite ſecundo legimus de ea re, breuiter retulerimus. Dixerunt impij cogi- Sapien. 2
tantes

tantes apud se non rectè: Circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinę nostræ. Promittit se scientiam Dei habere, & filium Dei se nominat. factus est nobis in traductionem cogitationum nostrarum. Grauis est nobis etiam ad videndum: quoniam dissimilis est alijs vita illius, & immutatæ sunt viæ eius. Tanquam nugaces æstimati sumus ab illo, & abstinet se à vijs nostris, tanquam ab immunditijs, & præfert nouissima iustorum, & gloriatur patrem se habere Deum. Videamus ergo si sermones illius veri sunt, & tentemus, quæ ventura sunt illi, & sciemus quæ erunt nouissima illius. Si enim est verus filius Dei, suscipiet illum, & liberabit illū de manu contrariorum. Contumelia, & tormento interrogemus eum, vt sciamus reuerentiam eius, & probemus patientiā illius. Morte turpissima condemnemus eum. Erit enim respectus ex sermonibus eius. Hæc cogitauerunt & errauerunt. Excæcauit enim illos malitia eorum, & nescierunt sacramenta Dei. Quid his apertius dici potuit à prophetis de Christi morte? qui nō tam futura prædici, quā præterita narrari videntur. Paucula itaq; quæ ex multis collegimus, & multò plura reliquimus breuitatis studio, vos (quęso) patres sanctissimi, alacri animo suscipite, ex veteri testamento, in testimoniū futuræ passionis Christi. In nouo testamento quasi passim licet videre, & legere prædictiones, quibus Christus disertis verbis, tam Iudæos, quàm discipulos, passionem suam docuit; quas cùm sciamus vobis satis esse exploratas, sponte prætermittimus, vt finem aliquando primo articulo imponamus, & ad secundum veniamus, quo ostensuri sumus, sicut promisimus, quàm necessaria nobis fuerit Christi passio. Porrò vt nos attentius & lætius de hoc dicentes audiatis, de tertio articulo nihil prorsus dicemus. Qui de illo abundè quippiam discere velit, legat, quæ capite vigesimo nono libri quarti, de celebratione missarum nos scripsimus. Qui cognouit nos omnes nasci filios iræ, & seruos peccati, & diaboli, facilè intelligit quàm Christi passio fuerit nobis necessaria: omnes enim peccauerūt, vt scribit B. Paulus ad Roman. & egent gloria Dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quæ est in Christo Iesu, quem proposuit Deus propitiatorem (Rom. 3.) per fidem, in sanguine ipsius. Vbi itaque venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factū sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret: vt adoptionem filiorum reciperemus. Si autem filij, & hæredes: hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, vt & conglorificemur. Non enim misit Deus filium suum in mūdum, vt iudicet mundum: sed vt saluetur mundus per ipsum. Venit. n. filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat. Quoniam per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adā omnes moriuntur: ita & in Christo omnes viuificabuntur. Sicut enim per vnum hominem peccatū in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Vsque ad legem enim peccatum erat in mūdo. Peccatum autem non imputabatur, cùm lex non esset: sed regnauit mors ab Adam, vsque ad Moysen, etiam in eos, qui non peccauerunt, in similitudinem præuaricationis Adæ, qui est forma futuri. Sed nō sicut delictum, ita & donum: Si enim vnius delicto multi mortui sunt: multò magis gratia Dei & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi, in plures abundauit. Si. n. vnius delicto mors regnauit per vnum: multò magis abundantiam gratiæ & donationis, & iustitię accipientes in vita regnabunt, per vnum Iesum Christum. Igitur sicut delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores cōstituti sunt multi: ita & per vnius obeditionem, iusti constituentur multi. Et ita factum est, vt vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia, per Iesum Christum, de quo alibi scribit B Paulus. Eum, qui modicò, quàm angeli, minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum, vt gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum, propter quem, & per quem omnia, qui multos filios in gloriā adduxerat, authorem salutis eorum per passionem consummari. Qui enim sanctificat, & qui sanctificatur, ex vno omnes. Propter quam causam, non confunditur fratres eos vocare, dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te. Et iterum: ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego & pueri

Gala. 4. Roma. 8. Luc. 19. 1. Cor. 15. Rom. 5. Hebr. 2.

pueri mei, quos dedisti mihi Deus. Quia ergo pueri cõmunicauerunt carni, & sanguini, & ipse similiter participauit eisdẽ: vt per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est, diabolum: & liberaret eos, qui timore mortis per totã vitam obnoxij erant seruituti. Nusquam enim angelos apprehendit: sed semen Abrahæ apprehendit. Vnde debuit per omnia fratribus simulari, vt misericors fieret & fidelis pontifex ad Deum, vt repropiciaret delicta populi. In eo enim, in quo passus est ipse, & tentatus, potens est & eis qui tẽtantur auxiliari. Quapropter rectè scribitur à B. Ioanne: In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera diaboli. Et scitis, quia ille apparuit, vt peccata nostra tolleret, & peccatum in eo nõ est. Constat itaque filium Dei, hominem factum fuisse, vt sua passione, nos à peccato ac Diaboli vinculis liberaret. Vnde agnoscimus summã ac ineffabilem Dei charitatem erga nos, quemadmodum scribit B. Paulus, dicens: Vt quid enim Christus, cùm adhuc infirmi essemus, secundum tempus, pro impijs mortuus est? Vix enim pro iusto quis moritur. Nã pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis: quoniã cùm adhuc peccatores essemus, secundum tẽpus Christus pro nobis mortuus est. Multò igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum. Si enim cùm inimici essemus, recõciliati sumus Deo, per mortẽ filij eius: multò magis reconciliati salui erimus in vita ipsius. Non solum autem, sed & gloriamur in Deo, per dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus. In eandem scribit sententiã B. Petrus, dicens: Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis, vt nos offerret Deo. De qua charitate Dei erga nos scribit B. Ioannes: In hoc apparuit charitas Dei in nobis, Quoniam filium suum vnigenitum misit Deus in mundum, vt viuamus per eum. In hoc est charitas, nõ quasi nos dilexerimus deum: sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Et proinde nos ad mutuam dilectionẽ, Dei exemplo hortatur, dicẽs: Charissimi, si sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. Nos quoque Deum diligamus, quoniam & ipse prior nos dilexit: quemadmodum etiã Paulus ait, dicens, Deus, qui diues est in misericordia, propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, & cùm essemus mortui peccatis, cõuiuificauit nos Christo, cuius gratia estis saluati, & cõresuscitauit, & cõsedere fecit in cœlestibus, in Christo Iesu, vt ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratię suæ, in bonitate super nos, in Christo Iesu. Quapropter ad dilectionis opus excitat dicens: Ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationẽ & hostiam Deo, in odorem suauitatis. Et cùm subdit: Viri diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi: sed vt sit sancta & immaculata. Beatus quoq; Ioannes scribit: In hoc cognouimus charitatem Dei: quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere: Quandoquidem maiorem hac dilectionem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. ob id Christus se proponens in exemplum ac regulam, pastoribus ecclesiæ dicebat. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis. Ego sum bonus pastor, & cognosco meas, & cognoscunt me meæ: & animam meam pono pro ouibus meis. Propterea diligit me pater, quia ego pono animam meam. Nam sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternã. Teneamus itaque firma ac perpetua memoria tantæ charitatis erga nos beneficium: maximè qui agnoscimus Christum Eucharistiæ instituisse sacramentum, vt nos tam dilectionis suæ quàm passionis perpetuò memores efficeret. Scimus quoniã diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ijs qui secundum propositum vocati sunt sancti. Nam quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagines filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus: Quos autem prædestinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos & glorificauit. Quid ergo dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos? Quis non separabit à charitate Dei? Tribulatio? an angustia? an fames, an nuditas? an periculum? an persecutio? an gla-

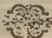
Ioan. 3. 1. Pet. 3. 1. Ioan. 4. Ephes. 2. Ephes. 5. Ioan. 15. Ioan. 10. Ioan. 3. Rom. 8.

an gladius?ſicut ſcriptũ eſt: Quia propter
te mortificamur tota die, æſtimati ſumus
ſicut oues occiſionis. Sed in his omnibus
ſuperamus, propter eum qui dilexit nos.
1.Ioan. 2. Et B.Ioannes ſcribit: filioli mei,hæc ſcri-
bo vobis,vt nõ peccetis.Sed ſi quis pecca-
uerit,aduocatum habemus apud patrem
Ieſum Chriſtum iuſtum,& ipſe eſt propi-
tiatio pro peccatis noſtris:non pro noſtris
Tit.2. autẽ tantũ,ſed etiam totius mũdi. Mani-
feſtum eſt ergo,quòd apparuit gratia Dei
ſaluatoris noſtri omnib' hominibus, eru-
diens nos,vt abnegantes impietatem, &
ſecularia deſideria, ſobriè & iuſtè & piè
viuamus in hoc ſeculo, expectantes bea-
tam ſpem, & aduentũ gloriæ magni Dei,
& ſaluatoris noſtri Ieſu Chriſti,qui dedit
ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret
ab omni iniquitate, & mũdaret ſibi po-
pulũ acceptabilẽ,ſectatorẽ bonorũ operũ.
1. Tim.2. Etenim vnus eſt Deus,vnus & mediator
dei & hominũ,homo Chriſtus Ieſus, qui
dedit redemptionẽ ſemetipſum pro oĩbus
quẽadmodum ipſemet teſtatur Chriſtus
Math.20. dicẽs: Filius hominis nõ venit miniſtra-
ri,ſed miniſtrare, & dare animã redem-
ptionem pro multis. Chriſt' enim nos re-
demit de maledicto legis, factus pro no-
Gala.3. bis maledictum.Quia ſcriptum eſt:Male-
dictus omnis qui pẽdet in ligno:vt in gẽ-
tibus benedictio Abrahæ fieret in Chriſto
Ieſu,vt pollicitationẽ ſpiritus accipiamus
2. Cor.8. per fidẽ,factus eſt pro nobis egenus, ſcri-
bẽte Paulo: Scitis gratiam domini noſtri
Ieſu Chriſti: quoniã propter uos egenus
factus eſt, cũ eſſet diues: vt illius inopia,
vos diuites eſſetis:fact' eſt pro nobis pec-
catum,id eſt,oblatio pro peccato noſtro,
vt deo recõciliaremur, atteſtante eodem
Paulo:Deus nos recõciliauit ſibi p Chri-
2.Cor.5. ſtum.Eum enim, qui nõ nouerat pecca-
tũ,pro nobis peccatũ fecit: vt nos effice-
remur iuſtitia Dei in ipſo. Eã ob rem ad
Rom.8. Rom.ſcribit:Nihil ergo nunc dãnationis
eſt iis qui ſunt in Chriſto Ieſu qui nõ ſe-
cundũ carnẽ ambulãt. Lex enim ſpiritus
vitæ in Chriſto Ieſu, liberauit me à lege
peccati & mortis. Nã quod impoſſibile
erat legi, in quo infirmabatur per carnẽ,
Deus filium ſuũ mittẽs in ſimilitudinem
carnis peccati,& de peccato dãnauit pec-
catum in carne, vt iuſtificatio legis im-
pleretur in nobis, qui non ſecundũ carnẽ
ambulamus,ſed ſecũdũ ſpiritũ.Qui enim
mortui ſumus peccato, quomodo adhuc
viuemus in illo?An ignoratis fratres,quia
Rom.6. quicunq; baptizati ſumus in Chriſto Ieſu,
in morte ipſius baptizati ſumus? Conſe-
pulti.n.ſumus cum illo per baptiſmũ in
mortem:vt quomodo Chriſtus ſurrexit à
mortuis per gloriã patris:ita & nos in no-
uitate vitæ ambulemus.Si.n.cõplãtati fa-
cti ſumus ſimilitudini mortis eius, ſimul
& reſurrectionis erimus.Hoc ſcientes,quia
vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt,vt
deſtruatur corpus peccati,vt vltrà nõ ſer-
uiamus peccato.Qui.n.mortuus eſt,iuſti-
ficatus eſt à peccato.Si autẽ mortui ſumus
cũ Chriſto,credimus quia ſimul etiã viue-
mus cum Chriſto:Scientes q, Chriſtus re-
ſurgens ex mortuis,iã nõ moritur: Mors
illi vltrà nõ dominabitur. Quod.n.mor-
tuus eſt,peccato(et hoc peccatũ noſtrum)
mortuus eſt ſemel:quod autẽ viuit, viuit
Deo.Ita & vos exiſtimate, vos mortuos
quidem eſſe peccato: viuentes autẽ Deo
in Chriſto Ieſu.Non ergo regnet peccatũ
in veſtro mortali corpore, vt obediatis
cõcupiſcentiis eius. Sed neque exhibea-
tis mẽbra veſtra,arma iniquitatis peccato:
ſed exhibete vos Deo,tanquã ex mortuis
viuẽtes,& mẽbra veſtra arma iuſtitię deo.
Peccatũ.n.vobis nõ dominetur.Nõ.n.ſub
lege eſtis,ſed ſub gratia.Qui.n.ſunt Chri- Gal.5.
ſti, carnem ſuã crucifixerunt cũ vitiis &
cõcupiſcẽtiis.Quãdoquidẽ charitas Chri- 2.Cor.5.
ſti vrget nos,æſtimãtes hoc: quoniã ſi v-
nus pro oĩbus mortuus eſt, ergo omnes
mortui ſunt.& pro omnibus mortuus eſt
Chriſtus:Vt & qui viuũt,iã nõ ſibi viuant:
ſed ei qui pro ipſis mortuus eſt,& reſurre-
xit. Quare nemo ſibi viuat veſtrûm, & Rom.14.
nemo ſibi moriatur. Siue enim viuamus,
domino viuamus:ſiue moriamur,domino
moriamur.Siue ergo moriamur, ſiue vi-
uamus,domini ſumus.In hoc enim Chri-
ſtus mortuus eſt,& reſurrexit:vt & viuo-
rum & mortuorum dominetur.Nõ enim 1.Cor.6.
eſtis veſtri, Empti eſtis pretio magno:
glorificate, & portate Deum in corpore
veſtro.Et in timore,incolatus veſtri tem-
pore, conuerſamini: ſcientes quòd non
corruptibilibus auro vel argento redem-
pti eſtis, de vana veſtra cõuerſatione pa-
ternæ traditionis: ſed pretioſo ſanguine
quaſi agni immaculati Chriſti, & incon-
taminati.Si quidem in Chriſto Ieſu, nos Ephes.2.
qui eramus aliquando longè,facti ſumus
propè in ſanguine Chriſti: Ipſe enim
eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnum, &
medium parietem maceriæ ſoluens, ini-
micitias in carne ſua, legem mãdatorum
decretis euacuans, vt duos condat in ſe-
metipſo in vnum nouũ hominẽ, faciens
pacẽ,vt recõciliet ambos in vno corpore
deo per crucẽ,interficiens inimicitias in
ſemetipſo.

Colos.1. semetipso.Ob id placuit Deo in ipso omnem plenitudinē inhabitare, & per eum recōciliare omnia in ipsum,pacificās per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cœlis sunt. Hinc factum est cùm nos mortui essemus in delictis, & præputio carnis nostræ,cōuiuificauit deus
Colos.2. pater cum Christo, donans nobis omnia delicta, delens quod aduersus nos erat chirographum decreti, quod erat contrariū nobis, & ipsum Christus tulit de medio, affigens illud cruci,& expoliās principatus,& potestates traduxit confidenter palàm triumphans illos in semetipso.
1.Cor.15. Siquidem factus est primus homo Adam in animam viuentem:nouissimus Adam in spiritū viuificantem. Primus homo de terra terrenus: secundus homo de cœlo cœlestis.Qualis terrenus,tales & terreni: & qualis cœlestis,tales & cœlestes.Igitur
Math.16. sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginē cœlestis: Et Christum audiamus dicentem:Si quis vult post me
Roma.15 venire, abneget semetipsum, & tollat crucē suā,& sequatur me. Debemus ergo nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere,& nō nobis placere. Vnusquisq; nostrûm proximo suo placeat, in bonum ad ædificationem.Etenim Christus nō sibi placuit,sed sicut scriptum est:Improperia improperātiū tibi ceciderūt super me. Debemus et nos bene facientes patienter
1.Pet.2. sustinere iniurias nobis illatas. Hæc est gratia apud deū,si bene facientes patiēter sustinemus.In hoc.n.vocati sumus: Quia & Christus passus est pro nobis,nobis relinquēs exemplū,vt sequamur vestigia eius.Qui peccatū nō fecit, nec inuent⁹ est dolus in ore eius:q cū malediceretur,nō maledicebat:cùm pateretur,nō comminabatur: tradebat autem iudicāri se iniustè, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignū,vt peccat. mortui iu-
Philip.2. stitiæ viuamus,cuius liuore sanati sumus. Si qua igitur cōsolatio in Christo,si quod solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis, implete gaudium meum patres amplissimi.Nam gaudiū meum illud est, vt idem sapiatis, vt eandem charitatem habeatis, vt vnanimes sitis oēs, vt idipsum & idem sentiatis,vt nihil per cōtentionem, neq; per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibi inuicem arbitremini, non quæ sua sunt singuli consideretis: sed ea quæ aliorum.Hoc enim sentite in vobis:quod & in Christo Iesu, qui cùm in forma Dei esset,nō rapinā arbitrat⁹ est esse se æqualem Deo,sed semetipsum exinaniuit formā serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo,humiliauit semetipsum factus obediens vsq; ad mortem, mortem autē crucis.Propterquod et Deus exaltauit illum, & donauit illi nomē,quod est super omne nomen,vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium,terrestrium, & infernorum, & omnis lingua cōfiteatur, quia dominus Iesus Christus in gloria est dei patris.Obsecro insuper vos patres sanctissimi per nomen domini nostri Iesu Christi,& per passionem, & crucem eius, quā 1.Cor.1.
hodie nostri causa sustinuit,vt vnū & idē dicatis omnes,nō sint in vobis schismata, nō audiantur inter vos cōtentiones. Sitis Luc.22.
autem perfecti in eodem sensu,& in eadem scientia.Nō detis occasionem,vt dicatur de vobis,facta est cōtentio inter eos quis eorum videretur esse maior,audiatis Christum dicentem:Quicunque voluerit Math.20.
inter vos maior fieri, sit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse,erit vester seruus: sicut filius hominis nō venit ministrari,sed ministrare. Ego in medio vestrûm sum,sicut is qui ministrat,& non qui recūbit.Firmissima est hęc Christi sententia.Omnis qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.
Et hæc Ecclesiastici:Quātò maior es,humilia te in in omnibus,& corā deo inuenies gratiam.Quibus sentētijs structus ac Eccle.3.
admonitus summus Pōtifex B.Damasus, Damas.ad Stepha.
ac huius successores,& præsertim B.Gregorius,se seruos seruorum Dei dixerūt,& vsq; ad nostra tempora. Sciebant quoq; à B.Petro prædecessore scriptū esse: Seniores,qui in vobis sunt,obsecro cōsenior & testis Christi passionū, pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè,sed spōtaneè secundū Deū,nō turpis 1.Pet.5.
lucri gratia,sed voluntariè:neq; vt dominantes in cleris,sed forma facti gregis ex animo.Et cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.Abstinebimus quidem facilè ab omni vanæ gloriæ appetitu, si semp mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferamus,vt & vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali.In nobis 2.Cor.4.
viuat,& loquatur Christus,in nobis non infirmetur, sed potens sit.Nam etsi crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute. Crucis Christi persecutionem pati nequaquā vereamur,sed cum Paulo dicamus intrepidè:Mihi absit gloriari, nisi in cruce domini nostri Iesu Christi, per quē Gala.6. 2.Cor.13.

mihi mundus crucifixus est,& ego mundo. Cum Paulo verè dicamus. Nemo mihi molestus sit: Ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto. Sunt hodie, qui istud dicere possunt in hac ciuitate, sicut hesterno die cognouimus: quos certè reprobare haud possumus, sed hos valde probamus, modò interna externis respondeant. Valeant igitur crucis Christi aduersarij, de quibus Paulus scri-
Philip. 3. bit ad Philippenses. Multi ambulāt, quos sæpe dicebam vobis, nunc autem & flens dico, inimicos crucis Christi, quorum finis interitus, quorum Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. Prætermissis itaque quàmplurimis, quæ de Christi fructuosa passione dici iustè possunt, ad finem propero dicen-
Hebr. 12. di, hoc vnum subijciens ex B. Paulo ad Hebræos: Deponentes omne pondus, & circunstans nos peccatum, per patientiā curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorē fidei, & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet. Recogitate enim eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersum semetipsum contradictionem, vt ne fatigemini animis ve-
Hebr. 13. stris deficientes. Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis aduersum peccatum repugnantes. Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium eius portantes. Non enim habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus. Per ipsum ergo offeramus hostiā laudis semper Deo, id est fructum labiorum confi-
Hebr. 4. tentium nomini eius. Habentes ergo pontificem magnum, qui penetrauit cœlos, Iesum filium Dei, teneamus spei nostræ confessionem. Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris, tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno, & dicamus omnes: Christe, aue, spes vnica,
hoc passionis tempore:
auge pijs iustitiam,
reisque dona
veniam.

AMEN.

VERBA PROLATA

AB ILLVSTRISS. D. IOANne Cardinale Morono primo Præsidente, & Legato sacri Cōcilij Tridentini, in eius prima comparitione in Generali cōgregatione Die Martis XIII. Aprilis. M. D. LXIII.

Vo in statu sit Resp. Christiana Patres Reuerendissimi, omnibus perspicuū est. Nullus enim ignorat quanta sit religionis perturbatio, quàm neglecta, imo prorsus contempta sit omnis ecclesiastica disciplina, quæ bella, quæ seditiones populorum fuerint, atque etiam nūc sint, quas clades à potentissimo ac perpetuo Christiani nominis hoste Turca superioribus annis, terra marique acceperimus, quàm ingens denique periculum nobis ab eius potentia dissidijs nostris semper immineat. Has ob causas omnibus, vt dixi, manifestas, Pius IIII. Pont. Max. bono consilio atque optima voluntate cōcilium œcumenicum in hanc ciuitatem conuocauit: Vt si fieri posit, Deo imprimis opem ferente, remedium aliquod tot malis inueniretur. Nam cùm propter indignationem Dei ea nobis procul dubiò eueniant: si catholicæ fidei, & veteris innocentiæ puritas reuocabitur placato Deo, & bella, & seditiones cessabunt, & imminentia ceruicibus nostris pericula facilius repellentur. Congregatum est igitur hoc concilium frequens & celeberrimum, in quo sunt tot viri præstantissimi. Adsunt duo Principes Cardinales, & nobilitate, & omnibus virtutibus insignes. Adsunt illustrissimi Oratores, & Cæsareæ Maiestatis, & tot maximorum Regum, liberarum ciuitatum, Principumque ac Nationum: Adsunt etiam tot Præsules egregia doctrina, spectata vitæ probitate, & sapiētia quadā cœlesti præditi. Nec desunt complures excellentissimi Theologi, ac doctores peritissimi, oēs viri omni laude digni. Congregato autem hoc cōcilio, cū iam ea tractaretur, quæ ad susceptū negotiū pertinere videbantur: Ecce in ipso cursu erepti sunt nobis duo prudentissimi, vereque Illustrissimi Cardinales, Mantuanus & Seripandus, quorum mortem non sine magno animi

animi dolore ad memoriam reuoco: Nam etsi eos fœlices beatosque futuros esse existimem, quia scriptum est: Beati mortui, qui in Domino moriuntur: doleo tamē, & reip. causa, quæ eorum opera his temporibus maximè indigebat, & mea. Nam vtrique eorum magna familiaritate ac necessitudine coniunctus eram. Accepto nūcio tam acerbo mortis Illustrissimi Mantuani, summus Pontifex cum sacro Cardinalium cœtu, me & virtute, & cæteris omnibus rebus longè inferiorem illi suffecit: adiunxitq; ad hanc legationem conciliarem Reuerendissimum Cardinalē Nauagrium, Virum multa eruditione & prudentia præclarum. Verè dicā Patres, quātum licuit, quantum potui hoc onus recusaui, eius grauitatem, & virium mearum imbecillitatem reformidans. Sed quid? Hunc timorem vicit obedientiæ necessitas. Parendum fuit Vicario Christi, qui Petro, & eius successoribus oues suas pascendas., regendasq; commendauit. Huc igitur iussus veni. Ad Cæsaream quidem Maiestatem nunc profecturus: sed mox (Deo dante) inde reuersurus: vt cū illustrissimis collegis, ac Dominis meis Legatis, ea quæ ad salutem populorum, ad Ecclesiæ splendorem, ad Christi gloriam illustrandam pertinent, vnà vobiscum agam. Ac vt cætera desint, duo certè præcipuè mecum affero. Alterum optimam voluntatem summi Pontificis certam & exploratam, qui nihil magis optat, nihil æquè curat, quàm vt doctrina fidei ab hæresibus repurgetur: mores corrupti emēdentur: abusus tollātur, commoda ac necessitatibus Prouinciarū, quæ olim maxima pietatē floruerunt, cōsulatur: Pax denique & vnio etiam cum aduersarijs omnibus quantum fieri poterit, salua pietate, atque Apostolicæ sedis dignitate constituatur. Alterum quod affero, est huic non dissimile, propensam voluntatem meam ad ea peragenda (Deo adiuuante) quæ Sanctitas sua verbo præcepit. In hoc enim omne ingenium meum, quamuis perexiguum, omnem operam, & industriam collocabo, quæ res quantum fructum sint allaturæ Patres sapientissimi, in manu vestra situm est: Nam prudentia vestra, doctrina vestra, auctoritate etiam vestra hoc Concilium ad bonum et optatum finem perduci poterit. Quamobrem vos Patres omni honore digni hortor, et per Deum immortalem obtestor, vt remotis contentionibus atque discordijs, quæ magnum orbi Christiano offendiculū præbent, remotis quæstionibus inutilibus, quæ non ad ædificationem fidei, sed potius ad subuersionem audientium, ad tempus frustra conterendum faciunt, ea serio, ac sedulò agatis, quæ maximè necessaria sunt: Illud diligenter attendentes, ne scientia vento, cùm inter vos sint tot doctissimi viri, ab humilitatis portu eyciamini. In hoc enim negocio Dei, multa opus est prece, maxima humilitate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam: quod si humiles, vnanimes, ac concordes fueritis (Duce spiritu sancto) omnia bene & rectè perficietis, fructum vberrimum Ecclesia Dei ex tot periculis, longis itineribus, laboribus, & impensis vestris percipiet: Et vos lumen quoddam magnum, & clarissimum scientiæ, & doctrinæ accensdetis, atq; in alto collocabitis: Ad quod nō solùm ij qui nunc viuunt, sed etiam posteri cursum vitæ dirigentes, tutissimum salutis portum facillimè tenebunt: Deus autem propter vos maximè laudabitur, & glorificabitur, et vos eiusdem laudis participes eritis in hac vita, & post hanc vitā, gloriam immortalitatis immarcescibilē percipietis.

CONCIO R. P. MAgistri Christophori Sanctotisii, Hispani, Burgensis, ordinis Eremitarum Diui Augustini. De signis veræ Ecclesiæ agnoscēdæ. Habita ad sacrosanctam Oecumenicam Synodum Tridētinam. Dominica tertia Quadrag. 1563.

Quoties mecum tacitus huius nostri seculi calamitosa tempora recolo, illustrissimi seōis Apostolicæ Legati, Oratores clarissimi, animarum Pastores vigilantissimi: quoties serpentis antiqui aspectum perniciosum, virulētumq; afflatum, quo vniuersas penè Christiani orbis Prouincias infecit, perpendo, videre videor illorum temporum miserrimam faciē, quibus ante felicissimum Christi aduentū, immanis ille totius humanæ naturę hostis, atq;

inimicus, totum orbem per tyrannidem inuaserat,mortuam rediuiuam apparere. Apo.11.c Videre,inquam, videor idipsum inimicũ acriter sæuientẽ,atq; eò acrius,quò est citius tyrannicũ eius imperium,nostris ceruicibus excutiendum. Quis nõ animaduertat,calamitates,cædes,& clades, quibus vniuersum orbẽ inuoluit?quis nõ cõsideret nullum penè orbis tractũ esse, in quo non Sinon incendia iactet? in quo non omnia versa, labefactata, & propemodum extincta sint? Omnia penè diuina humanaq; iura sublata,pietas explosa,religio cõmaculata,sacramẽta cõuulsa, Ecclesiæ sanctissimi Pastores, non eiecti, sed trucidati,tẽpla augustissima, atq; sacratissimæ,nõ dirutæ,sed sanguine madẽtes,spectantur. Et quod omniũ est longè grauissimũ,tot animarum deplorandam adeo euastationem quis non vberrimis lachrymis prosequatur? Quis si tempora temporibus conferat,non iudicet hæc nostra perinde lugenda, atq; illa quibus tyrannus per totum terrarum orbem longè latéq; dominabatur? Verùm sicut Patres illi prisci,ea vnica expectatione, damna omnia leuius ferebant, quod breui adfuturum sperarent diri tyranni vindicem, atque vltorem Christum:ita etiam orbis, qui dæmonis tyrannidem experitur,(quæ nouis quotidie accessionibus augetur,atque inualescit) in hoc tamen vno spem omnem defixit suam, cogendam nimirũ fore aliquando Sacrosanctam, Oecumenicamque Synodum, cuius insuperabili virtute ac potentia, vniuersa dæmonum stratagemata, atque hæreticorum machinamenta superanda & euertenda essent. Quod tanto desiderio efflagitabant omnes, quod vnum ad teterrimam pestem, per totum terrarum orbem peruagatam supererat remedium,id primum Diuino consilio, deinde Sanctiss. Pontificis Pij IIII.pietate, studio, ac diligentia, vltrò oblatum est. Affulsit iam tempus illud diu à nobis exoptatum, quo diuino præsidio ac vestro Sanctissimi Patres studio, & diligentia hostes deuincentur,Dæmones expellentur, scissaque dogmata resarcientur.Sicut namque Christus humanam induens naturam Tyrannum superauit,ac de eo gloriosissimam victoriam, triumphumque præclarum reportauit:pari quoque modo sponsa ipsius Ecclesia in vnum congregata, dæmonum viribus superatis, hæreticorumq; dogmatibus eiectis, triumphum præclarum, nobisque summè necessarium relatura est. Qua de re Patres Sãctissimi, duo in hac oratione dicẽda suscepi. Principiò dæmonis in stabilienda sua Ecclesia summum studium ostendam. Secundò, quatuor signa primarie,quibus vera à falsa, legitima ab adulterina internoscenda est Ecclesia, ex ipsius hodierni Euangelij contextu depromptæ, ob oculos ponemus. Vos Patres amplissimi, pro humanitate vestra quæ summa est, oro atq; obtestor, vt me dum hæc persequor, benignè & attentè audiatis.futurum spero,vt hac humanitate recreatus,suscepti muneris magnitudini,cui me imparem agnosco,aliqua ex parte satisfaciam.

Cùm ab orbe condito, serpentis antiqui studium id fuerit, vt nouum sibi populũ,nouum Regnũ,nouamq; Ecclesiam erigeret, atq; exædificaret: vbi Princeps sceptrum,& clauum tenens,edicta obseruanda daret:ac tanquam orbis supremus Imperator,debitum sibi tributum ab omnibus acciperet: denique vti Deo, summum honorem, & cultum, cuncti mortales,in.mortalesque impenderent: nihil eorum quæ ad diuinos pertinere possent honores,omisit.Intuit9 fuerat initio Deũ, thronum,soliumq; illud supremum occupantem:vnde nimium sibi indulgens, ac luce propria delectatus, in Dei neglectũ prolapsus est,thronumq; suum super astra locandum,& diuinum sibi honorem decernendum cupiuit. Isai.14.d. Ascendam,inquit,in cœlum, & super astra Dei exaltabo soliũ meum, & similis ero altissimo. Sed falsus opinione sua, (neq; enim in cœlo inexhaustæ,effrenatæq; ipsius ambitioni locus erat) alia via terrarum orbem aggressus est.Probè nouerat Princeps ille tenebrarum, hominem humo à Deo excitatum,maximis beneficijs ornatum,vt quãuis graui illa corporis mole constaret: in cœlitum numerum,si diuinæ legi obtemperaret,adscriberetur. Ne itaq; in eius locum surrogaretur, quo se deiectum sciebat, internecinum in hominem exercẽs odium,illius interimendi, ac funditus euertendi consilium cœpit. Vt quem Deus præcepto proposito in officio continere statuerat, in sua castra inobedientia persuasa,pertraheret. Vidit Deum leges imposuisse,leges & ipse tulit:sacrificijs coli, & placari solere, ipse sibi cultores inuenit qui teterrimas etiam crudelitatis ceremonias edere non dubitarent:ita vt frequentissimè humano sanguine aras imbuerent.Rhodij, qui propter doctrinam, in Mineruæ tutela esse credebantur, hominem

minem Saturno sacris anniuersariis immolabant. Et Græci fermè omnes piaculum credebant, si antequam in aciē prodirent, non humana cæde aras atque tēpla funestarent. Romani licet rarò, aliquando tamen humanis hostiis, Deos placandos esse statuebant. Vt hic Scythicam illam Dianam, nunquam crudelitate satiatam, & alia sæua numina prætermittā: Satis constat Phœniciæ Principes in magnis Reipublicæ calamitatib⁹, solere vnū ex liberis quem haberent charissimum, vt hostiam iugulare. In Syria parentes omni pietate repudiata liberos suos igni consecrabāt. Sed quid moror recensendo ea sacra, quę dęmonum impulsu in cæde, & sanguine versabantur, cùm Historiæ penè nihil præter nefaria sacrificia sonent? Agnouit item Sathan Deū per Angelos, & Prophetas gentes sæpe allocutū, quibus internunciis de ipsius voluntate fierent certiores: ipse similiter per idola responsa dedit. Atq; hoc quidem nomine in multis orbis partib⁹ celeberrima Deorum templa, (quæ recensere lōgum esset) erexit, quo ferè omnes certatim vt ad pręsentissimum numen confugiebant. Colebantur, & in maxima veneratione habebantur Vates, ac diuinatores, quibus hæc arcana communicari credebant. Erat apud gentes celebre quoddam hominum genus, ob hanc ipsam cum Dijs immortalibus consuetudinē. Apud Gallos Druydæ, apud Chaldæos Magi, apud Indos Brachmanes, qui omnes mendaciorum magistri, ad vanissimum quodque, adeóque impurissimum superstitionis genus eas excitabant, & hortabantur. Huiusmodi prophetas illis demandauit, qui suam Ecclesiam propagarent.

Sed ne externa Gentium, Barbararūq; nationum referendo sermonem protrahamus, ad artes quas Sathā hoc infelicissimo æuo exercet, attingendo potius, quā explicando, reliquum orationis decursum, conuertamus. Nouum sapientia diuina Ecclesiæ restaurandæ modum excogitarat, vt veniente filio Dei quem caput super omnem Ecclesiam constitutum testatur Paulus, ea vnitate illam sibi copularet, qua præclaro affecti beneficio, filij Dei & nominarentur, & essent. Quamuis sint diuersæ nationes, sanguine disiūctæ, conditione dispares, locis segregatæ, ac longè inter sese dissitæ: posteaquam tamen in vnitate fidei congregatæ sunt, vt sub Christo Imperatore militent, omnes repentè eò agnationis, & propinquitatis

Ephe.1 d. 2.10.1.a.

vinculo astringuntur, vt ad quendam diuinitatis gradum, atq; amplitudinē, quo immortalem Deum, patrem nominare possint, accedant. Quis oratione tantum beneficium complecti, aut mente concipere poterit? Quis agnationem filiorum Dei, ab ipso filio partam, suoq; sanguine contestatam, & à Patre supremo consignatam dissoluere audebit? At veterator ille Ecclesiæ Dei oppugnator, nouum hunc Ecclesiæ reparandæ modum considerans, noua & ipse stratagemata commentatus est, quibus Dei Ecclesiam quoad eius fieri posset, vastaret, atque eueret: suamque maioribus incrementis reficeret, & instauraret. Omissas faciamus barbaras nationes, maiorem partem orbis occupantes, quas dilatato imperio tyrannus possidet, ac gubernat. Omittamus quoq; peccatorum myriades, quas ipse in Ecclesiæ castris fouet, & alit. Videamus tamen quibus artibus in hoc Christianitatis angulo, suum dilatauerit imperium. Si conferamus caput capiti, propagandi modū, propagationis studio, incrementa nostræ incrementis ipsius: quid non inuenire licet eorum quæ in Catholica gesta sunt Ecclesia, ab ipso Sathana effigiatum, atq; expressum? Adeo quidem vt quàmplurimi veritatis similitudine delusi, in fœdissimam errorum sentinā miserè prolapsi fuerint. Animum aduertite Patres, modum stupēdum, (miraculum potius dixerim) haud satis pro dignitate celebratum: quo Deus vniuersum orbem ad suam fidem vocauit. Non vt tantæ molis & magnitudinis opus fabricaret, magistros omni disciplinarum genere instructos, adsciuit: sed duodecim ignobiles, indoctos, non humanæ sapientiæ verbis inflatos, sed Spiritu Sancto afflatos: nō armis corporeis munitos, sed verbi Dei gladio armatos: non copiis vndique ære collectis, sed nudos, despectos, omniq; humano destitutos præsidio. Atq; hi quidem tanto animi robore orbem aggressi sunt, vt breui penè totum Christi fide compleuerint. Adeò sanè vt de dæmonibus, de Deorū statuis, de ipsis Principibus atque summis Philosophis mundi doctoribus parta victoria: nihil præter Christum, & hunc crucifixum, aut audiretur, aut coleretur. Et vt hanc fidem perpetuò contestatam nobis relinquerēt, non dubitârunt sese in cædem, & flammam vltrò & libenter obijcere. Tyranni cruciatus, verbera, cruces, vncos, & inaudita tormentorū genera, necē deniq; eis

con-

constituebant:quo sanctissimæ religionis memoriam, ex eorum, & omnium animis delerent:nullis tamen neque minis, neque terroribus,nec exquisitissimis suppliciis,Christiana virtus frangi aut debilitari potuit.Cumque terrores, atque adeo tormenta deficerent:illi tamẽ Heroes inuicti,in eadem semper mentis constantia permanserunt. O virtus animi eximia.O charitas quauis firma acie insuperabilior. Quid iam magnificentius dici, aut animo concipi potest? Non modo primorũ fundatorũ sanguine, præclarum hoc Ecclesiæ semen irrigatum excreuit: verum indies altius radices agens, martyrũ sanguine profuso, ita est corroboratum: vt nullo quantumuis validissimo tempestatis impetu concussum, commoueri aut agitari posse videretur. Verùm enimuerò Sathan hac vnica arte, Ecclesiam suã deletam, sua templa, arasq; deiectas,& iam Saturni,Iouis,Martis, cæterorumq; Deorum statuas prostratas animaduertens,suã tyrannidẽ excussam, fallaciã patefactam superbiã cõpressam,suas deniq; vires propemodum confractas: non tamen ob id animum despondens,aut ab instituto semelque concepta nequitia,desistens, nouos & ipse sibi Apostolos instituens, per vniuersum orbem demandauit: vt Christi fidem abolendam, suosque errores inserendos, summa animi contentione curarent. Quid quæso sunt aliud nouorum dogmatum assertores, quàm Pseudoapostoli?testatur id vas electionis Paulus, cũ inquit: Huiusmodi Pseudoapostoli sunt operarij subdoli,trãsfigurantes se in Apostolos Christi.& nõ mirũ: ipse enim Sathanas transfigurat se in angelũ lucis. Nõ est ergo,inquit,magnum, si ministri eius transfigurẽtur velut ministri iustitiæ, quorũ finis erit secundũ opera ipsorum. Quis quæso tantæ erit audaciæ,ne dicam dementiæ:vt in Apostolũ Christi sese audeat transfigurare? Hæreticus. Et quĩ se poterit transfigurare? Dæmonis arte instructus. Quo autem pacto?audite. Apostoli spiritu diuino afflati,nihil aut docebant, aut faciebant, quod non Spiritus Sancti magisterium spiraret: (non enim ipsi erant,qui loquebãtur,sed spiritus ille sacer,qui per eos verba fundebat) Hæretici autem,à dæmone obsessi, phanatico quodam spiritu agitati, noua dogmata ab ipso dæmone potius, quàm à se excogitata,passim effutiunt, quibus Sathan per eos verba facere, facilè intelligi potest. Apostoli diuinæ legis exemplis,

2.Cor.11.

Math.10

testimoniisque adductis, quam ipsi docebant veritatem, testificabantur. Pseudo verò Apostoli, quid non è scripturis proferunt,quid non rimantur, quid non perlustrant? Videas illos ad singula quæque dogmata constituenda, nunc apud suos, nunc apud exteros,nunc priuatim,nunc publicè, nunc in concionibus,aliquando verò libris editis,nunc in compotationibus,quãdoq; autem in priuatis colloquiis, per sacræ legis volumina, volitare. Sed nihil vnquam proprio Marte proferunt,quod nõ etiam scripturæ verbis detortis,laceratis ac planè mutilis, impurissimi isti adumbrare conentur. Atque in libris editis (quibus isti mendaciorum consarcinatores totum propemodum compleuêre orbem) quæ vel minima pagina reperiri potest, quæ non noui,& veteris testamenti sententiis à vero sensu detortis,fucata & colorata sit? Huiusmodi est eorum studium. Sciunt namque grauem illum, quem eorum scripta exhalant halitum, nemini emunctæ naris placere posse, nisi cœlesti eloquio veluti aromate quodam condiatur. Ne qui humanum facilè deprehendere errorem possunt, diuino oraculo delinitum, internoscant. Hos Seruator omni studio cauendos præceperat: Attendite, inquit, à falsis prophetis,qui veniunt ad vos in vestimentis ouium,intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos. Qui sunt quæso, hi falsi prophetæ, quàm Pseudoapostoli,qui eisdem vestibus quibus mansuetissimæ Christi oues induti, vniuersum Ecclesię gregem intrepidum, atque securum reddunt?Verum(proh dolor) lupi feri & rabidi caulas Ecclesiæ semper infestantes, & gregẽ Christi crudeliter lacerantes sunt: qui diuinæ legis sententiis,velut quibusdã velleribus obuoluũtur,vt q lanę molliciẽ persenserint, dentium ferociam nequaquam pertimescant.Quid amplius?Sicut veri Apostoli in attestationem fidei,quam per orbem disseminabant,non modo contumelias alacri,infractoq; animo perferebant,verũ vltrò sese tormentis obiiciebant: sic etiam Pseudoapostoli operarij subdoli carceres, verbera, cruciatus,mortẽ denique ipsam imperterrito adeo atque obstinato animo perferre solent: vt eos naturam ipsam vincere, ac superare dicas. flammis etenim libenter se tradũt,cruces atq; suspendia amplexantur, in mediis ipsis rogis lætitiam cantu testantur.

Matth.7.

Deus

Deus bone, quot sunt hæreticorum myriades, qui non modo in ferendis varijs tormentorum generibus, sed in exoprandis ambitiosi videri volunt! Qui tanquam si pro Christi fide paterentur, ad cædes vt lautissima conuiuia accurrunt. Quis, cùm
Mar. 9. b. ita sit, illos non iudicet à dæmone obsessos, atque miserè exagitatos: qui illos iam in rogos comburendos, nunc in aquas suffocádos præcipites agit? Sed quî hosce Pseudoapostolos internoscere poterimus? quis lupos prædæ inhiantes non fugiet? Verùm si lupus cum agno deposita non modo ferocia, sed effigie decumbit & pascitur, quis eũ dignoscere poterit? quis eum cauebit? A fructibus, inquit, eorum cognoscetis eos: Hos ego fructus, dices, agnoscere facilè non possum. Catholicæ enim ecclesiæ Apostoli populũ sua doctrina instituunt: Pseudoapostoli idẽ student. Illi scripturarum testimonijs, & exemplis auctoritatem conciliant: Isti non secus auctoritatibus vndiq; collectis, quicquid dicunt, stabilire conantur. Illi suo sanguine sibi doctrinæque suæ immortalem gloriã pepererunt: isti non aliter proprio sanguine profuso, doctrinam suia consignatam relinquunt. Illi non paucos cùm excruciarentur, in fide obfirmârunt: Isti haud pauciores (ne dixerim plures) obstinatione & pertinacia animi fascinant. Si ad finem et exitum, si ad ea quæ iam oculis patent, aduertamus: quis non videat Apostolorum fructum, quamuis initio in immensum propè creuerit, adeò quidem, vt vnus Paulus à Hierusalem ad
Ad Ro. 15 c. Illyricum vsque Euangelium propagauerit, iam quod non sine summo dolore dici potest, tam exili angustoque angulo conclusum: vix vt Ecclesiæ nauiculæ, portus aliquis quietus, et tutus relictus sit? At Pseudoapostolorum fructus adeò excrescunt, atque limites proferunt, vt regna occupent, regionesque integras possideant. Iam Germaniam illam religione quondam et pietate florentem, horum afflatu infectam, atque contaminatam videmus. Iam Angliam vniuersam, huius mali participem non solùm, verùm hæredem non sine dolore aspicimus. Iam Christianissimã illam Galliam ruinam minantem lugemus. Iam varias nationes (quas dinumerare dolor animi non finit) huiusmodi peste propemodum confectas lachrymis prosequimur: quæ ea sunt conditione, vt nec legibus, nec armata hominum manu, nec Regum seuera animaduersione, in disciplinę antiquæ confessione contineri possint. O dementes nouitatum amatores, quis vos fascinauit, quis vos à veritate abduxit: quis vos veritatis magistros quondam, mendaciorum nunc discipulos effecit? Videte pericula, laqueos, ruinas, præcipitia, quæ vobis impurissimi ipsi Pseudoapostoli tanto studio parant. Considerate cautes, & scopulos, quibus si è tranquillo Ecclesiæ portu semel soluatis, erit impingendum. Sed ex quibus ergo fructibus eos agnoscere poterimus? Cùm diuina illa oracula non iam proferre tantùm, sed & explicare cœperint. Deus bone, quàm in apertam lucem se proferunt fructus! Tunc amaritudo illa, & animi pestis detegitur, tunc nouitium virus exhalatur, tunc profanæ nouitates aperiuntur. Sepem scindi videas, Patrum terminos transferri, catholicam fidem lædi, Ecclesiastica dogmata lacerari, leges humanas atque diuinas confundi, templa, aras, sacramenta, ipsum denique Deum è medio tolli. Quasi verò libertas per Christum parta, ad omne scelus, & flagitium aditum nobis patefaceret. Cùm igitur animaduertamus, eos non modo huiusmodi fructus edidisse, sed & zizania iam vsque adeò Math.
excreuisse, vt bonum Christianorum se- 13. d.
men suffocatum propemodum sit: atque tantum vires auxisse, vt vi & armorum impetu, reliquum Ecclesiæ angulum aggredi non vereantur. Quid miseri faciemus? quid nobis refugij erit? quò Ecclesiæ filij, quàm in sinum veræ matris, sese recipient? Ad te, ad te Sancta Synode, filij in angustijs constituti, afflicti, atque hostium manus fugientes, vnicum salutis asylum properant, vt illos à Pseudoapostolis, ab hostium incursu, à Dæmonum acie in sinum receptos, tuearis. Video te sancta mater Eccle-
sia, oculis, inquam, te video, apertis vl- Lu. 15. c.
nis non modo frugi filios amplexantem, verùm etiam obuiam prodigis, ac profligatis moribus filijs prodire, vt tui in eos amoris signum, atque monumentum relinquas. Video deniq; te, nõ modò amore erga eos qui ad saniorem mentẽ redire volunt vti: verùm magna vi, ac robore rebellantes hostes opprimere, atq; prosternere conari. Verùm in hoc armorũ aduersus sathanæ studia cõflictu, vt eos ab illius immani iugo ereptos, in libertatẽ vindices: ipsi sathanę milites, seu Pharisęi Christi virtuti insultãtes, vires ac potestatẽ tuã nihili faciũt. alij in Belzebub príncipe dęmoniorũ eijcere te dęmonis blasphemãt,

Quid enim quæso aliud hæreticorum impudentissimæ voces sonant, (vt alia nefanda omittam, quæ recensere pudet) quàm tuam doctrinam, dæmoniorum doctrinam esse? Alij signis è cœlo exhibitis, virtutem, & potestatem tuam probari impudentissimè cupiunt. Eò iam hæreticorum insanus furor deuenit, vt semper noua signa ab Ecclesia efflagitare non vereantur. Verùm vt eorum impudentiam infringamus: signa quibus vera à falsa dignoscitur Ecclesia, ex ipso euangelij contextu, tanquàm ad Lydium lapidem examinantes: in reliquo orationis decursu ostendamus. Medicus ille cœlestis animarum pestes veritatis cognitionem impedientes, quæ non modò in populo Iudaico grassebantur: verùm & in nostri huius seculi homines, irruptionem fecerant, diuina arte curaturus: quatuor validissimis argumentis non è Platone aut Aristotele, sed ab ipsa diuina sapientia promptis, omnem errorē euellere conatus est. Quibus summam illam potestatem, quam aduersus dæmonum, & hæresum monstra Christus Ecclesiæ sponsus habuit: ad sponsam Ecclesiam deuolutam esse facilè ostendemus. Primum quidem, ab ipsa rerum conditione desumptum est. Vsu namque, & rerum experientia edocemur, vnitatē atq; concordiam rebus stabilitatem, diuturnitatemque polliceri: diuisionem vero, & discordiam, summis rebus validissimo etiam fundamento stabilitis, vastationem atque interitum minari. Omne, inquit, regnum in seipsum diuisum desolabitur, & domus supra domum cadet. Luc.11. O quàm latus nobis dicendi campus aperitur, si velimus ciuitates, regna, imperiaque in medium adferre, quibus popularis discordia, ruinam, ac vastitatem miserabilem inuexit? Quis quæso, in Historijs vel tenuiter versatus, ignorare poterit Athenas, Spartham, Romam, à Principibus conditas, constitutas, atque conseruatas fuisse, multitudinis verò discordia vexatas, direptas, & funditus excisas? Verùm vt ciuiles discordias, & contentiones, dominandi cæca ambitione, vel æris possidendi inexhausta cupidine: seu plebis seditiosa quadam temeritate exortas silentio prætereamus: populorum, atque nationum euersiones, & euastationes, quas circa religionem discordię inuexerunt, breuiter attingemus: vt ex ijs dissensionum amatores, quam sibi stabilitatem polliceantur, facilè perspiciant. Dicite mihi per Deum immortalem, vnde Iudaici populi ruinā, vnde Hierosolymorum excidium, quàm ex dissensione, & sectarum diuersitate exordium habuit? Tres erant apud Iudæos sectarum differentiæ, Moysis & Prophetarum doctrinæ repugnantes, Pharisæorum videlicet, Saducæorum & Essenorum. Tres istæ sectiones, graues adeo dissensiones, & schismata in populo Hierosolymitano excitârunt: vt Vespasiano Cæsari vrbis obsidendæ ansam præbuerint. Ioseph. de bello Iudaic. li. 6. cap. 1. Adeò, vt de salute propria minus soliciti, cum in diuersa scinderentur studia: plus damni à domestico, quàm ab externo hoste acceperint. Haud secus iā res geritur in Germania. vbi nō tres, vt olim in Iudæa, sed infinitæ sectæ palam grassantur: cùm alij Lutheri, alij Zuinglij, Anabaptistarum alij, alij Caluinistarum, Zuenchfeldianorum alij Euangelium, aliaque sectarum monstra: vel ipsis etiam nominibus horribilia, amplexētur. Quid de te misera Germania, quid de cæteris Regnis & Prouincijs, quæ huiuscemodi monstra aluistis, & alitis, erit expectandum? Venient exteri, & peregrini hostes, qui, cū in diuersa studia scinderis, patrijs te sedibus pellant, atque imperio exuāt auito. At dices: Cæsaris vi & præsidio munita, quis audebit nostros fines attingere? Vereor sanè idque vehementer, nisi ad saniorem mētem reuertaris, fore vt imperiū tuis è manibus elabatur. Vnde quæso Græcia imperium omne, quo antea gloriabatur, amisit: quàm ex hac de religione orta dissensione? Ipsi namque cùm Romano Pontifici aduersarentur, caputq; vniuersalis Ecclesiæ esse negarent: hinc adeò factum, vt factiones, schismata, & hæreses inter eos exortæ, principes contra Imperatorem: Imperatorem contrà, aduersus Principes armauerint. Hoc pacto Græcorum imperium florentissimum ad immanissimum Turcam est deuolutū. Aliud ne de ijs regionibus, quæ eodem morbo conflictantur, erit expectandum? Minimè gentium. Omne nanq; regnum in seipsum diuisum, desolabitur: & domus supra domum cadet. Si Sathā in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnū ipsi? Si nō sit familia, nō domus, in qua nō & pater à filio, fili⁹ à patre, vxor à marito, marit⁹ ab vxore opiniōe dissētiat: quo pacto sibi diuturnitatē polliceri poterit? Hæc vnica salutis spes relicta est, regnū videlicet Sathanę in mille iā sectas diuisum esse, q, cū ita sit, corruat necessū est.

Atq;

Atque regnum Christi ecclesia catholica, cùm vnum sit, atq; indiuisum, æternaq; pace constans: illud perpetuò duraturum quis dubitat? Portæ inferi non prævalebunt aduersus illud. Est namque Ecclesia, domus illa supra firmam petram fundata, quæ etsi nouorum dogmatum validissimis percussa fuerit ventis, si procellis agitetur errorum; si rapida persecutionum flumina irruant, si tempestates veluti agmine facto in eam inuadant: ipsa tamen perpetua stabilitate constabit. Hæc est igitur prima agnoscendæ ecclesiæ ratio, si eam vnam, & in vnitate perpetuò constantem agnouerimus. Verùm hæc vnitas, & animorum consensio in explicanda veritate, quam probè agnoscitis, summa apud vos Patres Sanctissimi esse debet. Quæ si absit, quantis (próh polor) uos malis inuoluatis, magna omnium vestrûm iactura, magnoque dedecore breui experiemini. Principia enim malorum iam in propatulo sunt, mortes repentinæ, cædes, vastationes, irruptiones in Gallia factæ, vestris capitibus minantur. Si verò adsit, erit Ecclesia hæreticis terribilis, vt castrorum acies ordinata. Hãc Ecclesiam sic ordinatam Salomon considerans, atque suis quasi coloribus depingens, ait: Vnica est columba mea, vnica est perfecta mea. Quasi oculis Ecclesias quas Sathan per vniuersum orbem exstruxerat, lustratus fuisset, easque ob plus quàm Babylonicam confusionem execratus: In laudem catholicæ ob singularem consensionem prorumpens, dixisset: vnica est columba mea. Vnica, inquam, quia vnica fide illustrantur filij, Sacramentorum vnitate fouentur, vnica spe ad cœlestia desideria eriguntur: vnica charitate inuicẽ cõiunguntur, vno spiritu sancto è cœlis misso viuificantur, ad vnum eundemque beatitudinis finem omnes adspirant: atque sub vno capite in cœlis inuisibili, in terris visibili continentur. Hæc est arca illa Noe, qua qui continentur, ab omni vi tempestatis tuti sunt: extra eam, nemini salus vnquam contingere poterit. Hæc terra et illa labij vnius, & sermonis vnius. Hæc domus est illa, in qua agnus ille ab origine mundi occisus, comeditur. Hæc vnica illa inconsutilis est, quam scindere etiam impiissimi filii Dei crucifixores piaculum esse iudicârunt. Hæc est ciuitas illa sancta Hierusalẽ à Deo parata, & velut sponsa ornata monilibus suis, qui extra hanc ciuitatẽ vitam agit, peregrinus est, hostis est, profanus est: neq; poterit Deũ patrẽ verè nominare, q ecclesiã pro matre habere recusat. At diceris. si hæretici omni animorũ cõtẽtione semota, ea cõcordia ac pace vnirẽtur, vt labii vnius esse crederẽtur: essés ne eius sententiæ, ut illorũ Ecclesiã veram, & catholicam esse iudicares? Absit. Nã ut Ecclesia vere catholica dicatur, & sit, vnitatẽ, & cũ antiquitate cõsensionem habere debet. adeo quidẽ, ut nihil præter Apostolorũ successionem, auctoritatem & doctrinã præ se ferat. Christus igitur potestatem, & imperium quod in dæmonem excercebat, populo Iudaico patefacturus hoc vsus est argumẽto. Si in Beelzebub principe dæmoniorũ eiicio dæmonia, filii vestri in quo eiiciunt? Hi populi Iudaici filii Apostoli sunt, vt penè omnium fert sententia, qui à Christo potestate accepta, dæmones effugare poterãt. Verùm quos Iudaicus ille populus filios habuit quondã: Ecclesia catholica patres nũc habet, & veneratur. Atq; legitima successione, hæreditarioq; iure, illorum bona ad eam deuoluta sunt. In ea namq; Apostolorum legitima successio ad nostra vsque tempora, vnà cum eorum doctrina non modò literis consignata, sed & antiqua consuetudine obseruata, perdurat. Hæc est, Patres sanctissimi, verè agnoscẽdæ Ecclesiæ secunda ratio. Animaduerto in te sacrosancta Synode, Ecclesiam illam, quam Ioannes in Apocalypsi hisce verbis describit: Venit ad me vnus de septem Angelis, & ostendit mihi ciuitatem sanctã Hierusalem, descendentem de cœlo, habentem claritatem dei, & murus ciuitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duodecim, nomina duodecim Apostolorum, & agni. Tu es ciuitas illa sancta super montem posita, cuius stabilitatem uates ille regius demõstraturus, dicebat: Fundamenta eius in montibus sanctis: diligit dominus portas Syon, super omnia tabernacula Iacob. Accedant iam hæretici, & suarum Ecclesiarum antiquitatem, si possũt, à stirpe repetãt: quod cùm nequaquã possint, nihil quã suã auctoritatem obtrudere possunt, dicentes: Sese mundo Apostolos à Deo missos. Tu qui audes (cùm ab apostolis, & sanctissimis viris qui ad hæc nostra secula cõtinuata serie peruenerunt: uiãq; nobis in cœlum muniuerunt) alios nobis calles, alias semitas cõmõstrare: per quas & breuius, & tutiùs ad eũ locũ dicas posse perueniri?

Mat. 16. e
Mat. 7. d
Can. 6.
Ibi.
Gen. 6.
Gen. 11. a.
Exod. 12
Ioã. 19. c.
Apoc. 21.
Cyprian.
Vincen. Lyri.
Apo. 21.
Psal. 86.

Qui tu hæc polliceris? Qua es auctoritate vir, qua es grauitate morum, qua doctrina? qua castitate vitæ & innocentia, vt tibi noua quædā & insolita inducenti, assētiri facilè, & acquiescere debeamus? O quàm concinnè & accommodatè id Diui Hieronymi quod aduersus Origenis errores conscripsit, vsurpare poterimus? Tu quisquis es, inquit, nouorū dogmatum assertor, quæso te, vt parcas Romanis auribus, parcas fidei quæ Apostoli voce laudata est. cur post quadringētos annos docere nos niteris, quod antea nesciuimus? cur profers in medium, quod Petrus & Paulus edere noluerunt? Vsque ad hunc diem sine ista doctrina mundus Christianus fuit: Illam senex tenebo fidē, in qua puer natus sum. Semper enim catholica Ecclesia Apostolorum dogmatum nutrix fidelissima fuit. Quando vnquam necessaria resecare, superflua inserere, propria amittere, aliena vsurpare, visa est? tantùm abest vt id fecerit vnquam, vt in hoc vno omne studium impenderit, neruosque omnes intenderit: vetera iam propemodum collapsa aliquando instaurarentur, atque in pristinum statum reducerentur. Quid vnquam aliud conciliorum decretis enixa est Ecclesia, quàm vt quæ antea tepidè credebantur, feruentius postea & crederentur, & præstarentur ab hominibus? Perpetuò enim obseruauit, quod Spiritus Sanctus iubet per Salomonem: Prou. 22. Ne transgrediaris terminos quos posuerunt Patres tui. Adeo priscæ illius disciplinæ obseruatio necessaria est: vt nihil potius duxerit Paulus Episcopis in oculis ferendum. O Timothee, inquit, depositum custodi, deuitans profanas vocum nouitates, & oppositiones falsi nominis scientiæ, quam quidam promittentes, 1. Timo. 6. d. circa fidem exciderunt. Quis vestrûm est, qui non Timothei personam præ se ferat? Vos Patres Sanctissimi appello, vos, inquam, hortor & moneo cum Paulo, depositum custodite. Et quod nam illud? Quod vobis à Deo concreditum est, non quod proprio iudicio innititur: quod iam pridem accepistis, nō quod recens est excogitatum. Custodes estis doctrinæ & tutores, non auctores: sectatores, & non primarij duces. Custodite catholicæ fidei talentū, ne modò nō pereat, sed & magno cùm fœnore referatur. Quid faciendum, vt depositū hoc intactum conseruare possitis? Audite Paulum quam vobis rationem præscribat: Deuitans, inquit, profanas vocum nouitates, non antiquitates dixit, aut vetustates: imo quid è contrario sequeretur, explicare voluit. Si namque vitanda est nouitas, tenenda est antiquitas: & si profana est nouitas, sacrata est vetustas. Et oppositiones falsi nominis scientiæ. O quàm impudenter doctrinæ nomen vsurpant hæretici, & quod malorum caput est, mendacissima sua commenta Euangelium vocant. Væ qui dicitis malum bonum, & tenebras lucem, ignorantiam scientiam, caliginem serenitatem appellatis. Quid inde incommodi verendum? Quam quidam, inquit, promittentes circa fidem exciderunt. Quid promittunt? Nescio quam nouam, inauditamque doctrinā. Videas ex ipsis multos, qui in latebras & specus subterraneos sese abdunt, atque miseram, indoctamque plebeculam suis figmentis Euangelicam doctrinam prætexentes, in errores illiciunt, protrahuntque. O extrema hominum impudentia: si homines, & non potius Dæmones hominum saluti insidiantes sunt appellandi. Nónne hæ sunt illius meretricis, de qua Salomon loquitur, voces: qui est vestrûm insipientissimus, diuertat ad me? Inopes autem exhortatur dicens: Panes occultos libenter attingite, & aquam dulcem furtim bibite. Quid tum? At ille nescit, inquit, quomodo terrigenæ apud eam pereant. Qui obsecro sunt terrigenæ? Exponet Paulus, qui circa fidem exciderunt, exponit & Ioannes. Qui ex nobis exierunt, sed non erant ex nostris: si fuissent, permansissent vtique nobiscum. En P. S. animaduertitis Paulū breui cōpendio, paucisque verbis cōplexum, qua ratione prisca Apostolorum disciplina in Ecclesia integra, atque incorrupta conseruari debeat. Restat iam de tertio, & quarto veræ Ecclesiæ symbolo agamus: quæ quanta potero breuitate explicabo. Tertium erat quo Christus nō modò potestatem suam ad dæmones expelendos, sed & salutē, quam ab ipso libenti expectare debebāt, demonstrabat. Si in digito Dei eijcio dæmonia, profectò perueniet in vos regnū Dei. Digiti De nomine, Spiritū sanctū significari manifestiua est, quā vt demonstratione aliqua r sit opus, præcipuè cū aliua Euāgelista dicat: Si in spiritu Dei eijcio dæmonia, pfectò pueniet in vos regnū Dei. Elegātissima hac synecdoche, manifestā Dei virtutem indicari patet. Vt & in Exodo, Exo. 8. digitus Dei est hic. Ea vtūtor Hebræi ad plificādā dei virtutē, pinde ac si dixissēt:

Tam

Tam potés est Deus, vt vel solo digito omnem huius mundi potentiã superare possit. Ostédebat itaque Christus se sola spiritussancti vi dæmones expulisse. Hæc virt' vnctio illa est, qua Christus fuit copiosissimè perfusus, quemadmodum scriptum est: spiritus Domini super me, eo quòd vnxit me. & alibi: Quem vnxit Deus Spiritu Sancto, & virtute. Nec enim aliud est hoc genus vnctionis, quàm diuini numinis præsens auxiliũ, & cœleste munus apud electos dei, diuina benignitate collocatum, per quod P. S. Ecclesiæ gubernaculis estis admoti. Nam licèt Christus omnibus gloriæ ornamentis, & summis honoribus fuerit à Deo decoratus: non tamen vt sibi soli asseruaret, sed vt illa omnia pótestatis atq; virtutis ornamenta à sponso ad sponsam deuoluerétur, ad illosq; maximé qui in terris vicariã eius potestaté & autoritaté gerũt. Vnde Dauid: Dilexisti iustitiã, et odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus suis. De vobis autem P.S. qui huius vnctionis legitimi hæredes estis, dixerat Ioannes. Vos vnctionem habetis à Spiritu Sancto, et nostis omnia. et paulò inferius. Vnctio quam accepistis ab eo manet in vobis, & nõ necesse habetis vt aliquis doceat vos, sed vnctio eius docet vos de omnibus. Hoc ipsum erat quod Christus pollicitus fuerat dicens: Ego rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis, qui maneat vobiscum in æternum, spiritum veritatis. Et paulò inferius. Paracletus autem spiritus sanctus quem mittet pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia, quæcunque dixi vobis. O fœlix tu sponsa, cui tanta, tamque præclara contigêre bona! Et ò fœlices nos, qui tantæ totque cumulatæ muneribus matris filij sumus! Ostentent iam si volét hæretici insignia illius spiritus quo gubernantur. Nos spiritum illum Sanctum ductorem habemus, intus inclusum numen sentimus, atque tanquam pignus hęreditatis nobis ab ęterno promissæ reseruamus, vt verè gloriari possimus, nos genus esse Dei. Pari etiã ratione Ecclesia certam salutis spem filijs polliceri poterit cum sponso dicéte: Si in digito Dei eijcio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei. Quasi dicere velit, cõsolamini, consolamini popule meus, iam tẽpus adest, de quo initio verba fecimus, quo dæmones digito Dei expellentur, hæreses extirpabuntur. Digito hoc Dei, si quæ hæreses exoriebantur olim, quàm primùm opprimebantur. Si qui Ecclesiæ aduersabantur, è vestigio in ordinem redigeban tur. Si qui tyrannidem exercebant, statim parére cogebantur. Sed dũ ego tacitus mecum reuoluo, atque hodiernum Ecclesiæ statum cum prisco illo confero: videre videor illam lugentem, ac de pristino statu quo excidit flebili voce cum Iob querentem: Quis mihi tribuat vt sim iuxta menses pristinos, secundũ dies, quibus Deus custodiebat me? Quãdo splendebat lucerna eius super caput meum, & ad lumen eius ambulabam in tenebris. Sicut fui in diebus adolescentiæ meæ, quando secreto Deus erat in tabernaculo meo. Quando erat omnipotés mecum, & in circuitu meo pueri mei. Quando lauabam pedes meos butyro, & petra fundebat mihi riuos olei: quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi. Videbant me iuuenes & abscondebantur: & senes assurgentes stabant. Principes cessabant loqui, & digitum superponebant ori suo. Ac si apertius dixisset, fœlicem me iudicarem, si ad pristinum illum statum, in quo tantis eram à Deo cumulata muneribus, redire daretur. Tunc Deus custodiebat me, adeo vt quantò tyrãnus magis inualesceret, tantò maioribus incrementis fidelium populus increscceret. Tũc lucerna illa diuini oraculi mira virtute radios vndique effundebat suos, adeo vt diuino illo lumine illustrato terrarum orbe, errorum tenebræ facilè dispelleréntur. Tunc Deus in secreto cordis tabernaculo delitescens suos tanta virtute armârat, vt inimicorum instructissimas acies, inermes prosterneréť, atque profligarent. Tunc infimi & populares butyro & pinguedine diuinæ gratiæ perfundebantur. Tũc vniuersi ad me tanquàm ad asylum tutissimum confugiebant. Tunc iudicia mea ab omnibus suspiciebantur, atque pari omnium consensu mihi soli iudiciorum cathedra parabatur. Tanto in pretio eram, vt iuuenes sese ad aspectum meum sistere vererentur, senesque assurgentes starét. Principes digito ori superposito non loquerentur. Principes, inquã, illi hæreticorum antesignani, de quibus Dauid: Effusa est cõtétio super principes, & errare fecerunt eos in inuio, & non in via: auctoritatis meę pondere ac ratiõis efficacia pudefacti, loqui cessabát. At iam (próh dolor) ad extremam miseriã redacta sum. iuuenes insultant mihi,

Psal. 44. — 1. Ioan. cap. 2. c. & d. — Ioan. 14. — Ephes. 1. c — Iob. 29.

senes despectui me habent, iudicia mea contemnuntur. & non modò principes, verùm sartores, pistores, laniones, zonarij, aurigæ, nautæ, fex totius populi, in me adeò debacchátur impurè, vt iudicia
Apo. 12. sua meis præferre non dubitét. ab omnibus vexata, lacerata, atque oppressa, extremum iam agere videor. Quia pulcherrimam illam mulierem amictã sole, lunamque sub pedibus habentem, & stellis duodecim coronatam quondam: nunc verò in tantam miseriam coniectá aspiciens, non eius vicem doleat, non misericordia commoueatur, non collachrymetur? Quis quæso eam in tantas angustias adegit? Quæ eius miseriç causa fuit? Nunquid ne custos ille vigilantissimus Deus officio defuit suo? aut in medios tempestatum fluctus coniectam deseruit? defuit ne lux Euangelij quæ præluceret? ministris ne orbata? Minimè gentiũ. Sed
Isa 56. speculatores eius, vt vaticinatus est Isaias, tantarum miseriarũ aliqua ex parte causa fuere. cæci namque omnes, nesciuerunt vniuersi, canes muti nõ ualẽtea latrare, uidentes uana, dormientes atque amãtes somnia, & canes impudẽtissimi nescierũt saturitatẽ, ipsi pastores ignorauerunt intelligentiã, omnes in viam suam declinauerũt, vnusquisque ad auaritiam suam (ignoscite patres, Isaiæ verba refero) à summo vsque ad nouissimũ. Venite, aiunt, sumamus vinum, & impleamur ebrietate, & erit sicut hodie, & cras, & multò amplius. Negligentia igitur & socordia pastorum nimia cum populi licentia coniuncta in has angustias Ecclesiam coniecerũt. Verum enimuero P. S. Sacrosancta Synodus in vnum congregata, cùm vnum sit, atque à Deo electa sponsa, cùm apostolica sit, & spiritũ sanctum patronũ ac ducem habeat: ea hisce malis omnibus facilè mederi potest. Et qui huic vestro tam insigni ad pietatem & religionem conatui fauere voluerint, quarto symbolo (cuius meminit Euangelium) è gremio piẽtissimæ matris Ecclesiæ, excidisse iudicate. Nam qui nõ est vobiscum, dispergit. Qui facilius legitimos à spurijs, amicos ab hostibus, catholicos ab hæreticis discernere potestis? Quare P. S. cùm dæmonis studia vobis iam probè explorata sint, ne committite quæso, vt qui tot laboribus exantlatis, tot sumptibus factis, vitam ipsam, qua nihil charius homini esse potest, tot periculis & discriminibus exposuistis, re infecta discedatis. Patiemini Patres Dei Ecclesiam vnicam Christi sponsam, Apostolorũ ædificium, Spiritus sancti domicilium, communem omnium matrem vestro auxilio destitutam, perire? Nihil hic præter cõsensionem inter vos desiderari potest, iam arma inter Reges Christianos silent, adeo vt oculis conspiciamus Deum vobis hæc otia fecisse, vt tranquillius & citius religionis dissidia componeretis. Adest conuentus amplissimus Principum, Regum, Ducum, Rerumpub. par consensus, & conspiratio. vestris humeris tota religionis moles innititur. omnes in vobis tanquam in sacra anchora, salutem suam defixam habent. Quod si minus (quod Deus omen auertat) successerit, quantis (prõh dolor) periculis Ecclesiam expositam relinquetis? Hæretici pro palinodia, triumphum agentes, in errore pristino animos obfirmabunt. Nutantes in fide, & qui velut arũdines vento agitatę, in hanc & illã partem inclinant: ad hæreticorum mox castra confugient. Catholici, & qui in Ecclesiæ Romanæ fide constanti animo perseueramus, vestro destituti subsidio, quò nos recipiemus? Omnium abiectissimi Barbarorum & hæreticorum incursus cogemur perpeti. vestro totiusque Ecclesiæ honori & vtilitati (quod facere instituistis) consulite, ignominiam ordini vestro inustam eluite, & quæ paulatim irrepserunt uitia, diligentia uestra superate, ut Ecclesia pristino candori restituta, cœlestem illam Hierusalem referat, ad quam nos deducat Deus Opt. Max. Amen.

DIXI.

ORATIO HABITA

ad Patres in Concilio Tridentino. Quarta Dominica Quadragesimæ Anno Domini M. D. L X I I I. Per Reuerendum Patrem Lucretium Trabuscum Asus lanum, Theologum Apud Reuerendum Patriarcham Venetiarũ.

SI Quæ munera apud nos esse reperiũtur, Cardinales amplissimi, Patres optimi, clarissimi Oratores, quæ aliquam & ueræ felicitatis, & beatitudinis partem attingant, ea sanè præcipua esse existimo, quæ ad cœlestes atque diuinas res contemplandas mortalium animos applicant,

applicant, applicatosq; immortalium rerum admirabili quadam dulcedine participes reddunt. Horum quidem magnũ est, & ad bene, beateq; viuendum accomodatũ vinculũ illud, quo deo opt. max. per creationem coniungimur, quãdo diuinæ consortes efficimur sapientiæ: longè vtilius, fructuosius, ac nostræ deprauatę naturæ accommodatius est in baptismo Christi Seruatoris, humanitati adhærescere per aspersionẽ sanguinis eius, mortisq; eiusdem cõmunicationem: verùm omnium maximum, & saluberrimum salutis nostræ remedium est, carni, & sanguini, & animæ Christi per symbolũ communionis vniri, omnibus ipsius pręclarissimis donis ditari, eius corporis membra spiritualia fieri, ac denique diuinæ naturæ haberi participes. De cuius sacratissimo mysterio cùm à me hodie habendus sit sermo (& si maxima rei difficultas, sacratissimi loci maiestas, grauissimorumq; Patrum consessus, quamuis etiam ingenij tenuitas, memoriæ imbecillitas, & ægritudo non parua me à dicendo deterrent) Dei tamen Opt. Max. summa bonitate, summáq; clemẽtia confisus, eò libentius prouinciam huiusmodi maiorum meorũ decreto suscepi, quò vestro frequenti conspectu, oculorumque & animorum in me liberali contuitu, in eam spem facilè ducor, vt ea quæ vobis modò, pro ingenij mei imbecillitate explicare intelligo, benignè, attenteque, quod rogo, sitis audituri. Cùm Deus Opt. Max. admirabili prouidentia sua statuerit omnia in numero, pondere, & mensura, & sapientia inenarrabili viderit, dinumerauerit, & mensus fuerit cuncta: sic sacram scripturam repleuit mensuris, ponderibus, & numeris, quæ omnia spiritualiter liberant, numerant, atque mensurant: de quibus omnibus cùm & longum esset, & præter intentum dissetere, numerũ tantum in Euangelio positum & duorum, & quinque, qui in septenarium numerum veniunt, subannuemus: qui ita vbiq; respersus est, & omni se ingerit negotio, vt maximam vim mysteriorum cœlestium in eo repositam esse non dubitemus. Sub hoc singularissimo numero certè, vt penè innumera taceam, & vt, quod placet, studeam breuitati, vnico verbo, & omnia creata esse & defecisse, & esse punita, & sacramentis expiata, atque eorum refecta quàm plurima, Scriptura Sacra demonstrat. Liceat tamẽ interim inquirere breuiter, vnde septimum diem ita semper celebrare consueuerit scriptura diuina: vt in eo & summum cæterorum, & complementum eorum statueret. Nam si septimum diem creationis considerauerimus, videbimus in eo complesse omnia, quæ patrauerat Deus, & compleuit (inquit Scriptura) die septimo opus quod patrauerat suum. Nam fecit hominem humilitate gnaphar, videlicet puluerem, & spiritu sancto viuentem, & Deum in Paradiso colentem, & ligno vitæ perpetuò viuere potentem. Vnde septima generatione descendentium Cain, qui leuiter erant percussi, vltimam cõsummationem per cataclysmum vniuersalem senserunt? Vndénam die septimo clangore tubarum septies ciuitatem Hierico circundantes Iudæi, atque clamore obstrepentes Hierico muri ceciderunt, & absque armis ciuitas capta est? Vnde demùm septimo huius mundi seculo recreatus est orbis atque completus: flagellatum est peccatum, ceciderunt muri sapientiæ mundi, & est orbis conuersus: nisi quia post tempora præterita, & septimo hoc calamitosissimo seculo inuertere nituntur hæretici septimum secundum Ioannem eucharistiæ sacramentum, & in ipso cætera cuncta: vt quemadmodum est complementum aliorum, & fidei nostræ sigillum, sic valeant eius abrogatione fidem nostram penitus auertere, & è memoria hominum eradicare? Sed Spiritus Christi, qui suam non deserit Ecclesiam, præsens elegit candidatorum patrum grauissimum Concilium, qui huic sanctissimo mysterio in templo Ecclesiæ seruiunt, & die lætitiæ, & nocte persecutionis, merito, & gratia huius adiuti. Est enim hoc vltimum, & summum omnium quod Ecclesia sancta acceperit à Christo, & quod à nobis desiderari potuerit mysterium, videlicet cõmunionis Dominicæ, omne in se habens delectamentum, & omnem continens suauitatem. Illud nanque fidelibus datum est, peccatorum maculis per pœnitentiam deletis, muneribus Spiritus sancti perunctis, vnda sacri Baptismatis delibutis, ac ex casto & legitimo matrimonio debitè procreatis. Sic enim beatus Ioannes, quem magnum Theologum, & optimè de Sacramentis loquentem appellat Dionysius, Christianæ reipublicæ normam spiritualem componens, primum Matrimonij Sacramentum miraculo celebrat, ordinis defectus

corrigit, atque castigat, Baptismi mysterium refert, eiusque iustitiam narrat, Spiritus sancti confirmationem in Samaritanis aduertit, & in filio reguli vim vnctionis extremæ figurat, atque sub ægri figura ad piscinæ lauacrum sanati sacramentum pœnitentiæ docet. Deinde nouissimo loco ad mysterium illud præclarissimum communionis Dominicæ nos dirigens, miraculum illud symbolicũ maxima admiratione dignum, & summis laudibus extollendum de quinque panibus & piscibus duobus multiplicatis, nobis significauit, cuius præcipuos fructus, immensaq; mysteria, nunc Dionysij exemplum sequens, quàm breuissimè explanare curabo. Seruator noster tanta est in nos affectus charitate, tantaque humilitate præstitit, vt velut infirmus pro nobis medicinam susciperet, qua nos in ipso sanaremur, & spiritualiter recrearemur. Vnde, teste Augustino, præuidit Dauid afflatus spiritu Dei, Christum in vltima cœna veluti pro nobis ebrium futurum, ex huius sacramenti sumptione: cum Dauidem inducit, id est, Christum, faciei mutasse figuram, videlicet Phase veteris testamenti in noui testamenti sacrificium corporis sui coram Abimelech, id est patre meo rege, dicente Seruatore: Sic pater meus dat vobis panem de cælo verum, qui quantum vtilitatis attulerit, & Ecclesię primitiuæ & nostræ, declarat Psalmus immediatè sequens cum dicit: Benedicam dominum in omni tempore, & prospero videlicet, & aduerso: semper laus eius in ore meo, Deo scilicet in iuge sacrificium oblata. In Domino laudabitur anima mea in se mortua, in Deo autem, & Dei laude viuens. Audiant hanc spiritualem metamorphosim mansueti, & lætentur. Apostoli magnificate & vos Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum. Exquisiui non facultates terrenas, non gloriam mundi, non commoditates carnis, sed Dominum videre, possidere, & eo frui, nempe per hoc sacrificium. O immensam Dei bonitatem, & exaudiuit me. O incomparabilem Dei virtutem, & miram de nobis prouidentiam, & ex omnibus timoribus meis eripuit me. Ergo accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ, ô Apostoli, in morte mea, & vestra pressura non confundentur. Gustate etiam & videte quàm suauis est Dominus. Beatus vir qui sperat in eo.

Tres fructus quintuplicati. 1. ad Christum in vltima cœna. 2. ad Apostolos. 3. ad extremam in passione & resurrectione. 4. ad primitiuam Ecclesiã. & 5. ad præsentem Ecclesiã peruenire videatur.

Hactenus fructus quosdam Dominicæ cœnæ explicuimus. Nunc progressum ad eam subiungemus. Nauim ergo Christus ascendit, cum baptismum à Ioanne humiliter recepit. In mare Tyberiadis ingressus est, quia sub Cæsare Tyberio vnda Iordanis irroratus est, & agitabatur fluctibus, cùm tentabatur à Sathana, cùm prędicabat, miracula faciebat, & odio habebant ipsum Hebræi, & persequebantur eum. Naui etiam egressus est, cùm dixit eis: Non me videbitis ammodò, donec dicatis: Benedictus, qui venit in nomine Domini. In montem ascẽdit, cùm venit ad montem Oliueti. De monte, teste Luca, descendit, quando in Hierusalem ad mensam cum Apostolis accubuit: Panem accepit, cùm corpus suum sumpsit, discipulisque tradidit, cùm eos pane cœlesti cibauit. Fragmenta colligi iussit, cùm dixit discipulis suis: Hoc facite in meam commemorationem. Populi dixerunt: Hic est verè Propheta, cùm hymno dicto Apostoli exierunt, & laudem Deo dederunt. Nec satis fuit Christo semetipsum in sacramento nobis dedisse, sed & in pretium nostræ redemptionis in ara crucis se voluit exhibere. Eo igitur tempore nauim conscendit, quo à perfidorum hominum cohorte captus fuit, nauigationémque suam est prosecutus, cùm ad pontifices ductus, accusatus, interrogatus, alapis percussus, reus mortis adiudicatus est. Fluctibus immensis iactatus est, quando flagellis cęsus est: quãdo crucifixus summum pertulit supplicium. Descendit de naui, cum corpore mortificatus, sed spiritu viuens, ad inferna loca descendit. Ascendit in montem, quando ad immortalem vitam surrexit. Instruxit discipulos de regno Dei, cùm aperuit illis sensum, vt intelligerent scripturas: accepitque panem, benedixit, fregit, & porrexit eis, cùm secundum veritatem historiæ hęc eadem in Castello Emaus pręstitit: Et quando dixit discipulis: Habetis hic aliquid quod manducetur? Et illi obtulerunt ei partem piscis assi, & fauum mellis. Tunc dixit eis: colligite fragmenta ne pereant: cùm sumens reliquias, dedit eis dicens: Hęc sunt verba, quę locutus sum apud vos, cùm adhuc essem vobiscũ, quoniã necesse erat impleri omnia quę scripta sunt in lege Moysi, & in Prophetis, & psalmis de me, & prędicari in nomine eius pœnitẽtiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes.

Nam

Nam sacramentum istud è quinq; librorũ Moysi spiritus,& psalmorum, & prophetarũ deliciæ.Tunc turbæ illum sequuntur, quando per pœnitentiã audierunt remissionẽ peccatorũ offerri,& relicta nõ Hierosolyma,sed Synagoga,per mare Baptismi in sublimitatẽ dignitatis Christianę,et ꝑ Eucharistiã in diuinã attollũtur creaturam.Iam audistis Christũ factis & verbis loquentem:nunc Ecclesiam Christi sponsam eum sequentem perpendite.

Ecclesia sancta,quæ est columna veritatis immobilis,& candelabrũ in templo Dei iugiter lucens,nõ est ociosa,cùm nobis, & nostro tempori, & singulis annis eadẽ nobis repetit euangelia,nempe quia inter cætera ita à Spiritusanct.aptata sunt Euangeliorum verba,vt omni tempori facilè conueniant,quod qua ratione factum sit,breuiter explicemus.Sicut enim Aquila volatu proprio docet pullos , qui eam, vt possunt,sequuntur:sic & ecclesia Christum secuta nauim conscendit , & mare ingressa est,quũ oceanũ illud S.sancti mẽtes Apostolorũ respersit.Agitatur à fluctibus,cũ Hebræorũ persecutionibus quatitur:Naui egrediuntur,cũ ab Hebræis ad gentes proficiscũtur: in montẽ ascendũt, cùm montẽ culminis potẽtiæ mundi scãdunt,& regnũ Dei promulgant,panemq; corporũ suorum in firmamentũ doctrinæ populis eorũ communicant.turbæ videntes eorum miracula, & intrepida in tẽtationibus corda, mare cõscẽdunt per baptismũ assumptũ:agitanturq;,cũ odio habẽtur. SedChristus,Marco teste,nõ post'tres dies,sed post trecentesimũ trigesimũ annũ misericordia motus super turbã fuit,quãdo sanato Constantino,& ad fidẽ Christi conuerso,totus ferè orbis conuersus est,et ab assiduis persecutionibus ereptus,& ad montem culminis dignitatis apostolicæ se præsentans , pane cœlesti spiritualiter est enutritus: vnde & seipsos,& oĩa eorũ fortunæ bona æterna cũ laude Christi se Deo dederunt,& perpetua seruitute eidẽ mancipauerunt.Reges(inquit aurea tuba S.Sancti) Tharsis,& insulæ munera offerent,reges Arabum, & Saba dona adducent,& adorabunt eũ omnes reges , omnes gentes seruient ei . Verùm quod dæmũ nõ potuit apertis delere persecutionibus,nixus est & hæresum machinamẽtis euellere.Tunc ergo Christus in spiritu ingressus est immensum huius pelagus mundi, vt Galilæa volubile, & vt Tyberiadis bonũ apparens,qui quales,quãtasq; huiusq; sit passus procellas, calamitatisq; miserias,& hodierno tempore magis quã antea , plena sunt antiquorũ monumẽta, quæ longum esset discurrere per singula, & corã vobis in hisce probatis superfluũ. Nunc clamant omnes vidẽtes maris procellã & naufragium,& submersionẽ minantẽ,nauim ad portum propellere:nunc P.Amplissimi expergiscimini , et ad alta cubiculi mantis vestræ per cõtemplationem ascendite.Huc clamant omnes prophetæ, et vt vno verbo innumera referã, excidium captiuitatis Babylonicæ,et quę mala eis contigerunt,nobis,nisi resipiscamus,minãtur:et Ecclesia sancta nõ Christum trucidandum ab Herode formidat, sed Christiani nomen ab Antichristo obscurandum timens , collegit exercitum amplissimorum patrum,vt tandem colle ctis velis, nauim ad portum salutis reducant,ad finem videlicet disputationum,et litiũ in fide, cũ in principio huiusce Tridentini Concilij referens verbũ Apostoli dicebat,vt non circunferamur omni vẽto doctrinæ, parata nimirum oẽs scopulos in fide dissoluere , & semitas pietatis ad perfectũ dirigere , vt tandem ostendat venisse tempus, quod præuidens Paulus explanabat dicens : Donec occurramus omnes in vnitatem fidei,& agnitionis filij Dei in virũ perfectũ,in mensurã ætatis plenitudinis Christi, vt non amplius circumferamur omni vento doctrinæ in dãnationem erroris . Tunc ergo abiit trans mare Galileæ, cũ dirimens oẽs quæstiones in fide,& gressum præbens,& hominẽ perficiens, auxiliũ præstabit oĩbus veritatem faciendi , secundũ ordinẽ eis ab ecclesia dandum:quod fieri nõ dubito,& ex felici principio in hunc finẽ directo,& ex summa oĩm vestrũ integritate et pietate .Tunc quippe sequetur multitudo copiosa vestigia vestra, videntes quæ signa facturi estis super infirmos per sacramẽta sanandos & à feruenti calore libidinis, & à tumore superbiæ , & cæco terrenorũ affectu.Tunc ascendet in montem Iesus, & eum discipulis morabitur,instruẽs eos de regno Dei,eùm pro hac vestra in subditos pietate in sublimitatem contemplationis euecti,venis aquarum sapientię diuinæ perfruemini . Cum itaq; hac cura pastorali in populum vobis subiectũ respexeritis,ae velut oculi pietatis diuinæ in eorum intuebimini perfectũ,dum alta perfectionis scandere cupiẽt,dicet Christus ad Philippum, amatorẽ equorum interpretatum.Vnde ememus panes vt mãducetisiq quia & Scythas est ab Alexan-

 dro

dro indomitos prædicationis gladio domuit,& facibus charitatis accēdit, fideiq; christianæ subiecit, statū prædicatorū significare videtur, qui cum Philippo responsuri creduntur, ducentorū denariorū panes non sufficiunt,veteris videlicet, & noui testamenti mysteria,in quibus imago diuina relucet, obscuritate mentis fideliū,non sufficiunt,vt vnusquisq; modicū ex eis capiat.Tūc dicet Andreas summa humanitate prçditus,& pijssimus oim nostrū pastor,& rector. Est puer vnus hic, Apostolorum videlicet ordo(quos voluit Christ⁹ pueros esse,dicēs: Nisi cōuersi fueritis,&efficiamini velut paruuli)qui habet quinq; panes hordeaceos, quinq; videlicet inter alios selectos probatissimos viros, in cibū mundi hic destinatos, hordeaceos,nēpe cruoris & mortis durissima passione circundatos,quinq; videlicet sacramenta mortē Christi referentia significantes, & omniū eorum præcipuū Eucharistiā,& duos pisces oleo pietatis assatos,& simili superindutos vestimēto, duo sacri olei sacramenta significātes,& æternā vitæ præbentes iucunditatē, sed obscuritate tractandorum,& ægro gustu sumētium paulatim sistens, dū tentat suffragia mittere,& alia pietatis opera struere,inquit Christus : facite homines discūbere, omnibus inquam,salutē offerte.Procumbant omnes super fœno propriç carnis,et in fide instructi sedeant,& dominētur ei. Tunc quippe accepit Iesus panes,qui spiritualiter enutrire nos debent, cum septē sacramentorū panes examinandos tradidit, benedixitq;,cū eos ostendit domini benedictione refertos:fregit,cū oibus cōmunicabiles per æternā Dei benignitatē in omnes dispofuit,deditq; discipulis suis cū eos administrandos esse à successoribus Apostolorum præcepit, & mysteria eorū tractanda mandauit.Quæ nēpe hucusq; ita exactè & cumulatè tractata sunt, & famescentē intellectū repleuerunt, vt pro futurorū eruditione temporum dicat Spiritus S.Colligite,colligite,inquā,fragmenta ne pereant.Ad memoriam,inquit, reducite,& scripturæ mandate,quæ tanta cum eruditione,doctrina,& pietate,& audistis,& ꝓtulistis,& iudicastis digna memoria æterna. Tractata sunt enim sacramenta cœlestia, & virtutes eorum egregiè expositæ, quæ ad salutem oim sufficiunt,& Christum vitā nostrā, spē nostrā, & gloriā nostram cumulatissimè donant. Tunc quippe homines illi,& mūdus iste ligno vitæ cœlestis enutriti,& à cataclysmo gētilitatis merito huius eruti, & muris Hierico sapientiæ,& hęresum mundi, lumine huius exuti, cœlestiumq; sacramentorum doctrina,hoc fidei sigillo sufficienter instructi,diuinā cognoscent Christi virtutem in miraculosa versione aquæ matrimonij legalis,in vinū Christiani matrimonij mutatam,vimq; supercœlestem, omnes abusus Ecclesiasticos pellentem, siue per admonitionem paternā, siue per iudicialem vindictam intelligent. Tunc baptismum, & iustitiam in eo elargitam, & cœlestem gratiam Spiritus S. & victuris & iam morituris donatā sentient: nec non recreantis aquæ pœnitentia abluti,& pane demū supercœlesti enutriti, nō mysteriū tantùm,vt matrimoniū, sed veritatē acquirent:nō renascētis gratiæ radios, sed & lucidissimū solē iustitiæ: non propagines,& fructus Spiritus S.sed & arborē & radicē ipsorū:non riuulos abluentes,et spiritualiter mundantes, sed fontem viuificum sitim omnē terrenam extinguētem, panemq; cœlestem oibus bonis ita repletum,vt insipida videatur omniū terrenorum affluentia, & gloriæ mundi velut vmbra pertransiens. Tunc orbem fugientem fugient,& Deum,& Iesum Seruatorem nostrum,qui solus manet immobilis,apprehendent, et dicent : Quia hic est verè Propheta, qui venturus est in mundum.

DE MYSTERIO SANctissimæ Trinitatis Concio Doctoris Oronsuspe Nauarri Oliretis Theologi Illustriss. & Reuerendiss. D. Didaci Ramirez, Sedenno Episcopi Pampilonēsis. Habita in Sacrosancta Synodo Tridentina Dominica Sanctissimæ Trinitatis. VI. Iulij. M. D. LXIII.

Benedicat nos Deus,Deus noster:Benedicat nos Deus,& metuant eum omnes fines terræ. Psalm.66.

Idebor fortasse vobis ineptè facere,Illustriss.Cardinales, Clariss.Oratores,Reuerendiss.Patres, necnō viri cuiuscunque ordinis expectatissimi, ac literatissimi, qui cùm nulla sim cognitus commendatione, audeam in hunc locum à doctissimis, & sapientissimis Theologis vestris ornatū ascēdere, pręsertim cū neq; doctrina,neq; dicendi facun-

di facundia, neq; deniq; rerum vsu, aut experienria sim cum his conferendus, qui ante me dicere consueuerunt, verùm vester omnium incredibilis animi candor, quo cæteros qui in eadem arena versari solent amplecti consueuistis, impulit, vt hodierno die, de Augustissimo sanctę Trinitatis mysterio, vobis audientibus hoc loco dicerem.

Sed illud modò antequã vlterius prouehar, à vobis summopere contendo: Vt quãdo omne meũ perfugiũ in vestra bonitate ac clemẽtia sitũ est: tenuitatẽ meã vestro fauore & silentio subleuetis, quò meus hic sermo, his veluti secundis sublectus ventis, quẽ sibi propposuit portũ, faciliùs consequatur: quod vt commodius cum fructu aliquo præstare valeam, summis precibus à me efflagitandus est diuinus & cœlestis spiritus, quem vt summua opifex, ac moderator Christus (in cuius vnius gloriam huc dicturus accessi) cõcedere dignetur, ad Virginem matrem tanquam ad sacram anchoram confugiendũ est: quæ pio corde inuocata, & angelico eloquio reuerẽter salutata, facilè id quod quærimus impetrabit, præsertim cũ nulli vnquam patrocinium optatum roganti denegauerit. Adeamus igitur omnes, & cũ ipso angelo dicamus, Aue Maria. (Ber. in Serm. 2.)

Benedicat nos Deus, Deus noster, Benedicat nos Deus: & metuant omnes fines terræ. Psal. 66.

Paulus vas electionis meritò vocatus, mirabilis Dei imitator, quem ex persecutore magistrũ & doctorẽ gentiũ fecit, cum cõtemplaretur Dei optimi maximi opera, eius immensam erga genus humanum clementiam, & altiùs secum expenderet quomodo Deus quosdã eligat, quosdam verò reprobet: illius misereatur, hũc verò obdurari sinat, admiratione maxima ductus in cœlũ conuersus in exclamationem erupit: O altitudo diuitiarũ, scientię, & sapientiæ! quis intelligit mentẽ Dei? quanto, inquit, magis ac magis Dei secreta quærere cupio, tanto profundius mare ingredior, nec mentis meæ acie excogitare valeo eius profundissima mysteria. Quę sententia amp. Patres nõ immeritò hodierno die vestro oĩm conspectu à me proferri potest. nã si acutissimi philosophi si peritissimi theologi, si exercitatissimi in omni disciplinarum genere homines facilius esse dixerunt, assignare quid Deus non esset, quàm quid esset: quantò magis animus meus expauescet in huius sacri mysterij meditatione? exhorrescit mens, nec lingua suum præstare aut exequi officium potest: nã quid magis arduum hominibus proponi aut obiici potest, quàm hoc augustissimum S. Trinitatis mysteriũ? quid magis admiratione dignũ, quã tres personas patris, filij, & spiritus sancti, vnũ Deũ esse, vnã substantiam, atq; essentiam? quid deniq; est, cùm oĩa mente animoq; lustraueris, quod dici aut excogitari possit maius? res est, mihi credite, quę nec intellectu percipi aut excogitari, nec lingua enarrari, nec rationibus peruestigari potest: certissimã tamen veritatẽ firmissimo sacræ scripturæ testimonio comperiemus: ex ipso, inquit, per ipsum, & in ipso sunt omnia: est enim pater, per quem omnia, & nos in ipsum, vt testatur D. Paulus, per filium omnia facta sunt, & sine ipso factum est nihil: scribente Ioanne, per S. sanctũ habemus accessum ad patrẽ & filiũ, vt scribit Paulus ad Ephe. 2. hæc est S. Trinitas quę in cœlis vnus est Deus, quã videre sicuti est, summa dicitur & perfecta felicitas. Quòd si nihil magis in votis esse solet, quã vt principũ gratiã & fauorẽ habeamus, quos fructus hæc vita exhibere solet, vt benè & feliciter hoĩes viuere possint: quantò maiores & vberiores expectare debemus ab ipsa sancta triade patris, filij, & S. sancti: cuius imago in nobis relucet, estque in animis nostris infixa? Quòd si contingat principes etiã incredibili amore prosequi, illud tamẽ nõ diu durat, cùm caducũ & perexiguum cẽseatur: at qui sanctissimę Trinitatis fauorem nactus fuerit, is patronum habet cõstantem, misericordẽ, potẽtem, & perfectum, diuitem in misericordia, magnificum in iustitia, qui iudicat innocentes, & misericorditer saluat peccatores. Quanquam verò non dubitẽ, quin vos omnes in hoc, vt in cæteris fidei nostræ articulis, sitis edocti, quos omni pietate, religione, & exemplo à teneris annis estis semper amplexi: tamen nisi molestũ est, adducã locũ vnum aut alterũ, quibus hanc nostram sacram triadem confirmare videar, quam nonnulli Herodis insania, & Sathanę impetu Aquilone suscitato euertere conati sunt. Scribitur Gen. 1. In principio Deum creasse cœlũ, & terrã, & Spiritũ Domini ferri super aquas, nemo est, qui dubitet nos per Deũ, patrẽ intelligere debere, per principiũ, filiũ: p spiritũ Dñi, spiritũ sanctum: in qua trinitate tantũ est vna, quãtũ tres simul: nec plus, vt testatur D. Augustinus, sunt duæ, quàm vna: & ita vt testatur Augustinus, singula sunt in singulis, oĩa in singulis, singula in oĩbus, omnia in omnibus

Marginal notes: Act. 9. Chry. sup. per Matt. — Rom. 11. — Rom. 11. — 1. Ioan. 1. — Gre. in Mo. — Aug. li 6. De Trin.

omnibus, & omnia vnū. Animaduertite quęso diligentius ea quæ sequūtur: sūmus ille patriarcha Abrahā tres viros prope se astantes ante ostiū tabernaculi vidisse legimus, vnū tamen adorasse cōfessus est, quibus verbis etiā si tres personas inter se distinctas fateatur, vnum tamen Deum apertè confitetur, quod & si creditu difficillimū sit, quòd mētem humanā superet, gaudeat tamē homo Deū cognoscens, in trinitate illi gratias agat, & tendat ad pietatem, quòd vnus sit Deus, sed tamen Trinitas. Quod Esaias per ternā illā cōpellationem, Sanctus, Sanctus, Sanctus, definitionem personarum indicauit, vnitatem verò essentię p additionē Dominus Deus Sabaoth: quod Propheta verbis à me initio allatis luce clari⁹ hominū animis infixit, Benedicat nos Deus Deus noster, Benedicat nos Deus, & metuant eum omnes fines terræ. Huius tanti mysterij, cū August. in sole ipso licet intueri, in quo tria contemplārint, essentiam, splēdorem, & calorē: essentia solis à nulla creata est, sic neque pater: splendor ab essentia, sic & filius à patre: calor verò ab vtroq;: sic spiritus Sanctus procedit à patre, & filio. Itaq; vt scribit D. August. in Trinitate numerus est, sed numerus non apparet, quia tres qui testimoniū dant in cœlo Pater, filius, & spiritus sanctus, vnū sunt. Cū igitur augustissimū mysterium tam arduū sit, supereminēs, abditū, & admirabile, vt à nullo mortaliū posit percipi aut peruestigari, satius erit iudicia Dei admirari & adorare, quā velle perscrutari. Nā vt affirmat D. August. vbi quæritur vnitas Trinitatis, patris, filij, & Spiritussancti, nec periculosius alicubi erratur, nec laborios⁹ aliquid quæritur, nec fructuosius aliquid inuenitur. Quare generis humani hostis, inuidia gloriæ humanæ motus, quosdā decepit, vt à cōsecutione S. Trinitatis auerteret: quales fuēre Ebionitæ, Samosateni, Artemonitæ, qui secundā Trinitatis personā Deū esse negārunt: sed tantū habuisse naturam humanā. Verū quis non videt Deū patrē pro sua bonitate generi humano corrupto donasse filiū suū Dominū nostrū Iesum Christū? qui nos restituat, sibiq; recōciliet, à tyrannide diaboli liberet, & ad vitam æternā perducat? Neq; audiēdi sunt sceleratissimi hęretici, Macedonij, Arriani, Eumonitæ, qui Spiritū sanctū aut patri ęqualē non esse, aut à patre & filio non procedere impudentissimè affirmārunt. Verū simul cū Pater cœlestis Spiritum sanctū in corda nostra infundit, voluntatem nostrā illuminat, totūq; hominē perficit, sua præsentia totus immutatur, & veluti nouus factus videtur. Spiritus sanctus, impellit voluntatē nostram ad accensum, & trahit ad amorem rerum intellectarū, ne desperemus propter peccata cōmissa, sed per Christū patri recōciliatos esse credamus. Addit quoq; S. sanct⁹ vires, vt quæ ipsius gratia volumus & intelligimus, eius quoq; auxilio præstare possimus. Videat nunc vnusquisque, quomodo S. sanctus operetur in nobis p internā suā gloriā, videat filiū per suā mortē à dānatione æterna nos dissolutos reliquisse, videat & credat has tres psonas æquales esse in maiestate, pares esse in potestate, vnū Deū esse, vnā substantiā, & essentiam: qui cū simplex sit, neq; partiū, neq; accidētium diuersitate constabit.

Verùm si alicui venit in mentem, quomodo in hac sancta triade tres personæ, Patris, filij, & S. sancti, sunt vnus Deus: quomodo in vna persona sit verus Deus, & verus homo simul, similiter quomodo hic ex casta Virgine citra viri operā potuit concipi & nasci, quomodo eius gloriosissimū corpus sit in cœlis ad dexterā Dei Patris, & simul sit in augustissimo Eucharistię sacramento, & si quę his similia occurrāt, precor cogitet pfundissimas & abditissimas esse Dei oīpotentis diuitias: cogitet illum nil sine causa fecisse, sed omnia probe disposuisse: cogitet ex ipso, in ipso & p ipsum oīa facta esse, & pnus lachrymās Deum adoret, eius profundissimamysteria admiretur, cogitet scriptum esse: probè cuncta à Deo disposita & ordinata esse. Quēadmodum enim noluit Deus nos scire, num prædestinati vel reprobati simus, ne in securitatem carnalē, aut ignauiam, vel potius in desperationē labamur, sed voluit nos continuò versari inter spem & metū: hinc iubet D. Paulus vt cum timore & tremore operemur salutem: vt sicut illic non debemus esse nimiū curiosi, sic neq; in hac sancta triade: sed fide qua credimus ad iustitiam, & sine qua placere Deo non possumus, credendum & tenendum est: ne cupientes scrutari maiestatē opprimamur à gloria, vt testatur Sapiens. Omnino igitur & citra vllam dubitationem credamus credenda omnia, & simus solicti in sola obseruatione verbi, mandatorumque Dei, amplectentes sanctorū monumenta, summorum Pontificum decreta, & veneranda sacrorum conciliorum statuta, quibus Spiritum sanctum adesse credimus: reii-

Gene. 18. Esaiæ 6. Psal. 66. Aug. de verbis domini. Aug. 1. de trinitate. 1. Ioan. 5. Aug. lib. 1. de trini. Philip. 2. Ro. 10. Heb. 11. Pro. 25.

reijciētes vanas & ieiunas quęstiones potius ad segregādas Christi oues, quàm ad eas reducendas ad Christi ouile, vel in eo retinendas cōducunt. Piè enim Syracusanus ille nos admonet, ne curem' perscrutari altiora & fortiora, sed per opera bona & Ecclesię statuta vocationē nostrā, ad quā creati sum', adimpleamus. Quēadmodum tempore inundationum aquarum soli illi, qui in Noë arcam se receperant fuerunt à morte liberati: ita soli illi qui intra limites sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ vixerint, regnum Christi nunquam periturum possidebunt. Porrò agnoscamus beneficium immensum, quod à sancta triade in nos vsque peruenit: tota sancta trinitas patris, filij, & spiritus sancti, concurrit in negotium iustificationis, & salutis nostrę. Nam Deus pater semē illud cœleste nimirum verbum suum, in corda nostra immittit, cū regenerationis principium & virtus ex semine, nempe verbo Dei, Spiritu sancto verificato profluat, Spiritus sanctus semen illud in cordibus electorum verificat, filius verò aqua sanguinis sui preciosissimi, per Spiritū sanctum conceptum humectat semen illud, vt fructum saluberrimū exhibere possit: & exhibito, homo possit Deum amare, & amādo eius incomprehensibili bono frui. Vt autem tres sont personæ, ita tria in degenerari oportet: intellectum, memoriam, & voluntatem, quorum vnnquodq; reliqua duo capit, vt D. August. testatur: Ideo in mente humana imaginem Trinitatis reperiri voluit. Oportet itaque intellectum, vt basim nostræ salutis intelligamus: voluntatem, vt quæ bene intelligimus velimus: & vires, vt quod volumus re ipsa præstare & exequi possimus. Hinc constat solum Deum trinum in personis auctorem esse nostræ salutis. Itaque cum beato Bernardo exclamare licet, ò beata & beatifica Trinitas, ad te me misera Trinitas miserabiliter suspirat, nam à te discedens multis doloribus, calamitatibus & ærumnis inuoluitur. Nunc amp. P. cùm intelligatis verum Dei cultum periclitari, hoc vnum superesse videtur, vestrarumque partium esse, vt Petri nauiculam multis flagitiorum fluctibus agitatam, in verum genuinum que splendorem reuocetis: sic enim expectationi, quam de vobis viri boni semper habuerunt, respondisse, & vobis ipsi nunquam defuisse videbimini. Conuenistis ex remotissimis orbis partibus, dereliquistis patriam, charissimosque penates, non vt de priuatis commodis, aut honore & gloria caduca, non vt de focis, & laribus, aut de pace Pyrrhi, sed de cōmuni totius reipublicæ Christianæ salute, de Dei optimi maximi honore & gloria, de Ecclesiæ labescentis statu, & integritate strenuè ac viriliter agatis. Intelligant amp. P. intelligant, inquam, non solum veri Dei cultores, sed Barbaræ etiam nationes vestrum erga Christum Iesum, eius sponsam amorem: ad cuius auctoritatem & dignitatem omnes cogitationes, omnes conatus, omnem denique animorum vestrorum impetum traducatis. Vigilandum vobis est, & orationi vacandum, vt hactenus fecistis, ne ambitione in Deum pugnetis, néue inuidia in partes contendatis, sed vestra auctoritate, vestrisque consilijs sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ hostes profligate & exterminate, attendentes vobis & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus, Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit suo sanguine, rationem reddituri incorruptissimo iudici, sanguinem ouium perditarum de manu pastoris requirenti: perpendite huic sacrosanctæ Tridentinæ Synodo, per Spiritum sanctum commissam esse Ecclesiam, vt illam nunc mœrentem, vos omnes in matrem vestram recipiatis, iacentem vestris brachijs erigatis, & micantem sincera fide & doctrina fulciatis: vestram ac eius maiestatem in tanta hominum & temporum perfidia retineatis, & retentam nos omnes incredibili amore prosequamur. Nam si de infelicissimo Ecclesiæ statu verba faciamus, quando per Deum immortalem, maioribus magis inueteratis odijs impugnata est? quando magis obstinata rebellione in eam pugnatū? quando plures hostes in suam perniciem iuratos perpessa est? quando honori Ecclesiæ magis detractum est, quàm his infelicissimis, & calamitosis temporibus, in quibus sedes Petri impudentissimè apud capitales hostes Ecclesiæ regnum Antichristi vocatur, & sacrosancta conciliorū auctoritas vilipenditur & cōtemnitur? Tollite felicia & victricia ista signa in hosce communes omnium bonorum hostes, qui cum verbo Dei toties succubuerint, facti sunt similes terræ deprauatæ, quę optimo semine sæpe ac sæpius suscepto, nil aliud reddit, quàm infœlix lolium, & steriles auenas: facite vt capitales hostes Ecclesię resipiscant, & dent honorem & gloriam vero Deo, nec amplius tot ineptijs, quas suggerente Sathana inuenerant, mentes piorum

Marginalia: Gene. 8. — Aug. 1. de Trinit. — Berna. Ser. 11. super cantica. — Acto. 20. — Ezech. 3.

piorum implicent, ita vt vniuersus terrarum orbis fateri compellatur, nullos vnquam neque præteritis temporibus, neq; præsentibus Ecclesiæ amantiores extitisse, ardentiorique animo charissimã Christi spõsam fuisse prosequutos. Curate igitur pro sacrosancta inter vos, ipsamq; Ecclesiam coniunctione, pro vestra singulari religione & pietate, quibuscunque potestis modis languenti religioni prospiciatis: vos felicissimos, vos beatissimos fore existimate, si omnes cogitationes, omnia consilia, omniaque vestra studia, in pietatem, in religionem, in Ecclesiam, in Deũ optimum maximum retuleritis: præsertim cùm nulla dicenda nec appellanda sit virtus, quæ in Deũ perinde ac in summum & incommutabile bonum non referatur: ferte auxilium pietati, ferte religioni, ferte Ecclesiæ, ferte rebus vestris, vobisque ipsis, nisi de Ecclesiæ actum esse velitis. eam enim concepimus spem, vos meliùs longè facturos, quàm nos sperare possimus. Qui eduxit pastorem magnum
Hebre. 13 ouium in sanguine æterni testamẽti Dominum nostrum Iesum Christum, aptet vos in omni bono, vt faciatis semper eius voluntatem, facientes quod placeat ipsi, per Iesum Christum Dominum nostrum, cuius est laus, honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

CONCIO DE DIVINO Spiritu S. Catholicæ Ecclesiæ et S. Oecum. Concilij, Auctore L. Ioanne Villerano Theologo Barcinonensi.

Cum complerentur dies Pẽtecostes, erant omnes pariter in eodem loco etc. Actorum. II.

Diuini illius mysterij Illustrissimi, ac Reuerẽdissimi Domini clarissimi Oratores, Amplissimi Præsules, Viríque ornatissimi, quod hodierna festiuitate S.C.R. Ecclesia, de immenso Diuinitus recepto munere tota sibi plaudens & gestiens, gratulabunda omnibus suis filijs proponit vbique terrarum suspiciendum ac celebrandum, rationem aliquam, quatenus fas est, inquisiturus, operę mihi videor facturus pretium, si eius vnius fretus aspiramine, qui hodie à Patre in nomine Filij missus infantium piscatorum linguas nõ modo ad eloquẽdum ineffabilia Dei magnalia disertas, sed etiam ad inflammanda frigida Iudæorum & Gentium pectora ignitas fecit, sedula & quàm fieri à me poterit solerti indagine inuestigauero: Quare oportuerit Paracletum alium præter eum, per quem gratia & veritas facta est, cælitus etiam mitti. Quis, ad quos, quando, vbi, quomodo, & quid postremò Ecclesiæ Dei profuturus aduenerit. Quæ vbi in Diuini spiritus gloriam, quæ cum Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ, & Sacri œcumenici Concilij dignitate est coniuncta, & pro temporis angustija carptim per summa capita, & pro instituta breuitate dilucidè, non tã fucata phaleratæ orationis lenocinia, quàm simplicem Christianæ concionia expositionem consectans attigero, propositi argumenti finem nactus dicendi etiã faciam. Si modò quem vestra, (Vos imprimis appellò Illustrissimi ac Reuerendissimi domini) summa apud me auctoritas, etiam, quàm pia tulit modestia, retinentem, imbecillitatis propriæ conscium, ad dicendum de re omnino in Ecclesia Dei difficillima & grauissima in sanctissimo & eruditiss. reipub. Christianæ Senatu fere impræmeditatum compulit, eundẽ dicere iam & obedire paratum beneuolus fauor excipiat & animet, dicentem verò benigna attentio recreet & refocillet. Id quod non tantùm à vestra incredibili pietate, sed etiam ab insigni reliquorum Dominorum meorum Clarissimorum & Reuerendissimorum humanitate ita mihi demum cõcedi credidero, si vnà mecum omnes à Deo Opt. Max. postulaueritis, nouos & pares ad rem tantam aggrediendam spiritus, internuncia Beata Virgine: quæ superuenientis spiritus sancti afflatu gratia plena concepit & peperit filium Dei. Quam ideo, vt de more est, Angelico eulogio in genu prouoluti salutemus. Quæ in tẽporis initio ex benigna Creatoris omnipotentia pro naturæ institutæ viribus valde bona creata, sed illico ex maligna creatæ voluntate in proprij peccati defectu, fuerant enormiter deprauata, eadem siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt in temporis plenitudine ex clementi Reconciliatoris misericordia secundum Diuinæ gratiæ donum fuisse omnia instaurata & velut innouata, ijs, qui in Christianæ religionia adorandis mysterija piè & decẽter ex sacro Euãgelio emendis exercitatos habent sensus facillimum est obseruare, & euadit perspicuum.

Quare miss' fuerit spiritus sanctus.
Gen. 1. 2.
Ephes. 1.
Gal. 4.
Ioan. 11.
2. Cor. 5. d

ſpiruum. In qua tamen vniuerſi & conditione, & inſtauratione mirum profectò eſt, quàm ſibi omni ex parte concinat illa in omnium Illuſtrium Theologorum ore decantata mundi vtriuſque, naturę ſimul & gratiæ harmonia. Vnde ex obſeruatis in rerum omnium creatione, & indiſcreta vnius Diuinitatis operatione, & attributo cuiq; hypoſtaſi munere, ſimilē in generis humani ſalute annotare liceat, & communem vnius eſſentiæ miſericordiam, & accommodatam tribus perſonis benignitatem. Dum velut per recapitulationem, vt cum D. Hieronymo loquar, quo ordine olim in principio creata res commemoramus, eodem ferè poſt in ſæculorum fine inſtauratas admiramur.

Tit. 3.

Gen. 1. 2. Cor. 5. Gen. 1. Io. 6. Gen. 1. Mat. 11. Ioan. 1. Gen. 1. Ioan. 14. Act. 2.

In principio creauit Deus cœlum & terram: In fine deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi. In principio Omnipotenti Patri attribuitur ex nihilo procreata terra inanis & vacua: In fine nemo poteſt venire ad Filiū, niſi Pater, qui hunc miſit, traxerit eum. In principio ſapienti Filio adſcribitur illuſtratio tenebrarum, quæ erant ſuper faciem abyſsi: In fine nemo nouit Patrem, niſi cui voluerit Filius reuelare, lux vera quæ illuminat omnē hominē venientē in hūc mūdum. In principio ſpiritus Domini ferebatur ſuper aquas, aut ſignificantius, ex energia vocabuli Hebręi מרחפת Incubans viuifico calore fouebat: In fine Spiritus Sāctus, quē miſit pater in nomine Filij, ceu igneus ſedit ſuper ſingulos, & repleuit omnes gratia diuina. Vt iam ita videas vtrobique omnium, quæ perfecta ſunt Dei opera, initia ingeniti Patris potentiæ, media vnigeniti Filij ſapientiæ, fines procedentis ab vtroque Spiritus ſancti bonitati optimè vendicari, & velut accepta referri. Id quod non modò ex ea, quæ diuinitus populo Dei reuelata eſt doctrina, ſed etiam ex ipſo omnium ſenſibus expoſito naturæ libro intelligi poteſt. Vnde manu ducamur ad eminus quidem proſpiciendam, ſed ita magis adorandā cum vnitate eſſentiæ, perſonarum trinitatē in illo vno rerum omnium primo principio à quo indicibili modo perfecta ſunt, cuiuſq; rei primordialia tria initia, nō vſquequaq; obſcura diuinarum perſonarum veſtigia. Hic magna nobis aperirentur philoſophandi ſpatia. Hæc enim ſunt illa tria à Poetis cantata rerum primordia, Chaos, Oceanus, Iouialis vigor: A Pythagoricis vel cōnumerata, Monas, Dias, Trias: vel commenſurata initia, Punctus,

Deut. 31.

Linea, Superficies: ab Epicureis ſuſpicata commiſtionis exordia, Atomi, Inane, Plenum: à Stoicis prouiſa generationis fata, Atropos, Cloto, Lacheſis: ab Academicis opinata conſtitutionis elementa, Paruum, Magnum, Idolum: à Peripateticis demonſtrata tranſmutationis principia, Subiectum, Diſputatio, Habitus. Vt mittam hîc myſticam illam philoſophandi antiquorum ſapientum rationem, ſiue Magorum apud Aegyptios verſus orientem, ſiue Chaldæorum apud Syros verſus Septentrionem, ſiue Gymnoſophiſtarum apud Indos ad Meridiem, ſiue Druidum apud Gallos ad Occidentem. Quorum ſuis quique hieroglyphicis vniuſcuiuſque rei principiorum triadibus ad Diuinam trinam vnitatem videntur ſecundum eas, quæ in rebus ſingulis apparent primæ notæ, clariùs, quàm credi poteſt, ſpectaſſe, & ad tam inſigne ſpectaculum vniuerſum orbem conuocaſſe. Quos tamen primos rerum characteres illuſtriores reddidêre celebres illi priſci Theologi, qui iidem erant conſummati Philoſophi, in cōmunibus rerum omniū proprietatibus, quæ publicè tranſcendentia vocantur: quæ ſic omnia in omnibus ſint, vt omnia in quouis, & quoduis cum omnibus inconfuſè vniatur, dum velut quodam ineffabilis participationis modo & ordine vnumquodque per miram quādam accommodationem habere dicitur ab ipſa deitate, vt ſit vnum à Patre, vt ſit ens: à Filio, vt ſit Verum: à Spiritu Sancto, vt ſit bonum. Qua maximè ratione ſic iſti, quoad licet, ſignificaſſe videntur incomprehenſibilem illam, in ſingulari identitate diſtinctionem. In ſimili æqualitate ordinem, in æterna vnitate proceſſionem. Sed hæc quidem hactenus, & velut per tranſennam adduxiſſe ſatis ſit: quatenus inquam, faciunt ad ita magis & accommodatius pro noſtra virili, quod primo loco propoſuimus, docendum ex analogia naturæ, in ſingularitate cauſæ adumbratur pluralitas rationum, quàm deceuerit, quamque etiam opportuerit in gratia, vbi in vnitate eſſentiæ exprimitur trinitas perſonarum, vt Regnum cœlorum ſic à Deo ipſo ſibi reconciliatum intelligeretur, vt quod Pater, ex quo omnis πατρὶα nominatur, mittendo filium ſuum dilectum cum atteſtatione æternæ voluntatis fundaſſet, Filius à Patre miſſus redimendo in ſuſceptæ humanæ carnis veritate aſſeruiſſet, illud itidē ſpiritus ſanctus à Patre in nomine Filij

2. Cor. 5. Galat. 4. 1. Pet. 1. Ephes. 3. Ioan. 3. Mat. 17.

miſſus

Luc. 3. Io.8.14. 1.Cor.6. Act.2. Heb.2. Qui fuerit missus Ioan.14.

missus sanctificando in figura linguæ igneæ informaret. Quis autem ille sit spiritus, quia Deus est, nequit cogitatione comprehendi, tantum abest vt verbis explicari possit. Paracletus tamen est ex sacro Euangelio & Spiritus Sanctus. Spiritus quidem Dei, Aduocatus & Cõsolator hominis. Dextræ Dei digitus, Spiritalis hominis vnctio. Primum in Deo donum, summum in homine munus, procedens à Patre & filio ab æterno, amborum ineffabilis nexus, Missus à Patre in nomine Filij in tempore humanorum cordiũ arctissimum vinculum. A quibus procedit amor essentialis, ab eisdem mittitur charitas participabilis. A quibus procedit nihilò minor, ad quos mittitur infinito maior. Vnde procedit secundum naturam immanens, quo mittitur per gratiá inhærens, Ex processione Deus donans, ex missione Diuinum datum. In processione nullibi non semper existens secundum præsentem essentialem potentiam, In missione vbi nõ erat aliquádo cohærẽs secundũ inhærẽtẽ accidentalẽ gratiã. Processione extra oía, sed nõ exclusus: intra, sed nõ inclusus: Missione à peccatoribus propter eorum demerita velut seclusus, in ipsis autem iustis simul cum illorum meritis quodammodo conclusus. In processione à nemine in propria forma vnquàm visus, natura vnaformis, In missione variè in alienis figuris nonnunquam apparens, gratia multiformis. Atque vt de alijs apparitionibus in præsentiarũ taceamus, vt velut iacta sunt fundamenta, de ea nũc dicamus vbi ædificatio Dei choronidem accepit. Vbi inquam, spiritus sanctus à Patre in nomine Filij missus, cùm complerentur dies Pẽtecostes effusus super omnem carnem ad eos venit, qui erant omnes pariter in eodem loco.

Ad quos missus sit Spiritus sanctus.

O mira insinuatio vniuersitatis vnitæ & vnitatis vniuersæ: Erant omnes pariter in eodẽ loco. Potuit ne, vos oro Patres sanctissi. verbis alijs expressius designari vna illa vnius sponsi Columba? Vnum illud vnius Spiritus Corpus? Erant, inquit ille cuius laus est in Euangelio, omnes pariter in eodem loco: erant in Regno cœlorum omnes quoad fidei & sacramẽtorum communionem, Pariter, quoad cõcordem charitatis cõnexionẽ, In eodem loco, quoad mutuũ in necessitatibus auxilium: Vt cum in idipsum proinuicem soliciti alter alterius onera portarent, sic adimplerent legem Christi. Erant, inquá, in Corpore Christi omnes, quo ad plenã membrorum integritatem. Pariter, quoad membrorum ad seinuicem cõfessionem. Ibidem, quoad membrorum cum capite conspirationem: vt ita verè essent consummati in vnum, seruantes vnitatẽ spiritus in vinculo pacis. Hoc autẽ vnicum & Dei Regnum, & Christi corpus an nõ illa est vna sancta Catholica & Apostolica Ecclesia? Expẽdamus obiter id quod proximè præcessit, vnde hæc, quæ nunc dicuntur, pendent. Isti enim qui erant omnes pariter in eodem loco, illi ipsi sunt fratres, in qunrum medio (erat autẽ turba hominum ferè centum viginti) exurgens Petrus exposita Propheticæ prædictiunis veritate, complẽdum tunc duodenarium Apostolorum numerum paulò antè statuerat. O mirum hæc dictantis spiritus sancti consilium! Quis tam emotæ mentis, & à communi iudicio alienus fuerit, qui hic non intelligat, non videat, non tangat, & plenæ vniuersitatis Catholicæ Ecclesię in ipso numero symbolũ, & dispẽsandæ hierarchiæ ecclesiasticæ in re gesta rationẽ? An non etiam elementarij pueri nôrunt, 120. ex decuplato, 12. constitui? Quis autem Christianorum nesciat, fuisse à Christo Domino electos duodecim Apostolos, velut duodecim acquisiti populi Principes, & táquá duodecim ciuitatis dei fundamenta? Diuino vt Deũ decebat cõsilio ex mirifica ipsius duodenarij perfectione resultãtis ex multiplicatione. 3. & 4. primorum scilicet numerorum in Diuinitate & natura. Quorum ego mysticas rationes etiam ex Pythagoreorũ schola petitas, sed minimè instituto ineptas varijs, exemplis Naturę, Legis & Gratiæ pro virili illustrandas susciperem, nisi vel lucẽ soli addere, vel sus Mineruam docere instituti oblitus viderer voluisse. Vnicuique autem duodecim Apostolorum suus tribuitur denarius, qui vniuersitatis numerus ab omnibus esse conceditur, nõ modò quòd omnes specierum differẽtias in eo latẽre subtiliter disputet Academia consentiente Lycio: Verum etiam quòd nulla sit inuenta vnquá natio, quæ supra decem numerando ascenderit. Id quod satis euidens signum videtur, commissam fuisse in vniuersum singulis Apostolis indefinitam facultatem, in eo quòd omnibus præcipitur, vt ieuntes in mundum vniuersum prædicarent euangelium omni creaturæ. Sed tamen in pari electionis consortio, disparem fuisse conditionem, & in simili legationis honore discretionem quandam potestatis, quæ Sanctorum

Iohel.2. Act.2. Cant. 6. Eph.4. Matt.20. 22.25. 2.Cor.8. 93.dist. 2. legimus de cons. dis 4.c. Est vnitas.

2.q.1.c. multa. 1.Cor.12. Gala 6. 1.Cor.12. Colo.1. Ioan. 19. Ephes.4. Ephes.1. Acto.1.

Io.11.13. Luca 11. Psal. 44. Luce 6. 9.12. Apo.21.

Ephes.4. Mar.vlt. Anacle. ep.2.de stin 22. Sacrosancta de mens di. 80.in illa

Patrum

Patrũ sententia est, vel ex illo vno facilè colligitur, quòd Petrus, super quo potissimùm, vt solidissima petra fundata fuit ecclesia Christi, & cui præ cæteris traditæ claues Regni cœlorum, mandatam sibi specialius ouilis Dominici curam agere iam hic suo ipsius iure ante missionem Spiritus sancti videatur, dum sponte sua exurgens in medio fratrum sacram scripturã cum auctoritate decernendi interpretatur: Quòd Propheticæ prædictionis verum sit complementum dogmatizans statuit: complendæ veritatis tempus & modum diuinitus definit: Assumendum proinde in Apostolatum, qui primus est in ecclesia gradus, duodecimum quẽdam constituit: Ex quorum autem numero eligendus ille sit, præcipiens determinat: & alia huiusmodi facit, vnde non leue sumas argumentum, fuisse primam & summam in Apostolatu Petri auctoritatem, & confirmandi in fide Catholica, & statuendi in moribus Christianis, & regendi in Hierarchia ecclesiastica. Quæ quidem facultas tametsi ab ipso diuino Christi Spiritu Ecclesiæ velut corpori suo in præcipuis eius membris fuerit communicata, nihilominus tamen ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere eam voluit, vt in beatissimo Petro omnium Apostolorum summo principaliter collocaret, vt ab ipso quasi à quodam capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. In quo quidem ordine fundatam & dispositam Ecclesiam vniuersam à Deo Patre in ipso Christo Iesu Domino nostro (ne recens aut humanum suspiceris inuentum) Spiritus sanctus suo manifesto & celebri aduentu cõfirmauit & constabiliuit: Cum complerantur dies Pentecostes. Non sine magno numeri mysterio. In quinquagesimo enim die completio perfectissimi numeri quadrati, hoc est, septenari in seipsum ducti, designatur. Septies enim septem efficiunt quadraginta noue. Cuius tamen completio ad sequentem pertinet quinquagesimum addita monade, quæ præsentis seculi meta, & futuri initium perpetuitatem sub octauæ diei Dominicę rationem continens, sic præsentia terminat, vt nos ad æterna intromittat. Quemadmodum horum numerorũ mysticam rationem pulcherrimè multis adhibitis & rationibus & exemplis ad hoc ipsum institutum accomodans Gregorius Nazianzenus (solet enim ille, vt reliqui omnes antiqui Patres, libentiss. spaciari in

Leo. Epist. 84. Alex. 14. q. 1. Aus diuimus, Act. 1.

Leo Epist. 89. dist. 19. c. ita dominus. Quando missus. Spũs S.

Naz. ser. de. Pent.

huiusmodi numerorum sacramentis exponẽdis) appositè tradit, quinquagesimum diem apud Hebræos vocari Sanctũ: annũ autem quinquagesimum, Iubilæum, vbi omnium fit restitutio & ab integro renouatio. Conueniunt profectò hæc omnia mirificè huius diei solennitati. Verùm enimuerò si nobis aliquid addere liceret ex ea, quam initio propsuimus, naturæ & gratiæ analogia, sed tunc in magno, nunc autem in paruo mũdo, fortassis non vsq; quaq; ineptè diceremus, optimè missum manifesto ignis signo Spiritum sanctum quinquagesimo à resurrectione, hoc est, decimo die ab ascensione Domini. Vbi iam ille quadãtenus fuerat à Christo datus, iuxta eam, quam Physici doctiores obseruant in fœtu humano perfectam & manifestã animationem quinquagesimo, imperfectam autem & latentem quadragesimo à conceptione die post intermediam præparationem & organorum quãdam distinctionem ad excipiendam animam, quæ actus organici corporis est, necessariam, à virtute decisi seminis, quod artifex generationis à Medicis appellatur, mirabiliter anticipatam. Vt pari modo Ecclesia diuinum semen dicatur primũ ceu sata & progenita in Parasceue ex latere Christi in profluente inde cum sanguine aqua (cui seminariam omnem virtutem vsq; adeò Philosophi tribuũt, vt Physicis dicta cẽseatur aqua, à qua omnia fiunt, Poëtæ Cythercam Venerẽ fabulẽtur ortã ex spuma maris, & vt aliqui addunt, cœlesti cũ sanguine mista) tertia deinde die velut cõcepta & plenè genita, vt ideo omnes qui ex baptismali aqua regeneramur, in morte, sepultura, & resurrectione Christi renati dicamur: pòst per quadraginta dies, quibus Ats Patris Christus Apostolis apparẽs loquebatur de regno dei, velut in dies magis exculta & erudita. accepto etiã interim Spiritu S. sed & tãquã impfecto quodã & occulto modo. Postremò cũ cõplerẽtur dies Pẽtecostes suscepto ad plenũ & publicè spiritu illo in figura ignis, nõ Iouẽ, sed Deũ nostrũ designãtis, per cuius Inspirationem factus fuit olim homo in animã viuẽtẽ, informata, animata, ac vegeta cõstansq; fuerit, cõsummata quadã & diuina virtute etiam ad edenda publicè, qñ opus esset, prodigiosa miracula. Ad quã publicam inspirationẽ spectasse videtur Heliseus, cùm rem difficilem, duplicem Heliæ spiritum postulabat. Itaque in illis iam antè inchoatum munus nunc accipit adiectionem largitatis.

Ioan. 19. Act. 2.

Ro. 6.

Act. 1.

Ioan. 20.

Act 2.

4. Re. 2.

Quam cùm sæpè aliâs discipulis Christus promisisset, tum maximè, quãdo in cœlos Ioan.4. ascendens præcepit eis, ab Hierosolymis Vbi ad ecclesiā missus Spiritus sanctus ne discederent, sed expectarẽt promissionem patris. Vbinam, vos obsecro Sanctissimi Patres, conueniebat magis ad Ecclesiam mitti Spiritum sanctum, quàm Niceph. lib.6. in Hierusalem ciuitatem Dei viuentis, & si Nicephoro credimus, in domo Ioannis Apo 21. Apostoli, aut vt alijs magis placet, in ædibus Ioãnis Marci Euangelistæ, & in superiore parte domus? Hic iam obruor magnitudine materiæ, & velut opprimor à gloria. Vt enim nihil accommodatius ad exornandam Ecclesiæ dignitatem afferri potest, quàm ciuitatis Sacerdotalis & Regiæ sanctitas, Virginis Ioannis gratia, partis superioris excellentia: ita si hoc ipsum argumentum foret per omnes suas partes dilatandũ & amplificandũ, nullũ ferè vnquàm esset habitura oratio modũ.

Qui spũs. S. missus. Act. 2. Quare memor instituti mei, memor etiã dignitatis vestræ, satis esse duxi, si cũ digitos intenderim ad fontes perstringam quomodo spiritus sanctus venerit. Cùm inquam, factus est repente de cœlo sonus tanquam aduenientis Spiritus vehemẽtis, & repleuit totã domum vbi erant sedentes, & apparuerunt illis dispartitæ linguæ tanquam ignis, seditq; super singulos eorum, & repleti sunt omnes spiritu sancto, & cœperunt loqui varijs linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis. O inexhaustũ mysteriorũ Dei pelagus! Quot audis verba, quot dispungis incisa, quot distermines mẽbra huius sacrę lectionis: tot perẽnes fontes, tot profunda flumina, tot redundantia maria Sacramẽtorũ diuinorum tremebũdus venerare. O summa & ineffabilis Euãgelicæ & gratię legis prę-stãtia! Percurre omnia naturæ spatia. Scrutare oẽs legis Mosaicæ scripturas: inuenies munera aliqua quæ similitudinẽ quandã cũ his habere videãtur, sed illa quidẽ sparsa, & sua ferè quæque singulis exiliter exhibita, rudia & inchoata: hæc tamen omnia simul omnibus affatim concessa, perfectiora sanè singula, cõsummatissima verò cuncta, atq; vt vnum satis sit pro multis exemplis, age, libet iam Iudæe modũ collatæ populo tuo legis, de quo vsqueadeò insolenter etiam nunc gloriaris, cum superiori componere, vt intelligas fuisse illic velut prima adumbrata lineamenta, hîc autem viuos expressos colores. Fuit Exo.19. quidẽ vestra quinquagesimo die post liberatum populum à seruitute Ægyptiaca diuinitus data: sed per manum Moysis in vasta & horrida heremo: Nostra autẽ in die Pentecostes post redemptũ genus humanum à tyrannide diaboli, sed per inspirationem ipsius eiusdem Dei promulgata in florentissima ciuitate sancta. Vestra in abrupto montis præcipitio: Nostra in sublimi domus cænaculo. Vestra cum fumosa clangorum caligine: Nostra cum splendido linguarum igne. Ista in tenebris, & procellis: Hæc lucente prorsus die: Ista tumultuario populo, & vix oculos in montem terrificum leuare audenti: Hæc discipulis sedentibus & summa cum mansuetudine totis è cœlo propitio pendentibus. Denique fuit lex Moysis in lapideis tabulis scripta à vitando potius malo rigidè coërcens grauissimo comminato supplicio: Lex aurẽ gratiæ in humanis cordibus insculpta, ad agendum magis bonum nouos spiritus addens inæstimabili proposito prẽmio. Id quod repentinum in suscipientibus factũ Quid spũs. S. missus Ecclesiæ profuerit miraculum, omnium quæ vnquã fuerint maximè mirandum confirmat mirificè. Stupet hic Iudæus Sacramentorum nouitate & linguarum varietate commotus. Miratur iã multò magis Græcus in Barbaris piscatoribus subitam diuinam sapientiam & extẽporaneam dicendi facultatem, dum pro Christi ad Ecclesiam suam promisso, mittitur Spiritus sanctus à Patre in nomine filij, replet totam domum, sedet super singulos, complet omnes gratia diuina, dat eloqui varijs linguis magnalia Dei: Imo docet omnia, suggerit quæ Christus dicturus erat: Multa enim ille, dum suam ecclesiam cum discipulis conuersus institueret habebat dicere, quæ tunc rudes animi portare nõ poterant. Tametsi omnia quæ audierant à Patre nota fecerat eis, sed quæ & quatenus eos scire tunc oportebat, qui crassa vt dicitur Minerua, tanquàm tyrones discipuli erudiendi, & lacte, non solido cibo velut paruuli nutriendi erant: attamen cùm venit Paracletus cœlesti calore confirmãs, excelsa gratia corroborãs, diuina virtute constabiliens Christi discipulos, qui erant omnes pariter in eodem loco, docuit in illis vnam sanctam catholicam & Apostolicam ecclesiam omnem veritatem. O singularia ecclesiæ Christi dignitas! Cuius vix exilem quandam vmbram tandem assequutus est iuge, pertinax & indefessum Philosophorum studium, vt ideo sapientissimè ex omnium Sapientum consensu dixerit Democritus, veritatem in altissimo & tene-

tenebrosissimo puteo iacere submersam, eam omnem facto repentè de cœlo sono docetur Ecclesia Dei? Atque ita docetur, vt non tam doctrinam didicerit, quàm Doctorem ipsum ex oratione filij ad Patrem penes se retinuerit, qui maneat cum illa in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere. Ioan. 14.
Hæc ergo est lex nostra, quæ scripta est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. Hæc doctrina nostra, Vnctio spiritus sancti docens nos de omnibus, vt non necesse habeamus, vt aliquis nos doceat, qui nō eodem spiritu inspiratus loquatur sanctus Dei homo, minimè autem is qui foris est. Hic Legislator, hic Magister noster, Spiritus Dei qui habitat in nobis, qui omnia scrutatur etiam profunda Dei. Eant iam isti iniqui rerum ecclesiasticarum censores, & alia importunè quærant expressa legis & doctrinæ diuinæ verba, quàm quæ ipsa sancta Ecclesia catholica vel tanquàm iam olim expressa, sed in suo sensu haberi vult, vel quæ nunc exprimit pro temporum necessitate ex reuelatione inhabitantis spiritus sancti, Magistra facta veritatis, columna & firmamentum. Hoc autem magisterium exercere illa, quânam commodiore ratione potest, quàm quæ per totum orbem dispersa est, in eundem pariter locū legitimè congregetur? Iuxta quam rationē significari etiam Ecclesiā ipsam in ijs, super quos spiritus sanctus descēdit in die Pentecostes, quosque etiā docuit, vt dictū est, omnem veritatem, nō modò rei gestæ veritas & consensus subindicare, sed ipsa verborum series & cōstructio præ se ferre videtur. Quinimo sublimiorē quandam congregationi legitimæ conuocatæ concessam prærogatiuam, & hoc ipsum spiritus sancti factum satis indicat, & illa Christi domini doctrina comprobat, vbi promisit se affuturum in medio illorū, qui duo vel tres fuerint nomine ipsius congregati. Quod & ipsa Apostolorum praxis confirmat, præsertim illa, quando D. Paulus iudicauit in nomine Domini nostri Iesu Christi congregatis Corinthijs & suo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu Christi tradere incęstuosum hominem sathanæ. Hinc videtur optimo ductu effici, vt illa catholicæ Dei Ecclesiæ per aduētum spiritus sancti donata suprema & diuina auctoritas illi etiam sacro Conuentui cōmunicata specialius sit, vbi caput & potissima membra pariter in eodem loco legitimè con-

2.Cor.13.
Ro.5.2.
1.Ioan.2.
2.Pet.1.
1.Cor.2.
2.Tim.4.
1.Ioa.4.
1.Ti.3.
Distin
19.per tot
Act.1.2.
Mat.18.
Act.1.6.
1.15.20.
2.Cor.5.

gregata dicere simul verè possint: Visum est Spiritui sancto & nobis. Non modò quòd non possit aliàs ex omnibus fidelibus fieri in vnū pariter locū conuocatio, nec quòd, & si posset, non tamen debeat, tanquàm contraria & aduersa instituto & rationi sacri Cōcilij & catholicæ Apostolorum consuetudini, verùm etiam propter illam, quam obseruamus apud vtrūque testamentum Sacerdotalis in populo Dei præeminentiam & energiam, in ijs præsertim quæ sunt ad Deum. Vnde necessariò conficitur, vt cū in multis alijs, tū in hoc ipso maximè Sacerdos pro vniuerso sibi subdito populo habeatur. Vbi scilicet fit consensus inferiorum ad supremum & conspiratio multorum in vnum. Siquidem hîc imprimis verum illud est Philosophorum proloquium, & communis animi conceptio: Vnumquodque illud est, quod in ipso potissimum est. Hæc igitur est œcumenici sacri Concilij legitimè conuocati summa dignitas, sublimis autoritas, diuina potestas per spiritum sanctum sanctæ Catholicæ Ecclesiæ diuinitus communicata. Vbi caput & membra præcipua, Summus Romanus Pontifex, vel eius vicem gerentes Legati, & cæteri Ecclesiæ maiores Antistites verè Catholicam & Vniuersalem Ecclesiam repræsentant omnes pariter in eodem loco. Quæ si ita sunt, vt quidem sunt, O insensati Galatæ (ad istos sub hoc ficto nomine nunc etiam nostra se conuertat oratio) quis vos fascinauit nō obedire veritati, & sacri Tridentini Concilij paterna monita, vt à benignitate Spiritus sancti profecta, non verentes & gratanter supplices accipere, istius quæ apud vos longè latéq; diu, multumq; grassatur (atq; vtinam nō longius serperet virulenta cōtagio, quod siccis oculis nequeo satis dicere) perniciosissimæ animorū pestilētiæ præsentanea antidota & vnica remedia? Quid, an non Tridenti sunt, quod vos ineptissimè obijcitis, Catholici omnes? Vbi intersunt, qui non minus dignè, quàm legitimè vices gerant omnium? Vbi Illustrissimi sanctæ Apostolicæ Sedis Legati, plena summi Romani Pontificis, qui ex successione Petri principis Apostolorum, est ipsius Ecclesiæ Catholicæ fundamentum & caput, pro Christo Vicarius, potestate & vice muniti ordine suo & merito præsident. Imò vbi ipse idem multo magis ie, quàm nomine pius Pōt. Opt. Ma. pręsens esse optima ratione dici potest, vt qui pro ea, quā

Act.15.
Exo.18.
Luc 10.
Heb 5
Dist.15
c.sicut.
1.Reg.8.
1.Mac.4.
10.
17.dist.
per tot.
24.q.1.
c.quoniā

commiſſæ ſibi diuinitus Eccleſiæ Dei viui habet ſolicitudinem ad ſanctæ Tridentinæ Synodi Patres, dum illos ad eam ſolicitudinis partem in quá vocati ſunt, etſi ſponte ſua currentes, vt alacrius curtant paternè incitat, nouos etiá addens animos ſubinde mittat, non minus verè verba, quàm iure auctoritatem Apoſtoli ſibi vſurpans.

1.Cor 5.

Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam iudico vt præſens in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti congregatis vobis & meo ſpiritu, cum virtute domini noſtri Ieſu. Vbi inquam, interſunt omnes Eccleſiæ Dei ſacratiſsimi Antiſtites, pręcipua Chriſti corporis membra, ex omni gradu principalis in Hierarchia eccleſiaſtica ordinis, ex omni ferè prouĩcia latè patẽtis in Monarchia ſeculari ditionis. Interſunt, inquá, in tá frequẽti numero omnes, quũ nemine excepto, nemine excluſo, ad quẽ iure pertineret, nõ tãtùm communibus S. Apoſtolicæ Sedis mãdatis conuocati ſint omnes, verùm etiam priuatis Imperatoris, Regum & Principum monitis cohortati ſint, qui magis idonei vederentur, adhibitis præterea quá plurimis Sacræ Theologiæ & Diuini humanique iuris Doctoribus, viris pientiſsimis ac vndecunque doctiſsimis.

Imp. cõſtan. in Syn. Nice. Theo. in Syno. Epheſ. 1. Mart. in ſy. chalce Act. 4. 1. Cor. 1. Phi. 2. 3.

Quorum etiam ferè omnium catholicorum Principum Clariſsimi Oratores merito quidem ſuo tantorum Dominorum perſonam decenter ſuſtinẽtes hic adſunt, vt adiutores, fautores, & aſſertores auctoritatis, dignitatis, & libertatis ſacri Concilij. Quid, inquam, an non etiam iſti omnes pariter ſunt in eodem loco: quorum ſit cor vnum & anima vna: In quibus nullæ contentiones, nulla ſchiſmata: qui idem dicant, idem ſentiant, idem ſapiant, eandem charitatem habentes, vnanimes, perfecti in eodem ſenſu, in eadem ſententia? Apagete cum veſtro iſto præpoſtero & impio iudicio, qui aliud & ſentitis, aut iudicatis de ſanctiſsimis noſtris Patribus. Quos magnã partem ab extremis terrarum finibus nulla bonorum diſpendia, nullas itinerum difficultates, nulla ſalutis & vitæ incommoda veritos per mare, per terras, per tot diſcrimina rerum, ad vos, ad vos ferè ipſos adduxit, inuexit, inter horrendos rigentium Alpium ſcopulos incluſit, in iſtas Tridentinas Germaniæ fauces volentes ingeſsit vna veſtræ calamitatis cõmiſeratio, vna fidei catholicæ aſſertio, vna diſciplinæ chriſtianę inſtauratio, vna, inquam, vna, mihi credite, diffuſa per ſpiritũ ſanctũ in illorum cordibus Chriſtiana charitas: quæ nõ quærit quæ ſua ſunt, ſed quæ Ieſu Chriſti. An igitur dubitabitis, vt, cùm compleantur dies Pentecoſtes, & hi Patres ſancti in nomine Ieſu Chriſti pro catholica Dei eccleſia ſint legitimè congregati omnes pariter in eodẽ loco, etiá ſi non fiat repẽte de cœlo ſonus, nec appareant diſpertitæ linguæ tanquá ignis, quæ in ſignũ ſunt nõ fidelibus, ſed infidelibus: nihilominꝰ tamẽ latẽter miro ſuo, quo ſolet, modo ſe ſanctis inſinuare pectoribus, Spiritus ſanctus à Patre in nomine filij miſſus repleat totá hác ſanctam domum Tridentiná, vbi illi ſunt ſedẽtes, & perſeuerátes omnes vnanimiter in oratione: ſedeat ſuper ſingulos, & repletos omnes cœleſti gratia doceat omnia, ſuggerat quæcunque Chriſtus ipſe dixerit: vt iam in ferendis ſuffragijs, in dicenda ſententia liberè loquantur, pro vt Spiritus ſanctus dederit eloqui illis. Quid ergo cauſamini? quid hæretis, ò miſeri, quominus accedatis in meliorem iam ſortem & conditionem benignè vocati? Prophani, ad expoſitum totius ſanctitatis Capitolium: Ignari, ad apertam omnis veritatis ſcholam: Perditi, profligati, deſperati, ad obuium vniuerſæ ſalutis aſylum? Quid veremini? quid timetis? An fortaſsis ſchiſmatici Apoſtolicæ Petræ ſoliditatem, quam ſæpe impiè cõcutere & proſcindere eſtis conati? Atqui adſunt illius indulgentiſsimæ matris Illuſtriſsimi Legati, qui vos verè pœnitentes & conuerſos facilè & benignè in eius communionem & ſinum complectentur. An etiam ſeditioſi Imperatoriam & Regiam Maieſtatem, quam furore magis, quàm conſilio iniquè nonnunquam læſiſtis? Atqui adſunt Clementiſsimorum Imperatoris, Regum & Principum Clariſsimi Oratores, qui libenter ſupplicibus vobis & veniam petentibus illorum nomine offenſas condonabunt. Reuertimini ergo, reuertimini vos, vos appello, quorum adeò infœlix & infauſta eſt conditio, vt nec veſtrum audeam proferre nomen, genus, aut Patriam: Reuertimini, inquá, ad piũ Epiſcopũ & Paſtorẽ animarũ veſtrarũ, qui inuẽtas quæ perierint oues, impoſiturus eſt in humeros ſuos gaudẽs, & veniẽs cõuocaturꝰ amicos & vicinos ad mutuá de veſtra ſalute cõgratulationẽ. Reuertere & tu quoque quiſquis es tandem ad te conuerſus vel conſcientia tantorum malorum, quorum præcipuus fueris fautor, vel etiam auctor verè

verè prodigus tui ipsius & tuorum,atque consilijs de summis & obuia Pijssimi Patris benignitate detestatis hæresibus,execratis flagitijs ad pedes prostratus ex intimo cordis recessu clama: Pater peccaui in cœlo & coram te. Ne dubita: Ibit obuiam longè veniēti, irruet in amplexus & oscula: Ornabit vestibus & annulo nudum: excipiet lautissimo cōuiuio famelicum: choreas ducet,& ludos aget festiuus cum iucunda illa acclamatione: Manducemus & epulemur, quia hic filius meus mortuus erat,& reuixit:perierat & inuentus est. Quod vt istis miseris donet in spiritu Paracleto sancto per Iesum Christum Dominum nostrum Pater ille misericordiarū & Deus totius consolationis, agite iam Patres sanctissimi, pro sancto totius Ecclesiæ more, pro sacri Concilij huius instituto, pro innata vestra omnium pietate, clementissimam illius Maiestatem supplices hoc præsertim die instantius oremus, cum Ecclesia dicentes: Mentes istorum,quæsumus Domine, Paracletus, qui à te procedit,illuminet, & inducat in omnem, sicut tuus promisit filius, veritatem. Qui cum eodem filio in vnitate eiusdē Spiritus sancti viuis & regnas Deus per omnia secula seculorum. Amen.

SENTENTIA D. GVILIELMI DE PRATO, *Episcopi Claramontensis de Residentia Prælatorum. Dicta in Congregatione Concilij Trident. V. Id. Ianuar. Anno. 1546.*

Reuerendissimi atque illustrissimi Domini, Vosque venerādi Patres, si hic animi mei sententiam super decreto de residētia nobis oblato aliquantò latius explicauero,vestræ Dominationes Reuerendiss. dignabuntur me patienter audire, & mea dicta boni consulere. Nam decretū ipsum etsi videatur sapienter compositum, & forsitan Ecclesijs Italiæ satis profuturū: tamen quia murbus, cui veluti medicina opponitur,per vniuersum Orbem lōgè lateq; grassatus est, mihi videtur cæteris regionibus,& præsertim nostræ Galliæ,per istud decretum nō perinde satisfactū.Idcirco rem ipsam qua potero breuitate,& qua decet humilitate altius repetā, ne cùm apparuerit Princeps Pastorū,in me cōpetere possit illud: Væ mihi quia tacui. In Primis nobis magnopere verēdū est Patres, nō solum ne hic operā nostram luserimus,verùm etiam ne Christiani orbis malū auxisse videamur,quod equidem non dubito factum iri, si (quod absit)de ista residentia nunc frigidè & superficialiter statuerimus: etenim hoc pacto nec Deo,nec conscienrijs uostris,nec summo pōtifici, nec denique orbis expectationi satisfaceremus. Cùm tamen hic simus spectaculum facti Mundo,Angelis, & hominibus:Primò non satisfaceremus Deo,quia illi exactissimam sumus reddituri rationem pro animabus,quæ defectu & culpa complurīū Prælatorum nō residentium pereunt. Nos, inquam,procul-dubio pro illis sumus rationem reddituri, quoniam in hac Synodo Sacrosancta sumus constituti tanquam speculatores, & (vt sic dicam) Christianæ Reip. Censores, eo fine, vt hunc errorem re vera intolerabilem cum reliquis corrigamus atque tollamus,& huic grauissimo morbo medeamur in primis. Quid igitur si (quod Deus auertat) dissimulauerimus, & nescio quo timore hominum, neglecto timore Dei: aut nescio cuius priuati commodi cupiditate nunc fuerimus tergiuersati? nunquid sic trepidantes timore, vbi non est timor,diuinum effugiemus iudicium? Nón ne nos potius manebit illa nō tā prophetica quàm diuina sententia: Sanguinem eius,nempe vel vnius solius animæ perditę, demanu speculatoris requiram? Itaque Patres quasi nunc simus in morte, & Deo rationem reddituri, ponamus ante oculos districtū illud iudiciū, & posthabito timore atque amore hominum, rem ipsam tanquam Deo ponente & spectante, imo pręsidente & vindicaturo,tractemus ex animo & magno zelo:alioqui væ nobis, quia Deus non irridetur. Secundo si hanc Residentiam tantùm perfunctoriè tractauerimus, conscientijs nostris non faciemus satis: quæ nisi cæcæ sint, aut prorsus desipiant, ne dicam insaniant, multarum pereuntium animarum, & multorum scelerum sentient se reas, nimirum eorum omnium,quorum rei fuerint ij, quicunque ex hac nostra dissimulatione nacti fuerint occasionem atque licentiam non residēdi, sed perseuerandi in errore. Cùmque talibus non solū sit reddenda ratio neglecti gregis (quæ tamen vehementer est pertimescenda) sed etiam spoliati, &

fructuum perceptorũ, & plærumq; velut à decoctoribus perperã expensorũ, quum interim,vt dicitur in sexto Decretalium, Clerici non residentes non sint Domini fructuum,& eos restituere teneantur, cũ inquam,talibus omnium eiusmodi in districto iudicio Dei sit reddenda ratio,erit & nobis, cum eis, si nunc dissimulauerimus,idq; quãtũuis nos ipsi resederim*.

Quandoquidẽ dicetur nobis:si videbas furẽ currebas cũ eo, & cũ adulteris portionẽ tuam ponebas.& illud: digni sunt morte non solùm qui ea faciunt, sed & qui consentiunt facientibus.

Tertiò nõ satisfaciemus voto & iussis Sanctiss. D.N. Papę.Tãtum abest vt eius sanctitatẽ hic vllo pacto offendi posse credam,si tantã non residẽdi licentiã,& gregem suum nõ pascẽdi sustulerimus, tanquàm abusum omnium calculis intolerabilẽ.Beatissimus enim ille ac sapiẽtiss. pater nõ alia ratione nos cõuocauit, quã vt in tollẽdis erroribus atq; abusibus sibi cõsiliũ prębe remus , & essemus auxilio. Et in hoc ille probè sanctissimeq; fungitur illo summo munere suo. Cur igitur nos ei nostram operã denegauerimus,& nostro defuerimus officio? Nam si defectu bonæ voluntatis id fecerimus,vt ex præmissis patet,non sapimus:sio defectu potestatis (vt forsitan arbitrantur nonnulli) vtiq; non minus desipimus. Quid enim est hoc cõciliũ, & quomodo est œcunomicum, si de isto tam pernicioso horrendoq; abusu tollendo nõ possit plenè statuere?An nõ est legitimè cõgregatum? Nunquid acephalum est, & sine capite? nequaquàm.Cùm igitur ex omnibus suis cõstet partibus,nẽpe capite,hoc est, sedis apostolicæ auctoritate,& reliquis mẽbris, & nullum sit schisma in huiusmodi corpore, cur non posset de hoc abusu prorsum abolẽdo exactè cõstituere,& omnes & singulos delinquẽtes cogere in ordinẽ?

Nam si & neglexerimus Patres(quemadmodũ vltimo loco dicendũ restat)impossibile est, vt christiani orbis iustæ & necessariç expectationi satisfiat. Quare mea quidẽ sentẽtia nõ modò oportet, sed & necesse est, vt de residentia ista hic aliquid constituatur exactius quàm in Concilio Lugdunensi aut Lateranensi, aut vllo alio veterũ Conciliorũ fuerit vnquàm constitutũ: & quàm(cum bona venia dixerim)in decreto nobis oblato cõstituatur. Siquidẽ per tantã nõ residendi licentiam orbis grauissimũ malũ indies latius serpit. Quis enim ignorat,hac captata occasione magna ex parte hinc hæreses esse natas,& auctas mirũ in modũ, in diesq; magis ac magis augeri? Nec videntur factutæ finẽ,donec hanc occasionẽ quærẽtibus, occasionem amputauerim*. Quæ omnia nõ ignorat Mundus', quare perquàm difficile foret et amplius verba dare. Expectat itaq; & meritò expectat, vt nõ pulchris verbis,ne dicam frigidis, sed re ipsa tantus & tam pestifer tollatur abusus,idq; radicitus : & vt qlibet pastor cum suo grege cogatur residere,imo quilibet beneficiatus(modò ex ipso decẽter viuere possit) in suo beneficio.

Porro id meo quidẽ iudicio nullatenus fieri poterit,nisi hic quatuor aut quinque exactè cõstituãtur.Atq; ita cõstituãtur,vt necesse sit ea obseruari ab omnibus, cuiuscunq; sint gradus aut dignitatis,etiam si fuerint Cardinales. Nã nullos reperio exemptos ab illo generali non tam Petri quàm Christi præcepto:Pascite qui in vobis est gregem Dei: idq; demũ veris pastoribus,& nõ mercenarijs, satis persuadere deberet pastoris & Mercenarij differentia à Christo ipso benedicto descripta in Euangelio.

Censeo igitur,hæc in primis hic necessariò decernenda esse.

Primò beneficiorũ,& maximè Episcopatuũ pluralitas ab oĩbus tollatur funditus. Quod ita cẽseo necessariũ, vt optem memoriam istius pluralitatis obliuione sempiterna deleri:tanquàm auaritiæ ecclesiasticæ (ob quam tã male audit ordo Sacerdotũ)primogenitã & omnium malorum lernã.Verùm ne ministris Ecclesiæ congrua stipendia,carnaliaq;,vt loquitur Paulus, desint ijs qui residere nõ possent si haberẽt beneficia,loco beneficiorũ poterit pẽsio aliqua assignari,videlicet qualis & quãta,vbi & quibus videbitur, & æquũ erit:idq; fiat à Põtifice & Monarchis qui talium opera indiguerint.

Secundò, posthac nulla ratione dispẽsetur cum ætate minoribus.Nam ex hoc dispensationis abusu infiniti alij nascuntur abusus.

Tertiò exactius etiã corrigantur illorũ abusus, q prætextu studij nõ tantũ triennio(vt aliquãdo toleratũ est)sed fere per omnem vitã suam, aut per renouationẽ dispensationis suæ, aut alio quouis fuco, absunt à grege sibi credito. Qua ratione statuatur seuerius, ne posthac beneficia conferantur, nisi moribus, literis,& ætate dignioribus , inueniaturq; modus, quo id inuiolabiliter obseruetur?

Quartò

Quartò, nulli fiat facultas ſtādi aulam alicuius Principis, niſi fortè Princeps ipſe ex ſpeciali atq; ardua cauſa aliquem ad ſe vocauerit, aut apud ſe retinuerit, idq; duntaxat ad tempus.

Quintò, inſtituantur hic delinquentium in huiuſmodi correctores, qui ſub pœnis in iure contentis & alijs nouis (ſi opus fuerit) cogāt omnes & ſingulos huic ſalutari parêre decreto. cui muneri mihi vidētur fore idonei Reuerendiſs. D. Cardinales, ſed ij ſoli, qui, ſi fuerint Epiſcopi, in ſuis reſidebūt epiſcopatibus. Verū quia litera occidit, ſpiritus autem viuificat, & quia anima legis eſt ratio, & (vt ait quidam) legibus opus eſt lege, non intelligo Epiſcopos veluti compedibus ferreis aut ſtatuarū more in ſuis Eccleſijs eſſe conſtringendos, adeo vt nulla ratione extra Diocœſim ſuā pedē ponere poſsint quacunq; premente neceſsitate. Sed quòd ſi fortè ad paruum tempus coacti fuerint exire, citiùs reuertantur, & nequaquàm ſectentur aulam, aut vagentur per orbē, aut alibi ſedeant ſuo neglecto grege, interim tamen frui poterunt & naturali & Euangelica libertate, ſed ſimul vrantur zelo Domus Dei.

Addam textum, nempe quòd deputentur ex diuerſis nationibus aliqui ex Patribus, qui cum Reuerendiſs. D. Legatis decreto perfectiori, ſecundū voluntatem Patrum interſint conficiendo: Confectum verò ſi videatur Reuerendiſs. D. Legatis per manus aliquorum Epiſcoporū mittatur ad ſummum Pont. Qui Epiſcopi ſanctitati illius cōſilium ſententiāq; Sacroſanctæ Synodi exponant: & viciſsim illius beneplacitum nobis referant, vt eius nobis amplius indirata voluntate ad honorem omnipotentis Dei, animarūq; ſalutē ſtrenuè procedamus vlteriùs. Arbitror autem ſanctitatem eius non ſolum gratū habituram, quòd nos impedimenta, quæ nos à diligenti noſtri paſtoralis officij executione interdum remorantur, funditus ſuſtulerimus, verùm etiam ipſe pro ſua incōparabili bonitate & ſapientia, prorſus abolēda (vt cōfido) curabit obſtacula illa, quæ Romæ inter aliquos Cancellariæ & Pœnitentiariæ miniſtros obſtant, quò minus ipſius ſancto deſiderio, atque Eccleſiæ Dei ædificationi ſatisfiat: & quæ ipſius ſanctitatis, piæ mētis & voluntatis fructus arcent aut abigunt: ſicq; eſuriens Chriſtianus populus ſalubribus cōmendatiſq; Rom. Eccleſiæ fructibus veſci poterit, & nō vetitis illis, qbus nūc interdum non ſine offendiculo paſcitur.

Hæc ſunt Patres ſapiētiſsimi, quæ mihi cum primis videntur conſtituenda de reſidentia: atq; ita cōſtituenda, vt ſi quiſpiam ſcilicet neglecto Dei timore, itemq; Dei & virtutis amore, eā non obſeruārit, pœnis iuris, atque etiā, ſi & vbi æquum videbitur, beneficij ſui amiſsione mulctetur, atque plectatur: ſic non frigidam aut ſterilem, verùm quàm plurimum vtilem conſtituere poteritis reſidentiam: quod vt fiat equidem per viſcera miſericordiæ Dei noſtri vos oro atque obteſtor Patres, idque ne ij qui ante huius Cōcilij apertionem in ſuis reſidebāt Diocæſibus huc veniſſe videantur, & decem & octo totos menſes hîc ſediſſe cum ſuo & ſuarum ouium detrimento, ad tandem audiendum ſuperficialem quandam atque inutilem de reſidentia conſtitutionem.

Item ne decreti de iuſtificatione maieſtas hac ratione vileſcat, & nos meritò ſimus ludibrio omnibus: Interea verò iſte peſtifer non reſidendi abuſus ſerpat in immenſum, ſed in primis noſtro malo. Agite igitur ſic Patres, vt cum de Reſidentia iſta decreueritis (vt ita loquar) nō videamini caput aliquod Hydræ amputaſſe, quò videlicet ex vno malo improuidè damnato naſcantur plura. Hæc autem propterea dixerim, quòd arbitrer multò fore ſatius atque vtilius, hac de re prorſus tacere, quàm frigide decernere: proinde poſtremo loco id oro Patres, vt cum negotium hoc, vtpote de Reſidentia decernendi vtiliter intra diem proximæ ſeſsionis mihi videatur non poſſe abſolui, differatur in aliam proximam Seſsionem. Nam mihi videtur eſſe opus tam arduum, vt etiam vnius integræ ſeſsionis locum ſibi meritò vēdicare poſsit. Atqui quoniam iam conuenit inter Patres, vt in qualibet Seſsione cum clarificatione dogmatū ſemper aliquid ſimul ſtatueretur de moribus reformandis, & nunc non poteſt materia iſta reſidentiæ tam breui tēpore expediri, cùm re vera ſit maximè ardua, idcirco in calce Decreti de iuſtificatione, ſacroſancta Synodus expreſſè & ſcripto polliceatur, ſe materiam Reſidētiæ in proxima Seſsione ſubſequente ante omnes alias tractatutam, & confecturam, ſicque quantum capio, Deo & hominibus ſumus ſatiſfacturi.

¶BRACHII MARtelli Florentini Episcopi, Fesularum sententia, qua declarat Regulares sine licentia Episcoporum, nec in Monasterijs, nec extra Monasteria debere fungi officio prædicandi.

Equũ esse arbitror, Pôtifices, vt hi qui sanctissimi & beatiss. Pauli Rom. Pontif. Max. vocatu, in Concilium publicum venerunt, qui que tantum itineris ac laboris susceperunt, totque sumptus atque incommoda sustinent, & sustinuerunt, vt communem Christi causam cõmuni quoq; consilio & ratione tueretur: debeant profecto sua inter se consilia, & rationes habere cõmunes, quę nõ priuatim ac separatim à paucis, sed coniũctim & publicè ab omnibus intelligantur. Idcirco concilia fiunt, vt cõciliemur, nõ vt diuidamur: & vt doceamur inuicẽ & doceamus, nõ vt ignoremus inter nos quid agatur à nobis, & ignoremur. Quod si nõ possumus vno in cõuentu publico plures audire & loqui, loquantur pauci & audiantur pauci, vicissim alio die alij: & cõuentus publicè sæpius fiant, & frequẽtiores. Ita fine molestia omnia facilè ac breuiter expedientur. Et quoniam in re nũc maxima atq; grauiss. oẽs versamur, quæ ad omniũ Episcoporum iura diuina, & humana pertineat, dignum esse cẽseo & maximè necessarium, vt ab oĩbus publicè audiatur, quid quisq; de ea re sentiat. Equidem quæ apud me habeo in decreto nobis proposito noua & magna in medium proferam vt ab omnibus audiantur, neque puto fas esse, nec velle arbitror hanc sanctam Synodũ cuiq̃ pręsertim episcopo pro episcopis dicenti in cõcilio Episcoporũ publico adimere potestatem publice prosequendi iuris sui, & violare libertatem loquendi: esset enim acerba nimis & crudelis episcoporum conditio. Primum igitur propositi decreti noua forma, nõ noua sententia, nullã mihi nouã causam adfert mutandi sentẽtiam meã, sed accuratius tuendi causam vestram, ne contra vosmetipsos, contra statuta patrũ, contra diuina iura legẽ ferre, & alienas opes firmare cogamini. Neue demum omnis huius cõcilij vis in nos vertatur, & totũ (vt dicitur) istud æs cudatur in caput nostrũ, & qui infinita quotidie onera sustinemus, ac noua exactionum ratione adinuẽta decimarũ nomine acerbissimè premimur atque exhaurimur, pædagogos modò, & grãmaticos, & Theologos, & concionatores, & lectores nescio quos magistrorum nomine cõpellamur quanta voluerint ipsi mercede conducere, nostrorum fructuũ reliquijs alere, nostra eos & sacerdotum nostrorum inopia sustinere, vt exhaustis penitus atque exinanitis copijs nostris alienam opem indigẽ quærere, & ab aliorum nutu pendere necessariò cogamur. Quamobrem mihi omnino non placet, quicquam de sanctiss. Episcoporum muneribus tractari, nisi prius ipsi Episcopi fuerint in suis Episcopatibus liberè atque integrè restituti. Deinde illud de regularibus Monachis (quos ego honoris causa nomino) non placet, quod nunquam placuit mihi, vt in Episcopalibus diocœsibus vllo in loco etiam in Monasterijs suis sine permissu & licentia Episcopi vllus fungatur in prædicando Episcopi munere. Id quod contrà omnino statui videtur in hoc decreto, dum dicitur, vt Regulares Monachi ab Episcopo non in Monasterijs suis pręedicaturi, sed extra suorum ordinum Ecclesias tantũ licentiam petant. Ecclesiæ enim nomen nouo modo ibi pro monasterijs vsurpatur, quod idem etiam eis in omnibus immunibus parochijs per ipsorũ parochos liceat obtinere. Ita Pontifices, vt nescimus an ipsa etiam propriæ sedis nostræ Ecclesia quæ dicitur Cathedralis (nam & hęc suas habet immunitates) an, inquam, Cathedralis Ecclesia nostra satis tuta nobis à pręedicatione regularium ac libera relinquatur. O rem auditu asperam atque intolerandam: legem feremus in concilio publico, quæ publicorum conciliorum leges euertat? Et qui in corrigendis abusibus versamur, omnium abusionum sentinas commouebimus? Non puto vos hæc à me fingi aut temerè dici existimare, pontifices: sed operępretium est ipsius verba Decreti paulò diligentius considerare: sunt enim ita aptata atque connexa, vt ab eorum aliquo quasi artificiose conscripta & composita videantur ad mentes vestras aures que fugiendas. Ita enim, ni fallor, se

habēt: Ex regularibus autem, cuiuscunq; professioni fuerint, nemo extra ecclesias suorum ordinum, nisi vel per Episcopum inuitatus, vel de eius beneplacito & assensu, vel ab eo licentia petita & obtenta prędicare audeat. Tandem bone Deus quot hic, & quantas, & quàm varias facit disiunctiones, & quàm seinuicem destruentes. Conceditur enim huiusmodi disiunctis regularibus, vt omne id quod velint faciant tandem, cum quidquid maluerint possint eligere. Et quis erit ex regularibus adeò rudis atque ineptus, qui his disiunctionibus positis, dum cōcionari extra sua monasteria velit, petere ab Episcopo licentiam laboret, cum possit tacito eius consensu prædicare? Nemo licentiam ab Episcopo ista lege petet, nemo isto decreto adibit Episcopum, totam huius decreti legem ad istorum regularium immoderatam priuilegiorum licentiam roborandam & augendam factam esse, quis non videt? Quasi nihil quicquam intelligamus, nihil didicerimus vnquam. Et quis est qui ignoret illud iam vulgare atq; cōtritum: Earum nempe rerum quæ disiunctim pronuntiantur, satis esse vnam tantum ipsarum partium esse veram. Additum est illud: Sine pręiudicio parochorum. Videte, vt iam omnia misceantur & confundantur, vt nihil penitus inuiolatum, nihil intactum de Episcoporum iure relinquatur. Sed videamus de verbo illo Ecclesiæ, quod monasterij nomine positum est. Num mediocre damnum sub hac appellatione latêre putatis? Vestra Pontifices, authoritas petitur, vestra oppugnatur potestas, vestros parochos, quorum sibi iam curam & gubernationem arrogarunt regulares, volunt etiam in suam ditionem & potestatem redigere, nec verentur eripere administrationem Episcoporum, tentare mansuetudinē huius Cōcilij, commutare totam Ecclesiæ disciplinam. O confidentiam singularem, ô consilia moderāda. Quare tollatur, mihi credite, de hoc decreto noua ista regularium monasteriorum loco suspecta nobis atque inusitata Ecclesiarum suorum ordinum appellatio, quæ posita est nisi nouo atque inusitato more. Vultis pro regularibus monachis contra vos ipsos decernere? Deneatur omnino ista iniuriosa & intollerāda licentia, quam sibi assumere regulares contendunt sine vestre licentia prædicāndi, nisi velitis vos in diœcesibus vestris omnem & docendi & prędicandi vocem atque auctoritatem amittere. At hoc habent ex priuilegio, habent ex iure, vt prędicent regulares. Nimirum habent suum illud, quod dicitur, ingens mare atq; immēsum, cui⁹ fragore nihil est quod phorrescatis, Pontifices. Non enim eius fluctibus Ecclesiæ sanctę nauicula obrui potest, quamuis hoc tempore tot tempestates, tot procellas concitauerit perditorum nequitia aliquorum (nam de bonis non loquor, non queror, non disputo: plurimi enim sunt viri optimi regularium, atque sanctissimi, omni honore & authoritate dignissimi regulares, qui nobiscum iactantur, qui recta sentiunt, qui nobiscum omnino esse volunt, qui iustitiam colunt, & pacem osculantur: regulares, quos ego secerno à reliquis, & libenter amplector ac veneror vniuersos) Ad propositum reuertor. Proferant, inquam, sua iura, sua priuilegia ostendant. Videamus quid dicāt, & quomodo. Non enim puto horum priuilegijs nobis adimi ius diuinum, ius quęsitum, ius Episcoporum, quod adimi nequit. Nolite igitur velle, quod fieri non potest: nolite alteri facere, quod vobis fieri nulla ratione velitis. Nolite nos ita tardo ingenio existimare, vt ista sophismata siue paralogismata non intelligamus, putemusque vos vestris in monasterijs non populo nostro, sed fratribus vestris tantum, aut ipsis tectis ac parietibus esse concionaturos. Nolite adeò inhumaniter, ne dicam irreuerenter, cum sanctissimis Episcopis agere, vt nostras plebes docere sine permissu & consilio nostro cogitetis. At cauetur in decreto, vt habeant literas suorum præfectorum, quas afferant Episcopo, & ea conditione prædicent. Præclara mehercule cautio, & valde Episcopis honorifica. Quæso hortabuntur ne istæ literæ, an mouebunt Episcopum, an fortasse iubebunt, vt fieri solet, vniuersis & singulis, ne sit quisquam, quicunque ille sit, qui impedimento sit suo concionatori? Iussu igitur aut monitu istarum literarum sanctissimi Episcopi præfectorum fratrum dicto audientes erunt, cùm nullum ius Episcopis, nulla cognitio de istis concionatoribus relinquatur. Quin si ritè se habeant literæ, etiam inuito cōcionentur Episcopo. Relinquitur igitur hoc tantum Episcopo de literis vt cognoscat, scilicet an hæ ritè & ordine sint conscriptæ, signa cognoscat, & manus an vera sit an adulterina. Egregiū sanè officium, & Episcopo dignum. Quid igitur librarij munus aliud? contumeliosum honorem Episcopis, ô aduersariam

statuendi rationem.

Additum est nescio quid de coercendis his, qui in concionando à fide aberrauerint. Hic ego iam illud quod notissimum est, non disputabo, quàm non sit facilè errantem aliquem & perniciosam docentem redarguere, propterea quòd non solùm habent isti tot latebras tantosque recessus, vt etiam deprehensi facile elabantur: sed veniunt ita sæpe ad fallendum instructi atque parati, composita atque artificiosa cócionandi ratione, vt vel eruditissimas quasque aures atque attentissimas non magno labore fallere, atque in dicendo præterire possint. Sed quæro vtrùm tandem ad vlciscendas oues nostras, an ad custodiendas vocati sumus. Pascite, nobis dictum est, gregem, & custodite, non vindicate. Mihi enim vindictam, & ego retribuam, atq; occisarum ouium à nobis, non occidentium luporum sanguis requiretur.

Vellem fieri posset sine offensione ordinis sui, nominaretur à me vnus, qui proximè ac propinquis in locis, atque adeò pene in oculis auribusque huius Concilij, nefaria quædam atque intoleranda istorum priuilegiorum fiducia fretus, docere in concione publica ausus est, ipso non solùm inuito, sed frustra etiam adnitente, & prohibente Episcopo sanctissimo & clarissimo viro, qui hic adest.

Quæro, si modo ille iam dimisso aculeo capiatur (quanquam id optare potius est quàm sperare: solent enim isti non effugere solum, sed penitus euanescere, vt nequeant inueniri) tamen, inquam, si capiatur, & debito afficiatur supplicio, quid supplicium istud allaturum sit medicinæ his, qui iam saucij sunt, non satis intelligo. Sed mihi non statuo quenquam esse nominandum, ne fortè aliquid nouæ dissensionis alienissimo tempore videar commouere. Vos tamen pro vestra sapientia, Pontifices, potestis considerare, quanto cum periculo totius religionis nostræ vel perturbandæ, vel euertendæ, istæ priuilegiorum concessiones permaneant. Nam dum passim omnibus regularibus sine vllo discrimine conceduntur, addito etiam, vt sine permissu ac licentia vestra possint, vbicunque libuerit, in suis monasterijs prædicare, illud profectò non obscurè agitur, vt etiam sine delectu non modò concionum, sed etiam reliquorum sacrorum regulares domini toto terrarum orbe constituantur. Nullus enim ferè in orbe locus, in quo non isti suas sedes suaque domicilia collocàrint, & si quocunque quandoque cum potestate, nullo delectu habito, mittantur, id quod se habere dictitant, vt etiam peccatorum veniam condonare, & ipsa quoque nefaria scelera expiare authoritate Apostolica possint: dubitatis vos, Pontifices, quin omnia in religione Christi miscere, & rerum nouarum causam quęrere turbulenti & perniciosi eorum aliqui audeant? nisi fortè existimetis, omnes modestè suis concessionibus vsuros.

Cùm hic nonnulli etiam in concilio contineri se non potuerint, quin in Episcopos concionari ausi sint, & Christi fabulam agere, & nostram. Ignoscite, Pontifices, ignoscite, si de tam perspicuis rebus diutius disputaui.

Non enim hoc feci, vt vobis molestus essem, aut quòd de vestra sapiétia, quę summa est, non summè considerem.

Verùm necessariò mihi faciundum putaui, ad explicandam illam tantam & tam variam in decreto disiunctionum, exceptionum, connexionum, & infinitam pene, & coaceruatam verborum copiam, quibus in recensendis atque examinandis vos commotos fuisse, Pontifices, minimè miror.

Cùm ista paucissimis verbis agi omnia possint, vt scitis vos, Patres, qui sapienter decreta & iura tractatis. Quid enim aliud hic quæritur, nisi vt corrigantur abusus ad diuinas scripturas pertinentes?

Declaratum fuit præclarè à Patribus, abusum esse, non prædicari Euangelium Christi à legitimis eius prædicatoribus. Remedium est: Vt à legitimis prædicatoribus Euangelium Christi prædicetur. Lex ergo erit, vt legitimi prædicatores Christi prædicent Euangelium.

Quòd si Regulares monachi (vt ipsi asserunt) legitimi sunt, nulla fit eis hac nostra lege iniuria. Decretum igitur fieri huiusmodi poterit.

Cùm haud rectè factum, & perniciosum Christiano populo sit, vt in Christi Ecclesia non prædicetur Euangelium Christi à legitimis eius ministris & prædicatoribus, statuit atque decernit hæc sancta Synodus, vt deinceps sanctum Iesu Christi Dei ac Domini nostri Euangelium ab eius legitimis ministris ac prædicatoribus purè, sincerè, castè, catholicè prædicetur: & si vi-

si videtur, addendum esse etiam, ab eorũ legitimis vicarijs atque idoneis, quando ita necesse sit, poterit addi. Quid pluribus verbis opus sit, non sanè intelligo: frustrà enim (vt dicitur) fit per plura, quod fieri potest per pauciora. Nam videmus sæpe plurima verba plurimam quoque confusionem inducere. Simplex est enim veritatis verbum, vates dixerunt: nec varia indiget aut subtili nimium interpretatione. Casta enim lex debet esse (vt scitis) & simplex, & integra, & quæ paucis plurima complectatur.

Velim accipiatur sine offensione quod dixero, vt enim dicam animo amicissimo: vt verè dicam, mihi videtur hoc decretum non tantum prædicationem instituere, quantum etiam ipsum egregiè prædicare. Sed dabitur nobis locus exercendi nostrorum patrum præclara ingenia, & ostendendi doctrinam & eloquentiam huius Concilij. Quare, vt ad propositum reuertar, Cum habeamus Christi institutionẽ legittimam de prædicatione, habeamus maiorum instituta, iura, exempla (Plena est enim exemplorum omnis vetustas) videamus alia Concilia publica atque legitima: videamus quid Calcedonense illud maximum atque sanctissimum de monachis ipsis, qui in ciuitatibus degunt, decernat: videamus Lateranense illud magnum & magnæ auctoritatis Concilium, vocatum Innocentij iiij. Pont. Romæ coactum, quid statuat de prædicatione Episcoporum: videamus etiam plurima recentiora, ne fortè vnum tantum aut alterum proferatur: videamus hæc, inquam, omnia, quid sanctissimis Episcopis, & quomodo statoant in prædicatione. An volumus pro regularibus monachis modò formam totius Ecclesiæ immutare, volumus iura, exempla, maiorum instituta, leges contemnere? non cogitabimus quid Episcoporum maiestas, quid nostri ordinis auctoritas, quid huius Concilij grauitas postulet? Nõ queror hoc loco illud, quod vsitatissimum iam esse dicunt, totam hanc regularium mittendi concionandique rationem, quæstuosissimam atque indignissimam mercaturam: tantum hoc dico, considerandum in primis esse Põtifices, vtrũ etiam prius custodiendæ atque seruãdæ sint diuinæ iussiones euangeliorum, an humanæ concessiones priuilegiorum: prætermitto iam id quod sciunt optimè Iuris periti, priuilegiorum rationem odiosam rem esse, & planè inuidiosam: quanquam habere potest excusationem aliquando vel hominum illorum, vel temporum, quibus concessa fuêre: corrigi possunt, mutari possunt, tolli possunt, spem habent hi semper quibus videtur adimi sua iura: relinquitur his scrupulus, quibus conceduntur.

Quòd si per vos, Pontifices conciliarij lege regolarium priuilegis comprobentur, nulla amplius spes nobis, nullus cuiq̃ istorum scrupulus relinquetur. Obtinebunt iure certo regulares, quæ adhuc incerta habent: & quæ nunc cũ aliquo metu tenent, sine vlla cura possidebunt. Coniungetur demum indignissima gratificatio cum acerbissima omnium episcoporum iniuria. Cui quidem iniurię, tanquàm acerrimo hosti, resistite ac repugnare, Pontifices, vt debetis: nolite pati violari ius vestrum, plurimo maiorum vestrorum sanguine & sudore quæsitum: nolite maria ac tẽpestates pertimescere. Quandoquidem eius vices episcopi geritis, qui mari ac tempestatibus imperauit. Nolite, quod maioribus acceptum, integrum, inuiolatumque obtinetis, posteris vestris mutilum ac diminutum relinquere. Equidem quod ad me attinet, pro meo perpetuo studio retinendæ auctoritatis vestræ resistam semper pro his, ac repugnabo, Pontifices, nec permittam (quantum in me erit) à quoquam de iure suo sanctissimos episcopos dimoueri. Nec scindi vnitatem ecclesiarum singularum, neque in Ecclesiam Christi inexpiabilem & plusquam Babylonicã confusionẽ induci. At vos Romanæ sedis atq; Apostolici culminis legati sanctissimi, vosque qui adestis in Concilio Principes, ipsius etiam Romani solij Amplissimi Patres, quæso, qoanquam nomine quidem & reuera sitis, vt debetis, meritò Cardinales, tamen nolite, obsecro, obliuisci vos partim aut esse, aut aliquando fuisse Episcopos, aut certè omnes Episcoporum bonis ac muneribus frui: nec esse gratitudinis vestræ, neque humanitatis, vt permittatis sanctissimos Episcopos Christi & ipsi legatos, collegas quondam vestros de suo iure ac ministerio dimoueri, neq; à quoquam in prædicatione euangelij disturbari. Extremum est, quod à principio dixi: aut enim omnia sunt Episcopis nobis nostra iura restituenda, aut nulla omnino sunt nobis Episcopis noua onera imponenda,

Dixi.

BRACHII MARTEL-

li Florentini, Episcopi Fesularum sententia de residentia Episcoporum.

Q Vantum pertinet ad ea capita, quæ nobis proximè promulgata fuerunt, de Episcoporum residentia, eorumque muneribus, vt sanciantur, quoniã neque integrum diem habuimus ad tãtam rem omnino considerandam: nihil aliud possum affirmare, nisi illud in primis mihi non probari, vt Episcopi ad decernẽdum de suis maximis muneribus iuribusque ad ipsos pertinẽtibus, tanta temporis angustia adigantur. Deinde quoniam illud quod aliàs hoc loco dixi, grauibus Episcopis, & fortibus, maximè vitandum videtur in lege ferenda, ne parti (vt dixi) Ecclesiæ consulamus, partem prætermittamus, sed eam totam sic complectamur, vt omnibus omnino prouideatur.

Animaduertendum (mea sententia) est nisi aliter explicetur, an his Ecclesijs, quas Amplissimi & clarissimi viri Cardinales obtinent, hoc nostro decreto prouideatur, quæ cùm satis multæ & maximè populosæ atque Illustres sint, si vniuersæ Ecclesiæ ordinandæ hoc loco præpositi sumus, sine graui populi Christiani iactura, & animarum nostrarum pernicie eas prætermittere, ni fallor, nõ possumus. Aut igitur decernendum est, vniuersę Ecclesiæ curam nobis non esse commissam: aut si ea cõmissa est nobis, tot populi & ciuitates, præsertim Italiæ, maximæ & nobilissimę tacita exceptione comittere vt mercenarijs traditæ relinquantur, mea quidem sententia, non debemus. Non eò dico Pont. quin summi, & clarissimi viri ad gubernacula Ecclesię vniuersæ regenda vocati, à summo Pont. suarum Ecclesiarũ cura, & gubernatione eximi possint, hoc certè facilè credo: addo etiam illud, magnam eos fortasse partem fructuum illarum Ecclesiarum Pont. iubente posse percipere, sed quòd Ecclesiæ illę & greges illi ideirco aut à nemine præsente legitimo pastore pascantur, aut certè cõtra disciplinam Christi pascantur à mercenarijs: hoc mihi difficillimum videtur ad persuadendum. Quid enim commeruerunt populi illi maximi, vt ipsi mercenarijs committantur: alij verò greges minoris momenti, vt pastores habeant proprios prouideatur? Lex igitur communis esse debet, præsertim ea, quæ ab vniuerso orbis terrę cõcilio proficiscitur: iura enim vtilitati communi, affirmant sapientes, non priuatis commodis sunt metiẽda. Oro vt mihi ignoscatur sanctissimi Patres, si tãtas res silẽtio pręterire nõ possum: neque enim hoc loco debeo cuiquã consulere potius, quàm officio & dignitati meæ. Quod verò attinet ad id, quod reliquum est in his capitibus, fateor equidem me iuris consultum non esse, fateor quàmplurimos esse in hoc concilio viros virtute præstantes, qui me & sapientia, & ingenio, & omni doctrinarum genere antecellant: sed tñ puto me aliquid aliquãdo in imperitiæ meæ tenebris conspicere posse. Quò fit, vt loco meo sententiam rogatus proferre non dubitem: vestræ semper correctioni mea dicta cõmittens.

Animaduertendum hoc loco maximè esse, ne dum aliorum iuribus accuratius quandoque cauetur, nostræ & conciliorum vniuersalium auctoritati, ac iuribus parùm fortasse Pont. caueatur. Æquum enim esse censeo, & maximè placet, vt concilia vniuersalia aliorũ iura non adimant: sed vt sua ipsa iura auctoritatemque amittant, hoc mihi placere non potest. Puto ego, ni fallor Pontifices, vniuersale conciliũ legitimè congregatum, ad hoc præsertim, vt Ecclesiæ collapsæ membra componat, & in pristinam formam dignitatẽq; restituat, id habere, vt suo ipsum iure pręsidentibus in eo præsertim Apostolicis legatis amplissimis, possit exẽptiones, priuilegia, et cętera id genus impedimẽta ita remouere, vt episcopi liberi, atq; integrè in suis episcopatibus restituantur, resideant, hoc est, vt membra ipsa Ecclesiæ disiecta atque diuulsa ita suis in locis reponantur & sint, vt sua munia obire, suaque officia per se valeant exercere.

Atque hanc esse veram & propriam huius corporis Ecclesiæ reformationem existimo, sanctissimi Patres, quod si priuilegiorum, & exemptionum, hoc est legibus solutionum incommoda, atque impedimenta de Episcoporum diœcesibus partim non remoueantur, partim de his ita statuatur, vt Episcopi nõ possint munera atque officia sua in his per se propriè exercere, sed tanquàm suffecti ad id tantùm, ac delegati, quod aiunt, certo quodam modo, certisq; conditionibus ea sint exequturi: non video, quæ sit ista ordinandę Ecclesiæ ratio, aut cur non maximè iuribus conciliorum atque episcoporum omnium

nium derogetur. Quod quantopere cauẽdum sit, vobis pro vestra singulari sapientia considerandum relinquo, sanctissimi Patres. Quòd si prodesse non possumus hoc tempore Ecclesiæ vniuersæ, saltem oro ne noceamus: & si priuilegia, & exemptionea tollendę non videntur, precor tamen ne confirmemus. Neque id, quod priuato iure obtinetur à multis, cõmittamus, in Tridẽtina Synodo, vt publico cõcilij iure ac perpetuo possideatur. Possidebitur autem, si nostra hac conciliari lege comprobabitur. Comprobari verò videntur ea, & perpetuò confirmari, quæ huius Concilij vniuersalis decreto statuimua non esse remouenda. Illud postremo in capite quinto, ni fallor, loco quod positũ est, nulli videlicet Episcopo liceat põtificalia in alteri⁹ diœcesi exercere fine ordinarij loci expressa licentia, addito & in personas eidem ordinario subiectas, animaduertendũ maximè puto. Ne forte aliqui eorum, qui immunes sunt, vti capitula sunt, & multa collegia, multique conuentus fratrum & aliorum, ne possint inquam, inuito Episcopo proprio, alios Episcopos immunitatis nomine accersere, qui pontificalia in alteriua diœcesi exerceant, quod sine proprij Episcopi iniuria & perturbatione fieri nequit. scriptum est enim: qui Episcopoa perturbat aut cõtristat, Christum ipsum perturbat, patres Amplissimi, atque contristat.

Quòd si habere hoc dicantur ex priuilegio, non debemus cõmittere, vt id habeãt etiam lege Conciliari: cùm hoc videatur magis vt puto, ad confundendam, quàm ad ordinandam ecclesiam pertinere.

Dicerem hoc loco multa Põtifices, nisi scirem eadem, atque etiam plura vobis in mentem venire. Non enim est putandum, summo Concilio orbis terræ in re tam perspicua consilium intelligendi defuisse: neque perspicere posse, quantopere retinenda sit Episcopis hoc pręsertim tẽpore constantia, grauitas, perseuerantia, & repetenda vetus illa conciliorum seueritas, si velitis vestros omnes labores, ne ad nihilum recidant, prouidere. Quando vobis huius sacri concilij facultas data sit, vt quantum fidei, quantum virtutis, quãtum grauitatis, in Episcoporum ordine sit populo Christiano declarare possitis, quã facultatem, si amiseritis, frustra fortasse aliam postea requiretis. Concludo igitur mihi non placere, non modò vt aliqua lex à nobis sanciatur, quę communis non sit; aut aliquid statuatur, quod Episcoporum aut Cõciliorum iuribus, atque auctoritati præiudicium parere possit: sed neque omnino, vt quicquam de sanctissimorum Episcoporum muneribus decernatur, atq; innouetur, nisi prius ipsi Episcopi fuerint in suis episcupatibus liberè atque integrè restituti. Oro autem Deum optimum Maximum, id quod etiam maximè spero, vt scilicet, à Christi charitate non auellamur, atque in sententijs dicẽdis, quod sentimus, id audeamus.

ORATIO FVNEBRIS DE LAV

dibus Ioannis Medicis S R.E. Cardinalis: habita VII. Kal. Decemb.

1562.

A Petro Victorio in æde Diui Laurentij Florentiæ.

SI quis vnquam tecum de imbecillitate rerum nostrarum dubitasset: esseq; aliquid in ipsis virium ac firmitatum credidisset, hic graui hoc acerboque nũtio accepto, erroris stultitiæq; suæ admoneri potuit: planeque intelligere, nihil esse incertius rebus humanis: nihil, quod tam facilè dilabatur ac fluat, & quũ venti nostri valde secundi, fortunæque prosperæ videntur, tunc maximè instare nobis aliquod immensum malum, vicinamque esse perniciem atque exitium ipsarum.

Vtinam huius rei minore nostro cum damno documentum haberemus: Deusq; immortalis potius fecisset, vt in illo turpi errore permaneremus, quàm ipsum e pectore tanto incommodo luctuque depulissemus. Sed certe decipere quemlibet, non insipientem etiam hominem, potuisset status, vnde eximius ac florens huius optimi atque innocentissimi adolescentis: cuiua immaturam mortem hodie lugere hic debemua. Ille namque initio sui cursus, quum tamen iam magnam spem magnarum suarum virtutum commouisset: sæpeque specimẽ aliquod maximi ingenij, raræ eruditionis, præclarçq; indolis dedisset, subitò extinctus est, nobisq; miserabiliter ereptus. Erat sanè in te (quanto hæc cum dolore loquor) sanctissime iuuenis, ætas, erant vires, erat corpus vegetum, quod diuturnam vitam, & eam qui-

dem integram, atque omni dolore carentem, pollicetur. Erat præterea disciplina domestica, quæ regere ipsam, viamq; obstruere morbis atque omnibus ipsorum tentationibus facilè posse videretur. Sed hæc omnia vicit importuna quædã vis ac tempestas sæuissima, quæ inuidit nobis rã præclarum bonum: incidítq; ac fregit spes omnes nostras, bene sapienterq; cõstitutas. Fuit profectò Demetrius ille Phalereus, ob studia doctrinę, & ob remp. Atheniensium quam optimè digessit, ac præclaria etiã legibus ornauit, in primis clarus ac nobilis. fuit, inquam, Demetrius sapientissimus vir, cui quum Euripides sua quadam in tragœdia dixisset, nullius fortunati hominis opes, resque admodũ prosperas esse stabiles, sed spatio tantũ vnius diei perdurare: nonnullaque alia addidisset in eam sententiam, laudato iudicio eruditissimi illius poetæ, inquit: Cætera omnia verè prolata esse, melius tamen eũ dicturum fuisse, si non diem vnum terminum ipsarum esse, sed momentũ & quasi punctum temporis affirmasset. Sed his relictis, quæ ab optimis ingenijs ad erudiendos homines edita sunt, propius accedamus ad atrocem hanc plagam contemplandam, & eam, si vlla ratione possumus, sanandã. Video vos optimi & honestissimi ciues magno, iustoque dolore commotos, quibus molesta est grauisque hæc ingens iactura: vel potius repentina & inopinata calamitas: intelligoque vos non tantum angi interitu indignissimo huius castissimi adolescentis, quem in oculis ferebatis: cuique & longam vitam & omni decôre ornatam optabatis, sed etiam dolere vicem optimi principis, qui orbatus est eo filio, quẽ vnicè amabat: & in quo etiam multas suas magnasque spes non sine causa collocabat. Est ille quidẽ constantissimus omnium, & admirabili quadam animi magnitudine præditus.

Sed nullus est tam fortis vir, quem non moueat huiuscemodi aliquis subitus & inexpectatus casus, & è statu penè mentis deijciat. Aliud quoque est, quod (vt in malis) cõsolationem ei affert, quod non est ipsi nouus hic dolor, sed assuetus est his malis tolerandis. Quanquam hæc ægritudo acerbissima omniũ est: magisq; pectus ipsius fodit ac labefactauit. Ah sęua fortuna nimis iniqua es, nimisque tibi in ipsum indulges: quem non cessas tam sæpe violare, & nimia crebro huiuscemodi aliquo vulnere deformare. An vires tuas in hoc ostentare vis? patefacereque omnibus quanta tibi potestas sit nocendi? satis hoc iam satisq; experti sumus, & quæ sit tua temeritas exploratum habemus. Desine igitur, & quem alijs omnibus rebus ornasti: comite tamẽ adiũcta tibi, vel duce potius, sapientia, noli hac in parte vexare: & quãtum sit imperium tuum in bonos, improbè declarare. Quantam fuisse putatis ægritudinem matris, lectissimæ atq; optimæ feminæ, quæ propè è gremio suo sibi illum abstrahi vidit, hausitque oculis hunc dolorem acerbissimum? Sed quum nulla tãta vis orationis sit, qua ipsa impelli posit, vt mœrorem nunc luctũq; deponat, satius esse arbitror id pertrãsire: totumque hoc sapientiæ ipsius ac grauitati relinquere. Quantus etiam fuerit amor in illum sororis, quæ vna è multis superest, nouistis: illam ego audio consolari, nec ratione vlla dolorem eius posse mitigari. Nam vir ipsius, nobilissimus ac fortissimus homo, Paulus Iordanus ingẽtem ægritudinẽ robore animi superauit: extremumq; hoc munus amoris, aduersante illa, ipsi exhibuit: ac præsentia sua, suorumque omni genere luctus mœrorem declarantium, funus hoc honestauit. Qui tamẽ & ipse modo, cum ei nuntiatum esset vxorem interclusa anima inter manus ancillarum collapsam, vixque posse illius miseriæ animum reuocari, eò se repentè proripuit. Maiorem verò fratrem fortunatum iudico, qui longè nunc abfit: præsensque huic sæuo spectaculo nõ adfuerit: minus enim nos tangũt, quæ auribus accipimus, quàm quæ oculis cernimus. Eodem pacto fato functas sorores morte sua felices extitisse arbitor, quæ in hunc dolorem seruatæ non sint: quarum tamen interitus nobis tunc valde luctuosus fuerit. Sed nos præsentia tantum, & quę ante oculos sunt intuemur: quæ futurum tempus secum vehat, magna excitatæ animi prouidere non possumus. Ausim etiã affirmare Pium IIII. Pont. Max. iniquissimo animo hanc rem tulisse: & si ille proprio dolore, domesticoque funere hoc tempore oppressus est, qui hunc optimũ iuuenem ornauit, & in amplissimorum antistitum ordinem, quum maius ei nihil dare posset, cooptauit. Amãrat ille quidẽ semper eum, præclareque de ipsius natura, moribusq; existimãrat: nec tam vt patris voluntati satisfaceret, tanto honoris gradu ipsum in ea ætate decorãrat, quàm quia conceperat animo mirifica quædam de indole ipsius: illumque sperabat, vt nomine ac vultu, ita etiam factis à prudentia Leo-

tia Leonem X. relaturum. Quæ opinio de virtute ipsius in animo Pont. Max. valde aucta est (si crescere illa, amplior'q; fieri vllo pacto poterat) quum primùm ille Romam profectus est: in omni enim sermone colloquioq; cum eo, prudétiam ipsius grauitatemq; perspexit: animumq; sublimem, ac magna semper altaque cogitantem cognouit. Redit hoc loco mihi in mentem, quod literis ab antiquis mádatum est de Alexandro Philippi filio, qui postea Magnus appellatus est: quũ enim puer adhuc esset, venerunt in Macedoniam Persarum legati absente patre, quibus à se acceptis, sæpe Alexander cum ipsis cõgressus, ita illos sibi comitate sua & ijs, quæ quæsiuit ex ipsis, deuinxit ac stupore impleuit, vt magnopere eum admirati sint: magisq; à rege suo de pueri illi' acriore ingenio, quàm de Philippi iá senis timeri oportere iudicauerint: neque enim aliquid puerile, aut pusillum, sed longitudines viarũ itinerisq; illius rationé exponi sibi voluit: ac de rege etiam ipso non pauca interrogauit, quomodo scilicet ille regni fines tueretur, & quales essent copiæ Persarum: in quibusq; positæ vires ac robur exercituum ipsorum foret. Paria igitur fuere, quod ad magnitudiné & grauitatem ipsorum pertinet, colloquia ac sermones huius nostri spectatissimi adolescentis cum sapientissimo & omni veneratione digno sene. Nec sanè oportet valde mirari, omni tépore regũ filios plurimùm iudicio ac grauitate præstitisse suis æqualibus. quod optime nôrunt etiam veteres tragici poetæ, sapientes viri, & qui omnibus in rebus, id quod verisimile esset, sectabantur: illi enim ætatem eá semper finxerunt singulari prudentia præditá; sæpeq; ab illa dicta ac facta ea faciebant, quæ multò plures annos, maioréq; vsum rerum requirebant. Sed magná vim habet è sapientissimis viris procreatum esse, & in plena cõsilij ac dignitatis domo esse itidem educatum. Nõ tacebo etiam, quod verè prædicare possum, quodq; cognitum esse plurimis scio, quanta fuerit eius eo tempore, quo Romæ vixit, cõtinentia in cõtemnendis corporis voluptatibus, quáta cõstantia in omnibus illecebris libidinum repudiádis: illic enim, in magna copia proborum & honestorum virorum, nunquam defuerunt quidam impurissimi homines, qui his artibus adolescentes aggrediantur: teneramq; eam ætatem obiecta omni specie libidinum expugnare conentur. sed plus apud eũ valuit naturę integritas, optimaq; disciplina, q̃ vlla illorũ artificia ac doli. Quæ sanè uia, quum ad aures Pont. Max. peruenissent, qui diligẽter ipsum seruabat, ac quæcunq; diceret, aut faceret, ad se referri mandârat, amori illi veteri in eum tanquam faces admouebant. Obseruantia autem in illum huius optimi iuuenis quanta eo tẽpore fuerit, vel potius pietas, & vera quidé sinceraq; pietas, nõ solũ tanquá in alterũ paréte, sed etiá quasi Deum quendá: certè locũ illius ac sedé in terris obtinenté, inde etiá intelligi potest, quòd extremo vitę suę tépore, pauló antequá è vita excederet, in eo omnem mentem cogitationesque suas defixas habebat: & ita demum totus in ipso occupatus erat, vt de officio etiam ipsius disputaret, & tanquam animum ipsi stimulo nullo egenti, addere contra ipsius acerrimos hostes non dubitârit. O admirabilem atque inauditam sanctissimi iuuenis, vel adolescentis potius, probitatem dicam, an sapientiá, siue vtrunq; ? qué neq; recordatio bonorũ, quæ relinquebat, sollicitârit: neque propinqua mors, quæ viros quoq; & fortes sanè, præstantesq; etiam viros cõmouet, perturbârit: sed de officio tátũ, ac proprio munere eius personæ, quá sustinebat, cogitârit. Hæc igitur fuerũt extrema verba, quæ edidit, hoc ipso sermone prolata, & nulla penè voce immutata. Quũ enim primũ ad diuos Petrum Paulumq; menté atq; orationé direxisset, rogauit illos suppliciter, vt sibi adessent apud Deum Opt. Max. studioq; suo efficerent, vt piá sedem salutaremq; animo suo præberét. statimq; tanquá ad præsenté Pont. Max. qué animo cernebat, verba fecit: à quo etiá, veluti verè Dei Opt. Max. qui nobis saluté dedit, vicario, postulauit ea quę moris est eo tépore postulare: vt sibi scilicet ignosceret manuq; sua sibi propitia se expiaret, atq; omni labe purgaret. Quibus iá editis, altiore voce, & ita vehementi, vt penè omnis qui restabat spiritus cũ ea cõsumptus sit, inquit: Noli Pont. Max. pertimescere: noli impetũ vllum aduersariorum reformidare: noli de euentu horum malorum tecum dubitare: quamuis enim cuncta Germania, Britannia, Gallia conspirârint in perniciem Romani Principatus, ac veræ Christianorum pietatis, nunquam tamen tantùm virium habebunt, vt Petri nauim, quamuis contrarijs ventis agitatam, ac penè fluctibus, scelere illorum, demersam, euertere possint, ac iusto gubernatore spoliare. Quin potius ipsi impij, non apud inferos tantùm, sed hic etiam sui parricidij pœnas luent,

ac ma-

ac maximis meritisq; supplicijs afficientur. Quis vnquã tam admirabilem cõstantiam ab illa ætate expectasset? quis tãtam grauitatem tam firmas illic radices egisse existimasset? quis tantum mortis cõtemptum in adolescente reperiri posse credidisset? sed nihil est, quod nõ efficiat natura, de quo supra disputatum est, nisi malis moribus, prauisq; opinionibus deprauetur: quum accedit autem disciplina, institutioq; vera, tunc eximij inde fructus exoriuntur, ac cito quidem omne illud prouenit, quod in alijs, qui naturæ conatum studio nullo adiuuissent, serius idẽque imperfectius extitisset. Sed domum iam, vnde multũm digressi sumus, redeamus: Romamq; ac Pont. Max. cuius fortasse augustissima persona, in re tam tristi tractãda, nimis abusi sumus, relinquamus. Erat sanè iam antea cuncta ciuitas dolore magno commota: statimq; vt tristis hic nuntius venit, summi, medij, atq; infimi mirũ in modũ affligi cœperunt. Quũ verò auditũ esset appropinquare mortuum eũ, quẽ viuum videre maluissent, vniuersi se illi ad portã obuios effuderũt. Erat, inquã, ciuitas antea mœsta, sed vt visum est pheretrum, quo vehebatur: atrataq; illius cohors, quæ supremum hunc ipsius honorem comitata est, gemitu ac ploratu oĩa complens, maiorem in modum ægritudo publica aucta est: cunctaq; vndiq; clamoribus ac lamẽtationibus personarunt. nec facilè aliquis tantã vim doloris, tãmque horribilem plangorem, & quasi mugitum quendã, qui non adfuisset, cõplecti animo posset. Nobiles illi atq; honesti viri clamabant se mitissimum atq; humanissimum dominum perdidisse: & qui de cõmodis ipsorum toto animo semper cogitabat. Multitudo nostrorum, quæ magna astabat, quasi respõdebat se delicijs suis orbatam esse, & eo, quẽ sibi quandoq; magno ornamento futurum cõfidebat. Nam fletus familiarium quantus fuerit, si qui fortè illic nõ adfuistis, quum in vrbem ingressi sunt facilè ex præsenti ipsorum mœrore intelligere potestis, qui ægrè sibi hoc in loco ab effusa lamẽtatione temperant, ac præ se ferunt omni suo aspectu tristitiam infinitam. Sed illi (vt spero) quum docti viri ac prudentes sint, ægritudini vim adhibebunt: frenosque inijcient dolori. quod etiam mihi videor posse polliceri de cæteris, qui ex hoc acerbo casu incredibilẽ dolorem susceperunt, qui multi mortales sunt, atque omnes ferè qui in his aut propinquis regionibus viuunt. Quis enim tã durus, & inhumanus est, qui nõ valde huius morte indoluerit: statimq; vt audiuit, non toto corpore contremuerit? Debetis igitur & vos prudentissimi ciues, quum pium hoc munus obieritis, mœrorem vestrum minuere, luctuiq; ac lachrymis modum aliquem facere. Nam, quod eõsolari omnes debet: in primis autem parentes, vt maiore sapientia præditos: veroq; ipsius bono magis gaudentes, putare debemus ipsum à Deo Opt. Max. euocatum: & ex his tenebris miserijsque esse ereptum. Si namq; prisci illi, qui veræ pietatis rudes erant, putabãt deos diligere eum, qui paruus mortuus esset, quantò magis nos ita sentire debemus, quibus penitus cognita est egregia conseruatoris nostri voluntas erga nos, curãtis sedulo nostras vtilitates, atq; in salutem hominum toto animo incumbentis: quamuis à mortalibus parum videntibus, aliquando ratio ipsius consiliumque ignoretur: ægréq; illi ferant ea, quibus maximè lætari ipsos oportebat, vt in huiuscemodi casibus plerumq; contingit. Euocatum autem, & è terrenis in superas cælestesque sedes sublatum, non tantum ne diutius in corpore, tanquã in custodia quadam, integerrimus ipsius animus vinctus esset, siue in busto quodam viuo defossus, sed ne versaretur amplius in his nouis grauibusq; malis: personãque, quam gerebat, nõ posset ob discordias tumultusque intestinos, qui temp. Christianã lacerãt, cum dignitate tueri: vix enim humanis opibus medicina huic pesti adhiberi potest. Quod si ipsum nõ orbatum magnis vitæ cõmodis arbitrabimur, sed ex ingenti mole molestiarum diuino consilio ereptum credemus, facilè modum lachrymis adhibebimus: vel potiꝰ hac ipsius cõmutatione loci, migrationéq; ĩ meliorem multò sedem gaudebimus. Quod ego vos facere prorsus oportere censeo, ac si facietis, rem dignam Christiana pietate & sapientia vestra geretis: & quæ mirificè conueniat spei, quam conceptam animo merito habemus de noua cõditione vitæ, statúq; vndiq; beato huius optimi & sanctissimi adolescentis. Vos autem sacardotes optimi, & religiosissimi huius fani custodes, qui tanta pietate tantóq; affectu operam huic funeri dedistis, precibusq; vestris fortunatissimum iter huius integerrimi iuuenis adiuuistis, & tanquam viam illi muniuistis, quum rem diuinam absolueritis, in monumẽtis illis suorum maiorũ ipsum manibus vestris collocate, quæ cum multis modis ornata sint, & studio etiam optimi opificis fabricata, maiorem quidem certe splendorem capient

ex vno hoc corpore huius caſtiſsimi iuuenis,quàm ex oĩ alia materia,& arte vnde cõſlata ſint.Nã illud ipſum buſtũ,quo ipſe illatus fuerit, erit ad oẽm memoriã poſterorũ ara probitatis:allicietq; pręter cætera,oculos ad ſe ſpectantiũ: nec vlla vnq̃ ætas viſo illo, de laudibus ipſius cõticeſcet: quãta enim vis admonitionis ſit in locis,& quã libẽter homines viſant monimẽta, in quibꝰ honore magno digni homines ſiti ſint, ac reliquiæ aliquæ ipſorũ cõditæ,notũ eſt.Nunc aũt,quũ quantũ in me fuit,officiũ tibi meũ præſtiterĩ:& partes etiã aliorũ ornauerim,mihi ipſi ſi proſpiciã,reprehẽdi nõ poſſum.Pręſertim cũ iã tanq̃ cũ quodã nouo deo,ac cœleſtes ſedes incolẽte,agendũ ſit:huiuſcemodi .n. mihi ſpecies tua obijcitur:ac videor mihi videre te vnà cũ puriſsimo illo grege diuinorũ miniſtrorũ exultãtẽ. Quare te rogo ſanctiſsime iuuenis,vt mihi ignoſcas,ſi quũ tuas laudea toto pectore celebrare voluerim,atq; hoc ſanè onus mihi impoſitũ fuerit,quod tñ firmioribus humeris dignũ erat:nedũ eas,vt debebã,augere potuerim aut ſaltẽ vt erãt,ſine vllo ornatu exponere potiꝰ ipſas cõtriuerim,ac valdè tenuitate ingenij mei extenuauerĩ: multa .n. fuere quæ conatũ hunc meũ impediuerint. In primis aũt magnitudo ipſarũ: nec .n. exiguo hoc tẽporis ſpacio ipſæ enumerari potuerunt. Quæ res etiã fecit,vt nõ auderẽ de paucitate dierũ,imo horarũ quę mihi datæ ſunt ad meditandũ, queri: ſi namq; tua virtus vlla alicuius accurata oratione ſatis explicari poſſet, iuſtã cauſam accuſandi illos habuiſſem.Deinde mœror qui me,vt cęteros oẽs,primo cõſecit,ac vehemẽter pturbauit: ſed etiã memoria ĩbecilla,vt in ſene,cauſa huius,alijs tñ magis q̃ tibi,dãni eſſe potuit:aliaq;nõnulla,quę in te minimè neceſſaria, omittẽda decreui: quũ enim animi mei ſenſus præclarè nũc tibi cognitus ſit,& quæ ſemp fuerit volũtas mea erga te nunquã fallere potuerit, ſpero te mihi,ſedulò hoc roganti,ignoſciturũ:qui nihil vnquã alicui,quod honeſtè àte peteretur,negare cõnſueſti. Dixi.

¶ORATIO IN FVNERE *Hieronymi Seripandi Cardinalis ampliſsimi, habita Bononiæ in ædibus Diui Iacobi. Ab Aegidio Marcheſinio Dominicano Bonon. Lectore, IIII. Nonas Aprilis. 1563.*

Video V.B.voſq; Auguſtinianæ religionis patres,miſero caſu mœſtiſsimi, tãtum me oneris hodie ꝑ cõcione ſuſtinere,vt videar ne cùm de re mihi propoſita orationẽ habere cœpero,tum vel doloris quẽ ex funere pręſenti maximũ capio, acerbitate ſuccũbam, vel grauiſsimo ſapiẽtiæ veſtræ iudicio,ex ſpe dicendi deturbatus,cùm perexigua orationis copia ſit elargita,deficiã.Nam quis vnquã ſatis lachrymabilẽ Hieronymi Seripandi Cardinalis ampliſsimi,Eremitanæq; familiæ ſolis ſplendidiſsimi obitũ deploret,ſibiq; à lachrymis tẽperet,vbi plurima maximaq; præſtãtiſsimi viri in rẽp. Chriſtianã merita,vel animo ſuo verſauerit,vel ea me recẽſente audierit? Quis cũ tantarũ virtutũ monimenta nobis erepta eſſe ſenſerit,nõ miſerrimè ferat,nõ vehementiſsimè doleat? Quis præterea quãtauis dicẽdi arte inſtructꝰ,innumeras Antiſtitis huius digniſsimi laudes, ac præſertim corã ijs qui ſumma ſapientia præditi ſint,ſatis abũdè oratione cõplectatur? Verũ ſingulari veſtra humanitate fretus, ac eò magis, ꝙ nõ tantũ vos rei magnitudinis,ſed & tẽporis anguſtię rationẽ habere credã,eo ſtudio ad tãti Cardinalis laudes prædicandas me conuertã, vt quanquã in ſummo aſsiduoq; dolore verſer,tamẽ ſperẽ eius obitũ eò minus nobis fore luctuoſum & acerbum,quò magis intelligimus, eum nec mortis telo cõfodi potuiſſe,nec vlla hominũ obliuione poſſe deleri. Nam ſi is qui ſemper & alta ſpectauit,& æternã Dei ĩmortalis ſedẽ animo cõtẽplatus ſeſe ad verum decus,& gloriam meditãdam, dies ac noctes euexit,humanorumq; pręmiorũ ſpe contempta, in rerum diuinarũ contemplatione verſatus eſt,quo ad beatorum oras tutius ac velocius peruolaret, minimè & hominũ interitu obrui,& obliuione poſteritatis extingui potuit, profecto quanta vi animi poſſum, non verebor feliciſsimam huius præclariſsimi viri memoriam concelebrare,& vobis coram, qui (quod eius conſpectu orbati eſtis,maximè affecti eſſe videmini) proclamare, Hieronymum Seripandum, & Sanctiſsimum, & optimum patrem, & Cardinalem maximum, non eſſe mortis vi exhauſtum, ſed cùm Deorum commercio perbeatũ, tum æterna immortalique vita frui, id quod re ipſa ne præſtem, an verbis tantùm pollicear, quæſo pro veſtra in viros bonos pietate, obſecroque, vt attento, libentique animo paucis

accendere, ad humanarumq; contemptũ impelleret? Quem non consuetudo suauissima delectauit, non morum probitas inflāmauit, non sermonum castitas ad Deũ piè colēdum, religionéq; intrepidè seruādā animauit? Verùm mecum perpendite, viri Bononienses, quò Cardinalis sanctissimus progrediatur, eum sub extrema hora Christi militē agentem fortissimeq; ac inuictissimè in mortis agone cōcertārē videamus. Iā igitur eum venisset summa dies, ac ineluctabile tēpus, senio ferè cōfectus, quòd ætas iā grauissimis oneribus, quæ quotidie pro religione tuenda sustinebat, impar esset, Legatū pro Concilio Tridenti fidelissimū agens ardentissima febri corripitur, cognoscitque acerbitate doloris optatissimā horā accessisse, quæ eum carnis vinculo dissociaret, & corporis nexu dissolueret, & cum Christo redēptore, quem vnū perpetuò castissimeq; coluit, copularet. Tum vrgentis morbi impetū eo animo se aspernari visus est, vt dū febris feruore æstuatur, ei⁹q; vi paulatim cōsumeretur, nō dolori succūberet, quem summum patiebatur, nō mortē extimesceret, quam præsentē cernebat, sed cum virū se fortissimum in perferendis laboribus præstaret, diuinaq; virtute sustētaret, totū se, vt qui placidā vitam traducere videretur, castissimis rerū diuinarū sermonibus, pijsq; admonitionibus tradit, postulatq; vt hi quos charos habet sibi assideāt, nō vt infirmo sibi grauissimeq; laborāti obsequātur, sed vt laborū suorū testes amplissimi, secū humana fata negligāt, mortisq; timore omisso, huius vitę exitum cōmēntētur, & extremæ diei statum forti magnoq; animo ferāt. cœlumq; intueantur, ad cuius spectaculū contēplandū cùm nunquā euertentur interitā, tum semper altas mētes teneant, erigantq; se tanquā angelorum comites, ad Deū Opt. Max. piè castéq; colendum, vtq; qui solū diuina suspiciat, nō se cùm ex hominum cōmercio emigrare oportet, vita extingui, animiq; vigore priuari arbitrentur, sed sperent, credātq; ijs qui piè sanctèque vixerint, certū esse in cœlo ac definitum locū, vbi beati æuo sempiterno fruantur, atq; id propter nullas ob sui desiderium lachrymas fundāt, maximè verò in ea re sui erga illū beneuolētiā amoremq; declarare, vbi lætētur quòd ex vinculis hui⁹ corporis tanquā è caliginoso carcere euolauerit, breui in eā requiē euehēdus, vbi nullus est labori locus, nullus morti impetus relictus, sed immortalitatis corona donatus, ppetuos beatæ vitæ fructus è liberalissima, munificentissimaq; manu Dei percipiat: secū præterea cœli ac terræ moderatori gratias agant, qui maxima in eo adiuuando vteatur clemētia, quòd eū eū carceris hui⁹ custodia celeriter liberaret, tū id & ea tēpestate faceret, & in eo loco præcipue, quo instaurādę religionis ergò venisset. Hæc tāta animi charitate, tanta vultus hilaritate, tāto dicēdi studio recēsebat, vt nō febris feruore maceratus, nō valetudinis vi iā prope exhaustus crederetur, sed quanq̄ in summo corporis dolore versaretur, tñ dubios assidētes relinqueret, plus ne in morte virtutis, q̄ in āte acta vita ostēderet. Sapiētissimè ad hūc modū, atq; fusuissimè vbi suos & ad pietatē, & ad iustitiā, & ad religionis christianæ defensionē cohortatus esset, monuissetq; vt terrestria tanq̄ inania, ac caduca bonorū simulacra contēnerēt, cœlestia verò, quorū spe nunq̄ fallerētur si ea sequi voluissent, vehemēter optarent, corporis nexu soluto eū maximo oīm desiderio, incredibiliq; lachrymarū ꝓfluuio, septuaginta iā & sex ānos natus è vita exiuit. O Seripādū Cardinalē sanctiss. viuendiq; ac moriendi exēplar tutissimū, num te extinctū collachrymemur, qui vt sydus fulgētissimū ad supremas beatorū oras euectū ꝑpetuo nitore effulgeas? declarat tuus q̄ felicissimus ex hac vita discessus. Nū te morientē doleamus, an ipsos potius tua sanctissima cōsuetudine destitutos elugeam⁹? ò presidiū christianę religiōis firmissimū, quibus verbis tui memoriam recolamus, quib. officijs tua in rēp. Christianā merita prædicemus? Vtinā tuæ ꝓbitatis vestigia sequamur, lugendiq; loco assiduā operā demus, vt & tuorū verborū vim memorię cōmendemus, & tuorū exemplorū sanctitatē re ipsa ꝓstemus. Vos verò Eremitani Ordinis patres ac fratres optimi, ne flete Hieronymū Seripandū Cardinalē clariss. nunc magis q̄ anteà vestrum: ne vestrā in eū pietatē lachrymis explete. sed vt eiua, qui de vobis vestrāq; Religione semp est benemeritus, memores gratissimi Hieronymū Seripandū & funebri hac pōpa, vt cœpistis, concelebrate, & literis ac pijs sermonib. cōsecrate: ea spe ducti, vos nō eo orbatos esse, q ad meliores sedes est delatus, sed sanctissimis eius precibus tutissimos factos, ob idq; ad cœlū vobis aditū patēre, vt quē in terris patrē optimū experti estis, eū in cœlis iā immortalitate donatū, vt alterū Augustinū, Religionisq; vestræ cōseruatorē, ac protectorē ęternū colatis.

ORATIO HABITA IN

Sessione octaua Sacrosancti Concilij Oecumenici Tridentini, per Reuerendissimum D. Franc. Richardotum, Episcopum Atrebatensem.

1563.

SI quis rerum nostrarum non ignarus, rei Christianæ statum apud se consideret, conferatque eum priscorum temporibus: facilè videat, iisdem nos detrimentis vrgeri, quæ Hierosolymorum Vrbem, Templum, religiones cepisse, sacri authores tradiderunt. Ex quo id quoque coniectura perspici potest, ceruicibus nostris idem fatū imminere, quod fuit, non solùm illius vrbis amplissimæ, sed templi omnium cultissimi ac religiosissimi. Illud enim, non admodùm diu posteaquàm structum est, à suis cultoribus desertum: sacrorum voluminum literis accepimus. Quo tempore, Hieroboami perfidia, ad vitulos aureos itum est. Idem verò magno nostro damno sensit, ac nunc quidē sentit ecclesia, per desertores impios, qui apostatas Angelos secuti, vt sectas perditionis introducerent, se à nobis per summū scelus reuulsēre. Idē templum, Athaliæ tyrannidis imperio, vetustate propè collapsum, ornatum omnem, & elegantiam amiserat: totumque breui cōcidisset: nisi ad instaurandas ruinas, animum sanctus Sacerdos Ioiadas cū Rege suo contulisset. At quis non videt, eos reip. morbos, quos per ætatem & incuriam contraxit, certum nobis exitium portendere: nisi quis instaurator accesserit, qui vegetem illum succum, ac natiuū sanguinem eius corpori restituat? Patuit idem templum, omnibus hominum improborum iniurijs: prædonū, qui diriperent: profanorum, qui violarent: sæuissimorum hostium, qui funditus euerterent. In quibus malis fuit illud sanè maximū, quòd nemo inter populares principesq; viros vel sibi consilium vllum sanum capere, vel Prophetis salutaria monentibus auscultare potuerit. Nos verò, quanquàm non eò miseriarum peruenimus, vt nostrū nobis exitium sit potius lugēdū, quàm timēdum: cùm tamen pares defectiones, ruinasq; perferamus: illud reliquū scilicet in consultatione est positum, qua ratione prouideri possit, ne quod in prospectu est naufragiū nos exsorbeat. Ille. n. Deus, qui veteri Israële reiecto, ex paganitatis lapidibus, ipsi Abrahę filios excitauit: Ille ipse, spōsæ suæ, colūbæ suę, Ecclesiæ suæ, facilè domiciliū in desertis barbarisq; gentibus parare potest. Quarè, dū locus nobis aliquis ad deliberādū est reliquus: in eā omnino cogitationē vobis est descēdendū: ne in oculis vestris, tot vulneribus acceptis, nutās labāsq; resp. cōcidat. Me verò vt ea de re, hoc tempore ac loco, dicēdū susciperē, maximè cōmouit magnitudo periculi: quod si huius esset generis, cui nulla opera vestra, cōsilio, prudentia, possit occurri: nō equidē cōmitterem, vt vobis oratione superuacanea tædiū afferrē dicēdo. Viderer. n. mersis perditisq; rebus, post naufragiū, nauigationis instaurandæ cōsiliū afferre. Sed cùm plurima nobis argumēta, spē minimè vacuā, ex his calamitatibus emergendi faciant: non eorū sic absterrebor oratione, qui oīa conclamata esse prædicant: quoniā & vos bono esse animo cupiam, & quæ sum arbitratus hoc tēpore, salutē Ecclesijs afferre posse, paucis exponā. Dicam itaq;, minimè quidem disertè aut eloquenter: sed breuiter ac dilucidè. In quo sic beneuolētiā vestram & attētionē requirā, nō quasi sim nouū aliquid, ac non prius auditū, sed quod vtile tamen sit, & in primis necessarium dicturus. Quā itaq; in rem maximè amplissimus iste vester consessus incumbere debeat, ne oblatā opportunitatem sanandæ ac liberandæ Reip. deserat: Esaias Prophetarum disertissimus ostendit: quo loco gētilibus suis primas generis Iudaici stirpes & origines ad imitationē proponit. Attendite, inquit, ad petram, vnde excisi estis: & cauernam laci, vnde estis præcisi. Attendite ad Abraham patrem vestrū: & ad Saram, quæ vos peperit. Putate Patres, hac voce prostratam atq; afflictam ecclesiam, bonorum omniū conuentus, manes ac cineres maiorum, Angelos, Ecclesiæ custodes, Christum patronum Pontificem salutis omnium, opē vestram & officium requirere. Biennium totum plus minus exactum est, quòd hæc sanctissima Synodus parturit: estq; in omnium expectatione quid tandem pariat. Absit tandem ab eius pietate, vt truncum aliquid aut mutilum edat in lucem. Solidam enim prolem, & integrum partum requirim⁹. Absit ab eius fide & integritate, vt Ismaëlem, qui nouas in familia turbas excitet. Pariat autē quæ libera est, liberę filiū Isaachū, gaudij domestici fontē:

eius

eius ortu optimus quisq;,atq; adeò orbis terrarū recreat* lætitijs omnibus incedat. Id autem vt consequamini Patres : vt quod optatis vnicè, Remp. improborum ciuium motibus miserè disiectam ac deformatam æquis legibus instauretis: Attendite ad Petram,vnde excisi estis:contemplamini, quibus initijs res Christiana creuerit: quibus fundamētis nixa steterit: quibus Architectis, templum Domini (quod estisvos) structum,positumque fuerit: Attendite ad Abraham, patrē vestrum. Quidni,Abrahami nomine,Petrum appellem? Parentem scilicet omnium gentium,quotquot Christo nomen dederunt, dabuntq; olim? Quidni Paulum? qui tot populos,gentes, prouincias, Christo & Ecclesiæ genuit? Quidni reliquos Apostolos, Patres, Martyres, quorum est virtute perfectum, ne limes Imperij Romani (quod tum maximū erat) suis terminis Euangelicam prædicationē cohiberet? Attendite ad Saram, quæ vos peperit, priscam illam Sanctorū Ecclesiam,Principem gentium:columnam, & firmitatem veritatis: quæ cùm abiecta prius,sterilisq; esset prole, fœlicitate, libertate, eam quæ vnum habebat Synagogam, maximis spatijs anteuertit. Hoc exemplar oculis subijcite : atque ex eo lineamenta denuo formandæ ac refigēdæ Reip. deducite. In moribus,legibus, institutis præsentis Ecclesiæ, veram illius, & omnibus numeris expressam imaginem reddite. Infinita autem erit Oratio, si singula, quæ ad imitationem hoc loco dici queunt, expressero : si quod ea aurum quæsierit,quodq; contempserit: si quas opes ambierit : quasq; neglexerit: si quibus gemmis nituerit, quasq; abiecerit:si quas voluptates amauerit, quasq; oderit, recensuero.Sed non sunt hæc huius temporis : ætas enim ingrauescens huius labentis seculi,tam accuratum fortasse virtutis & continentiæ genus ferre vix potest. Proponamus maximè hoc loco ex priscorum moribus, quæ & facilè, & in primis salutariter imitari possimus: doctrinam, religionem, disciplinam:quę propria sunt, connexa, & coniugata ordini, atque vnctioni nostrę munia. Illud enim triplex Prophetarum,Sacerdotum, Regum, dignitatis culmen , quod apud veteres vnctione tradebatur : ad nostræ ordinationis Sacramentum,quodammodò pertinet. Quo sacramento,Prophetæ, Sacerdotes, & Reges, inaugurati sumus: vt in prophetica dispensatione,doctrinā: in sacerdotio, religionem : in Regia gubernatione, disciplinam conseruemus. Quarum rerum concentu & harmonia eadem maiores nostri edidere miracula: quæ & Psaltes ille, in Elisæo: & Dauid in Saulis Dæmonio, longè prius adumbrārunt. Ille enim pulsu Cytharæ donū Prophetici spiritus excitauit : hic spiritum Dei,malum qui Saulem crudeliter agebat, simili modulatione compresśit. In illo autem sacratissimo Ecclesię choro, admirabilis & concors doctrinæ,religionis, & disciplinæ concentus: Dæmonum ludibria:artes Satanæ, huius seculi principis dominatum, qui cum latissimè radices egerat,non ex vnius hominis visceribus, sed ex populis, regnis,gentibus fortissimè profligauit: & vberrimū Paracleti donum, persæpe ad homines eliciit, quo docti, ac stabiliti piorum animi, in scopum fœlicitatis propositæ, prompti semper & alacres, absumptis veteris Adami sordibus intenderent. Hanc itaque patres, musicen , Reip. nostræ imprimis congruentem, quæque omnes Ecclesiæ regundæ modos ac numeros continet,in vsum restituite:si quidem id optatis(quod certè optatis maximè) & mendaces ex Rep. spiritus abigi(qui se in nobiles ecclesiæ prouincias, impiorum hominum ministerijs insinuant) & ex Paracleti fontibus , ad nostri nominis homines, perenni cursu torrentes emanare. Hoc agite Patres : nam ille fortis armatus semel eiectus dominatu suo : semel pulsus ex atrio & arce, quam occupauerat : redintegratis viribus, consilioq; de reditu cum septē spiritibus se nequioribus inito : rursus in domum, vnde exierat, vacantem otio, magnis se conatibus proripit. Iam Deus, pertæsus impietatis hominum mente corruptorum, spiritus sui charismata reuocat : neque enim caluatias columbæ, sed corui subeunt. Doctrinam igitur (quæ primas Reip. gubernādæ partes obtinet) conseruatam illam quidem ad nostra tempora:sed partim ab impijs corruptam, partim neglectam ab ociosis castiùs explicari, tradiq; diligētius optamus. Est quidem in horreo Domini Euangelici tritici perennis annona: Et in promptuarijs Ecclesiæ panis minimè deest, quantum ad omnes ætates, familiæ satis est . Sed eum panem filijs à Patribus more maiorum frangi volumus:eumq; neque imposturæ Pharisaicæ fermēto viciatum(quod solent Hæretici) neq;melle lenocinij secularis illitu(quod

faciunt hypocritæ, & illusores magistri) Sed sale, id est sapientia conditum: oleo, id est, Numinis aspiratione perfusum.

Repetamus hoc vnum memoria, Patres: ex quo tempore, doceri à nostri ordinis hominibus in Ecclesijs est desitū, ordini nostro quantū probri ac dedecoris Reip. quantum damni & incōmodi accesserit. Balaamum, stultum ac vanum ariolum, Asina stupidum ac iners animal insanię redarguit. Rude verò & indoctū vulgus è popinis, tabernisq; sutorijs, potorijs, fabrilibus emersum, sacrorum sibi voluminum explicationem, mysteriorū scientiam, arcanorum perspicientiam vēdicat. At quo detrimento? quantum vix vllum maius, post homines natos, cepit Ecclesia: vt deterrimus quisque quātum audacia, superbia, temeritate valeat: id in eam rem contulerit, vt in Ecclesiam, noua ac non prius audita paradoxa comportaret, & certissimis oraculis venditaret. Quo scelere & flagitio quid grauius pestilentiusq; dici cogitariue potest? Efficit itaque Patres, vt hæc Christianæ doctrinæ lampas, iugis, perennisq;, sacerdotij nostri ministerio, fulgeat in Ecclesijs. Sed quoniam neque sine religione, doctrina: nec religio sine disciplina potest subsistere: facilè iudicatis, vbi per vos habita doctrinæ ratio fuerit, habendam simul esse cùm disciplinæ, tum verò religionis: Quam religionem neque ab Egeriæ nymphæ congressu: neque ab antro Cretico Minois, ad fraudem popularis inscitiæ: sed à Christo, sempiterno Dei verbo, ad salutem & immortalitatē animorum accepimus. Si autem spectamus in templis: si gemmas in thiaris: si sumptum atque cultum, in ceremonijs, atque in his si tota est, & versatur religionis Christianæ ratio: Certè magno nos interuallo maiores nostros (Apostolos intelligo) vincimus. Sed si in cultu animi (qui fide & charitate constat) tecta omnis religio constituitur: quis non videt, priscorum pietatis vmbras quidem ad nostra tempora restitisse? Cæterùm rem ipsam (quæ veritate fit & spiritu) nō quidem passim, aut in omnibus, sed in plærisque tamen exoleuisse: est præclarus vsus cæremoniarum in Ecclesia, idemq; pernecessarius, modò scienter, attētè, grauiter procuretur: quibus plebs & docetur, si eas explices: & afficitur, si religiosè serues. Sed cùm signa sint veri & arcani cultus, quem vnum Deus maximè respicit; hic cultus si deest, quicquid agit, fugitque hypocrisis, hoc ipsum certè est, Caini aram paleis imbuere: quodque inquit Esaias: qui mactat pecus, quasi q canem excerebret: & qui recordatur thuris, quasi qui benedicat Idolo. Gerat igitur animus, ante omnia, Christiani characteris insigne: sitque eius pietatis, quā fronte profitemur, verum in corde puro domicilium, de conscientia bona, & fide non ficta. Religio autem quænam integra, vtilisque esse potest; nisi in moribus officium disciplina retineat? Est sanè putioris doctrinæ præcipuus vsus in Ecclesia: Est cultus & rerum diuinarum laus eximia. Sed nisi licentiam inter homines disciplina cohibeat: nisi rebelles animos castigatio reprimat, nihilo plus proficitur, quàm si famelicos Leones oratione aut pictis terum imaginibus lenire contendas. Quod enim monstrū in natura tam sæuum, támque indomitum ac præceps: quàm est humana vitiositas? Quæ, vt Protheus ille Vergilianus, omnium in se pro re nata beluarum formas & ingenium induit: vt sæpenumero leones, feritate: lupos, ingluuie: canes, inuidia: hircos, libidine: versutia serpentes superet. Quare, vt id monstri frenemus Patres, quandoquidē nulla arte cicurari potest, Disciplinæ in Ecclesia pia reuocetur seueritas: quæ quàm sit necessaria, vtinā ex alienis potius, quàm ex nostris incommodis ostendi posset. Sed veluti manifestum est, maxima Orbis Imperia Babylonicum, Persicum, Macedonicum, Romanum, retenta disciplina stetisse: neglecta, concidisse: sic fateri necesse est, tot malis nunquam potuisse Ecclesiam opprimi, si sua Disciplinæ cōstitisset auctoritas. Cui si beneficio vestro ad nos quasi postliminio redire liceat: si per vos suam dignitatem atq; authoritatem recipiat: tum integritas in moribus, probitas in negotijs, fides in pactis, æquitas in iudicijs, atque in omni vitæ genere sanctitas elucebit. Tum illa malorum colluuies, quæ in omnes Christiani nominis ordines se latissimè fundit; in suum præceps barathrum citissimè refluet. Tum lætissimus ille dies illucescet, qui regeneratam aurei seculi nobis innocētiam adferet. Tum nostri seculi Saules, qui extrema ordini nostro meditantur: quique in res, fortunásque nostras inuolant, victi ac molliti, musicæ huius per vos restitutæ consensu, & omnem vitæ actionem ex vestro pręscripto cōponent. Et se vobis fautores ac nutritios (quod inquit

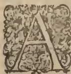
inquit Esaias) præbebunt : suisq; vos spolijs ornabunt. Sed hæc vos compendia non moueant Patres: moueat maximè Christi sacerdotis Patroni, Regis nostri, nō tam iudex, vindexq; oculus,quā pius ac beneuolus affectus : cui vni, iure clientelæ,gratitudinem : propinquitatis, charitatem:sacerdotij,pietatem : redemptionis, omnia debemus. Moueat Maternum nomen Ecclesiæ : quæ squalens & abiecta sua vobis vulnera retegit : & in summis periculis suis, vos alūnos, vos filios, vos sponsos, ad opem ferendam compellat. Moueat vos commune desiderium , salus publica, bonorum omnium expectatio : qui in sinum vestrū spes suas omnes effundunt. Quòd si quid ad excitandos spiritus rei bene gerendæ valeat occasio , si quid fauor Numinis : si quid quæ in promptu sunt adminicula: spectate Patres,quantum vobis adiumēti promittat Principum Virorum in vtroq; ordine, & Ecclesiastico & Laico, promtum officium, pium studium, fortis animus : ac in primis Pij quarti, Pont.max. atque optimi, paterna Ecclesiarum solicitudo,ac virt' planè heroica.Cui proximè suffragatur & respondet Cæsaris,Regum, Principum sanctus conatus.In quibus,Philippi Hispaniarum Regis potentiss.atq; pijss. religio,pietásq; mirificè ꝑlucet.Quos omnes minimè frustra natos, sed à Deo Orbi terrarū ad Ecclesiæ propugnationē donatos iudicare debemus. Spectate ex aduerso,quantum Hæreticorum causæ decesserit , nostræ qoantum accesserit, ex illa immanissima petulantia,qua suo furori bonorum omnium iustissimum odium cōcitarunt. Quod odium quanquam est vi, igni, ferro in nostra viscera seuissimè districto, conflatū: tamen hac parte & nobis prodest,at illis obest plurimum: quòd ea crudelitate testatum reliquerint, se in eius Angeli castris militare, quem Ioannes,Abbadon.i. euersorem, exterminatorem, vastatorē, nuncupauit. Quid? an periculum nobis vllum tantū ab hostibus impendere potest, quod non euestigio Christus depulerit? Modò domesticas sordes, quibus nobis est iratus, eruamus : erigat septem illa sua capita draco, quibus sempiternū cum Ecclesia bellum gerit:Incendat tyrannos ad crudelitatem : acuat Synagogam ad odium: Inflet mundi huius sapientiam ad superbiam:nouos Mahumetes excitet: nouos Turcas è desertis Scytieis euocet; Hæreticos omnes ad nostram perniciem aggreget:Antichristum ipsum filium perditionis, suis spiritibus imbuat : quid efficiet, dicente Christo : portas, id est, potestates Inferi, non euicturas? Cæterùm in castris Dauidis nostri Christi, minimè desunt viri fortissimi, raræ & inusitatę virtutis,eruditionis eximiæ, quos multos lætus conspicio : qui arcem Gebusei, claudosque & cæcos, id est, omnia Hæreticorum conceptacula fortissimè atque felicissimè subuertant. Stet igitur ad eam tranquillitatem,quam expetimus : Instaurationem, quam optamus : pacem & concordiam,quam quærimus : omnia nobis è cœlo exprompta esse præsidia, modò nos neque consilium in negocio : nec voluntas, in officio: nec fortis, constansq; animus, in labore & periculo destituat.

DIXI.

¶ ORATIO HABITA in Sesfione Nona, & vltima sacri Concilii Tridentini,celebrata duobus continuis diebus, tertia & quarta Decēb. An. 1563. *PIO IIII. Pont. Max.*

A. R. P. D. Hieronymo Ragazzono Veneto, Episcopo Nazianzeno, & coadiutore Famagustano.

Hic summatim recensentur omnia in Concilio Tridentino definita, quæ ad piè credendum, & ad bene viuendum pertinent.

Vdite hęc omnes gētes, auribus percipite omnes qui habitatis orbē. Tridentinū Conciliū isdiu cœptum,aliquando intermissum , distractum variè atque diuulsum, nunc demum, singulari Dei omnipotentis beneficio , summa atque incredibili omnium ordinum ac nationum volontate connectitur atque perficitur. Dies hæc quidem fœlicissima Christiano populo illuxit , in qua templum Domini disturbatum frequenter ac dissipatum reficitur & absoluitur : & nauis hęc vna bonorum omnium ex maximis, ac diuturnis

nes à templo Domini ſummouiſtis. Ita eccleſiaſtico vnicuique gradui leges illæ à vobis præſcriptæ ſunt, vt tradito illis diuinitus ordine, abutendi nullus vtique locus relinquatur. Ita nonnulla Matrimonij impedimenta, quæ anſam quaſi quandam ad violanda Eccleſiæ præcepta dare videbantur, remouiſtis: facilem veniæ conſequendæ viam minus legitimè connubij fœdus ineuntibus intercluſiſtis. Quid de furtiuis tenebricoſiſque matrimonijs commemorem? Equidem ita ſentio, ſi alia nulla cauſa conuocandi Concilium fuiſſet (quæ multæ & maximæ fuerunt) propter vnam hanc id omnino fuiſſe faciendum. Nam, cùm res hæc ad omnes ſpectet, neque vllus in orbe terrarum vniuerſo angulus reperiatur, quem labes hæc non inuaſerit, curandum meritò fuiſſet, vt communi huic malo, communi etiam conſilio prouideretur. Innumerabilium, Patres ſanctiſsimi, & grauiſsimorum delictorum, ac ſcelerum occaſio, prudentiſsima iſta veſtra, ac propè diuina ſanctione penitus ablata eſt, & Chriſtianæ reipub. gubernationi ſapientiſsimè conſultum. Accedet ad hæc vtilis in primis ac neceſſaria multorũ in Purgatorij, ſanctorum Venerationis, Inuocationis, Imaginum & Reliquiarum, atque etiam Indulgentiarum ratione abuſuum interdictio, qui ipſarum pulcherrimam faciem inquinare, atque turpare mirum in modum videbantur. Altera verò pars, in qua de labenti ac propè cadenti Eccleſiaſtica diſciplina fulcienda erat agendum, diligentiſsimè etiam abſoluta fuit, atque perfecta. Eligentur in poſterum ad eccleſiaſtica munera obeunda, qui virtute, non ambitione, præſtent, quique populi commodis, non ſuis inſeruiant: & proſint potius, quàm præſint. Enunciabitur atque explanabitur frequentius, & ſtudioſius verbum Domini, omni ancipiti gladio penetrantius. Aderunt ſuis gregibus, & inuigilabunt Epiſcopi, cæterique, quibus animarum cura commiſſa eſt, neque extra creditam ſibi cuſtodiam vagabuntur. Nihil cuiquam proderunt aut ad impurè & flagitioſè viuendum, aut ad malè & pernicioſè docendum priuilegia: nullum ſine pœna crimen, nulla ſine præmio virtus relinquetur. Pauperum & mendicantium ſacerdotum multitudini optimè prouiſum eſt: certæ vnuſquiſque Eccleſiæ, ſtatutoque operi, vnde ali poſsit, aſcribetur. Auaritia, quo nullum vitium eſt tetrius, præſertim in domo Dei, ab ea omnino tolletur: gratis Sacramenta omnia, vt par eſt, conferentur. Ex vna Eccleſia plures, ex pluribus vna, vt populi commodum & ratio poſtulabit, conſtituetur. Eleemoſynarum quæſtores (vt appellant) qui ſua, non quæ Ieſu Chriſti quærentes, magnum noſtræ religioni damnum, magnam infamiam afferebant, ex omni hominum memoria (quod ſummæ felicitatis loco ponendum eſt) penitus euellerentur. Hinc noſtra præſens calamitas ſumpſit exordium: hinc ſerpere infinitum malum, manareque in dies latius non deſiſtebat: neque occurri illi adhuc multorum Conciliorum cautionibus ac prouiſionibus potuit. Quamobrem quis non niſi ſapientiſsimè factum dixerit, vt mēbrum hoc, in quo ſanando diu ac multùm fruſtra laboratum eſt, ne reliquo corpori noceret, excideretur? Porrò Deo cultus tribuetur purius & accuratius, atq; ita, qui ferunt vaſa Domini, mundabuntur, vt ad ſui imitationem alios trahant. In quo præclarè illud fuit excogitatum, vt, qui ſacris eſſent initiandi, ijs moribus atque literis in vnaquaque Eccleſia à prima ætate inſtituerentur, vt quoddam quaſi virtutum omnium ſeminarium illud exiſteret. Iam verò, Prouincialibus Synodis reſtitutis, Viſitationibus ad populorum vtilitatem, non ad querelam & ſumptum reuocatis: Tradita Paſtoribus regendi ſuos, atque paſcendi commodius facultate: Pœnitentia publica in vſum reuocata: Hoſpitalitate tum Eccleſiaſticis hominibus, tum pijs locis indicta: In Curatis ſacerdotijs conferendis memorabili, ac penè cœleſti ratione conſtituta: Beneficiorum (vt aiunt) pluralitate ſublata: Hæreditaria ſanctuarij Dei poſſeſsione prohibita: Modo excommunicationibus impoſito ac terminato: Primis iudicijs ijs in locis, vbi lites oriuntur, aſsignatis: Singularibus certaminibus interdictis: Omnium hominum ac Sacrorum in primis luxuriæ, cupiditati, atque licentiæ fræno quaſi quodam, quod excuti non facilè poſsit, iniecto: Regibus ac Principibus ſui muneris diligenter admonitis: Alijsque rebus huiuſmodi prudentiſsimè ſancitis: quis non videt veſtras vos, Patres optimi, hac etiam in re partes cumulatiſsimè executos? Actum ſæpe eſt in ſuperioribus Concilijs de fide noſtra explicanda, moribusque corrigendis:

sed nescio an vnquam diligentius, atque distinctius. Hic præcipue hoc biennio, ex omnium populorum ac nationum, in quibus catholicæ religionis veritas agnoscitur, non solùm Patres, sed oratores habuimus. At quos viros? Si doctrinam spectemus, eruditissimos: si vsum, peritissimos, si ingenia, perspicacissimos, si pietatem, religiosissimos: si vitam, innocentissimos. Numerus is quoque fuit, vt, si præsentes Christiani orbis considerentur angustiæ, frequentissima hæc omnium, quæ antea fuerunt, Synodus appareat. Hic singula omnium vulnera detecta, mores expositi fuêre: nihil dissimulatum est: nostrorum aduersariorum argumenta & rationes ita tractatæ, vt eorum tum causa, non nostra, agi videretur. Tertiùm nonnulla, atque etiam quartùm discussa: summa sæpe contentione certatum: eo scilicet consilio, vt, quemadmodum igne aurum, ita quibusdam quasi luctationibus veritatis vires ac nerui probarentur. Quæ enim inter idem sentientes, idemque spectantes discordia potuit existere? Quæ cùm ita sint, licet optandum (vt initio dicebam) summopere fuisset, vt vnà cum illis hæc agerentur, quorum potissimum causa tractata sunt: absentium tamen etiam incolumitati atque saluti ita prouisum est, vt alia ratione prouideri, si adfuissent, non potuisse videatur. Legant illi, quæ de fide nostra statuimus, vt Christianum hominem decet, humiliter: &, si lumen eis aliquod fulserit, ne faciem auertant: &, si vocem Domini audierint, corda sua non obdurent. Ac, si ad communem matris Ecclesiæ complexum, vnde se illi distraxerunt, redire voluerint, clementiam omnem ac misericordiam tribuendam non dubitent. Sed præcipua illa ratio est, P. A. dissentientes à nobis animos conciliandi, consentientes in fide atque officio retinendi: si, quæ hoc in loco verbis sanciuimus, re ipsa in nostris Ecclesijs prestemus. Leges etsi optimæ sunt, muta tamen res est. Quid Hebræo populo Dei ipsius ore latæ leges profuerunt? Quid Lycurgi leges Lacedæmonijs, Solonis Atheniensibus, ad libertatem retinendam, quam ob causam erant conscriptæ, vtilitatis attulêre? Sed cur externa atque antiqua nimis commemoro? Quæ ad benè beatéque viuendum instituta atque præcepta ex vnius Christi domini nostri vita atque doctrina desiderare aut possumus, aut debemus? Quid item fuit à maioribus nostris omissum, quod cùm ad rectè sentiendum, tum ad præclarè agendum pertineret? Medicamentum quidem salutare compositum ac paratum iam diu habemus: verùm, si morbum debet expellere, sumendum est, ac per venas in omne corpus diffundendum. Poculo hoc salutis nos primùm inebriemur, charissimi, & viuæ atque loquentes Leges simus, & norma quasi quædam ac regula, ad quam aliorum actiones & studia dirigantur: atque ita sibi vnusquisq; persuadeat, nihil è Christianæ reipublicæ commodo ac dignitate successurum, nisi, quantum in se sit, studiosè præstiterit. Id curandum nobis cùm antea fuit: tum multò erit in posterum accuratius. Etenim, si magistri nostri, ac Saluatoris exemplo facere prius debebamus, quàm docere: postquàm docuimus, quin faciamus, quæ esse poterit excusatio? Quis ferre nos, ac pati poterit, si, cum non esse furandū demonstrauerimus, ipsi furemur, si, cum non mœchandum, mœchemur? Sanctos à sancto concilio: innocentes atque integros ab integritatis præceptis & innocentiæ: firmos in fide atque constantes à fidei nostræ firmata doctrina discedere maximè conuenit. Ac tales quidem expectant nos populi nostri, qui nostrum iam diu reditum sustinentes ea se ipsi ratione cōsolabantur, fore, vt hanc temporis vsuram maiori præsentes studio sarciremus. Sed fiet id à vobis, vt spero, Patres sanctissimi, diligenter: &, quemadmodū hoc in loco fecistis, ita etiam domi satis Deo atque hominibus facietis. Nunc (quod huius temporis est) Deo primùm ipsi maximo, atque immortali, maximas atque immortales gratias & agamus, & habeamus, qui non secundum peccata, quæ fecimus, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis: sed diem hunc lætissimum, quem videre multi concupiuerunt, nobis non solùm videndum, sed etiā celebrandum incredibili cū totius Christiani populi assensu atque approbatione, sua magna benignitate concessit. Pio deinde IIII. summo nostro atque optimo Pōtifici gratię perpetuæ ac singulares habendæ sunt: qui, cùm primùm beati Petri sedē ascendit, tāto synodū hanc instaurādi desiderio exarsit, vt in eo suas omnes curas & cogitationes defigeret. Nuncios statim viros probatissimos ad indicēdum illis nationibus atq; prīncipijs cōciliū misit, p quorū in primis salute cōuocabatur.

Hi

Hi Aquilonis partes propè omnes peragrârunt, rogârunt, obsecrârunt, obtestati sunt: tuta omnia atq; amica promiserunt: atq; id etiam egerunt, vt in Angliam traijcerent. Legatos postmodum pietate ac doctrina præstantissimos, cû interesse ille synodo, vt mirum in modum cupiebat, nô posset, huc misit: ex quibus duos (quorum memoria in benedictione est) statûta die, tametsi nulli ferè Episcopi conuenissent, hic esse voluit. Hi, atque additus eis paulo post tertius, nouem menses, atque eò amplius, iustum ad synodum instituendam Episcoporum numerum hoc in loco nihil agentes expectauerunt: cum nihil aliud Pontifex ipse aut ageret, aut meditaretur, quam vt Patres quàplurimi, quàm optimi, quàm primùm huc accederent, & Christiani nominis Reges omnes ac Principes suos huc Oratores mitterêt: vt communi omnium voto atq; consilio cômunis hæc causa grauissima omnium atq; maxima tractaretur. Quid verò postea omni cura, solicitudine, sumptibus prætermisit, quod ad côcilij huius amplitudinem, libertatem & commodum pertinere aliquo modo videretur? O singularem pastoris ac patris nostri pietatem, atq; prudentiam: ò summam etiam eiusdem felicitatem, cuius auctoritate, atque auspicijs iactatum hoc diu & agitatum Concilium constitit, & conquiescit. Te Paulum III. te Iulium, mortuos apello, quâ diu, quantóque studio videre, quod nos videmus, exoptastis? quot in eam rem sumptus, quot labores insumpsistis? Quamobrem verè tibi atque ex animo, Pie sanctiss. ac beatiss. gratulamur, quòd tantam tibi lætitiam, tantam tuo nomini laudem (id quod maximum diuinæ in te beneuolentiæ argumentum est) Dominus reseruauit: quem nos precibus omnibus ac votis supplices oramus, te nobis incolumem, pro Ecclesiæ suæ sanctæ commodo atque ornamento, & quàm citissimè reddat, & quàm diutissimè conseruet. Serenissimo etiam Imperatori gratias agere, & gratulari iure optimo debemus. Ille potentissimorum Cæsarum, qui propagandæ Christianæ religionis miro quodam desiderio flagrârunt, animum, vt locum, referens, vrbem hanc ab omni periculo liberam conseruauit, & nos vt tutam, tranquillamque pacem traheremus, sua vigilantia perfecit: magnamque nostris animis securitatem assidua triû suorum legatorum summorum virorum præsentia, ac propè pignore attulit. Ille de nostris his rebus pro sua eximia pietate solicitus mirificè fuit. Ille à se atque à nobis dissentientes homines, ex obscurissimis, in quibus versantur tenebris, eruere, atque ad sanctæ huius Synodi clarissimā lucem aspiciendā adducere maximopere laborauit. Regū præterea Christianorū ac Principū in côcilio hoc amplissimis suis legationibus ornando, ac suos vestræ auctoritati fasces submittendo, pia maximè voluntas grata nobis memoria prosequêda est. Iam verò quis est, illustriss. Legati & Cardinales, qui se vobis debere plurimùm nō fateatur? Vos nostrarum actionum duces optimi, ac moderatores extitistis. Vos ne nostra aut in dicendo, aut in decernendo libertas violari aliqua ex parte videretur, incredibili patiētia ac diligentia curastis. Vos nulli corporis labori, nulli animi contentioni pepercistis, vt ad optatum res exitum, quod alij multi vestri similes frustra tentauerunt, quàm primùm perduceretur. In quo præcipuam quandam ac propriam lætitiam habere tu, Morone illustrissime atque ornatissime, debes: qui, cùm vigesimo ab hinc anno primùm præclaro huic ædificio lapidem posueris, extremam nunc manum post alios multos huic operi architectos adhibitos, feliciter, pro summa tua ac prope diuina sapientia, impones. Factum hoc tuum egregium ac singulare omnium sermone perpetuo celebrabitur, neque vlla vnquam ætas de tuis his laudibus conticescet. Quid de vobis dicam, Patres sanctiss. quàm bene de Christiana repub. vestris his præstantissimis actionibus meruistis? quanta vestrûm vniuscuiusque nomini commendatio, quanta gloria à Christiano populo vniuerso tribuetur? Vos verè Patres, verè pastores & agnoscent omnes, & prædicabunt: vobis suam vnusquisque vitam atq; salutem acceptam libentissimè referet. O diem illam populis nostris iucundissimam atque lætissimam, in qua primùm reuisere illis nos, atque amplecti à templi Domini ædificatione redeuntes contigerit. Sed fac, tu Domine Deus noster, vt tam eximiæ de nobis opinioni egregijs factis respōdeamus, & semen hoc, quod in agro tuo seminauimus, vberem fructum afferat, fluatq; vt ros, eloquium tuum: atque, quod fore aliquando pollicitus es, fiat tēporibus nostris, vt vnum sit omnium ouile, & vnus Pastor, atq; is potissimum Pius IIII. in tui nominis gloriam sempiternam. Amen.

Reginaldi Poli Cardinalis de Concilio liber vnus.

Eiuſdem,

De Baptiſmo Conſtantini Magni Imperatoris.

Item,

De Reformatione Angliæ liber vnus.

AD PIVM IIII. MEDICEM
PONT. MAX. IN LIBRVM
REGINALDI POLI CARD. DE CONCILIO,

PAVLI MANVTII ALDI F.

PRAEFATIO.

PTIME consuluit Ecclesiæ suæ Deus, atque humano generi vniuerso, cùm in tanta rerum omnium perturbatione, & extremi iam periculi metu, Vicarium te suum, Pie IIII. inter homines constituit, vt omnibus malis prudentia tua mederetur, nosq; à summis difficultatibus, vel impendenti potius exitio ereptos, ad summam tranquillitatem, & optatam antea magis, quàm speratam felicitatem traduceret. Itaque nunc, tuis adducti præstãtissimis & consiliis, & factis, maximè verò tua freti iustitia, quæ tibi prima, & antiquissima virtus est, fuitque in omni vita, boni viri ex omnibus Italiæ partibus, atq; etiam ex transalpinis gentibus multi, ad Vrbem confluunt; &, quia tuas omnes curas eò spectare vident, non vt angustiis paucorum annorum terminis tuæ fructus beneficentiæ definiatur, sed vt ad posteros quoque perueniat; hîc sibi certam omnium rerum, ac fortunarum suarum sedem domiciliumq; constituunt. Me quidem Venetiis, domestico patris mei restituendæ antiquitatis instituto, & honestè satis, & commodè viuentem, nihilq; minus, quàm de migratione, cogitãtem; quippe cum ab egregiis sæpe ciuitatibus, atq; adeo à superioribus Pontificibus semel & iterũ optima inuitatus conditione, nihil tamen vnquam noui consilii cepissem; tui Pontificatus fama Romam facile perduxit. Nã, cùm à summo viro, Hieronymo Seripando, cui tui sapientia, debitum iam pridem eius integritati, atq; doctrinæ, in Cardinaliũ Collegio locũ tribuit, litteras accepissem, in quibus erat scriptum, cupere te, sacros omnes libros, vel hominum incuria, vel improbitate corruptos, quàm emendatissimos peruulgari, velleque in eo opera vti, & industria mea; spatii ad deliberandũ nihil sumpsi; statim rescripsi, cum tua voluntas maximæ legis vim pro summa tua non modò potestate, verum etiam sapientia obtinere apud omnes debeat, ita me animatum, ita paratum esse, tibi vt in omnibus rebus libenter obsequerer, susciperem, quæcunque velles, agerem, & præstarem, quidquid possem. Quo quidem tempore non mihi aut vlla nouorum commodorum, quibus tamen ducuntur multi, est iniecta cupiditas, aut honorum splendor mentis oculos præstrinxit: quanquam hæc ipsa cumulatè & expectari à tua liberalitate posse, & omnibus præclarè agentibus deferri à te solere intelligebam: sed, cũ audirẽ, eas artes, quarũ fructus immortalitas est, longo interuallo te Pontifice coli cœptas esse, suam religioni, ac veræ pietati dignitatem restitui, cedere virtutibus vitia, rationi amentiã, libidinẽ pudori, vim æquitati; hæc ego sum secutus, hæc omnibus & cõmodis, & honoribus anteposui. Erat præterea mihi non modo laudabile, & honestum, sed illustre etiã, & gloriosum, vocari à Pio IIII. Pontifice ad eam curam, vt sanctissimorum virorum scriptis, quibus humano generi salutaris doctrina continetur, emendandis, edendisque præessem. Quo in munere si mihi, nõ dico magnos labores excipere (quis enim bono viro labor est pro tuenda Ecclesiæ dignitate, idest pro communi salute, recusandus?) sed si vitam ipsam profundere opus esset, egregiè mecum actum putarem. Atque ego illum sane incredibilem capio voluptatem, quòd, cum præclarum esse nihil constet, quin idem operosum, & perdifficile sit, hac tamen in re, omnium pulcherrima, ac præstantissima, planè omnes difficultates tua rum excellens liberalitas, tum singularis sapientia sustulit. Quis enim vnquã tam libenter pecunias collegit, quàm tu libenter effundis, vt exeant optimi libri, alii nondum editi, quorum documenta rectissimam ad fontem veritatis viam ostendunt; alii sic emendati, ne qua supersit labes quæ imperitorum animos obiecta falsæ doctrinæ specie, possit inficere?

Quo quidem antea malo nimium grauiter laborauimus: vtinam ijs remedijs, quæ parantur, omnino liceat conualescere. Quod ita facilè consequemur, si modò is, qui optimarũ, & maximarum auctor, perfectorque rerum est, affuerit Deus. Nam nos quidem, vt opibus valeamus, vt acumine mentis excellamus, quàm tamen infirmi simus ad omnia, nisi præpotentis Dei ope fulciamur, quam planè cæci, nisi eiusdem luce regamur, multorum turpissimus & miserrimus exitus ostendit. Quis porrò affuturum esse Deum dubitet, si sanctissimam illius doctrinam, quàm præceptis declaratam plurimis, suo denium ipse sanguine, suæque mortis exemplo comprobauit, non verbo tantùm profitebimur, sed vita etiam, & moribus exprimemus? Hoc tu scilicet, Pie Pontifex, illo primum vidisti die, quo te in excelsa ista sede, fauente & approbante diuino Spiritu, omnium Cardinalium sententia collocauit: neque verò vidisti solùm, quod tibi fortasse cum multis commune esse potuit, sed etiam, in quo propria tibi debetur laus, accuratè præstitisti. Tu enim ipse tua temperantia, iustitia, grauitate, constantia, quales esse alios oporteret, exemplum dedisti. Inde manauit statim ad propinquos, & affines tuos bene viuendi disciplina: quorum omnium incredibilis abstinentia, humanitas, pudor ciuitatem breui correxit, & conformauit vniuersam. Nunc in illam curam totus incumbis, vt reliquæ partes Ecclesiæ, discordia laborantes, omni à te ratione sanentur. Serpit enim quotidie longius transalpinum illud malum, à quibusdam primo ignoratum, ab alijs postea neglectum, postremò à nonnullis etiam vehementer auctum. Sed, vt hoc placuit Deo, quo volente, aut saltem permittente, geruntur ea, quæ cur ita fiant, causas indagare nostrum non est: sic eidem placebit, vt imminutam Christianæ reip. dignitatem tua virtus, & sapientia in veterem integritatem, splendoremque restituat. Instat à te indictũ, & institutum iam generale Concilium: cuius ea ratio, ea vis, & consuetudo semper fuit, vt, sanctissimi Spiritus interuentu, dissidentes animos non concordia solùm, & pace, verùm etiam beneuolentia, studioque coniungeret. Hoc tu nos, Pie IIII. remedio seruabis, errantemque gregem disiectum varia culpa, tanquam Pastor optimus ad obedientiam reuocabis, continebisque in officio, & obseruantia erga diuinas leges tum perpetua sanctitate tua, vnde hauriunt omnes exempla omnium virtutum, tum verò ijs etiam edendis in hac vrbe libris, quorum lectio malas & exitiosas euellit ex animis hominum opiniones, inserit eas, quæ si coluntur pietate, & beneficentia, vberrimos, & præstantissimos, & planè salutares fructus ferunt. Atque huius quidem tanti, ac tam præclari muneris initium vnde sumi aptius potuit, quàm ab eo libro, cuius argumentum & cum ratione temporum, & cum tuis consilijs ac studijs optimè congruit? Quid enim tempora, quid status Ecclesiæ poscit, quid tu optas, curas ve magis, quàm Concilium, quod vnicum, & certissimum in tam graui discrimine, tam propinqua communi peste superesse remedium videtur? At in hoc libro, quem tuo iussu primum emittimus, proxima ostenditur ad salutem via, spes omnis in confessione culpæ, in vitæ ac morum emendatione, in summa demum Pontificis auctoritate collocatur. Quæ cùm per se maxima sunt, & curandis Christianæ reip. vulneribus vtilissima: tum verò ponderis accedit plurimum ab eximia scriptoris innocentia, doctrina, dignitate. Quis enim, quibus animi bonis, quibus industriæ, ingenijque ornamentis abundauerit, qui denique vir, quantusque fuerit Reginaldus Polus, aut ignorat, aut, si quam modo tantarum laudum partem habet cognitam, non earum memoria, & desiderio vehementer commouetur? Potest ne quisquam tam inops à iudicio, tàm auersus ab humanitate, tã planè ferus esse, ac ferreus, qui non intimis eum sensibus dilexerit, cuius non modò in studijs, in moribus, in sermonibus, sed in ipso planè aspectu omnis probitas, omnis luceret humanitas? De religione verò, deque Christiani hominis officio quid senserit, & iudicârit, non aut in vno, altero ve libro ita ostendit, vt in alijs vnquam dissenserit: aut ita scripsit, vt aliter viueret: aut ita vixit, vt interdum sibi non constaret,: sed omnia, literis ab illo prodita sine vlla exceptione semper laudârunt, hodieq; laudant boni & sapientes viri, quorũ directa ad veritatem ipsam, id est, ad vnam Dei gloriam sententia nec obtrectandi studio, aut inuidia flectitur, nec maleuolentia, aut ambitione mutatur. Vitæ verò totius instituta,

institutaq; excellentem in omni actione, omnique fortuna pietatem, vtinam, quàm facilè nourunt, tam libenter imitarentur multi. Opes, honores, clientelas, Regum maximorum gratiam, & beneuolentiam qui assequuntur, proximè ad felicitatem putantur accedere. At ille, hæc omnia apud Henricum, Britanniæ Regem, & iure propinquitatis, & multò etiam magis sua virtute cum possideret, vltrò contempsit, ne turpissimas Regis actiones, & aduersantem Christi Vicario sententiam probare, aut etiam adiuuare cogeretur. Patauij diu vixit, quanquam erat habitu naturæ prope diuino, liberalibus tamen disciplinis vehementer deditus: &, cùm eloquentiæ, atque philosophiæ pari studio flagrauerit, in vtra tamen magis enituerit, non facile est existimare. Illud certè constat, qui vel meliora, vel ornatiora scriberet, hac hominum memoria extitisse neminem. Quanquam id ei propositum fuit, eò direxit cogitationes omnes, atque curas, vt philosophiæ scientiam non tam scriptis, quàm vita ostenderet. Itaq; maior, atque excelsior Patauij in tenui, & humili fortuna fuit, quàm cùm in regno omnibus copijs, & ipsius maxime Regis gratia floreret. Hic, hic nimirum verus est, ac præstantissimus optimorum studiorum fructus. si quis à se ipso pendeat, si temporũ vicissitudines non extimescat, si aduersus hominum iniquitates, fortunæque iniurias ratione, & virtute pugnet, quam in Polo constantiam, & sapientiam fuisse, quis ignorat? Metuendæ erant à Rege potentissimo insidiæ, metuenda vis, propterea quòd suscepta Ecclesiæ causa, luculento illo de Pontificis auctoritate libro, susceptum simul à se grauissimum eius odium intelligebat. Deserebatur etiam quotidie magis à re domestica, fortunis exclusus amplissimis. Nemo tamen eum deiecto, aut demisso sensit esse animo, nemo vidit vnquam tristiore vultu. In sermonibus, in consuetudine, in conuictu, in tota denique vitæ ratione tranquillitatem mentis quam habuerat antea, perpetuò retinuit. Nec defuêre, quæ vnquam sperauerat, ac ne cogitauerat quidem, tantis debita virtutibus præmia. Nam cùm ita viueret, vt in vno Deo omnia poneret, cætera, quæ mortales admirãtur, infirma, caduca, inania duceret; cumque in illa Patauini gymnasij celebritate, domesticis otij sui finibus contentus, paucorum admodum consuetudine vteretur: breui tamen, vt sibi viam facilè virtus aperit, ita manauit fama de admirabili eius prudentia, temperantia, doctrina, vt ad aures Pauli, III. Pont. Max. perueuerit. Qui cum esset ea mente præditus, vt nemo vnquam magis de ornanda egregijs Cardinalibus Ecclesia cogitauerit; eo iudicio, vt nemo in delectu errauerit minus; cõmotus multorum non dubio sermone, Reginaldum Polum, disciplinæ Christianæ renouandæ causa, cum præstantibus aliquot viris ad Vrbem acciuit; eumq; paulò post, non petentem, nõ optantem, propè etiam recusantem, Cardinalem creauit. In hac dignitate, cùm alios antea, se ipsum vicit omni genere laudis. Omitto singularem illam, cui par oratio reperiri nulla potest, in cæde matris acerbissimà fortitudinem, atque constantiam. Vnicũ illi contra omnes iniurias, omnesque calamitates conscientia præsidium fuit: & in aduersis rebus iam antea didicerat esse fortis. Grauitatem eximiam, pari comitate conditam. mansuetudinem, prudentiam, benignitatem in subleuanda miserorum inopia non attingo. Communia sunt hæc, in quibus tamen præcipua quadam laude Polus excelluit. Venio ad id, quod à Cardinalis persona propriè postulatur. Nam vbi primum sacerdotio est ornatus amplissimo, non ille mentem, vt multi, cum fortuna mutauit; non sericam vestem, non argenteam suppellectilem, non denique illustrem aliquam; aut opimam prouinciæ præfecturam appetiuit; sed contempta prorsus rerum humanarum specie, diuina studia, quæ antea non leuiter attigerat, toto pectore complexus, de tuenda Pontificij iuris maiestate, de augenda inter homines Dei gloria, de illustranda veritate dies noctesque cogitare cœpit. Quantum enim in ea philosophia, qui à sensibus ducitur, erroris insit atque obscuritatis, cùm antea non ignorâsset, tum verò totus ad eam philosophiã traductus. quæ cœlestium bonorum cognitionem parit, clarissimè perspexit. Iam illam, quæ colligitur ex rhetorum præceptis, eloquentiam, in qua præter cæteros antea floruerat, neglexit penitus, inanemque duxit, cum sacrorum librorum voces, non aurium voluptati seruientes; sed ad intimas animorũ partes, incredibili quadam suauitate penetrantes,

tes, exaudiuit attentius. Nec verò quicquam habuit antiquius, quàm vt à sanctissimis Eccl. sijs legibus discedentes, quoquo modo ad sanitatem redirent: cùm ipse multos cohortatione sua consilio, doctrina, nonnullos etiam lenitate quadam ad meliora consilia cõuerteret. Incidit tempus, cùm de sufficiendo post obitum Pauli III. Pontifice habenda Cardinalibus deliberatio esset: affuit Polus ita sedato animo, ita cupiditatis & ambitionis expers, vt maiore Collegij parte Pontificatum ad eum deferente, nõ statim assenserit, differendamq; rem tantam in posterũ diem censuerit: fore enim, si probaret Deus, eundem post aliquot horas Cardinalium consensum: sin minus, omnino sibi, quod Deo displiceret, placere nihil posse. Scripsit etiam in eo conclaui præclara quædam de officio Pontificis: quæ cum alijs eius libris, quos Ioannes Moronus, Cardinalis, ob summa erga Sedem Apostolicam merita perpetuamq; vitæ innocentiam clarissimus, accuratè seruauit, propediem in lucem proferentur, quibus in libris cùm spirare adhuc mens illa diuini hominis & vigere videatur, afficimur non tam præceptis atq; doctrina, quàm recordatione tantarum virtutum, quas in illo vidimus. Vitæ clausula fuit, in qua ostendit lumen animi, ingenijq; sui, Britannica Legatio. Nam cùm in illa insula per annos multos, duorũ Regum imperio, Henrici primum, deinde Odoardi eius filij, legitimus Dei cultus, intermissis optimis ritibus, obsoleuisset: tumq; interitus Odoardi, succedẽte eius sorore Maria, spẽ aliquam reuocandæ pietatis & religionis attulisset, visa est vnius maximè Poli sapientia rectam errantibus viam monstrare posse, adiuncta præsertim authoritate tanta, quantam nec sine virtute dignitas vlla pareret, nec sine dignitate virtus. In ea legatione optimos Reginæ sensus confirmauit: principibus viris, & multitudini persuasit, vt nouã hæresim, Henrici nefaria libidine inductam, abijcerent, veterem sacrorum disciplinam, rationemq; susciperent, cum Ecclesia, si salui esse vellent, in gratiam redirent: vnum esse Romæ, potestate summa, Christi vicarium, in quo creando commotæ Spiritu sancto Cardinalium mentes, ex vetere multorum seculorum instituto, tradita per manus consuetudine, consentirent: quæcũq; ille sanciret in terris, ea firma & rata in cœlo esse: cætera communi saluti vehementer aduersari, hominum seditiosorum, vel Satanæ potius ipsius inuenta, vt genus humanum si possit, vniuersum perdat, suæq; socios habeat plurimos infelicitatis & culpæ. Mansit in officio & fide, quàm diu Polus & Regina vixerunt, Britannica natio, vtriusque innocentia & sanctitate, alterius etiam sermonibus, præceptisq; commota. Postea cùm vtrumque Deus, cuius abdita consilia non assequitur humana mens, ad cœlestis vitæ præmia vocasset, lapsa est iterum, & concidit illa gens, destituta consilijs, quibus antea nitebatur: iamq; ad finitimas nationes peruasisset hæc pestis, & dira contagio, nec videretur posse cõsistere, nisi tua, Pie IIII. Pont. Max. sapientia singularis occurreret, Tridenti indicto Concilio, Romæ omnibus rebus ad rationem, æquitatemq; reuocatis. Quòd verò etiam eorum scripta, quos in beatorum numerum iure olim Ecclesia retulit, integra, deletis omnibus maculis, peruulgari iubes, quòd excellentem nobis Reginaldi Poli, amissa eius voce, doctrinam restituis: mirum est, quàm vehementer adiuues communem causam, quantum se tibi pro ista mente, istaq; cura, omnes homines debere fateantur, quantam ab ipso Deo, qui tibi nostram salutem commisit, gratiam & beneuolentiam ineas. Hæc sunt illa merita, quibus hominum vita, breuissimis circumscripta finibus, ad infinitam memoriam propagatur: hæc illa nunquã satis laudata veterum Pontificum instituta, quibus hanc nobis Ecclesiam tam præclarè fundatam, exstructamq; reliquerunt. quæ vtinam, sicuti propria tua sunt, ita perpetua esse possent. nemo enim dubitat, quin, optare tibi perpetuam vitam, idem sit optare nobis perpetuam fœlicitatem. nec verò cuiquam bono viro tanti est huiusce lucis vsura, quin de sua detractum aliquid vita libenter, si possit, in tuam conferat. sed quoniam hac lege huc oẽs ingredimur, vt aliquando discedamus, nec licet nobis in ee vno singularẽ conditionem pro tua singulari beneficentia postulare: saltẽ vt quam diutissimè te præsente perfruamur, & petimus à Deo supplices & futurum pro summa eius erga nos clemẽtia confidimus. Magna enim sunt, quæ iam inchoasti: maiora tamen, quæ mente designas: nihil vulgare cogitas, nihil humile, nihil angustum: metiris omnia tua dignitate potius, quàm

communis

communibus exemplis, præclarè, non enim Pontificiæ laudes in mediocritate versantur: nec decet, qui potestate, & honore cunctis hominibus antecellat, eum ab vllo homine rectè agendi cupiditate, studioque superari. In te igitur Pontifex Max. primùm tuendæ, atque amplificandæ religionis, deinde eius otij conseruandi, cuius auctor & custos antea fuisti, sita spes omnis est: à te honesta studia, à te liberales disciplinæ, à te ipsa virtus ornamenta sua repetit. Tu, quod facis, & fecisti egregiè, perpetuò facies, vt omnes gentes diuturna pace, iustitia, pietate foueas, vrbem Romanam operibus magnificentissimis, & cum ipsa antiquitate comparandis, exornes, ciuitatem, tui studiosissimam, superiorum temporum calamitatibus afflictam, perpetua benignitate recrees: denique tollas aliquãdo ex imperitorum animis dubitationẽ illam, quæ laudabilia multorum studia remoratur, vtrum res maximas fortuna possit sine virtute perficere, an virtus, quò contendat, sine fortuna peruenire. De quo quid sentires ipse, ostendit iam pridem tuæ vitæ ratio: nunc, vt omnes idem sentiant, facilè vnus præstare potes, restituta ijs artibus dignitate, quæ te talem, tantumque fecerunt, vt, quales ipsæ, quantæque essent, ope tua studioque omnes mortales intelligerent.

REVERENDISS. & Illustriss. Io. Mariæ Card. de monte, & Marcello Card. S. Crucis, Tridentini Concilij Legatis, Reginaldus Polus Card. S. P. D.

Vm negotij ipsius grauitas, & magnitudo, cuius mihi vobiscum onus est cõmune, me crebrò admoneret, vt accuratius de eo cogitarem, &, quò firmius in mente inhærerent cogitata, ea literis mandarem: tum verò coniunctionis nostræ ratio in eodem Legationis munere, vt nihil vos in causa communi, quod quoquo modo ad eius explicationem pertineret, cælarem, verùm omnia vobiscum communicarem, facilè me adduxit. Itaque cùm in vrbe primùm, ibi me post discessum vestrum summi Pontificis benignitas mensem integrum retinuit, quòd rationibus meis ita conducere arbitrabatur, vacatione ab omnibus publicis muneribus vtens, me totum huic cogitationi dedissem, plura autem in mentem venirent magna animaduersione digna, & cognitu pernecessaria, ea quidem omnia, quasi in capita quædam collecta, & per quæstiones distincta, ad vos mittere statui, non quidem vt opus à me perfectum, in tanta præsertim re, haberetis (nec enim aut tẽporis breuitas patiebatur, aut, etiam si plus spacij essem nactus, tamen, opus ipsum aggrediens, cũ mihi cõscius essem tenuis meæ in tali causa scribendi facultatis, id vnquam me præstaturũ sperare ausus fuissem) verùm, vt testimonium meæ voluntatis haberetis, cupientes quidem maximè S. D. N. qui me vobis duobus, præstãtibus doctrina & pietate viris, licet indignum, collegam tamen dedit, in tam præclara causa pro mea facultate, qualiscunq; ea sit, inseruire. Hoc sanè potissimum in ijs, quæ nunc ad vos mitto, scribendis spectaui. Nec verò, quin ea vobis locupletissimum huius rei testimonium datura sint, dubito, in quibus ipsum conatum meum videbitis, opus verò tale, quale in omnibus maioribus ædificijs architectorum esse solet, cum aliorum iudicio, à quibus illorum ars requiritur, satisfacere student. Formam enim totius futuri ædificij primùm describunt: quod sanè non opus, sed adumbratio potius operis appellatur. Licet autem ipse non architectus sim, nec verò dignus, qui vel lapides feram ad tam magnificam fabricam, qualem nunc in animo habet summus templi Sacerdos instaurare, tamen vocatus ad Concilium, in quo de magnificentissimi templi instauratione deliberatur (huc enim me vnà vobiscum, vocat ipsum Legationis munus) hac quidem in

more loquendi Ecclesiæ vtamur, appellatur.

QVAESTIO TERTIA.

Num satis est, vt quis sit pars huius Ecclesiæ, vel Concilij, quod fide in Iesum Christum, filium Dei viui, est congregatum, si ea fide sit præditus, qua creditur, magnum fuisse Prophetam Iesum?

RESPONSIO.

Minimè quidem satis. Vt enim, qui Deum blasphemantes, Christum seductorem dicunt, quod faciunt Iudæi, à societate huius Ecclesiæ excluduntur: sic etiam, qui Christum virum, vel Prophetam magnum, confitentur: at non Deum, in fundamento huius Ecclesiæ hærere non possunt, quæ non est fundata super arenam. Ita verò esset, si super fidem in Christum duntaxat hominem, quamuis sanctum, fundata esset, sed super firmam petram, id est, super fidem in Christum Deum, & hominem, cuius fundamentum deficere non potest. Hoc quia non credunt Turcæ, qui tantummodo prophetam magnum Christum fuisse confitentur, ideo à fondamento exciderunt, in quo soli illi sunt fundati, qui in Iesum Christum, Deum, & hominem credunt. Et qui ita credunt, pars Ecclesiæ, & illius membra dici possunt. Ex hoc autem numero sunt, qui corpus ipsum Concilij efficiunt.

QVAESTIO QVARTA.

Num omnes, qui ad corpus Ecclesiæ pertinent, Concilij generalis membra, vel partes erunt?

RESPONSIO.

Minimè id quidem: ad corpus enim Ecclesiæ pertinent omnes, & singuli, quotquot in vna fide in Iesum Christum, filium Dei, consentiunt. Hi verò, quia numero sic creuerunt, vt tanquam arena, quæ est in littore maris, cui eos
Osee.1. scriptura comparare solet, dici possint, nec
Psal.138. conuenire quidem in vnum locum, nec
Rom.4. vocari propter multitudinem possunt. Vtrunque autem vt fiat, Concilium generale est necessarium, & vt vocentur, qui in eo sententias sunt dicturi, & vt ad certũ locum vocentur, ob idque vocentur, vt consilia conferant, & sententias dicant de ijs, quæ ad totius populi Dei, & singulorum salutem in Ecclesia pertinent. Quod sanè in tam infinita multitudine nec fieri potest, nec debet.

QVAESTIO QVINTA.

An, si omnia in Concilijs ad vtilitatẽ Ecclesiæ referantur, quæ constat ex vniuerso populo Dei, nulla erunt ipsius populi partes in decernendo, in probando, vel iubendo ea, quæ ipsius causa in deliberationem vocantur.

RESPONSIO.

Nulla sanè. Nec enim status Ecclesiæ est status popularis, in quo populi suffragijs, quæ ad rẽ populi pertinent, vel iubentur, vel vetantur. Quanquam nomen ipsum Ecclesiæ id videtur significare: quasi diceres, concionem, vel conuentum populi. Sic enim apud Græcos, quorum linguæ proprium est hoc verbum, suos illos conuentus in ijs ciuitatibus, in quibus ius imperandi penes populum fuit, Ecclesias appellatas legimus. At spiritus Dei in scripturis loquens, cum Num.20.
populum Dei Ecclesiam appellat, non 1 Par.29.
hoc nomine designat, quasi concionem Psal.21.
populi, qui ius habeat imperandi, sed con 1 Cor.14
uentum eius populi, qui gratiam habeat parendi. Sic Apostolus Paulus, cùm summam Apostolatus sui, & Legationis ad Rom.1.
gentes explicat, dicit eam fuisse, vt ipsi, 2.Thess.
fidem gentibus prædicanti, obediretur: & ad Hebræos, qui cùm nouo gentilium populo per fidem erant coniuncti, at pars Heb.13.
Ecclesiæ facti, ita scripsit: Obedite præpositis vestris, & subiacere illis: Ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri. Quanquam quidem nomen Ecclesiæ Christi, more loquendi vsitato ipsius Ecclesiæ, non solùm multitudinem fidelium, quasi gregem, complecti videtur, sed ipsius etiam multitudinis duces, & Pastores qui omnes simul vnum populum, & gregem efficiunt, sub vno duce, & Pastore Christo. Si verò de populo separatim loqui volumus, & de eius in hac Ecclesia auctoritate, ea quidem eiusmodi est, non vt ipse Mat 18.
aliquid statuat, iubeat, aut vetet, vt in populari statu fieri solet, sed prorsus vt iussis eorum obtemperet, qui ad ipsum pascendum, tanquam Pastores ad gregem, verbis Domini sunt missi. Atqui hi sunt, qui corpus ipsum Concilij generalis, in quo de salute totius gregis consulitur, efficiunt.

QVAESTIO SEXTA.

An, si penes rectores, & pastores populi Dei ius omne statuendi, vetandi, & iubendi in omnibus Concilijs erit, populi autem duntaxat parendi, paucorum dominatum Ecclesiæ statum dicemus, quem Græci ὀλιγαρχίαν appellant, in quo pauci dominantur, multitudine illorum imperio subiecta?

RESPONSIO.

ABsit. Principes enim gentium dominantur eorum, vos autem non sic, inquit ipse princeps pastorum ad pastores à se delectos. (Matt. 10.) Est verò status Ecclesiæ, vnius Principis status, quem Græci μοναρχίαν vocant: nec tamen vnius hominis imperantis, quales sunt monarchiæ ab hominibus institutæ, sed vnius Dei & hominis, qui est Christus, Dominus omnium nostrûm, quem Deus Pater posuit caput super omnem Ecclesiam, in qua ipse rectores & pastores posuit, (Ephes. 1.) qui eam regerent, & pascerent nomine eius, non suo ipsorum, vt in oligarchia humana fit, atque etiam in regio statu: horum autem conuentus in vnum certum locum consultandi causa pro re populi Dei, & totius Ecclesiæ, Concilium generale dicitur.

QVAESTIO SEPTIMA.

Cur generale dicitur, si non omnibus, qui sunt ex populi Dei conferendi consilia, & dicendi sententiam locus pateat?

RESPONSIO.

PAtet quidem locus omnibus, & singulis exponendi, si quid vel sibi, vel Ecclesiæ opus esse censeant, sed decernendi non omnibus patet: verùm ijs tantùm, quibus rectionem animarũ ipse vnicus pastor & rector dedit. Ideo vocatur generale, quia non solùm legitimè & in Spiritu sancto congregatum, vniuersam repræsentat Ecclesiam, verùm etiã, quia non de rebus vnius populi aut nationis in illo agitur, sed ijs, quæ ad omnium salutem pertinent, quicunque Christi fidẽ per vniuersum orbem sparsi profitentur: vtcunque locis imperijs sint diuisi: atque ideo à Græcis eiusdẽ conuentus σύνοδος οἰκουμενικὴ appellatur: quasi dicas, orbis terræ cõcilium, in quo per pastores suos, qui per orbem terræ sunt sparsi, populos, & nationes, fidem suam profitentes, aliquo mòdo conuenire dicere possumus.

QVAESTIO OCTAVA.

Quando primum fieri cœpta sunt Concilia generalia?

RESPONSIO.

EX quo tempore spiritus sanctus super omnem carnem effusus est, & gentibus ostium fidei apertum, idque perfectũ, (Iohel. 2. Eph. 4.) quod Iohel futurum prędixerat, tunc scilicet, cùm Christus ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, deditque dona hominibus per Spiritum sanctum.

QVAESTIO NONA.

Quid appellas effusionem spiritus sancti? an non etiam super populum Iudaeorum ante Christi aduentum effusus est spiritus sanctus? an non eorum Concilia, quæ tum ad vniuersum populum Dei pertinebant, qui etiam Ecclesia appellabatur, cuius nominis honorem illa sola natio ante Christi aduentum obtinebat, generalia dici possunt? (Num. 10. 1. Reg. 17)

RESPONSIO.

MInimè sanè, idque ob hanc causam, quia nondum facta erat effusio spiritus sancti, quam tum fieri intelligo, non cum se impertit per gratiam alicui populo, sed cum adeo plenè effundit, vt nihil, quod ad sanctificationem illius populi peragendum pertineat, in occulto Ecclesiæ relinquat. Ante Christum enim omnia ferè, quę ad sanctificationem pertinebant, sub velamine legis latebant, quæ vmbra erat futurorũ: in Christi verò morte, scisso velamine Templi, simul etiam vmbra legis sublata est, & via sanctorum, fidei doctrina propalata, facta est perfecta sanctificatio, omniaque promissa Dei ad populum per vniuersum orbem sparsum, quæ prius latebant, illustrata sunt, atque expleta: itaque dicere possumus, tum demũ spiritum sanctum effusum esse, cum omnia sua consilia de populi salute Deus per spiritum suum Ecclesiæ reuelauit: sicut inquit Apostolus in ea oratione, quam ad Presbyteros Ecclesiæ Ephesinæ, ab illis (Act. 20.) discessurus, habuit: Omne Dei consilium notum feci vobis. Et, ad Corinthios scribens, (1. Cor. 1.) gratulatur, ita eos repletos esse omni scientia, vt nihil eis desit expectantibus reuelationem Iesu Christi. Iudæis autem multa defuerunt, reuelanda postea per spiritum. Quin etiã Apostolos ipsos multò ante ascensum Christi latuêre, quæ eis per spiritum sanctum aperienda erant, quem Christus, postquàm ascendit in cœlum, misit, abundeque in eos effudit: per quem plenè Dei voluntatem de suo populo per orbem sparso cognouerunt, quo modo is scilicet, in omnibus ad honorem Dei, & propriam sanctificationem regi deberet. ideo tum primùm cœperunt Concilia generalia fieri, quæ non solùm præsentia spiritus, qui ne veteri quidem populo abfuit, sed eiusdem quoq; effusio super omnem carnem fecit. ante verò hoc tempus, quia spiritus Dei sanctificans, in vno populo coarctabatur, ac ne in illũ quidẽ suam vim satis effundens, ideo illorum conuentus minimè Cõcilia generalia dici potuerũt: nec verò ille populus propriè Ecclesiæ nomen obtinere, sed potius Synagogæ. Apud gentes etiam quia suo illæ spiritu se regebant prorsus humano, nullũ Concilium generale dici potest coactum fuisse

fuisse, etsi olim in vnum locum vniuersum hominũ genus conuenisse scriptura tradat.

QVAESTIO DECIMA.

An vnquam conuenit, vniuersum hominum genus in vnum locum ad Concilium vocatum? an locus tanta multitudinis capax? an modus inueniebatur, quo vocari omnes possent?

RESPONSIO.

Gen.10. SIc prorsus: conuenerunt enim in campum in terra Sennar, tum quidem satis capacem vniuersi generis, quod nõdũ se in tantam multitudinem profuderat, quantam posterior ætas vidit. Vocati autem sunt ab ipsis inter se, cum dixit alter alteri, vnusquisque proximo suo: Venite, faciamus nobis ciuitatẽ, & turrim cuius culmen pertingat ad cœlum: & celebremus nomen nostrum, ante quàm diuidamur in terras. Hoc enim fuit decretum illius Cõcilij quod Deus vnà cum ipso cõcilio dissipauit, confundens linguas, & diuidens eos in vniuersam terrã: quanquã Deus quidem tum opus eorum magis dissipauit, quàm Concilium, licet enim propter confusionem linguarum ab opere destiterint. illius tamen Concilij decretũ in animis hominum ante effusionem spiritus sancti nũquam est abrogatum. quod enim tum dicebat vnusquisque proximo suo: Venite, celebremus nomen nostrum, & c. hoc vnusquisq; adhuc, ex spiritu sancto non renatus, & sibi ipse, & alijs dicit in omnibus concilijs, nactusque huius decreti obseruandi facultatem, nunquam id quidem non exequitur. Est enim decretũ vniuersi generis humani, ex quo nata sunt omnia mundi regna: quibus regnum Christi se opponit, eaq; euertit: atque ob hanc causam instituta sunt Concilia generalia Ecclesiæ Christi, vt hæc ipsa gentium Concilia disturbentur: quod quidem effici non potest, nisi per spiritum sanctũ: itaque ex more loquendi Ecclesiæ Christi constat, non satis esse, quò fiat Concilium generale, vt omnes simul gentes in vnum locum cõueniant, sed necesse esse, vt spiritu sancto vocãte conueniant, ipsóque dictante, atque omnes actiones dirigente, consilia conferant, & ex præscripto illius decreta faciant.

QVAESTIO XI.

Quid est, quod more loquendi Ecclesia dicimus in spiritu sancto indictum Concilium? quóue argumento eiusmodi Concilium dignoscitur?

RESPONSIO.

HOc quidem maximè, cùm in eo cogendo is, qui eius rei ius obtinet, solum Dei in Christo honorem spectat, & salutem non vnius vel hominis, vel populi, vel nationis, sed omnium simul, quicunque Christi fidem per orbem vtcunq; dispersi profitentur: tale enim Concilium generale, legitimum, atque in spiritu sancto indictum esse dicimus. quód si vnius alicuius hominis honor respicitur, vel plurium, etiam si vniuersi generis honor respicitur, vt Concilium illud Babylonium respexit, vel vtilitas, si fieri possit, seclusо Dei honore, hac in parte est concilium humani spiritus, &, quidquid per hunc spiritum statuitur, contrarium est decretis Conciliorum generalium Ecclesiæ Christi, quæ illud in primis sibi propositum habent, vt impia huiusmodi decreta abrogent & aboleant.

QVAESTIO XII.

An satis est, vt fiant Concilia generalia in spiritu sancto, si quauis modo respiciatur ad honorem Dei?

RESPONSIO.

MInimè quidem satis. hoc enim quodã modo fecerunt Iudæi in suis Synagogis: respiciebant enim ad honorem, & voluntatem Dei, ostẽsam in lege, & in promissionibus. Sed nunc spiritus ille, qui se effudit super omnem carnem, & qui præest Concilijs generalibus, transcendit legem, & respicit honorem Dei in Christo, & salutem, & sanctificationem populi, non in legis litera, sed in ipso Christo exhibitam, & per Christum in lege promissam, & ostensam, atque impletam.

QVAESTIO XIII.

Quid ergo tractant Concilia generalia?

RESPONSIO.

IN summa quidem tractant ea, quæ pertinent ad honorem Dei in Christo, & ad salutem populi in eodem Christo: hæc verò tractant, cùm fidem in ipsum Christum, filium Dei viui, explicant, & confirmant, cum charitatem ordinant: vt dixit sponsa: Ordinauit in me charitatem. Cant.2. Hæc autem satis in genere dicta, vt intelligatur, quid nomine conciliorum generaliũ in Ecclesia Christi significetur, quã vim, & quem scopum habeant: quæ omnia tum clarius intelligentur, cùm magis ad ipsa decreta Conciliorum explicanda descenderimus, quod tum faciemus, vbi nonnulla, quæ ad personas pertinent eorum, qui præsunt, & intersunt in eiusmodi Concilijs, explicauerimus.

QVAESTIO XIIII.

Quænam sunt partes Romani Pontificis in Concilijs generalibus?

RESPONSIO.

Vicariç Christi partes, quatenus Christi, Principis pastorum, & Episcopi animarum nostrarum, quo nomine eum diuus Petrus appellat, personam gerit.

QVAESTIO XV.

Quænam sunt Christi partes, quatenus eiusmodi personam gerit?

RESPONSIO.

EÆdem, quæ Dei patris, pastoris personam sibi sumentis in medio ouium
Ezec.34. dissipatarum, vt inquit Ezechiel Propheta.

QVAESTIO XVI.

Quæ tandem sunt hæ Dei partes?

RESPONSIO.

NEmpe illæ, quas Propheta exponit his verbis, cum ait sub persona Dei: Ecce ego ipse super pastores requiram gregem meum de manu eorum, & cessare eos faciam, vt vltrà non pascant gregem, nec pascant amplius pastores semet ipsos: & liberabo gregem meum de ore eorum: & non erit vltrà eis in escam: quia hæc dicit Dominus Deus: Ecce ego ipse requiram oues meas, & visitabo eas, sicut visitat pastor gregem suum in die, quando fuerit in medio ouium suarum dissipatarum. Sic visitabo oues meas; & liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersæ fuerant in die nubis, & caliginis; & educam eas de populis; & congregabo eas de terris; & inducam eas in terram suam; & pascam eas in montibus Israël, in riuis, & in cunctis sedibus terrç in pascuis vberrimis pascam eas, & in montibus excelsis Israël erũt pascua earum; ibi requiescent in herbis virẽtibus, & in pascuis pinguibus pascentur super montes Israël. Ego pascam oues meas, & ego eas accubare faciam, dicit dominus Deus: quod perierat, requiram: &, quod abiectum erat, reducam: &, quod infirmum fuerat, consolidabo: &, quod pingue & forte, custodiam: & pascam illas in iudicio, &c.

QVAESTIO XVII.

Quodnam genus pascendi intelligit hoc loco Propheta?

RESPONSIO.

DVplex genus, alterum, quod pertinet ad pabulum salutare præbendũ, & ast opus miserentis pastoris; alterum, quod versatur in iudicio, & absoluit, vel condemnat. Ac de priore quidem sic ait
Esai.49. Esaias: Miserator eorum reget eos, & ad fontes aquarum potabit eos. Hoc autem genus statim sequitur accubatio gregis, quam Deus etiam promittit, cum dicit: Pascam oues meas, & eas accubare faciam.

QVAESTIO XVIII.

Qua tandem modo hoc fit, & quando?

RESPONSIO.

CVm singuli ex grege in suum locum & ordinem ducuntur, vt significant verba illa Prophetæ, in persona Dei pastoris prolata: Quod perierat, requiram: &, quod abiectum erat, reducam: &, quod confractum fuerat, alligabo: &, quod infirmum erat, consolidabo: &, quod pingue, & forte est, custodiam. Hæc enim omnia sunt opera pastoris miserentis: quç qui perturbant, non statim quidem relinquuntur à pastore, sed castigantur ad ipsorum salutem. Atque hos Deus dicit se pascere in iudicio.

QVAESTIO XIX.

Quid est, pascere in iudicio?

RESPONSIO.

DEclarant hoc Prophetæ verba, quæ sequuntur: Ecce ego iudico inter pecus, & pecus, arietum, & hircorum. Nón ne satis vobis erat, pascua bona depasci? Insuper & reliquias pascuarum conculcastis pedibus vestris: &, cum purissimam aquam biberetis, reliquam pedibus turbabatis: & oues meæ ijs, quç cõculcata pedibus vestris fuerãt, pascebantur: &, quæ pedes vestri turbauerant, hæc bibebant. Propterea hæc dicit Dominus Deus ad vos: Ecce ego ipse iudico inter pecus pingue, & macilentũ, pro eo quòd lateribus impingebatis, & cornibus vestris ventilabatis oĩa infirma pecora. Saluabo gregem meum; & non erit vltrà in rapinam: & iudicabo inter pecus, & pecus. Ex his verbis planè intelligitur, quid sit, pascere, non solùm in misericordia extra iudicium, sed in iudicio & iustitia, & quo modo id faciat Deus, tanquam iudex castigans, & absoluens eos, qui legitimum & purum gregis pabulum corruperint, vel oues è grege cornibus expulerint; itemque eos, qui ordinem & accubationem gregis turbârint. Idemque est, qui pinguea saluat, & custodit. Quo pacto verò custodiantur, ostendunt Prophetæ verba in persona Dei, cum ait: Et suscitabo super eos pastorem vnum, &c.

QVAESTIO XX.

Quando Deus has partes pastoris egit?

RESPONSIO.

TVm maximè quidem, cum Christũ, germen

germen David, vnicum pastorem dedit, qui has omnes partes egit.

QVAESTIO XXI.

Quando Christus has egit partes in pascendo grege? Quando se pastorem illum vnum à Deo Patre datum ad salutem gregis ostendit?

RESPONSIO.

Math.3. AB eo tempore, quo Deus pater præcursoris Ioânis iudicio eum vniuerso populo patefecit, cum testimonium Ioannis sua voce confirmauit, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi côplacui: ipsum audite. Tunc enim Christus cœpit oues Dei verbo, & exemplo pascere: in quo perseuerauit, dum mansit in terris euangelizans regnum Dei, & operibus verbo côsentientibus se verum pastorem à Deo missum ostendens. quod etiam magis in morte pro gregis salute suscepta comprobauit, maximè verò post Act.2. mortem, misso cælitus suo & patris Spiritu ad suggerenda, & confirmanda omnia, quæcunque in vita docuerat: in quo se verum, & æternum Pontificem, ac Pastorem esse, omnibus, qui ex grege Dei sunt declarauit. Instituit autem exercere pastoris officium ad exemplum Dei pastoris, propositum ab Ezechiele Propheta, cum malos pastores ab officio reiecit: cû Marc.11. eiecit è templo vendentes, & ementes: Luc.11. cum, Væ illis, dixit, qui, clauem scien- Ioan.10. tiæ habentes, nec ipsi intrabant, nec alios Math.23. sinebant intrare: cum omnes, qui ante eum fuerant, fures, & latrones fuisse affirmauit: cum reliquit domum eorum desertam, & ex omnibus desertis, in quibus Math. 11. erant oues dispersæ, eas reduxit: cû clau- Luc.7. dos, cęcos, mutos, ambulare, videre, & loqui fecit: sic enim, quod confractum erat, consolidauit: cum deniq; verba vitæ illis dedit: id quod testatur se fecisse in sua ad patrê oratione paulò ante mortem, quam, vt pastorem, & planè diuinum pastorem decuit, pro ouiû vita subire voluit. Sic verò patrem alloquitur, quasi rationem reddens eorum, quæ pro officio pastoris in vita gesserit: Pater san- Ioan.17. cte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, vt sint vnum, sicut & nos. Cùm essem cum eis in mundo, ego seruabâ eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, ego custodiui, & nemo ex illis perijt, nisi filius perditionis. Et iterum nunc cognouerunt, quia omnia, quæ mihi dedisti, abs te sunt: quia verba, quæ dedisti mihi, dedi eis, & ipsi acceperunt ea, & cognouerunt verè, quia à te exiui. Pauit autem eos in misericordia: quemadmodum ipse testatur se nô venisse in mûdû, vt iudicet mundû, sed vt saluetur mûdus per ipsum, Ioan.3. qui linum fumigans non extinxit, nec Math.12. arundinem quassatam confregit. Accu- Esai.42. bare item fecit gregem, cum sedere illos fecit (vt ait Esaias) in pulchritudi- Esa.32. ne pacis, cum pacem suam illis dedit, quâ Ioan.10. mundus dare non potest: cum Spiritum Ioan.14. paracletum dedit: cum, vt mansiones di- Act.2. stribueret, quas dicit multas esse in do- Ioan.14. mo patris sui, vt seruaretur ordo in Eccle- Ephes.4. sia sua, non omnibus eadem dona tribuit, nec eadem munera commisit, sed quosdam posuit in Ecclesia, primùm Apostolos, secundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, sermones, interpretationes. Præstitit autem Christus, quæ ad officium pastoris pertinent, cum gregem salutari cibo pastum accubare fecit. Id Luc.9. quod secundo loco Ezechiel Deo, pastoris munere fungenti, tribuit. Pauit verò in iudicio, quod tertio loco Propheta cômemorat, cum non solùm in sua ipsius persona ligandi, & soluendi potestatem exercuit, sed eâdem etiam Ecclesiæ Math.18. suæ ministris dedit.

QVAESTIO XXII.

An pastoris munus, gregem in iudicio pascentis, significari intelligi, & contineri in potestate soluendi, & ligandi?

RESPONSIO.

SIC prorsus. Qui enim soluit, & ligat, is iudicium quoddam exercet: perinde enim facit, ac si absolueret, vel condemnaret. Differt autem hoc iudicium, quod in potestate soluendi, & ligandi à Christo data continetur, ab alijs iudicijs, quæ hoc idem faciunt, sed ab humana potestate proficiscuntur: quòd hæc sæpe ad damnum & perniciem eius, qui absoluitur, vel condemnatur, exerceri possunt, & solent: illud verò nunquam ad perniciem, sed semper ad salutem exercetur. Non enim, inquit Apostolus, 2.Cor.10. habemus potestatem ad destructionem, sed ad ædificationem. Christusque hanc ipsam potestatem exercens dixit, se non Ioan.12. venisse, vt iudicaret mundum, sed vt saluaretur mundus per ipsum. Non enim Ioan.10. venit, vt mactaret, & perderet, sed vt mactatum resuscitaret, & perditum recuperaret. Ac, licet genus iudicij id esse intelligatur, quod potestate soluendi & ligandi significatur: tamen, qui hac potestate vtitur, non dicitur iudicare tantum, sed pascendo iudicare, & iudicando

cando pascere: quia omnia semper, quātū in ipsis iudicibus est, ad eorū salutem cedunt, in quos iudicia exercentur, vt exemplum Corinthij fornicatoris, à Paulo
1.Cor.5.
Apostolo Satanæ traditi, perspicuè declarat: quem ideo scribit Apostolus à se traditum Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fieret.
1.Tim.1.
Sic Alexandrum ærarium dicit à se traditum Satanæ, vt disceret non blasphemare. In summa de sua
2.Cor.13.
potestate scribit, se nihil posse contra veritatem. Hæc verò potestas est diuina, & maxima potestas, quæ non conceditur omnibus passim, qui à Deo potestatem sibi datam habent, sed de ijs tantùm, qui in fide mysterium suum exercent. Cæteris enim permittitur, vt multa contra veritatem agant, & suam potestatem ad perniciem aliorum conuertant. Ad hanc autem corrigendam, & tandem abolendam, Deus filium suū cum potestate Patris, & veri pastoris ad salutem hominū misit. Atque hoc sanè modo, quod tertio loco per Prophetam Ezechielem in munere pastoris à Deo mittendi est promissum, Christus per ministros suos perpetuò implet, cùm id primum quidem ipse per se impleuerit: tum verò demum oēs partes impleuit promissionum Dei de pastore vno ad custodiam gregis mittendo, eū se ipsum suscitauit pastorem vnū. Hoc enim vltimo loco in promissis Dei de suo pastorali officio apud eundē Prophetam exponitur, estque illud, sine quo reliqua promissa locum non habent. Cū verò Christus hoc impleuit, tunc se in eo verum Deum, & verum hominem ostendit, in quo Deus, quęcunque ad boni pastoris officium pertinerent, impleuerat.

QVAESTIO XXIII.

An, si Christum omnes partes vnici illius pastoris ad salutem sui gregis, à Deo promissas, in se impleße dicamus. & perpetuo adhuc implere, cum sit Pontifex. & pastor in æternum factus, simul etiam dicere licebit, eum vicaria hominis persona in gubernanda Ecclesia sua vti? Nec enī hoc rectè dici videtur: quandoquidem vicaria persona in officijs, & muneribus substituuntur, cum absunt illi, quorum propria est eorum munerum procuratio. non cum adsunt, sicut Christus semper adest gregi suo, quemadmodum se affuturum ipse promisit his verbis: Ecce enim ego vobiscum sum omnibus diebus
Mat.28.
vsque ad consummationem seculi.

RESPONSIO.

ADest quidem semper gregi suo Christus, sed spirituali, non corporali, visibilique pręsentia. Grex verò Dei, vt inquit Ezechiel, homines sumus. Homines
Ezec.34.
autem, qui & spiritu, & corpore constāt, indigent non solùm præsentia pastoris, qui eos regat in spiritu, sed qui etiā gubernet in exterioribus officijs, ac muneribus, quæ per hominem corporis ministerio obiri possunt, & debent. Itaque Christus cùm corporis sui pręsentiā, quod ad gubernādi gregis rationem attinet, nobis subtraxit in cœlum ascendens, instituit qui pastoris officium eius loco, corpus
Ioan.21.
ipse gerens, ad vtilitatem sui gregis exerceret: non quòd ille non posit omnia in spiritu, & per spiritum solum efficere, quemadmodum etiam efficit: per Christi enim spiritum semper omnia perficiuntur, quæcūque in vicaria illius potestate salutariter aguntur: sed quia sic est diuina voluntas, & talis nostra natura, quę indiget visibilibus, & corporeis rebus, vt per hæc ad inuisibilia trahatur. Tantaq; est Dei bonitas, vt se imbecillitate naturæ nostræ conformare velit, quam vsque ad mortem portauit, vt omnia sanctificaret. Ideo, quemadmodum in fundanda Ecclesia, licet solo nos spiritu saluare posset sine infirmitatis nostræ assumptione, corpus tamen assumere voluit, vt corpus sanctificaret: sic, licet Ecclesiam, tanquam corpus, & sponsam suam, per spiritum solum regere, & sanctificare posit, & sanctificet, tamen visibilia sacramenta, tanquam instrumenta spiritus, & vasa, instituit, per quæ homines sanctificationem acciperent: &, quamuis in ijs etiam, quæ ad ministerium sacramentorum pertinēt, per se ipsum, vel per angelos suos, qui Heb.1.
sunt administratorij spiritus, omnia perficere posset, tamen ministerio hominum vti voluit. Vt ergo in cæteris facit, quæ pertinent ad fundationem, vel ministerium singulorum in Ecclesia, sic etiam in eo munere, quo cura omnium geritur, quod erat, atque est ipsius Christi proprium, tanquam capitis omnium. Etsi enim per se in spiritu omnia supplere posit, atque etiam quod ad vim & virtutem conferendam attinet, suppleat: tamen, qui eius loco tanquam pastor pastorum esset, vnum aliquem esse voluit. Atque hunc quidem ab eo institutum fuisse Petrum intelligimus, qui curam vniuersalis Ec- Math.16.
clesiæ haberet, vicesq; ipsius in terris ge- Ioan.21.
reret, & post Petrum eos deinceps, qui Petri sedem tenuerunt, ac tenent. Hoc verò minus mirum, & magis consentaneum cōsilio Dei patris, & Christi, qui gubernat Ecclesiam, videbitur, si, quodnam ipsius

ipsius Spiritus consilium in ortu Christi fuerit, considerauerimus. In eo enim cùm nullum humanum opus, nullum viri munus extaret, quòd totum erat spiritus sancti opus, ac munus: tamen, vt homo apud homines locum viri teneret, & viri appellationem haberet, Spiritus Dei consilium fuisse in Iosephi personæ videmus, qui & vir Mariæ, & Christi pater est dictus. Si ergo in gubernatione Ecclesiæ, vbi opus & Dei & hominis simul extat, dicamus ab ipso Christo institutum fuisse, vt, quod hominis est, per hominem gubernetur: quid magis consentaneum spiritui eius dicere possumus? Talis verò fuit Petrus Ecclesiæ, qualis Ioseph Mariæ: vel potius, talis Petrus spōsæ Christi, quæ est Ecclesia, qualis Ioannes matri Christi. Vt enim hanc Christus moriens in cruce Ioanni commendauit, &, quasi testamento, eius custodiam reliquit: sic quidem post resurrectionem à mortuis, cum corporis sui præsentiam hominibus esset subtracturus, Petro, quasi sub forma verborum testamenti, Ecclesiæ suæ custodiam commendauit, cum diceret: Petre, si me amas plus his, pasce oues meas. Hæc verò ita se habere, cùm multa scripturæ loca, tum verò, optima ipsius scripturæ interpres, Dei prouidentia in euentu & successu rerum sese ostendens, maximè confirmat.

Luc. 1.
Math. 1.
Luc 1. & 4.
Ioan. 19.
Ioan. 21.

QVAESTIO XXIIII.

Quibus tandem scriptura verbis, vel argumentis ostendi potest, Christum vicarias suas partes Petro dedisse?

RESPONSIO.

PLurimis quidem: nos verò, qui, quantum possumus, breuitati nunc studemus, & vt, quàm minimum fieri posit, ab eo, quod primum nobis proposuimus, discedamus, quod erat, vt notas potius rerum, quàm explicatiorem doctrinam aliquam, scriberemus, tribus illis locis contenti erimus, in quibus vnici pastoris animarum nostrarum Christi, Dei, & hominis, tres partes expressas, omnesque vni Petro commendatas agnoscimus.

QVAESTIO XXV.

Quænam sunt tres illæ partes?

RESPONSIO.

PRimæ quidem, vt, quorum pastor futurus esset, eorum simul esset pater. Talis enim pastor fuit Christus, primùm scilicet pater, deinde pastor. Qualis verò pater fuerit Christus, declarat Esaias cum, multa enumerans honoris eius nomina: Patrem illum vocat futuri seculi: quòd videlicet principium, & generator futurus esset illorum, quos hæredes regni cœlestis fore diuina prouidentia instituerat. Similem honorem & potestatem Christus Petro dedit, cum eum principium fecit noui & cœlestis populi: de quo dicit Propheta in persona Dei, & Christi: Formabo mihi populum, qui laudem meam annunciet. Principium verò eum fecit noui populi, & quasi patrem creauit, cum ei dixit: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Dixit enim Christus Simoni Barionæ: Tu es Petrus, atque hic statim factus est Petrus, & prima petra in fundamento Ecclesiæ posita, super quā Ecclesia ædificaretur. Ædificatio autem Ecclesiæ nihil aliud est, quàm multitudo filiorum Ecclesiæ, eiusdem fidei consensu congregata, non confusa, sed ordinata, tanquam ciuitas quædam sub vnius principatus forma. In ædificatione enim forma significatur. Petræ verò nomen materiam significat, non quamuis, sed solidam, & duraturam, super quam quidquid ædificatum sit, etiam contra vim, atq; impetum fluminum, & ventorum perdurare posit. Quo nomine significatur, duraturi populi eum futurū patrem: id quod satis declarat verbum promissionis, quod subiungit Christus, Ecclesiæ superædificatæ stabilitatem ostendens. Et portæ Inferi non præualebunt aduersus eam, quemadmodum quidem præualuerunt contra eum, qui principium, & pater terrenæ generationis fuit: qui cùm non ex petra, sed è luto factus esset, ne primum quidē impetum ventorum per Inferorum portas irruentiū sustinere potuit: verùm statim cō vniuersa sua prole, & generatione cecidit. At non talis Petrus, qui ex petra excisus fuit, non ex luto factus: & ideo in petra ipse manens, & in petra primum fundatus populi in omne tempus duraturi principium est factus. Qua in re quo pacto Christi personam referat, etsi satis quidem per se patere potest: clariora tamen erunt omnia, si vt Petrum videmus nomen petræ in fundamento positæ cōmune cum Christo habere, eiusque personam referre, ceu patrem futuri seculi, sic in modo etiam generandi filios futuri seculi eundem cum Christo eiusdem virtutis participem videamus.

Esa. 9.
Esa 43.
Math. 16.
Gen. 2.
Gen. 3.

QVAESTIO XXVI.

Quo modo dicis functum esse Petrum vicarijs

Christi partibus in generatione noui populi?

RESPONSIO.

EO quidem modo, quem Christus ipse ostendit ijs verbis, quæ ei dixit,cum illum primam petram faceret, super quam Ecclesia ædificaretur, tanquam multitudinem filiorum ostendens, quorum ipse Pater futurus esset, in virtute non sua, sed primæ petræ, quæ excisa
Dan.2. est de monte sine manibus, & patris fu-
Math.16. turi seculi. Hæc verò sunt Christi verba ad illum:Et tibidabo claues regni cœlorum: &, quidquid solueris super terram, erit solutum & in cœlis: &quidquid ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis. Quæ omnia pertinent ad facultatem, & modum generandi nouos filios, qui regni cœlorum ciues, & hæredes essent futuri. Per potestatem enim soluendi, & ligandi hoc fit. Qua
1.Cor.4 nimirum potestate fretus Paulus Apostolus, ad Corinthios scribit: Etsi multos pædagogos habetis, tamen non multos patres. Ego enim per Euangelium vos genui. Verùm ante eum Petrus & genitus ipse est. Et alios genuit, tanquam prima petra factus, & pater vniuersi generis hominum, qui in noua generatione numeratur. Licet enim Paulus scri-
Galat.2. bat,sibi creditum fuisse Euangelium præputij, sicut Petro circumcisionis: Qui enim, inquit, operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est mihi inter gentes: tamen non Paulus primus genuit gentes in verbo, sed ante eum Petrus, vt verba ipsius Petri testan-
Act.15. tur in Actis, cum ait: Viri fratres, scitis, quia elegit Deus à temporibus antiquis per os meum audire gentes verbum Dei. Primas ergo partes suas Petro Christum dedisse, vt esset loco primæ petræ in ipso Christo positæ,qui est solida petra,& fundamentum cœlestis ædificij, eidemque virtutem etiam dedisse, vt pater esset futuræ cœlestis sobolis, ex his satis constare potest.

QVAESTIO XXVII.

Quænam sunt secundæ partes patris,& pastoris?

RESPONSIO.

VT filios, & gregem conseruet, eosque à malo tueatur: quas in oratio-
Ioan.17. ne sua ad patrem Christus ostendit se impleuisse, cum ait: Ego seruaui eos in nomine tuo: quos dedisti mihi, ego custodiui,& nemo ex illis perijt, nisi filius perditionis. Hanc vero potestatem Petro, tanquam suo Vicario, se dedisse Luc.22.
significauit tunc, cùm, præsentibus etiam cæteris Apostolis, de eo loquens, quod omnibus vsu venturum esset, vt à Satana tanquam triticum cribrarentur, vnom tamen Petrum appellans dixit: Simon, ecce Satan expetiuit, vt vos cribraret, tanquam triticum. Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Tu verò conuersus, aliquando confirma fratres tuos. Quibus verbis apertè Christus ostendit, vt superioribus verbis patrem eum fecerat, ita nunc eundem à se tutorem,& defensorem factum esse.

QVAESTIO XXVIII.

Quænam sunt tertiæ partes patris, & pastoris?

RESPONSIO.

VT in lucem iam editos, & à malo defensos, bono etiam augeat, salutarique cibo pascat. Has item partes Christum Petro dedisse, vel maximè ex eo liquet, quòd Christos paulo ante suum ad cœlum ascensum dixit, cùm iam corporis sui præsentiam gregi suo subtracturus esset, atque oportunissimum videretur de persona Vicarij sententiam suam apertis verbis declarare. Nam tum quidem, vt apud Ioannem est scriptom, cum simul adessent cæteri Apostoli,& discipuli, quasi Petrum è medio illorum seuocans, accepta ab eo confesione amoris, sic ipsum est allocutus: Si me Ioan.21.
amas plus his, pasce agnos meos: nec verò semel hoc dixit, sed ter, eadem confessione reddita, per hunc amorem, tanquam si testamento hæredem sui pastoralis officij relinqueret, obtestatus est,& dixit: Si me amas,pasce agnos meos:&, quasi non satis apertis verbis vniuersum gregem ipsi Petro commendâsset, quòd ei tantum agnos commendâsset, qui iuniores essent, adiungit, pasce oues meas. Licet autem hæc, quæ Petro dicuntor,ad cæteros etiam pastores omnes pertineant, tameo voluisse Christum hæc omnia in eo vno, tanqoam in Vicario capite, conspicua esse,vt per eum in reliquos deriuarentur, primùm quidem ostendit adoptio nominis, qua primo loco vtuntur, qui hæredes,& successores elgiunt. Christus enim Cephæ nomen, quod interpretatum est Petrus, Simoni prius vocato imposuit. Petræ autem nomen ipsi Chri- Ioan.1.
sto in diuinis literis tribui constat:deinde,
quæ huic nomini auctoritas est coniuncta, 1.Cor.10.
ea

ca vtendi facultatem illi dedit, cum fratres eius fidei confirmandos commendauit, vt eos ab insidijs Satanæ tuetaretur: Cùm oues præterea, & agnos vniuersum suum gregem eiusdem fidei, & amori tradidit, vt liberatum ab insidijs inimici bono & salutari cibo pasceret. Hæc verò apud eos, qui nimium contentiosi non sint, satis esse possunt, quæ vicarias Christi partes in terris Petro in vniuersum gregem ab ipso Christo datas declarant, præsertim cum etiam rerum experientia post Christi ad cœlum ascensum ostenderit, hanc Petrum vicariam illius potestatem cùm in Concilijs, tum in vniuersum ipsum gregem exercuisse.

Luc. 22. Ioan. 21. Act. 15. 16.

QVAESTIO XXIX.

An vllum generale Concilium, Petro adhuc viuo est celebratum?

RESPONSIO.

ET maximum quidem, in quo has tres simul, patris, tutoris, & pastoris, partes Petrum, Christi personam gerentem, exercuisse constat.

QVAESTIO XXX.

An nō temporibus Constantini primum cœpta esse Cōcilia generalia, bifariā omnes prædiderunt, quorum primum tradunt fuisse Nicenum?

RESPONSIO.

TRadunt quidem Nicenum fuisse omnium primum, quia Reges, & populi, de quibus Propheta acerbè conqueritur: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius: tum primùm, relicto hoc consilio, quod erat consilium malignantium, libenter se audire ostenderunt Prophetæ verba, quibus eos eodem loco sic admonet: Et nunc Reges intelligite: erudimini, qui iudicatis terram: seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore: osculamini filium, ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta. Quia ergo Constantinus primus non solùm hanc disciplinam apprehendit, vt oscularetur filium, & seruiret Deo in timore & exultatione, sed in oculis omnium gentium Concilium coegit pro gloria filij contra eos, qui conspirauerant aduersus Dominum, & aduersus Christum eius: secumque populos, & nationes, quæ laudem Domino annunciarent, primus adduxit: ideo hoc Concilium, cui interfuit ipse Imperator, primùm in oculis omnium gentium, & maximè generale visum est. Sed non à Constantini temporibus Concilia generalia cœpta sunt, verùm iam inde ab eo tempore, quo, vt suprà diximus, spiritus Dei non super vnam gentem, sed super omnem carnem se effudit, statim post effusionem sanguinis Christi, qui non pro vnius populi, aut nationis, sed pro totius mundi peccatis est mortuus. Quare, simul atque coniunctio facta est in vna fide gentium, & Iudæorum, qui tanquam duo populi vniuersum mundum complectebantur, illud Concilium, in quo primùm, de vtrorumque salute actum fuit, coactis in vnum locum eorum pastoribus, Concilium primum generale fuisse, meritò dicimus. Tale autem fuit Concilium Hierosolymitannm, in quo Petrus vicarias Christi pastoris partes, quas suprà commemorauimus, omnes se peregisse, & verbis, & factis ostendit.

Psal. 2.

QVASETIO XXXI.

Quo tandem modo?

RESPONSIO.

DIXIMVS, tres præcipuas Dei pastoris partes Christum erga suos, dum in terris versaretur, egisse: primas, vt eos quasi pater procrearet: secundas, vt in lucē editos à malo tueretur, atq; seruaret: tertias, vt bono & salutari cibo aleret. Has itē omnes partes à Petro, Christi Vicario, impleras fuisse, ex ijs, quæ ipse in hoc Cōcilio dixit, facilè colligimus: cuius hæc sunt verba in Actis Apostolorum: Viri fratres, vos sciris, quia ab antiquis diebus Deus in vobis elegit, per os meum audire gentes verbum Euangelij, & credere. Hinc apparet, quo modo primas partes, ac primum illud munus patris & pastoris impleuerit, quod antè ei promiserat Christus, cum diceret: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Per os enim eius elegit Deus gentes audire verbum fidei, per quod in Christo regenerarentur. Id quod magis etiam explicat, cum adiungit: Et, qui nouit corda, Deus testimonium perhibuit, dans illis spiritū sanctum, sicut & vobis: & nihil discreuit inter nos, & illos, fide purificans corda eorum. Qua de re ait Iacobus Apostolus: Voluntariè enim nos genuit verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius. Et Paulus sacramentum illud, per quod in Christo

Act. 15. Mat. 16. Iac. 1.

Tit.3. renascimur, vocat lauacrum regenerationis, vbi inquit: Cum autem benignitas, & humanitas apparuit Saluatoris nostri Dei, non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, ac renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundè per Iesum Christum, Saluatorem nostrum, vt, iustificati gratia, ipsios hæredes simus secundum spem vitæ æternæ. Hic verò totus explicatur regenerationis modus, quem Petrus in suo verbi ministerio primus expressit. Secundæ erant partes, vt confirmaret, ac tueretur fratres, & filios, quos Satanas expetiuerat cribrare, & iam inceperat, non quidem cribrare, vt purgaret, (hoc enim fecit Petrus) sed vt triticum, cum palea admixtum, cribrando, ac ventilando perderet. Legem enim cum verbo Euangelij admiscuit, tanquam paleas cum tritico: quæ quasi in cribro simul posita separat, ac purgat Petrus, cum ait: Nunc autem, quid tentatis Deum imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus? Et sic ouea defendit à noxio Satanæ pabulo. Tertias verò partes explicat, salutare illis proponens pabulum, & in optima eas pascua deducens, cum reiectis cæremonijs, quæ legis palea erat, ait: Per gratiam Domini nostri, Iesu Christi, credimus saluari, quemadmodum & illi. In hac igitur fidei, per quam saluamur, explicatione agnos simul, qui ex gentibus erant, & oues Israël coniunxit, & salutari cibo vtrosque pauit: quæ dum faceret, patris simul, & pastoris partes egit: quæ sunt vicariæ partes, quas à Christo acceperat.

Luc.22.

Act.15.

QVAESTIO XXXII.

An hoc Concilium generale dici potest, in quo vna tantum Iudæorum natio interfuit, nulli autem ex gentibus? nec enim legimus, huic Concilio interfuisse quenquam alium, præter Apostolos, & seniores, qui erant Hierosolymis: qui omnes ex Iudæorum natione fuerunt.

RESPONSIO.

AT verò, cum Legatos Ecclesiarum gentium interfuisse constet (tales enim fuerunt Paulus & Barnabas, qui ab Ecclesijs gentium ad Apostolos, & seniores Hierosolymam missi erant) cum etiam ipsi Apostoli interessent, quos Christus Principes pastores in omnes terras constituerat, sic eos dimittens, Ite, & prædicate Euangelium omni creaturæ: cum ad componendas cõtrouersias illas, quæ de fide & lege exortæ fuerant, Concilium illud coactum esset, eáque in eo tractarentur, quæ ad vniuersæ Ecclesiæ pacem pertinerent: cum denique munus decidendi omnes cõntrouersias ille obtineret, cui vicarias suas partes in vniuersum gregem Christus dederat: meritò generale hoc Concilium dici potest, & primum: quia in hoc primùm consultandi causa de ijs, quæ ad vniuersum corpus Ecclesiæ pertinerent, Principes Ecclesiæ pastores conuenerunt. Mat.16.

QVAESTIO XXXIII.

An hoc Concilium, vt tempore, sic etiam authoritate primum fuit, & dignitate?

RESPONSIO.

FVit sanè, idque duplici de causa: primùm quidem propter dignitatem eorum, qui interfuerunt, qui ijdem fuere, quorum beati oculi viderunt, & aures audiêrunt, quæ multi Reges, & Prophetæ, cum id maximè desiderarent, non viderant, nec audierant. Audierunt verò, & viderunt in verbis, & in perfectissimo exemplo vnici illius pastoris, ad salutem omnium gentium promissi, omnia, quæ ad regendum gregem Dei pertinebant, à quo & mandatum, vt eius exemplum in pascendo sequerentur, & virtutem ex alto, vt sequi possent, acceperant. Authoritate ergo præstitit omnibus hoc Concilium propter dignitatem personarum, quæ illi hanc dignitatem attulerunt, vt esset quasi typus, & forma omnium Conciliorum, quò scilicet respicientes qui deinceps Concilia celebraturi essent, omnia, quæ vel ad eos aliquo modo pertinerent, qui Concilijs præesse, & interesse debent, vel etiam ad modum decidendi omnes controuersias, quæ materiam Concilijs celebrandis dare solent, tanquam in archetypo, vt ritè & ordinatè celebrari possent, pèrspicerent. Luc.10.

QVAESTIO XXXIIII.

Quo pacto, tanquam in archetypo, in hoc Concilio Hierosolymitano cernuntur ea, quæ ad personas pertinent eorum, qui in cæteris Concilijs interesse solent?

RESPONSIO.

HÆc planè intelligemus, si diligentius aduerterimus, quænam personæ illæ fuerunt, quæ in hoc Concilio interfuisse, & sententias dixisse, memoriæ proditum

proditum est. Sunt autem in quadruplici, vt videtur, genere: quæ tamen omnes vnum genus efficiunt dispēsatorum mysteriorum Dei. Primum enim genus constituit persona Petri, alterū Pauli & Barnabæ, tertium Iacobi: quartum verò genus intelligo eos facere, qui generatim nominantur seniores.

QVAESTIO XXXV.

An sic omnes personæ comprehensæ sunt saltem in genere, quæ huic Concilio interfuerunt?

RESPONSIO.

MInimè quidem omnes. Nec enim Principem personā nominauimus, quæ eadem est, quæ virtutem, & robur cęteris omnibus dat. Illi enim sunt tātùm ministri, quos modò diximus: qui verò omnibus præest, is Principem personam, non ministri, agit. Est porrò idem, cuius nomine Concilium vocatur, & cuius nominis auctoritate addita, decreta Cōciliorum rata habentur. Hic sanè est Spiritus sanctus, qui idem est Spiritus Christi, & Spiritus Dei patris, cuius organa sunt reliqui omnes, qui præsunt in Concilijs, cum ritè fiunt.

QVAESTIO XXXVI.

Quo modo inter se distinguuntur cæteræ personæ, quas in quadruplici genere posuisti, in quibus primam numerasti personam Petri? Quid verò tandem in persona Petri videmus, quod in reliquis non videamus?

RESPONSIO.

HOc sanè primum, quod proprium est eius, qui primas partes in Concilijs tenet, vt finem imponat cōtrouersijs, easque dirimat, vt concludat, & auctoritate sua dimittat Concilium. Quæ omnia ex verbis Scripturæ videmus in illo Concilio Petrum fecisse. Sic enim est scriptum: Act. 15. Cùm autem magna conquisitio fieret. Quæ verba significant, magnam primùm altercationem de ijs, quæ decidenda essent, in Concilio extitisse: quam Petrus sic repressit, vt verba quæ sequuntur, ostēdunt: Surgens autem Petrus dixit ad eos: Viri fratres, &c. Quæ cum dicit, sententiam Concilij, & sentētiam Spiritus Christi primus pronuntiat, atque concludit. Hoc autem videmus in persona Petri, quod in cæteris non videmus. Secundo loco videmus in eodem vicariam potestatem, & curam quandam præcipuam vtriusque populi. Nam cùm ij, qui ex circumcisione erant, ijs, qui ex gentibus crediderant, vt eadem fides communis secum erat, sic quoque idem legis onus commune esse vellent, ille, tanquam iudex, & pastor vtriusque populi, qui iam vnus esset factus, iugum legis sic ab vtrisque detraxit, vt eius sententiæ in hoc resistentes magna verborum auctoritate deterruerit, cum eos grauiter increpans sic ait: Quid tentatis imponere iugum, &c. Quibus verbis se verè Christi vicariū ostēdit: qui venit vt ceremonias, graue legis iugum, à suis tolleret, ac pro eo suum leue & suaue eisdem imponeret. Auctoritatem verò, quam ei spiritus Christi dederat, valuisse in hac causa, illud maximè indicat, quòd nemo ausus fuit in Concilio se ei opponere, sed, vt est in Actis, Petri sententia pronuntiata, tacuit omnis multitudo: cum tamen constet, in illa multitudine fuisse Pharisæos aliquot, qui extra Concilium pertinacissimè contrariam semper sententiam defendissent, & hanc oppugnassent: verùm illi tum auctoritate Petri commoti, tacuerunt: qui verò postea verba fecerunt, omnes eius sententiam approbārunt. Cùm autem hęc in Petri persona videmus, omnium eorū, qui in Petri cathedra successerunt, partes in Concilijs videmus: quæ maximè in hoc extare debent, vt controuersias diiimant, vt grauitatem oneris à populi Dei ceruicibus detrahāt, & vt Cōciliū dimittāt, oīaq; auctoritate Petræ fidei, in fundamēto Ecclesiæ positæ, faciant. Sed hoc ad modū decidēdi cōtrouersias ptinet, de quo pòst dicemus. Nūc verò non tā de modo, quàm de personis loquimur, quæ interesse solent in Concilijs, quas omnes ijs personis, quæ in Hierosolymitano Concilio interfuerunt, significatas esse diximus, & tanquam in archetypo Concilio designatas, atque expressas.

QVAESTIO XXXVII.

Quid in Pauli & Barnabæ personis animaduertimus, qui secundo loco verba fecerunt in illo Concilio?

RESPONSIO.

IN his quidem eorum personam agnoscimus, quorum est referre ad Concilium de ijs, quæ pacem Ecclesiarum turbent: quemadmodum illi retulerunt de controuersijs, quæ fuerant in Ecclesijs gentium excitatæ per eos, qui erant ex circumcisione, ad quas decidendas Concilium est congregatum. Horum autem oratione videmus significatum esse officium eorum omnium, qui pro pace Ecclesiarum ad Concilium mittuntur: quorum partes sunt, vt tam opus Satanę, quod totum in fidei puritate tollenda versatur, quàm opus Dei ad eandem confirmandā

exponant, demonstrentque, quantū fieri possit, ea, quæ ipsi re ipsa de gratia Dei ad confirmādum robur fidei sunt experti in illis Ecclesijs, à quibus sunt missi: quemadmodum Paulus, & Barnabas miraculis per ipsos editis fidem, & sententiam Petri confirmârunt. Huc enim pertinet omnis eorum oratio, vt signis, miraculis, atque operibus confirment, eam esse Dei voluntatem, & veritatem inflexibilem, quam Petri fides proposuit. Horum autem verbis, per opera confirmantibus doctrinam fidei à Petro expositam, succedit oratio Iacobi, qui eandem confirmat per Scripturas. In Iacobi verò persona significari intelligimus personam singulorum Episcoporum, quibus certæ Ecclesiæ sunt commendatæ, quorum officium in Concilijs per ipsam Iacobi orationem satis etiam significatur.

QVAESTIO XXXVIII.

Quid tandem extat in Iacobi persona, quod ad Episcoporum, qui singulis præsunt Ecclesijs, personam, & officium in Concilijs declarandum pertineat?

RESPONSIO.

Hoc primum, vt Petri doctrinam de fide confirment, quemadmodum Iacobus fecit: hoc enim commune omnium, & singulorum Episcoporum esse debet: deinde, si priuatæ eorum Ecclesiæ aliquid vel consuetudine, vel lege receperint, quod non aduersetur synceritati doctrinæ fidei, verùm eiusmodi esse videatur, vt eo sublato, periculum sit, ne charitatis vinculum rumpatur. Hoc quidem vt quisq; in sua Ecclesia experitur, sic proponere poterit, quemadmodū Iacobus fecit: qui cùm Hierosolymorum esset Episcopus, quæ ciuitas ex gente circumcisionis tota constabat, licet, quod ad ipsam veritatem pertinebat, abundè, idq; per Scripturas, declarâsset, per fidē Christi legis iugum ab ijs, qui Christi fidē acceperant, excussum fuisse, & in hoc Petri sententiam confirmâsset: tamen, quia videbat, si gentes hac libertate in omnibus vterentur, vt nulla ab eis ratio veteris Iudæorum consuetudinis haberetur, quibus cum fide iam coniuncti erāt, charitatem inter eos firmam manere non posse, sed suas potius oues per contemptionē moris sui scandalum passuras, hoc ad Concilium retulit, vt, quæ ex antiquis eorum moribus, salua fidei doctrina, ad retinendam pacem, donec magis adolesceret fides, obseruari possent, ea ab vtroque populo obseruarentur. Qua in re nec ab ipso Petro, nec à reliquo Concilio repulsam tulit: verùm in hanc sententiam decretum, ipso spiritu sancto dictante, suffragijs omnium est factum, vt nihil vltrà oneris gentibus imponeretur, nisi vt abstinerent ab ijs, quæ immolarentur idolis, à suffocato, & sanguine, itemq; à fornicatione. Hoc verò onus erat charitatis, non fidei onus: quod quale sit, & quo pacto hęc distinguantur, postea, vt spero, explicabimus. Nunc in eo versamur, vt ex personarum diuersitate, quæ ius dicendi sententias, decernendi, ac iudicandi in illo Concilio Hierosolymitano habuerunt, quod archetypum, exemplumq; reliquorum omnium Conciliorum fuisse intelligimus, scrutemur, ad quos maximè pertineat in cæteris Concilijs eodē iure vti. Huc autem quærendo peruenimus, vt intelligamus corpus ipsum Concilij ex illis constare, qui curam gregis habent: vt in exemplo Petri, Apostolorum, ac seniorū videmus, qui in hoc Hierosolymitano Concilio interfuerunt. Licet autem, quod ad munus prædicandi verbi attinet, par auctoritas, & eadem mandata omnibus Apostolis à Christo data esse videantur, cùm illis dixit: Ite in mundū vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ; Marc. 16. tamen in hoc Concilio, in quo Petrus ipsius Christi vices gessit, cæteri Apostoli eorum potius personam referunt, qui in partem solicitudinis sunt vocati, quàm eorum, quibus vnà cum Petro per orbem prædicandi Euangelij cura est commendata. Tales autem posterioribus seculis agnoscimus fuisse, & nunc esse, primates, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates.

Quas verò Petri videmus primas partes fuisse, vt doctrinam fidei ante omnia explicaret, quæ explicatio tanquam fundamentum esset ad dissoluendas omnes cōtrouersias, has dicimus esse pręcipuas partes Romanorum Pontificum, qui in Petri locum successere, in omnibus Concilijs, vt ante omnia, & contra omnes procellas controuersiarum, fidei Petri explicationem proponant, atque opponant: cæterorum verò omnium, qui in Concilijs intersunt, vt hanc fidem non solùm probēt, sed omnibus argumētis confirment. Hoc autem fundamento consensus in vna fide iacto, tum quidem, si quæ sint in singularum Ecclesiarum moribus, vel antiqua cōsuetudine, vel lege introducta, quæ etsi nō vsquequaq; nudā illi fidei synceritatē referāt, modo tamē ei nō repugnent, tū nec se difficilē præbere debet is, qui Petri locū

tenet,

tenet, in assentiendo infirmitati gregis, donec fides magis adolescat: nec tacere debent, qui in singulis Ecclesijs præsunt, infirmitatas gregis sui, sed in cōcilio proponere. Cuius rei exemplum in Petri, & Iacobi personis, ac sententijs, atq; in ipso Concilij decreto habemus. Sed hæc magis pertinent ad modū componendi cōtrouarsias: de quo nunc, quoniam de personis satis dictum videtur, quærendo inuestigare conabimur.

QVAESTIO XL.

Qua ratione & via vsi sunt, qui in Concilio Hierosolymitano præfuerunt, ad componendas controuersias? Ex illius enim Concilij exemplo dixisti modum elici posse omnium dissensionum, quæ ad religionem pertinent, sedandarum.

RESPONSIO.

HOc quidem facilius intelligemus, si, quo auctore controuersiæ in Ecclesiam irrepserint antea, ac perpetuo irrepant, dixerimus. Hunc autem Christus ostendit, cum præuidens, ac prædicens zizania, quæ inimicus homo Math. 13. superseminaturus esset in agro Ecclesiæ suæ, tritico prius ab optimo agricola sato, eum ipsum, cui curam Ecclesiæ relicturus erat, sic alloquitur: Simon, ecce Sata- Luc. 22. nas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Satana ergo impulsore intelligimus omnes in Ecclesiam introduci cōtrouersias: quas quidem tollendi modum vnum futurum Christus ipse significauit, illum scilicet, cum statim subijcit, Ego autem rogaui pro te (Petrum appellans) vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Vnum hunc modum ostendit Christus dissoluendi oēs cōtrouersias, nēpe vnam illam Petri fidē, oratione sua ad Patrem nixā, ac roborarā. Et sanè hoc ipso modo videmus Concilium hoc Hierosolymitanū vsum in maxima omnium controuersia tollenda.

QVAESTIO XLI.

Quo pacto per hanc Petri fidem in illo Concilio sedata sunt controuersia, vt ex eodem, quid in cæteris Concilijs fieri debeat, in quibus de componendis controuersiis agitur, exemplum capi possit?

RESPONSIO.

HOc, vt prorsus intelligamus, quemadmodum iam ex Christi verbis auctorem omnis discordiæ, & controuersiæ cognouimus, ita, quidnam sit, quod controuersas causas faciat inter homines, ex communi hominum sensu inuestigandū esse. Hoc verò constat inter omnes, qui contendunt: quicunque auctor fuerit cōtentionis, eum semper hanc contendendi causam præ se ferre, quòd sibi ab eo, quocum contendit, aliquid sit detractum, quod vel ad honorem, vel ad commodū ipsius pertineat, vel denique quod ei aliquo modo charum sit, aut iucundum, ob idque contendere, vt sibi satisfiat in eo, quod ita est detractum. Hinc omnium controuarsiarum cùm in religione, tum in rebus ciuilibus causas, originemq; duci, communis vita satis docet. Nam qui religionis causa contendit, is semper aliquid de honore Dei & pietate detractum ab eo, quocum contendit, arguit: qui rerum ciuilium causa, ob honorē, vel cōmodum sibi detractum, litem se intendere præ se fert, vel ob vtrunque, aut denique ob id, quod quoquo modo charum, gratum ve habeat: finem verò contentionis apud homines non malignos (cum malignis enim frustra quæritur pax) tum fore, cum ea, quæ ablata iudicantur, integra restituuntur. Hoc omnium controuersiarum fundamento patefacto, ad illā controuersiam considerandā reuertamur, quæ composita est in Concilio Hierosolymitano, ex cuius cōpositione exemplum Act. 15. reliquas omnes componendi, quæ in Ecclesia nascuntur, capi posse diximus. Videamus autem primùm eius originē: quā facilè intelligemus, si prius personas eorum cognouerimus, qui eius excitandæ auctores fuere. Simul enim intelligemus, quęnam erit controuersia. De ijs autem, à quibus illa excitata est, ita scriptum est in Actis: Surrexerunt autem quidam de hęresi Pharisæorum, qui cre- Act. 15. diderunt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos (populum gentilem intelligētes) qui fidem receperant, præcipere quoque eis, seruare legem Moysis. Quales porrò fuerint Pharisæi, diuus Paulus in sua ipsius persona satis explicat, cum, ad Regē Gal. 1. Agrippam verba faciens, vitæ suæ pręteritæ rationem reddit in hunc modum: Et quidem vitam meam à iuuentute nouerunt omnes: quoniam secundum exactissimam sectam nostræ religionis vixi Pharisæus. Cur verò exquisitissimam sectam omnium appellet, in epistola ad Galatas, de se ipso etiam loquens, sic declarat: Audistis enim cōuersationem meam aliquando in Iudaismo: quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam, & proficiebam in Iudaismo supra multos æquales in genere meo abundantius æmulator existens paternarum mearum traditionum. Talea ergo erant apud Iudæos Pharisæi, qui seueriua

uerius obseruarent paternas traditiones: ex quibus qui conuersi fuerant ad fidem, ij, pristinæ adhuc sectæ vestigijs insistentes, cum viderent gentes, quæ fidem receperant, legis obseruatione solutas in populo Dei numerari, hic quidem conqueri, & contentiones mouere cœperũt: ob id verò conquerebantur, quòd detrahi in hoc & honori Dei, qui legem dederat, & sibi ipsis putabant, qui se per legẽ, quòd eam exactius alijs seruarẽt, cùm cæteris gentibus, tum etiam genti suæ præstare existimabant. Hæc fuit illorum querela: quæ quo modo per Concilium sublata fuerit, nunc quæramus.

QVAESTIO XLI.

Quomodo per Concilium Hierosolymitanum de fide, & legis obseruatione quæstiones sublatæ fuere?

RESPONSIO.

VT in summa dicam, per verbum fidei, & charitatis. Eodemque modo apud omnes nõ malignos omnes omnium temporum controuersiæ sedari possunt. Quod sic erit apertum, si naturam verbi fidei in Iesum Christum, filium Dei viui, primum aliqua ex parte declarauerimus, deinde charitatis.

QVAESTIO XLII.

Quidnam est in natura verbi fidei, quod ad sedandas discordias pertineat?

RESPONSIO.

NIhil prorsus, si loquamur de ijs discordijs, quas mutuò inter se homines exercent. Immo contrà videmus, Christi fidem prædicatam semen discordiarũ cum omni genere hominum, pacem verò cum Deo secum afferre.

QVAESTIO XLIII.

Quid tandem inest in natura verbi fidei, quod illud profitenti dissidium cum omnibus pariat?

RESPONSIO.

HOc scilicet, quòd homini omnia auferat, quæcunq; humano iudicio vel honorifica, vel commoda, vel deniq; quoquo modo grata, aut iucũda esse possunt. Nec verò solum externa bona aufert, cuiusmodi sunt diuitiæ, honores, amici, propinqui, parentes, sed legem ipsam Dei, atque ipsum tandem hominem à seipso abstrahere, ac diuellere profitetur. Sic enim auctor ipse fidei palam dixit, cum
Luc. 14. hominem per fidem ad se vocaret: Qui non odio habuerit patrem, & matrem, nõ est me dignus: & qui non reliquerit patrem, & matrem, adhuc autem & animam suam, non est me dignus. Quæ cùm ita sint, quid mirum, si discordiarum segetem fidei verbum secum afferat? Quid mirum, si vniuersus orbis contra synceræ fidei prædicatores omni tempore coniuret? Id quod Christus ipse auctor fidei, cùm discipulos suos, huius doctrinæ magistros, in orbem mitteret, illis euenturum prædixit: Et eritis, inquit, odio om- Luc. 21.
nibus hominibus propter nomen meum: nullum excipiens genus hominum. Idẽque naturam huius fidei, quàm apta esset ad discordias suscitandas, magis explicãs, dicit de se ipso, qui cum verbo fidei venerat: Nolite arbitrari, quia venerim pa- Math. 10.
cem mittere in terram. Non veni pacem mittere in terram, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam, & inimici hominis, domestici eius. Vt autem summatim dicamus, qui summas tãtùm rerum, & argumentorum attingere, non doctrinam aliquam explicare hoc scripto aggressi sumus: hoc prorsus inesse in natura fidei videmus, vt ab hominibus semper existimata sit ea omnia euertere, quæ præclarissima in rerum natura habẽtur, vt quæ, quò magis explicata sit, hoc magis talis existimetur, sic vt leges etiam cùm humanas, tum diuinas labefactare, & quasi naturam hominum, atq; omnes bonos mores, & consuetudines abolere, atque extinguere videatur. Hæc enim omnia obiecta sunt & Christo, & discipulis eius, primis verbi fidei seminatoribus: cùm tamen nihil horum re vera sic eoertat, ac tollat, vt non omnia cuiuscunque generis fuerint bona propterea, & per eã amissa, vel relicta, multo copiosiore mẽsura reddat, ac restituat. Nec enĩ illos audiẽdos esse vllo modo censemus, qui sic solam fidem prædicant, vt pijs charitatis actionibus detrahant: qui ignauis nihil agendi, impigris ad actiones malè agendi occasionem, & licentiam suo peruerso loqoendi modo prębent: quos non tam peruerse quidem, quàm impiè prædicare fidem existimamus, dum vel parum curare, vel prorsus contemnere leges, & maiorum instituta docent. Nec enim, quam prædicabant Apostoli, per quam iustificantur impij, fides eiusmodi fuit, sed quæ per charitatẽ operatur. Nunquid autẽ, inquit Galat. 5.
Apostolus, legem per fidem destruimus? Rom. 3.
Absit: sed statuimus. Quę ergo legem roborat, quæ lucet, quæ diuitem facit hominem in bonis operibus, quæ destructa instaurat, hanc fidem illam esse dicimus, quę Iesum Christum redemptorem recipit.

Nec tamen negamus, etiam ex hac quo-

quoquo modo prædicata occasionem seditali sæpe arripi ab hominibus sui amantibus, quales magna ex parte omnes sumus. Hoc verò est, quod hactenus diximus, fidem prædicatam apud homines, eorum scilicet culpa, atque malitia, tumultus potius, quàm pacem initio gignere, & ob hoc solùm gignere, quòd nemo suorum bonorum spoliationem libenter audiat, sed pro ijs omnes libenter pugnēt. Hoc autem primùm est in officio fidei, vt hominem humanis bonis spoliet: quorum loco diuina postea tradit, & hominem tandem in integrum restituit. Sed hanc moram non fert hominis sui amantis impatiens natura: & ideo ad nomen spoliationis clamor statim, & tumultus oritur: ad quem sedandum vna duntaxat relinquitur, nempe prędicatio charitatis, verbo fidei coniuncta: quęeadē est, per quā Apostoli controuersiam illam magnam de fide, & lege in Concilio Hierosolymitano sustulerunt.

QVAESTIO XLIIII.

Qua tandem modo sublata fuit illa controuersia?

RESPONSIO.

CVm Deo redderet, quod Deo debitū esset, & homini, quod homini. id verò per explicationē verbi fidei, & per decretum charitatis est factum.

QVAESTIO XLV.

Quo modo fidei verbū reddit Deo, quod est Dei?

RESPONSIO.

CVm totā spem salutis in vno Deo patre per vnum Iesum Christum, filium eius, ponit. id verò Petrus tāta vi orationis facit, explicans salutis nostræ fundamētū, vt interponentes legē in partē salutis, tentatores Dei appellet, legemq; ipsam onus non ferendū dicat, deniq; illam doctrinā, quæ hoc doceat, non doctrinā salutis, sed euersionem animarū esse concludat. Hoc ergo modo verbum fidei reddit honorem Deo in Christo, & per Christum, cùm per fidem in Christo totum hominem, quasi holocaustum, Deo immolat. Deo autē, & hominibus quod debetur, reddit, cum legē à fide remouens, eam tradit charitati. Iniuriam enim tā Deo, quàm hominibus facit, qui legem prorsus soluit, præsertim cū, lege sublata, ne commercium quidem hominī cum homine, esse possit, in lege autē suam Deus gratiam corā hominibus lucere velit. Malorem verò iniuriam facit cùm Deo, tùm hominibus, qui legi iustificationem tribuit, cùm sibi huius gloriam Christus sine lege vindicet: onusque intolerabile hominibus imponitur, cum lex sua propria virtute in partem salutis eum fide se immiscet, & ideo, vt Dei patris honori in Christo, & hominum saluti, & consolationi, atque imbecillitati ad ferēdum tantum onus consulatur, legis iugū à fide ad charitatem transfertur: cum charitate verò coniuncta lex iam non iugum graue, sed suaue est. Et sic omnibus, quod debetur, facilè redditur: omnesque controuersiarum causæ tollūtur, quemadmodum in illo Concilio Hierosolymitano factum videmus: in quo hoc videmus: cū lex à fide remota charitati traderetur, tātum abfuisse, vt illa ab ijs negligeretur, quibus sic est tradita, vt ad minutissima quæque legis obseruanda ijdem promptos se ostenderint. Id quod decretū illud communi omnium consensu factum de abstinēdo à suffocato, & sanguine, & idolothitis, quæ minima erant in lege, maximè declarat. Per illud autem, quod ex charitate factum est, decretum, omnia scandali materia est sublata, &, quæ Dei erant, Deo, & quæ hominum hominibus reddita. Si verò hæc, quia breuius, ideo obscurius sint dicta, quæramus iterū de ijsdē.

QVAESTIO XLVI.

Quid est, quod dicis, legem, quæ omnia nostra opera complectitur, in parte fidei, per quam pacem habemus apud Deum, minimè ponendam, sed charitati totam subijciendam? quo modo hæc intelliguntur?

RESPONSIO.

HOc quidem modo ab omnibus intelligentur, si vnusquisq; suum ad salutē ingressum, qui est ingressus ad Deū patrē, & ad Iesum Christum, primùm consideret, deinde egressum ad homines propter salutem aliorum. Illum enim efficit fides ascendens, hunc charitas descendens, quæ à vera fide proficiscitur, & eum ea, si tamen sit, cōiuncta est. itaq; descensus ad homines propter eorum salutē est charitatis effectus, sicut ascensus ad Deum fidei. Accedentem enim ad Deum oportet credere. eiusmodi sanè ingressum & egressum videtur significasse Christus, cum dicit se ostium esse, per quem qui introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Ioan. 10. & 10.

QVAESTIO XLVII.

Qualē dicis esse ingressum per fidē ad Christū? quo modo autem in hoc ingressu excutitur iugum legis?

RESPONSIO.

EO sanè modo quo hoēs solent vitam

ipsam per fidem excutere. Simul enim cum vita excutitur iugum legis: quando- *Rom. 7.* quidem lex non dominatur in homine, nisi quàm diu viuit. Quòd si mortuus fuerit, solutus est à legis iugo: nos autem per fidem in baptismo simul cũ Christo morimur. Quicunque enim, ait Apostolus, *Rom. 6.* in Christum Iesum baptizati sumus, in mortem ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, & cæt. Quocirca fides per mortem ingreditur ad vitam, & sic per amissionem omnium, quæ in vita honorifica, vtilia, aut iucũda esse possunt, ea tamen spe, vt vita nobis reddatur in Christo melioribus bonis affluens. Talem enim Christus vitam promittit quærentibus eam in ipso, & suam relinquentibus. Verùm hoc nimis durum iter naturæ hominis videtur. Quamuis enim, vitam feliciorem assequi, nobis semper sit in votis: spoliari tamen nolumus, sed, vt inquit *2. Cor. 5.* Apostolus, superuestiri. Fides verò totum hominem spoliat. Quare hoc iter naturæ nostræ non potest non maximè durum videri, donec Christum ipsum totum amplexetur. Quanquam prorsus ne ingredi quidem, nec verò gressum Christum versus conuertere quisquã poterit, nisi Christi spiritum in se antè habuerit, qui gressus moderetur, & moueat. Verùm in principio, qui à Dei spiritu mouetur, tanquam infantulus nescit à quo portetur: sicut *Osee. 11.* Scriptura dicit in persona Dei: & ego, quasi nutricius Ephraim, portabam eos in brachijs meis, & nescierunt, quòd curarem eos. Idem accidit paruulis in fide, vt portentur à Deo, & à Spiritu Christi, id ipsi tamen ignorent. Ille autem spiritus, quo primùm agi videntur, à Spiritu Christi videtur alienus. Est enim spiritus timoris: & is quidem omnibus tanquàm stimulus est, qui eos in via ad vitam cœlestem contra blanditias vitæ terrenæ incitet: qui tum quidem maximè adest, & vehementius sentitur: à quo nemo liberatur, donec tandem in Christi morte *1. Ioan. 1* summam Dei patris dilectionem erga se fidei oculis videat, donec videat, quod dilectus discipulus dixit, qui & vidit, & ma- *1. Ioan. 4* nibus tractauit de verbo vitę. Dixit autẽ: In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniã filium suũ vnigenitum misit Deus in mondum, vt viuamus per ipsum. Hoc ergo videns anima fide plena, se ipsam videlicet in Christo tam immenso amore comprehensam, simulque contrarium sibi chirographum, nempe ipsam peccati legem, per hanc mortem deletum, quo nihil vnquam terribilius humano animo coram Deo obijci, & opponi potest, quatenus se quidem amari videt, timorem incipit deponere, & eius loco amorem concipit: nec tamen sic timorem deponit, vt non plures, & iustiores timendi causas videat, quàm antea vnquam suspicari potuerit, quippe quæ grauitatem casus sui, & totius humani generis magis intelligit, periculum commune omnium, & priuatum suum certius aspicit, terrorisque plena videt omnia etiam ea, quæ prius tutissima videbantur: ita vt hic primum timorem Domini didicisse sibi videatur, hic primum intellexisse, quid, & pro quo timendum sit, & maiorem vim inimici, quàm antea vnquam, perspicere. Luctam enim sibi videt instare non solùm *Ephe. 6.* aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus Principes ac potestates, aduersus mundi rectores, tenebrarum harum contra spiritales nequitias in cœlestibus. Quæ omnia videns, nisi simul videret eum, per quem omnia nostra peccata sunt nobis remissa, qui deleuit, quod aduersus nos erat, chirographum, affigensque *Col. 2.* illud Cruci, & expolians Principatus, ac potestates, traduxit confidenter palam triumphans illos in semetipso: iam quidem, quò propius ad Deum accederet, eò magis timore tabesceret. Sed hos videns triumphos ab eo peractos, à quo se tam immenso amore complexam sentit, & vt sibi via ad Deum Patrem tuta pateret, hæc omnia à filio Dei, qui idem fuit filius hominis, tam magnificè, & salutariter fuisse gesta: hic quidem contra timorem se armare incipit, & confortari in Domino, atque in potentia virtutis eius. Arma verò iam *2. Cor. 10.* non hominis, quæ vana & fallacia sunt, sed Dei, quæ vt potentissima sunt, sic nunquam fallunt, quoties egredi iubetur, sumit: mandatum enim egressionis iam expectat. Quamuis autem omnium suauissimum experiatur, in eo acquiescere, in quo omnem timorem deposuit: quum se tamen sponsam per fidem agnoscat eius viri, quem, licet Re- *Hie. 31* gem omnium, cæli claustra tenere non potuerunt, charitate perpetua, atque immensa homines amplectentem, quin, *Philip. 2.* se ipsum quasi exuens, in terram descenderet, forma serui accepta, vt homini, seruo peccati facto, & morti æternæ addicto, vitam, & libertatem resti-

restitueret, ac locum, & regnum in cœlo daret: hic quidem exemplum, & voluntatem sponsi ante oculos habens, atq; eius spiritum hauriēs, stat etiam ipsa ad egressum parata, accincta lumbos in veritate, induta lorica iustitiæ, & calceata pedibus in præparationem Euangelij pacis. hanc enim solam causam egrediendi ad homines, vt pacē afferat omnibus, ad quoscūq; mittatur, agnoscit, quia eandem in sponso agnouit. expectat verò nutū spōsi & Domini: quo annuente, sumens scutum fidei, & galeamspei salutis cum gladio spiritus, quod est verbum Dei, statim læta progreditur: quanquam sanè nusquam oculos foras conuertere possit, quin omnia contraria, omnia paci aduersantia videat. statim enim ærumnæ, angustiæ, nuditas, pericula, persecutiones, & gladius sese ei offerunt, & opponunt. Sed nec propter hęc, cœlestibus armis induta, terretur, verùm cum eo, qui hæc certamina maximè est expertus, ac superauit, dicere audet: In omnibus autē his superamus propter eū, qui dilexit nos. quare nec pugnam detrectat, sed ea spe aggreditur, vt in ipso certamine etiam vires sibi augendas fore non dubitet: quemadmodum Apostolus Paulus sibi inter pugnandum auctas fuisse fidem, & spem, multis locis testatur, maximè verò vbi ait: Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Potestates, neque præsentia, neque futura, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Hæc verò tunc satis dicta sint, vt aliquo modo intelligatur, qualisnā sit vel ingressus noster ad Deum in Christo per fidem, vel egressus ad proximum cum eodem per charitatem, & quo pacto læta, ac salutaria vtrobique pascua inueniantur, denique, vt sciamus, quemadmodum in hoc ingressu anima fidelis non prius in spiritu timorem deponere incipiat, quàm iugum legis peccati in eodem spiritu ab se remotum sentiat: hic enim primùm illam gaudere, & pacem habere ad Deum incipere, postquàm se iustificatam apud eū in Christo sentit: ac tunc quidem illam egredientem nihil vnquam libentius recipere, quàm legis iugum, iam non fidei, sed charitatis humeris impositum, & ideo iucundissimum.

Ephe.6 Rom.8. 2.Cor.1. 2.Cor.11. Rom.8.

QVAESTIO XLVIII.

Quo argumento cognoscitur quis iugum legis per fidem excussisse?

RESPONSIO.

Hoc maximè, & certissimo, quo quis scilicet ad omnem iustitiam implendam, & ad omne legis perficiendum opus se promptiorem & alacriorem præbet.

QVAESTIO XLIX.

Vtrum hæc alacritas iugum legis excussum declarat, an potius, magis quàm antea, hominem legi subiectum?

RESPONSIO.

Vtrunque sanè declarat: quia hæc alacritas proficiscitur à spiritu, qui datur credentibus. Spiritus verò promptus est ad omnia facienda, in quibus volūtas declaratur, ad vtilitatem proximi: & quia lex hanc voluntatem maximè declarat, ideo maximè vt legem exequatur, est promptus. est autem idem spiritus, qui & legi dominatur, & seruit.

QVAESTIO L.

Qualis tandem est hic spiritus?

RESPONSIO.

EST spiritus sanctus, spiritus paracletus, spiritus adoptionis filiorū Dei, in quo clamamus, Abba pater, spiritus dilectionis, ex quo maximè cognoscūtur, qui maximè cum Christo per fidē sunt mortui: qui verè Christi discipuli sunt. Ex hoc enim, inquit Christus ad suos, cognoscent homines, quòd discipuli mei estis, si diligatis inuicem. Est autem hic Spiritus, qui discipulos Christi intus per fidem factos, foras per charitatem educit, vt cognoscantur ab hominibus ad gloriam Dei. Atque hi quidem sunt, quibus & ingredientibus, & egredientibus pascua promittuntur. Denique est idem spiritus, qui in omnibus Concilijs generalibus, & in omnium fidelium cordibus pręest, semperque præesse debet, qui maximè se ostendit præsidem fuisse in Concilio illo Apostolorum Hierosolymis coacto, de quo nunc tam multa diximus. Rom.8.

QVAESTIO LI.

Quo modo se talem ostendit?

RESPONSIO.

EX illustratione veritatis fidei, reijcientis iugum legis, & ex resumptione legis per spiritum charitatis.

QVAESTIO LII.

Vbi apparet legem resumptam fuisse?

RESPONSIO.

IN verbis decreti ipsius Concilij, in quo sic est scriptum: visum est spiritui sancto, & nobis, nihil vobis imponere oneris, præterquàm hæc necessaria, vt abstineatis vos ab immolatis simulacrorū, & sanguine Act.15.

guine, ac suffocato, ac fornicatione. Horũ enim omnium prohibitio ad legem pertinebat. Quare cum ea fidelibus interdicit spiritus, legi etiam subijcere eos quodam modo videtur.

QVAESTIO LIII.

Quo tandem modo?

RESPONSIO.

Rom.13. PEr charitatem. Dilectio enim, inquit Apostolus, est plenitudo legis: &, qui diligit proximum, legem impleuit.

QVAESTIO LIIII.

An, cum in eodem decreto contineatur, vt abstineant à suffocato, & sanguine, & idolothitis, itẽ que à fornicatione, ideo vero hæc prohibentur, quia necessaria videbantur, à quibus vterque populus abstineret, nos eandem causam vtriusque prohibitionis fuisse intelligemus? Vel tam necessarium fuisse abstinere à suffocato, quàm à fornicatione?

RESPONSIO.

MInimè quidem. nec enim eandem causam vtriusq; prohibitionis fuisse intelligimus, nec eodem modo vtranque esse necessariam, sed vnam ad tempus, alteram in omne tẽpus. Prohibentur enim sanguis, suffocatum, & idolothita, ne quod Esa.42. infirmum est, magis infirmetur, ne linum fumigans extinguatur, aut calamus quassatus confringatur: quandoquidẽ propter illos facta est hæc prohibitio, qui ex circũcisione credentes, nondum ita fide roborati erant, vt veterem opinionem, qua huiusmodi cibis hominem contaminari iudicabant, excutere possent: qui potius fidem adhuc tenerã reiecturi videbantur, quàm roboratã lege, & cõsuetudine sententiam, si seuerius cum illis, nondũ matura fide, actum esset. quare, horum infirmitatis causa, firmiorum charitati hoc onus charitas ipsa imponebat, vt à suffocato, & sanguine, ac similibus abstinerent, quę lex imponebat, tanquam pædagogus pueris, cõtaminationem allatura. Cũ verò interdicitur fornicatio iis, qui fidem receperãt, lõgè alia ratio est. hæc enim interdicitur, quia non opinione, vt ciborum esus, sed re vera contaminat hominem. interdicitur aũt, ne, iam per fidem sanctificatus, iterũ Act.15. contaminaretur. Per fidẽ enim, vt inquit Math.15. Petrus, Deus corda gentium purificauit, Marc.7. dans illis spiritũ sanctum. Quę verò intrãt per os, non inquinant hominem, sed quæ exeunt ex corde: qualia sunt malæ cogitationes, adulteria, fornicationes, &c. Hęc igitur ꝓhibitio semper est necessaria: quia Thes.4 hæc est perpetua voluntas Dei, vt sanctificationẽ nostram ne polluamus. Prohibitio verò illa ciborum non est semper necessaria: quia non est perpetua Dei voluntas, vt ita fiat, verùm tantisper, dum adolescat fides: itaque paulo pòst, augescente fide in Ecclesia, prorsus est abolita, quemadmodum necessariò quidẽm abolenda fuit. Ex quibus satis nunc colligere possumus, cur charitas tam falsam contaminationem, quàm veram, tanquàm necessaria quæ vetarentur, prohibuerit, vt saluti vtriusque populi consuleret. Nec enim populus gentilis minus propensus in eam opinionem fuit, vt fornicationem, qua re vera animi polluuntur, propter diuturnam in sordibus viuendi consuetudinem nullam contaminationem animis afferre iudicaret, quàm Iudæi, vt id, quod speciem tantùm, & vmbram contaminationis haberet, tanquam re vera contaminaret, abhorrendum ducerent. vtrunque ergo prohibuit charitas, vnum ad tempus, donec prorsus vmbra illa per lucem verbi fidei discuteretur, alterum in perpetuum, quia non in specie, sed reuera contaminaret. Ex quibus concludere licebit, etsi idem decretum vtrunque prohiberet, & vt necessaria quæ fugerent qui primi fidem receperant, prohiberet, tamen diuersa ratione necessaria fuisse, & ob diuersam causam prohibita.

QVAESTIO LV.

An Concilia posteriora exemplum huius Concilij Hierosolymitani in decidendis Ecclesiæ controuersijs sunt secuta?

RESPONSIO.

QVorum quidem decreta rata sunt habita apud populum Christianũ, omnia hanc formam nõ in solùm controuersijs decidendis sunt secuta, sed eandem etiam formam in personis retinuerunt, vt eædem quasi personæ in posterioribus Concilijs, quę in illo primo Hierosolymitano & præfuisse, & sentẽtias dixisse, atq; decreta fecisse recta, dici possint.

QVAESTIO LVI.

Quo tande modo id fieri posse intelligis, vt eadẽ personæ in omnibus legitimis Concilijs & præsint, & intersint, quæ in primo interfuerunt, cum constet, omnes illos, qui in primo illo Concilio interfuerunt, morte interceptos ne ad secundũ quidem peruenisse?

RESPONSIO.

AT verò, qui in primo illo præfuit, & in omnibus alijs legitimis Concilijs præest, morti minimè est obnoxius, imo hic ipse mortem domat, frangit, ac destruit, vt mors ea, quæ morti sunt subiecta, delet. Est verò hic spiritus Dei, spiritus Christi: cuius virtute mortui suscitantur: per cuius potentiã Christus ipse suscitauit se

ipsum

ipsum: est idem, qui docet, ac suggerit omnia, cùm in publicis conuentibus, tum
1.Cor.12. in priuatis, quæ ad honorem Dei, & Ecclesiæ vtilitatem salutariter vel decernũtur, vel cogitantur. Idem enim est, qui operatur in omnibus, & in singulis, prout vult. Huius verò organa sunt omnes Ecclesiæ ministri. Quemadmodum autem hic in primo Cõcilio Petrum elegit, cuius ore loqueretur, quæ pertinebant ad fidem illam salutarem, per quam Ecclesia vniuersa, & in ea singuli stant, & confirmantur, tam Iudæis, quàm gentibus, & omni hominum genere: ita etiam Petri sedem elegit, quam Apostolicam esse voluit, vnde gentes, & nationes Petri fidem, ab eius successoribus eo modo explicatam, audirent, quo illa primitijs gẽtium ab ipso Petro fuit exposita. Sic etiam Episcopos priuatarum Ecclesiarum elegit, & cæteros, quibus animarum curã commendauit, vt eodem officio fungerẽtur in omnibus Concilijs, & conuentibus ad confirmandam Petri fidem, quo functi sunt reliqui Apostoli, & seniores in primo illo Concilio Hierosolymitano, sic vt easdem quasi personas in omnibus legitimis Concilijs omni tempore & præesse, & sententias dicere, atque controuersias dissoluere, ac denique decreta charitatis plena ad Ecclesiæ vtilitatem facere, verè affirmare possimus.

QVAESTIO LVII.

An, vt quisque Petri fidem tenet, sic eundem etiam Petri locum in Concilijs, & in conuentibus tenere dicis?

RESPONSIO.

Minimè quidem. Nec enim Petrus persona priuata fuit, vt Simon Ioannis fuit: cuius personam gerunt singuli, qui fidem Petri habent, & beati cum illo dicuntur, sed non propterea Petri personam gerunt. Est enim hoc nomen auctoritatis: quod post confessionẽ fidei, quã is
Math.16. priuat⁹, vt Simõ Bariona protulit, Christus illi addidit, cũ diceret: & ego dico tibi (Simoni scilicet) tu es Petr⁹, & super hãc petrã ædificabo Ecclesiam meã. Quod dũ diceret, fecit etiam eum Petrum, & Petrã, ex qua ad omnes priuatos beatę illius fidei doctrina, tanquam aqua salutaris, difflueret. Huius verò locum in Concilijs, & in vniuersa Ecclesia obtinet, qui Sedẽ Petri tenet: quę eadem Sedes Apostolica appellatur, & Sedes Romani Pontificis. Et ideo qui à Romano Pontifice mittuntur Legati, non tã Ioannis, aut Pauli, aut Leonis Legati dicuntur, quæ nomina esse possunt priuatorum hominum, quàm Legati Sedis Apostolicæ, tanquam si ab ipso non Simone, sed Petro mitterentur, Sedẽ Apostolicam tenente.

QVAESTIO LVIII.

Quid sibi vult nomen sedis Apostolicæ?

RESPONSIO.

Idem prorsus, ac si diceremus, cathedrã Apostolicam. Cathedræ verò nomen auctoritatem docendi significat, vt verba Christi ostendũt, cum de ijs loquitur, qui in cathedra Moysi sederũt, id est, de illis, qui auctoritatem habuerunt docendi, & interpretandi voluntatẽ Dei in lege scriptam, quæ auctoritas Moysi primùm à Deo data fuit: cui nunquam successores defuerunt, qui eandem exercent: de quibus dicit Christus: super cathedrã Moysi sederunt scribæ, & Pharisæi. Omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, facite: secundum opera verò eorum nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt. &c. Illam verò Cathedram, quæ fuit Cathedra legis, typũ intelligimus fuisse eius cathedræ, quam Deus in Petri persona Romæ erexit: quæ fuit Cathedra non legis literæ, sed doctrinæ Spiritus, quæ per os omnium Apostolorum prædicata, cum totũ orbem peragrasset, tandem Romæ sedem fixit: vbi sanguine duorum maximorum Apostolorum confirmata videtur, & quasi testamento relicta eius vrbis Episcopis, qui eandem puram seruarent, vt inde tãquam ex fonte quodam, rursus in orbem ad confirmandas cæteras Ecclesias deriuaretur, atque ideo sedes Apostolica Romana Ecclesia, vel cathedra Petri appellatur. Math.23.

QVAESTIO LIX.

Cur potius Ecclesiam Romanam dicimus cathedram Apostolicam esse, & Petri Sedem, quam Antiochenam, quam Hierosolymitanam, in quibus etiam Petrum docuisse constat? De Hierosolymitana sane scriptum est, Verbum Domini exijt de Hierusalem, &c. Esai.2.

RESPONSIO.

Quia illa potius Sedes Apostolica dicenda est, quæ finem peregrinationis vtrique Apostolo tum Iudæorum, tum gẽtilium dedit, ex qua seminato iam verbo, eoque ipsorum sanguine quasi rigato, & confirmato, ad sedem quietis sunt profecti, quàm cæteræ Ecclesiæ, ex quibus illi vel cum verbo primum egressi sunt, vel per quas transeuntes verbi doctrinam seminarunt. Exierunt verò ab Hierosolymis cum verbo, & per Antiochiam idem verbum seminantes transierunt, quòd tũ demum sedem suam fixam habuerunt in ea ciuitate, in qua vltimum, & maximũ

testimonium veritati verbi morte,& sanguine ipsorum dederunt. Hæc autem fuit Romana ciuitas. Hierosolymitana verò fuit cathedra legis, & ideo cathedra Moysis est appellata. Cùm verò transactum esset tempus legis, &verbum Euãgelij à Iudæis zelatoribus legis repulsum, tum quidem dixerunt Apostoli, Vobis oportet primum loqui verbum Dei: sed, quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitę, ecce conuertimur ad gentes. Atque ita etiam fecerunt. Demum verò apud primam sedem gentium primam sedem verbi collocârunt. Hæc autem sedes fuit Sedes Romana, &, hanc Dei voluntatem fuisse,similibus argumentis ostendi, & confirmari potest, quibus Paulus, & Barnabas in Concilio Hierosolymitano confirmârunt Petri sententiam de introitu gentium ad fidẽ sine lege, nempe miraculis, quibus Deus hãc suam voluntatem declarauit.

Act.13.

QVAESTIO LX.

Quibus tandem miraculis declarauit Deus voluntatem suam de sede Petri?

RESPONSIO.

PRimùm quidem illo miraculo, quo sanctus ille vir, idemque doctissimus, atque maximus, fidei,& gratiæ Dei prędicator, se in fide Ecclesiæ Romanæ maximè confirmatũ scribit,cũ, repetitis iam inde à Petri morte vsque ad suã ętatẽ vrbis Episcopis, perpetua tot sęculorum serie succedentibus, quibus sæculis Ecclesia partim ab hæreticis, partim ab infidelibus grauissimè fuit vexata,intelligeret, cæteris omnibus aliarum Ecclesiarum episcopis sæpius deficientibus, Petri successores non modò nunquam à fide defecisse, quamuis omnibus Satanæ artibus tentati fuissent, sed cęteras Ecclesias, in fide vacillantes, semper confirmâsse. Hoc quidem,vt maximoDei prouidentiæ miraculo,diuus Augustinus scribit se in Romanæ Ecclesiæ fide retentum esse, atque confirmatum. Quod profecto eiusmodi est, vt, quò magis quis secum consideret illorum temporum grauissimas Ecclesiæ perturbationes, tanquam nauis periculosissimo tempestatis genere per tot annos iactatę, &, quibus confirmantibus in fide controuersiæ omnes, tanquam tempestates sedatæ semper fuerint, animaduertat, hoc certius videat, in Petri successionib'vberi' impletũ fuisse quod Petro Christus promisit, quàm in ipsius Petri persona. Quod enim dixit Christus ad Petrũ: Ego rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: tu autem aliquando conuersus confirma fratres tuos: etsi post effusum spiritum sanctum hæc promissio eã vim habuit, vt Petri fides nihil vnquam titubãrit, tamen post hæc verba cum Dominũ suum abiuraret, eum non satis adhuc in fide firmum fuisse dicere possumus, nec verò multùm laborâsse post acceptũ spiritum sanctum in confirmandis fratribus in fide. Qui omnes tum per eundem spiritum, communiter illis datum, confirmati fuerunt. Vel,si dicere volumus, ab eo etiam in Concilio Hierosolymitano, sublata illa de fide, & lege controuersia,maximè fratres confirmatos fuisse: tamen, si quis comparet perturbationes Ecclesiarum, quibus multorum seculorũ continuatis ætatibus omnes ab hæreticis, Satana cribrante, vexatæ sunt: & simul consideret,quo pacto à Petri successoribus fides semper sit cõfirmata: clarissimè videbit, non minus verba promissionis de firmitate fidei ad Petri successores, quàm ad ipsummet Petrum pertinuisse, eiusdẽ certe vim in illis illustrius esse patefactã, & Romanæ vrbis Episcopos præcipuè illo promisso fuisse comprehensos, atque in eodem illam vrbem significatam,vbi firmam sedem fides Petri esset habitura.

Iren. idẽ asserit.

Luc.22.

Math.16.

QVAESTIO LXI.

An alia miracula afferri possunt, quæ hoc idem confirment?

RESPONSIO.

PLura quidem: illud verò maximè est insigne, quod ex Egesippi, antiquissimi scriptoris, & temporibus Apostolorum vicini, historia, D. Ambrosio interprete, didicimus. Scribit enim, Petrum, Neronis sęuitiam declinantem, idq; hortatu fratrum de vrbe relinquenda, vbi iã Christi pastoris vicario munere fungi cœperat, cogitâsse,atque adeo iam ad ipsam portam in fuga progressum, cum ei Christus ea forma occurrit, qua solent peregrini ad vrbem aduentantes: ad cuius aspectum Petrum primum obstupefactum, vt se paululum collegit, ipsum interrogâsse, Domine,quò vadis? Dominũ,verò respondisse, Venio Romam iterũ crucifigi.Quo responso Petrum admonitum, fugam repressisse,& in vrbem reuertisse. Agnouisse enim ex eo Domini voluntatem, cùm de genere mortis, quo eum secuturus esset,tum etiam de loco,in quo per mortem ipsum Dominum esset clarificaturus.Nec verò mysterio vacare,quòd Romæ Petrus martyrij coronam tulerit, vel illud declarat, quòd Hierosolymis eãdem

Egesippus lib.3. c.2.

Act.12. dem accipere Christus eum non permisit: verùm, vt illic cùm morti adiudicatus esset ab Herode, atque in carcerem coniectus, viam ei ad fugam patefecit, liberans eum per angelum suum è manu Herodis, atque ex omni expectatione populi Iudæorum, sic, Roma ne fugeret, per se ipse viam ei interclusit: vt, palmam martyrij in principe gētium ciuitate accipiens, sedem etiam verbi in eadem cōstitueret. Et sanè de Paulo scriptum est
Act.23. in Actis, ei Christum dixisse: Oportet te & Romæ testificari de me. Vt autē Christus ipse, eū adhuc in terris versaretur, admonentibus quibusdam, vt caueret sibi ab Herode, quòd vellet eum interficere,
Luc.13. respondit, Non capit Prophetam extra Hierosolymam perire: in hoc significans eum, qui venerat, vt legem, & Prophetas impleret, non alio in loco, quàm Hierosolymis, vbi tum cathedra legis, & Prophetarum erat, vitam finiturum. Sic etiam, cum Petrum, licet captum ab Herode, & in carcerem inclusum, Hierosolymis vitam finire non permiserit, & Romæ finire voluerit, in eo sane videtur Romam cathedram Euangelij Vicario suo futuram satis significâsse. Per mortem enim auctoritas cathedræ est constituta, & confirmata. Mors enim, pro Christi præsertim nomine suscepta, in omnibus sanctis omnia gloriosa, quæ de illis prædicantur, confirmat, sic vt, quæ martyria nominantur, natalicia simul sanctorū nominentur. Et ideo etiam Christus eodem in loco, vbi apud Ioannem in Euāgelio cathedram docendi Petro commē-
Ioan.21. dauit, dicens, & ter idem repetens: Pasce oues meas: statim subiungit, quæ ad mortem eius pertinent, Amen dico tibi, cùm esses iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas: cùm autem senueris, extendes manus tuas, & alius cinget te, & ducet quò non vis: in hoc significans, vt interpretatur Euangelista, qua morte esset Deum clarificaturus. Hæc verò, quæ tū dixit Christus, à Petro non satis percepta in hoc miraculo, cum è fuga eum reuocauit, omnia videntur & repetita, & explicata, maxime verò, quòd Christus in eo loco subiungit, Sequere me. Secutus est enim tum Christum maximè Petrus, cū, eo dicente se in Vrbem venire, vt iterum crucifigeretur, fugam reprimens ipse in Vrbem redijt, crucique est affixus. Cùm autem hæc senior iam factus pateretur, eum ductum esse quò minimè vellet, & ab alio cinctum, eidemque ab alijs manus extensas fuisse, planè constat. Itaque omnium illorum Christi verborum sententiam, quæ primùm Petro dicta quasi ænigmata videbantur, euentus rei clarissimam reddidit, & Petri cathedram Romæ Christi voluntate positā perspicuè ostendit: id quod magis etiā confirmant, quæ in eiusdem verbis Episcopis, Petri successoribus, mirabiliter eadem diuina prouidentia Christus effecit, cùm illis omnia, quæ Petro magnifica promiserat, modo quodam magis illustri præstaret, quàm ipsi Petro sunt præstita: eandē que hanc illorum sedem, quę Petri cathedra appellatur, supra solium omniū Imperatorum, & supra tribunalia omnium Principum mundi in oculis omnium sublatam, quasi suo loco positam, collocaret.

QVAESTIO LXII.

Quæ fuere tandem illa, quæ Petro à Christo promissa, illustriori modo successoribus eius, quàm ipsi Petro, sunt præstita?

RESPONSIO.

Plura quidem Petro Christus promisit, omniaque magnifica, & quæ vicariā illam Christi potestatem maximè signi- Math.16.
ficarent: quorū aliqua suprà recitauimus: in quibus illa fuere maxima, quòd ei cla- Luc.22.
ues regni cœlorum cum potestate soluēdi & ligandi eminenter sint traditæ: quòd ipse conuersus, conuersurus esset fratres Ioan.21.
suos: quòd eidem munus pascendi tam oues, quàm agnos, in promissione sit mādatum: quod, eum à piscandi arte abduceretur, illud in promissis habuerit, Ex Luc.5.
hoc eris homines capiens. Hæc verò omnia in Romanæ vrbis Episcopis, illustriore etiam modo, magisque admirando, quàm in ipso Petro, impleta, eos planè veros Petri successores, & Sedem Romanam veram Petri cathedram, diuina voluntate constitutam, maximè confirmāt. Quod vero ad illud vltimum promissum attinet, cùm Petro Christus dixit: Ex hoc eris homines capiens, quod sanè omnia complectitur, si vel Siluestri solius, Romanæ vrbis Episcopi, acta spectemus: quis nòn videt, maiore cum miraculo homines ab eo captos, & ad fidem perductos, quàm ab ipso Petro vllæ historiæ tradant?

QVAESTIO LXIII.

Quo tandem modo id factum intelligis?

RESPONSIO.

Hoc sanè modo: quia, quos Petrus, quos etiam Paulus cepit, tales erant, quales scriptura commemorat: de quibus Paulus,

Paulus ipse, prædam suam explicans, sic ad Corinthios scribit: Fratres, videte vocationem vestram: quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, &c. Qui verò ab Episcopo Romano Siluestro capti fuerunt, aliud erat genus hominum: quod quidem captum Dei in Christo potentiam multò magis declarat.

1.Cor.1.

QVAESTIO LXIIII.

Quod tandem illud genus hominum fuit?

RESPONSIO.

IDem sanè, quod Christus significauit, cùm dixit: facilius esse camelum per foramen acus introire, quàm diuitem in regnum cœlorum. Quo dicto cum valde perculsos discipulorum animos cerneret, vt subsequens eorum interrogatio declarat: statim enim eũ interrogârunt, Quis ergo saluus esse poterit? Sic eis Christus respondit, apud homines id quidem impossibile esse, apud Deum verò omnia esse possibilia: in hoc planè indicās, eximiam quandam Dei potentiam ostendi, cùm diues aliquis ad fidem conuertitur. Quòd si diuites non sine eximia quadam Dei potentia conuertuntur: quanto maior potentia Dei ostenditur, cum ipsos diuitum Principes, ipsos Reges, & Imperatores ad fidem conuersos videmus? Quæ Dei potentia incepit se primum ostendere in Siluestro, Pontifice Romano, maiore quidem eum miraculo, quàm in vlla hominum piscatione à Petro facta. Immo, quod ad Petrum attinet, ne vnum quidem ex hoc hominum genere piscando ab ipso vnquam captum fuisse hamo verbi, memoriæ proditum est. Si verò magni miraculi loco narratur, quod de Petro & socijs eius piscatoribus apud Ioannem est scriptum, eos, cum frustra in piscando noctem, nulla capta præda, consumpsissent, ad verbũ Christi, primò manè se illis ostēdentis, & in dextram rete eos proijcere iubentis, tantam piscium multitudinem cepisse, vt iam non possent illud trahere præ multitudine piscium: si illud item, quod eodem loco, admirabilem Dei potentiā notans, adiungit Euāgelista, Petro trahente rete plenum magnis piscibus centum quinquaginta tribus, id scissum non esse: hęc quidem videntur quasi typus quidam piscationis Siluestri, Petri successoris: qui re uera sic rete Apostolicum in dextram nauigij iecisse videtur, Christo iubente, vt omnes superiores Pontifices, quod ad capiendos magnos illos pisces attinet, qui magni homines sunt, quasi nocte frustra piscando laborâsse videantur. Vt enim maximè laborârint, nullos tamen ceperunt. Siluester autem, ad Christi vocem in virtute eius verbi rete in dexterâ iacto, magnum illum Cōstantinum cepit: & cum eo non centum duntaxat quinquaginta tres, sed chiliades magnorum hominum, tanquam magnorum piscium, cepit, atq; è turbulento & naufrago huius mundi pelago ad terram traxit. Nec verò tam insigne miraculum fuit, quod verbi Christi potentiam declararet, Constantinum in rete fidei inclusum, & captum cũ tot magnis viris fuisse, quàm quòd captua è rete non statim exiluerit, & quod fidē, tāquam rete, tot magni pisces non disciderint, ac diruperint. Non minus enim admirabilem Christi potentiam fuisse intelligimus in retinendo Constantino, & reliquis simul cum eo per verbum fidei captis, quàm in ipso primùm capiendo, in quo Christus ostendit magnam illam virtutem verbi, quā Vicario suo, Petri successori dedit, per quam in fide vt capti, sic retenti magni isti viri, tanquam magnā pisces, fuerunt.

Math.19.

Ioan.21.

QVAESTIO LXV.

Quam ob causam dicis, maius miraculum fuisse in retinendo Constantino in fide quàm in eodē per verbum fidei capiendo?

RESPONSIO.

OB hanc sanè, quòd, qui socij, & adiutores ipsi Siluestro, Petri successori, & Christi Vicario, ad Cōnstantinum in fide & charitate retinendum esse debuissent, ijdem ante eius oculos quasi naufragium ipsius fidei, & charitatis fecisse visi sunt. Ij verò fuerunt reliqui Episcopi, piscatores hominum, quos Petri successor adiutores sibi, & socios accersiuerat. Cùm enim duo sint, quæ maximè homines intra Ecclesiæ rete inclusos retineant, fides & charitas, ex quibus rete ipsum Episcoporũ, quo homines capiuntur, est confectum: cùm ipsi piscatores hoc sibi rete è manibus elabi permiserint, se ipsos simul in mare proijcientes, quid de prçda iam sperari potest? Hoc verò factum in Concilio Niceno legimus. In quo Siluester, Petri successor, Constantinum cum cæteris magnis viris, quasi magnis piscibus, in hoc rete fidei & amoris inclusum, ad terram è fluctibus mundi trahens. Ad hoc opus quasi adiutores cęteros Episcopos, vt facilius traheret, accersiuisset: hic primùm tanta contentio inter ipsos Episcopos est exorta cùm de

fide, tū priuatis etiā de causis, vt prorsus hoc rete fidei, & charitatis è manibus piscatorū elapsum appareret. Quare, si prēda simul elapsa fuisset, quid mirū? Quòd si vnus tātam vim ad retinendum habuit, vt simul prædā ad terrā trahere potuerit, quod maius miraculum diei potest? Sed, vt apertis verbis dicamus, quid mirabilius, quàm quòd ipse Cōstantinus, adhuc in fide recens, cùm tantā de præcipuo fidei capite sententiarum varietatē inter ipsos Episcopos præcipuos verbi fidei prædicatores, videret, eosq; ex mutuis querelis vacuos charitate facilè iudicaret, non vel fidem reiecerit, vel, si illā ex dono Dei se habete probārit, homines saltē, qui huius prædicatores essent, charitate vacuos cernens, non contēpserit. Cum verò neutrum eum fecisse constet, quippe qui in fide cōstans, homines ipsos propter mutuas eorum cōtentiones non modò non contempsit, sed dignam materiā ad suam simul fidem, & charitatem exercendā, atque declarandā, iudicauit: quis non io hoc agnoscat potētiam virtutis Dei in Siluestro, successore Petri, ad Constantinum in terram, saluo ipso rete, trahendum, cum nō solùm ipse neophytus in tam validis contentionibus, tanquam ventis agitatus, non defecerit, sed sua fide, & charitate reliquos omnes cōfirmārit, ab illius scilicet successore cōfirmatus, pro cuius fide ne deficeret, Dominus orauit? Hic verò, id est in illo cōcilio Niceno, in quo Constantini fides explicata simul est, & cōfirmata, dicere possumus, lapidem illum reprobatum ab hominibus, præcipuè verò ab Regibus reiectū (Psal. 117.) in caput anguli, à Deo fuisse electum, atq; erectum, eique locum suum supra omnium Principum, & Regum terræ, atque Imperatorum tribunalia sublimiorem datum: quod factum intelligimus, eum Petri cathedram gloriam Deus per Constantinum illustrauit. Hæc autē quo modo se habeāt, clarius, vt spero, in sequētibus exponem.

QVAESTIO LXVI.

Quid tandem sibi vult, quod dixisti, petram ab hominibus reprobatam, in Concilio Niceno primum in caput anguli electam fuisse? An non statim à Christi resurrectione aliquot seculis ante Nicenū Concilium id factum fuit? an non Christi verba illa, quæ prima post resurrectionem cum discipulis habuit, hoc declarant? Cum dixit, Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. (Math. 28) *Hoc enim mors Christi effecit. quā de reliquens Apostolus ait: Quia fuit obediens patri vsque ad mortem, mortem autē crucis, ideo Deus exaltauit illum, & donauit illi nomē, quod est super omne nomē, vt in nomine Iesu* (Philip. 2.) *omne genu flectatur cælestiū, terrestrium & infernorum. Quid ergo ad tantum honorem addere Nicenum Concilium potuit?*

RESPONSIO.

Nihil prorsus. Nec verò vllū Cōcilium, quamuis sanctū, nec vlla hominū decreta, quāuis iusta, & pia, ad Christi honorē qui corā Deo semper splendet, quidquam vel addere possunt, vel detrahere: sed in oculis hominū magis minùsue eundem possunt declarare, & illustrare. Quò magis verò is illustratur in oculis hominum, hoc clarius homines fontē vident æternæ salutis. Quamobrē Christus, suorum salutē patri cōmendans, his verbis eū precatur: Pater, quos dedisti mihi, volo vt, vbi sum ego, illi sint, vt videant claritatem meam, (Ioan. 17.) quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante cōstitutionē mundi. Quod ergo diximus, petrā ab hominibus reprobatam, in caput anguli erectam primùm fuisse in Cōcilio Niceno, hoc sic intelligimus, tū primùm in conspectu omnium gentium id declaratum fuisse, quod statim à resurrectione Christi in cōspectu angelorum & paucorū testium præordinatorū factum fuit, & cognitum. (Luc. 24. Ioan. 20. Marc. 16. Act 10.) Nec enim ante illud tempus dicere possumus, petram illam in caput anguli prorsus in oculis hominum erectam fuisse, quàm diu ipsa gentium capita, ipsi Reges & Imperatores terræ non modò Christum, tanquam caput suum, nō agnouerunt, sed ipsum vbique oppugnārunt, & simul cum gentibus contra eum, & eius legem, ac discipulos fremuerunt, dicētes: Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipsorum. Hoc verò non solùm impiè dixerunt omnia gentium capita iam inde à Christi morte vsq; (Psal. 2.) ad Constantinum ad fidem conuersum, sed crudeliter, nefarieque patrarunt, ipsos Christi seruos, tot annorum perpetuo cursu, persequendo, omnique suppliciorum, & mortis genere afficiendo. Quare, quum Constantinus primus fuerit, qui hunc gentium fremitum sua auctoritate, & exemplo compescuit, qui Christum nō solùm vt Prophetam magnum, sed vt verum Deum agnouit, fascesque imperij ei, tanquam Domino, & Deo suo, summisit: (hoc enim eum fecisse in Concilio Niceno, Acta ipsius Concilii declarant) hic primùm lapidem illum, ab ædificantibus reprobatum, in caput anguli, spectantibus gentibus, & nationibus, erectum fuisse, dicere possumus, & tum primùm in possessionem promissæ à Deo patre hæreditatis, de qua est scriptum apud Prophetā:

Psal. 2. postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possesionem tuam terminos terræ: Christum peruenisse cum ipsa capita gentium, ipsos Imperatores, qui se primum gentium dominos appellabant, in possessionem, tanquam seruos fugitiuos, è fuga retractos, recepit. Cum verò fructum huius possessionis Christus ipse, vt rerum experiētia docet, Romanis Pontificibus, Petri successoribus, dederit, per quorum ministerium hanc hæreditatem est adeptus: cùm omnia, quæ apud Prophetas de gentium obedientia erga Christum, & Ecclesiam vaticinantes, sunt scripta de earum muneribus, & donarijs, quæ ad hanc ipsam obedientiam & seruitutem declarandam oblaturæ essent, in Romana Ecclesia perfecta esse videamus, ad cuius Pontifices, tanquam ad Christi Vicarios, tot seculorum seria gentes vndique confluere solitæ sint, siue quid cum Deo agendum sit, siue cum proximo: in his, quæ ad pietatem pertinent, illorum tribunal tanquam supremum in terris tribunal, & Christi ipsius tribonal agnoscētes: quid hîc aliter dicere possumus, quàm quod res ipsa loquitur, in Sede Romana primùm conspectam esse Christi gloriam apud gentes? In ea completum esse, quod Esaias, prærogatiuam huius Ecclesiæ explicans, futurum prædixit his verbis: Super te autem orietur Dominus, & gloria eius in tè videbitur, & ambulabunt gentes in lumine tuo, & reges in splendore ortus tui. Hæc enim magnifica promissa, quę in alijs Ecclesijs persoluta non videmus, Ecclesiæ autem Romanæ clarissimè, & abundè præstita sunt, quid aliud ostendunt, quàm hanc Sedem voluntate Dei esse constitutam: In qua quidquid honoris gentes, & omne genus hominū, quidquid obedientię filio suo præstituræ essent, in oculis omnium conspiceretur, ac planè intelligeretur, omnem potestatem cùm in cœlo, tum in terra Christo, fuisse datā propter obedientiam mortis in cruce exhibitā? Quod enim Romanæ Sedis Episcopis tributum fuit, non illis quidem, sed Petro tributum fuit. Nec verò Petro hoc tributum fuit, nisi quatenus Vicariū Christi locum Patrum tenere nouerant. Quod autem Vicario honoris tribuitur, non illi, sed ei, cuius personam gerit, tribui satis constat: vt hoc etiam constat, cum, domini absentis volūtate, honores domini seruo tribuuntur, in hoc quidem ab ipso domino seruum illum vicarium suum esse constitutum. Domini verò voluntatem

Esai. 60.
Psal. 44. & 61.
Esa. 60.

fuisse, vt Patri successoribus ij honores externi tribuerentur, qui sibi in terris debebantur, magis declarabimus, postquàm aliqua Prophetarum oracula recensuerimus, quæ de futura Christi, & Ecclesiæ gloria inter gentes, multis antè seculis scripta sunt, quàm Roma iugum Christi suscepisset, &, eadem quo pacto in ipsa Romana Ecclesia, & in eius Episcopis tandem perfecta fuerint ostenderimus.

QVAESTIO LXVII.

Quænam sunt hæc Prophetarum oracula?

RESPONSIO.

Plura quidem passim in Prophetarum scriptis inueniuntur, quæ gloriā Christi & Ecclesiæ inter gentes futuram prędicant. Nos verò ea tantum, quæ apud Prophetam Esaiam leguntur, proferemus, qui clarius cæteris, & distinctius, non solū quę ad gloriam Christi in terris pertinent, describit, sed etiam, quæ ad afflictiones, quas semper præponit, & quæ se mutuò semper consequuntur, inuicē coniungit. Hæc autem quamuis ad Christum ipsum, vnicū caput, & ad vniuersam Ecclesiam, quæ est corpus eius, pertineant: tamen, si illustrius, & eminētius in Romana Ecclesia, q̄ in alijs, cū ea, quæ ad afflictiones, tū verò quæ ad gloriā pertinent, impleta esse cōstet: eadem profectò illam in vniuersa Ecclesia capitis Vicarij rationē, & auctoritatem obtinere perspicuè declarāt. huius verò generis sunt, quę de gentium primū, & Regum conuersione, & obedientia futura, ex eodem Propheta paulò antè recitauimus, cum dicit: Ecce tenebræ operiant gentes, & caligo populos: super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur, & ambulabunt gentes in lumina tuo, & Reges in splendore ortus tui. Hæc autem quia legens, si oculos simul, & aures ad ea cōuertat, quæ vel in Romana Ecclesia viderit, vel de illius actis scripta legerit, aut acceperit, nō statim agnoscat in illa pfecta esse ad verbū oīa quę hic Esaias tot antè seculis futura prędixit? Quę in nulla alia Ecclesia cōspici possunt, ne in ipsa quidē Hierosolymitana, de qua nomi natim loqui Propheta videtur: nec verò nō vera sunt oīa, si ad Hierosolymitanā Ecclesiā referātur, verùm nō ad illā, cuius lapides & structuras Christus videns fleuit, cum diceret: Veniet tempus, cum non relinquent in te lapidem super lapidem, &c. Nec verò etiam ad illam, quam Moyses Cathedram postea Hierosolymis positā gubernabat, sed ad eam, quæ viuis

Esa. 60.
Luc. 19.
Matth. 23
Ephe. 2.

viuis ex lapidibus structa creuit in templum Domini, quæ à Spiritu sancto est gubernata. Nam quæ Hierosolymis ædificata
Ephe. 2. fuit Christi spiritu Ecclesia, hæc Romam per Petrum & Paulum Apostolos est translata. Hi enim Principes Hierosolymitanæ Ecclesiæ Romam cathedram suam trãsferentes, eò simul omnẽ gloriã, Hierosolymitanæ ecclesię promissam, transtulerunt. Quibus rectè illud Prophetæ accommodari potest: Pro patribus tuis nati sunt
Psal. 44. tibi filij. cõstitues eos principes super omnem terram. Filij enim Hierosolymitanæ Ecclesiæ principes super omnem terrã constituti sunt, cùm, relicta paterna vrbe, & paternis traditionibus, ac ritibus, quæ in Christo finem habuerunt, per Christi virtutem Romanos ipsos, rerum dominos, iugo fidei ad Christi gloriam subiecerunt. Hanc verò illi gloriosam victoriam non statim sunt consecuti, sed multa antè passi, & per aliquot secula omni genere calamitatum, & cõtumeliarum ab ipsis principibus affecti. Sic enim ad hanc gloriam inter gentes peruenit Romana Ec-
Luc. 24. clesia, vt Christus ad suam, qui, multa primùm passus, ascendit in gloriam patris. Ita Ecclesiæ Romanæ rectores cùm plus malorum habuissent cæteris omnibus Ecclesiarum rectoribus, quò propius aberant ab ipsis afflictionũ fontibus, Romanis scilicet Imperatoribus, quorum edictis omni genere calamitatum Ecclesiæ premebantur, tandem ad Christi gloriam in terris peruenerunt, vt in omnibus Deus ostenderet, eos fuisse veros filij sui Vicarios. Sic enim per trecentos ferè annos continuos à Petri morte vsq; ad Constantinum Imperatorem ab ipsis Imperatoribus sunt vexati, vt tot annorum spatio, cui nunquã deessent, qui Petri cathedram perpetua serie succedentes regerent, vix tres numerari possint, qui sua morte interierint, sed omnes ab Imperatoribus sint interfecti. Nec tamen interim sine victoria fuerunt: verùm in medijs afflictionibus multos populos, in hisque multos Romanos vicerunt, sic vt in ipsa vrbe Roma cathedram etiam suam ponerent. Sed obscura adhuc gentibus victoriæ gloria, & apud maiorem ciuium partem ignobilis, & contempta hæc cathedra fuit: quam Deus tandem ad honorẽ filij sui primùm in victoria Siluestri de Cõstantino, deinde posterioribus seculis sic ornauit, atque illustrauit, vt, quæ vetus Hierusalẽ de ijs, quæ ad gloriam, & diuitias mundi pertinerẽt, à Prophetis promissa expectabat (& cõsecutura quidẽ erat, si in obediẽtia, & fide permãsisset, ad hanc enim refert Esaias oĩa Esai. 60. sua vaticinia, quæ magnifica illa promissa cõtinebãt) hæc omnia ad Romanã Ecclesiam, eius filiã, in fide fundatã, matre propter infidelitatẽ exhęredata, apertè cõstet esse trãslata, eidẽq; donata. Hæc verò nũc ipsa Esaiæ verba, quæ recitabimus, magis explicabũt, & cõfirmabũt, si res verbis cõparentur, & ad rerum normã, quas omnes gẽtes in Romana Ecclesia multis seculis viderunt, ipsa verba examinentur.

QVAESTIO LXVIII.

Quanam sunt illa, quæ vetus Hierosolyma expectabat per Prophetam Esaiam Ecclesia sub nomine Hierusalẽ prædicata, & promissa, in quibus, Romana Ecclesia, priuata omni hæreditariis iure Hierosolymitana, hæres permansit?

RESPONSIO.

Plurà quidẽ sunt, vt suprà diximus: nos verò ea sic pauca contrahere possumus, si benedictiones interiores, & spirituales (vt, more Ecclesiæ loquamur) simul cũ externis & carnalibus benedictionibus cõiungamus, vtraq; enim Hierosolymitanæ Ecclesiæ sunt promissa, quæ quia, spretis spiritualibus benedictionibus, corporales solas mente, & volũtate sequebatur, vtrisque simul priuata fuit. Romana verò quia spiritales sibi tantùm proponebat, vtrisq; abundauit. Sed hæc ordine quodã, & eodẽ, quẽ seruat Propheta, examinãtes persequũtur: vt videamus, quo pacto, quæ Ecclesiæ, & populo Israël sub nomine Hierusalem promissa olim fuerunt, in Ecclesia Romana tandẽ gẽtibus sint persoluta.

QVAESTIO LXIX.

Quidnam primum locum in illis promissis obtinet?

RESPONSIO.

Hoc sanè, quod nomine fœderis appellatur apud Prophetam, cum dicit in persona Dei: Hoc fœdus meum cum eis, dicit Dominus, spiritus meus, qui est Esai. 59. in te, & verba mea, quæ posui in ore tuo. Hic enim spiritus est fundamentum omnium promissorum. est verò spiritus fidei, quẽ dicit Apostolus cõmunem sibi fuisse cum antiquis patribus, cum ait: Haben- 2. Cor. 4. tes autem eundem spiritum fidei, credimus: propter quod & loquimur. Loquitur autem verbum, quod posuit Deus in ore eius: quod non est verbum literæ, quale fuit veteris Hierusalem, sed verbum spiritus: quod, inquit idem Propheta, non Esai. 59. recedet de ore tuo, & de ore seminis tui, à modo vsque in sempiternum.

Est verò idem verbum, pro quo Christus, Ecclesiæ suæ Vicarium pastorē alloquens, dicit se orasse,ne deficeret.Hoc ergo primum est in promissis,quod præcipuè persolutum esse in Romana Ecclesia,lumen, quod per ipsam cęteræ Ecclesiæ consecutæ sunt, atq; illi' perseueratio in fide satis declarat. Sequuntur enim statim in Propheta post hoc promissum verba Dei ad Hierusalem:Surge,illuminare,quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est: quia ecce tenebræ operient terram,& caligo populos, super te autem orietur Dominus,& gloria eius in te videbitur. Deinde quia cum hoc spiritu fidei est coniunctus spiritus dilectionis,qui est maximè prolificus, statim adiungitur in promissis: Leua in circuitu oculos tuos, & vide:omnes isti congregati sunt:venerunt tibi: filij tui de longè venient, & filiæ tuæ de latere surgent. Tunc videbis, & affiues: & mirabitur, & dilatabitur cor tuum, quando conuersa ad te fuerit multitudo maris, & fortitudo gentium veneerit tibi.&c.Hoc ergo promissum numerosæ prolis coniunctum est cum priori: post quod quasi vltimo loco sequitur, Adducā filios tuos de longe, argentum eorum, & aurum eorum cum eis, nomini Domini Dei tui,& sancto Israël, quia glorificauit te.Hic verò si quæramus,quem Propheta alloquitur,quam Ecclesiam appellet,cum dicit,Leua in circuitu oculos tuos, & vide:omnes isti congregati sunt: venerunt tibi, &c. Hic reipsa, euentus rerum sic pro Romana Ecclesia respondebit,vt non alia interpretatione opus sit.omnes enim qui vel ad successum rerum in Romana Ecclesia respicere velint,statim hæc omnia ei cumulatè præstita videbunt, ac persoluta. Nec enim vlla maiorem spiritum fidei habuit, nec firmius in fide perstitit: nulla plures filios per verbum genuit, aluit, confirmauit: nulla rursus maiores opes,maiores honores adepta est. Nec enimvlla vnquam Ecclesia ad hunc honoris gradum ascendit, vt de ea dici posit, quod sequitur in promissis apud Prophetam: Gens,& regnum, quæ non seruierit tibi,peribit. Quàm verè autem hoc dicatur de Ecclesia Romana, consensus regnorum,& gentium,ad eius obedientiam salutis suæ causa certatim olim accedentium,satis ostendit. Quod verò eodem loco additur, Et venient ad te curui filij eorum, qui te humiliauerunt, & adorabunt vestigia pedum tuorum: quàm multis antè seculis in Ecclesia hoc vidimus. quod etiam nunc videmus, nempe filios Regum, & Imperatorum, quorum maiores olim omnibus modis eam vexārunt,curuos,& venerabundos ad osculum pedum Romanorum Pontificum, Petri successorum,accedere? Quo pacto autem hæc eadem Ecclesia & mamillis Regum sit lactata, & lacte gentium nutrita, quæ sequuntur in verbis Prophetæ, diuitiæ, & opes in ipsam voluntaria oblatione Principum, & populorum congestæ, satis declarant. Hæc verò nunc satis sint dicta, vt cùm oraculis Prophetarum, tum verò testimonio euentus rerum concludamus, Ecclesiam Romanam voluntate Dei principem, & matrem Ecclesiam esse constitutam,in qua in conspectu omnium gentium gloria filij eius in terris conspicetetur,& quæ eundem locū in nouo populo, ex omni genere hominum congregato, teneret, quem tenuit Hierosolyma in veteri,qui ex vna tantum natione constabat:id est, vt caput omnium aliarum Ecclesiarum existeret, ipsique Hierosolymitanæ ciuitati in hęreditate promissorum succederet,atque eandem appellationem haberet, quam olim ea sibi soli vindicauit:quam significat Esaias, cum dicit, Et vocabit ciuitatē Domini Siō sancti Israël.

Luc. 22. (margin, line 3) — Esa. 60. (margin, Hierusalem line)

QVAESTIO LXX.

An, sicut eundem apud nouum populum locum Romana Ecclesia obtinet, quem apud veterem Hierosolyma obtinuit, etiam ut illam vnicum locum, quo populus conueniret ad adorandum, à Deo electam dicemus? talem enim à Iudæis, & veteri populo Hierosolymitanam ciuitatem habitam fuisse constat.

RESPONSIO.

Minimè id quidem. Venit enim hora, inquit ipse Christus, à quo vt verum adorādi modum, & virtutem accepimus, quando non in monte hoc,Samariæ scilicet (ex opinione Samaritanorum loquēs) neque Hierosolymis, vt putabant Iudæi, pater adorabitur, sed in spiritu,& in veritate: quod tantundem est dicere, remotis vmbris,in veritatis luce,nullo certo præscripto loco.Adoratio enim, quæ certum sibi locum præscribit, adoratio est vmbratilis, non vera, nec spiritualis. nec enim spiritus,qui nihil spectat in adorando preter eum,qui est vbiq;,& omnia implet,vllo certo loco includi potest.atq; ideo hoc tēpus veræ,& spiritualis adorationis præuidens spiritu Propheta Malachias dicit in persona Dei: In oi loco offertur nomini meo oblatio mūda,&c.Quare in hoc similem Romanam Ecclesiam,quę in luce,& super montem est posita, Hierosolymitanæ,

Ioan. (margin) — Malach. (margin)

næ, quæ in vmbra fuit fundata, dicere non possumus, verū in eo simillimā, quòd vt ab ipso Hierosolymitana doctrina & modus vmbratilis illius adorationis petebatur, quæ se tanquam magistram vniuerso illi populo Dei præbebat, cùm in cultu Dei docendo, qui illi tempori conueniebat, tum in corrigendis, atque castigandis ijs, quæ ab ea forma, quę in Moysiacathedra docebatur, discedebant: parem, atque adeo maiorem auctoritatē, (quāto scilicet maiori in re versatur quæ oēm rationē veræ, & spiritualis adorationis cōplectitur) Ecclesia Romana tenet: quā quidē auctoritatem tot iam secula in nouo populo, per vniuersum orbem dispersō, exercuit, vt rerum euentus iā inde ab eo tempore, quo Petri cathedra illic est posita, singulis seculis declarauit, quibus tot hæreses, tot schismata, tot abusus in ritibus, & moribus Ecclesiæ, eiusdem vnius auctoritate sublata sunt,& vera doctrina vna cum optima morum disciplina in Ecclesia constituta: eamque vt magistram in omnibus, quæ ad religionem,& pietatem pertinent,omnia generalia Cōcilia semper agnouerunt.

QVAESTIO LXXI.

An concilia ipsa generalia hanc prærogatiuam Romanæ Ecclesiæ semper agnouerunt?

RESPONSIO.

Illa quidem Concilia, quorum acta rata, & probata in Ecclesia catholica fuerunt, ex quibus aliqua expressis etiam verbis hoc declarārunt. Nulla autem sua acta rata vnquam fore iudicarunt, nisi eadem auctoritate Romanæ Sedis essent confirmata. Quo nullum maius argumentum esse potest, omnia Concilia tāquam principem Sedem, & magistram, ac caput EcclesiarumRomanam Ecclesiam semper agnouisse. Quanquam non illa quidem à Concilijs auctoritatem suam se habere agnoscit, nec verò ab vllo populi consensu, aut principis voluntate, sed illam à Christo in Petri persona sibi primum promissam, deinde verò se in plenam eius possessionem venisse tum cum Petrus, postquam Romæ aliquot eā annos exercuisset,tandem fugam ex vrbe parana, vt dictum est, quasi cathedrā aliò translaturus, ne id faceret, à Christo est prohibitus: qui fugam eius reprimens,eique in Vrbe moriendum fore significans cathedræ simul sedem firmam eodem in loco futuram declarauit; quam maximè confirmauit Pauli primùm prædicatio in Vrbe, deinde martyrium eodem in loco, & die, quo Petrus est mortuus. Illum autem cum diuina prouidentia non minore cum miraculo Hierosolymis ex insidijs Iudæorum,& morte liberārit,quàm Petrum è manu Herodis in eadem Vrbe, nec verò passa sit, vt aut ibi, aut in Asia, vbi quotidie se mori scripsit, vitam finiret, sed è tot periculis, atque adeo præsenti morte cum toties liberārit,& eò reseruarit, vt Romæ tandem martyrij coronam acciperet: in hoc quidem satis videtur significāsse, in horum duorum cōiunctā morte, quorum alter gentium Apostolus, alter præputij dicebatur, eandē vtriusque populi,atque ita vniuersi populi Dei futuram magistram Ecclesiam, ad quam omnes, tāquam ad vnā sedē Apostolicā,conuenirent: omnes aūt Ecclesias per orbē dispersas tanę in vnam coaluisse, quarum caput esset illa,quam capita apostolorum sua & doctrina, & morte fundārunt. Hanc verò Dei voluntatem, & consilium fuisse, vt hæc vna caput esset, euentus postea rerum tot Regum, populorum, & Consiliorum generalium sequentibus seculis consensus certissimum testimonium omnibus non contentiosis dare potest. Atque hæc quidem hactenus,quæ sine verborum contentione auctoritatem Romanæ Ecclesiæ cum vniuersa Ecclesia, tum in Concilijs generalibus ostendant. Qui autem modus fuerit huius prærogatiuę potestatis exercēdæ, in exemplo Petri, qui Concilio Hierosolymitano interfuit, & præfuit, vt potuimus, iam ostendimus. Hoc verò illud Consilium fuisse intelligimus,ex quo cętera omnia exemplum, & formam capiant,ad quam omnia sua decreta dirigant. Nec enim in summa aliud continent posteriora Concilia, quàm vel explicationes immutabilis illius fidei regulæ,quam primùm illud Hierosolymitanum Concilium præscripsit, vel decreta charitatis, quę nulla certa regula contineri potest, vt quæ omnia omnibus se facit. In cæteris autem Concilijs, quod ad personas attinet, quæ iudicandi partes habent, idē sanè genus personarum interesse solet, quod in primo iudicasse,& decidisse omnes controuersias legimus, ita vt interpretationes, & simulacra quædam illius vnius omnia posterioraConcilia rectè dici posse videantur.

Egesip. lib.3.c.2.

Hist. ecclesiast. lib.2.c.13

Act.12.

QVAESTIO LXXII.

An Nicenum Concilium formam illam Hierosolymitani Concilij seruauit,& quod ad materiam attinet, & quod ad personas?

RESPONSIO.

EAndem prorsus. Quod enim præcipuè tractatum fuit in Niceno Concilio, ad explicationem illius fidei pertinebat, quam Petrus in primo illo Hierosolymitano est professus. Nec verò aliam materiam consultandi habuerunt tria illa posteriora Concilia, quæ vna cum Niceno à sancto illo viro Gregorio, Petri successore, non minori in veneratione habebantur, quàm ipsa quatuor Euangelia, vt quæ ipsam Euangelij summam explicarent, & summam fidei Petri, expositæ in Hierosolymitano Concilio. Nec enim vel Nicenum, vel tria subsequentia Concilia cum diuinitatem filij, & Spiritus, & vtrá que naturam perfectam in filio explicarent, aliud explicabant, quàm Petri fidē, in primo illo Concilio expositam. Omnes autem de fide quęstiones, quę cõsueto more Ecclesię primum locum in materia Conciliorum obtinent, huc semper spectant. Cętera verò, quæ vel in Niceno Cōcilio, vel in alijs sunt tractata, omnia pertinent ad disciplinam in Ecclesia constituendam: quæ hunc finem habet, vt omnia confusio, quæ dissensionis est parens, vitetur, & ordo charitatis seruetur, quod alterū est ex illis duobus, quibus diximus omne officium pastoris cōtineri, vt scilicet gregem accubare faciat. Hoc verò pertinet ad verbum charitatis, quod in se omne genus canonum continet. Nec enim aliud sunt canones, quàm regulæ quædam, disciplinam morum, & ordinis in Ecclesia complectentes. Quæ omnia à Spiritu dilectionis ad ostensionē fidei proficiscuntur. Priores verò partes pastoris sunt eæ, quæ ad verbū fidei propriè pertinent, per quod grex in pascua introducitur. His porrò duobus omnium Conciliorum materiam contineri, eorum acta, & decreta perspicuè declarant: quę omnia exemplum & formam habent à primo illo Concilio Hierosolymitano. Quòd si in personis, quæ in illo interfuerunt, & in Niceno, atque in posterioribus aliqua varietas videatur: tamen non tanta est, vt propterea negemus, primùm illud tanquam exemplar posteriorum Cōciliorum nobis à Spiritu sancto fuisse propositum, quò, tanquam ad archetypum, respicere reliqua omnia deberent.

QVAESTIO LXXIII.

Quodnam genus hominum est, quod in posterioribus Concilijs interfuit, cuius in primo nulla habetur mentio?

RESPONSIO.

EST quidem illud genus hominum, quibus supra diximus difficillimum fuisse in regnum Dei ingressum: idque ex testimonio Christi confirmauimus, cum ait, Facilius esse camelum introire per foramen acus, quàm diuitem in regnum cœlorum. Nam si diuites priuati (de his enim tantum loquebatur tum Christus) tantam difficultatem ingrediendi inueniebant, quanto maiorem hi diuites inuenturi erant, qui supremos magistratus gererent, circumfluentes non solùm diuitijs, sed honoribus, & voluptatibus, omnibus deniq; rebus, quæ hominem tumidum reddunt, & inflatum, ne per angustam fidei portam intrare posśit? Quales sunt reges, Imperatores, ac Principes huius mundi, qui aliquot seculis post Concilium Hierosolymitanum, vix ostium fidei apertum inuenerunt, & ideo de illis in primo illo Concilio nulla mentio est facta. Hoc verò magnum diuinæ potentię in Christi nomine miraculum Petri successoribus, vt supra diximus, reseruabatur, quòd per manus Siluestri in Constantini conuersione est ostensum. Nec enim minus miraculum hoc fuit, quàm si leones, & vrsos, aut tigrides habitare simul cum agnis videremus. Id quod futurum Esaias prædixit, de conuersione Principum huius mundi vaticinatus, quos, suo loquendi more, vrsos sæpe, & leones, ac pardos appellat, nominibus vtens maximè eorum actiones exprimentibus. Tales enim re uera extiterunt in gregem Dei fere omnes mundi Principes, præcipuè verò Cæsares, vsque ad Constantini conuersionem; in qua tam insigne editū est miraculum, vt, qui antè greges dissipauerant, & deuorauerant, per Dei virtutem ad Christum conuersi, ad tuendum ipsum gregem Domini custodes efficerentur. Talem enim se præbuit Constantinus in Nicena synodo, tales posteriores Imperatores in posterioribus. Et hinc sanè otiam dicimus varietatem personarum, quę in primo, & in posterioribus Concilijs inuenitur. Quanquam quidem non hæc eiusmodi est, vt propterea formam mutatam dicamus, præsertim cum illi ipsi, qui cognoscendi controuersias, decidendi, statuendi, ac componendi partes in primo Concilio habuerunt, semper easdem in sequentibus tenuerint. Nec verò in vllo legitimo Concilio vnquam mutati sunt. In his enim posteriora primi illius exemplum semper sunt secuta. Imperatorum Math. 19.

peratorum autem persona posteà adiecta fuit sine vlla mutatione earum personarum, quæ in primo Concilio interfuerũt, idque maximo diuinæ potentiæ miraculo. Ac suum quidem locum, & munus à Deo in concilijs Imperatores assignatum habent.

QVAESTIO LXXIIII.

Quod tandem hoc munus est?

RESPONSIO.

VT Christi, filij Dei, vicarias partes gerant. Hoc enim munus Imperatoribus, Christi fidem professis, Deus ipse pater assignauit.

QVAESTIO LXXV.

Quo modo Cæsares in Cõcilijs generalibus Christi vicarias partes agere, idque Deo ipso iubente, dicis, si, easdem proprias Romani Pontificis esse, omnia, quæ hactenus de eius auctoritate in Ecclesia dixisti, confirmant, consentientibus cum Scripturis, tum miraculis, quibus suam Deus hac in re voluntatem declarauit?

RESPONSIO.

NON quidem sic proprium dicimus Romani Pontificis, vicarias Christi partes in Concilijs agere, vt omnes ipse Christi partes in Ecclesia occupet, nullas alijs relinquat. Imò, cùm nullus sit in Ecclesia, qui non aliquod sibi munus à Deo assignatum habeat(nec enim membra otiosa in ea Deus constituit) quatenus quisque in suo munere quidquid facit, ad honorem Dei refert (nemo autem in suo quidquam, sed omnes in nomine Domini omnia agunt: hoc enim Christiana regula docet) eatenus Christi Domini vicarias partes, cuius virtute omnia, quæcunque Deo patri sunt grata, peragũtur, eum gerere rectè dicemus. Ita Pontifex quidem Romanus, vt caput sacerdotale, vicarias Christi, veri capitis, partes gerit, reliqui verò, vt reliqua membra. At Cæsarem, vt caput regale, Christi etiam vicarias partes agere, rectè dicere possumus. Nec enim simplex potestas Christo fuit data: sed vt Sacerdos, sic etiam Rex & dicebatur, & erat. Rex quidem ab initio fuit, vt Dei filius. vt hominem autem se vtranque potestatem accepisse post victoriam de morte, ipsemet testatur statim post resurrectionem, cum de se dicit: Omnis mihi potestas tradita est in
Math. 28 cœlo, & in terra. In vtraque ergo potestate quin suos Christus Vicarios habeat, dubitare non possumus: vicarias autem Christi Regis partes in Concilijs generalibus ad Cæsarem pertinere dicimus.

QVAESTIO LXXVI.

Quasnam intelligis esse huiusmodi partes?

RESPONSIO.

EAS quidem, quas Christus ipse dum in terris versaretur, satis significauit, cum discipulos suos, quos Principes super omnem terram ipse Rex regum, & Dominus dominantium cõstituerat, sine sacculo, & pera, ac sine vllo humano præsidio mittens, sola auctoritate regia perfecit, ne quid illis, quod ad vitam sustinendam pertinebat, deesset, sicut eorum ad ipsum responsio declarat, cùm ab illis quæreret: Quando misi vos sine sacculo, & pera, nunquid aliquid vobis defuit? Responderunt enim, Nihil. Hic ergo Christus satis se Regem etiam terræ ostẽdit, magis verò, cum populum, se in solitudinem sequentem, & inopia cibi laborantem, non passus est domum inanẽ redire, sed saturum dimisit: tum verò maximè, cum suos discipulos, calumnijs aliorum, & iniurijs, atque violentiæ obnoxios, tanquam pusillum gregem, vt ipse eos appellat, ab omnibus his, quàm diu cum illis vt Dominus & Rex eorũ versaretur, semper defendit. In extremo autẽ vitæ actu, cum ad peragendas Sacerdotis partes ipse se, vt agnus, ad aram duci pateretur, tamen non sic oblitus est regiæ suæ potestatis, vt non saluti suorum prospiceret. Hanc enim potestatem tum ostendit, cùm ijs, qui ad se comprehendẽdum venerant, dixit: Sinite hos abire.: sicque, vt incolumes dimitterentur, effecit. Quòd ergo Christus humanis suorum necessitatibus, quòd existimationi, quòd saluti prospexit, qui omnes erant sacerdotes Domini, in eo sanè ipse regiam suam potestatem declarans exemplum omnibus Regibus dedit, quo pacto erga sacerdotes Domini cùm in Concilijs generalibus, tum extra Concilia se gerere debeant. Has verò partes Constantinus magnus maximè expressit: qui tales Christi sacerdotes inuenit, quales, Christo in terris versante, fuerunt, tanquam oues inter lupos. Inter medios enim hostes, ab omni humana ope, & præsidio nudos, indigentia oppressos, & omnium calumnijs atq; iniurijs obnoxios inuenit, quos ipse, pro Imperatoria potestate, vicarias vnici Imperatoris partes gerens, his omnibus malis non solum liberauit, sed dignum sacerdotibus Dei locum, & auctoritatem eis dedit. Idemque, quænam essent partes Imperatoris, vices Christi gerentis, in Concilijs generalibus, maximè in Con-

Luc. 22.
Luc. 12.
Ioan. 18.

in Concilio Niceno declarauit: non tam quidem, cum necessitatibus Sacerdotum abunde subueniret, & saluti eorum, atque incolumitati prospiceret, quæ sanè magna erant pietatis eius, & potentię in terris testimonia, & fructus: quàm cum mutuas eorum accusationes quotidie ferè audiens, quæ ad priuatas eorum de priuatis iniurijs querelas pertinebant, quæ facilè indicabant, nec satis illos in fide confirmatos, & charitate vacuos, nō propterea passus sit se aut è fidei fundamento deturbari, aut charitate spoliari, vt vel ipsos sacerdotes contemneret, vel eorum doctrinam nihili faceret: sed in hoc potentiam suam, à Deo sibi per Christum, & propter Christi gloriam datam, sic exercuit, vt, cum eos in fide debiles inueniret, à quibus ipse cōfirmari debuisset, charitate illos vincens, in fide confirmârit, ac pacem eam mundo dederit, quæ Christi, Domini sui, gloriam, cuius vices regias gerebat, maximè illustrarit. Atque hic quidem in hoc vno Constantini facto vis omnis Regij muneris, Imperatoribus à Deo dati, in Concilijs generalibus est expressa: cuius summa hęc est, vt pacem procurent verbo Dei. Ob hanc enim causam oramus pro salute omnium, qui in sublimitate constituti sunt, vt tranquillā & quietam vitam agamus in omni pietate, vt inquit Apostolus, id est, vt tranquillum cursum verbum Dei habeat. De eorum enim tranquillitate, & quiete eo in loco loquitur Apostolus, qui verbi vel ministri sunt, vel discipuli. Quia verò hæc trāquillitas parari non potest, nisi cognitis prius, deinde examinatis difficultatibus de verbo fidei, & amotis omnibus cōtentionibus, idq; communi Ecclesiæ cōsensu: ideo hic primum necessitas Concilij generalis existit. Et, quia nec in vnū locum cogi Principes pastores Ecclesiæ facilè possunt, nisi consentientibus & Cęsaribus, & Principibus, in quorum regnis per diuersas prouincias, suas Ecclesias, tanquam tot greges, dispersas habent, nec verò coacti diutius se tueri in conuentu possunt, quin plurimis in rebus Principū ope, & auxilio indigeant: ideo hic primum consensus Cæsarum in celebrandis Concilijs rogari cœptus est, & eorū auxilium, vt rite, & ordine, ac sine periculo, & cum omni securitate omnia fiant, implorari. Hanc ob causam Siluestri Pontificis Romani, & Vicarij Christi, hortatu Constantinus magnus dicitur Episcopos in Concilium Niceæ indictum per edictum suum vocasse: quibus congregatis, sic ipse Imperator Dei partes erga illos gessit, vt curarit, ne quid illis deesset eorum, quæ ad tuendam vitam necessaria essent, omniaque eorum securitati contraria depulerit, & eosdem planè tutos atque securos reddiderit.

1,Tim.2.

QVAESTIO LXXVII.

Christine Regis duntaxat partes Cæsares in Cōcilijs agunt, an verò etiam Christi pastoris?

RESPONSIO.

PRæcipuè quidem Regis partes agunt: si verò dicere volumus, Christi etiam pastoris partes eos agere, idem prorsus dicemus. Tales enī sunt Reges, quibus Christus suas partes commendat, vt sint ijdem pastores: pascunt autem homines ijs rebus, quas Christus eorum dispensationi permisit, id est ijs, quæ pertinent ad corpus: quæ externa bona vocantur: quibus sustentatur vita corporis: vt sacerdos, qui idem est pastor, ijs, quæ pertinent ad vitā spiritus, suum gregem pascit. Huiusmodi igitur pastoris personam gerens, simul cum sacerdote summo, & pastore in Cōcilijs, Principes, & sacerdotes, tanquam in caulas capita gregis, congregat Imperator. Sic enim fecit Constantinus simul cum Siluestro in Nicena synodo. Si verò eiusdem exemplo illam potētiam in Cōcilijs generalibus adhibeant, per quam æmulationes, & contentiones sacerdotū, quæ sępe in eiusmodi conuentibus publicis grauius erumpere solent, frangere, & mollire possint, vt non modo ipsorum fides, & charitas non lædantur, sed ad cęterorum animos ijsdem confirmādos valeant: hic etiam Christi sacerdotis partes eos aliquo modo agere, verè dicere possumus.

QVAESTIO LXXVIII.

An, si sacerdotum, & Regum munera Christi instituta sunt diuisa, nos rectè sacerdotis partes Regibus in Concilijs tribuere possumus?

RESPONSIO.

ALiquas possumus, & sanè debemus: quia sine his illi ne regium quidem munus rite obire possunt. Nec verò de regio solùm munere hoc dicimus, rectè illud aliquas sibi partes sacerdotales adiungere: sed de omni ministerio hominis Christiani planè affirmamus, vt ritè fiat, necessarium esse aliquas sacerdotales partes adhibere, sine quibus nemo sane suum munus ritè obire potest: quia nemo, nisi his duabus partibus coniunctis, vocationi illi, quæ communis est omnium

omnium Christianorum, piè inseruire potest. Cõmunis enim vocatio in omnibus, & singulis regiam cum sacerdotali potestatem coniungit, vt ostendunt illa verba primi Vicarij, sacerdotis Christi, cùm omnibus fidelibus dicit: Vos autem genus electum, regale sacerdotium, &c. A Sacerdotis verò partibus omnes actionum nostrarum initium capimus. Et hic quidem primus est actus vitæ Christiani hominis, quæ orditur à sacrificio, & oblatione sui ipsius. Ex hac verò oblatiõne statim nascitur regia, in cuiusq; animo se sponte offerentis, occulta potestas: quæ tum demũ exit in lucem, cùm ad interius donum, & ad interiorem vocationem accedit externum Dei voluntatis signum, ex hominum cõsensu datũ. Quibus autem vtrunq; iam obtigit, ij cùm apud Deũ, tum apud homines vel Reges, vel Sacerdotes rectè & appellantur, & sunt. Potestatem enim in alios exercent. At, quibus nulla externa vocatio accedit, si sint ex numero Christianorum, qui suam vocationem sequuntur, ij quidem omnes spiritu Reges sunt, atque etiam Sacerdotes, sed in alios nullam potestatem habent, nisi quatenus priuati monendo, vel obsecrando. Quod ergo pertinet ad id, quod diximus, Constantinum Sacerdotis partes egisse in Cõcilio Niceno, cùm eius admonitionibus Sacerdotes Dei cederent, has quidem partes vt priuatus egit. Nec enim externo aliquo signo ad hoc munus vocatus fuit, quemadmodũ ad regium & imperatoriũ, cui necessariò adiunctum fuit sacerdotalis virtutis donum, sine quo regium munus nũquam ritè exerceri potest. Omnes verò numeros Imperatoris Christiani Cõstãtinus in illo Cõcilio prorsus impleuit, quo pacto autem Christi vicarias partes præcipuè gessit, ex his, quæ diximus, satis patêre arbitramur. Sũt verò illæ quas Carolũ V. Imperatorẽ, religiosiss. principẽ abs dẽ impleturũ in hoc, quod eius cõsensu indictũ est, Cõcilio, eò quidẽ magis speramus, & expectamus, quò magis eius pietas nobis per multos annos explorata, hoc nos sperare iubet, & necessitas temporum id maximè flagitat. Hæc nunc satis erit in genere de officio Imperatoris in Concilijs generalibus dixisse: de quo, vt locus se offeret (offeret autem se maximè) ad maiorem eiusdem explicationem sigillatim plura dicemus. Iam verò, cùm de personis eorum, qui in omnibus Concilijs intersunt, & præsunt, tam multa dicta sint de causa, quæ materiam præbuit

1.Petr.2.

conuocandi huius Concilij, quod nunc est in manibus, tempus postulare videtur, vt aliquid quærentes dicamus.

QVAESTIO LXXIX.

Quidnam est, quod materiam, & causam dedit huius Concilij, quod nunc indictum est, conuocandi?

RESPONSIO.

Haud simplex quidem causa fuit, sed varia, & multiplex: quæ tamen tribus illis capitibus, quasi terminis, quibus iam ab aliquot seculis omnis materia Conciliorum circumscribi solet, satis, qualis sit, explicatur. Quotum primum est, quod ad explicationẽ fidei dogmatũ, & ad hæresum extirpationẽ pertinet: secundũ, quod ad collapsam morum disciplinam restituendã: tertium, quod ad cõfirmandam pacẽ domesticã inter principes christianos spectat, vt externo hosti infideli reip. Christianę perpetuò insidiãti, facilius resisti possit. Hæc ergo in summa huius Cõcilij nũc indicti materia dici potest: quæ eò quidẽ amplior est, quò magis corrupta est morũ disciplina, quò perniciosiora sunt intestinorũ bellorũ semina, quo deniq; potẽtior est, ac paratior externus hostis ad inuadẽdas Christianorũ prouincias. ita enĩ oĩa hæc mala his tẽporibus creuerunt, & grauia sunt, vt rectè de Ecclesiæ corpore, hoc affecto, idẽ pro maiore ipsius parte dici posse videatur: q, Esaias, flagella Dei in populũ suũ explicãs, dicebat: omne caput languidũ, & omne cor mœrẽs. à plãta pedis vsq; ad verticẽ capitis nõ est in eo sanitas, &c. Atq; eò quidẽ hęc necessitatem imponunt grauissimã cogendi Cõcilij generalis, & difficiliorẽ reddunt, de excogitandis remedijs deliberationem. Esai.1.

QVAESTIO LXXX.

Quo tandem modo remedia corpori tam grauiter affecto salutariter adhiberi possunt?

RESPONSIO.

EO sanè modo, quo Deus adhibuit vniuerso humano generi, cum, respiciens è cœlo, vt inquit Propheta, vidit eum humani generis statum, quem idẽ Propheta eo loco sic describit: Omnes declinauerunt: simul inutiles facti sunt: non est, qui faciat bonum, non est vsque ad vnum: contritio, & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt. Hoc ergo primũ est in modo inueniẽdi, & adhibẽdi remedia, vt, qui Dei locũ in terris gerũt, Dej etiã oculis populos his malis oppressos aspiciãt, deinde id faciant, quod Deus ipse exemplo suo faciendum ostendit, cum genus collapsum instaurauit. Psal.13.

QVAESTIO LXXXI.

Quinam est hic modus, quo Deus humanum genus perditum restituit, Principibus ipsis populorum imitandus?

RESPONSIO.

ILle quidē, quem Christus, summus & sacerdos, & Rex, in suo exēplo omnes Sacerdotes, & Reges, qui suā, & populorum salutē quęrunt, sequendū docuit, tū cū populorū omniū, qui eius imperio, tanq̃ summo Regi, & Sacerdoti, subiecti sunt, peccata, tanq̃ Sacerdos, in se ipse trāstulit, & portauit, atq; ita Deum patrē homini recōciliauit, ac genus perditum instaurauit.

QVAESTIO LXXXII.

Quid? quasi.an summi huius sacerdotis, & regis Vicarijs, Pontifici Romano, & Cæsari, proponēdus est hic modus liberandi populū Christianū à tot malis, quibus propter peccata nunc maximè vexatur, vt Christū imitantes peccata eius in se ipsi transferant, & pro illis Deū patrē deprecētur? Vtrū verò hoc exemplū Christi facile est principibus ad imitandū, an eiusmodi potius, quod oēs humanas vires superet? tantū ne etiam preces principum valere existimandum est, vt populis salutem pariant?

RESPONSIO.

PReces quidē tantū valent, quantū vnici illius deprecatoris, qui semp exaudit⁹ fuit pro sua reuerētia, virtute nitūtur: nec (Heb.5.) enim aliud nomē sub cœlo, neq; in cœlo datū est hoibus, in quo possint salui fieri. Quod verò de imitādo hoc exēplo dixi in (Act.4.) ferēdis peccatis hominū, & hac ratione illis corrigēdis, hoc quidē sic intelligo, principes imitari hoc exēplū posse, non si ipsi sup suā ionocentiā populorū peccata tanq̃ onus sumāt: hoc eni semel fecit Christus, & solus facere potuit, quia sol⁹ erat inter mortuos liber, id est, solus inter peccatores iustus: Principes verò cū liberi à peccato nō sint, sed ijsdē, quibus populus vinculis peccatorū ligati, atq; impediti, onus quidē populi hoc modo ipsi portare minimè possūt, neq;, hac via Christi exēplū sequētes, populi peccata portādo Deū patrē placare. Quare, hac in parte minimè imitari posse Christi exēplū in placando Deo erga populū, dicimus. Veru ob eā causam hoc exemplū Christi proposuimus, vt intelligant principes, si summus Rex & Sacerdos imaculatus, & innocēs nō est ipse dedignatus peccatorū populi sui primùm ignominiā, deinde etiā pœnam subire, cui nunquā peccandi occasionē dederat, sed contra semper benefaciendi: quid ipsis, qui exemplo populos sæpe corrūpere, qui eis ansam peccandi sæpe dedêre, faciendum sit? Quàm minimè eos dedignari oportet, pro populi sui salute se reos facere, pro illis deprecari, & illorum peccata in se transferre? Prætertim cùm nihil sit, quod æquè populos ad Deum possit conuertere, & ad fontem gratiæ atque misericordiæ adducere, quàm pœnitentis animi signum, & exemplum in Principe. Eò verò magis necessarium duximus, hoc exemplum magni Regis, & Sacerdotis Principibus ad imitandum proponere, quò vehementius omnes homines ab hoc maximè oportuno malorum remedio natura abhorrere solent, vt aliorum peccata in se suscipiant: qui ne sua quidem fateri volunt, sed in alios potius transferant, imitantes prima illa humanæ & terrenæ generationis capita, qui primi in mundum peccatum introduxêre: & introductum auxêre, cum salutarem (Gen.3.) sui erroris confessionem relinquentes, alter in alterum suum peccatum transtulit, vir in mulierem, mulier in serpentem. Per hūc autem modū peccatum creuit, cum peccato omne genus miseriæ: à qua nunquam liberari potuimus, donec diuina misericordia hominem nobis dedit, qui idem Deus, & Rex omnium fuit: qui non modò sua in alios non transtulit, vtpote qui ab omni peccato prorsus immunis esset, sed super suam innocentiam vniuersi nostri generis peccata omnia, tanquam ipse omnium reus esset, recepit. Ex qua humilitate hoc statim est consecutus, vt omnium Saluator esset. Quare hoc exemplum, qua possunt ratione, si imitentur eius Vicarij, Sacerdotes, Reges: spes quidem maxima ostenditur, eos per virtutem Regis omnium, cuius vicarias partes agunt, salutis vniuersi populi ministros ad Dei, & Domini sui gloriam futuros. Cùm verò se reos populi peccatorum facient, verè id quidem ipsi, & iustè sunt facturi, quod Christus fecit pro misericordia, statimque illis per hanc iustitiam ingressus ad misericordiam patebit. Iustus enim, vt inquit Sapiens, in principio sermonis est sui accusator. (Pro.18.) Nec verò vllum tot malis, quibus nunc vexatur Ecclesia, vt omnia quærantur, præsentius remedium inueniri potest, quàm in ipso Concilij exordio humilis ipsorum Principum Ecclesiæ, peccatorum confessio, & sui ipsorum accusatio.

QVAESTIO LXXXIII.

Quid tandē istuc est, quod aut an hoc ipse suades?

An

An probas? An tanquam remediũ opartunũ tot malis, quibus Ecclesia est oppressa, proponis, vt summus Pōtifex, vicarius Christi, summi Sacerdotis, partes agēs, qui in omnibus Concilijs, tanquam iudex, corrigendis aliorum erroribus praeesse solet, in hoc Concilio se reum alienorum peccatorum faciat, & iudicio aliorum se subijciat?

RESPONSIO.

NOn hoc ego quidem suadeo, vt Pontifex iudicio subijciatur Concilij inquirentis eum: neque vllo pacto id probo: at nec cuiusuis alterius: verũ, vt sui Ipsius iudicio subijciatur, hoc maximè opto, atq; vt etiam in hoc iudicio se ipsum condemnet. Hoc enim solùm omni eum iudicio, & diuino, & humano, liberare potest; & eius iudicio in dijudicandis aliorũ erroribus maiorem vim tribuere. Deniq;, hæc vera est via, maximeq́ue expedita, ad tollenda omnia, quæ nunc circumstant Ecclesiam, mala, & pericula, atque ad firmã pacem & concordiam statuendam. O, si Pontifex id ageret, ô si Cæsar, si hanc ingresionem in Conciliũ ambo facerent, si hūc primũ actũ esse vellēt, quid nō boni sperari posset de eiusmodi Concilio, in quo non minus certo argumento Spiritus sancti præsentia ad illud gubernandum, fructuoseq́;, ac salutariter celebrandũ adesse cognosceretur, quàm si in specie columbæ, super Sacerdotũ capita in linguis igneis sese ostenderet. Nec enim alia virtus, quàm spiritus sancti, talē cōuersionem animorũ facere posset: cuius prima semper actio hæc est, cum mundum reformare statuit, vt mundum de peccato condēnet. Qui verò hanc ab eo condemnationem humili animo suscipiunt, salutē ab eius misericordia simul suscipiunt. Quare, vt diximus, in Concilio, quod salutis omnium causa cogitur, aptissimum hoc erit principiũ, quod quidem principium eiusmodi Concilio, in quo pax, & salus omnium quæritur, egregiè conuenit. Vbi enim nullũ in Principibus signũ pœnitētiæ ostēditur, parua quidem spes esse potest, per eorum ministerium Deum in populo pacem, & salutem efficere velle, sed potius timeri debet, ne illis tanquam flagellis vtatur ad Ecclesiã grauius affligendam. dicit autem ipse Spiritus: Ad quem respiciã, nisi ad humilem, & contritum, & trementem verba mea? Denique, si Conciliũ reformationis Ecclesiæ causa, vt vno verbo omnia cōplectar, indictum sit, tam in capite, quàm in membris: si, reformare, non aliud sit, quàm vel doctrinam, vel mores ad pristinam formam, à qua sunt dilapsi, reuocare: cum hac ratione formandæ Ecclesiæ vsum videamus primũ ipsius fundatorem, & formatorem, vt per pœnitentiam, quæ ad omne genus hominum pertinebat, veram formam induceret: eandē sanè videtur ab omnibus sequēdam esse, præsertim ab ijs, qui illius locum tenent, si reformare Ecclesiam velint. Vtile ergo quàm maximè erit, incipere à pœnitentia Capitum: quã quidem audita, reliqua mox membra, atque ea primùm, quæ intersunt in Concilio, deinde populi, & natinnes omnea ad eādem imitandã alacrius excitantur. Quale verò tandem esse hoc Concilium, quàm sanctum, quàm gloriosum, quàm nō modò Niceno, aut reliquis subsequentibus, sed ipsi quoque Hierosolymitano, in quo Apostoli ipsi interfuerunt, ferè comparandum, atque etiam, quantò maior esset omnium ordinum, & pœnitentium numerus, quodammodo anteponendum? Quòd si super vno peccatore, pœnitentiam agente, teste ipso Ecclesiæ Capite, ac Domino, Angeli in cœlis gaudent: quantò maiorem noui gaudij mat eriam vniuersum corpus Ecclesiæ pœnitens, quæ creuit tanquam arena maris, Angelis ipsis daret, vt iterum atque iterum id canerent, quod in Christi natiuitate cecinerunt, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax? Hoc verò omnes sperare, & expectare maximè possumus, si Capita ipsa primum virtute Spiritus in Conciliũ per hanc portam ingrediantur. Est enim illa, per quam solam intrat, qui omnibus Concilijs primo loco vocatur hymno illo decantato, cuius initium est: Veni creator Spiritus. &c. A quo omnia Concilia consuer[illegible] Ecclesiæ more exordium ducunt. Frustra autē, quatenus ad singulorũ salutē spectat, is vocatur, nō patefacta cōfessionis iniustitiç nostræ porta: quæ eadē est porta pœnitētiæ. Hec enī causa includitur à nobia Dei misericordia; sine qua nihil nec salutariter cōcipi, nec verbo, aut opere ad Dei gloriã, et Ecclesiç salutē pfici vnq̄ potest.

Marc. 1.

Luc. 15.

Luc. 2.

Esai. 66.

QVAESTIO LXXXIIII.

Quare maximè nisi debet Legatorum Sedis Apostolicæ spes de fructu & prospero euentu Concilij?

RESPONSIO.

PRomissis quidem, & verbis omnibus Christi, ipsius Ecclesiæ fundatoris, præcipuè verò illis, quibus ad ipsum suũ Vicarium, Sedis Apostolicæ præsidem, vsus est, cùm ei futuras Ecclesiæ procellas, tanquam nauis tempestatibus iactandæ prædicēs, sic eũ alloquitur nomine appellans: Simon, ecce Satanas expetiuit vos, vt cri-

braret sicut triticum:ego autem pro te rogaui,ne deficiat fides tua. His enim verbis ostendit fontem, & summam omniũ Ecclesiæ calamitatum, & perturbationum, quæ initium habent à voto Satanæ, Christi Ecclesiam cribrare, & quassare, expetentis. Hinc enim hæreses,hinc schismata, hinc omnia,quæ Ecclesiam vnquã turbauêre, mala:quæ eò semper spectant, vt Petri fidem turbent, qua subuersa, Ecclesia simul, tanquam nauis quædam fluctibus,obruatur, atque deprimatur. Contra verò hoc tantum periculum,quod innumerabilibus modis à Satana intẽtatur, vnum duntaxat remedium suam Christus orationem, tanquam anchoram firmam, dedit,vt verba eius ostendunt,cum ad superiora,in quibus periculum ostẽdit,consolationem adiungens dicit: Ego autem pro te rogaui, ne deficiat fides tua. Hæc ergo illa est firma anchora, quæ nullis tẽpestatibus moueri potest:qua spes Legatorum Sedis Petri niti debet in omnibus cõuentibus& publicis,& priuatis,si optatum exitum ad honorem Christi, & Ecclesiæ vtilitatẽ consecutura sit. Hęc enim spes neminem fallit. Quid est enim, quod eius preces non sint impetraturæ, cuius potentia facta sunt omnia,qui semper exauditus est pro sua reuerentia? Et sanè, Heb.5. cùm ille Dominus omnium, vt tueretur Ecclesiam,quam sibi fundauit, ad orationem,tanquam ad vnicum remedium,cõfugit,idem nos,quò confugere debeamus in omnibus periculis, apertè docuit, nẽpe ad orationem in Christi nomine & spiritu adhibitam, non ad vires ingenij, non ad prudentiam carnis, quæ inimica est Deo, non ad potentiã hominum,quibus maximè confidere homines solent. Hoc sanè Rom.8. remedium illud est,quod omnia subsidia, siue diuina, siue humana,ad se trahit, omnibusque vim suã salutarem infundit, ac tandem salutariter seruire Ecclesię omnia cogit. quare ad hoc semp respicere debẽt Sedis Apostolicæ Legati, qui pro bono Ecclesiæ in Concilijs pręsunt, fructumq; ex ijs sperant, si spe sua fraudari nolint. Reliqua enim remedia sine hoc debilia sunt,cũ hoc possunt omnia.cũ verò dico, in robore,& vi orationis Christi omnem spem Legatis de bono Ecclesiæ, & fructu Concilij reponendã esse, ipsorũ orationẽ non excludo, verùm necessariò adiungẽdam intelligo. Non enim Christus suam nobis orationem in omnibus periculis ad spem solam præsidij, sed maximè etiã ad imitationem tanquã exemplũ proposuit. Nam,si Dominus precibus ad impetranda bona nostra vtitur:quantò magis nos serui,assidui in ijsdem, & maximè supplices esse debemus? Verùm,vt Dominus,& seruus inter se infinito interuallo distant, ac differunt:sic vtriusque orationis forma, & modus maximè inter se differre debet.

QVAESTIO LXXXV.

Quales debent esse orationes seruorum Christi? Et qua in re intelligis diuersam esse oportere formam orationis Christi,& seruorum eius?

RESPONSIO.

IN hac quidem, quòd oratio Christi iustitia semper nititur, & ideo in sua ille orarione patris iustitiam implorat, sua merita allegat,& perhęc nobis omnia prò iustitia impetrat: Ioan.17. nostra verò oratio audire non potest, nec sanè debet, iustitiæ mentionem facere, nisi cum ad Christum respicit, sed misericordia nitatur, oportet, quæ confessione peccatorum implorãda est. Et ideo Christus semper pro sua reuerentia est exauditus: nos nunquam exaudimur pro nostra, ab ipsius Christi iustitia separata, quippe qui propter summã nostrã infirmitatẽ, atq; iniustitiã, ne misericordię quidẽ Dei mentionem facere auderemus,nisi reuerentia Christi nobis animos daret,nosque orare iuberet. Qualem verò esse oporteat orationẽ omnium seruorum Christi,pręcipuè autẽ hoc tẽpore Legatorũ Sedis Apostolicæ, exẽplũ sanè orationis Danielis Prophetæ, quod in scriptura extat, maximè docere potest, quanquam nobis quidẽ, exemplo alienæ orationis vtentibus, illud maximè cauendum est, ne spiritui sancto mendaces simus.

QVAESTIO LXXXVI.

Cur hoc nunc ita mones?

RESPONSIO.

OB hãc sanè causam, quia in omni orationis genere, pręcipuè verò in ea quæ habetur ad Deum, hoc in primis obseruare oportet, vt mens orantium orationi respondeat, si mendaces esse nolumus. Quòd si mentiri, turpe & periculosum est, propter Dei offensionem etiam apud homines: quantò id turpius erit, & periculosius apud Deum, cum longè maius, & impudentius peccatum sit, Deo mentiri, qui nouit, & videt corda omnium, quàm hominibus? Quare nunc, cùm vellem exemplum proponere precum Danielis, quod imitarentur Legati, admonendũ duxi, hanc formã illis rectè cõuenire, si formã spiritus Danielis habeant. Nec verò hoc pscribo, vt tãto spiritu præ-

Dan. 9. prædicti sint, quãto fuit Daniel, sed in desiderio saltem ei dispares ne sint, qui vir desideriorum ab Angelo est appellatus. Viri ergo desideriorum sint, oportet, Legati, vt illis oratio Danielis cõueniat, viros autem desideriorum appello, qui ex animo honorem Dei desiderant, & liberationem populi Dei è laqueis Satanæ à quo captiuus tenetur: vt olim Daniel liberationem veteris populi, apud Babilonis Regem seruientis, desiderauit: qui sanè ob preces, vim eius desiderij exprimẽtes, vir desideriorum ab Angelo est appellatus. De Legatorum igitur precibus, quibus vti in inchoãdo Cõcilio debent, vt concludamus, sic prorsus dicimus, si cum Daniele verè atque ex animo desiderent populi salutem, ac liberationem è laqueis Satanæ, & aduentum spiritus Christi ad instauranda omnia, sic eis maximè illius verba conuenire. Talibus enim, hoc spiritu præditis, in Scriptura tanquã præclarum aliquod exẽplar orandi ipsa Danielis oratio est proposita. Si verò suum potius honorem, quàm Dei, si suum magis, quàm populi Dei, commodum desiderent, caueant in primis, ne verbis Danielis, vel alijs similibus vtantur, caueãt, si spiritus aduentum non desiderant, ne cantent, quod primo loco in inchoandis Cõcilijs cani solet, Veni creator Spiritus, &c. ne forte nõ creator, nõ cõsolator Spiritus, sed destructor & exterminator veniat. Talẽ enim mittere semper solet Deus
3.Reg.22 ijs, qui ficto corde eum inuocãt, nẽpe mẽ-
2.Cor.10. dacem, & destructoribus destructorem. Si verò Legati, vt sanè dubitandum non est, aduentum Spiritus vere, atque ex animo desiderant, si saltem concupiscunt, vt desiderent: tum quidem Danielis oratione, qua vtantur ante hymnum inuocantem Spiritum creatorem, nullum aptius exemplum proponi posse censemus. In illa enim precatione sub typo exprimuntur omnia, quæ in hoc rerum statu Ecclesia nunc experitur: rebus certè, & personis verba ipsa mirum in modũ conueniunt. Quare, concludens ea, quæ à me generatim dici posśint de officio Legatorum, cum cæteris in rebus, tum verò in hac ipsa precandi forma, à qua exordium Concilium capere debeat, precationem ipsam Danielis, in Scriptura traditam, totidem verbis hoc loco adscribendam iudicaui. Et oraui inquit
Dan. 9. Daniel, Dominum, Deum meum, & cõfessus, & dixi: Obsecro Domine, Deus magne, & terribilis, custodiens pactum, & misericordiam diligentibus te, & custodientibus mandata tua. Peccauimus, iniquitatem fecimus: impie egimus, & recesśimus, & declinauimus à mandatis tuis, ac iudicijs: non obediuimus seruis tuis Prophetis, qui locuti sunt in nomine tuo Regibus nostris, Principibus nostris, patribus nostris, omniq́ue populo terræ. Tibi Domine iustitia, nobis autem confusio faciei, sicut est hodie viro Iuda, & habitatoribus Hierusalem, & omni Israel, ijs q prope sunt, & ijs, qui procul in vniuersis terris, ad quas eiecisti eos propter iniquitates eorũ, in quibus peccauerũt in te Domine. nobis cõfusio faciei, Regib⁹ nostris, Principibus nostris, & patribus nostris, qui peccauerũt: tibi autem Domino, Deo nostro, misericordia, & propitiatio, quia recesśim⁹ à te, & nõ audiuimus vocẽ Dñi, Dei nostri, vt ambularemus in lege eius, quã posuit nobis p seruos suos Prophetas. Et omnis Israel præuaricati sunt legem tuam: & declinauerunt, ne audirent vocem tuam: & stillauit super nos maledictio, & detestatio, quæ scripta est in libro Moysi, serui Dei: quia peccauimus ei. Et statuit sermones suos, quos locutus est super nos, & super Principes nostros, qui iudicauerũt nos, vt superinduceret in nos magnum malum, quale nunquã fuit sub omni cœlo, secundum quod factum est in Hierusalem, sicut scriptũ est in lege Moysi, omne malum hoc venit super nos, & non rogauimus faciem tuã Domine Deus noster, vt reuerteremur ab iniquitatibus nostris, & cogitaremus veritatem tuam. & vigilauit Dominus super malitiam, & adduxit eam super nos. Iustus Dominus, Deus noster, in omnibus operibus suis, quę fecit: non enim audiuimus vocem eius, & nunc Domine Deus noster: qui eduxisti populum tuum de terra Aegypti in manu forti, & fecisti tibi nomen secũdum diem hanc. Peccauimus: iniquitatem fecimus. Domine, in omnem iustitiam tuam auertatur obsecro ira tua, & furor tuus à ciuitate tua Hierusalem, & à monte sancto tuo. Propter peccata enim nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Hierusalem & populus tuus in opprobrium sunt omnibus per circuitum nostrum. Nunc ergo exaudi Deus noster orationẽ serui tui, & preces eius, & ostende faciem tuam super sanctuarium, quod desertum est, propter temetipsum. Inclina Deus meus aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vide desolationem nostrã, & ciuitatem, super quam inuocatum est

nomen tuum. Neque enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis, exaudi Domine, placare Domine, attende, & fac ne moreris propter temetipsum Deus meus, quia nomen tuum inuocatum est super ciuitatem, & super populum tuum. Hæc Daniel in sua precatione, quibus adiungit: Cumque adhuc loquerer, & orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Israel, & prosternerem preces meas in conspectu Dei mei pro monte sancto Dei mei, ecce vir Gabriel. & quæ sequuntur. quæ etiam ego addēda iudicaui, vt admonerem primum quidem me ipsum, deinde omnes, qui apud Deum pro populi eius calamitatibus sumus deprecaturi, & pro bono publico, vt à nostrorum primum peccatorum confessione precum initium ducamus. Nec enim sanctiores sumus Daniele, quem Deus ipse in tribus illis deprecatoribus numerat, quorum preces pro alijs adhibitas apud se plurimum valuisse ostendit, cùm dicit, Si steterint apud me Noe, Iob, & Daniel. Quocirca rectè moneri videntur ij, qui pro populi calamitatibus sunt deprecaturi, ne hac orandi forma, quę à confessione propriæ iniustitię incipit, apud Deum Patrem vti erubescant, qua tantus Propheta est vsus: ne fortè Christus, per quem omnia bona impetramus, eosdem deprecantes erubescat. Hæc autem orandi forma eo magis videtur inculcanda, quo certius experientia docti nouimus, quàm omne genus hominum à suorum peccatorum confessione natura abhorreat. Prompti enim omnes semper sumus vel ad nosipsos excusandos, vel ad nostra crimina in alios transferenda. Quod quidem eo magis timendum est hoc tempore, quòd videmus ipsos Principes in Sacerdotes, hos autem in Principes culpam horum malorū, quibus Ecclesia premitur, deriuare, neminem verò propriam libenter agnoscere. In qua contentione omnium superbissima, ipsique Deo maximè inuisa, si perseueretur, parua quidem spes vllius fructus percipiendi ex hoc Concilio esse poterit, ex quo nihil expectari posset, nisi maiorum forsitan perturbationum, & malorum accessio. Diu enim duraturas esse, timendum est, contentiones, & in Concilijs, & extra Concilia: neque vnquā speranda requies à malis, nisi Deus pater per Spiritum suum nos in hoc concordes primùm faciat, vt omnes, & singuli ex corde nos peccatores agnoscamus, & eius generis peccatores esse confiteamur, vt singuli ferè singulorum ruinæ simus causa, vnusquisque auctor ruinæ proximi sui, & ordo ordinum. in hoc enim si simus concordes, iam quidem Concilium viriliter coactum, & apertum esse, iam portam ad ingressum Spiritus patefactam, nunquam dubitabimus dicere, immò ipsum Spiritum sibi portam aperuisse, qui nos etiam in reliquis concordes faciet, tandēque lætos ex ipso Concilio dimittet. Quod vt fiat, ipsum Deum patrem per eius amorem, quem suę Ecclesię verum caput & præsidem dedit, vt exhiberet eam sibi, tanquam sponsam gloriosam, sine macula, & ruga, prostrati ante tribunal eius misericordię supplices oramus, semperque orabimus. Huic verò Capiti, & sponso Ecclesiæ sit omnis gloria, honor, potestas, & imperium vnà cum Patre & Sancto Spiritu per æterna secula.

Ezec. 14

Amen.

HÆc habui Reuerendiss. Domini, quæ de negotio, quod mihi commune vobiscum est, omnium illo quidem grauissimo, & amplissimo, generatim ad vos scriberem: partim vt hoc vobis testimonium darem meæ voluntatis, eiusque desiderij, quo mirificè teneor, in tam præclara causa, & societate duorum præstantium pietate, & doctrina hominum, eius pietati inseruiendi, qui Christi vicarium in Ecclesia munus gerens, coniunctim nobis suas partes in tam sancto munere dedit: partim quia in ijs, quæ communi consensu sunt peragenda, & vicarias interpretationes recipiunt, oportunum esse iudicaui, meum vobis sensum nunc quàmaximè aperire, & declarare. Quod vt efficerem, quantum verbis consequi potui, elaboraui. Etsi verò in omnibus cùm studium meum, & desiderium, tum verò operam à vobis probari exopto: tamen alterum horū eiusmodi est, vt in eo semper à vobis probari me, in altero non tā probari, quàm in quo minus vobis satisfaciam, ab eisdem admoneti & corrigi cupiam. Hoc enim est, vt initio dixi, quòd à vestra pietate, & doctrina in primis expecto. Si verò præter ea, quæ hactenus scripsi, maior adhuc meæ sententiæ explicatio requiratur, præsertim in pręcipuis capitibus illis, quæ totam ferè materiam Concilij, quod nunc indictum est, continent, quorum vnum est, de modo reconciliandi Germaniæ populos, qui Luthe-

Lutherani vocantur, olim nobis amore, & obedientia, atque omni religionis iure coniunctissimos, nunc autem, quod ipsi apertè profitentur, maximè disiunctos, & rebelles: alterum, quo pacto ipsius Ecclesiæ præcipua, vel potius omnia ferè membra ad veterem disciplinam, & instituta, à quibus non parum declinârunt, reuocentur. Quæ sanè duo non inficior eiusmodi esse, vt multo maiorem, & certiorem explicationem requirant, quàm hactenus in ijs, quæ generatim scripsi, complecti potuerim: hoc scitote me, cum illas generales quæstiones tractarem. de quibus suprà scripsi, non tam quidem illud spectasse, vt in ijs, quæ sigillatim in Concilio sunt examinanda, meum vobis sensum explicarem, quàm vt, qua porta ingrediendum sit ad ea tractanda, inuestigarem. Quòd si, quæ huc pertinent, à meque scripta sunt, vobis probabuntur: quin ea simul facile pateant, quę ad explicationem eorum desiderátur, quæ post ingressum in Cõcilium examinanda sunt, haud sanè dubito. Hæc enim ex illis, tanquam conclusiones ex principijs, pendēt, & in ijsdem latent. Nec verò ita sunt abscondita, vt ab eo, qui principia probârit, non facilè eruantur. In quo tamen si à vobis operam meam requiri cognouero, non recusabo de his agere, præcipuè verò de illis duabus quæstionibus, quas modò proposui. Quæ sanè & maximę sont, & bene explicatæ, ac perceptę, eam cognitionem, quæ necessaria est ad id, quod erit agendum, allaturæ sunt. Quod verò nunquam mihi ipse adhuc imperare potui, vt de eiusmodi rebus scriberem, præsertim quæ in alienas manus venirēt (nec enim id, quum multi amici me admodum rogarent, vlli vnquam concessi) hoc nunc vltrò vobis offero. Quod vt facerem, adductus sum non solum officio, quo valdè tamen impellor, sed ea maximè spe, quá mihi affert nostra hæc voluntatum coniunctio, quam in omnibus, quæ post meum ad vos aduentũ vnà tractauimus, magna cũ animi mei voloptate sum expertus. Hæc verò est, quæ vt perpetuò conseruetur, omni opera est enitendum: atque vt in vniuersum Ecclesiæ corpus eadem in Christo animorum consensio trãsfundatur, ab ipso Deo pacis per Iesum reconciliatorem in paracleto Spiritu assiduè est nobis postulandum,

Amen.

REGINALDI POLI Card. de Baptismo Constantini Magni Imperatoris.

QVAESTIO.

Nnos tam asseuerãter, quæ de Constantini fide, & pietate scribuntur, Siluestri Romani Pontificis pietati, & doctrinæ, qui eum in fide instruxerit, qui sacro fonte tinxerit, qui baptizatum in fide confirmarit, tribuimus, omniaque eius præclarè acta, præsertim illa, quæ ad religionem pertinent, vel in Nicena synodo, vel alias ab eo gesta, ex fonte Consiliorum Siluestri fluxisse affirmamus: Quem ne temporibus quidem Constantini fuisse, aliquæ historiæ narrant, magni verò nominis scriptores à Siluestro baptizatum fuisse prorsus negant, in quibus est Eusebius Cæsariensis, celebris sanè scriptor, & æqualis illorum temporum, atque adeo ipsius Constantini familiaris. (Eusebius lib. 4. de vita Cõstantini.) *Is enim non Romæ, vt Romanæ historiæ omnes, sed Nicomediæ extremo vitæ tempore eũ baptizatum fuisse affirmat. Romæ verò à Siluestro minimè fuisse baptizatum, quid magis confirmare potest, quàm Constantij, ipsius Constantini filij, locupletissimum testimonium, quod in Actis Liberij, Pontificis Romani, scriptum extat:* (Act. Liberij. c. 6.) *qui non solum negat patrem suum à Siluestro baptizatum, sed, quia id asseuerasset Liberius, eum exilio multauit. Quid igitur? An vllum firmius argumentum esse potest contra eos, qui à Siluestro baptizatum Constantinum asserunt, quàm eius filij de patris baptismo in huius sententiæ assertorem seueræ vindictæ testimonium?*

RESPONSIO.

Historias quidem de Constantini baptismo dissentire non negamus: quia verò dissentiunt, vt veritas intelligatur, ipsorum scriptorum, qui diuersa tradunt, auctoritas examinanda est, & ponderanda. Sunt autem, qui à Siluestro cum in baptismo Constãtini, tum in Nicena Synodo omnem auctoritatem, & ministerium

Euse-

Lib. 2. histo. trip. cap. 2.

auferant, Eusebius Cæsariensis, & Zozomenus, ambo historiæ Ecclesiasticę scriptores satis nobiles. Quid verò Eusebius sentiat, iam à te dictum est. Zozomenus autem NicenumCõcilium non Siluestro, sed Iulio Romæ Pontificatum gerente celebratum fuisse scribit. Verùm, huic quem opponamus, habemus scriptorem eo multo celebriorem, & testem locupletiorem, cùm ob sanctitatem, & doctrinam, tum verò, quia ipse magna pars cõcilij Niceni fuit, ipsum magnum Athanasium, Ecclesiæ Alexandrinę Archiepiscopum, cum celebraretur Nicenum Concilium, Alexandri Diaconum, eiusdem Ecclesiæ Archiepiscopi, quem penè auctorẽ eius Concilij dicere possumus. Huius enim controuersia cum Arrio, & originẽ, & materiam Concilij celebrationi dedit. Eius ergo Diaconus in illo Cõcilio cum esset Athanasius, postea successor factus, in epistola quadam ad Marcum, Romanum Pontificem, de iniurijs Arrianorum grauiter conquerens, ex hac occasione in Siluestri mentionem incidit. Dicit enim, ad cęteras in se iniurias hoc etiam Arrianos addidisse, quòd bibliothecã suam, in qua fuêre canones Concilij Niceni, cremassent. Hos autem, quia meminerat, ab ipso Concilio Legatis Siluestri Pontificis ad eum perferendos fuisse datos, nec dubitaret, quin in archiuijs Romani Pontificis seruarentur, ideo eosdem descriptos ex illis exẽplaribus ad se mitti postulat. Hæc in Athanasij litteris, quas communes cum cęteris Ægypti Episcopis ad Marcum dedit, qui Siluestro in Pontificatu successit, scripta habentur. Cuius vel vnius testimonium satis esse debet ad refellendam Zozomeni sententiam, qui vanus, vt videtur, ad Iulij Pontificatus tempora Niceni Concilij celebrationẽ trãsfert. Hunc verò redarguit non solùm Athanasij testimonium, sed ipsius quoque Concilij Niceni ad ipsum Siluestrum epistola, atque huius ad eandem responsio, item Legatorum in Concilio subscriptiones, denique acta synodi Romanę ab ipso Siluestro coactæ, in qua omnia Nicenæ Synodi decreta comprobauit. Omnią verò hæc in vetustissimis Conciliorum libris extant: quæ certissimo argumento concludunt, non solùm æqualem illorũ temporum Siluestrum fuisse, sed illius quoque absentis auctoritatem tantũ apud omnes qui in eo Concilio interfuerunt, valuiss[e], vt nõ prius sua decreta, licet sanctissima, rata & firma iudicarent, quàm

Tom. 1. Cõcilio-rũ inci-pit. Dño sancto.

Tom. 1. Concilio-rũ. inci-pit Bea-tissimo Papæ.

Siluestri sententia, & iudicio, quod is sedem Apostolicam tũ obtineret, comprobarentur. Hoc enim ipsa verba epistolæ, quam ad eum hac de causa, omni verborum honore adhibito, scripserunt, declarant. Hæc autem satis dicta sint, vt tempora temporibus conuenire intelligantur ipsius Niceni Concilij, Siluestri Põtificis, & Constantini Magni. Si verò iam de baptismo Constantini quærimus, de eius fide, à quonam doctus, & instructus, à quo confirmatus in fide fuerit: hic quidem negare non possumus, magni momenti Eusebij sententiam esse debere: qui non solùm, vt diximus, æqualis fuit illorum temporum, sed ipse quoque in Concilio Niceno primas partes egit: qui & Episcopali munere clarus ipse doctrina, tum fungebatur, & inter præcipuos Constantini familiares eo in Cõcilio numerabatur. Huius ergo auctoritatem omnibus in rebus, quę in illo Concilio acta memorantur magni momenti esse debere, non negamus: verùm hoc dicimus, multò maioris momenti futuram fuisse, si hoc non constaret, addictum illum ei sententiæ fuisse, quę in illo Concilio damnata est, & quam in primis auctoritas Siluestri, tum Romani Pontificis, oppugnauit. Fuit enĩ ipse Eusebius sectę, & opinionis Arrianæ, quæ cùm à Nicena synodo, tum verò à Romano Pontifice est damnata, maximus assertor. Nec verò eum suspicione huius impietatis liberat, quòd ipse, post damnatam in Concilio illo Niceno Arrij sententiam, in epistola quadam ad populum Cæsariensem, cui Episcopus præfuit, de fide, quam semper est professus, scribens, dicit, se nunquam aliter docuisse, atque in symbolo Nicenæ synodi est explicatum: immo hoc ipsum maximè cõdẽnat. qd enĩ ipse docuerit, quid senserit, eius scripta, quę adhuc extãt, satis declarãt, in quibus apertis verbis Arrij sentẽtiã cõtra symboli Niceni explicationẽ sequi se ostendit. Verum, siue ante Niceni Cõcilij celebrationem scripta fuerunt, siue post, nil prorsus ad causæ eius defensionẽ facit, cùm præsertim manifestè colligatur, eum cum Arrio aliquando sensisse. Quòd si antè scripta fuerunt, quàm hoc Concilium celebraretur: tũ quidem verũ esse non potest, quod ipse in Epistola ad Cæsarienses scribit, negans se vnquam aliter de fide docuisse, atque Symbolum Nicenum præscribat. Si vero post illud scripta fuerunt: tum sanè grauioris illum erroris hoc ipsum condemnat: siquidem, post

Tom. 1. Concilio-rum, incipit Arbitramur & vos.

post promulgatam Concilij sententiam, quam ipse in eodem Concilio tandem probauerat, quam suam fuisse profitetur, etiam antequàm vllum alicuius Concilij de ea re decretum extaret, in contrariam defecerit. Atqui, si quid verisimilius hac in re, in qua historiæ ipsæ non satis conueniunt, quærendum nobis erit, si hoc quærendum, quid de sententia Nicenæ Synodi in illa controuersia Alexandri, & Arrij Eusebius senserit, cur tam diuersa scripserit de Constantini baptismo ab ijs, quæ Romanis historijs habentur: hoc quidem ex ijs, quæ, viuente adhuc Constantino, & quæ post eius mortem scripsit Eusebius, maximè probabili coniectura colligere possumus, eam partem symboli Concilij Niceni, quæ Christum eiusdem substantiæ cum Patre fide tenendum proponit, ab eo nunquam ex animi sententia fuisse probatam, sed, vt posteriora eius scripta satis significant, adductum illū potius auctoritate Constantini, qui illud symbolum fide est amplexus, à quo cum Concilio consentiente non ausus dissentire, pro tempore assensisse, & suam sententiam vt potuit, dissimulasse, ac propterea illam epistolam ad suos Cæsarienses scripsisse, in qua quasi inuitus verba ad sensum decreti Concilij accommodare videtur. Postquàm verò Constantino successit Constantius, qui non modò non auersabatur sententiam Arrij, sed ita amplexabatur, vt illam oppugnantes oppugnaret, id quod in Liberij Pontificia ob hanc causam damnatione satis ostendit: hinc quidem Eusebius in eo libro, quem de Constantini vita, ipso Constantino imperante, scripsit, cùm vt sibi satisfaceret in ea opinione tuenda, cui tacitus semper adhæserat, tum vt ea scriberet, quę Principi non ingrata esse cognosceret, audacius quidem se in scribendo effudit, ita vt, de controuersia Arrij, & Alexandri scribens, non dubitaret dicere, parui momenti prorsus eam fuisse, in verbis duntaxat positam. Quare, qui hoc ausus est scribere, idque contra iudicium ipsius Niceni Concilij, quòd rem maximi fundamenti, & qua nulla maior esse poterat, illam controuersiam fuisse iudicauerat, contra etiam iudicium Romani Pontificis, atque hanc sententiam ipsi quoque Constantino tribuere: quid mirum est, si de Constantini baptismi tēpore, loco, & ministerio diuersa tradat ab ijs, quæ in Romanorū Pontificum Actis continentur? Cùm præsertim sciret, se Principis auribus eodem tempore grata scripturum, id autem tolleret, quod si in animis hominum persuasum maneret, verisimiliter magnum esset causæ Arrianæ præiudicium allaturum, maximè propter recentem pietatis Constantini memoriam: quē si, sublata omni cōtrouersia, constaret in fide Romanæ Ecclesiæ, quæ Arrium dānabat, fuisse baptizatum, hoc quidem maximè causæ eorum obfuturum videbatur, magnam etiā maculam nomini ipsius Constantij aspersurum, si, quā pater, pietate clarissimus, constanti fama fidem professus fuerat, ipse ab ea defecisse videretur, & alienam sequi. Quæ res effecisse videtur, vt Constantius ipse, qui in defendendis Arrianis partibus pertinax fuit, tā pertinaciter negaret patrem suum à Siluestro baptizatum, ne patris in diuersa fide baptizati, summa apud omnes propter pietatis laudem auctoritas eius sententiæ, quæ eadem Arrij fuit, pietatis famam detraheret. Habuit ergo causam cùm Constantius, tum Eusebius, quæ, illis statuentibus Arrij partes fouere, quasi necessitatem imposuit, cur Constantinum à Siluestro baptizatum negarent. Liberius verò Pontifex nullam necessitatem habuit, cur contra filium pernegantem id asseueraret, præter eam, quam veritas ipsa secum afferre solet: quæ si nulla fuisset, si non certa, & explorata, necessitatem potius habuit mutandæ sententiæ, vel saltem dissimulandæ, ne in Principis indignationem incideret. Quare, quò hæc magis examinentur, quæ de Constantij indignatione aduersus Liberium affirmantem à Siluestro baptizatum Constantinū, scribuntur, hoc quidem certius inueniemus, hanc ipsam indignationē Constantij magis confirmare veritatem eorum, quæ in historijs Romanis de Constantinī baptismo scribuntur, quàm oppugnare. Quanquam quidem, non tam quòd Liberius à Siluestro Constantinum baptizatum, quàm quòd à lepra simul ab eodem curatum diceret, ira incensum Constantium historiæ narrant. Nec enim tetrum fortassis lepræ nomen in patre libenter audire potuit. Vtcunque verò sit, vt hanc etiam causam ad indignationem eius contra Liberium accessisse dicamus, ne ea quidem tanta fuisset, si nulla eiusmodi opinio animos populi prius occupasset. Nec enim, si Liberius solus hoc dixisset, tanti sibi æstimandum vnquam vnius Liberij dictum iudicasset Constantius: quin potius vt insanum cōtempsisset,

Theo. li. 1. ca. 11.

Damasus in vita Siluestri. Gregori. Turon. in historia.

Act. Liberij c. 4.

yyy fide

si de tanta re, cuius nulla prius apud populum opinio fuisset, cuius ipse testis esse non posset, tam asseueranter cõtra omniũ sententiam, & penè sensum loqueretur. Hæc verò Cõstantij indignatio populum ostendit eãdē tũc habuisse opinionē: quā opinionem Constantinus eũ suæ de fide sentẽtiæ, & patris honori, vt ipse putabat, aduersari videret, ideoque ex animis hominũ deletam summopere desideraret, nõ poterat nõ ægrè ferre eam Romani Pontificis auctoritate cõfirmari. Atq; hinc nata videtur omnis illa indignatio: quam, vt verisimiliter credēdũ est, nunquàm sponte subijsset Romanus Pontifex, nisi ipsa explorata veritate esset coactus. Si verò verisimilia sequentes in reliquis, quibus historiæ secum dissident, quod magis probabile videatur, sequi volumus, & hanc ipsam causam subtilius examinare, præsertim in ijs, quæ ad Cõstantini in fide institutionē pertinent, vt id solùm quæramus, à quonā ille doctus, & instructus, à quonam confirmatus in fide fuerit: vt nulla testimonia extarent, præter id vnum, quod modò commemoraui, de Siluestri Pontificatu, æqualis illorum temporum, à quonam potius, quàm ab Romano Pontifice factum hoc dicimus, præsertim cùm ex historijs constet, cum primùm Constantini

Hist.ecc. lib.9.c.9.

animum Christi seruitutis amore incensum, cum ad Romanam vrbem armatus cum exercitu contra Maxentium aduentaret, eum illi, tanquam alteri Paulo, in via se Christus ostenderet, non voce, sed signis eum appellans. Signo enim Crucis ei claro cœlo ostẽso, fidem eius Christus ad se conuertit. Si verò ipse Paulus Apostolus, quem Christus voce ad vitam vocauit, ad alium tamen, qui eundem verbis doceret, quid eum oporteret facere, est amandatus: Constantino, quem signo ad se Christus vocauit, præceptorem datum, à quo pleniorem de Dei voluntate cognitionē acciperet, est verisimillimum. Quod enim ex signo cognouerat, de quo in cœlo scriptũ viderat, ἐν τούτῳ νίκα, magis id quidem ad spem victoriæ in prælio, quod instabat, per fidem potentiæ Christi confirmandam pertinebat, quàm ad spem salutis æternæ, quæ maiori in periculo versabatur, per eundem Christum consequendæ. De hac verò si ab aliquo edocendus esset, à quonam potius, quàm à Romano Pontifice, quem historiæ tradunt, ob persecutionem impij Imperatoris, tum quidem in Soracte monte latitasse? Si verò ad pij Imperatoris aduentum è latibulis ad pastoralem curam Vrbis sua sponte illum exijsse, vel potius ab ipso Constantino, doctore indigente, fuisse euocatum, scriptores tradunt: quid hîc non verisimile narratur? Præsertim cùm de nullo alio, qui Constantinum mysterijs fidei initiauerit, ne illæ quidem historiæ, quæ tam præclari operis fructum Siluestro adimunt, mentionem faciant. Si verò omnes in primo miraculo de signo crucis in cœlo conueniunt, hoc enim Eusebius ab ipso Constantino se audiuisse etiã iurato scribit: cur non in cæteris Romanis historijs, quæ etiam per visum reuelatum Constãtino tradunt, & quis eum in fide erudiret, & locus, vbi is tum latitaret, fides adhibēda erit? probatæ fidei illas historias esse, vel illud satis mihi declarat, quòd Adrianus Papa in quadam epistola, quam ad septimum Concilium misit, easdem commemorat: quæ in actis illius Concilij sunt insertæ, & ab vniuerso Concilio probatæ.

Eusebius lib.4.de vita Constanti. Hist.trip li.1.c.11. Eusebius li.1.de vita Constan.

Nicena Syn.2.in princip.

Vt verò reliqua omnia scriptorum testimonia deficiant, aut minoris momenti ad confirmandam hanc sententiam de Constantini fide, Siluestri opera confirmata, & aucta, existimentur, vel hoc vnum sanè, quod Romæ adhuc videmus in magnificis illis templorum ædificijs, ab ipso Constantino erectis, satis declarat, ipsum ad hæc impulsorem antistitem aliquem habuisse. Nec enim verisimile est, hominem semper in armis versatum, tam magna animo vnquam complexurum fuisse, quæ suæ religionis & fidei præclarissima monumenta futura essent, nisi prius consulto aliquo sacrorum perito antistite, qui eum de fide, deque omni cultu Dei, & sacrorum more edoceret. Si verò ab aliquo edoctus, & institutus Constantinus fuit, à quo potius, quàm à Siluestro, cuius Pontificatus plurimos imperij illius annos est complexus? Tradunt enim historiæ, eum, cum imperante Maximino Pontificatum inijsset, paucis annis ante Constantinum Imperatorem, quæ minimùm viginti duos, aliæ verò viginti quatuor annos in eo vixisse. Hic ergo si in quæstionem veniat, quo pietatis doctore Constantinus sit vsus, si scriptores taceant, aut non satis probent, vel ipsa saxa, tot templorum præclara ædificia, ipsum baptisterium, magnifico opere ædificatum, clamabunt, quacũque ratione ad hæc excitatus fuisset, præcipuum tamen eorum auctorem, quæ Romę pietatis monumenta sunt relicta, ipsum Siluestrum, Pontificem Romanum, eum habuisse.

Damasus in vita Siluestri.

Quòd

Quod si scripta etiam vel ipsorum Græcorum requirimus, qui Siluestri apud Constantinum in rebus religionis auctoritati testimonium præbent: ne hæc quidem desunt. Sunt verò eorum scripta, à quorum animis Arriana impietas fuit prorsus depulsa, qui posterioribus seculis scripserunt. Si verò plus auctoritatis Eusebij scriptis iure tribui debere videatur, quòd is Constantini tempore vixerit: tamen nō tā quidē id profuit ad veritatē cognoscendā, cū Cōstantino familiarē fuisse, q̄ ad eā ꝑdendā obfuit, eundē Constantino superstitem factum, Constantio, Romanorum Pontificum propter Arrij damnationem inimico, regnante, scripsisse: adeò vt hac in re posteriorum iudicium, qui cum Romanis historijs consentiunt, sincerius videri debeat: qui si id verum iudicassent, quod Eusebius scripserat, non inuiti illius sententiam essent secuti, cùm ea præsertim nō parui momenti esse videretur aduersus Romani Pontificis dignitatē, quocum de honoris prærogatiua contendebant. Cùm verò extent Nicephori Callisti, Theophanis Episcopi Niciæ, & Georgij Cedreni, & Zonaræ, probatorum apud Græcos scriptorum, & Theodori Balsamonis Constantinopolitani, Diaconi, & Chartophylacis, qui etiam post aliquot annos Antiochiæ Patriarcha factus est, clarissima in scripturis testimonia cùm de baptismo Constantini, ministro Siluestro celebrato, tum verò de eiusdē erga Romanam Ecclesiam munificentia, quæ ferè in omnibus cum Romanorum Pontificum historijs consentiunt: hæc quidem quasi veritatis testimonia, ab inimicis prolata, firmiora esse debent. Inimicos enim, & æmulos Romanorum Pontificum potestatis Græcos, præsertim verò Patriarchas Constantinopolitanos, permultos annos fuisse, satis constat, tum verò maximè, cùm hi scripserunt. Hæc autem nunc satis sint dicta, si non ad persuadendum illis, qui contra sentiunt, saltem quæ ostendant, non me leui de causa adductum, vt, quæ à maioribus tradita sunt, vel de cœlestibus illis donis per Siluestri ministerium Constantino exhibitis, vel de terrenis à Constantino Siluestro, & Romanæ Ecclesiæ collatis, tam constanter scriptis asseuerarem.

FINIS.

REFORMATIO ANGLIAE,

Ex decretis Reginaldi Poli Cardinalis, Sedis Apostolicæ Legati.

ANNO M. D. LVI.

REGINALDVS, miseratione diuina, sanctæ Mariæ in Cosmedin sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus Cardinalis, Polus nuncupatus, ad Serenissimos Philippum, & Mariam, Angliæ Reges, fidei defensores, & ad vniuersum Angliæ regnum, sanctissimi Domini nostri Papæ, & Sedis Apostolicæ de latere Legatus, ad perpetuam rei memoriā. Cùm felicis recordationis Iulius Papa III. post allatum ei nuntium, Serenissimam Mariam, Henrici VIII. filiam, tum Angliæ Principem, quę semper in recta fide, religioneq; fir[illegible] sese, atq; constātem præstitisset, summo consensu, atq; vna omniū voce Reginam declaratā fuisse, in magnam spem adductus esset, fore, vt hoc regnum ad sanctæ catholicæ Ecclesię vnionem, à qua complures annos separatum fuerat, reuocaretur, vt id quàmprimū fieret, nos, pro pastorali suo officio, & paterna charitate, suum, & Apostolicæ Sedis Legatū de latere ad ipsam Mariam Reginā, & vniuersum hoc regnū misit. quod onus, licet humeris nostris impar, tamē, vt eius mandatis obediremus, diuino fauore, & gratia freti suscepimus, atq; eò prōptius, quòd etiā debita erga patriā charitas ad id nos impellebat: ac dei quidē in primis benignitate, qui populum hūc misericordię suæ oculis respicere dignatus est, tū Serenissimorū Mariæ Reginæ, & Philippi Regis, quē illi matrimonio cōiunctū Deus in hac præclara & sancta actione adiutorem esse voluit, & ad quem etiam idem Iulius nos Legatum postea declarauit, studio, & opera, summaq; erga ipsum Deum pietate effectum est, vt hoc regnum ad vnitatem sanctæ catholicæ Ecclesiæ, & Romani Pontificis obedientiā redirer: cumq; postmodum, eodem Iulio primùm, deinde Marcello II. felicis recordationis, hac vita defunctis, Reuerendissimus dominus Ioannes Petrus Carafa, Episcopus Ostiensis, ad summū Apostolatus apicem assumptus fuisset, Paulus IIII. nūcupatus, quem

Deus Ecclesiæ suę diu seruet incolumem, Sanctitati eius placuit, vt in hoc legationis munere perseueremus, vt ea, quæ iam in eiusdē vnitatis negotio confecta erant, magis stabilirentur. Vtque Ecclesia hæc Anglicana, quæ ob præteriti schismatis calamitatem in doctrina, & moribus valde deformata esset, ad veterum Patrum, & sacrorum canonum normam reformaretur: Nos igitur, tum piæ Sanctitatis eius voluntati obedire cupientes, pro legationis nostræ munere ad ipsum reformationis opus nobis incūbendū esse statuimus. Cumque, nostro hac in re cōsilio cum nōnullis Episcopis communicato, cum ipsis contulissemus, qua ratione id facilius, & cōmodius effici posset: visum est, vniuersos huius regni Episcopos cōuocari oportere, qui & de abusibus nos admonerent, & de eorū remedijs nobiscum simul cōsulerent. Itaq; tum ob hanc causam, tum vt eorum bonorum, quæ superiorum temporum iniuria ab Ecclesijs ablata, ipsorū Serenissimorum Regum pietate nunc eis restituta sunt, ratio quædam, & dispositio ad Dei gloriam, & Cleri, ac populi vtilitatem constitueretur, hoc potissimū tempore, quo in hac regia Lōdini vrbe ad parlamētum Episcopi totius regni & vniuersus Clerus prouinciæ Cantuariensis congregati essent, Serenissimis Rege & Regina pro sua pietate id valde probantibus, Synodum Episcoporum, & reliqui huius regni Cleri, qui prouincialibus Synodis de iure, vel de consuetudine interesse cōsueuit, bonæ memoriæ Othonis, & Othoboni, aliorūq; sanctæ Sedis Apostolicæ in hoc regno Legatorū, prædecessorum nostrorum, exempla secuti, auctoritate Apostolica, nobis hac Legatione, qua fungimur, concessa, conuocabimus, & celebrabimus. In qua Synodo postquàm omnia ferè, quæ ad ipsorum bonorū Ecclesiasticorum dispensationem pertinerent, constituissemus, ad ea in reformationis causa constituenda, quæ magis necessaria videbantur, nos conuertimus, eò quidem maiore cura, & studio, quòd eius sanctitas litteris, & ad nos, & ad vniuersos Episcopos scriptis, ad id vehementer hortata est: & ad sanctorum patrum instituta, quantùm ratio & infirmitas præsentis tēporis pateretur, proximè accedētes, cū totius Synodi cōsilio & assensu ea, quæ in sequētibus decretis continētur, Deo adiuuāte statuimus, atq; decreuimus. Vniuersos igitur, & singulos huius regni Archiepiscopos, Episcopos, & cæteras ecclesiasticas personas in Domino magnopere hortamur, eisque eadē auctoritate Apostolica iniungimus, vt has constitutiones, quatenus ad eorum quēlibet respectiuè pertinent, diligenter obseruēt. Iisdemq; Archiepiscopis & Episcopis, reliquisq; Ecclesiarū prælatis mandamus, vt eas à quibuslibet, qui suæ iurisdictioni subsunt, obseruandas curent, inobedientes, & contumaces per censuras ecclesiasticas, & alia iuris remedia, inuocato etiam si opus fuerit, auxilio brachij secularis, compescēdo: irritumq; & inane decernimus, quidquid secus super his à quoquam fuerit attentatum. Verùm, quia difficile esset præsentes litteras ad singula loca deferri, ad quæ mitti oportet, volumus, & auctoritate Apostolica decernimus, vt trāsumptis earum, sigillo alicuius personę in ecclesiastica dignitate cōstitutę munitis, ea fides adhibeatur, quæ originalibus, si essent exhibitæ, vel ostensæ, adhiberetur. Atq;, vt hæc decreta, & cōstitutiones ad singulorum notitiā deducantur, vniuersis locorū ordinarijs eadē auctoritate Apostolica præcipimus, vt ea per se, vel per alios in suis Ecclesijs publicēt, seu publicari faciant, quęq; post publicationem ipsam eos, ad quos pertinēt, perinde arctēt, ac si eis personaliter intimatæ fuissent.

DECRETVM PRIMVM.

De gratijs Deo pro reditu huius regni ad Ecclesiæ vnitatē in Missarum celebratione quotidie agendis, deque eius rei memoria quotannis celebranda.

CVm totius deformationis Ecclesiæ in hoc regno, & omnium malorum, quę plurima superioribus tēporibus acciderūt, causam meritò agnoscamus hinc ortā esse, quòd ab vnitate, & doctrina Ecclesiæ catholicæ recedētes, auctoritatem, & obedientiā Pontificis Romani, Christi Vicarij, & successoris Petri, pro cuius fide, ne deficiret, ipse Christus orauit, reliquimus, ad quā nunc immensa Dei misericordia post multos opinionū errores, & diuturnā vexationem reuersi sumus: ne tanti beneficij immemores, & ingrati videamur, & vt initium faciamus à diuino auxilio implorando, vt hoc ipsum beneficium in dies magis confirmet, & hanc in nobis fidem seruet, & adaugeat, hoc primū cum præsentis Synodi approbatione statuimus, & decernim⁹, vt per vniuersum hoc regnū in omnibus dierū dominicorum, & festiuorum

rum, præterquàm de festo duplici maiori, Missarũ celebrationib⁹ post alias collectas infrascripta etiã dicatur, quæ in missalib⁹ hic posthac imprimẽdis inseri curabitur.

Cùm autem bonæ memoriæ Othobonus, Sanctę Romanę Ecclesię Cardinalis, & in his partibus Apostolicæ Sedis Legatus, cum vniuersis regni Prælatis, prout in eius constitutionibus legitur, piè sanciuerit, vt pro pace, huic regno post varias dissensiones, & intestina bella, quibus vexatum fuerat, restituta, quotannis per vniuersum regnum solennes fierent processiones, in quibus populus Deo de beneficio pacis accepto gratias ageret, & pro eiusdem conseruatione preces effunderet: Nos, prædicti Cardinalis, & Legati tam piæ constitutionis exemplum secuti, statuimus, vt singulis annis in omnibus huius regni ciuitatibus, oppidis, & vicis in festo Sancti Andreæ Apostoli, quo die huius regni cum Deo atque eius Ecclesia pax, & reconciliatio facta est, processio solennis celebretur, in qua vniuersi cuiusque loci tam Ecclesiastici, quàm secularis ordinis Christi fideles conueniẽtes tam insignis à Deo accepti beneficij memoriam renouent, seque eleemosinis, & alijs pijs operibus gratos ostendant: vtque eo ipso die in Ecclesia, vnde processio ducetur, inter Missarum solennia cõcio ad populum habeatur, qua huius solennitatis causa exponatur, vel vbi deerit qui concionetur, homilia, quæ de hac re edenda curabitur, per Parochum plebi recitetur. Singuli autem locorum Ordinarij operam dabunt, vt hoc decretum in omnibus suę iurisdictionis locis sub pœnis eorum arbitrio irrogandis seruetur.

DECRETVM II.

De constitutionibus, & dogmatibus, librisque recipiendis, reijciendisue, & vt ius canonicum publicè doceatur.

QVia verò, post eiectam Romani Pontificis, & Apostolicæ Sedis obedientiam, ecclesiasticarum etiam legum auctoritas sublata est, atque ex eo falsi doctores admitti, & audiri, ac libri corruptę doctrinæ passim legi cœperunt, quibus populus varijs erroribus in doctrina fidei, & maximè sacramentorum, quæ præcipua sunt Christianæ religionis fundamẽta, infectus est, simulque honestas vitę, & Cleri, & populi, & reliqua omnia, quæ ad rectam Ecclesiæ disciplinam spectant, planè deprauata sunt: cum eiusdem Synodi approbatione, omnia sacrorum tum generalium, tum prouincialium à Sede Apostolica receptorum Conciliorum decreta, & Romanorum Pontificum constitutiones, item Ecclesiasticas leges, in hoc regno canonicè editas, quatenus per præsentis Synodi decreta in mutatæ non sint, in pristinum, atque eundem, in quo ante schisma vigebant, locum, vim, & vsum reponimus, ac restituimus: &, vt hęc ab omnibus, ad quos pertinent, religiosè, sanctèque obseruentur, transgressor esque, secundum canones ipsos, prædictasque cõstitutiones puniantur, atque vt ipsum ius canonicum, vti antea, publicè doceatur, statuimus, & mandamus.

Cùm verò per eas constitutiones, quas bonę memorię Otho, & Othobonus, olim in hoc regno sedis Apostolicæ Legati, itẽque Cantuarienses Archiepiscopi, in prouincialibus Synodis pro tempore ediderе, ijs, quæ ad Clerum, & populum huius regni in doctrina & moribus rectè instituendum, & conseruandum pertinent, specialiter prouisum fit: ideo, ne quis possit in his minus obseruandis ignorantiæ excusationem prætendere, statuimus, vt non solùm Archiepiscopi, Episcopi, Decani, Archidiaconi, officiales, & cæteri omnes Ecclesiasticã iurisdictionem exercentes, dictas constitutiones, & eas itẽ, quæ hac Synodo latæ fuerint, habeãt, sed etiam reliqui, quibus animarum cura cõmissa est, præter sacrorum bibliorum volumen veteris editionis, in latinum versum, & alios libros ad munus suum fungendum necessarios; easdem constitutiones habere, & diligenter legere, & , si quid dubij in ijs, quæ ad earum intelligentiam pertinent, occurrerit, peritiores consulere, & ex ijs, quę populum nosse oportet, declarare, & exponere teneantur, sub pœna Ordinariorum arbitrio ijs, qui aliter fecerint, irroganda.

Ne autem prauæ doctrinæ librorum lectione populus posthac corrumpatur, iuxta litteras Apostolicas, quæ quotannis in die Cœnæ Domini Romæ publicè recitari consueuerunt, omnes, qui hæreticorum libros, seu aliàs quomodolibet de fide suspectos, non impetrata à Sede Apostolica licentia, legant, aut habeãt, aut imprimant, aut in hoc regnum importẽt, aut vendant, aut publicè, vel occultè defendant, ac laudent, quocunque nomine & prætextu id fecerint, damnamus, & anathema-

nathematizamus, atque, vt omnibus pœnis contra eos latis puniantur, mandamus: Statuentes etiam iuxta generale vltimi Lateranensis Concilij decretum, ne quis posthac in hoc regno librum aliquē, seu aliud quoduis scriptum, sub pœnis in eo decreto contētis, & alijs, prout delicti ratio exegerit, grauioribus, imprimere seu imprimendum curare audeat, nisi prius per loci Ordinarium, vel per alium, seu alios ab ipso Ordinario ad eam rem deputandos, diligenter lectum, & examinatum, & per eius, siue eorum manus subscriptionem gratis apponendam, approbatum fuerit.

Omnes verò libros, siue traditiones, ad fidem & Ecclesiasticam disciplinam spectantes, quas Sancta Romana Ecclesia ad hanc diem probauit, ac recepit, seu posthac probabit, ac recipiet, cum omni pietatis affectu, & reuerentia suscipimus, & amplectimur, vtque ab omnibus alijs simili obedientia, & veneratione suscipiantur, sub canonicis censuris, & pœnis statuimus.

Vt autem, omni superiorum temporū errore sublato, populus sciat, quam doctrinam sequi, quam fugere debeat, cùm eadem hac Synodo, iuxta regulas & dogmata sanctorum patrum, omnem eam fidem, quam Sancta Romana & Apostolica Ecclesia, omnium Ecclesiarum mater, & magistra, tenet, & docet, reuerēter suscipimus, & amplectimur, idemque omnibus faciendum, & apertè profitendum esse decernimus: ac secundum generalis Concilij sub fe. re. Innocentio Papa. III. celebrati, & aliorum Conciliorum, & Romanorum Pontificum decreta, & traditiones, ipsasque literas Apostolicas, quæ in die Cœnę Domini legi solent, omnem hæresim aduersus hanc sanctam, orthodoxam, & catholicam fidem se extollentem, &, quicquid ab ea alienum est, damnamus, & omnino reijcimus: Omne dogma, quod cum eadem fide pugnat, seu non consentit, credi, prædicari, doceriue prohibemus, ac vetamus: Vniuersos cuiuscunque nominis ac generis hæreticos, qui aliter credunt, tenēt, ac docent, quàm eadem Romana Ecclesia credit, tenet, ac docet, damnamus, & anathematizamus: Omnes item censuras, & pœnas, contra hæreticos & eorum fautores latas, nec non contra Ordinarios, & cæteros omnes, ad quorum munus hoc spectat, in extirpandis hæresibus negligentes, innouamus, atque omnino exequi præcipimus. Hortamur autem, & per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi obtestamur omnes, qui superiori tēpore in errores aliquos lapsi sunt, nec dum resipuerunt, vt ab eis recedere, & veritatem agnoscere, atque amplecti velint, qui verò Dei gratia catholicam fidem retinuerunt, vel ad eam reuersi sunt, vt perpetuò in eadem perseuerent. Verùm, quia in ijs, quę ad doctrinam Capitis Ecclesię & Sacramentorum pertinēt, hic maximè erratum est, veram huius doctrinæ traditionem, quæ in octaua generali Synodo Florentiæ sub fe. re. Eugenio Papa IIII. celebrata, breuiter, & dilucidè explicata est, hic adscribendam censuimus.

Definimus, sanctam Apostolicam Sedem, & Romanum Pontificem, in vniuersum orbem tenere Primatum, & ipsum Pontificem Romanum successorem esse beati Petri, Principis Apostolorum, & verum Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ Caput, & omnium Christianorū patrem ac doctorē existere, & ipsi in beato Petro pascendi, regendi & gubernandi vniuersalem Ecclesiam à Domino nostro Iesu Christo plenam potestatem traditā esse, quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum Conciliorum, & in sacris canonibus continetur.

Ecclesiasticorum sacramentorum veritatem pro ipsorum Armenorum, tam præsentium, quàm futurorū, faciliori doctrina, sub hac breuissima redigim' formula.

Nouæ legis septem sunt sacramenta, videlicet, baptismus, confirmatio, eucharistia, pœnitentia, extrema vnctio, ordo, & matrimonium, quę multùm à sacramētis differunt antiquæ legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solùm per passionem Christi dandam esse figurabāt: hæc verò nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt. Horum quinque prima ad spiritualem vniuscuiusque hominis in se ipso perfectionem, duo vltima ad totius Ecclesiæ regimē, multiplicationemq; ordinata sunt. Per baptismum enim spiritualiter renascimur, per confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autē, & roborati, nutrimur diuina eucharistiæ alimonia. Quòd si per peccatum ægritudinem incurrimus animæ, per pœnitentiam spiritualiter sanamur, spiritualiter etiam, & corporaliter, prout animæ expedit, per extremam vnctionem. Per ordinem verò Ecclesia gubernatur, & multipli-

tiplicatur spiritualiter, per matrimonium corporaliter augetur. Hæc omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona ministri conferentis sacramentum cũ intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Quorum si aliquod deẽst, non perficitur sacramentum. Inter hæc sacramenta, tria sunt, baptismus, confirmatio, & ordo, quæ characterem, id est, spirituale quoddam signum, à cęteris distinctiuum, imprimunt in anima indelebile: vnde in eadem persona non reiterantur. Reliqua verò quatuor characterem non imprimũt, & reiterationem admittunt. Primum omnium sacramentorum locum tenet sanctũ baptisma, quod vitæ spiritualis ianua est. Per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficimur Ecclesiæ: & cum per primum hominem mors introierit in vniuersos, nisi ex aqua & spiritu renascimur, non possumus, vt inquit Veritas, in regnum cælorum introire. Materia huius sacramenti est aqua vera, & naturalis: nec refert, frigida sit, an calida. Forma autem est, Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Non tamen negamus, quin & per illa verba, Baptizetur talis Seruus Christi, in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti: vel, Baptizetur manibus meis talis, in nomine Patris, & filij, & spiritus sancti, verum perficiatur baptisma: quoniam, cùm principalis causa, ex quo baptismus virtutem habet, sit sancta Trinitas, instrumentalis autem sit minister, qui tradit exterius sacramentum, si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministrũ, cum Sanctę Trinitatis inuocatione perficitur sacramentum. Minister huius sacramenti est Sacerdos, cui ex officio cõpetit baptizare. In causa autem necessitatis solùm Sacerdos, vel Diaconus, sed etiã laicus, vel mulier, imò etiã paganus, & hęreticus, baptizare potest, dũmodo formã seruet Ecclesiæ, & facere intendat quod Ecclesia. Huius sacramenti effectus, est remissio omnis culpæ originalis, & actualis, omnis quoque pœnę, quę pro ipsa culpa debetur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis iniungenda est satisfactio, sed morientes antè, quã culpã aliquam committant, statim ad regnum cœlorum, & Dei visionem perueniunt.

Secundum sacramentum est confirmatio: cuius materia est, chrisma confectũ ex oleo, quod nitorem significat consciẽtiæ, & balsamo, qui odorem significat bonæ famę, per Episcopum benedicto: forma autem est: Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. Ordinarius minister est Episcopus. Et cùm cęteras vnctiones simplex sacerdos valeat exhibere, hanc nõ nisi Episcopus debet cõferre: quia de solis Apostolis legitur, quorum vicem tenẽt Episcopi, quòd per manus impositionem Spiritum sanctum dabant, quemadmodum Actuum Apostolorum lectio manifestat. Cùm enim, inquit, audissent Apostoli, qui erant Hierosolymis, quia recepisset Samaria verbũ Dei, miserunt ad eos Petrum, & Ioannem: qui cùm venissent, orauerunt pro eis, vt acciperent Spiritum sanctum. Nondũ enim in quenquam illorum venerat: sed baptizati tãtum erant in nomine domini Iesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Loco autem illius manus impositionis datur in Ecclesia confirmatio. Legitur tamen aliquando, per Apostolicæ Sedis dispensationem ex rationabili & vrgente admodũ causa, simplicem sacerdotem, chrismate per Episcopũ confecto, hoc administrasse confirmationis sacramentũ. Effectus autẽ huius sacramẽti est, quia in eo datur Spiritus sanctus ad robur, sicut datus est Apostolis in die Penthecostes, vt videlicet Christianus audacter Christi confiteatur nomen. Ideoque in fronte, vbi verecundiæ sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomẽ confiteri erubescat, & pręcipue crucem eius, qui Iudæis est scandalum, gentibus autem stultitia secũdum Apostolum, propter quod signo crucis signatur. Tertium est Eucharistiæ sacramentum, cuius materia est panis triticeus, & vinum de vite, cui ante consecrationem aqua modicissima admisceri debet. Aqua autem ideo admiscetur, quoniam, iuxta testimonia sanctorum patrũ, ac doctorum Ecclesię, pridem in disputatione exhibita, creditur, ipsum Dominũ in vino aqua permisto hoc instituisse sacramentum: deinde, quia hoc conuenit Dominicæ passionis repræsentationi. Inquit enim beatus Alexander Papa V. à beato Petro: In sacramentorum oblationibus, quæ intra Missarum solennia Domino offeruntur, panis tantùm, & vinum aqua permistũ in sacrificium offerantur. Non enim debet in calicem Domini aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed vtrunque permistum: quia vtrunque, id est, sanguis, & aqua, ex latere Christi pro-

profluxisse legitur: tum etiam, quòd cõuenit ad significandum huius sacramenti effectũ, qui est vnio populi Christiani ad Christũ. Aqua enĩ populũ significat, secũdum illud Apocalypsis, Aquæ multæ, populi multi. Et Iulius Papa primus post beatum Siluestrum, ait: Calix Dominicus, iuxta canonum præceptum, vino & aqua permistus debet offerri: quia videmus, in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi sanguinem Christi. Ergo, cum in calice vinum, & aqua miscetur, Christo populus adunatur, & fideliũ plebs ei, in quem credit, copulatur, & iungitur. Cùm ergo tam sancta Romana Ecclesia à beatissimis Apostolis, Petro, & Paulo, edocta, quàm reliquę omnes Latinorum, Gręcorumque Ecclesiæ, in quibus omnis sanctitatis, & doctrinæ lumina claruerunt, ab initio nascentis Ecclesiæ sic seruauerint, & modò seruent, inconueniens admodum videtur, vt alia quæuis regio ab hac vniuersali & rationabili discrepet obseruantia. Decernimus igitur, vt etiam ipsi Armeni se cum vniuerso orbe Christiano conforment, eorumque Sacerdotes in calicis oblatione paululũ aquæ, prout dictum est, admisceant vino. Forma huius sacramenti sunt verba Saluatoris, quibus hoc conficit Sacramentum. Sacerdos enim, in persona Christi loquẽs, hoc conficit sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute, substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinẽ conuertũtur, ita tamen, quòd totus Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini: sub qualibet quoque parte hostiæ consecratæ, & vini consecrati, separatione facta, totus est Christus. Huius sacramenti effectus, quem in anima operatur dignè sumẽtis, est adunatio hominis ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris eius vnitur, consequens est, quòd per hoc sacramentum in sumentibus digne gratia augeatur: omnemque effectum, quem materialis cibus, & potus, quo ad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando, & delectando, sacramentum hoc, quo ad vitam operatur spiritualem, in quo, vt inquit Vrbanus Papa, gratam Saluatoris nostri recensemus memoriam, à malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutũ & gratiarum proficimus incrementũ. Quartũ sacramentũ est pœnitẽtia: cuius quasi materia sunt actus pœnitentis: qui in tres distinguuntur partes. Quarum prima est cordis contritio; ad quam pertinet, vt doleat de peccato cõmisso, cum proposito non peccãdi de cætero: secunda, oris cõfessio, ad quam pertinet, vt peccator omnia peccata, quorum memoriam habet, suo Sacerdoti cõfiteatur integraliter: tertia, satisfactio pro peccatis secundum arbitrium Sacerdotis, quæ quidem præcipuè fit per orationem, ieiunium & eleemosinam. Forma huius sacramenti sunt verba absolutionis quę Sacerdos profert, cùm dicit: Ego te absoluo, &c. Minister huius sacramenti est Sacerdos, habens auctoritatem absoluendi vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Effectus huius Sacramenti est absolutio à peccatis. Quintum sacramẽtum est extrema vnctio: cuius materia est oleum oliuæ per Episcopum benedictum. Hoc sacramentum nisi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet. Qui in his locis vngendus est, in oculis propter visum, in auribus propter odoratum, in ore propter gustum, vel locutionem, in manibus propter tactum, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem. Forma huius sacramenti est hæc: Per istam vnctionem, & suam pijssimam misericordiam indulgeat tibi Dominus, quidquid per visum, &c. & similiter in alijs membris. Minister huius sacramenti est Sacerdos: effectus verò est mẽtis sanatio, & In quãtum autem expedit, ipsius etiam corporis. De hoc sacramento inquit beatus Iacobus Apostolus: Infirmatur quis in vobis? Inducat presbyteros Ecclesiæ, vt orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: & si in peccatis sit, dimittentur ei. Sextum sacramentum est ordinis: cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur ordo: sicut presbyteratus traditur per calicis cum vino, & patinæ cũ pane porrectionẽ: diaconatus verò per libri Euangeliorum dationem: subdiaconatus verò per calicis vacui cũ patina vacua superposita traditionem: & similiter de alijs, per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem. Forma sacerdotij talis est: Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro viuis & mortuis, in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti. & sic de aliorum ordinum formis, prout in Põtificali Romano latè continetur. Ordinarius minister huius sacramenti est Episcopus: effectus, augmentum gratiæ, vt quis sit idoneus minister.

Septi-

Septimum est sacramentum Matrimonij, quod est signũ coniunctionis Christi, & Ecclesiæ, secundum Apostolum dicentem: Sacramentum hoc magnum est: ego autẽ dico in Christo, & in Ecclesia. Causa efficiens matrimonij regulariter est mutuus consensus, per verba de præsenti expressus. Assignatur autẽ triplex bonum matrimonij. Primum est proles suscipienda, & educanda ad cultum Dei: secundũ, fides, quam vnus coniugum alteri seruare debet: tertium, indiuisibilitas matrimonij propter hoc, quòd significat indiuisibilem coniunctionem Christi, & Ecclesiæ. Quamuis autem ex causa fornicationis liceat tori separationẽ facere, non tamen illud matrimonium contrahere fas est, cùm matrimonij vinculum, legitimè contracti, perpetuum sit.

De custodia, & administratione Sacramẽtorum, deq. Ecclesiarũ dedicationibus certo die, & alijs festiuis deuotè celebrandis.

CONstitutionem bonæ memoriæ Ioannis Archiepiscopi Cantuariensis, in Concilio prouinciali editam, qua piè, & prouidè statutum est, vt in qualibet parochiali Ecclesia tabernaculum fiat cum sera, & claui decens, & honestum, pro curæ magnitudine, & Ecclesiæ facultatibus, vbi sanctissimũ Eucharistiæ Sacramentũ custodiatur, non in bursa, vel loculo, sed in panno lineo mũdissimo, in pixide decenti incluso, ita vt sine vllo diminutionis periculo facilè reponi, & eximi possit: atque vt ipsum venerabile Sacramentum singulis hebdomadis renouetur, pœna etiam contra Sacerdotes in eucharistiæ custodia negligentes statuta, huius auctoritate Concilij innouandam censuimus: eaq; vt omnino seruetur, decernimus: adijciẽtes, vt hoc tabernaculũ in medio altaris maioris ita eminenter, vt ab omnibus conspici possit, collocetur, & ita affigatur, ne facilè à quoquam amoueri possit. Si verò in eo loco commodè poni non possit, tum in alio altari, maiori proximo, ac maximè decenti, ponatur. Locorum autẽ Ordinarij in suis Ecclesijs initiũ huius obseruationis facientes, vt in alijs idem fiat, prouidebunt, negligentes in hoc per eius fructuum Ecclesiæ portionis, quæ ad huius rei confectionem sufficiat, subtractionem, & alia iuris remedia, ad hoc decretum obseruandum cõpellendo. Nec alios propterea, quicunque præter rectores ad huius rei contributionem tenerentur, exoneramus. Huic etiam constitutioni ob honorẽ corporis Domini nostri Iesu Christi, qui est candor lucis æternæ, hoc addimus atq; decernimus, vt iuxta antiquam, & laudabilem Ecclesiæ Anglicanæ, & aliarum prouinciarum consuetudinẽ lampas, vel cereus coram eo continuè ardeat. Vbi verò facultates Ecclesiæ nõ suppetãt, curent locorũ Ordinarij, quantum in eis est, vt facultas aliunde paretur, qua tam honesta, & pia consuetudo, quæ ferè iam in omnibus huius regni Ecclesijs superiorum temporum iniuria est sublata, renouetur. Præterea omnes constitutiones ecclesiasticas, tam generales, quàm huius regni particulares, de custodia fontis baptismatis, chrismatis, & olei sancti, & de Sacramentis ipsis, ritè & rectè, ac cum ea, qua decet, reuerentia, administrandis latas, & promulgatas, innouamus, easque ab omnibus, ad quos ea res pertinet, sub pœnis, quæ in eis continentur, & alijs etiam grauioribus arbitrio Ordinariorũ pro modo culpæ irrogandis, inuiolabiliter obseruari decernimus.

De Ecclesiarum dedicationibus certo die, ipsisque & alijs festis deuotè celebrandis.

VT in solennitatibus dedicationum Ecclesiarum, quas iuxta antiquum huius regni morem vbique primo die dominico mẽsis Octobris celebrari volumus, prophana & irreligiosa consuetudo vana spectacula edẽdi, cõmessationes, tripudia, & alia id genus faciendi tollatur, statuimus, vt Episcopi diligenter prouideãt, ne quid tale posthac eo die, alijsue festis diebus fiat, sed populus audiendis diuinis officijs deuotus intendat, inobedientes autẽ per ecclesiasticas censuras, & alia iuris remedia, inuocato etiam, si opus fuerit, brachij secularis auxilio, compescant.

DECRETVM III.

De residentia Episcoporũ, & aliorum inferioris ordinis clericorum, & scholarium, collegiorum præfectorum.

CVM Ecclesiæ reformationis initiũ ab eis fieri debeat, qui aliorũ curã gerũt, in ijs autẽ magnus hic vigeat abusus, quòd multi eorũ in Ecclesijs sibi cõmissis nõ residẽtes eas mercenarijs relinquunt, quæ

tes omnium ferè malorum in Ecclesia causam attulit: idcirco, vt hic abusus, quoad eius fieri potest, tollatur: Primùm omnes, qui cathedralibus etiam metropolitanis, alijsue inferioribus Ecclesijs curam animarum habentibus præsunt, magnopere hortamur in Domino, & per viscera misericordiæ Iesu Christi obtestamur, vt attendentes sibi, & vniuerso gregi, in quo Spiritus sanctus posuit eos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo, ad commissi sibi gregis salutē, cuius sanguis de eorum manibus est requirendus, debitam ei præsentiam exhibeant, & ab omni negotiorū secularium solicitudine vacui super eius custodiam vigilent, atque ex Apostoli præcepto in omnibus laborent, & ministerium suum impleant. Deinde, quia sæpe fieri videmus, vt, quos Dei timor ad munus suum exequendum non mouet, pœnarum metus impellat: omnes Ecclesiasticas, tam generales, quàm huius regni particulares constitutiones, contra eos, qui non resident, editas, innouamus: quos etiam vsque ad ipsorum beneficiorū priuationem inclusiuè ad residendū cōpelli volumus, & decernimus. Licebit tamen ordinarijs iuxta canonem fe. re. Gregorij Papæ X. in generali Cōcilio Lugdunensi editum, gratiam dispensationis ad tempus cōcedere, prout causa rationabilis, & iuri cōsona id exposcet. Præterea, cùm dignitates, personatus, & alia huiusmodi ecclesiastica officia, & ministeria in Dei Ecclesijs ideo sint instituta, vt essent qui disciplinā ecclesiasticā, tanquā inspectores, & moderatores, cōseruarent, & augerent, quia videmus multos esse, qui, harum dignitatum, & officiorū emolumēta capiētes, à proprijs ecclesijs absint, nullāq; eis operam impendant, non sine magno ipsarum Ecclesiarum detrimento: idcirco, vt hi etiam ad suum officium præstandum compellantur, arctioribus Ecclesiarum, & collegiorum statutis, & consuetudinibus in suo robore permanentibus, statuimus, vt posthac omnes Decani, præpositi, & alij quascunq; tam cathedralium etiā metropolitarum, quàm collegiatarum Ecclesiarū dignitates, personatus, officia, & administrationes, quocunq; nomine nuncupentur, obtinentes, nec non scholariū collegiorum præfecti adsint in suis Ecclesijs, & collegijs. Archidiaconi verò vel in Archidiaconatibus, vel in Ecclesijs cathedralibus, prout magis Episcopo loci expediens visum fuerit, commorentur, vt debitā illis operā præstent. Si quia verò vltra vacationē, statutis Ecclesiæ sibi concessam ab ecclesia, Archidiaconatu, aut collegio suo abfuerit, tū, pro rata tēporis absentię, in fructibus, quomodocunque sibi ratione officij, dignitatis, vel pręfecturæ obueniētibus per eius superiorē puniatur: atq; hi in vtilitatem mensæ Ecclesię cathedralis, quæ pro scholaribus alēdis iam erecta est, ei igitūr ue, conuertētur. Et, si longioris absentiæ ratio ita postulauerit, alijs iuris remedijs, etiā vsq; ad dignitatis, officij, vel præfecturæ priuationem inclusiuè, iuxta canonicas sanctiones, ad residentiam cōpellatur. Liceat tamen ijs, qui huiusmodi dignitates, & officia obtinent, ex causa rationabili, & iuri consona, etiā per maiorē partem capituli, seu collegij probata, de licentia superiorum ad tempus abesse.

Cùm verò canonicatus, & præbendas in Ecclesijs instituendi ratio, & causa hęc fuerit, vt, qui ad eoa assumuntur, Episcopo assistant, eumq; in muneris sui functione, consilio, & opera adiuuent, & in diuinis officijs celebrādis Ecclesiæ, ex qua fructus percipiunt, inseruiant, cumq; pauci admodum sint, qui hæc præstent, vt propè iam Ecclesiæ ipsæ ad solitudinē sint redactæ: statuimus & mādamus, vt posthac omnes canonici, tam cathedraliū etiā metropolitanarū, quàm collegiatarū Ecclesiarū, qui ex fundatione, statuto, vel cōsuetudine in Ecclesijs residere tenentur, ad personalē in eis residentiam per subtractionē fructuum, ex canonicatibus, & præbendis prouenientium, pro rata temporis, quo vltra vacationem sibi statutis Ecclesiæ cōcessam sine licentia superioris ex causa legitima, & quā maior pars capituli approbauerit, abfuerint, ab eis auferendorum, & in vtilitatem mensæ præfatæ conuertendorum, & per alia quæcunque iuris remedia compellantur. Qui verò ex fundatione, statuto, vel consuetudine ad residētiam non tenentur, si præbendam ad decem librarū annuum valorem ascendentem obtineat, nisi in Ecclesia, ad quā præbenda spectat, vnum mensem, vel eò plus, prout eorū superiorib⁹ visum fuerit, quotannis præsentes fuerint, & in habitu, per residentiarios eiusdem Ecclesiæ canonicos geri solito, diuinis officijs intersint, sextam partem prouentus annui præbendæ suæ, in vtilitatem scholæ prædictæ cōuertendam, quoties secus fecerint, amittant. Qui verò præbendam, quæ ad annuū viginti librarum valorem ascendit, obtinent, nisi & ipsi in Ecclesia, ad quam præbenda pertinet, mensibus saltem duobus conti-

continuis, vel interpolatis, aut etiam pluribus eiusdem superioris arbitrio quotannis præsentes fuerint, & in habitu prædicto inseruierint, ij sexta parte prouentus annui præbendæ suæ, ad vsum prædictum deputãdæ, priuentur, nisi huiusmodi fructus ijs, qui diuinis intersint, seu alijs pijs vsibus per Ecclesiæ statuta, cõsuetudinésue, seu aliàs legitimè sint iam applicati, quod & in alijs præcedentibus capitibus, vbi hac de re agitur, placuit obseruari: Hoc insuper adijciẽtes, vt distributiones quotidianæ appellatæ, quæ ab interessentibus tantùm percipiuntur, nemini, qui eisdem diuinis non intersit, ex quantumuis iusta causa, nisi ea talis sit, quæ expressè à iure, vel à statutis Ecclesiæ probetur, concedantur. Eorum autem, quibus, studiorum gratia ad certum tempus indultum est, ne ad eos ordines promoueri teneantur, ad quos ratione beneficiorum, quæ obtinent promouendi essent, & vt absentes nihilominus fructus percipiant, quia plęriq; in nulla ex vniuersitatibus, in quib⁹ generale studiũ viget, sed in locis, vbi nullus est studiorũ vsus, atque exercitatio, commorãtur, & non pauci etiam in studijs generalibus degẽtes, quiduis potius aliud agunt, quàm vt litteris operam dent: idcirco, ne dolus, & fraus hac in re cuiquã patrocinetur, omnibus locorũ ordinarijs mãdamus, posthac, antequàm vlli suæ iurisdictionis huiusmodi indulta concedant, diligenter inquirant, an is ad literarum studia sit aptus, & an ex disciplinæ, quibus operam se daturum profiteatur, tales sint, quæ ei cõueniant, & Ecclesiæ futuræ sint vtiles, & an temerè, vel in fraudẽ hanc licentiã petat. Quã si, oĩbus maturè perspectis, illi concedendã duxerint, tum curent, vt sciãt quibus in locis is degat, & quã vitã ducat, & quẽ in litteris progressũ faciat. Quòd si otiosè eũ viuere, aut nihil in litteris proficere cognouerint, & indultũ reuocent, & ad ordines suscipiẽdos, ad quos tenetur, & ad residentiam per subtractionem fructuum, & alia iuris remedia cõpellant. Quoniã verò beneficiorũ pluralitas residentiã maximè impedit, & clericis materiã vagãdi præstat: statuimus, vt, quicũq; plura incõpatibilia beneficia ecclesiastica de facto obtinet, vnico, quod malueris retento (ad quod retinendum, in euentum dimissionis aliorũ, seu alterius, vt sequitur, auctoritate Apostolica nobis concessa, sine alieni iuris præiudicio eum habilitamus) aliud, seu alia, quæ de iure tenere non potest, intra duorum mensium spacium, à præsentis decreti publicatione computandorum, in manibus sui ordinarij publicè coram testibus resignet, & re ipsa dimittat: alioquin omnibus sit priuatus, quæ ipso iure vacare, & ad ea obtinenda eum omnino inhabilem esse decernimus. Hanc autem per hoc breue spatium incompatibilium huiusmodi beneficiorum retentionem ex quibusdam rationabilibus causis, eadem auctoritate Apostolica nobis concessa, duximus indulgendam.

Qui verò in posterum plura beneficia curam animarum habentia, seu aliter cõpatibilia, sine eiusdem Sedis Apostolicæ dispensatione, vel auctoritate, per modum vnionis ad vitam, vel commendæ, vel custodiæ, præter eum modum, quem constitutio Gregoriana in Concilio Lugdunẽsi edita permittit, aut alio quocunque nomine & titulo recipere, ac simul retinere præsumpserit: non solùm secundo, & pluribus, quæ de facto obtinuit, sed etiam primo, quod canonicè possidebat, sit ipso iure priuatus. Omnes item alias sententias, censuras, & pœnas in constitutione fe. re. Ioannis XXII. quæ incipit, Audistis, & quibuscunque alijs tam Apostolicis, quàm prouincialibus, & synodalibus, & Apostolicæ Sedis in hoc regno Legatorum constitutionibus contra eos, qui huiusmodi incompatibilia beneficia obtinent, seu de illis prouident, quoquo modo editas, innouamus, & debitæ executioni mandari præcipimus.

Ordinarij autem locorum eis, quicunque plura curata, aut aliter incompatibilia beneficia ecclesiastica obtinent, dispensationes suas exhibere omnino compellãt, & aliàs agant, iuxta constitutionem Gregorij X. in Concilio Lugdunensi editam, quæ incipit: Ordinarij: quã planè obseruari decernimus: Addẽtes, vt ipsi Ordinarij etiam per idoneorum vicariorũ deputationem, & congruæ portionis fructuum assignationem prouideant, vt animarum cura nullo modo negligatur, & beneficia ipsa, debitis ministerijs non fraudentur.

DECRETVM IIII.

Vt Episcopi, reliquique curam animarum exercentes populo prædicent, parochique pueros prima fidei rudimenta doceant.

Sed quoniã nihil, aut parũ vtilitatis allatura est Episcoporũ, & aliorũ inferioris

 ordi-

ordinis curam animarum habentium, in Ecclesijs suis residentia, nisi ijdem pastoris officio fungantur, quod potissimum in diuini verbi prædicatione consistit: inoleuit autem alicubi hic abusus, vt, Episcopi munere prædicandi ad alios translato, in alia ipsi officia incumbant, contra Apostolorum exemplum, qui dixerunt: Non est æquum nos relinquere verbum, & ministrare mensis: quod munus tamen, cùm in pauperibus alendis versaretur, maximè pium erat: idcirco cum huius Synodi approbatione statuimus, vt Archiepiscopi, & Episcopi omnes prædicationis verbi Dei munus per se ipsos obire, iuxta Christi & Apostolorum mandatum, & sacrorum canonum normam, teneantur: &, si quando legitimum aliquod impedimentum inciderit, quò minus id facere possint, tum, secundum statutum fe. re. Innocentij Papæ III. in generali Concilio editum, quod incipit: Inter cætera viros idoneos deligant ad huiusmodi prędicationis officium rectè exequẽdum: rectores, item vicarij, & quicunque alij, curam animarum habentes, per se, vel per alios idoneos viros, si legitimè ipsi impediti fuerint, saltẽ dominicis & alijs festis diebus plebẽ sibi cõmissam salutari prædicationis cibo pascant. Quòd si quis hoc necessariũ prædicandi officium prætermiserit, postquàm per superiorẽ monitus per vnius mensis spatiũ muneri suo defuerit, per censuras ecclesiasticas, & alia iuris remedia ad id ipse superior eum compellat, etiam aliquàm honestam mercedẽ de fructibus ipsius ecclesię alteri, qui id præstet, assignando, donec principalis quandoque resipiscens officium suum impleat.

Huic autem prædicationis officio ita planè satisfactum erit, si non solùm publicè concio habeatur, sed priuatim etiam pastor, quos ex grege sibi cõmisso à recta fide, vel à bonis moribus aberrare cognouerit, eos ad se vocatos paternè & cũ omni charitatis affectu docendo, monendo, hortando, ac, si opus fuerit, deterrendo ad catholicam fidem, & rectam viuendi normam reducere conetur: qui verò & in fide, & moribus rectè viuunt, in sancto eorũ instituto confirmet. Quia verò sunt, qui non vocati ad prædicandum ipsi se ingerunt, cùm tamen Apostolus dicat: Quo modo prædicabũt, nisi mittãtur? quos etiã Deus per Prophetã reprehẽdit dicẽs: Ipsi currebant, & ego non mittebã illos, statutum fe. re. Innocẽtij Papæ III. in generali Cõcilio editum, quo sub anathematis, & alijs pœnis, ei, qui in cõtumacia perseuerauerit, infligẽdis, prohibetur, ne quis pręter auctoritate, ab Apostolica Sede, vel à catholico loci Episcopo cõcessam, publicè, vel priuatim, extra quã regit Ecclesiã prędicationis officiũ vsurpare audeat, obseruandum censemus. Quos autẽ Episcopus ad prædicandũ mittet, eos de materia & modo prædicandi (multi enim in hoc officium abusus irrepserunt) cum omni pietate, & studio instruat. Hoc autẽ potissimum erit eis iniungendum, vt in primis populũ ad pœnitentiam adhortentur: quæ quidẽ eò magis necessaria est, quò grauiꝰ Deũ offẽdimus, & maioribꝰ ab eo bñficijs affecti sumus, hoc regno à perniciosissimo schismate liberato: deinde cõtra ea vitia, & abusus, qui tum in doctrina, tũ in moribus tempore ipsius schismatis viguerũt, quibus etiam nunc plærique sunt infecti, diligenter erudiat, moneatque. Quia verò in multis Ecclesijs cõcionatores desunt, ne populus propter rectorum, vicariorum, aliorũmue, qui curam animarum habent; imperitiam necessario sanæ doctrinæ cibo fraudetur, quædam homiliæ à pijs & doctis viris ex huius Synodi mãdato de his pręcipuè, in quibus hîc magis peccatum est, conscriptæ edentur, quas curati, qui ad concionandum idonei non erunt: loco sermonis plebi sibi cõmissæ planè & distinctè legent.

Cùm autem hic messis multa sit, operarij autem pauci, rogandus est in primis Dominus messis, vt in vineã suam operarios mittat. Interim verò Episcoporum erit, certos prędicatores deligere, qui omnia diœcesium suarum loca sic obeant, vt ne qua pars gregis salutari verbi Dei pabulo omnino fraudetur.

Hoc etiam eisdem agendũ erit, vt, quicunq; curæ animarum sunt præfecti, pueros parochiæ suæ singulis saltem dominicis & alijs festiuis diebus, certa hora, qua diuinis officijs nõ erunt impediti, ad Ecclesiã vocatos in primis fidei rudimẽtis, ac pietate, & obediẽtia erga Deũ, & parẽtes diligẽter instruãt. Qui verò id prętermiserint, per ea iuris remedia, quæ oportuna videbuntur, ad id compellentur.

DECRETVM V.

De vita, & honestate Clericorum.

QVia verò exemplum vitæ magnam auctoritatem verbo affert, estq; veluti quoddã prędicãdi genus, ob id curãdũ est ijs, qui alijs pręsunt, vt cæteris, cum morũ probitate,

probitate vitæq; sanctitare, tum ea propriâ domum rectè gubernandi laude, quam in Episcopis Apostolus requirit, antecellant. Quapropter huius regni Archiepiscopos, Episcopos, & reliquos omnes Ecclesiarum Prælatos per viscera misericordiæ Iesu Christi monemus, atque obtestamur, vt, iuxta doctrinã Apostoli, ita sobriè, castè ac piè viuãt, vt cæteris eorũ vita, & cõuersatio ad pietatẽ, & morũ disciplinã exẽplo esse possit. Nullo ipsi fastu, nulla põpa vtãtur, nõ vestibus sericis, nõ pretiosa supellectile: sit eorũ mẽsa frugalis, & parca: nõ plus, quàm tria, aut ad summũ quatuor (quod etiam magis, pro huius temporis ratione, indulgendo, quàm probando cõcedimus) ciborum genera, præter fructus, & bellaria, qualescunque hospites, aut conuiuas habeant, apponantur: reliqua mensæ condimenta sint charitas, sanctorum librorum lectio, & pij sermones. Domesticorum, & equorum numerosa, & superflua multitudine abstineãt, ac tot ministris contenti sint, quot ad curę sibi commissæ administrationem, ac domus regimen, & ad quotidianos vitę vsus erũt necessarij. Sint etiam de eorum moribus, & vita solliciti, ne ex alienis vitijs turpem contrahant infamię notã: curentq;, vt laici sibi inseruientes vestitu, quod ad genera & colores vestium attinet, modesto, ac decenti vtantur. Ac ne hæc sumptuum moderatio auaritiæ tribuatur, quidquid ex fructibus Ecclesiarum, deductis ijs, quæ earum oneribus sustinendis, & ipsis, atque ipsorum familiaribus necessaria sunt, supererit, id omne iuxta illa, quę beatus Gregorius Papa Augustino Episcopo de fructibus Ecclesiæ dispensandis rescripsit, ad pauperes Christi suscipiendos, & alendos, ad pueros, & adolescentes in scholis & studijs educãdos, atque in alia pia opera ad Dei gloriã, & proximi vtilitatem, & aliorũ exẽplum distribuant. Sint patres pauperum, sint orphanorum, viduarum, & oppressorum refugium, ac tutela. In sacrarum scripturarum lectione, & in ijs, quæ ad curæ sibi commissæ regimen spectant, assiduè versentur: à secularibus autem negotijs, & omnibus ijs, quæ ordini clericali, iuxta sacrorum canonum instituta, minimè conueniunt, abstineant, ita vt in omnibus forma gregis verè facti agnoscantur.

Hæc eadem reliquis etiam inferioris ordinis clericis sequenda proponuntur: (æquum est enim, vt membra cum capite congruant) atque vt ij tales omnino sint, statuimus, vt locorum Ordinarij curent, vt ea, quæ tam per sacros canones generales, quàm per Sedis Apostolicæ Legatorum, & prouinciales huius regni leges de vita, & honestate clericorum sanctè & piè instituta sunt, sub pœnis in eis expressis, & alijs etiam ipsorum arbitrio irrogandis, ab omnibus suæ iurisdictionis clericis integrè obseruentur. Ac, ne quis harum rerum ignorantiam prætendat, ijdem Ordinarij, vt ea omnia, quę magis necessaria videbuntur, in breue cõpendium redigantur, & cum adiectione pœnarum, & monitionibus debitis per publicas denũtiationes, seu aliter ad omnium notitiam deducantur, curabunt.

Vt autem quidam abusus, qui in mores & vitam clericorum superioris temporis vitio hic passim irrepserunt, quoad eius fieri potest, tollantur, de his quędam specialiter, prout infra sequitur, statuenda censuimus.

Cùm igitur personis regularibus professis, itemque secularibus in sacris ordinibus constitutis, iuxta sacrorum Conciliorum, & canonum statuta, per antiquã, ac laudabilem Ecclesiæ consuetudinem, vxores habere nõ liceat: quia nihilo minus plerique post professionem emissam, & sacrorum ordinum susceptionẽ, omni Dei & legũ timore postbabito, matrimonia, quę potius impudica contubernia sunt appellanda, de facto contrahere nõ sunt veriti, in maximum religiosorum, & ordinis clericalis dedecus, & scandalum populi, & animarum suarum perditionẽ: vt tam pro præteritis, quàm futuris casibus huiusmodi abusui prouideatur: eadẽ hac Synodo approbante, nos omnia huiusmodi matrimonia, tam à religiosis vtriusque sexus professis, quàm clericis secularibus, qui vsque ad sacrum Subdiaconatus ordinem inclusiuè peruenerunt, vt præmittitur, de facto contracta, damnamus, & reprobamus, ac minimè de iure fieri potuisse, quin immo illicita, ac nefaria esse pronunciamus, & declaramus, mandamusque vniuersis huius regni Ordinarijs, vt huiusmodi personas de facto ita coniunctas, per censuras ecclesiasticas, & alia iuris remedia separent, ac disiungant, neque vllo modo simul habitare permittant: ac contra omnes, quicunq; huiusmodi matrimonia defendere, seu in eis obstinatè perseuerare voluerint, iuxta sacrorum canonum normam seuerè procedant. Ac, ne in posterum quidquam

tale

tale committatur, omnes constitutiones canonicas,tã generales,quàm huius regni particulares, cõtra huiuimodi excessus la tas, cũ oĩbus sentẽtijs, cẽsuris, & pœnis in eis cõtentis,omnino exequẽdas statuim⁹.

Prærerea, cùm plerque huius regni Ecclesiasticæ personæ,etiam ecclesiastica beneficia obtinentes, atque in sacris ordinibus constitutę, suæ conditionis immemores non solùm habitum, & tonsuram ordini suo conueniẽtem nõ gerant, sed negotijs quoque secularibus, atq; exercitijs etiam vilibus, ac turpibus se implicent, nec horas canonicas persoluant, nec in studia literarum incumbant,aliud ve omnino quidquam, quod ordini suo conueniat, agant, in sacrarum legũ contemptum, & clericalis ordinis dedecus: statuimus, & decernimus, vt, quicunque in aliqua ecclesia prębendam, seu cuiuscunqoe generis, vel appellationis beneficium ecclesiasticum obtinet, habitum, & tonsuram clericales secundum canonicas sanctiones gerere, & ab omnibus negotijs, atque exercitijs ordini clericali non conuenientibus, seu aliter de iure prohibitis, omnino abstinere, horasq́oe canonicas persoluere,ac in studia litterarum incumbere,& alis,quæ personæ suæ, & ordini, ac beneficio, quod obtinet,cõueniunt, agere teneatur. Quòd si quis ab Ordinario monitus in huiusmodi abusibus perseuerauerit,is per quæcunque iuris remedia,etiam vsque ad beneficiorum priuationem inclusiuè,se corrigere,atque emendare cogatur. Et si in sacris ordinibus constitutus fuerit, etiam si beneficium non obtineat,per eadem iuris remedia ad prædictorum obseruationem nihilominus compellatur. Qui verò in minoribus tantum ordinibus cõstituti sunt, ab illicitis & sibi prohibitis exercitijs abstineant: alioqui priuilegijs clericalibus, iuxta canonicas sanctiones, priuentur.

DECRETVM VI.

De Ecclesiasticorum ordinum collatione, & examinatione ordinandorum.

ETSI post diuini verbi prædicationẽ nihil magis Episcopo iniunctum est, quàm diligens & accurata in manuum impositione animaduersio, præcipiente Apostolo, Nemini citò manum imposueris: tamen, quia non ea diligentia, quæ tantæ rei conuenit, adhiberi solet, ex quo ordinis ecclesiastici contemptus, & magna diuini cultus diminutio oritur, eadẽ hac Synodo approbãte statuimus, vt omnes,& singuli locorum Ordinarij nullum laborem in ordinum ecclesiasticorũ collatione recusent: sed per se ipsos, si legitimè impediti non fuerint, alioqui per alios catholicos Episcopos,cũ omni studio & charitate hoc munus exercentes, statutis à iure temporibus, qui ex suis diœcesanis voluerint, & idonei cogniti fuerint, eos ordinibus initient: neminem verò ad alterius diœcesis Episcopum,nisi ex causa necessitatis bene per eos explorata, ordinandum dimittant, idq́ue postquàm eum diligenter examinauerint,atque idoneum esse cognouerint. Non putent autem Episcopi se muneri suo satisfecisse, si eorum, qui ordinandi sunt, examinatione ad alios reiecta, manus tantùm ipsi imposuerint. Ita enim plerumque fit,vt qui iuutiles, & indigni sunt,eos, ab alijs temerè, quos ea cura non admodum tangit, dignos iudicatos,sacris ordinibus præter conscientiam insigniant. Quapropter omnes, & singulos Episcopos in Domino hortamur, ac monemus, eisq́ue mandamus, vt ipsimet hoc munus examinandi omni studio, & diligentia exerceant. Si verò,quia multi ob diœcesium amplitudinem ordinandi sunt,aliorum auxilio indigeant, tum eorum opera vtantur, quos pios,& doctos nouerint, & quorum diligentiæ confidant.neq; verò ob id Archidiaconos,aliósue,ad quos hoc mun⁹ pertinet,excludimus: imo verò eos assistere Episcopis,eisq́; adiutores esse volumus. In examinatione autẽ eorũ,qui ordinandi sint,hoc pręcipuè attendi debet, ne qua ij sint hæresi infecti, vt sint legitimis natalibus orti, & in ætate à sacris canonibus requisita constituti, omniq́ue defectu careant, propter quem iure ab ordinibus repellantur, sintq́ue vitę ac morum honestate,& probitate cõmendabiles, ac literarum scientia pro cuiusque ordinis ratione prædití. Est etiam diligenter animaduertendum,ne simulato,aut minus sufficienti quisque titulo promoueatur, qui postea in ordinis clericalis dedecus aut mendicare,aut,quod maximè nefarium est,sacrosanctum Missę sacrificiũ quasi venale facere cogatur. Admonendi autẽ oẽs,& hortandi in primis erũt, ne ad ordines suscipiendos accedant proprij cõmodi gratia,nec quærentes, quę sua sunt, sed tantùm,quæ Iesu Christi.

Vt aũt hæc omnia accuratius fiant, qui promouẽdi erũt, maximè ad sacros ordines,

nes, multò ante ordinationis tempus suum desiderium Episcopo significabunt, vt is de eorum statu, & conditione commodè inquirere, & cognoscere possit: ac demum feria quinta, diè ordinationis proximè præcedente, se præsentent, ac dent nomina, eodemque & sequentibus diebus hora statuta diligenter examinentur. Afferant autem omnes de ijs, quæ dicta sunt, certa, ac fide dicta testimonia non modò suorum parochorum, sed etiam præceptorum, aliorumque proborum hominum, qui ipsos bene nouerint. Et, vt ab omni peccatorum labe purgati, & qua conuenit deuotione ad sacros ordines suscipiendos accedant, peccata sua idoneo sacerdoti antè confiteantur, qui, eorum vitæ conditionem sedulò scrutatus, intelligat, an fortè aliqua irregularitate, aut alio quopiam impedimento teneantur, vt expediat eos ab ordinib' vel omnino abstinere, vel quoad huiusmodi impedimẽtum tollatur, sumantque etiam die ordinationis sanctissimum Eucharistiæ sacramentum.

Licet autem in minoribus ordinibus tam exacta cura non requiratur, nihilo minus & in his pro gradu, & ratione ordinis suscipiẽdi eorum omnium, quæ superius dicta sunt, habenda est.

DECRETVM VII.

De ecclesiasticorum beneficiorum prouisione.

CVM ecclesiastica beneficia dignis tantùm, & idoneis personis conferenda sint, quæ & velint, & possint officium, propter quod beneficium datur, exequi: id quod docet exemplum Apostolorum, qui cum Diaconos septem electuri essent, conuocata discipulorum multitudine dixerunt, Considerate fratres ex vobis viros boni testimonij septem, plenos Spiritu sancto, & sapientia, quos constituamus super hoc opus: iccirco omnes Episcopos, ad quos id spectat, admonitos etiam atque etiam volumus, vt, omni humano affectu, rationeque posthabita, eis, quos maximè idoneos, atque optimos inuenire potuerunt, ecclesiastica munera, ea in primis, quę aliorum curam habent annexam, conferant, atque committant, quærentes non quæ sua sunt, aut consanguineorum, cæterorúmue ad ipsos secundum carnem quouis modo pertinentiũ, sed quę Iesu Christi.

Cumque illud Apostoli, Nemini citò manum imposueris, non tam ecclesiasticorum ordinum collationem, quàm ministrorum institutionem respiciat: Episcopi nemini ecclesiastica beneficia, maximè curam animarum habentia, nisi prius diligenti inquisitione & examinatione habita, committant. In qua eadem, & multò quidem magis spectari debent, quæ in ordinibus conferendis spectanda esse diximus, sana doctrina, ætas matura, item morum grauitas, & literarum scientia: præterea, an, qui præficiendus est, in ijs saltem ordinibus, qui beneficij sibi cõmittendi muneri conueniunt, iuxta canonicas sanctiones, vel Ecclesiarum statuta, seu beneficiorum fundationem sit constitutus, & an ambitione, auaritiáue, aut alio humano affectu ad diuina ministeria suscipienda accedat. Habeat autẽ vnusquisque bonum testimonium hominum fide dignorum, cum quibus diutiua versatus fuerit: & ab Episcopo officij & oneris sibi impositi, diligenter admoneatur.

Cùm verò ad beneficium, quod personalem residentiam postulet, assumendus est, perquirat Episcopus, an is talis sit, quì & velit, & possit in eo residere. Nam si aliud beneficium incompatibile iam obtineat, siue quid aliud sit, quod eius residentiam impediat: eum ne admittat. Quòd si nihil tale obstet, tamen, antè quã eum beneficio præficiat, promissionem ab eo de personaliter residendo, etiã iureiurando recipiat, apposita pœna amissionis beneficij, si secus fecerit, incurrenda: quam promissionem, & iuramentum in vicariorum prouisionibus tantum recipi debere, iuxta prouinciales constitutiones declaramus.

Episcopis etiam curandum erit, vt à præfectis vniuersitatum & collegiorum scripta habeant nomina eorum, qui moribus, & doctrina ad beneficia obtinenda idonei sint, vt, si quod beneficium vacauerit, sciant, quibus id statim conferre possint. Eos etiam omnem diligentiam adhibere oportebit peruestigandis hominibus doctis, & pijs, qui sibi in Ecclesiarum suarum regimine adiumento futuri sint.

Quoniam autem valdè periculosa est diutina ecclesiarum vacatio, omnes Episcopos in Domino hortamur, ac monemus, vt beneficijs vacantibus, quorũ collatio ad eos pertineat, etiam non expectato tempore à sacris canonibus præfinito, quàm citissimè possint, de idoneis re-

ctoribus, & pastoribus prouideant. Durante verò earum vacatione, procurent, vt ita gubernentur, ne quid detrimenti ipsæ, & plebes, si quas habent sibi commissas, patiantur.

Quæ verò de Episcopis suprà diximus, eadem ad alios omnes, quicunque nō solùm conferendi liberè, sed eligendi, instituendi, seu quo modo libet de beneficijs Ecclesiasticis disponendi facultatem habent, dicenda erunt; pœnis canonicis cōtra eós, qui indignos ad beneficia promouerint, innouatis.

DECRETVM VIII.

Ne concessiones iuris præsentandi, seu aduocationum fiant, neue in quempiam facultates disponendi de beneficijs vacaturis contra sacrorum canonum dispositionem transferantur.

CVM in fraudem statuti Lateranensis Concilij de beneficiorum non vacātium dispositionibus, seu promissionibus nemini faciendis, multi in alios ius præsentandi, seu de huiusmodi beneficijs disponendi potestatem transferant, vt hic abusus, qui hic frequens est, & ex quo multa mala oriri comperimus, tollatur, cum præsentis Synodi approbatione omnes iuris præsentandi, seu eligendi donationes, seu aduocationum cōcessiones ad beneficia vacatura, vel ea conferendi, seu quo modo libet de illis disponendi facultates per quoscunque quauis auctoritate vel dignitate fungentes, in posterū contra sacrorum canonum instituta fieri prohibemus: &, si quæ fient, eas irritas, & inanes esse decernimus. Et, si quis ecclesiastici ordinis iura & facultates eius modi, vt præfertur, in alium transtulerit, tum iure de huiusmodi beneficijs disponendi pro ea & altera vice sit eo ipso priuatus, eorumque dispositio & ordinatio ad superiorem, qui in hoc non deliquerit, deuoluatur. Quicunque verò ad aliquod beneficium vigore prędictarum concessionum, seu facultatum se per quencunque præsentari, vel alio modo sibi prouideri permiserit, seu consenserit, vel quo modo libet id obtinuerit, non solùm eo sic obtento sit ipso iure priuatus, sed ad omnia beneficia ecclesiastica obtinenda per quinquennium inhabilis fiat. Præterea, omnibus locorum Ordinarijs inhibemus ne quem vigore huiusmodi concessionū sibi præsentatum, vel electum, in dictis beneficijs instituant, seu confirment, sed eum, tanquam ambitiosum, & sacrarum legum contemptorem, repellant: volentes omnino, vt prędictum Lateranensis Concilij statutum ab omnibus obseruetur, nec ei, sub pœnis, tam quoad actus nullitatem, quàm quoad personas contra id delinquentes, superius annotatis, directè vel indirectè vllo modo, vel prætextu contraueniatur.

DECRETVM IX.
De Simonia.

CVM detestabile simoniacæ prauitatis scelus, quod ex auaritia, quæ est idolorum seruitus, & omnium malorum radix, oritur, tam diuinæ scripturę, quàm sacrorum canonum auctoritas vehementer execretur, ac damnet: vt pestiferum hoc vitium, quod proximis temporibus maximè hic viguit, tollatur, pręsenti hoc decreto omnem pecuniæ dationem, fructuum etiam minimæ partis donationē, prædiorum ad firmam seu affictum concessionem, omnem denique pactionem, promissionem, & conuentionem, in cuiuslibet beneficij ecclesiastici adeptione, vel circa eam quouis modo interpositam, reijcimus, atque damnamus: cùm ecclesiastica beneficia gratis, liberè, & sine vlla conditione vel sorde dari, & recipi debeant. Præsentationes verò, electiones, postulationes, institutiones, confirmationes, collationes, & cuiuslibet generis beneficiorum ecclesiasticorū dispositiones, in quibus prædicta, vel vnum aliquod ex prædictis directè, seu indirectè, non solùm per eos, ad quos de ipsis beneficijs disponere pertineat, sed etiam per eorum familiares, & quosuis alios intercessores, & mediatores interposita fuerint, nullam prorsus vim habere decernimus, ita vt nō modò in eiusmodi adeptionibus nullum ius quisquam acquirat, verùm etiam, si quos inde fructus perceperit, eos omnes restituere teneatur, sitque eo facto ad omnia ecclesiastica beneficia in perpetuum inhabilis.

Personę autem ecclesiasticæ, quæ alio modo ex prædictis in disponendo de beneficijs ecclesiasticis deliquerint, quacūque dignitate fungantur, sint eo ipso infames, & omni iurispatronatus, seu quaslibet alia de beneficijs huiusmodi disponendi facultate priuati, atque hæc ipsa immediatè ad superiorem, qui in prædictis non peccauerit, liberè deuoluantur.

Laici

Laici verò patroni, qui propter aliquod commodum, seu emolumentum ex his, quæ infrascripta iuramenti forma exprimuntur, quenquam præsentauerint, in sententiam excommunicationis, & in alias ecclesiasticas pænas incurrant. Qui autem in his quocunque modo intercessores, seu mediatores fuerint, ij sint eo ipso ad omnes actus canonicos inhabiles: &, si quid acceperint, ad restitutionem eius alicui loco pio applicandi per sententias ecclesiasticas, & alia iuris remedia compellantur.

Præterea, omnibus locorum Ordinarijs mandamus, vt etiam iuxta prouincialis Concilij statutum ab eo, qui præsentatus fuerit, iuramentum secundum formam infrascriptam recipiant. Itemq; fe.re.Pauli Papæ II. constitutionem, quæ incipit: Cùm detestabile: & quascunque alias tá generales, quàm huius regni speciales ecclesiasticas leges contra simoniacos, nō solùm quoad beneficiorum prouisiones, vt præfertur, sed etiam, quoad ordinum, & aliorum sacramentorum administrationem purè & sine aliqua labe faciendam latas, innouamus, atque, vt hæ inuiolabiliter obseruentur, præcipimus. Iuramenti autem per præsentatum præstandi forma talis est: Ego N. præsentatus ad beneficium de N. iuro ad hæc sacrosancti Dei Euágelia, per me corporaliter tacta, quòd propter prædictum beneficium obtinendum, aut præseruationem ad idem habendum, aut acquirendum, neque ego, neque alia persona vice & nomine meo, nec de consensu, aut scientia mea, patrono, seu alij cuicūque aliquid præmissorum nomine, aut intuitu promisimus, aut dedimus, nec quidquam eius rei gratia permutauimus, compensauimus, aut prius datum confirmauimus, apudue quenquam deposuimus, seu quidquā mutauimus, seu elocauimus, priusue mutuatum, commodatum, depositum, aut elocatum, aut quocunque modo debitum remisimus, seu relaxauimus, nec de sanctuario, gleba, domibus, terris, prædijs, tenimentis, reditibus prædictæ Ecclesiæ, fructibus ue decimis, aut oblationibus eiusdem præteritis, præsentibus, aut futuris, donationem, remissionē, locationemue promisimus, fecimus, aut iniuim⁹, seu aliquis nostrū de mādato, scientia aut consensu meo promisit, fecit, aut iniuit. Ita me Deus adiuuet, & hęc sancta Dei Euangelia.

DECRETVM X.

De rebus Ecclesiæ non alienandis, & bonorum inuentario conficiendo, & officijs ecclesiasticis non locandis.

ECclesiarum indemnitatibus in posterum omnino prospicere cupiētes, hac eadem Synodo approbante statuimus, confirmationem fe.re.Pauli Papæ II. de rebus Ecclesiæ non alienandis, quæ incipit. Ambitiosè, sub pœnis in ea contentis obseruari debere, quibuscunque alijs tam generalibus, quàm huius regni particularibus ecclesiasticis prouisionibus super eadem re in suo nihilo minus robore permansuris.

Itemque Archiepiscopis, Episcopis, & omnibus piorum locorum gubernatoribus, seu administratoribus, & alijs quibuscunque personis ecclesiasticis, ecclesiastica beneficia, quocunque nomine nuncupentur, obtinentibus, mandamus, vt infra sex mensium spacium, à præsentium publicatione cōputandorum, inuentarium omniū bonorum mobilium, & immobilium, iurium, actionum, ac nominum, seu debitorum ad Ecclesias, vel pia loca, quæ obtinent, aut regunt, quouis modo pertinentium, cum eorum qualitatibus & cōfinibus coram pluribus honestis & fide dignis testibus in forma probante conficiát. quod quidē inuentarium tertio quoq; anno, & quoties in eadem Ecclesia, seu pio loco alius quis succedit, renouetur. Huius autem inuentarij duo fiant publica instrumenta: quorū vnum in propria Ecclesia, seu pio loco, alterum, si sit Ecclesia metropolitana, apud Capitulum, si cathedralis, apud metropolitanum, si verò aliarum inferiorum Ecclesiarum, vel beneficiorum, vel piorum locorum, apud Episcopum perpetuò custodiatur. Metropolitani verò, alijue locorum Ordinarij in prouinciarum, & diœcesium suarum visitationibus, siue qui alij eorum vice visitabunt, dicta inuentaria apud se habeant, & diligenter inquirant, an eorum, quæ in inuētario descripta sint, aliquid desit. quòd si quid deesse compererint, id recuperare, seu ad ius pristinum Ecclesiarum reuocare constituant, culpam, seu negligentiam cuiuslibet hac in re iuxta canonicas sanctiones seuerè puniendo: exceptis tamen semper ijs quæ circa bona ecclesiastica, ante ab Ecclesijs ablata, iam auctoritate Apostolica statuta sunt, quibus per hoc nullo modo derogari volumus.

Præterea, cōstitutiones bo.me.Othonis, & Othoboni in hoc regno Sedis Apostolicæ Legatorum editas, vt dignita-

tes, vel officia, Decanatus, Archidiaconatus, siue prouentus ex iurisdictionis spiritualis exercitio prouenientes, nullo modo locentur, seu dentur ad firmam, innouamus, vtque ab omnibus sub pœnis in eis contentis obseruentur, præcipimus. Addimus etiam, vt reliqua beneficia vltra anni spatium sine vlla innouationis spe ad locationem, seu firmam concedere nemini liceat, præter Ordinarij consensum: quem is non antè præstabit, quàm, quibus personis, & ob quam causam huiusmodi cōcessiones fiant, diligenter cognouerit.

DECRETVM XI.

Vt in cathedralibus certus initiatorum numerus educetur, ex quo, tanquam ex seminario eligi possint, qui dignè Ecclesijs præficiantur.

CVm magna sit hoc tempore ecclesiasticarum personarum penuria, præsertim idonearum, quæ Ecclesijs, seu ecclesiasticis muneribus vel præficiantur, vel inseruiant: atque huic incommodo nulla ratione magis occurri possit, quàm si soboles quædam, & tanquam seminarium ministrorum saltem in cathedralibus Ecclesijs instituatur, & conseruetur: hac eadem Synodo approbāte statuimus, & decernimus, vt singulę metropolitanę, & cathedrales huius regni Ecclesiæ, pro cuiusque censu, & facultatibus, proq; diœcesis amplitudine, certum numerum puerorum alere teneantur.

In hunc verò qui cooptandi erunt, annos sint minimùm vndecim, vel duodecim nati, qui & legere sciant, & scribere, & quorum indoles, ac voluntas certiorem spem afferat, eos sacerdotes futuros, & Ecclesiasticis muneribus perpetuò inseruituros.

Pauperum autem filios præcipuè eligi volumus, neque tamen ditiorum excludimus, modò studium præferant Deo & Ecclesiæ inseruiendi. Hi primùm grāmaticam discant: pòst, in ipsam metropolitanā, seu cathedralem Ecclesiam adsciti, sub cancellario Ecclesiæ, aut alio docto, & graui viro, qui ad hoc munus delectus sit, in ecclesiastica doctrina, & disciplina erudiantur. Horum classes instituentur duæ, altera prouectiorum ætate, & litteris, quos Acolytos esse volumus, quibus, præter victum, & togam, quam liberalem vocant, mercedis etiam aliquid in singulos annos attribuetur: altera iuniorum, quibus toga, & mensa tantùm dabitur. Vniuersi autem tam prioris classis, quàm posterioris, tonsura, & habitu clericali, eademque viuendi ratione vtentur, & diuinis in ecclesia officijs oportunè inseruient. Porrò ex Acolytorum classe quicunque ad ætatem legitimam peruenerint, & in moribus, atque in literis profecerint, sacris ordinibus initiabuntur, & ipsi cathedrali, seu metropolitanæ Ecclesiæ, in quocunq; ministerio Episcopo, & Capitulo commodum videbitur, operam suam nauabūt: atque in his vt pro cuiusq; merito beneficium aliquod ecclesiasticū deferatur, ipse Episcopus, & Capitulum curabit. In eorum autem locum, qui ex Acolytorum classe ad ordines sacros, & maiora Ecclesiæ munera adsciscētur, substituendi erunt, qui ex classe inferiori moribus, ætate, ac litteris proximè accedant. Ad scholam grammaticæ, & alia commoda, discendi causa, admittantur alij etiam ciuitatis & diœcesis pueri: qui tamē sint honestè educati, bonis moribus præditi: quibus eodē vestitu, quo cæteris, vtendum erit, atq; eodem modo viuendum. Ex his autem, qui maximè idoneus erit, & Ecclesiæ inseruiendi voluntatem præseferet, in eius locum sufficietur, qui ex clericorum numero desiderabitur. Et quia, ad hanc puerorum sobolem alendam, necesse est, vt, quoad certa dos ex reditibus beneficiorum, quæ deinceps vacauerint, huic tam pio operi in perpetuum assignandorum, seu quo alio modo erit constituta, quod breui factum iri speramus, census aliquis annuus ad tempus prouideatur, qui tam puerorum victui, quàm præceptorum stipendijs sufficere possit, statuimus, vt Archiepiscopi, & Episcopi omnes fructuum annuorum, quos ex prouentibus Episcopatuum suorum percipiunt, deductis decimis, subsidijs, & feudis, quadragesimam partem cùm ad ipsos pueros alendos, tum etiam ad mercedem soluendam magistris, qui eos in grammatica, & ecclesiastica doctrina & disciplina erudiet, in singulos annos pendant. Quod item ab omnibus præbendas, vel beneficia quęcunque ecclesiastica aut iam obtinent, aut posthac obtinebunt, fieri volumus, ac iubemus, vt scilicet ex fructibus beneficiorū suorū, quæ vel singula, vel plura simul, decimis, subsidijs, & feudis, vt præfertur, deductis, ad annuū censum viginti librarum ascēdant, partē quadragesimā ad hos ipsos vsus in ea diœcesi, in qua beneficia obti-

obtinent, quotannis persoluant. Id quod eos, licet alijs multis oneribus grauatos, pro sua tamen erga Deum pietate, & in eius Ecclesiam, quæ nunc ministrorum idoneorum penuria magnopere deformatur, officio, & studio haud grauatim facturos esse confidimus. Præterea statuimus, vt Episcopus simul cum Decano, & Capitulo cathedralis Ecclesiæ huius puerorum scholæ curam gerant, certisque hominibus negotium dent, vt hunc censum ab omnibus ijs, qui soluere tenebuntur, in terminis, & locis, ac sub cēsuris, & pœnis eorundum Episcopi, & Capituli arbitrio statuendis, exigant. Reliqua verò, quę ad hanc scholam benè ac feliciter administrādā, tuēdāq; erunt statuēda, quę multa adhuc restant, in proxima conuocatione, Deo fauente, prouidebuntur.

Cùm autē ad sanam doctrinam, & bonos mores cōseruandos maximè conducat, vt erudiendæ iuuentuti magistri rectitudine fidei, honestate vitæ, & eruditione commendabiles præficiantur: idcirco statuimus, vt ne quis vlli scholæ in quocunque loco magistet præficiatur, aut quo modo libet munus docendi suscipiat, nisi prius à loci Ordinario diligenter examinatus, ac probatus fuerit, deq; ijs libris admonitus, qui in scholis tā ad eruditionē, quā ad excolēdos iuuētutis mores legēdi sunt. Qui verò huic decreto non paruerit, sentētiam excōmunicationis incurrat, & munere docēdi ad trienniū prohibeatur. Eorum autē, qui iam scholis præfecti sunt, fides, mores, & doctrina sedulò examinētur: &, si tales reperti fuerint, quales in pręsenti cōstitutione requirimus, cōfirmētur, & de omnibus supradictis admoneantur: sin aliter, eos amoueri, & in eorum locum alios idoneos suffici mandamus.

DECRETVM XII.

De visitatione Ecclesiarum.

CVm Ecclesiarum visitatio ad vitia, & abusus tollendos, ac rursus ad bonos mores inducendos, ac legum ecclesiasticarum vim & vsum retinendum non solū vtilis, verùm etiam necessaria sit, cum pręsentis Synodi approbatione statuimus, vt Episcopi, & alij locorum Ordinarij diœceses, & loca sibi commissa, iuxta antiquā huius regni consuetudinem, singulis triēnijs per se ipsos, si legitimè impediti non fuerint, sin minus, per idoneos substitutos cum omni pietatis, & charitatis zelo visitare non omittant.

In primis autem monemus omnes visitatores, vt in visitationibus ipsis secum eos tantùm ducant, quorū opera necessa[illegible] ò indigeant, & illos quidem tales, qui cæ[illegible]eris honestatis & probitatis exemplo esse possint, vtq; ad victum medioc[illegible] sumptu sint cōtenti, atq; visitationem, quàm celerrimè fieri possit, expediant, nec frustra alienis expensis tempus conterant.

Hoc autem ordine visitatio instituenda erit, vt primùm ciuitas, deinde diœcesis, nisi fortè aliter aliqua exigat necessitas, visitetur. In ciuitate verò à cathedrali Ecclesia inchoandum: deinde ad singulas collegiatas, postremò ad parochiales transeundum est: vbi non solùm parochi, sed cæteri etiam, si qui in parochijs commorantur, Sacerdotes, & clerici euocentur. Visitandæ etiam sunt scholæ, & bibliothecæ, ac demum hospitalia diligenter perlustranda.

In visitatione Episcopi verbum Dei proponent: Sacramentum chrismatis, seu confirmationem conferent. Item, vel ipsi per se, vel alios, per eos ad eam rem delectos, in casibus sibi reseruatis, pœnitentia salutari imposita, beneficium absolutionis ijs, qui eo indiguerint, & illud humiliter petierint, impendent, ad idque omnes paterno charitatis affectu inuitabunt, atque hortabuntur.

In locis visitandis deligantur in primis viri probi, bonæ existimationis, & graues, quattuor, aut quinque, pluresue pro cleri, & plebis multitudine, qui vitam, ac mores tam laicorum, quàm clericorum probè nouerint: ijsq; etiā iureiurando astringantur, vt liberè, omniq́ue humano affectu remoto, ea indicēt, & nisi probēt ea, quæ referant, reijciantur. In singularum autem parochialium Ecclesiarum visitatione infrascripta omnia sedulò inuestigāda sunt, atq; inspicienda: an Sacramenta mundè, ac tutò custodiātur, suoq; tempore renouentur, an ritè, rectèque administrētur: an sanctissimum Christi corpus ad ægrotos honorificè, & deuotè cum luminibus, tintinabulo, & cæteris, quæ mos est adhiberi, deferatur: an matrimonia licitè, & in Ecclesia reuerēter, proclamationibus pręcedentibus, & tempore non interdicto contrahantur: an ipsi parochi habeant libros, in quibus nomina eorum qui baptizātur, cum compatribus, itemq; defunctorum, & matrimonia cōtrahentium describantur. Ecclesiæ autem, & altaria, si non sint consecrata, consecrētur, si polluta, reconcilientur. omnia in ecclesia munda, ac de-

centia, & tuta sint. Cœmeterium claudatur, ne bestiæ ingredi possint, néve quo alio modo fœdetur. Si Ecclesia, chorus, câpanile, sacristia, vel domus reparatione indigeat, ijs mádetur, ad quos ea res pertineant, quæ reparanda sint, pro facultatibus Ecclesiæ, seu parochiæ reparent, atq; reficiant. Præterea, inspiciandum est, an omnia suppetant, quę ad altaris ministerium, & ad officia diuina sunt necessaria, calices, patinæ, corporalia, vestes, libri, & reliqua: an Missæ, & alia diuina officia non solùm ritè, & rectè, sed etiam piè, ac deuotè celebrentur: an sit vnus saltem clericus, qui Missæ cum mundo ac decenti superpellicio inseruiat: an libri, & scripturæ antiquæ, aliaque instrumenta, & priuilegia Ecclesiæ diligenter asseruentur.

His omnidus aceuratè inspectis, quæ ad Ecclesiam pertinent: proximû erit, vt de ministris Ecclesiæ, & aliorum clericorum quæratur: Ac primùm, an ritè, & rectè sint ordinati: an in ordinibus muneri suo cõuenientibus cõstituti. Tum de Ecclesiarû, seu beneficiorum titulis cognoscendum: an aliqui se intruserint: an incompatibilia sine sufficienti dispensatione teneant: an resideant, & officio sibi commisso, tam quoad sacramenta administranda, quàm quoad Missas, & alia diuina officia celebranda, & anniuersarijs persoluẽdis, alijsque oneribus sibi impositis satisfaciant: an Ecclesias proprias, vt alienis inseruiât, maximè festis diebus derelinquât: an populum salutari diuini verbi cibo diligenter pascant, & pueros prima fidei rudimẽta doceant: an libros ad hæc, & alia, quæ ad officium curati spectant, necessarios habeant. De eorum vita, moribus, habitu, conuersatione, familia inquirendum: an opera vilia, & ipsis non permissa exerceant: an in tabernis, alijsue locis non cõuenientibus versentur: an bona Ecclesiæ, & iura tueantur: an egentibus subueniant: an sint pacifici, & ad tollendas inimicitias atque odia diligentes.

Postremò ad disciplinâ populi erit veniendum, aduertendumque an in populo hæretici sint, an inconfessi, an vsurarij, an cõcubinarij, alijue qui in peccatis viuant, & insordescant: an inter aliquos odia, & inimicitiæ intercedât: an sint, q quadragesimâ, aliáue ieiunia, festa, & reliquos laudabiles Ecclesiæ ritus non obseruent. Atq; in licentijs Apostolica, aliâue legitima auctoritate concessis comedendi carnes, oua, & lacticinia tempore prohibito, siue quid aliquid agendi præter constitutiones & morem Ecclesiæ, inspiciendum erit, an causæ expressæ, & alia narrata sint vera, & an ipsius concessionis forma seruata. Præterea, quærendum, an legata pia sint, quæ executioni non mandẽtur: an populus deuotè io Ecclesia versetur, & integram Missam attentè reuerenterque audiat: an inter diuina officia fiant deambulationes: ao patres familiâs liberos, & domum honestè, & piè instituant, & gubernent.

Si sint hospitalia, quo modo regaotur: an eorum bona in pauperum vsus fideliter dispensentur: an sanctè, & piè in eis viuatur.

Si scholæ, de magistris quærendû, quos libros interpretentur, an rectè officio suo fungantur. Simulq; prouidendum erit, ne quis, vt præsenti Synodo constitutû est, ad docendum admittatur, nisi prius ab Episcopo probatus fuerit: &, si quis idoneus non sit, amoueatur.

De bibliothecis inquirendum, an sint in eis, vendanturue libri hæretici, aut aliter de iure prohibiti.

Si Ecclesiæ habeât capitula, seu Collegia, animaduertatur, an, qui dignitates, & præbendas in eis obtinent, tam diuinis horis debitè & deuotè celebrandis, quàm cæteris in rebus, quæ ipsis incumbût, præstandis, muneri suo satisfaciant.

His ita perspectls, & cognitis, visitator, quę rectè se habebunt, laudabit, quę secus, reprehendet, eaque vti corrigantur, atque emendentur, per censuras, & alia iuris remedia, si opus fuarit, curabit: monebit autem omnes, vt officium sibi commissum diligenter exequantur.

Metropolitani in suarû visitatione prouinciarum ordinem à se. re. Innocentio Papa IIII. in constitutione, quæ incipit: Romana Ecclesia: seruabunt, & inter alia de his diligenter inquirent, an Episcopi resideant in suis diœcesibus: an prædicent verbum Dei: an ita viuant, vt eos decet: quemadmodnm se gerant in ordinibus, & beneficijs conferẽdis, deputandis confessoribus, excessibus eorum, qui suæ sunt iurisdictionis, puniendis, in visitatione diœcesum, cæterisque ad officium Episcopale, ac iurisdictionem, & administrationem in spiritualibus & temporalibus quo modo libet spectantibus, denique, an generales canones, & Ecclesiastica huius regni instituta obseruent: &, si quæ corrigenda erunt, quæ corrigi possint, corrigent: sin minus, ad Synodum prouincialem referent: verum

rùm, si quid huiusmodi erit, ad quod corrigendum, ac reformandum maiori authoritate opus esse videatur, tum ad Sedem Apostolicam recurrent.

Archidiaconi partem diœcesis, curæ, ac fidei suæ creditam, in ijs, quæ ad eos pertinent, secundum præscriptam formam visitent: grauiora, & quæ per eos emendari non possint, ad Episcopos referant. Operam autem dabunt, vt ea, quæ in visitatione per Episcopum statura ac mandata sint, perficiatur: ac de ijs, quæ perfecta fuerint, aut nõ pfecta, simulq; de causis, q eorũ executionẽ impediãt, Episcopũ stati admonebunt. Atque, vt ijdem Archidiaconi, qui Episcoporum oculi appellantur, quod officij sui, & muneris est, tam in visitationibus, quàm cæteris in rebus diligenter præstent, constitutiones prouinciales, ac bo. me. Othonis, & Othoboni, Sedis Apostolicæ in hoc regno Legatorum, hac de re piè, ac prouidè editas, cum præsentis Synodi approbatione innouamus, easq; omnino obseruari præcipimus. Præterea constitutioni præfati Othoboni, qua prętet cætera cauetur, ne Archidiaconi ob crimẽ manifestum à subditis pecunias accipiant, sed illud digna animaduersione puniant: hoc amplius addimus, atque statuimus, vt si quis contra id facere audeat, pœna dupli eius, quod acceperit, per diœcesanum Episcopum multetur, eaque pecunia in vtilitatem mensæ Scholarium, in Ecclesia cathedrali erectæ, vel erigendæ cõuertatur.

Vt autem ecclesiarum Prælati officium correctionis, & reformationis eorum, qui suę iurisdictioni subsunt, liberè exercere possint, constitutionem fe. re. Innocentij Papæ III. in Concilo generali editam, qua statuit, vt ijdem Prælati suæ iurisdictioni subditorum excessus, appellatione remota, vel consuetudine non obstante, corrigant, & reforment, innouamus, & ab omnibus hic obseruari præcipimus. Datum Lambethi, prope Londinum wintoniensis diœcesis, M.D.LVI. IIII. Idus Febr.

FINIS.

PETRI FONTIDONII DOCTORIS *Theologi pro sacro, & œcumenico Concilio Tridentino aduersus Io. Fabricium Montanũ, AD GERMANOS ORATIO.*

Prouerb. cap. 26.

Responde stulto iuxta stultitiam suam, ne sibi sapiens esse uideatur.

ETSI ad asserendam sacrosancti Concilij Tridentini authoritatem, & ad insanam Ioannis Fabricij Montani maledicendi libidinem comprimendam, frustra fortasse hic à nobis labor susceptus esse videatur, cùm & Concilij authoritas summa Spiritus sancti pręsentia, atq; patrocinio, contra sceleratorum homioum audaciam, tecta satis atq; munita sit, & Fabricij improbissima oratio, omnium sit bonorum virorum iudicio, opinioneque damnata, quam nemo est qui legat, qui non miretur, & monstri simile ducat, repertũ fuisse hominem, qui id fuerit aggressus, quod vel dæmonis ipsius fugisset, & reformidasset audacia: sed quoniam ad vos, ò viri Germani, admonendos oblata hæc occasio aptissima visa est, non tam quidem vt homioi scelerato, & improbo responderem (quem omnes extremo potius supplicio, quàm vlla responsione dignum arbitrantur) quàm vt Illustriss. Ecclesiæ principi Episcopo Salmantino, qui mihi hanc prouinciam imposuit, & pijs etiam aliis, atque doctissimis viris, qui id à me impensè flagitârunt, satisfaciam, tum verò vt tantam huiusce rei indignitatẽ vestris oculis objiciam: hunc mihi laborem suscipiendum putaui. Vt si minus materna ecclesię vocibus, quę vestrę potissimum salutis studio, hoc tantum concilium cogendum curauit, si minus, illius lacrymis, quas vestri desiderio fundit, commouemini, tam improbis saltem, tam audacibus, tam nefarijs, & sceleratis ministris, tamdiu vos seruire (vt par est) indignissimum

mum iudicetis. Quid enim, obsecro per Deum immortalem, indignius fingi, aut excogitari potest, quàm sapientem, generosamque Germaniã magna ex parte sic à veteri sua gloria degenerasse, vt se ab ijs hominibus misere captiuam duci patiatur? Quid turpius: quàm ijs parêre præceptoribus, qui dum se, veros Euangelij sectatores profitentur, sic omnem Euangelicam modestiam exuerunt, vt ab omnibus Euangelij potiùs hostes, quàm verè cultores iudicentur? Quid ignominiosius, quàm istorum hominum causa, in eã infamiæ notam incurrisse, vt nullus sit, qui non eam aut tam cæcam, & stupidam arbitretur, quæ se decipi non sentiat, aut tam abiectam, quæ turpissimum istud seruitutis iugum à sordidissimis hominibus liberis suis ceruicibus imponi patiatur? Quòd si nulla hactenus huiusmodi infamia laborasset, eam nunc illi vel maximam hac vnica oratione Fabricius inussisset. quam qui legunt, cùm cogitant esse in Germania hominem, quem plerique Germanorum (neque enim omnes istorũ erroribus acquiescunt) tanquam Christi ministrum (si dijs placet) suscipiant, & venerentur, quem virtutis ducem, atq; magistrũ sequantur, quem veluti probitatis, mansuetudinis, bonitatis, & euangelicæ modestiæ exemplum sibi imitandum proposuerint. Qui tamen sacrum, & œcumenicum Concilium, maxima patrum frequentia, cõmuni totius orbis consensu, summis & ardentibus Christianæ reip. votis, sanandi Ecclesiæ vulnera, instaurãdæ religionis, & cõponendæ pacis studio coactum, quod vel angeli ipsi reuerentur, ipse improbissimis contumelijs, & opprobrijs lacessiuerit. Cùm cogitant esse in Germania aliquam remp. tam barbarã, tam suæ dignitatis, & existimationis oblitam, quæ huiusmodi orationem prælo cõmitti, & in publicũ prodire patiatur: non illi quidem indignantur, sed dolent, non irascuntur, sed misericordia commouentur: & illa iustissima indignatio, quã vel à mansuetissimo pectore tãti sceleris immanitas extorquere potuisset, in lacrymas & commiserationem versa efficit, vt omnes iam miseram conditionem & infœlicissimam Germanorum sortem lamentẽtur. Qui abstracti à via veritatis, & in errorum præcipitia deuoluti, diuina clementia, & omni cœlesti lumine destituti, & in profundum cæcitatis baratrũ lapsi desperata iam prorsus salute esse videantur. Itaque prius quàm obiectis ab illo criminibus, aut, vt verius dicam, improbissimis contumelijs respondeam, huius tanti sceleris magnitudinem perpendamus, vt quibus hominibus seruiatis cùm ex istius impudentia deprehenderitis, si vlla scintilla antiquæ fidei, & religionis vestris in mentibus resedit, si vllus vobis veteris gloriæ sensus remansit, pœnitentia ducti & pudore aliquando suffusi lugeatis: & qui nullius vnquam tyrannidem perpeti potuistis, iugum istud acerbissimum, quod falsa quadam libertatis specie homines nouarum rerum cupidi vobis imposuerunt, concepta aliquando iustissima indignatione repellatis. Illud igitur in primis, vt ad te veniam, Fabrici, & primum tuę audaciæ, & improbitatis testimonium producam: affirmare tibi ausim, neminem extitisse, qui cùm tuam legerit orationem, non existimauerit, & certò crediderit nullum esse hominem in Germania, qui Fabricius Montanus appellaretur, sed sub hoc falso, & ementito nomine laruatum aliquem & scenicum Satanæ ministrum delitescere: qui vt honori suo, & existimationi consuleret, suo etiam nomini pepercerit, quia neminem tam impudentẽ reperiri posse arbitrabantur, qui eiusmodi orationi, hoc est, qui tãto sceleri sui nominis titulum præfigeret. Sed illud abs te quęro principio, cùm hæc in sanctam Synodum scribere, aut potius euomere cogitabas, nunquid ex Italia, Hispania, Gallia, Hungaria, Anglia, Græcia, Dalmatia, Boemia, Polonia, Hybernia, ipsa Germania, ex toto deniq; orbe Christiano doctissimos, & grauissimos episcopos, alios etiam quàmplurimos omnium literarum genere præstantes, & excellentes homines, florem, inquam, reip. Christianæ in hunc locum confluxisse, sciebas, an non? Nunquid Ferdinandi Cæsaris, omnium regum, principũ Christianorum, & rerum publicarum legatos hic adesse intelligebas, an non? Nunquid eos omnes, non alio nomine conuenisse, quàm vt ecclesiæ saluti consulerent, & ruenti religioni Christianæ subuenirent, ignorabas, an non? Si non intelligebas, cur fuisti tam cæcus, & temerarius, vt quorum dignitatem summam, & studia sanctissima ignorabas, illorum conatus, & facta impudentissimè reprehenderes? Si intelligebas, neque enim est credibile, vt quidpiam te insciẽtem & ignorantẽ fecisse fatearis: ò scelus inexpiabile, ò inauditam improbitatem. Quæ tanta insania, quæ tanta audacia, atque demen-

tia

tia tuum istum sceleratum animum potuit impellere, vt vinolentæ atque furentis orationis aculeos in eos exereres, quos lumina Christianæ reip. agnoscebas? quæ tanta maledicendi rabies tuum istud sacrilegum pectus inuasit, vt in totius orbis gentium sanctissimum, sapientissimumque senatum tam impudenter insultares? Nunquid, Fabrici, cùm hæc tæco furore meditabaris, ducenti quinquaginta, & eo amplius episcopi, & alij quàmplurimi doctissimi homines ante tuos oculos versabâtur, quorû si non sapientiâ, auctoritatem, & canos reuereri, tacita saltem de tua singulari improbitate iudicia reformidare, & pertimescere debuisses? Quòd si hæc tibi in mentem veniebant, qua fronte hęc scribere ausus es? Non vultus concidit? Non erubuisti? Nihil te concilij Maiestas, nihil religio, nihil pudor, nihil tuum istud euangelium? Nihil modestia Christiana, nihil Christi exemplum, legesque mouerunt? Paulus Apost. cùm suum illud os sanctissimum improbissimi magistratus iussu, iniustissimè verberari videret, quòd principem sacerdotum, paulò liberius, dealbatum parietem appellasset, pœnitentia ductus, hoc solùm nomine se dignum venia iudicauit, quòd ignorantia lapsus diuina pręcepta violasse videretur: tu non sceleratum aliquem magistratum, sed Christi sanctissimos ministros, non vnum, aut alterum principē sacerdotum, sed omnes fermè ecclesiarū omnium pastores, nulla lacessitus iniuria, sed omni amoris, & beneuolentiæ significatione prouocatus, sceleratos, improbos, & impostores sciens & prudens appellabis? Si seruus dominum, si filius parentem, si subditus magistratum vel verbo leuissimo violauerit, illum omnes omni supplicio dignissimum arbitrantur: tu cœtum omnium, quos habet Christianus orbis, grauissimum, tu tot patres, tot principes, & magistratus improbissimis contumelijs, & iniurijs impunè lacerabis?

Multi antiquis temporibus iam inde ab ipsis exordijs, & incunabulis nascentis religionis, acerrimi ecclesiæ hostes extiterūt, qui miris illā modis, indignissimisque vexârunt, qui atrocissimas excitârūt tragœdias, qui maledictis, & opprobrijs illius filios fuerint insectati: sed nullus vnquam repertus est in tanta veterū hæreticorum sylua, tam perfricta fronte, tam effrenata audacia, qui concilia contumelijs lacessiuerit, qui in illorum sacrosanctam auctoritatem editis famosis libellis fuerit debacchatus. Repete veteres historias, euolue antiqua scriptorum monumenta, reuoca in memoriam Arrios, Sabellios, Macedonios, Nestorios: nullum vnquam tanti sceleris vestigium, nullum reperies exemplum, quod sequi, aut imitari potuisses. Pugnabat quondam Arrius cum Athanasio, Valentinus cum Irenæo, cum Origene Celsus, cū Hieronymo, Iouinianus, cum Basilio Eunomius, cū Aug. Pelagius: sed cum Synodis, cum Concilijs generalibus, nullus vnquam pugnauit hæreticorum tam apertis iniurijs: tu solus inuentus es, qui quod hęretici, quod latrones, quod Turcę, quod barbari homines, quod ipsamet improbitas facere erubuisset, facere auderes. Quòd si aliqua spe hoc tantum facinus esses aggressus; licet esses, vt es, improbissimus, non tamen ita perditus, & insanus iudicareris: nunc verò qua spe adduci potuisti? Nunquid hac via tuam deploratissimam causam firmari, & stabiliri posse putabas? Quam si iustissimam haberes, hoc scelere iniustissimam reddidisses. Quo more? Quo exemplo? Quo prætextu? Quo colore? Nullo planè iudicio meo, nisi quòd, vt ego arbitror, audacia, scelere, furore, & aliquo insigni facinore, tanquam incenso Dianæ templo, qui alioqui ignotus, & obscurus delitescebas, celebris, & clarus esse voluisti. Quanquàm illius facinus cum tuo scelere nulla ex parte conferri potest. Longo interuallo illius improbitatem superasti. Ille templum magnificum, & amplissimum à tota Asia constructum, sed tamen falsæ, & ementitę Deæ templum incendit, sed eo nomine fœlix fuit, quòd nefanda dæmoniorum simulachra eodem simul inuoluit incendio: tu verò non ligna, aut trabes, non muta saxa, atque parietes, sed viuos ecclesię lapides, firmissimas columnas Christianę religionis, sanctissimos, inquam, pastores, ipsa Spiritus sancti templa, sacrilegæ cuiusdā orationis facibus, quantum in te fuit, incendere voluisti. O mentem sacrilegam, quæ tantum facinus concipere: digitos sceleratos, qui hæc scribere potuistis: cæcam remp. quæ ea in manus hominum venire ad suum dedecus sempiternū passa est. Nam si Nicander Argiuorum remp. malè moratam esse censuit, quòd in ea liceret improbis de bonis impunè malè loqui: quid de illa præsens seculum, & posteritas iudicabit, quæ huic homini in sacrum, œcumenicumque Concilium hæc scribere, & prælo mandare permisit?

Sed

Sed quoniam ego, viri Germani, non arbitror hunc hominem tam esse dementem, tam stupidum, tam nihil scientem, qui tantum in se scelus admittere, tantum honori suo, & existimationi, infamiæ dedec* inferre decreuerit, nisi aliquẽ ex hac audacia fructũ percipere cogitasset: quid ille mihi sensisse, quid spectasse videatur, quo consilio hoc facinus fuerit aggressus, explicabo. Illius detegam insidias, vt intelligatis eum non tam aliquam excusationem quæsisse, quam nullam poterat habere, quàm latibula quædam inuestigasse, quibus & suum scelus occultaret, & vestris oculis in tam aperto crimine tenebras, & noctem offunderet. Nam cùm Carolo V. Cæsari inuictissimo essent aliquando polliciti, se Concilio adfuturos, & illius decretis obtemperaturos, non modò vocati postea venire recusarunt, fidem seruare voluerunt, sed nefarijs consilijs, & armis illud dissipare conati sunt, ne cùm illorum errores in lucem prodijssent, cùm fraudes, quibus infœlicissimæ plebi imposuerunt, fuissent detectę, Concilij auctoritate, decretisque conuicti, digni supplicio iudicarentur: & vos cùm ab illis deceptos fuisse intelligeritis, in eos, tanquam in proditores religionis, & vestræ salutis hostes animaduertendum esse duceretis. Nunc verò cùm tanta patrum frequentia, tanto animorum ardore, tanto studio, & tam certa spe conciliandæ pacis, Concilium coactum intuentur, cùm videant se tam apertis iudicijs, beneuolentiæ fide publica data à sancta Synodo vocari, vt laboranti ecclesię Christi communi auxilio, & opera subueniatur: veriti iam, ne, si toties ad hanc sanctam, licet illis formidabilem arenam, prouocati, tam celebris concilij iussa contempserint, & hanc toties oblatam palæstram recusauerint, vobis in suspicionem veniant, vt par est, corruptæ à se, atque deprauatæ religionis, veriti, ne hoc veluti præiudicio, tanquam causæ desertores damnati videantur, in summas angustias coniecti, consilij iam, atque rationis inopes, cæco quodam, & insano furore correpti, in eas, mihi credite, voces prorumperunt. Quid agimus? Nunquid tanti Concilij tam piam & salutarem admonitionem contemnemus? sed qua ratione effugiemus desperatæ victoriæ suspicionem? nunquid obtemperabimus? atqui iam ipsa nobis præsagit, testificaturque conscientia, nos simul cum deplorata causa fore damnandos. Quod si euenerit, quid agemus? quid capiemus consilij? quò nos damnati recipiemus? nunquid ad aduersarios, vt iam diu debitas illis pœnas persoluamus? nunquid ad nostros, à quibus tanquam ecclesiæ proditores repudiemur? Videte per Deum immortalem, viri Germani, quàm cæca sit improbitas: nulla alia via, in tanta rerum desperatione commodior visa est, quàm si sanctissimam Synodum contumelijs afficerent, auctoritatem maledictis eleuarent: firmam satis futuram suam causam, tectam abundè suam innocentiam sunt arbitrati, si præterita flagitia nouo nunc, & inaudito improbitatis genere cumularent. Quid plura? placet hæc omnibus sententia, quæritur ad hanc rem idoneus minister, vnus inter omnes repertus est Fabricius, cæteris ad suscipiendam hanc impiam causam audacior, ad agendam impudentior, qui ijs esset moribus, & ingenio, vt facilè scelesto facinori scelestiorem orationem adhiberet, qui omnes in hanc vnam rem audacię neruos intenderet, qui se elaborata oratione, ad infringendam, & euertendam concilij Tridentini auctoritatem componeret, qua salua, se saluos esse non posse intelligebant. Rem igitur aggreditur. Argumentum, quod & vobis decipiendis, & saluti causæ aptum sibi visum est, declamatorio more tractandum sibi proponit, in quo vires ingenij & eloquentiæ, aut singularis potius impudentiæ, & improbitatis ostentaret, Concilium videlicet Tridentinum non posse à Christianis hominibus sine scelere frequentari. Colligit deinde argumenta ex loco, ex personis, ex fide publica, ex euentu: quæ quia per se non satis firma videbantur, contumelijs, iniurijsque muniuit. Quæ dum ostendo qualia sint, vos obsecro, viri Germani, diligenter attendite: & quas hactenus ijs Syrenum cantibus aures exhibetis, tanto cum dispendio salutis vestræ, eas nunc mihi veram vobis libertatem, salutem & fœlicitatem ex animo cupienti præbeatis. futurum equidem spero, vt si minus oratione nostra persuasi, istorum saltem improbis factis, & verbis offensi, vos à Christi suauissimo iugo ad istorum superbissimam tyrannidem abstractos, à dulcissima pace, atque concordia ad dissidia, atque contentiones traductos iniquo animo feratis, & tædia tandem huius tam miseræ, & diuturnæ seruitutis, & desiderio veræ libertatis adducti, ad ecclesiæ matris charissimæ sinum redeatis,

Monstrat argumentum.

deatis. Sed illud iam abs te quæro, Fabrici, vt ab tuæ orationis argumento exordiamur, cùm Concilium Tridentinum à Christianis hominibus sine scelere frequentari non posse affirmas, quid nomine Christianorum intelligas: nunquid eos solos, qui sunt vestrarum partium, aut eos tantum, qui sub Christi sanctissimo vicario militamus, aut vtrosque. (Quanquàm non ego te in nos tam benè animatum esse existimo, qui in Christianorum numero censeas nos esse collocandos) si vtrosque, ô stultitiam, & improbitatē hominis singularem. Túne clarissimum Imperatorem Ferdinandum, Hispaniæ, Galliæ, Hungariæ, Lusitaniæ, Poloniæque Reges: túne cæteros orbis Christiani Principes, qui huic sacro Concilio per suos Legatos intersunt, improbos & sceleratos appellabis? Necesse est enim id fatearis, si Concilium hoc à Christianis sine scelere frequentari non potest: nisi tu illos solummodo censes esse Christianos, qui ab Ecclesia catholica, qui à summo Pontifice, qui denique ad vos à Christo defecerunt. Quod si sic est, quemadmodum in extrema orationis parte disertis verbis explicasti, non intelligebas te Imperatorem, Reges, & Principes Christianos in hæreticorum numero relinquere? Nisi fortassè leuiorem esse contumeliam iudicasti, illos hæreticos potius, quàm sceleratos appellare. Quæ isthæc est dementia, quæ insania, qui mentis stupor, Fabrici? Neque enim hic iam improbitatem, sed summam stultitiam reprehendo, qui in ipso limine, atque vestibulo orationis, veluti cantherius in porta, tam turpiter impingeris, vt eos, quibus assentari magnopere cupiebas, quos tibi reddere propitios, quorum gratiam inire (vt statim ostendam) vehementer optabas: illorum contra te indignationem, inaudito contumeliæ genere prouocaueris, qui eos aut hæreticos, aut sceleratos esse dixeris. Sed sit hoc ignauiæ, socordiæ, & stultitiæ tuæ, qui nobis statim indicare voluisti, te virum minimè malum esse, vt cætera, quæ à te docentur, non tam callido, astuto veteratori, vafroque hosti, quàm simplici, vecordi, stulto, & insano morioni tribuantur. Sed venio iam ad tuam præclaram orationem, in qua multa mihi necessariò prætermittenda sunt, ne eorum commemoratione piæ, atq; Christianæ aures offendantur. Ea etenim conuitia, eas contumelias in sanctissimum istum senatum coniecisti, quæ ne iterum nominentur, reprehendi non possunt. Cogor itaque hac in parte honori tuo seruire, dum consulo pudori meo. Tuum silentium diuturnum, quo in tanta animorum contentione te hactenus vsum fuisse dicis, tranquillitati, & otio consulētem, petulanti nunc aduersariorum procacitate expugnatum fuisse proclamas, quòd ab ijs, qui conuentus Tridenti agitant, vniuersi, & singuli, qui Christi euangelium prædicant, edicto, & fide publica, superbè, & imperiosè nimis euocentur. Neque id esse mirandum, cùm pro ea, quā sibi vsurpant, auctoritate, regibus quoq; & monarchis insultent.

Adhibes deinde maledicta, & contumelias, & ad obsistendum Sacri Concilij conatibus classicum canis, ac veluti seruos ad pileum vocans, licet non ad parandam, sed ad conseruandam, & retinendam miseram vestram, & spurcissimam carnis libertatem, tuorum satellitum, hoc est, Ecclesiæ hostium animos accendis: &, vt sese fortiter opponant spiritui sancto, vt obuiā eant concilio Tridentino, quasi scelus aliquod aggredienti, atque illi resistant, adhortaris: & te, qui in hoc tanto bello contra veritatem suscepto, non alijs armis, quàm conuicijs pugnare posse confidebas, meritò sanè ealonis partes acturum te polliceris. Quid primum quærar, viri Germani? aut quid potius primùm doleam. & deplorabo? Nunquid huius hominis summam peruersitatem & audaciam? Aut illorum miserrimam sortem, qui ijs ducibus cæcis, & improbis seruire coguntur, quorum vestigijs inhærentes, in errorum foueas, & præcipitia deuoluantur? Aut nostrorum potius temporum conditionem infelicissimam, quæ huiusmodi homines, non modò viuere, sed florere, & alijs dominari, atque in vnius tanti Concilij auctoritatem inuehi, & insultare patiantur? Vt Sed hæc duo extrema in aliud tempus reseruabo, huic homini respondebo. Altissimo igitur silentio, & profundo somno demersus Fabricius hactenus iacebat, suis erroribus optimè constitutis, & tanquam parta iam de aduersarijs victoria veluti in ipso sinu gloriæ positus quiescebat, & inter tot opinionum turbines, & tempestates, quibus Gallia, Germania, cæteræque prouinciæ Christianæ iactantur, ministris alijs solicitis, atque vigilantibus, ipse solus otio, atque somno frui poterat:

bbbb quia

quia nihil, videlicet, erat, quod tantum principem excitare, tanti patroni silentiũ rumpere, & feriatam iam illius vocẽ extorquere mereretur. Cætera minora prælia, Caluino, Musculo, Brentio, atque alijs infimæ classis ducibus permittebat. Ipse princeps & antesignanus se in difficiliora tempora & bella reseruabat: quia indignum esse ducebat tanto Imperatore, si priusquàm ad Triarios res esset deuoluta, ipse gladium educeret, & in aciem procederet. Vnicum Concilium Tridentinum, hoc est, vniuersa Ecclesia Christiana illius sanctissimum silentium rumpere, & expugnare potuit: vnicum, atque solum Concilium Tridentinum, dignum visum est, quod istius Æneæ magni dextra cadere debuisset. O præclarum Imperatorem, qui omnes Lutheros, Caluinos, Melanchthones, Oecolampadios, Buceros, & reliquos tuæ notæ duces, si nõ eruditione, industria, & calliditate: impudentia salcem, & studio maledicendi, longè superâsti. Næ tu Seriphia rana melius famæ tuæ, tuorum ciuium honori, & totius Germaniæ existimationi antiquo illo tuo silentio consuluisses: quàm recenti hac, & improbissima voce, tuam alioqui perditam causam acrius vulnerasses, & tibi, tuisque omnibus sempiternum dedecus inussisses. Qua fronte, & quo ore sanctissimum Concilium petulantiæ & procacitatis insimulasti? Qua audacia fidem publicam; qua illi, qui ab Ecclesiæ sinu, magno cũ animi d olore, opera vestra auulsi sunt, tam piè, tam beneuolè, & tam amicè accersuntur, superbam tu euocationem appellasti? Nam quòd Cõcilij patres eam sibi auctoritatem vsurpasse criminaris, vt regibus atque monarchis insultent, facis tu quidem consultò, vt principibus atque monarchis assenteris: sine quorum præsidio, hæc tanta tua audacia impunita esse non posset. Hoc consilium secuti tui maiores, quia istud hæresum monstrũ sine patrocinio regũ adolescere nõ posse videbãt, summam illis in Ecclesia auctoritatem deferentes, sacerdotium regno, spiritũ carni, terræ cœlum, humanis potius diuina seruire, quàm illorum auxilio carere voluerint: vt quoniam ratione illis non licebat, tyrannide saltẽ tuti esse possent. Illorum igitur hac via sibi gratiã conciliârunt, & suas hæreses eorum potentia, atq; gladijs muniuerũt: sceptra Ecclesiæ, & illius spolia quibusdam principibus Christianis tradiderunt. Illi verò, qui facilè sibi (vt est hominum ingenium) vel diuinos honores deferri patiuntur, non Saulis, aut Ozæ supplicio, in longè minori scelere deuocati, aut deterriti, illorum stultissimis argumentis, & nefarijs consilijs persuasi, ex illorum sceleratis manibus, pastores baculos accipientes, non modò se Sacerdotes, sed summos etiam Ecclesiæ Sacerdotes, & Principes dici, & haberi voluerunt. Testis est vnus Henricus viij. Angliæ Rex, qui Sampsonis cuiusdam vel leuissimo verbo conuictus, qui reges summos esse sacerdotes dicebat, quòd beatus Petrus reges honorandos esse dixisset, eò processit insaniæ, vir alioqui excelsi animi & ingenij, vt ex acerrimo Ecclesię propugnatore redditus hostis implacabilis, se tanquam supremum pastorem coli postulârit edicto publico, tãtoq; odio, & indignatione in illos exarserit, qui se illius improbis conatibus, & edicto opposuerunt, vt huius rei gratia duo illa Angliæ lumina & ornamenta, Thomam Morum, & Roffensem Episcopum sustulerit, & vniuersam insulam innocenti innumerabilium martyrum sanguine cruentauerit. Ex hoc fonte hanc nunc hausit assentationem Fabricius, qua principum sibi gratiam promereri, nos apud illos in inuidiam adducere, & illorum contra nos studet indignationem concitare. Assentatores dicebat Pythagoras esse hostibus deteriores, quòd magis sint insidiæ, quàm apertum bellum pertimescendæ: quantò magis istorum adulatio vobis erit formidanda, qui non iam corporum vestrorum, sed animorum saluti insidientur? O clarissimi Germaniæ Principes, vestram ego nunc sapientiam, constantiamque requiro, qui quondam Romani & Pontificatus, & imperij firmissimæ columnæ, qui Ecclesiæ Christianæ præsidia, qui propugnacula religionis semper fuistis, nunquid patiemini leuissimis assentationibus perditissimorum hominum, sic vos agi transuersos, vt illi suam causam ignominia vestra tueantur? Nunquid patiemini, sic vos illis esse ludibrio, vt errore vestro, atque dedecore se Christianæ religioni insultari posse arbitrentur? Patiemini, sic eos abuti auctoritate, atque potentia vestra, vt calamitosæ, & afflictæ Ecclesiæ, quæ per vos suam hactenus dignitatem, & splendorem conseruabat, nunc per eosdem ab improbissimis hominibus extrema pericula & exitium comparentur? Patiemini istorũ hominum audaciã vestris armis esse munitam

nitam

nitam, & Ecclesiam Christianam indignis modis vexari? Quæ nullum aliud in vos scelus admisit, quàm quòd vestræ salutis desiderio flagrans, licet se tot ictibus hæresum sauciam, vulneratamque conspiciat, maiori tamen erroris vestri, quàm suæ calamitatis dolore confecta, non tam sua, quàm vestra vulnera, non tam suas acerbissimas plagas, quàm perniciem vestram, & miserabilem interitum dies, noctesque lamentetur. Sed redeo ad te, Fabrici, qui postquàm Principum gratiam nefaria assentatione tibi conciliasse credidisti, & tuos milites ad prælium excitasti, eminus admonens esse pugnandum: quoniam illi, inquis, quos tuos hostes appellas, Tridentum, locum videlicet insidijs aptum, occupauerunt, Caudinis furculis non multum absimilem, quem sæpe vobis fraudi & damno fuisse criminaris. Primùm illud à te scire velim, quæ sint istæ fraudes, & damna hoc in loco vobis illata: nunquid aliquando huic Tridentino Concilio interfuistis? Nunquid aliquod de vobis vnquam supplicium sumptum est? Nisi tu fortasse sanctissima decreta, quæ tunc ad Ecclesiæ salutem ab illis patribus confecta sunt, fraudes, & incommoda vestra interpretaris, latronum & sceleratorum hominum more, qui iustissimas & saluberrimas leges, quòd suis conatibus obsistant, & supplicia comminentur, quòd illis suum exitum contineri videant, fraudes & incommoda sua dicere cōsueuerint. Quod si sic est, Fabrici, facilè patiar istud à te sacrum Concilium, & latibula, & insidias, & furcas Caudinas, & fraudes vestras appellari. Sed quàm ineptè insidias nuncupaueris, nónne vides? Quid obsecro, hic tectum? Quid occultum? Quid simulatum? Quid fraudulentum? Nunquid non edictum summi Pontificis diligentia, in omnes Christiani orbis prouincias delatum est? Nónne Reges omnes, & Principes Christiani rogati, vt adessent? Nónne data publica fides? Nónne locus definitus? Non arma ad disputandum consignata? Nónne summa securitas promissa? Cur to rem tam claram, tam apertam, tam patentem, insidias & fraudes appellas? Sed meritò Fabrici, has cautes, & prominentes scopulos exhorrescis, inter quos sacrum Concilium, petra, inquam, Ecclesiæ firmissima, delitescat, ad quam ne aliquando tot errorū fluctibus iactatus impingas, iure optimo formidare debuisti, meritò

Montani calumnia

istas Alpium fauces, has, inquam, Tridentinas angustias, tanquam Caudinas furcas pertimescis: sed si pio, sincéroque animo, non hostili, & inimico hæc perpendere, Fabrici, voluisses, nihil antiquius, nihil tibi ijs furculis Caudinis gloriosius duceres. In quibus non Samnitum contumelioso, sed triumphali ecclesiæ iugo collum subdere debuisses, quod non in aliquam vobis ignominiam, sicut illud Samnitum Romanis, sed in summam gloriam: non in dedecus aliquod, sed in honorem & laudem: non in seruitutem turpem & miseram, sed in gloriosam, & dulcissimā libertatem redundaret. Iugum est hoc Christi suauissimum, quod à vobis insolenter excussum iterum pijssima mater Ecclesia vestris cupit ceruicibus imponere. Iam verò postquā id, quod tibi ex officio calonis incumbebat, præstitisti, vt à conuicijs, & opprobrijs orationem auspicareris, & sacrosanctam Synodum maledictis onerares, prætermissa iam illa prima iniuriarum velitatione, deposita illa calonica persona, grauiorem assumens, quam diutius natura & ingenio reclamante sustinere nō poteris. Te velle toti orbi cōtestatum facere polliceris, huius Concilij adeundi, iustas, & idoneas causas aperiri nullas: innumeras verò & graues, eius declinandi, atque fugiendi: & tamen pretermisso priori membro diuisionis, ad secūdum accessisti, quia videlicet, si grauissimas eius declinandi causas ostendisses, nullas etiam iustas esse veniendi contestatum esset. Nunquid tam cæcus es, Fabrici, vt in tantis ruinis afflictæ, & dissipatæ religionis, nullas tu solus adeundi Concilij, iustas, & honestas causas inuenias? Vides ardentem bello Galliam, & hoc tantum incendium à vobis esse excitatum cognoscis, vides perditam Angliā, atq; profligatam: vides tuam Germaniam infinitis erroribus æstuantem: vides non modò hæreticis cum catholicis, sed etiam alijs etiam hæreticis intestinum bellum esse susceptū: vides varias hæreses veluti furias toto orbe volitare: vides nō solùm ministros pseudoeuāgelicos inter se digladiare, sed imperitam multitudinem in varias sectas sic esse distractam, vt parentes & filij, patres & sorores, vna iā domo contineri non possint: vides inde tot cædes, incendia, seditiones, templorum ruinas, vrbiū euersiones, promanasse: vides Christi tunicam vestra culpa scissam, atque dissipatam: vides altera ex parte spē vnicam inueniendæ veritatis, reformandi

Ecclesiam, tollendi schismata, conciliandæ pacis, & extinguendi hoc tantum incendium, in vno Concilio Tridentino esse collatam, atque hoc vnicum semper fuisse perfugium, & aram calamitosis, & afflictis Ecclesiæ rebus: vides ecclesiam mœstam, & lugubrem vestris genibus prouolutam & supplicantem, vt hoc sanctum Concilium adearis, & omnium consensu, opera & studio paci cõsulatis, & suis vulneribus medeamini: & nullas tu iustas causas esse veniendi audebis dicere? Sed quid mirum, si homini tam perdito, & improbo, cui salus, nisi in Ecclesiæ naufragio constare non potest, causæ, quæ Ecclesiæ salutares, & sibi perniciosæ sunt, iniustæ videantur? Sed quoniam te his maximis, & grauissimis causis cõprehensum, & conuictum videbas, vt etiam si fulgentes gladij, si ignes, tormenta, cruces, extrema denique omnia imminerent supplicia, forti & infracto animo essent adeunda, vt ruenti Ecclesiæ subueniretur, mirum profectò est, ad quàm leuia pericula, & inanes quosdam metus confugeris, quibus vos vehementer deterreri contendis, quò minus ad Concilium accedatis. Itaq; omnes non veniendi rationes in duas à te partes video fuisse distributas: altera periculi magnitudo, altera verò contumelia veritatis comprehenditur: quia hæc, inquis, profectò in primis est periculosa, deinde verò in veritatem, in Deum, in proximũ, contumeliosa. Periculi sanè magnitudinem dicis fuisse quidem contemnendam exemplo martyrum, si aliquid vtilitatis secũ afferat, sed nunc discrimen esse certum certa cum impietate coniunctum, ita vt periculum à scelere separari non possit. Quis iam non rideat huius hominis infantiam & stultitiam singularem, qui non intelligat se pugnantia dicere? Obsecro te Fabrici, cur periculum certa cum impietate dicis esse coniũctum? Nunquid quia, vt inferius affirmasti, sequitur veritatis abiuratio? qua ergo ratione constanter polliceris te excelsum & erectum martyris animum, si esset opus, ad causam allaturum, si periculi magnitudine te à veritate auocari posse pertimescis? Cur certã impietatem appellas eam, quæ ex tua libera pendeat voluntate? Nisi fortasse qui tuum istud pectus inconstans, atque sacrilegum habeas exploratum, impietati assuetum, & in eam propensum, atque procliue cognoscas, te nullo negotio in eam posse deduci arbitraris. Quòd si eam ob causam, quam paulò inferius adducis, certam impietatem cum periculo dicis esse coniunctam, qua nefarium esse censes te ijs cœtibus adiungere, qui cum pietate, & Christo bellum gerere statuerint, cuiusmodi dicis esse Concilium Tridentinum, ò audaciam, & improbitatem: ò dementiam hominis inauditam, qui dum impietatis crimen effugere conabaris, in atrocissimum sacrilegij scelus incidisti. Quæ maior impietas fingi, aut excogitari potest, quàm te tam sanctum, tam iustum, tam innocentem iudicare, vt sanctissimum Concilium, quasi sceleratissimum tuo consortio indignissimum censeas? Quod sacrilegium maius, quàm tot Ecclesiæ Pastores, tot Principes Christianos, non modò impios, & sceleratos dicere, sed eos, qui se illis adiungunt, eodem impietatis crimine reos esse censere? Quæ detestabilior insolentia, quàm improbissimum, sceleratissimum nebulonem Sacro œcumenico Concilio dicere audere: Recede à me, quia mundus sum? O os impurissimum, ò cœnum, ò monstrum, ò scelus ipsum & impietas. quibus enim te alijs nominibus ac tanta improbitate dignis appellẽ, prorsus ignoro. Neque vlla esse arbitror, quæ sceleris magnitudinem possint exprimere. Nam linguæ, atque mentis officia inaudito flagitio superantur. Ite nunc, ò viri Germani, atque horum magistrorum mansuetudinem, pudorem, & modestiam imitamini: imo pudeat vos aliquando talium ministrorum. Sed obsecro te, Fabrici, nec enim tecum iam agam hostiliter, & inimicè, quid est, quòd impietatis notam pertimescas, si tu illorum factis, atque decretis non modò non consentias, sed te fortiter opponas, obsistas, atque declames? Atqui dices, occludetur vox, indicitur silentium, crux, ferrum, flammæ parabuntur. esto ita esset, Fabrici, quod tamen longè abest à pietate sacri Concilij, & ab ea securitate, quam vobis fide publica pollicetur. Impietatis nè tuæ, si sic esset, vestigium his aliquod appareret? Nunquid non eris officio tuo perfuuctus? non ne credis te vera sentire, nos errare: te seruire honori Christi, nos detrahere: à nobis lumen euangelicæ veritatis extinctum, à vobis è tenebris extractum, à nobis contemni scripturam, violari verbũ diuinũ? Christi euangeliũ, mortẽ, sanguinẽ & gloriã cõculcari? quę igitur erit nõ iam impietas, sed maior, & vberior laus, quàm te ijs hominibus obuiã ire, qui hæc iudicio

Non veniendi rationes à Montano in duas partes diuidi.

iudicio tuo facere conantur? Quòd si nihil profeceris, gloriosus erit conatus: quæ illustrior victoria? qui triumphus gloriosior? quæ martyrij corona præclarior? quàm pro Christi gloria clarissimũ mortis genus opperiuisse? nullum, dices, inde emolumentum ad nostros redundauit: atqui sanctissimi, & fortissimi martyres, vt probè nosti, quorum te imitatorem facilè futurum affirmas, cùm acerbissimè torquerentur, nullum aliud commodũ quàm Christi gloriam, veritatis defensionem, & suę salutis, & fœlicitatis spẽ ante oculos habuerunt, nec eam vtilitatem spectârunt, quam essent tyrannis, & carnificibus allaturi: quos sæpe multò magis cõstantia, & illa sancta libertate exacerbabant, & eorum crudelitatem ad alios etiam trucidandos incendebant. quanquam quod maius cõmodum esse potest, si illa, quæ defendis, vera esse arbitraris, quàm vt tuo sanguine consignentur, tui etiam magis firmi, atque constantes reddantur, ad ea complectenda, quorum tu causa te morti deuoueris? Quid tibi poterit esse gloriosius, quàm si te illi in sanctorum numerum adscribant, & diuinis honoribus, tanquam sanctissimum martyrem, prosequantur? cur ergo, quod metu debiti supplicij, quod reclamante cõscientia, quæ te damnatum iam esse proclamat, facere non audes fugiendæ impietatis causa, te nunc euitare mentiris? Credo ego te, Fabrici, cùm hæc scriberes, existimâsse hic armatos esse satellites, hic fasces, secures, gladios, flammas, hic iam paratos esse carnifices, qui te raperent ad supplicium, omnia suspecta, omnia formidolosa, omnia tibi mortem comminari credidisse, aut finxisse te credere, vt & sacrum Concilium apud tuos sceleris argueres, & iusti alicuius timoris, licet falsam, & subdolam, excusationem prætexeres, vt si non vero, simulato saltem timore vos ab hac profectione meritò retardari contenderes. Non hic homines armatos, Fabrici, sed togatos: non belli, sed pacis auctores: non hostes, & inimicos, sed pios, & misericordes parentes salutis vestræ cupiditate flagrantes inuenies. Nulla vis, nullæ insidiæ, nullæ fraudes, nullum hic vobis imminet periculũ, aut comparatur, sed summa securitas, humanitas, pietas, sinceritas, ardens patrũ studium non perdendi vos, sed sanandi. Verùm enimuero, huius periculi, quod tantopere hic miles ignauissimus pertimescit, magnitudinem in primis in ipsa sede & loco concilij dicit delitescere: liberam aliquam asserit Germaniæ ciuitatem præstitui oportere, atque illam Imperatoris, & omnium principum Germanorum fide, & auctoritate communitam. ijs enim terroribus conscientiæ hic martyr fortissimus concutitur, & agitatur, vt se nisi omnium principum Germanorum armis tutum, & securum esse non posse putet. Erras, Fabrici, si vlla tam iniusta esse arma arbitraris, quæ impietati, & sceleri diu patrocinentur. Vbique tuta est nuda, & inermis innocentia: armata impietas nullibi potest esse secura. Ipsi illi Germanię principes, qui Concilium Cõstantiense suo patrocinio, & auctoritate protegebant, eosdem illos gladios, quibus libertatem Concilij tuebantur, ad sumendum de Ioanne Hus, & Hieronymo Pragensi maioribus vestris iustissimum supplicium conuerterunt. Quomodo ergo te in libera Germaniæ ciuitate tutũ esse posse confidis, in qua exitum miserabilẽ conspicias eorũ, quorum vestigia sequeris? nunquid solas Germaniæ ciuitates liberas esse arbitraris? nunquid tam eris audax & impudens, vt tu hostis ecclesiæ locum ecclesiæ præscribas, in quo Concilium celebrare debeat? quis vnquam hoc veterum fecit hæreticorum? exortas certis in prouincijs hæreses concilia in eisdem celebrata deleuerunt. hinc Nicęna, Africana, Toletanáque Concilia, & alia etiam quamplurima extitisse legimus. Cùm ergo iam ipsas Lutheranismi radices Germanicum illud Concilium Constantiense, illarum trunco combusto, extirpauerit, cùm nunc non solùm Germania, Hungaria, atque Boemia, sed Anglia, atque Gallia, immo penè totus Christianus orbis, hoc communi morbo laboret, cùm eò processerit incendium, vt in omnibus regionibus aut apertas flammas, aut obscuras aliquas, latentesque scintillas videamus: quis locus aptior celebrando concilio, quę ciuitas accommodatior reperiri potuit Tridentina? quæ in ipsis Italiæ, Germaniæ, Galliæque finibus posita, quæ tot principum Christianorum, & aliquorum etiam Germanorũ præsidio munita, facilem omnibus, & vobis potissimum aditum exhiberet, nisi vos nõ tam locum, quàm causam suspectam haberetis? Sed quid ego hac de re plura? sic enim existimo, Fabrici, si vel Augusta, vel Basilea, vel illud ipsum leuissimorum, & sceleratissimorum transfugarum asylum Geneua, concilij sedes deligeretur, in ex-

tremam te Scythiam abderes: & ibi solum liberum locum esse diceres, non in quo liberè sententiã ferre posses, neq; enĩ id quæris, sed in quo liberè petulantia ista vti, & inter illas etiam Scythicas niues liberè scortari potuisses. neque enim liberum vos locum, sed dissimulandi flagitij rationem aliquam inuestigatis, ne se Germania deceptam à vobis, & circumuentam agnoscat. Sed quæ est ista tua improbitas, & stultitia? qui cùm liberã nunc Germaniæ ciuitatem, principum Germanorum armis septam, Cõcilio celebrando postulares, subinde inferas, eiusmodi esse concilij patres, qui neque imperatoris, neque principum auctoritate in officio contineri possint, quibus & reges, & imperatores hactenus fuisse ludibrio falsò criminaris? nam si ab illorum perfidia, & crudelitate (vtar enim tuis verbis) nullus locus tutus esse potest: idẽ erit, ecgi Concilium Geneuæ, ac si Romæ cogeretur. quid reijcis culpam in locum? cur non apertè tuam hanc mentem sceleratam explicas? quanquam quis est, qui non intelligat, nisi planè plumbeus sit, quid ijs imposturis moliaris. Sed illud abs te quæro, Fabrici, quando Concilium ludibrio habuit imperatores, & reges? quando non illos summo honore, & obseruantia prosecutum est? cur tam apertè mentiris? nunquid illos tam cæcos, & dementes putas, vt speres tam aperto mẽdacio, & tam stulta assentatione nobis inuisos, & tibi propitios reddere posse? Sed quamuis principum armis speres illos coerceri posse, nihil tamen apud illos tuti, nihil fidi esse causaris, quibus etiam si inuitis ab aperta vi sit temperandum, ad eas artes se conuertere procliue est, quarum Romana curia iam diu se magistram profitetur. quid hoc est, Fabrici? quas tu mihi artes narras? quæ figmenta? quæ somnia? quæ tibi omnia formidanti metus suggerit? quomodo fidem publicã violatam fuisse monstrabis, vt inde coniecturam ducere possis? quando Concilium aliquod iniquis artibus ad hæreticorum perniciem vsum fuisse ostendes? profer aliquod exemplum. cur, quod nunquam factum esse vides, pertimescis? At verò Concilij patribus vel ea ratione nõ esse fidendum censes, quibus persuasum est, vos impunè è medio posse tolli: vos quidem, Fabrici, & reliquos omnes, qui ad Concilium vocantur, quibus publica fide cauetur, tantum abest, vt hoc sacrum Concilium capitali supplicio affici posse censeat: vt in eos, qui vel leuissima vos affecerint iniuria, grauissimas pœnas eadem illa publica fide decernat. At verò rebelles, & pertinaces hæreticos, hostes religionis, perturbatores pacis, quibus decretum est, in antiquis erroribus permanere, sacrorum Conciliorum contẽptores, qui superstites maxima damna ecclesiæ, & Christiano populo possent inferre, hos quidem, iudicamus, impunè è medio tolli posse, & non impunè modò, Fabrici, sed sanctè, sed iustè, sed gloriosè. Nunquid, obsecro, sumptum de sceleratis hominibus iustum supplicium, tu crudelitatem appellabis? si medicus putrida, & emortua membra, quæ toti corpori interitum minarentur, non abscinderet: si paterfamiliàs sceleratos, & improbos seruos, qui domum incendissent, substantiam omnem, & domini fortunas dissipassent, filios trucidassent, nulla pœna afficiendos duceret: si magistratus latrones, adulteros, homicidas, incendiarios impunè in Republica versari pateretur: nõne illum crudelem, impium, & reipublicæ hostem meritò diceremus? vos verò, qui Christi signa deseruistis: qui ecclesiam Christianam erroribus, & armis acerbè, & crudeliter vulnerastis: qui filios ab eius gremio, cum summo illius dolore, & lachrymis abduxistis: qui seruitia concitastis, & illorum temeritatem, contra ecclesiam Christi, furore vestro, & persuasionibus impulistis, & armastis: qui Solymanum, acerrimum Christi hostem, contra Christum solicitastis: qui vrbes incendistis, fana spoliastis: qui ipsas aras Christianorum sanguine cruentastis: qui tot Christianorum animos è misera seruitute dæmonis ereptos iterum illius tyrãnidi mancipastis, & æternis supplicijs addixistis: hostes Christi, vastatores ecclesiæ, depeculatores templorum, euersores vrbium, fanorum spoliatores, labem denique atque perniciem Christianæ religionis dicere non audebimus, è medio vos impunè & iustissimè posse tolli? Nunquid crudele tibi videri debet, si afflicta, & calamitosa mater ecclesia acerbissimum illum dolorem, quem filiorum morte concepit, hostium nunc supplicio lenire cupiat? nunquid principes Christiani crudeles tibi videbuntur, si tantorũ criminum reos, ecclesiæ iudicio damnatos trucidauerint? Terra quondam indignabunda, se vindicem diuinarum iniuriarum exhibuit, & ingenti hiatu patefacto Chore, Datan, & reliquos schismaticos

Montani ratio.

Num. 16.

maticos abſorpſit: & nunc reges Chriſtiani, cum diuinam maieſtatem offenſam, obſcuratam Chriſti gloriam, vexatam & dilaceratam eccleſiam viderint: vos tantorum malorum auctores ad Dei contumeliam, & maiorem eccleſiæ perniciem diutius viuere patientur? à muto, & inanimi elemento Deo illata cōtumelia indignationem extorſit, & à Chriſtiano pe-
1.Reg.6. ctore non extorquebit? Oza, quòd ar-
2.Par.26. cam teſtamēti vel leuiter attigiſſet: Ozias quòd tus Domino arrepto turibulo adoleuerit, diuinam illico animaduerſionem experti ſunt: & nos illos, qui popularem multitudinem, ſacerdotum Chriſti officium vſurpare voluerunt: qui in ſancta ſanctorum, ipſam vulgi fæcem immiſerunt: qui ſacra omnia turpiter profanârunt, immanes, & barbari cenſendi ſumus, ſi illos pro tantis ſceleribus pœna aliqua dignos
Ezec.18. iudicemus? Quanquam pijſsima mater eccleſia, manſuetiſsimum ſpōſum Chriſtum imitata, qui non vult mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat: poſt acceptas tot à vobis iniurias, & acerbiſsimas plagas, non vult interitu veſtro ſua curare vulnera, non optat ſalutem ſibi, hoſtium ſupplicio conſtare: quin potiùs cùm vos interfici videt, corporum ſimul, & animorum veſtrorū luctuoſum, & miſerabile ſonus acerbioribus lachrymis proſequitur. Nulla, mihi crede, ſuauior, nulla iucundior, eius vulneribus medela adhiberi poſſet, quàm ſi eos, quos materna indulgentia educauit, quos cœleſtibus bonis, & beneficijs ornauit, & nunc hoſtes acerrimos experitur, pœnitentia ductos, & ad ſe reuerſos, in ſuo rurſus ſinu, atque gremio decumbentes videret: dici non poteſt, quanto perfunderetur gaudio: conſpectu ſanè veſtro ſuauiſsimo, omnem priſtini doloris ſenſum abieciſſet, nō vos plectendos, ſed ornandos cenſeret: Atheniēſium illa veteri lege, τῇ ἀμνηστίας; ſempiterna obliuione acceptas iniurias ſepeliret. Hoc vnicum illi ſolatium præteritæ calamitatis memoriam eriperet, & eius lachrymas abſtergeret? Immo quas hactenus copioſas, & acerbas interitus veſtri dolor exprimebat, nunc concepta de reditu, & ſalute veſtra, lætitia, dulces, & vberiores expreſſiſſet. Redi igitur, Fabrici, in gratiam tam piæ, & officioſæ matris, quæ te ſummo amore, & charitate complectetur, neq; amplius tuę perfidię, neque vulnerum ſuorum recordabitur.

Sed redeo iam ad te, qui cùm nullum in loco periculum reperire potuiſti, quod vos ab hac profectione deterreret: ad Patres, qui in hunc locum conuenerunt, gradum facis. Qua in parte egregiè ſanè triumphat, & exultat oratio tua, nacta, vt exiſtimas, argumentum, ingenio tuo, moribus, & officio dignum, qui calonis partes in hoc tanto bello ſuſtinere voluiſti.

Neque ſatis tibi viſum eſt, ſi aliquos ex patribus contumelijs onerares, niſi ſacrū ipſum Concilium petulantiſsimis iniurijs afficeres, & irriderēs, quòd in fide publica ſe ſacrum, & œcumenicum appellauerit: & ventoſos illos, atque ambitioſos titulos eſſe dicis. In primis, quid hoc, obſecro, Fabrici, ad eam, quam agis, cauſam pertinebat? Quid hoc ad illud periculum, quod vobis imminere criminaris? An, quòd ſe Concilium ſacrum & œcumenicum appellet, illico tibi venienti periculum capitis comparatur? Niſi fortaſſe, qui ſacra omnia profanaſti, ad vnius ſacri Concilij nomen exhorruiſti.

An timuiſti fortaſſe, ne à calonis munere, & officio recedere, & ne non ſatis procax, & maledicus videreris, niſi & titulum etiam ipſum Concilij primùm dilacerasses? An qui nihil in cauſa præſidij reperiebas, ſaltare, aut inſultare potius extra chorum, euagari, inquam, extra cauſam, & in communem maledicentiæ locum, audaciæ tamen tuæ proprium & peculiarē, excurrere, & impudens potius, quàm indiſertus orator videri voluiſti?

Difficilis eſt ſanè huius tanti ſceleris reprehenſio: nam illud ſilentio præterire non poſſum, qui vehemēter cupiam oſtēdere, quò ſit progreſſa iſtorum hominum impudentia, vt eos, ſicuti par eſt, vt improbos, & ſceleratos, deteſtentur omnes, & vos, viri Germani, pudeat aliquādo talium præceptorum. Explicare verò vix audeo, veritus, ne ipſe etiam impudentiæ crimen incurram, ſi vel ea cōmemorauero, quæ ſaluo Chriſtiano pudore cōmemorari non poſſunt. Sed nonnulla prætermittens, & huius hominis improbitati, atque meo pudori condonans, reliqua; quę vel etiam nominare religio eſt, quò breuius & modeſtius potero, ſi tamē res modeſtè fieri poteſt, reprehendam, & accuſabo. Tûne, Fabrici, ſacrum & generale Concilium, quod auſpicijs Spiritus ſancti cogitur, & illius præſentia cohoneſtatur, quòd ſe ſacrum & œcumenicum appellet, arrogans & ambitioſum eſſe clamabis? Tûne Concilium deſertor religionis, hoſtis ipſe religionum omnium, tûne eccleſiæ Catholicam oppreſſę

veritatis,

veritatis, oppugnator ipse euangelicæ veritatis accusabis? Non iam tot sanctissimorum patrum, qui huic intersunt Concilio, auctoritatem, sapientiam, religionem obijcio, quæ sceleratissimorum etiam hominum petulantissimas linguas, præter vnam calonis Fabricij cohibere potuissent: sed ipsam Dei maiestatem, quam suspicere, ipsum Spiritus sancti numē qđ reuereri, licet esses improbissim', debuisses, oppono. Nónne satis erat, summum Pontificem, & ecclesiæ pastores indignissimis modis exagitasse, nisi in Spiritum sanctū ipsum, tam impiè nūc esses contumeliosus? Nihil iam erit neque in terra, neque in cœlo tam sanctum, quod sacrilegam vestram maledicendi licentiam possit effugere? Quid igitur miramur, quamlibet sanctos, sapientes, & pios homines iniurijs, & opprobrijs ab istis onerari, quibus vel ipsa Dei maiestas ludibrio iam sit? Nónne licebit per te, Fabrici, Concilio, sacri, & œcumenici nomen, quod tam longi præscriptione temporis obtinuit, nūc suo sibi iure vindicare? Nō tibi illorū verborū veniebat in mentem, quibus Princeps Apostolorum Petrus in Hierosolymitano Concilio vsus est: Visum est Spiritui sancto & nobis. Quibus indicauit se, eorum, quę decreta fuerant, ad conciliandam pacem, comitem & consiliarium Spiritum sanctum habuisse, & eundem futuris Cōcilijs præsentem adfuturum significauit? Quòd si tu Concilium hoc nō legitimè coactū, si ex vna, aut altera tantùm prouincia vocatos episcopos, si nullo regum & principum Christianorum consensu, si alieno tempore, si importuno loco, si non iusta causa conuocatum ostendisses: tamē qui tot & tantos antistites tam impudenter insectareris, audaciæ & sceleris crimen effugere non posses: nunc verò cùm ijs de rebus nec verbum vllum feceris, nec facere potueris, cùm videas sanctissimas cogendi Concilij, & antiquissimas leges fuisse seruatas, cùm nullum aptius tēpus, nullus conuenientior locus, nulla iustior causa, nullum communius votum, neque ardentius studium instaurandæ religionis esse, aut desiderari possit: quæ ista est improbitas, quæ dementia, quis furor, vt tātum Concilium, tam necessarium, tam oportunum, tam sanctum, tam improbis tu maledictis, Iniurijsque traduxeris? Nam quòd Concilii Patres & paucos, & scenicos, & creaturas omnes summi Pontificis dixeris, & quòd se œcumenicos appellauerint, irriseris, sit alterum stultitię, alterum impudentię tuæ singularis. Hoc planè seculo, quo tota Christiana religio in has angustias Europę cōiecta est, quarum etiam magnam partem Turcæ, & hęretici occuparunt, cur ducenti & quinquaginta patres, pauci tibi quidam episcopi videntur, cùm paucissima Concilia proferre possis, in quibus maior pastorum numerus repertus sit? Quòd verò à Romano Pontifice creatos, scenicos, & Pontificis creaturas per contemptum appelles, non quidem tu Fabrici, Pontificis factum, sed Christi opt. max. institutum reprehendis & irrides. Qui cùm Petrum ecclesiæ suæ supremum pastorē tam apertis verbis declarauit, illius volūtate consilio, atque auctoritate inferiores alios pastores creari, & certis prouincijs pręfici, atque consecrari decreuit. Sed cogor iam improbissima conuicia, quę tu latronum, & nequissimorum hominum inducta similitudine, in hunc sacrum Senatum coniecisti, silentio prætermittere, vt & pijs auribus consulam, & pudori meo. Lateat per me hoc tantum scelus, quod si prodiret in lucem, vix posses illius inuidiam sustinere: sed malo modestus, quàm nimis vehemens, & acerbus reprehensor videri. Malo te hac infamia carere, quàm me violati pudoris crimine laborare. Illud tibi, Fabrici, affirmare possum, me, cùm ea legerem, sortem tuam infelicissimam doluisse, & non sine ingenti mærore, & stupore illam orationis tuæ partem percurrisse, cōsiderantem reperiri aliquem in Christiana republica, qui se Christianum, Euangelicum, solius diuini verbi cultorem, qui se in sola Christi schola educatum, & edoctum, qui se mansuetudinis illius, & bonitatis imitatorem esse glorietur, tam furiosum, tam cæcum, tam amentem, qui cùm illa tam impudenter in concilium effutiret, & eructaret, se tamen cū Christi præceptis, & illius modestia pugnare, qui se hac via Christi potius hostē, quàm imitatorem exhibere, non animaduerteret. Sed emergat iam oratio ex isto cœno, in quo diutius cum homine isto volutatur. Quanquam quò se vertet, vbi non in cœnum & lutum illi sit impingēdum? Quid enim aliud istius os impurissimum tota sua oratione, quàm turpissimum cœnum, & teterrimam sentinam conuiciorum exhalat? Venio nunc ad illam quæstionem iuris & facti, in qua cùm te cuperes iurisconsultissimum ostētare

tare, ineptissimum tabulam prodidisti. Oecumenici Concilij titulum Tridentino Concilio conuenire non posse contendis, ac proinde integrum non esse, œcumenici Concilij nomine, cauere publica fide, cùm id faciat, quod iure facere non potest: & perinde esse, ac si veterator aliquis priuilegia conferat in optima quantumuis forma. Huius verò criminis, vnicam illam probationem inducis, quòd videlicet Patres huius Concilij omnia sua ad Romanum Pontificem, ceu ad caput referant. Quæ quàm nequiter ab illo vsurpentur, notius esse dicis, quàm vt egeat probatione. Quid hoc est, Fabrici, rem longè difficillimam & grauissimam, legum ipse & iuris peritissimus ineptissimo argumento, & nequissima contumelia formatam satis, & stabilitam esse putasti: an quòd sacrum Concilium Tridentinum, Pontificem Romanum, supremum Ecclesiæ pastorem, Petrique successorem, agnoscat: & id faciat, quod Nicænum, Constantinopolitanũ, Chalcedonense, quod omnia etiam alia sacrosancta œcumenica Concili fecerũt, omne illico ius, & potestatem amittet? An quòd omnia ad illum, tanquam ad summum iudicem, referant, vt illius censura, & auctoritate confirmentur, eam ob causam fides Concilio sublata, & omnis illi potestas erepta est? Quid Concilio facies Nicæno, & Chalcedonensi, quæ Diuus Gregorius tanquam Dei Euangelia, veneratur: quæ non satis decreta sua firma iudicârunt, nisi Romani Pontificis fuissent auctoritate confirmata? Etenim sacrum illud Nicænum Concilium à Romano Pontifice Syluestro postulauit, vt quæ à tot Patribus definita contra impiam, & sacrilegam Arrij hæresim, & statuta fuerant, ab eo confirmarentur. Quod quidem literæ ad illum missæ apertissimè testantur ijs verbis: Quoniam omnia, corroborata de diuinis mysterijs ecclesiasticæ vtilitatis, quæ ad robur pertinent sanctæ Ecclesiæ catholicæ & Apostolicæ, ad sedem tuam Romanam explanata, & de Græco redacta, scribere confitemur: nunc itaque ad vestræ sedis argumentum accurrimus roborari. Et paulò post: Quidquid autem constituimus in Concilio Nicæno, precamur vestri oris consortio confirmetur. Neque verò putandum est, Concilium omnium celeberrimum ad Syluestrum Pontificem Romanum confugisse, nisi existimasset, Conciliorum decretis tantæ auctoritatis accessionem esse necessariam. Iam verò & frequentissima illa Chalcedonensis Synodus sexcentorum triginta Episcoporum, post longam cum hæreticis concertationem, post confecta decreta, quibus hæreses damnabantur, licet beatissimi Leonis Pontificis Romani Legati interfuissent, eorum tamen, quæ gesta erant, rationem illi reddendam esse putauit, vt eius auctoritate confirmarentur, & quasi extrema adhibita manu conficerentur. Quæ quidem omnia, cùm per literas exposuissent, cùm eius auctoritatem impensè commendasset Petri, successorem, & quasi quoddam ærarium Christianæ fidei agnoscens: Hæc, inquit, sunt quæ tecum, qui spiritu præsens eras, & complacere tanquam fratribus deliberasti, & qui penè per tuorum Vicariorum sapientiam videbaris, à nobis effecimus. Indicamus verò, quia & alia quædã pro rerũ ipsarum ordinata, quiete, & propter ecclesiasticorum statutorum definiuimus firmitatem, scientes quia, & vestra sanctitas addiscens, & probatura, & confirmatura est eadem. Quibus quidem literis sacræ synodi, Pontifex sanctissimus respondens illius se decreta probare, ijs appertissimis verbis declarauit: Ne ergo, inquit, per malignos interpretes dubitabile videntur, vtrũ, quæ in synodo Chalcedonẽsi per vnanimitatẽ vestram de fide statuta sunt, approbem: hæc ad omnea fratres, & coepiscopos nostros, qui prædicto Concilio interfuerunt, scripta direxi, quę gloriosissimus, & clementissimus princeps (sicut poposci) in notitiam vestram mittere pro catholicæ fidei amore dignabitur, vt & fraterna vniuersitas, & omnium fidelium corda cognoscant me, non solùm per fratres, qui vocem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum Synodalium, propriam vobiscum iniјsse sententiam in sola, videlicet, fidei causa, quod sæpè dicendum est, propter quam generale Concilium ex præcepto Christianorum principum, & ex consensu Apostolicæ Sedis placuit cõgregari damnatis hęreticis, qui si corrigi voluissent, nulla penitus resideret de vera Domini nostri Iesu Christi incarnatione dubitatio. Vnde si quis vnquam ausus fuerit, vel Nestorij perfidiam tueri, vel Eutychetis, ac Dioscori impunè dogma defendere, & à catholicorum communione reseretur, nec habeat eius corporis participationem, cuius abnegat veritatem, fratres charissimi.

Hæc Leo ille beatissimus, quæ apertissimè testantur conciliorom decreta Romani Pontificis auctoritate confirmari. Neq; verò crediible est, sanctissimum virũ, quo nullus vnquam sanctior, sapientior, aut moderatior fuit: hanc sibi auctoritatem ambitiosè vsurpasse, aut illud Concilium eam illi fuisse delaturum, nisi iudicasset, sibi illam diuinitus fuisse tributam. Quid ergo? Hæc duo tanta Concilia, quæ tantũ honoris & auctoritatis Pontifici Romano deferebant, omne illico ius, vim, & potestatem omnem perdiderunt? Quæ est ista collectio? Quæ noua legum, & iuris interpretatio? Sed illud est magis ridiculũ, quòd neque Concilio, neque Pontifici fidem adhibendam, vel eam ob causam esse dicis: Quòd cùm Pontifex reges, & Imperatores à iuramentis, pactis, & conuentis absoluat, quid vetat, quò minus eodem iure in propria causa fruatur? Deinde verò neminem esse ais, qui ignoret, Romanos Pontifices iuramentis, & bullis suis hactenus impunè lusisse. Quid ego aliud huic non argumento, sed maledicto respondeam, non inuenio, quàm qood quidã accusatori suo respõdit: An quod tu non faceres, ego faciã? Quod ergo tu perfide, & leuissime transfuga non faceres, id summum Ecclesiæ Christianæ Pastorẽ, & monarcham, id sacrum Concilium facturum fuisse putabis? Nam quòd Romanos Pontifices iuramentis lusisse criminaris, nónne opoituit, Fabrici, in grauissimo flagitio, quod Christi vicario objiciebas, argumentõ aliquod, aot signum, aut exemplum huius sceleris proferre? Non certũ crimen notare? Non locum, tẽpus, & personam perducere, ne tantũ scelus à te cõfictum videretur? Nunqoid tibi hosti capitali tam apertè & impudenter mentiẽti fidem habendã esse credidisti? Iam verò ad conuellendam fidem publicam stylum conoertis. Nam còm Vergerius indictionẽ huius Concilij à Pio quarto Pont. Max. factam, fuisiam fuisset scriptis furoris & impudentiæ plenis insectatus, qua quidem Germanos, & reliquos, qui ab Ecclesia Romana seiũcti sunt, dicebat minimè fuisse comprehensos, neque ad Conciliom vocatos: tu nunc eam sumpsisti prouinciam, vt fidem publicam reprehenderes, & accusares, & vos vocari à Concilio non potuisse ostenderes: veriti sanè, ne qui & indictionem, & fidem publicam uiderent, cùm tantum Conciliom cogi, còm vos tam amicè & beneuolè vocari intuerentur, & vos non adfoisse cognoscerent, culpam in vos proditæ religionis deriuarent. Sed frustra hunc laborem suscepistis: hos ecenim duos testes vestræ pertinaciæ, indictionem videlicet Cooncilij, & fidem publicam, Ecclesia Christiana perpetuò est habitura: quos non modò præsens seculum, sed ipsa etiam posteritas incuentur: quorum incorrupto testimonio, iure vos tanquam rebelles & pertinaces religionis hostes damnatos iudicabit.

Hanc igitur in primis publicam fidem, obscuram, ambiguam, & fraudibus plenam esse dicis: quod ego minimè miror, si ita tibi videatur. Nam quid mirum, si qui iam apud se statuit in veteri errore pertinacirer permanere, nec sacri Concilij admonitionibus, nec Ecclesiæ decretis acquiescere, & scelerum conscientia pauidus, & tremens Concilio non interesse: hic pietatem, dolos: sinceritatem, fraudes: lucem denique ipsam meridianam, noctem, & tenebras interpretetur. Primùm illud tibi respondeo, Fabrici, antiquis temporibus hunc morem cauendi fide publica, in vsu Concilijs non fuisse. Non tanta vnquam audacia, non tantus furor, non tam petulans, & furens hæreticorom fuit licentia: qui cùm humana iura omnia atque diuina violauissent, vt ad Concilium venirent, ijs securitatis præsidijs indigerent. Facilis aditus, & liber erat omnibus accessus: quia nulli veterũ hæreticorũ, sicuti vos nunc, cruentas innocenti Christianorum sanguine, manus ad Concilium attulerunt. Scelerum igitor vestrorum magnitudo, vulnerata & meticulosa conscientia, quæ omnia etiam securissima reformidat, & expaoescit, hanc nunc à sacro Concilio publicam fidem extorquet. Illod etiam tibi deinde respondeo, summum Pontificem, cùm ad Germaniæ Principes hac de re Legatos mitteret, ab eis petijsse, vt ipsi arbitrio suo publicam fidem, qua vellent, forma conficerent, se illi libenter esse subscripturum. Quid amplius à vobis optari potuit? Si hæc forma displicebat, cur non aliam à vobis confectam exhibuistis? Cur hanc reprehenditis, cùm liberum fuerit, quam vslletis, obtinere? Quanquam hic nunc data publica fides ex voto etiã, atq; sentẽtia vestra, vt audio, cõfecta est: ego sanè affirmare ausim, Fabrici, nulla alia in re magis hoc sacrũ Conciliũ elaborasse, q̃ vt ea fides publica cõficeretur, quę plena esset amoris

amoris,& beneuolentię,& quæ nullis calumnijs patere posset: hanc dico fuisse illius mentem,hunc sensum, hoc omnium commune votū,hoc animo patres ad eam rem delecti fidem publicam facere voluisse,& confecisse: quam,obsecro vos, viri Germani, diligenter inspicite, vt & sincerum, apertum, & candidum Concilij sacri animum,& istius hominis meras calumnias deprehendatis. Qui cùm omnia sibi intentare supplicium arbitretur, cùm magnopere debitas suis sceleribus pœnas extimescat, nihil prius in hac fide publica reprehendendū duxit, quàm illam clausulam,quæ de pœna in violatores cōstituit,quam obscuritatis, & ambiguitatis in se continere plurimùm criminatur. Sic homini tam oculato,aut potius timore cæco, omnia obscura, & tenebricosa videntur. Nolo rationibus contendere, agam tecum obsignatis tabellis: proferamus clausulam ipsam,quæ sic habet:Quod si sancta Synodus, aut aliquis ex ea, vel suis,cuiuscunque conditionis, vel status, aut præeminentiæ existens præscriptæ assecurationis, & salui conductus formam, & modum in quocunque puncto vel clausula violauerit, (quod tamen auertere dignetur omnipotens) & sufficiens emenda non fuerit mox subsecuta, & ipsorum arbitrio meritò approbanda,& laudanda, habeant ipsam synodū,& habere poterūt, incidisse in omnes pœnas,quas iure diuino, & humano, aut consuetudine huiusmodi saluorum conductorum violatores incurrere possunt, absq; ōni excusatione, aut quauis in hac parte contradictione. Hactenus clausula. Quid,obsecro,hic,Fabrici,obscurū,& ambiguum? quod verbū obsoletū & antiquatū? imo quid nō explicatum & apertū?nónne pœnas oēs diuino iure & humano,& cōsuetudine cōtra publicæ fidei violatores decretas, sancta Synodus sibi & alijs apertissimis verbis cōminatur? Cur non verbum aliquod obscurum? Cur non periodum ambiguam notasti? Cur quo in loco hæc tanta obscuritas delitesceret, non aperuisti? Sed reuertamur ad illū,qui te quiescere nō patitur.timorem tuū, quem iam non ex loco,non ex fide publica colligis,sed quem propter violatam Ecclesiæ maiestatē,propter scelera,& seditiones, quibus pacem totius orbis Christiani perturbastis, iure optimo videris concepisse. Fingis enim te iam adesse Concilio, ante illorum astare conspectum, quorum dignitatem improbis factis & maledictis violaueris; fingis eos iniquo in te animo, & iusta indignatione concepta, vel de te sumere supplicium: fingis te pauidum, & tremebundum omnia lustrare, omnia circumspicere,nullum aduocatum, nullum intercessorem, nullum patronum videre, qui te in eo præsertim loco, milite Pontificio munito, defendat, & ex illorum manibus eripiat. O fortissimum martyrem, qui accepta publica fide in summa securitate summos terrores offendisti. Quæ Nemesis, quæ furiæ tuum istud pectus ita conscientia scelerum exagitant,vt ab alijs, qui nihil magis, quàm tuam corporis & animi potissimùm salutem exoptant, extrema tu omnia pertimescas? Nunquid hic tibi Phalaridis tauros esse putasti? Nunquid hic Nerones, Dionysios, Maximinos, Iulianos adesse credidisti? Non hic vllos tibi infestos,& inimicos reperies,Fabrici: sed mansuetissimos patres,qui te summa charitate complectentur,& Ecclesiæ matri conciliabūt: pijssimos pastores,qui vos in suis humeris sublatos Christi gregi restituent:clementissimos medicos, qui vestris vulneribus medebuntur? Non hic patrono, non aduocato,nō intercessore indigebis:quos tu tibi hostes fingis,acerrimos patronos, & defensores experieris. Sed cur Tridentum armato pontificio milite septum esse dixisti? Cùm nulli hic satellites,nulli adsint milites, vt potius verendum sit, ne in tantis insidijs & furore vestro parum videatur esse munitum? At verò illud videlicet te dicis extimescere,quòd cùm multa à vobis de corrupta ecclesiastica disciplina,de obscurata luce euāgelicæ doctrinæ dicenda sint, quæ à vobis sine scelere taceri,à nostris sine furore audiri non poterunt, vereris, ne si illis vitæ, morumque turpitudinem obijcias, & professos Ecclesiæ hostes, quod necessarium esse putas, appellaueris, illorum animos exacerbes, & ipse læsæ securitatis crimine arguaris. Illud tibi in primis persuasum esse cupio, Fabrici, huius Concilij Patres, in hanc vnam curam, & cogitationem dies, & noctes incumbere, vt viam inueniant,qua laborāti Ecclesiæ subueniatur:& omni errore, turpitudineq; sublatis,antiquus illi splendor,atq; dignitas restituatur. Neque enim vllam aliam ob causam, ex omnibus prouincijs, atque nationibus,in hunc locum conuenerunt, quàm vt reb⁹ ecclesiæ optimè cōpositis,& constitutis,reuocata vnitate,atq; concordia,tā diu optata,in Christo pace fruantur.

Quæcunq; ita sint, illud etiam existimare debes, nihil illis posse accidere iucundius, quàm si eorum admoneantur, quæ vel ad puritatem euangelicæ doctrinæ restituendam, vel ad vitæ, atque morum veterem disciplinam reuocandam spectant. Quòd si tu, Fabrici, atq; cæteri, qui vos doctrinæ & morum grauissimos censores profitemini, prauos istos, & corruptos Christianæ reipublicæ mores, has tenebras, quas euangelicæ luci à nobis offusas fuisse dicitis, hæc denique tam atrocia ecclesiæ vulnera, huic sacro Concilio Christiana modestia, vt par est, detegeretis: non modò non id vobis crimini daretur, quod ipse verebaris, sed immortales vobis gratiæ ab vniuerso Concilio amplissimis verbis agerentur. Sed quis est hic tam effrenatus & impotens animi tui furor, vt non speres te posse vlla ratione illa, quæ sentis, modeste patribus explicare? Nunquid non satis tibi esse videbitur, si candido & sincero animo, si verbis moderatis aperueris, quid in Ecclesia prauum, quid corruptum, quid alienum à vera religione, quid euangelicis legibus aduersum, quid disciplinæ veteris Ecclesiæ parum consentaneum, quid denique censura & animaduersione dignum, nisi grauissimos Concilij patres, improbos, sacrilegos, & impuros, professos Ecclesiæ hostes appellaueris? Latrones admoneri volunt: acerba nimis & immoderata oratione reprehendi molestissimè ferunt: & tum, cùm maximè omni supplicio dignissimi videntur, sibi honorem non deferri, sed insolentius appellari, & indignius tractari, iniquissimo animo patiuntur. Si ergo homines improbissimi, cùm ad meliorem frugem reuocantur, honorificis titulis appellari volunt: tu senatum totius orbis gentium clarissimum, sapientissimum, & sanctissimum, sine grauissimis & indignissimis contumelijs, nec nominare, nec admonere poteris? Sic omnem pudorem exuisti, vt à te tantus œcumenici Concilij conspectus modestiam impetrare non possit? Sed quanquam nihil horum, inquis, esset pertimescendum, istorum tamen Patrum in vos odium, & crudelitas esset formidanda: quam quidem tantam esse dicis, quantam Gallia, & Anglia, & nescio quæ dira Vassiensis cædes testatur. Nónne satis erat, Fabrici, te hactenus impudentem ostendisse, nisi nunc etiam velles stultissimus videri? Qui illud aduersarijs audeas obijcere, quod possit illico in vos, non sine maxima ignominia & scelere vestro retorqueri? Dic mihi, obsecro, quod signum apparet in Anglia nostræ crudelitatis? Aut quæ potius funesta vestri furoris vestigia in illa miserabili prouincia non conspiciuntur? Quis, obsecro, tot clarissimos & sapientissimos in ea viros immaniter trucidauit? Cuius, obsecro, crudelitate triginta & eò amplius hominum millia cæsa iacent? Quis eam insulam tot clarissimis pastoribus miserabiliter orbauit? Quis sacerdotes & monachos ab ipsis tēplis, & aris, ad quas confugerant, ad supplicium crudelissimum abstraxit? Quis hanc insulam, quam sanctissimus Gregorius, sine vlla humani sanguinis effusione ad Christi iugum, & Ecclesiæ gremium adduxit, nunc atrocissima internecione ciuium ab eius sinu, atque complexu crudeliter abduxit? Quis denique illam mortuorum corporibus, quis luctu, lamentationeque compleuit, nisi acerrimus ille & immanissimus Christianæ religionis hostis, Henricus quē vestra crudelitas cōtra Christum, & illius Ecclesiam armauit? In Gallia verò quis miseras illas edidit strages, & edit quotidie alias, quæ tanto cum dolore ad aures nostras passim deferuntur, nisi vesana & furibunda iā hæresis, quæ cùm odium & crudelitatē diutius occultare, & inclusam cōtinere non possit, arripuit arma sacrilega, strinxit gladios, & ciues contra regē Christianissimum, filios contra matrem Ecclesiam, insanissimè concitauit? Nunquid æquum tibi videtur, Fabrici, vt catholici paterentur, se ab iniquis regni proditoribus, & religionis hostibus pecudum more impunè trucidari? Nunquid illis per te non licuisset à tēplis, aris, & focis, ab vxoribus, liberis, fortunisq; suis, hāc impiam, & funestam flammā, & istos furentes gladios arcere? Nunquid nostros eo nomine crudeles appellabis, quia vulnera à vobis illata (quemadmodum ille dixit) toto corpore non exceperint? Nam quòd Vassiensem nobis cædem obiecisti, credo ego te iustissimam illam animaduersionem significare, qua dux ille clarissimus Guisianus, acerrimus Christianæ Religionis vindex, & hæreticorum hostis, in Vascianos, non quidem tanquam in hæreticos, sed tanquam in dominum suū rebelles vsus est. Quod quidem factum nescio quo possis iure reprehendere, nisi tu eos, qui hæretici sunt, in suos etiā principes contumeliosos esse posse arbitreris.

Sed

Sed omittamus hæc, quæ quamuis vobis inuidiosa, toto tamē orbi Christiano misera, atque luctuosa sunt. Quia licet sine maximo vestro scelere & ignominia vestra, sine dolore tamen nostro, & ecclesię lachrymis commemorari non possunt.

Iam verò neque illud dicis esse dissimulandum, quòd appendix illa, aut extensio ad alias nationes, quæ fidei publicæ addita est tuo iudicio fidem pulicam datam Germanis, prorsus eneruet, atq; subuertat. Nam cùm in appendice dicatur, eam formam, non nisi ad eos pertinere, qui ad ecclesiæ gremium redire voluerūt: ergo neque ad Germanos, nisi quatenus se velint cum ecclesia Romana coniungere. Quia, vt inquis, fides publica, cum forma, qua continetur, etiam terminatur. Miror sanè te, Fabrici, sic fuisse obcæcatum calumniandi cupiditate, vt cùm omnia inuertere, deprauare, & tenebris inuoluere studeres, nō animaduerteris te vbique singularem simul stultitiam ostētasse: & non tam ingeniosum reprehensorem, quàm ineptum calumniatorem egisse. Nam qui fieri potest, vt hæc alicui sensato, & non prorsus amenti persuadere te posse consideres? Hæc enim publica fides duo hominum genera cōprehendit: alterum Germanorum, quorum potissimùm gratia concessa est, qui cùm primi huius tantæ seditionis auctores & principes extiterint, vnde quidquid nunc est in ecclesia malorum, promanauit: primi etiam accersuntur, tam apertis indicijs beneuolentiæ, tam claris & euidentibus signis amoris, vt nullus esset, præter te vnum, tam ferreus, qui non illis frangeretur, & qui non potius rationem aliquam referendi gratiam, quàm calumniandi, & reprehendendi tantum beneficium inuestigaret. Alterùm verò genus est eorum, qui in illis prouincijs, regionibusque versantur, in quibus hoc vestrū Euāgelium docetur, & prædicatur publicè & impunè, vt in Anglia, & in nonnullis Galliæ locis, quibus etiam in hac appendice declarauit sacrum Concilium, publicam fidem cum Germanis esse communem. Ijs duobus hominum generibus, nullis adhibitis conditionibus, sed nudè, atque simpliciter, hac fide publica cauetur. Sed quoniam erat tertium genus eorum, qui licet sint vestris hæresibus infecti, degunt tamen in illis prouincijs, in quas hæresis non apertè, sed obscurè grassatur: nec prædicatur, aut docetur impunè, ita vt ipsi cum suis erroribus latere cogātur: atque istorum hominum nonnulli delitescant, alij fuerint comprehensi, & in carcerem detrusi: partim verò cùm in suspicionē venissent, sibi fuga & exilio voluntario consuluerunt: quorum statuæ combustæ, bona publicata iam sunt: volens sancta Synodus significare, nulli viam redeūdi ad ecclesiæ sinum interclusam esse, etiam illis transfugis & iure dānatis, sed omnibus ad eius clementiam non confugientibus, aditum patēre.

Illos, quia fide publica non erant comprehensi, excitat, & hortatur, vt resipiscāt, quibus se benignam & misericordē matrem futuram pollicetur. Nec tamen dicit illis publica fide caueri, sed ab ea non excludi. Sed quia qua forma esset ijs exhibenda, nondum constabat, & res maturo consilio, atque deliberatione indigebat, illam in aliud tempus dicit esse reijciendam. Cur ergo verba illa, Eos, qui ad ecclesiæ gremium redire voluerint, quæ ijs solis dicuntur, quibus hac publica fide non cauetur, neque ad Germanos vlla ratione referūtur, tu ad infringendā hāc fidē datāGermanis cauillatoriè trāstulisti? Cur te toties mendacem & impostorem appellari vis? Nónne illa vltima verba, quæ sic habent, Nunc satis existimatum est, si qui publicè, quemadmodum in extensionis forma lectum est, deseruerunt ecclesiæ doctrinam, eorum securitati, & forma (quam legi audiuistis) prospiciatur, apertè declarāt ad illos, quos paulò antè nominaoit, publicam fidē non pertinere? Quòd si ea non includuntur, neque ad eos spectat: illa igitur, quæ de illis dicuntur, ad Germanos referri, & publicæ fidei obesse vlla ratione nō possunt. Hęc sunt, viri Germani, ingentia illa pericula, quę Fabricium alioqui fortissimū & constantissimum virum remorantur.

Hi sunt duo illi terrores, Tridentum videlicet, & fides publica, qui martyrem fortissimum vehementissimè conturbāt: hæc tantum illi metum incutiunt: hæc tam illi formidolosa videntur, vt neque Laurentij craticulam, neque Catharinę rotam, cum illis vllo pacto censeat esse conferendas: hæc ita magna sibi pericula videntur, vt, ne se in illa conijciat, veritatis patrocinium, vestram, & ecclesiæ salutem, & Christi gloriam putet esse deserendam. Hæc sentis, Fabrici, & Thrasonis more militem gloriosum agere, & te martyrum exemplo, vel extremis supplicijs subeundis, paratum esse dicere audebis? Non tu quidem, Fabrici, ad martyrij

tyrij palmam aſpiras. Carior quidem tibi eſt ſalus, quàm Chriſtus, aut eccleſia. Nunquam, mihi crede, committes, vt in martyrum veſtrorum numerum adſcribaris, cui publica fides extremum videtur eſſe ſupplicium. Eam igitur, ob cauſam illi, qui Concilium Tridentinum frequentant, ſcelerati ab iſto homine cēſentur: quòd ſe videlicet in duo vitæ apertiſsima diſcrimina conijciant, alterum ex loco, quia Tridenti Concilium celebratur: alterum ex fide publica, quā ſuſpectam habet. Videte per Deum immortalem, quales miniſtros, quàm fortes, atque conſtantes, immo quàm leues, & abiectos habeatis, quibus Tridentum in ipſis imperij finibus ſitum, & imperatoris auctoritate ſeptum, & quibus etiam ipſa ſit ſuſpecta ſecuritas. Nónne vobis hic metus & trepidatio apertè loquuntur, atque teſtificantur, quales iam in illorum animis conſcientiæ terrores verſentur? Magna in omnem vitæ partem vis eſt cōſcientiæ (vt ille dixit) vt neque timeant qui nihil commiſerint, & pœnā ſemper ante oculos verſari putent, qui peccarunt. Quod enim eſſe poteſt iudiciū ſceleris apertius, quàm conſcientię timor, omnia etiam ſecuriſsima reformidantis? Sed venio iam ad alteram huius hominis egregiam excuſationē, qua probare ſtudet, ſe iure ab hac profectione deterreri, quia cum certo diſcrimine certam etiam veritatis abiurationem dicit eſſe coniunctam. Et quoniam hac de re pauca quędam à me dicta iam ſunt, breuiter me expediam. Sed quonam argumento hæc colligat, quæſo, diligenter attendite. Concilia, inquit, coguntur, vt vitia doctrinæ, atq; morum emendentur: at verò nemo ſe debet illis cœtibus adiungere, qui circa res cum hoc fine pugnantes occupantur. Patres Concilij Tridentini nō illuſtrādæ, ſed obſcurādę veritatis gratia, non reformandæ, ſed deformandæ eccleſiæ cauſa conuenerunt: non ergo quiſpiam ſine ſcelere, ſe huiuſmodi cœtibus temerè adiunget. Illud in primis antè quæro, Fabrici, ſi improbi homines & ſcelerati, facta coniuratione, ſuum regem occidere, ciuitatem incendere, ciues trucidare, & regnum ipſum occupare per tyrannidem ſtatuiſſent: ſi eſſet aliquis egregius ciuis, qui recognita patriæ charitate commotus, ſe illi cœtui insereret, non vt faueret, ſed vt iret obuiam illorū furori, vt perſuaderet, ne tantum facinus aggrederentur: etiam ſi hoc cum maximo & apertiſsimo vitæ diſcrimine faceret: nunquid tu hunc ſceleratum & nefarium ciuem appellabis? Non arbitror te iam eſſe dementem, qui hoc dicas. Quomodo igitur te ijs cœtibus adiungere iudicas eſſe nefarium, cùm ſine periculo te poſsis illorum conatibus opponere, qui tuo iudicio eccleſiæ deformandæ gratia conuenerunt? Et, vt propius ad religionis cauſam accedamus, qui hominum conuentus ſceleratiores illis, qui ad ſacra idolis facienda, ad delendum Chriſti nomen, ad obſcurandum eius gloriam, & exſorbendum Chriſtianorum ſanguinem conueniebāt? Fortiſsimos ergo viros, qui diuino numine correpti, & ardentibus quibuſdam charitatis flammis incenſi, prodibant in mediū, falſos illos eſſe deos vnico, veroque Deo ſolo, eiuſque filio Ieſu Chriſto, illum honorem deferendum eſſe clamabant. Huiuſmodi, inquam, homines, qui ſe illis cœtibus pro Chriſti gloria cum euidenti capitis periculo immiſcebant, quorum ſanctam, immortalémque memoriam eccleſia veneratur, tu temeritatis & ſceleris inſimulabis? Impurum igitur, atque ſacrilegum dices Marem illum Chalcedonenſem Epiſcopum, qui, teſte Sozomeno, cùm eſſet oculis ob ſenectutem orbatus, audiſſetque Iulianū apoſtatam in templo Solis dijs gentium ſacrificare, ſe in frequentem turbam conijciens, palàm & acerbè imperatorē obiurgauit: ad quem conuerſus imperator, cùm dixiſſet, Abi tu potius ad Galilæum tuum (Chriſtum intelligens) ac iube tibi oculos aperire: tum Mares eadem conſtantia reſpondet, Deo meo, pro hac mea cæcitate gratias ago, qui ideo viſum ademerit, ne te apoſtatam, in Deū blaſphemum, omni virtute ſpoliatum viderem. Neſcio quid hîc dicere poſsis, niſi vos nō eo flagrare charitatis incendio, quo Paulus, vt ijs vos pro Chriſto periculis obijciatis. Quid verò ſi nullū eſt periculū? quid ſi ſumma ſecuritas? quid ſi tāta veſtri, atq; ſalutis cupiditas, vt etiam ſi patres huius cōcilij deformatores Eccleſiæ, proditores religionis ſitis appellaturi, æquo id animo laturi ſint, & veluti ſapientis medici, eorumque phreneſi laborant, diſsimulantię, atque neglectis iniurijs, nihilominus veſtris vulneribus medelam ſint adhibituri? Vides ergo, Fabrici, nullam eſſe iuſtam detrectandæ huius prouinciæ rationem, etiamſi patres dehoneſtandæ eccleſiæ ſtudio conueniſſe exiſtimares. Sed quibus, obſecro, indicijs, quibus ſignis

gnis hunc tu, tam deprauatum animo patrum deprehendisti? Nunquid decretis, ab illis iam editis? Atqui quo tempore hæc tu meditabaris, nulla extabant decreta. Nunquid ex antecedentibus? Cur nō aliquid ab illis cōtra veritatē Euangelicam, & Ecclesiæ dignitatem factum cōmemorasti? Nisi qui credis omnia Cōcilia deformādæ Ecclesiæ causa fuisse coacta, idem de hoc faciendum esse iudicium duxisti. Quid ergo tanti sceleris argues tantum concilium, & nullam rationem, nullum signum, nullum argumentum adduces? Nunquid in omnium patrum, qui hic adsunt, animos penetrasti, & abditas illorum omnium cogitationes, & intimos sensus inspexisti, vt dicere audeas, eos omnes tam iniquum animum ad Ecclesię salutem attulisse? Tam eris iniquus æstimator, vt nullum ex tot clarissimis viris esse arbitreris, qui inueniendæ veritatis, & reformandæ Ecclesiæ studio teneatur? Tam eris improbus, vt
Math.7. cùm Christus Iesus pręcipiat, ne temerè iudicium de aliorum vita, faciamusque feramus: cùm admoneat Paulus, ne illa etiam, quæ specie ipsa & aspectu mala videntur, sinistrè interpretemur: cùm Iacobus grauiter illos reprehēdat, qui fratrem iudicant, & eos non iam hominum, sed ipsius diuinæ legis iudices, & detractores esse dicat: tu non de factis fratris alicuius, sed de internis cogitationibus, tot sanctissimorum patrum tam temerarium & pręceps, tā iniquum & sceleratum feres iudicium? Atqui, inquis, Romanus Pontifex, non alia causa concilium, tot sumptibus, tantis laboribus coegit, quàm vt ruentem, fluctuantemque Papatum, qui iam pridem mole sua labotare cœpit, sufful ciat: & Episcopi ipsi conceptis verbis in illius leges, voluntatemque iurârunt. Quæ isthæc est, Fabrici, dialectica? Quę argumentandi forma? Quid habet consequens hæc ratio: Pontifex Romanus cupit suam dignitatem esse saluam: Episcopi iureiurando sunt illi deuincti: ergo Patres Concilij Tridentini, obscurandæ veritatis, & deformandæ Ecclesiæ gratia conuenerunt. Sed intelligo iam quid velis dicere: video, quò spectent: in quem scopum hæc tela dirigantur. Eo summi Pontificatus odio conflagratis, vt eos, qui illius voluntate, imperioque coguntur, sincerum animum ad curanda Ecclesiæ vulnera adducere non posse iudicetis: Ecclesiam stare, nisi euerso summo Pontificatu, non posse creditis: illam vnicam esse ecclesiæ reformationē existimatis, si Romanus Pontifex ab illo loco, in quo illum Christus collocauit, depellatur. O vos deceptos, delusosque Germanos, quibus vel hæc vnica persuasio tantum hactenus malorum inuexit, & in posterum maiora comminatur. Hæc vobis funestissimas excitauit tragœdias, hæc clades acerbissimas edidit, hæc dulcissimum eripuit otium, pacem abstulit, bellum ciuile, seruile, domesticum & intestinum intulit: hæc omnia erroribus infinitis, insanissimisque compleuit. Quę quidem mala non aliunde (mihi credite) nata sunt, quàm quòd ecclesiam Romanam, veritatis magistram, antiquæ religionis scholā, rectæ & incorruptæ fidei religiosissimam aram, columnam denique, atque firmamentum euangelicæ veritatis deseruistis: & summum Pontificem, quem & Christus suæ ecclesiæ principem, & pastorem supremum instituit: & totus orbis Christianus iam inde ab ipsis Ecclesię primordijs, ad hæc vsque nostra tempora, Christi vicarium agnouit, non modò non veneremini, sed odio plusquam Vatiniano, & contumelijs improbissimis prosequamini. Si te, Fabrici, argumentis, & non dementia, si ratione aliqua, & non potius insania, atque furore hac in parte duci arbitrarer, agerem tecum, tanquā cū homine sanæ mentis: ostenderem, si nullam aliam ob causam, ij Patres Tridentū conuenissent, quàm vt Pontificam dignitatem à vobis conuulsam & labefactatam assererent, nullum futurum fuisse tam improbum, qui illorum factum reprehenderet, immo qui non sanctissimum & honestissimum illorum studium & operam iudicaret. nunc verò cùm tam inuisum & odiosum vobis sit Romani Pontificis nomen, vt vel eo audito, sic accendamini, sic ardeatis ira, vt sanis insanire & furere videamini: quis audebit, ea de re, vobiscum conferre, qui non pertimescat, ne ille etiā vobiscum insanire videatur? Nolo igitur tecum in hanc arenam descendere, vt de summo Pontificatu cōtendamus: id, quod nunc ad causam pertinet, leuiter attingā, vt quanto in errore versemini, ipso rerum euentu cognoscatis. Nolo rem à primordiis repetere: prætermitto apertissimam Christi institutionem: omitto optimam illam rerum publicarum administrationē, quæ omnia ad vnius refert arbitrium: omitto sacram illam Hierarchiā Ecclesię, quam ab Apostolis acceptam diuus Dionysius literis consecrauit, in qua non ille modò

modò,sed totius orbis Christiani consensus summum Pontificem in summo loco, veluti ecclesiæ principem, atque supremum pastorem collocauit: omitto veteris legis & Israëliticæ reipublicæ institutum,quæ cùm summum Pontificem diuino iudicio fuerit adepta, illum in Ecclesia Christiana futurum adumbrabat: omitto œcumenica Concilia,quæ semper Romano Pontifici supremum in Ecclesia potestatem detulerunt: omitto veteres Ecclesias Græcas, Latinas,Africanas,Asianas, quæ semper Romanam Ecclesiam, tanquam principem & magistram, secutæ sunt: omitto antiquas historias, veteres annales, & monumenta: sanctorum patrum testimonia prætermitto: vnica tecum agam ratione, quam hęc nobis infœlicissima tempora suggerunt,& subministrant: qualem tu, Fabrici, rempublicam illam futuram esse arbitraria, in qua rege trucidato,improbissimus quisque ad tyrannidem aspiraret? Qualem nauis illius cursum, in qua magna imminente tempestate, sublato gubernatore, ad clauum ineptissimus quisque consideret? Qualem exercitum, qui iam cum hoste conflicturus de auferédo duce cogitaret? Quales denique oues, quę facta conspiratione, se pastoris imperio subducerent? Nónne futurum erat, vt respublica concideret? Vt nauis fluctibus mergeretur? Vt exercitus in manus hostium veniret? Vt miserę oues dispersæ, atque dissipatæ, incertis cursibus per inuia loca vagantes, in luporum vngues, atque fauces inciderent? Quę si accidere videremus, nónne ex illa radice orta fuisse diceremus? Sed quid exempli gratia loquimur? Res ipsa clamat, Fabrici: conuerte oculos in Germaniam vniuersam, Galliam, Poloniam, Vngariam, Boemiam, Angliam: vicinas prouincias, atque regiones animo & cogitatione perlustra: incendia, cædes,strages populi Christiani circumspice: hunc tantum tumultum,quasi fremitum quendam concussi tempestatibus maris ausculta; tot erroribus miseram plebem fluctuantem tacitus ipse cōsidera: quòd hæresibus scissa, atque distracta sit, recū expende: circumiacentes prouincias, tot erroribus & tumultibus æstuantes, contemplare: sed quid prouincias dico? Vicinas domos intuere: quid domos commemoro? Tuum ipsius domicilium, atque cubicolum inspice, in quo si duo saltem estis, sicut esse arbitror (neque enim credibile est te sine vxore esse) si duo in quam,estis,dissidere sanè,neque in vnam & eandem religionem consentire & cōspirare necesse est: cùm apud vos duo, idē per omnia sentiētes, hactenus reperti nō sint: sed quid ego cubiculum tuum dico? Tuum istud sacrilegum pectus explora: illud sæpe, tanquam fretum & Euripum aliquem, diuersis opinionibus æstuasse, neque perpetuò in eadem sententia permansisse (si verum fateri velis) reperies. Te testem appello, tuum ipsius iudiciū, testimoniumque requiro: dic, an per diē integrum in eodem errore constiteris? Fidem hic adhibebo, qui nulla alia in re tibi credendum putem? Quid hoc est, Fabrici? Vnde hæc tanta fluctuatio? Vnde tam varius spiritus erroris, atque vertiginis? Vnde istæ furiæ proruperunt, vt Christiani milites non modò infinitis hæresibus dissideant, sed mutuis se iam vulneribus conficiāt, nisi quòd vnius ecclesiæ principis,Rom. inquam, Pontificis signa deseruerunt? Vnde illos tot errorum procellis,tēpestatibusque iactari animaduertimus, nisi quòd gubernatorem illum diuinum clauo assidere non patiātur? vnde miseras oues errantes per tot præcipitia ferri cernimus,nisi quòd summo pastori baculum à Christo traditum eripere voluerunt? vnde hæc omnes perturbationes,tumultus, hæreses, profectæ sunt,nisi quòd,quemadmodum Africanus ille pastor & martyr inclytus dixit,sacerdoti Dei non obtemperatur? quid habes, quod hic opponas? quam tuam,aliam horum malorum causam adduces? Leontinus Antiochenus Episcopus, auctore Nicephoro, in grauissima illa apud Antiochenos de religionis negotio dissensione, cùm timens seditionem, sentētiam suam apertè proferre non auderet, aliquando caput suum, canis florescens, demulcens dixisse fertur: Niuem eam solutam lutum multum consecuturum esse: indicans eo capite sublato, quod sua auctoritate homines in officio continebat,dissidia ciuium in apertam seditionem euasura. Quāta igitur malorum sentina secutura sit, quantæ tenebræ Christianum orbem occupaturæ,si caput istud Ecclesiæ vniuersalis,Romanus,inquam,Pontifex,à sede sua deturbaretur, testatur iam istud fœtidum hæresum cœnum,quo nunc illi miserè volutantur,qui illum non reuerentur. Quæ cùm ita sint, audes tu homo audacissime tot patres & pastores Ecclesiæ reprehenderes eios deformatores, veritatis & religionis hostes appellare, quòd non animo

euertendi

euertēdi summū Pōtificatū ad cōciliū accesserūt? quòd ecclesiæ mēbra cōtra caput (sine quo fides, pax, religio salua esse non possunt) nō cōiurauerit? Iā verò q̄ nullam aliā ob causam tanto apparatu, à Romano Pōtifice cōciliū coactū esse dicis, q̄ vt oīa imperio suo subijciat? Atq; huius rei testē remp. trium fœderū appellas. Si istū Pontificis animū ex eius reip. testimonio deprehenderas, cur nō illud protulisti? Cur tibi, tanq̄ Apollini Pythio, credi voluisti? Nam illa legatio tota est amoris plena, & desiderij salutis vestræ, pacis, & vnitatis cōciliandæ: nullū in ea vestigiū huius cupiditatis apparet: quanq̄ illa, quę diximus, aperte declarant, atq; testantur, nullā esse posse pacis spē, nisi omnes Romanū Pontificem, Christi vicariū, & vniuersalis Ecclesiæ pastorem agnoscamus. Nam quòd

Math. 16. illū imperandi studio inflammatum hæc moliri criminaris, nō tam ille, mihi crede, Fabrici, de summo Pōtificatu (quem neq; ipsæ inferorū portæ poterūt euertere) quā de salute vestra solicitus est: nō tā dignitatis suæ, quā breui relicturus est, amplitudinē exoptat, quàm interitū vestrū, quem videt esse sempiternū, & ruinas Ecclesiæ, quam sibi Christus cōmisit, lamentatur: & illius vnitatē vestris vnguib⁹ discerpi, atq; dilacerari dolet. Tu verò quòd in tantis calamitatibus afflictæ matris Ecclesiæ, in cōmuni dolore, atq; lachrymis, carminibus, ecclesiæ acerbis, & summo Pontifici cōtumeliosissimis, luseris, facis tu quidē, vt calonem, vt gnatonē aliquē & parasitū decebat, qui inter aliorum lachrymas canere & ridere soleat. Neq; verò in tanta, tamq; publica mœstitia totius Christiani orbis priuatam lætitiā continere potuisti: sed illā versibus indicasti: nō solùm nō cōmoueris ærumnis & lachrymis ecclesiæ, sed alias acerbiores illi cōminaris: & veluti ex Delphica tripode, Sathanici furoris insania correptus, de futuris illius maioribus miserijs vaticinaris. Quibus ego carminibus nihil aliud respōdebo, quàm quòd sperē de diuina misericordia, vt quæ soleat pati spiritū mendacem in ore Prophetarū versari, & maledicā illorum aliquādo mentē in meliuscōmutare, hoc infaustum infelixq; tuūvaticiniū, vtpote ab spiritu veritatis hoste profectū, mendax & falsum esse futurum, summiq; Dei clemētia & horū sanctiss. patrū industria ecclesiam, hac misera obsidione liberandā, teq; improbissimum vatem victricis Ecclesiæ pedibus conculcandum, sicut ducem illū Israëlitarum, qui Elisei vaticinio fidem noluit adhibere. Quòd verò formam iuramenti, quod summo Pontifici Episcopi præstant, aliquibus respersam mendacijs protulisti: & ea sie illos esse deuinctos affirmas, vt necessariò illius voluntati seruire, & conatibus parêre cogantur: primū quidem maiorum tuorum vestigia sequeris, quibus corrumpendi, adulterandi, atq; deprauandi scripta omnia, vnicum & pręcipuum studium semper fuit. deinde verò nunquā tu, Fabrici, hanc formam tā ineptè protulisses, nisi aliorum fidem rua perfidia metireris. Nunquid, obsecro, auctorati milites, si quidpiam iniquè & iniustè ab illis fieri præcipiat Imperator, auctoramenti religione illi parêre constringentur? Nūquid ciues principi, scelus aliquod aggredienti, ob datam fidem & iusiurandum obtemperabunt? Et nō potius mortem sustinendam arbitrabuntur? Illud mihi responde, Fabrici: si imperator aut princeps ille, quisquis est, cui tu pares, à te peteret, vt rempublicam proderes, essésne id facturus, an non? Si non: quod ergo tu furcifer non faceres, id tot, atq; tantos Ecclesiæ pastores facturos existimabis? Si sic: illud iam à te quæro, nūquid iuris iurandi religione coactus id faceres, aut tua sponte & improbitate ductus? Si primum: erisne tam stupidus, vt vllo iureiurando diuinas leges violare posse tibi persuadeas? Si secundum, tam eris improbus & iniquus de fide aliorum æstimator, vt non satis esse putes, te sceleratum & proditorē esse, nisi omnes etiam alios tui similes arbitreris? Quid ergo iusiurandum & fides data summo Pontifici ab Episcopis potest afferre impedimenti rebus Ecclesiæ componendis, nisi illi aut tam stulti essent, aut tam improbi, sicut tu, qui sibi iusiurandū obstare crederent, aut assentari potius alterius voluntati, quàm Ecclesiæ saluti, & Christi gloriæ statuissent? Quāquàm Pius IIII. Pont. Max. cui ob singularē pietatē hoc nomen inditum est, incredibili tantorum malorum, quæ in Ecclesia Christi versantur, dolore cōmotus, incensus maxima cupiditate sanandi hæc vulnera religionis, magnis sumptibus & laboribus, Concilio coacto declarauit, se in hanc vnam rem mentem habere defixam, studium & cogitationem intentam, vt pax, atque concordia Ecclesiæ, si sit opus, cum suarum rerum dispendio restituatur, tantum abest, vt Concilij Patres quidpiam in illius gratiam facere cogantur: cui nihil est gratum, nisi quod ad subueniendum Ecclesiæ laboranti conducit.

Montani sententia

Quòd verò summū Pōtificē se minimè cō cilio subijcere, sed cōcilij patres sibi subiectos habere, criminaris, & vitio vertis: quid hoc præsidij ad tuā causam potest afferre? quid ad probandū cōcilij patres nō reformādæ, sed deformandæ ecclesiæ animo cōuenisse? præsertim cùm inter Pōtificem maximum & Conciliū nulla hac in re dissidia, nullæ simultates intercedāt: sed summa concordia & animorum consensione in ecclesię salutē ab omnibus incumbatur. Quòd si ad refellendas, & refutādas vestras hæreses hæc quæstio aliquid adiumenti, atq; præsidij esset allatura: in asserenda suprema Romani Pontificis auctoritate omnem nunc meā operā & studium collocassem: sed quoniam tu tē hāc leuiter attigisti, vtpote qui non grauis & vehemētis accusatoris, sed leuissimi histrionis & mimi partes suscepisti, & parum huic argumento, in quo versamur, sit accōmodata, illam silentio prætermittamus, vt ad reliqua tua maledicta, imposturasq; veniamus. Colligis quàmplurima non crimina, sed cōuicia, quæ quidē nullis adhibitis argumentis confirmas: quia videlicet dignus es, cui etiam impudenter mētienti fides adhibeatur: Patres nimirū cōcilij se totos ad nutū Romani Pontificis cōponere: cōcilia nihil aliud esse, quā formulam quandam declarationis pōtificiæ volūtatis: hæc & alia portentosa in nostris legi cōmentis: cōcilia prǽterea nō conuenire, vt dogma aliquod, de quo cū hæreticis est cōcertatio, definiatur, sed vt qui hęretici sunt, declarentur & condemnētur, idq; in actis cōciliorum haberi. eā deinde esse concilijs nostris consuetudinem, vt ab executione præposterè sumant initium: molestè fers, vos a nostris hæreticos appellari, fortunasq; vestras, & vos alienæ crudelitati, ceu prædā esse subiectos, pendenteq; concilio in Germanos theologos sæuitum fuisse, & ad hæc omnia probanda, quæ si iu nos verè dicerentur, non mediocrem inuidiam nostris conciliarent, nulla indicia, nulla signa, nulla adducis argumēta, nullā refers historiam, nullū testē citas: sed homo leuissimus, & mendacissimus, Pythagoricam sibi auctoritatē vsurpans, si ipse dixerit, fide sua, rem satis confirmatā arbitratur. Quòd si tibi vni respōdendum, aut hominibus doctis, qui in his quæstionibus versati, quæ à te obijciūtur, talia esse cognouerūt, satisfaciēdū solùm esset, si te mētitum esse dicerē, hoc vno te verbo cō uictum, & me officio meo perfunctū optimè fuisse omnes iudicassent: nullis alijs

Montani calumnia

argumētis, aut machinis esse opus, sed hoc vnico ariete ingens illa tuorū mēdaciorū & conuiciorum moles corruisset: sed quoniam ijs, atq; alijs id genus fraudibus miseræ plebi imposuistis, quæ apertissima vestra mendacia pro diuinis ducit oraculis: vt illorum errori occurram, breuiter hæc à me refutanda, atq; refellēda sunt. Etenim quòd patres Concilij se totos ad Romani Pontificis nutū cōponere criminaris, vellem hic adesses, Fabrici, vt cū huius sanctissimi senatus maiestatē cōtemplareris, cùm animaduerteres, quàm liberè rogati sententias patres loquūtur: quàm nihil illi, vt ecclesiæ vulneribus medeantur, etiam ipsius summi Pont. auctoritatem, quā alioqui reuerentur, atq; suspiciunt, vereantur: quàm se fortiter, atq; constanter opponāt, si sit opus, & dignitas, atq; salus Ecclesiæ postulet: non dubito, quin hæc tam sancta libertas hanc tibi, quam de illorum constantia concepisti, sinistram opinionē extorsisset: licet nihil ego hactenus accidisse viderim, quod ad restaurandam religionē pertineat, in quo Pontifex summus patribus repugnauerit. Sed, obsecro te, quis vnquam nostrûm dixit concilia esse formulam declarationis pontificiæ voluntatis? Apud quem hæc aliquando verba legisti? Cur nō auctoritatem citasti? Cur pateris te toties mendacē & impostorem appellari? Quæ sunt illa conciliorū acta, è quibus apertissimè constare dicis, cōcilia solùm conuenire, vt qui hęretici sunt, declarentur, & non vt dogma aliquod definiatur, quod in controuersia positū sit? Ego sanè, Fabrici, duo video esse hæresum genera: aut enim nouę sunt, & nunquā antea auditæ, aut antiquæ, & quæ cùm iam cōciliorum decretis perculsæ, prostratæ, atq; sepultæ iacuissent, iterum quorundam audacia & improbitate ex ipsis sepulchris extrahūtur. In nouis quidē hęresibus extirpandis illum semper tenuit morem ecclesia, vt coacto concilio, reę prius diligēter examinata, atq; discussa, deinde Concilij sententia, & auctoritate definita, decreta demum conficerentur, quibus hæreticorum dogmata profligata, & veritas ipsa catholica confirmata permaneret. Sic Arrij dogmata à concilio Niceno, Macedonij à Constantinopolitano, Nestorij ab Ephesino, Eutychij à Chalcedonensi, Donatistarum, Manichæorū, & aliorum hæreticorū monstra extincta fuisse videmus. Quod cùm ita sit, nō intelligo, Fabrici, ex quibus cōciliorū actis collegeris dogmata à concilijs non definita, sed eos, qui iam

erant

erant hæretici, Ecclesiæ hostes fuisse declaratos: nisi fortassè cùm hæreses omnes, ex deprauata sanctarũ scripturarum intelligentia, & sinistra illarũ interpretatiõe nascãtur, & cõcilia spiritus S. lumine illustrata illas optimè interpretẽtur: vnde fiat, vt qui iã ipsius scripturę sacrę testimonio, quasi diuino iudicio, vt hęretici cõuicti & dãnati erãt, cõcilij sẽtẽtia, atq; decretis declarari dicantur. Quòd si sic accipiatur, nõ video, quo iure à te possit reprehẽdi. At verò dãnatis, atq; sepultis hæresibus, cùm rursus excitantur, longè diuersa ratione occurrere ecclesia consueuit. Neque enim nouas condit leges, nec cõficit noua decreta: sed ad antiqua cõfugit, renascẽtes hæreses ad illa exigit: nec denuò illorũ auctores damnat, sed ecclesiæ iã iudicio damnatos esse demonstrat: quia indignũ conciliorũ maiestate esse existimat, vt quæ ab illis sanctè atq; sapienter decreta sunt, iterũ disputationi subijciantur. Sic Gelasius Achatiũ, qui se, non coacto concilio, indicta causa, damnari clamabat, iure damnatũ ostendebat, quòd nõ nouas, sed damnatas iã hæreses sequeretur. Sic Marcianus Imperator qui concilio interfuit Chalcedonẽsi, non sine summa iniuria concilij fieri dicebat, si quæ ab illo semel decreta fuissent, iterũ in quæstionẽ vocarentur. Sic Felix nõ noua decreta, in illos dicit esse statuẽda, qui veteres errores sequuntur. Quæ cùm ita sint, Fabrici, cũ hæreses omnes, quas è fœtidis sepulchris pestis illa Ecclesiæ Christianæ Lutherus extraxit, emerserint ex veteri hæreticorũ sentina: cùm nulla deinceps à vobis hæresia inuẽta, aut excogitata sit, quæ non iam multis antea seculis ecclesiæ sit iudicio, decretisq; damnata, cũ non iã in Germania Lutherus, sed Pelagij, Manichæi, Donati, Nestorij, Eunomij, Aërij, Simones, Valdenses, Sabelli, Menãdri, Basilides, Arrij, Vigilãtij, Iouiniani, cæterq; extinctæ, sed nunc ab inferis in lucẽ extractæ furiæ versentur: quid mirum, si qui dãnati iã sunt, ecclesiæ nunc & religionis hostes declarẽtur. Quę vobis sit iniuria, si quæ decreta & statuta iã sunt, nõ iterum definiantur? Cur vobiscũ iniustè atq; crudeliter agi clamabitis, si eos, quorũ magistros iustissimo affectos supplicio legimus, discipulos & sectatores eodẽ etiã plecti debere iudicemus? Sed ò summam animorũ vestrorum peruersitatẽ, ò incredibilẽ ecclesiæ Christi clementiam, quæ licet per vos suos veteres hostes excitatos & armatos contra se videat, & antiqua illa obducta iam & obligata vulnera summa vestra crudelitate, & maximo suo dolore à vobis refricari sentiat: in tãta tamẽ acerbitate animi, summam retinens clementiam, nõ vult vobiscum agere seuerè, non ijs legibus vti, quæ iustissimam in vos animaduersionem decernunt: sed suarum iniuriarum oblita, vestri interitus dolore commota, vos, quorum salutem dies, noctesque suspirat, ad se inaudita nũc vocat clementia & mansuetudine. Cupit ijs de rebus vobiscum agere, atque conferre, & in illam antiquam arenam maiorum vestrorum sanguine tinctam iterum descendere, vt vobis satisfaciat & gratificetur. Itaque vos, tanquam pijssima mater, vt ad Concilium veniatis, obsecrat & hortatur: vos verò, veluti aspides surdę, ijs clemẽtissimis eius vocib' aures obturatis. Cauete, ne qui mansuetissimæ nunc sponsę misericordiam contemnitis, sponsi postea, iustissimi iudicis, seueritatem experiamini. Iam verò non video, cur molestè ferre debeatis, vos à nostris hæreticos appellari: nam illud mihi, Fabrici, obsecro, respondeas, qui nam erunt hæretici, si vos catholici? Qui nam Antichristi, si vos Christiani? Qui Ecclesiæ hostes, si vos filij? Ipsam verbi vim & vocationem considera: mores veterum hæreticorum contemplare: fontes ipsos, vnde vos errores hausistis, intuere: confer antiquorum temporum seditiones, tumultus, cædes, strages in Ecclesia editas ab hæreticis cum ijs, quæ nunc in Christiana republica culpa vestra versantur: & reperies, antiquas hæreses vmbras quidem fuisse, quarum nunc viuas, & expressas imagines videamus. Quod cùm ita sit, tu hanc tam iustam, tam debitam hæreticorum compellationem, iniuriam interpretaberis? Tu illos præterea, qui vos omni supplicio dignos esse censent, crudeles appellabis? Tu illorum æquissimam sententiam, tanquã iniustam, & iniquam, reprehendes, qui putant hæreticos vita, bonisque priuandos? Nam si, quemadmodum ille dixit, triplici de causa iustissimè homines occiduntur, ne nobis superstites sint contumeliosi, vt alij etiam suppliciorum metu deterreantur, tũ verò quia illis mori multò est melius, qui viuentes, nec à Socrate, Pythagora & musis ipsis corrigi potuissent: cùm hæretici nõ modò contumelias, sed cædes, nõ solùm corporum, sed animorũ interitum miserabilem intulerunt: cùm tã cæca pertinacia, & insano furore ferantur, & in peius semper proficiãt, errãtes, &

quàmplurimos alios, vt dixit Paulus, in
Tim.2. errorem pertrahentes: cùm experimento
constiterit, aliquorum supplicio multorum audaciam & improbitatem compressam fuisse, non erit æquum in huiusmodi
Deut.13. homines animaduerti? Si Prophetam, qui populum à vero Dei cultu, somnijs
Deut.17. quibusdam, atque præstigijs ad colendum gentium deos traducebat, interfici:
Leuit.24 si non obtemperantem summo Sacerdoti, de medio tolli: si blasphemum eductum extra castra lapidibus obrui Deus quondam iure optimo præcipiebat: si pecuniæ publicæ falsarij omnium sententia iustè trucidantur: Si violatores iustitiæ, iure etiam occiduntur: cur non pseudoeuangelicos, & pseudoprophetas, qui tot idola, quot hæreses fabricârunt, in Deum & in sanctos contumeliosi: qui summum Pontificem Romanum Christi Vicarium, non modò non reuerentur, sed improbissimis maledictis insectantur: qui diuinas Scripturas corruperunt: qui religionem turpiter defœdarunt, nō sine crudelitatis nota interfici posse dicemus?
Quòd si hoc supplicij genus, quo nunc vtitur Ecclesia, tibi crudele esse videtur, damna simul hoc crimine crudelitatis sanctissimos illos patres, qui Ecclesiæ saluti hæreticorū internecione consulendū duxerunt: damna acerrimū illum Ecclesiæ propugnatorē, hæreticorum fulmen, Hieronymū, qui putridas carnes censuit esse resecandas: neq; aliunde tantum illud incendium Arrij temporibus excitatum in Ecclesia fuisse dicit, quàm quòd parua illa scintilla prius, quàm illas flammas, quæ to tum postea orbē populatæ sunt, excitasset, oportunè cōpressa, & extincta non fuerit: damna illud Ecclesiæ clarissimū lumen, Augustinum, qui cùm primò ab illorū extremo supplicio abstinendum iudicasset, deinde cùm apertissima cōmoda eorum nece in Ecclesiam redundare conspiceret: Nullus, inquit, nostrûm vult hæreticū
2.Reg.18 perire, sed aliter non meruit domus Dauid pacem, nisi extincto Absalō: sic Ecclesia si aliquorum perditione cæteros colligit, dolorē materni sanat cordis, tantorum liberatione populorum: damna Gregoriū illum Magnum, qui impium quendā Magnum à Romanis combustum fuisse, tanquam optimè factum, cōmendauit: damna etiā Dioscori illam Alexandrini gloriosam vocem, in concilio editam Chalcedonēsi, omnium iudicio commendatam: qua hæreticos, non pœna modò aliqua, sed flammis dignos esse clamauit. Scio Christū opt. max. huiusmodi violatores euāgelicæ puritatis, istos perturbatores in numero publicanorū & gentiū habendos esse dixisse.
Scio Paulū post primā & secundā admonitionem hęreticum declinandum: & etiā Math.18.
Elymam Magum, qui Sergium Paulum Tit.3.
proconsulem auocabat à fide Christi, cæcitate ab Apostolo fuisse percussum. Scio Act.13
Ioannē Apostolum, ne vel salutem hæretico diceremus, præcepisse: idq; facto confirmasse, cùm ne Cherinthum hæreticum conuenerit, è balneis recessisse, memoriæ proditū sit, dicentem se extimescere, ne balneæ ipsæ, in quibus Cherinthus lauaretur, corruerent, & ingressos opprimerent. Cēsuit vir sanctissimus hæretici illius sceleratissimi impurissimam presentiam, qua balneæ inficiebantur, quam vindex scelerum ira Dei perpetuò comitabatur, ab illis esse declinandam, atq; fugiendā, ne fortè eadem cum illo ruina inuoluerentur. Scio Polycarpum beatissimum illum & constātissimum martyrem, Ioannis Euangelistę discipulum, obuiam aliquando factū Marcioni, cùm ab eo rogaretur, vt agnosceret dogmata Marcionistarū, dixisse: Agnosco ego Satanæ primogenitum. Tanta enim tunc, vt inquit Eusebius, Apostoli, eorūq; discipuli in religione tuenda, vtebantur cautela, vt ne verbi quidē cōmunionem cum aliquo eorū, qui à veritate declinauerant, catholicos habere paterētur. Scio in ipsis incunabulis nascentis Ecclesiæ, hoc primū in hęreticos decretū fuisse supplicium, idq; tunc grauissimū fuisse iudicatum & meritò. quid enim poterat tunc esse acerbius, quàm quo tēpore tanto animorū ardore, tanta charitate, tanto studio, ad infantē ecclesiam, vndiq; populus cōfluebat, quo tempore, tāto cū gaudio in ecclesię sinu Christiani homines quiescebant, tāto cum dolore euellebantur, aliquē sic exclu di ab illo dulcissimo cōsortio, vt ab amicis, à parentibus, à fratribus indignua cōgressu, confabulatione & consuetudine iudicaretur? Sed quia nondū hæreticorū insania eò proruperat, vt cōtra matrē ecclesiā gladios eriperet, & principum arma cōcitaret: quia nondum etiam gladij Imperatorū seruiebant euangelio, vt dixit Augustinus, ecclesia, illa solùm animaduersione vtebatur: at verò, cùm se hęresis erexit, potentiū hominum animos sibi conciliare, ecclesiæq; pacem & tranquillitatē turbare cœpit, Christiani principes in eā seuerius animaduertendū esse iudicârunt, quòd alia via pax constare non posset.
Hinc Constantinus Arrianos, Innocētius primus

primus Cataphrygas, Galesius & Anastasius Manichæos exilio damnarunt: hinc Richardus Hispanorũ rex eosdé etiã Arrianos honore militari, & omni in republica munere liberi hominis spoliauit: hinc Theodosius & Marcianus Imperatores varia suppliciorum genera aduersus hæreticos decreuerunt: & tãdem totius iam Christiani orbis consensu & sancta consuetudine iustissimo plectuntur mortis supplicio. Quod enim mortis genus in tot vestris sceleribus vindicandis, tã acerbum excogitari potest, quod meritò crudele posiit appellari? Neque enim Ecclesia pia mater, sed crudelis nouerca dici posset, si has pestes viuere, & inter filiorum latera cum tanto illorum periculo versari pateretur. Sed vos Epicureorum more, qui eam, quam vehementer reformidabant, diuinam prouidẽtiam, nullam esse dicebant, vt liberius ipsi illo turpissimo voluptatum cœno volutarentur, istud hæreticorũ extremũ suppliciũ, quod tãtopere exhorrescitis, in sacris literis minimè reperiri clamatis: illosq́; crudeles ducitis, qui vos tam seuera animaduersione castigandos arbitrantur. Sed Ecclesia sancta sponsi dulcissimi Christi vestigia secuta, qui eos, qui in Spiritum sanctum & apertam veritatem erant contumeliosi, in hoc seculo à Romanis opprimendos, & in futuro etiam æternis pœnis afficiendos esse prędixit, hæreticos præsentibus nunc, & deinde sempiternis flammis dignos iudicauit. Iam verò quòd Concilio præpostere ab executione initium sumpsisse, & quòd pendente Concilio in Theologos Germanos sæuitum esse criminaris: nónne oportuit, Fabrici, quando illud factum fuerit, ostendere? Et, quinam illi essent theologi, in quos sit animaduersum, à quibus, quo loco, & quo tempore, & quam ob causam id factum esset, indicare? Cur tam apertè mentiris? Nisi tu fortasse illos intelligis, qui fidẽ datam Carolo. V. Imperatori maximo seruare noluerunt, in quos vtinã ille, vt illorũ exigebat perfidia, seuerius animaduertisset. Sed clementissimus imperator maluit misericors, quàm nimiùm seuerus videri: & in summa illa potentia & iusta indignatione summã bonitatem suam & mansuetudinem conseruauit, arbitratus eos, vt par erat, clementia potius, quàm seueritate facilius flecti, & ad Ecclesiam adduci posse. Sed venio iam ad illã tuam atrocissimã querimoniam, quam à maioribus vestris ad vos hæreditario iure dicis promanasse: Quòd cùm Ecclesia Romana doctrina morumq́ue vitijs turpiter deformata sit: nunquam tamen vlla reformationis species à nostris impetrari potuit: sed eoa, qui rogationẽ hanc ad patres deferre ausi sunt, indignissimè acceptos & contumeliosè repulsos multis constare documentis affirmas. Quæ ramen cùm non proferas, neque probes, eodem, quo hactenus, mendacij crimine arguaris, necesse est. Neque est quod mireris, aut molestè feras, si hoc eodem à nobis telo sæpius vulnereris, qui vix vnam, aut alteram lineam sine apertissimo mendacio percurras. Sed ne hanc vnam rem, in qua vos omnem spem victorię collocastis, & quam nunc vuam vestris erroribus, veluti clypeum, obtenditis, silentio prætereire videar: ostendam, Fabrici, nullo vos argumento oppugnari vehemẽtius, quàm eo, quod firmissimum causę vestræ propugnaculum existimatis: vt in quo potissimùm nostros sceleris argui, & insimulari creditis, in eo pręcipuè summam vestram improbitatem deprehendi, atque conuinci videatis. Significas enim, quòd multi vestrarum partium apertissimè cõfiteantur, vos eam maximè ob causam, ab Ecclesia Rom. desciuisse, quòd ea turpissimis abusibus corrupta, atque deprauata sit. Principio quidem non nouum, neque inauditum, neque istorum solummodò temporum crimen est, Fabrici, abusus, improbos mores, & corrumpendæ optimæ disciplinæ studium, in Ecclesia Christi versari, quemadmodum nouum non est, hæreses etiam in ea reperiri: infantem adhuc Ecclesiam, & in ipsis cunis vagientem, vt probè nosti, Simones, Nicolai, Cherinti, & Ebiones, Hymenæi, & Phileti iugulare conabantur: nõdum ab ore Apostolorum illa Christianæ philosophiæ puritas & sinceritas exciderat, cùm non deerant Ananiæ, Saphirę, Galatæ, Corinthi, Ephesi, & alij innumerabiles, qui eam cupiditate, atque auaritia abusibus, & praua artibus corrumperent, & contaminarent. Nunquam defuerunt in Ecclesia scelerati & improbi homines, qui diuina & humana iura violarent: nunquam defuerunt sacrilegi, qui rebus sacris ad turpem quæstum abuterentur: nunquam defuerunt violatores diuinarũ legum, sacrorum profanatores, incorruptæ, castęque illius disciplinæ nefarij corruptores. Testantur id Pauli epistolæ, & Apostolorum canones, antiquissimorum cõciliorum decreta, vetustissimorum pa-

Causam reddit Montanus quare hæretici ab Ecclesia discesserint.

tum acerbæ reprehẽsiones, quibus & vitia acriter increpabãt, & abusibus obuiam ire conabantur. Ea etenim est naturæ nostræ imbecillitas, & cęcitas humanæ mẽtis, quæ facilè & ruat præceps in vitia, & in errores prolabatur. Neq; enim Euangelicis pręceptis, neq; ecclesiastica disciplina, neq; magisterio Spiritus sancti indigeremus, si neq; abuti cœlesti doctrina, neq; vllo nos scelere cõmaculare possemus. Quòd si scandala, quę sont maxima
Math.18. animorũ vulnera, Christus, vitæ magister, in ecclesia sua necessariò futura esse prædixit: si hæresim, qua nullũ est crimen detestabilius, veluti quandã fatalem pestem,
1.Cor.11. Paulus Apost. futuram prædicauit, quæ ecclesiam infestaret, quæ cuiusq; fidem, & constantiã tentaret & experiretur: quid mirũ si alia scelera & abusus exoriantur? Patitur hæc bonitas diuina, vt ignoscẽdo, suam nobis clementiã summam, & misericordiã ostendat. Sed dices, nullo vnquã tempore tot atq; tanti abusus: nunquam deprauata sic vetus disciplina, nunquam sic omnes ecclesię ordines corrupti & dehonestati fuerunt. Nolo tecum hac de re pugnare, Fabrici: nolo præterita tẽpora cũ nostris conferre: nolo nunc recensere veteres ecclesiæ plagas: nolo secula illa cõmemorare, in quibus vix vllus reperiebatur angulus totius Christiani orbis, in quo non modò morũ integritas, sed neq; doctrinæ puritas cõspiceretur. Lateant hæc antiqua vulnera, iam longo tẽporis obducta decursu, quæ sine ecclesiæ acerbissimo dolore refricari non possunt: quamuis ea, quæ nunc à vobis illata sunt, longè sint acerbiora: sed solùm vt intelligamus, quantum sit vestrum scelus, donemus hoc tibi, Fabrici, nunquã sic fuerint corrupti mores, nũquã tot abusus: nunquã sic fuerint auaritia, sacrilegia, rapinęq; dominatę: nunquã sic dehonestata, deformataq; resp. Christiana: quid ergo? Ecclesiã deserendã & affligendam putabitis, quòd in ea homines improbi & scelerati reperiãtur? Fidem, religionem, Christum deniq; ipsum damnabitis, quòd eius sanctissimis præceptis perditi quidam homines abutantur? Quòd eius cœlestem doctrinam, quemadmodũ dicebat Theodotus quidã Atheniensis, à se manu dextra mortalibus traditã ipsi accipiant sinistra? Cuius, obsecro, tã inauditæ improbitatis est, hoc vno nomine ecclesiam deseruisse, fidem prodidisse, nouis hæresum monstris pacem & tranquillitatẽ eius turbasse, omnia erroribus infecisse, crudelitate, cædibus, incendijs omnia funestasse: quòd effrenata quorundam hominũ cupiditate, aliqui sint abusus in Christi ecclesiã inuecti? Cuius tã furiosæ dementiæ pessundare ecclesiam penitus voluisse, quòd quidã leges diuinas in priuatos vsus, quæstumq; cõuerterint? Nũquid optimè ecclesiæ saluti cõsultum fore putastis, si vos illi acerbiora vulnera infligeretis? Nũquid abusus hæresibus, tãquam medicaminibus, sanari posse existimatis? Nunquid morbis, interitu mederi voluistis? Quid mali meruit ipsa religio Christiana, quod in vos scelus admisit ecclesia, vt propter quorũdam hominũ peccata, tot à vobis illatas calamitates, & acerbissimas plagas, veluti alicuius magni flagitij rea, tanquã supplicia quædam, sustinere cogatur? Hæc omnia vos scelera admisistis, qui propter quosdã abusus ecclesiæ ab illa defecisse cõfitemini. Inferre igitur huius rei mentionẽ nulla ratione, Fabrici, debuisses, ne maiora vestra vulnera detegeres: etenim quo nos telo grauissimè vulnerari putabas, eo tuę causæ lethalẽ & mortiferã plagam intulisti. Antiquas hęreses excitastis: nouas quasdã estis cõmenti: pacẽ ecclesię turbastis: populos, atq; prouincias ab ecclesiæ complexibus abduxistis: inauditę crudelitatis exẽpla in nostros edidistis: ea admisistis scelera, quæ neq; cogitatione cõprehendi, neq; cuiusquã oratione explicari possunt: sed nullũ maius excogitari potest, nullum fingi impudentius, quàm quòd hoc argumẽto vestra scelera tueamini, & hac ratione iustũ bellum ecclesiæ vos indicere & inferre posse arbitremini. Vtinam eam de vobis spem ecclesia cõcipere posset, Fabrici, vt quemadmodum propter quasdam eius maculas illã vos deseruisse causamini, ita nũc illis expurgatis ad eius gremiũ rediretis, cùm & Pius iiij. Pont. Max. tanto studio istud reformationis negotiũ fuerit aggressus: cùm lustrata Romana curia, quę Christianorũ animos poterant offendere, remouerit: & cùm hoc etiã sacrum Conciliũ in eam vnã curam & cogitationem incũbat: fieri fortasse potuisset, vt vos sanos & Ecclesiæ restitutos videremus. Sed eò iam progressi estis, vt etiam si nihil esset in Ecclesia corruptum, nihil deprauatum: de reditu tamen vestro non esset sperandum: illud est enim hæresis ingenium, quæ natura insolens, atq; superba est, vt facilius flammas & crucem sustineat, quàm vt ab errore suo diuelli patiatur. Vincere cupit: cõburi potest, conuinci nõ potest: pertinacia obstat,

se

se victam agnoscere erubescit. Itaque quos arrogantia abstraxit ab Ecclesia, quò minus ad eã reuertamini, vel vnicus hic nefarius iam pudor prohibebit. Illius etenim magistri vestigia sequimini, qui cùm se apertissimè conuictum viderit, ne à suo veteri instituto depelli turpiter videretur, maluit superbus & pertinax à Deo & hominibus Ecclesiæ hostis iudicari, quàm ab hæresibus modestè discedere: sed tamen vi ipsa veritatis coactus, cum à magnis & excellenti ingenio viris oppressus teneretur, latentem animi morbum tandem indicauit, & in illam vocem, indicem incredibilis pertinaciæ, superbiæque prorupit: Res hæc nec propter Deũ cœpta, nec propter Deum finienda est. Vereor sanè, ne ista potius hæreditaria pertinacia, quàm abusus Ecclesiæ redeundi vobis aditum intercludat. Sed quid illud ad causam, Fabrici, pertinebat, quòd vitam clericorum, tot dicis vitijs esse cõtaminatam, vt honestè nominari nõ possint? Vetus est ista querela, & non istorum solummodo temporum: quod quidẽ antiquorum patrum aduersus corruptos sacerdotum mores scripta testantur. Queritur Augustinus, eos ab antiqua vitæ puritate, & propriarum rerum abdicatione degenerasse: dolent alij patres innumerabiles, quos recensere esset operis infiniti, sacerdotum ordinem corruptelarum illecebris deprauatum esse. Itaque horum liberę & acerbæ reprehensiones, quibus eos in officio continere conabantur, declarant, non defuisse vnquam in eorũ vita, quod meritò possit reprehendi. Et eò acerbius sancti illi patres eorũ improbos mores accusabant, quòd in populi summam peccandi licentiam redundarent: qui cum curiosis oculis sacerdotum vitam obseruet, quod illos facere videt, sibi licere arbitratur. Etenim illorum vitia maximè conspicua, & perniciosa sunt, quorum vita, tanquam virtutis exemplũ, cæteris est ad imitandum exposita. Sæpe nanque quòd in alijs leue videtur, in sacerdotibus scelus inexpiabile iudicatur. Hinc effectum est, vt qui eorũ mali sint, improbissimi, & cæteris nequiores habeantur, & vt antiqui illi patres tam acriter in eos inueherentur. Neque desunt nũc, Fabrici, apud nos, qui doleant dissolutionem esse vitam clericorum, qui reprehẽdant, qui hæc lugeãt, qui corrigi & emẽdari cupiant, qui medelam studeant adhibere: neque mediocris cura ab hoc sacro Cõcilio corrigendis sacerdotum moribus impenditur. Sed non oportuit te tam stultum esse, qui existimares, illos homines esse desijsse, qui clerici effecti sunt, ita vt nulla prorsus in re peccare possint. Nunquid eos cũ sacerdotio omnem naturæ imbecillitatem exuisse putas? Sed intelligo quid velis: cęlibatum ferre non potes. Sed nihil mirum, qui hanc ab illo hauseris sententiam, qui se non magis à libidine, quàm à cęteris naturæ excrementis cohibere posse profiteretur. Sed sint hæc in vestris sordibus.

Omitto reliquas contumelias, quæ in sacerdotum ordinem, & Ecclesiam Romanam improbissimè coniecisti: cur in Cõcilij promulgatione continuationis & non integræ actionis mentionem factam esse dixisti? Longè tu quidem aliud sentires, si cùm, quàm primùm Tridentum ventum fuit, quorundam patrum iustam indignationem vidisses: qui cùm grauiter & iniquo animo ferrent, non apertè continuationis factam fuisse mentionem, obnixè postulabant & instabant, vt eius fieret aperta commemoratio prius, quàm reliqua, quæ erant pertractanda, aggrederentur: vt quemadmodum re futura erat, sic etiam verbis continuatio exprimeretur. Qua ergo ratione illi tam molestè tulissent, continuationis factam mentionem non esse, si vera sunt, quæ à te nobis obijciuntur? Tu verò vel eo solùm nomine continuationis verbum reprehendis, quòd eo significetur, ea, quæ iam definita sunt, pro ratis indicatis, atque conclusis habenda sic esse, vt de integro in quæstionem vocari neque possint, neque debeant. Atqui pleraque eorum eius generis esse dicis, quibus Christiana fides è fundamentis euertatur. Primò quidem ijs verbis, Fabrici, prodis singularem tuam arrogantiam & impudentiam, qui ea, quę à sanctissimo tot patrum Cõcilio, post longam & exactam disputationẽ, ad Ecclesiæ salutem & incolumitatem decretà sunt & statuta, ea tu solus ad conuellendam & labefactandam Ecclesiam & excogitata, & apposita fuisse, audeas dicere. Atque vt illud, quod iam à me paulò antè dictum est, omittam, non posse videlicet, quę semel sunt iudicio synodi decreta, sine illius grauissima iniuria in quæstionẽ iterum vocari: quis tandem, obsecro, Fabrici, futurus finis esset controuersię, si hic aditus vestris calumnijs pateret? Quid esset firmum in Ecclesia, si quæ sunt à sanctis Concilijs definita, nouis quotidie disputationibus subijciantur? Quæ sunt

illa

illa Concilij Tridentini decreta, quibus Christiana fides è fundamentis euertitur? Cur non illa nobis indicasti? Cur non vnum, aut alterum protulisti? In re tam graui, tibi de tanto Concilio, tam scelera-tum, tam arrogans & impudens iudicium ferenti, nulla adducta ratione credendum esse putabas? Sed fruere nunc hac im-probissima licentia, Fabrici: debacchare in hoc sacrum Concilium: eius statuta sanctissima irride, subsanna, exagita, vt lubet: spero equidem futurum, idq; mihi de diuina misericordia polliceor, vt ijs decretis, quæ à vobis nunc irridentur, hæresim vestram iugulatam & extin-ctam, vos victos atque prostratos, eccle-siam saluam & incolumem simus cōspe-cturi. Quòd si hęc tempora miserrima & turbulentissima hanc nobis volupta-tem abstulerint, posteris non auferent. Differri hæc spes potest, auferri non po-test. Nunquam suis promissis, neque Ecclesiæ precibus deerit clementia sum-mi Dei: eundemque exitum hoc Con-cilium, quem Nicænum, habiturum exi-stimo. Magna tunc contentione ab hæ-reticis res agebatur: nullum non illi la-pidem mouebant: principes, sicuti nunc vos facitis, solicitabant: Episcopos Ca-tholicos acerrimè insectabantur: summa solicitudine curabant, vt in exilium mit-terentur: Regum & Imperatorum grati-am in primis sibi conciliabant: bella acerbissima Ecclesiæ, illorum armis, at-que potentia adiuti, inferebant: nihil magis efficere studebant, quàm, vt si fieri posset, decreta Nicæni Concilij delerent: & ad id efficiendum conciliabula ab illis Ephesi, Arimini, Mediolani cogebantur: sed cùm illa essent oracula Spiritus diui-ni, qui non patitur suas leges vlla impro-bitate conuelli, tanta vis illorum fuit, vt ipsa omni patrocinio destituta omnium fermè regum præsidio armatam hæresim superauerint & euerterint. Vides nunc in Ecclesia, Fabrici, hos tumultus à vobis excitatos: vides multorum principum potentiam, contra Ecclesiam furore ve-stro concitatam: vides eorum gladios ca-tholicorum sanguine stillantes: vides hu-ius sacri Concilij decreta à vestris mini-stris conuelli, despici, & irrideri, non du-bites quin illis & vestrarum hæresum pernicies, & Ecclesię salus, & Christi glo-ria contineatur. Iam verò vbi in san-ctissimum Pontificem, in sacrum Conci-lium virus illud conuiciorum euomuisti, ad reprehendendam formam illam, qua se patres vsuros pollicentur in dijudicā-dis, definiendisque controuersijs, gradum facis. Quod vt intelligamus, quo iure, aut, vt rectius dicam, qua potius iniuria facias, libuit eam subijcere, quæ sic ha-bet: Causæ controuersę secundum sa-cram Scripturam, & Apostolorum tradi-tiones, probata Concilia, & Catholicæ Ecclesiæ consensum, & Sanctorum patrū auctoritates, in prędicto Concilio Tri-dentino tractentur. Quinque igitur iudices honorarios componendis contro-uersijs hoc sacrum Concilium pręesse de-cernit: primo loco Scripturam supremū iudicem statuit: Apostolicas deinde tra-ditiones: tertio probata Concilia: quar-to Ecclesiæ consensum: postremò verò patrum non dissentientes sententias: quia istorum iudicum à te meritò repudiari potest? Quis eorum est suspectus? Quia corruptus? Nam cùm multa sint, vt sta-tim ostendemus, Ecclesiæ administratio-ni necessaria, quæ diuinis literis non sunt apertè comprehensa, nónne erit opus ad aliquem ex quatuor reliquis iudicibus confugere? Sed quoniam tu, Fabrici, multa hic inuoluis, quæ cùm falsa sint, & ineptissima, & à nostris iam profligata: quæ tu nunc, veluti oracula quædam, eti-am si vnde dicerētur, firma satis esse cre-didisti: quæ si ego explicare nunc, & re-fellere voluissem, præter institutum age-rem, & nullum esset hic liber finem ha-biturus, præsertim cùm illa sic iam fue-rint nostrorum libris conuicta, atque re-futata, vt vel ipsi vestrarum partium du-ces, & antesignani herbam (vt aiunt) nostris porrigere, & vinctas manus præ-bere coacti sunt: non est, quòd ego nunc tecum in hoc puluere desudem amplius, in quo tuos duces victos, & sub iugum iam missos fuisse conspiciam. Illa tan-tùm ego breuiter complectar, quæ ad te ex hoc iam stadio depellendum pertinere videbuntur. Principio quereris, vos ab scripturis ad traditiones, à certo videlicet ad incertū traduci: nō video, qua id frōte dicere sis ausus, cùm scripturā à sacro Cō-cilio in primo loco, tanquā supremū iu-dicē videas esse collocatā, vt significaret, illa omnia, quæ in diuinis literis apertè continentur, quæ nullas calumnias, nul-lam hæreticorum tergiuersationem pati-untur, summa, vt par est, veneratione esse complectenda: ita vt scriptura sacra sentētiam ferente, indicendum esset reli-quis iudicibus silentium. Quòd si tu om-nia, quæ in quęstionem venire possunt, oraculis

oraculis diuinis expressa fuisse probasses, si ostendisses omnibus rebus, saluti necessarijs, aperta in sacris literis testimonia, reperiri, quæ trahi in varios sensus, atque detorqueri non possent, quod à vobis passim fieri videmus: si monstrasses, nos, auctoritate diuini verbi neglecta, ad solas traditiones confugere, meritò vos à certo ad id, quod non ita certum est, reijci diceretis: nunc verò cùm sacrum Concilium scripturam in primo loco posuerit: nónne illam in primis censuit consulendam? Quòd si eius rei, de qua quæreretur, aut nullam, aut subobscuram illam mentionem inferret, quatuor reliquos iudices, tanquam illius, & diuinæ voluntatis interpretes, consultissimè adhibendos esse putauit. Quis ergo hoc sanctissimum Concilium iure potest reprehendere, nisi qui tam cæcus & impudens fuerit, vt cerdonis potius, lanij, sutoris, cetarij, & aliorum id genus hominum priuato sensui, quàm omnium Conciliorũ, & Ecclesiæ iudicio, quàm vetustissimorũ Patrũ sanctissimo choro credendum arbitretur? Atqui, inquis, scripturam sacram, ipsissimum videlicet Dei verbum, literis comprehensum, perfectè, abundeq; in se continere salutis capita vniuersa: ideoq; certam & vnicã illam, infallibilemq; examinandorũ dogmatum regulã esse. Hoc ecclesia negat, Fabrici, tu asseris. Cur tibi potius, quã ecclesiæ fidẽ adhibendã existimas? Cur tuã, quàm ecclesiæ auctoritatem maiorẽ esse vis? Pythagoræ discipuli vnius hominis auctoritatẽ omnibus philosophorum rationibus & argumentis anteponebant? Cicero Platonis vnius auctoritate, nulla adiecta ratione, frangebatur, & illi potius, quàm omnibus scholis, gymnasijsq; philosophorum credendum putabat: & tu sanctissimæ & sapiẽtissimæ matris Ecclesiæ maiestate non commoueberis? Tu illi dicenti multa fuisse à Christo, & eius Apostolis tradita, quæ non sunt euãgelicis literis cõmissa, non credes? Miror te, Fabrici, cùm hæc diceres, quid hîc tibi obijci posset, non cogitasse. Nam vt interim patrum innumera testimonia prętermittã, cũ quibus te hac in parte apertissimè pugnare conuincerem: vt illud etiam omittam, quòd si omnia salutis capita diuinis essent literis comprehensa, non amplius magisterio Spiritus sancti, quem Christus ecclesiæ doctorem promisit, indigeremus: quid, obsecro, Fabrici, magis est saluti necessarium, imo quod est nostræ religionis & salutis caput & fundamentum, quàm credere hæc euangelia, hanc sacram scripturam, esse diuinum illud Christi verbũ, quod ab illius ore sanctissimo processit? Quis hoc docuit homines Christianos? Nunquid ipsa sola scriptura diuina? Minimè. Quid ergo? Si nunc Anabaptista quispiam tecum in arenam descenderet, (nisi tu etiam ex illorum es grege, qui sibi potius, quàm scripturæ sacræ credendũ arbitrantur) si ille, inquam, à te postularet, quis tibi persuaserit, vt Matthæi, Marci, Lucæ, atque Ioannis Euangelio fidem potius adhiberes, quàm Thomæ, Philippi, Matthiæ, Bartholomæi, quid esses dicturus aliud, quàm te sic ab ipsis exordijs nascentis ecclesiæ & Apostolis traditum accepisse? Quo alio argumento patres Concilij Nicæni ad asserendum illud verbum ὁμούσιον, quod in sacris literis minimè reperiri Arriani clamabant, vsi sunt? Quo item alio Concilium illud magnum Chalcedonense, ad probandas duas in Christo voluntates, vbi apertum scripturæ testimonium non suppetebat? Quid, si peteret, cur fidem illis tribus symbolis, Apostolico, Nicæno, & Athanasij adhiberes? Ex quo Dei expresso verbo, descensum Christi ad inferos, duas in Christo naturas in vnica diuina persona copulatas, sacræ triadis vnitatem deprehenderes? Vnde perpetuam Mariæ Dei matris virginitatem, vnde verbũ illud θεότοκον, vnde baptizatos ab hæreticis non esse iterum baptizãdos? Quid si instaret & vrgeret, vt illi expressum Dei verbum proferres, quo baptismum infantibus necessarium & salutarem esse probares? Quid ageres? Quò te verteres? Non dubito, quin cum Luthero & Philippo Melanchthone ad arcem traditionum confugeres, nisi malles cum Bucero scripturam miserè vexare, atque torquere, aut cum Caluino nescio quas nugas, & meras imposturas meditari.

Quòd si vobis, cùm apertum Dei verbum non potestis reperire, integrum est, aliqua scripturæ testimonia, quæ in multiplices sensus flecti possunt, adhibita aliqua interpretatione, vestræ causæ accõmodare, & illud Dei verbum expressum dicere: cur id antiquis Patribus, cur Ecclesiæ, cur id œcumenicis Concilijs, licere non vultis? Nihil est enim, quod Ecclesia sancta docuerit saluti necessarium, quod non ex aliquo fonte sanctarum scripturarum diduxerit: sed malit, cùm id obscurum delitescebat in scriptura, ad apertissimas Apostolorũ & antiquas ecclesiæ traditiones cõfugere, quàm ad ea testimonia, quæ hæ-

reticorum versutia cauillari, & in alios sensus torquere potuisset. Itaque nos, Fabrici, diuinam scripturam nō vocamus in iudicium, neq; illi traditionem, tanquam aduersarium, quemadmodū ipse criminaris, obijcimus, quæ cū scriptura de auctoritate contendat. Nos quidem sanctam scripturam, qua diuina sapientia, qua lumen clarissimum tenebris nostris, qua spes omnia Christianorum, qua prauis affectibus antidotus, qua diuina voluntas & nostra salus continetur, amplectimur, suspicimus, & veneramur: scholam Spiritus sancti, vitæ magistram, fontem nostræ felicitatis agnoscimus: sed illud credimus & confitemur, diuinum illud verbum, quod est ipsa æterna sapientia, quod ex ore Christi, qui est splendor patris, processit, à quo voluit Deus spem omnem pendêre mortalem, quod in corda potius nostra, quàm lapideas tabulas voluit incidi, non omne fuisse ijs monumentis scripturarum, quas nunc habemus, comprehensum. Credimus Apostolis, Euangelistis, Ecclesiæ antiquis Patribus Græcis, atque Latinis id asserentibus. Credimus Christum Dei filium nihil scripsisse, sed & viua voce & exemplo innocentissimæ vitæ, diuinæ sapientiæ arcana & bene uiuendi formam mortalibus tradidisse. Credimus eius legatis, quos in vniuersum orbem misit, sicut ille missus erat à Patre: quos audiendos, quibus eam, quam sibi fidem adhibendam esse dixit: qui multa nobis, quæ scripta non sunt, quasi per manus posterorum tradiderunt: à quibus leges, coacto Concilio, latas ad conciliandam pacem, quæ legi, quàm Euangelio, consentaneæ potius videbantur: Sacramentorum formas immutatas: Diaconos, quorum nulla fuisset à Christo facta commemoratio, institutos fuisse videmus, eamque auctoritatem Ecclesiæ suæ sanctæ Christum reliquisse. Credimus Ioanni discipulo charissimo Christo, dicenti, multa Christum docuisse, quæ consignata literis non fuerunt, sed tradita viuæ vocis oraculo. Credimus Paulo Apostolo, qui verbum istud diuinum non literis solùm, sed traditionibus definiuit. Dicimus illud verbum, quod nobis diuini scriptores literis expressum tradiderunt, multis in locis arduum esse, atque difficile, abditos plærunque in eo sensus & reconditos delitescere, ad quos aditus omnibus patêre non possit. Dicimus tantam fuisse illius verbi non scripti, sed in mentibus Apostolorum à magistro impressi, vim & auctoritatem, vt verbum illud literis comprehensum, ad illud, tanquam ad Lydium lapidem, exigeretur: quod nobis princeps Apostolorum Petrus declarauit, qui, quemadmodum memoriæ proditum est, Marci euangeliū; ad illud verbum, quod audierat à Christo, & animo suo altè infixum retinebat, exegerit. Dicimus Ecclesiam sanctam diu sine scripto vixisse, & floruisse, & in dignoscendis scripturis, morem illum & consuetudinē Apostolorum fuisse secutam, vt quemadmodum Apostoli in examinandis scriptis eorum, qui Christi doctrinam literis consecrabant, vtebantur illo verbo non scripto, sic ipsa Apostolicas traditiones adibat & consulebat, atque illis iudicibus vera Euangelia ab spurijs & nothis separabat. Hâc ratione secutus Serapion, si Eusebio creditur, Euangelium illud, quod diui Petri nomine circumferebatur, reiecit, quòd non esset Apostolicis traditionibus consentaneum. Dicimus tanto habitas in pretio fuisse traditiones, vt Irenæus sine scriptura Ecclesiam consistere, sine traditionibus verò non posse iudicauerit: & Syluanus Episcopus, vt refert Theodorus, cùm Constantium tyrānum ad fidei sanioris defectionem hortantem, sibi mortem etiam minitantem audiret: Potestatem quidem habes, inquit, nos puniendi: nos autem Patrum statuta, non ideo destruemus. Quibus verbis indicauit, quanti faceret traditiones, quarum conseruandarum gratia, vel mortem diceret esse contemnendā. Longum esset commemorare, quæ ab Epiphanio, Basilio, Dionysio, Ignatio, Polycarpo, Clemente, Alexandrino, & cæteris Ecclesiæ sanctæ luminibus in hanc sententiā de traditionibus dicta sunt: quæ si animaduertisses, non esses in eas tam impudenter debacchatus. Concilium etiam Ephesinum contra Nestorium coactum, quia corruperant ac deprauârant scripturas hæretici, ad traditiones, tanquam ad integros & incorruptos iudices, confugisse, & reliqua magna & antiqua Concilia hunc morem semper tenuisse legimus. Neque verò solùm catholici ijs armis aduersus Ecclesiæ hostes pugnabant, sed hæretici etiā ipsi suos errores, illis potissimùm tuebantur. Testes sunt Eusebius Nicomediensis, Artemō, Basilides, Carpocrates, Marcion, Valentinus, qui hæreses suas, quas vel aliquo sanctarū scripturarū prætextu, sicuti vos nunc facitis, confirmare potuissent, solis eas traditionibus

asserere conabantur, se ita ab ipsis Apostolorum discipulis accepisse dicebant, quòd illud vnicum, firmissimum Ecclesiæ fundamentum esse arbitrarentur. O nefaria hæreticorum calliditas, atque versutia: illi scripturæ testimonijs destituti, traditionū se præsidio tuebantur: vos verò apertissimis Apostolorum traditionibus, doctorum antiquorum auctoritate, communi Ecclesiæ consensu, omnium iam præteritorum seculorum iudicio damnati, nos ad vnicū scripturæ tribunal veteratoriè prouocatis: omnia extrema adiumenta illius interpretationi necessaria remouetis: propriū cuiusque sensum, & mediocrem tantummodo diligentiam cum pio, & sincero animo coniunctam adhibendam esse dicitis, & eam, quam vestris turpissimis erroribus, vel repugnantem atque reluctantem seruire cogitis, quam ream facitis iudicem nunc vnicum controuersiarum esse vultis. Illam felicem, apertam, expeditam, omnibus etiam rudibus & agrestibus hominibus, patere dicitis, nos verò, Fabrici, nouimus & confitemur illam multis in locis arduam, atque difficillimam esse: idque nobis ipsorum sanctorum Apostolorum testimonia: immensi labores Patrum doctissimorum in eius interpretatione collocati: rerum ipsarum cœlestium, atque diuinarum, de quibus disserit, magnitudo: abditissima mysteria, quæ in ea delitescunt, stylus ipse, character, & forma dicendi, & quod est apertius, argumentum, id quidem veterum hæreticorum, & vestra nunc potissimùm interpretatione dissidia testantur. Scimus Christum id apertissimè significasse, qui Prophetas in Ecclesia interpretes diuinorum oraculorum reliquerit. Nouimus scripturam, non semper sui interpretem esse: quod ipsi cōtenditis, cùm sæpe incidant loci, qui primo aspectu secum pugnare, & se inuicem iugulare videantur. Scimus priuatum cuiusque spiritum, quàmlibet innocentia & charitate munitum, vitæ illius intelligentiæ assequendæ satis non esse, cùm multos ex antiquis doctoribus, cùm Origenem, Tertullianum, Cyprianum, Irenæum & alios quàmplurimos à recta illius interpretatione aliquibus in locis deflexisse conspiciamus. Scimus Apollinares, Sabellios, Nouatianos, Manichæos, suas hęreses scripturę testimonijs probare fuisse conatos: quod vtique nunquam accidisset, si ea sic esset aperta, vt nulla legentibus dubitandi ratio suboriri posset. Neque vllum aliud inter catholicos & hæreticos erat discrimen, quàm quòd illi sincerè, hi verò perperam & sinistrè scripturas diuinas intepretarentur. Proferebant, inquit Vincentius Lyrinensis, Apostoli diuinæ legis exempla, proferebant & hæretici: proferebant Apostoli psalmorum auctoritates, proferebant & illi: proferebant Apostoli sententias Prophetarum, & illi nihilominus proferebāt: sed cùm ea, quæ similiter protulerant, interpratari non similiter cœpissent, tunc similes à subdolis, tunc infucati à fucatis, tunc recti à peruersis, tunc postremò veri Apostoli à falsis Apostolis discernebātur. Nouimus Arrianos, qui, teste Basilio, scripturam apertissimam esse dicebant, & Demeritas, qui hanc etiam hęresim à Sadducæis hauserant, Ecclesiæ iam iudicio, auctore Epiphanio, fuisse condemnatos. Experimur perniciosissimam, & turpissimam hæresim esse existimare, aditum cuius patére ad intelligētiam sanctarum scripturarum: cuius causa tot pugnas & seditiones exortas, & illum vertiginis spiritum, Germaniam & reliquas prouincias iactasse videamus, cùm aliter Zuingliani, Lutherani, Anabaptistæ, Sacramentarij, Adamitæ, & cætera hominum portenta, vnum atque eundem scripturæ locum dilacerent, torqueant, & corrumpant potius, quàm interpretentur. Quid hoc est, Fabrici? In omnibus vestris prouincijs, in omnibus oppidis, in singulis domibus, inter vestra latera contentiones acerrimæ de legitimo sensu scripturarum versantur. Vides pugnantes Lutheros cum Sacramentarijs, vtrosque cum Anabaptistis, & Adamitis: & dicere audes, illas esse apertissimas? Pugnabat etiam aliquando de vno, aut altero scripturæ testimonio Hieronymus cum Augustino: & tu id apertum esse dices, in cuius interpretatione nō modò hęreticorum, qui vim inferre literis diuinis consueuerunt, sed sanctissimorum hominum, qui sincerè lumen euangelicæ veritatis inuestigabant, tanta fuerit digladiatio? Nos verò credimus Ecclesiam catholicam, columnam esse veritatis, à cuius latere Christus nunquam discedat: cuius comes indiuiduus, cuius Doctor, atque magister sit Spiritus sanctus: cuius lumen diuinum in sacris potissimùm Concilijs eluceat: cuius præsentia cohonestantur, patrocinio fouentur, luce veritatis illustrantur, vt neq; hactenus errauerint, neq; errare possint, neque, vt tu mentiris,

mentiris, se mutuis decretis, velut illatis vulneribus, confecerint. Quæ quia non profera, neque ego in illis refellendis elaborabo: satis est dicere, te fuisse mentitum, vt pari, qua oblecta sunt, facilitate refellantur. Credimus ergo, Fabrici, Concilia sacrosancta incorruptos esse iudices veritatis: veros, atque legitimus diuinarum scripturarum interpretea, nuntios diuinæ voluntatis, quæ Dei nobis mentem aperiant: quæ obscurioribus scripturæ locis lumen inferant: quæ exortas in Ecclesia tempestates componãt: quibus qui non obtemperant, meritò Christi & Ecclesiæ hostes iudicantur.

Tu verò omnia diuinis literis comprehensa solo Dei verbo Ecclesiam colligi, atque discerni: Concilia non modò errare posse, sed iam sæpius turpiter errasse: summoa Pontifices nihil hactenus boni fecisse arguis, & nihil boni deincepa facere posse improbissimè vaticinaris: antiquos patres ad solam nos scripturam relegare mentiris. Et hæc quidem omnia, quæ grauissima sunt, quæ difficillima, quæ contumeliosa, cùm nullis alijs argumentis, quàm tua vnius, calonis scilicet, auctoritate confirmes: quod aliud responsum, quàm illud Æmilij Scauri sperare poteris, nunquid tibi potius, quàm Ecclesiæ catholicæ credendum putas? Sed cùm te ex illo iam loco depulsum esse videres, & intelligeres apertè non de scripturæ sacræ auctoritate, quam omnes summam esse confitemur, sed de illius legitima interpretatione controuersiã esse, vt in hanc arenam nobiscum descendas, æquos tibi dati iudices postulas: te facilè ostensurum polliceris, vos multò sincerius scriptu ram interpretari, antiquasque interpretandi leges fuisse secutos. Qui sunt, obsecro, ij æqui iudices, Fabrici, quos tibi dari postulas: quorum arbitrio lites & simultates dirimantur? Scriptura trahitur in varios sensus: Concilia à vobis irridentur: traditiones subsannantur: patrum interpretationea traducuntur, & illorum auctoritas contemnitur: qui ergo reliqui iam iudices reperiri possunt, quorum arbitrio causa committatur? Si locus aliquis scripturæ sit excutiendus, & post inspectos ipsos Græcos & Hebræos fontes, post discussam singulorum verborum energiam, post inducta alia eiusdẽ scripturæ sacræ testimonia, quæ aliquid adiumẽti illius interpretationi possent afferre, post collata exemplaria, post diligentissimam inuestigationem veræ atque germanæ interpretationis, adhuc quisque suam sententiam, vt sæpe videmus contigisse, pertinaciter & mordicus tueatur: quo iudice res componetur? Quo arbitrio pars altera conuincetur? Nónne vides, Fabrici, nullũ futurum esse finẽ cõtrouersiæ illis iudicibus reiectis, quos sacrum concilium sanctissimè excogitauit, & tu iniustissimè reprehendis? Qui enim alij iudices iure corruptiores, & sapientiores, grauiorea excogitari possunt, ijs, quos concilium cõstituit? Quòd si illi tibi nõ placebãt, cur eos, quos tibi optabas exhiberi, nõ nominasti? nosse vehemẽter cuperẽ, Mõtane, cui sis addictus hæresi, in cuius tot magistrorũ verba iuraueris: nisi tu fortasse (quæ est vestra audacia, atq; licẽtia) non contentus erroribus ab alijs inuentis, nouum aliquod monstrum aluisti, nouam aliquam sectam commentus es. Neque enim se iam quispiam vestrûm ministri nomine dignum arbitratur: nisi ipse etiam noui aliquid attulerit, quo & ipse celebris habeatur, & nouum iugum miseris Germanis imponat, & afflictæ Ecclesiæ Christianæ nouum etiam vulnus infligat. O improbissima licentia, Deo inuisa, hominibus perniciosa, & religioni exitialis. Meritò Tertullianus præter pictoriã & poëticam, tertiam dixit hæreticam iam licentiam commemorari posse. Sed illud, inquam, nosse cuperem, nũquid esses Anabaptista, Adamita, aut Sacramentarius, aut qua ex schola prodieris earum, quas vix iã possumus numerare. Quanquã, quantũ ego cõiectura assequi possum, ex illo latronum asylo Geneua, ex equo illo Troiano, vnde tot Ecclesiæ hostes prodierunt, processisti. Meo etenim iudicio Caluinista es: cuius magnopere mihi studiosus videaris: qui omnia, quæ in hanc sceleratam orationem contulisti, ex illius institutione fueris mutuatus. Si quispiam igitur Lutheranus de præsentia Christi in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento, si Anabaptista de infantũ baptismo tecũ decertaret, si scripturæ sanctæ à te testimonium apertũ exigeret, quo baptismus infantibus necessarius probaretur, cùm tu illud: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei, protulisses, ille contrà illud opposuisset: Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & filij, & Spiritus sancti, & illud etiam: Qui crediderit & baptizatus fuerit, quid ageres? Quam interpretationem adhiberes, qua illum repugnantem, reluctãtemq; conuinceres? Math. 28. Marc. 16.

Qua

Qua ratione nudis illum scripturæ verbis redargueres? Qui nullum alium iudicem, quàm expressum Dei verbum esse pariaris? Quid diceres, cùm hic te tuo gladio iugulatum videres? Quid futurum erat, Fabrici, nisi vt cùm neque tu illum, neque ille te in suam posset sententiam pertrahere, longa concertatione defatigati, ira deinde incensi, mutuis demum affecti contumelijs discederetis? Quòd si tota nobis colluctatio de Scripturæ interpretatione futura est, vt tu aliquando vel inuitus, victus tamen ipsa veritate fateri coactus es: quis sanctior illius interpres & huius controuersiæ iudex esse poterit, quàm illa iam inde à principio nascentis religionis ad hęc vsque nostra tempora, Ecclesiæ Catholicæ constans & perpetua cōsensio, quam nulla potuit hæreticorum versutia & calliditas, sicut ipsam scripturam, corrumpere, aut deprauare? Quis ęquior iudex Apostolica traditione, Apostolicis scriptis, & veterum scriptorum monumentis consignata? Quam Ecclesia Christi, tanquam certissimam regulam, agnouit, illæsam, atque inuiolatam conseruauit, & tanquam optimum intelligendis scripturis interpretem adhibuit? Quis iudex incorruptior testimonijs Sanctorum, & antiquorum patrum Gręcorum & Latinorum, qui partim vicini temporibus Apostolorum, sinceram illam, atque puram Euangelicæ legis intelligentiam ex illorum purissimis fontibus hauserunt: partim summa vitæ innocentia, fide, sanctitate & pietate exornati, omnibus naturæ, & literarum ornamentis instructi, splendore diuini spiritus illustrati, iugi & magno labore totas suas ætates in studio sanctarum literarum contriuerunt, & in intimos illius sensus penetrārunt: qui cùm sint ab odio & ira & humanis affectibus remotissimi, & suis nunc in libris nobis apertissimè loquantur, integrè, & incorruptè iudicabunt? Quis denique incorruptior, quis oculatior? Quis sanctior, aut sapientior iudex excogitari potest, aut vnquam fuit ab Ecclesia Catholica difficillimis, periculosissimisque suis temporibus adhibitus, quàm Concilium œcumenicum, quod vel tuus etiam ipse Caluinus optimum scripturæ interpretem agnoscit, & illa quatuor prima se dicit cum magno Gregorio supplicem venerari? Hos igitur iudices cùm tu reijcis Montane, & alios tibi dari postulas, qui nulli sunt, nec esse possunt: quid aliud indicas, quàm te iam istam palæstram, proprio iudicio damnatum, extimescere, atque detrectare, quam te optare paulò antè simulabas? Quid enim potest esse dementius, quàm iudices poscere, & nullos probare? Quis te tantus oppressit stupor, vt has insidias à nobis detectum iri non putares, & huiusmodi præstigijs & imposturis crederes te posse Germanis imponere, & curiosis nostrorum oculis puluerem offundere, ne perditam iam vestram & causam & mentem intueantur, qui hæc temerè & ineptissimè iam effutiatis, ne nihil dixisse, ne ipso silentio victi videamini? Sed quoniam intelligebas, maximam semper fuisse Conciliorum vim ad hæreses profligandas, & hoc, quod Tridenti sæpe iam coactum, & vestris insidijs intermissum, magnis tandem laboribus, maxima totius orbis Christiani consensione conflatum est, extremū vestræ miserrimæ causæ vulnus futurum pertimescis, neruos omnes orationis ad illud euertendum contulisti: cuius vt auctoritatem infringeres, nullis argumentis, nullis rationibus, sed improbissimis contumelijs vsus es, ne ab illo calonis munere, quod initio tibi imposuisti, discederes. Concilium non modò errare posse, sed sæpius errasse, eiusque venerabile nomen in Satanæ synagogam cadere posse, idque saris & calonis auctoritate, & maledicto probatum esse arbitraris. Exemplum ex Euangelio Ioannis, quasi telum aliquod arripuisti (nam sæpe scripturam sacram furori vestro & maledicentię seruire cogitis) quod quidem antea Caluinus vsurpauerat, sed tu illud ab eius manibus arreptum, adhibita impudenti paraphrasi, in sacrum istud Concilium contorsisti, vt ostenderes, te illo, licet cęteris sis rebus inferior, maledicendi tamen studio, audacia, & improbitate esse longè superiorem. Quem quidem ego locum impudentissimum libenter silentio prætermittam: quia non modò facilè patior, sed nobis puto gloriosum, nos à vobis hoc genere orationis superari, pręsertim cùm hæc vestra maledicta, quæ sunt indices apertissimi vestræ improbitatis, & testes mentium sceleratarum, hominibus sanæ mentis, apertè loquantur & testificentur vitam vestram impuram, atque doctrinam non posse à tam impudenti & illoto sermone dissidere: vt nemo iam sit tam cæcus, aut tam stupidus, qui non videat, ijs hominibus credendum non esse, quos sic exagitat insania, sic furor agit trans-

Montani calumnia

uersos, vt nunquam sani, neque sobrij loqui videantur: in quorum libris nulla prorsus Euangelicæ modestiæ species appareat. Itaque quod cæteri iniquo animo ferre solent, cùm Ecclesiam Romanam, cùm sacrosancta Concilia tot onerata contumelijs ab ijs hominibus intuentur: ego non ægrè sustineam, tum quòd præstet iniuriam pati, quàm inferre, cùm illum habeamus mansuetissimum præceptorem, qui iniurias acerbissimas incredibili patientia pertulit, & discipulos
Math.5. suos tunc beatos dixit esse futuros, cùm maledictis afficerentur: tum etiam quòd in ijs magnum nobis ad euertendas vestras hæreses præsidium intelligam esse collocatum. Futurum enim spero, vt cùm Lutherum in primis, cuius pectus furię omnes videntur occupasse: cùm reliquos etiam auctores, qui, illius vestigijs inhærentes, furorem etiam imitantur, posteri perlegerint: cùm vniuersa eorum scripta conuicijs respersa sic esse viderint, vt in illis non vllum pudoris, aut Christianę modestię vestigium, sed veteris comœdiæ licentia conspiciatur: ex quibus insanam illorum mentem deprehendēt: cùm altera ex parte, mansuetudinē illam & bonitatem Christi Iesu in mentem reuocauerint, se ijs hominibus credere, & Christianos simul esse non posse iudicabunt: cùm humilitatem Christi cum istorū superbia, cū illius māsuetudinē cū istorum furore, modestiam cum effrenata licentia, bonitatem summam cum summa improbitate contulerint, non hos quidem Christianos, sed Antichristos, non Christi discipulos, sed hostes censebunt: non ijs magistris se tradent instituendos & excolendos, quos viderint tot animi morbis laborare: nisi quispiam fuerit tam insanus, qui medicis phrenesi laborantibua æternam suam fœlicitatem iudicet esse credendam. Sis ergo, per me, Montane, furiosus: sis impudens, maledicus & conuiciator: nostrā causam agis, & tuam prodis: nolo tecum iniurijs decertare, ne eiusdem criminis reus esse videar. Sed venio iam ad extremam orationis tuæ partem, in qua nobis (vt tibi videtur) profligatis, ad ea pręscribenda, quę ad res vestras optimè componendas, & moderandas spectāt, te accingis: qua in re singularem stultitiam, sicuti hactenus impudentiam, prodidisti: sed mirū est, quàm subita metamorphosi ex calone censor euaseris: & qui antea calonis te partes acturum esse fueras pollicitus, nunc grauissimam Catonis personā velis sustinere. Amplissimis verbis & grauibus sententijs orationem exornas: humana, atque diuina iura tibi commissa esse gloriaris, illorumque rationem tibi esse reddendam: sed subitò qui illam veterem personam obliuisci non potest, qui hanc natura, & ingenio tuo reclamante sustineas, deposita censoria grauitate, illico ad scurrilem & calonicam maledicentiam reuerteris. Nam cùm quibusdā obiectionibus respōdere decreuisses, quarū prima est illorum ministrorū, qui tibi dicere potuissent, cur non Tridentū petimus, vt religionis causam cum patribus cōferamus, & in commune pertractemus? quid enim gloriosius? quid fructuosius hac profectione, ex qua pax & cōcordia sperari posset? huic tā iustæ & tā sanctę expostulationi nihil aliud respōdes, quā te neq; posse, neq; velle id facere: quia Cōcilij auctoritas à Romano Pontifice, Christi & Ecclesiæ eius iurato hoste dependeat. O impudentiam hominis insuditam: tu illum, quem Christus Ecclesiæ suæ sanctæ supremum voluit esse pastorem, quem Concilia omnia, iam inde ab illo primo Nicæno, quem antiqui patres, quem sedes omnes Patriarcharum & Episcoporum, toto Christiano orbe diffusæ, summum Christi vicarium agnouēre, & debita sunt veneratione prosecutæ: à quo semper, tanquam à capite in mēbra, incorrupta semper, sincera & integra fides in reliquum Ecclesiæ corpus promanauit: cui omnes Ecclesiæ ordines, cui omnes Christiani principes, tetrarchæ, Imperatores, tanquam supremo Ecclesiæ principi, Christi vices gerenti, collum fascesque submiserunt: tu, inquam, omnium, quos terra sustinet, sceleratissimè Christi iuratū hostē appellabis? Sed quid ego tibi homini infœlicissimo & miserrimo indignor, cuius potius misereri, cuius fortè lamentari debuissem? Omitto reliquas cōtumelias, quas in hoc sacrosanctū Cōcilium cōiecisti, quod te fastidire, negligere, & tanquā cœtum malignantium fugere, declinare, aduersariq; impudētissimè iactas: accedo ad præclarā illam repetitionē tuam ex omnibus consartam & cōfarcinatā argumētis, quibus vos ab hoc concilio non prohibere modò, sed arceri causaris. Continuationis clausula, veluti obiecto vallo, vos ab eo excludi criminaris, cùm ostensum iam sit Pontificem Max. ab illo verbo abstinuisse: & summam esse improbitatem, velle ea, quæ sanctissimè à sacro Concilio decreta sunt, in dis-

in diſputationem iterum, quæſtionemque vocare. Sed cur Legatos & Theologos Germanorum principum ægrè interceſsione Caroli V. potentiſsimi Imperatoris, in Concilium admiſſos, à diſputatione tamen excluſos eſſe mentiris? Cùm potius tanta illa Imperatoris potentia, & inſtaurandę religionis tam ardens ſtudium, vix potuerit à vobis obtinere, vt pauci quidam & illi muti Theologi Tridentum mitterentur: à quibus poſtea Concilij Patres, cùm eos ſępe amicè, atque beneuolè ad diſputationem, & reddendam ſuæ doctrinæ rationem prouocaſſent, nullam vocem extorquere potuerunt. Teſtis eſt Brentius, qui Tridentum ingreſſus amiciſsimè exceptus, rogatus etiam ſæpiſsimè, vt ſuam mentem patribus explicaret, vt ſententiam diceret, in diſputationis arenam per multos menſes prouocatus, ex loquaciſſimo tamen verſus in Harpocratem, ſuæ cauſæ Pythagorico ſilentio conſulendum putauit. Siluit quouſque accepit, Mauritium cum exercitu numeroſo Oenipontum veniſſe; & quo tempore Concilij patres, illius aduentu perturbati, nulla iam alia de re, quàm de fuga cogitabant, prodit veluti ex aliquo gurguſtio acerrimus ille cauſæ veſtræ propugnator: & tum demum ſe audiri poſtulauit, cùm audiri non potuit. O præclarum miniſtrum & defenſorem, à quo veſtra cauſa non niſi maximo tumultu & Concilij fuga, vocem, & illam nihil iam profuturam, expreſſit. Neque verò tunc eo conſilio petebat dari ſibi locum dicendi, vt violatæ à ſe & diſsipatæ religionis rationem redderet: ſed vt interim patres ab hoſtibus intercepti furentibus Mauritij gladijs objicerentur. At verò leges à Concilio præſcriptas, & decretos iudices vobis obſtare dicis: quia nihil certi eſſe poterit vnica certitudinis regula ſublata. Quę iſta eſt aut cæcitas, aut impudentia potius, vt cùm videas, ſcripturam diuinam, vt ſępe iam diximus, ſacro Concilio, tanquam ſupremum iudicem, in primo & principe loco fuiſſe collocatam, dicere audeas, certitudinis regulam è medio fuiſſe ſublatam? Sed patres nimirum Concilij, quos tibi hoſtes fingis, vehementer extimeſcis: quos aſſeris in perniciem veſtram diſertis verbis coniuraſſe: qui vbi, re diſcuſſa, atque definita, acta ſemel Concilij in codicillos retulerint, vos ter maximos hęreticos eſſe clamabunt, & omni ſuppliciorum genere dignos cenſebunt: tum pauor, metus, trepidatio, & illa flamma, qua Ioannes Hus & Hyeronimus Pragenſis exarſit, ante tuos oculos obuerſatur. Iſtos planè terrores, Montane, non tibi quidem patres Concilij, quorum vota & ſtudia charitatem potius & pacem, quàm odium & crudelitatem ſpirant, qui non perniciem vobis aut optant, aut moliuntur, ſed veſtræ ſalutis amore, atque deſiderio flagrantes, vos viuere potius, & ad Eccleſiam redire, quàm non modò mortem, ſed nec vllum quidem diſcrimen ſubire cupiunt, qui ſaluti veſtræ ita publica fide conſuluerunt, vt etiam ſi in hoc iudicio cõuinceremini, liberi poſſetis in patriam commeare, ſed tua conſcientia ſaucia, atque vulnerata conijecit: & tamen, cùm eo ſis animo tam trepido, tam meticuloſo, qui ipſam etiam ſecuritatem, veluti ſuſpectam, reformidet, audes homo leuiſsime, ſanctiſsimum illum & robuſtiſsimum martyrum nomen toties vſurpare & in ore habere, quos hac in parte imitari te impudenter iactes? Audes dicere, te illorum ſequi veſtigia, qui cauſas ſuas apud iniquos iudices egerunt illi quidem, ſed nunquã detulerunt, & te martyrem, ſanctiſsimum verò Concilium tyrannum appellare?

Audes tu hoſtis Eccleſię, cauſam tuam cum Pauli Apoſtoli, Athanaſij, Cyrilli, Nazianzeni, qui acerrimi hæreticorum hoſtes, & religionis aſſertores extiterunt, improbiſsimè conferre? Maximus Hieroſolymitanus antiſtes ab Antiochena ſynodo abſtinuit: Athanaſius à Tyria fugiendum, & ad Seleucianam minimè veniendum duxit: quia nec auctoritate Romani Pontificis coactæ, & ad euertenda ſacroſancta decreta Cõcilij Nicæni erant conflatæ: quas non ſynodos, ſed Satanæ comitia meritò iudicârunt.

Sed quæ iſta tua eſt impudentia, vt audeas dicere te illorum exemplo hæreticorum conuenticula (ſic enim appellas Concilia ſacroſancta) hæreticus ipſe declinare? Quando illi, obſecro, œcumenicum Concilium ducentorum quinquaginta Epiſcoporum frequẽtia, ſummi Pontificis auctoritate coactum, Imperatoris, Regum propè omnium, principum Chriſtianorum, & rerump. legatis exornatum, hæreticum, ſicuti tu nunc facis, appellârunt, & ab illo abſtinendum iudicauerunt? Cur hanc iniuriam ſanctiſsimis illis patribus intuliſti? Cur cum tanta illorum contumelia quæris

tuæ

tuæ causæ præsidia? Non satis est, eos omni honore, veneratione & patrocinio spoliasse, nisi hæreticos etiam feceris, & illorum gloriosum & immortale nomen, qui extra omnem inuidiæ aleam positi, sempiterna fœlicitate fruuntur, grauissimo hæresis vulnere cruentasses? Non satis est Ecclesiam, Concilia, Romanos Pontifices, præsentia & præterita secula vestræ maledicentiæ patuisse, nisi in cœlum ipsum, & in ciues illos gloriosos cœlestis Hierusalem fictis contumeliis? Iam verò vel eo solùm nomine vobis in Concilium veniendum non esse contendis, quòd ius conuocandi synodos ad Pontifices neque diuino, neque humano iure pertineat. Illud abs te in primis quæro, Fabrici, cùm duæ sint reip. partes, quibus illa regitur & conseruatur, iustitia, atque religio, iustitiæque ministri principes sint, religionis antistites: si cogendi, atque celebrandi eos conuentus, qui ad iustitiam optimè administrandam pertinent, facultas penes principes est, idque ipsa dictat ratio, atque natura: cur ius conuocandi synodos, quæ religionis causa coguntur, ad Pontifices non pertinebit? Cur istud ius Imperatoribus defertis? Cur munera Christianæ Reip. perturbatis? Supremus Ecclesiæ pastor, & religionis Christianæ, primus & summus antistes, Pontifex Romanus est: cōcilia vnicum semper remedium extirpādarum hæresum, & instaurandæ religionis fuerunt: quis ergo est tam stupidus, qui non intelligat Concilij conuocationem, quod est vnicum religionis perfugium, & anchora sacra, ad illum potissimùm pertinere, cui tuendæ & conseruādæ religionis cura commissa sit? Concilium Nicænum primum sanctissimum & antiquissimum hanc suis decretis auctoritatem Romano Pontifici deferebat, & tu auferes? Testis est Athanasius epist. ad Fœlicē Papā, & Galla Theodosij Augusti mater scribens filio, qui memoriæ prodiderunt Concilium Nicænum decreuisse, sine Romano Pont. neque cogi debere, neque celebrari synodum, eiusque legatos principem in ea locum obtinere. Testes sunt Osius, Vincentius, & Victor, qui illi Concilio nomine Syluestri Pontificis Romani præfuerunt, & primi illius decretis subscripserunt. Testis est Marcellus & Damasus. Testis etiam sunt Valentinianus & Marcianus Augusti, qui à Leone Pont. Romano, vt Concilium cogeret, missis legatis, & precibus adhibitis impetrārunt. Cùm ergo ij maximi Imperatores hoc à summo Pontifice postulauerint, quòd ad eum hoc ius cogendi concilium pertinere arbitrarentur: cur tu hanc facultatem, quam à se relegārunt clarissimi & religiosissimi principes, & Romano Pont. sua sponte detulerunt, per vim ab illo auferes, & ijs repugnantibus etiam, atque reluctantibus tribues? Antiquis illis temporibus in maximis hæreticorum insidijs, quibus Christiani homines premebantur, quod secūda Ephesina synodus declarauit, cùm Ecclesiæ antistites sine præsidio imperatorum, vt religioni subuenirent, tutò conuenire non possent, Pontifices Maximi, vt securitati & libertati patrum consulerent, indictioni Concilij imperatoris nomen & auctoritatem addiderunt; vt cùm imperatoris potentia septum, atque munitum Concilium Ecclesiæ hostes animaduerterent, sibi ab aperta vi, atque violentia temperarent: vt hac ratione illorum, quos neque religio, neque pudor poterat cohibere, improbos conatus, imperatorum auctoritas, armaque reprimerent. Hinc vester error, qui scripta omnia deprauatis, & in vestram causam per fas, aut nefas detorquere soletis, promanauit: quanquàm non hunc ego errorem, sed improbitatem interpretor, neque estis tam cæci, qui hæc non videatis: sed, vt principibus assentemini, quorum patrocinio magnopere indigetis, hæc & alia ijs similia excogitatis. Illud præterea magno vobis impedimento esse dicis, quò minus hoc iter veniendi ad Concilium ingrediamini: quòd videlicet præsentia vestra principes Christianos, qui etiam ad Concilium euocantur, & venire recusant, iniuria afficeretis, & Pontificem Romanum, quantum in vobis est, contra illos armaretis: reliquos verò Christianos, qui sibi ab hoc congressu graues ob causas temperārunt, præiudicio vestro longè iniquissimo grauaretis: vobis præterea infensos, & pontifici magis inuisos redderetis. Idque exemplo Principum Germanorum confirmas, qui in conuentu Neoburgensi, putida pontificis postulata, satis animosè repulerunt, mirari se dicentes, quæ illius esset impudentia, qui illis quoque præscribere non verecundaretur, à quibus proculcatæ religionis accusaretur ipse. Reliqua maledicta prætermitto, quæ ab illo conuentu in summum Pontificem iactata refers: quæ quidem ego à te conficta, & illi falsò tributa esse

esse arbitror, vt tanti cœtus auctoritate tuam impudentiam tegeres, vt maledicentiæ cōuentū Principum comitem habere videreris. Neque enim est credibile ordinem Principum, amplissimum & grauissimum, qui soleat etiam suis hostibus capitalibus modestè (vt par est, & vt illum decet) respondere, eorumque Legatos benignè, atque humiliter excipere, qui denique eos, quos intestino prosequitur odio, quorum sanguinem exsorbere cupiat, moderatis verbis appellare consueuerit, tam acerbo & iniquo animo in Romanum Pontificem, sanctissimum Christi Vicarium, fuisse, vt eum tam apertis & insignis iniurijs, quas tu illi affingis, fuerit prosequutus. Magnam tu igitur iniuriam illis Principibus intulisti, quos tui similes facere conatus es: quorum dum grauitatem, atque constantiam studes commendare, hoc illis responsum tribuens, indignum Germanica nobilitate, & pietate Christiana, infamiędedecus sempiternū influxisti. Sed quid mirum, si qui summam laudem in maledicentiam collocauit, eam clarissimis Germanorum Principibus tribuat. Quid mirum, si de conseruanda Principum gratia tam estis soliciti, sine quorum præsidio, non modò impudentes esse, vt estis, sed neque vsura huius lucis frui, nec communem hunc Spiritum vobis ducere licuisset. Non itaque miror, si eos, quorum armis indigetis, summos Pontifices facietis, & summa reuerentia, atque obseruantia prosequamini. Sed illud dignum est summa admiratione, tantum fuisse tuum stuporem, vt tantis Principibus illa tribueris maledicta, quæ sibi tribui latrones erubuissent. Illud verò iam extremum

Mōtanus minimè dicis esse prætermittēdum, quod, quia omnium erat maximum & grauissimum impedimentum, quod vos remorari poterat, quò minus Tridentū veniretis, in extremam orationis partem reseruasti, vt altius infixum Germanorum mentibus permaneret, quod, quoties in memoriam reuocarent, vos meritò ab hac profectione abstinuisse censerent: quo quidem vno & Christi gloriam obscurandam, & Ecclesiæ dignitatem prorsus dicis fuisse infringendam. Sed cupio iterum ex te audire, Montane, quod sit istud tam atrox & tam inauditum scelus, quod vester aduentus in Christum & in Ecclesiam esset admissurus. Cogar, inquit, cùm in arenam descendero, cùm illud tenuem suggestum, ex quo mihi sententia dicenda est, in ipso vestibulo disputationis, cogar, inquam: quid hoc est, Fabrici? Nunquid cogeris veritatem deserere? Atqui nihil est, quòd crimen istud verearis, qui non modò eam deseruisti, sed indignis modis vexasti. Nunquid cogeris in Christi leges, in Euangelium, in Deum & in sanctos esse cōtumeliosus? At verò nihil est, quod rimeas, qui proditor Christianæ religionis, Christi signa deseruisti: Euangelium profanasti: leges diuinas & scripturam sacram corrupisti: sanctissimam virginem Mariam Dei matrē, sanctos illos omnes supernos Spiritus, nō modò honore nudasti & veneratione, sed cōuicijs & maledictis affecisti. Longè maius, inquit, est flagitium, quod horresco: cogar etenim ex illa pergula, Patres Concilij Tridentini, Reuerendissimos appellare. O scelus incredibile, ò facinus inauditum: meritò, Montane, Germaniam potius infinitis erroribus scatere, distrahi, atque dilacerari Christi tunicā, vniuersam rempublicam Christianam bellis intestinis ardere pateris, quàm vt tantum in te & tam inexpiabile scelus admitras, vt Concilij Patres honoris gratia Reuerendissimos appelles. Ite nunc, ò viri Germani, & ijs ministris, tam pijs, tam religiosis, tam modestis, tam circumspectis obtemperate: quàm chara vestra salus est ijs hominibus, qui illam periclitari, & Ecclesiam vniuersam pessundari, facilius se passuros esse profitentur, quàm vt modesti sint: & tamen hunc tam barbarum, tam impotentem, imo tam impudentem dominatum, fertis vos æquo animo: & hanc miseram & voluntariam seruitutem, alioqui liberi & generosi, sustinetis. Sed vt ad te reuertar, Montane, quæ est ista tua tam immoderata & effrenata maledicendi libido, quæ ista est plus, quàm Thrasonica impudentia, vt nec in tanto conspectu à te modestiam impetrare posse confidas? Tam eris Montanus & agrestis, imo tam stupidus & plumbeus, vt tuam modestiam in Christi & Ecclesiæ dedecus redundare credas? Dic mihi, obsecro, cùm illud suggestum teneres, qua tibi præfatione vtendum putabas? Si non Reuerendissimos, nunquid larrones eras appellaturus? Cur si eos Reuerendissimos diceres, honori Christi & Ecclesię detrahi existimasti? Nunquid Christum aut ecclesiā Reuerendissimā vnquā appellari audisti, vt si in alios hæc honorifica compella-

tio transferretur, summa illis iniuria illata fuisse videatur? Quæ ista dementia, quæ stultitia, quæ impudentia? o Et tamen cùm ijs, atque similibus argumentis fueris vsus, ad probandum Concilium Tridentinum à vestris sine scele-
Mõtanus re frequentari non posse, quanti similiũ aut debacchanti potius triumphum ante victoriam canens dicere audes: Euici adhuc, vt arbitror, profectionis nostræ idoneas causas reperiri nullas, quàmplurimas verò, easque grauissimas aduersari penitus: ideóque hoc Concilium sine scelere à nostris frequentari nullo modo posse. O præclaram victoriam, ò egregium triumphum, dignum laudibus & acclamationibus tuorum militum. Quòd si te stulto furore & audacia omnes Ecclesiæ hostes vicisse diceres, meritò sanè hunc tibi triumphum deposcere, & tuum istud sacrilegum caput lauri virentibus folijs exornatum, domum referre potuisses. Et si reliquis tui similibus furiosis ministris, qui oratione tua, ne Tridentum venirent, non indigebant, te id persuasisse contenderes, non vtique repugnarem: sed hominibus sanæ mentis tantum abest, vt id probaueris, vt isto tuo famoso libello apud illos causam nostram iustiorem, tuam iniustiorem, reddideris, tuis maiorem inuidiam, tibi maius omnium bonorum odium conciliaueris.

Namque à te, remotis contumelijs adducta sunt (si vlla tamen supersunt) latebræ quædam sunt, vt ostendimus: quibus occultare & tegere perditam & deploratam causam voluisti, & in quibus improbitas vestra, Germanorum oculis subducta, delitesceret, ne si recusareris reddere rationem huic tanto concilio eius, quæ in vobis est, perfidiæ, ipsa iam conscientia victi, & silentio vestro damnati, videremini. Hæc tua cæca pertinacia, Fabrici, quę tuum animum odio Romanæ Ecclesiæ inflammatum, & varijs erroribus æstuantem, nihil boni videre, nihil moderati gerere sinit, quæ te cogit conceptas semel opiniones mordicus tenere, & veritatem iam ipsam sanis & sinceris oculis cernere non patitur, magno tibi est impedimẽto, quò minus, quæ omnibus sancta & necessaria, preterquàm tibi vni, videntur, solus ipse non videas. Nam si hoc tantisper deposito, aut compresso furore, rem hanc, vt erat æquum, piè, Christianè, & prudenter expendere voluisses: non vtique in tantis miserijs afflictæ religionis dicere ausus fuisses, vos nullas causas frequentandi Concilium reperire. Quando, obsecro, plures & grauiores, non dici modò, sed neque excogitari, aut fingi potuerunt? Quando tanta & tam vrgens necessitas? Quando turbulentior in Christiana republica perturbatio conspecta? Quando tantus hæreticorum furor? Feruentior errorum æstus? Quando tot dissidia, tumultus, odia, cædes & immanis crudelitas inter ipsas Christianorum aras versata est? Quando matris Ecclesiæ totum corpus saucium ita, & crudeliter vulneratum unquam fuit: è cuius visceribus tela à vobis infixa, ægrè iam à catholicis reuellantur? Quando Concilium opportunius cogi & celebrari potuit? Quando maior in eo patrum frequentia, doctissimorum theologorum multitudo, ardentius studium componendæ pacis, communius votum auditum? Quando aduersarij tam amicè, tam beneuolè, tanta cum securitate vocati? Quando locus, tempus & occasio conuenientior oblata est? Carolus V. Imperator immortalitate, æternisque laudibus ob singularem pietatẽ, & res clarissimè gestas dignissimus, & Franciscus Gallorum Rex clarissimus & Christianissimus, in illo fœdere sanctissimo, quod aliquando conciliandæ pacis studio certis conditionibus pepegerunt, nullam aliam viam, eam stabiliendi & confirmãdi in toto orbe Christiano reperiri posse putârunt, quàm si hoc, quod celebratur, Concilium cogeretur: tu verò Montane id, in quo illi clarissimi principes vnicam componendæ pacis spem sitam esse existimârunt, sine scelere frequentari non posse impudẽter dicere audebis? Ex vltimis Assyriæ finibus Abdysua, Assyriorum Patriarcha, cùm esset à clero eius prouinciæ creatus supremus illarum prouinciarum antistes, accedente consensu illorum populorum, qui regionem Tigri flumini proximam incolunt, cùm se Romam contulisset, vt Pontificem maximum Petri successorem, Christi vicarium agnosceret & veneraretur, & vt illi moneri, ad quod à sacerdotum ordine, plebis consensu fuerat assumptus, ab eo consecraretur, eiusque iudicio, tanquam Ecclesiæ principis, & authoritate confirmaretur, cùm audisset, tanta Patrum frequentia Concilium celebrari, tanto exarsit studio veniendi Tridentum, vt illico iter arripere decreuerit, nisi illum desertæ oues ad se vocassent, & nisi Pontifex maximus maiore illa obiecta necessitate illum ab ea (qua tenebatur)

magna

magna cupiditate veniendi depulisset: quia nihil antiquius, nihil sibi iucundius accidere posse dicebat, quàm si huic cœtui sanctissimo interesse contigisset: neque antea Roma discesit, quàm sua sponte, adhibito iureiurando, polliceretur se decreta œcumenici Concilij Tridentini excepturum summa veneratione, eaque populis Assyriorum cum aliorum Conciliorum decretis obseruanda traditurum. Cuius ego iusiurandum & reliqua, quæ cum illo gesta sunt, libenter hic subiecissem obsignata publica fide, nisi accepissem illa iam prælo commissa ad vos esse delata, vt intelligeretis, quàm sine vlla disciplina, Sacramenta, ritus, ceremoniæ, quas à Thoma & Thadæo, sanctissimis Apostolis traditas Assyrij acceperunt, & conseruârunt, Romanæ Ecclesiæ disciplinæ consentaneæ, incorruptusque testis, erroribus vestris obijceretur: vt cùm eius religionem cum ea, quam vos damnatis, consentire videretis: non iam vos Romanos Pontifices, sed Apostolos: non Romanam, sed Apostolicam Ecclesiam insectari intueremini. Qui planè Abdysus diuino mihi consilio Romam missus fuisse videtur, vt & Pontificem Romanum, & sacrum istud Concilium illa tanta veneratione prosecutus, hanc vobis perfidiam vestram & improbitatem exprobraret. Quid ergo? Ignoti homines in vltimis Asiæ recessibus positi, non alia ratione, quàm maiestate illa successoris Petri commoti illius pedibus prouoluuntur, & vos tot ab Ecclesia Romana beneficijs affecti, ingrati in illam & contumeliosi reperiemini? Illi Concilium Tridentinum venerantur, & vos iniurijs afficietis? Illi Ecclesiam Romanam, tanquam matrem, atque magistram, amplectuntur, & vos illius gremio educati, diuinis illius legibus instituti, non solùm odio & maledictis prosequemini, sed armis iam & inaudita crudelitate vexabitis? Omnes totius orbis Christiani nationes & prouinciæ Concilium istud opportunum & necessarium iudicârunt, & vos illud negligetis: & nō modò nullas ad illud veniendi causas vos reperire dicetis, sed & vestra præsentia indignum putabitis? Sed illud est longè maius flagitium tuum, Fabrici, quòd, hoc tanto, tam frequenti & œcumenico Concilio neglecto, Germaniæ principes ad cogendum aliud in Germania non Concilium, sed impiam coniurationem adhortaris. Quod quantum sit scelus non dixisse modò, sed cogitasse, miror te, Montane, non vidisse. Nam coacta iam generali synodo, in qua Cæsaris, & Principum omnium Christianorum Legati, in qua tot Ecclesiarum Pastores reperiantur, vt pauci ex toto Christianismo desiderentur, velle aliud Concilium cogere, quod ex fæce illa & colluuione transfugarum collectum, illi opponatur, quid aliud, obsecro, est, quàm studere, nouos tumultus in Christiana republica cō-citare: nouum inferre schisma, nouas furias immittere, omnia sursum, deorsumque iactare: velle denique afflictam & corruentē religionem penitus extinguere, atque funditus delere? Quanquam illud abs te quæro, Fabrici, quorsum istud Concilium cogere exoptas, qui Concilium controuersiarum iudicem esse non posse contenderis? Qui Concilia non modò errare posse, sed sæpius errasse, & se mutuis vulneribus confecisse iam dixeris? Cogitur: dices, vt scriptura iudex sit, vt videatur, quid ex verbo Dei habeamus: quia Christianum, inquis, esse nequit concilium, quod actiones suas ad Christi & Apostolorum regulam sacris literis comprehensam non exigit. Nónne vides hunc sibi etiam scopum sacrum istud Concilium præfixisse, cùm scripturam primum, atque præcipuum iudicem esse voluit, & reliquos illi quatuor iudices, veluti interpretes adhibuit? Quòd si hoc tantum Concilium, tanta frequentia, doctrina, auctoritate iudex esse nequit, quó nam modo manipulus ille malè coherentium, imo dissidentium & digladiantium ministrorum iudex esse poterit? O egregium Concilium, si modò cogeretur: ò præclaram illam cohortem prætoriam ministrorum, si aliquando conueniret. Operæpretium esset videre, quo Concilio, qua pietate, atque modestia res ageretur: quæ Synodus, qualis esset futura, si quando (quod Deus auertat) ex Montani voto cogeretur: dum vobis expono, viri Germani, quæso, diligenter attendite, vt me non prorsus amentem, aut mendacem fuisse vatem intelligatis. Ab aliquo igitur ex ijs principibus, quos summos sibi Pontifices fecerunt, indicetur Concilium & promulgabitur: vocabuntur ex omnibus sectis acerrimi patroni. Conuocabuntur illuc ex omnibus locis, ex omnibus scholis sordidi & furiosi ministri: (quamuis nullū ego esse arbitror tam amplū, aut tam spaciosum theatrū in Germania, quod ex singulis sectis singulos

gulos ministros capere possit) aderunt Lutherani, Anabaptistæ, Sabbatarij, Clancularij, Arrabonarij, Energici, Adiaphoristæ, Dæmoniaci, Stancariani, Antinomi, Inferiani, cætera infinita monstra ex varijs, repugnantibusque naturis conflata. Omitto rixas illas, quæ principio excitabuntur, cùm de loco certabitur: Lutheranis primum sibi deberi clamantibus, tanquam primis auctoribus, Anabaptistis verò & Sacramentarijs, vt magis furiosis & amentibus illum sibi postulantibus. Videre videor illam turbam primùm argumentis contendere, ira pòst excandescere, omnia deinde clamoribus replere, conuicijs subinde, & demum pugnis digladiari. Quod si euenerit, vt hæc prima velitatio & pugna cōponatur, quod minimè de illorū furore arbitror sperandū, placato hoc primo tumultu, cùm indignabundi, admurmurantesque consederint, cùm fuerit silentium inductum, dogma illis aliquod proponetur, sententiæ rogabuntur: cum ex tanta multitudine ne duo quidē fuerint reperti, qui idem sentiant, quanta tunc, obsecro, sequetur altercatio? Quantus tumultus? Quantus clamor? Quòd si quispiam fortè dixerit: Hoc in primis Ecclesia Romana probat, quantumuis pium, catholicum, religiosum, euangelicum, vel hoc vno nomine audito Ecclesiæ Romanæ, furore correpta vniuersa subsellia clamabunt: Anathema Ecclesiæ Romanæ, Anathema Ecclesiæ Romanæ. Quòd si quispiam alius subiecerit, hoc ab œcumenico Concilio Tridentino definitum & decretum est, idem illum clamor, idem maledictum consequetur, Anathema Concilio Tridentino. Quanquàm timendum illi erit, qui vel Concilium Tridentinum, vel Ecclesiam Romanam nominauerit, ne non solùm conuicia, sed sanguinarias illorum manus experiatur. Atqui dicet aliquis, hoc expressum est in epistola Pauli ad Hebræos: sed subijciet alius, iam patet ille sanctissimus & vnicus Aristarchus, scripturarum Lutherus, arrepta virgula censoria, illam epistolam vtpote hæreticam, & falso titulo Paulo tributam, ab ordine diuinarum scripturarum remouit. Sed id legimus in epistola Iacobi: illam etiam stramineam idem ille Esdras diuinorum librorum censor appellauit. Id nobis Machabæorum libri tradiderunt: non sunt Canonici. Locus est expressus in Euangelio Ioannis: non est accipiendus in hunc sensum, longè diuersus est sensus, vis & energia verborum: non legitur in vetustis codicibus: additum est ab interprete, non sic habent Græca exemplaria: in quibusdam antiquissimis exemplaribus aliter legebatur. At verò sic vniuersa Ecclesia Christiana hactenus est interpretata: lapsa est. Sic Concilia definierunt: sed dicet Montanus, illa non solùm errare, sed quantumuis œcumenica sint, in Satanæ synagogam cadere possunt. Sic sanctissimi, doctissimi, & vetustissimi Patres, Cyprianus, Irenæus, Augustinus, Hieronymus exponunt: homines sunt, falli possunt. Sic nobis Apostolicæ traditiones testantur: nugæ sunt. Quid ergo? Prodeant in medium illa quinti euangelij clarissima lumina, Lutherus, Zuinglius, Carolostadius, Bucerus, Oecolampadius: qui vbi nominabuntur, assurgent omnes, & aperto capite, venerabundi illorum sacrosanctam auctoritatem suspicient, & reiectis Concilijs, contemptis Patribus, exclusis Apostolicis traditionibus, Ecclesiæ consensu & consuetudine neglecta, toti Ecclesiæ catholicæ & apostolicæ αὐτὸς ἔφα, vnicam, inquam, Lutheri auctoritatē opponēt. Itaq; cùm aduersus Ecclesiā Romanā illis erit pugnandum, vnicum omnium votum, vna mens, vnicus animus & communis erit illius furiosæ turbæ conspiratio. At verò vbi Lutherus cum Zuinglio, Caluinus cum Melanchthone congredietur: cùm agetur de libero arbitrio: & quidā cū Luthero & Caluino dixerint nullum esse liberū arbitriūm, & proditionem Iudæ, Dauidis adulterium ita opus esse Dei, sicuti Pauli conuersionem: contrà verò Melanchthonici id horribile mendacium & Manichæorū furorē esse clamauerint, cùm prodierint sentētię diuersæ & innumerabiles, de iustitia Christiana, de Sacramentorū numero, de Constitutionibus ecclesiasticis, de Cæremonijs ecclesiæ, de Iudicio, de præmijs bonorum, malorūq; supplicijs, cùm Dauidici nullū esse futurum iudicium vniuersale, Anabaptistæ futurū quidem, sed animas è corporis vinculis solutas, ad illud vsque tēpus dormire, & dæmones simul cum illis è supplicijs extrahendos, & sempiterna felicitate donandos contenderint: cùm Seruetiani & Libertini, carnis resurrectionē minimè futuram cum Sadducæis, Menandro, atque Simone affirmauerint: cum nō modò diuersorum auctorum, sed eiusdem varias,

repugnan-

repugnantesque sententias alij protulerint, vt de Numero Sacramentorum, de Communione vtriusque speciei, quá quidam necessariam, & à Christo institutam dicent, idque Lutherum sensisse, alij repugnabunt: agetur res obsignatis tabellis: proferent illi confessionem Saxonicam Vvittembergensem. Si verò sermonem de Eucharistia, & librum de Captiuitate Babylonica (licet omnia illis scripta sint Babylonica) quot tunc furiales voces excitabuntur? Si praeterea de Sacraméto ordinis, de Matrimonio, de Poenitentia, de Sacrificijs, de Veneratione, cultuque sanctorum inciderit sermo, similis exorietur conflictatio. Vbi verò scripturae locus aliquis proferetur explicandus, atque exponendus, quibus clamoribus, quo tumultu, & fremitu certabitur vndique? Omnes scripturam sacram apertissimam esse communi voce clamabunt: interim tamen eam, quam vniuersi facilem, claram, & cuiuis peruiam confitebuntur, singulis suis commentis, veluti Cimmerijs tenebris, inuoluent. Nam cùm hic suum sensum affixerit, alius repugnauerit: cùm hic dixerit, se sincerũ animũ & mediocrẽ diligentiã quod satis est, ad inuestigãdã verã illius intelligẽtiam attulisse: alius verò melioribus se literis, acriori ingenio, maiori industria, sincerioribus oculis ad inspiciendam diuinam mentem accessisse contenderit: & nemo interim ausus fuerit Augustinũ, aut Hieronymum nominare, ne risu excipiatur, ne audiat, Homines fuerunt: nemo Concilia, ne respondeatur, Errare possunt: suum quisque tantummodo sensum testem appellauit: quia videlicet ille solus errare non potest. Hic peierabit illam esse germanam interpretationem, quam adhibet: alius suam contendet esse legitimam. Cumque nullus alius iudex adhibeatur praeter ipsam scripturam, & illa taceat, licet miserè ab illis torqueatur & dilaceretur, quid aliud ex hac pertinaci contentione sperari poterit, quàm vt excandescẽtibus ira & inflãmatis animis, mutuis conuicijs eorum ora verberentur? Quanta tunc, Deum immortalem, conflictatio? Quantus clamor? Subselliorum fragor? Quantus animorum aestus & furor? Quales contumeliae & opprobria consequentur? Hic erit extremus actus huius furiosae tragoediae: hic enim esse solet discordiarum exitus. Quòd si vlla catastrophe erit expectáda, duobus, meo iudicio, confectis decretis, haec Babylonica synodus terminabitur: alterum erit, vt Ecclesia Romana anathemate iuguletur: alterum, vt sint tot sensus, quot capita. Quod enim aliud monstrum à discordia, atque furore gigni potest? Nunquid peperam vaticinari videor, Fabrici? Neminem ego esse arbitror, qui immensum illum haeresum vestrarum Oceanum, qui errorum procellas, quibus iactamini, perspexerit, qui nõ me vera praedicere fateatur. Quae cũ ita sint, Montane, cùm intelligas nullum alium exitum huius fabulae (quam tu Concilium appellas) esse posse praeter hunc: qua fronte ausus es Germanos principes ad cogendam synodum inducere, & eos ab hoc sanctissimo & oecumenico Concilio ad furiosam istam conspirationem traducere? Cùm igitur ostensum iam sit, grauissimas & maximè necessarias causas celebrandi sacrum istud Concilium extitisse, illasque ad vos potissimùm, quorum gratia coactum est, pertinere: cùm apertè fuerit à nobis commonstratũ, illas quas tu non veniendi rationes adduxisti, diuerticula quaedam & latebras esse, quibus clarissimae luci tenebras & noctẽ offundere, Germanis imponere, & deploratae vestrae causę praetextum aliquem adhibere voluisti: qua in palaestra si pudor violatus, si modestia laesa aliqua in parte à nobis est, tua id accidit culpa: qui tam petulanter & immodestè sacrum istud Concilium, & Pontificem Max. fueris insectatus, vt non potueris, nec debueris, moderatius responsum expectare: quid, inquam, aliud iam restat, nisi vt te per Christi crucem & sanguinem obsecrem, obtesterque, Fabrici, vt memineris te sacro baptismate initiatum, auctoratum Christi militem in eius & Ecclesiae verba, legesque iurasse: memineris, te ex illa aqua emergentem pijssimae matris Ecclesiae manibus exceptum, stola innocentiae candidissima exornatum, veluti purissimam hostiam, Deoque gratissimã, consepultum Christi morti, & eius sanguine persusum, oblatum inter Dei filios, hęredes regni coelestis, cohęredes Christi cooptatum fuisse: memineris, te non posse Deum, patrem agnoscere, nisi Ecclesiam illius sponsam matrem agnoueris: recordare, quanto studio & charitate materna, te infantem primo in eius gremio ludentem aluerit: recordare, te sanctissimis illius pręceptis institutum, maximis ab illa beneficijs affectum fuisse: memineris, nunc eam à te desertam, in-

credibili dolore confectam, te à se diuulsum, à cœlesti hęreditate deturbatum, ex charissimo filio acerrimū hostē redditū ingemiscere. Quod in te illa vnquam tātum scelus admisit, vt relictis eius castris, atque vexillis, infesta, atque infœlicia suorum hostium signa & arma sequereris? Cur fidem potius perfidis trāsfugis, quàm matri adhibendam censes? Cur tibi potius salutem tuam, quàm illi credis? Peritissimi medicorum cùm aliquo graui morbo corripiuntur, sibi vitam & salutem suam credere non audent, sed alios medicos accersunt: qui licet non ita docti sint, sicuti ipse est: quia tamen sani sunt, sana eorum consilia sequantur: tu cū ęgritudine animi, omniū perniciosissima labores, te solum consules? Pijssimæ & sapientissimæ matris medicam manum à tuis vulneribus repelles? Nullus clementior, sapientior, oculatior, nullus tui amātior medicus ea reperiri potest. Maiore te, quàm tu te ipsum, amore complectitur: non tanto studio tu ipse, quàm illa tuæ saluti prospicit: non tu quidem maiore dolore, neque acerbioribus lachrymis tua vulnera, quàm illa prosequitur. Si pietatem requiris, mater est: si charitatem, sponsa Christi: si sapientiam, Spiritus sancti discipula. Quid amplius in medico requiris? Tuam ne salutem, & fœlicitatem, aut miseriam sempiternam tibi potius, quàm Ecclesiæ Catholicæ committes? Qui si nihil aliud haberes, quàm quòd perturbato & saucio animo sis, licet esses omnium mortalium sapientissimus: tibi nunc suspectus esse, & alios consulere debuisses. Sed dices, te sanum quidem esse, & Ecclesiā non modò ægrā, sed insanam. O summam cæcitatem. nullum est, Fabrici, lethalius animi vulnus, quàm vulnus non agnoscere: & desperata salute cùm sis, te sanum & incolumē putare. Nullum est inter diuina supplicia grauius & acerbius, quàm cùm patitur homines in hanc persuasionem incidere. Longè est ab spe salutis, cui ipse morbus salus esse videtur. Sed prætermittamus iam Ecclesiam, Concilia, traditiones Apostolorum: non iam, Fabrici, causam istam ad scripturæ sacræ, sed ad Christi Iesu supremi iudicis tribunal deferamus: diem illum formidabilem, quem effugere non possumus, & breui cōspecturi sumus, nunc nobis antè oculos proponamus: fingamus ante illius nos astare conspectum: &, vt ipse confidentius accedas, fingamus etiam Ecclesiam Romanā, cuius ego auctoritatem suspicio & fidem amplector, hactenus errasse, te verò, qui ab ea ad illius hostes defecisti, vera sensisse: illumq; iudicem à nobis huius nostri facti, atque instituti rationem exigere: ego sanè hanc illi essem reddíturus, quam non ingratam, immo gratissimam sperarem, & confiderem esse futuram: Tu domine, nos ecclesiæ tuæ faucę obtemperare iussisti, & cùm aliquando tuos Apostolos futuros ecclesiæ principes alloquereris, Qui vos audit, dicebas, me audit: & qui vos spernit, me spernit: tu spōsam tuā dulcissimam, parētemque nostrā ecclesiā pastoribus, euangelistis, doctoribus, prophetis & rectoribus exornasti: ijs me parēre præcepisti, parui: horum doctrinam amplecti, amplexus sum: ijs credere, credidi: horum sequi vestigia, secutus sum: quid ergo? Quia tuis parui mandatis & ministris, si ipsi falsi sunt, ego pœnas luam? Nunquid me debui illis opponere, quos tu mihi præfecisti? Qui obedire debui, de tuis legibus & illorum præceptis insolenter iudicarem? Quis mihi veritatem explicaret: si Concilia fefellerunt? cui meam salutem crederem, si mater ecclesia meam perniciem meditabatur? Quis mihi lumen præferret, & erranti, viam fœlicitatis indicaret: si Apostoli & Ecclesiæ pastores sanctissimi & vetustissimi, quos tu lumina appellasti, mihi tenebras offuderunt? Nunquid ego illis sapientior, aut sanctior esse potui, aut debui, vt tuæ voluntatis, tuarumque legum me potius, quàm illos, interpretem adhiberem? Nullam tu aliam gratiorem Deo victimam esse dixisti, quàm obedientiam: idque tu Domine obediens patri vsque ad mortem crucis acerbissimam, tuo exemplo confirmasti. Recordabar etiam, quantis eos beneficijs affecisses, qui diuinis præceptis, qui parentibus, qui pastoribus, ministrisque tuis paruissent: contrà verò grauissimis supplicijs in rebelles & contumaces à te fuisse animaduersum: memineram te pœna capitali illum plectendum decreuisse, qui Dei sacerdoti non obtemperasset: memineram Saulem & regno, & vita spoliatum, quod Samueli non paruisset: noueram te Danieli inter summa Israëlitici populi flagitia illud commemorasse, quòd Prophetis, qui diuinam voluntatem regibus & populo interpretantur, credere noluisset. Ijs ergo commotus & exemplis & legibus tuis, malui cum Apostolis,

Math. [?]
1.Reg.15.
Deut.17.
1.Reg.15
Dan.9.

stolis,cum pastoribus,cum Concilijs,cum Ecclesia tua sancta errare (si modò obedientia error appellanda est) quàm mecũ, aut cum alijs vera sentire. Quid enim aliud facere debui? Illis ne fidem non adhiberem, quorum tu me fidei credidisti? Mihi soli crederem, & illos contemnerem? Qui etiam si vera, cæteris deceptis, sentirem,arrogantię tamen,atque superbiæ crimen, quo nullum est detestabilius, effugere non possem. si Ecclesiæ tuæ sanctæ obtemperasse, si illi credidisse flagitium est: me reum huius criminis agnosco. Si qui credunt Ecclesiæ, damnantur: qui non credunt, præmijs afficiuntur: cur nos illi parère iussisti? Cur eos, quos crudelissimo mortis genere, & effuso innocentissimo tuo sanguine, æterno patri conciliasti, in tantas angustias coniecisti: vt si obedierint Ecclesiæ, condemnentur: si non obtemperauerint, tibi infensi & inimici reddãtur? Cur pateris eos in tanto discrimine & errore versari? Quòd me supplicem & obsequentem Ecclesiæ,sanctisque Concilijs præbuerim, dignum ętérno supplicio indicabis? Qui obedientiæ præmium amplissimum sperabam, acerbissimam pœnam sustinebo? Quæ spes salutis miseris & calamitosis illis hominibus reliqua esse potest, qui nihil aliud vnquam audierunt, neque didicerunt, nisi quod Ecclesia iussisset: si qui illi credunt, pœnis sempiternis adiudicantur? Quòd si eam ob causam, quòd obediens Ecclesiæ fuerim, censes esse damnandum: nõ inuitus supplicium istud sustinebo, ne tibi vnquam inobediens fuisse videar. Non arbitror, Fabrici, honestam hanc meam defensionem, etiam si errantem Ecclesiam & Concilia secutus fuissem, iudicem illum æquissimum, cui nullum est sacrificium obedientia iucundius, repudiaturum esse. Tu verò ijs, meo iudicio, verbis tuam causam ages: quæ quidem ego ex hac tua oratione colligã; ne illa à me conficta fuisse queri possis. Ego, domine,cùm lumen Euangelij tui Papistarum improbitate extinctum esse animaduerterem: cùm viderem Concilia sæpe turpiter errasse: mutuis se decretis confecisse: in Satanę nonnunquam synagogas cecidisse: tuam Ecclesiam à veteri tua disciplina fœdè degenerasse: istosq; Pontifices (in Siricium nempe, Gelasium, Leonem, Innocentium, Gregorium & alios digitum intendens) frequentissimè fuisse deceptos: eaque præcipisse, quæ tuis legibus erant aduersa: reliquos verò Romanos Antichristos, iuratos Ecclesiæ hostes, religionisque proditores nihil vnquam boni fecisse, neque deinde facturos fuisse: istosque doctores, Hieronymum, Augustinum, Basilium, Chrysostomum & alios, vtpote homines, in scripturarum interpretatione sæpissimè hallucinatos, cùm per tantas Ecclesiæ cõciliorum, Pontificum, doctorumque tenebras, lucem ipsam, Euangelicam Helias ille secundus, Lutherus (quem miror hic non adesse) curiosis oculis inspexisset, ne te desererem, qui veritas es, qui Deum potius, quàm homines audiendos esse dixisti, illius doctrinam, qui mihi Deus quidam esse videbatur, complexus sum: & cùm pari potius debeamus scandalum nasci, quàm vt veritas deseratur, ego, cui in tam supina, tamque diutina tot seculorum ignoratione lux ista Euangelicæ veritatis affulsit, non modò passus sum oriri scandala: sed concilia & Pontifices, tanquam veritatis hostes, contumelijs & opprobrijs, vt par erat, exagitaui: traditiones illas, aut potius nugas tuorũ Apostolorum neglexi: humana omnia decreta repudiaui, & deceptam ab illis imperitam multitudinem, solis Euangelicis verbis erudiui: Ecclesiam scindi,& cruentari antiquam potius religionem,quàm Euangelicam veritatem interire passus sum. Ecclesię nos parère iussisti, sed nõ eius erroribus: Concilijs, sed non falsa docentibus: Apostolis & doctoribus, sed non à tuis verbis declinantibus. Quorum errores cùm ego manifestè deprehendissem, mihi soli potius vera sentienti,quàm illis omnibus mentientibus credendum putaui. Qui ergo me pro veritate illorum erroribus constanter opposui, camque ab illorum iniurijs vindicaui, & in libertatem asserui, immortalitatis præmium illis cultoribus promissum & mihi iure debitum non obtinebo? Putásne,Fabrici, hanc illi defensionẽ gratã esse futurã,cui nihil est inuisum magis insolentia, nihil humilitate gratius? Redi igitur, ad te Montane: diei huius acerbissimi, & maximè pertimescendi frequẽs subeat tuum animum cogitatio: resipisce tandem, & pijssimam matrem Ecclesiam, veritatis columnam & firmamentum agnosce: discute hanc odij nebulam & furoris tuæ mentis oculis offusam: & veritatis splendidissimam lucem in Ecclesia, atque Concilijs potissimùm splendentem intuere: contumacem omnem

Montanus quibus verbis suam causam aget.

nem arrogantiam Deo inuisam, & veritati infestã depone: & Christi in cruce pẽdentis humilitatẽ & obedientiã aspice & imitare: considera tecum ipse, & expende in tantis tempestatibus seditionum, & hæresum procellis, quibus fluctuant vestra gymnasia, in illis errorum fluctibus, in illo discordiarum & vertiginis Spiritu, quo, vobis auctoribus, Germania iactatur, neque Deum, neque veritatem posse reperiri. Neque enim in commotione dominus, vt dicebat Angelus Eliæ, sed in Spiritu auræ tenuis, neque in illo vento doctrinæ, quo leues & inconstantes homines circumferuntur, veritas vnquam Euangelica reperta est. Quòd si vbi duo Christi nomine congregantur, ibi Christus est. Dic mihi, obsecro, qua ratione vbi duo ministri non modò Christi nomine non conueniunt, sed neque Satanæ nomine in eandem hæresim conspirant, Christus aderit? Vbi verò ille non est, veritas esse non potest. Nam quum veritas inimica discordiarum, amica pacis, & otij sit, necesse est, vos, qui iucundissimam pacem tota Germania expulistis, simul etiam cũ illa exterminasse veritatem: vt meritò veritatis & pacis hostes iudicemini. Memineris perturbatores pacis Christi discipulos non esse, qui pacem, morti proximus, Apostolis suis testamento legauerit: qui eam omnibus, qui verè Christiani sunt & appellantur, hæreditario iure reliquerit: qui illam in ore semper gesßit, & viuens, moriens, atque resurgens impensè nobis commendauit: veni in Concilium, quod vnicus esse potest auctor recuperandæ pacis, & murus firmißimus tuendæ publicę tranquillitatis: reuertere ad Ecclesię sinum, vnde cum ingẽti illius dolore, & magno tuo malo diuulsus es: redi in illius gratiam, quam de te optimè meritã ingratißimè deseruisti: miserere si non afflictæ & calamitosæ matris, quę lugubris & lachrymabunda, filiorum suorum à vobis trucidatorum sanguine perfusa, supplices ad sponsum dulcissimum tendit quotidie manus, & ab illo suorum simul atque vestrorum vulnerum medelam efflagitat: miserere si non eius, quæ suorum malorũ oblita, vestrorum dolore confecta pro salute vestra preces & lachrymas fundit: miserere si non ruẽtis & propè iam euersæ religionis, si non tot animorum ęternæ morte, vestra culpa pereuntium, si non tot Christianorum, qui passim crudelißimè trucidantur, quorum effusus sanguis diuinas aures crebris pulsat clamoribus: tui saltem ipsius, Fabrici, miserere, quem pro deserta religione, pro pace violata, pro scissa, atque dilacerata tunica Christi, pro hoc denique extremo maximoque flagitio, quod hac impia oratione tua in sacrum istud œcumenicum Concilium admisisti, horrendum Dei iudicium, indignatio diuina, & acerbissimum, idemque sempiternum supplicium expectat. Sed vos ego iam ad extremũ appello sacri Romani imperij electores, principesque Germaniæ clarißimi, qui in tuenda Christiana religione principem semper locum & auctoritatem tenuistis: qui ab Ecclesia Romana magnis, & immortalibus beneficijs exornati, pro tantis in vos illius meritis, nunc illius & disciplinam, & patrocinium deserere, & vesanis quibusdam, atque tragico illo Oreste dementioribus ministris potius, quàm sanctißimæ, & sapientißimæ matri, & de vobis optimè meritæ credere voluistis. Multa quidem ego nunc ad eleuandam istorum ministrorum auctoritatem, quam magnam apud vos adepti sunt, afferre potuissem: quibus si patientes aures adhiberetis, non dubito quin illorum doctrina & auctoritas suspecta vobis & inuisa redderetur. Possem vobis sectas innumerabiles proferre, quibus scissa est & dissipata Germania: quæ apertißimè testantur & clamant, & oculatis hominibus palàm & apertè videntur indicare, vbi tot sint dissidia, veritatem Euangelicam, & veram Christi religionem esse non posse. Possem illorum libros in medium producere, in quibus, qui se euangelicos profitentur, tanto stomacho, tanta rabie & furore loquuntur, vt ne dęmones quidem, ne dum Christiani ita vnquam locuti fuisse videantur. Possem ostendere, quàm sit indignum Germanica sapientia & nobilitate perpeti vos tot tyrannides quot hęreses, tot tyrannos quot ministros vestris animis dominari: qua quidem ego indignitate soleo mirari vehementer excelsam illam, vereque regiam virtutem vestram, istarum Syrenum cantibus iam diu consopitam, excitatam aliquando non fuisse, & turpissimum istud tot hæresum & hæreticorum dominatum à vestris ceruicibus non repulisse. Possem illorum fraudes, atque fallacias detegere, quibus efficere conati sunt, vt venenũ istud mortiferum blandius in vestros animos irreperet. Libertatem etenim carnis, veluti fucatã quandam

dam, petulantemque meretricem, & blandam conciliatricem, vestris oculis & sensibus obiecerunt, quæ suis lenocinijs vestræ assentaretur imbecillitati, & persuaderet post Christi mortem licere quidem vobis esse Sardanapalos: quæ totum illud molestum pœnarum, & ærumnarum pondus à vestris delicatis humeris in Christi seruatoris nostri humeros transferret: quæ seuerioris illius disciplinæ, quam à maioribus accepimus, neruos omnes elideret: quæ, neglecta illa aspera & accliui virgultis & tribulis impedita virtutis semita, per amplam & spaciosam voluptatum & deliciarum viam liberum & iucundum excursum polliceretur: quæ ieiunia, nuditatem, abstinentiam, verbera, & omnem illam castigationem, qua petulantis carnis impetus frenantur, cōdemnaret: quæ lachrymas illas dolore peccatorum expressas, quibus ira Dei placari solet, impias esse doceret: quæ denique omnia pietatis opera sacrilegam simulationem esse diceret. O cæcam improbitatem, ô impudentem & nefariam hominum peruersitatem. Christus innocentissimus, vt illam corporis gloriam consequeretur, acerbissima subijt tormentorum genera: hæc enim (inquit Lucas) oportuit Christum pati, atque ita intrare in gloriam suam: & ego peccatis & sceleribus coopert⁹ æterna corporis & animi beatitudine fruar? Ille verberibus cæsus, clauis crucifixus, luxatis membris, spinis, ferro, & opprobrijs, acerbissimè vulneratus, tinctus suo innocentissimo sanguine ad patrem ascēdit: & ego illitus & perfusus voluptatum turpissimo cœno in consortium Angelorum euolabo? quod ille tantis laboribus est adeptus, ego nullo consequar negotio? Clamat Christus: Qui vult venire post me, abneget semetipsum, tollat crucem suam, & sequatur me. Quibus verbis nos rebus fluxis, atque caducis, delicijs, voluptatibus & nostræ voluntati renuntiare præcipit, & sublata cruce, hoc est, laboribus & iniurijs patienter exemplo suo toleratis illius vitam voluit imitari: & nos illorum improbissimis consilijs acquiescemus, qui nos à tam apertis Christi verbis ad deliciosam vitam & inanem quandam confidentiam traducere conantur? Christus Iesus digito nobis viam commonstrat, quam ille tinctam suo sanguine reliquit, per quam ingredi deberent illi, qui eius vestigia sequerentur. Christus etenim (vt inquit Princeps Apostolorum Petrus) passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius: & ego istorum hominum vestigijs inhærebo, qui nos mollissimis gressibus blandæ libertatis præcipites agunt in vitia, & in æternæ miseriæ barathrum deuoluunt? Possem istorum, qui se euangelicos iactant, immanem crudelitatem referre, qui si verè essent euangelici, veri euangelistæ Christi mansuetissima præcepta sequerentur, qui Euangelium non armis obtrudi repugnantibus, sed obedientibus & pacificis modestè voluit promulgari: illi verò non tam de promulgando isto suo euangelio, quàm de conciliandis sibi principum animis, de obtinendis illorum armis soliciti sunt: quibus hanc nouam tyrannidem tueantur, & nostrorum sanguine saturentur. O conditionem nostrorum temporum miseram, & calamitosam. Christus iniurias accipiendo, atque ferendo, suas hominibus leges promulgauit: ij verò inferendo, non iniurias modò, sed cædes atrocissimas, suos errores Christianorum animis cupiunt inserere. Ille acerbissima morte & innocentissimo suo sanguine Euangelium consignabat: ij verò suum euangelium alieno interitu & cruore consignare cupiunt. Hoccine est esse assertores Christianæ religionis, & non potios hostes capitales? Possem obijcere vestris oculis hanc miseram Ecclesiæ faciem istorum ministrorum erroribus, & crudelitate deformatam, atque dehonestatam. Possem Germaniæ ruinas, Angliam Christianorum sanguine redundantem, recentia nunc Flandriæ vulnera & incēdia, Galliæ intestina & crudelissima bella, reliquarum prouinciarum acerbissimas plagas explicare: quæ quidem cùm à vestris ministris inflictæ sint, apertissimè testantur, quàm sit eorum euangelium Christi euangelio consentaneū: cùm hoc pacem, vitam, modestiam, mansuetudinē: illud verò bellū, mortem, furias, cædes, & flammas in orbem Christianum intulerit. Possem vobis antiquos illos sanctissimos viros & Principes Germaniæ clarissimos cōmemorare, quorū alij sapiētia & sanctitate vitæ Ecclesiam Romanā illustrārunt, alij incredibili animi virtute, potentis & victricibus armis ab hostium illam iniurijs vindicauerunt: qui si modò reuiuiscerent, ijs vos planè verbis increparent. Quid agitis filij? Quò ruitis? Quis vos ab Ecclesia, cuius nos præcepta secuti sumus, abduxit? Quis à nostris institutis & præceptis abstraxit? An ideo hæc

Marginal notes: Luc. 14. — Luc. 4. — 1. Pet. 2.

hæc à nobis arma & principatum accepiſtis, vt quibus nos armis Eccleſiam defendimus, vos eꝛm oppugnaretis? Ideo templa nos ereximus, vt à vobis euerterentur? Illa exornauimus, vt vos expoliaretis? Ideo pacatam & tranquillam religionem vobis reliquimus, vt illam à perditis hominibus turbari, ſurſum atque deorſum ferri pateremini? Nos Eccleſiam ſacroſanctam Romanam religionis noſtrę parentem, de Germania benemeritam, noſtræ fidei commiſſam, coluimus, honorauimus, tutati ſumus: & vos illam patriæ & auitæ virtutis obliti, iniurijs & armis inſequemini? Nunquid nobis aut mens, aut conſilium, aut pietas defuit: vt à nobis degenerare glorioſum iudicetis? Sic illos maiores veſtros clariſsimos viros vobiſcum agere & loqui credite, quorum vos nec auctoritate frangi, nec pietate moueri, nec oratione leniri indignum eſt. Sed illud eſt longè indignius, quorundam vos potius miniſtrorum improbis perſuaſionibus, quàm domeſticis & glorioſiſsimis maiorum veſtrorum exemplis commoueri. Quod quàm æquũ, quàm honorificom vobis ſit, vos ipſi iudicate. Nec enim ego illum arbitror verè eſſe Germanum, qui ſic à priſtina illa & robuſta virtute antiquorum Germanorum deſciuerit, vt ſe blandis Epicureorum quorundam aſſentationibus flecti, vincique patiatur: & illorum auctoritatem, totius Eccleſiæ catholicæ auctoritati putes eſſe anteferendam. Ille, inquit Vincentius Lyrinenſis, eſt verus Germanus, catholicus, qui veritatem Dei, qui Eccleſiam, qui Chriſti corpus diligit: qui diuinæ religioni, qui Eccleſiæ Dei nihil præponit: nõ hominis cuiuſpiam auctoritatem, non amorem, non ingenium, non eloquentiam, non philoſophiam: ſed hæc cuncta deſpiciens, & in fide fixus, & ſtabilis permanens, quidquid vniuerſaliter antiquitus eccleſiam catholicam tenuiſſe cognouerit, id ſolum ſibi tenendum, credendumque decernit: quidquid verò ab aliquo deinceps præter omnes, vel contra omnes ſanctos, nouum & inauditum ſubinduci ſenſerit, id non ad religionem, ſed ad tentationem potius intelligat pertinere. Quibus quidem verbis Vincentiua effigiem & ſimulacrum noſtrorum temporum expreſsiſſe, & vos admonuiſſe videtur. Poſſem vobis iram diuinam, communicationes Prophetarũ, & miſerrimas ſtrages populorum eorum, qui Chriſtianam religionem violârunt, cõmemorare, Poſſem Aſiæ, Africæque prouincias, oppida, ciuitates, ob deſertam eccleſiaſticam diſciplinam dirutas, euerſas, & immaniſſimarum gentium obiectas crudelitati. Poſſem Græciam beatam quondam, atq; florentem prouinciam, nunc verò ſpoliatam omni dignitate, & ſplendore, quæ ſimul cum puritate religionis, ampliſsimũ quoq; imperiũ amiſit, veſtris oculis offerre. Quæ quidem cùm teſtes ſint locupletiſsimi animaduerſionis diuinæ, ſimilẽ Germanis exitum exemplo ſuo cõminantur. Etenim violatæ religionis, miſera ſeruitus ſolet eſſe ſupplicium. Plenæ ſunt exemplorum ſcripturæ ſanctæ, quæ vobis nunc magnum debuiſſent terrorem incutere, vt quamuis erecto & excelſo animo ſitis, illum tamen, in cuius manus incidere horrendum eſt, reformidare debeatis. Eſt enĩ magnanimi viri & eius, qui nihil timeat, Deum timere: qui ſæpe fortes ab imbecillis, potentes ab infirmis, armatos ab inermibus vinci, & in ſeruitutẽ redigi patiatur. Quod quidem nunc vobis, viri Germani, vehementer pertimeſcẽdum eſt. Nolo itaque hæc omnia & alia quãplurima, quæ magna & grauiſsima ſunt, quæ veſtrum hunc ab Eccleſia diſceſſum vobis exprobrant, quæ vos ab his miniſtris deluſos eſſe teſtantur, recenſere: illud ſolùm vos obſecro, & obteſtor, clariſsimi viri, vt in memoriam reuocetis illa duo vobis ab Eccleſia collata ampliſsima beneficia, quibus nulla ampliora ab hominibus ſperari, nulla maiora hominibus conferri poſſunt. Chriſti etenim religionem, & ſacros Romani imperij faſces, quibus nihil habet magnificentius terrarum orbis, ab Eccleſiæ Romanæ, & ſummorũ Pontificũ manibus accepiſtis. Deinde illud etiam vos oro, vt in afflictam, ſauciam, calamitoſam, & lachrymantem matrem Eccleſiam conuertatis oculos: &, ſi in excelſis, liberalibus & gratis animis vllam habet vim acceptorum beneficiorum memoria & recordatio, ærumnoſæ & de vobis tam benemeritæ matris, miſereamini. Etenim Germaniam deluſæ, atque perditæ gentilitatia cæcis erroribus occupatam Romani Pontifices, effuſo in eam euangelicæ lucis ſplendore, ad veri Dei & Chriſti filij eius cognitionem adduxerunt. Nam, vt interim Martialem, Sauinianum, Potentianum, & Altinum beatiſsimi Petri Apoſtoli, primi Chriſti Vicarij, & Pontificis Romani diſcipulos prætermittamus, qui ab eo in Tranſalpinam

nam missi regionem, Gallias & inferiorem Germaniæ partem euangelico lumine illustrarunt, & Chilianum etiam missum à Conone summo Pontifice, qui Christi nomē & leges in Germaniam inferret, sanctissimus Gregorius secundus Germaniam idola adhuc venerantem, & ante illas dæmonum statuas prostratam, atque iacentem, misso Bonifacio Monacho sanctissimo, atque doctissimo viro, ad aspiciendam euangelicam lucem erexit, & magnam Germanorum multitudinem Romam venientem benignissimè exceptam suis manibus, vir ille religiosissimus, & gloriosissimus sacro baptismati initiauit: Saxones verò idolorum etiam cultores, Hadrianus primus Caroli Magni inuictissimi Gallorum Regis præsidio à simulachris ad verum Dei cultum abstraxit: quos antea Sergius primus ad eū amplectendum fama virtutis, & sanctitatis excitauerat: Leo tertius, Ansgarij Abbatis & beati Sigfridi opera & industria, prolapsam iterum in idem crimen Germaniam, & denuo ad idolorum genua procumbentem subleuauit, & ereptam ex impia illa dæmonis tyrannide in libertatem asseruit. Quod quantum fuerit beneficium, vobis expendendum relinquo. Neque enim quidpiam esse potest inuisius Deo, aut contumeliosius, quàm sibi debitum honorem simulachris deferre: neque beatius quidpiam hominibus, dum in terris versantur, accidere, quàm verum Deum nosse, atque illum purè & castè venerari. Neque verò solum hoc tantum bonum, quod ad animorum vestrorum salutem pertinebat, Ecclesiæ Romanæ acceptum referre debetis: sed illud etiam Romani imperij sceptrum, quo Germania cæteris totius orbis nationibus clarior, & illustrior reddita est. Etenim ius illud creandi Imperatorem Romanum, Gregorius quintus transtulit à Francis ad Germanos, vt quorum fidem, pietatem, religionem in Ecclesiam & Pontifices Romanos, studium & operam in maximis difficultatibus, & difficillimis temporibus fuerat expertus, eorum fidei, atque potentiæ committeret Ecclesiæ patrocinium, vt eam ab omnium hostium, tyrannorum, inquam, & hæreticorum insidijs vindicarent. Sed nunc iam, prò dolor, cogitur externa quærere auxilia, vt dignitatem suam contra illorum iniurias tueatur, quos sibi patronos & defensores adoptauerat: cogitur plagas mortiferas & insanabiles perferre ab illis impositas, quos ipsa lethalibus animi vulneribus liberauerat: cogitur suismet armis, quæ vestris manibus ad suæ salutis defensionem commisit, excipere toto corpore vulnera acerbissima: &, quod est miserabilius, cogitur videre vos charissimos suos filios eisdem gladijs & flammis, quibus illius fortunas incenditis, & corpus vulneratis, acerbiores plagas, & maiora incendia vestris animis inferre. O miserum, atque funestum, & matri præsertim luctuosum spectaculum. Et tamen cùm sæpe ob alia longè minora crimina ius creandi Imperatorem alijs nationibus abstulerit, & ipsos etiam Imperatores ab imperij sede deturbauerit, nunc in tanta animi & vulnerum suorum acerbitate maluit in suis iniurijs conniuere, quàm aliquid in vos decernere seuerius. Non modò electores, sed, quod maius est, potentissimos ipsos, ingratos tamen, Imperatores, & qui illo honore imperij Romani ad Ecclesiæ dedecus & Christi contumeliam abutebantur, Pontifices Romani anathemate sæpe ferierunt, & imperij dignitate priuauerunt. Etenim Gregorius septimus Henricum tertium percussum primùm anathemate, imperij deinde honore mulctauit, quòd improbis factis ecclesiæ pacem perturbaret: ille verò ad se reuersus cùm sui eum erroris, atq; scelerum pœnituisset, & nudis pedibus niuem & glaciem incidens, supplex ad Gregorij pedes venire decreuisset, tribus tamen diebus Pontificis ianua prohibitus, tandem ad Canosij oppidi portas in agro Rhegiensi, sui erroris veniam impetrauit. Alexāder tertius Fredericum primum ob schisma excitatum in ecclesia Venetijs ad publicam pœnitentiā adegit. Innocentius tertius Othonem quartū imperio deiecit, quòd fidem ecclesiæ datam prodidisset, & iusiurandum violasset. Iam verò Fredericum secundum, summis beneficijs ab Ecclesia Romana exornatum, cuius pater Henricus quintus Siciliæ regnum à Cælestino tertio & imperium acceperat, ab Innocentio tertio benignè & amanter educatum, & ab Honorio tertio in supremum imperij fastigiū euectum, ingratum postea summis Pontificibus, à quibus fuerat ornatus, & Ecclesiam hostibus armis persequētem, ab Honorio anathemate percussum, Innocentius quartus Siciliæ, Apuliæque regnis primùm spoliatum, imperio demum exauctorauit. Seuera tunc animaduersione Imperatorum insolentiam

comprimebat Ecclesia, & non solùm in illos excommunicationis fulmina vibrabat, sed abdicabat imperio: & quęadmodū sceptrū Imperatoribus iniquis, sic etiā ius creādi Imperatores nationibus auferebat. Nunc verò in maioribus suis iniurijs, incredibili vsa misericordia, neque illum quidem spiritualem gladium in imperij electores, auctores tantorū malorū, eduxit, quo à suis altaribus, & Christianorum consortio suos hostes arcere consueuit: quia Germaniæ Principes resipiscentes, & ad se redeuntes se visuram, & complexuram sperat. Hac alitur & sustentatur spe, quam sibi de virtute vestra pollicetur, quæ erga vestræ salutis auctores gratos & acceptorum beneficiorum memores efficiet. Tum verò & Ferdinandi Cæsaris clarissimi & religiosissimi Imperatoris pietas incredibilis vestros animos ad sui imitationem incitabit: nec enim est æquum, eos ab Imperatoris religione dissidere, qui non alio nomine, quàm tuendæ religionis gratia ius istud acceperunt, & monstri iam simile videatur, imperatorem acerrimum esse patronum Ecclesiæ Romanæ, nonnullos verò electores, eius hostes implacabiles.

Leo tertius ob imminentes Ecclesiæ calamitates, & vrbem hostium incursionibus obiectam, & armis vexatam, & oppressam, cùm Imperatores Constantinopolitani, opportunè iam tantis illius malis subuenire, alioqui ipsi ab hostibus circumuenti, nec mulem tantam imperij, nec potentissimorum aduersariorum impetum possent sustinere, nullo illorum crimine, sed quia id Christianæ reipublicæ ratio postulabat, Imperium à Græcia transtulit in Galliam: & Carolum Gallorum Regem religiosissimum, & clarissimum virum Imperatorem creauit. Cùm ergo Pontifices Romani à Græcia in Galliam, à Gallia in Germaniam pro temporum & periculorum ratione fasces imperij transtulerint: cùm plures Imperatores ob excitatos in Christiana republica tumultus & seditiones ab imperij fastigio sæpe deturbauerint, & alius in eorum locum suffecerint: quia indignum putabant, eos sceptrum imperij tenere, qui cùm religionis propugnacula, conseruatores pacis, & Ecclesiæ patroni esse debuissent, illius tranquillitatem ambitione, cupiditate, & studio propagandi imperij, perturbarent: nunc etiam si videt has funestas flammas, quæ vniuersas penè Christianas prouincias miserè populantur in Germania excitas, atque inde profectas in cæteras nationes irrepsisse: et si videat vos, qui eas quamprimùm extinguere deberetis, non modò nō compressisse, sed fouisse, & illarum excitatores vestris armis protexisse: noluit tamen pijssima mater, eam, quam in alios, in vos exercere seueritatem: noluit vos hactenus aut spoliare dignitate, aut hostes censere: noluit supplicio vestro & ignominis suo mederi dolori, sed summa patientia (ne desperare de salute vestra videretur) in maximis suis iniurijs voluit conniuere. Itaque ij omnes Pontifices Romani, Leo, Hadrianus, Clemens, Paulus, Iulius, Marcellus, Paulus, & nunc demum Piusquartus sibi, & Ecclesiæ à Germanis illatas iniurias æquo animo tolerârunt: & quò maioribus opprobrijs, & contumelijs affecti sunt, eò maiore misericordia commoti, non acerba illa medicamina, quibus in curandis ijs morbis Ecclesia hactenus vsa est, exulceratis illorum vulneribus adhibuerunt, sed incredibili clementia omnia alia remediorum genera experti sunt: non seueritate, sed indulgentia vsi: non tam deterrere, quàm allicere: non tam vrere & resecare membra, quàm fouere voluerunt: non hostes declarârunt, non ius imperij abstulerunt, sed literis amoris & beneuolentiæ plenissimis ad componēdam pacem prouocârunt, Legatos sæpe miserunt, ad Concilia vocârunt, omnia tentârunt, omnia experti sunt, ne potius tanquam cum obstinatis hostibus, quàm cum filijs errore aliquo lapsis agere viderentur.

Quia futurum sperabant, vt Germania excitata aliquando tantorum beneficiorum recordatione sese erigeret, durum istud & multiplex iugum hæreticorum excuteret, & illam pacem amaret, quæ in ea versatur Ecclesia, in qua vna fides, & vnus spiritus, non in qua tot fides quot ministri reperiantur. Quæ cùm ita sint, cùm vos, clarissimi Germani, Ecclesia Romana à deorum simulacris abstractos ad vnius, verique Dei cultum adduxerit: dæmonis mancipia Christiana libertate donauerit: omnia vobis cōsequendæ ęternæ felicitatis præsidia contulerit, & ornamenta amplissimæ dignitatis: cùm nullū beneficij genus prætermiserit, quod ad vos præter cæteras nationes exornandos pertinerēt, &, quod est illustrius, suæ in vos volūtatis, & beneficentiæ, & vestri in illam parum grati animi argumentum: cùm

cùm ab ijs, quos maioribus sibi beneficijs deuinxerat, se crudelius vulnerari sentiret, non de vindicta, sed de remedio vulnerum vestrorum cogitauit: vobis iratis & armatis non se illa armis opposuit, sed lachrymis: & quorum manibus dilacerabatur, illorum misericordiam & auxilium implorabat. Quid ergo? Tam crudeli in illam vos animo nunc eritis, tam inhumano, tam immemori acceptorum beneficiorum, vt illius neque calamitatibus, nec lachrymis moueamini? In tam beneficam matrem non ingrati modò, sed impij reperiemini? Vestris nunc genibus prouolutam & obsecrantem, vt Concilio Tridentino adesse velitis, vt ministros venire cogatis, vt sanandæ religionis, & componendæ pacis rationes arbitrio tantæ synodi permittatis, superbè contemnetis? Illam ante vos prostratam, sua vulnera explicátem, beneficia, quæ vobis contulit, commemorantem, amplexantem vestra genua, & ab illo cursu, quo in eius perniciem ruitis, retinere cupientem, insolenter & inhumanè à vestris genibus repelletis? Ita inflammati, & ardétes homines, cùm supplices ad se venientes suos intuentur, non solùm illis parcere, sed misereri, subleuare, & beneficijs prosequi solent: vos matrem tam piam, tàm bene de vobis meritam, supplicem & collachrymátem, maiore crudelitate vexabitis? Nónne oportuit iam illius vos miserijs saturatos & expletos esse? Frustráne vos illa aspectabit? Vos intuebitur? Vestram fidem implorabit? Iacentem, afflictam, supplicantem non modò non subleuabitis, sed affligetis amplius, & opprimetis? O miserę matris infœlicia beneficia apud Germanos collocata, ò curam illam, atque custodiam animorum vestrorum infaustam & luctuosam: quæ exitum tam miserabilem sortita est, vt qui ab illa immortalibus bonis fuerant exornati, crudeliores in illam hostes reperiantur: qui laboranti subuenire debuissent, illi potissimum excidium, atque vastitatem intentent: quos oportebat suarum calamitatum dolore frangi, ij nunc luctuosas illius exequias læti & alacres prosequãtur. Itaque non tam illi suorum templorum exeisio, non bonorum direptio, non sacrorum depopulatio, non tam filiorum cædes, quàm hæc tanta indignitas misera & acerba est: non tam illa suas ruinas, quàm interitum vestrorum animorum luget: non tam stragem suarum fortunarum, quàm illam victoriam, quam de vobis reportat hostis, vestræ salutis & suæ dignitatis lamentatur. Quòd vos à se abstractos videat, quòd suis beneficijs ingratos experiatur, hoc illius animum vehementer excruciat, hoc illam suspirare, gemere, lachrymas effundere, & exclamare facit cum sponso, Audite cœli, auribus percipe terra: filios educaui & euexi: ipsi autem spreuerunt me: quos ab Idólis dæmoniorum abstraxi, ad hæresum nunc Idola reuertuntur: quos in libertatem asserui, iterum miseræ seruituti mancipantur: quos eripui ab æterna morte, vix nunc ipsi materno sanguine satiãtur: quos ornaui, me crudeliter spoliant: quos imperij Romani fascibus illustres feci, ipsi me omni dignitate orbare conantur: quos mihi putabam vnicum esse perfugium, extremum moliuntur exitium. Esai. 1. Cuius iam fidem implorabo, si filij charissimi fidem prodiderunt? Ad quem confugiam, si ab illis eijcior? Quò me recipiam, si ab illis expellor? Quis miseræ opitulabitur, si illi oppugnant? Tu domine Iesu Christe, spes vnica, solatiumque miseriarum mearum, qui me sanguine tuo abluisti & decorasti: qui te nunquam meis rebus, saluti, atque dignitati defuturum promisisti: qui tam sapiens es, vt noueris: tam potens, vt valeas: tam bonus & misericors, vt velis sponsæ afflictæ & laboranti subuenire: tu, inquã, dulcissime Iesu, qui solus potes, Ecclesiæ tuæ miserere. Tam duri, atque ferrei eritis, viri Germani, vt hic acerbissimus dolor & querelæ iustissimæ calamitosæ matris non molliant animos vestros? Videte per Deum immortalem, ne his Ecclesiæ lachrymis, & gemitibus Deus aliquando commotus, excitatus & incensus ira, ad sumendum de vobis supplicium conuertatur. Cauete, ne istam puniendi tarditatem, collecta maiore indignatione, supplicij grauitate compenset: & qui solet in maximis hominum sceleribus diutius conniuere, iræ thesauros diuturnitate temporis, scelerum magnitudine collectos in vestrã aliquando perniciem effundat. Ecclesiam Catholicã magnis ad se clamoribus vos euocantem audite. Sacrum istud, & œcumenicum Concilium Tridentinum, quod vestros ministros tam amanter accersit, & publica fide illorũ securitati prospexit, quod solum tantis malis mederi potest, vnicum arbitrum & iudicem agnoscite. Existimate hanc Dei & Ecclesiæ extremam

vocem iam esse, vos admonentem & adhortantem, vt resipiscatis: vt hos ministros tantorum malorum,& discordiarum auctores ad concilium venire cogatis: vt pax illa Christiani populi, ijs discordijs sepulta, reuiuiscat, & Ecclesiæ dignitas emergat ex ijs fluctibus domesticarũ seditionum:ne si hoc tantum, tam frequẽs, tam necessarium Concilium negligatis, dissidia & æternũ bellum voluisse videamini. Si doctrinæ vulnera sanare cupitis,adsunt medici peritissimi: si abusus delere,nouam Ecclesiæ faciem inserre,& collapsum Christi templum reficere, adsunt architecti clarissimi, quorum opera templi ruina,& Ecclesiæ vultus reficiantur. Ne patiamini hanc occasionem diuinitus oblatam è manibus excidere:qua sublata, quid futurum putatis? Nisi vt, cùm nulla sit iã doctrinæChristianæ pars, quæ non vulnus aliquod à vestris ministris acceperit, cùm omnes reip. Christianæ partes conuulsæ & labefactatæ sint, breui vniuersam Germaniam(nouis quotidie nascentibus erroribus) dissipatam, bustum quoddam religionis,& legum diuinarum, exemplum denique seueritatis diuinæ redditam conspiciatis: vt clarissima prouincia, sicut ille dixit, quæ erat antea castæ & incorruptę sacrarium veritatis, impium,ac turpium errorum lupanar fœdissimum efficiatur. Intestinis odijs ardere videtis iam eos, quos Christus mutua charitate voluit ardere: bellis domesticis conflagrare, quos placidissima pace Christus gaudere, & illam potissimùm suos discipulos colere, & complecti voluit: quasi parum sit Turcarũ armis Ecclesiam affligi, atq; vastari. Omnia denique perturbata, excisa, & propè iam euersa videtis. Mysticum hoc Christi Opt. Max. corpus dissipatum, pulcherrimum istud ędificium Ecclesię,quod Christi sanguine coagmentatum est, hiscere iam, atque dissolui cruore nostro intuemini. Vnica est illud restaurandi,atque reficiẽdi via,pax,& concordia Christianorum. Noluit quondam Deus, nisi composita primùm pace,sibi templũ consecrari. Itaque post domitas multas gẽtes, atque nationes, cùm nullus audiretur iam armorum strepitus,neque quispiam contra populum Israëliticum arma caperet,sed omnes vicinæ prouinciæ cõquiescerẽt:Solomon templũ illud amplissimũ erexit,& domino cõsecrauit,atq; idẽ sæpe ab hostibus euersum pacis beneficio refectum est. Videt nunc Ecclesia Christi spem vnicam componendæ pacis in hoc Sacro Concilio Tridentino sitam, & collocatam esse: ad eam vos amplectendam inuitat: qua conciliata, quemadmodum templum illud Hierosolymitanum, inimicorum multoties incursionibus dirutum, ex dissipatis & collapsis lapidibus, rursus erectum & restitutum est: ita nunc templum istud, Christi, inquam, corpus, quod est Ecclesia, luxatũ & mutilum, ex languidis,emortuis & abscissis membris reficiatur iterum & renouetur: vt, instaurato hoc ædificio, omnes, consentientibus animis, vnica, eademq; instructi doctrina, eadem spe erecti, iisdem charitatis vinculis & amoris flammis incensi & colligati, Christo capiti adhærẽtes & agglutinati, eiusque vicarium Pontificem Romanum, totius Ecclesiæ principem & pastorem,huiusque sancti templi Pontificem Max. venerantes, dulcissima & optatissima pace perfruamur: quam vobis,viri Germani,in Christo Iesu Domino nostro opto sempiternam.

FINIS.

CANONES ET DECRETA SACRO-SANCTI OECVMENICI ET GENERALIS Concilij Tridentini.

Sub Paulo III. Iulio III. & Pio IIII. Pontificibus Maximis.

Omnia S. sedis Apostolicæ autoritate confirmata.

Index Dogmatum & Reformationis

In hac nostra editione Romanum exemplar, cum ipso originali, summa fide collatum, ac Pij IIII. Pontificis Max. autoritate in lucem editum, fideliter sumus in omnibus secuti: quæ sanè quàm sit reliquis castigatior, æqui & pij lectoris iudicium esto.

LOVANII,

Apud Petrum Zangrium Tiletanum, Sub Fonte.
Anno 1567.

SVMMA PRIVILEGII.

Cautum est Diplomate Regio, ne quis, librum Romæ impressum (cuius titulus est, Canones & decreta sacrosancti œcumenici & generalis Concilij Tridentini sub Paulo III, Iulio III, Pio IIII, Pontificib. Max.) in hisce eius Maiestatis ditionibus, præter Martinū Verhasselt & Petrum Zangrium hoc proximo quadriennio imprimat, aut alibi impressum venum exponat aut distribuat: sub pœna confiscationis librorum, & alia graui mulcta. Vt latius habet priuilegium.

Datum Bruxellis Anno 1564. Aprilis 12.

Subsignatum

De Zoete.

BVLLA INDICTIONIS SACRI OECVMENICI ET GENERALIS CONCILIJ TRIDENTINI.

SVB PAVLO III. PONT. MAX.

Paulus Episcopus, seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

NITIO nostri huius Pontificatus, quem non ob merita nostra, sed propter suam magnam bonitatem Dei omnipotentis prouidentia nobis commisit, cernentes iam tũ in quas perturbationes temporũ, quótq; incommoda rerũ ferè omnium nostra Pastoralis solicitudo & vigilia esset vocata, cupiebamus quidẽ mederi Christianæ Reip. malis quibus illa iamdudum vexata, & propemodum oppressa est: sed ipsi etiam, vt homines, circundati infirmitate, ad tantum onus tollẽdum impares vires nostras esse sentiebamus. nam cùm pace opus esse intelligeremus ad liberãdam, & conseruandã à plurimis impendentibus periculis Remp. oĩa inuenimus odijs & dissensionibus plena, dissentientibus præsertim Principibus ijs inter se, quibus summa rerũ penè oĩs à Deo permissa est. Cùm vnũ Ouile, & vnũ Pastorẽ Dominici esse gregis, ad integritatẽ Christianæ religionis, & ad cœlestiũ bonorũ spẽ in nobis cõfirmãdã, necessariũ duceremus, schismatis, dissidijs, hæresibus erat Christiani nominis diuulsa iã penè, & lacerata vnitas. Cùm tutã atq; munitã ab infideliũ armis, atq; insidijs Remp. optaremus, nostris erratis, nostraq́; cunctorũ culpa, Dei videlicet ira peccatis nostris imminente, Rhodus fuerat amissa, Hũgaria vexata, conceptũ: & meditatum contra Italiam, contraq́; Austriam, & Illyricum terra mariq́; bellũ: cùm impius et immitis hostis noster Turca nullo tempore requiesceret: nostrorũq; inter se odia & dissensiones, suã bene gerendæ rei occasionem duceret. Igitur, vt dicebamus, in tanta hæresum, dissensionum, bellorumq́; tempestate, tantisq́; excitatis fluctibus, cùm essemus ad moderandã & gubernãdã Petri nauiculã vocati, nec viribus ipsi nostris satis fideremus: primùm coniecimus in Domino cogitatus nostros, vt ipse nos nutriret, animumq́; nostrum firmitate, & robore, mentem consilio, sapientiaq́; instrueret: deinde, animo repetentes, maiores nostros, sapientia admirabili, & sanctitate præditos, sæpe in summis Christianæ Reip. periculis remediũ optimũ, atque opportunissimum, œcumenica Concilia, & Episcoporum generales conuentus adhibuisse: ipsi quoque animum ad generale habendũ Concilium adiecimus: exquisitisq́; Principum sententijs, quorum nobis videbatur vtilis in primis, & opportuna ad hanc rem esse consensio: cùm eos tunc non alienos ab hoc tam sancto opere inuenissemus, œcumenicum Concilium, & generalem eorum Episcoporum, aliorúmque Patrum ad quos pertineret, conuentum in ciuitate Mantuæ indiximus, anno Incarnationis Domini, sicut literis, & monumentis nostris testatum est, millesimo quingentesimo trigesimo septimo, Pontificatus nostri tertio, ad x. Kal. Iun. inchoandum spem propè certam habentes fore, vt, cùm illic in nomine Domini essemus congregati, ipse, sicut promisit, Dominus in medio nostrũm affuturus, & bonitate, ac misericordia sua omnes temporum procellas, omniáque pericula Spiritu oris sui facilè depulsurus esset. Sed, vt semper insidiatur pijs actionibus humani generis hostis, primùm contra omnem spem, & expectationem nostram denegata

 fuit nobis

consilia, & acta adhuc perducta sunt. Ita enim visum Domino Deo est: quem tamen non desperamus aliquando optata nostra benignius respecturum. ipsi quidem, quantum in nobis fuit, nihil, quod esset nostro Pastorali officio debitum, in hac re omisimus. Quòd si qui sunt, qui actiones pacis nostras in aliam interpretentur partem: dolemus quidem, sed tamen in dolore nostro gratias Deo omnipotenti agimus, qui ad exemplum & doctrinam patientiæ nostræ suos voluit Apostolos haberi dignos, qui pro nomine Iesu, qui pax nostra est, contumeliam paterentur. Verùm in illo congressu, colloquióque nostro, quod Nicææ habitum est, etsi peccatis nostris impedientibus, inter duos Principes vera & perpetua pax non potuit confici, induciæ tamen decennales factæ sunt: quarum opportunitate nos sperantes & sacrum Concilium commodius celebratum iri, & deinde ex Concilij auctoritate perfici posse pacem: apud Principes institimus, vt & ipsi venirent ad Concilium, & Prælatos suos præsentes ducerent, absentésque accerserent. Qui cùm de vtroq; se excusassent: quòd & ipsis redire in regna sua tum necesse esset: & Prælatos, quos secum habuissent, itinere, atque impendijs fessos, atque exhaustos recreari, & refici oporteret, nos hortati sunt, vt aliam quoque prorogationem temporis habendi Concilij decerneremus. Qua in re concedenda cùm essemus aliquantum difficiles, litteras interim à Legatis nostris, qui Vincentiæ erant, accepimus, transacto iam, & longius præterito Concilij ineundi die, vnum vix aut alterum externis nationibus Prælatum Vincentiam se contulisse. Quo nuntio accepto, cùm videremus eo tempore nulla iam ratione haberi Concilium posse, ipsis Principibus concessimus, vt differretur tempus agendi Concilij vsque ad sanctũ Pascha, diéq; festũ futuræ Dominicæ resurrectionis. Cuius nostri præcepti, expectationisq; decretæ littera Genuæ, anno incarnationis Domini M D. XXXVIII. IIII. Kalen. Iul. factæ publicatæq; sunt, atque hanc dilationem eò propensius fecimus, quòd pollicitus est nobis vterque Princeps, Legatos suos Romam ad nos se missurum, vt ea, quæ ad perfectionem pacis reliqua essent, neque Nicææ ob breuitatem temporis potuerant omnia confici, Romæ commodius coram nobis agerentur, & tractarentur: & ob hanc rationem etiam à nobis ambo petierunt, vt hæc pacificationis procuratio Concilij celebrationi præponeretur, cùm ipsum Concilium pace facta, multò deinde vtilius, & salutarius Christianæ Reip. futurum esset: semper enim hæc pacis spes nobis iniecta Principum nos voluntatibus assentiri hortata est, quam spem vehementer auxit post discessum à Nicæa nostrorum duorum Principum inter se beneuola amicaq; congressio: quæ maxima nostra cum lætitia à nobis intellecta, confirmauit nos in bona spe, vt tandem aliquando nostras preces apud Deũ exauditas, & vota pacis accepta esse crederemus. Hanc igitur pacis conclusionem cùm & expeteremus, & vrgeremus: nec solùm duobus ante dictis Principibus, verùm etiã charissimo in Christo filio nostro Ferdinando, Regi Romanorum, videretur, actionem Concilij, nisi pace facta suscipi non oportere, cunctiq; à nobis per litteras suosq; Oratores contenderent, vt alias rursus temporis prorogationes faceremus: præcipuè autem instanter Serenissimus Cæsar, promisisse se demonstrans ijs, qui à Catholica vnitate dissentiunt, se operam suam apud nos interpositurũ, vt aliqua concordiæ ratio iniretur, quod ante suã in Germaniam profectionem aptè non posset fieri: Nos, eadem semper spe pacis, tantorũ Principũ voluntate adducti, cùm præsertim cerneremus, ne ad dictũ quidem Resurrectionis festum alios prælatos Vincentiam conuenisse. prorogationis nomen iam fugientes, quod tam sæpe frustra fuerat repetitum, celebrationem generalis Concilij ad nostrum & sedis Apostolicæ beneplacitum suspendere maluimus: itaq; fecimus, & de suspensione huiusmodi litteras ad singulos supradictorum Principum decima die Iun. M.XXXIX. dedimus, sicuti ex illis perspicuè potest intelligi. Ea itaque suspensione necessariò per nos facta dum tempus illud magis idoneum à nobis. pacisq; aliqua conclusio expectatur, quæ & dignitatem postea frequẽtiamq; Concilio, & Christianæ Reip. præsentiorem salutem erat allatura, Christianæ interea res in deterius quotidie prolapsæ sunt: Hungaris, Rege ipsorum mortuo, Turcam vocantibus, Ferdinando Rege bellum in eos mouente. Belgis ad

nationibus opportuno, ad Kalen. proximas Nouẽb. anni præsentis ab incarnatione Domini M.D.XLII. incipiendum, prosequendum, & eodem Domino adiuuante, ad ipsius gloriam, atque laudem, & Christiani totius populi salutem absoluendum, perficiendumq́; indicimus, annunciamus, conuocamus, statuimus, atque decernimus, omnes omnibus ex locis tam venerabiles fratres nostros Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, quàm alios quoscunque, quibus iure, aut priuilegio in Concilijs generalibus residendi, & sententias in eis dicendi, permissa potestas est, requirentes, hortantes, admonẽtes, ac nihilominus eis in vi iurisiurandi, quod nobis, & huic sanctæ Sedi præstiterũt, ac sanctæ virtute obediẽtiæ, alijsq́; sub pœnis iure aut cõsuetudine in celebrationibus Cõciliorũ aduersus nõ accedẽtes ferri, & proponi solitis, mãdãtes, arctéq́; præcipiẽtes, vt ipsimet, nisi fortè iusto detineãtur impedimẽto, de quo tamẽ fidẽ facere cõpellantur, aut certè per suos legitimos procuratores, & nuncios sacro huic Concilio omnino adesse, & interesse debeant. Suprà autem dictos, Imperatorem, Regemq́; Christianissimum, nec non cæteros Reges, Duces, Principes, quorum præsentia, si aliàs vnquam, hoc quidem tempore maximè sanctissimæ Christi fidei, & Christianorum omnium futura est salutaris, rogantes, atque obsecrantes per viscera misericordiæ Dei, & Domini nostri Iesu Christi, cuius fidei veritas, & religio & intus & extrà grauiter iam oppugnatur, vt si saluam volunt Christianam esse Remp. si se Domino obstrictos, & obligatos pro maximis illius erga se beneficijs intelligunt, ne deserant ipsius Dei causam, & negotium, ipsimet ad sacri Concilij celebrationem veniãt, in quo ipsorum pietas, atque virtus communi vtilitati, salutiq́; suæ, ac cæterorum, & temporali, & æternæ, plurimum est profutura. Sin autem, id quod nollemus, accedere ipsi non poterunt, at graues saltem viros legatos cum auctoritate mittant, qui personam Principis sui quisque & cum prudentia, & cum dignitate possint in Concilio referre. In primis verò vt id curent, quod ipsis facillimum est, vt ex suis cuiusque regnis ac prouincijs Episcopi, & prælati sine tergiuersatione, & mora ad Cõcilium proficiscãtur. quod maximè quidem à Prælatis, Principibusq́; Germaniæ Deum ipsum, atque nos impetrare æquum est, vt cùm eorum præcipuè causa, ipsisq́; cupientibus Concilium indictum sit, & in ea ciuitate indictum, quæ ab eis est desiderata, non grauentur ipsi sua cunctorum præsentia id celebrare & ornare, quo melius, atque commodius, quo ad integritatem, & veritatem Christianæ religionis, quæ ad bonorum morum reductionem, emendationemq́; malorum, quæ ad Christianorũ inter se, tam Principum, quàm populorum pacem, vnitatem, concordiamq́; pertineant, & quæ ad repellendos impetus Barbarorum & infidelium, quibus illi vniuersam Christianitatem obruere moliuntur, sint necessaria, Deo nostris consultationibus præeũte, & lumen sapientiæ suæ, ac veritatis mentibus nostris præferente, agi in dicto sacro œcumenico Concilio, & conspirante omnium charitate consuli, tractari, cõfici, ad optatosq́; exitus deduci quàmprimum, & quàm optimè possint. Atque vt nostræ hæ litteræ, & quæ in eis continentur, ad notitiam cunctorum, quorum oportet, perueniant, ne quis illorum ignorantiæ excusationem prætendat, cùm præsertim etiam non ad omnes eos, quibus nominatim illæ essent intimandæ, tutus forsitan pateat accessus, volumus, & mandamus, vt in Basilica Vaticana Principis Apostolorum, & Ecclesia Lateranensi, cùm ibi multitudo populi ad audiendam rem diuinam congregari solita est, palam claræ voce per curiæ nostræ cursores, aut notarios aliquos publicos legantur, lectæq́; in valuis dictarum Ecclesiarum, itemq́; Cancellariæ Apostolicæ portis, & campi Floræ solito loco affigãtur, vbi ad lectionem, & notitiam cunctorum aliquandiu expositæ pendeant: cumq́; inde amouebuntur, earum nihilominus exempla in eisdem locis remaneant affixa. Nos enim per lectionem publicationem, affixionemq́; huiusmodi, omnes, & quoscunque, quos antedictæ nostræ litteræ comprehendunt, post spatium duorum mensium à die litterarũ publicationis & affixionis, ita volumus obligatos esse, atque astrictos, ac si ipsismet illæ coram lectæ, & intimatæ essent, transumptis quidem earum, quæ manu publici notarij scripta, aut subscripta, & sigillo personæ alicuius ecclesiasticæ, in dignitate constitutæ, munita fue-

1.Tim.2 orationes, postulationes, gratiarum actiones pro Sanctissimo Domino nostro Papa, pro Imperatore, pro regibus, & cæteris, qui in sublimitate constituti sunt, & pro omnibus hominibus: vt quietam & tranquillam vitam agamus, pace fruamur, & fidei incrementum videamus. Præterea hortatur, vt ieiunent saltem singulis sextis ferijs in memoriam passionis Domini, & eleemosynas pauperibus erogent: in Ecclesia autem cathedrali singulis quītis ferijs celebretur Missa de Spiritusancto, cū lętanijs, & alijs orationibus ad hoc institutis: in alijs verò Ecclesijs eadem die dicātur ad minus lætaniæ, & orationes: tempore autem, quo sacra peraguntur, collocutiones & confabulationes nō fiāt, sed ore & animo, celebranti assistatur. Et quoniā oportet Episcopos esse irreprehēsibiles, sobrios, castos, domui suæ bene præpositos, hortatur etiam, vt ante omnia quilibet in mēsa seruet sobrietatem moderationémq; ciborum. Deinde cùm in eo loco sępe otiosi sermones oriri soleant, vt in ipsorū Episcoporum mensis diuinarum scripturarū lectio admisceatur: Familiares verò suos vnusquisq; instruat, & erudiat, ne sint rixosi, vinosi impudici, cupidi, elati, blasphemi, & voluptatum amatores: vitia demum fugiant, & virtutes amplectantur: & in vestitu, & cultu, & omnibus actibus honestatem præ se ferant, sicut decet ministros ministrorū Dei. Ad hæc cum huius sacrosancti Concilij præcipua cura, solicitudo, & intentio sit, vt propulsatis hæresum tenebris, quæ per tot annos operuerunt terrā, Catholicæ veritatis lux, Iesu Christo, qui vera lux est, annuēte, candor, puritásq; refulgeat: & ea quæ reformatione egent, reformentur: ipsa Synodus hortatur omnes Catholicos hic cōgregatos, & cōgregandos, atq; eos præsertim, qui sacrarum literarū peritiam habent, vt sedula meditatione diligenter secū ipsi cogitent, quibus potissimū vijs & modis ipsius Synodi intentio dirigi, & optatū effectum sortiri possit, quò maturius & cōsultius damnari damnanda, & probāda probari queant, vt per totum orbem omnes vno ore, & eadem fidei confessione glorificent Deum, & Patrem Domini nostri Iesu Christi.

In sententijs verò dicendis, iuxta Toletani Concilij statutū, in loco benedictionis confidentibus Domini sacerdotibus, nullus debeat aut immodestis vocib⁹ perstrepere, aut tumultibus perturbare, nullis etiam falsis, vanisve, aut obstinatis disceptationibus contendere: sed quidquid dicatur, sic mitissima verborum prolatione temperetur, vt nec audientes offendantur, nec recti iudicij acies perturbato animo inflectatur. Concil. Tolet. 11. Canone 1

Insuper ipsa sacra Synodus statuit, ac decreuit, quòd, si fortè contigerit aliquos debito in loco non sedere, & sententiam, etiam sub verbo, Placet, proferre, cōgregationibus interesse, & alios quoscunq; actus facere, Concilio durante, nulli propterea præiudicium generetur, nullique nouū ius acquiratur.

Deinde indicta fuit futura Sessio ad diem Iouis, quartam mensis Februarij proximè venturi.

SESSIO TERTIA, CELEbrata die IIII. Mensis Februarij. M.D. XLVI.

Decretum de Symbolo fidei.

IN nomine Sanctæ & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Hęc sacrosancta œcumenica, & generalis Tridētina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, in ea præsidētibus tribus Apostolicæ Sedis Legatis, magnitudinem rerū tractandarū considerans, præsertim earū, quæ duobus illis capitibus, de extirpandis hæresibus, & moribus reformādis, cōtinentur, quorum causa pręcipuè est congregata; agnoscens aūt cū Apostolo,

Ephes. 6. b.c. non esse sibi colluctationem aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus spiritales nequitias in cœlestibus, cum eodē omnes, & singulos in primis hortatur, vt confortentur in Domino, & in potentia virtutis eius, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possint omnia tela nequissimi ignea extinguere, atque galeam spei, salutis accipiant, cum gladio spiritus, quod est verbū Dei. Itaq; vt hæc pia eius sollicitudo principium, & progressum suum per Dei gratiā habeat, ante omnia statuit, & decernit præmittendam esse confessionem fidei, Patrum exempla in hoc secuta, qui sacratioribus Concilijs hoc scutum contra oēs hęreses in principio suarū actionum apponere consueuēre: quo solo aliquando & infideles ad fidem traxerunt, hæreticos expugnârunt, et fideles confirmârunt. Quare symbolum fidei, quo sancta Romana Ecclesia vtitur, tanquam principium illud, in quo omnes qui fidem Christi profitentur, necessariò conueniunt: ac fundamentum firmum, & vnicū, cōtra quod portę inferi nunquam præualebunt, totidem verbis, quibus in omnibus Ecclesijs legitur, exprimēdum esse censuit: quod quidem eiusmodi est. Credo in vnum Deū Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, visibilium omniū, & inuisibilium: & in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei vnigenitum, & ex patre natum ante omnia secula: Deū de Deo, lumen de lumine, Deū verū de Deo vero: genitū non factū, consubstantialem patri, per quē omnia facta sunt: qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cœlis: & incarnatus est de spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est: crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus & sepultus est: & resurrexit tertia die secundū scripturas: & ascēdit in cœlū, sedet ad dexteram patris: & iterum venturus est cum gloria iudicare viuos, & mortuos: cuius regni nō erit finis: & in Spiritum sanctum Dominum, & viuificantem, qui ex Patre, Filioq; procedit: qui cū Patre, & Filio simul adoratur, & cōglorificatur: qui locutus est per Prophetas: & vnā sanctam, Catholicam, & Apostolicā Ecclesiā: Confiteor vnū baptisma in remissionem peccatorū: & expecto resurrectionem mortuorum, & vitā venturi seculi. AMEN.

¶ Indictio futuræ Sessionis.

Eadem sacrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, in ea præsidentibus eisdem tribus Apostolicæ sedis Legatis, intelligens multos Prælatos ex diuersis partibus accinctos esse itineri, nonnullos etiam in via esse, quò huc veniant: cogitansq; omnia ab ipsa sacra Synodo decernēda eò maioris apud omnes existimationis, & honoris videri posse, quò maiori fuerint, & pleniori Patrum concilio, & præsentia sancita, & corroborata, statuit, & decreuit, futuram Sessionem post præsentem celebrandā esse die Iouis, quæ subsequetur Dominicam Lætare, proximè futuram: interim tamen non differri discussionem, & examinationem eorū quæ ipsi Synodo discutienda, & examinanda videbuntur.

SESSIO QVARTA, CELEbrata die viij. Mensis Aprilis, M.D.XLVI.

Decretum de canonicis scripturis.

Acrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem tribus Apostolicæ Sedis Legatis, hoc sibi perpetuò ante oculos proponens, vt, sublatis erroribus, puritas ipsa Euāgelij in Ecclesia cōseruetur: quod ꝓmissum antè per Prophetas in scripturis sanctis, Dominus

minus noster Iesus Christus Dei filius, proprio ore primum promulgauit: deinde per suos Apostolos, tanquam fontem omnis, & salutaris veritatis, & morum disciplinæ; omni creaturæ prædicari iussit: perspiciensq; hanc veritatem, & disciplinam, contineri in libris scriptis, & sine scripto traditionib⁹, quæ ab ipsi⁹ Christi ore ab Apostolis acceptæ, aut ab ipsis Apostolis Spiritu sancto dictante, quasi per manus traditæ, ad nos vsq; peruenerunt: Orthodoxorum Patrum exempla secuta omnes libros tam veteris, quàm noui testamenti, cùm vtriusque vnus Deus sit auctor: necnõ traditiones ipsas, tũ ad mores pertinentes: tanquam vel ore tenus à Christo, vel à Spiritu Sancto dictatas, & continua successione in Ecclesia Catholica conseruatas, pari pietatis affectu, ac reuerentia suscipit, & veneratur. Sacrorum verò librorum Indicem huic Decreto adscribendum censuit, ne cui dubitatio suboriri possit, quinam sint, qui ab ipsa Synodo suscipiuntur. sunt verò infrascripti. Testamenti veteris, quinque Moysis, id est, Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iosue, Iudicum, Ruth, quatuor Regum, duo Paralipomenon, Esdræ primus, & secundus, qui dicitur Neemias, Thobias, Iudith, Hester, Iob, Psalterium Dauidicum centum quinquaginta Psalmorum, Parabolæ, Ecclesiastes, Canticum canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, Isaias, Hieremias cum Baruch, Ezechiel, Daniel, duodecim Prophetæ minores, id est, Osea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naum, Abacuch, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias, duo Machabæorũ, primus, & secundus. Testamenti noui, Quatuor Euangelia, secundũ Matthæũ, Marcũ, Lucã, & Ioannẽ. Actus Apostolorũ à Luca Euangelista conscripti, quatuordecim Epistolæ Pauli Apostoli ad Romanos, duæ ad Corinthios, ad Galathas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, duæ ad Thessalonicenses, duæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos, Petri Apostoli duæ, Ioannis Apostoli tres, Iacobi Apostoli vna, Iudæ Apostoli vna, & Apocalypsis Ioannis Apostoli.

Si quis autem libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueuerunt, & in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris, & Canonicis nõ susceperit: & traditiones prędictas sciens, & prudens contempserit: anathema sit. Omnes itaque intelligant, quo ordine, & via ipsa Synodus, post iactum fidei confessionis fundamentum, sit progressura, & quibus potissimum testimonijs, ac præsidijs in cõfirmandis dogmatibus, & instaurandis in Ecclesia moribus, sit vsura.

¶ *DECRETVM DE EDItione & Vsu sacrorum librorum.*

INsuper eadem Sacrosancta Synodus considerãs non parum vtilitatis accedere posse Ecclesiæ Dei, si ex omnibus Latinis editionibus, quæ circumferuntur, sacrorum librorum, quænam pro authentica habenda sit, innotescat: statuit & declarat, vt hæc ipsa vetus & vulgata editio, quæ longo tot seculorum vsu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationib⁹, prædicationibus & expositionibus pro authentica habeatur: & vt nemo illam reijcere quouis prętextu audeat, vel præsumat.

Præterea ad coercenda petulantia ingenia, decernit, vt nemo suæ prudentiæ innixus, in rebus fidei, & morum ad ædificationem doctrinæ Christianæ pertinentium, sacram scripturam ad suos sensus contorquens, contra eum sensum, quem tenuit, & tenet Sancta Mater Ecclesia; cuius est iudicare de vero sensu, & interpretatione scripturarum sanctarum, aut etiam contra vnanimem

men cōsensum Patrum, ipsam scripturam sacram interpretari audeat: etiamsi huiusmodi interpretationes nullo vnquam tempore in lucem edendæ forent. Qui contrà fecerint, per Ordinarios declarentur, & pœnis à iure statutis puniantur.

Sed & impressoribus modum in hac parte, vt par est, imponere volēs, qui iam sine modo, hoc est, putantes sibi licere quidquid libet, sine licētia superiorum Ecclesiasticorum, ipsos sacræ scripturæ libros, & super illis annotationes, & expositiones quorumlibet indifferenter, sæpe tacito, sæpe etiam ementito prelo: & quod grauius est, sine nomine autoris imprimunt, alibi etiam impressos libros huiusmodi temerè venales habent, decernit, & statuit, vt posthac sacra scriptura, potissimum verò hæc ipsa vetus & vulgata editio, quàm emendatissimè imprimatur: nullique liceat imprimere, vel imprimi facere quosuis libros de rebus sacris sine nomine auctoris: neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere, nisi primū examinati, probatique fuerint ab Ordinario, sub pœna anathematis, & pecuniæ in
Sessione 10. Carone Concilij nouissimi Lateranensis apposita. Et si regulares fuerint, vltra examinationem & probationem huiusmodi, licentiam quoq; à suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris, iuxta formam suarum ordinationum. Qui autem scripto eos communicant, vel euulgant, nisi antea examinati, probatiq; fuerint, eisdem pœnis subiaceant, quibus impressores. Et qui eos habuerint, vel legerint, nisi prodiderint auctorem, pro auctoribus habeantur. Ipsa verò huiusmodi librorum probatio in scriptis detur, atque ideo in frōte libri, vel scripti, vel impressi, authenticè appareat: idque totum, hoc est, & probatio, & examē gratis fiat, vt probanda probentur, & reprobentur improbāda. Post hęc temeritatem illam reprimere volens, qua ad profana quæque conuertuntur, & torquentur verba, & sententię sacræ scripturę ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractiones, superstitiones, impias & diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat, & præcipit ad tollendam huiusmodi irreuerētiam, & contēptum, ne de cætero quisquam quomodolibet verba scripturę sacrę ad hęc, & similia audeat vsurpare, vt omnes huius generis homines temeratores, & violatores verbi Dei, iuris, & arbitrij pœnis per Episcopos coërceantur.

¶ Indictio futuræ Sessionis.

Item hæc sacrosancta Synodus statuit, & decernit, proximam Sessionem tenendam & celebrādam esse feria quinta, post sacratissimum festum proximum Pentecostes.

SESSIO QVINTA, CELEbrata die xvij. Mensis Iunij, M. D. XLVI.

Decretum de peccato originali.

VT fides nostra Catholica, sine qua impossibile est placere Deo, purgatis erroribus, in sua sinceritate integra, & illibata permaneat: & ne populus Christianus omni vento doctrinę circumferatur: cùm serpens ille antiquus, humani generis perpetuus hostis, inter plurima mala, quibus Ecclesia Dei his nostris temporibus perturbatur, etiam de peccato originali, eiusque remedio non solum noua, sed vetera etiā dissidia excitauerit: sacrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè cōgregata, præsidentibus in ea eisdē tribus Apostolicæ Sedis Legatis, iam ad reuocandos errantes, & nutantes confirmandos, accedere volens, sacrarum scripturarum, & sanctorum Patrum, ac probatissimorum Conci-

Heb. 11. b
Ephe. 4. d

Conciliorum testimonia, & ipsius Ecclesiæ iudicium, & consensum secuta, hæc de ipso peccato originali statuit, fatetur, ac declarat. Si quis non confitetur, primũ hominẽ Adã, cùm mandatum Dei in Paradyso fuisset transgressus, statim sanctitatem, & iustitiam, in qua constitutus fuerat, amisisse, incurrisseque per offensam præuaricationis huiusmodi, iram & indignationem Dei, atque ideo mortem, quam antea illi comminatus fuerat Deus, & cum morte captiuitatem sub eius potestate, qui mortis deinde habuit imperium, hoc est diaboli, totũmque Adam per illam præuaricationis offensam, secundũ corpus, & animam in deterius cõmutatũ fuisse: anathema sit. Si quis Adę præuaricationẽ sibi soli, & non eius propagini asserit nocuisse: & acceptam à Deo sanctitatem & iustitiam, quam perdidit, sibi soli, & nõ nobis, etiam eum perdidisse: aut inquinatũ illum per inobediẽtiæ peccatũ, mortem & pœnas corporis tantũ in omne genus humanum transfudisse, nõ autem & peccatum, quod mors est animæ: anathema sit: cùm contradicat Apostolo dicenti: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerũt. (Rom.5.b) Si quis hoc Adæ peccatum, quod origine vnum est, & propagatione, non imitatione, transfusum omnibus, inest vnicuiq; propriũ, vel per humanæ naturæ vires, vel per aliud remediũ asserit tolli, quàm per meritum vnius mediatoris Domini nostri Iesu Christi, qui nos Deo recõciliauit in sanguine suo (1.Cor.1.d) factus nobis iustitia, sanctificatio, & redemptio: aut negat ipsum Christi Iesu meritum, per Baptismi sacramẽtum in forma Ecclesiæ ritè collatum, tam adultis, quàm paruulis applicari: anathema sit: quia non est aliud nomen sub cœlo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. (Acto 4.c) (Ioan.1.d) vnde illa vox: Ecce Agnus Dei: Ecce qui tollit peccata mundi. Et illa: Quicũque baptizati estis, Christum induistis. (Gal.3.d.) Si quis paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, etiam si fuerint à baptizatis parentibus orti, aut dicit in remisionẽ quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adã trahere originalis peccati, quod regenerationis lauacrõ necesse sit expiari ad vitam æternam consequendam: vnde fit cõsequens, vt in eis forma Baptismatis, in remissionem peccatorum nõ vera, sed falsa intelligatur: anathema sit: quoniã non aliter intelligendum est id quod dixit Apostolus: Per vnum hominẽ peccatum intrauit in mundũ, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt: (Rom.5.b) nisi quemadmodũ Ecclesia Catholica vbiq; diffusa semper intellexit, propter hanc enim regulam fidei ex traditione Apostolorum etiam paruuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione contraxerunt. Nisi enim quis renat[9] fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in reghum Dei. (Ioan.3.a) Si quis per Iesu Christi Domini nostri gratiam, quæ in Baptismate confertur, reatum originalis peccati remitti negat: aut etiam asserit non tolli totum id quod veram & propriam peccati rationem habet: sed illud dicit tantum radi, aut non imputari: anathema sit. in renatis enim nihil odit Deus, quia nihil est damnationis ijs, qui verè consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem: (Rom.6.a) qui non secundũ carnem ambulant, sed veterem hominem exuentes, & nouum, qui secundũ Deũ creatus est, induentes: (Ephes.4.f) (Collos.3.b) innocentes, immaculati, puri, innoxij, ac Deo dilecti effecti sunt, hæredes quidẽ Dei, cohæredes autem Christi, ita vt nihil prorsus eos ab ingressu cœli remoretur. Manere autẽ in baptizatis concupiscẽntiam, vel fomitem hæc sancta Synodus fatetur, & sentit: quæ

cùm ad agonē relicta sit, nocere non cōsentientibus & viriliter per Christi Iesu gratiam repugnantibus non
2.Tim.2.a valet: quinimò qui legitimè certauerit, coronabitur. Hāc cōcupiscē-
Rom.7.c tiam, quā aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam catholicam nunquā intellexisse peccatū appellari, quod verè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat. si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Declarat tamē hæc ipsa sancta Synodus, non esse suæ intentionis cōprehendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, beatam & immaculatā virginem Mariam, Dei genitricē: sed obseruandas esse constitutiones fœlicis recordationis Xysti Papæ quarti, sub pœnis in eis cōstitutionibus cōtentis, quas innouat.

Decretum de Reformatione.

Caput I.

Eadem sacrosancta Synodus, pijs summorum Pontificum, & probatorum Conciliorum constitutionibus inhærens, eásque amplectens, & illis adijciēs, ne cœlestis ille sacrorum librorum thesaurus, quem Spiritus Sanctus summa liberalitate hominibus tradidit, neglectus iaceat, statuit, & decreuit, quòd in illis Ecclesijs, in quibus præbenda, aut præstimonium, seu aliud quouis nomine nuncupatum stipendium pro lectoribus sacræ Theologiæ deputatū reperitur, Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & alij locorum Ordinarij eos, qui præbendam, aut præstimonium, seu stipendium huiusmodi obtinent, ad ipsius sacræ scripturæ expositionem, & interpretationē per se ipsos, si idonei fuerint, alioquin per idoneū substitutum ab ipsis Episcopis, Archiepiscopis, Primatib⁹ & alijs locorum Ordinarijs eligēdum, etiam per subtractionem fructuum cogant, & compellant. De cætero verò præbēda, præstimonium, aut stipendiū huiusmodi non nisi personis idoneis, & quæ per se ipsos id munus explicare possint, cōferātur: & aliter facta prouisio nulla sit, & inualida. In Ecclesijs autē Metropolitanis, vel Cathedralibus, si ciuitas insignis, vel populosa, ac etiam in collegiatis existentibus in aliquo insigni oppido, etiam nullius diœcesis, si ibi Clerus numerosus fuerit, vbi nulla præbenda, aut præstimonium, seu stipēdium huiusmodi deputatum reperitur, præbenda quomodocunque, præterquam ex causa resignationis primo vacatura, cui aliud onus incompatibile iniunctum non sit, ad eum vsum ipso facto perpetuò constituta & deputata intelligatur. Et quatenus in ipsis Ecclesijs nulla, vel non sufficiens præbenda foret, Metropolitanus, vel Episcopus, ipse per assignationē fructuū alicuius simplicis beneficij, eiusdem tamen debitis supportatis oneribus, vel per contributionem beneficiatorum suæ ciuitatis, & diœcesis, vel aliâs, prout commodius fieri poterit, de Capituli consilio ita prouideat, vt ipsa sacræ scripturæ lectio habeatur, ita tamen, vt quæcunque aliæ lectiones, vel cōsuetudine, vel quauis alia ratione institutę, propter id minimè prætermittantur. Ecclesię verò, quarum annui prouentus tenues fuerint, & vbi tam exigua est Cleri, & populi multitudo, vt Theologiæ lectio in eis commodè haberi non possit, saltem magistrum habeant ab Episcopo cum consilio Capituli eligendum: qui clericos, aliósque scholares pauperes grammaticam gratis doceat, vt deinceps ad ipsa sacræ scripturæ studia, annuente Deo, transire possint. idcóque illi magistrū grāmatices, vel alicuius simplicis beneficij fructus, quos tamdiu percipiat, quamdiu in docendo perstiterit, assignētur, dum tamē beneficium ipsum suo debito non fraudetur obsequio: vel ex capitulari, vel Episcopali mēsa cōdigna aliqua merces persoluatur: vel aliâs Episcopus ipse aliquam rationem ineat suæ Ecclesiæ, & diœcesi accommodam, ne pia

pia hæc, vtilis, atque fructuosa prouisio quouis quæsito colore negligatur. In monasterijs quoque monachorum, vbi cōmode fieri id queat, etiā lectio sacræ scripturæ habeatur: qua in re si Abbates negligētes fuerint, Episcopi locorum, in hoc vt Sedis Apostolicæ delegati, eos ad id oportunis remedijs compellant. In conuētibus verò aliorum Regularium, in quibus studia commodè vigere possunt, sacræ scripturæ lectio similiter habeatur: quæ lectio à Capitulis generalibus, vel prouincialibus assignetur dignioribus magistris. In gymnasijs etiam publicis, vbi tam honorifica, & cæterorum omnium maximè necessaria lectio hactenus instituta nō fuerit, religiosissimorū Principum, ac Rerumpublicarum pietate, & charitate ad Catholicæ fidei defensionem, & incrementum, sanęque doctrinæ conseruationem, & propagationem instituatur; & vbi instituta foret, & negligeretur, restituatur. Et, ne sub specie pietatis impietas disseminetur, statuit eadem sancta Synodus, neminem ad huiusmodi lectionis officium tam publicè, quàm priuatim admittendum esse, qui prius ab Episcopo loci de vita, moribus, & scientia examinatus, & approbatus non fuerit: quod tamē de lectoribus in Claustris monachorum nō intelligatur. Docentes verò ipsam sacram scripturam, dum publicè in scholis docuerint, & scholares, qui in ipsis scholis student, priuilegijs omnibus de perceptione fructuum, præbendarum, & beneficiorum suorum in absentia à iure communi cōcessis, plenè gaudeant, & fruantur.

Caput II.

QVia verò Christianæ Reipublicæ nō minus necessaria est prædicatio Euāgelij, quàm lectio, & hoc est præcipuum Episcoporū munus, statuit, & decreuit eadem sancta Synodus, omnes Episcopos, Archiepiscopos, Primates, & omnes alios Ecclesiarū Prælatos teneri per seipsos, si legitimè impediti non fuerint, ad prædicandum sanctum Iesu Christi Euangelium. Si verò cōtigerit Episcopos, & alios prædictos legitimo detineri impedimēto, iuxta formam generalis Concilij viros idoneos assumere teneātur ad huiusmodi prædicationis officium salubriter exequēdum: si quis autem hoc adimplere contempserit, districtæ subiaceat vltioni. Archipræsbyteri quoque, Plebani, & quicunque parochiales, vel aliàs curam animarum habentes, Ecclesias quocūque modo obtinēt, per se, vel alios idoneos, si legitimè impediti fuerint, diebus saltem Dominicis, & festis solennibus, plebes sibi commissas, pro sua, & eorum capacitate pascant salutaribus verbis, docendo ea, quæ scire omnibus necessarium est ad salutem, annunciādoque eis cum breuitate, & facilitate sermonis vitia, quæ eos declinare, & virtutes, quas sectari oporteat, vt pœnam æternam euadere, & cœlestem gloriam consequi valeant. Id verò si quis eorum præstare negligat, etiam si ab Episcopi iurisdictione quauis ratione exemptum se esse prætenderet, etiam si Ecclesiæ quouis modo exemptæ dicerentur, aut alicui monasterio, etiam extra diœcesim existenti, forsan annexæ, vel vnitæ, modò re ipsa in diœcesi sint, prouida pastoralis Episcoporū sollicitudo non desit, ne illud impleatur: Paruuli petierunt panem, & nō erat qui frāgeret eis. Itaque vbi ab Episcopo moniti trium mensium spatio muneri suo defuerint, per censuras Ecclesiasticas, seu alias, ad ipsius Episcopi arbitrium cogantur, ita vt etiā si ei sic expedire visum fuerit, ex beneficiorū fructibus alteri, qui id præstet, honesta aliqua merces persoluatur, donec principalis ipse resipiscēs officium suum impleat. Si quæ verò parochiales Ecclesiæ reperiātur subiectæ monasteriis in nulla diœcesi existentibus, si Abbates, & regulares Prælati in prædictis negligentes fuerint: à Metropolitanis, in quorum prouin-

Lateran. Can. 10.

Infra sess. 24. cap. 4 refor.

Tren. 4. a

prouincijs diœceses ipsæ sitæ sunt, tanquam, quoad hoc, Sedis Apostolicæ delegatis, compellantur. neque huius decreti executionem consuetudo, vel exemptio, aut appellatio, aut reclamatio siue recursus impedire valeat, quousque desuper à competenti iudice qui summariè, & sola facti veritate inspecta procedat, cognitum & decisum fuerit. Regulares verò cuiuscũque ordinis, nisi à suis superioribus de vita, moribus, & sciẽtia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Ecclesiis suorum ordinum, prædicare non possint: cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant. In Ecclesiis verò, quæ suorum ordinum non sunt, vltra licentiam suorum superiorum, etiam Episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis Ecclesiis non suorum ordinũ nullo modo prędicare possint. ipsam autem licentiam gratis Episcopi cõcedant. Si verò, quod absit, prædicator errores, aut scandala disseminauerit in populum, etiamsi in monasterio sui, vel alterius ordinis prædicet: Episcopus ei prædicationem interdicat. Quòd si hæreses prædicauerit, contra eũ secundũ iuris dispositionem, aut loci consuetudinẽ procedat: etiamsi prædicator ipse generali, vel speciali priuilegio exemptum se esse prætenderet. quo casu Episcopus auctoritate Apostolica, & tanquam sedis Apostolicæ delegatus procedat. Curent autem Episcopi, ne quis prædicator, vel ex falsis informationibus, vel aliâs calumniosè vexetur, iustâmue de eis conquerendi occasionem habeat. Caueant prętereà Episcopi, ne aliquẽ vel eorum, qui cùm sint nomine Regulares, extra claustra tamen, & obedientiam religionum suarum viuunt, vel presbyterorũ sęculariũ, nisi ipsis noti sint, & moribus atque doctrina probati, etiam quorumlibet priuilegiorũ prætextu, in sua ciuitate, vel diœcesi prædicare permittant, donec ab ipsis Episcopis super ea re sancta sedes Apostolica cõsulatur, à qua priuilegia huiusmodi nisi tacita veritate & expresso mendacio ab indignis extorqueri verisimile non est. Quæstores verò eleemosinarij, qui etiam quæstuarij vulgò dicũtur, cuiuscũq; cõditionis existant, nullo modo nec per se, nec per alium prędicare præsumant, & contra facientes ab Episcopis, & Ordinarijs locorum, priuilegijs quibuscunque non obstantibus, oportunis remedijs omnino arceantur. Inf. cap. 9. sess. 21.

Indictio futuræ Sessionis

ITem hæc sacrosancta Synodus statuit, et decernit, primam futuram Sessionẽ tenendam, & celebrandam esse die Iouis, feria quinta post festum Beati Iacobi Apostoli.

Prorogata deinde fuit Sessio ad diem XIII. Mensis Ianuarij M. D. XLVII.

SESSIO SEXTA, CELEbrata die xiij. mensis Ianuarij, M. D. XLVII.

Decretum de iustificatione, Prooemium.

CVM hoc tempore non sine multarum animarũ iactura, & graui Ecclesiasticæ vnitatis detrimẽto, erronea quædam disseminata sit de iustificatione doctrina: ad laudem, & gloriam omnipotentis Dei, Ecclesiæ trãquillitatem, & animarum salutem, sacrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea nomine sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri, domini Pauli diuina prouidẽtia Papæ tertij, Reuerendissimis Dominis, Dominis Io. Maria de monte, Episcopo Prænestino, et Marcello tit. S. Crucis in Hierusalẽ Presbytero, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus,

nalibus,& Apostolicis de latere Legatis: exponere intendit omnibus Christi fidelibus veram sanamque doctrinam ipsius iustificationis, quã sol iustitiæ Christus Iesus fidei nostræ auctor, & consummator, docuit, Apostoli tradiderũt, & catholica Ecclesia, Spiritu sancto suggerente, perpetuò retinuit: districtius inhibendo, ne deinceps audeat quisquam aliter credere, prædicare, aut docere, quàm præsenti Decreto statuitur, ac declaratur.

De naturæ, & legis ad iustificandos homines imbecillitate.
Caput I.

PRimũ declarat sancta Synodus ad iustificationis doctrinã probè, & syncerè intelligẽdã, oportere, vt vnusquisque agnoscat, & fateatur, quòd cùm omnes homines in præuaricatione Adæ innocentiã perdidissent, facti immũdi, et, vt Apostolus inquit, natura filij iræ, quemadmodũ in Decreto de peccato originali exposuit, vsque adeò serui erant peccati, & sub potestate Diaboli ac mortis, vt nõ modò Gentes per vim naturæ, sed ne Iudæi quidem per ipsam etiã literã legis Moysi, inde liberari, aut surgere possent: tametsi in eis liberũ arbitriũ minimè extinctũ esset, viribꝰ licet attenuatũ & inclinatũ. Ephes.2.

De dispensatione & mysterio aduentus Christi.
Caput II.

1.Cor.1.a QVO factum est, vt cœlestis pater misericordiarũ, & Deus totius consolationis, Christum Iesum filiũ suum, & ante legẽ, & legis tempore multis sanctis patribus declaratũ, ac promissum, cùm venit beata illa plenitudo temporis, ad homines miserit, vt & Iudæos, qui sub lege erant, redimeret: & Gentes, quæ non sectabantur iustitiam, iustitiam apprehẽderent: atq; omnes adoptionẽ filiorum reciperent. Hunc proposuit Deus propitiatorem per fidem in sanguine ipsius pro peccatis nostris, non solùm autem pro nostris, sed etiam pro totius mundi.

Gal.4.a. Rom.9.g Rom.3.d 1.Ioan.2.

Qui per Christum iustificantur.
Caput III.

VErũ, etsi ille pro omnibus mortuus est, nõ omnes tamẽ mortis eius beneficium recipiũt, sed ij duntaxat, quibus meritum passionis eius communicatur. Nam sicut re vera homines nisi ex semine Adæ propagati nascerentur, non nascerentur iniusti: cùm ea propagatione, per ipsum dum concipiuntur, propriam iniustitiam contrahant: ita nisi in Christo renascerentur, nunquam iustificarentur: cùm ea renascentia per meritum passionis eius gratia qua iusti fiunt, illis tribuatur. Pro hoc beneficio Apostolus gratias nos semper agere hortatur Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, & eripuit de potestate tenebrarum, transtulitque in regnum filij dilectionis suæ: in quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum. 2.Cor.5.c Col.1.b.c

Insinuatur descriptio iustificationis impij, & modus eius in statu gratiæ.
Caput IIII.

QVibus verbis iustificationis impij descriptio insinuatur, vt sit trãslatio ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ, in statum gratiæ, & adoptionis filiorũ dei per secundũ Adam, Iesum Christum, Saluatorẽ nostrũ: quæ quidem translatio post Euãgelium promulgatum, sine lauacro regenerationis, aut eius voto fieri non potest: sicut scriptum est: Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Ioan.3.a

De necessitate præparationis ad iustificationem in adultis, & vnde sit.
Caput V.

DEclarat præterea ipsius iustificationis exordiũ in adultis à Dei per Christũ Iesum præueniente gratia sumendũ esse, hoc est, ab eius vocatione, qua nullis eorum existẽtibus meritis vocãtur: vt qui per peccata à Deo auersi erãt, per eĩ excitantem

citantem atque adiuuantem gratiam ad conuertendum se ad suam ipsorum iustificationem, eidē gratiæ liberè assentiendo, & cooperando, disponantur: ita vt tangente Deo cor hominis per Spiritus sancti illuminationem, neque homo ipse nihil omnino agat inspirationem illam recipiens, quippe qui illam & abijcere potest: neque tamen sine gratia Dei mouere se ad iustitiam coram illo libera sua voluntate possit, vnde in sacris literis cùm dicitur: Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos: libertatis nostræ admonemur. Cùm respondemus: Cōuertere nos domine ad te, & conuertemur: Dei nos gratia præueniri confitemur.

Modus præparationis.
Caput VI.

Disponuntur autem ad ipsam iustitiam, dū excitati diuina gratia & adiuti, fidem ex auditu concipientes, liberè mouētur in deū, credētes vera esse quæ diuinitus reuelata & promissa sunt: atque illud in primis, à Deo iustificari impium per gratiam eius, per redemptionē, quæ est in Christo Iesu: & dum peccatores se esse intelligentes, à diuinæ iustitiæ timore, quo vtiliter concutiuntur, ad considerandā Dei misericordiam se conuertendo, in spem erigūtur, fidētes Deum sibi propter Christum propitium fore: illúmq; tanquā omnis iustitiæ fontē diligere incipiunt: ac propterea mouentur aduersus peccata per odiū aliquod, & detestationem: hoc est, per eā pœnitentiam, quam ante Baptismū agi oportet: deniq; dum proponunt suscipere Baptismū, inchoare nouā vitā, & seruare diuina mādata. De hac dispositione scriptū est: Accedentē ad Deū Heb.11.b oportet credere quia est, & quòd inquirētibus se remunerator fit. Et, Cō Math.9.a fide fili, remittuntur tibi peccata tua: & , Timor Domini expellit peccatū: Eccles.1.d &, Pœnitentiā agite, & baptizetur Acto.2.f. vnusquisque vestrū, in nomine Iesu Christi in remissionē peccatorū vestrorum, & accipietis donum spiritus sancti. Et, Eūtes ergo docete omnes Mat.28.d. Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & filij, & spirit⁹ sancti, docētes eos seruare quæcūq; mandaui vobis. Deniq;, Præparate corda vestra Dño. 1.Reg.7.a

Quid sit iustificatio impij, et quæ ei⁹ causæ.
Cap. VII.

HANC dispositionē seu præparationē iustificatio ipsa cōsequitur: quæ nō est sola peccatorū remissio, sed & sanctificatio, & renouatio interioris hominis per voluntariam susceptionē gratiæ, & donorū. vnde homo ex iniusto, fit iustus & ex inimico amicus, vt fit hæres secundū spem vitæ æternæ. Huius iustificationis causæ sunt, finalis quidē, gloria Dei, & Christi, ac vita æterna: efficiens verò, misericors, Deus, qui Tit.3.b. gratuitò abluit & sanctificat, signās, Ephe.1.c & vngens spiritu promissionis, sancto, qui est pignus hæreditatis nostræ: meritoria autem, dilectissimus vnigenitus suus, Dominus noster, Iesus Rom.5.b Christus: qui cùm essemus inimici, Ephe.2. propter nimiam charitatem, qua dilexit nos, sua sanctissima passione in ligno crucis nobis iustificationem meruit, & pro nobis Deo patri satisfecit: instrumentalis item, sacramentū Baptismi: quod est sacramentū fi Rom.4. dei, sine qua nulli vnquā cōtigit iustificatio: demū vnica formalis causa est iustitia Dei: non qua ipse iustus est, sed qua nos iustos facit: qua videlicet ab eo donati, renouamur spiritu mentis nostræ, & non modò reputamur, sed verè iusti nominamur, & sumus, iustitiam in nobis recipientes, vnusquisque suam secundū mensuram, quam Spiritus sanctus Ephes.4. partitur singulis, prout vult, & secū 1.Cor.12. dū propriā cuiusque dispositionem, & cooperationē. quanquā enim nemo possit esse iustus, nisi cui merita passionis Domini nostri Iesu Christi communicantur: id tamen in hac impij iustificatione, dum eiusdem sanctissimæ passionis merito per spiritum sanctum charitas Dei diffun Rom.5.a ditur

ditur in cordibus eorum qui iustifi-cantur, atque ipsis inhæret. vnde in ipsa iustificatione cum remissione peccatorũ hæc oĩa simul infusa accipit homo per Iesum Christum, cui inseritur per fidẽ, spẽ, & charitatẽ. Nam fides, nisi ad eam spes accedat, & charitas, neque vnit perfectè cũ Christo, neque corporis eius viuũ membrũ efficit.
Iacob. 2. d qua ratione verissimè dicitur: Fidẽ sine operibus mortuã, & otiosam esse.
Galath. 5. Et, in Christo Iesu neque circũcisionẽ aliquid valere, neque præputium: sed fidem, quæ per charitatem operatur. Hanc fidẽ aut Baptismi sacramẽtum ex Apostolorum traditione cathecumeni ab Ecclesia petũt, cùm petunt fidem, vitam æternã præstantem: quam sine spe & charitate fides præstare non potest. vnde & statim
Mat. 19. c. verbum Christi audiunt: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. Itaque veram, & Christianam iustitiam accipientes, eã ceu primã stolã pro illa quã Adã sua inobediẽtia sibi, & nobis perdidit per Christũ Iesum illis donatã, candidam, & immaculatam iubentur statim renati conseruatẽ, vt eam perferant ante tribunal Domini nostri Iesu Christi, & habeant vitam æternam.

Quomodo intelligatur, impium per fidem, & gratis iustificari.
Caput VIII.

CVM vero Apostolus dicit, iustificari hominẽ per fidẽ, & gra-
Rom. 3. d. tis: ea verba in eo sensu intelligenda sunt, quem perpetuus Ecclesiæ Catholicæ cõsensus tenuit, & expressit: vt scilicet per fidẽ ideo iustificari dicamur, quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum, &
Heb. 11. b radix omnis iustificationis: sine qua impossibile est placere deo, & ad filiorũ eius cõsortiũ peruenire: Gratis autẽ iustificari ideo dicamur, quia nihil eorũ, quæ iustificationẽ præcedũt, siue fides, siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. si enim gratia est, iam non ex operibus: alioquin, vt idem Apostolus inquit, gra- Rom. 11. a tia iam non est gratia.

Contra inanem hæreticorum fiduciam.
Caput IX.

QVamuis autẽ necessariũ sit credere, neque remitti, neque remissa vnquã fuisse peccata, nisi gratis diuina misericordia propter Christum: nemini tamẽ, fiduciã, & certitudinẽ remissionis peccatorũ suorũ iactanti, & in ea sola quiescẽti, peccata dimitti, vel dimissa esse dicendũ est, cùm apud hæreticos & schismaticos possit esse, imò nostra tempestate sit, & magna contra Ecclesiam catholicam contentione prædicetur vana hæc ab omni pietate remota fiducia. Sed neque illud asserendum est, oportere eos, qui veri iustificati sunt absque vlla omninò dubitatione apud semetipsos statuere se esse iustificatos, neminémque à peccatis absolui ac iustificari, nisi eũ, qui certo credat se absolutum, & iustificatum esse, atque hac sola fide absolutionẽ, & iustificationẽ perfici, quasi qui hoc nõ credit, de Dei promissis, deque mortis, & resurrectionis Christi efficacia dubitet. nã sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque Sacramentorũ virtute & efficacia dubitare debet: sic quilibet, dũ se ipsum suámque propriã infirmitatẽ, & indispositionẽ respicit, de sua gratia formidare, & timere potest, cùm nullus scire valeat certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum.

De acceptæ iustificationis incremento.
Caput X.

SIC ergo iustificati, & amici Dei, Psal. 83. d ac domestici facti, euntes de virtute in virtutem, renouantur, vt Apostol' inquit, de die in diẽ: hoc est 2. Cor. 4. d mortificãdo mẽbra carnis suæ, & ex- Rom. 6. d hibẽdo ea arma iustitię in sanctificationẽ, per obseruationẽ mãdatorum dei, & Ecclesię, in ipsa iustitia p Christi gra-

sti gratiam accepta, cooperante fide, bonis operibus, crescunt, atque magis iustificantur, sicut scriptum est: Qui iustus est iustificetur adhuc. Et iterum: Ne verearis vsq; ad mortem iustificari. Et rursus: Videtis quoniã ex operibus iustificatur homo, & nõ ex fide tãtũ. Hoc verò iustitiæ incrementũ petit sancta Ecclesia, cùm orat: Da nobis Domine fidei, spei, & charitatis augmentum.

Apoc. 22. Eccles. 18. c. Iacob. 2. d

De obseruatione mandatorum, deq; illius necessitate, & possibilitate.

Caput XI.

NEmo autem, quantumuis iustificatur, liberũ se esse ab obseruatione mandatorum putare debet: nemo temeraria illa, & à patribus sub anathemate prohibita voce vti, Dei præcepta homini iustificato ad obseruandũ esse impossibilia. nã Deus impossibilia nõ iubet, sed iubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis, & adiuuat, vt possis. Cuius mãdata grauia non sunt, cuius iugũ suaue est, & onꝰ leue: qui enĩ sunt filij dei, Christũ diligũt: qui autẽ diligunt eũ, vt ipsemet testatur, seruant sermones eius, quod vtique cũ diuino auxilio præstare possunt, licet enim in hac mortali vita quantumuis sancti, & iusti, in leuia saltẽ, & quotidiana, quæ etiã venialia dicuntur, peccata quandoq; cadant, non propterea desinunt esse iusti, nã iustorum illa vox est & humilis, & verax: Dimitte nobis debita nostra. quò fit, vt iusti ipsi eò magis se obligatos ad ambulandum in via iustitiæ sentire debeant, quò liberati iam à peccato, serui autem facti Deo, sobriè, iustè, & piè viuentes proficere possunt per Christum Iesum, per quẽ accessum habuerunt in gratiã istam. Deus namque sua gratia semel iustificatos non deserit: nisi ab eis prius deseratur. Itaque nemo sibi in solã fide blandiri debet, putans fide sola se hæredẽ esse cõstitutũ, hæreditatẽq; consecuturum, etiamsi Christo non compatiatur, vt & conglorificetur. nam & Christus ipse, vt inquit Apostolus, cùm esset filius Dei, didicit ex ijs quæ passus est, obedientiã, & consummatus, factus est omnibus, obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ. Propterea Apostolus ipse monet iustificatos, dicẽs: Nescitis quòd ij qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed vnus accipit brauium: sic currite, vt comprehendatis. Ego igitur sic curro, non quasi in incertũ: sic pugno, non quasi aerem verberans, sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo: ne fortè cùm alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Item Princeps Apostolorum Petrus: Satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis. hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. Vnde cõstat eos orthodoxæ religionis doctrinæ aduersari, qui dicunt iustum in omni bono opere saltem venialiter peccare, aut, quòd intolerabilius est, pœnas æternas mereri: atq; etiã eos qui statuunt, in omnibus operibus iustos peccare, si in illis suam ipsorum socordiam excitando, & sese ad currendum in stadio cohortando, cùm hoc, vt in primis glorificetur Deus, mercedem quoque intuentur æternam: cùm scriptum sit: Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem: & de Moyse dicat Apostolus, quòd respiciebat in remunerationem.

1. Ioan. 5. a; Math. 11. d; Ioan. 14. c; Math. 6. b; Tit. 2. c.; Heb. 5. c.; 1. Cor. 9. d; 1. Pet. 1. c; Psal. 118. d; Heb. 11. e.

Prædestinationis temerariam præsumptionem cauendam esse.

Caput XII.

NEmo quoque, quamdiu in hac mortalitate viuitur, de arcano diuinæ prædestinationis mysterio vsqueadeo præsumere debet, vt certò statuat, se omnino esse in numero prędestinatorũ: quasi verũ esset quòd iustificatus aut amplius peccare non possit: aut si peccauerit, certam sibi resipiscentiã promittere debeat, nam nisi ex speciali reuelatione sciri non potest, quos Deus sibi elegerit.

De perseuerantiæ munere.
Cap. XIII.

Math. 10. c 24. d Similiter de perseuerantiæ munere, de quo scriptum est: Qui perseuerauerit vsque in finē, hic saluus erit: quod quidem aliunde haberi non potest, nisi ab eo, qui potēs est eum, qui stat, statuere, vt perseueranter stet, & eum, qui cadit, restituere: nemo sibi certi aliquid absoluta certitudine polliceatur: tamē in Dei auxilio firmissimam spem collocare, & reponere omnes debent. Deus enim, nisi ipsi illius gratiæ defuerint, Phili. 1. b sicut cœpit opus bonū, ita perficiet, 2. Cor. 10. c operans velle, & perficere. Verumtamen qui se existimant stare, videāt ne cadant, & cum timore, ac tremore salutem suam operētur in laboribus, in vigilijs, in eleemosynis, in orationibus, & oblationibus, in ieiunijs, & 1. Pet. 1. a. castitate: formidare enim debēt, sciētes quòd in spem gloriæ, & nondum in gloria renati sunt, de pugna, quæ superest cum carne, cum mundo, cū Diabolo: in qua victores esse nō possunt, nisi cum Dei gratia Apostolo Rom. 8. c. obtemperent, dicenti: Debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus: si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.

De lapsis & eorum reparatione.
Cap. XIIII.

QVI verò ab accepta iustificationis gratia per peccatū exciderunt, rursus iustificari poterunt, cùm, excitante Deo per pœnitentiæ Sacramentum, merito Christi amissam gratiam recuperare procurauerint: hinc enim iustificationis modus est lapsi reparatio, quam secundam post naufragium deperditę gratiæ tabulā sancti Patres aptè nuncupārūt. Etenim pro ijs, qui post Baptismum in peccata labuntur, Christus Iesus Sacramentum instituit pœ Ioan. 20. f nitentiæ, cùm dixit: Accipite Spiritū sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Vnde docendum est, Christiani hominis pœnitentiam post lapsum multò aliam esse à baptismali, eàque contineri non modò cessationem à peccatis, & eorum detestationem, aut cor contritū, & humiliatum, verùm etiam eorundem Sacramentalem confessionem saltem in voto, & suo tempore faciēdam, & sacerdotalem absolutionem: itémque satisfactionē per ieiunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritalis vitæ exercitia: non quidem pro pœna æterna, quæ vel Sacramento, vel sacramenti voto vnà cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali: quæ, vt sacræ literæ docent, non tota semper, vt in Baptismo fit, dimittitur illis, qui gratiæ Dei, quam acceperunt, ingrati Spiritum sanctum con- Ephe. 4. g tristauerunt, & templum Dei violare non sunt veriti. De qua pœnitentia 1. Cor. 3. c. scriptum est: Memor esto vnde exci- Apo. 2. b. deris: age pœnitentiā, & prima opera fac. Et iterum: Quæ secundū Deū 2. Cor. 7. c tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Et rursus: Pœni- Luc. 3. b tentiam agite, & facite fructus dig- Math. 3. a. nos pœnitentiæ.

Quolibet mortali peccato amitti gratiam, sed non fidem.
Cap. XV.

ADuersus etiam hominum quorundam callida ingenia, qui per dulces sermones, & benedictio- Rom. 16. nes seducunt corda innocentium, asserendum est, non modò infidelitate, per quam & ipsa fides amittitur, sed etiam quocunque alio mortali peccato, quamuis nō amittatur fides, acceptam iustificationis gratiam amitti: diuinæ legis doctrinam defenden- 1. Cor. 6. b do, quæ à regno Dei non solùm infideles excludit, sed fideles quoque fornicarios, molles, masculorum concubitores, fures, auaros, ebriosos, maledicos, rapaces, cæteròsque omnes, qui letalia committūt peccata: à quibus cum diuinæ gratiæ adiumento abstinere possunt, & pro quibus à Christi gratia separantur.

De fructu iustificationis, hoc est, de merito bonorum operum, deque ipsius meriti ratione.

Cap. VI.

HAC igitur ratione iustificatis hominibus, siue acceptam gratiam perpetuò conseruauerint, siue amissam recuperauerint, proponenda sunt Apostoli verba: Abundate in omni opere bono, scientes quòd labor vester non est inanis in Domino: nō enim iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostenditis in nomine ipsius. Et: Nolite amittere confidentiam vestram, quę magnam habet remunerationem. Atq; ideo bene operantibus vsque in finem, & in Deo sperantibus proponēda est vita ęterna, & tanquam gratia filijs Dei per Christum Iesum misericorditer promissa, & tanquam merces ex ipsius Dei promissione bonis ipsorū operibus, & meritis fideliter reddenda: hæc est enim illa corona iustitiæ, quā post suū certamē, & cursum repositā sibi aiebat Apostolus à iusto iudice sibi reddendam, non solùm autem sibi, sed & omnibus, qui diligunt aduētum eius. cùm enim ille ipse Christus Iesus tāquam caput in membra, & tanquam vitis in palmites, in ipsos iustificatos iugiter virtutem influat, quæ virtus bona eorum opera semper antecedit, & comitatur, & subsequitur, & sine qua nullo pacto Deo grata, & meritoria esse possent, nihil ipsis iustificatis amplius deesse credendum, quò minus plenè illis quidem operibus, quę in Deo sunt facta, diuinę legis pro huius vitæ statu satisfecisse, & vitam æternam suo etiā tempore, si tamen in gratia decesserint, consequēdam, verè promeruisse censeantur: cùm Christus Saluator noster dicat: Si quis biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in ęternum. Ita neque propria nostra iustitia, tanquam ex nobis propria statuitur: neque ignoratur, aut repudiatur iustitia Dei, quæ enim iustitia nostra dicitur, quia per eam nobis inhærentem iustificamur: illa eadem Dei est, quia à Deo nobis infunditur p Christi meritum. Neque vero illud omittendum est, quòd licet bonis operibus in sacris literis vsqueadeo tribuatur, vt etiam qui vni ex minimis suis potū aquæ frigidæ dederit, promittat Christus eū non esse sua mercede cariturum: & Apostolus testetur, id quod in præsenti est momētaneum, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternū gloriæ pondus operari in nobis: absit tamen, vt Christianus homo in se ipso vel confidat, vel glorietur, & nō in Domino: cuius tanta est erga omnes homines bonitas, vt eorum velit esse merita, quæ sunt ipsius dona. Et quia in multis offendimus omnes, vnusquisque sicut misericordiam & bonitatem, ita seueritatem, & iudiciū ante oculos habere debet, neque seipsum aliquis, etiamsi nihil sibi conscius fuerit, iudicare: quoniam omnis hominum vita non humano iudicio examinanda & iudicāda est, sed Dei: qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordiū: & tunc laus erit vnicuique à Deo, qui, vt scriptū est, reddet vnicuique secundum opera sua.

[Margin notes: 1.Cor.15.g; Heb.6.b.; Heb.10.g; 1.Timot.4.b.; Ioan.4.b; Mat.10.d; 2.Corint. 4.d.; Iacob.3.a.; 1.Corint. 4.a.; Mat.16.d Rom.2.]

Post hanc catholicam de iustificatione doctrinam, quam nisi quisque fideliter firmitérque receperit, iustificari non poterit: placuit sanctæ Synodo hos Canones subiungere, vt omnes sciant, non solùm quid tenere & sequi, sed etiam quid vitare & fugere debeant.

DE IVSTIFICATIONE.

CANON I.

SI quis dixerit, hominē suis operibus, quæ vel per humanę naturę vires, vel per legis doctrinam fiant, absque diuina per Iesum Christū gratia, posse iustificari coram Deo: anathema sit.

CANON 2.

Si quis dixerit, ad hoc solū diuinā gratiam per Christum Iesum dari, vt

facilius

facilius homo iustè viuere, ac vitam æternam promereri posſit, quaſi per liberum arbitrium ſine gratia vtrūq;, ſed ægrè tamen, & difficulter poſsit anathema ſit.

CANON 3.

Si quis dixerit, ſine præueniente Spiritus ſancti inſpiratione, atque eius adiutorio, hominem credere, ſperare, diligere, aut pœnitere poſſe ſicut oportet, vt ei iuſtificationis gratia conferatur: anathema ſit.

CANON 4.

Si quis dixerit, liberū hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum nihil cooperari aſſentiendo Deo excitanti atque vocanti, quo ad obtinēdam iuſtificationis gratiam ſe diſponat, ac præparet, neque poſſe diſſentire, ſi velit, ſed velut inanime quoddam nihil omnino agere, mereq; paſsiuè ſe habere: anathema ſit.

CANON 5.

Si quis liberum hominis arbitriū poſt Adæ peccatum amiſſum, & extinctum eſſe dixerit, aut rem eſſe de ſolo titulo, imò titulum ſine re, figmentum deniq; à ſatana inuectum in Eccleſiam: anathema ſit.

CANON 6.

Si quis dixerit, non eſſe in poteſtate hominis, vias ſuas malas facere, ſed mala opera ita, vt bona, Deum operari, non permiſsiuè ſolùm, ſed etiam propriè, & per ſe, adeo vt ſit proprium eius opus non minus proditio Iudæ, quàm vocatio Pauli: anathema ſit.

CANON 7.

Si quis dixerit, opera omnia, quæ ante iuſtificationem fiunt, quacunq; ratione facta ſint, verè eſſe peccata, vel odium Dei mereri, aut quātò vehementius quis nititur ſe diſponere ad gratiam, tantò eum grauius peccare: anathema ſit.

CANON 8.

Si quis dixerit, gehennæ metum, per quē ad miſericordiā Dei de peccatis dolendo confugimus, vel à peccādo abſtinem⁹, peccatū eſſe, aut peccatores peiores facere: anathema ſit.

CANON 9.

Si quis dixerit, ſola fide impiū iuſtificari, ita vt intelligat nihil aliud requiri, quod ad iuſtificationis gratiam conſequendam cooperetur, & nulla ex parte neceſſe eſſe eum ſuæ voluntatis motu præparari, atq; diſponi: anathema ſit.

CANON 10.

Si quis dixerit, homines ſine Chriſti iuſtitia, per quam nobis meruit, iuſtificari, aut per eam ipſam formaliter iuſtos eſſe: anathema ſit.

CANON 11.

Si quis dixerit, homines iuſtificari vel ſola imputatione iuſtitię Chriſti, vel ſola peccatorum remiſsione, excluſa gratia, & charitate, quæ in cordibus eorū per Spiritū S. diffundatur, atque illis inhæreat, aut etiam gratiam, qua iuſtificamur, eſſe tantùm fauorem Dei: anathema ſit.

CANON 12.

Si quis dixerit, fidem iuſtificantem nihil aliud eſſe, quàm fiduciam diuinæ miſericordiæ peccata remittentis propter Chriſtum, vel eam fiduciam ſolam eſſe, qua iuſtificamur: anathema ſit.

CANON 13.

Si quis dixerit, omni homini ad remiſsionem peccatorum aſſequendā neceſſarium eſſe, vt credat certò, & abſq; vlla hæſitatione propriæ infirmitatis & indiſpoſitionis, peccata ſibi eſſe remiſſa: anathema ſit.

CANON 14.

Si quis dixerit, hominem à peccatis abſolui, ac iuſtificari ex eo quòd ſe abſolui, ac iuſtificari certò credat, aut neminem verè eſſe iuſtificatum, niſi q credat ſe eſſe iuſtificatū, & hac ſola fide abſolutionē, & iuſtificationem perfici: anathema ſit.

CANON 15.

Si quis dixerit, hominem renatū, & iuſtificatum teneri ex fide ad credendum, ſe certò eſſe in numero prędeſtinatorum: anathema ſit.

CANON 16.

Si quis magnum illud vſq; in finē perſeuerantiæ donum ſe certò habiturum

turũ absoluta & infallibili certitudine dixerit, nisi hoc speciali reuelatione didicerit: anathema sit.

CANON 17.

Si quis iustificationis gratiam non nisi prædestinatis ad vitam contingere dixerit: reliquos verò omnes, qui vocantur, vocari quidem, sed gratiam non accipere, vtpote diuina potestate prędestinatos ad malum: anathema sit.

CANON 18.

Si quis dixerit, Dei præcepta homini etiã iustificato, & sub gratia cõstituto esse ad obseruandum impossibilia: anathema sit.

CANON 19.

Si quis dixerit, nihil præceptũ esse in Euangelio præter fidem, cætera esse indifferentia, neque præcepta, neque prohibita, sed libera: aut decẽ præcepta nihil pertinere ad Christianos: anathema sit.

CANON 20.

Si quis hominem iustificatum, & quantumlibet perfectum dixerit nõ teneri ad obseruantiam mandatorũ Dei, & Ecclesiæ, sed tantùm ad credendum: quasi verò Euangelium sit nuda & absoluta promissio vitę æternæ sine cõditione obseruationis mãdatorum: anathema sit.

CANON 21.

Si quis dixerit, Christum Iesum à Deo hominibus datum fuisse vt redemptorem cui fidant, non etiam vt legislatorem, cui obediant: anathema sit.

CANON 22.

Si quis dixerit, iustificatum vel sine speciali auxilio Dei in accepta iustitia perseuerare posse, vel cũ eo non posse: anathema sit.

CANON 23.

Si quis hominem semel iustificatũ dixerit amplius peccare non posse, neque gratiam amittere, atque ideo eum, qui labitur, & peccat, nunquam verè fuisse iustificatum, aut contrà, posse in tota vita peccata omnia, etiã venialia, vitare, nisi ex speciali Dei priuilegio, quemadmodum de beata Virgine tenet Ecclesia: anathema sit.

CANON 24.

Si quis dixerit, iustitiam acceptam non conseruari, atque etiam non augeri coram Deo per bona opera: sed opera ipsa fructus solummodo, & signa esse iustificationis adeptæ, non autem ipsius augendæ causam: anathema sit.

CANON 25.

Si quis in quolibet bono opere iustum saltem venialiter peccare dixerit, aut, quod intolerabilius est, mortaliter, atq; ideo pœnas æternas mereri: tantúmq; ob id nõ damnari, quia Deus ea opera non imputet ad damnationem: anathema sit.

CANON 26.

Si quis dixerit, iustos non debere pro bonis operibus, quę in Deo fuerint facta, expectare, sperare æternã retributionem à Deo per eius misericordiam, & Iesu Christi meritum, si bene agendo & diuina mandata custodiendo vsque in finem perseuerauerint: anathema sit.

CANON 27.

Si quis dixerit, nullum esse mortale peccatum, nisi infidelitatis, aut nullo alio, quãtumuis graui, & enormi, pręterquam infidelitatis peccato, semel acceptam gratiam amitti: anathema sit.

CANON 28.

Si quis dixerit, amissa per peccatũ gratia, simul & fidem semper amitti: aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidem, licet non sit viua: aut eũ, qui fidem sine charitate habet, nõ esse Christianum: anathema sit.

CANON 29.

Si quis dixerit, eum, qui post baptismum lapsus est, non posse per Dei gratiam resurgere, aut posse quidẽ, sed sola fide amissam iustitiam recuperare sine Sacramento pœnitentiæ, prout sancta Romana, & vniuersalis Ecclesia à Christo Domino, & eius Apostolis edocta, hucusque professa est, seruauit, & docuit: anathema sit.

CA-

CANON 30.

Si quis post acceptam iustificationis gratiam cuilibet peccatori pœnitenti ita culpā remitti, & reatū æternę pœnę deleri dixerit, vt nullus remaneat reatus pœnæ temporalis exoluendæ vel in hoc sæculo, vel in futuro in Purgatorio, antequā ad regna cœlorum aditus patere possit: anathema sit.

CANON 31.

Si quis dixerit, iustificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis bene operatur: anathema sit.

CANON 32.

Si quis dixerit, hominis iustificati bona opera ita esse dona Dei, vt non sint etiam bona ipsius iustificati merita: aut ipsum iustificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei gratiam, & Iesu Christi meritum, cuius viuū membrum est, fiunt, non verè mereri augmentum gratiæ, vitam æternā, & ipsius vitę æternę, si tamen in gratia decesserit, consecutionem, atque etiam gloriæ augmentum: anathema sit.

CANON 33.

Si quis dixerit, per hanc doctrinā Catholicam de iustificatione à sancta Synodo hoc præsenti decreto expressam, aliqua ex parte gloriæ Dei, vel meritis Iesu Christi, Domini nostri, derogari, & nō potius veritatem fidei nostræ, Dei denicꝫ, ac Iesu gloriam illustrari: anathema sit.

Decretum de Reformatione.
Caput I.

EAdem sacrosancta Synodus, eisdem Præsidentibus, & Apostolicæ Sedis Legatis, ad restituendam collapsam admodum Ecclesiasticam disciplinam, deprauatósꝗ in Clero, & Populo Christiano mores emendandos se accingere volens, ab ijs, qui maioribus Ecclesiæ præsunt, initium censuit esse sumendum: integritas enim præsidentium salus est subditorum. Confidens itaque per Domini, ac Dei nostri misericordiā, prouidámꝗ ipsius Dei in terris Vicarij solertiam omnino futurum, vt ad Ecclesiarum regimen, onus quippe Angelicis humeris formidādum, qui maximè digni fuerint quorúmꝗ prior vita, ac omnis ętas, à puerilibus exordijs vsque ad perfectiores annos per disciplinæ stipendia Ecclesiasticæ laudabiliter acta, testimoniū præbeat: secundum venerabiles beatorū Patrum sanctiones assumantur: omnes patriarchalibus, primatialibus, metropolitanis, & cathedralibus Ecclesiis quibuscunque, quouis nomine, ac titulo præfectos monet, ac monitos esse vult, vt attendentes sibi, & vniuerso gregi, in quo Spiritus sanctus posuit eos regere Ecclesiā Dei, quam acquisiuit sanguine suo, vigilent, sicut Apostolus præcipit, in omnibus laborent, & ministerium suum impleant: implere autem illud se nequaquam posse sciant, si greges sibi commissos mercenariorū more deserant, atque ouium suarum, quarū sanguis de eorum est manibus à supremo iudice requirendus, custodię minimè incumbant: cùm certissimum sit non admitti pastoris excusationē, si lupus oues comedit, & Pastor nescit. Ac nihilominus quia nonnulli, quod vehementer dolendum est, hoc tempore reperiuntur, qui propriæ etiam salutis immemores, terrenáꝗ cœlestibus, ac diuinis humana præferentes, in diuersis curijs vagantur, aut in negotiorum temporalium sollicitudine, ouili derelicto, atque ouiū sibi commissarum cura neglecta, se detinēt occupatos: placuit sacrosanctæ Synodo antiquos canones, qui temporum, atque hominum iniuria pœnè in dissuetudinem abierunt, aduersus non residentes promulgatos innouare, quemadmodum virtute pręsentis Decreti innouat: ac vlterius pro firmiori eorundem residentia, & reformandis in Ecclesia moribus, in hunc, qui sequitur, modum statuere, atque sancire. Si quis à patriarchali, primatiali, metropolitana, seu cathedrali Ecclesia sibi quocunque titulo, causa, nomine, seu iure cōmissa,

Act. 20. E.
2. Tim. 4.
Ezech. 33 b. 34. c
Infra 23. Sess. c. 1. rechor.

D quæ

quacunque ille dignitate, gradu, & præeminentia præfulgeat, legitimo impedimento, & seu iustis, & rationabilibus causis cessantibus, sex mēsibus continuis extra suam diœcesim morando abfuerit: quartæ partis fructuum vnius anni, fabricæ Ecclesiæ, & pauperibus loci per superiorem Ecclesiasticum applicandorum, pœnam ipso iure incurrat. Quòd si per alios sex mēses in huiusmodi absentia perseuerauerit, aliam quartā partem fructuum similiter applicandam eo ipso amittat. Crescente verò contumacia, vt seueriori sacrorū Canonum censuræ subijciatur, Metropolitanus Suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum verò absentem Suffraganeus Episcopus antiquior residens, sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ eo ipso incurrenda, infra tres menses per literas, seu nuncium Romano Pontifici denunciare teneatur: qui in ipsos absentes, prout cuiusque maior, aut minor contumacia exegerit, suæ supernę Sedis auctoritate animaduertere, & Ecclesijs ipsis de Pastoribus vtilioribus prouidere poterit, sicut in Domino nouerit salubriter expedire.

Caput II.

Episcopis inferiores, quæuis beneficia ecclesiastica personalem residentiam de iure, siue consuetudine exigentia, in titulum, siue commendam obtinentes, ab eorum Ordinarijs, quemadmodum eis pro bono Ecclesiarum regimine, & diuini cultus augmēto, locorum, & personarum qualitate pensata, expediēs videbitur, oportunis iuris remedijs residere cogantur: nulliq; priuilegia, seu indulta perpetua de non residendo, aut de fructibus in absentia percipiendis, suffragentur. Indulgentijs verò & dispensationibus temporalibus, & veris & rationabilibus causis tantùm concessis, & coram Ordinario legitimè probandis, in suo robore permansuris, quibus casibus nihilominus officium sit Episcoporum, tanquam in hac parte à Sede Apostolica delegatorū, prouidere, vt per deputationem idoneorum Vicariorum, & congruæ portionis fructuum assignationem, cura animarum nullatenus negligatur: nemini, quoad hoc, priuilegio, seu exemptione quacunque suffragante.

Caput III.

Ecclesiarum Prælati ad corrigēdum subditorum excessus prudenter ac diligenter intendant. Et nemo secularis clericus, cuiusuis personalis, vel regularis, extra monasterium degens, etiam sui ordinis priuilegij prætextu, tutus cēseatur, quo minus, si deliquerit, ab Ordinario loci, tanquam super hoc à Sede Apostolica delegato, secundum canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi valeat.

Caput IIII.

Capitula cathedralium, & aliarū maiorum Ecclesiarum, illorūq; personæ, nullis exemptionibus, sententijs, iuramentis, cōcordijs, quæ tantùm suos obligent auctores, non etiam successores, tueri se possint, quominus à suis Episcopis, & alijs maioribus Prælatis per seipsos solos, vel illis, quibus sibi videbitur, adiunctis, iuxta canonicas sanctiones, toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apostolica, possint, & valeant.

Infra c. 6. refor. sess. 25. & etiā c. 4. refor. sess. 14.

Caput V.

Nulli Episcopo liceat cuiusuis priuilegij prætextu pontificalia in alterius diœcesi exercere, nisi de Ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subiectas tantùm: si secus factū fuerit, Episcopus ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab executione ordinum sint ipso iure suspensi.

¶ **Indictio futuræ Sessionis.**

Placétne vobis proximam futurā Sessionē celebrari die Iouis, feria quinta post primam Dominicā subsequentis Quadragesimæ, quæ erit dies tertia Mēsis Martij?

Responderunt; Placet.

SESSIO

SEPTIMA SESSIO, Celebrata die iij. Mensis Martij, M.D.XLVII.

Decretum de Sacramentis.

Proœmium.

AD consummationem salutaris de iustificatione doctrinæ, quæ in præcedenti proxima Sessione uno omnium patrum consensu promulgata fuit: consentaneum visum est de sanctissimis Ecclesiæ sacramentis agere, per quæ omnis vera iustitia vel incipit, vel cœpta augetur, vel amissa reparatur: propterea sacrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis legatis, ad errores eliminandos, et extirpandas hæreses, quæ circa sanctissima ipsa Sacramenta hac nostra tempestate tum de dānatis olim à Patribus nostris hæresibus suscitatæ, tū etiam de nouo adinuentæ sunt, quæ catholicæ Ecclesiæ puritati, & animarū saluti magnopere officiunt: sanctarum scripturarum doctrinæ, Apostolicis traditionibus, atq; aliorum Conciliorum et Patrum consensui inhærendo, hos præsentes canones statuendos, & decernendos censuit: reliquos, qui supersunt ad cœpti operis perfectionem, deinceps, diuino Spiritu adiuuante, editura.

DE SACRAMENTIS in genere.

CANON 1.

SI quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non fuisse oīa à Iesu Christo Domino nostro instituta: aut esse plura, vel pauciora, quàm septem, videlicet, Baptismum, Confirmationē, Eucharistiam, Pœnitentiā, Extremā vnctionē, Ordinē, & Matrimonium: aut etiam aliquod horum septē non esse verè, & propriè Sacramentum: anathema sit.

CANON 2.

Si quis dixerit, ea ipsa nouæ legis Sacramēta à sacramētis antiquę legis nō differre, nisi quia ceremoniæ sunt aliæ, & alij rit⁹ externi: anathema sit.

CANON 3.

Si quis dixerit, hæc septē sacramēta ita esse inter se paria, vt nulla ratione aliud sit alio dignius: anathema sit.

CANON 4.

Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua: & sine eis, aut eorum voto per solam fidē homines à Deo gratiam iustificationis adipisci: licet omnia singulis necessaria non sint: anathema sit.

CANON 5.

Si quis dixerit, hęc sacramēta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse: anathema sit.

CANON 6.

Si quis dixerit, Sacramenta nouæ legis non continere gratiam quam significant: aut gratiam ipsam nō ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel iustitiæ, & notæ quædā Christianæ professionis, qbus apud homines discernuntur fideles ab infidelibus: anathema sit.

CANON 7.

Si quis dixerit, non dari gratiā per huiusmodi sacramēta semper, & omnibus, quantū est ex parte Dei, etiāsi ritè ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus: anathema sit.

CANON 8.

Si quis dixerit, per ipsa nouæ legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem diuinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere: anathema sit.

CANON 9.

Si quis dixerit, in tribus sacramētis, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddā spiritale, & indelebile, vnde ea iterari nō possint: anathema sit.

CANON 10.

Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo, & omnibus sacramētis administrandis habere potestatē: anathema sit.

CANON 11.

Si qs dixerit, in ministris, dū sacramenta

menta conficiunt,& conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia:anathema sit.

CANON 12.

Si quis dixerit, ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia, quæ ad sacramentum conficiendum, aut conferendũ pertinent,seruauerit,non conficere, aut conferre sacramentũ: anathema sit.

CANON 13.

Si quis dixerit,receptos,& approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus in solemni Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contẽni,aut sine peccato à ministris pro libito omitti: aut in nouos alios per quemcũq; Ecclesiarum Pastorẽ mutari posse:anathema sit.

DE BAPTISMO.

CANON I.

SI quis dixerit,Baptismum Ioannis habuisse eandem vim cũ Baptismo Christi:anathema sit.

CANON 2.

Si quis dixerit, aquam veram, & naturalẽ non esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa Domini nostri Iesu Christi: Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, ad metaphoram aliquã detorserit: anathema sit.

CANON 3.

Si quis dixerit, in Ecclesia Romana,quæ oĩm Ecclesiarũ mater est, & magistra,nõ esse verã de Baptismi Sacramento doctrinam:anathema sit.

CANON 4.

Si quis dixerit, Baptismum, qui etiam datur ab hæreticis in nomine Patris,& Filij,& Spiritus sancti,cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum: anathema sit.

CANON 5.

Si quis dixerit, Baptismum liberũ esse,hoc est, non necessarium ad salutem:anathema sit.

CANON 6.

Si quis dixerit, baptizatũ nõ posse, etiamsi velit, gratiam amittere quãtumcunq; peccet, nisi nolit credere: anathema sit.

CANON 7.

Si quis dixerit, baptizatos p̃ baptismum ipsum solius tantùm fidei debitores fieri, non autem vniuersæ legis Christi seruandæ: anathema sit.

CANON 8.

Si quis dixerit,baptizatos liberos esse ab omnibus sanctę Ecclesię pręceptis, quæ vel scripta, vel tradita sunt:ita vt ea obseruare non teneantur,nisi se sua sponte illis submittere voluerint:anathema sit.

CANON 9.

Si quis dixerit, ita reuocandos esse homines ad baptismi suscepti memoriã,vt vota omnia,quæ post Baptismum fiunt,vi promissionis,in Baptismo ipso iam factæ, irrita esse intelligant,quasi per ea & fidei, quam professi sunt,detrahatur, & ipsi Baptismo:anathema sit.

CANON 10.

Si quis dixerit,peccata omnia,quę post Baptismum fiunt, sola recordatione,& fide suscepti Baptismi vel dimitti, vel venialia fieri:anathema sit.

CANON 11.

Si quis dixerit,verum, & ritè collatum Baptismum iterandum esse illi,qui apud infideles fidẽ Christi negauerit, cùm ad pœnitentiam conuertitur:anathema sit.

CANON 12.

Si quis dixerit, neminem esse baptizãdum,nisi ea ætate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo:anathema sit.

CANON 13.

Si quis dixerit,paruulos,eò quòd actum credendi nõ habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos non esse,ac propterea cùm ad annos discretionis peruenerint,esse rebaptizandos: aut præstare omitti eorum Baptisma,quàm eos nõ actu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiæ:anathema sit.

CANON 14.

Si quis dixerit, huiusmodi paruulos

uulos baptizatos, cùm adoleuerit interrogandos esse, an ratum habere velint, quod patrini, eorũ nomine, dũ baptizarẽtur polliciti sunt: & vbi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos: nec alia interim pœna ad Christianam vitam cogendos, nisi vt ab Eucharistiæ, aliorumq; Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant: anathema sit.

DE CONFIRMATIONE.

CANON I.

SI quis dixerit, Confirmationem baptizatorum otiosam cæremoniam esse, & non potius verum, & proprium Sacramentum: aut olim nihil aliud fuisse, quàm catechesin quandam, qua adolescentiæ proximi fidei suæ rationem coram Ecclesia exponebant: anathema sit.

CANON 2.

Si quis dixerit, iniurios esse Spiritui sancto eos, qui sacro Confirmationis chrismati virtutem aliquã tribuunt: anathema sit.

CANON 3.

Si quis dixerit, sanctæ cõfirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemuis simplicem sacerdotem: anathema sit.

Decretum de Reformatione.

EAdẽ sacrosancta Synodus, eisdem Præsidentibus, & Legatis, inceptũ residentiæ, & reformationis negotium ad Dei laudem, & Christianæ religionis incrementum prosequi intendens, vt sequitur, statuendum cẽsuit, salua semper in omnibus sedis Apostolicæ auctoritate.

Caput I.

AD cathedralium Ecclesiarum regimen nullus, nisi ex legitimo matrimonio natus, & ætate matura, grauitate morum, literarũmque scientia, iuxta constitutionem Alexandri tertij, quę incipit: Cùm in cunctis: in Cõcilio Lateranensi promulgatam, præditus assumatur.

Lib. 1 decretalium tit. de electione, & electi potestate.

Caput II.

NEMO, quacunque etiam dignitate, gradu, aut præeminentia præfulgens, plures metropolitanas, seu cathedrales Ecclesias, in titulum, siue cõmendam, aut alio quouis nomine contra sacrorũ Canonum instituta, recipere, & simul retinere præsumat: cùm valde felix sit ille censendus, cui vnam Ecclesiã bene, ac fructuosè, & cum animarũ sibi commissarum salute regere contigerit. Qui autem plures Ecclesias contra præsentis Decreti tenorem nunc detinẽt, vna, quam maluerint, retenta, reliquas infra sex menses, si ad liberam sedis Apostolicæ dispositionem pertineant, aliàs infra annum dimittere teneantur: alioquin Ecclesiæ ipsæ, vltimò obtenta duntaxat excepta, eo ipso vacare censeantur.

Infra sess. 24. c. 17. refor. 2.

Caput III.

INferiora beneficia Ecclesiastica, præsertim curam animarum habẽtia, personis dignis, & habilibus, & quæ in loco residere, ac per se ipsos curam ipsam exercere valeant, iuxta constitutionem Alexandri tertij, in Lateranensi, quæ incipit: Quia nonnulli: Et aliam Gregorij decimi, in generali Lugdunensi Concilio, quæ incipit: Licet canon: editam, conferantur. aliter autẽ facta collatio, siue prouisio omnino irritetur: & ordinarius collator pœnas constitutionis Concilij generalis, quæ incipit: Graue nimis: se nouerit incursurum.

Lib. 3. decretalium tit. de clericis non residentibus. In 6. tit. de electione.

Lib. 3. decretalium tit. de præbendis & dignitatibus.

Caput IIII.

QVicunque de cætero plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Ecclesiastica, siue per viam vnionis ad vitam, seu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine & titulo contra formam sacrorum Canonũ, & præsertim constitutionis Innocentij tertij, quæ incipit: De multa: recipere, ac simul retinere præsumpserit: beneficijs ipsis iuxta ipsius constitutionis dispositionem, ipso iure, etiã præsentis Canonis vigore priuatus existat.

Lib. 3. decretal. tit. de prębẽdis & dignitatib.

Caput V.

Ordinarij locorum quoſcunque plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia Eccleſiaſtica obtinētes, diſpenſationes ſuas exhibere diſtrictè compellant: & aliàs procedant iuxta conſtitutionē Gregorij decimi in generali Lugdunenſi Concilio editam, quæ incipit: Ordinarij: quam eadem ſancta Synodus innouandam cenſet, & innouat, addens inſuper, quòd ipſi Ordinarij etiam per idoneorum Vicariorum deputationem, & congruæ portionis fructuum aſsignationē omnino prouideant, vt animarum cura nullatenus negligatur, & beneficia ipſa debitis obſequijs minimè defraudentur: Appellationibus, priuilegijs, & exemptionibus quibuſcūque etiam cum iudicum ſpecialium deputatione, & illorum inhibitionibus in præmiſsis nemini ſuffragantibus.

In 6 tit. de officio ordinarij.

Caput VI.

Infra c. 13 refor. ſeſſ. 24.

Vniones perpetuæ, à quadraginta annis citra factæ, examinari ab ordinarijs, tanquam à ſede Apoſtolica delegatis, poſsint: & quæ per ſubreptionē, vel obreptionē obtentæ fuerint, irritæ declarentur. Illæ verò, quæ à dicto tempore citrà cōceſſæ, nondum in toto, vel in parte ſortitæ ſunt effectū, & quæ deinceps ad cuiuſuis inſtantiam fient, niſi eas ex legitimis, aut aliàs rationabilibus cauſis coram loci Ordinario, vocatis quorum intereſt, verificandis, factas fuiſſe conſtiterit, per ſubreptionem obtentæ præſumantur: ac propterea, niſi aliter à Sede Apoſtolica declaratū fuerit, viribus omnino careant.

Caput VII.

Beneficia Eccleſiaſtica curata, quæ cathedralibus, collegiatis, ſeu alijs Eccleſijs, vel monaſterijs beneficijs, ſeu collegijs, aut pijs locis quibuſcunque perpetuò vnita, & annexa reperiuntur, ab Ordinarijs locorum annis ſingulis viſitētur: qui ſolicitè prouidere procurent, vt per idoneos vicarios etiam perpetuos, niſi ipſis Ordinarijs pro bono Eccleſiarum regimine aliter expedire videbitur, ab eis cum tertiæ partis fructuum, aut maiori, vel minori, arbitrio ipſorum Ordinariorum, portione etiam ſuper certa re aſsignanda, ibidem deputandos, animarum cura laudabiliter exerceatur: Appellationibus, priuilegijs, exemptionibus, etiam cum iudicum deputatione, & illorum inhibitionibus quibuſcunque in præmiſsis minimè ſuffragantibus.

Caput VIII.

Locorum Ordinarij Eccleſias quaſcunque, quomodolibet exemptas, auctoritate Apoſtolica ſingulis annis viſitare teneantur, & opportunis iuris remedijs prouidere, vt, quæ reparatione indigent, reparentur: & cura animarum, ſi quæ illis immineat, aliiſque debitis obſequijs minimè defraudentur: Appellationibus, priuilegijs, conſuetudinibus etiam ab immemorabili tēpore præſcriptis, iudicum deputationibus, & illorum inhibitionibus pœnitus excluſis.

Caput IX.

Ad maiores Eccleſias promoti munus conſecrationis infra tempus à iure ſtatutum, ſuſcipiant: & prorogationes vltra ſex menſes conceſſæ nulli ſuffragentur.

Caput X.

Non liceat Capitulis Eccleſiarum, Sede vacante, infra annū à die vacationis, ordinandi licentiā, aut literas dimiſſorias, ſeu reuerendas, vt aliqui vocant, tā ex iuris cōmunis diſpoſitione, quàm etiā cuiuſuis priuilegij, aut cōſuetudinis vigore, alicui, qui beneficij Eccleſiaſtici recepti, ſiue recipiendi occaſione arctatus non fuerit, concedere: ſi ſecus fiat, Capitulum contrauenīes Eccleſiaſtico ſubiaceat interdicto, & ſic ordinati, ſi in minoribus ordinibus conſtituti fuerint, nullo priuilegio clericali, præſertim in criminalibus gaudeant: in maioribus verò, ab executione ordinum, ad beneplacitū futuri Prælati, ſint ipſo iure ſuſpēſi.

Caput

Caput XI.

FAcultates de promouendo à quocunque, non suffragentur, nisi habentibus legitimam causam, ob quam à proprijs Episcopis ordinari non possint, in literis exprimendam: & tunc non ordinentur, nisi ab Episcopo in sua diœcesi residēte, aut pro eo pontificalia exercēte, & diligenti præuio examine.

Caput XII.

FAcultates de nō promouendo, preterquam in casibus à iure expressis, concessæ, ad annum tantùm suffragentur.

Caput XIII.

PRæsentati, seu electi, vel nominati quibusuis ecclesiasticis personis, etiam Sedis Apostolicæ Nūcijs, ad quæuis ecclesiastica beneficia non instituantur, nec confirmētur, neque admittantur, etiam prætextu cuiusuis priuilegij, seu consuetudinis, etiam ab immemorabili tēpore præscriptæ, nisi fuerint priùs à locorum Ordinarijs examinati, & idonei reperti. Et nullus appellationis remedio se tueri possit, quò minus examen subire teneatur. Præsentatis tamē, electis seu nominatis ab Vniuersitatibus, seu collegijs generaliū Studiorum exceptis.

Inf. sess. 25 c. 9. refor.

Caput XIIII.

IN exemptorum causis constitutio Innocentij IIII. quæ incipit: Volētes: in generali Concilio Lugdunensi edita, seruetur, quam sacrosancta Synodus innouandam censuit, & innouat: addendo insuper, quòd in ciuilibus causis mercedum, & miserabilium personarum clerici seculares, aut regulares extra monasterium degentes, quomodolibet exempti, etiam si certū iudicem à Sede Apostolica deputatum in partibus habeant: in alijs verò, si ipsum iudicē non habuerint, coram locorum Ordinarijs, tanquam in hoc ab ipsa Sede delegatis, conueniri, & iure medio ad soluēdum debitum cogi, & compelli possint: priuilegijs, exemptionibus, conseruatorum deputationibus, & eorum inhibitionibus aduersus præmissa nequaquam valituris.

Tit de priuilegijs in 6.

Caput XV.

CVrent Ordinarij, vt hospitalia quæcūque à suis administratoribus, quocunque illi nomine censeantur, etiam quomodolibet exemptis, fideliter, & diligenter gubernentur, constitutionis Concilij Viennensis, quæ incipit: Quia contingit: forma seruata, quam quidem cōstitutionem eadem sancta Synodus innouandam duxit, & innouat, cum derogationibus in ea contentis.

Infra sess. 25. cap. 8 refor.

In Clemētinis lib. 3 tit de religiosis domibus.

Indictio futuræ Sessionis.

Item hæc sacrosancta Synodus statuit, & decreuit proximam Sessionem tenendam & celebrandam esse die Iouis, feria quinta post sequentem Dominicā in Albis, quæ erit vigesima prima mensis Aprilis, præsentis anni, M. D. XLVII.

BVLLA FACVLTATIS *Transferendi Concilij.*

PAulus Episcopus seruus seruorum Dei, venerabili fratri, Ioanni Mariæ, Episcopo Prenestino, & dilectis filijs, Marcello tit. S. Crucis in Hierusalē, Præsbytero, ac Reginaldo S. Mariæ in Cosmedin Diacono, Cardinalibus, nostris, & Apostolicæ sedis legatis de latere, salutē, & Apostolicam benedictionem. Regimini vniuersalis Ecclesię, meritis licet imparibus, disponente Domino, præsidentes, nostri officij partes esse putamus, vt, si quid grauius causa Reip. Christianæ constituendū sit, id nō modò tempore opportuno, verùm etiam loco commodo, & idoneo perficiatur. cùm itaque nos nuper, postquàm suspensionem celebrationis sacri œcumenici, & vniuersalis Concilij, aliâs per nos in ciuitate Tridentina ex causis tunc expressis, de venerabilium fratrum nostros

nostrorum, S.R.E. Cardinalium cõsilio & assensu indicti, ex certis alijs etiam tunc expressis causis, vsque ad aliud opportunius, & commodius tẽpus per nos declarandum, de simili consilio, & assensu factam, audita pace inter charissimos in Christo filios nostros, Carolum Rom. Imperatorẽ semper Augustum, & Franciscum Francorũ Regem Christianissimũ, conciliata, pari concilio, & assensu sustuleramus, & amoueramus: nequeũtes ipsi, tunc legitimè impediti, ad dictam ciuitatem personaliter accedere, & eidem Concilio interesse, nos, nostros, & Apostolicæ Sedis Legatos de latere, in eodem Cõcilio de simili consilio constituerimus & deputauerimus, vósque ad eandem ciuitatem tanquam pacis Angelos destinauerimus, prout in diuersis nostris desuper confectis literis plenius continetur: Nos, ne tam sanctum celebrationis Concilij huiusmodi opus ex incõmoditate loci, aut aliâs quouis modo impediatur, aut plus debito differatur, opportunè prouidere volentes, Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, parique consilio & assensu, vobis insimul, aut duobus ex vobis, reliquo legitimo impedimẽto detento, seu inde forte absente, quãdocunque vobis videbitur, Conciliũ prædictum de eadem ciuitate Tridẽtina ad quamcunque aliam commodiorem, & opportuniorem, seu tutiorem ciuitatem, de qua vobis etiã videbitur, transferendi, & mutandi: ac illud in ciuitate Tridentina supprimendi, & dissoluendi: necnon Prælatis, & alijs personis Cõcilij huiusmodi, ne in eo ad vlteriora in dicta ciuitate Tridẽtina procedãt, etiã subcensuris, & pœnis Ecclesiasticis inhibẽdi, ac idem Concilium in alia ciuitate huiusmodi, ad quam illud transferri, & mutari contigerit, cõtinuandi, tenendi, & celebrandi, & ad illud Prælatos, & alias personas Concilij Tridẽtini huiusmodi etiam sub periurij, & alijs in literis indictionis Cõcilij huiusmodi expressis pœnis, euocandi, eidemq; sic translato & mutato Concilio, nomine & auctoritate prędictis, præsidendi, ac in eo procedendi, cæteraque in præmissis, & circa ea necessaria & opportuna, aliâs iuxta priorum vobis directarum literarum continentiam & tenorem, faciendi, statuendi, ordinandi, & exequendi, plenam & liberam Apostolica auctoritate tenore præsentium cõcedimus potestatem, & facultatẽ: ratum & gratum habituri, quidquid per nos in præmissis factum, statutũ, ordinatũ, executúmue fuerit, idque facturi, auctore Domino, inuiolabiliter obseruari: Non obstãtibus cõstitutionibus, & ordinationib[9] Apostolicis, cæterisque cõtrarijs quibuscunque. Nulli ergo omnino hominũ liceat hanc paginam nostræ concessionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis aũt hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri et Pauli, Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datum Romæ apud S. Petrum, anno incarnationis Dominicæ. M. D. XLIIII. VIII. Kalend. Mart. Pontificatus nostri anno XI.

Fab. Episcopus Spol. B. Motta.

SESSIO OCTAVA, CELEbrata die XI. mensis Martij M.D.XLVII.

Decretum de Translatione Concilij.

PLacet ne vobis decernere, & declarare de huiusmodi morbo ex præmissis, & alijs allegatis ita manifestè, & notoriè constare, vt Prælati in hac ciuitate sine vitæ discrimine commorari, & in ea idcirco inuiti minimè retineri possint, & debeant: Itémque attento recessu multorum Prælatorum post proximè præteritam Sessionẽ, & attentis protestationibus aliorum quãplurium Prælatorum in Congregationibus

tionibus generalibus factis, hinc omnino timore ipsius morbi abire volentium, qui iustè detineri non possunt, & ex quorum discessu Conciliũ vel dissolueretur, vel ex paucitate Prælatorum bonus eius progressus impediretur: & attento etiam imminenti periculo vitæ, & alijs causis per aliquos ex patribus in ipsis Congregationibus allegatis, vtpotè notoriè veris, & legitimis: placeatne vobis similiter decernere, & declarare pro conseruatione, & prosecutione ipsius Concilij, securitate vitæ ipsorum Prælatorum, Conciliũ ipsum ad ciuitatem Bononiæ, veluti ad locum magis paratum, salubrem, idoneum, pro tempore transferendum esse, & ex nunc transferri, & ibidem Sessionem iam indictam, statuta die, vigesima prima Aprilis, celebrãdam esse, & celebrari, & successiuè ad vlteriora procedendum, donec sanctissimo Domino nostro, & sacro Concilio expedire videbitur, vt ad hunc, seu alium locum communicato etiã consilio cum inuictissimo Cæsare, Christianissimo Rege, & alijs Regibus, ac Principibus Christianis, ipsum Concilium reduci possit, & debeat?

Responderunt: Placet.

SESSIO NONA, Bononiæ celebrata die XXI. Mẽsis Aprilis, M.D. XLVII.

Decretum Prorogationis Sessionis.

AEC Sacrosancta oecumenica, & generalis Synodus, quæ dudum in ciuitate Tridẽti congregata erat; nunc Bononiæ in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea nomine Sanctissimi in Christo Patris, & Domini nostri, Domini Pauli diuina prouidentia Papæ tertij, eisdem Reuerendissimis Dominis, D. Io. Maria Episcopo Prænestino de Monte, & Marcello, tit. S. Crucis in Hierusalem, Presbytero, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Apostolicis de latere legatis, considerans quòd die vndecima Mensis Martij, præsentis anni, in generali publica Sessione in eadem ciuitate Tridenti, & in loco consueto celebrata, omnibúsque agendis de more peractis, ex causis tunc instantibus, vrgentibus, & legitimis, interueniente etiam auctoritate sanctę Sedis Apostolicæ, eisdem Reuerendissimis præsidentibus etiam specialiter concessa, decreuit, & ordinauit, Concilium ex eo loco in hanc ciuitatem transferẽdum esse, sicuti transtulit: itémque Sessionem pro præsenti die vigesima prima Aprilis, illic indictam, vt de Sacramentorum, & reformationis materijs, de quibus tractandum proposuerat, Canones sancirentur, & promulgarentur: in hac ipsa ciuitate Bononiæ celebrari debere: considerànsque, nonnullos ex Patribus, qui in hoc Concilio interesse consueuerunt, his superioribus, maioris hebdomadæ, etiam solennitatis paschalis, diebus, in proprijs Ecclesijs occupatos, aliquos etiam, alijs impedimentis detentos, huc nondum accessisse, quos tamen breui affuturos sperandum est: ac propterea factũ esse, vt non ea, quam sancta Synodus desiderabat, Prælatorum frequentia, potuerint materiæ ipsæ sacramentorum, & reformationis examinari, & discuti; vt omnia maturo consilio, cum dignitate & grauitate debita fiant: bonum, opportunum, & expediens censuit, censétque Sessionem prædictam, quæ hoc ipso die, vt præfertur, celebranda erat, ad diem Iouis, infra octauam Pẽtecostes proximè futuram, quò ad ipsas materias expediendas, differendam, & prorogandam esse, quemadmodum differt, ac prorogat, quam diem & rei gerẽdę maximè opportunam, & Patribus præsertim absentibus percommodam, iudicauit, & iudicat. Hoc tamẽ adiecto: quòd terminum ipsum ipsa

sancta Synodus, pro eius arbitrio, & voluntate, sicut rebus Concilij putauerit expedire, etiam in priuata Congregatione restringere, & imminuere possit, & valeat.

SESSIO DECIMA, Bononiæ Celebrata Die II. Mensis Iunij. M. D. XLVII.

Decretum Prorogationis Sessionis.

Quamuis hæc sacrosancta œcumenica, & generalis Synodus, Sessionem, quæ die vigesima prima mensis Aprilis proximè præteriti, super Sacramentorū, & reformationis materijs, in hac inclyta ciuitate Bononiæ ex Decreto, in vrbe Tridentina, in publica Sessione, die vndecima mensis Martij promulgato, celebranda erat, propter aliquas causas, ac præsertim propter absentiam nonnullorum Patrum, quos breui adfuturos sperabat, ad hunc præsentem diem differendam, & prorogandam esse decreuerit: volens tamen cum ijs qui non venerunt, etiam adhuc benignè agere, eadem sacrosancta Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctę Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, & Apostolicæ Sedis Legatis, statuit, & decernit Sessionem ipsam, quam hac die secunda Mensis Iunij præsentis anni millesimi quingentesimi quadragesimi septimi celebrare decreuerat, ad diem Iouis post festum Natiuitatis beatæ Mariæ virginis, quæ erit decima quinta mensis Septembris proximè futuri, quoad prædictas & alias materias expediendas, differendam & prorogandam esse, quemadmodum differt, & prorogat: ita tamen, quòd prosecutio discussionis, & examinationis, tam eorum, quæ ad dogmata, quàm ad reformationem pertinent, interim non omittatur, & terminū ipsum ipsa sancta Synodus, pro eius libito & voluntate, etiam in priuata Congregatione, abbreuiare, & prorogare liberè possit, & valeat.

Die XIIII. Septemb. M. D. XLVII. in Congregatione generali, Bononiæ, prorogata fuit Sessio, quæ futura erat die sequenti, ad beneplacitum sacri Concilij.

BVLLA RESVMPTIONIS Concily Tridentini sub Iulio III. Pont. Max.

Iulius Episcopus Seruus seruorum Dei, ad futuram rei memoriam.

Cum ad tollenda religionis nostræ dissidia, quę in Germania longo tempore nō sine totius Christiani orbis perturbatione, & scandalo viguerunt: bonū, oportunum, & expediens esse videatur, sicuti etiam charissimus in Christo filius noster, Carolus Romanorum Imperator, semper Augustus, nobis per suas literas & nuncios significari fecit, vt sacrum œcumenicum generale Concilium per fel. rec. Paulum Papam III. prædecessorem nostrum, indictum, & per nos tunc Cardinalatus honore fungentes, atque ipsius prædecessoris nomine, vna cum duobus alijs Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus ipsi Concilio præsidentes, inceptum, ordinatum, & continuatum, in quo plures publicæ & solennes habitę fuerunt Sessiones, pluráque tam in causa fidei, quàm reformationis promulgata decreta, multáque etiam ad vtramque causam pertinentia examinata, & discussa, ad ciuitatem Tridentinam reducatur: Nos, ad quos, & summos pro tempore Pontifices spectat generalia Concilia indicere & dirigere, vt Ecclesiæ pacem, & Christianæ fidei atque orthodoxæ religionis incrementum, ad omnipotentis Dei laudem & gloriam procuremus, & quantū in nobis est, tranquillitati ipsius Germaniæ, quæ sane pro-

ne prouincia retroactis temporibus in vera religione, ac sacrorum Conciliorum, & sanctorum Patrum doctrina excolenda, exhibendâque maximis Pontificibus, Christi Redemptoris nostri in terra Vicarijs, debita obedientia, & reuerentia, nulli Christianorum prouinciæ fuit vnquã secunda, paternè consulamus, sperãtes per ipsius Dei gratiam & benignitatem futurum, vt Reges omnes, ac Principes Christiani, iustis, pijsq; nostris in hac re votis annuant, faueant, atq; assistãt: venerabiles fratres Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, omnésque alios & singulos, qui de iure, vel consuetudine, vel priuilegio, Cõcilijs generalibus interesse debẽt, quósq; idẽ prædecessor noster in suis Indictionibus, & alijs quibuscunque desuper confectis & publicatis literis, Concilio interesse voluit, per viscera misericordiæ Domini nostri Iesu Christi, hortamur, requirimus, & monemus, vt proximis futuris Kalendis Maij, quem diem ad ipsum Concilium in eo, in quo nunc reperitur, statu resumendũ & prosequendum, præuia matura deliberatione, & ex certa nostra scientia, & de Apostolicæ auctoritatis plenitudine, ac venerabilium fratrum nostrorum eiusdẽ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium cõsilio & assensu, statuimus, decernimus, & declaramus, in ipsa ciuitate Tridenti, legitimo cessante impedimẽto, cõuenire, & se cõgregare, ac ipsius Cõcilij continuationi & prosecutioni, omni mora postposita, incumbere velint. Nos enim operã sedulò daturi sumus, vt eodem tempore, in eadem ciuitate nostri omnino adsint Legati, per quos, si per ætatem nostram, valetudinémque, & Sedis Apostolicæ necessitates, personaliter adesse nequiuerimus, Spiritu sancto duce, ipsi Concilio præsidebimus: quacunque ipsius Concilij translatione & suspẽsione, cæterisque contrarijs non obstantibus quibuscũque, ac præsertim illis, quæ idem prædecessor noster in suis literis prædictis, quas cum omnibus & singulis in eis contentis clausulis & decretis, in suo robore permanere volumus, atque decernimus, &, quatenus opus sit, innouamus, voluit non obstare: irritum nihilominus decernentes, & inane, si secus super his à quoquam, quauis auctoritate, scienter, vel ignoranter, contigerit attentari. Nulli ergo hominum liceat hãc paginam, nostrorum, hortationis, requisitionis, monitionis, statuti, declarationis, innouationis, voluntatis, & decretorum infringere, vel ei ausu temerario cõtrà ire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli, Apostolorum eius, se nouerit incursurum. Datũ Romæ, apud Sanctum Petrũ, anno incarnationis Dominicæ M. D. L. XVIII. Kal. Decemb. Pontificatus nostri anno primo.

M. Card. Crescen.

Rom. Amasæus.

SACROSANCTI *OECVMENICI, & generalis Cõcilij Tridentini,*

SESSIO VNDECIMA, QVÆ est prima sub Iulio III. Pontifice Maximo, Celebrata Kalend. Maij, M.D.L I.

Decretum de resumendo Concilio.

Placet ne vobis ad laudem, & gloriam sanctæ, & indiuiduæ Trinitatis, Patris, & Filij, & spiritus sancti, ad incrementum & exaltationem fidei, & religionis Christianæ, sacrum œcumenicum, & generale Concilium Tridentinum, iuxta formam, & tenorem literarum Sanctissimi domini nostri, resumi debere, & procedendum esse ad vlteriora?

Responderunt, Placet.

Indictio futuræ Sessionis.

Placétne vobis proximam futurā Sessionem habendam, & celebrandam esse in futuris Kalendis Septembris?

Responderunt, Placet.

SESSIO DVODECIMA, quæ est secūda sub Iulio III. Pont. Maximo, Celebrata die prima Septemb. M.D.LI.

Decretum prorogationis Sessionis.

Acrosancta œcumenica, & generalis Tridētina Synodus, in Spiritu sancto legitimè cōgregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Sedis Apostolicæ Legato, & Nuncijs, quæ in proximè præterita Sessione sequentem hanc hodie habendam, & ad vlteriora procedendū esse decreuerat, cùm ob inclytæ Germanicæ nationis, cuius præcipuè causa agitur, absentiam, ac non magnam cæterorum Patrum frequentiam procedere hactenus distulerit, de venerabilium in Christo fratrum, & filiorum suorum, Maguntini, & Treuirensis Archiepiscoporum, ac sacri Romani Imperij Principum Electorum, & compluriun ipsius, aliarūmque prouinciarum Episcoporum, sub hanc ipsam diem aduentu in Domino exultans, & dignas ipsi omnipotenti Deo agens gratias, firmámque spem concipiens quàmplurimos alios, tam ipsius Germanicæ, quàm aliarum nationum Prælatos, & sui officij debito, & hoc exemplo commotos, propediem esse venturos, futuram Sessionē ad quadragesimam diē, quæ erit vndecima mensis Octobris, proximè sequentis, indicit, & Concilium ipsum in statu, in quo reperitur, prosequendo. Cùm in præteritis Sessionibus de septem Sacramentis nouæ legis in genere, & in specie de Baptismate, & Confirmatione definitum fuerit, statuit, & decernit de sanctissimæ Eucharistiæ sacramento, necnon, quod ad reformationem attinet, de reliquis, quæ ad faciliorem & commodiorem Prælatorum residentiam pertinent, agi & tractari debere: ac monet, & hortatur omnes Patres, vt interim Domini nostri Iesu Christi exemplo, quantum tamē humana fragilitas patietur, ieiunijs & orationibus vacēt, vt tandem placatus, qui in secula sit benedictus, Deus corda hominū ad veræ suæ fidei agnitionem, & sanctæ matris Ecclesiæ vnitatem, ac rectè viuendi normam reducere dignetur.

SESSIO XIII. QVÆ EST tertia sub Iulio III. Pont. Max. Celebrata die XI. Octob. M. D. LI.

Decretum de sanctissimo Eucharistiæ sacramento.

Acrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè cōgregata, præsidentibus in ea eisdē sanctæ Sedis Apostolicæ Legato, & Nuncijs, etsi in eū finē, nō absq; peculiari Spiritus sancti ductu, & gubernatione cōuenerit, vt verā, & antiquā, de fide, & Sacramentis doctrinam exponeret, & vt hæresibus omnibus, & alijs grauissimis incommodis, quibus Dei Ecclesia miserè nunc exagitatur, & in multas & varias partes scinditur, remedium afferret: hoc præsertim iam inde à principio in votis habuit, vt stirpitus conuelleret zizaniam execrabilium errorū, & schismatum, quam inimicus homo his nostris calamitosis temporibus, in doctrina fidei, vsu, & cultu sacrosanctæ Eucharistiæ superseminauit, quam alioqui Saluator noster in Ecclesia sua, tanquam symbolum relíquit eius vnitatis, & charitatis: qua Christianos omnes inter se coniunctos, & copulatos esse voluit. Itaque

eadem

eadem sacrosancta Synodus sanam, & sinceram illam de venerabili hoc, & diuino Eucharistiæ Sacramento doctrinam tradēs, quam semper Catholica Ecclesia, ab ipso Iesu Christo, Domino nostro, & eius Apostolis erudita, atq; à Spiritu sancto, illi omnem veritatem in dies suggerente, edocta, retinuit: & ad finem vsq; seculi conseruabit: omnibus Christi fidelibus interdicit, ne posthac de sanctissima Eucharistia aliter credere, docere, aut prædicare audeant, quàm vt est hoc præsenti Decreto explicatum, atque definitum.

De reali præsentia Domini nostri Iesu Christi, in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento.

Caput I.

PRincipio docet sancta Synodus & apertè ac simpliciter profitetur, in almo sanctæ Eucharistiæ, Sacramento, post panis, & vini consecrationem, Dominum nostrum, Iesum Christum, verum Deum, atq; hominem, verè, realiter, ac substantialiter, sub specie illarum rerum sensibilium contineri, nec enim hæc inter se pugnant, vt ipse Saluator noster semper ad dexterā Patris in cœlis assideat, iuxta modum existendi naturalem: & vt multis nihilominus aliis in locis, sacramētaliter præsens, sua substantia nobis adsit, ea existendi ratione: quàm, etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamē esse Deo, cogitatione per fidem illustrata, assequi possumus, & constantissimè credere debemus, ita enim maiores nostri omnes, quotquot in vera Christi Ecclesia fuerunt, qui de sanctissimo hoc Sacramento disseruerūt, apertissimè professi sunt, hoc tam admirabile Sacramentum in vltima cœna Redemptorem nostrum instituisse: cùm post panis, viniq; benedictionem se suum ipsius corpus illis præbere, ac suum sanguinem, disertis, ac perspicuis verbis testat⁹ est, quæ verba à sanctis Euāgelistis commemorata, & à diuo Paulo postea repetita, cùm propriam illam, & apertissimam significationem præ se ferant, secundum quam à Patribus intellecta sunt, indignissimum sanè flagitium est, ea à quibusdam contentiosis, & prauis hominibus ad fictitios, & imaginarios tropos, quibus veritas carnis, & sanguinis Christi negatur, contra vniuersum Ecclesiæ sensum detorqueri: quę tanquam columna, & firmamētum veritatis, hæc ab impijs hominibus excogitata cōmenta, velut Satanica detestata est, grato semper, & memore animo pręstantissimum hoc Christi beneficiū agnoscens.

De ratione institutionis sanctissimi huius Sacramenti.

Caput II.

ERgo Saluator noster, discessurus ex hoc mundo ad Patrem, Sacramentum hoc instituit, in quo diuitias diuini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum: & in illius sumptione colere nos sui memoriam præcepit, suámque annunciare mortem, donec ipse ad iudicādum mundum veniat. Sumi autem voluit Sacramentum hoc, tanquam spiritalem animarum cibum, quo alantur, & cōfortentur viuentes vita illius, q dixit: Qui manducat me, & ipse viuet propter me: & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præseruemur. Pignus præterea id esse voluit futurę nostrę gloriæ, & perpetuę felicitatis, adeóq; symbolum vnius illius corporis, cuius ipse caput existit, cuique nos, tanquā mēbra arctissima, fidei, spei & charitatis cōnexione astrictos, esse voluit, vt idipsum omnes diceremus, Nec essent in vobis schismata.

Psal. 110.
1. Cor. 11. f
Ioan. 6. f
Ephe. 4 d
1. Cor. 1. b

De excellentia sanctissimæ Eucharistiæ super reliqua Sacramenta.

Cap. III.

COmmune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiæ cum ceteris Sacramētis, Symbolum esse

rei sacræ, & inuisibilis gratiæ formam visibilem: verum illud in ea excellēs, & singulare reperitur, quod reliqua Sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habent, cùm quis illis vtitur: at in Eucharistia ipse sanctitatis autor ante vsum est: nondū enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, cùm verè tamē ipse affirmaret corpus suū esse, quod præbebat, & semper hæc fides in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem, verum Domini nostri corpus, verúmq; eius sanguinem sub panis, & vini specie vnà cū ipsius anima & diuinitate existere: sed corpus quidē sub specie panis, & sanguinem sub vini specie, ex vi verborum: ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animámq; sub vtraque, vi naturalis illius connexionis, & concomitantiæ, qua partes Christi Domini, qui iam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur. Diuinitatem porrò, propter admirabilem illā eius cum corpore & anima hypostaticam vnionem. Quapropter verissimum est, tantundem sub alterutra specie, atque sub vtraque contineri: totus enim, & integer Christus sub panis specie, & sub quauis ipsius speciei parte: totus item sub vini specie, & sub eius partibus existit.

De Transubstantiatione. Caput IIII.

Quoniam Christus, Redemptor noster, corpus suū, id quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idque nunc denuò sancta hæc Synodus declarat, per cōsecrationem panis & vini, cōuersionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi, Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis eius. quę conuersio conuenienter, & propriè à sancta Catholica Ecclesia Trāsubstantiatio est appellata.

De cultu, et veneratione huic sanctissimo Sacramento exhibenda. Caput V.

Nullus itaque dubitandi locus relinquitur, quin omnes Christi fideles pro more in Catholica Ecclesia semper recepto latriæ cultum, qui vero Deo debetur, huic sanctissimo Sacramento in veneratione adhibeant: neque enim ideo minus est adorandum, quòd fuerit à Christo Domino, vt sumatur, institutum. nam illum eundem Deum præsentem adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum, dicit: [a] Et adorent eum omnes Angeli Dei: [b] quem Magi procidentes adorauerunt: quem denique [c] in Galilæa ab Apostolis adoratum fuisse, Scriptura testatur. Declarat præterea sancta Synodus, piè & religiosè admodum in Dei Ecclesiam inductum fuisse hunc morē, vt singulis annis peculiari quodam, * & festo die pręcelsum hoc, & venerabile Sacramentum singulari veneratione, ac solennitate celebraretur, vtque in processionibus reuerenter, & honorificè illud per vias, & loca publica circumferretur. æquissimum est enim sacros aliquos statutos esse dies, cùm Christiani omnes singulari, ac rara quadam significatione gratos, & memores testentur animos erga communem Dominum, & Redemptorem pro tā ineffabili, & planè diuino beneficio, quo mortis eius victoria, & triumphus repręsentatur: atque sic quidem oportuit victricem veritatem de mēdacio & hæresi triūphum agere, vt eius aduersarij in cōspectu tanti splendoris, & in tanta vniuersæ Ecclesiæ lætitia positi, vel debilitati, & fracti tabescant, vel pudore affecti, & confusi aliquando resipiscant.

a. Heb. 1. Psal. 96.
b. Mat. 2. b.
c. Mat. 28.
* In Clement. tit. de reliquiis & venerat. sanctorū ca. vnico.

De asseruando sacræ Eucharistiæ Sacramento, & ad infirmos deferendo. Caput VI.

Consuetudo asseruandi in sacrario sanctam Eucharistiam, adeo antiqua

antiqua est, vt eã sæculõ etiã Nicæni Concilij agnouerit. Porrò deferre ipsam sacram Eucharistiam ad infirmos, & hunc vsum diligenter in Ecclesiis conseruari, præterquàm quòd cum summa æquitate, & ratione cōiunctum est, tum multis in Concilijs præceptũ inuenitur, & vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more est obseruatum. Quare sancta hæc Synodus retinendum omnino salutarem hũc, & necessarium morem statuit.

De præparatione, quæ adhibenda est, vt dignè quis sacram Eucharistiam percipiat.

Caput VII.

SI nõ decet ad sacras vllas functiones quępiã accedere, nisi sanctè: certè, quò magis sanctitas, & diuinitas cœlestis huius Sacramẽti viro Christiano comperta est, eò diligentius cauere ille debet, ne absq; magna reuerentia, & sanctitate ad id percipiendum accedat, præsertim cùm illa plena formidinis verba apud Apostolum legamus: Qui manducat, & bibit indignè, iudiciũ sibi mãducat, et bibit, non dijudicans corpus Domini. Quare communicare volenti reuocandum est in memoriã eius præceptum: Probet seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationẽ necessariã esse, vt nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumuis sibi cõtritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat. quod à Christianis omnibus, etiam ab ijs sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò seruandam esse decreuit, modò non desit illis copia confessoris, quòd si, necessitate vrgente, sacerdos absque præuia cõfessione celebrauerit, quàm primùm confiteatur.

1. Cor. 11.

De vsu admirabilis huius Sacramenti.

Caput VIII.

QVoad vsum autem, rectè, & sapienter Patres nostri tres rationes hoc sanctum Sacramẽtum accipiendi distinxerunt. quosdã enim docuerunt sacramentaliter dũtaxat id sumere, vt peccatores: alios tãtùm spiritaliter, illos nimirum, qui voto propositum illum panem cœlestem edentes fide viua, quæ per dilectionem operatur, fructum eius, & vtilitatem sentiunt: tertios porrò sacramentaliter simul & spiritaliter: hi autem sunt, qui ita se prius probant, & instruunt, vt vestem nuptialem induti ad diuinam hanc mensam accedant. In sacramentali autem sumptione semper in Ecclesia Dei mos fuit, vt laici à sacerdotibus communionem acciperent: sacerdotes autẽ celebrantes se ipsos communicarẽt: qui mos, tanquã ex traditione Apostolica descendens, iure ac merito retineri debet. Demum autem paterno affectu admonet sancta Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, vt omnes & singuli, qui Christiano nomine cẽsentur, in hoc vnitatis signo, in hoc vinculo charitatis, in hoc concordię symbolo iam tandem aliquando cõueniant, & concordent, memoresque tantæ maiestatis, & tam eximij amoris Iesu Christi, Domini nostri, qui dilectam animam suam in nostræ salutis pretium, & carnem suam nobis dedit ad manducandum: hæc sacra mysteria corporis, & sanguinis eius ea fidei constantia, & firmitate, ea animi deuotione, ea pietate, & cultu credant, & venerentur, vt panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint, & is verè eis sit animæ vita, & perpetua sanitas mentis: cuius vigore cõfortati, ex huius miseræ peregrinationis itinere, ad cœlestem patriam peruenire valeant, eundem panem Angelorum, quem modò sub sacris velaminibus edunt, absque vllo velamine manducaturi.

Quoniam autem non est satis veritatem dicere, nisi detegantur, & refellantur errores, placuit sanctæ Synodo hos canones subiungere, vt omnes iam agnita catholica doctrina, intelligant quoque, quæ ab illis hæreses caueri, vitarique debeant.

hęreses

DE SACROSANCTO *Eucharistiæ sacramento.*

CANON I.

SI quis negauerit, in sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri verè, realiter, & substantialiter corpus, & sanguinem vnà cum anima, & diuinitate Domini nostri, Iesu Christi, ac proinde totum Christum: sed dixerit tantummodo esse in eo, vt in signo, vel figura, aut virtute: anathema sit.

CANON 2.

Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis, & vini, vnà cum corpore, & sanguine Domini nostri, Iesu Christi: negaueritque mirabilem, illam, & singularem conuersionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis, & vini: quam quidem conuersionem Catholica Ecclesia aptissimè Transubstantiationem appellat: anathema sit.

CANON 3.

Si quis negauerit, in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub vnaquaque specie, & sub singulis cuiusque speciei partibus separatione facta, totum Christum contineri: anathema sit.

CANON 4.

Si quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili Eucharistiæ Sacramento, nõ esse corpus, & sanguinem Domini nostri, Iesu Christi, sed tantùm in vsu, dum sumitur, non autem antè, vel post: & in hostijs, seu particulis consecratis, quæ post cõmunionem reseruantur, vel supersunt, non remanere verum corpus Domini: anathema sit.

CANON 5.

Si quis dixerit, vel præcipuũ fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus prouenire: anathema sit.

CANON 6.

Si quis dixerit, in sancto Eucharistię sacramento Christum vnigenitum Dei filium non esse cultu latrię, etiam externo, adorandum: atque ideo nec festiua peculiari celebritate venerandum: neque in processionibus secundum laudabilem, & vniuersalem Ecclesiæ sanctę ritum, & consuetudinem, solenniter circungestandum, vel non publicè, vt adoretur populo proponendum, & eius adoratores esse idololatras: anathema sit.

CANON 7.

Si quis dixerit, non licere sacram Eucharistiam in sacrario reseruari, sed statim post consecrationem astantibus necessariò distribuendam, aut non licere, vt illa ad infirmos honorificè deferatur: anathema sit.

CANON 8.

Si quis dixerit, Christum in Eucharistia exhibitum, spiritualiter tantùm manducari, & non etiam sacramentaliter, ac realiter: anathema sit.

CANON 9.

Si quis negauerit omnes, & singulos Christi fideles vtriusque sexus, cùm ad annos discretionis peruenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, iuxta pręceptum sanctę matris Ecclesię: anathema sit.

CANON 10.

Si quis dixerit, non licere sacerdoti celebranti seipsum communicare: anathema sit.

CANON 11.

Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistię sacramentum: anathema sit. Et ne tantum Sacramentum indignè, atq; ideo in mortem, & condemnationem sumatur: statuit atq; declarat ipsa sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, quantumcunque etiam se contritos existimẽt, habita copia Confessoris, necessariò præmittendam esse Confessionem sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter

naciter asserere, seu etiã publicè disputando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

Decretum de Reformatione.

Caput I.

Eadem sancta Tridentina Synodus, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Sedis Apostolicæ Legato, & Nuncijs, intendens nonnulla statuere, quæ ad iurisdictionem pertinent Episcoporũ, vt, iuxta proxime Sessionis decretũ, illi in cõmissis sibi Ecclesiis eò libentius resideant, quò facilius, & commodius sibi subiectos regere, & in vitæ, ac morũ honestate cõtinere potuerint: illud primùm eos admonendos censet: vt se Pastores, nõ percussores, esse meminerint, atq; ita præesse sibi subditis oportere, vt non in eis dominentur, sed illos, tanquam filios, & fratres, diligant, elaborentq;, vt hortando, & monendo ab illicitis deterreãt: ne, vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur. Quos tamen, si quid per humanam fragilitatẽ peccare cõtigerit, illa
1.Tim.4. Apostoli est ab eis seruanda præceptio: vt illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate, & patientia: cùm sæpe plus erga corrigẽdos agat beneuolentia, quàm austeritas: plus exhortatio, quàm comminatio: plus charitas, quàm potestas. Sin autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate seueritas adhibenda est, vt sine asperitate disciplina populis salutaris, ac necessaria conseruetur, &, qui correcti fuerint, emendentur: aut, si resipiscere noluerint, cęteri, salubri in eos animaduersionis exẽplo, à vitijs deterreantur: cùm sit diligentis et pij simul Pastoris officiũ, morbis ouiũ lenia primũ adhibere fomenta: pòst, vbi morbi grauitas ita postulet, ad acriora, & grauiora remedia descendere: sin autem nec ea quidem proficiant illis submouendis, cæteras saltem oues à contagionis periculo liberare. Cùm igitur rei criminum plerunque ad euitandas pœnas, & Episcoporum subterfugiẽda iudicia, querelas, & grauamina simulent, & appellationis diffugio iudicis processum impediant: ne remedio ad innocentię præsidium instituto, ad iniquitatis defensionem abutantur, atque vt huiusmodi eorũ calliditati, & tergiuersationi occurratur, ita statuit, & decreuit: In causis visitationis, & correctionis, siue habilitatis, & inhabilitatis, necnon criminalibus, ab Episcopo, seu illius in spiritualibus Vicario generali, ante definitiuam sententiam, ab interlocutoria, vel alio quocunque grauamine, non appelletur: nec Episcop⁹, seu Vicarius appellationi huiusmodi, tanquam friuolæ, deferre teneatur: sed ea, ac quacũque inhibitione, ab appellationis iudicio emanata, necnõ omni stylo, & consuetudine, etiam immemorabili, contraria non obstante, ad vlteriora valeat procedere: si grauamen huiusmodi per definitiuam sententiam reparari, vel ab ipsa definitiua appellari non possit: quibus casibus sacrorũ, & antiquorũ Canonũ statuta illibata persistant.

Caput II.

A Sententia Episcopi, vel ipsius in spiritualibus Vicarij generalis, in criminalibus appellationis causa, vbi appellationi locus fuerit, si Apostolica auctoritate in partibus eam committi cõtigerit, Metropolitano, seu illius etiã Vicario in spiritualibus generali: aut si ille aliqua de causa suspectus foret, vel vltra duas legales dietas distet, seu ab ipso appellatũ fuerit, vni ex viciniorbus Episcopis, seu illorũ Vicarijs, non autem inferioribus iudicibus committatur.

Cap. III.

Reus, ab Episcopo, aut eius Vicario in spiritualibus generali, in criminali causa appellãs, coram iudice ad quem appellauit, acta primæ instãtiæ omnino producat, & iudex, nisi illis visis, ad eius absolutionẽ minimè procedat. Is autem, à quo appellatum fuerit, intra xxx. dies, acta ipsa postulanti gratis exhibeat: alioqui

alioqui absque illis causa appellationis huiusmodi, prout iustitia suaserit, terminetur.

Caput IIII.

CVm verò tam grauia nonnunquã sint delicta, ab Ecclesiasticis commissa personis, vt ob eorum atrocitatem è sacris ordinibus deponẽdæ, & curiæ sint tradendæ sæculari: in quo secundum sacros Canones certus Episcoporum numerus requiritur: quos si omnes adhibere difficile esset, debita iuris executio differretur: si quando autem interuenire possent, eorum residentia intermitteretur: propterea statuit, & decreuit: Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalem, contra clericum, in sacris etiã præsbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationem, necnon verbalem depositionẽ: & per se ipsum etiam ad actualẽ, atque solennem degradationẽ ab ipsis ordinibus, & gradibus ecclesiasticis, in casibus, in quibus aliorum Episcoporum præsentia, in numero à Canonibus definito requiritur, etiam absque illis procedere liceat: adhibitis tamen, & in hoc sibi assistentibus, totidem Abbatibus, vsum mitræ & baculi, ex priuilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate, aut diœcesi reperiri, & commodè interesse possint: alioquin alijs personis, in Ecclesiastica dignitate constitutis, quę ætate graues, ac iuris scientia commendabiles existant.

s. Hispal. c. 6.

Caput V.

ET quoniam per fictas causas, quæ tamen satis probabiles videntur, interdum accidit, vt nõnulli eiusmodi gratias extorqueant, per quas pœnę illis Episcoporum iusta seueritate inflictæ, aut remittuntur omnino, aut minuuntur: cùm non ferendum sit, vt mendacium, quod tantoperè Deo displicet, non modò ipsum impunitum sit, verùm etiã alterius delicti veniam impetret mentienti: idcirco, vt sequitur, statuit, & decreuit: Episcopus apud Ecclesiam suam residens, de surreptione, & obreptione gratiæ, quæ super absolutione alicuius publici criminis, vel delicti, de quo ipse inquirere cœperat: aut remissione pœnæ, ad quam criminosus per eum condẽnatus fuerit, falsis precibus impetratur, per seipsum, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, etiam summariè cognoscat: ipsámque gratiam, postquam per falsi narrationem, aut veri taciturnitatem, obtentam esse legitimè constiterit, non admittat.

Caput VI.

QVoniam verò subditi Episcopo, tametsi iure correpti fuerint, magnoperè tamen eum odisse, & tanquam iniuria affecti sint, falsa illi crimina obijcere solent: vt, quoquo pacto possint, ei molestiam exhibeant: cuius vexationis timor plerunque illum ad inquirenda, & punienda eorum delicta segniorem reddit: idcirco ne ij magno suo, & Ecclesiæ incommodo gregem sibi creditum relinquere, ac non sine Episcopalis dignitatis diminutione vagari cogantur, ita statuit, & decreuit: Episcopus, nisi ob causam, ex qua deponendus, siue priuandus veniret, etiam si ex officio, aut per inquisitionem, seu denunciationem, vel accusationem, siue alio quouis modo procedatur, vt personaliter compareat, nequaquam citetur, vel moneatur.

Caput VII.

TEstes in causa criminali ad informationem, vel indicia, seu aliàs in causa principali contra Episcopum, nisi contestes, & bonæ conuersationis, existimationis, & famæ fuerint, nõ recipiantur: & si odio, temeritate, aut cupiditate aliquid deposuerint, grauibus pœnis mulctentur.

Caput VIII.

CAusæ Episcoporum, cùm pro criminis obiecti qualitate comparere debeant, coram Pontifice Maxim. referantur, ac per ipsum terminentur.

DE-

¶ *DECRETUM PROROGATIONIS, definitionis quatuor articulorum de Sacramento Eucharistiæ, & Saluis conductus, Protestantibus dandi.*

EAdem sancta Synodus errores omnes, qui super hoc sanctissimo Sacramento repullulârunt, tanquam vepres ex agro Dominico euellere, ac omnium fidelium saluti prospicere cupiens, quotidianis precibus Deo omnipotenti piè oblatis, inter alios, ad hoc Sacramentum pertinentes articulos, diligentissima veritatis Catholicæ inquisitione tractatos, plurimis, accuratissimisque pro rerum grauitate disputationibus habitis, cognitis quoque præstantissimorũ Theologorũ sententijs, hos etiã tractabat: An necessarium sit ad salutẽ, & diuino iure præceptum, vt singuli Christi fideles sub vtraque specie ipsum venerabile Sacramentum accipiant. Et: Num minus sumat, qui sub altera, quàm qui sub vtraque cõmunicat. Et: An errauerit sancta mater Ecclesia, laicos, & non celebrãtes Sacerdotes, sub panis specie duntaxat cõmunicando. Et: An paruuli etiam cõmunicandi sint. Sed quoniã ex nobilissima Germaniæ prouincia ij, qui se Protestantes nominãt, super his ipsis articulis, antequam definiantur, audiri à sancta Synodo cupiunt, & eam ob causam fidẽ publicã ab illa postulârunt, vt ipsis tutò huc venire, & in hac vrbe commorari, ac liberè corã Synodo dicere, atque proponere quæ senserint. & postea, cùm libuerit, recedere liceat: sancta ipsa Synodus, licet magno desiderio eorum aduentum multos antea mẽses expectârit, tamen vt pia mater, quæ ingemiscit, & parturit, summoperè id desiderans ac laborans, vt in ijs qui Christiano nomine censentur, nulla sint schismata, sed quemadmodum eundem omnes Deum, & Redemptorem agnoscunt, ita idem dicant, idem credant, idem sapiant: confidens Dei misericordia, & sperans fore, vt illi in sanctissimam & salutarem vnius fidei, spei, charitatisque concordiam redigantur, libenter eis in hac re morem gerens, securitatem & fidem, vt petierunt, publicam, quam Saluumcõductum vocãt, quod ad se pertinet, eius, qui infrascriptus erit, tenoris, dedit, atque concessit: & eorum causa definitionem illorũ articulorũ ad secũdam Sessionem distulit: quam, vt illi commodè ei interesse possent, in diẽ festũ conuersionis D. Pauli, quæ erit vigesimaquinta huius Mẽsis Ianuarij, anni sequentis, indixit. Illud que præterea statuit, vt in eadem Sessione de sacrificio Missæ agatur, propter magnã vtriusque rei connexionem: interea Sessione proxima de Pœnitentiæ, & extremæ vnctionis Sacramentis, tractandum, illam autẽm die festo D. Catharinæ virginis & martyris, qui erit vegesimaquinta Nouẽbris, habẽdam esse decreuit, simulque vt in vtraque materiã reformationis prosequatur.

SALVVS CONDVCTVS Protestantibus datus.

Acrosancta generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Sedis Apostolicæ, Legato & Nuncijs, omnibus, & singulis, siue Ecclesiasticis, siue sæcularibus personis vniuersæ Germaniæ, cuiuscunque gradus, status, conditionis, & qualitatis sint, quæ ad œcumenicũ hoc, & generale Conciliũ accedere voluerint, vt de ijs rebus, quæ in ipsa Synodo tractari debẽt, omni libertate cõferre, proponere & tractare, ac ad ipsum œcumenicũ Conciliũ liberè, & tutò venire, & in eo manere, & cõmorari, ac articulos, quot illis videbitur, tã scripto, quàm verbo offerre, proponere, & cũ Patribus, siue iis, qui ab ipsa sancta Synodo delecti fuerint, conferre, & absque vllis conuitiis, & contumeliis disputare, necnon, quando illis placuerit, recedere possint, & valeant, publicam fidẽ, & plenã securitatem, quam Saluumconductum appellãt, cũ omnibus, & singulis clausulis, & decretis necessarijs, & opportunis, etiã si specialiter, & non per verba generalia

exprimi deberent, quæ pro expressis haberi voluit, quantum ad ipsam sanctam Synodum spectat, conceditur. Placuit præterea sanctæ Synodo, ut si pro maiore libertate, ac securitate eorum, certos tam pro commissis, quàm pro committendis per eos delictis, iudices eis deputari cupiant, illos sibi beneuolos nominent, etiamsi delicta ipsa, quantumcunque enormia, ac hæresim sapientia fuerint.

SESSIO XIIII. QVÆ EST Quarta sub Iulio III. Pont. Max. celebrata die XXV. Nouem. M.D.LI.

Doctrina de sanctissimis Pœnitentiæ, & extremæ Vnctionis Sacramentis.

Sacrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem sanctæ Apostolicæ Sedis Legato, & nuncijs: quamuis in Decreto de iustificatione multus fuerit de Pœnitentiæ Sacramento, propter locorum cognationem, necessaria quadã ratione sermo interpositus: tanta nihilominus circa illud nostra hac ætate diuersorum errorum est multitudo, vt non parum publicæ vtilitatis retulerit, de eo exactiorẽ, & pleniorem definitionem tradidisse: in qua demõstratis, & cõuulsis, Spiritus sancti præsidio, vniuersis erroribus, Catholica veritas perspicua, & illustris fieret: quam nunc sancta hæc Synodus Christianis omnibus perpetuò seruandam proponit.

De necessitate, & institutione Sacramenti Pœnitentiæ. *Caput I.*

SI ea in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, vt iustitiam, in Baptismo, ipsius beneficio, & gratia, susceptam, constanter tuerentur, non fuisset opus, aliud ab ipso Baptismo sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutũ. Quoniam autem Deus, diues in misericordia, cognouit figmentum nostrum, illis etiam vitæ remedium cõtulit, qui sese postea in peccati seruitutem, & Dæmonis potestatem tradidissent, Sacramẽtum videlicet Pœnitentiæ, quo lapsis post Baptismum, beneficiũ mortis Christi applicatur. Psal. 102.

Fuit quidẽ Pœnitentia vniuersis hominibus, qui se mortali aliquo peccato inquinassent, quouis tempore ad gratiam, & iustitiam assequendam necessaria, illis etiam, qui baptismi Sacramento ablui petiuissent, vt peruersitate abiecta, & emendata, tantã Dei offensionem cum peccati odio, & pio animi dolore detestarentur, vnde Propheta ait: Conuertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris: & non erit vobis in ruinã iniquitas. Dominus etiã dixit: Nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Et princeps Apostolorum Petrus peccatoribus Baptismo initiandis pœnitentiam commendans, dicebat: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum. Porrò nec ante aduentũ Christi Pœnitentia erat Sacramentũ, nec est post aduentum illius cuiquam ante Baptismum. Dominus autem Sacramentum tunc præcipuè instituit, cùm à mortuis excitatus, insufflauit in discipulos suos, dicens: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Quo tam insigni facto, & verbis tam perspicuis, potestatem remittendi, & retinendi peccata, ad reconciliandos fideles, post Baptismum lapsos, Apostolis, & eorum legitimis successoribus fuisse communicatum, vniuersorum Patrum consensus semper intellexit. Et Nouatianos, remittendi potestatem olim pertinaciter negantes, magna ratione Ecclesia Catholica tanquam hæreticos explosit, atque condemnauit. Quare verissimum hunc illorum verborum Domini

Ezech. 18. Luc. 13. c. Act. 2. f. Ioan. 20. f.

Domini sensum sancta hæc Synodus probans, & recipiēs, damnat eorum commentitias interpretationes, qui verba illa ad potestatem prædicandi verbum Dei, & Christi Euangelium annunciandi, contra huiusmodi Sacramenti institutionem falsò detorquent.

De differentia Sacramenti pœnitentiæ, & Baptismi. Caput II.

CAEterum hoc Sacramentum multis rationibus à Baptismo differre dignoscitur. nam præterquā quòd materia, & forma, quibus sacramenti essentia perficitur, longissimè dissidet: constat certè Baptismi ministrum iudicem esse non oportere: cùm Ecclesia in neminem iudicium exerceat, qui non prius in ipsam per Baptismi ianuam fuerit ingressus. Quid enim mihi, inquit Apostolus, de ijs qui foris sunt iudicare? Secus est de domesticis fidei, quos Christus Dominus lauacro Baptismi sui corporis membra semel effecit: nam hos, si se postea crimine aliquo contaminauerint, non iam repetito Baptismo ablui, cùm id in Ecclesia Catholica nulla ratione liceat, sed ante hoc tribunal, tanquam reos, sisti voluit: vt per sacerdotū sententiam nō semel, sed quoties ab admissis peccatis ad ipsum pœnitentes confugerint, possent liberari. Alius est præterea Baptismi, & alius Pœnitētiæ fructus: per Baptismum enim Christum induentes, noua prorsus in illo efficimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remissionem consequentes: ad quam tamen nouitatem, & integritatem, per sacramentum pœnitentiæ, sine nostris magnis fletibus, & laboribus, diuina id exigente iustitia, peruenire nequaquam possumus, vt meritò Pœnitentia laboriosus quidam Baptismus à sanctis Patribus dictus fuerit. Est autem hoc sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium: vt nondum regeneratis ipse Baptismus.

1.Cor.5.d.

De partibus & fructu huius sacramenti. Caput III.

DOCET præterea sancta Synodus, Sacramenti Pœnitētiæ formam, in qua præcipuè ipsius vis sita est, in illis ministri verbis positam esse: Ego te absoluo etc. quibus quidem de Ecclesiæ sanctæ more preces quædam laudabiliter adiunguntur: ad ipsius tamen formæ essentiam nequaquā spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariæ. Sunt autem quasi materia huius sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempe contritio, confessio, & satisfactio. Qui quatenus in pœnitēte ad integritatem sacramenti, ad plenāmque, & perfectam peccatorū remissionē ex Dei institutione requiruntur, hac ratione, partes Pœnitentiæ dicuntur. Sanè verò res, & effectus huius Sacramenti, quantum ad eius vim & efficaciam pertinet, recōciliatio est cum Deo, quam interdū in viris pijs, & cum deuotione hoc Sacramentum percipientibus, cōscientiæ pax, ac serenitas cum vehemēti spiritus consolatione consequi solet. Hæc de partibus, & effectu huius sacramenti, sancta Synodus tradens, simul eorum sententias damnat, qui Pœnitentiæ partes, incussos consciētiæ terrores, & fidē esse contendunt.

De Contritione. Cap. IIII.

COntritio, quæ primum locum inter dictos pœnitētis actus habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato cōmisso, cū proposito nō peccandi de cætero. Fuit autem quouis tempore ad impetrādam veniam peccatorū hic cōtritionis motus necessarius: & in homine post Baptismū lapso, ita demum præparat ad remissionem peccatorum: si cum fiducia diuinæ misericordiæ, & voto præstandi reliqua, cōiunctus fit, quæ ad ritè suscipiendum hoc Sacramentum requiruntur. Declarat igitur sancta Synodus hanc Contritionem, non solùm cessationem à peccato, & vitæ nouæ propositum, & inchoationem, sed ve-

teris etiam odium continere, iuxta
Ezech.18 illud: Proijcite à vobis omnes iniqui-
tates vestras, in quibus præuaricati
estis: & facite vobis cor nouũ, & spi-
Psal.50.a. ritum nouum. Et certè, qui illos san-
Psal.6. ctorum clamores considerauerit: Ti-
bi soli peccaui, & malum corã te feci:
Laboraui in gemitu meo, lauabo per
Esaiæ 38. singulas noctes lectũ meũ: Recogi-
tabo tibi omnes annos meos, in ama-
ritudine animæ meæ: & alios huius-
modi generis: facilè intelliget, eos ex
vehementi quodã anteactę vitę odio,
& ingenti peccatorum detestatione
manasse. Docet præterea, etsi Contri-
tionē hanc aliquando charitate per-
fectam esse contingat, hominémque
Deo recõciliare, priusquam hoc Sa-
cramentũ actu suscipiatur: ipsam ni-
hilominus reconciliationem ipsi con-
tritioni sine Sacramenti voto, quod
in illa includitur, non esse adscriben-
dam. Illam verò Contritionē imper-
fectam, quæ Attritio dicitur, quoniã
vel ex turpitudinis peccati cõsidera-
tione, vel ex gehennæ, & pœnarum
metu communiter concipitur, si vo-
luntatem peccandi excludat, cũ spe
veniæ: declarat, non solùm non face-
re hominem hypocritã & magis pec-
catorem, verùm etiam donum Dei
esse, & Spiritus sancti impulsum, non
adhuc quidem inhabitantis, sed tan-
tum mouentis, quò pœnitens adiutus
viam sibi ad iustitiam parat. Et quan-
uis sine Sacramento pœnitentiæ per
se ad iustificationē perducere pecca-
torē nequeat: tamē eũ ad Dei gratiã
in Sacramento Pœnitentiæ impetrã-
dam disponit. hoc enim timore vtili-
Ionæ 3. c.d. ter concussi Niniuitæ, ad Ionæ præ-
dicationem, plenam terroribus, pœ-
nitentiam egerunt, & misericordiam
à Domino impetrãrunt. Quamobrē
falsò quidam calumniantur Catholi-
cos scriptores, quasi tradiderint Sa-
cramentum Pœnitentiæ, absque bo-
no motu suscipientium, gratiam con-
ferre: quod nunquã Ecclesia Dei do-
cuit, nec sensit. sed & falsò docēt, Cõ-
tritionem esse extortam, & coactam,
non liberam & voluntariam.

De Confessione. Caput V.

EX institutione Sacramenti Pœnitentiæ iam explicata, vniuersa Ecclesia semper intellexit, institutam etiam esse à Domino integram peccatorũ cõfessionem, & omnibus post Baptismum lapsis iure diuino necessariam existere: quia Dominus noster Iesus Christus, è terris ascensurus ad cœlos, sacerdotes sui ipsius Vicarios reliquit, tanquã præsides & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quę Christi fideles ceciderint, quò pro potestate clauium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiã pronuncient. constat enim, sacerdotes iudicium hoc incognita causa, exercere non potuisse, neque æquitatem quidem illos in pœnis iniungendis seruare potuisse, si in genere dumtaxat, & non potius in specie, ac sigillatim sua ipsi peccata declarassent. Ex his colligitur, oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentē sui discussionem conscientiam habent, in confessione recēseri, etiãsi occultissima illa sint, & tantùm aduersus duo vltima Decalogi pręcepta cõmissa, quæ nõnunquam animum grauius sauciant, & periculosiora sunt ijs quæ in manifesto admittuntur. nã venialia, quibus à gratia Dei non excludimur, & in quę frequentius labimur, quanquã rectè & vtiliter, citráque omnē præsumptionem in Confessione dicantur, quod piorum hominum vsus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multísque alijs remedijs expiari possunt. Verùm cùm vniuersa mortalia peccata, etiam cogitationis, homines iræ filios, & Dei inimicos reddãt: necessum est omnium etiam veniã, cũ aperta & veneranda confessione, à Deo quærere. Itaque dũ omnia, quæ memoriæ occurrunt, peccata Christi fideles confiteri student: proculdubiò omnia diuinę misericordię agnoscēda exponunt. qui verò secus faciunt, & scienter aliqua retinent, nihil diuinæ bonitati per sacerdotem remittē-
dum

dum proponunt. Si enim erubescat ægrotus vulnus medico detegere: quod ignorat, medicina non curat. Colligitur prætereà, etiam eas circumstantias in Confessione explicandas esse, quæ speciē peccati mutant: quòd sine illis peccata ipsa neque à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innotescant: & fieri nequeat, vt de grauitate criminum rectè censere possint, & pœnam, quā oportet, pro illis, pœnitētibus imponere. vnde alienum à ratione est, docere circunstantias has ab hominibus ociosis excogitatas fuisse: aut vnam tantùm circunstantiam confitendam esse, nēpe peccasse in fratrem. Sed & impiū est, Confessionem, quæ hac ratione fieri præcipitur, impossibilem dicere, aut carnificinam illam conscientiarū appellare. constat enim nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi, quàm vt postquam quisque diligentius se excusserit, & conscientiæ suæ sinus omnes, & latebras explorauerit, ea peccata cōfiteatur, quibus se Dominum, & Deum suum mortaliter offendisse meminerit: reliqua autē peccata, quæ diligenter cogitanti nō occurrunt, in vniuersum, eadem Cōfessione inclusa esse intelliguntur: pro quibus fideliter cum Propheta dicimus: Ab occultis meis mūda me Domine. Psal. 18. Ipsa verò huiusmodi Cōfessionis difficultas, ac peccata detegendi verecūdia grauis quidem videri posset, nisi tot, tantisque commodis, & cōsolationibus leuaretur, quæ omnibus, dignè ad hoc Sacramētum accedentibus, per absolutionē certissimè conferuntur. Cæterum, quoad modum confitendi secretò apud solū sacerdotem, etsi Christus non vetuerit, quin aliquis in vindictam suorū scelerum, & sui humiliationem, cùm ob aliorum exemplum, tum ob Ecclesiæ offensæ ædificationē, delicta sua publicè confiteri possit: non est tamē hoc diuino præcepto mandatum, nec satis consultè humana aliqua lege præciperetur, vt delicta, præsertim secreta, publica essent confessione aperienda. vnde cùm à sanctissimis, & antiquissimis Patribus magno, vnanimique consensu, secreta Cōfessio sacramētalis, qua ab initio Ecclesia sancta vsa est, & modò etiam vtitur, fuerit semper cōmendata: manifestè refellitur inanis eorum calumnia, qui eam à diuino mādato alienam, & inuētum humanum esse, atque à Patribus, in Concilio Lateranensi congregatis, initium habuisse, docere nō verentur. neque enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, vt Christi fideles confiterentur: quod iure diuino necessarium, & institutum esse intellexerat: sed vt præceptum Confessionis, saltem semel in anno, ab omnibus, & singulis, cùm ad annos discretionis peruenissent, impleretur, vnde iam in vniuersa Ecclesia, cū ingenti animarum fidelium fructu, obseruatur mos ille salutaris cōfitendi, sacro illo, & maximè acceptabili tēpore Quadragesimæ: quem morem hæc sancta Synodus maximè probat, & amplectitur, tanquam piè, & meritò retinendum. Cōcil. Lateran. sub Innocēt. 3. canone 21.

De ministro huius Sacramenti, & Absolutione. Caput VI.

Circa ministrum autem huius Sacramenti, declarat sancta Synodus, falsas esse, & à veritate Euangelij penitus alienas, doctrinas omnes, quę ad alios quosuis homines præter Episcopos, & sacerdotes, Clauium ministerium perniciose extendunt: putantes verba illa Domini: Quæcunque alligaueritis super terram, erūt alligata & in cœlo: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo: & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: ad omnes Christi fideles indifferenter, & promiscuè, contra institutionem huius Sacramēti ita fuisse dicta, vt quiuis potestatem habeat remittēdi peccata, publica quidem per correptionem, si correptus acquieuerit: secreta verò per spontaneam Confessionē, cuicunque factā. Docet quoque etiā sacer- Math. 18. Ioan. 20.

sacerdotes, qui peccato mortali tenētur, per virtutem Spiritus sancti, in ordinatione collatam, tanquam Christi ministros, functionem remittēdi peccata exercere, eósque prauè sentire, qui in malis sacerdotibus hanc potestatem non esse contendunt. Quamuis autem Absolutio sacerdotis alieni beneficij sit dispensatio: tamen nō est solùm nudum ministerium, vel annunciandi Euangelium, vel declarandi remissa esse peccata: sed ad instar actus iudicialis, quo ab ipso, velut à iudice, sententia pronunciatur, atque ideo non debet pœnitēs adeò sibi de sua ipsius fide blandiri, vt etiā si nulla illi adsit cōtritio, aut sacerdoti animus seriò agēdi, & verè absoluēdi, desit: putet tamen se, propter suam solam fidem, verè, & coram Deo, esse absolutum: nec enim fides sine Pœnitentia remissionem vllam peccatorū præstaret: nec is esset, nisi salutis suæ negligentissimus, qui sacerdotem ioco se absoluentem cognosceret: & non alium seriò agentem, sedulò requireret.

De Casuum reseruatione. Caput VII.

QVoniam igitur natura, & ratio iudicij illud exposcit, vt sententia in subditos duntaxat feratur: persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momēti absolutionem eam esse debere, quā sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam nō habet iurisdictionem. Magnoperè verò ad Christiani populi disciplinam pertinere, sanctissimis Patribus nostris visum est, vt atrociora quædam, & grauiora crimina non à quibusuis, sed à summis duntaxat sacerdotibus absoluerētur: vnde meritò Pōtifices Max. pro suprema potestate, sibi in Ecclesia vniuersa tradita, causas aliquas criminum grauiores suo potuerunt peculiari iudicio reseruare. Neque dubitandum est, quando omnia, quæ à Deo sunt, ordinata sunt, quin hoc idem Episcopis omnibus in sua cuique diœcesi, in ædificationem tamen, non in destructionem, liceat, pro illis in subditos tradita, supra reliquos inferiores sacerdotes, auctoritate, præsertim quo ad illa, quibus excommunicationis censura annexa est. Hāc autem delictorum reseruationem, consonum est diuinæ auctoritati, non tātùm in externa politia, sed etiam coram Deo vim habere. verūtamen piè admodum, ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadē Ecclesia Dei custoditum semper fuit, vt nulla sit reseruatio in articulo mortis, atque ideo omnes sacerdotes quoslibet pœnitētes à quibusuis peccatis, & censuris absoluere possint: extra quem articulum sacerdotes cùm nihil possint in casibus reseruatis, id vnum pœnitentibus persuadere nitatur, vt ad superiores, & legitimos iudices pro beneficio Absolutionis accedant.

Quā magna potestas concessa sit Episcopis in occultis casibus etiā sedi Apostolicæ reseruatis, vide infra cap. 6. reform. sess. 24.

Rom. 13.

De Satisfactionis necessitate, & fructu. Caput VIII.

DEMVM, quoad Satisfactionem, quæ ex omnibus pœnitentiæ partibus, quemadmodum à Patribus nostris Christiano populo fuit perpetuo tempore commendata: ita vna maximè nostra ætate, summo pietatis prætextu, impugnatur ab ijs, qui speciem pietatis habent, virtutē autem eius abnegārūt; sancta Synodus declarat, falsum omnino esse, & à verbo Dei alienum, culpam à Domino nunquam remitti, quin vniuersa etiam pœna cōdonetur. perspicua enim, & illustria in sacris literis exempla reperiuntur, quibus, præter diuinam traditionē, hic error quàm manifestissimè reuincitur. Sanè & diuinæ iustitiæ ratio exigere videtur, vt aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiā deliquerint: aliter verò, qui semel à peccati, & Dæmonis seruitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono, scienter [a] templum Dei violare, & [b] Spiritum sanctū cōtristare non formidauerint. Et diuinam clementiam decet,

Genes. 3. c. 2. Reg. 12. Num. 12. d & 20. b

a 1. Cor. 3. d. b Ephe. 4

Heb. 10 Rom. 2. decet, ne ita nobis absque vlla Satisfactione peccata dimittantur, vt occasione accepta, peccata leuiora putantes, velut iniurij, & contumeliosi Spiritui sancto, in grauiora labamur, thesaurizantes nobis iram in die iræ. proculdubiò enim magnoperè à peccato reuocāt, & quasi freno quodam coercēt hæ satisfactoriæ pœnæ, cautioresque, & vigilātiores in futurum pœnitentes efficiunt, medentur quoque peccatorum reliquijs, & vitiosos habitus, male viuendo comparatos, cōtrarijs virtutum actionibus tollunt. Neque verò securior vlla via in Ecclesia Dei vnquā existimata fuit ad amouendā imminentem à Domino pœnā, quàm vt hæc pœnitentiæ opera homines cum vero animi dolore frequētēt. Accedit ad hæc, quòd dum satisfaciendo patimur pro peccatis: Christo Iesu, qui pro peccatis nostris satisfecit, ex quo omnis nostra sufficientia est, conformes efficimur, certissimam quoque inde arrhā habentes, quòd si compatimur, & cōglorificabimur. Neque verò ita nostra est satisfactio hæc, quā pro peccatis nostris exoluimus, vt nō sit per Christum Iesum: nam qui ex nobis, tanquam ex nobis, nihil possumus: eo cooperāte, qui nos cōformat, omnia possumus. ita non habet homo vnde glorietur: sed omnis gloriatio nostra in Christo est: in quo viuimus, in quo meremur, in quo satisfacimus: facientes fructus dignos pœnitentiæ, qui ex illo vim habēt: ab illo offerūtur Patri: & per illum acceptātur à Patre. Debent ergo sacerdotes Domini, quantum spiritus, & prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, & pœnitentium facultate salutares & conuenientes satisfactiones iniungere; ne, si forte peccatis conniueant, & indulgentius cum pœnitentibus agant, leuissima quædam opera pro grauissimis delictis iniungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, vt satisfactio, quam imponunt, non sit tantùm ad nouæ vitæ custodiam, & infirmitatis medicamentum: sed etiam ad præteritorū peccatorum vindictam, & castigationem: nā claues sacerdotum non ad soluendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt, & docent. nec propterea existimârunt, Sacramentum Pœnitentiæ esse forum iræ, vel pœnarum, sicut nemo vnquam Catholicus sensit, ex huiusmodi nostris satisfactionibus vim meriti, & satisfactionis Domini nostri, Iesu Christi vel obscurari, vel aliqua ex parte imminui: quod dum Nouatores intelligere volūt, ita optimam Pœnitentiā, nouam vitam esse docent, vt omnem satisfactionis vim, & vsum tollant.

De operibus Satisfactionis. Cap. IX.

DOcet præterea, tantam esse diuinæ munificentiæ largitatem, vt non solùm pœnis sponte à nobis pro vindicando peccato susceptis, aut sacerdotis arbitrio pro mensura delicti impositis, sed etiam, quod maximum amoris argumentum est, tēporalibus flagellis à Deo inflictis, & à nobis patienter toleratis, apud Deum patrem, per Christum Iesum, satisfacere valeamus.

Doctrina de Sacramento extremæ Vnctionis.

VIsum est autem sanctæ Synodo, præcedenti doctrinæ de Pœnitētia adiungere ea quæ sequuntur de Sacramento extremę Vnctionis: quod non modò Pœnitentiæ, sed etiam totius Christianæ vitę, quæ perpetua Pœnitentia esse debet, consummatiuum existimatum est à Patribus. Primùm itaque circa illius institutionem, declarat & docet, quòd clementissimus Redemptor noster, qui seruis suis quouis tempore voluit de salutaribus remedijs aduersus omnia omnium hostiū tela esse prospectū, quemadmodū auxilia maxima in Sacramētis alijs præparauit, quib[us] Christiani conseruare se integros, dū viuerēt, ab omni grauiore spirit[us] incōmodo possint: ita extremæ Vnctionis

nis Sacramento finem vitæ, tanquam firmissimo quodam præsidio, munivit. nam etsi aduersarius noster occasiones per omnem vitam quærat, & captet, vt deuorare animas nostras quoquo modo posit: nullum tamen tempus est, quo vehementius ille omnes suæ versutiæ neruos intendat ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam, si posit, diuinæ misericordiæ deturbandos, quàm cùm impendere nobis exitum vitæ perspicit.

De institutione Sacramenti extremæ Vnctionis Caput I.

INstituta est autem sacra hæc Vnctio infirmorum, tanquam verè, & propriè Sacramētum noui Testamēti, à Christo, Domino nostro, apud
Marci. 6. Marcum quidem insinuatum, per Ia-
Iacob. 5. cobum autem Apostolum, ac Domini fratrem, fidelibus commendatum, ac promulgatum: Infirmatur, inquit, quis in vobis, inducat presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vngentes eum oleo, in nomine Domini: & oratio fidei saluabit infirmum, & alleuiabit eum Dominus: &, si in peccatis sit, dimittentur ei.

Quibus verbis, vt ex Apostolica traditione, per manus accepta, Ecclesia didicit, docet materiam, formam, proprium ministrum, & effectum huius salutaris Sacramenti. Intellexit enim Ecclesia, materiam esse oleum, ab Episcopo benedictum. nam Vnctio aptissimè Spiritus sancti gratiā, qua inuisibiliter anima ægrotātis inungitur, repræsentat: formam deinde esse illa verba; Per istam vnctionem, etc.

De effectu huius Sacramenti. Caput II.

RES porrò, & effectus huius Sacramenti illis verbis explicatur: Et oratio fidei saluabit infirmum: & alleuiabit eum Dñs: &, si in peccatis sit, dimittētur ei. res etenī hæc, gratia est Spiritus sancti: cuius Vnctio delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit: & ægroti animam alleuiat, & confirmat, magnā in eo diuinæ misericordię fiduciam excitando: qua infirmus subleuatus, & morbi incommoda, ac labores leuius fert: & tentationibus Dæmonis, calcaneo insidiantis, facilius resistit: & sanitatem corporis interdum, vbi saluti animæ expedierit, consequitur.

De ministro huius Sacramenti, & tempore, quo dari debeat. Cap. III.

IAM verò quod attinet ad præscriptionem eorum, qui & suscipere, & ministrare hoc Sacramentum debent, haud obscurè fuit illud etiam in verbis prædictis traditum. nam & ostenditur illic, proprios huius Sacramenti ministros esse, Ecclesię presbyteros, quo nomine, eo loco, non ætate seniores, aut primores in populo intelligendi veniunt, sed aut Episcopi, aut sacerdotes, ab ipsis ritè ordinati, per impositionem manuum præsbyterii. Declaratur etiam, esse hāc Vnctionem infirmis adhibendā, illis verò præsertim, qui tam periculosè decumbunt, vt in exitu vitæ cōstituti videantur: vnde & Sacramentum exeuntium nuncupatur. Quòd si infirmi post susceptam hanc Vnctionem conualuerint: iterum huius Sacramēti subsidio iuuari poterunt: cùm in aliud simile vitæ discrimen inciderint. Quare nulla ratione audiendi sunt, qui contra tam apertam & dilucidam Apostoli Iacobi sententiam docent, hanc Vnctionem, vel figmentum esse humanum, vel ritum à Patribus acceptum, nec mādatum Dei, nec promissionē gratiæ habētē: & qui illā iam cessasse asserunt, quasi ad gratiam curationum duntaxat in primitiua Ecclesia referenda esset: & qui dicunt ritum & vsum, quem sancta Romana Ecclesia in huius Sacramenti administratione obseruat, Iacobi Apostoli sententiæ repugnare, atque in alium commutandum esse: & denique, qui hanc extremam Vnctionem à fidelibus sine peccato cōtemni posse affirmant.

hæc

hæc enim omnia manifestißimè pugnant cum perspicuis tanti Apostoli verbis. Nec profectò Ecclesia Romana, aliarum omnium mater, & magistra, aliud in hac administranda vnctione, quantum ad ea quæ huius Sacramenti substantiam perficiunt, obseruat, quàm quòd beatus Iacobus præscripsit. Nec verò tanti Sacramenti contẽptus absq; ingenti scelere, & ipsius Spiritus sancti iniuria esse posset.

Hæc sunt quæ de Pœnitentiæ, & extremæ vnctionis Sacramentis hæc sancta œcumenica Synodus profitetur, & docet: atque omnibus Christi fidelibus credenda & tenenda proponit. Sequentes autem canones inuiolabiliter seruandos esse tradit, & asserentes contrarium perpetuò damnat, & anathematizat.

DE SANCTISSIMO *Pœnitentiæ Sacramento.*

CANON I.

SI quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè & propriè Sacramentum, pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsi Deo reconciliandis, à Christo Domino nostro institutum: anathema sit.

CANON 2.

Si quis Sacramenta confundens, ipsum Baptismum, Pœnitentiæ Sacramentum esse dixerit, quasi hæc duo Sacramenta distincta non sint, atque ideo Pœnitentiam non rectè secundam post naufragium tabulam appellari: anathema sit.

CANON 3.

Ioan. 20. Si quis dixerit, verba illa Domini Saluatoris: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: non esse intelligenda, de potestate remittendi, & retinendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit: detorserit autem, contra institutionem huius Sacramenti, ad auctoritatem prædicandi Euangelium: anathema sit.

CANON 4.

Si quis negauerit, ad integram, & perfectam peccatorum remißionem requiri tres actus in pœnitente, quasi materiam Sacramenti Pœnitentiæ, videlicet, Contritionem, Confeßionem, & Satisfactionem, quæ tres Pœnitentiæ partes dicuntur: aut dixerit, duas tantùm esse Pœnitentiæ partes, terrores scilicet incussos conscientiæ, agnitò peccato: & fidem conceptam ex Euangelio, vel absolutione, qua credit quis sibi per Christum remissa peccata: anathema sit.

CANON 5.

Si quis dixerit, eam Contritionem, quæ paratur per discußionem, collectionem, & detestationem peccatorum, qua quis recogitat annos suos in amaritudine animæ suæ, ponderando peccatorum suorum grauitatem, multitudinem, fœditatem, amißionem æternæ beatitudinis, & æternæ damnationis incursum, cum proposito melioris vitæ, non esse verum, & vtilem dolorem, nec præparare ad gratiam: sed facere hominem hypocritam, & magis peccatorem: demum illam, esse dolorem coactam, & non liberum ac voluntarium: anathema sit. Esaiæ 38.

CANON 6.

Si quis negauerit, Confeßionem sacramentalem vel institutam, vel ad salutem necessariam esse iure diuino: aut dixerit, modum secretè confitendi soli sacerdóti, quẽ Ecclesia Catholica ab initio semper obseruauit, & obseruat, alienum esse ab institutione & mandato Christi, & inuentum esse humanum: anathema sit.

CANON 7.

Si quis dixerit, in sacramento Pœnitẽtiæ ad remißionem peccatorum necessarium non esse iure diuino, confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita

debita & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta, & quæ sunt contra duo vltima Decalogi præcepta, & circũstantias, quæ peccati speciem mutant: sed eam Confessionem tantùm esse vtilem ad erudiendum, & consolandum pœnitentem, & olim obseruatam fuisse tantùm ad satisfactionem canonicam imponendam: aut dixerit, eos qui omnia peccata confiteri student, nihil relinquere velle diuinæ misericordiæ ignoscendum: aut demum, non licere, confiteri peccata venialia: anathema sit.

CANON 8.

Cõcil. Lateranense sub Innocentio 3. Canone 21. & lib. 5. decretal tit. de poenit. & remiss. c. omnis vtriusque.

Si quis dixerit, Confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia seruat, esse impossibilem, & traditionem humanam, à pijs abolendam, aut ad eam nõ teneri omnes, & singulos vtriusque sexus, Christifideles, iuxta magni Concilij Lateranensis constitutionem, semel in anno, & ob id suadendum esse Christifidelibus, vt non confiteantur tempore Quadragesimæ: anathema sit.

CANON 9.

Si quis dixerit, Absolutionem sacramentalem sacerdotis non esse actum iudicialem, sed nudum ministerium pronunciandi, & declarandi remissa esse peccata confitenti: modò tantùm credat, se esse absolutum, aut sacerdos non seriò, sed ioco absoluat: aut dixerit, non requiri Confessionem pœnitentis, vt sacerdos eum absoluere possit: anathema sit.

CANON 10.

Si quis dixerit, sacerdotes, qui in peccato mortali sunt, potestatem ligandi, & soluendi non habere: aut non solos sacerdotes esse ministros absolutionis, sed omnibus, & singulis Christi fidelibus esse dictum: Quæcũque ligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cœlo: & quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt: quorum verborum virtute quilibet absoluere possit peccata, publica quidem per correptionem duntaxat, si correptus acquieuerit: secreta verò per spontaneam confessionem: anathema sit.

Math. 18.

Ioan. 20.

CANON 11.

Si quis dixerit, Episcopos non habere ius reseruandi sibi casus, nisi quoad externam politiam, atque ideo casuum reseruationem nõ prohibere, quò minus sacerdos à reseruatis verè absoluat: anathema sit.

CANON 12.

Si quis dixerit, totam pœnam simul cũ culpa remitti semper à Deo, satisfactionémque pœnitentium non esse aliam, quàm fidem, qua apprehẽdũt Christum pro eis satisfecisse: anathema sit.

CANON 13.

Si quis dixerit, pro peccatis, quoad pœnam tẽporalem, minimè Deo per Christi merita satisfieri, pœnis ab eo inflictis, & patiẽter toleratis, vel à sacerdote iniunctis, sed neque sponte susceptis, vel ieiunijs, orationibus, eleemosynis, vel alijs etiam pietatis operibus, atque ideo optimam pœnitentiam, esse tantùm nouam vitam: anathema sit.

CANON 14.

Si quis dixerit, satisfactiones, quibus pœnitentes per Christum Iesum peccata redimunt, non esse cultus Dei, sed traditiones hominum, doctrinam de gratia, & verum Dei cultum, atque ipsum beneficium mortis Christi obscurantes: anathema sit.

CANON 15.

Si quis dixerit, Claues Ecclesiæ esse datas tantùm ad soluendum, non etiam ad ligandum: & propterea sacerdotes, dum imponunt pœnas confitentibus, agere contra finem Clauium & contra institutionem Christi: & fictionẽ esse, quòd, virtute Clauium sublata, pœna æterna, & pœna temporalis plerunque exoluenda remaneat: anathema sit.

DE

DE SACRAMENTO *Extremæ Vnctionis.*

CANON I.

SI quis dixerit, extremã Vnctionem non esse verè & propriè sacramentum, à Christo Domino nostro institutum, & à beato Iacobo Apostolo promulgatum, sed ritum tãtùm acceptum à Patribus, aut figmentum humanum: anathema sit.

CANON 2.

Si quis dixerit, sacram infirmorũ vnctionem non conferre gratiam, nec remittere peccata: nec alleuiare infirmos: sed iam cessasse, quasi olim tantùm fuerit gratia curationũ: anathema sit.

CANON 3.

Si quis dixerit, extremæ Vnctionis ritum & vsum, quẽ obseruat sancta Romana Ecclesia, repugnare sententiæ beati Iacobi Apostoli, ideóq; eum mutandum, posséque à Christianis absque peccato contemni: anathema sit.

CANON 4.

Si quis dixerit, præsbyteros Ecclesiæ, quos beatus Iacobus adducendos esse ad infirmum inungendum hortatur, nõ esse Sacerdotes ab episcopo ordinatos, sed ætate seniores in quauis communitate: ob idq; proprium extremæ vnctionis ministrũ non esse solum sacerdotem: anathema sit.

Decretum de Reformatione.

CVM propriè Episcoporũ munus sit, subditorum omnium vitia redarguere: hoc illis præcipuè cauendum erit, ne clerici, præsertim ad animarum curam constituti, criminosi sint, néve inhonestam vitam, ipsis conniuentibus, ducant. nam si eos prauis & corruptis moribus esse permittant, quo pacto laicos de ipsorum vitijs redarguent, qui vno ab eis sermone cõuinci possent, quòd clericos ipsis patiantur esse deteriores? qua etiam libertate laicos corripere poterunt sacerdotes, cùm tacitè sibi ipsi respondeant, eadem se admisisse, quæ corripiunt? Monebũt propterea Episcopi suos clericos, in quocunque ordine fuerint, vt conuersatione, sermone, & scientia, commisso sibi Dei populo præeant: memores eius quod scriptum est: Sancti estote, quia & ego sanctus sum: Et iuxta Apostoli vocẽ: Nemini dẽt vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium eorum: sed in omnibus exhibeant se, sicut ministros Dei: ne illud Prophetæ dictum impleatur in eis: Sacerdotes Dei contaminant sancta, & reprobant legem. Vt autẽ ipsi Episcopi id liberius exequi, ac quoquam prætextu desuper impediri nequeant: eadem sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis Legato, & Nuncijs, hos qui sequuntur, Canones statuendos, & decernendos duxit.

Leuit. 19.
2 Cor. 6.

Caput I.

CVm honestius ac tutius sit subiecto, debitam Præpositis obedientiam impendendo, in inferiori ministerio deseruire, quàm cum Præpositorum scandalo graduum altiorum appetere dignitatem: ei cui ascẽsus ad sacros ordines à suo Prælato, ex quacunque causa, etiam ob occultum crimen, quomodolibet etiã extrà iudicialiter fuerit interdictus: aut qui à suis ordinibus, seu gradibus vel dignitatibus Ecclesiasticis fuerit suspensus: nulla contra ipsius Prælati voluntatem concessa licentia de se promoueri faciendo: aut ad priores ordines, gradus, & dignitates, siue honores restitutio suffragetur.

Caput II.

ET quoniam nonnulli Episcopi Ecclesiarum, quæ in partibus infidelium consistunt, clero carentes, & populo Christiano, cùm ferè vagabundi sint, & permanentem sedem non habeant, non quæ Iesu Christi, sed alienas oues inscio proprio Pastore quærentes, dũ per hanc sanctam Synodum se pontificalia of-

ficia in alterius diœcesi (nisi de loci ordinarij expressa licentia, & in personas eidem Ordinario subiectas tantùm) exercere prohibitos vident, in legis fraudem, & contemptum, quasi Episcopalem cathedram in loco nullius diœcesis sua temeritate eligunt, & quoscunque ad se venientes, etiam si suorum Episcoporum, seu Prælatorum literas commēdatitias non habeant, clericali charactere insignire, & ad sacros etiam præsbyteratus ordines promouere præsumunt: quò plerunque fit, vt minus idonei & rudes, ac ignari, & qui à suo Episcopo tanquam inhabiles, & indigni reiecti fuerunt, ordinati, nec diuina officia peragere, nec Ecclesiastica Sacramenta rectè valeant ministrare: Nemo Episcoporum, qui Titulares vocantur, etiā si in loco nullius diœcesis etiam exempto, aut aliquo monasterio cuiusuis ordinis resederint, aut moram traxerint, vigore cuiusuis priuilegij sibi de promouendo quoscunque ad se venientes pro tēpore concessi, alterius subditum, etiā prætextu familiaritatis continuæ cōmensalitatis suæ, absque sui proprij Prælati expresso consensu, aut literis dimissorijs ad aliquos sacros, aut minores ordines, vel primam tonsuram promouere, seu ordinare valeat: contrà faciens ab exercitio pontificaliū per annum, taliter verò promotus ab executione ordinum sic susceptorum, donec suo Prælato visum fuerit, ipso iure sint suspensi.

Cap. III.

Episcopus quoscunque suos clericos præsertim in sacris constitutos, absq; suo præcedenti examine, & commendatitijs literis, quacunque auctoritate promotos, licet tanquam habiles ab eo à quo ordinati sunt, probatos, quos tamen ad diuina officia celebranda, seu Ecclesiastica sacramenta ministranda minus idoneos, & capaces repererit: à susceptorū ordinū exercitio ad tempus, de quo ei videbitur, suspendere, & illis, ne in altari, aut aliquo ordine ministrent, interdicere possit.

Caput IIII.

Omnes Ecclesiarum Prælati, qui ad corrigendum subditorum excessus diligenter intēdere debent, & à quibus nullus clericus per huius sanctę Synodi statuta, cuiusuis priuilegij prætextu, tutus censetur, quò minus iuxta canonicas sanctiones visitari, puniri, & corrigi possit: si in Ecclesiis suis resederint, quoscunque sæculares clericos, qualitercunque exemptos, qui aliàs suę iurisdictioni subessent, de eorum excessibus, criminibus, & delictis, quoties, & quando opus fuerit, etiam extra visitationem, tanquam ad hoc Apostolicę Sedis delegati, corrigendi & castigandi facultatem habeant: quibuscunque exemptionibus, declarationibus, consuetudinibus, sententijs, iuramentis, concordijs, quæ tantùm suos obligent actores, ipsis clericis, ac eorum consanguineis, capellanis, familiaribus, procuratoribus, & alijs quibuslibet, ipsorum exemptorum contemplatione, & intuitu minimè suffragantibus.

Sup. sess. sexta c. 4. reformat. & infra sess. 14. c. 4 reforma.

Caput V.

Insuper, cùm nonnulli, qui sub prętextu quòd super bonis, & rebus, ac iuribus suis diuersæ eis iniuriæ, ac molestiæ inferantur, certos iudices per literas Conseruatorias deputari obtinent, qui illos à molestijs, & iniurijs huiusmodi tueantur, ac defendant, & in possessionem, seu quasi, bonorum, rerum, ac iurium suorū, manuteneant, & conseruent: ne super illis eos molestari permittant: eiusmodi literas in plerisque contra concedentis mentem in reprobum sensum detorqueant: idcirco nemini omnino cuiuscunque dignitatis, & conditionis sit, etiam si Capitulū fuerit, Conseruatoriæ literæ, cum quibuscunq; clausulis, aut decretis, quorumcunque iudicum deputatione, quocunque etiam alio prætextu, aut colore concessę, suffragentur ad hoc, vt coram suo Episcopo, siue alio Superiore Ordinario, in criminalibus, & mix-

& mixtis causis accusari, & conueniri, ac contra eum inquiri, & procedi non possit, aut quo minus, si qua iura ei ex cessione cõpetierint, super illis liberè valeat apud iudicem ordinarium conueniri. In ciuilibus etiam causis, si ipse actor extiterit, aliquem ei apud suos Conseruatores iudices in iudicium trahere minimè liceat. Quòd si in his causis, in quibus ipse reus fuerit, contigerit, vt electus ab eo Conseruator, ab actore suspectus esse dicatur: aut si qua inter ipsos iudices, Conseruatorem, & Ordinariũ, cõtrouersia super competentiam iurisdictionis orta fuerit: nequaquã in causa procedatur, donec per arbitros in forma iuris electos, super suspicione, aut iurisdictionis cõpetentia fuerit iudicatũ. Familiaribus verò eius, qui huiusmodi literis Conseruatorijs tueri se solent, nihil illæ prosint, præterquam duobus duntaxat, si tamen illi proprijs eius sumptibus vixerint. Nemo etiam similium literarum beneficio vltra quinquenium gaudere possit. Non liceat quoque Conseruatoribus iudicibus vllum habere tribunal erectum. * In causis verò mercedum, aut miserabilium personarũ huius sanctæ Synodi super hoc decretũ in suo robore permaneat. Vniuersitates autem generales, ac collegia doctorum, seu scholarium, & regularia loca, nec non hospitalia, actu hospitalitatem seruantia, ac vniuersitatum, collegiorum, locorum, & hospitalium huiusmodi personæ in præsenti Canone minimè comprehẽsæ, sed exemptæ omnino sint, & esse intelligantur.

Sup. c. 14. sess. 7.

Caput VI.

QVia verò, etsi habitus non facit monachum, oportet tamen clericos vestes proprio congruentes ordini semper deferre, vt decentiam habitus extrinseci morũ honestatem intrinsecam ostendant: tanta autem hodie aliquorum insolevit temeritas, religionisque cõtemptus, vt propriam dignitatem, & honorem clericalem parui pendentes, vestes etiam deferãt publicè laicales; pedes in diuersis ponentes, vnum in diuinis, alterum in carnalibus: propterea omnes Ecclesiasticæ personæ, quantumcunque exẽptæ, quæ aut in sacris fuerint, aut dignitates, personatus, officia, aut beneficia qualiacunque Ecclesiastica obtinuerint, si postquam ab Episcopo suo, etiã per edictum publicum moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorũ ordini, & dignitati congruentem, & iuxta ipsius Episcopi ordinationem, & mandatum nõ detulerint, per suspensionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, ac fructibus, redditibus, & prouentibus ipsorum beneficiorũ, necnon, si, semel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per priuationẽ officiorum, & beneficiorũ huiusmodi coercere possint, & debeãt, secũdũ cõstitutionẽ Clemẽtis V. in Cõcilio Viennensi editam, quæ incipit: Quoniã innouando, & ampliando.

Similis est canon in clementinis tit. de vita & honest. cleric. corũ. cap. Quoniã qui.

Caput VII.

CVM etiam qui per industriam occiderit proximum suum, & per insidias, ab altari auelli debeat, quia sua voluntate homicidium perpetrauerit, etiamsi crimen id, nec ordine iudiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines promoueri possit, nec illi aliqua Ecclesiastica beneficia, etiamsi curam non habeant animarum, conferre liceat, sed omni ordine, ac beneficio, & officio Ecclesiastico perpetuò careat: si verò homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, vt quis se à morte defenderet; fuisse commissum narretur: quam ob causam etiam ad sacrorum ordinum, & altaris ministerium, & beneficia quæcunque, ac dignitates, iure quodam modo dispensatio debeatur, cõmittatur loci Ordinario, aut ex causa Metropolitano, seu viciniori Episcopo: qui non nisi causa cognita, & probatis precibus, ac narratis, nec aliter, dispensare possit.

Caput

Caput VIII.

PRæterea, quia nonnulli, quorũ etiam aliqui veri sunt Pastores, ac proprias oues habent, alienis etiam ouibus præesse quærunt, & ita alienis subditis quandoq; intendunt, vt suorum curam negligant: quicunque, etiã Episcopali præditus dignitate, qui alienos subditos puniendi priuilegium habuerit, contra clericos sibi nõ subditos, præsertim in sacris constitutos, quorumcunq; etiam atrocium criminum reos, nisi cùm proprij ipsorũ clericorum Episcopi, si apud Ecclesiam suã resederit, aut personæ ab ipso Episcopo deputãdæ interuentu, nequaquã procedere debeat: aliâs processus, & inde secuta quæcunq; viribus omnino careant.

Caput IX.

ET, quia iure optimo distinctæ fuerunt diœceses, & parochiæ, ac vnicuique gregi proprij attributi Pastores, & inferiorum Ecclesiarũ Rectores, qui suarũ quisque ouiũ curã habeant, vt ordo Ecclesiasticus non confundatur, aut vna & eadẽ Ecclesia duarũ quodammodò diœcesum fiat, nõ sine graui eorũ incõmodo, qui illi subditi fuerint: beneficia vnius diœcesis, etiã si Parochiales Ecclesię, Vicarię perpetuæ, aut simplicia beneficia, seu præstimonia, aut pręstimoniales portiones fuerint, etiã ratione augendi cultum diuinũ, aut numerũ beneficiatorum, aut alia quacunq; de causa, alterius diœcesis beneficio, aut monasterio, seu collegio, vel loco etiam pio, perpetuò non vniantur: decretum huius sanctę Synodi super huiusmodi vnionibus in hoc declarando.

Caput X.

REgularia beneficia, in titulum Regularibus professis prouideri consueta, cùm per obitũ, aut resignationẽ, vel aliâs illa in titulum obtinentis vacare contigerit, religiosis tantum illius ordinis, vel ijs, qui habitũ omnino suscipere, & professionẽ emittere teneãtur, & nõ alijs ne vestem lino, lanáq; contextam induant, conferantur.

Cap. XI.

QVia verò regulares, de vno ad aliũ ordinẽ trãslati, facilè à suo Superiore licentiã standi extra monasteriũ obtinere solẽt, ex quo vagãdi, & apostatãdi occasio tribuitur: nemo cuiuscunq; ordinis Prælat⁹, vel superior vigore cuiuscunq; facultatis aliquẽ ad habitũ, & professionem admittere possit: nisi, vt in ordine ipso, ad quẽ transfertur, sub sui Superioris obedientia in claustro perpetuò maneat: ac taliter translatus, etiã si canonicorũ Regularium fuerit, ad beneficia sæcularia, etiam curata, omnino incapax existat.

Caput XII.

NEmo, etiam cuiusuis dignitatis Ecclesiasticę, vel sęcularis, quacunq; ratione, nisi Ecclesiã, beneficiũ, aut capellã de nouo fundauerit, & cõstruxerit: seu iam erectã, quæ tamẽ sine sufficiẽti dote fuerit, de suis propriis, & patrimonialib⁹ bonis cõpetenter dotauerit: ius patronat⁹ impetrare, aut obtinere possit, aut debeat. In casu aũt fundationis, aut dotationis, huiusmodi institutio Episcopo, & non alteri inferiori reseruetur.

Caput XIII.

NOn liceat prӕterea patrono cuiusuis priuilegij prætextu aliquẽ ad beneficia sui iuris patronat⁹, nisi Episcopo loci ordinario, ad quẽ prouisio, seu institutio ipsius beneficij, cessante priuilegio iure pertineret, quoquo modo præsentare: aliâs præsentatio, ac institutio, forsan secutæ, nullæ sint, & esse intelligantur.

Indictio futuræ Sessionis.

Declarat præterea sancta Synodus, futura Sessione, quam ad XXV. diẽ Ian. subsequentis anni M. D. LII. habendam esse iam decreuit: vnà cum sacrificio Missæ agendum & tractandum esse de Sacramẽto Ordinis, & prosequendam materiam de reformatione.

SESSIO XV. QVÆ EST quinta sub Iulio III. Pont. Max. Celebrata die XXV. Ian. M. D. LII.

Decretum prorogationis Sessionis.

VM ex eo, quod proximis Sessionibus decretũ fuit, sancta hæc & vniuersalis Synod⁹ per hos dies accuratissimè, diligentissiméque tractauerit ea quæ ad sanctissimum missę sacrificium, & ad Sacramentum Ordinis spectant, vt hodierna Sessione, quemadmodum Spiritus sanctus suggessisset, decreta de his rebus, & quatuor præterea articulos ad sanctissimum Eucharistiæ Sacramentũ pertinentes, in hanc tãdem Sessionem dilatos publicaret: atq; interim affuturos esse putauerit ad hoc sacrosanctum Cõcilium eos, qui Protestantes se vocant: quorum causa eorum publicationem articulorum distulerat: &, vt liberè, ac fine cunctatione vlla huc venirent, fidem eis publicam, siue saluum conductum concesserat: tamen, cùm illi nondum venerint: & eorum nomine supplicatũ huic sanctæ Synodo fuerit, vt publicatio, quæ hodierno die facienda fuerat, in sequentem Sessionẽ differatur: certa spe allata affuturos eos esse omnino multò ante illã Sessionem, saluo conductu amplioris formæ interim accepto: eadem sancta Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, ijsdem Legato, & Nuncijs præsidentibus, nihil magis optans, quàm ex præstantissima natione Germanica omnes de religione dissensiones, & schismata tollere, ac eius quieti, paci, ocióque consulere: parata ipsos, si venerint, & humaniter excipere, & benignè audire: confidénsque eos, non fidei Catholicæ pertinaciter oppugnandæ, sed veteris cognoscendæ studio esse venturos, &, vt Euangelicæ veritatis studiosos decet, sanctæ matris Ecclesiæ decretis, ac disciplinæ ad extremum esse acquieturos: sequentem Sessionem ad edenda, & publicanda ea, quæ suprà commemorata sunt, in diem festum sancti Iosephi, qui erit XIX. Mensis Martij, distulit, vt satis illi temporis, & spatij habeant, non solùm ad veniendum, verùm etiam ad ea, quæ voluerint, antequam is dies veniat, proponenda. Quibus vt omnem cunctandi diutius causam adimat: fidem publicam, siue saluum conductum eius, qui recitabitur, tenoris, & sententiæ, libenter dat, & concedit. Interea verò de matrimonij Sacramento agẽdum, & de eo, præter superiorem decretorum publicationem, definiendum esse, eadem Sessione statuit, & decernit, & prosequendã esse materiam reformationis.

SALVVS CONDVCTVS Protestantibus datus.

Acrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Sedis Apostolicæ Legato, & Nuncijs, inhærẽdo Saluo conductui, in penultima Sessione dato, & illum, iuxta tenorem infrascriptum, ampliando, Vniuersis fidem facit, quòd omnibus, & singulis sacerdotibus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, militaribus, popularibus, & alijs quibuscunque viris, cuiuscunque status, & conditionis, aut qualitatis existant, Germanicæ prouinciæ, & nationis, ciuitatibus, ac alijs locis eiusdem, & omnibus alijs Ecclesiasticis, & secularibus, præsertim Augustanæ confessionis personis, qui, aut quæ vnàcum ipsis ad hoc generale Tridentinum Concilium venient, aut mittentur, ac profecturi sunt, aut hucusque venerunt, quocunque nomine censeantur, aut valeant nuncupari, tenore præsentium publicam fidem, & plenissimam, verissimamque securitatem, quam saluum conductum appellant, liberè ad hanc Tridentinam ciuitatem veniendi,

niendi, ibidemque manendi, standi, morandi, proponendi, loquendi vnà cum ipsa Synodo, de quibuscunque negotijs tractandi, examinandi, discutiendi: & omnia quaecunque ipsis libuerit, ac articulos quoslibet tam scripto, quàm verbo liberè offerendi, propalandi, eosque scripturis sacris, & beatorum Patrum verbis, sententijs, et rationibus declarandi, astruendi, & persuadendi, & si opus fuerit, etiam ad obiecta Concilij generalis respondendi, refellendi, & cum ijs qui à Concilio delecti fuerint, disputandi Christianè, aut charitatiuè absque omni impedimento conferendi, opprobrijs, conuicijs, ac contumelijs penitus semotis: & signanter, quòd causae controuersae, secundum sacram scripturam, & Apostolorum traditiones, probata Concilia, Catholicae Ecclesiae consensum, & sanctorum Patrum auctoritates in praedicto Concilio Tridentino tractentur: illo etiam addito, vt religionis praetextu aut delictorum circa eam commissorum, aut committendorum minimè puniātur, impartitur, ac omnino concedit: sic etiam, vt propter illorum praesentiam, neque in itinere, aut quocunque locorum eundo, manendo, aut redeūdo, nec in ipsa ciuitate Tridentina à diuinis officijs quouis modo cessetur. Et vt, his paractis, vel non peractis, quandocunque ipsis libuerit: aut maiorum suorū mandato, et assensu ad propria reuerti optabūt, aut aliquis eorum optabit: mox absque vlla retinentia, & occasione, aut mora, saluis rebus eorum, & suorum pariter honore, & personis vice versa, possint iuxta beneplacitum liberè & securè redire: de scientia tamen ab eadem Synodo deputandorum: vt tunc opportunè eorū securitati, absque dolo, & fraude prouideatur. Vult etiā sancta Synodus in hac publica fide, saluoque conductu omnes quascunque clausulas includi, ac contineri, ac pro inclusis haberi, quae pro plena, efficaci, & sufficienti securitate, in eundo, stando, & redeundo necessariae & opportunae fuerint. Illud etiam, ad maiorem securitatem, & pacis, ac conciliationis bonum, exprimens, quòd si quispiam, aut illorū aliqui, siue in itinere, Tridentum veniendo, siue ibidem morando, aut redeundo, aliquod enorme, quod absit, egerint, aut commiserint, quo posset huius fidei publicae, et assecurationis beneficium, eis concessum, annullari, aut cessari: vult, & concedit eadem sancta Synodus, vt in huiusmodi facinore deprehēsi, ab ipsis duntaxat, & non ab alijs condigna animaduersione cum emenda sufficienti, per partem ipsius Synodi meritò approbanda, & laudanda, mox puniantur: illorum assecurationis forma, conditionibus, & modis omnino manentibus illibatis. Pariformiter etiam vult, vt si quisquam, vel aliqui ex ipsa Synodo, siue in itinere, aut manendo, aut redeundo, aliquod enorme, quod absit egerint, aut commiserint, quo posset huius fidei publicae & assecurationis beneficium violari, aut quoquo modo tolli: in huiusmodi facinore deprehensi, ab ipsa Synodo dūtaxat, & non ab alijs condigna amimaduersione, & emenda sufficienti, per partem dominorum Germanorum Augustanae confessionis, tunc hîc praesentium, meritò laudanda, & approbanda, mox puniantur: praesenti assecurationis forma, conditionibus, & modis omnino manentibus illibatis. Vult praeterea ipsa Synodus, quòd liceat ipsis Ambasciatoribus, omnibus & singulis, toties, quotiescunque opportunum fuerit, seu necessarium, ad auram capiendam exire de ciuitate Tridentina, & reuerti ad eandem, nec non nuncium, vel nuncios suos ad quaecunque loca, pro suis necessarijs negotijs ordinandis liberè mittere, seu destinare, ac ipsos missos, seu destinatos, seu missum, et destinatum suscipere toties, quoties eis videbitur expedire.

Ita quòd aliqui, vel aliquis per deputandos Concilij socientur, qui eorum securitati prouideant, vel prouideat. Qui quidem saluus conductus, & securitates stare ac durare debent, & à tempore, & per tempus, quo ipsius Synodi, & suorum tuitionis curam ipsos suscipi contigerit, & vsque ad Tridentum perduci, ac toto tēpore māsionis eorum ibidem, & rursum post sufficientem audientiam habitam, spatio viginti dierū praemisso, cùm ipsi petierint: aut Cōcilium, habita huiusmodi audientia, ipsis recessum indixerit, à Tridento vsque in quem quisque elegerit sibi locū tutū, Deo fauente, restituet, dolo, & fraude prorsus exclusis.

Quae quidem omnia pro vniuersis, et singulis Christi fidelibus, pro omnibus Principibus,

bus, tam Ecclesiasticis, quàm secularibus quibuscunque, atque omnibus alijs Ecclesiasticis, ac secularibus personis, cuiuscunque status & conditionis existant, atque quocunq; nomine cẽseãtur, inuiolabiliter obseruãda esse promittit, & bona fide spõdet. Insuper omni fraude & dolo exclusis, vera & bona fide promittit, ipsam Synodum nullam vel manifestè, vel occultè occasionem quæsituram: aut aliqua auctoritate, potentia, iure, vel statuto, priuilegio legũ, vel Canonum, aut quorumcunque Conciliorum, præsertim Constantiensis, & Senensis, quacunq; forma verborũ expressa, in aliquod huius fidei publicæ, & plenissimæ assecurationis, ac publicæ, et liberæ audientiæ ipsis per ipsam Synodum concessæ, præiudicium quouis modo vsurã, aut quẽquam vti permissuram: quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quod si sancta Synodus, aut aliquis ex ea, vel suis, cuiuscũsque conditionis, vel status, aut præeminẽtiæ existens, præscriptæ assecurationis & salui conductus formam & modũ in quocunque puncto vel clausula violauerit, quod tamen dignetur auertere Omnipotẽs, et sufficiẽs emẽda nõ fuerit mox subsecuta, & ipsorum arbitrio meritò approbanda, et laudanda, habeãt ipsam Synodum, & habere poterunt, incidisse in omnes pœnas, quas iure diuino & humano, aut consuetudine, huiusmodi saluorum conductuum violatores incurrere possunt, absque omni excusatione, aut quauis in hac parte contradictione.

SESSIO XVI. QVÆ EST

sexta et vltima sub Iulio III. Pont. Max. Celebrata die XXVIII. April. M. D. LII.

Decretum suspensionis Concilij.

SAcrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea Reuerendißimis Dominis, Sebastiano Archiepiscopo Sipontino, & Aloysio Episcopo Veronensi, Apostolicis Nuncijs, tam eorum proprio, quàm Reuerendißimi, & illustrißimi Domini Marcelli, tit. S. Marcelli, sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Crescentij Legati, ob aduersam eius grauißimam valetudinem absentis, nomine, non dubitat Christianis omnibus patẽre, hoc Cõcilium œcumenicum Tridentũ primò à Paulo fel. rec. conuocatum, & collectum fuisse: deinde à Sanctißimo Domino nostro, Iulio III. efflagitante Carolo Quinto, Augustißimo Imperatore, ea præcipuè causa fuisse restitutum, vt religionem in multis orbis partibus, & præsertim in Germania, in diuersas opiniones miserabiliter districtam, in statum pristinum reuocaret, abusus, & mores Christianorum corruptißimos emendaret: cúmque ad hoc agendum quàmplurimi Patres, nulla laborum suorum, periculorúmque habita ratione, è diuersis regionibus alacriter cõfluxissent, rẽsque strenuè, magno fidelium concursu, feliciterq; procederet, ac spes esset non leuis, illos Germanos, qui eas nouitates excitârant, in Concilium venturos, sic animatos, vt veris Ecclesiæ rationibus vnanimiter acquiescerẽt: lux denique quædam rebus affulsisse videretur, capútque attollere inciperet profligata antea, & afflicta Respublica Christiana: ij repente tumultus, ea bella, hostis generis humani versutia, exarserunt, vt Concilium velut hęrere, ac suum cursum interrumpere satis incõmodè cogeretur: spẽsque omnis vlterioris progressus hoc in tempore tolleretur: tantúmque aberat, vt sancta Synodus Christianorum malis, & incõmodis mederetur, vt multorum mentes, præter sui animi sententiam, irritaret potius, quàm placaret. Cùm igitur ipsa sancta Synodus, omnia, & præcipuè Germaniam armis ardere, & discordijs, videret, omnes fere Episcopos Germanos, præsertim Principes Electores, suis consultum Ecclesiis è Concilio abijsse: decreuit tantæ necesitati non reluctari, et ad meliora tẽpora reticere, vt

 Patres

Patres, quod eis nunc agere non liscet, suis ouibus prospectũ ad suas Ecclesias regredi valerent, ne diutius vtrobiq; inutili otio conterantur. Atq; ita, quoniam sic temporum conditio tulit, huius œcumenici Concilij Tridentini progressum per bienniũ suspendẽdum fore decernit, prout praesenti Decreto suspendit: ea tamen lege, vt, si citius pacata res sit, ac tranquillitas pristina reuertatur, quod sperat Dei Optimi Maximi beneficio non longo fore spatio futurũ, ipsius Concilij progressus eodemmet tempore suam vim, firmitatem, vigorémque habere censeatur. Sin autẽ, quod Deus auertat, peracto biennio praedicta legitima impedimẽta non fuerint submota, quàmprimum cessauerint, talis suspensio eo ipso sublata esse intelligatur, ac suus vigor, & robur Cõcilio sit restitutum, & esse intelligatur, sine alia noua Concilij conuocatione, accedente ad hoc Decretum consensu, & auctoritate Sanctitatis suae, & Sedis Apostolicae.

Interea tamen eadem sancta Synodus exhortatur omnes Principes Christianos, & oẽs Praelatos, vt obseruent, & respectiuè quatenus ad eos spectat, obseruare faciant in suis regnis, dominijs, & Ecclesijs omnia, & singula, quae per hoc sacrum œcumenicum Concilium fuerunt hactenus statuta & decreta.

BVLLA CELEBRAtionis Concilij Tridentini, sub Pio IIII. Pont. Max.

PIVS Episcopus, seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ad Ecclesiae regimen, licet tãto oneri impares, sola Dei dignatione vocati, statim circunferentes mentis oculos per omnes Reipublicae Christianae partes, cernentésque non sine magno horrore, quàm longè, lateq; pestis haeresum, & schismatis peruasisset, & quãta Christiani populi mores correctione indigerent: in eam curam, & cogitationem, pro suscepti muneris officio, incumbere coepimus, quemadmodum ipsas haereses extirpare, tantumque, & tã perniciosum schisma tollere, moresq; adeo corrũptos, & deprauatos emendare possemus. Cùm autem intelligeremus, ad haec sananda mala aptissimum esse remedium, quod sancta haec Sedes adhibere consueuisset, œcumenici generalisque Concilij: eius congregandi, &, Deo iuuante, celebrandi consilium cepimus. Indictum illud quidem antea fuit, à fel. rec. Paulo III, & eius successore Iulio, praedecessoribus nostris, sed varijs de causis saepius impeditum, & interpellatũ perfici non potuit: siquidem Paulus cùm id primò in vrbem Mantuam, deinde Vincẽtiam indixisset: quasdam ob causas, in literis eius expressas, id primò suspẽdit, postea Tridentum transtulit: deinde cùm quibusdam de causis ibi quoque eius celebrandi tempus dilatum fuisset: tandem suspensione sublata, in eadem ciuitate Tridentina inchoatum fuit, verùm Sessionibus aliquot habitis, & nonnullis decretis factis, ipsum se postea Concilium, aliquibus de causis, accedente etiam Sedis Apostolicae auctoritate, Bononiam transtulit. Iulius autem, qui ei successit, in eandem ciuitatẽ Tridentinam id reuocauit: quo quidem tẽpore facta alia quaedam decreta sunt. Sed cùm noui in propinquis Germaniae locis tumultus excitati fuissent, et bellum in Italia, & Gallia grauissimum exarsisset: rursus Concilium suspensum, & dilatum fuit, adnitente nimirum humani generis hoste, aliasq; ex alijs difficultates & impedimẽta objiciente, vt tantum Ecclesiae commodum, quod prorsus auferre non poterat, saltem quàm diutissimè retardaret. Quantopere verò interea auctae fuerint, & multiplicatae ac propagatae haereses, quantopere schisma creuerit: sine maximo animi dolore nec meminisse possumus, nec referre. Sed tandem pius & misericors Dominus, qui nunquam ita irascitur, vt misericordiae obliuiscatur: Regibus, & Principibus Christianis pacem & vnanimitatem donare dignatus est. Qua nos occasione oblata maximam in spẽ venimus, ipsius misericordia freti, fore, vt his tantis quoque Ecclesiae malis eadẽ Concilij via finis imponatur.

ponatur. Nos itaque, ad schisma, hæresesq; tollendas, ad corrigendos, & reformandos mores, ad pacē inter Christianos Principes conseruandam, celebrationem eius non esse duximus diutius differendam. Habita igitur cū venerabilibus fratribus nostris, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, deliberatione matura, factis etiam consilij nostri certioribus charissimis in Christo filijs nostris, Ferdinando Romanorum Imperatore electo, & alijs Regibus, atque Principibus, quos quidem, sicut de eorum summa pietate & sapientia nobis pollicebamur, paratissimos ad ipsius Concilij celebrationem adiuuandam inuenimus: ad Dei omnipotentis laudem, honorem, & gloriam, atque vniuersalis Ecclesiæ vtilitatem, de eorundem fratrum nostrorum consilio, & assensu sacrum œcumenicum, & generale Cōcilium ex auctoritate eiusdem Dei, & beatorū, Petri, et Pauli Apostolorū, qua nos quoq; in terris fungimur freti & subnixi, in ciuitate Tridētina, ad sacratissimū diem Resurrectionis Dominicæ proximè futurum indicimus, & ibi celebrandum, sublata suspensione quacunque, statuimus, atque decernimus. Quocirca venerabiles fratres nostros, omnibus ex locis, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, & dilectos filios Abbates, cæterosque, quibus in Concilio generali sedere, & sententiam dicere, iure communi, vel ex priuilegio, vel ex antiqua consuetudine licet, vehemēter in Domino hortamur, & monemus, atque etiam districtè præcipiendo mandamus, in virtute sanctæ obedientiæ, in vi quoque iuramēti, quod præstiterunt, & sub pœnis, quas in eos, qui ad Concilia generalia conuenire neglexerint, sacris sciunt esse Canonibus constitutas, vt ad Concilium ibi celebrandum conueniant intra eam diem: nisi fortè impedimēto fuerīt legitimo præpediti: quod tamē impedimentum per legitimos procuratores Synodo probare debebunt. Monemus præterea omnes & singulos, quorum interest, interesséue poterit, vt in Concilio adesse ne negligant, charissimos verò in Christo filios nostros, Romanorum Imperatorē electum, cæterosque Reges, & Principes, quos optandum sane esset Concilio interesse posse, hortamur, & rogamus, vt si ipsi

interesse Concilio non potuerint, Oratores suos prudentes, graues, & pios viros vtique mittant, qui ipsorum nomine illi intersint, curentque diligenter pro sua pietate, vt ex eorum regnis, atque dominijs Prælati sine recusatione ac mora, tā necessario tempore, Deo, & Ecclesiæ officiū suum præstent: eosdem etiam curaturos esse minimè dubitantes, vt per ipsorum regna, & dominia, tutum ac liberum iter Prælatis, eorumque familiaribus, comitibus, & alijs omnibus ad Concilium euntibus, & ab illo redeūtibus pateat: benignéque ac comiter omnibus in locis recipiantur, atque tractentur, sicut, quod ad nos attinet, ipsi quoque curabimus: qui nihil omnino prætermittere decreuimus, quod ad tam pium, & salutare opus perficiendū à nobis, in hoc loco cōstitutis, præstari possit: nihil, vt Deus scit, quærentes aliud, nil propositum habentes in hoc Concilio celebrando, nisi honorem ipsius Dei, dispersarum ouium reductionem, ac salutem, & perpetuam Christianæ Reipublicæ tranquillitatē, ac quietem. Vt verò hæ literæ, & quæ in eis continentur, ad omnium, quorum oportet, notitiam perueniant, nec quisquam ea excusatione vti possit, quòd illa ignorauerit, præsertim cùm nō ad omnes, quos de his literis certiores fieri oporteret, tutus forsitan pateat aditus, volumus, & mādamus, vt in Basilica Vaticana Principis Apostolorum, & in Ecclesia Lateranensi tunc, cùm in eis populus, vt Missarum solennibus intersit, congregari solet, palam clara voce à curiæ nostræ cursoribus, seu notarijs aliquibus publicis recitentur: & postquam recitatæ fuerint, ad valuas earum Ecclesiarum, itemque Cācellariæ Apostolicæ, & in loco solito campi Floræ affigantur: ibique, quò legi, & omnibus innotescere possint, aliquamdiu relinquantur. cùm autem inde amouebuntur, earum exempla in ijsdē locis affixa remaneant. Nos enim per recitationem hanc, publicationē, & affictionem, omnes, & singulos, qui his literis cōprehenduntur, post duos menses à die publicationis, et affixionis earum, volumus perinde astrictos, & obligatos esse, ac si ipsismet illæ coram editæ et lectæ fuissent. Transumptis quoque earum, quæ manu

 publici

publici alicuius notarij scripta, subscriptáue, et sigillo, ac subscriptione alicuius personæ, in dignitate Ecclesiastica constitutæ, munita fuerint, vt sine dubitatione vlla fides habeatur, mandamus, atque decernimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ indictionis, statuti, decreti, præcepti, admonitionis, & adhortationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit: indignationis omnipotētis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

Dat. Romæ, apud S. Petrū, anno incarnationis Dominicæ, M. D. LX. III. Kal. Dec. Pontificatus nostri anno primo.

Antonius Florebellus.

Barengus.

SACROSANCTI OECVMENICI, ET GEneralis Concilij Tridentini,

SESSIO XVII. QVÆ EST prima sub Pio IIII. Pontifice Maximo, Celebrata die XVIII. Ian. M. D. LXII.

Decretum de celebrando Concilio.

PLacetne vobis, ad laudem & gloriam sanctæ, ac indiuiduæ Trinitatis, Patris, & filij, & Spiritus sancti, ad incrementum & exaltationem fidei & religionis Christianæ, sacrum œcumenicum, & generale Concilium Tridētinum, in Spiritu sancto legitimè congregatum, ab hodierno die, qui est XVIII. Mēsis Ian. anni à Natiuitate Domini M. D. LXII. Cathedræ Romanæ beati Petri, Apostolorum principis, cōsecrato, sublata quacunque suspēsione, iuxta formam & tenorem litterarū sanctissimi Domini nostri Pij IIII. Pontif. Max. celebrari, & in ea, debito seruato ordine, tractari, quæ proponentibus Legatis ac Præsidentibus, ad horum temporum leuandas calamitates, sedandas de religione controuersias, coercendas linguas dolosas, deprauatorum morum abusus corrigendos, Ecclesiæ veram atque Christianam pacem conciliandā apta & idonea ipsi Sanctæ Synodo videbuntur?

Vide Bedam in martyrolog. Circa diē 18. Ianuarij.

Vide intellectum huius decreti infra sess. 24 c. 21. ref.

Responderunt: Placet.

¶ Indictio futuræ Sessionis.

Placetne vobis, proximam futurā Sessionem habendam & celebrandam esse feria quinta, post secundam Dominicam Quadragesimæ, quæ erit die XXVI. Mensis Februarij?

Responderunt: Placet.

SESSIO XVIII. QVÆ EST secunda sub Pio IIII Pontifice Maximo, Celebrata Die XXVI. Feb. M. D. LXII.

Decretum de librorum delectu, & omnibus ad Concilium fide publica inuitandis.

SAcrosancta œcumenica, & generalis Tridētina Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis legatis, non humanis quidem viribus cōfisa, sed Domini nostri, Iesu Christi, Luca 21. qui os, & sapientiam Ecclesiæ suę daturum se promisit, ope & auxilio freta, illud præcipuè cogitat, vt Catholicæ fidei doctrinam, multorum inter se dissidentium opinionibus, pluribus locis inquinatam & obscuratam, in suam puritatem, & splendorem aliquando restituat: & mores, qui à veteri instituto deflexerūt, ad meliorem vitæ rationem reuocet: córque patrum ad filios, & cor filiorum ad patres cōuertat. Luca 1. Cùm itaque omnium primum animaduerterit, hoc tēpore suspectorū, ac perniciosorum

ciosorum librorum, quibus doctrina impura continetur, & longè latèque diffunditur, numerum nimis excreuisse, quod quidem in causa fuit, vt multæ censuræ in varijs prouincijs, & præsertim in alma vrbe Roma pio quodam zelo editæ fuerint, neque tamen huic tam magno, ac pernicioso morbo salutarē vllā profuisse medicinam: censuit, vt delecti ad hanc disquisitionem Patres de censuris, librisque quid facto opus esset, diligēter considerarent: atque etiam ad eādem sanctam Synodum suo tempore referrent, quò faciliùs ipsa possit varias & peregrinas doctrinas, tanquā zizania, à Christianæ veritatis tritico separare: déque his commodius deliberare & statuere, quæ ad scrupulum ex complurium animis eximendum, & tollendas multarum querelarum causas magis opportuna videbuntur. Hæc autem omnia ad notitiam quorumcunque deducta esse vult, prout etiam præsenti Decreto deducit: vt si quis ad se pertinere aliquo modo putauerit, quæ vel de hoc librorum, & censurarum negotio, vel de alijs, quæ in hoc generali Cōcilio tractanda prædixit, non dubitet à sancta Synodo se benignè auditum iri.

Quoniam verò eadem sancta Synodus ex corde optat, Deúmque enixè rogat, quæ ad pacem sunt Ecclesiæ, vt vniuersi communem matrem in terris agnoscentes, quæ quos peperit, obliuisci non potest, vnanimes, vno ore, glorificemus Deum, & Patrem Domini nostri, Iesu Christi: per viscera misericordiæ eiusdem Dei, & Domini nostri, omnes, qui nobiscum communionem non habent, ad concordiam & reconciliationē, & vt ad hanc Sanctam Synodū veniāt, inuitat, atque hortatur: vtque charitatem, quod est vinculum perfectionis, amplectantur, pacémque Christi exultantem in cordibus suis præ se ferant, in quam vocati sunt, in vno corpore. Hanc ergo non humanam, sed Spiritus sancti vocem audientes, ne obdurent corda sua, sed in suo sensu non ambulantes, neque sibi placentes, ad tam piam & salutarem matris suæ admonitionem excitentur, & conuertantur. omnibus enim charitatis officijs sancta Synodus eos vt inuitat, ita complectetur.

Insuper eadem sancta Synodus decreuit, fidem publicam in Congregatione generali concedi posse, & eandem vim habituram, eiusdémque roboris, & momenti futuram, ac si in publica Sessione data, & decreta fuisset.

¶ Indictio futuræ Sessionis.

Eadem sacrosancta Synodus Tridentina, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea ijsdem Apostolicæ Sedis Legatis, statuit, & decernit, proximè futuram Sessionem habendam & celebrandam esse feria quinta, post sacratissimum festum Ascensionis Domini, quæ erit XIIII. Mensis Maij.

SALVVS CONDVCTVS concessus Germanicæ nationi,

In Congregatione generali die IIII. Martij M.D.LXII.

Acrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Sedis Apostolicæ, Legatis, Vniuersis fidem facit, quòd omnibus, & singulis sacerdotibus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, militaribus, popularibus, & alijs quibuscunque viris, cuiuscunque status, & conditionis, aut qualitatis existant, Germanicæ prouinciæ, & nationis, ciuitatibus, aut alijs locis eiusdem, & omnibus alijs Ecclesiasticis, & secularibus, præsertim Augustanæ Confessionis personis, qui, aut quæ vnà cum ipsis ad hoc generalē Tridentinū Cōciliū venient, aut mittētur, ac profecturi sunt, aut hucusque venerunt, quocunque

*quocunque nomine censeantur, aut vales
ant nuncupari, tenore præsentium publicã
fidem, & plenissimam, verissimamque se
curitatem, quam Saluum conductũ appel
lant, liberè ad hanc Tridentinam ciuitatẽ
veniendi, ibidemq; manendi, standi, morã
di, proponendi, loquendi vnà cum ipsa Sy
nodo, de quibuscunque negotijs tractandi,
examinandi, discutiẽdi: & oĩa quæcunque
ipsis libuerit, ac articulos quoslibet tã scri
pto, quàm verbo liberè offerendi, propalã
di, eosq; scripturis sacris, et beatorũ Patrũ
verbis, sentẽtijs, & rationibus declarandi,
astruendi, & persuadendi, et si opus fuerit,
etiam ad obiecta Concilij generalis respon
dendi, & cũ ijs qui à Concilio delecti fue
rint, disputãdi, aut charitatiuè absque om
ni impedimento conferendi, opprobrijs, cõ
uicijs, ac contumelijs penitus semotis: & si
gnanter, quòd causæ controuersæ, secun
dum sacram scripturam, & Apostolorum
traditiones, probata Concilia, Catholicæ
Ecclesiæ consensum, & sanctorum Pa-
trum auctoritates in prædicto Cõcilio Tri
dentino tractentur: illo etiam addito, vt
religionis prætextu, aut delictorum circa
eam cõmissorum, aut committendorũ mi
nimè puniantur, impartitur, ac omnino
concedit: sic etiam, vt propter illorũ præ-
sentiam, neque in itinere, aut quocunq; lo
corum eundo, manendo, aut redeundo, nec
in ipsa ciuitate Tridentina à diuinis officijs
quouis modo cessetur. Et vt, his peractis,
vel nõ peractis, quandocunque ipsis libue
rit: aut maiorũ suorũ mandato, & assensu
ad propria reuerti optabũt: aut aliquis eo
rum optabit: mox absque vlla retinentia,
& occasione aut mora, saluis rebus eorum,
& suorum pariter honore, & personis,
vice versa, possint iuxta beneplacitum li
berè & securè redire: de scientia tamen ab
eadem Synodo deputandorum: vt tunc op
portunè eorum securitati, absque dolo, &
fraude prouideatur. Vult etiam sancta Sy
nodus in hac publica fide, saluoque condu
ctu omnes quascunque clausulas includi,
ac cõtineri, ac pro inclusis haberi, quæ pro
plena, efficaci, & sufficienti securitate, in
eundo, stando, & redeundo, necessariæ &
oportunæ fuerint. Illud etiã, ad maiorẽ se-
curitatem, & pacis, ac cõciliationis bonũ,
exprimens, quòd si quispiam, aut illorum
aliqui, siue in itinere, Tridentum venien
do, siue ibidem morando, aut redeundo,
aliquod enorme, quod absit, egerint, aut
commiserint, quo posset huius fidei publicæ
& assecurationis beneficium, eis conces
sum, annullari, aut cassari: vult, & con-
cedit, vt in huiusmodi facinore deprehẽsi,
ab ipsis duntaxat, & non ab alijs cõdigna
animaduersione cum emẽda sufficienti, per
partem ipsius Synodi meritò approbãda, &
laudãda, mox puniãtur: illorũ assecuratio
nis forma, conditionibus, & modis omnino
manentibus illibatis. Pariformiter etiam
vult, vt si quispiam, vel aliqui ex ipsa Sy
nodo siue in itinere, aut manendo, aut re
deũdo, aliquod enorme, quod absit, egerint,
aut cõmiserint, quo posset huius fidei publi-
cæ & assecurationis beneficiũ violari, aut
quoquo modo tolli: in huiusmodi facinore
deprehẽsi, ab ipsa Synodo duntaxat, & non
ab alijs cõdigna animaduersione, et emẽda
sufficienti, per partẽ dominorũ Germanorũ
Augustanæ cõfessionis, tunc hîc præsentiũ,
meritò laudanda, et approbanda, mox pu
niantur: præsenti assecurationis forma, cõ-
ditionibus, et modis omnino manentibus il
libatis. Vult præterea ipsa Synodus, quòd
liceat ipsis Ambasciatoribus, omnibus &
singulis, toties, quotiescunque oportunum
fuerit, seu necessarium ad auram capiendã
exire de ciuitate Tridentina, & reuerti
ad eandem, necnon nuncium, vel nuncios
suos ad quæcunque loca pro suis necessarijs
negotijs ordinandis liberè mittere, seu desti
nare, ac ipsos missos, seu destinatos, seu
missum, et destinatum suscipere toties, quo
ties eis videbitur expedire. Ita quòd aliqui
vel aliquis per deputandos Concilij socien
tur, qui eorum securitati prouideant, vel
prouideat. Qui quidem saluus conductus, et
securitates stare ac durare debent, et à tẽ
pore, et per tempus, quo ipsius Synodi, et su
orum tuitionis curam ipsos suscipi conti
gerit, et vsque ad Tridentum perduci, ac
toto tempore mansionis eorum ibidem, et
rursum post sufficientem audientiã habitã
spatio viginti dierum præmisso, cum ipsi
petierint: aut Concilium, habita huiusmodi
audiẽtia, ipsis recessum indixerit, à Tridẽ
to vsq; in quẽ quisque elegerit sibi locum
tutum, Deo fauente, restituet, dolo, et frau-
de prorsus exclusis. Quæ quidem omnia pro*

vniuers

vniuersis,& singulis Christi fidelibus, pro omnibus Principibus, eam Ecclesiasticis, quàm secularibus quibuscunque,atq; omnibus alijs Ecclesiasticu,ac secularib⁹ personis cuiuscunq; status & cõditionis existant, aut quocunq; nomine censeantur, inuiolabiliter obseruanda esse promittit, & bona fide spondet.

Insuper omni fraude & dolo exclusis, vera & bona fide promittit, ipsam Synodum nullam vel manifestè,vel occultè occasionem quæsituram:aut aliqua auctoritate,potentia,iure, vel statuto, priuilegio legum,vel Canonum, aut quorumcunque Conciliorum,præsertim Constantiensis,& Senensis, quacunq; forma verborum expressa,in aliquod huius fidei publicæ,et plenissimæ assecurationis,ac publicæ, et liberæ audientiæ ipsis per ipsam Synodum cõcessæ , præiudicium quouis modo vsuram, aut quenquam vti permissurã : quibus in hac parte pro hac vice derogat . Quod si sancta Synodus,aut aliquis ex ea, vel suis, cuiuscunq; cõditionis,vel status, aut præeminentiæ existens , præscriptæ assecurationis & salui conductus formam & modum in quocunq; puncto vel clausula violauerit , quod tamen dignetur auertere Omnipotens , & sufficiens emenda non fuerit mox subsecuta, ipsorũ arbitrio meritò approbanda , & laudanda , habeant ipsam Synodum,& habere poterunt,incidisse in omnes pœnas,quas iure diuino & humano,aut consuetudine,huiusmodi saluorum conductuum violatores incurrere possunt,absq;omni excusatione, aut quanis in hac parte contradictione.

Extensio ad alias Nationes.

Eadem sacrosancta Synodus,in Spiritu sancto legitimè congregata , præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis de latere Legatis,omnibus.& singulis alijs, qui nobiscum in ijs quæ sunt fidei , communionem non habent,ex quibuscunq; regnis,nationibus,prouincijs , ciuitatibus , ac locis,in quibus publicè,& impunè prædicatur,vel docetur,siue creditur cõtrarium eius, quod sancta Romana sentit Ecclesia,dat fidem publicam,siue saluum conductum sub eadem forma,& eisdem verbis,quibus datur Germanis.

SESSIO XIX. QVÆ EST tertia sub Pio IIII. Pontifice Maximo,Celebrata Die XIIII. Maij.M.D.LXII.

Decretum Prorogationis Sessionis.

SAcrosancta œcumenica,& generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis Legatis , Decreta ea , quæ hodie in præsenti Sessione statuenda,ac sanciẽda erãt, iustis nonnullis,ac honestis causis,in feriam quintam post proximam solennitatem corporis Christi,quæ erit pridie nonas Iunij , proroganda esse censuit,ac prorogat: dictãq; die Sessionem habendam esse, ac celebrandam,omnibus indicit. Interea rogãdus est Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi,auctor pacis, vt sanctificet corda omnium: quo adiuuãte,sancta Synodus & nũc, & semper meditari,atque peragere valeat,quæ ad eius laudẽ, & gloriã pertineant.

SESSIO XX. QVÆ EST quarta sub Pio IIII. Pontifice Maximo, Celebrata die IIII. Iunij M.D. LXII.

Decretum prorogationis Sessionis.

SAcrosancta œcumenica,& generalis Tridẽtina Synodus in Spiritu sanctolegitimè congregata,præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis legatis,propter varias difficultates,ex diuersis causis exortas,atq; etiã,vt congruentius,maioriq; cũ deliberatione omnia procedant,nẽpe vt Dogmatã cũ ijs,quæ ad reformationẽ spectãt, simul tractentur,& sanciantur:ea quę statuenda videbuntur , tam de Reformatione , quàm de Dogmatibus, in proxima Sessione , quàm omnibus in-

bus indicit in diem sextam decimã subsequentis mensis Iulij, definienda esse decreuit. Hoc tamen adiecto, quòd dictum terminum ipsa sancta Synodus pro eius arbitrio, & voluntate, sicuti rebus Concilij putauerit expedire, etiam in generali Congregatione, restringere, & prorogare liberè possit, & valeat.

SESSIO XXI. QVÆ EST quinta sub Pio IIII. Pontifice Maximo, Celebrata Die XVI. Iul. M. D. LXII.

Doctrina de Cõmunione sub vtraque specie, & paruulorum.

SAcrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis Legatis, cũ de tremendo, & sanctissimo Eucharistiæ Sacramẽto varia diuersis in locis errorũ mõstra nequissimi Dæmonis artibus circunferantur, ob quę in nonnullis prouincijs multi à Catholicæ Ecclesiæ fide, atque obedientia videantur discessisse: censuit ea, quæ ad Communionem sub vtraque specie, & paruulorum pertinent, hoc loco exponenda esse. Quapropter cũctis Christi fidelibus interdicit, ne posthac de ijs aliter vel credere, vel docere, vel prædicare audeãt, quàm est his decretis explicatum, atq; definitum.

Laicos, & Clericos non conficientes, non astringi iure diuino ad Communionem sub vtraque specie.
Caput I.

Esai. 11. ITaque sancta ipsa Synodus, à Spiritu sancto, qui spiritus est sapientiæ, & intellectus, spiritus consilij, & pietatis, edocta, atque ipsius Ecclesiæ iudicium, & cõsuetudinem secuta, declarat, ac docet, nullo diuino præcepto laicos, & clericos non cõficientes, obligari ad Eucharistiæ Sacramentum sub vtraq; specie sumẽdum: neq; vllo pacto, salua fide, dubitari posse, quin illis alterius speciei cõmunio ad salutem sufficiat: nã, etsi Christus Dominus in vltima cœna venerabile hoc Sacramentum in panis Matth. 26 & vini speciebus instituit, & Apostolis Marci 14 tradidit: non tamen illa institutio, & traditio eò tendunt, vt omnes Christi fideles statuto Domini Lucæ 22. ad vtramque speciem accipiendam astringantur. sed neque ex sermone illo, apud Ioannem sexto, rectè colligitur, vtriusq; speciei communionẽ à Domino præceptam esse: vtcunque iuxta varias sanctorum Patrum, & doctorum interpretationes intelligatur. namque qui dixit: Nisi manducaueritis Ioan. 6. carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinẽ, nõ habebitis vitam in vobis: dixit quoq;: Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternũ. Et qui dixit: Qui manducat meã carnem, & bibit meũ sanguinẽ, habet vitã æternã: dixit etiã: Panis quẽ ego dabo, caro mea est pro mũdi vita. Et deniq; qui dixit: Qui manducat meã carnẽ, & bibit meũ sanguinẽ, in me manet, & ego in illo: dixit nihilominus: Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.

Ecclesiæ potestas circa dispensationem Sacramenti Eucharistiæ.
Caput II.

PRæterea declarat, hãc potestatẽ perpetuò in Ecclesia fuisse, vt in Sacramẽtorũ dispẽsatione, salua illorũ substãtia, ea statueret, vel mutaret quę suscipiẽtiũ vtilitati, seu ipsorũ Sacramẽtorũ venerationi, pro rerũ, temporum, & locorum varietate, magis expedire iudicaret, id autẽ Apostolus non obscurè visus est innuisse, cùm ait: Sic nos existimet homo, vt 1. Cor. 4. ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. atque ipsum quidem hac potestate vsum esse satis constat, cùm in multis alijs, tum in hoc ipso Sacramento, cùm, ordinatis nonnullis circa eius vsum: Cætera, inquit, cùm venero, disponam. 1. Cor. 11.

Quare

Quare agnoscens sancta mater Ecclesia hanc suam in administratione Sacramentorũ auctoritatem, licet ab initio Christianæ religionis non infrequens vtriusque speciei vsus fuisset: tamen progressu temporis, latissimè iam mutata illa consuetudine, grauibus, & iustis causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie cõmunicandi approbauit, & pro lege habendam decreuit: quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ auctoritate pro libito mutare non licet.

Totum & integrum Christum, ac verum Sacramentum, sub qualibet specie sumi.

Caput III.

INsuper declarat, quãuis Redemptor noster, vt antea dictum est, in suprema illa cœna hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, & Apostolis tradiderit: tamen fatendum esse, etiam sub altera tãtùm specie totum, atque integrum Christum, verùmque Sacramentum sumi, ac propterea, quod ad fructum attinet, nulla gratia, necessaria ad salutem, eos defraudari, qui vnam speciem solam accipiunt.

Paruulos non obligari ad communionem Sacramentalem.

Caput IIII.

DEnique eadem sancta Synodus docet paruulos, vsu rationis carentes, nulla obligari necessitate ad Sacramentalem Eucharistiæ communionem: siquidem per Baptismi lauacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam iam filiorũ Dei gratiam in illa ętate amittere nõ possunt. neque ideo tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in quibusdam locis aliquando seruauit: vt enim sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius tẽporis ratione habuerunt: ita certè eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controuersia credendum est.

DE COMMVNIONE *sub vtraque specie, & paruulorum.*

CANON I.

SI quis dixerit, ex Dei præcepto, vel necessitate salutis omnes, & singulos Christi fideles vtranque speciem sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere: anathema sit.

CANON 2.

Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam Catholicam non iustis causis, & rationibus adductam fuisse, vt laicos, atque etiam clericos non conficientes sub panis tantummodo specie cõmunicaret: aut in eo errasse: anathema sit.

CANON 3.

Si quis negauerit, totum, & integrum Christum, omnium gratiarum fontem, & auctorem, sub vna panis specie sumi, quia, vt quidam falsò asserunt, non secundum ipsius Christi constitutionem sub vtraque specie sumatur: anathema sit.

CANON 4.

Si quis dixerit paruulis, antequam ad annos discretionis peruenerint, necessariam esse Eucharistiæ Communionem: anathema sit.

Duos verò articulos, aliâs propositos, eos nondum tamen excussos, videlicet: An rationes, quibus Sancta Catholica Ecclesia adducta fuit; vt communicaret laicos, atque etiam non celebrantes sacerdotes sub vna tantùm panis specie, ita sint retinẽdę, vt nulla ratione Calicis vsus cuiquã sit permittendus: &, An, si honestis, & Christianæ charitati consentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi, vel regno Calicis vsus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit: & quænam sint illę: Eadem sancta Synodus, in aliud tempus, oblata sibi quàmprimùm occasione, examinandos, atque definiendos reseruat. *Infra in Decreto super cõcessione petitionis Calicis Sess. 22.*

DECRETVM DE *Reformatione.*

EAdem sacrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis Legatis, ad Dei omnipotentis laudem, & sanctæ Ecclesiæ ornamentum, ea, quæ sequuntur, de reformationis negotio in præsenti statuenda esse censuit.

Caput I.

QVoniam ab Ecclesiastico ordine omnis auaritiæ suspicio abesse debet: nihil pro collatione quorumcunque ordinum, etiam clericalis tonsuræ, nec pro literis dimissorijs, aut testimonialib⁹, nec pro sigillo, nec alia quacunque de causa, etiã sponte oblatũ, Episcopi, & alij Ordinũ collatores, aut eorum ministri quouis prętextu accipiant. Notarij verò in his tantũ locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, pro singulis literis dimissorijs, aut testimonialibus decimam tãtum vnius aurei partem accipere possint, dummodo eis nullum salarium sit constitutum pro officio exercendo: nec Episcopo ex notarij cõmodis aliquod emolumentum ex eisdem Ordinum collationibus directè, vel indirectè prouenire possit. tunc enim gratis operam suam eos præstare omnino teneri decernit: cõtrarias taxas, ac statuta, & consuetudines, etiam immemorabiles, quorumcunque locorum, quæ potius abusus, & corruptelæ, simoniacæ prauitati fauentes, nuncupari possunt, penitus cassando, & interdicendo: et qui secus fecerint, tam dantes, quàm accipientes, vltra diuinam vltionem, pœnas à iure inflictas ipso facto incurrant.

Caput II.

CVM non deceat eos, qui diuino ministerio ascripti sunt, cum Ordinis dedecore mendicare, aut sordidum aliquem quęstum exercere: compertũmque sit, complures plerisque in locis ad sacros ordines nullo ferè delectu admitti, qui varijs artibus, ac fallacijs confingunt, se beneficium Ecclesiasticum, aut etiam idoneas facultates obtinere: statuit sancta Synodus, ne quis deinceps clericus sæcularis, quamuis aliàs sit idoneus moribus, scientia, & ætate, ad sacros ordines promoueantur, nisi prius legitimè constet, eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honestè sufficiat, pacificè possidere. Id verò beneficium resignare non possit, nisi facta mentione, quòd ad illius beneficij titulum sit promotus, neque ea resignatio admittatur, nisi cõstituto, quòd aliũde viuere cõmodè possit: & aliter facta resignatio nulla sit. Patrimonium verò, vel pẽsionem obtinentes, ordinari post hac non possint, nisi illi, quos Episcopus iudicauerit assumendos pro necessitate, vel commoditate Ecclesiarum suarum: eo quoque prius perspecto, patrimonium illud, vel pẽsionem verè ab eis obtineri, taliáque esse, quæ eis ad vitam sustentandam satis sint: atque illa deinceps sine licentia Episcopi alienari, aut extingui, vel remitti nullatenus possint: donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti: vel aliunde habeant, vnde viuere possint: antiquorum Canonum pœnas super his innouando.

Caput III.

CVM beneficia ad diuinum cultum, atque Ecclesiastica munia obeunda sint constituta: ne qua parte minuatur diuinus cultus, sed ei debitum omnibus in rebus obsequiũ præstetur: statuit sancta Synodus, in Ecclesiis, tã cathedralibus, quàm collegiatis, in quibus nullę sunt distributiones quotidianæ, vel ita tenues, vt verisimiliter negligãtur, tertiam partem fructuum, & quorumcunque prouentuum, & obuentionum, tam dignitatum, quàm canonicatuum, personatuũ, portionũ, & officiorũ separari debere: & in distributiones quotidianas cõuerti, quæ inter dignitates obtinẽtes, & cæteros diuinis interessentes, pro-

Vide etiã infra c. 3. refor. sessione 22.

tes, proportionabiliter iuxta diuiſionē ab Epiſcopo, etiam tanquā Apoſtolicæ Sedis delegato, in ipſa prima fructuum deductione facienda diuidantur: ſaluis tamen cōſuetudinibus earum Eccleſiarum, in quibus nō reſidentes, ſeu non ſeruientes, nihil, vel minus tertia parte percipiunt: nō obſtantibus exemptionibus, ac aliis cōſuetudinibus, etiam immemorabilibus, & appellationibus quibuſcunque. Creſcentéque non ſeruientium contumacia, liceat contra eos procedere, iuxta iuris, ac ſacrorum Canonum diſpoſitionem.

Caput IIII.

EPiſcopi etiam tāquam Apoſtolicæ Sedis delegati, in omnibus Eccleſiis parochialibus, vel baptiſmalibus, in quibus populus ita numeroſus ſit, vt vnus Rector non poſsit ſufficere Eccleſiaſticis Sacramentis miniſtrandis, & cultui diuino peragendo: cogant Rectores, vel alios, ad quos pertinet, ſibi tot ſacerdotes ad hoc munus adiungere, quot ſufficiant ad Sacramenta exhibenda, & cultum diuinum celebrandum. In ijs verò, in quibus ob locorum diſtātiam, ſiue difficultatem parochiani ſine magno incommodo ad percipiēda ſacramenta, & diuina officia audienda accedere non poſſunt: nouas parochias, etiā inuitis rectoribus, iuxta formam conſtitutionis Alexādri III. quæ incipit: Ad audientiam, conſtituere poſsint. Illis autem ſacerdotibus, qui de nouo erunt Eccleſiis noviter erectis præficiendi, competens aſsignetur portio arbitrio Epiſcopi ex fructibus, ad Eccleſiam matricem quomodocunque pertinentibus: & ſi neceſſe fuerit, compellere poſsit populum, ea ſubminiſtrare, quæ ſufficiāt ad vitam dictorum ſacerdotum ſuſtentandam: quacunq; reſeruatione generali, vel ſpeciali, vel affectione ſuper dictis Eccleſiis, non obſtantibus. Neque huiuſmodi ordinationes & erectiones poſsint tolli, nec impediri, ex quibuſcunque prouiſionibus, etiam vigore reſignationis, aut quibuſuis aliis derogationibus, vel ſuſpenſionibus.

Lib. 3. decretal. tit. de Eccleſiis ædificandis.

Caput. V.

VT etiam Eccleſiarū ſtatus, vbi ſacra Deo officia miniſtrantur, ex dignitate conſeruetur: poſſint Epiſcopi, etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis delegati, iuxta formam iuris, ſine tamen præiudicio obtinētium, facere vniones perpetuas quarumcunq; Eccleſiarū parochialium, & baptiſmalium, & aliorum beneficiorum, curatorum, vel non curatorū cum curatis, propter earum paupertatē, & in cæteris caſibus à iure permiſsis, etiamſi dictæ Eccleſiæ, vel beneficia eſſent generaliter vel ſpecialiter reſeruata, aut qualitercunque affecta. Quæ vniones etiam nō poſsint reuocari, nec quoquo modo infringi vigore cuiuſcunq; prouiſionis, etiam ex cauſa reſignationis, aut derogationis, aut ſuſpenſionis.

Caput VI.

QVia illiterati, & imperiti parochialium Eccleſiarum Rectores ſacris minus apti ſunt officijs, & alij propter eorū vitæ turpitudinem potius deſtruunt, quàm ædificant: Epiſcopi, etiam tanquam Apoſtolicæ Sedis delegati, eiſdem illiteratis, & imperitis, ſi aliàs honeſtæ vitæ ſint, coadiutores, aut Vicarios pro tempore deputare: partémq; fructuum eiſdem pro ſufficienti victu aſſignare, vel aliter prouidere poſsint, quacunque appellatione, & exemptione remota. Eos verò, qui turpiter & ſcandaloſe viuunt, poſtquam præmoniti fuerint, coërceant, ac caſtigēt: &, ſi adhuc incorrigibiles in ſua nequitia perſeuerent, eos beneficijs, iuxta ſacrorum Canonum conſtitutiones, exēptione, & appellatione quacunque remota, priuandi facultatem habeant.

Caput VII.

CVm illud quoque valde curandum ſit, ne ea, quæ ſacris miniſterijs dedicata ſunt, temporum iniuria obſoleſcant, & ex hominum memoria excidant: Epiſcopi, etiam

tanquam Apostolicæ Sedis delegati, transferre possint beneficia simplicia, etiam iuris patronatus, ex Ecclesiis, quæ vetustate, vel aliàs collapsæ sint, & ob eorum inopiam nequeant instaurari, vocatis ijs, qui, quorũ interest, in matrices, aut alias Ecclesias locorum eorundem, seu viciniorum, arbitrio suo: atque in eisdem Ecclesiis erigant altaria, vel capellas sub eisdem inuocationibus: vel in iam erecta altaria, vel capellas transferant cum omnibus emolumentis, & oneribus, prioribus Ecclesiis impositis. Parochiales verò Ecclesias, etiam si iuris patronatus sint, ita collapsas refici, & instaurari procurent ex fructibus, & prouentibus quibuscunque, ad easdem Ecclesias quomodocunque pertinentibus, qui si non fuerint sufficientes, omnes patronos, & alios, qui fructus aliquos ex dictis Ecclesiis prouenientes percipiunt: aut in illorum defectum, parochianos omnibus remedijs oportunis, ad prædicta cogant, quacunque appellatione, exemptione, & contradictione remota. Quòd si nimia egestate omnes laborent, ad matrices, seu viciniores Ecclesias transferantur, cum facultate, tam dictas Parochiales, quàm alias Ecclesias dirutas, in profanos vsus, non sordidos, erecta tamẽ ibi Cruce, conuertendi.

Caput VIII.

QVæcunque in diœcesi ad Dei cultum spectant, ab Ordinario diligenter curari, atq; ijs, vbi oportet, prouideri, æquum est. propterea commendata monasteria, etiã Abbatiæ, Prioratus, & Præpositura nuncupatæ, in quibus non viget Regularis obseruantia: necnon beneficia tam curata, quàm non curata, secularia, & Regularia, qualitercunq; commendata, etiam exempta, ab Episcopis, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegatis, annis singulis visitẽtur: curéntque idem Episcopi cõgruentibus remedijs, etiã per sequestrationem fructuum, vt quæ renouatione indigent, aut restauratione, reficiantur: & cura animarum, si qua illis, vel eorũ annexis immineat, aliáq; debita obsequia rectè exerceantur: appellationibus quibuscunque, priuilegijs, consuetudinibus, etiam immemorabili tempore præscriptis, cõseruatorijs, iudicum deputationibus, & eorum inhibitionibus non obstãtibus: &, si in eis vigeret obseruantia regularis, prouideant Episcopi paternis admonitionibus, vt eorum regularium superiores, iuxta eorũ Regularia instituta, debitam viuendi rationem obseruent, & obseruari faciant, & sibi subditos in officio contineant ac moderentur. Quòd si admoniti, intra sex menses eos non visitauerint, vel correxerint: tunc ijdem Episcopi, etiã vt delegati Sedis Apostolicæ, eos visitare possint, & corrigere, prout ipsi Superiores possent, iuxta eorum instituta: quibuscunq; appellationibus, priuilegijs, & exẽptionibus penitus remotis, & non obstantibus.

Caput IX.

CVM multa à diuersis antea Cõcilijs, tã [a] Lateranensi, ac Lugdunensi, [b] quàm [c] Viennensi, aduersus prauos eleemosynarũ Quæstorum abusus remedia tunc adhibita, posterioribus temporibus reddita fuerint inutilia: potiúsque eorum malitia ita quotidie magno fideliũ omnium scandalo, & querela excrescere deprehendatur, vt de eorum emẽdatione nulla spes amplius relicta videatur: statuit, vt posthac in quibuscunque Christianæ religionis locis eorum nomen, atque vsus penitus aboleatur: nec ad officium huiusmodi exercendum vllatenus admittantur: non obstantibus priuilegijs, Ecclesiis, monasterijs, hospitalibus, pijs locis, & quibusuis, cuiuscunque gradus, status, & dignitatis personis, concessis, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus. Indulgentias verò, aut alias spirituales gratias, quibus non ideo Christi fideles decet priuari, deinceps per Ordinarios locorum, adhibitis duobus de Capitulo, de

a Canone 61. & 62. & ponitur de pœnit. & remiss. c. cũ ex eo §. Decretal.
b Tit. de hæret. c. & offici inquis. in 6. quicũ scriptũ est in Concilio Lugdunensi.
c In Clement. de pœnit. & remiss. c. Abusionibus. Vide sup. cap. 2 rel. sess. quin.

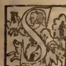
lo, debitis temporibus populo publicandas esse decernit, quibus etiam eleemosynas, atque oblata sibi charitatis subsidia, nulla prorsus mercede accepta, fideliter colligendi facultas datur: vt tandem, cœlestes hos Ecclesię thesauros non ad quęstum, sed ad pietatem exerceri, omnes verè intelligant.

Indictio futuræ Sessionis.

Sacrosancta œcumenica, & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ Sedis Legatis, statuit, & decreuit proximam futuram Sessionem habendam, & celebrandam esse feria quinta post octauam festi Natiuitatis beatæ Mariæ Virginis, quæ erit XVII. mensis Septembris, proximi futuri: Hoc tamen adiecto, quòd dictum terminum, ac vnicuique Sessioni in posterum præfigendum, ipsa sancta Synodus pro eius arbitrio, & voluntate, sicuti rebus Concilij putauerit expedire, etiam in generali Congregatione, restringere, & prorogare liberè possit, & valeat.

SESSIO XXII. QVÆ EST *Sexta sub Pio IIII. Pontifice Maximo, Celebrata die XVII. Septembris M.D. LXII.*

Doctrina de Sacrificio Missæ.

Acrosancta œcumenica, & generalis Tridētina Synodus in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis legatis, vt vetus absoluta, atque omni ex parte perfecta de magno Eucharistię mysterio in sancta Catholica Ecclesia fides, atque doctrina retineatur, & in sua puritate, propulsatis erroribus atque hæresibus, conseruetur: de ea, quatenus verum, & singulare sacrificium est, Spiritus sancti illustratione edocta, hæc, quæ sequũtur, docet, declarat, & fidelibus populis prędicanda decernit.

Caput I.

QVoniam sub priori testamento, teste Apostolo Paulo, propter Leuitici sacerdotij imbecillitatem consummatio non erat: oportuit, Deo, patre misericordiarũ, ita ordināte, sacerdotem alium secundum ordinem Melchisedech surgere, Dominum nostrum Iesum Christũ, qui posset omnes, quotquot sanctificandi essent, consummare, & ad perfectum adducere. Is igitur Deus, & Dominus noster etsi semel seipsum in ara crucis, morte intercedente Deo Patri oblaturus erat, vt æternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem sacerdotium eius extinguendum non erat: in cœna nouissima, qua nocte tradebatur, vt dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificiũ, quo cruentum illud, semel in Cruce peragendũ, repræsentaretur: eiúsq; memoria in finē vsque seculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorũ, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur: sacerdotē secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis, & vini Deo patri obtulit: ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc noui testamenti sacerdotes constituebat, vt sumerent tradidit: & eisdem, eorúmq; in sacerdotio successoribus, vt offerrent præcepit, per hęc verba: Hoc facite in meam commemorationē: vti semper Catholica Ecclesia intellexit, & docuit, nam celebrato veteri Paschate, quod in memoriam exitus de AEgypto multitudo filiorum Israel immolabat, nouum instituit Pascha, seipsum ab Ecclesia per sacerdotes sub signis visibilibus immolandum in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem, quando per sui sanguinis effusionem nos redemit, eripuitq; de potestate tenebrarum, et in regnum suum transtulit. Et hæc

Ad Hebreos 7. b

Luc. 22. b

Exod. 12. a. b.

Coll. 1. b

quidem

carent, quò ad eos sanctissimi huius sacrificij fructus vberior proueniret: nec tamen si id non semper fiat, propterea Missas illas, in quibus solus sacerdos sacramentaliter communicat, vt priuatas & illicitas, dānat, sed probat, atque adeo commendat. siquidē illæ quoque Missæ verè communes censeri debent, partim quòd in eis populus spiritualiter cōmunicet, partim verò, quòd à publico Ecclesiæ ministro non pro se tantùm, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur.

Caput VII.

Alexāder 1. à Petro epist. ad omnes orthod. Cōc. Carthag. 3. cap. 24. Cyp. li. 2. epistola 3. Cōcil. Florent. Apoc. 17.

MOnet deinde sancta Synodus preceptum esse ab ecclesia sacerdotibus, vt aquam vino in calice offerendo miscerēt, tum quòd Christum Dominum ita fecisse credatur, tū etiā quia è latere eius aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cùm aquæ in Apocalypsi beati Ioannis populi dicantur: ipsius populi fidelis cum Capite Christo vnio repręsentatur.

Caput VIII.

ETsi Missa magnā contineat populi fidelis eruditionem: non tamen expedire visum est Patribus, vt vulgari passim lingua celebraretur. Quamobrem retento vbique cuiusque Ecclesiæ antiquo, & à sancta Romana Ecclesia omnium Ecclesiarum matre, & magistra probato ritu, ne oues Christi esuriant, néue paruuli panem petant, & non sit qui frangat eis: mandat sancta Synodus Pastoribus, & singulis, curam animarum gerentibus, vt frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios ex ijs quæ in missa legūtur, aliquid exponant: atque inter cętera sanctissimi huius sacrificij mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis, & festis. Thren. 4. a

Caput IX.

QVia verò aduersus veterē hāc, in sacrosancto Euāgelio, Apostolorum traditionibus, sanctorúmque Patrum doctrina fundatam fidem, hoc tempore multi dissemínati sunt errores, multáque à multis docentur, atque disputantur: sacrosancta Synodus post multos, grauésque his de rebus, maturè habitos tractatus, vnanimi Patrum omnium consensu, quæ huic purissimæ fidei, sacræque doctrinę aduersantur, damnare, & à sancta Ecclesia eliminare, per subiectos hos canones, constituit.

De Sacrificio Missæ.

CANON I.

SI quis dixerit, in missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium: aut quòd offerri non sit aliud, quàm nobis Christum ad mãducandum dari: anathema sit.

CANON 2.

Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite, in meam commemorationem: Christum non instituisse Apostolos sacerdotes: aut non ordinasse, vt ipsi, aliíque sacerdotes offerrent corpus, & sanguinem suum: anathema sit. Lucæ 22.

CANON 3.

Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantùm esse laudis, & gratiarū actionis, aut nudam commemorationem sacrificij in Cruce peracti, non autem propitiatorium: vel soli prodesse sumenti: neque pro viuis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & alijs necessitatibus offerri debere: anathema sit.

CANON 4.

Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo Christi sacrificio, in Cruce peracto, per Missæ sacrificiū: aut illi per hoc derogari: anathema sit.

CANON 5.

Si quis dixerit, imposturam esse, Missas celebrare in honorem Sāctorum, & pro illorum intercessione, apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit: anathema sit.

CANON 6.

Si quis dixerit, Canonem Missæ errores continere, ideóque abrogandum: anathema sit.

CANON 7.

Si quis dixeri, cæremonias, vestes, & extrema signa, quibus in Missarū celebratione Ecclesia Catholica vtitur, irritabula impietatis esse, magis quàm officia pietatis: anathema sit.

CANON 8.

Si quis dixerit, Missas, in quibus solus sacerdos sacramētaliter communicat, illicitas esse, ideóque abrogandas: anathema sit.

CANON 9.

Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo summissa voce pars Canonis, & verba consecrationis proferuntur, damnādum esse: aut lingua tantùm vulgari Missam celebrari debere: aut aquam nō miscendā esse vino in calice offerēdo, eò quòd sit cōtra Christi institutionē: anathema sit.

DECRETVM DE OBseruandis, & euitandis in celebratione Missæ.

Quanta cura adhibenda sit, vt sacrosanctum Missæ sacrificium omni religionis cultu, ac veneratione celebretur: quiuis facilè existimare poterit, qui cogitarit, maledictum in sacris literis eum vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod si necessariò fatemur, nullum aliud opus adeo sanctum, ac diuinū à Christi fidelibus tractari posse, quàm hoc ipsum tremendum mysterium, quo viuifica illa hostia, qua Deo patri reconciliati sumus, in altari per sacerdotes quotidie immolatur: satis etiam apparet, omnem operam & diligentiam in eo ponendam esse, vt quanta maxima fieri potest interiore cordis mūditia, & puritate, atque exteriore deuotionis ac pietatis specie peragatur. Cùm igitur multa tā siue temporum vitio, siue hominum incuria, & improbitate irrepsisse videantur, quæ à tanti sacrificij dignitate aliena sunt, vt ei debitus honor & cultus ad Dei gloriam, & fidelis populi ædificationem restituatur: decernit sancta Synodus, vt Ordinarij locorum Episcopi ea omnia prohibere, atque è medio tollere sedulò curent, ac teneantur: quæ vel auaritia, idolorum seruitus, vel irreuerentia, quę ab impietate vix seiūcta esse potest, vel superstitio, veræ pietatis falsa imitatrix, induxit. Atque, vt multa paucis cōprehendantur: in primis, quod ad auaritiam pertinet, cuiusuis generis mercedum conditiones, pacta, & quicquid pro Missis nouis celebrandis datur: necnon importunas, atque illiberales eleemosynarum exactiones, potius quàm postulationes, aliàque huiusmodi, quæ à simoniaca labe, vel certè à turpi quæstu non lōgè absunt, omnino prohibeant. Deinde, vt irreuerentia vitetur: singuli in suis diœcesibus interdicāt, ne cui vago, & ignoto sacerdoti Missas celebrare liceat. Neminē præterea, qui publicè, & notoriè criminosus sit, aut sancto altari ministrare, aut sacris interesse permittant: néue patiātur priuatis in domibus, atque omnino extra Ecclesiam, & ad diuinum tantùm cultum dedicata oratoria, ab eisdem Ordinarijs designanda, & visitanda, sanctùm hoc sacrificiū à secularibus aut regularibus quibuscunque peragi: ac nisi prius qui intersint, decenter composito corporis habitu, declarauerint se mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non solùm corpore, adesse. Ab Ecclesiis verò musicas eas vbi siue organo, siue cantu lasciuum, aut impurum aliquid miscetur, item sæculares omnes actiones, vana, atque adeo profana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores arceant: vt domus Dei verè domus orationis esse videatur, ac dici possit. Postremò, ne superstitioni locus aliquis detur: edicto, & pœnis propositis caueant, ne sacerdotes alijs, quàm debitis horis, celebrent, néue ritus alios, aut alias cæremonias & preces in Missarum celebratione adhibeant, præter eas, quæ ab Ecclesia probatæ, ac frequenti, & laudabili vsu receptæ fuerint. Quarundam verò Missarum, & candelarum certum numerum,

Hieremię 48. b. Secūd. 70.

numerum, qui magis à superstitioso cultu, quàm à vera religione, inuentus est, omnino ab ecclesia remoueāt: doceántque populum, quis sit, & à quo potissimum proueniat sanctissimi huius sacrificij, tam preciosus, ac cœlestis fructus. Moneant etiā eundem populum, vt frequenter ad suas parochias, saltem diebus Dominicis, & maioribus festis accedant. Hæc igitur omnia, quæ summatim enumerata sunt, omnibus locorum Ordinarijs ita proponuntur, vt non solùm ea ipsa, sed quæcunque alia huc pertinere visa fuerint: ipsi pro data sibi à sacrosancta Synodo potestate, ac etiam, vt delegati Sedis Apostolicæ, prohibeant, mandent, corrigant, statuant: atq; ad ea inuiolatè seruanda, censuris Ecclesiasticis, aliisq; pœnis, quæ illorum arbitrio constituentur, fidelem populum cōpellant: non obstātibus priuilegijs, exemptionibus, appellationibus, ac consuetudinibus quibuscunque.

DECRETVM DE Reformatione.

EAdem sacrosancta œcumenica & generalis Tridentina Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, præsidentibus in ea eisdem Apostolicæ sedis Legatis, vt reformationis negotiū prosequatur: hęc in præsenti Sessione statuēda cēsuit.

Caput I.

NIhil est, quod alios magis ad pietatem & Dei cultū assiduè instruat, quàm eorum vita, & exemplum, qui se diuino ministerio dedicârunt. cùm enim à rebus seculi in altiorem sublati locum conspiciātur, in eos tanquam in speculum reliqui oculos conijciunt, ex ijsque sumunt quod imitētur. Quapropter sic decet omnino clericos, in sortē Domini vocatos, vitam, moresque suos omnes componere, vt habitu, gestu, incessu, sermone alijsque omnibus rebus, nil nisi graue, moderatum ac religione plenum præ se ferant: leuia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant: vt eorum actiones cunctis afferant venerationem. Cùm igitur, quò maiore in Ecclesia Dei & vtilitate, & ornamento hæc sunt, ita etiam diligentius sint obseruāda: statuit sancta Synodus, vt quæ aliàs à summis Pontificibus, & à sacris Concilijs de clericorum vita, honestate, cultu, doctrinâque retinēda, ac simul de luxu, commessationibus, choreis, aleis, lusibus, ác quibuscunque criminibus, necnon sæcularibus negotijs fugiendis copiosè, ac salubriter sancita fuerunt, eadem in posterum ijsdem pœnis, vel maioribus, arbitrio Ordinarij imponendis, obseruentur: nec appellatio executionē hanc, quę ad morum correctionē pertinet, suspendat. Si qua verò ex his in desuetudinē abijsse cōpererint: ea quàmprimum in vsum reuocari, & ab omnibus accuratè custodiri studeant: nō obstantibus consuetudinibus quibuscunque: ne subditorum neglectæ emendationis ipsi condignas, Deo vindice, pœnas persoluant.

Caput II.

QVicunque posthac ad Ecclesias cathedrales erit assumendus, is non solū natalibus, ætate, moribus, & vita, ac alijs, quæ à sacris Canonibus requiruntur, plenè sit præditus, verùm etiam in sacro Ordine antea, saltem sex mensium spatio, constitutus. quarū rerum instructio, si eius notitia nulla, aut recens in Curia fuerit, à Sedis Apostolicæ Legatis, seu Nūcijs prouinciarū, aut eius Ordinario, eóq; deficiente, à viciniorìbus Ordinarijs sumatur. Scientia verò præter hæc eiusmodi polleat, vt muneris sibi iniungendi necessitati possit satisfacere. ideóque antea in vniuersitate studiorum magister, siue doctor, aut licentiatus in sacra Theologia, vel iure Canonico meritò sit promotus, aut publico alicuius Academiæ testimonio idoneus ad alios docendos ostendatur. Quòd si Regularis fuerit, à Superioribus suæ religionis similem fidem habeat.

Prædicti autem omnes, vnde instructio, seu testificatio erit sumenda, hęc fideliter & gratis referre teneantur: alioquin eorum conscientias grauiter oneratas esse scient: ac Deum, & Superiores suos habebunt vltores.

Caput III.

Supra c. 3. rei. sess. 21.

EPiscopi etiam tanquam delegati Apostolici, ex fructibus, & prouentibus quibuscunque omnium dignitatum, personatuum, & officiorum, in Ecclesiis cathedralibus, vel collegiatis existentium, tertiam partem in distributiones, eorum arbitrio assignandas, diuidere possint: vt scilicet, qui eas obtinent, si personaliter competens ibi seruitium iuxta formam, ab eisdem Episcopis præscribendam, die statuto non impleuerint: illius diei distributionem amittant, nec eius quoquo modo dominium acquirant, sed fabricæ Ecclesiæ, quatenus indigeat, aut alteri pio loco, arbitrio Ordinarij applicetur. Crescente verò contumacia, contra eos iuxta sacrorum Canonum constitutiones procedant. Quòd si alicui ex prædictis dignitatibus in Ecclesiis cathedralibus, vel collegiatis, de iure, seu cōsuetudine, iurisdictio, administratio, vel officiū nō cōpetat, sed extra ciuitatē in diœcesi cura animarum immineat, cui is, qui dignitatem obtinet, incumbere voluerit: tunc pro tēpore, quo in curata Ecclesia resederit, ac ministrauerit, tanquam præsens sit, ac diuinis interfit, in Ecclesiis cathedralibus, ac collegiatis habeatur. Hæc in ijs tantū Ecclesiis constituta intelligantur, in quibus nulla est consuetudo, vel statutum, vt dictæ dignitates non seruientes aliquid amittant, quod ad tertiam partem dictorum fructuum, & prouentuum ascendat: non obstantibus consuetudinibus, etiam immemorabilibus exemptionibus, & constitutionibus, etiam iuramento, & quauis auctoritate firmatis.

Caput IIII.

QVicunque in cathedrali, vel collegiata, sæculari, vel Regulari Ecclesia diuinis mancipatus officijs, in Subdiaconatus Ordine saltem constitutus non sit: vocem in huiusmodi Ecclesiis in Capitulo non habeat, etiam si hoc sibi ab alijs liberè fuerit concessum. Ii verò, qui dignitates, personatus, officia, præbendas, portiones, ac qualibet alia beneficia in dictis Ecclesiis obtinent, aut in posterum obtinebunt, quibus onera varia sunt annexa, videlicet, vt alij Missas, alij Euangelium, alij Epistolas dicant, seu cantent: quocunque ij priuilegio, exemptione, prærogatiua, generis nobilitate sint insigniti, teneantur, iusto impedimento cessante, infra annum Ordines suscipere requisitos: alioquin pœnas incurrant, iuxta constitutionem Concilij Viennensis, quæ incipit: Vt ij, qui: quam præsenti decreto innouat. cogántque Episcopi eos diebus statutis dictos Ordines per seipsos exercere, ac cætera omnia officia, quæ debēt in cultu diuino præstare, sub eisdem, & alijs etiam grauioribus pœnis, arbitrio eorum imponendis. Nec alijs in posterum fiat prouisio: nisi ijs qui iam ætatem, & cæteras habilitates integrè habere dignoscantur: aliter irrita sit prouisio.

In clemēt titulo de ætate & qualitate & ordine præficiendorum.

Caput V.

DIspensationes quacunque auctoritate concedendæ, si extra Romanam curiam cōmittendę erunt, committantur Ordinarijs illorum, qui eas impetrauerint. ea verò, quæ gratiosè concedentur, suum non sortiantur effectum, nisi prius ab eisdē, tāquàm delegatis Apostolicis, summariè tātùm, & extraiudicialiter cognoscatur, expressas preces subreptionis vel obreptionis vitio nō subiacere.

Caput VI.

IN commutationibus vltimarū voluntatum, quæ non nisi ex iusta, & necessaria causa fieri debent, Episcopi, tanquā delegati Sedis Apostolicæ, summariè, & extraiudicialiter

liter cognoscant, nihil in precibus, tacita veritate, vel suggesta fallitate fuisse narratum, priusquam commutationes prædictæ executioni demādentur.

Caput VII.

LEgati, & Nuncij Apostolici, Patriarchæ, Primates, & Metropolitani in appellationibus ad eos interpositis, in quibusuis causis, tam in admittēdis appellationibus, quàm in concedendis inhibitionibus post appellationem, seruare teneātur formam, & tenorem sacrarum constitutionum, & præsertim Innocentij IIII. quæ incipit: Romana, quacunque consuetudine, etiam immemorabili, aut stylo, vel priuilegio, in contrariū non obstantibus: aliter inhibitiones, & Processus, & inde secuta quæcunque sint ipso iure nulla.

In 6. tit. de appellationib'.

Caput VIII.

EPiscopi, etiam tanquam Sedis Apostolicæ delegati, in casibus à iure cōcessis, omnium piarum dispositionum tam in vltima voluntate, quàm inter viuos, sint executores: habeant ius visitandi hospitalia, collegia quæcunque, ac confraternitates laicorum, etiam quas scholas, siue quocunque alio nomine vocant: non tamen quæ sub Regum immediata protectione sunt, sine eorum licentia: eleemosinas Montis pietatis, siue charitatis, & pia loca omnia, quomodocunque nuncupentur, etiā si prædictorum locorum cura ad laicos pertineat, atque eadem pia loca exemptionis priuilegio sint munita: ac omnia quæ ad Dei cultum, aut animarum salutem, seu pauperes sustentandos instituta sunt, ipsi ex officio suo iuxta sacrorum Canonum statuta cognoscant, & exequantur: non obstantibus, quacunque consuetudine, etiam immemorabili, priuilegio, aut statuto.

Caput IX.

ADministratores, tam Ecclesiastici, quàm laici, fabricæ cuiusuis Ecclesiæ, etiam cathedralis, hospitalis, cōfraternitatis, eleemosynæ Montis pietatis, & quorumcūque piorum locorum singulis annis teneantur reddere rationem administrationis Ordinario: consuetudinibus & priuilegijs quibuscunque in contrarium sublatis: nisi secus fortè institutione, & ordinatione talis Ecclesię seu fabricę expresśè cautum esset. Quòd si ex consuetudine, aut priuilegio, aut ex cōstitutione aliqua loci, alijs ad id deputatis ratio reddenda esset: tunc cum ns adhibeatur etiam Ordinarius: & aliter factę liberationes dictis administratoribus minimè suffragentur.

Caput X.

CVM ex Notariorum imperitia plurima damna, & multarum occasio litium oriatur: possit Episcopus quoscunque Notarios, etiā si Apostolica, Imperiali, ac Regia authoritate creati fuerint, etiam tanquā delegatus Sedis Apostolicæ, examinatione adhibita, eorum sufficientiam scrutari: illisque non idoneis repertis, aut quandocunqne in officio delinquentibus, officij eius in negotijs, litibus, & causis Ecclesiasticis, ac spiritualibus exercendi vsum perpetuò, aut ad tempus prohibere. Neque eorum appellatio interdictionē Ordinarij suspendat.

Caput XI.

SI quem clericorum, aut laicorum, quacunque is dignitate, etiā Imperiali, aut Regali pręfulgeat, in tantum malorum omnium radix, cupiditas occupauerit, vt alicuius Ecclesiæ, seu cuiusuis sæcularis, vel regularis beneficij, Montium pietatis, aliorūmq; piorum locorū iurisdictiones, bona, census, ac iura, etiā feudalia, & emphyteotica, fructus, emolumenta, seu quascunque obuentiones, quæ in Ministrorum, & pauperum necessitates conuerti debent: per se, vel per alios vi, vel timore incusso, seu etiam per suppositas personas clericorū, aut laicorum, seu quacunq; arte, aut quocunq; quæsito colore in proprios vsus cōuertere, illósque vsurpare præsumpserit, seu impedire,

pedire, ne ab ijs, ad quos iure pertinēt, percipiantur: is anathemati tādiu subiaceat, quādiu iurisdictiones, bona, res, iura, fructus, & redditus, quos occupauerit, vel qui ad eum quomodocunque, etiam ex donatione suppositæ personæ, peruenerint: Ecclesiæ, eiúsq; administratori, siue beneficiario integrè restituerit: ac deinde à Romano Pontifice absolutionē obtinuerit. Quòd si eiusdem Ecclesię patronus fuerit: etiam iure patronatus vltra prędictas pœnas eo ipso priuatus existat. Clericus verò, qui nefandæ fraudis, & vsurpationis huiusmodi fabricator, seu consentiens fuerit, eisdem pœnis subiaceat: necnon quibuscunque beneficijs priuatus sit, & ad quæcunque alia beneficia inhabilis efficiatur: & à suorū Ordinū executione, etiam post integram satisfactionē, & absolutionem, sui Ordinarij arbitrio suspendatur.

DECRETVM SVPER PEtitione concessionis Calicis.

Canone 4. de cōmunione sub vtraque specie Sess. 21.

INsuper cùm eadē sacrosancta Synodus superiori Sessione duos articulos, aliàs propositos, & tum nōdū discussos, videlicet: An rationes, quibus sancta Catholica Ecclesia adducta fuit, vt cōmunicaret laicos, atq; etiā nō celebrātes sacerdotes, sub vna panis specie, ita sint retinēdæ, vt nulla ratione Calicis vsus cuiquā sit permittendus: &, An, si honestis, & Christianę charitati consentaneis rationibus concedendus alicui vel nationi, vel regno Calicis vsus videatur: sub aliquibus cōditionibus cōcedēdus sit, & quænā illæ sint: in aliud tēpus, oblata sibi occasione, examinandos, atq; definiēdos reseruauerit: nūc eorū pro quibus petitur, saluti optimè consultū volens, decreuit, integrū negotiū ad Sanctissimū Dominū nostrū esse referendum, prout præsenti decreto refert: qui pro sua singulari prudētia id efficiat, quod vtile Reip. Christianæ, & salutare petentibus vsum Calicis, fore iudicauerit.

¶ Indictio futuræ Sessionis.

Insuper eadem sacrosancta Tridentina Synodus, diem futuræ Sessionis ad feriā quintam, post octauam festiuitatis omniū sanctorum, quæ erit dies XII. Mēsis Noueb. indicit: & in ea decernetur de Sacramēto Ordinis, et de Sacramēto Matrimonij. etc.

Prorogata fuit Sessio vsque ad diē XV. Iul. M. D. LXIII.

SESSIO XXIII. QVÆ EST septima sub Pio IIII. Pōtifice Maximo, Celebrata Die XV. Iulij. M. D. LXIII.

Vera & Catholica doctrina de Sacramento Ordinis, ad condemnandos errores nostri temporis à Sancta Synodo Tridentina decreta, & publicata in sessione septima.

Caput I.

SAcrificium, & sacerdotium ita Dei ordinatione cōiuncta sunt, vt vtrumque in omni lege extiterit. Cùm igitur in nouo Testamento sanctum Eucharistiæ sacrificium visibile ex Domini institutione Catholica Ecclesia acceperit: fateri etiam oportet, in ea nouum esse visibile, & externum sacerdotiū, in quod vetus translatum est. Hoc autem ab eodem Domino Saluatore nostro institutum esse, atque Apostolis, eorúmque successoribus in sacerdotio, potestatem traditam consecrandi, offerendi, & ministrandi corpus, & sanguinem eius, necnon & peccata dimittendi, & retinendi, sacræ literæ ostendunt, & Catholicæ Ecclesiæ traditio semper docuit.

Caput II.

CVM autem diuina res sit tam sancti sacerdotij ministerium, consentaneū fuit, quò dignius, & maiore cum veneratione exerceri posset, vt in Ecclesiæ ordinatissima dispositione plures, & diuersi essent ministrorū Ordines, qui Sacerdotio ex officio deseruirēt: ita distributi, vt, qui

qui iam clericali tonsura insigniti essent, per minores ad maiores ascenderent. nam non solum de sacerdotibus, sed & de Diaconis sacræ literæ apertā mentionē faciunt: & quæ maximè in illorū ordinatione attendēda sunt, grauissimis verbis docent: & ab ipso Ecclesiæ initio sequētiū Ordinum nomina, atq; vniuscuiusq; eorum propria ministeria, Subdiaconi scilicet, Acolyti, Exorcistæ, Lectoris, & Ostiarij in vsu fuisse cognoscuntur: quamuis non pari gradu. nā Subdiaconatus ad maiores ordines à Patribus, & sacris Concilijs refertur, in quibus & de alijs inferioribus frequentissimè legimus.

Caput III.

2.Tim.1. CVM Scripturæ testimonio, Apostolica traditione, & Patrum vnanimi consensu perspicuum sit, per sacram ordinationē, quæ verbis, & signis exterioribus perficitur, gratiam conferri: dubitare nemo debet, Ordinem esse verè, & propriè vnum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis. Inquit enim Apostolus: Admoneo te, vt resuscites gratiā Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum. non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis.

Caput IIII.

QVoniam verò in Sacramento Ordinis, sicut & in Baptismo, & Confirmatione, character imprimitur, qui nec deleri, nec auferri potest: meritò sancta Synodus dānat eorum sententiam, qui asserunt noui Testamenti sacerdotes temporariam tantummodo potestatem habere: ac semel ritè ordinatos, iterū laicos effici posse, si verbi Dei ministeriū nō exerceant. Quòd si quis omnes Christianos promiscuè noui Testamenti sacerdotes esse, aut omnes pari inter se potestate spirituali præditos affirmet, nihil aliud facere videtur, quàm Ecclesiasticam hierarchiam, quæ est vt castrorū acies ordinata, confundere: perinde ac si cōtra beati Pauli doctrinā omnes Apostoli, omnes Prophetæ, omnes Euangelistæ, omnes Pastores, omnes sint Doctores. Proinde sacrosancta Synodus declarat, præter cæteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerūt, ad hunc hierarchicum Ordinē precipuè pertinere: & positos, sicut idem Apostolus ait, à Spiritu sancto, regere Ecclesiam Dei: eósque presbyteris superiores esse: ac Sacramentum Confirmationis cōferre: ministros Ecclesiæ ordinare: atque alia pleraq; peragere ipsos posse: quarum functionū potestatem reliqui inferioris Ordinis nullam habent. Docet insuper sacrosancta Synodus, in ordinatione Episcoporum, sacerdotum, & cæterorum Ordinum nec populi, nec cuiusuis sæcularis potestatis, & magistratus consensum, siue vocationem, siue auctoritatem ita requiri, vt sine ea irrita sit ordinatio: quin potius decernit, eos, qui tantummodo à populo, aut sæculari potestate, ac magistratu vocati, & instituti, ad hæc ministeria exercenda ascendunt: & qui ea propria temeritate sibi sumunt: omnes non Ecclesiæ ministros, sed fures, & latrones, per ostium non ingressos, habendos esse. Hæc sunt, quæ generatim sanctæ Synodo visum est Christi fideles de Sacramento Ordinis docere. His autem contraria, certis & proprijs Canonibus in hūc, qui sequitur, modum damnare constituit, vt omnes, adiuuante Christo, fidei regula vtentes, in tot errorum tenebris Catholicam veritatem facilius agnoscere, & tenere possint.

Cant.6. 1.Cor.12. Acto.20.

DE SACRAMENTO Ordinis.

CANON I.

SI quis dixerit, non esse in nouo testamento sacerdotium visibile, & externū: vel non esse potestatē aliquā cōsecrandi, & offerēdi verum corpus, & sanguinē Domini, & peccata remittendi, & retinendi: sed officium tantùm, & nudum ministeriū prædicandi Euangelium: vel eos, qui

non

non prædicant, prorsus non esse sacerdotes: anathema sit.

CANON 2.

Si quis dixerit, præter sacerdotium non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines, & maiores, & minores, per quos, velut per gradus quosdã, in sacerdotium tendatur: anathema sit.

CANON 3.

Si quis dixerit, Ordinem, siue sacram ordinationem non esse verè & propriè Sacramentum à Christo Domino institutum: vel esse figmentum quoddam humanum, excogitatum à viris rerum Ecclesiasticarum imperitis: aut esse tantùm ritum quendã eligendi ministros verbi Dei, & Sacramentorum: anathema sit.

CANON 4.

Si quis dixerit, per sacram ordinationem non dari Spiritum sanctum: ac proinde, frustra Episcopos dicere: Accipe Spiritum sanctum: aut per eã non imprimi characterem: vel eum, qui sacerdos semel fuit, laicum rursus fieri posse: anathema sit.

CANON 5.

Si quis dixerit, sacram Vnctionem, qua Ecclesia in sancta ordinatione vtitur, non tantùm non requiri, sed contemnendam & perniciosam esse: similiter, & alias Ordinis cæremonias: anathema sit.

CANON 6.

Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica nõ esse hierarchiã diuina ordinatione institutã, quæ cõstat ex Episcopis, presbyteris, & ministris: anathema sit.

CANON 7.

Si quis dixerit, Episcopos nõ esse presbyteris superiores, vel nõ habere potestatẽ cõfirmandi, & ordinãdi, vel eã quã habẽt, illis esse cũ presbyteris cõmunem: vel Ordines ab ipsis collatos sine populi, vel potestatis secularis cõsensu, aut vocatione, irritos esse: aut eos, qui nec ab Ecclesiastica & Canonica potestate ritè ordinati, nec missi sunt, sed aliunde veniunt, legitimos esse verbi & Sacramentorum ministros: anathema sit.

CANON 8.

Si quis dixerit, Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumũtur, non esse legitimos, ac veros Episcopos, sed figmentum humanum: anathema sit.

DECRETVM
de Reformatione.

EADEM sacrosancta Tridentina Synod' reformationis materiam prosequens, hac quæ sequuntur, in præsenti decernenda esse statuit, & decernit.

Caput I.

Cùm præcepto diuino mãdatum sit omnibus, quibus animarum cura commissa est, oues suas agnoscere: pro his sacrificium offerre, verbique diuini prędicatione, Sacramentorum administratione, ac bonorum omnium operum exemplo pascere: pauperum, aliarúmque miserabilium personarum curam paternam gerere: & in cætera munia pastoralia incumbere: quæ omnia nequaquam ab his præstari, & impleri possunt, qui gregi suo nõ inuigilant, neque assistunt, sed mercenariorum more deserunt: sacrosancta Synodus eos admonet & hortatur, vt diuinorũ præceptorum memores, factique forma gregis, in iudicio & veritate pascant & regant. Ne verò ea quæ de residentia sanctè & vtiliter iam antè sub fel. rec. Paulo III. sancita fuerunt, in sensus à sacrosanctæ Synodi mente alienos trahantur, ac si vigore illius decreti quinque mensibus continuis abesse liceat: illis inhærendo, declarat sacrosancta Synodus, omnes Patriarchalibus, Primatibus, Metropolitanis, ac cathedralibus Ecclesiis quibuscunque, quocunque nomine, & titulo præfectos, etiam si sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sint, obligari ad personalem in sua Ecclesia vel diœcesi residentiam, vbi iniuncto sibi officio defungi teneantur: neque abesse posse, nisi ex causis, & modis infrascriptis. Nam cùm Christiana charitas, vrgẽs necessi-

Suprà sess. 6. c. 1. ref.

necessitas, debita obedientia, ac euidens Ecclesiæ, vel Reipub. vtilitas aliquos nonnunquam abesse postulēt & exigāt: decernit eadem sancta Synodus, has legitimæ absentiæ causas, à beatissimo Romano Pontifice, aut à Metropolitano, vel eo absente, Suffraganeo Episcopo, antiquiore residēte, qui idem Metropolitani absentiam probare debebit, in scriptis esse approbandas: nisi cùm absentia inciderit propter aliquod mun⁹, & Reipub. officium, Episcopatibus adiunctum: cuius quoniam causæ sunt notoriæ, & interdum repentinæ, ne eas quidem significari Metropolitano necesse erit, ad eundem tamen cum Concilio prouinciali spectabit iudicare de licentijs à se, vel à Suffraganeo datis: & videre, ne quis eo iure abutatur: & vt pœnis canonicis errātes puniantur. Interea meminerint discessuri, ita ouibus suis prouidendum, vt quantum fieri poterit, ex ipsorum absentia nullum damnum accipiant. Quoniam autem, qui aliquātisper tātùm absunt, ex veterum Canonum sententia nō videntur abesse, quia statim reuersuri sunt: sacrosancta Synodus vult, illud absentiæ spatium singulis annis siue continuū, siue interruptum, extra prædictas causas, nullo pacto debere duos, aut ad summum tres mēses excedere: & haberi rationem, vt id æqua ex causa fiat, & absq; vllō gregis detrimento: quod an ita sit, abscedentium conscientiæ relinquit, quam sperat religiosam, & timoratam fore, cùm Deo corda pateant: cuius opus non fraudulenter agere, suo periculo tenētur. Eosdem interim admonet, & in Domino hortatur, ne per illius temporis spatiū Dominici aduentus, Quadragesimæ, Natiuitatis, Resurrectionis Domini, Penthecostes item, & Corporis Christi diebus, quibus refici maximè, & in Domino gaudere Pastoris præsentia oues debeant, ipsi ab Ecclesia sua cathedrali vllo pacto absint, nisi Episcopalia munia in sua diœcesi eos aliò vocent.

Si quis autem, quod vtinam nunquam eueniat, contra huius decreti dispositionem abfuerit: statuit sacrosancta Synodus, præter alias pœnas aduersus non residentes, sub Paulo tertio impositas, & innouatas, ac mortalis peccati reatum, quem incurrit eum, pro rata temporis absentiæ fructus suos non facere, nec tuta conscientia, alia etiam declaratione non secuta, illos sibi detinere posse: sed teneri aut ipso cessante, per Superiorē Ecclesiasticum illos fabricę Ecclesiarum: aut pauperibus loci erogare: prohibita quacunque conuentione, vel compositione, quæ pro fructibus malè perceptis appellatur: ex qua etiam prædicti fructus in totum, aut pro parte, ei remitterentur: non obstātibus quibuscunq; priuilegijs cuicunque Collegio, aut fabricæ concessis. Eadem omnino, etiam quo ad culpam, amißionē fructuum, & pœnas de curatis inferioribus, & alijs quibuscunque, qui beneficium aliquod Ecclesiasticum, curam animarum habens, obtinēt, sacrosancta Synodus declarat, & decernit: ita tamē; vt quandocunq; eos, causa prius per Episcopum cognita, & probata, abesse contigerit: Vicarium idoneū, ab ipso Ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquat. Discedendi autem licentiam in scriptis gratisque concedendam vltra bimestre tempus, nisi ex graui causa, non obtineant. Quòd si per edictum citati etiam non personaliter, cōtumaces fuerint: liberum esse vult Ordinarijs, per censuras Ecclesiasticas, & sequestrationem, & subtractionem fructuum, aliáque iuris remedia, etiam vsque ad priuationem, compellere: nec executionem hanc, quolibet priuilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscunque beneficij, pactione, statuto etiam iuramento, vel quacunque auctoritate confirmato; consuetudine etiam immemorabili, quæ potius corruptela censenda est, siue appellatione, (Suprà sess. 6. c. 1. ref.)

L aut

aut inhibitione, etiã in Romana Curia, vel vigore Eugenianæ constitutionis suspendi posse. Postremò tam decretũ illud sub Paulo tertio, quàm hoc ipsum in Concilijs prouincialibus, & Episcopalibus publicari, sancta Synodus præcipit. cupit enim, quæ adeo ex Pastorum munere, animarúmque salute sunt, frequenter omnium auribus, mentibúsq; infigi, vt in posterum, Deo iuuante, nulla temporum iniuria, aut hominum obliuione, aut desuetudine aboleantur.

Supra ses. 6. c. 1. ses.

Caput II.

Ecclesiis cathedralibus, seu superioribus, quocunq; nomine, ac titulo præfecti, etiamsi sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales sint, si munus consecrationis intra tres mẽses non susceperint, ad fructuum perceptorum restitutionem teneantur. Si intra totidem menses postea id facere neglexerint, Ecclesiis ipso iure sint priuati. Consecratio verò, si extra curiam Romanam fiat, in Ecclesiã, ad quã promoti fuerint, aut in prouinciæ, si commodè fieri poterit, celebretur.

Caput III.

Episcopi per semetipsos Ordines conferant. quòd si ægritudine fuerint impediti, subditos suos non aliter, quàm iã probatos, & examinatos, ad alium Episcopum ordinandos dimittant.

Caput IIII.

Prima Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint: & fidei rudimenta edocti non fuerint: quiq; legere, & scribere nesciant: & de quibus probabilis coniectura nõ sit, eos nõ secularis iudicij fugiendi fraude, sed vt Deo fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus elegisse.

Caput V.

Ad minores Ordines promouẽdi bonum à Parocho, & à magistro scholæ, in qua educantur, testimoniũ habeant. Hi verò qui ad singulos maiores erunt assumendi, per mensem ante ordinationẽ Episcopum adeant, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, cõmittat, vt nominibus, ac desiderio eorũ, qui volent promoueri, publicè in Ecclesia propositis, de ipsorum ordinandorũ natalibus, ætate, moribus, & vita à fide dignis diligenter inquirat: & litteras testimoniales, ipsam inquisitionem factam continentes, ad ipsum Episcopum quàmprimũ transmittat.

Caput VI.

Nullus prima Tõsura initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus, ante decimũ quartum annum beneficium possit obtinere. Is etiam fori priuilegio nõ gaudeat, nisi beneficium Ecclesiasticum habeat: aut clericalem habitũ, & Tonsurã deferens, alicui Ecclesiæ ex mãdato Episcopi inseruiat: vel in seminario clericorũ, aut ĩ aliqua schola, vel Vniuersitate, de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores Ordines suscipiendos versetur. In clericis verò cõiugatis conseruetur cõstitutio Bonifacij 8. quæ incipit: Clerici, qui cum vnicis: modò hi clerici, alicuius Ecclesiæ seruitio, vel ministerio ab Episcopo deputati, eidẽ Ecclesiæ seruiãt, vel ministrent: & clericali habitu, & Tonsura vtantur: nemini quò ad hoc, priuilegio, vel consuetudine, etiam immemorabili, suffragante.

In 6. Tit. de clericis cõiugatis.

Caput VII.

Sancta Synodus, antiquorũ Canonum vestigijs inhærendo, decernit, vt quãdo Episcopus ordinationem facere disposuerit, omnes qui ad sacrum ministerium accedere voluerint, feria quarta ante ipsam ordinationem, vel quãdo Episcopo videbitur, ad ciuitatẽ euocentur. Episcopus autẽ sacerdotibus, & alijs prudentibus viris, peritis diuinæ legis, ac in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis, sibi ascitis, ordinandorum genus, personam, ætatem, institutionem, mores, doctrinam, & fidem diligenter inuestiget, & examinet.

Caput

Caput VIII.

ORdinationes sacrorum Ordinum, statutis à iure tēporibus, ac in cathedrali Ecclesia, vocatis pręsentibusq; ad id Ecclesię Canonicis, publicè celebrentur. Si autē in alio diœcesis loco, præsente clero loci, dignior, quantum fieri poterit, Ecclesia semper adeatur. Vnusquisq; autē à proprio Episcopo ordinetur. Quòd si quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei, etiā cuiusuis generalis, aut specialis rescripti, vel priuilegij prætextu, etiam statutis temporibus permittatur: nisi eius probitas, ac mores Ordinarij sui testimonio cōmendentur. Si secus fiat: ordinans à collatione ordinum per annum: & ordinatus à susceptorū ordinum executione, quàmdiu proprio Ordinario videbitur expedire, sit suspensus.

Caput IX.

EPiscopus familiarem suum non subditum ordinare non possit, nisi per triennium secum fuerit cōmoratus: & beneficium, quacunq; fraude cessante, statim re ipsa illi cōferat: consuetudine quacunq;, etiam immemorabili, in contrarium non obstante.

Caput X.

ABbatibus, ac alijs quibuscunque, quantumuis exemptis, nō liceat in posterum, intra fines alicuius diœcesis consistentibus, etiā si nullius diœcesis, vel exempta esse dicantur, cuiquā, qui Regularis subditus sibi non sit, Tonsuram, vel minores Ordines conferre: nec ipsi Abbates, & alij exēpti, aut Collegia, vel Capitula quæcunq;, etiā Ecclesiarum cathedralium, literas dimissorias aliquibus clericis sæcularib⁹, vt ab alijs ordinētur, cōcedant. Sed horū omniū ordinatio seruatis omnibus, quæ in huius sacrosanctæ Synodi decretis cōtinentur, ad Episcopos, intra quorū diœcesis fines existant, pertineat: nō obstantibus quibuscunq; priuilegijs, præscriptionibus, aut consuetudinibus etiā immemorabilibus. Pœnam quoq; impositam ijs, qui cōtra huius sanctæ Synodi sub Paulo III. decretum à Capitulo Episcopali, Sede vacante, literas dimissorias impetrāt: ad illos, qui easdē literas non à Capitulo, sed ab alijs quibusuis, in iurisdictione Episcopi loco Capituli, Sede vacāte, succedentibus, obtinerent, mādat extendi. Cōcedentes autē dimissorias contra formam decreti; ab officio, & beneficio per annū sint ipso iure suspensi. Suprà citato Reform. Sess. 7.

Caput XI.

MInores Ordines ijs, qui saltē latinam linguam intelligāt, per tēporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur, vt eò accuratius, quantū sit huius disciplinæ pondus, possint edoceri: ac in vnoquoq; munere, iuxta pręscriptum Episcopi, se exerceant: idq; in ea, cui adscripti erūt, Ecclesia: nisi fortè ex causa studiorū absint: atq; ita de gradu in gradū ascendāt: vt in eis cum ętate vitę meritum, & doctrina maior accrescāt. Quod & bonorum morum exemplum, & assiduum in Ecclesia ministerium, atq; maior erga presbyteros, & superiores Ordines reuerentia, & crebrior, quàm antea, corporis Christi Cōmunio maximè comprobabunt. Cúmq; hinc ad altiores gradus, & sacratissima mysteria sit ingressus: nemo ijs initietur, quē non scientiæ spes maioribus Ordinibus dignū ostendat. Hi verò non nisi post annū à susceptione postremi gradus minorum Ordinum ad sacros ordines promoueantur: nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas, iudicio Episcopi, aliud exposcat.

Caput XII.

NVllus in posterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatus ante vigesimum tertium, ad Presbyteratus ante vigesimum quintum ætatis suę annum promoueatur. Sciant tamen Episcopi, non singulos in ea ætate constitutos, debere ad hos ordines assumi: sed dignos duntaxat, & quorum probata vita senectus sit. Regulares quoque

nec in minori ætate, nec sine diligenti Episcopi examine ordinentur: priuilegijs quibuscunque, quò ad hoc, penitus exclusis.

Caput XIII.

Subdiaconi, & Diaconi ordinentur, habentes bonum testimoniũ, & in minoribus Ordinibus iam probati, ac literis, & ijs, quę ad Ordinem exercendum pertinent, instructi. Qui sperent, Deo auctore, se cõtinere posse, Ecclesijs, quibus adscribentur, inseruiãt: sciãtq; maximè decere, si saltem diebus Dominicis, & solẽnibus, cùm altari ministrauerint, sacram Communionem perceperint. Promoti ad sacrum Subdiaconatus Ordinem, si per annum saltem in eo nõ fint versati, ad altiorem gradum, nisi aliud Episcopo videatur, ascendere non permittãtur. Duo sacri Ordines non eodem die, etiam Regularibus, conferantur: priuilegijs, ac indultis quibusuis concessis, non obstantibus quibuscunque.

Caput XIIII.

Qui piè & fideliter in ministerijs antè actis se gesserint, & ad presbyteratus Ordinem assumuntur, bonum habeant testimoniũ, & hi sint, qui non modò in Diaconatu, ad minus annum integrũ, nisi ob Ecclesiæ vtilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur, ministrauerint: sed etiam ad populũ docẽdũ ea, quæ scire omnibus necessariũ est ad salutem: ac ministrandi Sacramẽta, diligenti examine pręcedente, cõprobentur: atque ita pietate ac castis moribus conspicui, vt præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eis possint expectari. Curet Episcopus, vt ij saltẽ diebus Dominicis, & festis solennibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt suo muneri satisfaciant, Missas celebrent. Cum promotis per saltũ, si nõ ministrauerint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare.

Caput XV.

Quamuis presbyteri in sua ordinatione, à peccatis absoluẽdi potestatẽ accipiant: decernit tamẽ S. Synodus, nullũ, etiã Regularẽ, posse cõfessiones sæcularium, etiã sacerdotũ, audire: nec ad id idoneũ reputari: nisi aut parochiale beneficiũ: aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessariũ, aut aliàs idoneus iudicetur: & approbationẽ, quę gratis detur, obtineat: priuilegijs, cõsuetudine quacunque, etiam immemorabili, non obstantibus.

Caput XVI.

Cum nullus debeat ordinari, qui iudicio sui Episcopi nõ sit vtilis, aut necessari⁹ suis Ecclesiis: sancta Synodus, vestigijs sexti Canonis Concilij Chalcedonensis inhęrendo, statuit, vt null⁹ in posterũ ordinetur, qui illi Ecclesiæ, aut pio loco, pro cuius necessitate, aut vtilitate assumitur, nõ adscribatur, vbi suis fungatur muneribus: nec incertis vagetur sedibus. Quòd si locũ incõsulto Episcopo deseruerit, ei sacrorũ exercitiũ interdicatur. Nullus pręterea clericus peregrinus sine commendatitijs sui Ordinarij literis ab vllo Episcopo ad diuina celebranda, & Sacramenta administranda admittatur.

Caput XVII.

Vt sanctorum Ordinum à Diaconatu ad Ostiariatũ functiones, ab Apostolorum temporibus in Ecclesia laudabiliter receptæ, & pluribus in locis aliquamdiu intermissæ, in vsum iuxta sacros Canones reuocentur: nec ab hæreticis tãquam ociosè traducantur: illius pristini moris restituendi desiderio flagrans sancta Synodus decernit, vt in posterũ huiuscemodi ministeria non nisi per constitutos in dictis Ordinibus exerceantur, omnesq; & singulos Prælatos Ecclesiarũ in Domino hortatur, & illis præcipit, vt quantũ fieri commodè poterit, in Ecclesiis cathedralibus, collegiatis, & parochialibus suę diœcesis, si popul⁹ frequẽs, & Ecclesiæ prouetus id ferre queãt, huiusmodi functiones curẽt restituendas, & ex aliqua parte redditũ aliquorũ simpliciorũ beneficiorũ, vel fabricæ Ecclesiæ,

Ecclesiæ, si prouentus suppetant: aut vtrisque illorum, eas functiones exercentibus stipendia assignent: quibus, si negligentes fuerint, Ordinarij iudicio, aut ex parte mulctari, aut in totum priuari possint. Quòd si ministerijs quatuor minorum Ordinum exercendis clerici cœlibes præsto non erunt, suffici possint etiam coniugati, vitæ probatæ, dummodo nō bigami, ad ea munia obeūda idonei, & qui Tonsuram, & habitum clericalem in Ecclesia gestent.

Caput XVIII.

CVM adolescentium ætas, nisi rectè instituatur, prona sit ad mundi voluptates sequendas: & nisi à teneris annis ad pietatem & religionem informetur, antequam vitiorum habitus totos homines possideat, nunquam perfectè, ac sine maximo, ac singulari propemodū Dei omnipotentis auxilio in disciplina Ecclesiastica perseueret: sancta Synodus statuit, vt singulæ cathedrales, Metropolitanæ, atq; his maiores Ecclesiæ, pro modo facultatum, & diœcesis amplitudine, certum puerorum ipsius ciuitatis, & diœcesis, vel eius prouinciæ, si ibi non reperiantur, numerū in collegio ad hoc prope ipsas Ecclesias, vel alio in loco cōuenienti, ab Episcopo eligendo, alere, ac religiosè educare, & Ecclesiasticis disciplinis instituere teneantur. In hoc verò collegio recipiantur, qui ad minimū 12. annos, & ex legitimo matrimonio nati sint: ac legere, & scribere competenter nouerint: & quorū indoles, & voluntas spem afferat, eos ecclesiasticis ministerijs perpetuò inseruituros. Pauperū autem filios præcipuè eligi vult: nec tamen ditiorum excludit: modò suo sumptu alantur, & studium præ se ferant Deo & Ecclesiæ inseruiendi. Hos pueros Episcop⁹ in tot classes, quot ei videbitur, diuisos iuxta eorum numerum, ætatem, ac in disciplina Ecclesiastica progressum, partim cùm ei opportunum videbitur, Ecclesiarum ministerio addicet: partim in collegio erudiendos retinebit: aliósque in locum eductorum sufficiet: ita vt hoc collegium Dei ministrorum perpetuum seminarium sit. Vt verò in eadē disciplina Ecclesiastica commodius instituantur: Tonsura statim, atque habitu clericali semper vtentur: grammatices, cantus, computi Ecclesiastici, aliarúmque bonarum artium disciplinam discāt: sacram Scripturam, libros Ecclesiasticos, homilias Sanctorum atque Sacramentorum tradendorum, maximè quæ ad confessiones audiendas videbuntur opportuna, & rituum, ac cæremoniarū formas ediscent. Curet Episcopus, vt singulis diebus Missæ sacrificio intersint: ac saltem singulis mensibus confiteantur peccata: & iuxta Confessoris iudicium sumant corpus Domini nostri Iesu Christi: cathedrali, & alijs loci Ecclesiis diebus festis inseruiāt. Quę omnia, atq; alia ad hāc rē opportuna, & necessaria Episcopi singuli cum consilio duorum Canonicorum seniorum, & grauiorum, quos ipsi elegerint, prout Spiritus sanctus suggesserit, cōstituent: eáque vt semper obseruentur, sępius visitādo operam dabūt. Discolos, & incorrigibiles, ac malorum morum seminatores acriter punient, eos etiam, si opus fuerit, expellendo: omniáque impedimenta auferentes, quæcunque ad conseruandum, & augendum, tam pium, & sanctum institutum pertinere videbuntur, diligenter curabunt. Et quia ad collegij fabricam instituendam, & ad mercedem præceptoribus & ministris soluendam, & ad alendam iuuentutem, & ad alios sumptus certi redditus erunt necessarij: vltra ea, quæ ad instituēdos vel alendos pueros sunt in aliquibus Ecclesiis, & locis destinata, quæ eo ipso huic seminario sub eadem Episcopi cura applicata censeantur: idem Episcopus cum consilio duorum de Capitulo, quorum alter ab Episcopo, alter ab ipso Capitulo eligatur: itémq; duorū de clero ciuitatis, quorū quidē alterius

similiter ad Episcopum, alterius verò ad clerum pertineat: ex fructibus integris mensæ Episcopalis, & Capituli, & quarumcunque dignitatum, personatuum, officiorum, præbendarum, portionum, Abbatiarum, & Prioratuum: cuiuscunque Ordinis, etiam Regularis, aut qualitatis, vel conditionis fuerint, & hospitalium, quæ dantur in titulum, vel administrationem, iuxta constitutionem Concilij Viennensis, quæ incipit, Quia contingit: & beneficiorum quorumcunque, etiam Regularium, etiam si iuris patronatus cuiuscunque fuerint, etiam si exempta, etiam si nullius diœcesis, vel alijs Ecclesiis, monasterijs, & hospitalibus, & alijs quibusuis locis pijs, etiam exemptis, annexa, & ex fabricis Ecclesiarum, & aliorum locorum, etiam ex quibuscunque alijs Ecclesiasticis redditibus, seu prouentibus, etiam aliorum collegiorum: in quibus tamen seminaria discentium, vel docentium ad commune Ecclesiæ bonum promouendum actu non habentur: hæc enim exempta esse voluit: præterquàm ratione redditũum, qui superflui essent vltra conuenientem ipsorum seminariorum sustẽtationem: seu corporum, vel confraternitatum, quæ in nonnullis locis scholæ appellantur, & omnium monasteriorum, non tamen mendicantium, etiam ex decimis quacũque ratione ad laicos, ex quibus subsidia Ecclesiastica solui solent, & milites cuiuscunque militiæ, aut ordinis, pertinentibus, fratribus sancti Ioannis Hierosolymitani duntaxat exceptis, partem aliquã, vel portionem detrahent: & eam portionem sic detractam, necnon beneficia aliquot simplicia cuiuscunque qualitatis, & dignitatis fuerint, vel etiam præstimonia, vel præstimoniales portiones, etiam ante vacationem nuncupatas, sine cultus diuini, & illa obtinentiũ præiudicio, huic collegio applicabunt, & incorporabunt. quod locum habeat, etiamsi beneficia sint reseruata, vel affecta: nec per resignationem ipsorum beneficiorum, vniones & applicationes suspendi, vel vllo modo impediri possint, sed omnino quacũque vacatione, etiam si in curia effectum suum sortiantur, quacunque constitutione non obstante. Ad hanc autem portionem soluendam, beneficiorum, dignitatũ, personatuum, & omniũ, & singulorũ suprà commemoratorũ possessores, non modò pro se, sed pro pensionibus, quas alijs forsan ex dictis fructibus soluerent, retinendo tamen pro rata, quidquid pro dictis pẽsionibus, illis erit soluendum, ab Episcopo loci per censuras Ecclesiasticas, ac alia iuris remedia compellãtur: etiam vocato ad hoc, si videbitur, auxilio brachij sæcularis: quibusuis, quo ad omnia & singula supradicta, priuilegijs, exemptionibus, etiam si specialem derogationem requirerent, consuetudine, etiam immemorabili, & quauis appellatione, & allegatione, quæ executionem impediat, non obstantibus. Succedente verò casu, quo per vniones effectum suum sortientes, vel aliter seminarium ipsum in totum, vel in partem dotatum reperiatur: tunc portio ex singulis beneficijs, vt suprà, detracta, & incorporata ab Episcopo, prout res ipsa exegerit, in totum, vel pro parte remittatur. Quòd si cathedralium, & aliarum maiorum Ecclesiarum Prælati in hac seminarij erectione, eiúsque conseruatione negligentes fuerint, ac suam portionem soluere detractauerint: Episcopum Archiepiscopus, Archiepiscopum & Superiores Synodus prouincialis acriter corripere, eósque ad omnia supradicta cogere debeat, & vt quàmprimũ hoc sanctũ & pium opus, vbicunque fieri poterit, promoueatur, studiosè curabit. Rationes autem redditũum huius seminarij Episcopus annis singulis accipiat, præsentibus duobus à Capitulo, & totidem à Clero ciuitatis deputatis.

Lib. 3. in Clement. de Religiosis domibus.

Deinde vt cũ minori impẽsa huiusmodi scholis instituẽdis prouideatur: statuit

statuit sancta Synodus, vt Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & alij locorum Ordinarij, scholasterias obtinentes, & alios, quibus est lectionis, vel doctrinæ munus annexū, ad docendum in ipsis scholis instituendos, per seipsos si idonei fuerint, alioquin per idoneos substitutos; ab eisdem scholasticis eligendos, & ab ordinarijs approbandos, etiam per subtractionem fructuum cogant & compellant. Quòd si iudicio Episcopi digni non fuerint, alium qui dignus sit, nominent, omni appellatione remota: quod si neglexerint, Episcopus ipse deputet. Docebunt autem prædicti, quæ videbuntur Episcopo expedire. De cætero verò officia, vel dignitates illæ, quæ scholasteriæ dicuntur, non nisi doctoribus, vel magistris, aut licentiatis in sacra pagina aut in iure Canonico, & aliàs personis idoneis, & qui per seipsos id munus explere possint, conferantur: & aliter facta prouisio nulla sit, & inualida non obstantibus quibusuis priuilegijs, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Si verò in aliqua prouincia Ecclesiæ tanta paupertate laborēt, vt collegium in aliquibus erigi non possit: Synodus prouincialis, vel Metropolitanus, cum duobus antiquioribus Suffraganeis in Ecclesia Metropolitana, vel alia prouinciæ Ecclesia cōmodiori vnum aut plura collegia, prout opportunū iudicabit, ex fructibus duarū, aut plurium Ecclesiarū, in quibus singulis collegiū cōmodè institui nō potest, erigēda curabit, vbi pueri illarum Ecclesiarum educētur.

In Ecclesijs autem, amplas diœceses habentibus, possit Episcopus vnū vel plura in diœcesi, prout sibi opportunū videbitur, habere seminaria: quæ tamen ab illo vno, quod in ciuitate erectum, & cōstitutum fuerit, in omnibus dependeant.

Postremò si vel pro vnionibus, seu pro portionum taxatione, vel assignatione, & incorporatione, aut qualibet alia ratione difficultatem aliquā oriri contigerit, ob quam huius seminarij institutio, vel cōseruatio impediretur, aut perturbaretur: Episcopus cum supra deputatis, vel Synodus prouincialis pro regionis more, pro Ecclesiarum, & beneficiorū qualitate, etiam suprascripta, si opus fuerit, moderando aut augendo, omnia & singula, quæ ad felicem huius seminarij profectū necessaria, & opportuna videbuntur, decernere, ac prouidere valeat.

Indictio futuræ Sessionis.

Insuper eadem sacrosancta Tridentina Synodus proximam futuram Sessionē in diem decimamsextam mensis Septembris indicit: in qua agetur de Sacramento Matrimonij, & de alijs, si quæ erunt ad doctrinam fidei pertinentia, quæ expediri possint: item de prouisionibus Episcopatuum, dignitatum, aliorumque beneficiorū Ecclesiasticorum; ac de diuersis reformationis articulis.

Prorogata fuit Sessio ad diem XI. *Nouemb.* M.D.LXIII.

SESSIO XXIIII. QVÆ EST octaua sub Pio IIII. Pōtifice Maximo, Celebrata Die XI. Nouemb. M.D. LXIII.

Doctrina de Sacramento Matrimonij.

Atrimonij perpetuum, indissolubilémque nexum primus humani generis parens diuini spiritus instinctu pronunciauit, cū dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: quamobrē relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erūt duo in carne vna. Hoc autem vinculo duos tantummodo copulari, & cōniungi Christus Dominus apertius docuit, cùm postrema illa verba, tanquā à Deo prolata, referens dixit: Itaque iam non sunt duo, sed vna caro: statimque eiusdem nexus firmitatem, ab Gene. 2. d. Math. 19.

Adamo

Adamo diu antè pronunciatam, his verbis cõfirmauit: Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Gratiam verò, quæ naturalem illũ amorem perficeret, & indissolubilem vnitatem confirmaret, coniugesque sanctificaret, ipse Christus, venerabilium Sacramentorum institutor, atque perfector, sua nobis passione promeruit, quod Paulus Apostolus innuit dicens: Viri diligite vxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea: Mox subiũgens: Sacramẽtum hoc magnum est: ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. Cùm igitur matrimonium in lege Euangelica veteribus cõnubijs per Christum gratia præstet: meritò inter nouæ legis Sacramenta annumerandum, sancti Patres nostri, Concilia, & vniuersalis Ecclesiæ traditio semper docuerunt: aduersus quã impij homines huius seculi insanientes non solùm perperam de hoc venerabili Sacramento senserunt, sed de more suo prætextu Euangelij libertatem carnis introducentes, multa ab Ecclesiæ Catholicæ sensu, & ab Apostolorum temporibus probata cõsuetudine aliena, scripto, & verbo asseruerunt, non sine magna Christi fidelium iactura: quorum temeritati sancta, & vniuersalis Synodus cupiens occurrere, insigniores prædictorum Schismaticorum hæreses, & errores, ne plures ad se trahat perniciosa eorum contagio, exterminandos duxit, hos in ipsos hæreticos, eorumque errores decernens anathematismos.

Ephes. 5. f

DE SACRAMENTO Matrimonij.

Matth. 19.

CANON I.

SI quis dixerit, Matrimonium nõ esse verè, & propriè vnum ex septem legis Euãgelicæ Sacramẽtis à Christo Domino institutum, sed ab hominibus in Ecclesiam inuectũ, neque gratiam cõferre: anathema sit.

CANON 2.

Si quis dixerit, licere Christianis plures simul habere vxores, & hoc nulla lege diuina esse prohibitum: anathema sit.

CANON 3.

Si quis dixerit, eos tantùm cõsanguinitatis, & affinitatis gradus, qui Leuitico exprimuntur, posse impedire matrimonium contrahendum, & dirimere cõtractum: nec posse Ecclesiam in nonnullis illorum dispensare, aut constituere, vt plures impediant, & dirimant: anathema sit.

CANON 4.

Si quis dixerit, Ecclesiam nõ potuisse constituere impedimenta, matrimonium dirimentia, vel in ijs constituendis errasse: anathema sit.

CANON 5.

Si quis dixerit, propter hæresim, aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à coniuge, dissolui posse matrimonij vinculum: anathema sit.

CANON 6.

Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem religionis professionẽ alterius coniugum non dirimi: anathema sit.

CANON 7.

Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cùm docuit, & docet, iuxta Euangelicam, & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius coniugũ matrimonij vinculum non posse dissolui: & vtrumque, vel etiam innocẽtem, qui causam adulterio nõ dedit, non posse, altero coniuge viuente, aliud matrimonium cõtrahere: mœcharique eum, qui, dimissa adultera, aliam duxerit, & eam, quæ, dimisso adultero, alij nupserit: anathema sit.

CANON 8.

Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cùm ob multas causas separationem inter coniuges, quo ad thorũ, seu quo ad cohabitationẽ, ad certum, incertumue tempus fieri posse decernit: anathema sit.

CANON 9.

Si quis dixerit, clericos in sacris Ordinibus constitutos, vel Regulares,

bus constitutos, vel Regulares, castitatem solenniter professos, posse matrimonium contrahere, contractúmque validum esse, non obstante lege Ecclesiastica, vel voto: & oppositum nil aliud esse, quàm damnare matrimonium: posséque omnes contrahere matrimonium, qui non sentiunt se castitatis, etiam si eam vouerint, habere donum: anathema sit: cùm Deus id rectè petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus, tentari.

CANON 10.

Si quis dixerit, statum coniugalem anteponendũ statui virginitatis, vel cœlibatus, & nõn esse melius, ac beatius manere in virginitate, aut cœlibatu, quàm iungi matrimonio: anathema sit.

CANON 11.

Si quis dixerit, prohibitionem solennitatis nuptiarum certis anni temporibus, superstitionem esse tyrannicam, ab ethnicorum superstitione profectam: aut benedictiones, & alias cæremonias, quibus Ecclesia in illis vtitur, damnauerit: anathema sit.

CANON 12.

Si quis dixerit, causas matrimoniales non spectare ad iudices Ecclesiasticos: anathema sit.

DECRETVM
De reformatione Matrimonij.

Caput I.

TAmetsi dubitandum non est, clandestina matrimonia, libero contrahentium consensu facta, rata & vera esse matrimonia, quãdiu Ecclesia eã irrita non fecit: & proinde iure damnandi sint illi, vt eos sancta Synodus anathemate damnat, qui ea vera ac rata esse negant: quique falsò affirmant, matrimonia à filijsfamiliâs sine consensu parentum contracta, irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse: nihilominus sancta Dei Ecclesia ex iustissimis causis illa semper detestata est, atque prohibuit. Verùm cùm sancta Synodus animaduertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam iam non prodesse: & grauia peccata perpendat, quæ ex eisdem clandestinis cõiugijs ortum habent, præsertim verò eorum, qui in statu damnationis permanent, dum priore vxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, & cum ea in perpetuo adulterio viuunt: cui malo cùm ab Ecclesia, quę de occultis non iudicat, succurri non possit, nisi efficacius aliquod remedium adhibeatur: idcirco sacri Lateranensis Concilij, sub Innocentio III. celebrati, vestigijs inhærens, præcipit, vt in posterum, antequam matrimonium contrahatur, ter à proprio contrahentium Parocho tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia inter Missarum solennia publicè denuncietur, inter quos matrimonium sit cõtrahendum: quibus denunciationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem matrimonij in facie Ecclesiæ procedatur: vbi Parochus, viro & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu intellecto, vel dicat: Ego vos in matrimonium coniungo in nomine patris, & filij, & Spiritus sancti: vel alijs vtatur verbis, iuxta receptum vniuscuiusque prouinciæ ritũ. Quòd si aliquãdo probabilis fuerit suspicio, matrimonium malitiosè impediri posse, si tot præcesserint denunciationes: tunc vel vna tãtùm denũciatio fiat: vel saltem Parocho, & duobus, vel tribus testibus præsentibus matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denunciatiões in Ecclesia fiant: vt, si aliqua subsunt impedimenta, facilius detegantur: nisi Ordinarius ipse expedire iudicauerit, vt prædictæ denunciationes remittantur, quod illius prudentiæ, & iudicio sancta Synodus relinquit. Qui aliter, quàm præsente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi,

Canon. si & lib. 4. decret. de clãdestina desponsatione.

ſeu Ordinarij licentia, & duobus, vel tribus teſtibus matrimonium cōtrahere attentabunt: eos ſancta Synodus ad ſic contrahendum omnino inhabiles reddit: & huiuſmodi contractus irritos, & nullos eſſe decernit, prout eos præſenti decreto irritos facit, & annullat. Inſuper Parochum, vel alium Sacerdotē, qui cum minore teſtiū numero, & teſtes qui ſine Parocho, vel Sacerdote huiuſmodi cōtractui interfuerint, necnō ipſos contrahentes grauiter arbitrio Ordinarij puniri præcipit. Præterea eadem ſancta Synodus hortatur, vt coniuges ante benedictionem ſacerdotalem, in templo ſuſcipiendam, in eadem domo non cohabitent: ſtatuitq; benedictionem à proprio Parocho fieri, neq; à quoquam, niſi ab ipſo Parocho, vel ab Ordinario licētiam ad prædictam benedictionem faciendam alij Sacerdoti concedi poſſe: quacunque conſuetudine, etiā immemorabili, quæ potius corruptela dicenda eſt, vel priuilegio, non obſtante. Quòd ſi quis Parochus, vel alius Sacerdos, ſiue Regularis, ſiue ſecularis ſit, etiamſi id ſibi ex priuilegio, vel immemorabili conſuetudine licere contendat, alterius Parochiæ ſponſos ſine illorum Parochiæ licentia matrimonio coniungere, aut benedicere auſus fuerit, ipſo iure tamdiu ſuſpenſus maneat, quàmdiu ab Ordinario eius Parochi, qui matrimonio intereſſe debebat, ſeu à quo benedictio ſuſcipienda erat, abſoluatur. Habeat Parochus librum, in quo coniugum & teſtium nomina, diémque & locum contracti matrimonij deſcribat, quem diligenter apud ſe cuſtodiat. Poſtremò ſancta Synodus coniuges hortatur, vt antequàm contrahant, vel ſaltem triduò ante matrimonij conſummationem, ſua peccata diligēter confiteantur, & ad ſanctiſsimum Euchariſtiæ Sacramentnm piè accedāt. Si quæ prouinciæ alijs, vltra prædictas, laudabilibus conſuetudinibus, & cæremonijs hac in re vtuntur, eas omnino retineri ſancta Synodus vehementer optat. Ne verò hæc tam ſalubria præcepta quēquam lateant, Ordinarijs omnibus præcipit, vt quamprimùm poterint, curent hoc decretum populo publicari, ac explicari in ſingulis ſuarum diœceſum Parochialibus Eccleſiis, idque in primo anno quàm ſæpiſsimè fiat: deinde verò quoties expedire viderint. Decernit inſuper, vt huiuſmodi decretum in vnaquaque Parochia ſuum robur poſt triginta dies habere incipiat, à die primæ publicationis, in eadem Parochia factæ, numerandos.

Caput II,

DOcet experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in caſibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia: in quibus vel non ſine magno peccato perſeueratur: vel ea non ſine magno ſcandalo dirimuntur. Volens itaq; ſancta Synodus huic incommodo prouidere, & à cognationis ſpiritualis impedimento incipiens, ſtatuit, vt vnus tantū, ſiue vir, ſiue mulier, iuxta ſacrorum Canonum inſtituta, vel ad ſummum vnus, & vna baptizatum de Baptiſmo ſuſcipiant: inter quos, ac baptizatum ipſum, & illius patrem & matrem, necnon inter baptizantem, & baptizatum, baptizatique patrem, ac matrem tantùm ſpiritualis cognatio contrahatur. Parochus, antequàm ad Baptiſmum conferendum accedat, diligenter ab ijs, ad quos ſpectabit, ſciſcitetur, quem, vel quos elegerint, vt baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiant: & eum, vel eos tantùm ad illum ſuſcipiendum admittat: & in libro eorū nomina deſcribat: doceátque eos quam cognationem contraxerint: ne ignorātia vlla excuſari valeāt. Quòd ſi alij, vltra deſignatos, baptiſmū tetigerint: cognationem ſpiritualē nullo pacto cōtrahant: conſtitutionibus, in cōtrariū facientibus, nō obſtātibus. Si Parochi culpa, vel negligētia ſecus factum

fuerit:

fuerit: arbitrio Ordinarij puniatur. Ea quoque cognatio, quæ ex Confirmatione contrahitur, confirmantem, & confirmatum, illiúsque patrem & matrem, ac tenentem non egrediatur: omnibus inter alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omnino sublatis.

Caput III.

IVstitiæ publicæ honestatis impedimentum, vbi sponsalia quacunque ratione valida non erunt, sancta Synodus prorsus tollit: vbi autem valida fuerint, primum gradum non excedant: quoniam in vlterioribus gradibus iam non potest huiusmodi prohibitio absque dispendio obseruari.

Caput IIII.

PRæterea sancta Synodus eisdē, & alijs grauissimis de causis adducta, impedimentum, quod propter affinitatem ex fornicatione contractum, inducitur, & matrimonium postea factum dirimit: ad eos tantùm, qui in primo, & secundo gradu coniunguntur, restringit. In vlterioribus verò gradibus statuit, huiusmodi affinitatem matrimonium postea contractum non dirimere.

Caput V.

SI quis intra gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere præsumpserit, separetur, & spe dispensationis consequendæ careat: idque in eo multò magis locum habeat, qui non tantùm matrimonium contrahere, sed etiam consummare ausus fuerit. Quod si ignoranter id fecerit, siquidem solennitates requisitas in contrahendo matrimonio neglexerit: eisdem subijciatur pœnis. non enim dignus est, qui Ecclesiæ benignitatem facilè experiatur, cuius salubria præcepta temerè contempsit. Si verò, solennitatibus adhibitis, impedimentum aliquod postea subesse cognoscatur, cuius ille probabilem ignorantiam habuit: tunc facilius cum eo, & gratis dispensari poterit. In contrahendis matrimonijs vel nulla omnino detur dispensatio, vel rarò: idque ex causa, & gratis concedatur. In secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam.

Caput VI.

DEcernit sancta Synodus, inter raptorem, & raptam, quamdiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum posse consistere matrimonium. Quòd si rapta à raptore separata, & in loco tuto, & libero constituta, illum in virum habere consenserit: eam raptor in vxorem habeat: & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium, & fauorem præbentes, sint ipso iure excommunicati, ac perpetuò infames, omniúmque dignitatum incapaces: & si clerici fuerint, de proprio gradu decidant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam, siue eam in vxorem duxerit, siue non duxerit, decenter arbitrio iudicis dotare.

Caput VII.

MVlti sunt, qui vagantur, & incertas habent sedes, & vt improbi sunt ingenij, prima vxore relicta, aliam & plerunque plures, illa viuente, diuersis in locis ducunt: cui morbo cupiens sancta Synodus occurrere, omnes, ad quos spectat, paternè monet, ne hoc genus hominum vagantium ad matrimonium facilè recipiant: magistratus etiam seculares hortatur, vt eos seuerè coerceant: Parochis autem præcipit, ne illorum matrimonijs intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, &, re ad Ordinarium declarata, ab eo licentiam id faciendi obtinuerint.

Caput VIII.

GRaue peccatum est, homines solutos concubinas habere: grauissimum verò, & in huius magni Sacramenti singularem contemptum admissum, vxores quoque in hoc damnationis statu viuere, ac audere eas quandoque domi

Infr. sess. 25. c. 14. ref. repetitur. de concubi. in clero.

etiam cum vxoribus alere, & retinere quare, vt huic tanto malo sancta Synodus oportunis remedijs prouideat, statuit huiusmodi concubinarios, tam solutos, quàm vxoratos, cuiuscunque status, dignitatis, & conditionis existant, si postquam ab Ordinario, etiam ex officio ter admoniti ea de re fuerint, concubinas non eiecerint, seque ab earum consuetudine non seiunxerint, excommunicatione feriendos esse: à qua non absoluantur, donec re ipsa admonitioni factæ paruerint. Quòd si in concubinatu per annum, censuris neglectis, permanserint: contra eos ab Ordinario seuerè pro qualitate criminis procedatur. Mulieres, siue coniugatæ, siue solutæ, quæ cum adulteris, seu concubinarijs publicè viuunt, si ter admonitæ non paruerint: ab Ordinarijs locorum, nullo etiam requirente, ex officio grauiter pro modo culpæ puniantur: & extra oppidum, vel diœcesim, si id eisdem Ordinarijs videbitur, inuocato, si opus fuerit, brachio sæculari, ejiciantur: alijs pœnis, contra adulteros, & concubinarios inflictis, in suo robore permanentibus.

Caput IX.

Ita plerunque temporalium Dominorum, ac Magistratuum mentis oculos terreni affectus, atque cupiditates excæcat, vt viros, & mulieres, sub eorum iurisdictione degẽtes, maximè diuites, vel spem magnæ hæreditatis habentes, minis, & pœnis adigant cum ijs matrimonium inuitos contrahere, quos ipsi Domini vel Magistratus illis præscripserint. Quare cùm maximè nefarium sit, matrimonij libertatem violare, & ab eis iniurias nasci, à quibus iura expectantur: præcipit sancta Synodus omnibus, cuiuscunque gradus, dignitatis, & cõditionis existant, sub anathematis pœna, quam ipso facto incurrant, ne quouis modo directè, vel indirectè subditos suos, vel quoscunque alios cogant, quò minus liberè matrimonia contrahant.

Caput X.

Ab aduentu Domini nostri Iesu Christi vsque in diem Epiphaniæ, & à feria quarta Cinerum vsque in octauam Paschatis inclusiuè, antiquas solennium nuptiarum prohibitiones diligenter ab omnibus obseruari sancta Synodus præcipit: in alijs verò temporibus nuptias solenniter celebrari permittit: quas Episcopi, vt ea, qua decet modestia, & honestate fiant, curabunt. sancta enim res est matrimonium, & sanctè tractandum. Lib. 2. decretal. tit. De feriis. cap. Capel lanus.

Decretum de Reformatione.

Eadem sacrosancta Synodus, reformationis materiam prosequens, hæc in præsenti Sessione statuenda decernit.

Caput I.

Si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus prouidenter, scienterque curandum est, vt in Domini domo nihil sit inordinatum, nihilque præposterum: multò magis elaborandũ est, vt in electione eius, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur: nam totius familiæ domini status, & ordo nutabit, si, quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite. vnde etsi aliâs sancta Synodus de promouendis ad cathedrales, & superiores Ecclesias, nonnulla vtiliter decreuit: hoc tamen munus huiusmodi esse censet, vt si pro sui magnitudine expendatur, nunquam satis cautum de eo videri possit. Itaque statuit, vt, cùm primùm Ecclesia vacauerit, supplicationes, ac preces publicè, priuatimque habeantur: atque à Capitulo per ciuitatem, & diœcesim indicantur: quibus clerus, populúsque bonum à Deo pastorem valeat impetrare. Supra sess. 7. cap. 1. Refor.

Omnes verò, & singulos, qui ad promotionem præficiendorum, quodcunque ius, quacunque ratione, à Sede Apostolica habent, aut alioquin operam

operam suam præstant, nihil in iis pro præsenti temporum ratione innouando, hortatur, & monet, vt in primis meminerint, nihil se ad Dei gloriam, & populorum salutem vtilius posse facere, quàm si bonos pastores, & Ecclesiæ gubernandæ idoneos promoueri studeant: eósque alienis peccatis communicãtes mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles ipsi iudicauerint, nõ quidem precibus, vel humano affectu, aut ambientium suggestionibus, sed eorũ exigentibus meritis, perfici diligenter curauerint: & quos ex legitimo matrimonio natos, & vita, ætate, doctrina, atque aliis omnibus qualitatibus præditos sciant, quæ iuxta sacros Canones, & Tridentinæ huius Synodi decreta requiruntur. Quoniã verò in sumendo de prædictis omnibus qualitatibus graui, *idoneóque bonorum, & doctorum virorum testimonio, non vniformis ratio vbique ex nationum, populorum, ac morum varietate potest adhiberi: mãdat sancta Synodus, vt in prouinciali Synodo, per Metropolitanum habẽda, præscribatur quibusque locis, & prouinciis propria examinis, seu inquisitionis, aut instructionis faciendæ forma, Sanctißimi Romani Pontificis arbitrio approbanda, quæ magis eisdem locis vtilis atq; opportuna esse videbitur: ita tamen, vt cùm deinde hoc examen, seu inquisitio de persona promouenda perfecta fuerit: ea in instrumentum publicum redacta, cũ toto testimonio, ac professione fidei ab eo facta, quamprimùm ad Sanctißimum Romanum Pontificẽ omnino transmittatur: vt ipse summus Pontifex, plena totius negotii, ac personarum notitia habita, pro gregis Dominici commodo, de illis, si idonei per examen, seu per inquisitionem factã reperti fuerint, Ecclesiis poßit vtilius prouidere. Omnes verò inquisitiones, reformationes, testimonia, ac probationes, quæcunque de promouendi qualitatibus, & Ecclesiæ statu à quibuscunque, etiam in Romana Curia, habitæ, per Cardinalem, qui relationem facturus erit in Consistorio, & alios tres Cardinales diligenter examinentur: ac relatio ipsa Cardinalis relatoris & trium Cardinaliũ subscriptione roboretur: in qua ipsi singuli quatuor Cardinales affirmẽt, se, adhibita accurata diligentia, inuenisse promouẽdos qualitatibus à iure, & ab hac sancta Synodo requisitis præditos: ac certò existimare sub periculo salutis æternæ, idoneos esse, qui Ecclesiis præficiantur: ita vt relatione in vno Consistorio facta, quò maturius interea de ipsa inquisitione cognosci poßit, in aliud Consistoriũ iudicium differatur: nisi aliud Beatißimo Pontifici videbitur expedire.

Ea verò omnia & singula, quæ de Episcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina, & cæteris qualitatibus aliàs in eadem Synodo constituta sunt, decernit eadem, etiã in creatione sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, etiamsi Diaconi sint, exigenda: quos Sanctißimus Romanus Pontifex ex omnibus Christianitatis nationibus, quantum commodè fieri poterit, prout idoneos repererit, assumet. Postremò, eadẽ sancta Synodus, tot grauißimis Ecclesiæ incõmodis commota, non potest non commemorare, nihil magis Ecclesiæ Dei esse necessarium, quàm vt Beatißimus Romanus Pontifex, quam solicitudinem vniuersæ Ecclesiæ ex muneris sui officio debet, eam hic potißimum impendat, vt lectißimos tantũ sibi Cardinales asciscat: & bonos maximè, atque idoneos Pastores singulis Ecclesiis præficiat: idq; eò magis, quòd ouium Christi sanguinem, quæ ex malo negligentium, & sui officii immemorum Pastorũ regimine pereunt, Dominus noster Iesus Christus de manibus eius sit requisiturus.

Caput II.

PRouincialia Concilia, sicubi omissa sunt, pro moderandis moribus, corrigendis exceßibus, controuersiis componendis, aliisque ex sacris Canonibus permißis renouentur.

uentur. Quare Metropolitani per se ipsos, seu, illis legitimè impeditis, Coëpiscopus antiquior intra annum ad minus à fine præsentis Concilij, & deinde quolibet saltem triennio post octauã Paschę Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi, seu alio cõmodiore tempore pro more prouinciæ non prætermittat Synodum in prouincia suá cogere: quo Episcopi omnes, & alij, qui de iure, vel consuetudine interesse debēt, exceptis ijs, quibus cum imminenti periculo transfretandum esset, conuenire omnino teneãtur. Nec Episcopi comprouinciales prætextu cuiuslibet consuetudinis ad Metropolitanam Ecclesiam in posterum accedere inuiti compellantur. Itidem Episcopi, qui nulli Archiepiscopo subijciũtur, aliquem vicinum Metropolitanũ semel eligãt: in cuius Synodo prouinciali cũ alijs interesse debeant: & quæ ibi ordinata fuerint, obseruent, ac obseruari faciant. In reliquis omnibus eorum exemptio, & priuilegia, salua atque integra maneant. Synodi quoque diœcesanę quotannis celebrētur: ad quas exempti etiam omnes, qui aliâs, cessante exemptione, interesse deberēt, nec Capitulis generalibus subdũtur, accedere teneantur, ratione tamen Parochialium, aut aliarum sæculariũ Ecclesiarum, etiam annexarum, debeant ij, qui illarum curam gerunt, quicunque illi sint, Synodo interesse. Quòd si in his tam Metropolitani, quàm Episcopi, & alij suprascripti negligētes fuerint: pœnas, sacris Canonibus sancitas, incurrant.

Caput III.

Patriarchæ, Primates, Metropolitani, & Episcopi propriã diœcesim per seipsos, aut, si legitimè impediti fuerint, per suum generalē Vicarium, aut Visitatorem, si quotãnis totam propter eius latitudinē visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem: ita tamen, vt tota biennio per se, vel Visitatores suos compleatur: visitare non prætermittant. A Metropolitanis verò, etiam post plenè visitatam propriam diœcesim, non visitentur cathedrales Ecclesiæ, neque diœceses suorum comprouincialium, nisi causa cognita, & probata in Concilio prouinciali. Archidiaconi autem, Decani, & alij inferiores in ijs Ecclesiis, vbi hactenus visitationem exercere legitimè consueuerũt, debeant quidem, assumpto notario, de consensu Episcopi deinceps per se ipsos tantùm ibidem visitare. Visitatores etiam à Capitulo deputandi, vbi Capitulum ius visitandi habet, prius ab Episcopo approbentur: sed nõ ideo Episcopus, vel, eo impedito, eius Visitator easdem Ecclesias seorsum ab his visitare prohibeatur: cui ipsi Archidiaconi, vel alij inferiores, visitationis factæ infra mēsem rationem reddere, & depositiones testium, ac integra acta ei exhibere teneantur: non obstantibus quacunque consuetudine, etiam immemorabili, atque exemptionibus, & priuilegijs quibuscunque. Visitationum autem omnium istarũ præcipuus sit scopus, sanam orthodoxámque doctrinam, expulsis hæresibus, inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere: populum cohortationibus, & admonitionibus ad religionem, pacem, innocētiá mque accendere: cætera, prout locus, tempus, & occasio feret, ex visitantium prudentia ad fidelium fructum constituere. Quæ vt facilius, feliciúsque succedant, monentur prędicti omnes, & singuli, ad quos visitatio spectat, vt paterna charitate, Christianóque zelo omnes amplectantur: ideóque modesto contenti equitatu, famulatúque, studeant quã celerrimè, debita tamen cum reuerentia, visitationem ipsam absoluere. Interimque caueant, ne inutilibus sumptibus cuiquam graues, onerosive sint: nēue ipsi, aut quisquam suorum quidquã procurationis causa pro visitatione, etiam testamentorum ad pios vsus, præter id quod ex relictis pijs iure debetur, aut alio quouis nomine, nec pecuniam, nec munus, quodcunque sit, etiam qualitercunque

tercunque offeratur, accipiant: non obstante quacunque consuetudine, etiam immemorabili: exceptis tantū victualibus, quæ sibi, ac suis frugaliter, moderatéque pro temporis tantùm necessitate, & non vltra, erunt ministranda. Sit tamen in optione eorum, qui visitantur, si malint soluere, id quod erat ab ipsis antea solui, certa pecunia taxata, consuetum: an verò prædicta victualia subministrare: saluo item iure cōuentionum antiquarum cū monasterijs, alijsue pijs locis, aut Ecclesiis non Parochialibus inito, quod illæsum permaneat. In ijs verò locis, seu prouincijs, vbi consuetudo est, vt nec victualia, nec pecunia, nec quidquam aliud à visitatoribus accipiatur, sed omnia gratis fiant: ibi id obseruetur. Quòd si quisquam, quod absit, aliquid amplius in supradictis omnibus casibus accipere præsumpserit: is præter dupli restitutionem, intra mensem faciendam, alijs etiam pœnis iuxta Constitutionem Concilij generalis Lugdunensis, quæ incipit: Exigit, necnon & alijs pœnis in Synodo prouinciali arbitrio Synodi, absque vlla spe veniæ mulcetur. Patroni verò in ijs quæ ad Sacramentorum administrationem spectant, nullatenus se præsumant ingerere, neque visitationi ornamentorum Ecclesiæ, aut bonorum stabiliū, seu fabricarum prouentibus immisceant: nisi quatenus id eis ex institutione, ac fundatione competat: sed Episcopi ipsi hæc faciant, & fabricarum redditus in vsus Ecclesiæ necessarios & vtiles, prout sibi expedire magis visum fuerit, expendi curent.

In 6. tit. de censibus & exactionibus.

Caput IIII.

PRædicationis munus, quod Episcoporum præcipuum est, cupiens sancta Synodus, quò frequentius possit ad fidelium salutem exerceri, Canones aliâs super hoc editos, sub fel. rec. Paulo III. aptius præsentium temporum vsui accommodando, mandat, vt in Ecclesia sua ipsi per se, aut, si legitimè impediti fuerint, per eos, quos ad prædicationis munus assument, in alijs autem Ecclesiis per Parochos, siue ijs impeditis, per alios ab Episcopo impensis eorum, qui eas præstare vel tenētur, vel solēt, deputandos in ciuitate, aut in quacunque parte diœcesis, censebunt expedire, saltem omnibus Dominicis, & solennibus diebus festis: tēpore autem ieiuniorum, Quadragesimæ, & Aduentus Domini quotidie: vel saltem tribus in hebdomada diebus, si ita oportere duxerint, sacras Scripturas, diuinámque legem annuncient: & aliâs, quotiescunque id oportunè fieri posse iudicauerint. Moneátque Episcopus populum diligēter, teneri vnumquemque Parochiæ suæ interesse, vbi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei. Nullus autem secularis, siue Regularis, etiam in Ecclesiis suorū Ordinum, contradicente Episcopo, prædicare præsumat. Iidem etiam saltem Dominicis, & alijs festiuis diebus pueros in singulis Parochijs fidei rudimenta, & obedientiam erga Deum & parentes diligenter ab ijs, ad quos spectabit, doceri curabunt: & si opus sit, etiam per censuras Ecclesiasticas compellent: non obstantibus priuilegijs, & consuetudinibus. In reliquis ea quæ de prædicationis munere sub eodem Paulo III. decreta fuerūt, suū robur obtineant.

Sess. 5. c. 2 Refor.

Caput V.

CAusæ criminales grauiores cōtra Episcopos, etiā hęresis, quod absit, quæ depositione, aut priuatione dignæ sunt, ab ipso tantùm summo Romano Pontifice cognoscantur & terminentur. Quòd si eiusmodi sit causa, quæ necessariò extra Romanam curiam sit committenda: nemini prorsus ea committatur, nisi Metropolitanis aut Episcopis, à beatissimo Papa eligēdis. Hæc verò cōmissio & specialis sit, & manu ipsius Sanctissimi Pōtificis signata: nec vnquam plus his tribuat, quàm vt solā facti instructionem sumant, processúmque conficiant, quem statim ad Romanum Pontificem transmittant:

referē

reseruata eidem Sanctissimo sententia definitiua. Cetera aliàs sub fel. rec. Iulio III. super his decreta, necnõ & cõstitutiò sub Innocentio III. in Cõcilio Generali, quæ incipit: Qualiter & quando: quam sancta Synodus in præsenti innouat, ab omnibus obseruetur. Minores verò criminales causæ Episcoporum in Concilio tantùm prouinciali cognoscantur, & terminentur, vel à deputandis per Concilium prouinciale.

Sess. 13. c. 7. & 8 ref. Lib. 5. decretalium tit. de Accusationibus, inquisitionibus.

Caput VI.

Suprà sessione 14. cap. 7. ref.

LIceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspẽsionibus, ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis deductis ad forum cõtentiosum, dispẽsare: & in quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reseruatis, delinquentes quoscunque sibi subditos, in diœcesi sua per seipsos, aut Vicarium, ad id specialiter deputandum, in foro cõscientię gratis absoluere, imposita pœnitentia salutari. Idem & in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantùm, non eorum vicariis, sit permissum.

Caput VII.

VT fidelis populus ad suscipiẽda Sacramenta maiore cum reuerentia, atque animi deuotione accedat: præcipit sancta Synodus Episcopis omnibus, vt nõ solùm, cùm hæc per seipsos erunt populo administranda, prius illorum vim, & vsum pro suscipientium captu explicent, sed etiam idem à singulis Parochis piè, prudentérque etiam lingua vernacula, si opus sit, & commodè fieri poterit, seruari studeant, iuxta formã à Sancta Synodo in catechesi singulis Sacramentis præscribendam; quã Episcopi in vulgarem linguam fideliter verti, atque à Parochis omnibus populo exponi curabunt: necnon vt inter Missarum solennia, aut diuinorum celebrationem, sacra eloquia, & salutis monita eadem vernacula lingua singulis diebus festis, vel solennibus explanẽt; eadémque in omniũ cordibus, postpositis inutilibus quæstionibus, inserere, atque eos in lege Domini erudire studeant.

Caput VIII.

APostolus monet, publicè peccantes palam esse corripiendos. Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimẽ commissum fuerit, vnde alios scandalo offensos, commotósque fuisse, non sit dubitandum: huic condignã pro modo culpæ pœnitentiam publicè iniungi oportet; vt quos exemplo suo ad malos mores prouocauit, suæ emendationis testimonio ad rectam reuocet vitam. Episcopus tamẽ publicæ hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit commutare, quando ita magis iudicauerit expedire. In omnib⁹ etiam cathedralibus Ecclesiis, vbi id commodè fieri poterit, Pœnitentiarius aliquis cum vnione præbendæ, proximè vacaturæ, ab Episcopo instituatur, qui magister sit, vel doctor, aut licentiatus in Theologia, vel iure Canonico, & annorum quadraginta, seu aliàs qui aptior pro loci qualitate reperiatur: qui dum confessiones in Ecclesia audiet, interim præsens in choro censeatur.

1 Tim. 5.

Caput IX.

QVæ aliàs sub fel. rec. Paulo III. & nuper sub beatissimo Domino nostro, Pio IIII. in hoc eodem Concilio de adhibenda ab Ordinariis diligentia in beneficiorũ, etiam exemptorum, visitatione constituta sunt: eadem etiam in iis Ecclesiis sæcularibus obseruentur, quæ in nullius diœcesi esse dicuntur: vt ab Episcopo, cuius cathedralis Ecclesia est proximior, si id possit, alioquin ab eo qui semel in Concilio prouinciali à Prælato loci illius electus fuerit, tãquam Sedis Apostolicę delegato, visitentur: non obstantibus priuilegiis, & consuetudinibus quibuscunque, etiam immemorabilibus.

Suprà sess. 7. cap. 8. Refor. Suprà sess. 22. cap. 4. Refor.

Caput X.

EPiscopi, vt aptius, quem regunt, populum possint in officio, atque obedientia continere, in omnibus

bus ijs, quæ ad visitationem, ac morũ correctionem subditorum suorum spectant, ius & potestatem habeant, etiam tanquam Apostolicæ Sedis delegati, ea ordinandi, moderandi, puniendi, & exequendi, iuxta Canonum sanctiones, quæ illis ex prudentia sua pro subditorum emendatione, ac diœcesis suæ vtilitate necessaria videbuntur. Nec in his, vbi de visitatione, aut morũ correctione agitur, exemptio, aut vlla inhibitio, appellatio, seu querela, etiam ad Sedem Apostolicam interposita, executionem eorum, quæ ab his mandata, decreta, aut iudicata fuerint, quoquo modo impediat, aut suspendat.

Caput XI.

Quoniam priuilegia, & exemptiones, quæ varijs titulis plerisque conceduntur, hodie perturbationem in Episcoporum iurisdictione excitare, & exeptis occasionem laxioris vitæ præbere dignoscuntur: decernit sancta Synodus, vt, si quando iustis, grauibus, & ferè necessarijs suadentibus causis, aliquos honorarijs titulis Protonotariatus, Acolythatus, Comitis Palatini, Capellani Regij, aut alijs huiusmodi in Romana Curia, vel extra, insignibus decorandos esse placuerit: necnon alios, cuicunq; Monasterio oblatos, vel quomodocunq; addictos, aut sub nomine seruientium militijs, seu monasterijs, hospitalibus, collegijs, aut quocunque alio titulo assumi: nihil ex ijs priuilegijs detractũ esse Ordinarijs intelligatur: quò minus ij, quibus ea iã concessa sunt, vel in posterum cõcedi contigerit, ipsis Ordinarijs, tanquã Apostolicæ Sedis delegatis, plenè in oĩbus, & quò ad Capellanos Regios, iuxta constitutionem Innocentij III, quæ incipit: Cùm capellæ, subiecti existãt: exceptis tamẽ ijs, qui prædictis locis, aut militijs actu seruiunt, & intra eorum septa, ac domos resident, subque eorum obedientia viuunt: siue ijs, qui legitimè, & secundũ regulam earundẽ militiarũ professionem fecerint, de qua Ordinario cõstare debeat: nõ obstantibus priuilegijs quibuscũq;, etiã religionis sancti Ioannis Hierosolymitani, & aliarum militiarũ. Quæ verò priuilegia residentibus in Curia Romana, vigore Eugenianæ cõstitutionis, aut familiaritatis Cardinalium, cõpetere solent: ea in ijs, qui beneficia Ecclesiastica obtinent, ratione prædictorum beneficiorum minimè intelligantur, sed Ordinarij iurisdictioni subiecti permaneant: non obstantibus quibuscunque inhibitionibus.

Lib. 5 decret. tit. de priuile. & excessib.

Caput XII.

Cvm dignitates, in ecclesijs præsertim cathedralibus, ad conseruandam, augendámq; Ecclesiasticam disciplinam fuerint institutæ: vt qui eas obtinerent, pietate præcellerent, alijsque exemplo essent, atq; Episcopos opera, & officio iuuarent: meritò qui ad eas vocantur, tales esse debẽt, qui suo muneri respondere possint. Nemo igitur deinceps ad dignitates quascunque, quibus animarum cura subest, promoueatur, nisi qui saltem XXV. suæ ætatis annum attigerit, & in Clericali Ordine versatus, doctrina ad suum munus exequẽdum necessaria, ac morum integritate commendetur: iuxta constitutionem Alexandri Tertij, in Concilio Lateranensi promulgatam, quæ incipit: Cùm in cunctis. Archidiaconi etiam, qui oculi dicuntur Episcopi, sint in omnibus Ecclesijs, vbi fieri poterit, magistri in Theologia, seu Doctores, aut Licentiati in iure Canonico. Ad cæteras autem dignitates, vel personatus, quibus animarum cura nulla subest, clerici alioquin idonei, & XXII. annis non minores, asciscantur. Prouisi etiam de beneficijs quibuscunque, curam animarum habentibus, teneantur à die adeptæ possessionis, ad minus intra duos menses, in manibus ipsius Episcopi, vel, eo impedito, corã generali eius Vicario, seu Officiali, orthodoxæ suæ fidei publicã facere professionem,

1. decret. tit. de Electione. & Electi potestate.

fessionem, & in Romanæ Ecclesiæ obedientia se permansuros spondeāt, ac iurent. Prouisi autem de Canonicatibus, & dignitatibus, in Ecclesiis cathedralibus non solùm coram Episcopo, seu eius Officiali, sed etiam in Capitulo idem facere teneantur: alioquin prædicti oēs prouisi, vt suprà, fructus nō faciāt suos: nec illis possessio suffragetur. Neminē etiam deinceps ad dignitatē, Canonicatum, aut portionem recipiant, nisi qui eo Ordine sacro aut sit initiatus, quem illa dignitas, præbenda, aut portio requirit: aut in tali ætate, vt infra tempus à iure, & ab hac sancta Synodo statutum, initiari valeat. In omnibus verò Ecclesiis cathedralibus omnes canonicatus, ac portiones habeant annexū Ordinem Presbyterij, Diaconatus, vel Subdiaconatus. Episcopus autem cum consilio Capituli designet, ac distribuat, prout viderit expedire, quibus quisque Ordo ex sacris annexus in posterum esse debeat: ita tamē, vt dimidia saltē pars Presbyteri sint: cæteri verò Diaconi, aut Subdiaconi: vbi verò cōsuetudo laudabilior habet, vt plures, vel oēs sint Presbyteri, omnino obseruetur. Hortatur etiā sancta Synodus, vt in prouinciis, vbi id cōmodè fieri potest, dignitates omnes, & saltē dimidia pars Canonicatuum, in cathedralibus Ecclesiis, & collegiatis insignibus conferātur tantū magistris, vel doctorib[9], aut etiā Licentiatis in Theologia, vel iure Canonico. Prætereа obtinētibus in eisdē cathedralibus, aut collegiatis dignitates, Canonicatus, præbendas, aut portiones, non liceat vigore cuiuslibet statuti, aut cōsuetudinis, vltra tres menses, ab eisdem Ecclesiis quolibet anno abesse: saluis nihilominus earū Ecclesiarum constitutionibus, quæ longius seruitij tēpus requirunt: alioquin primo anno priuetur vnusquisq; dimidia parte fructuum, quos ratione etiā præbēdæ, ac residētiæ fecit suos. Quòd si iterū eadē fuerit vsus negligētia, priuetur omnibus fructibus, quos eodem anno lucratus fuerit, crescente verò cōtumacia, cōtra eos, iuxta sacrorū Canonū constitutiones, procedatur. Distributiones verò, qui statis horis interfuerint, recipiant: reliqui, quauis collusione, aut remissione exclusa, his careant, iuxta Bonifacij VIII decretū, quod incipit, Consuetudinem: quod sancta Synodus in vsum reuocat, non obstantibus quibuscunque statutis, & consuetudinibus. Omnes verò diuina per se, & non per substitutos, cōpellantur obire officia: & Episcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti, adsistere, & inseruire: atque in choro, ad psallendum instituto, hymnis, & Canticis Dei nomen reuerenter, distinctè, deuotéque laudare. Vestitu insuper decenti tam in Ecclesia, quàm extrà, assiduè vtantur: ab illicitisque venationibus, aucupiis, choreis, tabernis, lusibúsque abstineant: atq; ea morum integritate polleant, vt meritò Ecclesiæ Senatus dici possit. Cætera, quæ ad debitū in diuinis officiis regimen spectant, decēq; cōgrua in his canēdi, seu modulādi ratione, de certa lege in choro cōueniendi, & permanēdi, simulq; de oībus Ecclesiæ ministris, quæ necessaria erunt, & si qua huiusmodi: Synodus prouincialis, pro cuiusq; prouinciæ vtilitate, & moribus, certam cuique formulam præscribat. Interea verò Episcopus non minus, quàm cū duobus Canonicis, quorū vnus ab Episcopo, alter à Capitulo eligatur, in iis, quæ expedire videbuntur, poterit prouidere.

In 6. lib. 3 tit. de cōsuetudi. c. [illegible] non [illegible]

Caput XIII.

Qvoniā pleræq; cathedrales Ecclesiæ tā tenuis redditus sunt, & angustæ, vt Episcopali dignitati nullo modo respōdeant, neq; Ecclesiarū necessitati sufficiunt: examinet cōcilium prouinciale, vocatis iis, quorū interest, diligēter, & expēdat, quas propter angustias, tenuitatémq; vicinis vnire, vel nouis prouentibus augere expediat: confectáque de præmissis instrumēta ad summū Romanum Pontificem mittat: quibus

instructus

instructus summus Pontifex ex prudentia sua, prout expedire iudicauerit, aut tenues inuicem vniat, aut aliqua accessione ex fructibus augeat. Interim verò, donec prædicta effectum sortiantur, huiusmodi Episcopis, qui fructuum subuentione pro diœcesis suæ tenuitate indigent: poterit de beneficijs aliquibus, dum tamen curata non sint, nec dignitates, seu Canonicatus, & præbēdę, nec Monasteria, in quibus viget Regularis obseruātia, vel quæ Capitulis generalibus, & certis visitatoribus subdūtur, à summo Pōtifice prouideri. In Parochialibus etiam Ecclesijs, quarum fructus æquè adeò exigui sunt, vt debitis nequeant oneribus satisfacere: curabit Episcopus, si per beneficiorum vnionem, non tamen Regularium, id fieri non possit, vt primitiarum, vel decimarum assignatione, aut per Parochianorum symbola, ac collectas, aut quā commodiore ei videbitur ratione, tantum redigatur, quod pro Rectoris, ac Parochiæ necessitate decenter sufficiat. In vnionibus verò quibuslibet seu ex supradictis, seu alijs causis faciēdis, Ecclesiæ Parochiales Monasterijs quibuscunque, aut Abbatijs, seu dignitatibus, siue præbēdis Ecclesię cathedralis, vel collegiatę, siue alijs beneficijs simplicibus, aut hospitalibus, militijsue nō vniantur: & quę vnitæ sunt, reuideātur ab Ordinarijs, iuxta aliâs decretū in eadem Synodo, sub fel. rec.

Supra sess 7. c. 6. Refor. Paulo III. quod etiā in vnitis a beo tempore citrà æquè obseruetur: non obstantibus in ijs, quibuscunque verborū formis, quæ hic pro sufficienter expressis habeātur. ad hęc in posterū oēs hæ cathedrales Ecclesię, quarū redditus summā ducatorum mille, & Parochiales, quæ summā ducatorum centū secūdum verū annuum valorē non excedūt, nullis pensionibus, aut reseruationibus fructuum grauētur. In ijs quoque ciuitatibus, ac locis, vbi Parochiales Ecclesiæ certos non habēt fines, nec earū Rectores propriū populū, quem regant, sed promiscuè petētibus Sacramenta administrant: mādat sancta Synodus Episcopis pro tutiori animarū eis cōmissarum salute, vt distincto populo in certas proprias que Parochias, vnicuique suum perpetuum, peculiarémque Parochum assignent, qui eas cognoscere valeat: & à quo solo licitè Sacramenta suscipiāt: aut alio vtiliore modo, prout loci qualitas exegerit, prouideant. Idémque in ijs ciuitatibus, ac locis, vbi nullæ sunt Parochiales, quamprimùm fieri curent: non obstantibus quibuscunque priuilegijs, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus.

Caput XIIII.

IN pluribus Ecclesijs, tam cathedralibus, quàm collegiatis, & Parochialibus, ex earū constitutionibus, aut ex praua consuetudine obseruari intelligitur, vt in electione, pręsentatione, nominatione, institutione, cōfirmatione, collatiōe, vel alia prouisione, siue admissione ad possessionē alicuius cathedralis Ecclesiæ, vel beneficij, Canonicatuū, aut præbēdarū, vel partē prouētuū, seu ad distributiones quotidianas, certæ cōditiones seu deductiones ex fructibus, solutiones, promissiones, cōpēsationésue illicitę, aut etiā, quæ in aliquib[9] Ecclesijs dicuntur Turnorū lucra, interponantur: Hęc cùm sancta Synodus detestetur, mandat Episcopis, vt quæcunque huiusmodi in vsus pios non conuertantur, atque ingressus eos, qui simoniacæ labis, aut sordidæ auaritiæ suspicionem habent, fieri non permittant: ipsique diligenter de eorum institutionibus, siue consuetudinibus super pręd ictis cognoscāt: & illis tantùm, quas vt laudabiles probauerint, exceptis, reliquas, vt prauas, ac scandalosas reijciant, & aboleant. Eos verò, qui aduersus hęc, in præsenti Decreto comprehensa, quauis ratione commiserint, pœnis cōtra simoniacos editis, sacris Canonibus, & varijs summorū Pontificum Cōstitutionibus, quas oēs innouat, teneri decernit: non obstantibus quibuscunque statutis, cōstitutionibus, & consue-

cõsuetudinibus, etiã immemorabilibus, etiã Apostolica auctoritate cõfirmatis: de quarum subreptione, obreptione, & intentionis defectu, Episcopus, tanquam Apostolicæ Sedis delegatus, cognoscere possit.

Caput XV.

IN Ecclesiis cathedralibus, & collegiatis insignibus, vbi frequentes, adeóque tenues sunt præbendæ simul cum distributionibus quotidianis, vt sustinendo decenti Canonicorum gradui pro loci, & personarum qualitate non sufficiant: liceat Episcopis cum consensu Capituli, vel aliquot simplicia beneficia, non tamen Regularia, ijs vnire: vel, si hac ratione prouideri non possit, aliquibus ex ijs suppressis, cum patronorum consensu, si de iure patronatus Laicorum sint, quarum fructus, & prouentus reliquarum præbendarum distributionibus quotidianis applicentur, eas ad pauciorem numerum reducere: ita tamen, vt tot supersint, quæ diuino cultui celebrando, ac dignitati Ecclesiæ commodè valeant respondere: non obstantibus quibuscunque constitutionibus, & priuilegijs, aut quacunque reseruatione generali, vel speciali, aut affectione: neque prædictæ vniones, aut suppressiones tolli, seu impediri possint ex quibuscunque prouisionibus, etiam vigore resignationis, aut quibusuis alijs derogationibus, vel suspensionibus.

Caput XVI.

CApitulũ, Sede vacante, vbi fructuum percipiendorum ei munus incumbit, Oeconomum vnum, vel plures fideles, ac diligentes decernat, qui rerum ecclesiasticarum, & prouentuum curam gerant: quorum rationem ei, ad quem pertinebit, sint reddituri. Item Officialem, seu Vicarium infra octo dies post mortem Episcopi cõstituere, vel existentem confirmare omnino teneatur: qui saltem in Iure Canonico sit Doctor, vel Licentiatus, vel aliàs quantũ fieri poterit, idoneus: si secus factum fuerit, ad Metropolitanum deputatio huiusmodi deuoluatur. Et, si Ecclesia ipsa Metropolitana fuerit, aut exempta, Capitulũmque, vt præfertur, negligens fuerit: tunc antiquior Episcopus ex suffraganeis in Metropolitana, & propinquior Episcopus in exempta Oeconomũ, & Vicarium idoneos possit cõstituere. Episcopus verò ad eandem Ecclesiam vacantem promotus ex ijs, quæ ad eum spectant, ab eisdem Oeconomo, Vicario, & alijs quibuscunque Officialibus, & Administratoribus, qui, Sede vacante, fuerunt à Capitulo, vel ab aliis in eius locum constituti, etiã si fuerint ex eodem Capitulo, rationem exigant officiorum, iurisdictionis, administrationis, aut cuiuscunque eorum muneris: possítque eos punire, qui in eorum officio, seu administratione deliquerint: etiam si prædicti Officiales, redditis rationibus, à Capitulo, vel à deputatis ab eodem, absolutionem, aut liberationem obtinuerint. Eidẽ quoq; Episcopo teneatur Capitulum de scripturis ad Ecclesiam pertinentibus, si quæ ad Capitulum peruenerunt, rationem reddere.

Caput XVII.

CVm Ecclesiasticus ordo peruertatur, quando vnus plurium officia occupat clericorum: sanctè sacris Canonibus cautum fuit, nemině oportere in duabus Ecclesiis conscribi. Verùm quoniam multi improbæ cupiditatis affectu seipsos, non Deum, decipientes, ea quæ benè constituta sunt, varijs artibus eludere, & plura simul beneficia obtinere non erubescunt: sancta Synodus debitã regendis Ecclesiis disciplinã restituere cupiens, præsenti decreto, quod in quibuscunq; personis, quocunq; titulo, etiãsi cardinalatus honore fulgeant, mãdat obseruari: statuit, vt in posterum vnum tãtùm beneficium Ecclesiasticũ singulis cõferatur. Quod quidẽ si ad vitã eius, cui cõfertur, honestè sustentandam non sufficiat: liceat nihilominus aliud simplex

sufficiens, dummodo vtrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri. Hæcque non modò ad Cathedrales Ecclesias, sed etiam ad alia omnia beneficia, tam secularia, quàm Regularia, quęcunque etiam commendata, pertineant, cuiuscunque tituli, ac qualitatis existant. Illi verò qui in præsenti plures Parochiales Ecclesias, aut vnam cathedralem, & aliam Parochialem obtinent: cogantur omnino, quibuscunque dispensationibus, ac vnionibus ad vitam non obstantibus, vna tantũ Parochiali, vel sola Cathedrali retenta, alias Parochiales infra spacium sex mensium dimittere: alioquin tam Parochiales, quàm beneficia omnia, quę obtinent, ipso iure vacare censeantur: ac tanquam vacantia liberè alijs idoneis conferantur: nec ipsi antea illa obtinentes, tuta conscientia, fructus post dictum tempus retineant. Optat autem sancta Synodus, vt resignantium necessitatibus commoda aliqua ratione, prout summo Pontifici videbitur, prouideatur.

Caput XVIII.

EXpedit maximè animarum saluti, à dignis atque idoneis Parochis gubernari. Id vt diligentius, ac rectius perficiatur, statuit sancta Synodus, vt cùm Parochialis Ecclesiæ vacatio, etiamsi cura Ecclesiæ vel Episcopo incumbere dicatur, & per vnum, vel plures administretur, etiam in Ecclesiis patrimonialibus, seu receptiuis nuncupatis, in quibus consueuit Episcopus vni, vel pluribus curam animarum dare, quos omnes ad infrascriptum examen teneri mandat, per obitum, vel resignationem, etiam in Curia, seu aliter quomodocunque contigerit, etiam si ipsa Parochialis Ecclesia reseruata, vel affecta fuerit generaliter, vel specialiter, etiam vigore indulti, seu priuilegij in fauorem sanctę Romanę Ecclesiæ, Cardinalium, seu Abbatum, vel Capitulorum: debeat Episcopus statim, habita notitia vacationis Ecclesiæ, si opus fuerit, idoneum in ea vicarium, cum cõgrua, eius arbitrio, fructuum portionis assignatione, cõstituere: qui onera ipsius Ecclesiæ sustineat, donec ei de Rectore prouideatur. Porrò Episcopus, & qui ius patronatus habet, intra decem dies, vel aliud tẽpus, ab Episcopo præscribẽdum, idoneos aliquot clericos ad regendam Ecclesiam coram deputandis examinatoribus nominet: Liberum sit tamen etiam alijs, qui aliquos ad id aptos nouerint, eorũ nomina deferre, vt possit postea de cuiuslibet ætate, moribus, & sufficientia fieri diligens inquisitio. Et si Episcopo, aut Synodo prouinciali pro regionis more videbitur magis expedire, per edictum etiam publicum vocentur, qui volent examinari. Transacto constituto tempore omnes qui descripti fuerint, examinentur ab Episcopo, siue eo impedito, ab eius Vicario generali, atque ab alijs examinatoribus non paucioribus quàm tribus: quorum votis, si pares, aut singulares fuerint, accedere possit Episcopus vel Vicarius, quibus magis videbitur. Examinatores autem singulis annis in diœcesana Synodo ab Episcopo, vel eius Vicario, ad minus sex proponantur: qui Synodo satisfaciant, & ab ea probẽtur. Adueniente q; vacatione cuiuslibet Ecclesię, tres ex illis eligat Episcopus, qui cum eo examen perficiant: indéque succedente alia vacatione, aut eosdem, aut alios tres, quos maluerit, ex prædictis illis sex eligat. Sint verò hi examinatores, magistri, seu doctores, aut licentiati in Theologia, aut iure Canonico, vel alij clerici, seu Regulares, etiam ex ordine mendicantium, aut etiam seculares, qui ad id videbuntur magis idonei, iurẽntque omnes ad sancta Dei Euãgelia se, quacunque humana affectione postposita, fideliter munus executuros. Cauéantque ne quidquam prorsus occasione hui⁹ examinis nec ante, nec post accipiant: alioqui simoniæ vitium tam ipsi, quàm alij dãtes incurrant: à qua absolui nequeãt,

nisi dimissis beneficijs, quæ quomodocunque etiam antea obtinebant; & ad alia in posterum inhabiles reddantur. Et de his omnibus non solùm coram Deo, sed etiam in Synodo prouinciali, si opus erit, rationem reddere teneantur: à qua, si quid cõtra officium eos fecisse compertum fuerit, grauiter eius arbitrio puniri possint. Peracto deinde examine renuncientur, quotcunque ab his idonei iudicati fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia, & alijs rebus ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis. Ex hisque Episcopus eum eligat, quem cæteris magis idoneum iudicauerit: atque illi, & non alteri collatio Ecclesiæ ab eo fiat, ad quem spectabit eam conferre. Si verò iurispatronatus Ecclesiastici erit: ac institutio ad Episcopum, & non alium pertineat; is, quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus iudicabit, Episcopo præsentare teneatur, vt ab eo instituatur. Cùm verò institutio ab alio, quàm ab Episcopo, erit facienda: tunc Episcopus, solus ex dignis eligat digniorẽ, quem patronus ei præsentet, ad quẽ institutio spectat. Quòd si ius patronatus laicorum fuerit: debeat qui à patrono præsentatus erit, ab eisdem deputatis, vt suprà, examinari, & nõ, nisi idoneus repertus fuerit, admitti. In omnibúsque supradictis casibus non cuiquam alteri, quàm vni ex prædictis examinatis, & ab examinatorib9 approbatis, iuxta supradictã regulam, de Ecclesia prouideatur: nec prædictorum examinatorum relationem, quò minus executionem habeat, vlla deuolutio, aut appellatio etiam ad Sedem Apostolicam, siue eiusdem Sedis Legatos, aut Vicelegatos, aut Nuncios, seu Episcopos, aut Metropolitanos, Primates, vel Patriarchas, interposita, impediat, aut suspendat: alioquin Vicarius, quem Ecclesiæ vacanti antea Episcopus arbitrio suo ad tempus deputauit, vel forsan postea deputabit: ab eius Ecclesię custodia, & administratione non amoueatur, donec aut eidem, aut alteri, qui probatus, & electus fuerit, vt suprà, sit prouisum: aliæ prouisiones omnes, seu institutiones, præter supradictam formã factę, subreptitiæ esse censeantur: non obstantibus huic decreto exemptionibus, indultis, priuilegijs, præuentionibus, affectionibus, nouis prouisionibus, indultis concessis quibuscunque vniuersitatibus, etiam ad certam summam, & alijs impedimentis quibuscunque. Si tamen adeo exigui redditus dictæ Parochiales fuerint, vt totius huius examinationis operam non ferant: aut nemo sit, qui se examini quærat subijcere: aut ob apertas factiones, seu dissidia, quæ in aliquibus locis reperiuntur, facilè grauiores rixæ ac tumultus possint excitari: poterit Ordinarius, si pro sua conscientia cũ deputatorũ cõsilio ita expedire arbitrabitur, hac forma omissa, priuatum aliud examen, cęteris tamen, vt supra, seruatis, adhibere. Licebit etiam Synodo prouinciali, si qua in supradictis circa examinationis formam addenda, remittendáue esse censuerit, prouidere.

Caput XIX.

Decernit sancta Synodus, Mandata de prouidendo, & gratias, quæ expectatiuæ dicuntur, nemini amplius, etiam Collegijs, Vniuersitatibus, Senatibus, & alijs singularibus personis, etiam sub nomine indulti, aut ad certam summam, vel alio quouis colore concedi: nec hactenus concessis cuiquam vti licere. Sed nec reseruationes mentales, nec aliæ quæcunque gratiæ ad vacatura, nec indulta ad alienas Ecclesias, vel monasteria alicui, etiam ex sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, cõcedantur: & hactenus concessa, abrogata esse censeantur.

Caput XX.

Causæ omnes, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinentes, etiam si beneficiales sint in prima instantia coram Ordinarijs locorum duntaxat cognoscantur, atque

que omnino, saltem infra biennium à die motæ litis terminẽtur: alioquin post id spacium liberũ sit partibus, vel alteri illarum iudices superiores, aliâs tamen competentes, adire: qui causam in eo statu, quo fuerit, assumant: & quamprimũ terminari curent: nec antea alijs committantur, nec auocentur: neque appellationes ab eisdem interpositæ, per Superiores quoscunque recipiantur: eorúmue commissio, aut inhibitio fiat, nisi à definitiua, vel à definitiuæ vim habente: & cuius grauamen per appellationem à definitiua reparari nequeat. Ab his excipiantur causę, quę iuxta canonicas sanctiones apud Sedem Apostolicam sunt tractandæ: vel quas ex vrgenti, rationabilique causa iudicauerit summus Romanus Pontifex per speciale rescriptum Signaturæ Sanctitatis suæ, manu propria subscribendum, committere, aut auocare. Ad hæc, causæ matrimoniales, & criminales, non Decani, Archidiaconi, aut aliorum inferiorum iudicio, etiam visitando, sed Episcopi tantùm examini, & iurisdictioni relinquantur: etiam si in præsenti inter Episcopum, & Decanum, seu Archidiaconum, aut alios inferiores super causarum istarum cognitione lis aliqua in quacunque instantia pẽdeat: coram quo, si pars verè paupertatem probauerit, non cogatur extra prouinciam nec in secũda, nec in tertia instantia in eadẽ causa matrimoniali litigare: nisi pars altera & alimenta, & expensas litis velit subministrare. Legati quoque, etiam de latere, Nuncij, gubernatores Ecclesiastici, aut alij quarumcunque facultatum vigore, non solùm Episcopos in prædictis causis impedire, aut aliquo modo eorum iurisdictionem ijs preripere aut turbare non pręsumãt: sed nec etiam contra clericos, aliásue personas Ecclesiasticas, nisi Episcopo prius requisito, eóq; negligẽte, procedant: aliâs eorum processus, ordinationésue nullius momenti sint: atque ad damni satisfactionem, partibus illati, teneantur. Præterea, si quis in casibus à iure permissis appellauerit: aut de aliquo grauamine conquestus fuerit: seu aliâs ob lapsum biennij, de quo suprà, ad alium iudicem recurrerit: teneatur acta omnia coram Episcopo gesta, ad iudicem appellationis expensis suis transferre: eodem tamen Episcopo prius admonito, vt, si quid ei pro causæ instructione videbitur, possit iudici appellationis significare. Quòd si appellatus cõpareat, cogatur tunc is quoque actorum, quę translata sunt, expensas, pro portione sua, si illis vti voluerit, subire: nisi aliter ex loci consuetudine seruetur, vt scilicet ad appellantem integrum hoc onus pertineat. Porrò ipsam actorum copiam teneatur notarius, cõgrua mercede accepta, appellanti quantò citius, & ad minus intra mensem exhibere. Qui notarius si in differenda exhibitione fraudem fecerit, ab officij administratione arbitrio Ordinarij suspendatur: & ad dupli pœnam, quanti ea lis fuerit, inter appellantem, & pauperes loci distribuendam, compellatur. Iudex verò, si & ipse impedimenti huius cõscius, particépsue fuerit, aliterue obstiterit, ne appellanti integrè acta intra tempus traderẽtur: ad eandem dupli pœnam, prout suprà, teneatur: non obstantibus, quo ad omnia suprascripta priuilegijs, indultis, concordijs, quæ suos tantùm teneant auctores, & alijs quibuscunque consuetudinibus.

Caput XXI.

CVpiens sancta Synodus, vt ex decretis ab ea editis nulla vnquam futuris temporibus dubitandi occasio oriatur, verba illa, posita in decreto, publicato Sessione prima, sub Beatissimo Domino nostro Pio Quarto, videlicet: quæ proponentibus Legatis, ac Præsidentibus, ad horum temporum leuandas calamitates, sedandas de religione controuersias, coërcendas linguas dolosas, deprauatorum morum abusus corrigendos, Ecclesiæ veram, & Christia- Refertur ad decretum Sess. 17.

Christianam pacem conciliandā apta, & idonea ipsi sanctæ Synodo visa debūtur: explicando declarat, mentis suæ non fuisse, vt ex prædictis verbis solita ratio tractandi negotia in generalibus Concilijs vlla ex parte immutaretur: neque noui quidquam præter id, quod à sacris canonib⁹, vel generalium Synodorum forma hactenus statutum est, cuiquam adderetur vel detraheretur.

Indictio futuræ Sessionis.

Insuper eadem Sacrosancta Synodus proximam futuram Sessionem feria quinta post Conceptionem beatæ Mariæ Virginis, quæ erit dies nona mensis Decembris, proximè venturi, habendam esse statuit, & decernit, cum potestate etiam abbreuiādi In qua Sessione tractabitur de sexto nūc in eam dilato capite, & de reliquis reformationis capitibus iam exhibitis, deque alijs ad eam pertinentibus. Si verò oportunum videbitur, & tempus patietur: poterit etiā de nōnullis dogmatibus tractari, prout suo tempore in Congregationibus proponetur.

Abbreuiata est dies Sessionis.

SESSIO XXV.

Quæ est Nona & Vltima sub Pio. IIII. Pont. Max. Cœpta die III. Absoluta die IIII. Decembris. M. D. LXIII.

Decretum de Purgatorio.

CVM Catholica Ecclesia, Spiritu sancto edocta, ex sacris literis & antiqua Patrum traditione, in sacris Concilijs, & nouissimè in hac œcumenica Synodo docuerit, Purgatorium esse: animásque ibi detentas, fidelium suffragijs, potissimùm verò acceptabili altaris sacrificio iuuari: præcipit sancta Synodus Episcopis, vt sanam de Purgatorio doctrinam, à sanctis Patribus, & sacris Concilijs traditam, à Christi fidelibus credi, teneri, doceri, & vbique prædicari, diligēter studeant. Apud rudem verò plebem difficiliores, ac subtiliores quæstiones, quæque ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumq; nulla fit pietatis accessio, à popularibus concionibus secludantur. Incerta itē, vel quæ specie falsi laborant, euulgari, ac tractari non permittant. Ea verò, quę ad curiositatem quandam, aut superstitionem spectant, vel turpe lucrum sapiunt: tanquam scandala, & fidelium offendicula prohibeant. Curent autem Episcopi, vt fidelium viuorum suffragia, Missarum scilicet Sacrificia, orationes, eleemosynæ, aliáque pietatis opera, quæ à fidelibus pro alijs fidelibus defunctis fieri consueuerunt, secundum Ecclesiæ instituta piè & deuotè fiant: & quæ pro illis ex testatorum fundationibus, vel alia ratione debentur, non perfunctoriè, sed à Sacerdotibus, & Ecclesię ministris, & alijs, qui hoc præstare tenentur, diligenter, & accuratè persoluantur.

De inuocatione, veneratione, & Reliquijs Sanctorum, & sacris imaginibus.

MAndat sancta Synodus omnibus Episcopis, & cæteris docendi munus, curámque sustinentibus, vt iuxta Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ vsum, à primæuis Christianę religionis temporibus receptum, sanctorúmque Patrū consensionem, & sacrorum Conciliorū decreta in primis de Sanctorum intercessione, inuocatione, Reliquiarum honore, & legitimo imaginum vsu, fideles diligenter instruant, docentes eos, Sanctos, vnà cum Christo regnantes, orationes suas pro hominibus Deo offerre: bonum atque vtile esse suppliciter eos inuocare: & ob beneficia impetranda à Deo per filium eius Iesum Christum Dominum nostrum, qui solus noster Redemptor & Saluator est, ad eorum orati

orationes, opē, auxiliúmq; cōſugere: illos verò, qui negant Sanctos, æterna felicitate in cœlo fruētes, inuocādos eſſe: aut qui aſſerūt, vel illos pro hominibus non orare: vel eorum, vt pro nobis etiā ſingulis orēt, inuocationem eſſe idololatriam: vel pugnare cum verbo Dei: aduerſarique honori vnius mediatoris Dei & hominum Ieſu Chriſti: vel ſtultum eſſe, in cœlo regnantibus voce, vel mente ſupplicare: impiè ſentire.

Sanctorum quoque Martyrum, & aliorum cum Chriſto viuentium ſancta corpora, quæ viua membra fuerunt Chriſti, & tēplum Spiritus ſancti, ab ipſo ad æternam vitam ſuſcitāda, & glorificanda, à fidelibus veneranda eſſe: ꝑ quæ multa beneficia à Deo hominibus pręſtātur: ita vt affirmātes, Sanctorū reliquijs venerationem, atq; honorem nō deberi: vel eas, aliáque ſacra monumēta à fidelibus inutiliter honorari: atq; eorum opis impetrādæ cauſa Sanctorū memorias fruſtra frequētari: omnino dānandos eſſe: prout iampridē eos damnauit, & nūc etiam damnat Eccleſia. Imagines porrò Chriſti, Deiparę virginis, & aliorum Sanctorū, in templis pręſertim habēdas, & retinēdas: eiſq; debitū honorē, & venerationem impertiendam: nō quòd credatur ineſſe aliqua in ijs diuinitas, vel virtus, propter quā ſint colēdę: vel quòd ab eis ſit aliquid petendū: vel quòd fiducia in imaginibus ſit figēda: veluti olim fiebat à gētibus, quę in idolis ſpē ſuā collocabāt: ſed quoniam honos q eis exhibetur, refertur ad prototypa, quę illę repręſentant: ita vt per imagines, quas oſculamur, & corā quib⁹ caput aperimus, & procūbimus, Chriſtum adoremus: & Sanctos, quorū illæ ſimilitudinem gerunt, veneremur. Id quod Conciliorū, pręſertim verò ſecūdę Nicænę Synodi decretis cōtra imaginū oppugnatores eſt ſancitum. Illud verò diligēter doceāt Epiſcopi, per hiſtorias myſteriorū noſtrę redēptionis, picturis, vel alijs ſimilitudinibus expreſſas erudiri, & confirmari populū in articulis fidei cōmemorandis, & aſsiduè recolēdis: tum verò ex oībus ſacris imaginibus magnū fructū percipi, nō ſolùm quia admonetur populus beneficiorū, & munerū, quę à Chriſto ſibi collata ſunt: ſed etiam quia Dei per Sāctos miracula, & ſalutaria exēpla oculis fideliū ſubijciuntur: vt pro ijs Deo gratias agāt, ad Sāctorúmque imitationē, vitā moréſque ſuos cōponant: excitentúrque ad adorandū ac diligendū Deū, & ad pietatem colendā. Si quis autem his decretis contraria docuerit, aut ſenſerit: anathema ſit. In has autem ſanctas & ſalutares obſeruationes ſi qui abuſus irrepſerint, eos prorſus aboleri ſancta Synodus vehementer cupit: ita vt nullæ falſi dogmatis imagines, & rudibus periculoſi erroris occaſionē prębētes, ſtatuātur. Quòd ſi aliquādo hiſtorias, & narrationes ſacrę Scripturæ, cùm id indoctæ plebi expediet, exprimi, & figurari cōtigerit: doceatur populus, non propterea diuinitatē figurari, quaſi corporeis oculis cōſpici, vel coloribus, aut figuris exprimi poſsit. Omnis porrò ſuperſtitio in Sāctorū inuocatione, Reliquiarū veneratione, & imaginū ſacrò vſu tollatur: omnis turpis quęſtus eliminetur: omnis deniq; laſciuia vitetur: ita vt procaci venuſtate imagines non pingantur, nec ornentur: & Sanctorum celebratione, ac reliquiarum viſitatione homines ad cōmeſſationes atque ebrietates non abutātur: quaſi feſti dies in honorem Sanctorum per luxum ac laſciuiam agātur. Poſtremò, tāta circa hæc diligētia, & cura ab Epiſcopis adhibeatur, vt nihil inordinatum, aut pręposterè, & tumultuariè accōmodatum: nihil profanū, nihilque inhoneſtū appareat: cùm domū Dei deceat ſanctitudo. Hęc vt fidelius obſeruentur, ſtatuit ſancta Synodus, nemini licere vllo in loco, vel Eccleſia, etiā quomodolibet exempta, vllam inſolitam ponere, vel ponendam curare Imaginem, niſi ab Epiſcopo approbata fuerit: nulla etiam admittenda eſſe

noua miracula, nec nouas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente & approbante Episcopo, qui simulatq; de ijs aliquid compertum habuerit: adhibitis in consiliũ Theologis, & alijs pijs viris, ea faciat, quę veritati & pietati consentanea iudicauerit. Quòd si aliquis dubius, aut difficilis abusus sit extirpandus: vel omnino aliqua de ijs rebus grauior quæstio incidat: Episcopus, antequã controuersiam dirimat, Metropolitani, & cõprouincialium Episcoporũ in Concilio prouinciali sententiam expectet: ita tamen, vt nihil inconsulto Sanctissimo Romano Pontifice, nouum, aut in Ecclesia hactenus inusitatum decernatur.

De Regularibus, & Monialibus.

Caput I.

Eadem sacrosancta Synodus, reformationem prosequens, ea quæ sequuntur, statuenda esse censuit. Quoniam nõ ignorat sancta Synodus, quantum ex monasterijs piè institutis, & rectè administratis, in Ecclesia Dei splendoris, atque vtilitatis oriatur: necessarium esse censuit, quò facilius, ac maturius, vbi collapsa est, vetus & regularis disciplina instauretur, & constantius vbi conseruata est, perseueret, præcipere, prout hoc decreto pręcipit, vt omnes Regulares, tam viri, quàm mulieres, ad Regulę, quam professi sunt, pręscriptum vitam instituant, & cõponant: atque in primis, quæ ad suę professionis perfectionem, vt obedientiæ, paupertatis, & castitatis, ac si quæ alia sunt alicuius Regulæ, & Ordinis peculiaria vota & præcepta, ad eorum respectiuè essentiam, necnon ad communem vitã, victum, & vestitum conseruanda pertinentia fideliter obseruent. Omnisque cura & diligentia à Superioribus adhibeatur, tam in Capitulis generalibus & prouincialibus, quàm in eorum visitationibus, quas suis temporibus facere non prætermittant, vt ab illis nõ recedatur: cùm compertum sit, ab eis non posse ea quæ ad substãtiam Regularis vitę pertinent, relaxari. Si enim illa, quæ bases sunt, & fundamenta totius regularis disciplinæ, exactè non fuerint conseruata: totum corruat ædificium necesse est.

Caput II.

Nemini igitur Regularium, tam virorum quàm mulierum, liceat bona immobilia vel mobilia, cuiuscunq; qualitatis fuerint, etiam quouis modo ab eis acquisita, tanquam propria, aut etiam nominẽ cõuentus possidere, vel tenere: sed statim ea superiori tradantur, conuentuique incorporentur. Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui Regulari concedere, etiam ad vsum fructum, vel vsum, administrationem, aut cõmendam. Administratio autem bonorum, monasteriorũ, seu cõuentuum ad solos officiales eorundẽ, ad nutum superiorũ amouibiles, pertineat. Mobilium verò vsum ita superiores permittant, vt eorum supellex statui paupertatis, quã professi sunt, conueniat: nihilque superflui in ea sit: nihil etiam, quod sit necessarium, eis denegetur. Quòd si quis aliter quidquam tenere deprehensus, aut cõuictus fuerit: is biẽnio actiua & passiua voce priuatus sit: atque etiam iuxta suæ Regulæ, & Ordinis constitutiones puniatur.

Caput III.

Concedit sancta Synodus omnibus monasterijs, & domibus tã virorũ quàm mulierũ, & mẽdicantium, exceptis domibus Fratrũ sancti Francisci Cappucinorum, & eorum, qui Minorum de obseruantia vocantur, etiam quibus ex constitutionibus suis erat prohibitum, aut ex Priuilegio Apostolico non erat cõcessum, vt deinceps bona immobilia eis possidere liceat. Quòd si alíqua loca ex prædictis, quibus auctoritate Apostolica similia bona possidere permissum erat, eis spoliata sint: eadẽ omnia illis restituenda esse decernit. In prædictis autem monasterijs, & domibus tã virorũ, quàm mulierũ, bona immobilia possidẽtibus, vel non

vel non possidentibus, is tantùm numerus constituatur, ac in posterum conseruetur, qui vel ex redditibus proprijs monasteriorum, vel ex consuetis eleemosynis commodè possit sustentari: nec de cætero similia loca erigantur sine Episcopi, in cuius diœcesi erigenda sunt, licentia prius obtenta.

Caput IIII.

PRohibet sancta Synod⁹, ne quis Regularis, sine sui Superioris licentia, prædicationis, vel lectionis, aut cuiusuis pij operis prætextu, subijciat se obsequio alicuius Prælati, Principis, vel Vniuersitatis, vel Communitatis, aut alterius cuiuscunque personæ, seu loci: neque ei aliquod priuilegium, aut facultas, ab alijs super ijs obtenta suffragetur. Quòd si contrà fecerit: tanquam inobediens arbitrio Superioris puniatur. Nec liceat Regularibus à suis conuentibus recedere, etiam prætextu ad Superiores suos accedendi: nisi ab eisdem missi, aut vocati fuerint. Qui verò sine prædicto mandato, in scriptis obtento, repertus fuerit: ab Ordinarijs locorum tanquam desertor sui instituti puniatur. Illi autem qui studiorum causa ad Vniuersitates mittuntur, in conuentibus tantum habitent: alioquin ab Ordinarijs contra eos procedatur.

Caput V.

In c. vn. tit. de stat. Regularium.

BOnifacij Octaui constitutionem, quæ incipit: Periculoso, renouans sancta Synodus, vniuersis Episcopis sub obtestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, præcipit, vt in omnibus monasterijs, sibi subiectis, ordinaria, in alijs verò Sedis Apostolicæ auctoritate clausuram Sanctimonialiũ, vbi violata fuerit, diligẽter restitui, & vbi inuiolata est, cõseruari maximè procurent: inobedientes, atq; contradictores per cẽsuras Ecclesiasticas, aliasque pœnas, quacunque appellatione postposita, compescentes, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis. Quòd auxilium vt præbeatur, omnes Christianos Principes hortatur Synodus, & sub excõmunicationis pœna, ipso facto incurrenda, omnibus magistratibus secularibus iniungit. Nemini autem Sanctimonialium liceat post professionẽ exire à monasterio, etiam ad breue tempus, quocunque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda: indultis quibuscunque, & priuilegijs non obstantibus. Ingredi autem intra septa monasterij nemini liceat, cuiuscunque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerit, sine Episcopi, vel superioris licentia, in scriptis obtenta, sub excõmunicationis pœna, ipso facto incurrenda. Dare autem tantùm Episcopus, vel Superior licentiam debet in casibus necessarijs: neque alijs vllo modo possit, etiam vigore cuiuscunque facultatis, vel indulti hactenus concessi, vel in posterum concedendi. Et quia monasteria Sanctimonialium extra mœnia vrbis, vel oppidi constituta, malorum hominũ prædæ, & alijs facinoribus sine vlla sæpe custodia sunt exposita: curent Episcopi, & alij Superiores, si ita visum fuerit expedire, vt Sanctimoniales ex eis ad noua, vel antiqua monasteria, intra vrbes, vel oppida frequentia reducantur; inuocato etiam auxilio, si opus fuerit, brachij secularis. Impedientes verò, vel non obedientes per censuras Ecclesiasticas parere compellant.

Caput VI.

IN electione Superiorum quorumcunque, Abbatum temporalium, & aliorum Officialium, ac Generalium, & Abbatissarum, atque aliarum Præpositarum, quò omnia rectè, & sine vlla fraude fiant: in primis sancta Synodus districtè præcipit, omnes supradictos eligi debere per vota secreta: ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nec in posterum liceat, Prouinciales, aut Abbates, Priores, aut alios quoscunque Titulares

ad effectum electionis faciendæ cōstituere: aut voces, & suffragia absentium supplere. Si verò contra huius decreti constitutionem aliquis electus fuerit: electio irrita sit: & is, qui ad hūc effectum se in Prouincialem, Abbatem, aut Priorem creari permiserit: deinceps ad omnia officia, in religione obtinenda, inhabilis existat: facultatésque super his cōcessę, eo ipso abrogatæ censeātur: & si in posterum aliæ concedantur, tanquam subreptitiæ habeantur.

Caput VII.

Abbatissa, & Priorissa, & quocunque alio nomine Præfecta, vel Præposita appelletur, eligatur non minor annis quadraginta, & quæ octo annis post expressam professionem laudabiliter vixerit. Quòd si his qualitatibus non reperiatur in eodem monasterio, ex alio eiusdem Ordinis eligi possit. Si hoc etiam incommodum Superiori, qui electioni præest, videatur: ex ijs quæ in eodem monasterio annum trigesimum excesserint, & quinque saltem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo, vel alio Superiore consentiente, eligatur. Duobus verò monasterijs nulla præficiatur. Et si qua duo, vel plura quocunque modo obtinet: cogatur, vno excepto, intra sex menses cætera resignare. Post id verò tempus, nisi resignauerit, omnia ipso iure vacent. Is verò, qui electioni præest, Episcopus, siue alius Superior claustra monasterij non ingrediatur: sed ante cancellorum fenestellam vota singularum audiat, vel accipiat. In reliquis seruentur singulorum Ordinum, vel monasteriorum constitutiones.

Caput VIII.

Monasteria omnia, quæ generalibus Capitulis, aut Episcopis non subsunt, nec suos habent ordinarios regulares Visitatores, sed sub immediata Sedis Apostolicæ protectione, ac directione regi consueuerunt: teneantur infra annum à fine præsentis Concilij, & deinde quolibet triennio sese in congregationes redigere, iuxta formam Constitutionis Innocentij tertij, in Concilio generali, quæ incipit, In singulis: ibique certas Regulares personas deputare, quæ de modo, & ordine, de prædictis congregationibus erigendis, ac statutis in eis exequendis deliberent & statuāt. Quòd si in his negligentes fuerint; liceat Metropolitano, in cuius prouincia prædicta monasteria sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegato, eos pro prædictis causis conuocare. Quòd si infra limites vnius prouinciæ non sit sufficiens talium monasteriorum numerus ad erigēdam cōgregationem: possint duarum, vel trium prouinciarum monasteria vnā facere congregationem. Ipsis autem congregationibus constitutis, illarum generalia Capitula, & ab illis electi præsides, vel Visitatores eandem habeant auctoritatem in sua cōgregationis monasteria, ac Regulares in eis commorantes, quam alij Præsides, ac Visitatores in cæteris habent Ordinibus: teneantúrque suæ congregationis monasteria frequenter visitare: & illorum reformationi incūbere, & ea obseruare, quæ in sacris Canonibus, & in hoc sacro Concilio sunt decreta. Quòd si etiam Metropolitano instāte, prædicta exequi non curauerint: Episcopis, in quorum diœcesibus loca prædicta sita sunt, tanquam Sedis Apostolicæ delegatis, subdantur.

Lib. 3. Decret. tit. de statu Monach. & Canonicorum regular.

Caput IX.

Monasteria Sanctimonialium, sanctę Sedi Apostolicę immediatè subiecta, etiā sub nomine Capitulorum sancti Petri, vel sancti Ioannis, vel aliàs quomodocunque nuncupentur, ab Episcopis, tanquam dictæ Sedis delegatis, gubernentur, non obstantibus quibuscunque. Quę verò à deputatis in Capitulis generalibus; vel ab alijs Regularibus reguntur: sub eorum cura, & custodia relinquantur.

Caput

662

Caput X.

ATtendant diligenter Episcopi, & cæteri superiores Monasteriorum Sanctimonialium, vt in constitutionibus earum admoneantur Sanctimoniales, vt saltem semel singulis mensibus confessionem peccatorum faciant: & Sacrosanctam Eucharistiam suscipiant: vt eo se salutari præsidio muniant ad omnes oppugnationes dæmonis fortiter superandas. Præter ordinarium autem confessorem alius extraordinarius ab Episcopo, & alijs superioribus bis aut ter in anno offeratur, qui omniũ cõfessiones audire debeat. Quòd verò sanctissimum Christi corpus intra chorum, vel septa Monasterij, & nõ in publica ecclesia conseruetur, prohibet sancta Synodus: non obstante quocunque indulto, aut priuilegio.

Caput X I.

IN Monasterijs seu domibus virorum, seu mulierum, quibus imminet animarũ cura personarum secularium, præter eas quæ sunt de illorum Monasteriorum seu locorum familia, personæ, tam Regulares, quàm seculares, huiusmodi curam exercẽtes, subsint immediatè in ijs quæ ad dictam curam, & Sacramẽtorum administrationẽ pertinent, iurisdictioni, visitationi, & correctioni Episcopi, in cuius diœcesi sunt sita. Nec ibi aliqui, etiam ad nutum amouibiles, deputentur, nisi de eiusdem consensu, ac præuio examine, per eum, aut eius Vicarium faciendo, excepto Monasterio Cluniacensium cum suis limitibus, & exceptis etiã ijs Monasterijs, seu locis, in quib⁹ Abbates, Generales, aut capita ordinum sedẽ ordinariam principalem habent, atque alijs Monasterijs, seu domibus, in quibus Abbates, aut alij Regularium Superiores iurisdictionem Episcopalem, & temporalem in Parochos, & Parochianos exercent: saluo tamen eorum Episcoporum iure, qui maiorem in prædicta loca, vel personas iurisdictionem exercent.

Caput XII.

CEnsuræ, & interdicta, nedum à Sede Apostolica emanata, sed etiam ab Ordinarijs promulgata, mandante Episcopo, à Regularibus in eorum Ecclesijs publicentur, atque seruentur. Dies etiam festi, quos in diœcesi sua seruandos idem Episcopus præceperit, ab exemptis omnibus, etiam Regularibus, seruentur.

Caput XIII.

COntrouersias omnes de præcedentia, quæ persæpe maximo cum scandalo oriuntur inter Ecclesiasticas personas, tam seculares, quàm Regulares, cùm in processionibus publicis, tum in ijs, quæ fiunt in tumulandis defunctorum corporibus, & in deferenda vmbella, & alijs similibus, Episcopus, amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscunque, componat. Exempti autem omnes, tam clerici seculares, quàm Regulares, quicunque, etiam Monachi, ad publicas processiones vocati, accedere compellantur, ijs tantùm exceptis, qui in strictiore clausura perpetuò viuunt.

Caput XIIII.

REgularis, non subditus Episcopo, qui intra claustra Monasterij degit, & extra ea ita notoriè deliquerit, vt populo scandalo sit: Episcopo instante, à suo superiore intra tempus, ab Episcopo præfigendũ, seuerè puniatur: ac de punitione Episcopum certiorem faciat: sin minus, à suo Superiore officio priuetur: & delinquens ab Episcopo puniri possit.

Caput XV.

IN quacunque religione, tam virorum, quàm mulierum professio nõ fiat ante decimumsextum annum expletum: nec qui minore tempore, quàm per annum post susceptum habitum in probatione steterit, ad professionẽ admittatur. Professio autem antea facta, sit nulla: nullámq; inducat obligationẽ ad alicuius Regulæ, vel religionis, vel ordinis obseruationẽ, aut ad alios quoscunq; effectus.

Caput XVI.

Nulla quoque renunciatio, aut obligatio, antea facta, etiam cũ iuramento, vel in fauorem cuiuscunque causæ piæ, valeat, nisi cum licentia Episcopi, siue eius Vicarij fiat, intra duos menses proximos ante professionem: ac non aliâs intelligatur effectum suum sortiri, nisi secuta professiône: aliter verò facta, etiam si cum huius fauoris expressa renunciatione, etiam iurata, sit irrita, & nullius effectus. Finito tempore nouitiatus, Superiores, nouitios, quos habiles inuenerint, ad profitendum admittant: aut è Monasterio eos ejiciant. Per hæc tamẽ sancta Synodus non intendit aliquid innouare, aut prohibere, quin religio Clericorum Societatis Iesu, iuxta pium eorum institutum, à sancta Sede Apostolica approbatum, Domino, & eius Ecclesiæ inseruire possint: sed neque ante professionem, excepto victu, & vestitu, nouitij, vel nouitiæ illius temporis, quo in probatione est, quocunq; prætextu, à parentibus, vel propinquis, aut curatoribus eius Monasterio aliquid ex bonis eiusdẽ tribuatur: ne hac occasiône discedere nequeat, quod totum, vel maiorem partem substantiæ suæ Monasterium possideat: nec facilè, si discesserit, id recuperare possit: quin potius præcipit sancta Synodus sub anathematis pœna dantibus, & recipientibus, ne hoc vllo modo fiat: & vt abeuntibus ante professionem omnia restituantur, quæ sua erant: quod vt rectè fiat, Episcopus, etiam per censuras Ecclesiasticas, si opus fuerit, compellat.

Caput XVII.

Libertati professionis virginum Deo dicandarum prospiciens sancta Synodus, statuit, atq; decernit, vt si puella, quæ habitum Regularem suscipere voluerit, maior duodecim annis sit, non antè, eum suscipiat: nec postea ipsa, vel alia professionem emittat, quàm exploraverit Episcopus, vel, eo absente, vel impedito, eius Vicarius, aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus, virginis voluntatem diligenter, an coacta, an seducta sit, an sciat quid agat. Et si voluntas eius pia ac libera cognita fuerit: habuerítq; conditiones requisitas iuxta Monasterij illius, & Ordinis regulam, necnon Monasterium fuerit idoneum: liberè ei profiteri liceat. Cuius professionis tempus ne Episcopus ignoret: teneatur Præfecta Monasterio eum ante mensem certiorem facere: quòd si Præfecta certiorem Episcopum non fecerit, quamdiu Episcopo videbitur, ab officio suspensa sit.

Caput XVIII.

Anathemati sancta synodus subijcit omnes, & singulas personas, cuiuscũque qualitatis, vel conditionis fuerint, tã Clericos, quã Laicos, seculares, vel Regulares, atq; etiam qualibet dignitate fungentes, si quomodocunque coegerint aliquã virginem, vel viduam, aut aliam quamcunq; mulierem inuitam, præterquam in casibus in iure expressis, ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunque religionis, vel ad emittendã professionem: quique consilium, auxilium, vel fauorem dederint: quiq; scientes eam non sponte ingredi Monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere: quoquo modo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Simili quòque anathemati subijcit eos, qui sanctam virginum, vel aliarum mulierum voluntatẽ velaccipiendi, vel voti emittendi, quoquo modo sine iusta causa impedierint. Eaque omnia, & singula, quæ ante professionem, vel in ipsa professione fieri oportet, seruentur non solùm in Monasterijs subiectis Episcopo, sed & in alijs quibuscunque. Ab his tamen excipiuntur mulieres, quæ Pœnitentes, aut Conuertitiæ appellãtur: in quibus constitutiones earum seruentur.

Caput

Caput XIX.

QVicunque Regularis prætendat, se per vim, & metũ ingressum esse religionem: aut etiam dicat, ante ætatem debitam professum fuisse: aut quid simile: velitque habitum dimittere quacunq; de causa: aut etiã cum habitu discedere sine licentia Superiorum: non audiatur, nisi intra quinquennium tantùm à die professionis, & tunc non aliter, nisi causas, quas prætenderit, deduxerit coram Superiore suo, & Ordinario. Quòd si antè habitum sponte dimiserit: nullatenus ad allegandum quamcunque causam admittatur: sed ad Monasterium redire cogatur, & tanquam apostata puniatur: interim verò nullo priuilegio suæ religionis iuuetur. Nemo etiam Regularis cuiuscunque facultatis vigore transferatur ad laxiorẽ religionem: nec detur licentia cuiquam Regulari occultè ferendi habitum suæ Religionis.

Caput XX.

ABbates, qui sunt ordinum Capita, ac cæteri prædictorũ Ordinum Superiores, Episcopis non subiecti, quibus est in alia inferiora Monasteria, Prioratusue legitima iurisdictio, eadem illa sibi subdita Monasteria, & Prioratus, suo quisq; loco, atque ordine, ex officio visitẽt, etiam si commendata existant. Quæ cùm Ordinum suorum Capitibus subsint, declarat sancta Synodus, in ijs, quæ aliâ de visitatione Monasteriorũ cõmendatorum definita sunt, non esse comprehensa: teneanturq; quicunque prædictorum Ordinum Monasterijs præsunt, prædictos Visitatores recipere, & illorum ordinationes exequi. Ipsa quoque Monasteria, quæ sunt Ordinum Capita, iuxta sanctæ Sedis Apostolicæ, & cuiusq; Ordinis constitutionem visitentur. Et quamdiu durabunt huiusmodi commendæ, Priores claustrales, aut in Prioratibus conuentum habentibus, Superiores, qui correctiones, & spirituale regimen exercent, à Capitulis generalibus, vel ipsorum Ordinum Visitatoribus instituantur. In cæteris omnibus prælatorum Ordinum priuilegia, & facultates, quæ ipsorum personas, loca, & iura concernunt, firma sint, & illæsa.

Caput XXI.

CVm pleraque Monasteria, etiã Abbatiæ, Prioratus, & Præposituræ ex mala eorum, quibus cõmissa fuerunt, administratione non leuia passa fuerint tã in spiritualibus, quã in tẽporalibus detrimenta: cupit sancta Synodus ea congruam monasticæ vitæ disciplinam omnino reuocare. Verùm adeò dura, difficilisq; est præsentium temporum conditio, vt nec statim omnibus, nec commune vbique quod oportet, remedium possit adhiberi: vt tamẽ nihil prætermittat, vnde prędictis salubriter aliquãdo prouideri possit: primùm quidem confidit, Sanctissimum Romanum Pontificem pro sua pietate, & prudentia curaturum, quantum hæc tempora ferre posse viderit, vt ijs, quę nunc commendata reperiuntur, & quæ suos conuẽtus habent, Regulares personæ, eiusdẽ Ordinis expressè professę, & quæ gregi præire, & pręesse possint, præficiantur. Quæ verò in posterum vacabunt, non nisi Regularibus spectatæ virtutis, & sanctitatis cõferãtur. Quo ad ea verò Monasteria, quæ Capita sunt, ac Primates Ordinum, siue Abbatiæ, siue Prioratus, filiæ illorum Capitum nũcupantur: teneantur illi, qui in præsenti ea in commendam obtinent, nisi sit eis de Regulari successore prouisum, infra sex menses religionem illorum Ordinum propriam solenniter profiteri, aut ijs cedere: aliàs commẽdæ prædictæ ipso iure vacare censeantur. Ne aũt in prædictis oĩbus, & singulis fraus aliqua adhiberi possit: mãdat sancta Synodus, vt in prouisionibus dictorum Monasteriorum qualitas singulorum nominatim exprimatur: aliterque facta prouisio subreptitia esse censeatur: nulláq; subsequẽti possessione, etiã triennali, adiuuetur.

Caput

Caput XXII.

HAec omnia & singula in superioribus decretis contenta, obseruari sancta Synodus praecipit in omnibus Cœnobijs, ac Monasterijs, collegijs ac domibus quorumcunque Monachorum, ac Regularium, necnon quarumcunque Sanctimonialium virginum, ac viduarum, etiamsi illae sub gubernio militiarum, etiam Hierosolymitanae, viuant, & quocunque nomine appellentur, sub quacunque regula, vel constitutionibus, & sub custodia, vel gubernatione, vel quauis subiectione, aut annexione, vel dependentia cuiuscunque Ordinis, mendicantium, vel non mendicantium, vel aliorum Regularium Monachorum, aut Canonicorum quorumcunque: non obstantibus eorum omnium, & singulorum priuilegijs sub quibuscunque formulis verbornm conceptis, ac Mare magnum appellatis, etiam in fundatione obtentis, necnon constitutionibus, & regulis etiam iuratis, atque etiam consuetudinibus, vel praescriptionibus, etiam immemorabilibus. Si qui verò Regulares tam viri quàm mulieres sunt, qui sub arctiori regula, vel statutis viuunt, excepta facultate habendi bona stabilia in communi, eos ab eorum instituto & obseruantia sancta Synodus amouere non intendit. Et quia sancta Synodus desiderat, vt omnia, & singula supradicta quàmprimùm executioni demandentur: praecipit omnibus Episcopis, in Monasterijs sibi subiectis, & in omnibus alijs, ipsis in superioribus decretis specialiter cõmissis, atque omnibus Abbatibus, ac Generalibus, & alijs superioribus Ordinum supradictorum, vt statim praedicta exequantur. Et si quid executioni mandatum non sit, Episcoporum negligentiam Concilia prouincialia suppleant, & coërceant. Regularium verò Capitula prouincialia, & generalia, & in defectum Capitulorum generalium Cõcilia prouincialia per deputationem aliquorum eiusdem Ordinis prouideant. Hortatur etiam sancta synodus oẽs reges, Principes, resp. & Magistratus, & in virtute sanctae obedientiae praecipit, vt velint praedictis Episcopis, Abbatibus, ac Generalibus, & caeteris praefectis in superius contentae reformationis executione suum auxilium, & auctoritatẽ interponere, quoties fuerint requisiti: vt sine vllo impedimento praemissa rectè exequantur ad laudem Dei omnipotentis.

Decretum de reformatione.

Caput I.

OPtandum est, vt ij qui Episcopale ministeriũ suscipiũt, quae suae sint partes, agnoscant: ac se non ad propria commoda, non ad diuitias, aut luxum, sed ad labores & solicitudines pro Dei gloria vocatos esse intelligãt. Nec enĩ dubitãdũ est, & fideles reliquos ad religionem, innocentiámque facilius inflammandos, si Praepositos suos viderint nõ ea quae mundi sunt, sed animarum salutẽ, ac cœlestem patriam cogitantes. Haec cùm ad restituendam Ecclesiasticam disciplinam praecipua esse sancta Synodus animaduertat: admonet Episcopos omnes, vt secũ ea saepe meditantes, factis etiã ipsis, ac vitae actionib⁹, quod est veluti perpetuũ quoddam praedicãdi genus, se muneri suo conformes ostendãt: in primis verò ita mores suos omnes componãt, vt reliqui ab eis frugalitatis, modestiae, continentiae, ac, quae nos tantoperè commendat Deo, sanctae humilitatis exempla petere possint. Quapropter exemplo patrũ nostrorum in Cõcilio Carthaginẽsi nõ solùm iubet, vt Episcopi modesta supellectili, & mensa, ac frugali victu contenti sint: verum etiam in reliquo vitae genere, ac tota eius domo caueant, ne quid appareat, quod à sancto hoc instituto sit aliẽnũ: quódque non simplicitatem, Dei zelũ, ac vanitatum contemptũ prae se ferat. Omnino verò eis interdicit, ne ex redditibus Ecclesiae consanguineos, familiarésue suos augere studeãt: cùm & Apostolorũ Canones prohibeant,

Carth. cap. 15.

Canone 10. & 75.

beant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, cõsanguineis donent: sed si pauperes sint, ijs vt pauperib⁹, distribuãt: eas autẽ nõ distrahãt, nec dissipẽt illorũ causa: imò quàmmaximè potest, eos sancta Synod⁹ monet, vt omnẽ humanũ hũc ergo fratres, nepotes, propinquósq; carnis affectũ, vnde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant. Quæ verò de Episcopis dicta sunt, eadem non solùm in quibuscunque beneficia Ecclesiastica, tam sæcularia, quàm Regularia obtinentibus, pro gradus sui conditione obseruari, sed ad sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales pertinere decernit: quorum consilio apud Sanctissimum Romanũ Pontificem cùm vniuersalis Ecclesiæ administratio nitatur, nefas videri potest, nõ ijs etiã virtutũ insignibus, ac viuẽdi disciplina eos fulgere, quę meritò omnium in se oculos conuertant.

Caput II.

Cogit tẽporũ calamitas, & inualescentium hęresum malitia, vt nihil sit prætermittẽdũ, quòd ad populorum ædificationem, & Catholicæ fidei præsidiũ videatur posse pertinere. Præcipit sancta Synodus Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & omnibus alijs, qui de iure, vel consuetudine in Cõcilio prouinciali interesse debent, vt in ipsa prima Synodo prouinciali, post finem præsentis Concilij habẽda, ea omnia, & singula quæ ab hac sancta Synodo definita, & statuta sunt, palam recipiant: necnon veram obedientiam summo Romano Põtifici spondeant & profiteantur: simúlque hæreses omnes, sacris Canonibus, & generalibus Concilijs, præsertimq; ab hac eadem Synodo damnatas, publicè detestẽtur, & anathematizent. Idémque in posterum quicunque in Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopósq; promouẽdi, in prima Synodo prouinciali, in qua ipsi interfuerint, omnino obseruẽt. Quòd si quis ex supradictis omnib⁹, quod absit, renuerit: episcopi cõprouinciales statim summũ Romanum Pontificem admonere sub pœna diuinæ indignationis teneantur, interimque ab eiusdem cõmunione abstineant. Cæteri verò omnes siue in præsenti, siue in futurũ beneficia Ecclesiastica habituri, & qui in Synodo diœcesana conuenire debent, idẽ, vt suprà, in ea Synodo, quæ primo quoque tempore celebrabitur, faciant, & obseruent, aliàs secundum formam sacrorum Canonum puniãtur. Ad hæc, omnes ij, ad quos Vniuersitatũ, & studiorum generaliũ cura, visitatio, & reformatio pertinet, diligẽter curent, vt ab eisdem Vniuersitatibus Canones, & decreta huius sanctę Synodi integrè recipiantur: ad eorũmque normam magistri, doctores, & alij in eisdẽ Vniuersitãtibus ea, quę Catholicę fidei sunt, doceant, & interpretẽtur: seq; ad hoc instituti initio cuiuslibet anni solenni iuramẽto obstringãt: sed & si aliqua alia in prędictis Vniuersitatibus correctione, & reformatione digna fuerint, ab eisdẽ, ad quos spectat, pro religionis, & disciplinæ Ecclesiasticæ augmento emendentur, & statuãtur. Quæ verò Vniuersitates immediatè summi Romani Põtificis protectioni, & visitationi sunt subiectæ, has sua Beatitudo per eius delegatos eadẽ, qua suprà, ratione, &, prout ei vtilius visum fuerit, salubriter visitari, & reformari curabit.

Caput III.

Qvamuis excommunicationis gladius neruus sit Ecclesiasticæ disciplinæ, & ad continendos in officio populos valde salutaris, sobriè tamen, magnáque circunspectione exercendus est: cùm experientia doceat, si temerè, aut leuibus ex rebus incutiatur, magis cõtemni, quàm formidari: & perniciem potius parere, quàm salutẽ. Quapropter excommunicationes illæ, quæ monitionibus præmissis, ad finem reuelationis, vt aiunt, aut pro deperditis, seu subtractis rebus ferri solẽt, à nomine prorsus, prętereqũàm ab

Episcopo, decernantur: & tunc non aliâs, quàm ex re non vulgari, causaque diligenter, ac magna maturitate per Episcopum examinata, quæ eius animum moueat: nec ad eas cōcedendas cuiusuis secularis, etiā Magistratus auctoritate adducatur: sed totum hoc in eius arbitrio, & conscientia sit positum: quando ipse pro re, loco, persona, aut tēpore eas decernendas esse iudicauerit. In causis verò iudicialibus mandatur omnibus iudicibus Ecclesiasticis, cuiuscunq; dignitatis existāt, vt quandocunque executio realis, vel personalis in qualibet parte iudicij propria auctoritate ab ipsis fieri poterit, abstineant se tam in procedendo, quàm definiendo, à cēsuris Ecclesiasticis, seu interdicto: sed liceat eis, si expedire videbitur, in causis ciuilibus, ad forum Ecclesiasticum quomodolibet pertinētibus, contra quoscunque, etiam laicos, per multas pecuniarias, quæ locis pijs, ibi existentibus, eo ipso, quòd exactę fuerint, assignentur: seu p captionē pignorum; personarúmq; districtionē, per suos proprios, aut alienos executores faciendā: siue etiam per priuationem beneficiorū, aliáq; iuris remedia, pcedere, & causas definire. Quòd si executio realis, vel personalis aduersus reos hac ratione fieri non poterit: sitq; erga iudicem contumacia: tunc eos etiam anathematis mucrone, arbitrio suo, prçter alias pœnas ferire poterit. In causis quoque criminalibus, vbi executio realis, vel personalis vt suprà, fieri poterit: erit à cēsuris abstinendū: sed si dictæ executioni facilè locus esse nō possit, licebit iudici hoc spirituali gladio in delinquētes vti: si tamē delicti qualitas, præcedēte bina saltē monitione, etiā per edictū, id postulet. nefas aūt sit seculari cuilibet magistratui prohibere, Ecclesiastico iudici, ne quē excōmunicet: aut mādare, vt latā excōmunicationē reuocet, sub prætextu, quòd contenta in præsenti decreto non sint obseruata: cùm non ad seculares, sed ad Ecclesiasticos hæc cognitio pertineat. Excommunicatus verò quicunque, si post legitimas monitiones non resipuerit, non solùm ad Sacramenta, & Communiones fidelium, ac familiaritatem non recipiatur: sed si obdurato animo, cēsuris annexus, in illis per annum insorduerit: etiam contra eum tanquā de hæresi suspectum procedi possit.

Caput IIII.

Contingit sæpe in quibusdā Ecclesijs vel tam magnum Missarum celebrandarum numerum ex varijs defunctorum relictis impositū esse, vt illis pro singulis diebus, à testatorib⁹ pręscriptis, nequeat satisfieri: vel eleemosynā huiusmodi pro illis celebrādis adeo tenuē esse, vt non facilè inueniatur, q velit huic se muneri subijcere: vnde depereūt pię testantiū voluntates: & eorū cōsciētias, ad quos prędicta spectāt, onerādi occasio datur. Sācta Synod⁹ cupiēs hęc ad pios vsus relicta, quò plenì⁹, & vtilius potest impleri, facultatē dat Episcopis, vt in Synodo diœcesana, itémq; Abbatibus, & Generalib⁹ ordinū, vt in suis Capitulis generalibus, re diligēter perspecta, possint pro sua cōscientia in prędictis Ecclesijs, quas hac puisione indigere cognouerint, statuere circa hæc, quidquid magis ad Dei honorē, & cultū, atq; Ecclesiarum vtilitatē viderint expedire: ita tñ vt eorū semper defunctorū cōmemoratio fiat, qui pro suarū animarū salute legata ea ad pios vsus reliquerūt.

Caput V.

Ratio postulat, vt illis quæ bene cōstituta sunt, cōtrarijs ordinationibus nō detrahatur. Quādo igitur ex beneficiorū quorūcunque erectione, seu fūdatione, aut alijs cōstitutionibus, qualitates aliquę requirūtur, seu certa illis onera sunt iniuncta, in beneficiorum collatione, seu in quacunque alia dispositione eis non derogetur. Idem in prębendis Theologalibus, magistralibus, doctoralibus, aut Presbyteralibus, Diaconalibus, ac Subdiaconalibus, quādocunque ita constituta fuerint, obseruetur, vt

tur, vt eorum qualitatibus, vel ordinibus nihil in vlla prouisione detrahatur: & aliter facta prouisio subreptitia censeatur.

Caput VI.

Statuit sancta Synodus, vt in omnibus Ecclesiis cathedralibus & collegiatis decretum sub fel. rec. Paulo III. quod incipit: Capitula Cathedralium, obseruetur, non solùm, quando Episcopus visitauerit: sed & quoties ex officio, vel ad petitionem alicuius, contra aliquem ex contentis in dicto decreto, procedat: ita tamen, vt, cùm extra visitationem processerit, infrascripta omnia locum habeant: videlicet, vt Capitulum initio cuiuslibet anni eligat ex Capitulo duos: de quorum consilio, & assensu Episcopus, vel eius Vicarius, tã in formãdo processum, quàm in cæteris omnibus actibus vsque ad finem causæ inclusiuè, coram notario tamen ipsius Episcopi, & in eius domo, aut cõsueto tribunali procedere teneatur. Vnũ autem tantùm sit vtriusque votũ: possitque alter Episcopo accedere. Quòd si ambo ab Episcopo discordes in aliquo actu, seu interlocutoria, vel definitiua sententia fuerint: tunc intra sex dierũ spatium cum Episcopo tertium eligant: & si in electione tertij etiam discordent: ad viciniorẽ Episcopũ electio deuoluatur: & iuxta eam partem, cũ qua tertius cõueniet, articulus, in quo erat discordia, terminetur: aliàs processus, & inde secuta nulla sint, nullósque producant iuris effectus. In criminibus tamen ex incontinentia prouenientibus, de qua in decreto de concubinarijs, & in atrocioribus delictis, depositionem, aut degradationem requirentibus, vbi de fuga timetur, ne iudiciũ eludatur, & ideo opus sit personali detentione, possit initio solus Episcopus ad summariã informationẽ, & necessariam detentionẽ procedere: seruato tamen in reliquis ordine præmisso. In omnibus autem casibus ea ratio habeatur, vt iuxta qualitatem delicti, ac personarũ, delinquentes ipsi in loco decẽti custodiantur. Episcopis præterea vbique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est: eisque in choro, & in Capitulo, in Processionibus, & alijs actibus publicis sit prima sedes, & locus quem ipsi elegerint, & præcipua omnium rerum agendarum auctoritas. Qui si aliquid Canonicis ad deliberãdum proponãt: nec de re ad suũ, vel suorũ cõmodum spectãte agatur: Episcopi ipsi Capitulum cõuocent: vota exquirant: & iuxta ea concludãt. absente verò Episcopo omnino hoc ab iis de Capitulo, ad quos hoc de iure, vel consuetudine spectat, perficiatur: nec ad id Vicarius Episcopi admittatur. Ceteris aũt in rebus Capituli iurisdictio, & potestas, si qua eis competit, & bonorum administratio salua & intacta omnino relinquatur. Qui verò non obtinent dignitates; nec sunt de Capitulo, hi omnes in causis Ecclesiasticis Episcopo subijciantur: non obstantibus, quò ad supradicta, priuilegijs, etiam ex fundatione cõpetentibus, necnon consuetudinib[9] etiã immemorabilibus, sententijs, iuramentis, concordijs, quæ tantùm suos obligent auctores, saluis tamẽ in omnibus, priuilegijs, quę Vniuersitatibus studiorum generalium, seu earum personis sunt cõcessa. Hæc autem omnia, & singula in ijs Ecclesiis locum non habeant, in quibus Episcopi, aut eorum Vicarij ex constitutionibus, vel priuilegijs, aut consuetudinibus, siue concordijs, seu quocunque alio iure maiorẽ habent potestatem, auctoritatem, ac iurisdictionem; quàm præsenti decreto sit comprehensum: quibus sancta Synodus derogare non intendit.

Sess. 6. 4. Reform.

In hac Sess. c. 14. Reform.

Caput VII.

Cvm in beneficijs Ecclesiasticis ea quę hereditarię successionis imaginẽ referũt, sacris cõstitutionibus sint odiosa, & Patrũ decretis contraria, nemini in posterum accessus, aut regressus, etiam de consensu, ad beneficium Ecclesiasticum cuiuscunque

cunque qualitatis concedatur: nec hactenus concessi suspendantur, extendantur, aut transferantur. Hócque decretum in quibuscunque beneficijs Ecclesiasticis, ac etiam cathedralibus Ecclesijs, ac in quibuscunque personis, etiam Cardinalatus honore fulgentibus, locum habeat. In Coadiutorijs quoq; cum futura successione idem post hac obseruetur: vt nemini in quibuscunque beneficijs Ecclesiasticis permittantur. Quòd si quando Ecclesiæ cathedralis, aut monasterij vrgens necessitas, aut euidēs vtilitas postulet Prælato dari Coadiutorem: is non aliâs cum futura successione detur, quàm hæc causa prius diligenter à Sāctissimo Romano Pōtifice sit cognita: & qualitates omnes in illo concurrere certum sit, quę à iure, & decretis huius sanctę Synodi in Episcopis, & Prælatis requiruntur: aliâs concessiones super his factæ subreptitiæ esse censeantur.

Caput VIII.

Admonet sancta Synodus quoscunque Ecclesiastica beneficia, secularia, seu regularia obtinentes, vt hospitalitatis officium, à sanctis patribus frequenter commēdatum, quantum per eorum prouētus licebit, promptè, benignéque exercere adsuescant: memores, eos qui hospitalitatem amant, Christum in hospitib⁹ recipere. Illis verò, qui hospitalia vulgò nuncupata, seu alia pia loca, ad peregrinorum, infirmorum, senum, pauperúmue vsum præcipuè instituta, in cōmendam, administrationem, aut quemcūque titulum, aut etiam Ecclesijs suis vnita, obtinent: vel si Ecclesiæ Parochiales, hospitalibus fortè vnitæ, aut in hospitalia erectæ, earúmque patronis in administrationem concessæ sint: præcipit omnino, vt impositum illis onus, officiúmue administrent, atque hospitalitatem, quam debēt, ex fructibus ad id deputatis actu exerceāt, iuxta Cōstitutionem Concilij Viennensis, aliâs in hac eadem Synodo sub fel. rec. Paulo III. innouatam, quæ incipit: Quia contingit. Quòd si hospitalia hęc ad certum peregrinorū, aut infirmorū, aut aliarū personarū genus suscipiendū fuerint instituta: nec in loco, vbi sunt dicta hospitalia, similes personæ, aut perpaucæ reperiantur: mandat adhuc, vt fructus illorum in alium pium vsum, qui eorum institutioni proximior sit, ac pro loco & tēpore vtilior, conuertantur, prout Ordinario cum duobus de Capitulo, qui rerum vsu peritiores sint, per ipsum deligēdis, magis expedire visum fuerit: nisi aliter fortè, etiam in hunc euentum, in eorum fundatione, aut institutione fuerit expressum: quo casu, quod ordinatum fuit, obseruari curet Episcopus: aut si id non possit, ipse prout suprà, vtiliter prouideat. Itaque si prædicti omnes, & singuli cuiuscunque Ordinis, & religionis & dignitatis, etiam si laici fuerint, qui administrationē hospitalium habent, non tamen Regularibus subiecti, vbi viget Regularis obseruantia, ab Ordinario moniti hospitalitatis munus, adhibitis omnibus, ad quæ tenentur, necessarijs, re ipsa obire cessauerint: non solùm per Ecclesiasticas censuras, & alia iuris remedia ad id compelli possint: sed etiam hospitalis ipsius administratione, curâue perpetuò priuari possint: alijque eorum loco ab ijs, ad quos spectabit, substituantur. Et prædicti nihilominus, etiam ad fructuum restitutionem, quos contra ipsorum hospitalium institutionem perceperunt, quæ nulla eis remissione, aut compositione indulgeatur, in foro conscientiæ teneantur: nec administratio, seu gubernatio huiusmodi locorum vni & eidem personæ vltra triennium deinceps committatur, nisi aliter in fundatione cautum reperiatur: non obstante, quò ad omnia supradicta, quacunque vnione, exemptione, & consuetudine in contrarium, etiam immemorabili, seu priuilegijs, aut indultis, quibuscumque.

Math. 25.

In clemēt. lib. 3 tit. de Religiosis domibus Sess. 7. cap. 15. Reform.

Caput

Caput IX.

SIcuti legitima patronatuum iura tollere, piásque fidelium voluntates in eorum institutione violare, æquum non est: sic etiam vt hoc colore, beneficia Ecclesiastica in seruitutē, quod à multis impudenter fit, redigantur, non est permittendum. Vt igitur debita in omnibus ratio obseruetur: decernit sancta synodus, vt titulus iurispatronatus sit ex fundatione, vel dotatione, qui ex authētico documēto, & alijs iure requisitis ostendatur: siue etiam ex multiplicatis præsentationibus per antiquissimum temporis cursum, qui hominū memoriam excedat, aliásue secundū iuris dispositionem. In ijs verò personis, seu Vniuersitatibus, in quibus id ius plerunque ex vsurpatione potius quæsitum præsumi solet, plenior, & exactior probatio ad docendum verum titulum requiratur: nec immemorabilis temporis probatio aliter eis suffragetur, quàm si præter reliqua ad eam necessaria, præsentationes, etiam continuatæ, non minore saltem, quàm quinquaginta annorū spatio, quæ omnes effectum sortitæ sint, authēticis scripturis probentur. Reliqui patronatus omnes in beneficijs, tam secularibus, quàm Regularibus, seu parochialibus, vel dignitatibus, aut quibuscunque alijs beneficijs in cathedrali, vel collegiata Ecclesia: seu facultates, & priuilegia cōcessa, tam in vim patronatus, quàm alio quocunque iure nominandi, eligendi, præsentādi ad ea, cùm vacant, exceptis patronatibus, super cathedralibus Ecclesiis competentibus, & exceptis alijs, quæ ad Imperatorem, & Reges, seu regna possidentes, aliósque sublimes, ac supremos Principes, iura imperij in dominijs suis habentes, pertinent: & quæ in fauorem Studiorum generalium cōcessa sunt, in totum prorsus abrogata, & irrita cū quasi possessione inde secuta intelligantur. Beneficiáque huiusmodi, tanquàm libera, à suis collatoribus cōferantur: ac prouisiones huiusmodi plenum effectum consequantur. Ad hæc liceat Episcopo, præsentatos à patronis, si idonei non fuerint, repellere. Quòd si ad inferiores institutio pertineat: ab Episcopo tamen, iuxta aliàs statuta ab hac sancta Synodo examinentur: alioquin institutio ab inferioribus facta, irrita sit, & inanis. Patroni autē beneficiorū, cuiuscunque Ordinis, & dignitatis, etiāsi Communitates, Vniuersitates, collegia quæcunque Clericorum, vel Laicorum existant, in perceptione fructuum, prouentuum, obuentionum quorumcūque beneficiorum, etiam si verè de iurepatronatus ipsorum ex fundatione, & dotatione essent, nullatenus, nullá ue causa, vel occasione se ingerant: sed illos liberè Rectori, seu Beneficiato, non obstante etiam quacunque consuetudine, distribuendos dimittant. Neç dictum iuspatronatus vēditionis, aut alio quocūque titulo in alios contra Canonicas sanctiones transferre præsumant. Si secus fecerint: excōmunicationis, & interdicti pœnis subijciātur: & dicto iurepatronatus, ipso iure, priuati existant. Insuper accessiones, per viam vnionis factæ de beneficijs liberis, ad Ecclesias iurispatronatus, etiam Laicorum, subiectas, tam Parochiales, quàm ad illa quæcunque beneficia, etiam simplicia, seu dignitates, vel hospitalia, ita vt prædicta beneficia libera eiusdem naturæ cum ijs, quibuscum vniuntur, efficiātur, atq; sub iurepatronatus constituantur. Hæ si nondum plenarium sortitæ sunt effectum: vel deinceps ad cuiusuis instātiam fient, quacunque auctoritate, etiam Apostolica, concessæ fuerint: simul cum vnionibus ipsis per subreptionem obtentę intelligantur: non obstante quacunque in ijs verborum forma, seu derogatione, quæ habeatur pro expressa: nec executioni amplius demandētur, sed beneficia ipsa vnita, cùm vacauerint, liberè, vt antea, conferātur. Quæ verò à quadraginta annis citrà factæ, effectum & plenam incorporationem sunt consecutæ

Supra à sess. 7. c. 13. Ref.

secutę: hæ nihilominus ab ordinarijs, tãquam à sede Apostolica delegatis, reuideantur, & examinentur: ac quæ per subreptionem, vel obreptionem obtentæ fuerint, simul cum vnionibus irritæ declarentur: ac beneficia ipsa separentur, & alijs conferantur. Similiter quoque patronatus quicũque in Ecclesijs, & quibuscunque alijs beneficijs, etiam dignitatibus antea liberis, acquisiti à quadraginta annis citrà, & in futurum acquirendi, seu ex augmento dotis, seu ex noua constructione, vel alia simili causa, etiam auctoritate Sedis Apostolicæ, ab ijsdem Ordinarijs, vti delegatis, vt suprà, qui nullius in his facultatibus, aut priuilegijs impediantur, diligenter cognoscantur: & quos non repererint ob maximè euidentẽ Ecclesiæ, vel beneficij, seu dignitatis necessitatem legitimè constitutos esse, in totum reuocent: atque beneficia huiusmodi sine damno illa possidentium, & restituto patronis eo quod ab eis idcirco datum est, in pristinũ libertatis statum reducant: non obstantibus priuilegijs, constitutionibus, & consuetudinibus, etiam imme morabilibus.

Caput X.

QVoniam ob malitiosam petẽtium suggestionem, & quãdoque ob locorum longinquitatem personarum notitia, quibus causæ mandantur, vsqueadeò haberi nõ potest: hincque interdum iudicibus, non vndequaque idoneis, causæ in partibus delegãtur: statuit sancta Synodus, in singulis Concilijs prouincialibus, aut diœcesanis aliquot personas, quæ qualitates habeant, iuxta Constitutionem Bonifacij VIII. quæ incipit: Statum: & alioquin ad id aptas designari, vt præter Ordinarios locorum, ijs etiam posthac causæ Ecclesiasticæ ac spirituales, & ad forum Ecclesiasticũ pertinentes in partibus delegandæ committantur. Et si aliquem interim ex designatis mori contigerit, substituat Ordinarius loci cum Concilio Capituli alium in eius locum vsq; ad futuram prouincialem, aut diœcesanam Synodum: ita vt habeat quæque diœcesis quatuor saltem, aut etiam plures probatas personas, ac vt suprà qualificatas: quibus huiusmodi causæ à quolibet Legato, vel Nuncio, atque etiã à Sede Apostolica cõmittantur: alioquin post designationem factam, quã statim Episcopi ad summum Romanũ Pontificem transmittant, delegationes quæcunque aliorum iudicũ alijs quàm his factæ, subreptitiæ cẽseãtur. Admonet dehinc sancta Synodus tam Ordinarios, quàm alios quoscũque iudices, vt terminandis causis, quanta fieri poterit breuitate, studeant: ac litigatorum artibus, seu in litis contestatione, seu alia parte iudicij differenda, modis omnibus, aut termini præfixione, aut competenti alia ratione occurrant.

In 6. tit. de rescr.

Caput XI.

MAgnam Ecclesiis perniciem afferre solet, cùm earum bona repræsentata pecunia, in successorum præiudicium alijs locantur. Omnes igitur hæ locationes, si anticipatis solutionibus fiant, nullatenus in præiudicium successorum validæ intelligantur: quocunque indulto, aut priuilegio non obstante: nec huiusmodi locationes in Romana Curia, vel extra eam confirmentur. Non liceat etiam iurisdictiones Ecclesiasticas, seu nominandi, aut deputandi Vicarios in spiritualibus locare: nec conductoribus per se, aut alios ea exercere: alitérque concessiones, etiam à Sede Apostolica factæ, subreptitiæ censeantur. Locationes verò rerum Ecclesiasticarum, etiam auctoritate Apostolica confirmatas, sancta Synodus irritas decernit, quas à triginta annis citrà, ad longum tempus, seu, vt in nonnullis partibus, ad vigintinouem, seu bis vigintinouem annos, vocant factas: Synodus prouincialis, vel deputandi ab ea, in damnum Ecclesiæ, & contra Canonicas sanctiones contractas fuisse iudicabunt.

Caput

Caput XII.

NOn sunt ferendi, qui varijs artibus decimas, Ecclesijs obuenientes, subtrahere moliuntur: aut qui ab alijs soluendas temerè occupant, & in rem suam vertunt, cùm decimarum solutio debita sit Deo: & qui eas dare noluerint, aut dantes impediunt, res alienas inuadãt. Praecipit igitur sancta synodus omnibus, cuiuscunque gradus & conditionis sint, ad quos decimarum solutio spectat, vt eas, ad quas de iure tenentur, in posterum cathedrali, aut quibuscunque alijs Ecclesijs, vel personis, quibus legitimè debentur, integrè persoluant. Qui verò eas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur: nec ab hoc crimine, nisi plena restitutione secuta, absoluantur. Hortatur deinde omnes & singulos, pro Christiana charitate, debitóque erga Pastores suos munere, vt de bonis sibi à Deo collatis, Episcopis, & Parochis, qui tenuioribus praesunt Ecclesijs, largè subuenire ad Dei laudem, atque Pastorum suorum, qui pro eis inuigilant, dignitatem tuendam non grauentur.

Caput XIII.

DEcernit sancta synodus, vt quibuscunque in locis, iam ante ãnos quadraginta, Quarta, quę funeralium dicitur, cathedrali, aut parochiali Ecclesiae solita esset persolui, ac postea fuerit ex quocunque priuilegio, alijs monasterijs, hospitalib⁹, aut quibuscunque locis pijs concessa, eadem posthac integro iure & eadẽ portione, quę antea solebat, cathedrali, seu parochiali Ecclesiae persoluatur: nõ obstantibus concessionibus, gratijs, priuilegijs, etiã Mari magno nuncupatis, aut alijs quibuscunque.

Caput XIIII.

Suprà. ca. 8. ses. sess. 24. de concubin. inter solu tos repetitur.

QVàm turpe, ac clericorum nomine, qui se diuino cultui addixerunt, sit indignum, in impudicitiae sordibus, immundóque concubinatu versari, satis res ipsa, communi fidelium omnium offensione, summóque clericalis militię dedecore, testatur. Vt igitur ad eam, quã decet, continentiam, ac vitae integritatem ministri Ecclesiae reuocentur: populúsque hinc eos magis discat reuereri, quò illos vita honestiores cognouerit: prohibet sancta Synodus quibuscunque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus possit haberi suspicio in domo, vel extrà, detinere, aut cum ijs vllam cõsuetudinem habere audeãt: alioquin poenis, à sacris Canonibus, vel statutis Ecclesiarum impositis, puniantur. Quòd si à Superioribus moniti, ab ijs se non abstinuerint: tertia parte fructuum, obuentionum, ac prouentuũ beneficiorum suorum quorumcunque, & pensionũ ipso facto sint priuati: quae fabricae Ecclesiae, aut alteri pio loco arbitrio Episcopi applicetur. Sin verò in delicto eodem cum eadem, vel alia foemina perseuerantes, secundae monitioni adhuc nõ paruerint: non tantùm fructus omnes, ac prouentus suorum beneficiorum, & pensiones eo ipso amittãt, qui prędictis locis applicentur: sed etiam è beneficiorum ipsorum administratione, quoad Ordinarius, etiã vt sedis Apostolicae delegatus, arbitrabitur, suspendantur: & si ita suspensi, nihilominus eas non expellant: aut cum ijs etiam versentur: tunc beneficijs, portionibus, ac officijs, & pensionibus quibuscunque ecclesiasticis perpetuò priuentur, atque inhabiles, ac indigni quibuscunque honoribus, dignitatibus, beneficijs, ac officijs in posterum reddantur: donec post manifestam vitae emendationem ab eorum Superioribus cum ijs ex causa visum fuerit dispensandum. Sed si, postquàm eas semel dimiserint, intermissum consortium repetere, aut alias huiusmodi scandalosas mulieres sibi adiungere ausi fuerint: praeter praedictas poenas, excommunicationis gladio plectantur. Nec quaeuis appellatio, aut exemptio praedictam executionem impediat, aut suspendat: supradictorúmque omnium cognitio, non ad Archidiaconos, nec

Decanos

Decanos, aut alios inferiores, sed ad Episcopos ipsos pertineat, qui sine strepitu, & figura iudicij, & sola facti veritate inspecta, procedere possint. Clerici verò, beneficia Ecclesiastica, aut pensiones non habentes, iuxta delicti & contumaciç perseuerantiā, & qualitatem ab ipso Episcopo carceris pœna, suspensione ab ordine, ac inhabilitate ad beneficia obtinenda, alijsue modis, iuxta sacros Canones puniantur. Episcopi quoque, quod absit, si ab huiusmodi crimine nō abstinuerint: & à Synodo prouinciali admoniti, se non emendauerint: ipso facto sint suspensi: &, si perseuerent, ad sanctissimum Romanum Pontificem ab eadem Synodo deferantur: qui pro qualitate culpæ, etiā per priuationem, si opus erit, in eos animaduertat.

Caput XV.

VT paternæ incontinentiæ memoria à locis Deo consecratis, quos maximè puritas, sanctitásque decet, longissimè arceatur: non liceat filijs Clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in Ecclesiis, vbi eorū patres beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcunque, etiam dissimile, beneficiorum obtinere: nec in dictis Ecclesiis quoquo modo ministrare, nec pensiones super fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel aliâs obtinuerunt, habere. Quòd si in præsenti pater, & filius in eadem Ecclesia beneficia obtinere reperiantur: cogatur filius suum beneficium resignare, aut cum alio permutare extra Ecclesiam intra trium mensium spatium: aliâs ipso iure eo priuatus existat, & super ijs quæcunque dispensatio subreptitia censeatur. Ad hæc, reciprocæ resignationes, si quæ posthac à parentibus Clericis in fauorem filiorum fient, vt alter alterius beneficium consequatur: in fraudem huius decreti, & Canonicarum sanctionum factæ omnino censeantur: nec collationes secutæ, vigore huiusmodi resignationum, seu aliarum quarumcunq;, quæ in fraudem factæ fuerint, ipsis Clericorum filijs suffragentur.

Caput XVI.

STatuit sancta Synodus, vt Ecclesiastica beneficia secularia, quocūque nomine appellētur, quæ curam animarum ex primæua eorum institutione, aut aliter quomodocunque retinent, illa deinceps simplex beneficium, etiam assignata Vicario perpetuo congrua portione, non cōuertantur: non obstantibus quibuscunque gratijs, quæ suum plenarium effectum non sunt consecutæ. In ijs verò, in quibus contra earum institutionem, seu fundationem curæ animarum in vicariā perpetuum translata est, etiam si in hoc statu ab immemorabili tempore reperiantur, si congrua portio fructuū Vicario ecclesiæ, quocūque nomine is appelletur, non fuerit assignata: ea quamprimum, & ad minus intra annum à fine præsentis Concilij, arbitrio Ordinarij, iuxta formam decreti sub fel. rec. Paulo III. assignetur. Quòd si id cōmodè fieri non possit, aut intra dictū terminum factum non erit: cùm primùm per cessum vel decessum Vicarij, seu Rectoris, aut quomodolibet alterum eorum vacauerit, beneficiū curam animarum recipiat: ac Vicariæ nomen cesset: & in antiquum statum restituatur. Sess. 7. c. 7. ref.

Caput XVII.

NOn potest sancta Synodus nō grauiter dolere, audiens Episcopos aliquos sui status oblitos, Pontificiam dignitatem non leuiter dehonestare: qui cum Regum ministris, Regulis, & Baronibus in Ecclesia, & extrà, indecenti quadam demissione se gerunt, & veluti inferiores ministri altaris, nimis indignè non solùm loco cedunt, sed etiam personaliter illis inseruiunt. Quare hæc, & similia detestans sancta Synodus, sacros Canones omnes, Conciliáque generalia, atque alias Apostolicas sanctiones ad dignitatis Episcopalis decorum, & grauitatem pertinentes

tinentes renouando, præcipit: vt ab huiusmodi in posterum Episcopi se abstineant: mandans eisdem, vt tam in Ecclesia, quàm foris suum gradum & ordinem præ oculis habentes, vbique se Patres, & Pastores esse meminerint: reliquis verò tam Principibus, quàm cæteris omnibus, vt eos paterno honore, ac debita reuerentia prosequantur.

Caput XVIII.

SIcuti publicè expedit, legis vinculum quandoque relaxare, vt plenius, euenientibus casibus, & necessitatibus, pro communi vtilitate satisfaciat: sic frequentius legem soluere, exemplóque potius, quàm certo personarum, rerúmque delectu, petentibus indulgere, nil aliud est, quàm vnicuique ad leges transgrediendas aditum aperire. Quapropter sciant vniuersi, sacratissimos Canones exactè ab omnibus, & quoad eius fieri poterit, indistinctè obseruandos. Quòd si vrgens, iustáque ratio, & maior quandoque vtilitas postulauerit, cum aliquibus dispensandum esse: id causa cognita, ac summa maturitate, atque gratis, à quibuscunque, ad quos dispensatio pertinebit, erit præstandum: aliterque facta dispensatio subreptitia censeatur.

Caput XIX.

DEtestabilis duellorum vsus, fabricante diabolo, introductus, vt cruenta corporum morte, animarum etiã perniciem lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminetur: Imperator, reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites, & quocunque alio nomine, Domini tẽporales: qui locũ ad monomachiã inter ris suis inter Christianos cõcesserint: eo ipso sint excommunicati: ac iurisdictione, & dominio ciuitatis, castri, aut loci, in quo, vel apud quẽ duellũ fieri permiserint, quod ab Ecclesia obtinẽt, priuari intelligãtur: & si feudalia sint, directis dominis statim acquirantur. Qui verò pugnam commiserint: & qui eorum patrini vocãtur, excõmunicationis, ac omniũ bonorum suorũ proscriptionis, ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant: & vt homicidæ, iuxta sacros Canones, puniri debeãt. Et, si in ipso conflictu decesserint, perpetuò careant Ecclesiastica sepultura. Illi etiam qui consilium in causa duelli, tã in iure, quàm facto dederint: aut alia quacunque ratione ad id quenquam suaserint; necnon spectatores, excommunicationis, ac perpetuæ maledictionis vinculo teneantur: non obstante quocunque priuilegio, seu praua cõsuetudine, etaim immemorabili.

Caput XX.

CVpiens sancta Synodus Ecclesiasticã disciplinam in Christiano populo non solùm restitui, sed etiam perpetuò sartam tectam à quibuscunque impedimentis cõseruari: præter ea quæ de Ecclesiasticis personis constituit, seculares quoq; Principes officij sui admonẽdos esse censuit, confidens eos, vt catholicos, quos Deus sanctæ fidei, Ecclesiæque protectores esse voluit, ius suum Ecclesiæ restitui, non tantùm esse cõcessuros: sed etiam subditos suos oẽs ad debitã erga clerum, Parochos, & superiores Ordines reuerentiã reuocaturos: nec permissuros, vt Officiales, aut inferiores Magistratus ecclesię, & ꝑsonarũ ecclesiasticarũ imunitatẽ, dei ordinatione, & Canonicis sanctionib' constitutã, aliquò cupiditatis studio, seu incõsideratione aliqua violẽt: sed vnà cũ ipsis Principibus debitã sacris summorum Pontificũ, & Conciliorũ cõstitutionibus obseruantiã præstẽt. Decernit itaq; & pręcipit, sacros Canones, & Cõcilia generalia oĩa, necnõ alias Apostolicas sanctiones in fauorẽ ecclesiasticarum personarũ, libertatis Ecclesiasticæ, & contra eius violatores editas, quę omnia pręsenti etiam decreto innouat, exactè ab omnibus obseruari debere, præterea que admonet Imperatorem, Reges, Respublicas, Principes, & omnes, & singulos, cuiuscunq; status, & dignitatis extiterint, vt quò largius bonis

bonis temporalibus, atq; in alios potestate sunt ornati, eò sanctius, quæ Ecclesiastici iuris sunt, tanquam Dei præcipua, eiúsque patrocinio tecta, venerentur: nec ab vllis Baronibus, Domicellis, Rectoribus, alijsue Dominis temporalibus, seu Magistratibus, maximéque ministris ipsorum Principum lædi patiantur: sed seuerè in eos, qui illius libertatem, immunitatem, atque iurisdictionem impediunt, animaduertant: quibus etiam ipsimet exemplo ad pietatem, religionem, Ecclesiarúmque protectionẽ existãt: imitãtes anteriores optimos, religiosissimósque Principes, qui res Ecclesiæ sua in primis auctoritate, ac munificentia auxerunt, nedum ab aliorum iniuria vindicârunt. Adeóq; ea in re quisque officium suum sedulò præstet: quò cultus diuinus deuotè exerceri, & Prælati cæteriq; Clerici in residentijs, & officijs suis, quieti, & sine impedimentis, cum fructu, & ædificatione populi permanere valeant.

Caput XXI.

POstremò sancta synodus, omnia & singula, sub quibuscunque clausulis, & verbis, quæ de morum reformatione, atq; Ecclesiastica disciplina, tã sub fel. rec. Paulo III. ac Iulio III. quã sub beatissimo Pio Quarto, Pontificibus Maximis, in hoc sacro Concilio statuta sunt, declarat, ita decreta fuisse, vt in his salua semper auctoritas Sedis Apostolicæ & sit, & esse intelligatur.

Decretum de continuanda Sessione, in diem sequentem.

CVM ea omnia, quæ in præsenti Sessione tractanda erant, quia hora tarda est, commodè expediri non possint: propterea iuxta id, quod in generali Congregatione à Patribus statutum fuit, ea, quæ supersunt, in diem crastinum, hanc eandem Sessionem continuando, differuntur.

CONTINVATIO SESSIOnis, Die IIII. Decemb.

Decretum de Indulgentijs.

CVM potestas conferendi indulgentias à Christo Ecclesiæ concessa sit: atque huiusmodi potestate, diuinitus sibi tradita, antiquissimis etiam temporibus illa vsa fuerit: sacrosancta Synodus indulgentiarum vsum, Christiano populo maximè salutarem, & Sacrorum Conciliorum auctoritate probatum, in Ecclesia retinendum esse docet, & præcipit: eósque Anathemate damnat, qui aut inutiles esse asserunt: vel eas concedendi in Ecclesia potestatem esse negant. In his tamen concedendis moderationem iuxta veterem & probatam in Ecclesia consuetudinem, adhiberi cupit: ne nimia facilitate Ecclesiastica Disciplina eneruetur. Abúsus verò, qui in his irrepserunt, & quorum occasione insigne hoc indulgentiarum nomen ab hæreticis blasphematur, emendatos, & correctos cupiens, præsenti Decreto generaliter statuit, prauos quæstus omnes pro his consequendis, vnde plurima in Christiano populo abusuum causa fluxit, omnino abolendos esse. Cæteros verò qui ex superstitione, ignorantia, irreuerentia, aut aliunde quomodocunque prouenerunt: cùm ob multiplices locorum, & prouinciarum, apud quas hi committuntur, corruptelas commodè nequeant specialiter prohiberi: mandat omnibus Episcopis, vt diligenter quisque huiusmodi abusus Ecclesiæ suæ colligat, eósque in prima Synodo prouinciali referat: vt aliorum quoque Episcoporum sententia cogniti, statim ad summum Romanum Pontificem deferantur: cuius auctoritate, & prudentia, quod Vniuersali Ecclesiæ expediet, statuatur: vt ita sanctarum indulgentiarum munus piè, sanctè, & incorruptè omnibus fidelibus dispensetur.

De

De delectu ciborũ, ieiunijs & dieb⁹ festiuis.

INsuper hortatur sancta Synodus, & per sanctissimũ Domini nostri, atque Saluatoris aduentum Pastores omnes obtestatur, vt tanquam boni milites illa omnia, quæ sancta Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum mater, & magistra, statuit: nec non ea, quæ tam in hoc Concilio, quàm in alijs Oecumenicis statuta sunt, quibuscunque fidelibus sedulò commendent; omnique diligentia vtantur, vt illis omnibus, & ijs præcipuè, sint obsequentes, quæ ad mortificandam carnem cõducunt, vt ciborum delectus, & ieiunia: vel etiam quæ faciunt ad pietatem augendam, vt dierum festorum deuota, & religiosa celebratio: admonentes populos crebrò, obedire Præpositis suis: quos qui audiunt, Deum remuneratorem audient: qui verò contemnũt, Deum ipsum vltorem sentient.

De Indice librorum, Catechismo, Breuiario, & Missali.

Sess. 18. decret de librorum delectu.

SAcrosancta Synodus in secunda Sessione, sub Sanctiss. Domino nostro Pio Quarto celebrata, delectis quibusdam Patribus commisit, vt de varijs censuris, ac libris, vel suspectis, vel perniciosis, quid facto opus esset, considerarent: atque ad ipsam sanctam Synodum referrent: audiens nunc huic operi ab eis extremam manum impositam esse: nec tamen, ob librorum varietatẽ, & multitudinẽ, distinctè, & cõmodè possit à sancta Synodo dijudicari: præcipit, vt quidquid ab illis præscriptum est, Sanctissimo Romano Pontifici exhibeatur: vt eius iudicio, atque auctoritate terminetur, & euulgetur. Idémque de catechismo à patribus, quibus illud mandatum fuerat, & de Missali, & Breuiario fieri mandat.

De loco Oratorum.

DEclarat sancta synodus ex loco assignato Oratoribus, tã ecclesiasticis, quàm secularibus, in sedendo, aut quibuscunq; alijs actibus, nullũ cuiquã eorum factũ fuisse præiudiciũ: sed omnia illorum, & Imperatoris, Regum, Rerump. ac Principum suorum iura, & prærogatiuas illæsas, & saluas esse, in eodémq; statu permanere, prout ante præsens Concilium reperiebantur.

De recipiendis & obseruandis Decretis Concilij.

TAnta fuit horum temporum calamitas, & hæreticorum inueterata malitia, vt nihil tam clarũ in fide nostra asserenda vnquã fuerit, aut tã certò statutũ: quod non, humani generis hoste suadente, illi errore aliquo contaminauerint: ea propter sancta synodus id potissimũ curauit, vt præcipuos hæreticorum nostri tẽporis errores dãnaret, & anathematizaret: verámque & Catholicam doctrinã traderet, & doceret, prout dãnauit, anathematizauit, & definiuit. Cúmq; tamdiu tot Episcopi, ex varijs Christiani orbis prouincijs euocati, sine magna gregis sibi commissi iactura, & vniuersali periculo ab ecclesiis abesse nõ possint: nec vlla spes restet, hæreticos toties, fide etiam publica, quã desiderârunt, inuitatos, & tamdiu expectatos, huc amplius aduenturos: ideóq; tandem huic sacrò Cõcilio finem imponere necesse sit: superest nunc, vt Principes oẽs, quod facit, in Domino moneat ad operam suã ita præstandã, vt quæ ab ea decreta sunt, ab hæreticis deprauari, aut violari non permittant; sed ab his, & omnibus deuotè recipiantur, & fideliter obseruẽtur. Quòd si in his recipiendis aliqua difficultas oriatur: aut aliqua inciderint, quæ declaratione, quod non credit, aut definitionẽ postulent: præter alia remedia in hoc Cõcilio instituta, confidit sancta Synodus beatissimum Romanum Põtificẽ curaturũ, vt vel euocatis ex illis præsertim prouincijs, vnde difficultas orta fuerit, ijs, quos eidẽ negotio tractando viderit expedire, vel etiam Cõcilij generalis celebratione, si necessarium iudicauerit, vel cõmodiore quacunq; ratione ei visum fuerit, puincialiũ necessitatibus ꝑ Dei gloria, & ecclesię trãquillitate, cõsulatur.

De recitandis decretis Concilij, sub Paulo III. & Iulio III in Sessione.

QVoniam diuersis temporibus, tam sub fel. rec. Paulo III. quàm Iulio III. multa in hoc sacro Concilio, quò ad Dogmata, ac morum reformationem, statuta, & definita sunt: vult sancta Synodus, vt illa nunc recitentur, & legantur.

Recitata sunt.

De fine Concilij, & confirmatione petenda à Sanctissimo Domino nostro.

ILlustrissimi Domini, Reuerendissimique patres, placet ne vobis, vt ad laudem Dei omnipotentis huic sacræ œcumenicæ Synodo finis imponatur? Et omnium, & singulorum, quæ tam sub fel. rec. Paulo III. & Iulio III. quàm sub sanctiss. Domino nostro Pio Quarto, Romanis Pontificibus, in ea decreta, & definita sunt, confirmatio nomine sanctæ huius Synodi per Apostolicæ Sedis Legatos, & Præsidentes à Beatissimo Romano Pontifice petatur?

Responderunt. Placet.

POSTMODVM Illustrissimus & Reuerendissimus Cardinalis Moronus, primus Legatus, & Præsidens, benedicens sanctæ Synodo, dixit.

POST GRATIAS DEO ACTAS, REVERENDISSIMI PATRES, ITE IN PACE.

Qui responderunt: AMEN.

ACCLAMATIONES PATRVM IN *FINE CONCILII.*

Cardinalis à Lotharingia.

Beatissimo Pio Papæ & Domino nostro, Sanctæ, & Vniuersalis Ecclesiæ Pontifici, multi anni & æterna memoria.

Responsio Patrum.

Domine Deus, Sanctissimum Patrem diutissimè Ecclesiæ tuæ conserua: multos annos.

Beatissimorum summorum Pontificum animabus, Pauli III. & Iulij III. quorum auctoritate hoc sacrum generale Concilium inchoatum est, pax à Domino, & æterna gloria, atque felicitas in luce Sanctorum. Card.

Memoria in benedictione sit. Resp.

Caroli V. Imperatoris, & serenissimorum Regum, qui hoc Vniuersale Concilium promouerunt, & protexerunt, memoria in benedictione sit. Card.

Amen, Amen. Resp.

Serenissimo Imperatori Ferdinando, semper Augusto, Orthodoxo, & Pacifico, & omnibus Regibus, Rebusp. & Principibus nostris multi anni. Card.

Pium, & Christianum Imperatorem Domine conserua: Imperator cœlestis terrenos Reges, rectæ fidei conseruatores, custodi. Resp.

Apostolicæ Romanæ Sedis Legatis, & in hac synodo Præsidentibus, cum multis annis magnæ gratiæ. Card.

Magnas gratias: Dominus retribuat. Resp.

Reuerendissimis Cardinalibus, & Illustris bus Oratoribus. Card.

Magnas gratias, multos annos. Resp.

Sanctissimis Episcopis vita, & felix ad Ecclesias suas reditus. Card.

Praconibus veritatis perpetua memoria: Orthodoxo Senatui multos annos. Resp.

Sacrosancta œcumenica Tridentina Synodus: eius fidem confiteamur, eius decreta semper seruemus. Card.

Semper confiteamur, semper seruemus. Resp.

Omnes ita credimus: omnes idipsum sentimus: Card.

mus: omnes consentientes, & amplectentes subscribimus. Haec est fides beati Petri, & Apostolorũ: haec est fides Patrum: haec est fides Orthodoxorũ.

Resp. *Ita credimus: ita sentimus: ita subscribimus.*

Card. *His decretis inhaerentes, digni reddamur misericordiis, & gratia primi, & magni supremi Sacerdotis, Iesu Christi Dei, intercedente simul inuiolata Domina nostra sancta Deipara, et oĩbus Sãctis.*

Resp. *Fiat, fiat. Amen, amen.*

Card. *Anathema cunctis haereticis.*

Resp. *Anathema, anathema.*

Post haec mandatum fuit Legatis, & Praesidentibus sub poena excommunicationis omnibus Patribus, vt antequam discederent ẽ ciuitate Tridentina, subscriberent manu propria Decretis Concilij, aut ea per publicum instrumẽtum approbarent. Qui omnes deinde subscripserunt; & fuerant numero CCLV. videlicet Legati quatuor, Cardinales duo, Patriarchae tres, Archiepiscopi XXV. Episcopi CLXVIII. Abbates septem, Procuratores absentium cũ legitimo mãdato XXXIX. Generales Ordinum septem.

LAVS DEO.

Nos sacri oecumenici, & generalis Concilij Tridentini Secretarius, & Notarij infrascripti, Decreta ipsius sacri Concilij in praesenti volumine contenta cum Originalibus contulimus. Et quia cum eis concordare reperimus, ideò hic in fidẽ manu propria subscripsimus.

Ego Angelus Massarellus, Episcopus Thelesinus, sacri Concilij Tridentini Secretarius.

Ego Marcus Antonius Peregrinus, Clericus, Comẽsis, eiusdẽ Concilij Notarius.

Ego Cynthius Pamphilus, clericus Camerinensis dioecesis, eiusdem Concilij Notarius.

CONFIRMATIO CONCILII.

Nos Alexander, S. Laurẽtij in Damaso Diaconus Cardinalis, de Farnesio, S. R. E. Vicecancellarius, fidẽ facimus, & attestamur, qualiter hodie, die Mercurij, XXVI. Ianuarij, M. D. LXIIII. Pontificatus Sanctissimi D. nostri D. Pij, diuina prouidentia Papae Quarti, anno quinto, in Cõsistorio secreto, apud S. Petrum, Reuerendiss. D D. mei, Cardinalis Moronus, & Simoneta, nuper reuersi à sacro Concilio Tridentino, cui vti Sedis Apostolicae Legati praeerant, petierunt ab eodem Sanctissimo D. nostro vt infra.

Beatissime Pater, in Decreto super fine Cõcilij oecumenici Tridentini, Pridie Nonas Decembris praeteriti publicato, statutum fuit, vt per Sanctitatis vestrae, & sanctae Sedis Apostolicae Legatos, & Praesidentes peteretur nomine dicti Concilij à Sanctitate vestra confirmatio omnium, & singulorum, quae tam sub fel. rec. Paulo III. & Iulio III. quàm sub Sanctitate vestra in eo Decreta, & definita sunt. Quapropter Nos Ioannes Cardinalis Moronus, & Ludouicus Cardinalis Simoneta, qui tunc Legati, & Praesidentes eramus, volentes exequi quod in dicto decreto stabilitum fuit, humiliter petimus nomine dicti Concilij oecumenici Tridentini, vt Sanctitas vestra dignetur confirmare omnia, & singula, quae tam sub fel. rec. Paulo III. & Iulio III. quàm sub Sanctitate vestra in eo decreta, & definita sunt.

Quibus auditis, Sanctitas Sua, viso & lecto tenore dicti decreti, & habitis votis Reuerendiss. D D. meorũ Cardinaliũ, respondit per haec verba.

Petitioni, nomine Cõcilij oecumenici Tridentini super eius confirmatione per dictos Legatos nobis factę,

annuentes, omnia, & singula, quæ in dicto Concilio tam sub fel.record. Paulo III. & Iulio III. prædecessoribus nostris, quàm Pontificatus nostri tempore decreta, & definita sunt, auctoritate Apostolica, etiam de Venerabilium fratrum nostrorum Cardinalium consilio, & assensu, matura cum illis deliberatione præhabita, Confirmamus, atque ab omnibus Christi fidelibus recipi, & inuiolabiliter obseruari mãdamus, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

Ita est A. Cardinalis

Farnesius Vicecancell.

BVLLA S. D. N. D. PII DIVINA PROVIDENTIA, Papæ Quarti, super Confirmatione œcumenici & generalis Concilij Tridentini.

PIVS, Episcopus, seruus seruorum Dei ad perpetuam Rei Memoriam.

Benedictus Deus & pater domini nostri IESV Christi, pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui respicere dignatus Ecclesiam suam sanctã tot procellis & tempestatibus agitatã atque vexatam, & grauius indies laborantem, apto tandem ei subuenit optatoq; remedio. ad plurimas, & perniciosissimas hæreses extirpandas ad corrigẽdos mores, & restituendam Ecclesiasticam disciplinam, ad pacem & concordiam Christiani populi procurandam, indictum iampridem in ciuitatem Tridentinam œcumenicum, & generale Concilium à piæ memoriæ Paulo III. prædecessore nostro, & sessionibus aliquot habitis cœptum fuerat: ab eius autẽ

successore Iulio in eandem vrbem reuocatum, post alias sessiones celebratas, varijs impedimentis, & difficultatibus obiectis, ne tum quidem peragi potuerat. Itaque diutius intermissum fuerat, non sine maximo mœrore piorum omnium, cum quotidie magis Ecclesia eiusmodi remedium imploraret. Nos autem post susceptum Sedis Apostolicæ regimen, iam necessariũ ac salutare opus, sicut Pastoralis sollicitudo monebat, diuinæ misericordiæ fiducia perficere aggressi, adiuti pio studio charissimi in Christo filij nostri Ferdinandi Roman. Imperatoris electi, & aliorũ Christianorum Regum, Rerumpublicarum, ac Principum, tandem consecuti sumus, quod nec diurnis, nec nocturnis curis elaborare destitimus, quodque à patre luminum assiduè precati sumus. Cùm enim eam in vrbem vndique ex Christiani nominis nationibus conuenisset nostris conuocata literis & sua etiam ipsorũ pietate excitata, Episcoporum, & aliorum insignium Prælatorum maxima, & œcumenico Concilio digna frequentia, præter plurimos alios pios, & Sacrarum literarum scientia, & diuini humanique iuris cognitione præstantes viros, præsidentibus ipsi Synodo Sedis Apostolicæ Legatis, adeo Concilij libertati fauentibus, vt etiam de rebus sedi Apostolicæ propriè reseruatis librum ipsi Concilio arbitrium per literas ad Legatos nostros scriptas vltro permiserimus, quæ de sacramẽtis, & alijs rebus, quæ quidẽ necessariæ visæ sint tractãda, & definiẽda, statuenda restabãt ad confutandas hæreses, ad tollendos abusus, & emendandos mores à sacrosancta Synodo, summa libertate, diligentiaque tractata, & accuratè ac maturè admodum definita, explicata, statuta sunt. Quibus rebus perfectis, Concilium tãta omnium, qui illi interfuerunt concordia peractum fuit, vt consensum eum planè à Domino effectum fuisse constiterit, idq; in nostris, atque omnium oculis valde mirabile fuerit: pro quo tam singulari Dei munere supplicationes statim in Alma hac Vrbe indiximus, quæ magna Cleri & populi pietate celebratæ fuerunt, laudesq; & gratias diuinæ maiestati meritò persoluẽdas curauimus, cùm eiusmodi Concilij exitus spem magnam, & prope certam attulerit

lerit, fore vt maiores indies fructus ad ecclesiam ex ipsius decretis, cōstitutionibusque proueniant. Cùm autem ipsa sancta Synodus pro sua erga Sedem Apostolicam reuerentia, antiquorum etiam Cōciliorum vestigijs inhærens, decretorum suorū omnium, quæ nostro, & prædecessorum nostrorum tempore facta sunt, confirmationem à nobis petierit, decreto de ea re in publica sessione facto, nos ex Legatorum literis prius, deinde post reditum eorum ex ijs quæ Synodi nomine diligenter retulerunt, postulatione ipsius Synodi cògnita, habita super hac re cū venerabilibus fratribus nostris, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus deliberatione matura, Sanctique Spiritus imprimis auxilio inuocato, cùm ea decreta omnia Catholica, & populo Christiano vtilia, ac salutaria esse cognouissemus, ad Dei omnipotentis laudem, de eorundem fratrum nostrorum cōsilio & assensu, in Consistorio nostro secreto illa omnia, & singula auctoritate apostolica hodie confirmauimus, & ab omnibus Christi fidelibus suscipienda, ac seruanda esse decreuimus: sicut harum quoque literarum tenore ad clariorem omniū notitiam confirmamus, & suscipi, obseruarique decernimus. Mandamus autem in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis à sacris Canonibus constitutis, alijsque grauioribus, etiam priuationis, arbitrio nostro infligēdis vniuersis, & singulis venerabilibus fratribus nostris, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, & alijs quibusuis Ecclesiarum Prælatis, cuiuscunque status, gradus, ordinis, & dignitatis sint, etiam si Cardinalatus honore præfulgeant, vt eadem decreta, & statuta in Ecclesijs suis, Ciuitatibus, & diœcesibus, in iudicio, & extra iudicium diligenter obseruēt, & à subditis quisque suis ad quos quomodolibet pertinent inuiolabiliter faciāt obseruari, contradictores quoslibet, & contumaces per sententias, censuras, & pœnas Ecclesiasticas, etiam in ipsis decretis contentas, appellatione postposita compescendo: inuocato etiam, si opus fuerit, Brachij secularis auxilio. Ipsum verò charissimum filium nostrum Imperatorem electum, cæterosque Reges, Respublicas, ac Principes Christianos monemus, & per viscera mi-

sericordiæ Domini nostri Iesu Christi obtestamur, vt qua pietate, Cōcilio per Oratores suos affuerunt, eadem pietate, ac pari studio diuini honoris, & populorum suorū salutis causa, pro Sedis quoque Apostolicæ, & sacræ Synodi reuerentia ad eiusdē Concilij exequēda, & obseruāda decreta Prælatis, cū opus fuerit auxilio, & fauore suo, adsint, neque aduersantes sanæ ac salutari Concilij doctrinæ opiniones à populis ditionis suæ recipi permittant, sed eas penitus interdicant. Ad vitandum præterea peruersionem, & confusionem quæ oriri posset, si vnicuique liceret, prout ei libêret, in decreta Concilij cōmentarios & interpretationes suas edere: Apostolica auctoritate inhibemus omnibus, tam Ecclesiasticis personis, cuiuscunque sint ordinis, conditionis & gradus, quàm laicis quocunque honore ac potestate præditis, Prælatis quidem sub interdicti ingressus Ecclesiæ, alijs verò quicunque fuerint, sub excommunicationis latæ sententiæ pœnis, ne quis sine auctoritate nostra audeat vllos commentarios, glossas, annotationes, scholia, vllúmue omnino interpretationis genus super ipsius Concilij decretis quocunque modo edere, aut quicquam quocunque nomine, etiā sub prætextu maioris decretorum corroborationis aut executionis, aliôue quæsito colore statuere. Si cui verò in eis aliquid obscurius dictum & statutum fuisse, eamque ob causam interpretatione, aut decisione aliqua egere visum fuerit, ascendat ad locum quem Dominus elegit, ad Sedem videlicet Apostolicam, omnium fidelium magistram, cuius auctoritatem etiam ipsa sancta Synodus tam reuerenter agnouit. Nos enim difficultates, & controuersias, si quæ ex eis decretis ortæ fuerint, nobis declarandas & decidendas, quemadmodum ipsa quoque sancta Synodus decreuit, reseruamus: parati, sicut ea de nobis meritò cōfisa est, omnium prouinciarum necessitatibus, ea ratione quæ commodior nobis visa fuerit, prouidere. Decernentes nihilominus irritum & inane, si secus super his à quoquam quauis auctoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari. Vt hæc autem ad omnium notitiam perueniant, néue quis excusatione ignorationis vti possit: Volumus, & mandamus, vt hæ litteræ

per

per aliquos curiæ nostræ Cursores in Basilis ca Vaticana principis apostolorũ, & in ecs clesia Lateranensi, tunc cùm in eis populus vt missarum solennibus interesse, cõgregas ri solet, palã, & clara voce recitentur, & postquam recitatæ fuerint, ad valuas eas rum Ecclesiarum, itemq; Cãcellariæ Apo stolicæ, & in loco solito Campi floræ afs figantur: ibique, vt legi, & omnibus innos tescere possint, aliquantisper relinquãtur. Cùm autem inde amouebuntur, relictis de more ibidem exemplis, in Alma Vrbe ad impressionem tradantur, quò commodius per Christiani nominis prouincias & Res gna diuulgari possint. Transsumptis quos que earum quæ manu alicuius publici Nos tarij scripta, subscriptáue, & sigillo, ac subscriptione alicuius personæ in dignitate Ecclesiastica cõstitutæ munita fuerint, fis dem sine vlla dubitatione haberi mandas mus atque decernimus. Nulli ergo omnis no hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis, monitionis, inhibitionis, reseruationis, voluntatis, mandatorum & decretorum infringere, vel ei ausu temes rario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Paus li Apostolorum eius se nouerit incursurum.

Dat. Romæ Apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis dominicæ Millesimo Quingentesimo Sexagesimo Tertio, Septimo Cal. Februarij.

Pontificatus Nostri Anno Quinto.

EGo Pius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus.
Ego F Pisanus Episcopus Ostiẽ. Decanus
Ego Fed. Card. Cæsius Episcopus Portuẽ.
Ego Io. Card. Moronus Episc. Tusculan.
Ego A. Car. Farnesius Vicecan. Episcopus Sab.
Ego R. Card. S. Angeli Maior pœniten.
Ego Io. Cardinalis S. Vitalis.
Ego Io. Michael Card. Saracenus.
Ego Io. B. Cicada Card. S. Clem. ss.
Ego Scipio Cardin. Pisarum.
Ego Io. Cardinalis Reomanus.
Ego F. M. G. Cardin. Alexandrinus.
Ego Clemens Card. Aracœli.
Ego Ia. Card. Sabellus.
Ego B. Cardinalis Saluiatus.
Ego Ph. Card. Aburd.
Ego Lud. Card. Simoneta.
Ego F. Card. Paciececus, y de to.
Ego M. A. Card. Amulius.
Ego Io Franc Card. de Cambara.
Ego Carolus Card Borromeus.
Ego M. S. Card. Const.
Ego Alph. Card Gesualdus.
Ego Hisp. Cardinalis Ferrar.
Ego Franciscus Card. Gonzaga.
Ego Gui. Asc. Diac. Cardinalis Cam.
Ego Vitellotius Card. Fitellius.

H. Cumyn.

¶ *CATALOGVS LEGATO*RVM, PATRVM, ORATORUM, Theologorum, qui ad S. Synodũ Tridentinam cõuenerunt.

Quorum nomina, cagnamina, patria, & Dignitates in hac reperientur.

CARDINALES, LEGATI ET PRÆSIDENTES.

HErcules Gonzaga S. R. E. Presb. Card. tit. S. Mariæ nouæ Mantuanus, obijt Tridẽti die 2. Mart. 1563. & sepultus Mantuæ.

Hieronymus Seripandus. S. R. E. Presb. Card. tit. S. Susannę Neapolitan⁹, obijt Tridenti die 17. Martij 1563. & ibi sepultus in Ecclesia S. Marci ordinis fratrum Heremitarum S. Augustini, quorum olim fuerat generalis.

Ioannes Moronus S. R. E. Card. Episcop. Prænestinus Mediolanen. In demortui Card. de Mantua locum missus.

Stanislaus Hosius S. R. E. Presb. Card. tit. S. Laurentij in Palisperna, Polonus, Vvarmiensis.

Ludouicus Simoneta S. R. E. presb. Card. tit. S. Cyriaci in Termis Mediolanẽsis.

Marcus Siticus S. R. E. Diaconus Card. Basilicæ duodecim Apostolorũ de Altaemps Germanus.

Bernardus Nauagerius S. R. E. presb. Car. tit. S. Nicolai Inter Imagines, Venetus, in demortui Car. Seripãdi locũ missus.

CARDINALES NON LEGATI.

Carolus à Lotharingia S. R. E. presb. Car. tit. S. Apollinaris, Princeps, & Archiep. Rhemensis.

Lodouicus Madrucius S. R. E. Diaconus Card. electus Episcopus Tridentinus, Germanus.

ORATORES, QVORVM NOmina hic describũtur iuxta eorũ aduentũ in Ciuitatẽ Tridentinã.

Georgius Drascouicius Croatus, Orator Cæs. pro Regno Hungarię, Episcopus Quinqueeclesien.

Antonius de Miglicio Morauus, Orator Cæsareus, Archiepiscopus Pragensis.

Ferd. Martinez Mazcarenius Orat. serenifs. Regis Portugall.

Sigismundus à Tunn, Orator Cæsareus.

Franciscus Ferdinãd. de Aualos Marchio Piscariæ, Orator Regis Catholici.

Felician. Ninguarda à Marbinio, Orator Illustrifs. Salzburgen.

Ioannes

Ioannes Baptista Fichlero eiusdem Principis Secretarius.
Ioannes Strozzius Florentin. Orator excellẽtiss. Ducis Florentiæ, & Senarum.
Melchior Lussl eques auratus, Orator septem cantonum Heluetiorum.
Nicolaus de Ponte doct. & eques. Et Matthæus Dandalus eques. Orat. D. Venetorum.
Augustinus Paungartner I.V.D. de Monachio, Orator Illustrissimi Alber. Ducis Bauariæ. Et Ludouicus de Lansac.
Renaldus Ferrerius Præsidens in Parlamento Parisien. Et Guido Faber Iudex maior Tolosæ. Oratores Christianiss. Regis Galliæ.
Valẽtinus Herbutus. Polonus Episc. Præmissiensis, Orator Serenjss. Regis Poloniæ.
Marcus Antonius Bobba Calalẽsis Episcopus. Augusten. in Pedemontio, Orator Sereniss. Ducis Sabaudiæ.
Dominus F. Martinus Roiss Portal Rubei Illustriss. ac Reuerendiss. Magni Magistri, ac totius ordinis Hierosoly. Orator.
Claudius Fernandez Quignonij comes Lunẽsis, Orator Regis Catholici.
Hieronymus de Gaddis Florentinus Episc. Cortonen. Orator Sereniss. Ducis Florentiæ, missus in locum Io. Strozzij.

PATRIARCHÆ.

Antonius Helijs Iustinopolita. Hierosolymita.
Daniel Barbarus Venetus. Aquilegiensis.
Ioannes Triuisanus Venetus. Venetiarum.

ARCHIEPISCOPI PAVLI TERTII.

Nouemb. 1530. Ferdinandus Annius Neapolitanus Archiepisc. Amalphitã. nunc Episc. Bouinus.
Martij. 1535. Petrus Lãdus Venetus Archiepiscopus Cretensis.
Martij. 1535. Petrus Antonius de Capua, Neapo. Archiepisc. Hidrõti.
15. Aug. 1536. Marcus Cornelius Venetus electus Archiepisc. Spalatrẽ.
8. Martij. 1540 Sebastianus Leccauella Græcus or. præ. olim Archiepisc. Naxiẽ, nunc Epi. Literatẽ.
Octob. 1540. Petrus Guerrero Hispanus Archiepiscopus Granaten.
April. 1548. Antonius Altouitus Florẽtinus Archiepiscco. Florentinus.
✠ Iulij. 1548. Cæsar Cibo Genuensis, Taurinen. Archiepisc. ob ij Tridenti. die 26. Decem. 1562.

ARCHIEPISCOPI IVLII TERTII.

22. April. 1551. Paulus Æmilius Verallus Romanus, olim Archiepiscop. Rossanensis, nunc Episcop. Caputaquen.
15. Iulij. 1551. Ioan. Bruniis de Olchinio Macedo. Regni Seruiæ primas Archiepisco. Antibaren.
3. Martij. 1553. Ioannes Baptista Castaneus Romanus, Archiepiscopus Rossanen.
1554. Ioannes Baptista Visinus Romanus, Archiepiscopus S. Seuerinæ.

ARCHIEPISCOPI PAVLI QVARTI.

Iulij. 1555. Ludouicus Beccatellus Bononiensis Archiepisc. Ragusinus.
18. Septẽb. 1555. Mutius Callinus Brixien. Archiepisco. Iadrensis.
Maij. 1556. Sigismundus Saracenus Neapolitan. Archiepiscopus Materanus.
21. Iulij. 1558. Iulius Pauesius Brixien. Ordi. præd. Archiepiscopus Surrentinus.
4. Nouẽb. 1558. Antonius Parragues de Castillegio Hispa. Archiepiscopus Calaritanus.
27. Ianua. 1559. Bartholomeus de Martiribus Lusitan. Ord. præd. Archiepiscopus Braccaren.
17. April. 1559. Augustinus Seluago Genuen. Ord. præd. Archiepiscopus Genuen.

ARCHIEPISCOPI PII QVARTI.

Ianuar. 1560. Guilielmus de Ausnson Gallus, Archiepiscopus Ebredũ.
Martij. 1560. Philip. Mocenicus Vene. Regni Cypri primas & Legat. natus Archiepisc. Nicosien.
29. Martij. 1560. Antonius Cauchus Venetus Archiepisc. Corcirensis.
19. Iunij. 1560. Germanicus Bandinus Senẽ. electus Archiepisc. Senarum.
19. Iunij. 1560 Marcus Antonius Columna Romanus, Archiepiscopus Tarentinus.
1560. Gaspar de Fosso Cosentinus ordinis S. Franc. de Paula, Archiepiscopus Reginus.
16. Martij. 1561. Maximus de Maximis Ro. Archiepisc. Amalphitanus.
5. Septẽb. 1561. Antonius de Muglitio Morauus, Or. Cæs. archi. Pragen.
19. Nouẽb. 1561. Gaspar Ceruantes de Gaeta, Hispa. Archi. Messanensis.
Ianuar. 1562. Leonardus Marinus Genuen. ord. prę. Archi. Lãcianen.
14. Martij. 1562. Octauianus prætonius Messanensis ord. minorum Cõuentualium Sancti Francisci Archiepisco. Panormitanus.

Decamb. 1562. Nicolaus de PellineGallus Archiapiscopus Sanonansis.

21. Deceb. 1562. Antonius Iustinianus Chiansis ord.pręd.Archiepisc.Naxian.

16.Deceb. 1562. Antonius Putaus Nician.Archiepiscopus Bateu.

EPISCOPI LEONIS DECIMI.

1514. Vincentius Nicosantius de Fano Episcopus Arbensis.

Ianua. 1517. Ioannas Franciscus de Flisco Ianuan.Episcopus Andriēsis.

1519. Io.Thomas de S.Falicio Neap. Episcupus Csuensis sanior.

EPISCOPVS ADRIANI SEXTI.

1523. Quintius de Rusticis Romanus Episcopus Milletan.

EPISCOPI CLEMENTIS SEPTIMI

8. Iulij 1524. Lucas Bizanthius de Catharo Episcopus Catharan.

21.Nouēb.1526.Aloysius Pisanus Vanetus Episcopus Patauinus.

6. Saptēb. 1528. Alexandar Piccolhominus Senen.Episcopus Piantin.

Fabru.1529. Dionysius Graecus ord. minorum.S.Fran.da obseruan.Episcopus Milopot. sanior.

1531. Guielmus da Montbas Gallus Episeupus Lectorensis.

Saptēb. 1532. Gabriel la Vanaur GallusEpiscopus Eboricansis.

EPISCOPI PAVLI TERTII.

5.Martij. 1536. Berardus Bonioannas Romanus, Episcopus Camerinan.

14. Iunij. 1536. Antonius à Camara Sabaudus Episcopus Bellicansis.

8. Ianua.1537. Nicolaus Maria Caracciolus Naapol.Episco. Catauiansis.

Iulij. 1537. Fabius Mirtus Naapolitanus Episcopus Caiacensis.

Nouemb. 1538. Scipio Bongallus Roma. Episcopus Ciuitatis Castella.

Nouemb.1538. Georgius Cornalius Vanatus Episcopus Taruisinus.

14. Iulij. 1539. Vincentius Durātius Brixien. Episcopus Tarmularum.

Ianuar. 1540. Mauritius da Petra Papiā. Episcopus Viglauansis.

Fabru. 1540. Martius da Martijs Madicea Episcopus Marsican.

Martij. 1540. Ioannes Vincētius Michaelius Barolitanus Epi. Minerbinā.

Maij. 1540. Gabriel de ouuari Gallus Episcopus Andagauan.

5. Deceb. 1540. Laonardus Haller Garmanus Episcopus Philadalphiensis.

19.Ianuar.1541. ✠ Ludouicus Vaninus da Taodolis Forliuian. mortuus est Tridanti die 10. Ianuar.1563. Episcopus Britonorlansis.

11. Martij. 1541. Egidius Falcatta Cingulanus Epi.Caprulan° nūc Britonb.

1542. Thomas Casellus Rossanā.or. prę.Episco.Cauansis Iunior.

12.Septēb.1542. Iulius Cōtarenus Venatus Episcopus Bellunensis.

21.Decāb. 1542. Hippolytus Ariuabenus Mantuanus Episco.Hierapetran.

6. Iulij. 1543. Hieronymus Maccabeus Romanus, Episcopus Castrensis.

6. Aug. 1543. Petrus Augustinus Hispanus Episco.Oscansis, & Iacansis.

Ianuar. 1544. Iacobus Naclantus Florentin. Ord.Episco.Clodiansis.

17.Martij.1544. Barthulomaeus Sirigo Cratan. Episcopus Castellanatensis.

Ianuar. 1545. Hieronymus BurgensisGallus Episcopus Cathalonansis.

Martij. 1545. ✠ Ioannas Antonius Pantusa Cōsentin.obijt Tridā.dia 27. Oct.1562.Epis.Littaranansis.

Decamb.1545. Thomas Stella Vanatus Ordi. præd.Episco. Iustinopolita.

15.Iunij.1545. Petrus du Vual Gallus Episcopus Sagiansis.

3.Nouēb.1545. Ioannas Baptista de Grossis Mantuanus Epis. Ragiansis.

24.Ianua.1546. Ioannes Xuarez Lusitanus.or. S.August.Epis. Coymbricen.

27.Ianua.1546. Philippus Riccabella Raccanaten. Episco. Raccanaten.

7.Fabru.1546. Michaal à Turre Vtinen.Episcopus Cenetan.

Martij. 1546. Pompeius Zambeccarius Bononian.Episco.Sulmonansis.

Martij. 1546. Ioannes Beroaldus Panormitanus Episcopus Sanctæ Agatæ.

26.Maij.1546. Io.Iacobus Barba Naapol.ord. S.Augustin.Epis.Iteranensis.

August. 1546. Antonius Scarampus Aquensis Episcopus Nolanus.

5. Martij. 1548. Antonius de Comitibus Gen. ord.præ.Episco. Brugnatan.

13.April.1548. Ioannes Baptista da Barnardis Lucansis Episco.Adiacansis.

7. Maij. 1548. Cęsar Foggia Rossanansis.Episcopus Vmbriaticansis.

13. Maij. 1548. Cæsar Comes à Gambara Brixian. Episcopus Tortonensis.

16.Maij.1548. Martinus Parezius de Ayala Hispanus Episco. Segobiansis.

4.Iunij.1548. Nicolaus Psaulma Gallus Episcopus Vardunensis.

23.Octob.1548. Alfonsus Rosetus Ferrariensis EpiscopusComaclensis.

9. Ianua. 1549. Iulius Parisianus de Toletino Episcopus Ariminen.
9. Ianua. 1549. Bartholomæus Sebastianus Hispanus Episcopus Pactensis.
Febru. 1549. Franciscus Lambertus Sabaudus Episcopus Niciensis.
28. Febru. 1549. Maximilianus Doria Genuen. Episcopus Naulensis.
Febru. 1549. Eustachius du Bellay Gallus Episcopus Parisiensis.
10. April. 1549. Bartholomæus de Capranica Roma. Episco. Carinensis.
29. April. 1549. Ennius Massarius de Narnia Episcopus Feretranus.
Maij. 1549. Achilles Branecia Neapolitanus Episcopus Bouensis.
7. Iunij. 1549. Ioannes Franciscus Verdura Messanen. Epis. Chironensis.
26. Iulij. 1549. Albertus Duimius de Gliricis Episcopus Veglensis.
25. Octob. 1549. Io. Antolinez de Brician. de la Ribera Hispa. Epi. Iuuenacē.

EPISCOPI IVLII TERTII.

13. Martij. 1550. Ascanius Gherardinus de Amelia Episcopus Cattacensis.
April. 1550. Marcus Gonzaga Mantuanus Episcopus Aalorensis.
April. 1550. Balduinus de Balduinis Pisanus Episcopus Aueisanus.
30. Martij. 1550. Petrus Franciscus Palauicinus Gunuen. Episco. Aleriensis.
Maij. 1550. Ægidius Fuscatarius Bononiē Ord. præd. Episco. Mutinen.
25. Iunij. 1550. Timothe' Iustinianus de Chio or. præ. Episco. Calamouen.
14. Iulij. 1550. Dicadus de Heriquez Almansa Hispanus Epi. Caurien. si.
26. Septēb. 1550. Lactantius Rouerella Ferrarien. Episco. Asculanus.
Decemb. 1550. Tristandus de Bizet, Gallus Episcopus Sanctonen.
18. Ianuar. 1551. Ambrosius Monticula Lunē. Sarzanensis Episc. Segninus.
27. Ianuar. 1551. Sebastianus Gualterius Episcopus Viterbiensis.
Ianuar. 1551. Honoratus Fascitellus Monachus ord. S. Benedicti Neapolita. Episcopus Insulanus.
11. Febru. 1551. Petrus Camoianus Aretinus Episcopus Fesulanum.
18. Febru. 1551. Horatius Græcus Troianensis Appulus Episcopus Lesinen.
3. Iulij. 1551. Gaspar de Casal Lusitanus or. S. Augusti. Episco. Leiriensis.
13. Iulij. 1551. Fabius Cuppallata Placentinus Episcopus Laquedonensis.
23. Iulij. 1551. Bernardinus de Cuppis Romanus Episco. Auximanus.

April. 1552. Ioannes de Moruillier Gallus Episcopus Aurelianensis.
April. 1552. Iulius Gentilius Tortonensis Episcopus Vulturariensis.
30. Octob. 1552. Adrianus Fusconius Romanus Episcopus Aquinatensis.
14. Decēb. 1552. Antonius de S. Michaële Hisp. ord. S. Franc. de obseruantia Episcopus Montis Marani.
6. Martij. 1553. Hieronymus Melchiorius Racanten. Episco. Maceraten.
17. Maij. 1553. Petrus de Petris de Monte Aretinus Episcopus Lucerinus.
Maij. 1553. Petrus Gritus Venetus Episcopus Parentinus.
August. 1553. Iaco. Siluerius piccolhomineus de Celano Epi. Aprutinus.
15. Septēb. 1553. Ludo. de Bresze Gal. E. Meldē.
21. Octob. 1553. Iacobus Mignanellus Senensis Episcopus Grossetanus.
Octob. 1553. Ioan. Andreas Crucius de Tibure Episcopus Tiburtin.
April. 1554. Carolus Cicada Genuen. Episcopus Albinganensis.
20. April. 1554. Franciscus Maria Piccolhomineus Senen. Episco. Ilcinen.
7. Iulij. 1554. Ascisclus Moya de Contreras Hispanus Episco. Vicensis.
8. Octob. 1554. ✠ Galeatius Roscius de Interāna Epi. Asisiē. obijt Tridē. die 16. octob. 1563.
16. Octob. 1554. Iacobus Maria Sala Bono. Italus in Gallia Epis. Viuarien.
19. Nouēb. 1554. Gabriel de monte S. Sabini Episcopus Hesinus.
19. Nouēb. 1554. Marianus Sabellus Romanus Episcopus Eugubinus.
5. Decēb. 1554. Agapitus Belhomo Romanus Episcopus Casertanus.
Decēb. 1554. Iulius Cananus Ferrariensis Episcopus Adriensis.
Decēb. 1554. Franciscus Ricardottus Burgundus Episco. Atrebatensis.
7. Ianuar. 1555. Alexander Galettus Pisa. Episcopus Alessanensis.

EPISCOPI PAVLI QVARTI.

pri. Iuni. 1555. Scipio Æstensis Ferrariensis Episcopus Cassalensis.
5. Iulij. 1555. Didacus Sarmiente de Sottomaior Hisp. Episc. Astoricē.
5. Iunij. 1555. Thomas Goduelus Anglus Episcopus Assaphensis.
15. Iulij. 1555. Faustus Gassarellus Romanus Episcopus Fundanus.
15. Iulij. 1555. Bellisarius Balduinus Neapolitanus Episcopus Larinensis.
Iulij. 1555. Vrbanus Vigerius de Ruere Genuen. Episc. Senogallien.
26. Iulij. 1555. Iacobus Suretus Græcus Episcopus

scopus Milopotan.

23.Octob.1555. Iulius de Rubeis Polianensis. Episcopus S.Leonis.

24.Octob.1555. ✠ Ioan. Baptista Osius Romanus, obijt Spoleti dum rediret ad ecclesiá suam die 22. Nouemb.1562. Epis. Rheatinus.

Octob.1555. Ioannes Franciscus Comédonus Venetus Episco. Zacinthiensis & Cephaloniensis.

8.Deceb.1555. Marcus Laureus Tropiensis or. præd.Episco. Campaniensis.

13. Deceb.1555. Carolus de Crassis Bononien. Episcopus Montis Falisci.

Deceb.1555. Franciscus de Beaupere Gallus Episcopus Metensis.

8. Febru.1556. Vincentius de Luchis Bononiensis Episco.Anconitanus.

14.April.1556. Arrias Gallego Hispanus Episcopus Gerundensis.

5. Maij. 1556. Hieronymus Gallego Hispanus Episcopus Ouitensis.

16. Maij. 1556. Hercules Rectingher Germanus Episcopus Lauentinus.

22.Iunij. 1556. Franciscus Blanco Hispanus, Episcopus Auriensis.

12. Iunij. 1556. Ioannes de Monustones Hisp. or.S.August.Epis.Segorbicé.

12. Iunij.1556. Pompeius Piccolhomineus de Aragonia Epis.Tropiensis.

Iunij. 1556. Petrus Barbaricus Venetus episcopus Gutzolensis.

27.Iunij. 1556. Franciscus Bachodius Sabaudien.Episco. Gebennen.

27. Iulij. 1556. Carolus de Angennes Gallus Episcopus Cenomanensis.

21.Ianua. 1557. Hieronymus de Nichisola Veroné.or.præ. Episco.Theané.

18. Iunij. 1557. Marcus Antonius Bobba Casalen.Epis.in Pedemótio, orát. Sereniss.D.Sabaudię August.

21.Iunij. 1557. Iacobus Lomellinus Messanensis Episcopus Mazariensis.

21. Iunij. 1557. Donatus de Laurentijs de Asculo Appuliæ Epis. Arianen.

Iulij. 1557. ✠ Petrus Contarenus Venetus mortuus est Patauij in Mése Maio. 1563.Epis.Paphensis.

9.August.1557. Petrus Danesius Gallus Episcopus Vusrensis.

9. August.1557. Hieronymus Sauorgnanus Foroiulien.Episco.Sibinicen.

Septeb. 1557. Carolus de Rouey Gallus Episcopus Suessionen.

9. Noueb. 1557. Georgius Drascouitius Croatus orat.Cæs.pro Reg.Hunga.Epis.Quinqueecclesiarú.

10.Deceb.1557. Franciscus de Aguirre Hispanus Episcopus Cotronensis.

Promotiones

10. Deceb.1557. Andreas de Cuesta Hispanus Episcopus Legionensis.

10. Deceb.1557. Antonius Gorroinero Episcopus Almeriensis.

15. Deceb.1557. Antonius Augustinus Hispa. Episcopus Ilerdensis.

15.Deceb.1557. Angelus Massarellus Septendanus Episcopus Thelesinus.

Ianuar. 1558. Carolus de Espinay Gallus Episcopus Dolensis.

4.Febru.1558. Dominicus Casalbancha Messanen.or.præ. Episc.Vicésis.

4. Febru.1558. Antonius Ciurelia Barenus Episcopus Buduensis.

18. Martij.1558. Petrus Faunus Costacciario Episcopus Aquensis.

12.Iulij 1558. Lupus Martinez Hispanus Episcopus Elnensis.

9.Deceb.1561. Hugo Boncompagnus Bononien.Episcopus Vestanus.

4.Noueb.1562. Philippus de Bec Gallus Episcopus Venetensis.

10.Noueb.1562. Egidius Spifame Gallus Episcopus Niuernensis.

26. Febru.1563. Saluator Pacinus de Colle Episcopus Clusinus.

3.Febru. 1562. Ioannes Carolus Bouius Bononien.Episco.Ostunensis.

12.Ianua. 1562. Antonius Sebastianus Minturnus de Traiect. Episcopus Vxentinus.

3. Iulij. 1562. Bernardus del Bene Florenti. in Gallia Epi. Nemausensis.

12. April.1562. Dominicus Bollanus Venetus Episcopus Brixiensis.

pri.April. 1563. Ioannes Antonius Vlpius Comensis Episcopus Comen.

17.Martij.1563. Ludouicus de Ginolhac Gallus Episcopus Tuttellensis.

17.Martij.1562. Philippus Maria Campegius Bononien. Epis. Feltrensis.

9.Noueb.1561. Ioannes de Quignones Hispanus Episcopus Calagurritá.

EPISCOPI PII QVARTI.

19. Maij. 1562. Didacus Couaruuias de Leyua Hispa. Episcopus Ciuitaten.

26.Septeb.1561. Philippus Gerius Pistoriensis Episcopus Iselanensis.

8. Octob. 1562. Ioannes Antonius Facchinettus Episcopus Neocastren.

19. Martij.1562. Ioannes Fabricius Seuerinus Neapolitan. Episco.Aceren.

pri. April. 1562. Constantinus Borellus Feretran.Episco.Ciuitatis castel.

11. August.1562. Iulius Superchius Mantuanus or.Carmel.Epi.Caprulensis.

5. Octob. 1561. Matthæus de Concinis Florentinus Episcopus Cortonensis.

25.Maij

25. Maij. 1562. Martinus Rithouius Flander primus Episcopus Iprensis.
18. Ianua. 1562. Antonius Hauetius ordinis prædicatorum primus Episcopus Namurcensis.
vlt. Martij. 1561. Nicolaus Sfondratus Mediolanen. Episco. Cremonen.
19. Septēb. 1563. Ventura Busalinus Romanus Episcopus Massauensis.
13. Nouēb. 1562. Ludouicus de Bueil Gallus Episcopus Vinciensis.
21. Septēb. 1561. Hieronymus Galleratus Mediolanen. Episco. Sutrinus.
30. Octob. 1561. Ioannes Andreas Bellonius Messanensis Episcopus Masselubrensis.
3. Iunij. 1562. Georgius Sincouuth Dalmatus ord. S. Francisci Segniensis.
19. Nouēb. 1560. Stephanus Boucher Gallus Episcopus Corisopitensis.
14. Iulij. 1562. Ioannes Paulus Amanlus Cremen. Episco. Anglonensis.
13. April. 1560. Federicus Cornelius Veneti Episcopus Bergomensis.
25. April. 1560. Alexander Sfortia Romanus Episcopus Parmensis.
2. April. 1560. Petrus Delphinus Veneti or. Sancti Saluatoris Zaclnthiē. & Cephalonen.
3. Maij. 1560. Antonius Lecine Gallus Episcopus Abrincensis.
3. Maij. 1560. Andreas Mozanicus Venetus Episcopus Nimosien.
19. Iunij. 1560. Benedictus Saluinus Firmanus Episcopus Verulanus.
Iunij. 1560. Guilielmus Cassador Hispanus Episco. Barchinonensis.
25. Iunij. 1560. Petrus Conzalez de Mendozza Hispa. Episc. Salmātinus.
17. Iulij. 1560. Martinus de Corduba de Mēdozza Hispanus ord. prædi. Episcopus Dertusen.
17. Iulij. 1560. Iulius Magnanus Placentinus ordinis mino. Conuentualium S. Franc. Episco. Caluen.
16. August. 1560. Valentinus Herbutus Polonus orator Serenis. Regis Polo. Episcopus Præmisiien.
18. Iulij. 1569. ✠ Simon Aleottus Foroiulien. electus Foroiulien. mortuus est Tridenti die 20. Augusti 1562. Episcopus Foroiulien.
4. Septēb. 1560. Petrus de Xaque Hispa. ordi. præd. Episcopus Nioquen.
4. Septēb. 1560. Prosper Rebiba Massanensis Episcopus Troianus.
4. Septēb. 1560. Melchior Auosmediano Hispanus Episc. Guadixen.
4. Septēb. 1560. Hippolytus de Rubeis Parmē. electus Episco. Papiensis.
1. Octob. 1560. Didacus de Leon Hispanus or. Carmel. Episc. Colombrien.
29. Nouēb. 1560. Annibal Saracenus Neapolita. Episcopus Liciensis.
29. Nouēb. 1550. Paulus Iouius Comen. electus Episcopus Nucerinus.
15. Ianua. 1561. ☞ Hieronymus Triuisanus Venetus ord. prædica. mortuus est Tridenti die 9. Septemb. 1562. Episcopus Veronensis.
15. Ianua. 1561. Hieronymus Ragazzonus Venetus Episco. Famagustan.
15. Ianuar. 1561. Romulus de Valentibus de Trebia Episc. Conuersanus.
30. Ianuar. 1561. Lucius Maranta Venusin. Episcopus Labellen.
14. Febru. 1561. Simon de Nigris Genuensis Episcopus Sarazanensis.
Martij. 1561. Petrus de Albret Gallus Episcopus Couuenarum.
16. Martij. 1561. Theophilus Gallupus Tiopiē. Episcopus Oppidensis.
9. Maij. 1561. Iulius Simonetta Mediolanen. Episcopus Pisauren.
2. Iunij. 1561. Iacobus Guidius Volateranus Episc. Pennen. Adrien. que.
2. Iunij. 1561. Didacus Ramijrez Hispanus Episcopus Pampilonen.
13. Iunij. 1561. Franciscus del Gado Hispanus Episcopus Lucensis.
13. Nouēb. 1562. Ioannes Clausse Gallus Episc. Senecensis.
12. Febru. 1562. Iacobus Gibertus de Nogueras Hispanus Episcopus Aliphanus.
28. Nouēb. 1561. Antonius Maria de Saluiatis Romanus in Gallia Episcopus Sancti Pauli.
15. Ianua. 1562. Matthæus Priolus Venetus Episcopus Æmonien.
25. Maij. 1562. Thomas Ohyerllaithe Hibernus Episcopus Rossen.
3. Nouēb. 1562. Franciscus Valletta Gallus Episcopus Vabren.
13. Maij. 1563. Fabius Pignatellus Neapolitanus, Episcopus Monopolitā.
11. Maij. 1562. Hieronymus Guerrinus Feretranus Episcopus Imolēsis.
14. Octob. 1562. Thomas de Lilio Bononiensis Episcopus Soranus.
15. Iunij. 1562. Carolus de Vicecomitibus Mediolanen. Episc. Vintimilien.
5. Septēb. 1562. Guido Ferrerius Pedemontanus Episcopus Vercellen.
9. Febru. 1562. ☞ Ioan. Colosuarinus Hungar. or. prę. ob jt Tridenti die 24. Nouemb. 1562. Episcopus Cauadiensis.

9.Febru. 1562. Andreas Duditius Sbardellat⁹ Hungarus Episco. Tininien.
24.Martij.1562.Spinellus Bencius Poliria. Episcopus Montis Politiani.
17. Maij. 1562. Franciscus Abondius Castilioneus Episco.Bobiensis.
12. Nouēb.1561.Sranislaus Faleschi Polonus Episcopus Theodosiensis.
25. Maij. 1562. Eugenius Ohairt Hibernus.or. præd.Episc.Achadensis.
15. Maij. 1562. Donaldus Magongiel Hibernus Episco.Raporen.
3.Decēb. 1562. Ioan. Baptista Sighicellius Bononien.Episco.Fauenrinus.
pri.Decēb.1562. Io.Baptista Lomellinus Messanen.Episcopus Gardiensis.
3. Iulij. 1562. Sebastianus Vantius de Arimino Episco.Vrbeuetanus.
27.Nouēb.1562.Ioan.Baptista Milanesius Florentinus Episco.Marsicanus.
17.Octob.1562. Augustinus Mollignatus Vercellensis Episco.Triuicanen.
23.Octob.1562. Carol⁹Grimal.Genuē.E.Sago.
21.Octob.1562. Fabricius Landrianus Mediolanen.Episcopus S. Marci.
10.Octob.1562. Bartholomęos Ferratinus Amerin.Episcopus Amerinus.
5.Ionij. 1563. Petrus Fragus Hisp. E.Vsellen.
21. Iulij. 1563. Hieron.de Gaddis Florē.orar. Ducis Flo.elect.Episc. Cort.
4.Martij.1563. Fran.Cōrarē.Venc.E.Paphen.
27.April.1563. Io.Delphin.Ven.Ep.Torcella.
20.April.1563. Alexā.Molus Comē.E.Minorē.
17.Martij.1563.Hieronym. Vielmius Venetus or.præ. Episco. Argolicensis.

REVERENDI ABBATES.

Ludouicus de Baissey Gall⁹Cister. Abb.& Ge.
Hieron.de la Souchiere Gallus Ab. Clareuay.
Stephanus de Nauaris Abbas. S.Mariæ gratiarum prope Placentiam.
Augustinus Loschus Hispanus Abbas Casinēsis S. Benedicti de Ferraria.
Euthirius de Cordes. Antuerp. Ab.pro titulo.

GENERALES ORDINVM.

Vincētius Iustinianus Genuē. Gene.or.prædi.
Franciscus Zamora Hispanus Generalis Sancti Francisci de obseruantia.
Antonius Sapiēs August.Genc.S.Frā.Cōuent.
Christophorus Patauinus.Generalis S.August.
Stephanus Fazzinus Cremon. Prouincialis Lombardiæ pro Gener.Ord.Carmelit.
Ioan.Baptista Millisuacca Astē. Gen.Seruorū.
Iacobus Laynez Generalis societatis Iesu.

DOCTORES LEGIS PRO Sacro Concilio.

Gabriel Paleottus Bononiensis Auditor Rotæ.
Scipio Lācillottus Ro.aduocatus Cōsistorialis.
Ioan.Baptista Castellus Bononien.Promotor.
Michaël Thomasius Maioricē.doct.decretorū.

THEOLOGI A SVMMO PONtifice missi.

✠ Frater Petrus de Sotto ordinis prædicatorū, Hispanus, obijt Tridenti.
Alfonsus Salmeron Hispanus.
Franciscus Torensis doctor Theologus Hispa.
Antonius Solisius doctor Theologus Hispanus.
Frater Camillus Campeius Papien Inquisitor Ferrariæ, ordinis prædicatorum.
Frarer Hieronymus Brauo Hispanus ord.præ.

DOCTORES THEOLOGIÆ FAcultatis Parisiensis, missi à Carolo nono Galliarum Rege Christianissimo.

Nicolaus Maillard Decanus facultatis Parisiē.
Ioannes Pelerier.
Antonius Demochares.
Nicolaus de Bris.
Iacobus Hugonis Franciscā. idē etiā procurator Reueren. Ioannis Vrsini Epis. Trecoren.
Simon Vigor.
Richardus du Pre.
✠ Natalis Paillet, obijt Tridenti VII. calend. Decemb. 1562.
Robertus Fournier.
Antonius Coquier.
Lazatus Broychot.
Claudius de Saintes Canonicus Regularis.

THEOLOGI MISSI A PHILIPpo Rege Catholico.

Cosmas Damianus Hortolanus electus Abbas Villabertrandi.
Ferdinan. Tritius doct.theolo. Cano.Caurien.
Ferdinandus Vellosillus Doctor Theologus Canonicus Seguntinus.
Thomas Dasio I.V.D.Canonicus Valētinos.
Anton. Couarruuias auditor Granaten.
Ferdinandus Minchaca Decretorum Doctor.
Frater Ioannes Ramirez Hispanus, minister prouinciæ diui Iacobi.
Frater Alphonsus Contreras Commissarius Ordi.in curia Regis Hispaniæ.
Frater Michaël de Medin.S.Theologiæ doct.
Frarer Ioan.Lobera Hisp.sacræ Theologię lector Salamanticæ, missus in societatē ministri prouincialis diui Iacobi sup.memorati.
Cosmus Palma Fonteyus S. Theologiæ doctor Hispanus, Hortolani Abb.discip.& comes.
Frater Ioanes Gallo Hispanus ord.prædi.
Frater Petrus Fernandez Hispanus ord.præd. in societatem magistri Gallo.
Frarer Desiderius de S.Marti.Panor.or.Carm.
Michaël Balus ab Atho. sacræ Theolo doctor
Joan.Hessels Louaniē. sacræ Theolo. Doctor.
Cornelius Iansenius Hulstē.S. Theolo.doctor.

THEOLOGI MISSI A REge Portugalliæ.

Frater Franciscus Foriero ordi.prædicatorū.
Dominus Iacobus à Payua de Andrads Lusitanus Doctor Theologus.

D.Mel-

D. Melchior Cornelius Decretorum Doctor Senator Regis Portugalliæ.

AB EXCELLENTISSIMO Duce Bauariæ.

Ioan. Cauillonius Flãder ex societate Iesuitar.

PROCVRATORES EPISCOPORUM absentium.

Merchantus Doctor Theologus pro illustriss. Cardinale de Mendoza Episcopus Burgen.

IO. Gothardius Cler. sec. Germanus pro Reuerendissimo Episcopo Ratisbonen.

Gregorius Hochenuarter Clericus secularis Doctor Theologus, suffraganeus pro Reuerendissimo Episcopo Basiliensi.

Frater Felicianus Niguarda de Morbinio Or. præ. pro illustriss. D. Salezburgen. Orator.

Petrus Cumel Doctor Theo. Canonicus Malacitanus pro Reuerendiss. Malacitano.

Ioannes Delgados, Doctor Theologus Canonicus Tydensis pro D. Ioanne de S. Æmiliano Reuerendiss. Episcopo Tydensi.

Gaspar Gardillus Villalpãdeus Segobi. Doctor Theologus pro Reuerendiss. Episco. Abulẽ.

Frater Ioan. de Ludéna doctor Theologus or. præ. pro Reuerendiss. Episcopo Seguntino.

Frater Franciscus Orantes, lector Valisoleti or. mino. pro Reueren. Episco. Palentino.

Cæsar Ferrãtius Suessanus Doctor Theologus pro Reuerendiss. Episco. Suessano apud Reuerendissimum Ilerdensem.

PROCVRATORES ORDINVM.

Ioannes Coutignon doct. Gallus, Prior, & Procurator ordin. Cluniacensis.

Nicolaus Boucherat Gallus Prior Monasterij de Recluso Procuratore General. ord. Cister.

THEOLOGI SECVLARES ET Doctores Iuris Canonici.

Georgius Gierard Gallus Doctor Theologus cum Reuerendissimo Andegauensi.

Gentianus Heruetus Gallus cum Illustriss. & Reuerendiss. Cardinale à Lotharingia.

Franciscus Sancius Decanus facultatis Thologiæ, & Canonicus Salmáticẽ. cũ Re. Salma.

Matthæus Guerra Consentinus Calabr. præsb. secularis cum Reuerendiss. Episc. S. Marci.

Federicus Pendasius cum illustriss. Cardin. de Mantua Legato Sacri Concilij.

Ioan. Franciscus Lombardus cum illustrissimo Cardina. Seripando Legato Sacri Concilij.

Petrus Morcatus theolo. cum Reue. Vicensi.

Trigillus Doctor Theologus Canonicus Legionen. cum Reuerendiss. Legionen.

Sobannus Doctor Theologus cum Reuerendissimo Legionen.

Antonius Leitonus Doctor Theologus cum Reuerendissimo Conymbricensi.

Petrus Fontidonius Doctor Theologus, cum Reuerendiss. Salmantino.

Io. Villetta Doct. Theolo. cũ Re. Barchinonẽ.

Ioannes Fonseca Doctor Theologus, cum Reuerendiss. Archiepiscopo Granatensi.

Michael Oroncuspe Doctor Theologus, cum Reuerendiss. Episcopo Pampilon.

Alfonsus Fernandez de la Guerra Hispa. Doctor theologus, cum Reueren. Guadixien.

Michael Ytero D. V. I. cum Reuerẽdiss. Episcopo Pampilonensi.

Iosephus Puebla Doctor Theologus, cum Reuerendiss. Episcopo Ciuitaten.

Ioannes Chacon Doctor iuris Canonici cum Reuerendissimo Episcopo Almerien.

Antonius Garsias Doctor Theologus cum Reuerendissimo Episcopo Oueten.

Benedictus Arias Montanus or. Sancti Iacobi Doctor Theologus, cum Reue. Segobiensi.

Ioannes Barcellona Theologus, cum Reuerendissimo Episcopo Vscellen.

DOCTORES GALLI ORDINIS Sancti Benedicti.

Ioannes Carthougne Doctor Theologus.

Ioannes de Verdun Gallus, doctor Theologus.

THEOLOGI ORDINIS FRAtrum Prædicatorum.

Angelus Ciosus Florentinus cum illustrissimo Cardinale Mantuano Legato.

Seraphinus de Caballis de Brixia, prouincialis terræ S. cum Reuerendissimo suo Generali.

Helisæus Capys Venetus Theologus Archiepiscopus Pragen.

Petrus Aridiensis Gallus cum Reuerendiss. Domino Cenomanen.

Bernardus Bernardi Gallus Inquisitor Auinioni Vicarius Con. Francisc, cum Reuerẽdiss. Domino Nemausensi.

Ioannes Matthęus Valdina cum Reuerendiss. Domino Tarentino.

Petrus Martyr Coma Hispa. cum Reuerendiss. Domino Cerundensi.

Petrus Zatores Hispanus, cum Reuerendiss. Domino Dertusensi.

Antonius de Crosutpo cum Re. D. Vigliuanẽ.

Aurelius de Chio cum Reueren. D. Spalatren.

Adrianus Valenticus Venetus, cum Reueren. Domino Nicosien.

Marcus Medices Veronensis, cum Reuerendissimo Domino Ceneten.

Benedictus Herba Mantuanus cum Reuerendiss. Domino Brixiensi.

Michael de Ast Genuensis Prior S. Laurentij.

Constantinus Coccianus Isorella cũ Reueren. Domino Monte Pulciano.

Henricus de S. Hieronymo, cum Reuerendiss. Domino Braccarensi.

Ludouicus de Soto mayor cum Reuerendiss. Domino Georgio de Tayde.

Baptista de Lugo cum Reuerendissimo Domino Veronensi.

Hieronymus Barolus Papien.

NOMINA

NOMINA FRATRVM THEOLOGORUM, beati Francisci de obseruantia cum suo Generali.

Aloysius de Burgo nouo, Italus sacræ Theologiæ lector Bononien. Commiss. Gen.

Thomas de Sogliano Italus, prouin. Bononiæ Magister.

Antonius de Padua Lusitanus ord. Secretarius.

Bonifacius Raguseus Apostolicus prædicator Terræ S. Gubernator.

Angelus de Petriolo Italus lector sacræ Theologiæ Perusij.

Angelus Iustinianus Italus, lector sacræ Theologiæ Ianuæ.

Vincentius de Messina Italus, sacræ Theologiæ Lector Neapoli.

Iulius Orseanus Italus sacræ Theologiæ lector Borgomi.

Iacobus Alani Gallus Theologus cum Reuerendiss. Episco. Veneten.

NOMINA OMNIVM THEOLOGORŨ ord. Fratrũ Minorũ cõuentualiũ existẽtiũ in sacro cõcilio cũ Re. patre Gen.

Marcus Antonius Gaboronus à Lugho socius Religionis.

Bartholomeus Golphus de Pergula.

Ioannes Tertius Bergomensis lector Theologiæ publicus in Gymnasio Papiensi.

Clemens Thomasinus de Florentia regens in Conuentu Sanctæ crucis de Florentia.

Augustinus Balbus à Lugo.

Ioannes Baptista Guisulphus ordinis scriba.

Antonius de Grignano regẽs S. Anto. de Pata.

Lucius Angusciola Placentinus regens S. Francisci Bononiæ.

Maximianus Benianus Cremensis, orator pro Religione & inquisitor Paduæ.

Octauianus charus de Neapoli regens S. Laurentij de Neapoli.

Antonuis Posius de monte Ilcino, regens in conuentu duodecim Apostolorum Romæ.

Bonauẽtura Meldulẽs. regẽs in cõuẽtu Parmę.

Martialis peregrinus Calaber regens in conuentu Ferrariæ.

Antonius à Cubalo Feltrensis.

Andreas Scynopius de Amandula cum Reuerendiss. D. Cathanzario.

Baldassar Gryspus Neapolitanus cum Reuerendiss. D. Tropiensi.

THEOLOGI ORDINIS FRATRUM Heremitarum S. Augustini.

Thadæus Perusinus cum Reueren. D. Saluiati.

Ioannes Paulus Recinetensis cum Reueren. D. Quinque Ecclesiensis Orator pro regno Hungariæ.

Simon Florentinus cum illustriss. Cardinale Seripando Legato.

Cherubinus Lauosius de Cassia cum Reuerẽ. D. Vercellen.

Ambrosius Veronẽsis dicti cõuentus S. Marci.

Ioannes Baptista Burgos Valẽtinus Hispanus.

Antonius Mondulphensis, qui est cum Reuerendiss. D. Pragen. Oratore.

Ægidius Volateranus cum Reuerendissimo Episcopo Thininien.

Eugenius Pisaurensis in præterita quadragesi. Concilij prædicator.

Adamantius Florentinus qui est cum illustriss. Card. Madrutio.

Aurelius Corinaltensis, cũ D. orat. Heluetiorũ.

Baltazar Massanus cum Reuerendiss. Episco. Catanien.

Sebastianus Fanensis eiusdem ordinis scriba.

Christophorus de Sanctotis Burgensis Hispa.

Simon de Brazzolatis Patauinus.

THEOLOGI ORDINIS Fratrum Carmelitan.

Stephanus Locũtenens Generalis ord. Carmelitanus & Prouincialis Lõbardię Cremonẽ.

Theodorus Masius cum Reuerẽdiss. D. Cremonensi Mantuan.

Siluester, cõfessor Illustriss. Cardina. Mãtuanl.

Lucretius Asolanus cum Reueren. D. Patriarcha Venetiarum.

Nicolaus Gallus cũ Reueren. patre Generale.

Eraldus Gallus cũ Reueren. patre Generale.

Laurẽtius Venetus cũ Reuerẽ. patre Generale.

THEOLOGI ORDINIS Fratrum Seruorum.

Stephanus Bonuntio Aretinus.

Amans pro congregatione seruorum cũ Reuerendiss. D. Sibiniten.

OFFICIALES SACRI Concilij Tridentini.

Episcopus Cauensis Commissarius.

Episcopus Thelesinus Secretarius.

Ludouicus Bondonus Magister Ceremoniarũ.

CANTORES SACRI Concilij.

Simon Bertolinus Perosinus.

Ioannes Aloysius de Episcopis Neapolitan.

Bartholomeus Conte Gallus.

Mathias Blancus Fulginaten.

Franciscus Bustamante Hispanus.

Ioannes Antonius Latinus Beneuentan.

Franciscus Druda Vrbin.

Lucas Longinquus Gisonen.

Petrus Scorteccio Aretinus.

NOTARII.

Marcus Antonius Peregrinus Commensis, &

Cynthius Pamphilus de S. Seuerino.

Hieronymus Gamber Brixiensis Forensis.

Antonius Manellus Depositarius.

CVRSORES SANCTISS. D. N. & sacri Concilij.

Nicolaus de Matthæis, &

Iacobus Carta Allobroges.

FINIS.

INDEX DOGMATVM ET

REFORMATIONIS, BREVITER COLLECTVS.

A.

¶ B

¶ D

¶ E

Extrema

¶ F

¶ G

¶ H

I

Metropo-

¶ Q.

¶ R.

Residentia

¶ S.

¶ T

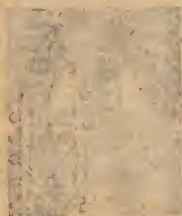
¶ V

¶ X

FINIS.

FIN